

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Γεώργιος Αρέστης,
Πρόεδρος

Γεώργιος Χαραλάμπους,
Μέλος

Γεώργιος Γεωργίου,
Μέλος

Λευκωσία, 1^η Μαρτίου 2019

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

Έντιμο κύριον

Κώστα Κληρίδη

Γενικόν Εισαγγελέα της Δημοκρατίας

Σας παραδίδουμε σήμερα 1^η Μαρτίου 2019 την Έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής για την Κατάρρευση του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος της Κύπρου ως το Διάταγμα σας ημερομηνίας 6 Ιουλίου 2018 και ως αυτό ανανεώθηκε με δυο περαιτέρω διατάγματα ημερομηνίας 28 Σεπτεμβρίου 2018 και 28 Δεκεμβρίου 2018 για την τρίμηνη και δίμηνη αντίστοιχα παράταση της προς την Επιτροπή εντολής.

Κατά την άποψη της Ερευνητικής Επιτροπής η Έκθεση της ενδείκνυται όπως δημοσιοποιηθεί, εναπόκειται όμως σε εσάς να κρίνετε τον κατάλληλο χρόνο για την δημοσιοποίηση της.

Εξάλλου κρίνουμε ότι στην Έκθεση μας δεν υπάρχουν θέματα Εθνικής Ασφάλειας.

Γεώργιος Αρέστης

Πρόεδρος Ερευνητικής Επιτροπής

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

Η Ερευνητική Επιτροπή έχει την τιμή να υποβάλει προς τον Γενικό Εισαγγελέα της Κυπριακής Δημοκρατίας την Έκθεση της, σύμφωνα με τους όρους εντολής της, οι οποίοι περιέχονται στο περί του Διορισμού από το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας Ερευνητικής Επιτροπής σε σχέση με την Κατάρρευση του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος Διάταγμα ημερομηνίας 6 Ιουλίου 2018 ως αυτό ανανεώθηκε με δυο περαιτέρω διατάγματα ημερομηνίας 28 Σεπτεμβρίου 2018 και 28 Δεκεμβρίου 2018 για την τρίμηνη και δίμηνη αντιστοίχα παράταση της εντολής της.

Τα Μέλη της Επιτροπής

Γεώργιος Αρέστης, Πρόεδρος

Γεώργιος Χαραλάμπους, Μέλος

Γεώργιος Γεωργίου, Μέλος

Λευκωσία, 1^η Μαρτίου, 2019.

Ο ΠΕΡΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΝΟΜΟΣ
(ΚΕΦ. 44, 37 ΤΟΥ 1982, 84 ΤΟΥ 1983, 119(Ι) ΤΟΥ 2011, 147(Ι) ΤΟΥ 2012 ΚΑΙ 22(Ι) ΤΟΥ 2013)

Διάταγμα Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας

- Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, ασκώντας τις εξουσίες που χορηγούνται σε αυτόν από τον περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμο, εκδίδει το ακόλουθο Διάταγμα:
- Κεφ. 44.
37 του 1982
84 του 1983
119(Ι) του 2011
147(Ι) του 2012
22(Ι) του 2013.
- Συνοπτικός τίτλος.
1. Το παρόν Διάταγμα θα αναφέρεται ως το περί του Διορισμού από το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας Ερευνητικής Επιτροπής σε σχέση με την Κατάρρευση του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος Διάταγμα του 2018.
- Διορισμός Μελών της Ερευνητικής Επιτροπής.
- 2.-(1) Οι κ.κ. Γεώργιος Αρέστης, πρώην Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου και τέως Δικαστής του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Γεώργιος Χαραλάμπους, Οικονομολόγος, πρώην Ανώτερος Γενικός Διευθυντής της Τράπεζας Κύπρου και τέως Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου και Γεώργιος Γεωργίου, πρώην Διευθύνων Σύμβουλος της Alpha Bank Κύπρου και τέως Πρόεδρος του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου, διορίζονται ως Επίτροποι.
- (2) Ως Πρόεδρος της Ερευνητικής Επιτροπής, ορίζεται ο κ. Γεώργιος Αρέστης.
- Εξουσίες της Ερευνητικής Επιτροπής.
3. Η Ερευνητική Επιτροπή περιβάλλεται με όλες τις εξουσίες που προβλέπονται στο άρθρο 7 του Νόμου και υποβοηθείται στο έργο της από εμπειρογνώμονες, όπου τούτο κρίνεται αναγκαίο.
- Όροι εντολής.
- 4.-(1) Η Ερευνητική Επιτροπή εντέλλεται όπως προβεί στη διεξαγωγή πλήρους και ενδελεχούς έρευνας με αντικείμενο τη διακρίβωση όλων εκείνων των γεγονότων, αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που σχετίζονται με τους λόγους, και τα αίτια, που οδήγησαν το συνεργατικό πιστωτικό σύστημα και τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα), στην κατάσταση στην οποία περιήλθαν, περιλαμβανομένων και γεγονότων που ήθελαν προκύψει μετά το διορισμό της Επιτροπής, μέχρι και την ημερομηνία υποβολής της Έκθεσης της Επιτροπής.
- (2) Ειδικότερα και χωρίς επηρεασμό της γενικότητας της πιο πάνω παραγράφου, η Ερευνητική Επιτροπή εντέλλεται να διερευνήσει -
- (α) το σύνολο των ενεργειών, παραλείψεων, γεγονότων, συνθηκών ή συνδυασμό τούτων, που οδήγησαν το συνεργατικό πιστωτικό σύστημα στην παρούσα κατάσταση,
- (β) τα γεγονότα και τις αποφάσεις που σχετίζονται με τα κέρδη που δηλώθηκαν, με βάση τα οικονομικά αποτελέσματα των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τα τελευταία χρόνια και τη διαχείρισή τους,
- (γ) τις ρυθμίσεις και διαδικασίες, με βάση τις οποίες επιλέγονταν και διορίζονταν τα μέλη της διοίκησης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και τη σύσταση και τον τρόπο λειτουργίας της διοίκησης σε σχέση με γενικά αποδεκτές αρχές ορθής εταιρικής διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των οργανωτικών δομών και των αρμοδιοτήτων και εξουσιών των μελών των βασικών οργάνων διοίκησης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων,
- (δ) κατά πόσον ασκήθηκε αποτελεσματική εποπτεία, στα πλαίσια της οποίας δόθηκαν και ακολουθήθηκαν επαρκείς οδηγίες των κατά καιρούς εποπτικών αρχών για τον ορθό τρόπο διοίκησης και λειτουργίας των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, σε σχέση με την ανάγκη για διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών και για τον αποτελεσματικό εντοπισμό, διαχείριση και αναφορά όλων των κινδύνων, στους οποίους δυνατό να εκτίθετο το συνεργατικό πιστωτικό σύστημα, καθώς και τους λόγους, για τους οποίους το συνεργατικό πιστωτικό σύστημα παρέμεινε εκτός της εποπτείας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου για οποιοδήποτε διάστημα,
- (ε) κατά πόσον υπήρχαν και τηρήθηκαν αποτελεσματικοί μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων και συγκεκριμένα της εσωτερικής επιθεώρησης, διαχείρισης κινδύνων και κανονιστικής συμμόρφωσης,

- (στ) τα γεγονότα και τις αποφάσεις που σχετίζονται με την παροχή δανείων ή άλλων διευκολύνσεων και τη διαχείριση μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως και τη διαγραφή και/ή τη μείωση δανείων και/ή εγγυήσεων από συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα και, ειδικότερα, αν αυτά πραγματοποιήθηκαν με βάση συγκεκριμένες πολιτικές και ορθές διαδικασίες, εγγυήσεις ή εξασφαλίσεις, ή με βάση τα γενικώς αποδεκτά τραπεζικά κριτήρια καλού δανεισμού και κατά πόσο υπήρξε επαρκής έλεγχος εκ μέρους των εποπτικών αρχών και εσωτερικών ελεγκτών κινδύνων, καθώς και με ποια κριτήρια, όρους και/ή διασφαλίσεις παραχωρήθηκαν οποιαδήποτε μη εξυπηρετούμενα δάνεια,
- (ζ) την ορθότητα των χειρισμών που σχετίζονται με την διαχείριση της περιουσίας των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων,
- (η) κατά πόσον οι αρμόδιοι πολιτειακοί αξιωματούχοι αποφάσισαν και υιοθέτησαν έγκαιρα οποιοδήποτε σχέδιο διάσωσης του συνεργατικού πιστωτικού συστήματος, αν τα σχέδια αυτά χαρακτηρίζονταν από πληρότητα και αποτελεσματικότητα και, αν στο πλαίσιο αυτό, έλαβαν υπόψη τις δημοσιονομικές επιπτώσεις, καθώς και τυχόν πολιτικές παρεμβάσεις, αν υπάρχουν, στη λειτουργία του συνεργατικού πιστωτικού συστήματος,
- (θ) κατά πόσον προκύπτουν οποιαδήποτε στοιχεία ή γεγονότα, από τα οποία να διαφαίνεται οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη οποιοδήποτε πολιτειακού ή πολιτικού αξιωματούχου, υπαλλήλου ή λειτουργού ή διοικητικού συμβούλου, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, σε σχέση με το συνεργατικό πιστωτικό σύστημα, και τις επιπτώσεις που είχαν οι αποφάσεις τους,
- (ι) τα γεγονότα και τις αποφάσεις που σχετίζονται με την ποιότητα, επάρκεια, πληρότητα, ορθό χειρισμό των εισηγήσεων, αποφάσεων και απόψεων που υποβάλλονταν ή διατυπώνονταν ή λαμβάνονταν από τους διοικητικούς συμβούλους ή λειτουργούς ή υπαλλήλους του συνεργατικού πιστωτικού συστήματος,
- (κ) τα γεγονότα, τις αποφάσεις, την ορθότητα των χειρισμών που σχετίζονται με την ανάγκη και/ή απόφαση για ανακεφαλαιοποίηση του συνεργατικού πιστωτικού συστήματος με ευθύνη του κράτους,
- (λ) οποιαδήποτε άλλες συναφείς πτυχές ή ζητήματα ή θέματα που σχετίζονται με τα πιο πάνω, κατά την κρίση της Ερευνητικής Επιτροπής.

(3) Ανεξάρτητα και επιπρόσθετα των εξουσιών που αναφέρονται στις παραγράφους (1) και (2), η Ερευνητική Επιτροπή δύναται να προβεί σε διερεύνηση οποιασδήποτε άλλων συναφών πτυχών ή ζητημάτων ή θεμάτων, τα οποία σχετίζονται με τα υπό διερεύνηση θέματα.

Ανάληψη
καθηκόντων.

5. Η Ερευνητική Επιτροπή αναλαμβάνει τα καθήκοντα της αμέσως μετά την ημερομηνία υπογραφής του όρκου, δυνάμει του άρθρου 4 του Νόμου.

Συμπλήρωση της
έρευνας.

6. Η Ερευνητική Επιτροπή συμπληρώνει την έρευνά της και την υποβάλλει στο Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, εντός 3 μηνών από την ημερομηνία έκδοσης του παρόντος Διατάγματος, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 7 (ια) του Νόμου.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ,
Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	4
3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	9
A. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ (2013)	18
1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Η ΟΠΟΙΑ ΣΥΣΤΑΘΗΚΕ ΤΟ 1980	18
1.1 Η έννοια του συνεργατισμού και οι αρχές του	19
1.2 Ο Συνεργατισμός στην Κύπρο	22
1.3 Η περί Συνεργατισμού Νομοθεσία	23
1.4 Εισηγήσεις.....	26
2. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Μ. ΑΓΚΑΣΤΙΝΙΩΤΗ	29
3. ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	31
4. Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ Η ΟΠΟΙΑ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.....	31
4.1 Τροποποιήσεις της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας.....	31
4.2 Οι περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμοί	44
4.3 Κεντρική Τράπεζα Κύπρου	46
4.4 Πώς η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέδρασε στην περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσία.	49
4.4.1 Σχόλια.....	55
4.5 Επισημάνσεις	58
5. ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	61
5.1 Φτωχή Εταιρική Διακυβέρνηση	62
5.2 Εφαρμογή Κακών Τραπεζικών Πρακτικών	64
5.3 Κατάχρηση εξουσίας, παρατυπίες και ενδεχόμενες παράνομες ενέργειες στα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα.	72
5.4 Πολιτικές – κομματικές παρεμβάσεις.....	76
5.4.1 Κατάθεση του κ. Ανδρέα Χαρίτου, πρώην Μέλους της Επιτροπείας της ΣΚΤ ..	87
5.5 Επισημάνσεις	88
6. Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	89
6.1 Ο Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών	89
6.2 Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών	95
6.3 Οι Διοικητές της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου	97

6.4	Υπουργοί Εμπορίου και Βιομηχανίας	100
6.4.1	Άμεσος έλεγχος.....	100
6.4.2	Έμμεσος έλεγχος.....	113
6.5	Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα υπό εξέταση από αστυνομικές αρχές	117
6.6	Επισημάνσεις	120
6.6.1	Η περίοδος 1985 μέχρι 2003	120
6.6.1.1	Ο Υπουργός Εμπορίου	120
6.6.1.2	Ο Έφορος	121
6.6.1.3	Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου	122
6.6.2	Η περίοδος 2003 μέχρι 2013	122
7.	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ.	123
7.1	Υπουργικό Συμβούλιο	123
7.2	Βουλή των Αντιπροσώπων.....	135
7.3	Επισημάνσεις	139
8.	ΠΩΣ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΠΗΡΕΑΣΕ ΤΟ ΣΠΤ	139
8.1	Μακροοικονομικό περιβάλλον και Τραπεζικός Τομέας.....	139
8.2	Κατάσταση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα πριν την ανακεφαλαιοποίηση της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας το 2013	142
8.3	Έκθεση ΡΙΜΣΟ και ανακεφαλαιοποίηση.....	148
8.4	Επισημάνσεις	163
9.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ (2013)	166
9.1	Η πρώτη ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.....	166
9.2	Η δημιουργία του προβλήματος και οι αιτίες του	167
9.3	Κακή εταιρική διακυβέρνηση	168
9.4	Πολιτικές – Κομματικές παρεμβάσεις	169
9.5	Εποπτεία.....	169
9.6	Ο Υπουργός Εμπορίου	169
9.7	Ο Έφορος ΥΕΑΣΕ	170
9.8	Η Κυβέρνηση πριν το 2013	170
9.9	Τελικό Συμπέρασμα	171
9.10	ΠΟΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ Η ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ	172
9.10.1	Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και το Υπουργικό Συμβούλιο.....	172
9.10.2	Η Βουλή των Αντιπροσώπων	172
9.10.3	Οι Υπουργοί Εμπορίου.....	172

9.10.4	Ο Έφορος ΥΕΑΣΕ.....	172
9.10.5	Τα Πολιτικά Κόμματα.....	173
9.10.6	Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου	173
9.10.7	Οι Επιτροπείες και η Γραμματεία των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων	173
B.	Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	175
1.	ΤΙ ΚΑΤΕΣΤΗΣΕ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ	175
1.1	Το Κυπριακό οικονομικό περιβάλλον	175
1.2	Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας και Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα	179
1.3	Επισημάνσεις	180
2.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	181
2.1	Νομοθετικές Ρυθμίσεις – Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου και Βουλής των Αντιπροσώπων	183
2.1.1	Ο περί της Σύστασης και Λειτουργίας Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμος του 2013 (Ν.106(Ι)/2013)	183
2.1.2	Άλλες Νομοθετικές Ρυθμίσεις	183
2.1.3	Σημείωμα Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου προς Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής των Αντιπροσώπων	189
2.1.4	Επιστολή Διοικητή Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου προς Υπουργικό Συμβούλιο	191
2.1.5	Διάταγμα Κρατικοποίησης	192
2.2	Σχέδιο Αναδιάρθρωσης.....	194
2.3	Επισημάνσεις	196
3.	ΠΩΣ Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΡΙΘΗΚΕ ΒΙΩΣΙΜΟΣ	197
3.1	Διάφορες δηλώσεις του Υπουργού Οικονομικών περί βιωσιμότητας.....	210
3.2	Επισημάνσεις	216
4.	ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	216
4.1	Επισημάνσεις	229
5.	ΟΙ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	230
5.1	Σύσταση και Λειτουργία Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων	231
5.1.1	Σκοπός της Μονάδας Διαχείρισης.....	231
5.1.2	Αρμοδιότητες της Μονάδας Διαχείρισης	232
5.2	Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα 2014	233

5.3	Κατάλογος Δεσμεύσεων 2013	234
5.4	Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας	235
5.5	Αναθεώρηση Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και Καταλόγου Δεσμεύσεων (2015)	237
5.6	Ο ρόλος του Κυπριακού Κράτους	239
6.	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	240
6.1	Στρατηγικές μετά το 2013	240
6.2	Παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής	241
6.3	Διαχείριση Κινδύνων.....	244
6.4	Επισημάνσεις	246
7.	ΕΝΤΟΛΟΔΟΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ.....	247
7.1	Τριμηνιαίες Εκθέσεις Εντολοδόχου Παρακολούθησης και Απολογισμός Συμμόρφωσης με Δεσμεύσεις	247
8.	ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	251
8.1	Γενικές Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης.....	251
8.1.1	Ευθύνες της Επιτροπείας.....	253
8.1.2	Πρακτικές Επιτροπείας	253
8.1.3	Προσόντα Μελών Επιτροπείας.....	254
8.1.4	Ο Ρόλος του Προέδρου της Επιτροπείας.....	254
8.1.5	Εκτελεστική Διεύθυνση	254
8.1.6	Ο Ρόλος των Εποπτικών Αρχών	255
8.2	Επιλογή και Διορισμός των Μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ	255
8.3	Πρόσληψη κ. Νικόλα Χατζηγιάννη για Γενικό Διευθυντή	258
8.4	Αδυναμίες Εταιρικής Διακυβέρνησης στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα	268
8.5	Επισημάνσεις	275
9.	ΔΑΝΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2013 - 2018	278
9.1	Ανάλυση ΜΕΧ Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Πάφου	281
10.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	282
10.1	Διαρθρωτικές Αλλαγές.....	282
10.2	Στρατηγική Κινδύνων και Πιστωτική Πολιτική	284
10.3	Προειδοποίηση από Εποπτικές Αρχές.....	287
10.4	Η Διαχείριση των ΜΕΧ	287
10.5	Διαχρονική Εξέλιξη των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων.....	290
10.5.1	Σύγκριση στεγαστικού και επιχειρηματικού δανειακού χαρτοφυλακίου	294

10.6	Τμήμα Ανάκτησης Χρεών (Recoveries)	296
10.7	Τμήμα Διαχείρισης Ακινήτων.....	297
10.7.1	Υποστήριξη Τράπεζας σε θέματα ακινήτων	298
10.8	Ο ρόλος της Επιτροπής ΜΕΧ	298
10.9	Διαγραφές ΜΕΧ.....	302
10.10	Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ).....	305
10.11	Επισημάνσεις.....	312
11.	ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΧΡΕΩΝ ΑΠΟ ΠΙΣΤΩΤΕΣ	316
11.1	Επισημάνσεις	337
12.	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ.....	339
12.1	Η παρουσία της Altamira στην Κύπρο	341
12.2	Συμφωνία Εμπιστευτικότητας (Confidentiality Agreement) ημερομηνίας 29 Φεβρουαρίου 2016 μεταξύ ΣΚΤ και Altamira Ισπανίας	342
12.3	Μνημόνιο συναντίληψης (MoU) ημερομηνίας 1 ^{ης} Ιουνίου 2016	343
12.4	Παρουσίαση της Altamira ενώπιον της Επιτροπής Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων στις 12 Οκτωβρίου 2016	347
12.5	Επεξεργασία Πρότασης Altamira	348
12.6	Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 14 Νοεμβρίου 2016	349
12.7	Έργο Compass της Blackrock Solutions	351
12.8	Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 22 Δεκεμβρίου 2016	352
12.9	Επισημάνσεις	358
13.	ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	361
13.1	Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 28 Δεκεμβρίου 2016	361
13.2	Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 14 Ιουνίου 2017	374
13.3	Πρόταση Altamira και παρουσίαση Blackrock Solutions	375
13.4	Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 28 Ιουνίου 2017	376
13.5	Σχόλια ενώπιον μας σχετικά με την Συνεδρία της Επιτροπείας της 28 Ιουνίου 2017	387
13.6	Επισημάνσεις	390
14.	ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕ ALTAMIRA	395
14.1	Fairness Opinion από Citi για Altamira ημερ. 6 Ιουλίου 2017.....	395
14.2	Πρακτικά Επιτροπείας ημερ. 9 Ιουλίου 2017	396
14.3	Πρακτικά Ειδικής Γενικής Συνέλευσης της ΣΚΤ 17 Ιουλίου 2017	397
14.4	MoU ημερ. 24 Ιουλίου 2017	398

14.5	Εσωτερικά σημειώματα 28 και 29 Αυγούστου 2017.....	399
14.6	Ίδρυση Altamira Asset Management Cyprus 17 Νοεμβρίου 2017.....	401
14.7	Shareholders Agreement μεταξύ Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας, Altamira Ισπανίας και Altamira Κύπρου.....	401
14.8	Servicing Agreement ημερ. 30 Δεκεμβρίου 2017.....	404
14.9	Επισημάνσεις.....	409
15.	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ ALTAMIRA ΚΥΠΡΟΥ.....	414
15.1	Η συνεργασία της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας με την Altamira Asset Management για τη διαχείριση των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων και ακινήτων	414
15.2	Προσωπικό Altamira.....	418
15.3	Επισημάνσεις.....	422
16.	ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟ ΓΕΝΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΗ.....	423
17.	ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	440
17.1	Προσωπικό.....	440
17.2	Απολαβές Προσωπικού.....	452
17.3	Απολαβές Επιτροπείας.....	453
17.4	Επισημάνσεις.....	454
18.	ΔΑΠΑΝΕΣ.....	455
18.1	Αυτοκίνητα.....	456
18.2	Εταιρική κάρτα.....	458
18.3	Δαπάνες Διαφήμισης.....	464
18.4	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και άλλοι οργανισμοί.....	468
18.5	Αγορά Υπηρεσιών.....	470
18.6	Δαπάνες για Νομική Αρωγή προς Αξιωματούχους της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας σχετικά με την παρούσα Ερευνητική Επιτροπή για την Διεξαγωγή Έρευνας σχετικά με την κατάρρευση του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος.....	477
18.7	Επισημάνσεις.....	478
19.	ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΚΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	481
19.1	Ορθολογική Εφαρμογή Μεταβαλλόμενου Επιτοκίου.....	481
19.2	Παραβίαση Ορθολογικής Πρακτικής από τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα.....	483
19.3	Ενέργειες Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας μετά την απόφαση του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου.....	487
19.4	Πότε εντοπίστηκε το πρόβλημα υπερχρεώσεων επιτοκίων στο Συνεργατικό Πιστωτικό Σύστημα ποιοι το γνώριζαν και ποιες ενέργειες έγιναν.....	491
19.5	Επισημάνσεις.....	504

20.	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ (SINGLE SUPERVISORY MECHANISM)	507
20.1	Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.....	510
20.1.1	Εποπτεία της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας σχετικά με την Εταιρική Διακυβέρνηση.....	513
20.1.2	Εποπτεία της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας σχετικά με της Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις.....	516
20.1.3	Μακροπροληπτική Πολιτική και Εποπτεία για Χρηματοοικονομική Σταθερότητα.....	517
20.1.3.1	Εθνική Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας.....	519
20.1.3.2	Ευρήματα σε σχέση με την Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας.....	521
20.2	Εισημάνσεις	530
21.	ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.....	532
21.1	Η κατάσταση του Υπουργού Οικονομικών ενώπιον της Επιτροπής	555
21.2	Πρώτες Διαπιστώσεις – Παρατηρήσεις σχετικά με την αποκρατικοποίηση	588
22.	ΟΙ ΕΝΤΟΝΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΤΟΠΙΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΟ 2018	600
22.1	Ανησυχίες των Εποπτικών Αρχών το 2017	600
22.2	Επιτόπιος Έλεγχος 2018	606
22.2.1	Αξιολόγηση Χαρτοφυλακίου Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων	606
22.2.2	Αξιολόγηση Εταιρικής Διακυβέρνησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας.....	609
22.2.3	Αξιολόγηση της Οικονομικής Κατάστασης (επικερδότητας) της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας	610
22.3	Εισημάνσεις	611
23.	Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΠΩΛΗΣΗ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	613
23.1	Η συμμετοχή της Δήμητρας Επενδυτικής Δημόσιας Εταιρείας Λτδ στο μετοχικό κεφάλαιο της Ελληνικής Τράπεζας	642
23.2	Λεπτομέρειες της διευθέτησης μεταξύ ΣΚΤ και Ελληνικής Τράπεζας.....	645
24.	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΩΛΗΣΗ	673
24.1	Εισημάνσεις	683
25.	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΕΔΙΠΕΣ – ΚΕΔΙΠΕΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ALTAMIRA.....	684
25.1	Σύσταση και Λειτουργία Φορέα Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων	684

25.1.1	Πρακτικά της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 7 Αυγούστου 2018	688
25.1.2	Πρακτικά της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 27 Αυγούστου 2018	690
25.1.3	Πρακτικά της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 28 Αυγούστου 2018	691
25.1.4	Ανακοίνωση στην διαδικτυακή σελίδα της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 31 Αυγούστου 2018	693
25.1.5	Πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ ημερομηνίας 17 Σεπτεμβρίου 2018	694
25.1.6	Πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ ημερομηνίας 19 Σεπτεμβρίου 2018	695
25.2	ΣΕΔΙΠΕΣ – ΚΕΔΙΠΕΣ και Περιουσιακά στοιχεία	702
25.3	Σχέση ΚΕΔΙΠΕΣ με Altamira Κύπρου και το μέλλον της συνεργασίας	706
25.4	Προσωπικό ΣΕΔΙΠΕΣ, ΚΕΔΙΠΕΣ και Altamira (Κύπρου)	709
26.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	711
26.1	Γενικά Σχόλια.....	711
26.2	Αναδιάρθρωση Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα	713
26.3	Η ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα και ο ρόλος του Κυπριακού Κράτους	714
26.4	Πως ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας κρίθηκε βιώσιμος	716
26.5	Συγχωνεύσεις στο Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα	717
26.6	Εποπτεία μετά το 2013	718
26.7	Εταιρική Διακυβέρνηση στη ΣΚΤ.....	721
26.8	Ο έλεγχος από το Γενικό Ελεγκτή	723
26.9	Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου και Χαρτοφυλακίου Χορηγήσεων	725
26.10	Υπερχρεώσεις τόκων στο Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα	727
26.11	Οι δαπάνες	728
26.12	Η συνεργασία με την Altamira	729
26.13	Η Αποκρατικοποίηση.....	733
26.14	Οι έντονες ανησυχίες των εποπτικών αρχών	735
26.15	Η απόφαση πώλησης μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα και η συμφωνία της πώλησης.....	736
27.	ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΥΘΥΝΩΝ.....	741
27.1	Η Επιτροπεία της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας.....	741
27.2	Επιτροπές και υπηρεσίες της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας..	743
27.2.1	Επιτροπή Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων	743

27.2.2	Υπηρεσία ΔΔΜΕΧ (Διεύθυνση Διαχείρισης ΜΕΧ)	744
27.2.3	Η Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού.....	745
27.3	Ο Γενικός Διευθυντής της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας	745
27.4	Η Βουλή των Αντιπροσώπων	747
27.5	Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου.....	748
27.6	Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	749
27.7	Η Ευθύνη των Πολιτικών Κομμάτων.....	749
27.8	Ο Υπουργός Οικονομικών	752
27.9	Το Υπουργικό Συμβούλιο	755
27.10	Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.....	756
27.10.1	Αναγκαιότητα κατάθεσης του Προέδρου ενώπιον της Επιτροπής.....	758
27.10.2	Ενδεχόμενη ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας.	761
28.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	765

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α' - Κατάλογος Μαρτύρων

Παράρτημα Β.1 - Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ 2009 - 2013

Παράρτημα Β.2 - Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ 2013 - 2016

Παράρτημα Β.3 - Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ 2016 – 2018

Παράρτημα Γ' - Έκθεση Moore Stephens Stylianou & Co

Συντομογραφία	Λεπτομέρειες
AT1	Additional Tier 1 Capital
BoD	Board of Directors
CAD	Capital Adequacy
CBC	Central Bank of Cyprus
CCB	Cooperative Central Bank, the Bank
CCB SLA	ΣΚΤ Service Level Agreement
CCI	Cooperative Credit Institution
CCS	Cooperative Credit Sector
CET1	Common Equity Tier 1 capital
Citi	Citigroup Global Markets
Coverage ratio	Total provisions/NPEs
CR	Cure Rate
CRDIV	Capital Requirements Directive IV
CRR	Capital Requirements Regulation
DTA	Deferred Tax Assets
EAD	Exposure at Default
EBA	European Banking Authority
EC	European Commission
ECB	European Central Bank
IBNR	Incurred But Not Reported
ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process
IFRS	International Financial Reporting Standards
IMF	International Monetary Fund
IT	Information Technology
LGD	Loss Given Default
MIS	Management Information Systems
MoU	Memorandum of Understanding
NPE	Non Performing Exposures as per EBA definition
NPV	Net Present Value
OMV	Open Market Value
OSI	On-Site Inspections
PD	Probability of Default
PE	Performing exposures
PI	Probability of Impairment
RFA	Relationship Framework Agreement
RWA	Risk Weighted Asset
SEM	SEM Ltd. The Cooperative Computer Society
SREP	Supervisory Review Evaluation Process
SSD	Shared Services Department
SSM	Single Supervisory Mechanism
T1	Tier 1 capital
WA	Weighted Average

Συνομογραφία	Λεπτομέρειες
ΑΠΙ	Αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα
ΓΔΑ	Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΜ	Ενιαίος Εμπορικός Μηχανισμός
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΥ	Ελεγκτική Υπηρεσία
ΕΥΣΕ	Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιριών
ΚΕΔΙΠΕΣ	Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων
ΚΤΚ	Κεντρική Τράπεζα Κύπρου
ΜΕΔ	Μη εξυπηρετούμενο Δάνειο
ΜΕΕ	Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης
ΜΕΧ	Μη εξυπηρετούμενη Χορήγηση
ΣΕΔΙΠΕΣ	Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων
ΣΕΜ	Συνεργατική Εταιρεία Μηχανογραφήσεως
ΣΚΤ	Συνεργατική Κεντρική (ή Κυπριακή) Τράπεζα
ΣΠΕ	Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία
ΣΠΙ	Συνεργατικό Πιστωτικό Ίδρυμα
ΣΠΣ	Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας
ΣΠΤ	Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας
ΣΤ	Συνεργατικό Ταμειυτήριο
ΥΕΑΣΕ	Υπηρεσίας Εμποτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών
ΥΕΣΕ	Υπηρεσία Εμποτείας Συνεργατικών Εταιρειών
ΥΣΕ	Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών
ΧΡΕΠ	Χρηματοοικονομικός Επίτροπος

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 13/10/2013 η Κυπριακή Δημοκρατία με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αποφάσισε την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα (ΣΠΤ). Προηγήθηκε απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων ημερ. 5/9/2013. Το ποσόν το οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία διέθεσε για επίτευξη της ανακεφαλαιοποίησης ανήλθε στο €1,5 δις. Ακολούθησε με παρόμοιες αποφάσεις μια δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση ποσού ύψους €175 εκ. Στις 24/11/2015 λήφθηκε η σχετική απόφαση της Βουλής και στις 16/12/2015 η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Το κράτος κατέστη κατ' αυτόν τον τρόπο ο κατά μεγάλην πλειοψηφίαν μέτοχος της ΣΚΤ έχοντας καταστεί ο ιδιοκτήτης πέραν του 99% των μετοχών της.

Στις 3/9/2018 με βάση γραπτή συμφωνία υπογραφείσα την ίδια ημερομηνία η ΣΚΤ πώλησε στην Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λτδ μέρος των περιουσιακών της στοιχείων, όπως καταγράφονται στη συμφωνία. Το υπόλοιπο των περιουσιακών στοιχείων περιήλθε σε νεοϊδρυθείσα εταιρεία ενώ η άδεια προς την ΣΚΤ για διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών τερματίσθηκε. Τα πιο πάνω εν συντομία εκτεθέντα γεγονότα διαγράφουν τον τερματισμό λειτουργίας του ΣΠΤ στην Κύπρο, ύστερα από μια διάρκεια ζωής πέραν των 100 ετών.

Με δηλώσεις του ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας υπέδειξε την ανάγκη διεξαγωγής έρευνας για διαπίστωση των αιτίων που οδήγησαν στα πιο πάνω γεγονότα. Παρόμοιες δηλώσεις έγιναν και από άλλους κυβερνητικούς ή πολιτικούς φορείς κάμποιοι μάλιστα από τους οποίους επεσήμαναν ότι αντικείμενο έρευνας θα έπρεπε να ήταν τόσο τα γεγονότα από τη στιγμή κατά την οποία το κράτος έγινε ο κατά πλειοψηφίαν μέτοχος της ΣΚΤ και μέχρι τη συμφωνία πώλησης, όσο και τα γεγονότα που προηγήθηκαν της ανακεφαλαιοποίησης και κατέστησαν αυτήν απαραίτητη. Σε δηλώσεις του ημερ. 20/6/2018 ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος είπε:

“... ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργικού Συμβουλίου, αποφάσισε σήμερα όπως απευθυνθεί στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας με την παράκληση να ασκήσει την κατά το Νόμο προβλεπόμενη αρμοδιότητα και εξουσία του, διορίζοντας ερευνητική επιτροπή, για τη διενέργεια έρευνας με αντικείμενο όλες τις πτυχές της λειτουργίας του συνεργατικού πιστωτικού συστήματος και της Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας, όπως και της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας, σε σχέση με τα αποτελέσματα που οδήγησαν διαχρονικά στις σχετικές αποφάσεις της Πολιτείας.

Απευθυνόμενος στον Γενικό Εισαγγελέα, ο Πρόεδρος εισηγείται ότι λόγω της ιδιορρυθμίας του θέματος, η αρμόδια ερευνητική επιτροπή που θα οριστεί θα ήταν ορθό να επιλέξει και να διορίσει κατά την απόλυτη κρίση της ξένους εμπειρογνώμονες, με εξειδίκευση στο θέμα, ούτως ώστε να ολοκληρωθεί η έρευνα, εντός τακτού χρονικού διαστήματος, και να δοθούν στη δημοσιότητα όλα τα πορίσματα και όλα τα ευρήματα με πλήρη διαφάνεια. Στόχος είναι να ενημερωθεί ο κυπριακός λαός για όσους τυχόν φέρουν ευθύνες.

Σύμφωνα με την εισήγηση του Προέδρου θα ήταν επιθυμητό η έρευνα να καλύπτει μεταξύ άλλων:

- Τους λόγους για τους οποίους το συνεργατικό πιστωτικό σύστημα παρέμεινε εκτός της εποπτείας της ΚΤΚ, ακόμα και μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, παρά τις αντίθετες “στάσεις” τότε και για τις συνέπειες αυτής της απόφασης.
- Γιατί και πώς οδηγήθηκε ο Συνεργατισμός στην ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης με ευθύνη του κράτους και καταβολή ποσού ύψους €1,5 δις το 2013.
- Πότε και κάτω από ποιους όρους και με ποιες διασφαλίσεις έχουν παραχωρηθεί τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ύψους €7,49 δις.
- Τυχόν μη εξυπηρετούμενα δάνεια που έχουν “πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα”, καθώς και μέλη της διοίκησης και διευθυντικά στελέχη του Συνεργατισμού.
- Τη γενική διαχείριση και τυχόν πολιτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία του Συνεργατισμού, της Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας και της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας.

Ενδεικτικά, αυτά είναι θέματα που, μεταξύ άλλων, θα πρέπει να διερευνηθούν”.

Την επομένη ήτοι 21/6/2018, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας εξέδωσε την ακόλουθη ανακοίνωση:

“Επειδή διαφαίνεται κάποια σύγχυση ως προς το θέμα του διορισμού Ερευνητικής Επιτροπής για τα θέματα της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας, διευκρινίζονται τα ακόλουθα:

- (1) Δυνάμει του περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου, Κεφ. 44, ως έχει τροποποιηθεί, εφόσον διαφαίνεται ότι στα υπό διερεύνηση ζητήματα εμπλέκεται το Υπουργικό Συμβούλιο και/ή Υπουργοί, το μόνο όργανο το οποίο έχει εξουσία να διορίσει Ερευνητική Επιτροπή, είναι ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με Διάταγμα του, χωρίς να προηγηθεί οποιαδήποτε ενέργεια από το Υπουργικό Συμβούλιο.
- (2) Κάθε Διάταγμα που εκδίδεται δυνάμει του Νόμου θα πρέπει να περιέχει:
  - (α) τα ονόματα των μελών της Επιτροπής,
  - (β) το διορισμό του Προέδρου της Επιτροπής,
  - (γ) τους όρους εντολής της Επιτροπής,
  - (δ) τα ονόματα οποιωνδήποτε προσώπων που εξαιτίας των ειδικών γνώσεων τους πάνω στο θέμα της έρευνα ή διαφορετικά, μπορεί να τους ζητηθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο ή το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ανάλογα με την περίπτωση, να παρακαθήσουν ως εκτιμητές μαζί με την Επιτροπή,
  - (ε) τις εξουσίες με τις οποίες περιβάλλεται η Επιτροπή σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου αυτού,
  - (στ) την ημερομηνία ανάληψης των καθηκόντων της Επιτροπής.
- (3) Έπεται ότι, τόσο τα ονόματα των μελών της Επιτροπής, όσο και οι όροι εντολής της και τα άλλα στοιχεία, τα οποία απαιτείται όπως περιληφθούν στο Διάταγμα, αποφασίζονται από τον Γενικό Εισαγγελέα χωρίς καμία συνεννόηση με το Υπουργικό Συμβούλιο.
- (4) Σύμφωνα πάντα με το Νόμο, ως Επίτροποι, διορίζονται πρόσωπα επιλεγέντα μεταξύ προσώπων ανώτατου επαγγελματικού και ηθικού επιπέδου, από τα οποία τουλάχιστον ο ένας είναι νομομαθής που κατέχει τα προσόντα να διοριστεί ως Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου (δηλ. τουλάχιστον 12ετή άσκηση της δικηγορίας ή υπηρεσία σε δικαστική θέση) ή είναι πρώην δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου.
- (5) Λόγω της εξειδικευμένης φύσης των εμπλεκόμενων στην έρευνα θεμάτων, απαιτείται επίδειξη ιδιαίτερης προσοχής τόσο στην επιλογή των Επιτρόπων οι οποίοι θα πρέπει να κατέχουν τα απαιτούμενα κατάλληλα προσόντα, να

μην έχουν οποιαδήποτε ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων και ασφαλώς να αποδεχθούν όπως προσφέρουν τις υπηρεσίες τους. Ιδιαίτερη επίσης προσοχή απαιτείται στον καθορισμό με σαφήνεια και ακρίβεια, των Όρων Εντολής της Επιτροπής που θα αποτελέσουν το πλαίσιο εντός του οποίου θα διεξαχθεί η έρευνα.

- (6) *Για υλοποίηση των ανωτέρω, έχει αρχίσει σχετική προεργασία, η οποία αποσκοπεί στη διεξαγωγή της έρευνας προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο και ώστε να επιφέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Μόλις ληφθούν οι σχετικές αποφάσεις, θα δημοσιοποιηθούν.”*

Εξ ου και οι ευρείς όροι εντολής της παρούσας Διερευνητικής Επιτροπής, όπως αυτοί έχουν ήδη προεκτεθεί.

2. ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Θεωρούμε χρήσιμο σ' αυτό το εισαγωγικό μέρος της έκθεσης μας να παραθέσουμε σε συντομία κάποιες εγγενείς δυσκολίες και προβληματισμούς που η Επιτροπή αντιμετώπισε τόσο κατά την διάρκεια της διαδικασίας συγκέντρωσης του αναγκαίου για την έρευνα μαρτυρικού υλικού όσο και κατά την διάρκεια της σύνταξης της έκθεσης της και των τελικών της συμπερασμάτων:.

1. Εν πρώτοις υπενθυμίζουμε το μεγάλο εύρος των θεμάτων και την ποικιλομορφία τους τα οποία έπρεπε να καλύψουμε με βάση τους όρους εντολής μας σύμφωνα με το αρχικό διάταγμα διορισμού μας.
2. Σημειώνουμε επίσης την μεγάλη χρονική διάρκεια των γεγονότων τα οποία έπρεπε να διερευνήσουμε και εξετάσουμε, τα οποία ουσιαστικά εκτείνονται από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 μέχρι ακόμη και τα γεγονότα που ακολούθησαν την πώληση μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα.
3. Οι δημόσιες/ανοιχτές ακροάσεις ενώπιον της Επιτροπής άρχισαν στις 3/8/2018 και περατώθηκαν τέσσερις και πλέον μήνες αργότερα ήτοι στις 12/12/2018 και κατάθεσαν ενώπιον της επιτροπής 75 μάρτυρες (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' – Κατάλογος Μαρτύρων) και ελήφθησαν 98 καταθέσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε 40 ημερήσιες ακροάσεις. Τα πρακτικά δε των καταθέσεων ανήλθαν σε 2781 σελίδες.

4. Ενώπιον μας κατατέθηκε ή αποστάληκε ένας τεράστιος όγκος εγγράφων σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή ο οποίος ανέρχεται περίπου σε 120,000 σελίδες (20,000 αρχεία). Προέρχονται κυρίως από πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου, πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, έγγραφα από την ΚΤΚ και την ΕΚΤ, έγγραφα από το Υπουργείο Οικονομικών, Μονάδα Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων, ΣΚΤ και από την ΣΕΔΙΠΕΣ-ΚΕΔΙΠΕΣ, καθώς επίσης και τον Γενικό Ελεγκτή και τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο.

5. Αντιμετωπίσαμε ποικιλόμορφες δυσκολίες στην προσπάθεια να μας παραδοθούν έγγραφα της ΚΤΚ αλλά κυρίως της ΕΚΤ και ειδικότερα του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ - SSM) τα οποία είχαν διαβαθμιστεί σαν εμπιστευτικά. Η προσπάθεια μας για την εξασφάλιση των εν λόγω εγγράφων άρχισε στις 9/7/2018 και διάρκεσε μέχρι και τις 21/12/2018 όταν τελικώς η ΕΚΤ μας παρέδωσε έγγραφα τα οποία ανέρχονται στις 759 σελίδες, χωρίς να μας δοθεί βεβαίως το σύνολο όσων εγγραφών ζητήσαμε αλλά το μεγαλύτερο μέρος τους. Στο διάστημα αυτό υπήρξε μια μεγάλη ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ της Επιτροπής και της ΚΤΚ αλλά και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) για να συμφωνηθούν οι όροι και οι θεματικές των ερωτήσεων στην βάση των οποίων η ΕΚΤ θα καθιστούσε δυνατή την παράδοση των εγγράφων αυτών.

Οφείλουμε να πούμε ότι από την στιγμή που η ΕΚΤ επικαλείτο λόγους εμπιστευτικότητας και στηριζόμενη σε πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Δικαίου οι οποίες προστατεύουν κατά τον ισχυρισμό της την εμπιστευτικότητα των εγγράφων δεν είχαμε άλλη επιλογή παρά να διαπραγματευτούμε τους όρους τους οποίους έθεταν ώστε να καταστεί στο τέλος δυνατή η παράδοση των εγγράφων. Είχαμε πραγματικά προβληματιστεί όσο αφορά την ορθότητα της στάσης της ΕΚΤ σχετικά με την παράδοση των εγγράφων, αλλά δεν είχαμε άλλη επιλογή παρά να εισέλθουμε μαζί της σε μια συζήτηση ώστε να πεισθεί τελικά να μας τα παραδώσει. Για διευκόλυνση του έργου μας για αυτό το σκοπό ζητήσαμε και λάβαμε νομική συμβουλή από ειδικούς επί θεμάτων Ευρωπαϊκού Δικαίου.

Με δεδομένο ότι η παρούσα επιτροπή δεν θεωρείται “δικαστήριο” μέσα στην έννοια του Ευρωπαϊκού Δικαίου ώστε να ήταν δυνατή η προσφυγή μας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για να ερμηνεύσει τις σχετικές πρόνοιες πάνω στις

οποίες η ΕΚΤ στήριζε την άρνησης της για την άνευ όρων παράδοση των εγγραφών καταλήξαμε στην αποδοχή κάποιων όρων οι οποίοι όπως ήδη αναφέραμε περιορίζουν την πλήρη δημοσιοποίηση τους.

6. Η Επιτροπή θεωρούσε σημαντική και απαραίτητη την ενώπιον της εμφάνιση της επικεφαλής του ΕΕΜ η οποία θα μπορούσε να παράσχει χρήσιμες πληροφορίες και διευκρινήσεις για πλείστα όσα θέματα εγείρονταν ενώπιον της δεδομένου ότι η ΕΚΤ είχε από 4/11/2014 την εποπτεία της ΣΚΤ και ευρύτερα του ΣΠΤ της Κύπρου. Η Επιτροπή με επιστολή της ήδη από τις 4/9/2018 καλούσε την κα Ντανιέλ Νουί, Πρόεδρο του Εποπτικού Συμβουλίου του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, όπως σε ημερομηνία την οποία η ίδια θα καθόριζε έρθει στην Κύπρο για να καταθέσει ενώπιον της. Τελικώς η κα. Νουί εδήλωσε για λόγους που εξηγεί στην επιστολή της ημερ. 24/9/2018, ότι αδυνατούσε να εμφανιστεί ενώπιον της Επιτροπής αλλά ήταν έτοιμη να απαντήσει σε γραπτές ερωτήσεις. Η κα. Νουί απάντησε τελικώς στις 21 ερωτήσεις τις οποίες η Επιτροπή της έθεσε στις 27/11/2018.
7. Μια άλλη δυσκολία την οποία έπρεπε να υπερπηδήσουμε ήταν η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου να μην αποχαρακτηρίσει διαβαθμισμένα έγγραφα αναφερόμενα στα Διαμειφθέντα κατά τις Συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου και στις αναφορές του Προέδρου της Δημοκρατίας και των Μελών του Υπουργικού Συμβουλίου. Η απόφαση στηρίχθηκε στους περί Κανονισμών Ασφαλείας Διαβαθμισμένων Πληροφοριών, Εγγράφων και Υλικού και για Συναφή Θέματα Νόμων του 2002 έως 2008. Το Υπουργικό Συμβούλιο προχώρησε βέβαια στον αποχαρακτηρισμό όλων των Διαβαθμισμένων Αποφάσεων του και των αντίστοιχων Προτάσεων και Παραρτημάτων τους, τα οποία μας αποστάληκαν.

Είχαμε ζητήσει τον αποχαρακτηρισμό του συνόλου των αποσπασμάτων των αποφάσεων και πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου, τα οποία μας είχαν αποσταλεί με επιστολή μας ημερ. 21/1/2019 και η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 31/1/2019 μας κοινοποιήθηκε με επιστολή του Γραμματέα ημερ. 5/2/2019.

Η δυσκολία η οποία προκλήθηκε ως εκ των πιο πάνω πολλαπλασιάστηκε λαμβανομένου υπ' όψη του γεγονότος ότι είχαμε ήδη προχωρήσει σε μεγάλο

βαθμό με τη σύνταξη του πορίσματος μας, του οποίου τμήματα θα έπρεπε σε κάποιο βαθμό ν' ανασκευαστούν.

Η πιο πάνω απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου επηρέαζε πρακτικά του που κάλυπταν συνεδρίες τόσο επί Προεδρίας του κ. Χριστόφια, όσο και επί Προεδρίας κ. Αναστασιάδη.

8. Γίνεται αντιληπτό ότι η Επιτροπή συνέλεγε μαρτυρικό υλικό μέχρι και σχεδόν το τέλος της τρίμηνης παράτασης της εντολής της η οποία της παραχωρήθηκε από τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Ήταν γι' αυτό τον λόγο που η Επιτροπή προέβλεψε ότι θα ήταν αδύνατο να φέρει σε πέρας το έργο της πριν το τέλος της δεύτερης τριμηνιαίας προθεσμίας η οποία της εδόθη και έγκαιρα προχώρησε στην εισήγηση προς τον Γενικό Εισαγγελέα για την τροποποίηση του σχετικού νόμου ώστε να είναι δυνατή η σε εξαιρετικές περιπτώσεις παράταση προθεσμίας συμπλήρωσης του έργου μιας Ερευνητική Επιτροπής για μια περαιτέρω μέγιστη περίοδο τριών μηνών. Όντως οι προσπάθειες καρποφόρησαν και η Βουλή των Αντιπροσώπων προχώρησε στην τροποποίηση του σχετικού νόμου ώστε να παρέχεται η ευχέρεια της παράτασης όπως εισηγήθηκε η Επιτροπή. Ο σχετικός νόμος δημοσιεύθηκε στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 19/12/2018. Με βάση τον τροποποιηθέντα νόμο ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με διάταγμα του παράτεινε την εντολή της Επιτροπής για 2 μήνες από 6/1/2019. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι είναι η δεύτερη παράταση που λαμβάνει η Επιτροπή. Με βάση το αρχικό διάταγμα του Γενικού Εισαγγελέα η προθεσμία για συμπλήρωση της έρευνάς της θα έπρεπε να είχε γίνει εντός τριών μηνών από την δημοσίευση του διατάγματος δηλαδή από τις 6/7/2018 και η προθεσμία παρατάθηκε με ένα δεύτερο διάταγμα όπως ήδη αναφέρθηκε μέχρι και τις 5/1/2019.
9. Τέλος επιθυμούμε να εξηγήσουμε τον τρόπο προσέγγισης μας στην χρήση των υπηρεσιών εμπειρογνομόνων. Ο περί Ερευνητικής Επιτροπής Νόμος παρέχει την ευχέρεια στην ερευνητική Επιτροπή όπως κάμνει χρήση των υπηρεσιών εκτιμητών ή εμπειρογνομόνων οι οποίοι να την συμβουλεύουν πάνω σε θέματα στα οποία έχουν εξειδικευμένη γνώση. Η γνώμη τους έχει μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα και δεν δεσμεύει την Επιτροπή. Το διορίζον μάλιστα την Επιτροπή όργανο έχει αρμοδιότητα όπως περιλάβει τα ονόματα τέτοιων

εκτιμητών ή εμπειρογνομόνων στο διάταγμα διορισμού της Επιτροπής. Το διάταγμα διορισμού της παρούσας Επιτροπής δεν περιείχε τα ονόματα οιαδήποτε εμπειρογνομόνων.

Απασχόλησε την Επιτροπή από τις πρώτες συνεδρίες της το ενδεχόμενο χρήσης των υπηρεσιών εμπειρογνομόνων επί εξιδικευμένων θεμάτων. Αποφάσισε ότι δεν θα μπορούσε εκ των προτέρων να λάβει μια τέτοια απόφαση χωρίς πρώτα να έχει ακούσει την κατάθεση κάποιων μαρτύρων και αποκτήσει μια πρώτη γνώση των γεγονότων. Η Επιτροπή είχε επί πλέον συνείδηση του γεγονότος ότι η σύνθεση της ήταν τέτοια η οποία της παρείχε την δυνατότητα αντιμετώπισης, επίλυσης και απόφασης πλείστων όσων θεμάτων προϋπόθεταν την ύπαρξη ειδικών γνώσεων.

Στην πορεία διαπιστώθηκε ότι πολλά από τα εγείρομενα ενώπιον της ζητήματα αφορούσαν την ανάλυση και αξιολόγηση γεγονότων τα οποία πήγαζαν από τον όγκο των ενώπιον της κατατεθέντων εγγράφων και την κατάθεση των μαρτύρων, έργο το οποίο δεν ανατίθεται κανονικά σ' εμπειρογνώμονα αλλά εμπίπτει στα όρια των υποχρεώσεων της ίδιας της Επιτροπής. Δεν υπήρχε επομένως ανάγκη ανάθεσης σε εμπειρογνώμονα προερχόμενο είτε από την Κύπρο είτε από το εξωτερικό ο οποίος θα έδινε την γνώμη του επί ενός συγκεκριμένου θέματος η συγκεκριμένων θεμάτων τα οποία θα ήταν καθοριστικά για την τελική έκβαση του πορίσματος της Επιτροπής.

Η Επιτροπή έκρινε προϊόντος του χρόνου και εφόσον τα γεγονότα ενώπιον της άρχισαν ν' αποσαφηνίζονται ότι επί ειδικών και συγκεκριμένων θεμάτων θα ήταν χρήσιμη η συμπληρωματική γνωμάτευση εμπειρογνώμονα σε οικονομικά κυρίως θέματα. Επιστράτευσε σαν τέτοιο τον Δρα Γιώργο Νησιώτη, Αναπληρωτή καθηγητή Χρηματοοικονομικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου από τον οποίο ζητούσε την συμβουλή του επί συγκεκριμένων θεμάτων της ειδικότητάς του.

Όπως ήδη αναφέρθηκε προέκυψε η ανάγκη όπως έχουμε την γνωμάτευση ειδικού περί θεμάτων ευρωπαϊκού δικαίου για τους λόγους που ήδη εξηγήσαμε αλλά επιπλέον γιατί εγείρονται στο πλαίσιο της έρευνας μας ευρύτερα θέματα ευρωπαϊκού δικαίου. Γι' αυτό το λόγο κάναμε χρήση των υπηρεσιών της κα.

Stephanie Laulhe Shaelou, Professor of European Law and Reform and Head, School of Law, UCLan Cyprus.

Επίσης η Επιτροπή έκανε χρήση των υπηρεσιών του κ. Στέλιου Παπαγεωργίου ο οποίος είναι Τεχνικός Σύμβουλος για θέματα πληροφορικής και ο οποίος επεξεργάστηκε για την Επιτροπή, βάση δεδομένων κυρίως για ΜΕΧ.

Η Επιτροπή αντιλήφθηκε εξάλλου ότι καθοριστικής σημασίας για τα τελικά συμπεράσματα της έρευνας της θα είχε μεταξύ άλλων η γνωμάτευση εμπειρογνώμονα όσον αφορά την συμφωνία η οποία επιτεύχθηκε μεταξύ της ΣΚΤ και της Ελληνικής Τράπεζας η οποία θα καταδείκνυε κατά πόσο ήταν μια ισορροπημένη, δίκαιη και συμφέρουσα και για την ΣΚΤ συμφωνία η όχι και πλέον συγκεκριμένα κατά πόσον το καταβληθέν αντάλλαγμα από την Ελληνική Τράπεζα προς την ΣΚΤ ήταν δίκαιο και αντιπροσωπευτικό σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις της τελευταίας. Ανατέθηκε ως εκ τούτου στον οίκο Moore, Stephens Stylianou & Co. όπως εκπονήσει μια τέτοια μελέτη και δώσει την γνωμάτευση της προς την Επιτροπή, πράγμα το οποίο και έγινε.

3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Είχαμε το ευεργέτημα να τεθεί ενώπιον μας μια πολύ περιεκτική ιστορική ανασκόπηση της εξέλιξης του ΣΠΤ στην Κύπρο από τον κ. Γιάγκο Δημητρίου, πρώην Διευθυντή του Τμήματος Εποπτείας της ΚΤΚ (στην κατάθεση του οποίου θα κάμουμε αναφορά και σε άλλα σημεία της έκθεσης μας). Η σχεδόν αυτούσια παράθεση των όσων γεγονότων αναφέρει (παραλείπουμε σ' αυτό τουλάχιστον το στάδιο όσα αποτελούν δική του εκτίμηση επί των εξελίξεων) δίδει με ενάργεια το στίγμα των διαχρονικών προβλημάτων και της τελικής κατάληξης του ΣΠΤ. Αναφέρει:

“Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (ΣΚΤ) ιδρύθηκε το 1937 και άρχισε να λειτουργεί την 1^η Ιανουαρίου 1938. Σκοπός της ήταν η ανάπτυξη των συνεργατικών εταιρειών με την ίδρυση ενός κεντρικού φορέα ο οποίος θα διευκόλυνε την επιτέλεση του έργου τους ανταποκρινόμενος στις βραχυπρόθεσμες δανειακές ανάγκες τους με το να δέχεται καταθέσεις από τις πλέον εύπορες συνεργατικές εταιρείες και παραχωρώντας δάνεια με ευνοϊκούς όρους στις πλέον αδύναμες. Μέχρι το 1974 το συνεργατικό κίνημα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη, οπότε και πλήγηκε καίρια από την τουρκική εισβολή όπως εξάλλου και ολόκληρη η κυπριακή οικονομία. Στην προσπάθεια υποβοήθησης της επαναδραστηριοποίησης της οικονομίας το συνεργατικό κίνημα προχώρησε στην

δημιουργία αριθμού μεγάλων συνεργατικών εταιρειών στο τομέα της βιομηχανίας. Μια σειρά από λανθασμένες αποφάσεις και κακοδιαχείριση οδήγησαν το 1980 σε εκκαθάριση τις εταιρείες αυτές και την ΣΚΤ σε σοβαρή οικονομική κρίση. Στις 6/6/1980 το Υπουργικό Συμβούλιο διόρισε Ερευνητική Επιτροπή για να εξετάσει τους λόγους που οδήγησαν στην κρίση εξετάζοντας διάφορες ενέργειες του τότε Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών και Διοικητή Συνεργατικής Ανάπτυξης αλλά και άλλων αξιωματούχων του Συνεργατικού Κινήματος. Η Ερευνητική Επιτροπή στο πόρισμα της έκρινε ως βασικό υπεύθυνο της κρίσης που δημιουργήθηκε τον τότε Διοικητή Συνεργατικής Ανάπτυξης αλλά και τα μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ για την αλόγιστη πιστωτική πολιτική που εφάρμοζαν χρησιμοποιώντας βραχυπρόθεσμες καταθέσεις της ΣΚΤ για παραχώρηση τεράστιων δανείων σε μικρό αριθμό χρεωστών για μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

Το κράτος προχώρησε σε στήριξη της ΣΚΤ (bail out) με το ποσό των £40 εκ. λιρών ενώ παράλληλα έθεσε την ΣΚΤ κάτω από την εποπτεία της ΚΤΚ. Τα ΣΠΙ παρέμειναν κάτω από την εποπτεία του Γραφείου του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών το οποίο υπαγόταν στο Υπουργείο Εμπορίου.

Η ΣΚΤ έφτασε να αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο (σε επίπεδο ισολογισμού) πιστωτικό ίδρυμα του κυπριακού τραπεζικού τομέα του οποίου οι λειτουργίες σχετίζονται εξολοκλήρου με την εγχώρια οικονομία. Το σύνολο των καταθέσεων της τράπεζας ανέρχονταν στο τέλος του 2017 σε €11,6 δις, αντιπροσωπεύοντας το 26% περίπου του συνόλου των καταθέσεων των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην κυπριακή αγορά.

Η δομή της ΣΚΤ μέχρι τις 3/9/2018 οπότε ολοκληρώθηκε η πώληση εργασιών στην Ελληνική Τράπεζα ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς διαρθρωτικών αλλαγών που ξεκίνησαν από το 2013 με την ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής και την υπογραφή του Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ της κυπριακής κυβέρνησης και των διεθνών δανειστών της (Troika).

Σχετικά, το Σεπτέμβριο του 2013 λειτουργούσαν 93 Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ) μαζί με τη ΣΚΤ, τα οποία ΣΠΙ είχαν δημιουργηθεί με την σταδιακή συγχώνευση πέραν των 350 ΣΠΙ.

Η ΣΚΤ ενεργούσε ως Κεντρικός φορέας των ΣΠΙ και ο ρόλος της μέχρι τότε περιοριζόταν σε θέματα συντονισμού και παρακολούθησης των ΣΠΙ χωρίς να έχει

οποιοσδήποτε εξουσίες λήψης μέτρων εναντίον των ΣΠΙ και καθορισμού κοινών πολιτικών. Αποτέλεσμα τούτου, τα ΣΠΙ δρούσαν ως επί το πλείστον ως ανεξάρτητες οντότητες ακολουθώντας τις δικές τους πρακτικές σε θέματα δανειοδότησης, διαχείρισης κινδύνων και εταιρικής διακυβέρνησης, παρά το γεγονός ότι ο Κεντρικός Φορέας θα έπρεπε με βάση τις τότε ισχύουσες Ευρωπαϊκές Οδηγίες να έχει τις εξουσίες να εκδίδει οδηγίες προς τη διεύθυνση των ΣΠΙ.

Συνέπεια των πιο πάνω πρακτικών που ακολουθούνταν επί σειρά ετών, το δανειακό χαρτοφυλάκιο των ΣΠΙ παρουσίαζε υψηλές καθυστερήσεις σε θέματα πληρωμών των συμβατικών υποχρεώσεων των δανειοληπτών και σε συνδυασμό με την μη επαρκή ικανότητα απορρόφησης ζημιών (είτε μέσω επαρκούς κεφαλαιακής βάσης είτε μέσω επαρκούς πρόνοιας για απορρόφηση ζημιών) ένεκα της κακής ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου, η κεφαλαιακή ενίσχυση ήταν άμεση ανάγκη. Το εν λόγω γεγονός καταδείχθηκε και από τον διαγνωστικό έλεγχο που διενήργησε η PIMCO κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2012 η οποία υπολόγισε ότι το έλλειμμα κεφαλαίων ανήλθε στα €1,5 δις. Λόγω της αδυναμίας εξεύρεσης κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα, η ΣΚΤ μαζί με τα ΣΠΙ ανακεφαλαιοποιήθηκαν (με πόρους της Δανειακής Σύμβασης που συνομολογήθηκε με τους Διεθνείς Πιστωτές και με βάση το Μνημόνιο Συναντίληψης) το 2014, με το ποσό του €1,5 δις από το Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Απαραίτητος όρος για την ανακεφαλαιοποίηση ήταν η υποβολή Σχεδίου Αναδιάρθρωσης από τη ΣΚΤ προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η έγκριση του Σχεδίου από την τελευταία.

Ως αποτέλεσμα της ανακεφαλαιοποίησης της ΣΚΤ, η Κυπριακή Δημοκρατία κατείχε το 99% του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ και η ΣΚΤ κατείχε το 99% του μετοχικού κεφαλαίου των 18 ΣΠΙ, που δημιουργήθηκαν μέσω των συγχωνεύσεων των 93 ΣΠΙ. Το υπόλοιπο 1% (ποσοστό το οποίο επιβεβαιώθηκε από διενέργεια μελέτης δίκαιης αξίας από ανεξάρτητο οίκο) της ΣΚΤ το κατείχε η Συνεργατική Εταιρεία Συμμετοχών (ΣΕΣ), εκπροσωπώντας τις Συνεργατικές Εταιρείες μέλη της και το υπόλοιπο 1% των ΣΠΙ το κατείχαν τοπικές συνεργατικές εταιρείες, εκπροσωπώντας τα φυσικά πρόσωπα μέλη τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε στις 24/2/2014 την απόφαση της για έγκριση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης.

Με την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ, την αλλαγή της ιδιοκτησιακής δομής της ΣΚΤ και των ΣΠΙ και την ενίσχυση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων της ΣΚΤ επί των ΣΠΙ, ο

Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας (ΣΠΤ) θεωρείτο ως μια ενιαία οικονομική μονάδα/όμιλος.

Μερικοί από τους όρους για την έγκριση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης ήταν οι εξής:

- Η ενίσχυση του ρόλου της ΣΚΤ ως Κεντρικού Φορέα, μέσω και της απόκτησης του 99% του μετοχικού κεφαλαίου των ΣΠΙ και της ενίσχυσης των εξουσιών της στην έκδοση οδηγιών και επιβολής κυρώσεων προς τα ΣΠΙ,
- Η μείωση του αριθμού των ΣΠΙ από 93 σε 18 μέσω συγχωνεύσεων,
- Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων της ΣΚΤ και των ΣΠΙ να γίνεται από εξωτερικούς ελεγκτικούς οίκους.
- Η ετοιμασία Σχεδίου Δράσης για την αντιμετώπιση των κυριότερων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν η ΣΚΤ και τα ΣΠΙ, και
- Η μεταφορά των αρμοδιοτήτων αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των ΣΠΙ από την Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Μετά την κρίση του 1980 η ΣΚΤ τέθηκε κάτω από την εποπτεία της ΚΤΚ ενώ τα ΣΠΙ παρέμειναν κάτω από την εποπτεία του Γραφείου του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών το οποίο υπαγόταν στο Υπουργείο Εμπορίου. Από τον Ιούλιο του 2003, με την ανεξαρτητοποίηση και εγκαθίδρυση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΑΣΕ), μέχρι και το Σεπτέμβριο του 2013 τα ΣΠΙ συνέχισαν να εποπτεύονται από την ΥΕΑΣΕ αφού προσπάθειες για να υπαχθούν κάτω από την εποπτεία της ΚΤΚ δεν καρποφόρησαν λόγω κυρίως των έντονων αντιδράσεων της Συνεργατικής Συνομοσπονδίας.

Τον Δεκέμβριο του 2012, με βάση το προκαταρκτικό Μνημόνιο Συναντίληψης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τροϊκα για δημοσιονομική εξυγίανση και αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η ΥΕΑΣΕ μετονομάστηκε αρχικά σε Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΣΕ) και στη συνέχεια, τον Σεπτέμβριο του 2013, σε Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΣΕ), κατόπιν τροποποίησης της σχετικής Νομοθεσίας. Σύμφωνα με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικό) (Αρ. 4) Νόμο του 2013 (Ν.107(Ι)/2013) και τον περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικό) (Αρ. 3) Νόμο του 2013 (Ν.102(ι)/2013), η αρμοδιότητα αδειοδότησης,

ρύθμισης και εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων, μεταφέρθηκε από την ΥΣΕ. στην ΚΤΚ.

Με τη δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την εποπτεία της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτήν ΣΠΙ, ανέλαβε από τις 4/11/2014, η ΕΚΤ καθώς η ΣΚΤ μαζί με τα ΣΠΙ θεωρήθηκαν λόγω του μεγέθους του ισολογισμού τους ως σημαντικό πιστωτικό ίδρυμα. Η ΕΚΤ ανέλαβε επίσης την αρμοδιότητα αδειοδότησης όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων της ευρωζώνης.

Ως εκ τούτου η ΚΤΚ ήταν αρμόδια για την εποπτεία της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτήν ΣΠΙ από τον Σεπτέμβριο 2013 μέχρι τον Οκτώβριο 2014. Κατά την περίοδο αυτή ο περισσότερος χρόνος αναλώθηκε στην ολοκλήρωση της διαδικασίας συγχώνευσης των 93 ΣΠΙ σε 18 η οποία ολοκληρώθηκε περί το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2014 ενώ άλλος τόσος χρόνος αναλώθηκε στην αξιολόγηση της ικανότητας και καταλληλότητας των μελών των Επιτροπών των ΣΠΙ τα οποία συνέχισαν να έχουν Επιτροπές παρά το γεγονός ότι είχαν τεθεί κάτω από τον Κεντρικό Φορέα. Η διαδικασία αυτή δεν ολοκληρώθηκε αφού στη συνέχεια, και αφού έγινε αντιληπτό ότι η ύπαρξη Επιτροπών στα ΣΠΙ ήταν αχρείαστη δημιουργώντας επιπρόσθετο κόστος αλλά και οδηγώντας σε πολύπλοκες διαδικασίες διακυβέρνησης, αυτές καταργήθηκαν. Ανεξάρτητα με τα πιο πάνω η ΚΤΚ μέσα στο χρονικό διάστημα που είχε την εποπτική αρμοδιότητα προχώρησε σε διενέργεια 19 επιτόπιων ελέγχων στα 18 ΣΠΙ (δύο έλεγχοι έγιναν στην ΣΠΕ Στροβόλου).

Στις 4/11/2014 η αρμοδιότητα για την εποπτεία της ΣΚΤ πέρασε στα χέρια της ΕΚΤ μέσα στα πλαίσια του ΕΕΜ. Πριν ο ΕΕΜ αναλάβει την εποπτεία των τραπεζών που θα τίθεντο κάτω από την αρμοδιότητα της ΕΚΤ προχώρησε κατά το 2014, στη διενέργεια Συνολικής Αξιολόγησης σε όλες τις τράπεζες (σύμφωνα με τις πρόνοιες του σχετικού Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου της 15/10/2013). Η αξιολόγηση για την ΣΚΤ κατέδειξε ότι τα ίδια εποπτικά κεφάλαια, μετά την ανακεφαλαιοποίηση του €1,5 δις, ήταν επαρκή. Ο ΕΕΜ κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό αφού οι παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν πολύ κοντά σε αυτές που είχε χρησιμοποιήσει η PIMCO στη δική της αξιολόγηση.

Στα μέσα του 2015 διεξήχθη από την ΕΚΤ εποπτικός έλεγχος στην ΣΚΤ και τα ΣΠΙ με κύριο σκοπό την αξιολόγηση της επάρκειας των προβλέψεων σχετικά με τις ΜΕΧ. Με βάση τις παραδοχές που υιοθέτησε η ΕΚΤ για τις δυνητικές ζημιές από τις ΜΕΧ, ζήτησε

από την ΣΚΤ όπως προχωρήσει σε πρόσθετες προβλέψεις ύψους €471 εκ. καθώς και στην ετοιμασία και αποστολή πλάνου κεφαλαίων (*capital plan*), με όλα τα μέτρα που προγραμματίζονταν να ληφθούν για τήρηση των καθορισμένων ελάχιστων εποπτικών κεφαλαίων. Επιπρόσθετα, ζητήθηκε η λήψη διορθωτικών μέτρων για αδυναμίες που είχαν εντοπισθεί κατά τη διάρκεια του επιτόπιου ελέγχου. Η ΣΚΤ προχώρησε στη διενέργεια των ζητούμενων προβλέψεων με συνέπεια τη μείωση της κεφαλαιακής της βάσης.

Περαιτέρω, η Κυπριακή Δημοκρατία, ως ο κύριος μέτοχος της ΣΚΤ, ανέλαβε να ενισχύσει την κεφαλαιακή βάση της ΣΚΤ με το ποσό των €175 εκ. δημιουργώντας επιπλέον περιθώριο ασφάλειας. Προς το σκοπό αυτό, υποβλήθηκε αναθεωρημένο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στις 18/12/2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την έγκριση του Αναθεωρημένου Σχεδίου της ΣΚΤ καθώς και του ποσού της ανακεφαλαιοποίησης των €175 εκ., τα οποία μεταφέρθηκαν στην ΣΚΤ στις 21/12/2015.

Οι κύριες παράμετροι του αναθεωρημένου Σχεδίου οι οποίες είχαν ως στόχο την καλύτερη και αποδοτικότερη λειτουργία του ΣΠΤ είναι οι ακόλουθες:

- (α) η διατήρηση, με κάποιες αλλαγές, της υφιστάμενης δομής του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, δηλαδή των 18 ΣΠΙ.
- (β) η διατήρηση του ποσοστού συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ, τουλάχιστον μέχρι τις 30/9/2018,
- (γ) η σταδιακή εισαγωγή της ΣΚΤ στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, (...)
- (στ) όλοι οι υπάλληλοι των ΣΠΙ να μεταφερθούν και να θεωρούνται ως υπάλληλοι της ΣΚΤ,
- (ζ) όλα τα μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία των ΣΠΙ να μεταφερθούν στη ΣΚΤ, έτσι ώστε στα ΣΠΙ να παραμείνουν μόνο τα δάνεια και οι καταθέσεις,
- (η) όλες οι Διευθύνσεις, Τμήματα και Υπηρεσίες των ΣΠΙ που δεν σχετίζονται άμεσα με την αποδοχή καταθέσεων και την παραχώρηση δανείων θα κεντροποιηθούν στο επίπεδο της ΣΚΤ, και
- (ι) το μετοχικό κεφάλαιο των ΣΠΙ να είναι 100% ιδιοκτησίας της ΣΚΤ.

Με βάση τα πιο πάνω, τα πλείστα εκ των οποίων ολοκληρώθηκαν στα τέλη του 2016, επιτεύχθηκε η λειτουργική ενοποίηση της ΣΚΤ με τα ΣΠΙ και το 2017, η διοίκηση της ΣΚΤ προχώρησε στη νομική συγχώνευση της ΣΚΤ με τα ΣΠΙ, με αποτέλεσμα η ΣΚΤ να είναι το μόνο συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα.

Το τελευταίο τρίμηνο του 2017, η ΣΚΤ έλαβε την απόφαση να προχωρήσει με την έκδοση κεφαλαίου και ένα μέρος του μετοχικού κεφαλαίου του κράτους να παραχωρηθεί σε στρατηγικό ιδιώτη επενδυτή, ο οποίος θα έφερνε σημαντικές αλλαγές στην κουλτούρα και στη διακυβέρνηση της τράπεζας, πέραν της ενίσχυσης της κεφαλαιακής βάσης της τράπεζας. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, η ΣΚΤ προχώρησε στο διορισμό διεθνούς επενδυτικού οργανισμού για βοήθεια ως προς την έκδοση κεφαλαίου και εξεύρεση επενδυτών.

Στη συνέχεια και συγκεκριμένα το Δεκέμβριο του 2017, η ΕΚΤ αποφάσισε τη διεξαγωγή νέου επιτόπιου ελέγχου στη ΣΚΤ με κύριο σκοπό την αξιολόγηση της επάρκειας των προβλέψεων σχετικά με τις ΜΕΧ. Υπό το φως αυτής της εξέλιξης, η διαδικασία άντλησης κεφαλαίων αναστάλθηκε. Παράλληλα πήρε σημαντική παράταση η έκδοση της έκθεσης των ελεγκτών καθώς οι τελευταίοι εξέφρασαν αδυναμία να εκφράσουν άποψη πριν από την ολοκλήρωση του ελέγχου. Ο επιτόπιος έλεγχος άρχισε στις αρχές Ιανουαρίου 2018 και ολοκληρώθηκε στις αρχές Μαρτίου 2018. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα γνωστοποιήθηκαν στην τράπεζα. Δεδομένης της αδυναμίας του μετόχου να ενισχύσει τα κεφάλαια της τράπεζας λόγω της απαγόρευσης για περαιτέρω κρατική ενίσχυση, η διαδικασία εξεύρεσης επενδυτών διαφοροποιήθηκε προς την κατεύθυνση της πώλησης των εργασιών της τράπεζας είτε στο σύνολό τους είτε με τον διαχωρισμό του υγιούς μέρους των εργασιών. Ακολούθησε διαδικασία υποβολής προσφορών η οποία κατέληξε στην επιλογή της προσφοράς της Ελληνικής Τράπεζας για εξαγορά του υγιούς μέρους των εργασιών της ΣΚΤ.

Αξιωματούχοι της ΚΤΚ συμμετείχαν καθ' όλο το χρονικό διάστημα 2014-2018 στα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ για σκοπούς ΕΕΜ. Οι διεργασίες αυτές αποτελούν μέρος της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας του ΕΕΜ ή της ΕΚΤ ειδικότερα. Η ΚΤΚ δεσμεύεται από τις τελικές ενέργειες και αποφάσεις της ΕΚΤ.

Από την άλλη πλευρά, η ΚΤΚ ασκούσε από το 2014 και μετά την μακροπροληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτού του ρόλου η ΚΤΚ αναγνωρίζει, παρακολουθεί και αξιολογεί τους κινδύνους που απειλούν τη

χρηματοοικονομική σταθερότητα και ειδικότερα, μεταξύ άλλων, παρακολουθεί η ΚΤΚ τη διαχείριση των ΜΕΧ από τα πιστωτικά ιδρύματα, κάτι που μέχρι το 2016 απέρρευε και από το Μνημόνιο Συναντίληψης με την Τροϊκα. Στο πλαίσιο του ίδιου ρόλου, η ΚΤΚ υποβάλλει εισηγήσεις, εκφράζει προβληματισμούς και συνεισφέρει προς την ΕΚΤ ως Αρχή προληπτικής εποπτείας τη γνώση και εμπειρία από τη λειτουργία του κυπριακού χρηματοοικονομικού συστήματος. Η ΚΤΚ διαδραμάτισε τέτοιο ρόλο και σε σχέση με τη ΣΚΤ.

Επιπρόσθετα, η ΚΤΚ πραγματοποιούσε επαφές τόσο με αξιωματούχους της ΣΚΤ όσο και στο επίπεδο του Υπουργείου Οικονομικών αλλά και στο ανώτατο πολιτειακό επίπεδο προκειμένου να επισημάνει την ανάγκη ταχείας διόρθωσης των αδυναμιών του συνεργατικού πιστωτικού τομέα, ενίσχυσης της κεφαλαιακής επάρκειας και στο τελικό στάδιο όπου διαφαινόταν η ανάγκη πώλησης των εργασιών, δρομολόγησης δραστικών λύσεων.

Η ΚΤΚ εξέφραζε τις ανησυχίες της για συγκεκριμένες επιλογές ΣΚΤ/Υπουργείου Οικονομικών, καθώς επίσης υποδείκνυε συγκεκριμένους τομείς όπου η ΣΚΤ θα έπρεπε να εντείνει τις προσπάθειες, για παράδειγμα η κατάρτιση και αυστηρή εφαρμογή ενός στρατηγικού πλάνου για τη μείωση των ΜΕΧ και η βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων. Οι τελικές αποφάσεις μιας τράπεζας αποτελούν ευθύνη της ίδιας και των μετόχων της, εν προκειμένω της Κυβέρνησης, και οι εποπτικές αρχές οφείλουν να τηρούν μια απόσταση από αυτές τις αποφάσεις ώστε να μην υπονομεύεται ο εποπτικός τους ρόλος. Με αυτή την επιφύλαξη, η ΚΤΚ επικροτεί το αποτέλεσμα της λύσης που τελικά δόθηκε ως προς τη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.”

Η παρούσα έρευνα περί Συνεργατισμού, όπως ήδη αναφέρθηκε από τον κ. Δημητρίου, δεν είναι η πρώτη η οποία διεξάγεται μετά την εγκαθίδρυση το 1960 της Κυπριακής Δημοκρατίας. Προηγήθηκε το 1980 μια ευρύτερη έρευνα, ύστερα από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Λαμβάνοντας πρωταρχικά υπόψη τους όρους εντολής της Ερευνητικής Επιτροπής όπως καταγράφονται στο σχετικό διάταγμα του Γενικού Εισαγγελέα, αλλά έχοντας επίσης σημειώσει τα γεγονότα όπως καταγράφονται στην πιο πάνω παρατεθείσα έκθεση, αποφασίσαμε ότι έπρεπε να διαιρέσουμε την έρευνα μας σε δύο χρονικά διακριτικούς τομείς:

- A. Την περίοδο η οποία ακολούθησε την Έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής του 1980 και μάλιστα από το έτος 1985 όταν με βάση τα ευρήματα της Επιτροπής, η περί Συνεργατικών Εταιρειών νομοθεσία επέφερε σημαντικές αλλαγές και μέχρι την ανακεφαλαιοποίηση του 2013 όταν το κράτος κατέστη ουσιαστικά ο ιδιοκτήτης της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτήν ΣΠΙ.
- B. Την περίοδο από την ανακεφαλαιοποίηση μέχρι και την πώληση μέρους της ΣΚΤ εις την Ελληνική Τράπεζα τον Σεπτέμβριο του 2018, η οποία περιλαμβάνει και γεγονότα τα οποία ακολούθησαν την πώληση.

A. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ (2013)

Πιστεύουμε ότι αποτελεί χρήσιμη εισαγωγή στην έρευνα μας γι' αυτή την περίοδο η αναφορά σε εκτεταμένα αποσπάσματα από την Έκθεση της Επιτροπής του 1980 γιατί καθιστά καλύτερα αντιληπτό το τι οι αλλαγές που επέφερε η νομοθεσία του 1985 αποσκοπούσαν να διορθώσουν. Δίδει όμως και μια σαφή εικόνα των διαχρονικών προβλημάτων του ΣΠΤ. Προβλήματα τα οποία όπως θα καταδείξει και μια σύντομη αναφορά μας σε σύγγραμμα του 1965, χρονολογούνται ουσιαστικά από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Η ΟΠΟΙΑ ΣΥΣΤΑΘΗΚΕ ΤΟ 1980

Στις 6/6/1980 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας διάταγμα του Υπουργικού Συμβουλίου με βάση το οποίον διοριζόταν Ερευνητική Επιτροπή για την διεξαγωγή έρευνας σχετικά με “τη νομική και οικονομική θέση και τη διαχειριστική διάρθρωση του συνεργατικού κινήματος και των πολλαπλών αυτού δραστηριοτήτων”. Το αρχικό διάταγμα τροποποιήθηκε στη συνέχεια δύο φορές. Την πρώτη για την αντικατάσταση του Προέδρου της, ο οποίος ήταν ο Γεώργιος Σταυρινάκης, Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας, με τον νέο Πρόεδρο του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας Αντώνη Κούρρη. Τα άλλα δύο μέλη ήταν ο Νίκος Χαραλάμπους, Δικηγόρος της Δημοκρατίας και ο Θεόφιλος Θεοφίλου, Βοηθός Γενικού Λογιστή. Το δεύτερο διάταγμα αφορούσε μερικό περιορισμό του αντικειμένου της έρευνας. Η Ερευνητική Επιτροπή υπέβαλε την έκθεση της προς το Υπουργικό Συμβούλιο στις 19/10/1981.

Επισημαίνουμε ευθύς εξαρχής ότι η πιο πάνω έρευνα αφορούσε το συνεργατικό κίνημα στο σύνολο του και δεν περιοριζόταν στον ΣΠΤ, όπως είναι η περίπτωση της παρούσας έρευνας. Παρά ταύτα βρίσκουμε ότι είναι χρήσιμο να χρησιμοποιήσουμε σαν αφετηρία της έρευνας μας εκτεταμένα αποσπάσματα εκείνης της Έκθεσης για διάφορους λόγους που παραθέτουμε πιο κάτω όχι κατά τρόπον εξαντλητικό:

- α. Περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για την έννοια του Συνεργατισμού και τις αρχές του.
- β. Κάνει μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση του Συνεργατικού κινήματος στην Κύπρο.
- γ. Συνοψίζει την περί Συνεργατισμού νομοθεσία ως είχε μέχρι το 1980.

- δ. Μερικές από τις επισημάνσεις και εισηγήσεις της φαίνεται ότι είχαν μια διαχρονική αξία και παρέμεναν πάντα επίκαιρες.
- ε. Τα ευρήματα της Επιτροπής αποτέλεσαν εφελτήριο για την τροποποίηση της περί Συνεργατισμού νομοθεσίας, η οποία διαμόρφωσε κάποιες από τις έκτοτε εξελίξεις στο ΣΠΤ.

Αυτό που ακολουθεί στη συνέχεια είναι πιστή αντιγραφή αποσπασμάτων εκείνης της Έκθεσης, τα οποία περιορίζονται, κατά το δυνατόν, σ' αυτά που αφορούν τον ΣΠΤ.

1.1 Η έννοια του συνεργατισμού και οι αρχές του

“Η συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων προς αντιμετώπιση των πολλαπλών βιοτικών τους αναγκών είναι φυσικός νόμος και κοινωνική ανάγκη. Η ιδέα της συνεργασίας ενυπάρχει στη φύση του ανθρώπου σαν κοινωνικού όντος και είναι τόσο παλαιά όσο και ο άνθρωπος. Ο Συνεργατισμός όμως υπό τη σύγχρονή του έννοια αποτελεί οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο που διαμορφώθηκε, κυρίως κατά τον 19^{ον} αιώνα, σαν αποτέλεσμα της ριζικής μεταβολής που επήλθε κατά την περίοδο αυτή στο οικονομικό καθεστώς της Δύσεως.

Ήτο η περίοδος που η βιομηχανική επανάσταση άλλαξε τους όρους της παραγωγής με συνέπεια την επικράτηση των μεγάλων επιχειρήσεων που ασκούσαν τρομακτικές πιέσεις πάνω στις ασθενέστερες παραγωγικές τάξεις των γεωργών και βιοτεχνών.

Υπό την απειλή του κινδύνου της πλήρους οικονομικής καταστροφής και της κοινωνικής εξουθενώσεως, οι πιο πάνω τάξεις στράφηκαν στο Συνεργατισμό σαν σανίδα σωτηρίας για να προφυλάξουν τις μικρές αυτοτελείς οικονομίες τους από τον κίνδυνο του εξαφανισμού και γενικά να βελτιώσουν το επαγγελματικό και βιοτικό επίπεδο της ζωής τους.

Με την πάροδο του χρόνου διαμορφώθηκαν τρία κυρίως συνεταιριστικά συστήματα που και σήμερα εφαρμόζονται. Τα συστήματα αυτά που συνδέονται με τρία επιφανή ονόματα στην ιστορία του σύγχρονου Συνεργατισμού είναι: Το σύστημα Rochdale για την εργατική βιομηχανική τάξη, το σύστημα Shulze-Delitzch για τη μέση τάξη των πόλεων και το σύστημα Raiffeizen για τη μάζα των μικρών γεωργών (βλ. Γ. Χρ. Γραμματοπούλου. Ο Σύγχρονος Συνεργατισμός αλλαχού και παρ' ημίν, Αθήναι 1960, σελ. 100).

Οι “δίκαιοι σκαπανείς”, όπως αποκαλούνται, του συνεταιρισμού της Rochdale της Αγγλίας που ήσαν εργάτες ενός υφαντουργείου και ίδρυσαν στην πόλη αυτή κατά τη δεκαετία 1840-1850 το πρώτο Συνεργατικό Παντοπωλείο, είναι οι θεμελιωτές του σύγχρονου καταναλωτικού συνεταιρισμού. Οι δίκαιοι σκαπανείς έταξαν ορισμένες αρχές πάνω στις οποίες βασίσθηκαν για να επιτύχουν τους σκοπούς τους και που τις διατύπωσαν στο Καταστατικό του συνεταιρισμού, στον Κανονισμό Εργασίας, στις διάφορες Διακηρύξεις τους καθώς και στα Ημερολόγια που δημοσίευε ο συνεταιρισμός κάθε χρόνο.

Σαν πρόδρομοι του πιστωτικού συνεταιρισμού θεωρούνται ο Γερμανός Schulze για τις πόλεις, που ίδρυσε το 1850 στο Delitzch την πρώτη πιστωτική εταιρεία αλλά κυρίως ο επίσης Γερμανός F. W. Raiffeisen, που αναμφισβήτητα θεωρείται ο πατέρας του σύγχρονου γεωργικού πιστωτικού συνεργατισμού.

Ο Raiffeisen, που αρχικά δημιούργησε διάφορους φιλανθρωπικούς οργανισμούς για να βελτιώσει το οικονομικό επίπεδο των γεωργών της πατρίδας του, κατάληξε στο τελευταίο ήμισυ του 19^{ου} αιώνα σε ένα σύστημα που στηριζόταν όχι πια στη φιλανθρωπία αλλά στις αρχές της αυτοβοηθείας και αλληλοβοηθείας. Το σύστημα τούτο επεκτάθηκε σ’ όλες τις γεωργικές χώρες και αποτελεί σήμερα την επικρατέστερη μορφή του γεωργικού συνεργατισμού σ’ όλον τον κόσμο.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, οι πρόδρομοι του σύγχρονου Συνεργατισμού διατύπωσαν ορισμένες συνεργατικές αρχές που αποτελούν το ιδεολογικό του υπόβαθρο και τις οποίες κάθε συνεργατικός οργανισμός πρέπει να τηρεί, αν θέλει να ανήκει στο Συνεργατικό Κίνημα.

Οι συνεργατικές αρχές όπως αρχικά χαράχθηκαν από τους πρωτοπόρους του συνεργατισμού, αν και δεν έμειναν ανεπηρέαστες και αναλλοίωτες από τις εν τω μεταξύ πολλαπλές μεταβολές των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, εν τούτοις, μπορούμε να πούμε, εξακολουθούν να παραμένουν στη βασική τους μορφή οι ίδιες.

Οι αρχές αυτές, όπως καθορίσθηκαν από τη Διεθνή Συνεργατική Συνομοσπονδία το 1935 και επαναβεβαιώθηκαν στο 23^ο Συνέδριο της στη Βιέννη το 1966, είναι οι πιο κάτω:

i. Εκούσια και ελεύθερη συμμετοχή

Με βάση την αρχή αυτή η συμμετοχή σε μια συνεργατική ένωση πρέπει να είναι εκούσια, απαλλαγμένη δηλ. από κάθε μορφή εξωτερικού καταναγκασμού. Επίσης η

αρχή της ελεύθερης συμμετοχής σημαίνει ότι κάθε άτομο θα είναι ελεύθερο να γίνει μέλος της συνεργατικής ενώσεως χωρίς τεχνικούς περιορισμούς ή οποιεσδήποτε κοινωνικές, πολιτικές ή θρησκευτικές διακρίσεις, αρκεί να χρειάζεται τις υπηρεσίες της και να δέχεται τις υποχρεώσεις που επάγεται η ιδιότητα του σαν μέλους.

ii. Δημοκρατική διοίκηση και έλεγχος

Η αρχή αυτή είναι μια από τις πιο βασικές αρχές του Συνεργατισμού και πηγάζει από τον προσωπικό χαρακτήρα ενός συνεταιρισμού που είναι ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων.

Οι εργασίες των συνεταιρισμών διεξάγονται από πρόσωπα που εκλέγονται ή διορίζονται από τα μέλη κατά τον τρόπον που έχει συμφωνηθεί και είναι υπόλογα σ' αυτά. Τα μέλη όμως πρέπει να μετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού, γι' αυτό οι πιο σημαντικές αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται από τις Γενικές Συνελεύσεις.

iii. Ο τόκος επί του Μετοχικού Κεφαλαίου

Ο τόκος επί της ονομαστικής αξίας των μετοχών μιας συνεργατικής ενώσεως, εάν δίδεται, πρέπει να είναι πολύ χαμηλός. Η αρχή αυτή απορρέει από αυτή τούτη τη φύση μιας συνεργατικής ενώσεως που είναι ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων.

Σε κάθε συνεταιρισμό το εσωτερικό συστατικό στοιχείο είναι ο ίδιος ο συνétairos. Ο συνεταιρισμός είναι συνένωση προσωπικών οικονομικών δυνάμεων και αποβλέπει στην προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας των μελών του. Κατά συνέπεια το μετοχικό κεφάλαιο δεν αποτελεί στοιχείο της έννοιας του συνεταιρισμού. Οι μετοχικές μερίδες μπορεί να λείπουν εντελώς ή να είναι περιορισμένες στο ελάχιστο.

iv. Πλεονάσματα

Εφ' όσον ο συνεταιρισμός δεν είναι κερδοσκοπική επιχείρηση, η ύπαρξη κερδών δεν νοείται και αν υπάρχει τυχόν πλεόνασμα αυτό ανήκει στο σύνολο των μελών από το οποίο προήλθε. Το πλεόνασμα πρέπει να διανέμεται στα μέλη κατά τρόπο που δεν πρέπει ένα μέλος να κερδίζει σε βάρος του άλλου.

v. Η συνεργατική εκπαίδευση

Η συνεργατική εκπαίδευση που πηγάζει από μια βασική αρχή του Συνεργατισμού, την αρχή της αλληλοβοηθείας, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και κυρίως

τη συνειδητοποίηση, τόσο στους ιδίους τους συνεργατιστές όσο και στο λαό γενικά, των ιδεωδών του Συνεργατισμού.

vi. Η συνεργασία των συνεργατικών οργανισμών

Η τελευταία συνεργατική αρχή είναι νέα και τέθηκε από την Διεθνή Συνεργατική Συνομοσπονδία στο 23^ο Συνέδριο της στη Βιέννη το 1966.

Οι διάφοροι συνεργατικοί οργανισμοί οφείλουν να συνεργάζονται μεταξύ τους στο τοπικό, εθνικό και διεθνές πεδίο. Τα διάφορα συνεργατικά ιδρύματα πρέπει να βοηθούν το ένα το άλλο και να ενεργούν από κοινού προς το σκοπό πραγματοποίησεως των ιδεωδών και αντικειμενικών σκοπών του Συνεργατικού Κινήματος.

Συμπερασματικά, πρέπει να τονισθεί ότι το κύριο ουσιαστικό γνώρισμα που χαρακτηρίζει μια συνεργατική εταιρεία και που τη διακρίνει από τις υπόλοιπες κεφαλαιοκρατικές εταιρείες είναι ότι αυτή αποσκοπεί στην προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας των μελών της δια της συνεργασίας μετά της εταιρείας χωρίς το στοιχείο του κέρδους, υπό την έννοια της αμοιβής του κεφαλαίου δηλ. ο συνεργατισμός δεν αποβλέπει στην άσκηση εμπορικής κερδοσκοπίας.”

1.2 Ο Συνεργατισμός στην Κύπρο

“Οι πρώτες προσπάθειες για την εισαγωγή της ιδέας του Συνεργατισμού στην Κύπρο άρχισαν από τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα. Ήταν η εποχή που ο αγροτικός κόσμος του τόπου μας βρισκόταν σε μια τρομακτική οικονομική εξαθλίωση και για να μπορεί να αντιμετωπίζει τις βασικές βιοτικές του ανάγκες αναγκάστηκε να υποταχθεί στην οικονομική ακόμη δε και πολιτική δεσποτεία των εμπόρων και των τοκογλύφων.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες ιδρύθηκε στο Λευκόνοικο στις 22/11/1909 η πρώτη συνεργατική εταιρεία με την επωνυμία “Χωρητική Τράπεζα Λευκονοίκου” από μία ομάδα 20 γεωργών. Η συνεργατική αυτή εταιρεία ήτο τύπου Ραιφάιζεν, δηλ. αγροτική πιστωτική εταιρεία βασισμένη στο γερμανικό πρότυπο του Ραιφάιζεν, με κύρια χαρακτηριστικά την απεριόριστη ευθύνη των μελών και το δημοκρατικό τρόπο διοικήσεως και ελέγχου. Σκοπός της εταιρείας, όπως αναγραφόταν στο Καταστατικό της, ήτο, “η τε ηθική και υλική προαγωγή των μετόχων δια της παροχής πιστώσεων προς αυτούς, και διά της αναπτύξεως παρ’ αυτοίς του πνεύματος της αποταμιεύσεως, της αυτοβοηθείας και αλληλοβοηθείας”.

Το 1914 θεσπίζεται η πρώτη συνεργατική νομοθεσία με τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών Νόμον. Από του 1914 μέχρι του 1925 η ανάπτυξη του συνεργατισμού στην Κύπρο ήτο μάλλον βραδεία.

Το 1925 ιδρύθηκε από την Κυβέρνηση η Γεωργική Τράπεζα. Με την ίδρυση της Γεωργικής Τραπέζης για ανάπτυξη της αγροτικής πίστωσης ενθαρρύνθηκε η δημιουργία συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών σε αρκετά χωρία της Κύπρου που ενεργούσαν σαν αντιπρόσωποι της. Έτσι ενώ το 1924 ήσαν εγγεγραμμένες μόνο 28 συνεργατικές εταιρείες το 1935 ο αριθμός τους έφθασε στις 339.

Η Γεωργική Τράπεζα συνέχισε τις δραστηριότητες της με τη νέα βάση μέχρι το έτος 1962 που, μετά από απόφαση της Κυβερνήσεως, διαλύθηκε και ενσωματώθηκε στη ΣΚΤ.

Σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία περί Συνεργατικών Εταιρειών την ευθύνη για τον έλεγχο και εποπτεία των συνεργατικών εταιρειών, την εγγραφή και τη διάλυσή τους είχε ο Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών. Μέχρι το 1936, που ιδρύθηκε χωριστό Κυβερνητικό Τμήμα Συνεργατισμού, ο Έφορος και οι σχετικές υπηρεσίες υπάγονταν στο Διευθυντή Γεωργίας.

Σταθμό στην ιστορία του Συνεργατικού κινήματος της Κύπρου ήτο η ίδρυση κατά το 1937 της Συνεργατικής Κεντρικής Τραπέζης. Κύριος σκοπός της Συνεργατικής Κεντρικής Τραπέζης ήτο η αυτοχρηματοδότηση του συνεργατικού κινήματος.

Παράλληλα με τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες στις αγροτικές κοινότητες που η ευθύνη των μελών τους είναι απεριόριστη, άρχισε και η δημιουργία συνεργατικών ταμειωτηρίων. Το συνεργατικό ταμειωτήριο κάμνει την ίδια εργασία όπως και η συνεργατική πιστωτική εταιρεία με τη διαφορά ότι η ευθύνη των μελών του περιορίζεται στην ονομαστική αξία των μετοχών τους σ' αυτό.”

1.3 Η περί Συνεργατισμού Νομοθεσία

“Το πρώτο νομοθέτημα περί Συνεργατισμού θεσπίσθηκε στην Κύπρο το 1914 με τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών Νόμο (Νόμος 13 του 1914). Ο Νόμος αυτός τροποποιήθηκε δια των Νόμων 10 του 1925, 18 του 1926, 10 του 1928, 10 του 1929, 64 του 1932, 18 του 1936 και 22 του 1937. Παράλληλα θεσπίσθηκε ο περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος (Νόμος 10 του 1923) που τροποποιήθηκε από το Νόμο 23 του 1937. Το 1939 εισήχθηκε στην Κύπρο νέα νομοθεσία ρυθμίζουσα τα του Συνεργατισμού, ο περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος του 1939 (Νόμος 25 του 1939),

ο οποίος επέφερε σημαντικές αλλαγές στη μέχρι τότε ισχύουσα νομοθεσία, βασιζόμενος σε πρότυπα άλλων βρετανικών αποικιών, όπως της Κεϋλάνης και των Ινδιών. Ο νόμος του 1939, με μικρές τροποποιήσεις, εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα σαν ο περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος, Κεφ. 114, όπως τροποποιήθηκε δια του Νόμου 28 του 1959.

Μέχρι την Ανεξαρτησία ο έλεγχος της τότε αποικιακής κυβερνήσεως στις συνεργατικές εταιρείες ασκείτο, σύμφωνα με την πιο πάνω νομοθεσία, δια του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών που ήτο δημόσιος υπάλληλος.

Με το Νόμο 28 του 1959 που θεσπίσθηκε τον Αύγουστο του 1959 και τροποποίησε το Κεφ. 114, διχοτομήθηκε η θέση του Έφορου Συνεργατικών Εταιρειών σε Έλληνα και Τούρκο Έφορο. Οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες εκάστου καθορίζονται βασικά στο άρθρο 3 του Νόμου αυτού.

Με την ανακήρυξη της Κύπρου σαν ανεξάρτητης Δημοκρατίας το 1960, ο έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών της ελληνικής και τουρκικής κοινότητας ανατέθηκε δια του Συντάγματος στις αντίστοιχες Κοινοτικές Συνελεύσεις.

Σύμφωνα με το εδάφιο (η) της 1^{ης} παραγράφου του άρθρου 87 του Συντάγματος κάθε Κοινοτική Συνέλευση έχει αρμοδιότητα, σε σχέση προς την αντίστοιχη κοινότητα, να ασκεί νομοθετική εξουσία επί θεμάτων που αναφέρονται στην άσκηση ελέγχου επί των συνεργατικών παραγωγών και καταναλωτών και των πιστωτικών ιδρυμάτων, τηρουμένου του κανόνος ότι:

(αα) ουδείς νόμος, κανονισμός διοικήσεως ή διαχειρίσεως ή απόφασης της Κοινοτικής Συνελεύσεως κατά το εδάφιο (η) επιτρέπεται να είναι αμέσως ή εμμέσως αντίθετος ή ασύμφωνος προς νόμο τινά, υπό του οποίου διέπονται αι συνεργατικά παραγωγών και καταναλωτών και τα πιστωτικά ιδρύματα.

(ββ) ουδέν εκ των εν τω ανωτέρω εδαφίω (αα) οριζομένων δύναται να ερμηνευθή ως επιτρέπον εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων να νομοθετή επί θεμάτων αφορώντων εις την άσκησιν της κατά το εδάφιο (η) ανηκούσης εις τας Κοινοτικές Συνελεύσεις αρμοδιότητος.

Επίσης σύμφωνα με το εδάφιο (β) της 1^{ης} παραγράφου του Άρθρου 89 η κάθε Κοινοτική Συνέλευση, σε σχέση με την αντίστοιχη κοινότητα, είχε αρμοδιότητα να ασκεί έλεγχο επί των συνεργατικών παραγωγών και καταναλωτών και επί των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία αμφότερα ιδρύονται προς το σκοπό προαγωγής της ευημερίας της

αντίστοιχης τους κοινότητας. Οι συνεργατικές αυτές και τα πιστωτικά αυτά ιδρύματα διέπονται υπό των σχετικών νόμων.

Η παράγραφος 3 του Άρθρου 89 προβλέπει ότι σε περίπτωση που η κεντρική διοίκηση θελήσει να ενεργήσει δυνάμει της ισχύουσας νομοθεσίας τον υπ' αυτής ασκούμενο έλεγχο των συνεργατικών εταιρειών ή πιστωτικών ιδρυμάτων που αναφέρονται στο εδάφιο (β) της 1^{ης} παραγράφου, ο έλεγχος αυτός θα ενεργείται υπό δημοσίων υπαλλήλων που ανήκουν στην ίδια κοινότητα που ανήκουν και οι εταιρείες ή τα ιδρύματα.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι υπήρχε δυνατότητα ασκήσεως δυαδικού ελέγχου επί των συνεργατικών εταιρειών τόσο από τις Κοινοτικές Συνελεύσεις (Άρθρο 89.1 (β)) όσο και από την "κεντρική διοίκηση" δηλ. την Κυβέρνηση (Άρθρο 89.3).

Επίσης, η εξουσία των Κοινοτικών Συνελεύσεων να ρυθμίζουν νομοθετικά την άσκηση του ελέγχου τους στις συνεργατικές εταιρείες ήταν περιορισμένη διότι κανένας νόμος που θα εθεσπίζετο για το σκοπό αυτό δεν μπορούσε να είναι άμεσα ή έμμεσα αντίθετος ή ασύμφωνος προς τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου της Δημοκρατίας που διέπει τις συνεργατικές εταιρείες (Άρθρο 87.1 (η) (αα)).

Συνεπώς οι ουσιαστικές διατάξεις του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, Κεφ. 114 που αφορούσαν στην εγγραφή, λειτουργία και διαγραφή των συνεργατικών εταιρειών, εξακολουθούσαν να ισχύουν και η εξουσία όσον αφορά τα θέματα αυτά παρέμεινε στην Κυβέρνηση (κεντρική διοίκηση). Αναφορικά όμως με τις διατάξεις του εν λόγω Νόμου που αφορούσαν στην άσκηση ελέγχου στις συνεργατικές εταιρείες από τον Έφορο, είμεθα της γνώμης ότι οι διατάξεις αυτές δεν διαφυλάχθηκαν από το άρθρο 188 του Συντάγματος καθότι αντίβαιναν προς το εδάφιο (η) της παραγράφου 1 του Άρθρου 87.

Η Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση δια του Κοινοτικού Νόμου Ι του 1960 που τιτλοφορείται "Ο περί Συνεργατικών Παραγωγών και Καταναλωτών και των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Άσκησις Ελέγχου) Κοινοτικός Νόμος του 1960" ίδρυσε Γραφείο Ελέγχου Συνεργατικής Αναπτύξεως (άρθρο 3). Στο άρθρο 4 του Νόμου αυτού προβλέπεται ο διορισμός Διοικητού Συνεργατικής Αναπτύξεως που θα ασκεί τις εξουσίες και τα καθήκοντα που του ανατίθενται υπό του εν λόγω Κοινοτικού Νόμου.

Οι εξουσίες και τα καθήκοντα του Διοικητού Συνεργατικής Αναπτύξεως περιέχονται στα άρθρα 5 ως 14 που είναι σχεδόν ταυτόσημα με εκείνα τα άρθρα του Κεφ. 114 (*supra*) που παραχωρούσαν στον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών εξουσία σε σχέση με τον

έλεγχο συνεργατικών εταιρειών. Όμως ο νόμος εξαιρεί από τις εξουσίες του Διοικητού την εγγραφή συνεργατικών εταιρειών, την εγγραφή τροποποιημένων Κανονισμών καθώς επίσης και την εξουσία που σχετίζεται με την επίσχεση (attachment) περιουσίας που εξακολουθούσαν να ασκούνται από τον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών δυνάμει του Κεφ. 114, εκ μέρους της Κυβερνήσεως.

Λόγω της ανωμάλου πολιτικής καταστάσεως στην Κύπρο, η Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση διαλύθηκε το 1965 και θεσπίσθηκε ο περί Μεταβιβάσεως της Ασκήσεως των Αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Κοινοτικής Συνελεύσεως και περί Υπουργείου Παιδείας Νόμος του 1965 (Νόμος 12 του 1965), που κατάργησε εκείνους τους Νόμους της Ελληνικής Κοινοτικής Συνελεύσεως που σχετίζονταν με την άσκηση του ελέγχου επί των συνεργατικών εταιρειών και ανάθεσε δια του άρθρου 3(3)(γ) τον έλεγχο αυτό στο Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας.”

1.4 Εισηγήσεις

“Για να μπορέσει το συνεργατικό Κίνημα να εξέλθει από την τραγική θέση στην οποία σήμερα βρίσκεται και να εξυγιανθεί πρέπει να ληφθούν άμεσα δραστικά μέτρα και σε πολλές κατευθύνσεις.

Πρέπει πρώτα να επέλθει μια ριζική τροποποίηση της περί Συνεργατισμού νομοθεσίας. Οι νομοθετικές τροποποιήσεις πρέπει να αποσκοπούν πρωταρχικά στη διασφάλιση της λειτουργίας του συνεργατικού κινήματος σύμφωνα με τις συνεργατικές αρχές. Προς τούτο πρέπει να διασφαλισθεί η δημοκρατική διοίκηση και η αυτοεποπτεία του συνεργατικού κινήματος. Ο έλεγχος που θα ασκείται από τον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών θα είναι μόνο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των συνεργατικών εταιρειών. Αφ’ ετέρου πρέπει να αλλάξει ριζικά η νομική φύση της θέσεως του Διοικητού Συνεργατικής Αναπτύξεως.

Ο έλεγχος επί των συνεργατικών εταιρειών θα ασκείται από τον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών που θα είναι δημόσιος υπάλληλος, διοριζόμενος από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. Ο Έφορος θα προΐσταται του Τμήματος Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών που θα υπάγεται στο Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας. Ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας θα ασκεί επί του Εφόρου το συνήθη ιεραρχικό έλεγχο, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος και τις αρχές του διοικητικού δικαίου.

Ο έλεγχος που θα ασκείται από τον Έφορο επί των συνεργατικών εταιρειών θα είναι αποκλειστικά έλεγχος νομιμότητας. Έργο του Εφόρου θα είναι να φροντίζει ώστε οι εταιρείες που θα εγγράφονται στο Μητρώο Συνεργατικών Εταιρειών να είναι πράγματι συνεργατικές εταιρείες και να ελέγχει αν οι εγγεγραμμένες συνεργατικές λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου.

(...)

Ο Έφορος θα έχει την εξουσία να προβαίνει σε επιθεώρηση των βιβλίων και εγγράφων μιας συνεργατικής εταιρείας όταν έχει εύλογες υποψίες ότι οι εργασίες μιας συνεργατικής εταιρείας δεν διεξάγονται νόμιμα. Για το σκοπό αυτό ο Έφορος θα δύναται να διορίζει Επιθεωρητές (Inspectors).

Επίσης ο Έφορος θα έχει την εξουσία που προβλέπει το άρθρο 39 του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου για εξέταση και επιθεώρηση των υποθέσεων μιας συνεργατικής εταιρείας.

(...)

Αναφορικά με τη ΣΚΤ, εισηγούμαστε να γίνει νομοθετική πρόνοια ώστε, παράλληλα με τον έλεγχο που θα ασκείται επ' αυτής από τον Έφορο να ασκείται και ο κατάλληλος έλεγχος επί της Τραπέζης αυτής και από μέρος της Κεντρικής Τραπέζης, για να μπορεί η τελευταία να ασκεί αποτελεσματικά τις εξουσίες της δυνάμει του περί Κεντρικής Τραπέζης της Κύπρου Νόμου (Νόμος 48 του 1963). Προς τούτο εισηγούμαστε τη θέσπιση νομοθετικής διατάξεως δυνάμει της οποίας η ΣΚΤ οφείλει, οσάκις καλείται προς τούτο υπό της Κεντρικής Τραπέζης, να θέτει στη διάθεση της τελευταίας προς εξέταση τα σε ρευστά διαθέσιμα της και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία όπως βιβλία, αρχεία, λογαριασμούς και έγγραφα, περιλαμβανομένων και εκείνων που αφορούν τη χορήγηση δανείων και άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων, όπως και τυχόν εκθέσεις για την οικονομική κατάσταση των οφειλετών της.

(...)

Η θέση του Διοικητού Συνεργατικής Αναπτύξεως υπό τη σημερινή της μορφή πρέπει να καταργηθεί. Το συνεργατικό κίνημα πρέπει να αφεθεί να έχει το ίδιο την ευθύνη για την προαγωγή και ανάπτυξη του. Προς τούτο πρέπει να ενισχυθεί με κάθε τρόπο η Συνεργατική Συνομοσπονδία για να μπορέσει να επιτελέσει την αποστολή της σαν το ανώτατο όργανο του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου.

Εκείνο που χρειάζεται το συνεργατικό κίνημα είναι μόνο καθοδήγηση. Για το σκοπό αυτό εισηγούμαστε τη σύσταση συλλογικού οργάνου που θα αναλάβει το έργο αυτό. Έργο του οργάνου αυτού, που θα καλείται Συμβούλιο Συνεργατικής Αναπτύξεως και που ο ρόλος του θα είναι καθαρά συμβουλευτικός και καθοδηγητικός, θα είναι η παροχή συμβουλών επί γενικής φύσεως συνεργατικών θεμάτων, ο καθορισμός των γενικών στόχων που θα πρέπει να επιδιώκει το συνεργατικό κίνημα και γενικά η χάραξη μιας υγιούς συνεργατικής πολιτικής που πρέπει να ακολουθεί το συνεργατικό κίνημα ώστε να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος και το συνεργατικό κίνημα να λειτουργεί προς όφελος του τόπου.

Το Συμβούλιο Συνεργατικής Αναπτύξεως, που θα προεδρεύεται από τον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας, θα απαρτίζεται από εκπρόσωπο του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας, εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών, εκπρόσωπο του Υπουργείου Γεωργίας και Φυσικών Πόρων, εκπρόσωπο του Γραφείου Προγραμματισμού και 4 εκπροσώπους του συνεργατικού κινήματος που θα ορίζει η Συνεργατική Συνομοσπονδία.

Εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων του Συμβουλίου θα είναι Λειτουργός στο Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας που θα καλείται Λειτουργός ή Διοικητής Συνεργατικής Αναπτύξεως.

Στο μεταξύ, για να μπορέσει το Συνεργατικό Κίνημα να εξέλθει από τη δεινή οικονομική κατάσταση που βρίσκεται σήμερα, χρειάζεται απαραίτητα σημαντική οικονομική βοήθεια από την Κυβέρνηση. Η βοήθεια αυτή θα πρέπει να δοθεί στη ΣΚΤ, όπως έχουμε ήδη αναφέρει στο σχετικό Κεφάλαιο για τη ΣΚΤ. Το ύψος της βοήθειας πρέπει να είναι τέτοιο που όχι μόνο να λύσει οριστικά το πρόβλημα ρευστότητας της ΣΚΤ αλλά και να δίδει τη δυνατότητα στη Διεύθυνση της Συνεργατικής Τραπέζης να κάμει τις αναγκαίες προβλέψεις για τις ζημιές που θα υποστεί λόγω της αλόγιστης δανειοδοτικής πολιτικής του παρελθόντος.

Με τον τρόπο αυτό η ΣΚΤ θα καταστεί ένα οικονομικά ισχυρό πιστωτικό ίδρυμα και θα μπορέσει να αναλάβει τον ηγετικό ρόλο της στην ανάπτυξη του συνεργατικού κινήματος.

Η οικονομική κατάσταση του συνεργατικού κινήματος θα μπορούσε επίσης να βελτιωθεί αν οι πιστωτικές εταιρείες και τα ταμειυτήρια ελάμβαναν όλα τα μέτρα να εισπράξουν όλες τις καθυστερημένες δόσεις δανείων. Σ' αυτό το πρόβλημα πρέπει να

δοθεί ιδιαίτερη σημασία γιατί αν δεν αντιμετωπισθεί σωστά θα δημιουργήσει νέα σοβαρά προβλήματα στο συνεργατικό κίνημα.” (υπογράμμιση δική μας)

2. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Μ. ΑΓΚΑΣΤΙΝΙΩΤΗ

Στο πλαίσιο εξ άλλου αυτού του εισαγωγικού μέρους της υπό μελέτην χρονικής περιόδου, είναι χρήσιμο να παραθέσουμε κάποια προφητικά αποσπάσματα από το βιβλίο του Κυριάκου Μ. Αγκαστινιώτη, ο οποίος υπήρξε σκαπανέας της συνεργατικής ιδέας και αφυπηρέτησε το 1965 με το βαθμό του Β. Διοικητή Συνεργατικής Ανάπτυξης. Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 1965 με τον τίτλο “Ο Συνεργατισμός, Γέννησις και ανάπτυξις του εν Κύπρω”. Αναφέρει μεταξύ άλλων:

“Ο συνεργατισμός είναι γέννημα της δυστυχίας και της ανέχειας. Παντού εις όλον τον κόσμον η εκκίνησις του συγχρόνου συνεργατισμού έγινε διά να θεραπεύση ωρισμένας ανάγκας. Η ανάγκη αποτέλεσε πάντοτε το κίνητρον διά τον συνασπισμόν των πασχουσών τάξεων διά την βελτίωσιν της θέσεως των. Ο πλούσιος και ο εύπορος δεν έχουν ανάγκην να συνασπιθούν με άλλους, διότι έχουν τα μέσα αυτοπροστασίας. Μόνον οι εξαρτώμενοι επιζητούν ανεξαρτησίαν, οι υπόδουλοι αγωνίζονται δι’ ελευθερίαν και οι καταδυναστευόμενοι προσπαθούν ν’ απαλλαγούν των δεσμών των.

Ούτω κατά τας αρχάς του παρελθόντος αιώνος οι στενάζοντες κάτω από την καταπίεσιν της τοκογλυφίας, εξαθλιωμένοι γεωργοί της Γερμανίας, οι άνεργοι και ενδεείς υφαντουργοί της πόλεως Ρότσηντελ της Αγγλίας, ως και παρόμοιοι γεωργοί, βιοτέχναι και εργάται διαφόρων άλλων ευρωπαϊκών χωρών, θύματα της τοκογλυφίας και της κερδοσκοπίας επεζήτησαν εις την μεταξύ των συνεργασίαν την βελτίωσιν της θέσεως των και την σωτηρίαν των.

Εις την Κύπρον αι συνθήκαι δεν ήσαν διόλου καλύτεραι των άλλων γεωργικών χωρών...”

“Εις την ιδικήν μας περίπτωσιν υπήρξεν εποχή, κατά την οποίαν η Κύπρος διέτρεξε τον κίνδυνον να ίδη τον γεωργικόν κόσμον, στερούμενων της γης του, η οποία θα περιήρχετο εις χείρας των εμποροδανειστών. Ο κίνδυνος αυτός απεσοβήθη χάρις εις τον συνεργατισμόν.

Η οικονομική και κοινωνική υπηρεσία, την οποίαν προσέφερεν ο συνεργατισμός εις την Κύπρον, είναι ανυπολογίστου σημασίας. Με την βοήθειαν του συνεργατισμού ο αγρότης έγινε κύριος της περιουσίας του, απεκατεστάθη εις την γην του και κατόρθωσε

να συνεχίση την παραγωγικήν του εργασίαν προς όφελος της οικονομίας του τόπου και της κοινωνικής ομαλότητος και σταθερήτητος...”

“Αι καθυστερήσεις εις πλείστας Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείας αποτελούν πολύ σοβαρόν πρόβλημα, το οποίον κατήντησε χρονία μάστιξ των Εταιρειών τούτων. Οι λόγοι των τοιούτων καθυστερήσεων δεν είναι μόνον η πενιχρά γεωργική παραγωγή, αλλά και η πλημμελής διαχείρισις, ο εύκολος δανεισμός και τάσις προς δανεισμόν ποσών πέραν της δυναμικότητος των οφειλετών.

Με σκοπόν να περιορισθούν αι καθυστερήσεις, κατά τας αρχάς του 1963 έγινε σχετική έρευνα, ήτις απέδειξεν, ότι εις πολλάς περιπτώσεις αι καθυστερήσεις υπερέβαινον τα 50% των υφισταμένων δανείων, εις μερικάς δε περιπτώσεις αυτά έφθανον τα 90%. Μεγάλα ποσά έχουν ούτω παγοποιηθή εις πολλάς Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείας, λόγω του ότι αι αξιωματούχοι (Επίτροποι και Γραμματείς), εκμεταλλευόμενοι την θέσιν των, έλαβον παρά των Εταιρειών των μεγάλα ποσά και ευρίσκονται εν αδυναμία να τα πληρώσουν. Δια τον λόγον τούτον ούτοι δεν δύνανται ν’ αρνηθούν την εύκολον παραχώρησιν μεγάλων δανείων εις τα άλλα μέλη και ούτε δύνανται να ασκήσουν οιανδήποτε πίεσιν και να λάβουν σοβαρά μέτρα προς είσπραξιν, διότι οι ίδιοι, κατά το πλείστον, είναι βαρυχρεωμένοι και ευρίσκονται επί κεφαλής των καθυστερούντων...”

Με αναφορά σ’ ένα άλλο σκαπανέα του Συνεργατικού κινήματος, τον Ιωάννη Οικονομίδα, αναφέρει:

“Κατά τον μέγαλον αυτόν συνεργατιστήν ο συνεργατισμός πρέπει να μείνει ανεξάρτητος από το κράτος. Διότι, ως συμβαίνει παντού, το κράτος μέσον των κατά καιρούς κυβερνήσεων, επηρεάζεται από κομματικούς υπολογισμούς και σκοπιμότητας. Η Κυβέρνησις δυνατόν να μη δυνηθή να αντιστή εις τον πειρασμόν να χρησιμοποιήση τον συνεργατισμόν προς προαγωγήν των συμφερόντων του εν τη αρχή κόμματος. Τούτο δημιουργεί διάσπασιν δια της αντιδράσεως των αντιφρονούντων προς τας κομματικές επιδιώξεις της μιας παρατάξεως. Εφ’ όσον δε ο συνεργατισμός στηρίζεται ουχί επί του καταναγκασμού αλλά επί της εθελουσίας συμμετοχής και της συνεργασίας, η διάσπασις, συνεπάγεται διάλυσιν και καταστροφήν. Οι εχθροί του συνεργατισμού ουδέν περισσότερον τούτου επιθυμούν. Επομένως, πάσα προσπάθεια πρέπει να καταβληθή, όπως ο συνεργατισμός, ως καθαρώς οικονομική οργάνωσις αποβλέπουσα εις την οικονομικήν και κοινωνικήν εξυγίανσιν των δεινοπαθουσών τάξεων, κρατηθή μακράν παντός επηρεασμού πολιτικής ή άλλης φύσεως...”

3. ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Μπορούμε σ' αυτό το σημείο να κάμουμε κάποιες σύντομες παρατηρήσεις στη βάση των όσων προκύπτουν από τα πιο πάνω:

- α. Ο Διοικητής και Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών περιβαλλόταν με υπερεξουσίες οι οποίες έπρεπε να περιοριστούν.
- β. Ένα τεράστιο και χρονίζον πρόβλημα ήταν αυτό του αλόγιστου δανεισμού και της μη έγκαιρης αποπληρωμής των δανείων ή με όρους που σήμερα χρησιμοποιούνται των μη εξυπηρετούμενων δανείων ή χορηγήσεων.
- γ. Συνδεδεμένο με το προηγούμενο πρόβλημα ήταν αυτό των καταχρήσεων από αξιωματούχους των ΣΠΙ.
- δ. Οι κίνδυνοι που δημιουργούνταν από την πολιτική – κομματική ανάμιξη στα του ΣΠΤ.
- ε. Δεν υπήρχε ικανοποιητικός εποπτικός έλεγχος τόσο της ΣΚΤ όσο και των ΣΠΙ.

4. Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ Η ΟΠΟΙΑ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

4.1 Τροποποιήσεις της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας

Αποτέλεσμα των παρατηρήσεων και εισηγήσεων της Έκθεσης της Ερευνητικής Επιτροπής ήταν η τροποποίηση της περί Συνεργατικών Εταιρειών νομοθεσίας. Αυτό επεσυνέβη με την ψήφιση από την Βουλή των Αντιπροσώπων του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου (αριθμός 22 του 1985), ο οποίος δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 29/3/1985. Με την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του εν λόγω Νόμου καταργήθηκαν οι περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμοι ήτοι το ΚΕΦ 114 και ο Νόμος 28 του 1959.

Από τις πρόνοιες του Νόμου θεωρούμε χρήσιμο να παραθέσουμε κυρίως αυτές οι οποίες έχουν σχέση με τον έλεγχο και την εποπτεία των Συνεργατικών Εταιρειών του ΣΠΤ. Από το άρθρον 2 που αναφέρεται στην ερμηνεία όρων και φράσεων παραθέτουμε τα πιο κάτω:

“2. Εν τω παρόντι Νόμω, εκτός εάν εκ του κειμένου προκύπτει διάφορος έννοια:

“αξιωματούχος” περιλαμβάνει τον πρόεδρον, γραμματέα, ταμίαν, μέλος της επιτροπείας, μέλος του συμβουλίου ή έτερον πρόσωπον εξουσιοδοτημένον δυνάμει των διατάξεων των Θεσμών ή των ειδικών κανονισμών όπως δίδη οδηγίας αναφορικώς προς τας εργασίας εγγεγραμμένης εταιρείας.

“εγγεγραμμένη εταιρεία” σημαίνει συνεργατικήν εταιρείαν εγγεγραμμένην ή λογιζομένην ως εγγεγραμμένην δυνάμει του παρόντος Νόμου.

“επιτροπεία” και “συμβούλιον” σημαίνει το όργανον το επιφορτισμένον με την διοίκησιν εγγεγραμμένης εταιρείας εις το οποίον ανετέθη η διαχείρισις των υποθέσεων αυτής.

“Έφορος” σημαίνει τον δυνάμει του άρθρου 4 διοριζόμενον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Αναπτύξεως.

“Συμβουλευτική Επιτροπή” σημαίνει την υπό του άρθρου 5 καθιδρυομένην Συμβουλευτικήν Επιτροπήν Συνεργατικής Αναπτύξεως.

“Υπηρεσία” σημαίνει την υπό του άρθρου 19 καθιδρυομένην Ελεγκτικήν Υπηρεσίαν Συνεργατικών Εταιρειών.

“Υπουργός” σημαίνει τον Υπουργόν Εμπορίου και Βιομηχανίας.”

Τα άρθρα 3 και 4 του Νόμου περιέχουν διατάξεις οι οποίες καθορίζουν τις εξουσίες και αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου και τα του διορισμού του Εφόρου και μέρος των αρμοδιοτήτων του Εφόρου. Έχουν ως εξής:

- “3. (1) Η επί τη βάσει της παραγράφου (γ) του εδαφίου (3) του άρθρου 3 των περί Μεταβιβάσεως των Αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Κοινοτικής Συνελεύσεως και περί Υπουργείου Παιδείας Νόμων του 1965 έως 1969 μεταβιβασθείσα αρμοδιότης ασκείται υπό του Υπουργού, τούτου ενεργούντος συνήθως διά του Εφόρου.
- (2) Ο Υπουργός εποπτεύει την συμφώνως των διατάξεων του παρόντος Νόμου λειτουργίαν των συνεργατικών εταιρειών και δίδει τω Εφόρω τοιαύτα οδηγίας, καθ’ όσον αφορά την άσκησιν των αρμοδιοτήτων αυτού επί τη βάσει του παρόντος Νόμου, ως ήθελον κριθή αναγκαίαι εν τω συμφέροντι του συνεργατισμού.
- (3) Ο Υπουργός κέκτηται εξουσίαν όπως απαιτή παρά του Εφόρου όπως παρέχη εις αυτόν εκθέσεις, λογαριασμούς και λοιπάς πληροφορίας εν σχέσει προς τας

συνεργατικής εταιρείας και την εν γένει άσκηση των αρμοδιοτήτων του εν σχέσει προς ταύτας.

(4) Ο Έφορος οφείλει να παρέχει εις τον Υπουργόν πάσαν διευκόλυνσιν προς εξέλεξιν των εις το εδάφιον (3) αναφερομένων εκθέσεων, λογαριασμών και πληροφοριών, ως ο Υπουργός ήθελεν ευλόγως απαιτήσει.

(5) Εν τη εκτελέσει των ανατιθεμένων αυτώ καθηκόντων ο Έφορος, ή οιονδήποτε πρόσωπον εξουσιοδοτημένον υπ' αυτού διά γενικής ή ειδικής προς τούτο εγγράφου εξουσιοδοτήσεως, κέκτηται εξουσίαν να επιθεωρή τα βιβλία, λογαριασμούς και έγγραφα εγγεγραμμένης εταιρείας και πας αξιωματούχος της τοιαύτης εταιρείας οφείλει να παρέχη τας αναγκαίας διευκολύνσεις και απάσας τας ζητούμενας πληροφορίας διά την επιθεώρησιν ταύτην.

4. (1) Διορίζεται υπό της Επιτροπής Δημοσίας Υπηρεσίας Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Αναπτύξεως ο οποίος θα εκτελή τα καθήκοντα και ασκή τας εξουσίας τας εις αυτόν ανατιθεμένας δυνάμει του παρόντος Νόμου:

Νοείται ότι μέχρι του διορισμού Εφόρου τα καθήκοντα και τας εξουσίας του Εφόρου θα εκτελή και ασκή ο Διοικητής Συνεργατικής Αναπτύξεως.”

Το άρθρον 5 προβλέπει για την σύσταση Συμβουλευτικής Επιτροπής. Θα παραθέσουμε μέρος των προνοιών του οι οποίες σχετίζονται με τις αρμοδιότητες της:

“5. (1) Καθιδρύεται Συμβουλευτική Επιτροπή Συνεργατικής Αναπτύξεως (εν τω παρόντι Νόμω αναφερομένη ως “Επιτροπή”) συγκειμένη εξ ενός προέδρου και δέκα ετέρων μελών, απάντων διοριζομένων υπό του Υπουργικού Συμβουλίου εκ προσώπων άτινα ήθελε κρίνει ότι κέκτηνται πείραν ή ικανότητα περί τα συνεργατικά θέματα και εν πάση περιπτώσει περιλαμβαμένων προσώπων άτινα ήθελε κρίνει ότι εκπροσωπούν τα συμφέροντα των παραγωγών και καταναλωτών.”

Σημαντικές είναι οι πρόνοιες του άρθρου 19 οι οποίες καθορίζουν τα του ελέγχου των Συνεργατικών Εταιρειών δια της συστάσεως Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Θα παραθέσουμε όσες από τις πρόνοιες αυτές βρίσκουμε ότι είναι χρήσιμες για να γίνει κατανοητός ο τρόπος σύστασης της Υπηρεσίας, αλλά και αυτές περί της αρμοδιότητας της:

- “19. (1) Καθιδρύεται Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών η οποία θα διενεργή τον έλεγχο των λογαριασμών και της εν γένει οικονομικής διαχείρισεως εκάστης εγγεγραμμένης εταιρείας.
- (2) Η Υπηρεσία είναι νομικόν πρόσωπον μετ’ εξουσίας να συμβάλληται, να ενάγη ή ενάγεται υπό την ιδίαν αυτής επωνυμίαν και να πράττη πάν ό,τι είναι αναγκαίον διά τους σκοπούς λειτουργίας της.
- (3) Η Υπηρεσία διοικείται υπό Επιτροπήσ αποτελουμένης εκ πέντε μελών απάντων διοριζομένων υπό του Υπουργικού Συμβουλίου, ως ακολούθως:
- α. δύο μελών διοριζομένων εκ καταλόγου τεσσάρων προσώπων υποδεικνυομένων υπό της Παγκυπρίου Συνεργατικής Συνομοσπονδίας
  - β. τριών ετέρων μελών, άτινα ήθελε κρίνει ότι κέκτηνται πείραν και ικανότητα αναφορικώς προς τον έλεγχο και την λειτουργίαν των συνεργατικών εταιρειών.
- (4) Το Υπουργικόν Συμβούλιον κατά τον διορισμόν των μελών της Επιτροπήσ ορίζει μεταξύ αυτών τον Πρόεδρον αυτής.
- (5) Η θητεία των μελών της Επιτροπήσ είναι τριετής.
- (10) (α) Η Υπηρεσία έχει ίδιον γραφείον και υπηρεσίαν αναγκαίαν διά την εκτέλεσιν των σκοπών της.
- (β) Των υπηρεσιών της Υπηρεσίας προϊσταται Διευθυντής έχων τα υπό του περί Εταιρειών Νόμου απαιτούμενα διά τον έλεγχο δημοσίων εταιρειών προσόντα.
- (γ) Ο Διευθυντής και το υπόλοιπον προσωπικόν διορίζονται κατά τον καθωρισμένον διά κανονισμών εκδιδομένων δυνάμει του παρόντος άρθρου τρόπον.
- (δ) Ο Διευθυντής είναι το ανώτατον εκτελεστικόν όργανον της Υπηρεσίας, προϊσταται της υπηρεσίας αυτής, μεριμνά διά την εκτέλεσιν των αποφάσεων της Επιτροπήσ και ασκεί παν έτερον καθήκον ως ήθελε καθορισθή υποκείμενος εις τας οδηγίας της Επιτροπήσ.

- (ε) Επιτροπή δύναται να εξουσιοδοτή τον Διευθυντήν όπως αποφασίζει και ενεργή αντί της Επιτροπής εφ' ουιουδήποτε θέματος της αρμοδιότητος αυτής
- (11) (α) Η Υπηρεσία κέκτηται εξουσίαν να ελέγχει τους λογαριασμούς και την εν γένει οικονομικήν διαχείρισιν πάσης εγγεγραμμένης συνεργατικής εταιρείας:
- Νοείται ότι η Υπηρεσία δύναται να ασκεί τον έλεγχο των λογαριασμών και της οικονομικής διαχειρίσεως οιασδήποτε εταιρείας διά προσοντούχων λογιστών μη ανηκόντων εις την Υπηρεσίαν τους οποίους ήθελε διορίσει προς τον σκοπόν αυτόν, τη συστάσει του Εφόρου και τη εγκρίσει του Υπουργού.
- (β) Κατά την διεξαγωγήν του ελέγχου πας επιφορτισμένος με τον έλεγchon εταιρείας κέκτηται την αυτήν εξουσίαν και δύναται να ασκή τα αυτά δικαιώματα ως και οι ελεγκταί των εταιρειών δυνάμει των διατάξεων του εκάστοτε ισχύοντος περί Εταιρειών Νόμου και το πρόσωπον το οποίον έχει εις την κατοχήν του οιονδήποτε έγγραφον το οποίον αφορά εις την υπό έλεγchon περίοδον ή δυνάμενον να παράσχη οιαδήποτε πληροφορίαν ταύτην εις τον επιφορτισμένον με τον έλεγchon της εταιρείας υπάλληλον, άλλως υπόκειται εις τας αυτάς κυρώσεις και ευθύνας ως προβλέπει ο περί Εταιρειών Νόμος.
- (γ) Οι λογαρισμοί εκάστης εταιρείας δέον όπως είναι έτοιμοι προς έλεγchon μέχρι τέλους Μαρτίου του αμέσως επομένου του εις ο αφορά ο διεξαγόμενος έλεγχος έτους.
- (δ) Ευθύς ως περατωθή ο έλεγχος των λογαριασμών η Υπηρεσία οφείλει να υποβάλη εις την εταιρείαν τους ηλεγμένους λογαριασμούς και την επ' αυτών έκθεσιν της. Αντίγραφον τούτων υποβάλλεται εις τον Έφορον.
- (12) Οι λογαριασμοί της Υπηρεσίας ελέγχονται κατά τον καθωρισμένον τρόπον και χρόνον υπό προσοντούχου ελεγκτού διοριζομένου υπό του Υπουργού τη εισηγήσει του Εφόρου.
- (13) (α) Το ταχύτερον δυνατόν μετά την λήξιν εκάστου έτους, εν πάση δε περιπτώσει ουχί βραδύτερον της 30^{ης} Ιουνίου, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλη τω Υπουργώ, μέσω του Εφόρου, ετήσιαν έκθεσιν επί της

ασκήσεως των εν τω παρόντι άρθρω αναφερομένων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων της Υπηρεσίας. Εν τη ετήσια εκθέσει δέον όπως περιλαμβάνονται αντίγραφα των ηλεγμένων λογαριασμών και της εκθέσεως του ελεγκτού της Υπηρεσίας.

(β) Μετά την υποβολήν της ετήσιας εκθέσεως της Επιτροπής εις τον Υπουργόν, αντίγραφον αυτής υποβάλλεται υπό του Υπουργού εις το Υπουργικόν Συμβούλιον και την Βουλήν των Αντιπροσώπων.

(15) (α) Το Υπουργικόν Συμβούλιον εκδίδει Κανονισμούς διά την καλυτέραν εφαρμογήν των διατάξεων του παρόντος άρθρου και διά τον καθορισμόν παντός θέματος το οποίον δυνάμει των διατάξεων τούτου χρήζει ή είναι δεκτικόν καθορισμού.”

Τα καθήκοντα του Εφόρου συμπληρώνονται με όσα προβλέπονται στο άρθρο 20 το οποίον έχει ως εξής:

“20. (1) Το ταχύτερον δυνατόν μετά την λήξιν εκάστου έτους, ο Έφορος οφείλει να αποστείλη εις το Υπουργικόν Συμβούλιον, μέσω του Υπουργού, ετήσιαν έκθεσιν αφορώσαν εις την κατά το διαρρεύσαν έτος ενάσκησιν των αρμοδιοτήτων αυτού.

(2) Αντίγραφον της ετήσιας εκθέσεως του Εφόρου προς το Υπουργικόν Συμβούλιον, κατατίθεται υπό του Υπουργικού Συμβουλίου εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων προς ενημέρωσιν της.”

Μετά τη ψήφιση του πιο πάνω Νόμου ακολούθησε σωρεία τροποποιήσεων. Θα τις παρακολουθήσουμε εφόσον αυτές αναφέρονται ιδιαίτερα σε ζητήματα ελέγχου και εποπτείας. Η πρώτη τροποποίηση επήλθε δύο χρόνια αργότερα με την ψήφιση του Νόμου 68/87 ο οποίος σε ό,τι αφορά τα θέματα που εδώ μας απασχολούν καθόρισε ότι ο Διοικητής Συνεργατικής Ανάπτυξης, ο οποίος πριν την έναρξη ισχύος του Νόμου ασκούσε καθήκοντα Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών θα θεωρείται για σκοπούς του Νόμου Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης. Με το Νόμο 140(Ι) 2000 και με την προσθήκη σαν νέου άρθρου του άρθρου 53(A) παρέχεται εξουσία στον Έφορο όπως δίδει οδηγίες προς τις εγγεγραμμένες εταιρείες για θέματα χρηματοπιστωτικής πρακτικής και δεοντολογίας περιλαμβανομένων και όρων ανοίγματος, τήρησης, λειτουργίας και κλεισίματος τρεχούμενων λογαριασμών και περαιτέρω εκδίδει οδηγίες γι' αντιμετώπιση του προβλήματος των ακάλυπτων

επιταγών. Σημαντικό ότι τα πιο πάνω μπορούν να γίνονται ύστερα από συνεννόηση με την ΚΤΚ. Σημαντική όμως είναι και η εξουσία που ο ίδιος Νόμος παρέχει στον Έφορο για επιβολή διοικητικού προστίμου σε εγγεγραμμένη εταιρεία αν αυτή παραβιάζει ή παραλείπει να συμμορφωθεί σε οδηγίες που εκδίδονται από αυτόν.

Με το Νόμο 8(Ι) 2001 επήλθε μια μικρή τροποποίηση στο άρθρο 19 του Νόμου, η οποία όμως θα μπορούσε να έχει κάποιες ευρύτερες προεκτάσεις. Θυμίζουμε ότι το άρθρο 19 προνοεί για τη σύσταση Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, η οποία μάλιστα διοικείται από Επιτροπή και τα μέλη της οποίας διορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο.

Με την τροποποίηση του Νόμου προστίθεται στο άρθρο 19 πρόνοια ότι ο Ετήσιος προϋπολογισμός της Ελεγκτικής Υπηρεσίας εγκρίνεται από την Επιτροπή και αποστέλλεται μερίμνη του Προέδρου της στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ενημέρωση της.

Πιστεύουμε ότι σταθμό στην εξέλιξη των τροποποιήσεων του Νόμου αποτέλεσε ο Νόμος 123(Ι)/2003. Ήταν ο Νόμος ο οποίος εναρμόνισε την περί Συνεργατικών Εταιρειών νομοθεσία με την μέχρι τότε υπάρχουσα σχετική νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο άρθρο 2 του Νόμου ορίζεται για πρώτη φορά η έννοια κάποιων όρων από τους οποίους θα δώσουμε κάποια χρήσιμα παραδείγματα. Σαν “Επιτροπή” ορίζεται η υπό του άρθρου 5 καθιευρωμένη Επιτροπή της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. “Κεντρικός Φορέας” σημαίνει τη ΣΚΤ. “Συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα” θεωρείται η εγγεγραμμένη εταιρεία που έχει σαν δραστηριότητα την αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό, τη χορήγηση πιστώσεων και άλλων συναφών εργασιών και περιλαμβάνει ιδρύματα συνδεδεμένα με τον Κεντρικό Φορέα, αλλά και άλλες εταιρείες που κατά την έναρξη ισχύος του Νόμου ασκούσαν παρόμοιες εργασίες, αλλά και άλλους συνεργατικούς οργανισμούς που έχουν συσταθεί σε άλλο κράτος μέλος. Ο Έφορος θα καλείται πλέον Έφορος Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.

Εξ’ άλλου οι με βάση το άρθρο 3 του Νόμου αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου επανακαθορίζονται ως εξής:

“(2) Ο Υπουργός, με εξαίρεση θέματα που αφορούν τις εξουσίες του Εφόρου για την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων,

εποπτεύει τη, με βάση τις διατάξεις του παρόντος Νόμου, λειτουργία των εγγεγραμμένων εταιρειών και δίδει στον Έφορο οδηγίες, αναφορικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων του με βάση τον παρόντα Νόμο, όπως κρίνει σκόπιμο για τα συμφέροντα του Συνεργατισμού.

- (3) *Ο Υπουργός έχει εξουσία να ζητά από τον Έφορο εκθέσεις, λογαριασμούς και άλλες πληροφορίες που σχετίζονται με τις εγγεγραμμένες εταιρείες και με την εν γένει άσκηση των αρμοδιοτήτων του, στην έκταση που αυτές δεν αφορούν τις αρμοδιότητες του Εφόρου για την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.”*

Σύμφωνα με το νέο άρθρο 4 ο διορισμός του Εφόρου της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών γίνεται πλέον από το Υπουργικό Συμβούλιο (και όχι από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας), ο οποίος και προΐσταται της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.

Η από το άρθρο 5 προβλεπόμενη Συμβουλευτική Επιτροπή αντικαθίσταται από την Επιτροπή Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, στην οποία μετέχει ο Έφορος, ο οποίος και προεδρεύει και τέσσερα άλλα μέλη που διορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο, δύο από τα οποία προέρχονται από κατάλογο τον οποίο δίδει η Παγκύπρια Συνεργατική Ομοσπονδία. Ο Έφορος παρέχει στην Επιτροπή στοιχεία και πληροφορίες τα οποία δυνατόν να την διευκολύνουν στην επιτέλεση του έργου της, το οποίον είναι κυρίως η Εποπτεία της λειτουργίας και της εφαρμογής της πολιτικής της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών και η υποβολή επίσης στο Υπουργικό Συμβούλιο προτάσεων για θέματα που με βάση το Νόμο έχει αρμοδιότητα να ρυθμίζει. Σημαντική όμως είναι και η αρμοδιότητα της να παρέχονται στην ΚΤΚ μέσω της ΥΕΑΣΕ στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν τα ΣΠΙ για σκοπούς νομισματοπιστωτικής πολιτικής και άλλων συναφών θεμάτων που σχετίζονται και με την πληροφόρηση της ΕΚΤ για παρόμοια θέματα.

Το άρθρο 41Δ του Νόμου είναι σημαντικό γιατί απαριθμεί μερικές από τις πλέον κρίριες αρμοδιότητες του Εφόρου. Θα παραθέσουμε κάποιες από αυτές τις οποίες θεωρούμε σαν τέτοιες:

- “(1) Άνευ επηρεασμού οποιασδήποτε άλλης αρμοδιότητας ή εξουσίας του, ο Έφορος εποπτεύει την τήρηση των διατάξεων του παρόντος Νόμου και είναι αρμόδιος:*

- (α) Για τον έλεγχο της οργανωτικής διάρθρωσης, της οικονομικής επάρκειας, της φερεγγυότητας των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν εξασφαλίσει άδεια λειτουργίας, καθώς και για την τήρηση από αυτά των αρχών που εκάστοτε καθορίζονται σχετικά με την νομισματική πολιτική,
- (β) προκειμένου περί συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν εγκατασταθεί μέσω υποκαταστήματος ή παρέχουν διασυνοριακές υπηρεσίες στη Δημοκρατία, για τον έλεγχο της ρευστότητας, του κινδύνου της αγοράς, καθώς και για την τήρηση από αυτά, των μέτρων που εκάστοτε καθορίζονται σχετικά με την νομισματική πολιτική,
- (γ) για τη συνεργασία, ανταλλαγή πληροφοριών, επαλήθευση στοιχείων, εκχώρηση ή ανάληψη της ευθύνης προληπτικού ελέγχου των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων ή των θυγατρικών με αυτά επιχειρήσεων ή άλλων επιχειρήσεων που υπάγονται σε αυτόν, με άλλες αρμόδιες εποπτικές αρχές κράτους μέλους ή τρίτης χώρας, νοουμένου ότι οι κοινοποιούμενες πληροφορίες καλύπτουν όσον αφορά το επαγγελματικό απόρρητο, από εγγυήσεις τουλάχιστον ισοδύναμες με αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 41H (...)

(2) Χωρίς περιορισμό οποιασδήποτε άλλης αρμοδιότητας ή εξουσίας του Εφόρου που προβλέπεται στη συνεργατική νομοθεσία, ο Έφορος:

- (α) Χορηγεί, αναστέλλει ή ανακαλεί άδειες λειτουργίας,
- (β) διενεργεί ελέγχους, συλλέγει πληροφορίες αναφορικά με τις εργασίες ή την οργανωτική διάρθρωση ή την οικονομική επάρκεια ή την ρευστότητα των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και αναφορικά με την τήρηση από τα συνεργατικά ιδρύματα των αρχών που εκάστοτε καθορίζονται σχετικά με τη νομισματική πολιτική ή οποιοδήποτε άλλο θέμα που αφορά την προληπτική εποπτεία των εν λόγω ιδρυμάτων,
- (γ) επιβάλλει τις κατά τον παρόντα Νόμο προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις, (...)
- (στ) συνεργάζεται με την Κεντρική Τράπεζα με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή από τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα των ρυθμίσεων που αφορούν τη νομισματική πολιτική.”

Με τον τροποποιητικό Νόμο 23(Ι) 2005 προστέθηκαν με τροποποίηση του πιο πάνω άρθρου νέες αρμοδιότητες του Εφόρου η πλέον σημαντική από τις οποίες είναι αυτή των εδαφίων 4(β) και (γ), η οποία έχει ως εξής:

“(β) ο Έφορος απαιτεί από τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα να διαθέτουν κατάλληλες διαδικασίες για τη διαχείριση των κινδύνων και μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανόμενων των ορθών διαδικασιών δημοσίευσης στοιχείων και λογιστικής, έτσι ώστε να μπορούν να εντοπίζουν, να υπολογίζουν, να παρακολουθούν και να ελέγχουν κατάλληλα τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται με τις πιο πάνω εταιρείες:

Νοείται ότι, τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα γνωστοποιούν στον Έφορο, εντός ενός μηνός από την πραγματοποίηση της συναλλαγής, οποιαδήποτε σημαντική συναλλαγή που πραγματοποιείται με τις εταιρείες αυτές,

(γ) όταν οι προαναφερθείσες συναλλαγές απειλούν τη χρηματοοικονομική κατάσταση συνεργατικού πιστωτικού ιδρύματος, ο Έφορος λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα.”

Εξ' άλλου το άρθρο 41ΣΤ παρέχει ευρείες εξουσίες στον Έφορο να χορηγεί άδεια λειτουργίας, αλλά και ευρείες εξουσίες στον ίδιο ν' ανακαλεί τέτοια άδεια εφόσον υπάρχει παράλειψη συμμόρφωσης με τους όρους της άδειας ή του Νόμου ή τους θεσμούς ή όταν η ρευστότητα και η αξία στοιχείων του ενεργητικού έχουν αλλοιωθεί ή επηρεαστεί ή υπάρχει κίνδυνος ελάττωσης της ικανότητας του ΣΠΙ έγκαιρης αντιμετώπισης των υποχρεώσεων του.

Σημαντική όμως είναι και η εξουσία του Εφόρου με βάση τις πρόνοιες των άρθρων 41ΙΓ, 41ΙΔ και 41ΙΗ για τη συλλογή πληροφοριών, την είσοδο για έρευνα και επιβολή διοικητικών κυρώσεων.

Μια σημαντική τροποποίηση του Νόμου επήλθε με το Νόμο 88(Ι)/2013. Με την προσθήκη ενός εδαφίου (8) στο άρθρο 41Δ δημιουργείται στον Έφορο υποχρέωση συμμόρφωσης με τις οδηγίες της ΚΤΚ, οι οποίες εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 35 του περί Τραπεζικών Ιδρυμάτων Νόμου. Υποχρεούται δε να λαμβάνει μέσα στην προθεσμία που η ΚΤΚ τάσσει τα μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 41Ε και 41ΣΤ

του Νόμου ή σε απόφαση διάταγμα ή θεσμό ή οδηγία που εκδίδονται ή καθίστανται εφαρμοστέα στη βάση των άρθρων 15Α, 41Ζ του Νόμου.

Θυμίζουμε ότι τα πιο πάνω άρθρα σε γενικές γραμμές ρυθμίζουν τα της παραχώρησης άδειας λειτουργίας και της τήρησης των όρων άδειας λειτουργίας ΣΠΙ και τις συνέπειες παράβασης των τέτοιων όρων, ή του Νόμου ή των Θεσμών ή των υποχρεώσεων που πηγάζουν από πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο επόμενος τροποποιητικός Νόμος είναι ο 107(Ι) 2013 που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 9/9/2013. Είναι σημαντικός Νόμος γιατί αφαιρεί σημαντικές αρμοδιότητες από τα μέχρι τότε όργανα τα αρμόδια για την εποπτεία και έλεγχο, τόσο της ΣΚΤ, όσο και των ΣΠΙ και δίδονται στην ΚΤΚ. Εν πρώτοις τροποποιείται η φράση Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών δια της διαγραφής της λέξης “Εποπτείας”. Ο παλιός ορισμός του όρου ΣΠΙ διαγράφεται και δίδεται νέος ορισμός με βάση τον περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμο που περιλαμβάνει και τη ΣΚΤ. Καταργούνται πλείστοι όσοι άλλοι όροι και καθιερώνονται οι όροι: (α) Επιτροπή Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, (β) Έφορος Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, (γ) Λειτουργός Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών.

Διατηρούνται κάποιες αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου, αλλά τροποποιούνται ώστε να έχουν ως εξής σύμφωνα με το άρθρο 3 (2) και (3) του Νόμου. Με την επιφύλαξη όμως του άρθρου 4Γ η οποία περιορίζει τις αρμοδιότητες του.

“3. (2) Τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου 4Γ, ο Υπουργός εποπτεύει τη, με βάση τις διατάξεις του παρόντος Νόμου, λειτουργία των εγγεγραμμένων εταιρειών και δίδει στον Έφορο οδηγίες, αναφορικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων του με βάση τον παρόντα Νόμο, όπως κρίνει σκόπιμο για τα συμφέροντα του Συνεργατισμού.

(3) Τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου 4Γ, ο Υπουργός έχει εξουσία να ζητά από τον Έφορο εκθέσεις, λογαριασμούς και άλλες πληροφορίες που σχετίζονται με τη λειτουργία των εγγεγραμμένων εταιρειών δυνάμει του παρόντος Νόμου και με την εν γένει άσκηση των αρμοδιοτήτων του Εφόρου δυνάμει του παρόντος Νόμου. (...)

4Γ. (1) Ανεξάρτητα από οποιαδήποτε διάταξη του παρόντος Νόμου ή των Θεσμών που εκδίδονται δυνάμει αυτού, ο Υπουργός, ο Έφορος, η Επιτροπή και η Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών:

- (α) δεν έχουν οποιαδήποτε αρμοδιότητα ή εξουσία σε σχέση με την προβλεπόμενη, στον περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμο ... αδειοδότηση, ρύθμιση, εποπτεία και λήψη εποπτικών μέτρων στα ΣΠΙ ή σ' άλλη εγγεγραμμένη εταιρεία που αποδέχεται καταθέσεις ή νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων που συστάθηκε ως συνεργατικός οργανισμός σε κράτος μέλος ή τρίτη χώρα και ασκεί εργασίες πιστωτικού ιδρύματος στην Κύπρο και
- (β) δεν δύνανται να ασκούν οποιαδήποτε δραστηριότητα η οποία αποσκοπεί στην ανάπτυξη των εργασιών (*business development*) των ΣΠΙ.”

Οι ίδιοι περιορισμοί τίθενται και στην αρμοδιότητα του Εφόρου, στον οποίο το άρθρο 3 (5) παρέχει εξουσία ελέγχου εφαρμογής των διατάξεων του Νόμου και των Θεσμών, τόσο αναφορικά με εγγεγραμμένη εταιρεία, όσο και τους αξιωματούχους της.

Με το άρθρο 7 (6) του Νόμου, αρμοδιότητες που σύμφωνα με τα μέχρι τότε ισχύοντα και αφορούσαν την αδειοδότηση, ρύθμιση, εποπτεία και λήψη εποπτικών μέτρων σε σχέση με οποιοδήποτε ίδρυμα, εταιρεία ή οργανισμό ασκούσαν από την Επιτροπή Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, του Εφόρου Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών ή της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών ασκούνται πλέον από την ΚΤΚ.

Το άρθρο 15Α του Νόμου τροποποιήθηκε ώστε να δίδεται υπεροχή οδηγιών της ΚΤΚ. για θέματα εταιρικής διακυβέρνησης.

Το άρθρο 19(Ι) του Νόμου αντικαταστάθηκε με νέο, το οποίο προνοεί τη σύσταση Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, η οποία θα διενεργεί τον ίδιο έλεγχο των λογαριασμών και της γενικής οικονομικής διαχείρισης κάθε εγγεγραμμένης εταιρείας όπως και το διαγραφέν εδάφιο με κάποιες όμως διαφοροποιήσεις.

Η πιο πάνω ρύθμιση παρέμεινε σε ισχύ μέχρι τις 25/7/2014 όταν με τον τροποποιητικό Νόμο 122(Ι) 2014 το άρθρο 19 αντικαταστάθηκε με νέο άρθρο, το οποίο έχει ως εξής (σε ό,τι εδώ περισσότερο μας αφορά):

“19. (1)(α) Τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου 27Η του περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου, ο υποχρεωτικός έλεγχος των ετήσιων λογαριασμών έκαστου ΣΠΙ περιλαμβανομένης της ΣΚΤ, διενεργείται από εγκεκριμένο ελεγκτή που διορίζεται από τη γενική συνέλευση των μελών έκαστου των ως άνω ιδρυμάτων και για τον οποίο εξασφαλίζεται η ρητή

έγκριση της ΚΤΚ με βάση τις διατάξεις του άρθρου 27Η του περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου.(...)

- (4) *Κάθε εγγεγραμμένη εταιρεία οφείλει να έχει έτοιμους τους λογαριασμούς της για έλεγχο μέσα σε τρεις (3) μήνες ή προκειμένου περί ΣΠΙ μέσα σε ένα (1) μήνα από τη λήξη εκάστου οικονομικού έτους.*
- (5) *Ευθύς ως ο έλεγχος των λογαριασμών συμπληρωθεί, ο εγκεκριμένος ελεγκτής οφείλει να υποβάλει στην εγγεγραμμένη εταιρεία τους ελεγμένους λογαριασμούς και τη σχετική με αυτούς έκθεση ελέγχου και η εγγεγραμμένη εταιρεία οφείλει να υποβάλει άμεσα αντίγραφο τους στον Έφορο προκειμένου περί ΣΠΙ, οφείλει να τους υποβάλει και στην Κεντρική Τράπεζα κατά τα οριζόμενα στο εδάφιο (1) του άρθρου 24 του περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου. (...)*
- (7)(α) *Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών διαλύεται από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικού) (Άρθρο 2) Νόμου του 2014.”*

Εν όψει των πιο πάνω ρυθμίσεων και των αυξημένων αρμοδιοτήτων της ΚΤΚ καταργήθηκαν τα άρθρα 41Α έως 41Ζ και τα άρθρα 41Θ έως 41ΙΖ του βασικού Νόμου τα οποία μεταξύ άλλων προβλέπουν για την σύσταση, παροχή αδείας και όρους λειτουργίας συνεργατικών εταιρειών καθώς επίσης την εποπτεία λειτουργίας και τη συμμόρφωση τους με τον Νόμο και τους Θεσμούς.

Αναφορά θα πρέπει να γίνει στο νέο άρθρο 49Γ του Νόμου, το οποίο δίδει τη δυνατότητα και περιγράφει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιούνται συγχωνεύσεις δύο ή περισσότερων ΣΠΙ.

Σύμφωνα με το τροποποιημένο άρθρο 53Α του Νόμου, αφήνεται κάποιο κατάλοιπο αρμοδιότητας στον Έφορο, να λάβει σειρά μέτρων αν διαπιστώσει ότι εγγεγραμμένη εταιρεία δεν συμμορφώνεται με εγκυκλίους που ο ίδιος εξέδωσε ή παραβιάζει από αυτόν απευθυνόμενη απαίτηση ή ειδοποίηση ή δίδει ελλιπή στοιχεία ή πληροφορίες και να επιβάλει στην εταιρεία διοικητικό πρόστιμο.

Το άρθρο 57(Α) περιέχει σημαντικές πρόνοιες όσον αφορά τη δημιουργία συλλογικής ευθύνης των μελών επιτροπείας εγγεγραμμένης εταιρείας, ώστε να εξασφαλίζουν ότι οι ετήσιοι λογαριασμοί και καταστάσεις συντάσσονται και δημοσιεύονται ως πρέπει και σύμφωνα με τις λεπτομερείς πρόνοιες του ίδιου άρθρου και σύμφωνα με Διεθνή

Λογιστικά Πρότυπα. Κάθε δε εγγεγραμμένη εταιρεία υποβάλλει τα πιο πάνω εντός προβλεπόμενης προθεσμίας στον Έφορο.

Τέλος θα κάμουμε αναφορά στον τροποποιητικό Νόμο 138(Ι) 2016, ο οποίος μεταξύ άλλων με το άρθρο 12ΣΤ προνοεί ότι όλοι οι εργοδοτούμενοι των ΣΠΙ μεταφέρονται στη ΣΚΤ, η οποία και καθίσταται ο μοναδικός εργοδότης τους.

4.2 Οι περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμοί

Για να συμπληρωθεί το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κατά την περίοδο ιδιαίτερα πριν το 2013 λειτουργούσε ο ΣΠΤ είναι απαραίτητο να γίνει σύντομη επίσης αναφορά σε κάποιους από τους θεσμούς τους οποίους το Υπουργικό Συμβούλιο κατά καιρούς εξέδιδε δυνάμει του άρθρου 53 του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου. Παραθέτουμε πιο κάτω πρόνοιες των θεσμών οι οποίες δυνατόν να είχαν επίδραση στον έλεγχο και την εποπτεία των ΣΠΙ.

- “(1) Η με βάση το άρθρο 6 του Νόμου απόφαση για την εγγραφή συνεργατικής εταιρείας ανήκε στον Έφορο (θεσμοί 11 έως 13) ο οποίος είχε και την εξουσία σε συνεννόηση με την Υπηρεσία να καθορίζει τον τύπον των λογαριασμών, βιβλίων και εκθέσεων τα οποία η εταιρεία υποχρεούτο να τηρεί και του υποβάλλει.*
- (2) Από το 2001 ύστερα από σχετική Κ.Δ.Π. η εκλογή των μελών της επιτροπείας ή και του εποπτικού συμβουλίου γίνεται ανά τριετία με το πλειοψηφικόν σύστημα και η εκλογή γίνεται ύστερα από διάταγμα του Εφόρου ο οποίος εκδίδει σχετικές ειδοποιήσεις (θεσμός 28).*
- (3) Η επιτροπεία διορίζει γραμματέα του οποίου και καθορίζει τους όρους υπηρεσίας με την έγκριση του Εφόρου, ο οποίος και έχει εξουσία να διορίσει ο ίδιος γραμματέα αν η επιτροπεία δεν έχει προβεί σε τέτοιο διορισμό. Η επιτροπεία και ο Έφορος έχουν τις ίδιες εξουσίες και για την παύση του γραμματέα (θεσμός 48).*
- (4) Σημαντικός είναι ο θεσμός 57 οι πρόνοιες του οποίου αναφέρονται στην αρμοδιότητα της επιτροπείας να εξετάζει και εγκρίνει δάνεια εφόσον ικανοποιηθεί ότι ο αιτητής είναι πρόσωπον αξιόπιστο και έχει την ικανότητα αποπληρωμής του δανείου και ότι η προτεινόμενη ασφάλεια είναι επαρκής και το δάνειο θα χρησιμοποιηθεί προς όφελος του αιτητού. Σημαντικά επίσης είναι όσα προβλέπονται στον ίδιο θεσμό σχετικά με την ανάγκη απουσίας κατά την*

έγκριση δανείων κάθε άλλου προσώπου πλην των μελών της επιτροπείας και του γραμματέα αλλά και με την υποχρέωση των μελών της επιτροπείας των οποίων εξετάζεται αίτηση για δάνειο ή αίτηση για δάνειο στο οποίο θα είναι εγγυητές όπως αποσυρθούν από την συνεδρία.

- (5) *Επιβάλλεται υποχρέωση στην επιτροπεία και τον γραμματέα να παρακολουθούν την είσπραξη των δανείων και φροντίζουν για την κανονική αποπληρωμή και παραπέμπουν όσους αδικαιολόγητα καθυστερούν σε δεικνυσία σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου. (θεσμός 65). Παρέχεται όμως εξουσία προς την επιτροπεία να διαγράψει με την έγκριση του Εφόρου και κάτω από προϋποθέσεις οφειλόμενο προς την εταιρεία χρέος (θεσμός 66).*
- (6) *Εάν οι κανονισμοί εγγεγραμμένης εταιρείας προβλέπουν την ύπαρξη Εποπτικού Συμβουλίου τότε τα μέλη του εκλέγονται κατά τον ίδιο τρόπο ως και τα μέλη της επιτροπείας (θεσμός 70) και έχει υποχρέωση να ελέγχει και επιθεωρεί την κατάσταση της εταιρείας και ότι η επιτροπεία εργάζεται τηρώντας το Νόμο, τους θεσμούς και τους ειδικούς κανονισμούς της εταιρείας. Εάν δε διαπιστώσει συμπεριφορά της εταιρείας από την οποία δυνατόν να επηρεάζονται δυσμενώς τα συμφέροντα της εταιρείας υποβάλλει έκθεση στον Έφορο και εισηγείται τη λήψη μέτρων (θεσμός 72).*
- (7) *Οι αξιωματούχοι εγγεγραμμένης εταιρείας ετοιμάζουν κάθε χρόνο Γενικό Ισολογισμό και Λογαριασμό Κερδοζημιών τα οποία υποβάλλουν στην Υπηρεσία και τον Έφορο (θεσμός 83).*
- (8) *Με την Κ.Δ.Π. 874/2004 έγινε πρόνοια ώστε κάθε ΣΠΙ που συνδέεται με τον Κεντρικό Φορέα διατηρήσει την από τον Νόμο και τους θεσμούς αυτοτέλεια του σαν χωριστή νομική οντότητα, αυτόνομη διοίκηση και διαχείριση.*
- (9) *Η Κ.Δ.Π. 54/2012 πρόβλεψε μεταξύ άλλων ότι τηρουμένων των περί Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμων και αυτών περί Τραπεζικών Εργασιών η φερεγγυότητα και η ρευστότητα του Κεντρικού Φορέα και των ΣΠΙ που συνδέονται με αυτόν υπόκεινται στο σύνολό τους στην εποπτεία του Εφόρου όπως προνοεί ο Νόμος και οι θεσμοί.”*

Η ίδια Κ.Δ.Π. δίδει στον Κεντρικό Φορέα αρμοδιότητα να εκδίδει προς τα ΣΠΙ που συνδέονται μαζί του γενικές ή ειδικές οδηγίες και ν' ασκεί την αναγκαία παρακολούθηση για να διαπιστώνει την εφαρμογή των οδηγιών του, ειδικότερα δε

διαπιστώνει την ύπαρξη ικανοποιητικού εσωτερικού ελέγχου. Σε περίπτωση δε μη συμμόρφωσης ο Έφορος έχει εξουσία επιβολής διοικητικών κυρώσεων ακόμη δε ν' ανακαλέσει τη λειτουργία ΣΠΙ όπως προβλέπεται από τον Νόμο.

4.3 Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Περιγράφοντας το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούσε ο ΣΠΤ της Κύπρου ιδιαίτερα πριν το 2013 είναι απαραίτητο να εξετάσουμε το βαθμό στον οποίο η περί Τράπεζας της Κύπρου Νομοθεσία έδιδε στην ΚΤΚ αρμοδιότητα να ρυθμίζει και τη λειτουργία του ΣΠΤ.

Έχοντας ήδη παραθέσει τις εισηγήσεις της Έκθεσης της Ερευνητικής Επιτροπής του 1980 μπορεί ίσως κάποιος να σχηματίσει την εντύπωση ότι η ΚΤΚ δεν είχε μέχρι τότε οποιαδήποτε αρμοδιότητα επί του ΣΠΤ. Επαναλαμβάνουμε εδώ την εισήγηση:

“Αναφορικά με τη ΣΚΤ, εισηγούμαστε να γίνει νομοθετική πρόνοια, ώστε παράλληλα με τον έλεγχο που θα ασκείται επ’ αυτής από τον Έφορο να ασκείται και ο κατάλληλος έλεγχος επί της Τραπεζικής αυτής και από μέρους της ΚΤΚ για να μπορεί η τελευταία να ασκεί αποτελεσματικά τις εξουσίες της δυνάμει του περί ΚΤΚ Νόμου (Νόμος 48 του 1963).”

Η Έκθεση προχωρεί σε συγκεκριμένες εισηγήσεις για την τροποποίηση του Νόμου ώστε να επιτυγχάνεται ο αποτελεσματικός έλεγχος της ΣΚΤ από τη ΚΤΚ. Δεν είναι σαφές αν η αντίληψη της Ερευνητικής Επιτροπής ήταν ότι ο περί ΚΤΚ Νόμος όπως είχε τότε δεν παρείχε εξουσία σ’ αυτήν να ελέγχει καθόλου την ΣΚΤ, ή αν η παρεχόμενη εξουσία έπρεπε να ενισχυθεί.

Θεωρήσαμε παράδοξο το γεγονός ότι μετά το 1981 δεν υπήρξε οποιαδήποτε τροποποίηση του περί ΚΤΚ Νόμου προς υλοποίηση της πιο πάνω εισήγησης ενώ πολλές άλλες εισηγήσεις της Ερευνητικής Επιτροπής έτυχαν υλοποίησης όπως ήταν για παράδειγμα η τροποποίηση το 1985 του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου.

Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήξαμε είναι ότι τόσο η ΚΤΚ όσο και το Υπουργείο Οικονομικών θεωρούσαν ότι με βάση τον περί ΚΤΚ νόμο η τελευταία είχε αρμοδιότητα ελέγχου της ΣΚΤ αλλά ο έλεγχος αυτός δεν ασκείτο αποτελεσματικά η καθόλου λόγω αντιδράσεων προερχομένων από τον ΣΠΤ η και από άλλους παράγοντες. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήξαμε στη βάση αλληλογραφίας η οποία μας παραδόθηκε από την ΚΤΚ. Ήδη με επιστολή της ημερ. 4/7/1979 η ΚΤΚ προς τον Υπουργό Οικονομικών επισημαίνει τα προβλήματα και την άρνηση της ΣΚΤ να συνεργασθεί και

να τύχει ελέγχου. Παρομοίου περιεχομένου επιστολή ημερ. 4/3/1980 απεστάλη από τον Υπουργό Οικονομικών προς τον Γραμματέα – Διευθυντή της ΣΚΤ.

Φαίνεται ότι μετά την Έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής του 1981 και των εξελίξεων που έλαβαν χώρα σαν αποτέλεσμα των εισηγήσεων της οι εντάσεις για έλεγχο παραμερίσθηκαν και η ΣΚΤ υπόκειτο κανονικά στον έλεγχο της ΚΤΚ γι' αυτό και δεν υπήρξε ανάγκη τροποποίησης του σχετικού Νόμου.

Ο περί Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμος του 1963 καταργήθηκε με την ψήφιση του Νόμου 138(I) του 2002 χωρίς όμως να επηρεασθεί ο εποπτικός έλεγχος τον οποίο η ΚΤΚ είχε πάνω στην ΣΚΤ και το ίδιο μπορεί να λεχθεί για τον τροποποιητικό Νόμο 166(I) του 2003.

Η ΚΤΚ είχε επίσης κάποιο εποπτικό ρόλο να διαδραματίσει σαν αποτέλεσμα των προνοιών του άρθρου 35 του περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου του 1997 όπως τροποποιήθηκε με το Νόμο 119(I) του 2003 το οποίο έχει ως εξής:

“35. (1) Τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (2), ο παρών Νόμος δεν εφαρμόζεται σε εταιρείες που συστάθηκαν δυνάμει του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου:

Νοείται ότι, στην Κεντρική Τράπεζα θα παρέχονται από την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών (που στο εξής θα αναφέρεται ως η Υπηρεσία) όλα τα αναγκαία στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν δυνάμει των εκάστοτε σε ισχύ περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων, για σκοπούς νομισματοπιστωτικής πολιτικής, παρακολούθησης του ισοζυγίου πληρωμών και πληροφόρησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ή διεθνούς οργανισμού, στον οποίο συμμετέχει η Δημοκρατία:

Νοείται περαιτέρω ότι, αναφορικά με τα πιο πάνω υποβληθέντα στοιχεία, η Κεντρική Τράπεζα δύναται να διεξάγει, από κοινού με την Υπηρεσία, επί τόπου επαλήθευση στα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα.

(2) Συνεργατικές εταιρείες που ιδρύθηκαν με κύριο σκοπό τη διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών προς όφελος των μελών τους τα οποία είναι τα ίδια συνεργατικές εταιρείες υπόκεινται στις διατάξεις του παρόντος Νόμου με εξαίρεση το άρθρο 14 και ο όρος “τράπεζα” στον παρόντα Νόμο θεωρείται ότι περιλαμβάνει τέτοιες εταιρείες:

Νοείται ότι, στην περίπτωση των συνδεδεμένων με τον Κεντρικό Φορέα συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τα οριζόμενα στους εκάστοτε σε ισχύ περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμους, αυτά υπόκεινται στις διατάξεις του παρόντος Νόμου, εξαιρουμένου του άρθρου 14, στην έκταση που αυτό απαιτείται για σκοπούς διεξαγωγής της ενοποιημένης εποπτείας της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτή συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Για το σκοπό αυτό, παρέχονται στην Κεντρική Τράπεζα από την Υπηρεσία όλα τα αναγκαία στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν τα συνδεδεμένα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα, ενώ η Κεντρική Τράπεζα δύναται όποτε το θεωρήσει αναγκαίο να διενεργεί, από κοινού με την Υπηρεσία, δειγματοληπτικούς ελέγχους στα εν λόγω Ιδρύματα.”

Η κατάσταση παρέμεινε όπως πιο πάνω περιγράφηκε μέχρι την ψήφιση του τροποποιητικού Νόμου περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων 102(Ι) του 2013 ο οποίος σε συνδυασμό με τις πρόνοιες του τροποποιητικού περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου 107(Ι) του 2013 μετέφερε στην ΚΤΚ όχι μόνο την εποπτεία πάνω στα ΣΠΙ αλλά και την αρμοδιότητα αδειοδότησης τους και άλλα ρυθμιστικά θέματα.

Σ’ αυτό το σημείο θεωρούμε χρήσιμο να παραθέσουμε ένα εκτεταμένο απόσπασμα από δήλωση της Διοικήτού της ΚΤΚ, την οποία έκαμε κατά την ενώπιον μας κατάθεση της. Περιγράφει το δικό της ρόλο και κατ’ επέκταση και αυτόν της ΚΤΚ και ειδικότερα τις αρμοδιότητες τις σχετικές με τον ΣΠΤ της Κύπρου.

“...Ο ρόλος του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας προβλέπεται στο πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και το Νόμο της Κεντρικής Τράπεζας. Επισημαίνω δύο πτυχές του ρόλου του Διοικητή τις οποίες θεωρώ ως πλέον σχετικές με τα θέματα που ερευνάτε: Πρώτον, ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας μετέχει, ως εκ της θέσεως του, ως ανεξάρτητη προσωπικότητα, στο Γενικό Συμβούλιο της ΕΚΤ είναι, όπως γνωρίζετε, το ανώτατο όργανο αυτής. Ειδικά σε ό,τι αφορά τις εποπτικές αρμοδιότητες της ΕΚΤ, ο ρόλος του Διοικητικού Συμβουλίου της εξειδικεύεται στον Κανονισμό (ΕΕ) αρ. 1024/2013 του Συμβουλίου της 15/10/2013 με τον οποίο θεσπίστηκε ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός. Με βάση όσα προβλέπονται στο άρθρο 26 του εν λόγω Κανονισμού, το οποίο ρυθμίζει τη λειτουργία του Εποπτικού Συμβουλίου, το Εποπτικό Συμβούλιο προτείνει στο Διοικητικό Συμβούλιο ολοκληρωμένα σχέδια αποφάσεων και το Διοικητικό Συμβούλιο καλείται να αποφασίσει με διαδικασία μη ένστασης. Δεύτερον: Ο Διοικητής είναι το ανώτατο

εκτελεστικό όργανο της Κεντρικής Τράπεζας και προεδρεύει του Διοικητικού Συμβουλίου της Κεντρικής Τράπεζας. Όπως αντιλαμβάνεστε, αυτή η δεύτερη πτυχή είναι σχετική με όσες αρμοδιότητες παραμένουν στην Κεντρική Τράπεζα: Σε ό,τι αφορά την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων έχει ήδη αναφερθεί ότι από το Νοέμβριο του 2014 έχει αναλάβει καθήκοντα απευθείας η ΕΚΤ. Η αδειοδότηση, ως επίσης και η ανάκληση της άδειας των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ευρωζώνη είναι πλέον αρμοδιότητα της ΕΚΤ, όπως επίσης αρμοδιότητα της είναι η εποπτεία των σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου συμμετέχει σε αυτή τη λειτουργία της ΕΚΤ διαθέτοντας ανθρώπινο δυναμικό, ως εθνική αρμόδια αρχή δεν θεωρείται όμως ότι μετέχει στις εποπτικές διαδικασίες της ΕΚΤ. Υπάρχει ένας άλλος τομέας, εκτός δηλαδή αυτού που αποκαλούμε μικροπρωληπτική εποπτεία, στον οποίο η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου διατηρεί αρμοδιότητες. Πρόκειται για τη συμβολή στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η Κεντρική Τράπεζα έχει δηλαδή ένα ρόλο μακροπρωληπτικό να παρακολουθεί τον χρηματοπιστωτικό τομέα ως σύνολο και, όπως είπα να συμβάλλει στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Χρησιμοποιώ τη λέξη “συμβολή” ακριβώς διότι δεν πρόκειται για αρμοδιότητα αποκλειστικά της Κεντρικής Τράπεζας. Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα είναι μέριμνα ολόκληρου του κράτους, η ίδια η Κυβέρνηση έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει και το Υπουργείο Οικονομικών με τις υπηρεσίες του διαδραματίζει όντως τέτοιο ρόλο, για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας...”

4.4 Πώς η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέδρασε στην περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσία.

Έχουμε ήδη αναφερθεί πιο πάνω σε τροποποιήσεις οι οποίες έλαβαν χώρα εν όψει της εισόδου της Κύπρου στην ΕΕ αλλά και μετά την ένταξη. Όμως βρίσκουμε χρήσιμο όπως κατά τρόπον συστηματοποιημένο και πλέον λεπτομερή αναφερθούμε τον τρόπο που η ενωσιακή νομοθεσία μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη της Κύπρου.

Με την ένταξη της Κύπρου την ΕΕ τον Μάιο του 2004, οι Συνεργατικές Εταιρείες υιοθέτησαν ένα συγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο αναδιάρθρωσης βασισμένο στις δεσμεύσεις που έγιναν έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά το στάδιο των προ-ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Επομένως, η τότε Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών προέβη σε καθοριστικές μεταρρυθμίσεις και αλλαγές μέσω δεκάδων τροποποιήσεων των περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων και Θεσμών για σκοπούς εναρμόνισης με το Κοινοτικό κεκτημένο.

Πρώτα, ο Νόμος με αριθμό 123(I) του 2003 τροποποίησε τους Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμους, για σκοπούς εναρμόνισης με τις πράξεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τίτλο: (α) “Οδηγία 2000/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20/3/2000, σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων”, (β) “Οδηγία 2000/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18/9/2000 για τροποποίηση της Οδηγίας 2000/12/EK σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων”. Με βάση τον εν λόγω τροποποιητικό Νόμο ιδρύθηκε η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, της οποίας ο Έφορος προέδρευε και διοριζόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο για την ανανεώσιμη χρονική περίοδο πέντε ετών. Περαιτέρω, για σκοπούς συμμόρφωσης με το άρθρο 87 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,¹ το οποίο είχε μεταφερθεί στην Κυπριακή έννομη τάξη με τους περί Ελέγχου των Δημοσίων Ενισχύσεων Νόμους του 2001 μέχρι 2003, η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε τον Περί Συνεργατικών Εταιρειών τροποποιητικό Νόμο 124(I) του 2003.

Η επόμενη κύρια τροποποίηση έλαβε χώρα με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικό) (Αρ.2) Νόμο του 2004 (Ν. 170(I)/2004), για σκοπούς εναρμόνισης με τις πράξεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τίτλο: (α) “Οδηγία 2000/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18/9/2000 για την ανάληψη, την άσκηση και την προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος” (καταργήθηκε στις 30/10/2009), (β) “Οδηγία 2000/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18/9/2000 για τροποποίηση της Οδηγίας 2000/12/EK σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων” (καταργήθηκε στις 19/7/2006) και (γ) “Οδηγία 2001/24/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4/4/2001, για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων”. Η εν λόγω τροποποίηση διέπει ανάμεσα σε άλλα τις δραστηριότητες εγγεγραμμένων εταιρειών που εγγράφονται για άσκηση εργασιών ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος². Επίσης μέτρα εξυγίανσης προστέθηκαν με σκοπό τη διαφύλαξη ή την αποκατάσταση της οικονομικής κατάστασης των

---

¹ Η Επιτροπή μπορεί, εκδίδοντας κανονισμούς, να αποφασίζει ότι, λαμβανομένων υπόψη της ανάπτυξης και της λειτουργίας της κοινής αγοράς, ορισμένες ενισχύσεις δεν ανταποκρίνονται σε όλα τα κριτήρια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 87 παράγραφος 1 της ΣΕΚ) και ότι απαλλάσσονται από τη διαδικασία κοινοποίησης που προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, υπό τον όρο ότι οι ενισχύσεις που χορηγούνται στην ίδια επιχείρηση μια δεδομένη χρονική περίοδο δεν υπερβαίνουν ένα καθορισμένο ποσό.

² Ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ.2) Νόμος του 2004 (Ν. 170(I)/2004), άρθρο 11Α.

συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και η διαδικασία εκκαθάρισης η οποία συνεπάγεται την ανάκληση της άδειας λειτουργίας συνεργατικού πιστωτικού ιδρύματος.³

Ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2005 (Ν. 49(I)/2005) είχε ως σκοπό του την εναρμόνιση με το άρθρο 29 της πράξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τίτλο “Οδηγία 2002/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16/12/2002 σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων, ασφαλιστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων επενδύσεων χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων” και για την τροποποίηση μεταξύ άλλων της Οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20/3/2000, που διέπει την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων. Επομένως ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2005 (Ν. 49(I)/2005) απαριθμεί ως επί το πλείστο τις εξουσίες του Εφόρου αναφορικά με τις περιπτώσεις που μπορεί να ασκεί ενοποιημένη εποπτεία.

Το 2007 ακολούθησαν περαιτέρω τροποποιήσεις όπως ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) Νόμος του 2007 (Ν. 29(I)/2007), για σκοπούς εναρμόνισης με τις κοινοτικές Οδηγίες:

- “Οδηγία 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21/4/2004 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/ΕΟΚ και 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου”.
- “Οδηγία 2006/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14/6/2006 σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιατύπωση)” (καταργήθηκε στις 31/12/2013) και
- συμμορφούμενη με τις προθεσμίες που καθορίστηκαν με το άρθρο 2 της πράξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τίτλο “Οδηγία 2006/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5/4/2006, σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2004/39/ΕΚ για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, ως προς ορισμένες προθεσμίες” (καταργήθηκε στις 2/1/2018)

---

³ Ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ.2) Νόμος του 2004 (Ν. 170(I)/2004), άρθρο 51Α και 51Β.

Ως αποτέλεσμα της εν λόγω τροποποίησης ο περί Συνεργατικών Εταιρειών κυπριακός Νόμος επεκτάθηκε και στις επενδυτικές υπηρεσίες του καταλόγου των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που απολαμβάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης στην ΕΕ.

Η δεύτερη κύρια τροποποίηση του 2007 που αφορά τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικό) (Αρ. 2) Νόμο του 2007 (Ν. 37(I)/2007), έλαβε χώρα για σκοπούς εναρμόνισης με το άρθρο 22 και το Παράρτημα V της “Οδηγίας 2006/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14/6/2006 σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιατύπωση)”, τα οποία ρυθμίζουν την εταιρική διακυβέρνηση των ΣΠΙ (καταργήθηκε 31/12/2013). Η τροποποίηση αυτή του 2007, υιοθετήθηκε επίσης με σκοπό την προσθήκη διατάξεων που περιορίζαν τη χρήση του όρου “συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα” και τη ρύθμιση παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων από συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα προς πρόσωπα συνδεδεμένα με αυτά, ύστερα από υποδείξεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι συνεργατικές τράπεζες εμφανίστηκαν πιο σταθερές από τις εμπορικές τράπεζες στην Κύπρο κατά την περίοδο 2003-2007. Οι διαφορές οφείλονται σε σημαντικές διαφορές στην μεταβλητότητα επιστροφής.⁴ Ο δηλωμένος στόχος των συνεργατικών τραπεζών δεν είναι η μεγιστοποίηση των κερδών, αλλά η μεγιστοποίηση του πλεονάσματος του καταναλωτή. Συγκεκριμένα, οι συνεργατικές τράπεζες μεταφέρουν ένα σημαντικό μέρος των αποδόσεων τους σε πελάτες με τη μορφή πλεονάσματος και είναι σε θέση να εξομαλύνουν το εισόδημα κατά τη διάρκεια του επιχειρηματικού κύκλου. Αυτό μπορεί να εξηγήσει γιατί οι συνεργατικές τράπεζες έχουν χαμηλότερη μεταβλητότητα επιστροφής. Για τους λόγους αυτούς, το ΔΝΤ θεώρησε ότι ορισμένοι δείκτες ευρωστίας δείχνουν τις συνεργατικές τράπεζες κάπως πιο σταθερές από τις εμπορικές τράπεζες στην Κύπρο το 2003-2007. Ωστόσο, πρόκειται για συγκεντρωτικούς αριθμούς, ενώ υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των επιμέρους συνεργατικών τραπεζών καθώς ο κλάδος σημείωσε σημαντική μείωση των συντελεστών της αγοράς τα τελευταία χρόνια.⁵

Εν συνεχεία περαιτέρω τροποποιήσεις ακολούθησαν με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικό) Νόμο του 2009 (Ν. 104(I)/2009) για σκοπούς

---

⁴ z-score date

⁵ International Monetary Fund Country Report, *Cyprus: Financial Sector Assessment Program Update: Technical Note: Measuring Banking Stability in Cyprus* (2009 International Monetary Fund)

εξουσιοδότησης της έκδοσης κανονιστικής πράξης προς εναρμόνιση, αναφορικά με τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα,

(α) με το Άρθρο 5 της “Οδηγίας 2007/44/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5/9/2007 για τροποποίηση της οδηγίας 92/49/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 2002/83/EK, 2004/39/EK, 2005/68/EK, και 2006/48/EK σχετικά με τους διαδικαστικούς κανόνες και τα κριτήρια αξιολόγησης για την προληπτική αξιολόγηση της απόκτησης και της αύξησης συμμετοχών στο μετοχικό κεφάλαιο οντοτήτων του χρηματοπιστωτικού τομέα”, και

(β) με τα Άρθρα 7, 10(5), 12, 17(2) και 21 της “Οδηγίας 2006/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14/6/2006 σχετικά με την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων”, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την προαναφερόμενη Οδηγία 2007/44/EK, καθώς και για τη συμμόρφωση με την απόφαση ημερ. 14/5/2008 του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πιο συγκεκριμένα οι κυριότερες αλλαγές που προέκυψαν από την εν λόγω τροποποίηση περιλαμβάνουν: την τροποποίηση του βασικού Νόμου με σκοπό την σαφέστερη ρύθμιση του θέματος της ικανότητας και καταλληλότητας (fit and proper) των αξιωματούχων και διευθυντικών στελεχών των ΣΠΙ, την προσθήκη προνοιών με βάση την απόφαση ημερ. 14/5/2008 του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της ΕΕ για σκοπούς σύγκλισης και ομοιομορφίας των εποπτικών πρακτικών και διασφάλισης της χρηματοοικονομικής σταθερότητας ανάμεσα στα κράτη-μέλη και τέλος την προσθήκη νέας διάταξης η οποία εξουσιοδοτούσε την Επιτροπή να εκδίδει Κανονιστικές Αποφάσεις που διέπουν “(ιγ) τους όρους, προϋποθέσεις και διαδικασίες λειτουργίας συστημάτων ή μηχανισμών ανταλλαγής, συγκέντρωσης και παροχής δεδομένων των ΣΠΙ, που σχετίζονται με την αξιολόγηση του αξιόχρεου των πελατών και συνδεδεμένων με αυτούς προσώπων από τα ΣΠΙ καθώς και τους όρους, προϋποθέσεις και διαδικασίες συνεργασίας με άλλα αντίστοιχα συστήματα στην Κύπρο ή στο εξωτερικό.”

Επίσης ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2009 (Ν. 124(I)/2009) υιοθετήθηκε για σκοπούς εναρμόνισης με το άρθρο 92 της “Οδηγίας 2007/64/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13/11/2007 για τις

υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK, και 2006/48/EK, και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/EK”. Η εν λόγω Οδηγία καταργήθηκε στις 12/1/2018 και αντικαταστάθηκε με την Οδηγία 2015/2366 η οποία ενσωματώθηκε στο κυπριακό νομοθετικό σύστημα με τον περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικό) Νόμο του 2018 (Ν. 28(I)/2018). Η εν λόγω Οδηγία αφορά τη ρύθμιση των υπηρεσιών πληρωμών στην Ευρωπαϊκή αγορά, ευρέως γνωστή ως “PSD 2” και σκοπός της είναι η παροχή της νομικής βάσης για την περαιτέρω ανάπτυξη μιας ενοποιημένης εσωτερικής αγοράς για τις πληρωμές εντός της ΕΕ καθιστώντας τις εξίσου απλές, αποτελεσματικές, ασφαλείς και διαφανείς.

Το 2010 ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) Νόμος του 2010 (Ν. 85(I)/2010) υιοθετήθηκε μεταξύ άλλων, για σκοπούς μερικής εναρμόνισης με την “Οδηγία 2006/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14/6/2006, για την τροποποίηση της οδηγίας 78/660/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί των ετήσιων λογαριασμών εταιρειών ορισμένων μορφών, της οδηγίας 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τους ενοποιημένους λογαριασμούς, της οδηγίας 86/635/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς των τραπεζών και λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της οδηγίας 91/674/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τους ετήσιους και τους ενοποιημένους λογαριασμούς των ασφαλιστικών επιχειρήσεων”. Σημαντικά ο Περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) Νομός του 2012 (Ν. 130(I)/2012) εναρμόνισε τον βασικό Νόμο με το Άρθρο 20 της “Οδηγίας 2009/110/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16/9/2009 για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, την τροποποίηση των οδηγιών 2005/60/EK και 2006/48/EK και την κατάργηση της οδηγίας 2000/46/EK”.

Πέραν των τροποποιήσεων του βασικού νόμου, τροποποιήσεις για εναρμόνιση με το Ενωσιακό Δίκαιο έγιναν και στους περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμούς. Πιο συγκεκριμένα οι περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικοί) Θεσμοί του 2004 (Κ.Δ.Π. 874/2004) υιοθετήθηκαν για περαιτέρω εναρμόνιση με τα άρθρα 2(5) και 2(6) της Οδηγίας 2000/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου, αναφορικά με την οργάνωση και το ρόλο του Κεντρικού Φορέα. Επιπλέον τροποποίηση ακολούθησε το 2007 με τους περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικούς) Θεσμούς του 2007 (Κ.Δ.Π. 140/2007) για εναρμόνιση με την Οδηγία 2006/48/EK η οποία κατάργησε και αντικατέστησε την προηγούμενη

(αναδιατύπωση). Τέλος οι περί Συνεργατικών Εταιρειών (Σύσταση και Λειτουργία Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων) (Τροποποιητικοί) Θεσμοί του 2009 (Κ.Δ.Π. 290/2009) υιοθετήθηκαν για σκοπούς εναρμόνισης με την Οδηγία 2009/14/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11/3/2009 για την τροποποίηση της οδηγίας 94/19/ΕΚ περί των συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων όσον αφορά το επίπεδο κάλυψης και την προθεσμία εκταμίευσης.

4.4.1 Σχόλια

Όπως φαίνεται πιο πάνω στον κατάλογο των σχετικών τροποποιήσεων η κοινή πλέον θέση μεταξύ της Κύπρου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτούσε την εναρμόνιση του ΣΠΤ με το κοινοτικό κεκτημένο η οποία περιλάμβανε μεταρρυθμίσεις και αλλαγές σε διάφορους τομείς που επηρέασαν την κυπριακή νομοθεσία άμεσα και άλλοτε έμμεσα. Εντός των εν λόγω μεταρρυθμίσεων και αλλαγών υπάγονται και οι μεταρρυθμίσεις στα ΣΠΙ, οι οποίες αφορούσαν μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές και οργανωτικές αλλαγές, περιλαμβανομένων των συγχωνεύσεων ή άλλων ομαδοποιήσεων σε γεωγραφική ή λειτουργική βάση. Τον Ιούλιο του 2003, το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΑΣΕ) και κατέστη μια ανεξάρτητη εποπτική Αρχή (Ν. 123(Ι)/2003). Εξαιρετικής σημασίας ήταν και η τροποποίηση που ακολούθησε τον Ιούλιο του 2005 (Ν.49(Ι)/2005) με την οποία το υφιστάμενο προσωπικό της Υπηρεσίας στην πλειοψηφία του αναβαθμίστηκε με βάση τα απαιτούμενα προσόντα των νέων θέσεων, δημιουργώντας μια νέα οργανωτική δομή και επιπλέον προσωπικό προσλήφθηκε. Στόχος της εν λόγω αναδιοργάνωσης ήταν η ενίσχυση και η αναβάθμιση της διοικητικής και εποπτικής ικανότητας της Υπηρεσίας στα πλαίσια του προγράμματος αξιολόγησης του χρηματοπιστωτικού τομέα της Κύπρου (FSAP Assessment). Χωρίς αμφιβολία οι εν λόγω τροποποιήσεις υλοποίησαν τους στόχους τους, ιδίως η μηχανογράφηση όλων των ΣΠΙ, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση, την ενίσχυση της εποπτικής ικανότητας αλλά και την δυνατότητα επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων όπως συνέβαινε και στα υπόλοιπα κράτη μέλη.

Από τις πιο σημαντικές αν όχι η σημαντικότερη τροποποίηση, που επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την κυπριακή νομοθεσία αλλά και το σύστημα στην πράξη ήταν η ίδρυση του Κεντρικού Φορέα. Στο τέλος του 2007 η Υπηρεσία σε συνεργασία με τη ΣΚΤ και τους άλλους φορείς του Συνεργατικού Κινήματος, ολοκλήρωσε όλες τις

απαραίτητες προετοιμασίες για τη δημιουργία του νομικού πλαισίου και των κανονισμών λειτουργίας του Κεντρικού Φορέα όπως αναφέρεται στις σχετικές Οδηγίες της ΕΕ για χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Τον ρόλο του νεοσύστατου Κεντρικού Φορέα ανέλαβε η ΣΚΤ από την 1/1/2008 η οποία θα εγγυόταν από τότε και στο εξής τις υποχρεώσεις των συνδεδεμένων με αυτή ΣΠΙ, ούτως ώστε να εξαιρούνται από τα ρυθμιστικά κριτήρια του άρθρου 3 της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ όπως αυτή εναρμονίστηκε στο κυπριακό δίκαιο. Επομένως η ίδια Οδηγία 2006/48/ΕΚ και οι περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικοί) Θεσμοί του 2004 (Κ.Δ.Π. 874/2004) προνοούν ότι τα ρυθμιστικά κριτήρια θα πρέπει να ικανοποιούνται από τον Κεντρικό Φορέα και τα συνδεδεμένα ΣΠΙ σε ενοποιημένη βάση ενισχύοντας έτσι το γενικό πλαίσιο οργάνωσης και διακυβέρνησης των συνδεδεμένων ΣΠΙ.

Από τις σημαντικότερες Οδηγίες που ενσωματώθηκαν στο κυπριακό δίκαιο είναι η Οδηγία 2006/48/ΕΚ περί της ανάληψης και άσκησης δραστηριότητας Πιστωτικών Ιδρυμάτων, η οποία έτυχε εναρμόνισης από διάφορους τροποποιητικούς νόμους όπως συζητήθηκαν πιο πάνω. Βάσει του άρθρου 3 αυτής της Οδηγίας η νομοθεσία του κράτους μέλους πρέπει μεταξύ άλλων να προνοεί ότι:

- Οι υποχρεώσεις του Κεντρικού Φορέα και των συνδεδεμένων με αυτόν πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν αλληλέγγυες υποχρεώσεις, ή οι υποχρεώσεις των συνδεδεμένων ιδρυμάτων καλύπτονται πλήρως από τις εγγυήσεις του κεντρικού οργανισμού.
- Η φερεγγυότητα και η ρευστότητα του Κεντρικού Φορέα και όλων των ιδρυμάτων που συνδέονται με αυτόν υπόκεινται στο σύνολο τους σε εποπτεία, πάνω σε συγκεντρωτική βάση.
- Η διοίκηση του Κεντρικού Φορέα έχει τη δυνατότητα να εκδίδει οδηγίες προς τα ιδρύματα που συνδέονται με αυτόν.

Επομένως η πιο πάνω εναρμονιστική θέση φαίνεται να άφηνε δύο επιλογές για τα ΣΠΙ. Η πρώτη επιλογή τους έδινε τη δυνατότητα να εναρμονιστούν με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, ικανοποιώντας αυτοδύναμα τα ελάχιστα κριτήρια, τα οποία προβλέπονται από τις σχετικές Οδηγίες της ΕΕ, δηλαδή ελάχιστα ίδια κεφάλαια, ελάχιστο δείκτη φερεγγυότητας, μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, επαρκή διοικητική, οργανωτική και λειτουργική δομή κ.λπ.. Η δεύτερη επιλογή και τελικά η επικρατέστερη, τους έδινε τη δυνατότητα να ενταχθούν στις διευθετήσεις σύνδεσης με τον Κ.Φ., το ρόλο του οποίου

ανέλαβε η ΣΚΤ. Με την επιλογή αυτή τα ελάχιστα κριτήρια θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν πάνω σε συγκεντρωτική βάση από τον Κ.Φ. και τα συνδεδεμένα ΣΠΙ.

Αναφορικά με την δεύτερη επιλογή πιο πάνω, πέραν της ικανοποίησης των εποπτικών απαιτήσεων σε συγκεντρωτική βάση, την έκδοση οδηγιών και την εγγύηση των υποχρεώσεων των συνδεδεμένων ΣΠΙ, όπως προβλέπει το άρθρο 3 της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ, ο Κ.Φ. παρέχει στα συνδεδεμένα ΣΠΙ υποστήριξη και καθοδήγηση σε ουσιαστικές τομείς για σκοπούς διασφάλισης της οικονομικής σταθερότητας και της ομαλής λειτουργίας τους. Παρόλα αυτά, πέραν των αρμοδιοτήτων του Κ.Φ., οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, εποπτικής φύσης, δεν αναιρέθηκαν όπως ούτε και οι ευθύνες της Επιτροπείας των ΣΠΙ. Πιο συγκεκριμένα η σύνδεση των ΣΠΙ με τον Κ.Φ. δημιούργησε μια ειδική σχέση για τους σκοπούς εναρμόνισης τους με το κοινοτικό κεκτημένο, βάσει της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ, υπό τις παραμέτρους που προαναφέρθηκαν η οποία δεν σχετίζεται σε καμία περίπτωση με σχέση μητρικής-θυγατρικής εταιρείας. Κατά συνέπεια όλα τα συνδεδεμένα ΣΠΙ συνέχισαν να διατηρούν την αυτονομία και την ανεξαρτησία τους. Συνέχισαν δηλαδή να είναι αυτόνομες νομικές οντότητες και να έχουν τα δικά τους διοικητικά και διευθυντικά όργανα, όπως προβλέπεται από τους περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμους, ακολουθώντας όμως τις οδηγίες του Κ.Φ. καθώς και τις Κανονιστικές Αποφάσεις της Επιτροπής και τις οδηγίες και εγκυκλίους του Εφόρου.

Σε συνδυασμό με την ίδρυση του Κεντρικού Φορέα και τη σύνδεση των ΣΠΙ με αυτόν, αναγκαίες αποδείχτηκαν και οι συγχωνεύσεις για την ομαλή λειτουργία και διαχείριση των ΣΠΙ εντός του νέου συγκεντρωτικού μοντέλου. Ως αποτέλεσμα των συγχωνεύσεων σε γεωγραφική και λειτουργική βάση, ήταν τα 360 ΣΠΙ που υπήρχαν στις αρχές του 2005, να μειωθούν στα 111 μέχρι το 2009. Μέσω των συγχωνεύσεων που έλαβαν χώρα, τα ΣΠΙ βελτίωσαν την κερδοφορία τους, τον κύκλο εργασιών τους και την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Παράλληλα τα λειτουργικά έξοδα των ΣΠΙ φαίνεται να είχαν μειωθεί ενώ η οργανωτική και διοικητική τους δομή βελτιώθηκε μέσω των νέων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Φαίνεται λοιπόν ότι οι τροποποιήσεις του βασικού νόμου μέχρι το 2012 αλλά και του ίδιου του συστήματος, για εναρμόνιση με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες (ιδίως την Οδηγία 2006/48/ΕΚ) είχαν αντίκτυπο κυρίως στον εποπτικό και οργανωτικό τομέα του Συνεργατισμού προωθώντας ένα νέο συγκεντρωτικό μοντέλο με λιγότερα σε αριθμό ΣΠΙ αλλά πιο εκσυγχρονισμένα, αναβαθμισμένα και ισχυρότερα σε ποιότητα. Αντίθετα

η αυτονομία και ανεξαρτησία των ΣΠΙ ως προς τα διοικητικά και διευθυντικά τους όργανα δεν είχε επηρεαστεί από τις εν λόγω τροποποιήσεις του βασικού νόμου και των Θεσμών, τουλάχιστον έως το 2013.

4.5 Επισημάνσεις

Με βάση τον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο, μέχρι και το 2003 η λειτουργία των συνεργατικών εταιρειών υπαγόταν στη γενικότερη αρμοδιότητα του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. Το άρθρο 3 προέβλεπε ότι ο Υπουργός εποπτεύει την συμφώνως των διατάξεων του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου λειτουργία των συνεργατικών εταιρειών και δίδει προς τον Έφορο οδηγίες καθόσον αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, όπως θα κρινόταν αναγκαίο προς το συμφέρον του συνεργατισμού. Επίσης προβλεπόταν ότι ο Υπουργός κέκτηται εξουσία όπως απαιτεί από τον Έφορο να του παρέχει εκθέσεις, λογαριασμούς και λοιπές πληροφορίες (και κάθε διευκόλυνση προς έλεγχο τους από τον Υπουργό) σε σχέση με τις συνεργατικές εταιρείες και την εν γένει άσκηση των αρμοδιοτήτων του σε σχέση με αυτές. Θυμίζουμε ότι το εδάφιο (1) του άρθρου 3 προβλέπει ότι η επί τη βάση της παραγράφου (γ) του εδαφίου (3) του άρθρου 3 των περί Μεταβίβασης των Αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης και περί Υπουργείου Παιδείας Νόμων του 1965 έως 1969 μεταβιβάσθαισα αρμοδιότητα ασκείται από τον Υπουργό, ο οποίος ενεργεί συνήθως διά του Εφόρου, ο οποίος ήταν επικεφαλής του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης (ΤΣΑ) που αποτελούσε τμήμα του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

Σημειώνεται περαιτέρω ότι παρά τις γενικές διατάξεις του άρθρου 3, οι αποφασιστικές αρμοδιότητες και εξουσίες επί των συνεργατικών εταιρειών, οι οποίες προβλέπονταν στα διάφορα άρθρα του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου και Θεσμών, είχαν ανατεθεί στον Έφορο.

Με το σχετικό εναρμονιστικό νόμο (Ν. 123(Ι)/2003 και ειδικότερα στα πλαίσια της ανεξαρτητοποίησης της ΥΕΑΣΕ ως εποπτικής αρχής των ΣΠΙ με βάση τις απαιτήσεις της ΕΕ, από το 2003 η πιο πάνω αναφερόμενη αρμοδιότητα του Υπουργού απαλείφθηκε σε σχέση με τα ΣΠΙ και περιορίστηκε στις μη πιστωτικές συνεργατικές εταιρείες.

Από την ανεξαρτητοποίηση του ΤΣΑ και τη δημιουργία της ΥΕΑΣΕ με το Ν. 123(Ι)/2003, ο Έφορος διοριζόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο για πενταετή θητεία

και έφερε τον τίτλο “Εφορος Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών” ο οποίος μετονομάστηκε στη συνέχεια σε “Εφορο Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών”.

Μέχρι και το 2003 η εποπτική αρχή για τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ) ήταν το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης (ΤΣΑ). Σχετικά είναι τα άρθρα 3 και 42 του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου. Από το 1987 ο έλεγχος των λογαριασμών και της οικονομικής διαχείρισης (πέραν του εποπτικού ελέγχου που ασκούσε το ΤΣΑ) ανατέθηκε στην Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (που αποτελούσε ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου) σε αντικατάσταση του Ταμείου Εξελέγξεως το οποίο υπαγόταν στο ΤΣΑ σύμφωνα με το άρθρο 19 περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου.

Από το 2003 και εντεύθεν και σύμφωνα με τον εναρμονιστικό νόμο του 2003 (Ν. 1233(I)/2003), το ΤΣΑ μετεξελίχθηκε σε ανεξάρτητη υπηρεσία, και μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών (ΥΕΑΣΕ) και παρέμεινε σαν εποπτική αρχή για τα ΣΠΙ σύμφωνα με το άρθρο 41 του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου.

Με βάση τα όσα συμφωνήθηκαν με την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, παραχωρήθηκε στα ΣΠΙ μεταβατική περίοδος μέχρι τις 31/12/2007 για εναρμόνιση με κοινοτικές οδηγίες που αφορούσαν τα πιστωτικά ιδρύματα. Με τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, την 1/1/2008 όλα τα ΣΠΙ συνδέθηκαν με τον Κεντρικό Φορέα (ΚΦ) το ρόλο του οποίου ανέλαβε η ΣΚΤ. Για τις διευθετήσεις σύνδεσης των ΣΠΙ με τον ΚΦ ίσχυαν οι εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις (που θεσπίστηκαν προς εναρμόνιση με σχετική διάταξη της κοινοτικής οδηγίας), οι οποίες παρείχαν συγκεκριμένες εξουσίες στον ΚΦ επί των ΣΠΙ.

Η ΣΚΤ υπαγόταν μέχρι και το 2013 πρωτίστως στην εποπτική αρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου (ΚΤΚ) τόσο με βάση το άρθρο 35 του περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου του 1997 μέχρι 2003 (119(I)2003) όσο και με βάση το άρθρο 6 του περί Κεντρικής Τραπέζης της Κύπρου Νόμου (48 του 1963) αλλά και στην εποπτεία του Εφόρου στο βαθμό που σαν εγγεγραμμένη πιστωτική εταιρεία ασκούσε λειτουργίες και αρμοδιότητες όπως οποιοδήποτε άλλο ΣΠΙ.

Με την εφαρμογή των εναρμονιστικών διατάξεων του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου από το 2008 η ΥΕΑΣΕ συνέχιζε να είναι η εποπτική αρχή για τα ΣΠΙ αλλά πλέον

και για τη ΣΚΤ σε ενοποιημένη βάση μέχρι και το 2013 όταν με βάση τις τροποποιήσεις του Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου με σκοπό την εναρμόνιση με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες η πλήρης αρμοδιότητα εποπτείας τόσο της ΣΚΤ όσο και τον ΣΠΙ μεταφέρθηκε από την ΥΕΑΣΕ στην ΚΤΚ.

Η ΥΕΑΣΕ μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΣΕ) και με βάση τον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο, παρέμεινε αρμόδια αρχή μόνο για τα εταιρικά θέματα όλων των συνεργατικών εταιρειών, περιλαμβανομένων των ΣΠΙ καθώς και τα συνεργατικά τους θέματα, όπως προβλέπονται στον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο.

Ο έλεγχος των λογαριασμών των ΣΠΙ διεξαγόταν από εγκεκριμένους ελεγκτές που διορίζονταν από τη γενική συνέλευση των μελών και τύγχαναν της έγκρισης της ΚΤΚ. Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών ακολούθως διαλύθηκε.

Συνοπτικά, επομένως, μπορούμε να πούμε ότι διακρίνουμε τρεις περιόδους όσον αφορά τον τρόπο εποπτείας και ελέγχου των ΣΠΙ και της ΣΚΤ από το 1985 όταν τροποποιήθηκε ο περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος και καταργήθηκε το σχετικό κεφάλαιο ΚΕΦ 114.

(1) Ήταν η περίοδος από το 1985 μέχρι και το 2003: Ο Υπουργός Εμπορίου σαν ο πολιτικός προϊστάμενος του Εφόρου αλλά και σαν ο καθ' ύλην αρμόδιος Υπουργός για την ομαλή λειτουργία του ΣΠΤ στο υπουργείο του οποίου υπαγόταν το ΤΣΑ είχε σημαντικές και κρίσιμες αρμοδιότητες και κατ' επέκταση ευθύνη ενημέρωσης τόσο του Υπουργικού Συμβουλίου όσο και της Βουλής. Την εποπτεία είχε ο Έφορος σαν ο επικεφαλής του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης με σημαντικές αρμοδιότητες επί των ΣΠΙ αλλά και επί της ΣΚΤ στο βαθμό που αυτή είχε τον χαρακτήρα ΣΠΙ.

Η ΣΚΤ υπαγόταν την περίοδο αυτή και στον έλεγχο της ΚΤΚ στο βαθμό που λειτουργούσε με βάση τον περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμο.

Ο έλεγχος των λογαριασμών και γενικά της οικονομικής διαχείρισης των Συνεργατικών Εταιρειών και βεβαίως των ΣΠΙ διεξαγόταν από την Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών επικεφαλής της οποίας ευρίσκετο πενταμελής Επιτροπή την οποία διόριζε το Υπουργικό Συμβούλιο. Η ετήσια έκθεσή της μέσω του Υπουργού παραδίδετο στο Υπουργικό Συμβούλιο και τελικά στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Ο διορισμός του Εφόρου ήταν αρμοδιότητα της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας.

(2) Η περίοδος από το 2003 μέχρι το έτος 2013. Το 2003 θυμίζουμε την ψήφιση σχετικού εναρμονιστικού Νόμου εν όψει της εισόδου της χώρας στην ΕΕ.

Οι αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου όσον αφορά τα ΣΠΙ καταργούνται. Η εποπτεία ασκείται από την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, επικεφαλής της οποίας ήταν ο Έφορος, ο οποίος όμως τώρα δεν είναι δημόσιος υπάλληλος, αλλά διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Οι αρμοδιότητες του Εφόρου παραμένουν σημαντικές. Την περίοδο αυτή δημιουργείται Κεντρικός Φορέας που είναι η ΣΚΤ με τον οποίο συνδέονται όλα τα ΣΠΙ τα οποία στο μεταξύ σταδιακά συγχωνεύονται.

Η εποπτεία της ΣΚΤ παρέμεινε και αυτή την περίοδο ως είχε προηγουμένως με τη διαφορά ότι η εποπτεία από τον Έφορο ασκείται τώρα σε ενοποιημένη μορφή μαζί με τα ΣΠΙ.

(3) Η περίοδος από της 8/9/2013 μέχρι 4/11/2014. Με την τροποποίηση του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, η ουσιαστική Εποπτεία τόσο της ΣΚΤ όσο και των ΣΠΙ περιέρχεται στην αρμοδιότητα της ΚΤΚ.

Ο έλεγχος των λογαριασμών των ΣΠΙ αλλά και της ΣΚΤ διεξαγόταν από εγκεκριμένους ελεγκτές που διορίζε η γενική συνέλευση των μελών κάθε ΣΠΙ και οι οποίοι εγκρίνονταν από την ΚΤΚ.

Η πιο πάνω κατάσταση παρέμεινε η ίδια μέχρις ότου η ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ την οποία θ' αναλύσουμε σε άλλο κεφάλαιο μετέβαλε τα δεδομένα και η εποπτεία της ΣΚΤ περιήλθε ουσιαστικά στην ΕΚΤ από το 2014 (4/11/2014).

5. ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπισε ο ΣΠΤ το 2013 συνδέονται με μεγάλες ζημιές που αναγνωρίστηκαν τότε λόγω της πολύ κακής ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου του. Ως αποτέλεσμα, χρειάστηκε ανακεφαλαιοποίηση με κρατική στήριξη ύψους €1,5 δις (το θέμα αναλύεται σε άλλο μέρος της έκθεσης).

Τα αίτια των προβλημάτων παρατίθενται πιο κάτω και συνοψίζονται στη φτωχή εταιρική διακυβέρνηση και τις κακές τραπεζικές πρακτικές που επικράτησαν για δεκαετίες στο ΣΠΤ.

5.1 Φτωχή Εταιρική Διακυβέρνηση

Το ρυθμιστικό πλαίσιο (Νόμοι και Θεσμοί) για τη λειτουργία του ΣΠΤ, ως διαμορφώθηκε μετά το 1985, προέβλεπε υψηλό βαθμό αυτονομίας και ανεξαρτησίας των ΣΠΙ, τα οποία συνιστούσαν χωριστές νομικές οντότητες. Η αυτονομία αφορούσε την εκλογή του διοικητικού οργάνου, τις αρμοδιότητες και εξουσίες της διοίκησης και τις πολιτικές που υιοθετούνταν και εφαρμόζονταν σε κάθε ΣΠΙ, ιδιαίτερα από πλευράς δανειοδοτήσεων.

Ο τρόπος εκλογής των μελών του διοικητικού οργάνου, δηλαδή των μελών της Επιτροπείας στα ΣΠΙ (ένα μέλος, μία ψήφος), δεν διασφάλιζε την ποιοτική επάρκεια των μελών για σκοπούς υγιούς διαχείρισης των ιδρυμάτων. Αντίθετα, τα μέλη των Επιτροπειών των ΣΠΙ εκλέγονταν συνήθως με κομματικά κριτήρια και όχι με βάση την ικανότητα και καταλληλότητά τους για διαχείριση ενός πιστωτικού ιδρύματος. Αυτό επιβεβαιώνεται τόσο από πολλές καταθέσεις που έγιναν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής από παράγοντες του ΣΠΤ όσο και από γραπτά στοιχεία που έχει στη διάθεση της η Επιτροπή (το θέμα αναλύεται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας Έκθεσης).

Η αξιολόγηση της ικανότητας και καταλληλότητας των μελών της Επιτροπείας από εξωτερικό φορέα ήταν υποτυπώδης (από ΥΕΑΣΕ), δεν ήταν εναρμονισμένη με τα κριτήρια αξιολόγησης στον τραπεζικό τομέα και ελάχιστα μπορούσε να επηρεάσει τη διοικητική δομή των ΣΠΙ.

Η εν λόγω αδυναμία μεταφερόταν και στην σύνθεση της Εκτελεστικής Διεύθυνσης (Γραμματέα και άλλα διευθυντικά στελέχη). Τα μέλη της Επιτροπείας αποφάσιζαν για το διορισμό των μελών της διεύθυνσης και πάλι με κομματικά κριτήρια.

Η Επιτροπεία σε κάθε ΣΠΙ καθόριζε το ανώτατο όριο ως προς το ποσό των συνολικών πιστωτικών διευκολύνσεων που μπορούσε να εγκρίνει για κάθε πελάτη μέλος, υπήρχε δηλαδή αυτορρύθμιση. Το όριο υπόκειτο στην έγκριση της Γενικής Συνέλευσης και ενσωματωνόταν στους ειδικούς κανονισμούς. Το ύψος του ορίου εξαρτάτο κυρίως από το μέγεθος του ΣΠΙ και των χρηματικών κεφαλαίων που διαχειριζόταν.

Οι Επιτροπείες των ΣΠΙ είχαν ευρείες αρμοδιότητες και εξουσίες, πέραν από την έγκριση πιστωτικών διευκολύνσεων, οι οποίες κάλυπταν όλες τις βασικές πτυχές λειτουργίας των ιδρυμάτων, δηλαδή προσλήψεις προσωπικού και όροι υπηρεσίας των υπαλλήλων, έγκριση άλλων λειτουργικών δαπανών καθώς και παγίων επενδύσεων

όπως σε κτιριακούς χώρους όπου στεγάζονταν τα ΣΠΙ. Επί των πιο πάνω αποφάσεων μπορούσε να ασκηθεί έλεγχος από την Γενική Συνέλευση των μελών, ο οποίος συνήθως ήταν τυπικού χαρακτήρα.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω, οι πολιτικές που υιοθετούνταν και εφαρμόζονταν σε κάθε ΣΠΙ δεν διασφάλιζαν την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων (ιδιαίτερα των πιστωτικών), που αποτελεί την κύρια προϋπόθεση για την υγιή και κερδοφόρα ανάπτυξη ενός πιστωτικού ιδρύματος. Κατά κανόνα, οι εν λόγω πολιτικές ήταν τουλάχιστον ανεπαρκείς, μέχρι φτωχές για να διασφαλίζουν την πρόληψη ανάληψης υπερβολικά υψηλών κινδύνων. Ας σημειωθεί περαιτέρω ότι τα μικρά και μεσαίου μεγέθους ΣΠΙ δεν διέθεταν ανεξάρτητες μονάδες διαχείρισης κινδύνων. Οι ίδιες αδυναμίες χαρακτήριζαν και τις πολιτικές εσωτερικού ελέγχου και καταστολής ενεργειών που οδηγούσαν στην ανάληψη υπερβολικών κινδύνων.

Το φαινόμενο αυτό διευρυνόταν και χειροτέρευε για τρεις λόγους:

- α. Της απουσίας ενός ενιαίου φορέα, σε ανώτερο από τα ΣΠΙ επίπεδο, ο οποίος να διαμορφώνει δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό την υιοθέτηση ομοιόμορφων και υγιών πολιτικών στα ΣΠΙ (κυρίως στις δανειοδοτήσεις).
- β. Της φτωχής οργάνωσης των ΣΠΙ από πλευράς εσωτερικών ελέγχων.
- γ. Της ανεπαρκούς και αναποτελεσματικής εποπτείας από το ανώτερο εποπτικό όργανο (ΥΕΑΣΕ).

Τα μικρά ΣΠΙ, δεν διέθεταν μονάδες εσωτερικού ελέγχου (Internal audit) και διαχείρισης κινδύνων, ενώ στα σχετικά μεγάλα ΣΠΙ οι υφιστάμενες μονάδες, σε πολλές περιπτώσεις, ήταν αναποτελεσματικές. Οι εσωτερικοί ελεγκτές, ασχολούνταν με άλλα από τα δικά τους καθήκοντα ή οι εκθέσεις των εσωτερικών ελεγκτών δεν ετύγχαναν της δέουσας προσοχής από τις Επιτροπείες. Πιο συγκεκριμένα το 2012, 23 ΣΠΙ (από συνολικά 93) δεν διέθεταν εσωτερικό ελεγκτή. Τον ίδιο χρόνο, στα υπόλοιπα 70 ΣΠΙ, 42 εσωτερικοί ελεγκτές δεν ήταν ανεξάρτητοι αφού παράλληλα με τα καθήκοντά τους εμπλέκονταν και σε άλλες εσωτερικές δραστηριότητες.

Πριν το 2003, η ΣΚΤ είχε μόνο συντονιστικό ρόλο στο ΣΠΤ. Η Τράπεζα δεν είχε αρμοδιότητα να καθορίζει πολιτικές ή κατευθυντήριες γραμμές για δανειοδοτική πολιτική. Δεν είχε ούτε εξουσίες για έλεγχο των δανειοδοτήσεων ή την παροχή άλλων υπηρεσιών από τα ΣΠΙ. Μετά το 2003 όταν δημιουργήθηκε ο Κεντρικός Φορέας η ΣΚΤ

είχε τη δυνατότητα να επηρεάσει αποφάσεις των ΣΠΙ αλλά δεν χρησιμοποίησε επαρκώς το εργαλείο αυτό. Τούτο οφειλόταν στο γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ αποτελείτο από εκλεγμένους εκπροσώπους (κατά κανόνα Γραμματείς) των μεγάλων ΣΠΙ. Τα εν λόγω μέλη δεν φαίνεται να είχαν την ισχυρή θέληση (λόγω σύγκρουσης συμφερόντων) να επιβάλουν μέτρα στα ΣΠΙ. Αυτή η στάση αποτελούσε αρκετά συχνά σημείο τριβής μεταξύ της ΚΤΚ και της Επιτροπείας της ΣΚΤ πριν το 2013.

Οι προαναφερθείσες συμπεριφορές και νοοτροπίες διευκολύνονταν από την απουσία ρυθμιστικών απαιτήσεων για ελάχιστα κεφάλαια για κάθε ΣΠΙ. Ως εκ τούτου, δεν παρουσιαζόταν η ανάγκη για τα ΣΠΙ να ακολουθούν συνετή πολιτική και να έχουν επαρκή κερδοφορία με σκοπό την ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης. Ας σημειωθεί σχετικά ότι κατά την περίοδο εναρμόνισης του ρυθμιστικού πλαισίου για ΣΠΙ με το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό, μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πολλά ΣΠΙ δεν διέθεταν καθόλου κεφάλαια.

5.2 Εφαρμογή Κακών Τραπεζικών Πρακτικών

Από τους ελέγχους που διενήργησε η Υπηρεσία Εποπτείας των ΣΠΙ (ΥΕΑΣΕ) πριν το 2013, καθώς και η Κεντρική Τράπεζα αμέσως μετά που ανέλαβε την εποπτεία των ΣΠΙ το 2013, διαφαίνεται ότι οι διαδικασίες δανειοδότησης από τα ΣΠΙ (μέχρι το 2013) χαρακτηρίζονταν από κακές τραπεζικές πρακτικές. Η Ερευνητική Επιτροπή εξετάζοντας τους περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμούς δεν διαπίστωσε σοβαρά κενά και αδυναμίες ως προς τις βασικές ρυθμίσεις και οδηγίες σε σχέση με τη δανειοδοτική πολιτική ή την πολιτική επί των καταθέσεων, δηλαδή υπήρχε πλαίσιο προληπτικής εποπτείας που δεν διευκόλυνε κακές τραπεζικές πρακτικές. Προς επιβεβαίωση των πιο πάνω παραθέτουμε τα σχετικά με δάνεια και καταθέσεις των περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμών άρθρα, με κάποια τώρα λεπτομέρεια.

“Άρθρο 57. (1) Η επιτροπεία θα εξετάζη εις συνεδρίαν αυτής εκάστην αίτησιν διά δάνειον και δύναται να εγκρίνη τούτο εφ’ όσον ικανοποιηθή ότι ο αιτητής είναι αξιόπιστον πρόσωπον, διαθέτει την απαιτούμενην ικανότητα αποπληρωμής του δανείου, ότι η προτεινομένη ασφάλεια είναι επαρκής και ότι το δάνειο θα χρησιμοποιηθή προς όφελος του αιτητού.

- (2) Ουδέν πρόσωπον, εκτός των μελών της επιτροπείας και του γραμματέως, θα είναι παρόν εις οιαδήποτε συνεδρίαν της επιτροπείας εις την οποίαν εξετάζεται αίτησις διά δάνειον. Μέλος της επιτροπείας το οποίον αιτείται δάνειον ή το οποίον προτείνεται ως εγγυητής διά δάνειον οφείλει να αποσυρθή κατά τον χρόνον εξετάσεως της σχετικής αιτήσεως. Η κατά τας συνεδριάσεις της επιτροπείας οιαδήποτε πορεία των συζητήσεων εν σχέσει προς δάνεια θα τηρήται μυστική και οιοσδήποτε αξιωματούχος αυτής παραβή τον Θεσμόν τούτον θα υπόκειται εις άμεσον παύσιν.

Άρθρο 62. Η επιτροπεία εφαρμόζει αυστηρά τις εκδιδόμενες υπό του Εφόρου γενικές ή ειδικές οδηγίες οι οποίες προβλέπουν περιορισμούς στην έκδοση δανείων και δύναται να αρνηθή την έκδοσιν οιοσδήποτε νέου δανείου εις μέλη τα οποία αδικαιολογήτως καθυστερούν την αποπληρωμήν υφισταμένων προς τις εγγεγραμμένες εταιρείες δανείων

Άρθρο 63. Η Επιτροπεία δύναται να απαιτήση την άμεσον αποπληρωμήν δανείου προ της λήξεως αυτού εάν κατόπιν ερεύνης ήθελεν αποδειχθή ότι το μέλος εχρησιμοποίησε το δάνειον ουχί διά τον σκοπό διά τον οποίο τούτο ενεκρίθη.

Άρθρο 64. Η επιτροπεία δύναται να παρατείνη την περίοδον αποπληρωμής δανείου οιοσδήποτε μέλους, εάν ικανοποιηθή ότι οι λόγοι τους οποίους το καθυστερούν μέλος προέβαλε γραπτώς είναι δικαιολογημένοι.

Άρθρο 65. (1) Η επιτροπεία και ο γραμματέως οφείλουν να παρακολουθούν την κατάστασιν των εισπρακτέων δανείων και φροντίζουν διά την κανονικήν αποπληρωμήν αυτών συμφώνως των όρων του χρεωστικού εγγράφου.

Άρθρο 66. Η επιτροπεία, ή εάν υπάρχη συμβούλιον, η επιτροπεία και το συμβούλιον εις κοινήν συνεδρίαν δύναται, τη εγκρίσει του Εφόρου, να διαγράφουν οιοσδήποτε οφειλόμενον προς την εγγεγραμμένην εταιρείαν χρέος, εάν κατόπιν ερεύνης και λήψεως όλων των αναγκαίων μέτρων ήθελεν αποδειχθή ως μη εισπραξιμον

(ιβ) Συναφώς σημειώνεται ότι με βάση το άρθρο 26, την ανωτάτην εξουσίαν εις εγγεγραμμένην εταιρείαν θα έχη η γενική συνέλευσις των μελών.”

Επιπρόσθετα με τα πιο πάνω, η Ερευνητική Επιτροπή επισημαίνει ότι λόγω των πολλών και σημαντικών κρουσμάτων και ατασθαλιών και παρατυπιών που παρουσιάστηκαν σε ΣΠΙ πριν το 2001, αλλά και μη συμμόρφωσης προς τις πρόνοιες της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας και των Ειδικών Κανονισμών των συνεργατικών εταιρειών, ο Υπουργός Εμπορίου κ. Ν. Ρολάνδης, σε επιστολή του ημερ. 22/3/2001 προς τον τότε Έφορο κ. Χλωρακιώτη, ζητούσε όπως καταβληθεί κάθε προσπάθεια για αποτελεσματικότερη προληπτική εποπτεία και αυστηρότερη και πιο σχολαστική καθοδήγηση των συνεργατικών εταιρειών. Υποδεικνυε επίσης τη λήψη όλων των ενδεικνυόμενων μέτρων, περιλαμβανομένης και της παύσης μελών επιτροπειών συνεργατικών εταιρειών σε περιπτώσεις παρατυπιών σχετικών με δανεισμό σε μέλη της Επιτροπείας.

Στα πλαίσια των πιο πάνω οδηγιών, ο Έφορος απέστειλε σε όλες τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες εγκύκλιο (ημερ. 26/3/2001) στην οποία επισήμαινε τις τεράστιες ευθύνες των αξιωματούχων και του προσωπικού κάθε ΣΠΙ για χρηστή διαχείριση των υποθέσεων των ιδρυμάτων με βάση το Νόμο, τους Θεσμούς και τους Ειδικούς Κανονισμούς. Ιδιαίτερα για τη δανειοδοτική πολιτική και την αποπληρωμή των δανείων ζητούσε να εφαρμόζονται τα ακόλουθα:

- Οιονδήποτε δάνειο να παραχωρείται εντός του ορίου δανεισμού, όπως αυτό καθορίζεται στους Ειδικούς Κανονισμούς εκάστης εταιρείας. Αναγκαία προϋπόθεση για την χορήγηση κάθε δανείου είναι η δυνατότητα του οφειλέτη για αποπληρωμή και η ικανοποιητική εξασφάλιση του δανείου.
- Δημιουργία/Βελτίωση του συστήματος παρακολούθησης αποπληρωμής των δανείων.
- Λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων και εντατικοποίηση των προσπαθειών σας για διευθέτηση των καθυστερήσεων.
- Παραπομπή σε διαιτησία χρεωστών που καθυστερούν αδικαιολόγητα και δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους για αποπληρωμή των δανείων τους και έκδοση όπου είναι απαραίτητο προσωρινού συντηρητικού διατάγματος μη αποξένωσης της περιουσίας τους (Interim order).

- Άμεση εκτέλεση υφιστάμενων διαιτητικών αποφάσεων.
- Ακύρωση του προσωρινού συντηρητικού διατάγματος αμέσως μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της διαιτησίας και ταυτόχρονη έκδοση μόνιμου συντηρητικού διατάγματος (memo).
- Είσπραξη, διακανονισμός ή εξασφάλιση τυχόν μη ικανοποιητικά εξασφαλισμένων χρεών με επαρκείς υποθήκες και άλλες εγγυήσεις, χωρίς οποιαδήποτε καθυστέρηση.

Ο Έφορος επισύρει επίσης την προσοχή των συνεργατικών εταιρειών στην ανάγκη εφαρμογής αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου για αποτροπή παρατυπιών, ατασθαλιών και δυσάρεστων για τις εταιρείες καταστάσεων. Τέλος, προειδοποιεί ότι ο Έφορος, για να διασφαλίσει την ομαλή λειτουργία και χρηστή διοίκηση των εταιρειών θα λάμβανε όλα τα μέτρα που αναφέρονται στο νόμο, ως είχε τότε τροποποιηθεί, και ιδιαίτερα στα άρθρα 43 και 53Α (πχ να παύσει την επιτροπεία ή μέλος της).

Με βάση τις ισχύουσες τότε ρυθμίσεις και οδηγίες από αρμόδιες αρχές, διαφαίνεται ότι το φαινόμενο των κακών τραπεζικών πρακτικών αντικατοπτρίζει τις σοβαρές αδυναμίες στην Εταιρική Διακυβέρνηση και στελέχωση των ΣΠΙ, όπως περιεγράφηκαν σε συντομία πιο πάνω. Πηγάζει επίσης από απαράδεκτες νοοτροπίες που αναπτύχθηκαν σταδιακά εντός των ΣΠΙ για την εξυπηρέτηση συμφερόντων εκτός του πλαισίου των σκοπών του Συνεργατισμού.

Οι κακές πρακτικές παρουσιάζονταν σε ολόκληρο το φάσμα των αποφάσεων που εφαρμόζαν όλα τα ΣΠΙ για την έγκριση και διαχείριση πιστωτικών διευκολύνσεων. Για ταυτοποίηση και ομαδοποίηση των κακών πρακτικών, η Ερευνητική Επιτροπή μελέτησε εκθέσεις που έγιναν, μετά από επιτόπιους ελέγχους, από την ΥΕΑΣΕ από το 2005 και μετά που κάλυπταν τα ακόλουθα ΣΠΙ:

ΣΤ Λεμεσού	ΣΠΕ Στροβόλου
ΣΠΕ Αγίας Νάπας	ΣΠΕ Κρασχωρίων
ΣΠΕ Στρουμπίου	ΣΤ Επαγ.Κλάδων

ΣΠΕ Δαλίου	ΣΠΕ Αθηαίνου
ΣΠΕ Αγίας Φυλάξεως	ΣΠΕ Ύψωνα Λόφου
ΣΠΕ Πολεμίου	ΣΠΕ Πεντάσχοινου
ΣΠΕ Λατσιών	ΣΥΤΙΕΚ
ΣΠΕ Στροβόλου	

Μελέτησε επίσης τις εκθέσεις σε σχέση με επιτόπιους ελέγχους που διενεργήθηκαν από την Υπηρεσία Εποπτείας της ΚΤΚ την περίοδο Δεκ. 2013 μέχρι Ιαν. 2014 και κάλυψαν τα ακόλουθα ΣΠΙ:

ΣΤ. Λεμεσού	ΣΠΕ Παραλιμνίου
ΣΠΕ Στροβόλου	ΣΤ. Λευκωσίας
ΣΠΕ Λακατάμιας-Δευτεράς	ΣΠΕ Αλληλεγγύης
ΣΠΕ Μακράσukas	

Εννοείται ότι ο πιο πάνω κατάλογος δεν καλύπτει εξαντλητικά όλα τα ΣΠΙ που πιθανό να συνδέονται με προβληματική εταιρική διακυβέρνηση και κακές τραπεζικές πρακτικές.

Οι κύριες πρακτικές παρουσιάζονται σε συντομία πιο κάτω:

- Οι πιστωτικές διευκολύνσεις εγκρίνονταν στην πλειοψηφία των περιπτώσεων με κριτήριο την εξασφάλιση (συνήθως υποθήκη).
- Η αξιολόγηση της δυνατότητας αποπληρωμής ήταν ανεπαρκής ή ανύπαρκτη. Τούτο διαφαίνεται από τα ελλιπή στοιχεία που υπήρχαν στα ΣΠΙ για τα εισοδήματα φυσικών προσώπων δανειοληπτών ή την απουσία πρόσφατων οικονομικών καταστάσεων (όπου να παρουσιάζονται οι χρηματοοικονομικές ροές) στις περιπτώσεις χορηγήσεων προς εταιρίες. Όπου υπήρχαν κάποια στοιχεία, αυτά δεν ήταν αρκετά για να δικαιολογήσουν το ύψος των πιστωτικών διευκολύνσεων που εγκρίνονταν.

- Σε αρκετές περιπτώσεις αιτημάτων για πιστωτικές διευκολύνσεις, όπου οι εμπράγματα εξασφαλίσεις ήταν σαφώς ανεπαρκείς, το άνοιγμα στις εξασφαλίσεις εκαλύπτετο με προσωπικές εγγυήσεις από αριθμό ατόμων. Σε μερικά δάνεια υπήρχαν δεκάδες εγγυήσεις, πολλές από τις οποίες ήταν χωρίς ουσιαστική αξία.
- Για μεγάλο ποσοστό δανείων δεν καθορίζονταν οι δόσεις αποπληρωμής αλλά εφάπαξ αποπληρωμή του δανείου στη λήξη του.
- Η ίδια διευθέτηση παρουσιαζόταν και σε περιπτώσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων που υποβάλλονταν σε αναδιάρθρωση. Σκοπός της πρακτικής αυτής ήταν η συγκάλυψη της αδυναμίας δανειοληπτών να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους κατά την περίοδο του δανείου (αφού δεν κατέβαλλαν δόσεις).
- Πολύ συχνά, για μη εξυπηρετούμενα δάνεια που υπόκειντο σε αναδιάρθρωση καθοριζόταν μακράς διάρκειας περίοδος χάριτος (1-2 χρόνια) κατά την οποία δεν προβλεπόταν η καταβολή ούτε και τόκων.
- Σε αρκετές περιπτώσεις αναδιρθρώσεων δανείων εγκρίνονταν αυξημένες πιστωτικές διευκολύνσεις, ούτως ώστε τα πρόσθετα ποσά να χρησιμοποιούνται ως δόσεις για τα αναδιρθρωμένα δάνεια και να παρουσιάζονται έτσι τα εν λόγω δάνεια ως εξυπηρετούμενα.
- Παρά τις ανεπιθύμητες πρακτικές για αναδιρθρώσεις, παρατηρήθηκε ότι για συγκεκριμένα δάνεια έγιναν επανειλημμένα αναδιρθρώσεις (περισσότερες από 3 φορές) κατά παράβαση της πιστωτικής πολιτικής της ΣΚΤ / Κεντρικού Φορέα.
- Μερικά ΣΠΙ ενέκριναν υπερβολικά μεγάλα ποσά ως όρια τρεχούμενων λογαριασμών για επενδυτικούς σκοπούς με λήξη πέντε ή περισσότερα χρόνια. Η πρακτική χορήγησης ορίων διευκόλυνε κερδοσκόπους οι οποίοι δεν είχαν τη δυνατότητα καταβολής δόσεων αλλά στόχευαν σε αποπληρωμή από εκποίηση ακινήτων μετά από περίοδο 5-10 ετών.
- Παραχωρούνταν επίσης καταναλωτικά δάνεια με περίοδο αποπληρωμής 20 ή περισσότερα χρόνια.

- Στα αιτήματα για νέες πιστωτικές διευκολύνσεις αλλά κυρίως στις περιπτώσεις αναδιρθρώσεων προβληματικών λογαριασμών, δεν αναφερόταν συνήθως ο σκοπός της αιτούμενης διευκόλυνσης, γεγονός που δυσκόλευε την αξιολόγηση των προοπτικών του τομέα όπου δραστηριοποιείτο ο δανειολήπτης.
- Ήταν επίσης σύνηθες φαινόμενο τα ΣΠΙ να εγκρίνουν τεράστια ποσά δανείων σε αθλητικά ή άλλα σωματεία χωρίς να διαφαίνονται δυνατότητες αποπληρωμής. (πχ ΣΠΕ Αλληλεγγύη, Παραλιμνίου, Στρουμπίου)
- Αρκετά συχνά, τα μέλη της Επιτροπείας ή/και ο Γραμματέας των ΣΠΙ και συνδεδεμένα με αυτούς πρόσωπα εξασφάλιζαν υψηλές πιστωτικές διευκολύνσεις. Τα ενδιαφερόμενα μέλη μετείχαν, σε αρκετές περιπτώσεις, στις συνεδρίες των Επιτροπειών κατά την εξέταση των αιτημάτων τους για διευκολύνσεις και υπέγραφαν τα πρακτικά που περιείχαν τις σχετικές αποφάσεις!
- Δεν ήταν σπάνιο φαινόμενο η διαπλοκή μεταξύ στελεχών των ΣΠΙ και εξωτερικών εκτιμητών ακινήτων που κατέληγαν σε εξωπραγματικές εκτιμήσεις. Συνήθως αυτές απέβλεπαν σε διόγκωση της αξίας του ακινήτου με σκοπό να διευκολυνθεί η χορήγηση αυξημένων δανείων.
- Σε πολλά ΣΠΙ, η επανεκτίμηση στις αξίες ενυπόθηκων ακινήτων δεν γινόταν με τη συχνότητα που απαιτούσε η σχετική οδηγία της Εποπτικής Αρχής. Μερικά από τα εν λόγω ΣΠΙ, αντί να χρησιμοποιούν εξωτερικούς εκτιμητές ακινήτων, προέβαιναν σε δικές τους εσωτερικές εκτιμήσεις έτσι που να παρουσιάζονται ως συμμορφούμενα στις οδηγίες.
- Το πληροφοριακό σύστημα, αλλά και το σύστημα αρχειοθέτησης παρουσίαζαν σοβαρές ελλείψεις αφού δεν επέτρεπαν τη συνολική αξιολόγηση υποχρεώσεων ενός πελάτη μαζί με συνδεδεμένα πρόσωπα. Ως αποτέλεσμα της ελλιπούς πληροφόρησης, οι αποφάσεις κυρίως για αναδιρθρώσεις διευκολύνσεων ήταν προβληματικές και πολύ συχνά εις βάρος των ΣΠΙ.
- Επειδή τα συστήματα πληροφοριών των ΣΠΙ δεν ήταν συνδεδεμένα μεταξύ τους, αρκετά άτομα εκμεταλλευόμενα το κενό πληροφόρησης συνήπταν δάνεια από δύο ή περισσότερα ΣΠΙ χωρίς τα εν λόγω ΣΠΙ να γνωρίζουν το συνολικό άνοιγμα προς τα άτομα αυτά.

Θα πρέπει ιδιαίτερα να σημειωθεί ότι οι προαναφερθείσες κακές τραπεζικές πρακτικές συντηρούνταν για δεκαετίες γιατί διευκόλυναν τις διοικήσεις των ΣΠΙ να παρουσιάζουν μίαν εικόνα για το χαρτοφυλάκιο τους πολύ καλύτερη από την πραγματική, αποκρύβοντας το μεγάλο ποσοστό των μη βιώσιμων πιστωτικών διευκολύνσεων που διαχρονικά εγκρίνονταν από σχεδόν όλα τα ΣΠΙ.

Στη συντήρηση των κακών τραπεζικών πρακτικών διευκόλυναν και οι χαλαρές ρυθμίσεις από τις εποπτικές αρχές σε σχέση με την ταξινόμηση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων. Πιο συγκεκριμένα, χορηγήσεις έπρεπε να ταξινομηθούν ως ΜΕΧ αν παρουσίαζαν υπερβάσεις ή ληξιπρόθεσμες οφειλές για περίοδο πέραν των 270 ημερών και δεν καλύπτονταν πλήρως από εμπράγματη εξασφάλιση. Ως αποτέλεσμα, τα ΣΠΙ μπορούσαν να παρουσιάζουν μια ωραιοποιημένη εικόνα για το χαρτοφυλάκιο τους, δανείζοντας με κριτήριο την εμπράγματη εξασφάλιση (αντί της ικανότητας αποπληρωμής του πελάτη) ή/και προβαίνοντας σε συχνές ρυθμίσεις προβληματικών χορηγήσεων έτσι που να διαγράφονται οι εκκρεμότητες.

Χαρακτηριστικό της κατάστασης στον ΣΠΤ είναι μερικές απαντήσεις που δόθηκαν από το ΣΠΙ Παραλιμνίου προς την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου σε επιστολές της για ευρήματα ελέγχων που έγιναν το 2013 και αφορούσαν την πριν του 2013 περίοδο. Πέραν του γεγονότος ότι αμφισβητούσαν ευρήματα της Εποπτικής Αρχής, ανέφεραν μεταξύ άλλων:

“Η αξιολόγηση των πελατών...ήταν συνδυασμός γραπτών κειμένων και προσωπικής γνώμης που είχαν (η Επιτροπεία) για τους πελάτες...”

“Η αξιολόγηση του πελάτη στην αναδιάρθρωση γινόταν στην ίδια φιλοσοφία...δηλαδή συνδυασμός κειμένων και προσωπικής γνώμης του πελάτη...”

“Η ανανέωση δανείων ήταν συνήθης πρακτική.”

“Για τη χορήγηση τρεχούμενων διάρκειας 5 ή 10 ετών αυτή ήταν πρακτική...”

“Η αξιολόγηση (ικανότητας αποπληρωμής) ήταν ένας συνδυασμός γραπτών κειμένων και προσωπικής γνώσης του πελάτη...”

“... ήταν μια συνήθης πρακτική (η εφάπαξ αποπληρωμή του δανείου). Δεν νομίζω να υπάρχουν σαφείς οδηγίες περί του αντιθέτου.”

“Η παροχή περιόδου χάριτος μέχρι και 3 χρόνια ήταν μέσα στην πρακτική που ακολουθούσαμε.”

“Η κάλυψη υπερβάσεων ή καθυστερήσεων με ανανέωση της χορήγησης με αυξημένο ποσό ήταν συνήθης πρακτική.”

5.3 Κατάχρηση εξουσίας, παρατυπίες και ενδεχόμενες παράνομες ενέργειες στα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα.

Η κακοδιαχείριση στα ΣΠΙ δεν περιορίστηκε σε κακές τραπεζικές πρακτικές αλλά επεξετάθηκε και σε σωρεία ενεργειών από μέλη διοικητικών οργάνων με κύρια χαρακτηριστικά τη σοβαρή υπέρβαση εξουσίας και τη συστηματική παραβίαση εσωτερικών κανονισμών των ΣΠΙ καθώς και Θεσμών και Νόμων που ρύθμιζαν τη λειτουργία του ΣΠΤ. Οι πιο πάνω διαπιστώσεις στηρίζονται κυρίως στα ευρήματα που περιέχονται στις εκθέσεις των αρμοδίων εποπτικών αρχών που έγιναν μετά από επιτόπιους ελέγχους που διενεργήθηκαν στην περίοδο 2005 μέχρι 2015. Ας σημειωθεί ότι τα ευρήματα δεν αφορούν πολύ μεμονωμένες περιπτώσεις αλλά ενέργειες που σημειώθηκαν κατ’ επανάληψη σε πολλά ΣΠΙ. Στις εκθέσεις εντοπίζονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

Σε πολλά ΣΠΙ οι Γραμματείς (Διευθυντές) αλλά και μέλη των Επιτροπείων, εκμεταλλευόμενοι τη θέση τους εξασφάλιζαν μεγάλες χρηματοδοτήσεις, οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις έφταναν στο ύψος μερικών εκατομμυρίων (περιλαμβανομένων πιστωτικών διευκολύνσεων σε συνδεδεμένα με αυτούς πρόσωπα). Οι εν λόγω χρηματοδοτήσεις επηρέαζαν την ανεξαρτησία τους αφού στη διαμόρφωση πολιτικών στα ΣΠΙ οι σχετικές αποφάσεις των διοικούντων ελαμβάνονταν ανάλογα με τον τρόπο που οι πολιτικές θα επηρέαζαν τα προσωπικά τους συμφέροντα (πχ ΣΠΕ Στροβόλου, Αγίας Νάπας, Μακράσucas, Ύψωνα-Λόφου, Πολεμίου, Σ.Τ Λευκωσίας)

Επιπρόσθετα πολλά μέλη της διοίκησης των ΣΠΙ, εκμεταλλευόμενα τη θέση τους εξασφάλιζαν μεγάλες υπερβάσεις στους τρεχούμενους λογαριασμούς τους ή απέφευγαν να καταβάλουν δόσεις των δανείων τους (πχ ΣΠΕ Λατσιών, Κρασχωριών, Αθηαίνου, Κοκκινοχωριών, Παραλιμνίου). Οι εν λόγω εκκρεμότητες παρέμεναν ατακτοποιήτες για μεγάλο χρονικό διάστημα ή τακτοποιούνταν κατά τρόπο ασυμβίβαστο με καλή τραπεζική πρακτική (π.χ. ανανέωση ανεξόφλητων δανείων ή χορήγηση δανείων για κάλυψη υπερβάσεων με μεγάλη περίοδο χάριτος).

Σε μερικές περιπτώσεις υπάλληλοι του ΣΠΙ ή μέλη της διοίκησης (κυρίως Γραμματείς και Πρόεδροι) εξασφάλιζαν δάνεια με προνομιακούς όρους, όπως σχετικά χαμηλά χρεωστικά επιτόκια, ενώ εισέπρατταν επιτόκια στις καταθέσεις τους ψηλότερα από

εκείνα που χρεώνονταν στα δάνεια ή καταβάλλονταν σε άλλα μέλη του ΣΠΙ (πχ ΣΠΕ Πρωτοβουλία Γυναικών, ΣΤΕΚΕΚ, ΣΤρουμπίου, Αλληλεγγύη, Ύψωνα-Λόφου) . Αυτό συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 41 του Νόμου περί Συνεργατικών Εταιρειών όπου απαγορεύεται η χορήγηση πιστωτικών διευκολύνσεων, αποδοχή καταθέσεων και γενικά η παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας προς μέλη της Επιτροπείας, το Γραμματέα, το Διευθυντή ή άλλο υπάλληλο ή προς συνδεδεμένα με αυτούς πρόσωπα με όρους ευνοϊκότερους από αυτούς που εφαρμόζουν κατά τη συνήθη άσκηση των εργασιών τους.

Παρόμοιες συμπεριφορές σημειώθηκαν σε σχέση με άλλες χρεώσεις δικαιωμάτων (π.χ έξοδα τήρησης λογαριασμών) όπου μέλη της διοίκησης απαλλάσσονταν από την καταβολή τέτοιων δικαιωμάτων. Σε λίγες περιπτώσεις, παρατηρήθηκε μη χρέωση τόκων, για μια περίοδο, στους χρεωστικούς λογαριασμούς μελών της διοίκησης (πχ ΣΠΕ Πρωτοβουλία Γυναικών).

Γραμματείς ή μέλη Επιτροπειών μετείχαν σε συνεδρίες και υπέγραφαν αποφάσεις που αφορούσαν τη χορήγηση πιστωτικών διευκολύνσεων προς τους ίδιους ή σε συνδεδεμένα με αυτούς πρόσωπα (πχ ΣΥΤΙΕΚ, ΣΠΕ Παραλιμνίου). Σε συγκεκριμένο ΣΠΙ οι συνολικές χορηγήσεις προς αξιωματούχους, υπαλλήλους και συνδεδεμένα πρόσωπα ανήλθαν σε 11% των συνολικών χορηγήσεων του ΣΠΙ (πχ ΣΠΕ ΣΤρουμπίου).

Γραμματείς έδιδαν οδηγίες, χωρίς έγκριση της Επιτροπείας, για εξάλειψη υποθήκης ή αποδέσμευση κατάθεσης που κάλυπταν χορηγήσεις όπου ο Γραμματέας ή συγγενικά του πρόσωπα ήταν οφειλέτες ή εγγυητές (πχ. ΣΠΕ Αγίας Νάπας).

Γραμματείς έδιδαν οδηγίες για ακύρωση υποθηκών, χωρίς έγκριση από την Επιτροπεία, και για περιπτώσεις χορηγήσεων προς τρίτους (πχ ΣΠΕ ΣΤρουμπίου, Αγίας Νάπας, Πρωτοβουλία Γυναικών).

Γραμματείς έδιδαν οδηγίες προς εξωτερικούς εκτιμητές να προβούν σε πολύ διογκωμένες εκτιμήσεις ακινήτων έτσι που η αξία να καλύπτει χορηγήσεις προς αυτούς και τις οικογένειές τους. Σε άλλες περιπτώσεις, ΣΠΙ αποδέχονταν εκτιμήσεις για αξία ακινήτων δεκαπλάσια από την κανονική (πχ. ΣΠΕ Αγίας Νάπας, Στροβόλου, Αγίας Φύλας, Κρασοχωρίων, ΣΥΤΙΕΚ).

Μερικοί Γραμματείς δεν είχαν καλές γνώσεις για διαχείριση πιστωτικού κινδύνου ή δεν ήταν ενήμεροι για το περιεχόμενο και τη σημασία κανονιστικών αποφάσεων για

χρηματοδοτικά ανοίγματα, ΜΕΧ και κεφαλαιακή επάρκεια με αποτέλεσμα να καταλήγουν σε λανθασμένες αποφάσεις. Επίσης, Γραμματείς επιδείκνυαν καταφανή απροθυμία να συμμορφωθούν με οδηγίες / εγκυκλίους ή εγχειρίδια για τις αρμοδιότητες και καθήκοντά τους (πχ. ΣΠΕ Αγίας Νάπας, Στρουμπίου, Αγίας Φύλας, Λατσιών, Ύψωνα-Λόφου).

Γραμματείς ή Πρόεδροι παραχωρούσαν δάνεια ή ενέκριναν μεγάλες υπερβάσεις σε τρεχούμενους λογαριασμούς χωρίς την έγκριση της αρμόδιας αρχής δηλαδή της Επιτροπείας. Πολλές μεγάλες υπερβάσεις εγκρίνονταν σε τρεχούμενους λογαριασμούς με μηδενικά όρια (πχ ΣΠΕ Αθηαίνου, Αγίας Φύλας, Άχνας, Αγίας Νάπας, Κοκκινοχωρίων, Κρασοχωρίων, Πρωτοβουλία Γυναικών, Σ.Τ Λεμεσού).

Σε μερικές περιπτώσεις οι Γραμματείς παραχωρούσαν σημαντικές πιστωτικές διευκολύνσεις και ζητούσαν εκ των υστέρων έγκριση από την Επιτροπεία. Υπήρχαν και περιπτώσεις όπου οι εκ των υστέρων εγκρίσεις από την Επιτροπεία δεν υπογράφονταν κατά τις συνεδριάσεις αλλά μετά, από κάθε μέλος χωριστά, χωρίς το μέλος να γνωρίζει τι υπογράφει! Σε άλλες περιπτώσεις μέλη Επιτροπειών υπέγραφαν εγκρίσεις δανείων χωρίς να είναι παρόντα στη συγκεκριμένη συνεδρία της Επιτροπείας (πχ ΣΠΕ Αγίας Φύλας, Στρουμπίου, Κρασοχωρίων).

Αρκετά συχνά οι Γραμματείς ή και Επιτροπείες υπερέβαιναν τα ανώτατα όρια χορηγήσεων για κάθε μέλος που καθορίζονταν στους εσωτερικούς κανονισμούς των ΣΠΙ. Παραβιάσεις σημειώθηκαν επίσης στο ανώτατο ποσοστό χορήγησης σε σχέση με καταναγκαστική αξία του υποθηκευμένου ακινήτου (πχ ΣΠΕ Δαλίου, Παραλιμνίου, Πρωτοβουλία Γυναικών, Αγίας Νάπας, ΣΤΕΚΕΚ, ΣΥΤΙΕΚ).

Γραμματείς και Επιτροπείες ενέκριναν πιστωτικές διευκολύνσεις σε νομικά πρόσωπα, παραβιάζοντας σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, αφού αρμόδιος για τέτοιες εγκρίσεις ήταν μόνο ο Έφορος εποπτείας. Υπήρχαν επίσης περιπτώσεις όπου απορρίφθηκαν από τον Έφορο αιτήσεις για χορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα και οι Επιτροπείες παράκαμπταν την απόφαση εγκρίνοντας τα ίδια ποσά σε φυσικά πρόσωπα (πχ ΣΠΕ Στροβόλου, Παραλιμνίου, Λατσιών, Αγίας Νάπας, Ύψωνα-Λόφου).

Με οδηγίες Γραμματέων ακυρώθηκαν υποθήκες που εξασφάλιζαν χορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα χωρίς την έγκριση του Εφόρου (πχ. ΣΠΕ Αγίας Νάπας).

Σε άλλες περιπτώσεις εγκρίσεων από τον Έφορο δεν τηρούνταν όλοι οι όροι που έθετε ο Έφορος ως προϋπόθεση για την έγκριση (πχ ΣΠΕ Ύψωνα-Λόφου, Δαλίου, Αγίας Φύλας, Αγίας Νάπας).

Σημειώθηκαν περιπτώσεις έγκρισης χορηγήσεων από Επιτροπεία χωρίς να υπήρχαν καθόλου κανονικές αιτήσεις (πχ ΣΠΕ Αγίας Φύλας, Στρουμπίου).

Γραμματείς ή/και Επιτροπείες προχωρούσαν σε έγκριση πιστωτικών διευκολύνσεων παρά τις αρνητικές συστάσεις από το αρμόδιο τμήμα χορηγήσεων ή την Επιτροπή χορηγήσεων παραβιάζοντας πρόνοιες στο εγχειρίδιο εταιρικής διακυβέρνησης για διαδικασίες έγκρισης χορηγήσεων (πχ Σ.Τ Λεμεσού, ΣΠΕ Αγίας Νάπας, Αγίας Φύλας, Λατσιών, Κρασοχωρίων).

Με σκοπό να παρακαμφθεί η καθορισμένη διαδικασία για αξιολόγηση αιτήσεων, Γραμματέας ΣΠΕ συμπλήρωνε ο ίδιος αιτήσεις για χρηματοδοτήσεις αντί το αρμόδιο τμήμα (πχ ΣΠΕ Στροβόλου, Αγίας Φύλας).

Σε συγκεκριμένο ΣΠΙ το ίδιο άτομο ασκούσε καθήκοντα Προέδρου Επιτροπείας και Γραμματέα και ενεργούσε κατά τρόπο που συνιστούσε παραβίαση του νομικού πλαισίου λειτουργίας των ΣΠΙ (Νόμος, Θεσμοί, Κανονιστικές Αποφάσεις Επιτροπής ΥΕΑΣΕ, Οδηγίες Εφόρου). Ο Πρόεδρος/Γραμματέας αξιολογούσε μόνος του τις αιτήσεις για πιστωτικές διευκολύνσεις. Το ίδιο άτομο παρακολουθούσε την πορεία χορηγήσεων και επικοινωνούσε με πελάτες για προβλήματα λογαριασμών (ΣΠΕ Πρωτοβουλία Γυναικών).

Σε ΣΠΙ εντοπίστηκαν παραποιώσεις σε λογαριασμούς και εικονικά δάνεια. Δεκάδες λογαριασμοί δανείων με συνολικό ποσό €1,6εκ εκδόθηκαν σε ανύπαρκτα πρόσωπα. Για πολλά χρόνια παρέμεινε σε εκκρεμότητα η διερεύνηση των ατασθαλιών και των ποσών που υπεξαιρέθηκαν καθώς και ο διαχωρισμός των εικονικών λογαριασμών από τους πραγματικούς κλπ (ΣΠΕ Πολεμίου).

Εντοπίστηκαν αλλαγές/παρεμβάσεις στο σύστημα πληροφοριών ή μηχανογράφησης, χωρίς έγκριση, σε ΣΠΙ ούτως ώστε να μην παρουσιάζονται μεγάλες ή καθόλου καθυστερήσεις ή άλλες εκκρεμότητες στους λογαριασμούς του Γραμματέα (πχ. ΣΠΕ Μακράσucas, Πρωτοβουλία Γυναικών, Παραλιμνίου, Λατσιών, Κρασοχωρίων, ΣΤΕΚΕΚ).

Ο Γραμματέας ενέκρινε για τον εαυτό του την πληρωμή ποσού πολλών χιλιάδων ευρώ για υπερωρίες (πχ ΣΤΕΚΕΚ, ΣΠΕ Πεντάσχοινου).

Σε ΣΠΙ όπου το σύστημα εσωτερικού ελέγχου λειτουργούσε αποτελεσματικά, πολλές από τις πιο πάνω αδυναμίες, επισημάνθηκαν από το αρμόδιο τμήμα και καταγράφονταν σε σχετικές εκθέσεις. Δυστυχώς οι εκθέσεις παραγνωρίστηκαν από τις Επιτροπείες χωρίς να ληφθούν διορθωτικά μέτρα. Η εξήγηση βρίσκεται στο γεγονός ότι αρκετές από τις ανωμαλίες αφορούσαν λογαριασμούς του Γραμματέα ή/και των μελών της Επιτροπείας (πχ. ΣΠΕ Αθηαίνου, Στρουμπίου, Λατσιών, Αγίας Νάπας, Ύψωνα-Λόφου).

Σε άλλα ΣΠΙ το σύστημα εσωτερικού ελέγχου δεν λειτουργούσε αποτελεσματικά με αποτέλεσμα να μην εντοπίζονται έγκαιρα και επαρκώς τα προβλήματα σε χρεωστικούς λογαριασμούς. Σε μερικές περιπτώσεις ανατέθηκαν στους εσωτερικούς ελεγκτές καθήκοντα άλλα από εκείνα της αρμοδιότητας τους γεγονός που δεν τους επέτρεπε να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους (πχ, Σ.Τ Λεμεσού, ΣΠΕ Στροβόλου, Αγίας Φύλας, Πολεμίου, Κρασοχωρίων, Αγίας Νάπας). Υπήρχαν όμως και περιπτώσεις όπου ο εσωτερικός ελεγκτής είχε συνάψει και ο ίδιος 8 μεγάλα δάνεια τα οποία παρουσίαζαν μεγάλες εκκρεμότητες οι οποίες επενεργούσαν ως ανασταλτικός παράγοντας στον εντοπισμό και αναφορά των ανωμαλιών για χρεωστικούς λογαριασμούς στελεχών προς την Επιτροπεία του ΣΠΙ.

Σημειώνεται τέλος ότι σε εποπτικό έλεγχο ΣΠΙ εντοπίζεται πιθανή κατάχρηση χρημάτων από το λογαριασμό Ταμείου Ευημερίας Υπαλλήλων (ΣΠΕ Πεντασχοίνου).

5.4 Πολιτικές – κομματικές παρεμβάσεις

Κατά τη ενώπιον μας διαδικασία ακούστηκαν αρκετές μαρτυρίες ως προς τη κομματική χροιά των μελών των Συμβουλίων των ΣΠΙ, των γραμματέων των ΣΠΙ και των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ.

Αποτελεί γεγονός ότι η γραμματεία των κατά τόπους ΣΠΙ αντανάκλασε τη πολιτική απόχρωση των κομμάτων σε κάθε περιοχή, χωρίς να δίδεται έμφαση στα κριτήρια ικανότητας και καταλληλότητας των μελών, όπως η ακαδημαϊκή μόρφωση, γνώσεις και εμπειρίες στο χρηματοοικονομικό τομέα, ως ανέφερε ενώπιον μας ο κ. Ευθύμιος Πανταζής, πρώην Διευθυντής της Διεύθυνσης Τραπεζικών Εργασιών της ΣΚΤ και Διευθυντής της Διεύθυνσης Έγκρισης Πιστωτικών Διευκολύνσεων. Η καταλληλότητα τους, ήταν θέμα που θα έπρεπε να απασχολεί την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, η οποία εκ των πραγμάτων ήταν ανεπαρκής και εκτός των Διεθνώς Αποδεκτών Κριτηρίων.

Αντανακλαστικά, οι εκλογές στη ΣΚΤ από τους Γραμματείς, για να επιλέγουν τα μέλη που θα αντιπροσώπευαν τα ΣΠΙ στην Επιτροπεία της ΣΚΤ, είχε και αυτή πολιτική χροιά σε ηπιότερο βαθμό, λόγω της Εποπτείας που ασκείτο από την ΚΤΚ, βάση της οποίας μπορούσε να ελεγχθεί η ικανότητα και καταλληλότητα των μελών. Περαιτέρω η παρουσία των Γραμματέων - Διευθυντών των ΣΠΙ στην Επιτροπεία της ΣΚΤ δημιουργούσε αναπόφευκτα και σύγκρουση συμφερόντων.

Ο κ. Ρολάνδης πρώην Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας κατά τα έτη 1998 έως 2003 μας ανέφερε ότι οι ανησυχίες του ως προς το συγκεκριμένο τρόπο λειτουργίας του Συνεργατισμού και την προεξάρχουσα θέση των κομμάτων, είχαν μεταφερθεί επί της Υπουργίας του και στο Υπουργικό Συμβούλιο. Επιβεβαίωσε ότι σε όλα τα ΣΠΙ υπήρχαν κομματικές παρεμβάσεις, αφού τα μέλη των Επιτροπειών των ΣΠΙ στα χωριά, προέρχοντο από την ισχυρότερη κομματική παράταξη σε κάθε χωριό. Επίσης, οι μεγάλες Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες ήταν κοινός στόχος των κομμάτων και ήταν γνωστό ότι ελέγχονταν από αυτά.

Αναφέρθηκε σε συγκεκριμένα παραδείγματα ΣΠΙ και στα κόμματα που τα ήλεγχαν μέσω Διευθυντικών στελεχών, επικεφαλής και μελών Επιτροπειών που ανήκαν στην παράταξη τους, τονίζοντας ότι η κομματική παρέμβαση δεν βοηθούσε σε μεγάλο βαθμό στην εύρυθμη και ανεξάρτητη λειτουργία των ΣΠΙ, ιδίως στην ύπαιθρο και σε μικρές κοινότητες των 200- 400 ανθρώπων, όπου *“...οι μισοί ήταν συγγενείς ο ένας με τον άλλο, οι άλλοι ήταν φίλοι...”*, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί ο Συνεργατισμός στα σημερινά αποτελέσματα⁶.

Χαρακτήρισε το μεγάλο αυτό επίτευγμα της Κύπρου ως ένα χρόνιο ασθενή από το 1960 και μετά αφού έπασχε από πραγματική εποπτεία, δεδομένου ότι τα 362 ΣΠΙ και οι 103 Συνεργατικές εταιρείες ελέγχονταν από μέλη επιτροπειών που μεταξύ τους είχαν σχέσεις φιλικές και συγγενικές, με τα κόμματα να βρίσκονται πίσω, να υπεραμύνονται και να ελέγχουν τις καταστάσεις αυτές και τα μέλη των επιτροπειών να λαμβάνουν οδηγίες από τα κομματικά κέντρα στα οποία ανήκαν.

Περαιτέρω, ανέφερε ότι από το 1960 και μετά θεωρήθηκε ότι χρειαζόταν κεντρικός έλεγχος του Συνεργατισμού και γι' αυτό είχαν δημιουργηθεί οι θεσμοί και οι ρόλοι του Υπουργού, του Γενικού Διευθυντή όπως και του Έφορου και της Ελεγκτικής Υπηρεσίας ως ανεξάρτητη από τον Έφορο, για να εποπτεύουν και να ελέγχουν τα

---

⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 5/10/2018

Συνεργατικά, δεδομένης της εξαίρεσης τους από την Εποπτεία της ΚΤΚ. Οι προσπάθειες για μεταφορά του ελέγχου στην ΚΤΚ προσέκρουαν στα κόμματα, “...δεν μπορούσε να περάσει από τα κόμματα, τα κόμματα έλεγαν δεν μπορεί η Κεντρική Τράπεζα, διότι η Κεντρική Τράπεζα χρησιμοποιεί άλλα κριτήρια, καθαρώς οικονομικά, ενώ αυτά είναι θέματα ανθρώπινα, ο Συνεργατισμός...”.

Τέλος ήταν η θέση του, ότι υπήρχε από την αρχή η εντύπωση ότι θα έπρεπε το κράτος να μεριμνά και να φροντίζει το Συνεργατισμό να κρατηθεί στη ζωή. Αντ’ αυτού πέτυχαν το αντίθετο, γιατί το σύνολο της δομής γύρω από τον Συνεργατισμό, δηλαδή Κυβέρνηση, πολιτικά κόμματα κλπ. οδήγησαν τον Συνεργατισμό στο μεγάλο πρόβλημα. Χαρακτηριστική ήταν η αναφορά του “...αυτά που σας λέω τα έζησα, δεν τα πληροφορήθηκα, τα έζησα από μέσα ως αρμόδιος Υπουργός, την πρώτη φορά ως μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου και γνώστης να σας πω ότι, επειδή ήμουν και στην κομματική ζωή αρκετά χρόνια και από εκεί το γνώρισα αυτό το πράγμα, δυστυχώς αυτό το κίνημα δεν έπρεπε να καταλήξει εδώ που κατέληξε...”

Ο κ. Ρολάνδης επιπλέον ανέφερε ότι θεώρησε ότι θα έφταναν στο τέλος του κακού δρόμου με την εναρμόνιση. Δυστυχώς όμως απεδείχθη εκ των πραγμάτων ότι μετά την ένταξη στην Ευρώπη το 2004 τα πράγματα δεν πήγαν ως προς το καλύτερο, με την λανθασμένη πορεία κατά τον ίδιο να συνεχίζεται μέχρι τελικής κατάληξης.

Αναφερόμενος σε περιπτώσεις κακών χειρισμών στο Συνεργατισμό ανέφερε “...Δυστυχώς όλα αυτά δεν βοήθησαν και από γενιά σε γενιά μεταφέροντο αυτές οι νοοτροπίες, γιατί ήταν νοοτροπίες που ήταν σε μικρές κοινότητες, ελέγχονταν από κομματικές καταστάσεις και αυτό το περήφανο κίνημα πράγματι, το ευγενικό κίνημα για την Κύπρο, που βοήθησε τον αγρότη τα προβληματικά χρόνια που χρειαζόταν, αυτό το πολύτιμο εργαλείο, κατήντησε να πάει κάτω στον λάκκο. Δυστυχώς...” Συνέχισε, “...Φαίνεται όμως με την πάροδο του χρόνου, επειδή αυτή η νοοτροπία καλλιεργήθηκε, ήταν μέσα στα γονίδια του Συνεργατισμού, τα γονίδια μεταφέροντο στους παρακάτω...”

Σε ερώτηση κατά πόσο έγινε προσπάθεια να γίνει κάτι καλύτερο, δηλαδή αν έγιναν σκέψεις να απομακρυνθούν τα κόμματα από τα ΣΠΙ τόνισε ότι “όχι μόνο ο Ρολάνδης δεν μπορούσε να το κάνει, ούτε ο Θεός να το κάνει, να απομακρύνει τα κόμματα, δυστυχώς... Αυτή είναι η αλήθεια, τα κόμματα ήταν μέρος της σάρκας του Συνεργατισμού από την αρχή... Επειδή ο Συνεργατισμός ήταν σημαντικό κίνημα και είχε και πολλούς ψηφοφόρους, τα κόμματα ήταν πολύ ενδιαφερόμενα, εντονότατα

ενδιαφερόμενα μέλη...Το γεγονός και πάω και λίγο ευρύτερα, το γεγονός ότι τα κόμματα ελέγχουν όχι μόνο τον Συνεργατισμό, αλλά και πολλά άλλα συμβούλια δεν βοηθά. Αλλά ούτε από εκεί δεν μπορεί να τα βγάλεις, είναι σαρξ εκ της σαρκός των κομμάτων όλα αυτά τα πράγματα δυστυχώς και είναι ένα από τα προβλήματα της Κυπριακής Δημοκρατίας.”

Τέλος χαρακτήρισε τη συμπεριφορά ως γονιδιακή, μεταφερόμενη από γενεά σε γενεά στον Συνεργατισμό, κομματοκρατούμενη “...με απεριόριστες εξουσίες σε ορισμένα πρόσωπα, κατά καιρούς να καθοδηγούν και να ποδηγετούν και να ελέγχουν το Συνεργατικό Κίνημα. Αυτό το μεγάλο επίτευγμα το έφεραν στον γκρεμό...”

Ο κ. Λύρας αναφερόμενος στο θέμα των συγχωνεύσεων των ΣΠΙ, την ανεξαρτησία τους και αν ήταν θέμα κομματικών αναμείξεων, είπε ότι οι κομματικές αναμείξεις δεν ήταν τόσο έντονες αλλά οι αναμενόμενες για την Κυπριακή κοινωνία που όλοι γνωρίζουμε, διευκρινίζοντας ότι η τοπική εκλεγμένη ηγεσία που είχε τις κομματικές προτιμήσεις εξέφραζε την άποψή της, αλλά η απόφαση έβγαινε μετά από γενική συνέλευση.

Όσο αφορά τον τρόπο εκλογής των επιτροπειών των διαφόρων ΣΠΙ και κατά πόσο αντανάκλούσε σε μεγάλο βαθμό την κομματική εικόνα της τοπικής κοινωνίας ανέφερε ότι στην πλειοψηφία των Συνεργατικών Ιδρυμάτων, βάση της υποχρέωσή τους για διεξαγωγή εκλογών κάθε τριετία, γινόταν η διαβούλευση μεταξύ των τοπικών παραγόντων, των συλλόγων και της κοινότητας, υποδείκνυαν κάποιους ανθρώπους που όλοι είχαν τις κομματικές τους προτιμήσεις και έμπαιναν, με βάση το πλειοψηφικό σύστημα που ίσχυε στη ΣΠΕ σε ένα ψηφοδέλτιο με αλφαβητική σειρά.

Ως ανάφερε ο ίδιος πιστεύει ότι “...τα πολιτικά κόμματα είναι τα κύτταρα της Δημοκρατίας με όλα τα μειονεκτήματα που μπορούν να παρουσιάσουν, είναι φυσιολογικό και δημοκρατικό να γίνονται αυτές οι διαβουλεύσεις για την εκλογή μιας τοπικής επιτροπής...”. Ανάφερε επίσης ότι στα χρόνια που ήταν Έφορος, δεν είχε καμιά επίσημη κομματική παρέμβαση, για να δώσει δάνειο, για να ευνοήσει την παραχώρηση δανείου ή οποιανδήποτε διαβούλευση στο επίπεδο των επιτροπειών.

Κατέληξε ότι η πλειοψηφία των Επιτροπειών ήταν σε θέση να διαχωρίσουν το κομματικό συμφέρον από αυτό της Συνεργατικής και εφαρμόζαν τον κανόνα “...όταν συνεδριάζω στη ΣΠΕ βγάζω το καπέλο του κόμματος και φοράω το καπέλο της

ΣΠΕ...”. Από την άλλη αναγνώρισε ότι όταν κάποιος εκλέγεται με κομματική ετικέτα, με βάση κομματική πλατφόρμα δεν σημαίνει ότι είναι και ο καλύτερος⁷.

Περί τα τέλη του έτους 1997, η ΕΔΕΚ, υπέβαλε πρόταση νόμου με την οποία πρότεινε τη τροποποίηση των περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμών που ενέκρινε η Βουλή (Κ.Δ.Π. 142/87⁸, θεσμός 28), ώστε για την εκλογή επιτροπείας ή εποπτικού συμβουλίου στις εγγεγραμμένες συνεργατικές εταιρείες να εφαρμόζεται αντί το πλειοψηφικό σύστημα το αναλογικό σύστημα εκλογής ως το κατεξοχήν δημοκρατικό εκλογικό σύστημα.

Σύμφωνα με τον κ. Θεοδώρου το πλειοψηφικό σύστημα είχε οδηγήσει σε μονοκομματικές ή μονοχρωματικές καταστάσεις, αφού όποιο κόμμα πλειοψηφούσε εξέλεγε όλα τα μέλη της Επιτροπείας, στερώντας με αυτό τον τρόπο τον πολιτικό/δημοκρατικό έλεγχο που αποτελούσε το βασικότερο εργαλείο για την εύρυθμη λειτουργία και τη χρηστή διοίκηση.

Η πρόταση του, συζητήθηκε μεταξύ άλλων στο χρονικό διάστημα από το Νοέμβριο του 1997 έως το Νοέμβριο του 1999 στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εμπορίου, στην παρουσία του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης, καθώς επίσης εκπροσώπων του Πανεπιστημίου Κύπρου που την υποστήριξε, του Γραφείου του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών που επίσης την υποστήριξε, της ΣΚΤ, της Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας που τασσόταν εναντίον, του Συνδέσμου Γραμματέων Συνεργατικών Ιδρυμάτων, του Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου, του Παγκύπριου Συνδέσμου Συνεργατικών Υπαλλήλων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων ΣΕΚ και ΠΕΟ, της συντεχνίας του προσωπικού της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών και των αγροτικών οργανώσεων ΠΕΚ, ΕΚΑ, Αγροτική και Παναγροτικός Σύνδεσμος.

Σύμφωνα με τον κ. Θεοδώρου, το ισχύον εκλογικό σύστημα απέκλειε την εκπροσώπηση της μειοψηφίας και γι' αυτό έπρεπε να αντικατασταθεί με το αναλογικό σύστημα, ώστε να προσφέρεται η δυνατότητα ευρύτερης εκπροσώπησης του λαού στα εκλεγμένα όργανα των Συνεργατικών ιδρυμάτων.

---

⁷ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 18/9/2018

⁸ http://www.cylaw.org/KDP/data/1987_1_142.pdf

Με τις πρόνοιες του υπό αναφορά σχεδίου νόμου συμφώνησαν και οι εκπρόσωποι του Παγκύπριου Συνδέσμου Συνεργατικών Υπαλλήλων και της Αγροτικής, γιατί, όπως υποστήριξαν, με την προτεινόμενη τροπολογία επιτυγχάνεται πιο σωστή εκπροσώπηση στα Συνεργατικά ιδρύματα και θα αποφεύγοντο οι πολιτικές σκοπιμότητες.

Όλοι οι υπόλοιποι προσκεκλημένοι, διαφώνησαν γιατί, όπως υποστήριξαν, με την υιοθέτηση του προτεινόμενου εκλογικού συστήματος θα εισάγεται ο κομματισμός στα συνεργατικά. Ειδικότερα, ο Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης κος Ερωτόκριτος Χλωρακιώτης είχε δηλώσει στην επιτροπή ότι είναι πρόθεση του αρμόδιου υπουργείου να εκσυγχρονίσει σφαιρικά τόσο τη βασική νομοθεσία για το Συνεργατισμό όσο και τους θεσμούς που τη συμπληρώνουν.

Στις 23/11/1999, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εμπορίου και Βιομηχανίας, αφού έλαβε υπόψη όλα όσα κατατέθηκαν ενώπιόν της, κατέληξε κατά πλειοψηφία των μελών των μεγάλων κοινοβουλευτικών ομάδων του ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ και του ΔΗΚΟ εναντίον της ψήφισης της υπό αναφορά πρότασης νόμου.

Το 2000 κατά τη τελική συζήτηση της πρότασης Νόμου ενώπιον της ολομέλειας της Βουλής, ο ΔΗΣΥ άλλαξε στάση και τάχθηκε υπέρ της ψήφισης μαζί με την ΕΔΕΚ και ΕΔΥ ενώ το ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ τάχθηκαν εναντίον. Λόγω ισοψηφίας και με βάση το κανονισμό της Βουλής η πρόταση απορρίφθηκε.

Περί τα έτη 2002-2003, ο βουλευτής του Σοσιαλιστικού Κόμματος ΕΔΕΚ Γιώργος Βαρνάβας επανέφερε την πρόταση νόμου στην Βουλή, η οποία είχε την ίδια τύχη.

Περαιτέρω ο κος Θεοδώρου ανέφερε ότι το ίδιο θέμα είχε εγερθεί το 1993 από το βουλευτή του ΔΗΣΥ κ. Αυγερινό Παπαρέ προσωπικά, ο οποίος κατέθεσε πρόταση Νόμου που ζητούσε την αντικατάσταση του συστήματος, με το σύστημα της απλής αναλογικής, πλην όμως επειδή δεν είχε την στήριξη του κόμματος του, η πρόταση του δεν προχώρησε και το 1997 επρόκειτο να διαγραφεί από την ατζέντα της σχετικής Επιτροπής.

Επίσης, από τα στοιχεία που κατέθεσε ενώπιόν μας, προκύπτει ότι το ίδιο θέμα περιλαμβανόταν μεταξύ άλλων, στις συνεδρίες των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών Εμπορίου & Βιομηχανίας και Γεωργίας & Φυσικών Πόρων κατά το έτος 1985, στις συζητήσεις της πρότασης νόμου που αναφέρετο ως “Ο Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος του 1984”, που κατατέθηκε αρχικά από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΑΚΕΛ

και μετέπειτα από τις προαναφερόμενες δύο Επιτροπές, σε μία προσπάθεια εκδημοκρατικοποίησης και εκσυγχρονισμού του αναχρονιστικού νόμου του 1959 και θεσμών που υπήρχαν από τον καιρό της αποικιοκρατίας. Και σε αυτές τις συζητήσεις μετείχαν εκπρόσωποι της Παγκύπριας Συνεργατικής Ομοσπονδίας, των Αγροτικών Οργανώσεων ΠΕΚ, ΕΚΑ και Αγροτικής, των Συνδικαλιστικών Οργανώσεων ΣΕΚ και ΔΕΟΚ, του ΚΕΒΕ, εκπρόσωποι των Υπουργείων Εμπορίου και Βιομηχανίας, Γεωργίας και Φυσικών Πόρων καθώς επίσης ο Διοικητής του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης.

Σε επιστολή της Παγκύπριας Οργάνωσης Αγροτών, ημερ. 23/11/1984 αναφέρεται ως καταληκτικό σχόλιο: *“...ΠΕΡΙΤΤΟ βέβαια να τονιστεί ότι ο εκδημοκρατισμός του Συνεργατισμού είναι επιβεβλημένος και η καθιέρωση της απλής αναλογικής, σαν συστήματος εκλογής στο Συνεργατισμό, είναι απόλυτα αναγκαία για τον εκδημοκρατισμό του⁹...”*

Ιδιαίτερης ουσίας κρίνονται και οι αναφορές-ιδέες επί του θέματος, του αποβιώσαντα Ρένου Πρέντζα, τότε Γενικού Γραμματέα της Δημοκρατικής Εργατικής Ομοσπονδίας Κύπρου(ΔΕΟΚ), τις οποίες ο κος Θεοδώρου χαρακτήρισε ως μνημειακές, κατ’ εμάς προφητικές και τις παραθέτουμε άνευ σχολίων:

“...Η δημοκρατική διαχείριση και ο δημοκρατικός (και δημόσιος) έλεγχος της είναι ζωτικές υπαρξιακές ανάγκες, αν θέλουμε ένα πραγματικά εύρωστο και δυναμικό Συνεργατικό Κίνημα·

Προϋπόθεση για δημοκρατική διαχείριση είναι η εκλογή των προσώπων που θα την ασκούν· Για να διασφαλίσει την αντιπροσωπευτικότητα των αιρετών πολιτειακών αρχών της, η Κυπριακή Δημοκρατία υιοθέτησε δυο σημαντικά μέτρα:

(α) Κατέστησε υποχρεωτική την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν για όλους τους πολίτες και

(β) Υιοθέτησε το εκλογικό σύστημα της απλής αναλογικής για να επιτρέψει την ευρύτερη δυνατή εκπροσώπηση απόψεων στα αποφασιστικά όργανα της...”

Σε άλλο του σχόλιο αναφέρει *“...Υγιής είναι η Δημοκρατία όταν οι άρχοντες είναι εξαρτημένοι από την ελευθερία των πολιτών κι όχι όταν η ελευθερία των πολιτών περιορίζεται από την εξάρτησή τους από τους άρχοντες - στην προκειμένη περίπτωση*

---

⁹ Συνοπτικά πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων Ιανουαρίου 1985

από την Επιτροπή μιας Συνεργατικής Εταιρείας... και συνεχίζει *“...Το πρόβλημα μας είναι να θεσπίσουμε τέτοιες διαδικασίες που κανένας να μη μπορεί να αυθαιρετεί. Χωρίς την απλή αναλογική, με την πρόταση νόμου που εξετάζουμε αυτό δυστυχώς συμβαίνει. Μετατίθεται η δύναμη για αυθαιρεσία από τον Έφορο - Διοικητή στις Επιτροπές των Συνεργατικών...”*.

Τέλος, ο κος Θεοδώρου αναφέρθηκε σε συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα που έλεγχαν συγκεκριμένα ΣΠΙ τα οποία ήταν *“...τους πάσιν γνωστά, τα ήξερε ο καθένας...”*, και η διασύνδεση τους προέκυπτε μέσα από τα μέλη των Επιτροπειών, σύμφωνα με τις πλειοψηφίες των κομμάτων σε κάθε περιοχή. Ωστόσο, δεν απέκλεισε και τη συμμετοχή της ΕΔΕΚ στις εκλογικές περιφέρειες που διατηρούσε την πλειοψηφία.

Κλείνοντας εξέφρασε τη θέση ότι η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, κατά τον ίδιο ελέγχεται από τα τρία μεγάλα κόμματα ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ που ήταν ουσιαστικά μπλεγμένα στο Συνεργατισμό¹⁰.

Ο κ. Ανδρέας Μουσκάλλης από πλευράς του ως Πρόεδρος της Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας από το 2005, εθελοντής συνεργατιστής από το 1983 και πρόεδρος της Συνεργατικής Κεντρικής Εταιρείας Συμμετοχών που ιδρύθηκε το 2014, αναφερόμενος στο θέμα του εκσυγχρονισμού του Συνεργατισμού, πιστοποίησε την κληρονομική διαδοχή που ακολουθείτο στα ΣΠΙ με *“την εργοδότηση”* των παιδιών των μελών των Επιτροπειών και των γραμματέων στο Συνεργατισμό και τα *“βασίλεια”* να παραμένουν¹¹.

Συνέχισε λέγοντας ότι ήταν γνωστό ότι ο Συνεργατισμός είχε επηρεασμούς από τα κόμματα με έντονο το κομματικό στοιχείο.

Σε ερώτηση κατά πόσο επηρεάζοντο δυσμενώς κάποιες αποφάσεις που έπρεπε να παρθούν, από τον κομματικό τους περίγυρο, απάντησε *“...θεωρώ ότι επηρέαζαν, επηρέαζαν ναι, θεωρώ ότι επηρέαζαν όμως δεν σημαίνει ότι πάντα ήταν αρνητικά παρ' όλο ότι προσωπικά εγώ είμαι εναντίον, όταν έχει ένα σώμα πρέπει να είναι δυνατό και να αντέχει τις οποιοσδήποτε κομματικές πιέσεις. Εγώ έτσι θεωρώ, όμως ναι, επηρέαζαν, επηρέαζαν αρνητικά ή θετικά...”*.

Ο κος Γιαννάκης Γιαννάκη, πρώην μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ κατά περιόδους μεταξύ των ετών 1992 έως 2013 και πρώην Γραμματέας της ΣΠΕ Παραλιμνίου από το

¹⁰ Επισυναπτόμενα Έγγραφα Συνεδρίας Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 02/11/2018

¹¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 13/9/2018

έτος 1988 ανέφερε ενώπιον μας, “...Αν πω ότι τα κόμματα δεν επηρέαζαν τον Συνεργατισμό καθόλου και διετέλεσα Επίτροπος τόσα χρόνια, θα πω ψέματα...”. Τόνισε ότι στο Παραλίμνι παραδοσιακά τα κόμματα συνεργάζοντο εις την εκλογή Επιτροπής, διευκρινίζοντας ότι υπήρχαν οι αριστερές Συνεργατικές εταιρείες και οι δεξιές Συνεργατικές εταιρείες ανάλογα με την πλειοψηφία. Σε ερώτηση μας κατά πόσο αυτή η κατάσταση εξυπηρετούσε τα καλώς νοούμενα συμφέροντα της Συνεργατικής Ιδέας απάντησε ότι θα ήταν καλό να αποφεύγετο η εμπλοκή των κομμάτων στην εκλογή της Επιτροπείας¹².

Ο Δρ. Ανδρέας Χαρίτου, καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και μέλος της ΣΚΤ κατά τα έτη 2009 έως 2013 ως ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος κατέθεσε ενώπιον μας ότι το γενικότερο πρόβλημα στο Συνεργατισμό εστιάζετο στη κακή διακυβέρνηση και την ατιμωρησία, το λεγόμενο Moral hazard, (ηθικός κίνδυνος), που σημαίνει ότι έκαναν ότι ήθελαν γιατί ήξεραν ότι δε θα τιμωρηθούν.

Υπήρχε απροθυμία σε όλα τα επίπεδα, από το κεντρικό φορέα μέχρι την υπηρεσία εποπτείας Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων, να λάβουν μέτρα ώστε να υποστούν τα ΣΠΙ τις συνέπειες των ενεργειών τους. Μετέφεραν ο ένας το μπαλάκι στον άλλο, με αποτέλεσμα οι πιθανές ποινικές ευθύνες που ίσως να είχαν κάποιοι εκτελεστικοί ή κάποια διευθυντικά στελέχη, να μένουν ατιμώρητες και το πρόβλημα να διαιωνίζεται. Αναφερόμενος σε συγκεκριμένη περίπτωση για την οποία πίστευε ότι υπάρχουν ποινικά αδικήματα, έφερναν ως αιτιολογία ότι ο συγκεκριμένος θα έχανε τη θέση του ενόψει συγχωνεύσεων.

Ήταν η θέση του ότι αυτοί που πραγματικά δημιουργούσαν τα προβλήματα στον Συνεργατισμό είχαν πλάτες, κομματικές, πολιτικές και μαζί με τους συνεργούς τους λάμβαναν τις αποφάσεις. Ο ίδιος παραξενευόταν αφού κάποιοι που πιθανόν να είχαν πιθανές ποινικές υποθέσεις εναντίον τους και θα έπρεπε να οδηγηθούν στη δικαιοσύνη καθυστερούσαν συνεχώς.

Κατέληξε ότι, κατά την άποψη του τα προβλήματα ήταν πέραν του Συνεργατισμού, λόγω της άσκησης πιέσεων από πολιτικούς, κόμματα και ούτω καθεξής. Σχεδόν όλες οι Επιτροπείες των Συνεργατικών εκλέγοντο με βάση περίπου κομματικά ψηφοδέλτια και ελέγχονταν από τα κόμματα και τις παρατάξεις τους.

---

¹² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 7/9/2018

Τέλος εξέφρασε τις ανησυχίες του για την κοινωνία που ζούμε, επειδή υπάρχει ατιμωρησία και ως εκ τούτου πάλι αύριο και μεθαύριο θα είμαστε στον ίδιο παρονομαστή¹³.

Η κα. Γιωρκάτζη, Διοικήτης της ΚΤΚ, ενώπιον μας χαρακτήρισε τα ΣΠΙ ως πολιτική δύναμη των Κυβερνώντων, με τα ΣΠΙ να διαμοιράζονται στα πολιτικά κόμματα.

Ο κ. Γιώργος Λιλλήκας, Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας κατά τα έτη 2003 έως 2006, περίοδος κατά την οποία είχε αρχίσει η εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, ανέφερε ενώπιον μας ότι το έργο της Εποπτικής Αρχής γινόταν δυσκολότερο, λόγω της κομματικής φύσης του Συνεργατισμού. Κατά το ίδιο *“...η δομή και ο χαρακτήρας του Συνεργατισμού να εκλέγονται οι επιτροπές, έπρεπε να αλλάξει άρδην ο νόμος και η φιλοσοφία του Συνεργατισμού, κάτι που αντιλαμβανόμαστε ότι με τη συμμετοχή των κομμάτων ήταν αδύνατο να αλλάξει ο νόμος για τον Συνεργατισμό και να μετατραπεί σε ένα τραπεζικό ίδρυμα κλασσικού τύπου, έστω με κοινωνικές ευαισθησίες, γιατί ουσιαστικά ήταν να ωσάν να βγάζαμε τα κόμματα έξω...”*.

Επίσης ο κ. Παναγιώτης Φιλίππου, Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ κατά τα έτη 2011 και 2012, μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ από το 2003 και Γραμματέας/Διευθυντής του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Αστυνομικών Κύπρου Λτδ από το 1987, ανέφερε ενώπιον μας ότι οι επιτροπείες των ΣΠΙ, πλην των επαγγελματικών, εκλέγοντο και ανήκαν σε πολιτικά κόμματα και επιβεβαίωσε ότι οι επιτροπείες αντανakλούσαν, περίπου, τη δύναμη των κομμάτων στην τοπική κοινωνία, αφού πολύ λίγοι τολμούσαν να θέσουν υποψηφιότητα ως ανεξάρτητοι και να στραφούν κόντρα στις κομματικές προτιμήσεις των επιτροπών. Αναφερόμενος στην Επιτροπεία της ΣΚΤ, έφερε ως παράδειγμα την εκλογή των μελών της Επιτροπείας στις 17/11/2003, όπου τα κόμματα αποφάσισαν και επέλεξαν τους υποψήφιους τους, με το αποτέλεσμα της εκλογής να αντανakλά σε μεγάλο βαθμό τη δύναμη των πολιτικών κομμάτων, αφού μεταδυσκολίας κατάφερε ο ίδιος και ακόμη ένα μέλος να εκλεγούν ως ανεξάρτητοι λόγω του “πολέμου” που δέχθηκαν από τα κόμματα.

Από το 2001 μέχρι το 2008 τα ΣΠΙ έπρεπε να αναδιαμορφωθούν, να υιοθετήσουν μεγάλες αλλαγές για να ενταχθούν βάση του Ευρωπαϊκού κεκτημένου στον Κεντρικό Φορέα, τον ρόλο του οποίου θα διαδραμάτιζε από την 1/1/2008 η ΣΚΤ. Παρόλα αυτά

---

¹³ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 28/8/2018

μέχρι το 2008 οι αλλαγές που είχαν γίνει ήταν πολύ λίγες με αποτέλεσμα από τα 118 ΣΠΙ που εντάχθηκαν στον Κεντρικό Φορέα, μόνο τα 12 διέθεταν σύστημα εσωτερικού ελέγχου, στα 28 υπήρχαν αδυναμίες στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, στα 78 δεν υπήρχε καθόλου σύστημα εσωτερικού ελέγχου, στα 35 δεν υπήρχε δυνατότητα να ετοιμαστούν λογαριασμοί και στα 58 ΣΠΙ δεν υπήρχε καν λογιστής. Το πολιτικό σύστημα εξακολουθούσε να θέλει τα ΣΠΙ ανεξάρτητα, δεδομένου ότι οι Επιτροπείες εκλέγοντο και ανήκαν σε πολιτικά κόμματα. Ήταν στελέχη ή εάν δεν ήταν στελέχη κομμάτων, ανήκαν σε ένα κόμμα ή ήταν πολιτικά ταγμένοι σε ένα κόμμα. Οι επιτροπείες των ΣΠΙ αντανάκλυσαν περίπου τη δύναμη των κομμάτων στην τοπική κοινωνία. Πολύ λίγοι έβαζαν υποψηφιότητα σαν ανεξάρτητοι αντιπασσόμενοι στις κομματικές προτιμήσεις των επιτροπών¹⁴.

Προς επιβεβαίωση των όσων αναφέρθηκαν ενώπιον μας, εντοπίστηκε η ακόλουθη πολιτική ανακοίνωση, η οποία ομιλεί από μόνη της.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ
ΕΚΛΟΓΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ

Μέσα στις νέες συνθήκες που ο ανταγωνισμός επέβαλλε έναν αναβαθμισμένο ρόλο του Συνεργατισμού, κρίθηκε αναγκαία η ενοποίηση των Ταμειευτηρίων [redacted] η οποία έχει πραγματοποιηθεί από το 2009.

Την 8η Φεβρουαρίου, ημέρα Τετάρτη θα διεξαχθούν εκλογές για την ανάδειξη νέου διοικητικού συμβουλίου του Συνεργατικού Ταμειευτηρίου [redacted]

Με αίσθημα ευθύνης και στόχο τη διατήρηση της ενότητας και συναίνεσης, στοιχεία που βοήθησαν και θα βοηθήσουν για το δυνάμωμα του Συνεργατισμού για τη διατήρηση του ανθρώπινου προσώπου του, οι τοπικές επιτροπές ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ [redacted] ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ [redacted] ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ [redacted] και ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ [redacted] αποφάσισαν ομόφωνα να υποδείξουν για την εκλογή νέου διοικητικού συμβουλίου τους ακόλουθους:

Περιοχή [redacted]
Περιοχή [redacted]
Περιοχή [redacted]
Περιοχή [redacted]

Κατά τη λήψη της απόφασής μας λάβαμε σοβαρά υπόψη να αποφευχθεί οποιαδήποτε κομματική αντιπαράθεση, διασφαλίζοντας έτσι την υπερκομματική πολιτική που ακολουθεί, διαχρονικά το Ταμειευτήριο και ενισχύοντας την ανθρώπινη προσέγγιση προς όλα τα μέλη του.

Στόχος και ευγενή φιλοδοξία μας, το καλώς νοούμενο συμφέρον, του Ταμειευτηρίου [redacted] και των μελών του.

Οι εκλογές θα διεξαχθούν ως ακολούθως: 9:00 – 13:00 και 14:00 – 17:00

- [redacted] - Αίθουσα εκδηλώσεων του Ιερού Ναού [redacted]
- [redacted] - Αίθουσα εκδηλώσεων Εκκλησίας Αγίου [redacted]
- [redacted] - Β' Δημοτικό Σχολείο [redacted]
- [redacted] - Γραφεία Κοινοτικού [redacted]

Όλοι οι ψηφοφόροι να προσκομίζουν ταυτότητα ή εκλογικό βιβλιάριο.

Εκ μέρους των τοπικών Επιτροπών, ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ όλων των περιοχών

Ως προκύπτει μέσα από τα πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΚΤ, στις 26/1/2014, κατά την παρουσίαση του σχεδίου αναδιάρθρωσης και τη συζήτηση που ακολούθησε, ο Γενικός Διευθυντής κος. Μάριος Κληρίδης, διατύπωσε την θέση ότι το σχέδιο αναδιάρθρωσης είχε ως πρωταρχικό στόχο να διορθώσει το συντομότερο τα κακώς

¹⁴ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 27/8/2018

έχοντα στο ΣΠΤ λαμβανομένου υπόψη του μικρού μεγέθους της κοινωνίας και τα συνεπακόλουθα προβλήματα που αυτό δημιουργεί. Περαιτέρω σημείωσε ότι η Ανώτερη Διεύθυνση και η Επιτροπεία της Τράπεζας όφειλαν να καταστήσουν ξεκάθαρο προς τη Τροϊκα ότι προχωρούν με συνέπεια και αποφασιστικότητα σε ουσιαστικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις με σκοπό μεταξύ άλλων την κατάργηση του φεουδαρχικού συστήματος και των πολιτικών παρεμβάσεων, έτσι ώστε τα λάθη και παραλείψεις του παρελθόντος να μην επαναληφθούν.

5.4.1 Κατάθεση του κ. Ανδρέα Χαρίτου, πρώην Μέλους της Επιτροπείας της ΣΚΤ

Οι κακές πρακτικές, παρατυπίες και απαράδεκτες συμπεριφορές εξηγούνται με γλαφυρό τρόπο στην κατάθεση του κ. Ανδρέα Χαρίτου, ακαδημαϊκού στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, ο οποίος υπηρέτησε ως ανεξάρτητο μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ την περίοδο Μάρτιο 2009 μέχρι Οκτώβριο 2013, όταν άρχισε να λειτουργεί ο Κεντρικός Φορέας. Κατά την ίδια περίοδο ο κ. Χαρίτου ήταν Πρόεδρος της Επιτροπής Κινδύνων (Risk Committee) της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Παραθέτουμε μικρά σχετικά αποσπάσματα της κατάθεσής του:

“...Είχε όμως και κάποιους άλλους (στα ΣΠΙ) που πραγματικά εκείνο που προσπαθούσαν ήταν να απομυζήσουν όσο το δυνατό περισσότερα από τον οργανισμό...”

“...Υπήρχαν κάποια Συνεργατικά που δυστυχώς έδιναν αλόγιστα δάνεια, είχε κάποια που είχαν πάνω από 70% μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις...”

“...ξεκινήσαμε το 2009 να βάλουμε credit scoring μοντέλο που να αξιολογεί τη πιστωτική δυνατότητα του πελάτη... το συζητούσαμε, δεν προχωρούσαμε. Κάποιοι έλεγαν αφού τα ξέρω καλύτερα τι να μου βάλετε μοντέλο;...”

“...ο Διευθυντής, ο Πρόεδρος και τα διάφορα μέλη των ΣΠΙ έπρεπε να καταλάβουν ότι αν δεν τηρούσαν τα κριτήρια έπρεπε να λογοδοτήσουν προς τον Κεντρικό Φορέα...”

“...Υπήρχε ατιμωρησία, το λεγόμενο moral hazard, δυστυχώς σε κάποια ΣΠΙ υπήρχε σε μεγάλο βαθμό. Moral hazard σημαίνει ηθικός κίνδυνος που σημαίνει εγώ κάνω ότι θέλω και ξέρω ότι δεν θα τιμωρηθώ... το τελικό αποτέλεσμα ήταν να μη τιμωρείται κανένας ή πιθανές ποινικές ευθύνες... δεν προχωρούσαν οι υποθέσεις αυτές...”

“...υπήρχε απροθυμία για να υποστούν τις συνέπειες αυτά τα ιδρύματα και στον Κεντρικό Φορέα και στην Υπηρεσία Εποπτείας ΣΠΙ. Πολλές φορές μετέφεραν ο ένας το μπαλάκι στον άλλο...”

“...Αυτοί οι οποίοι πραγματικά δημιουργούσαν τα προβλήματα στο Συνεργατισμό είχαν πλάτες...” (υπογράμμισή δική μας)

“...Ο λόγος ... είναι ξεκάθαρος ... όσα αφορούσαν τις επιτροπείες στα διάφορα ΣΠΙ, κάποιοι ήταν από το ένα κόμμα και κάποιοι από το άλλο κόμμα. Ελέγχονταν κάποια από μια παράταξη και άλλα από άλλες, ήταν αυτοί που έδιναν τα δάνεια...”

5.5 Επισημάνσεις

Είναι προφανές ότι οι προσωπικές απόψεις (των μελών των Επιτροπειών) για τους πελάτες σε συνδυασμό με ευρείας χρήσης “κακές πρακτικές”, κακοδιαχείριση και ευρύτατες παρατυπίες κυριαρχούσαν στη λήψη αποφάσεων για δανειοδοτήσεις από τα ΣΠΙ. Οι κατά καιρούς υποδείξεις από Εποπτικές Αρχές (πριν το 2013 από τον Έφορο ΥΕΑΣΕ) για αλλαγή τρόπου σκέψης, συμπεριφοράς και κουλτούρας, δεν έφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η εξήγηση βρίσκεται τόσο στην ανεκτική στάση του εποπτικού οργάνου (το θέμα αναλύεται σε άλλο μέρος της παρούσας έκθεσης) όσο και στην προώθηση προσωπικών σχέσεων των μελών των Επιτροπειών με τοπικές κοινότητες για εξυπηρέτηση αλλότριων σκοπών (πέραν εκείνων του ΣΠΤ).

Σ’ αυτή την ανεπιθύμητη συμπεριφορά οι διοικούντες ένωσαν την ισχυρή στήριξη των κομματικών χώρων που τους επέλεξαν και τους εξέλεξαν. Η εμπλοκή, για δεκαετίες, των πολιτικών κομμάτων στη Διοίκηση του ΣΠΤ υπέσκαψε τα θεμέλια και τελικά συνέβαλε στην κατάρρευση ενός θεσμού που βοήθησε σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο της Κύπρου για έναν αιώνα.

Αναντίλεκτα, το συμπέρασμα που συνάγεται απ’ όσα αναφέρονται στο κεφάλαιο αυτό είναι ότι οι κομματικές επιδράσεις και επεμβάσεις στο επίπεδο των ΣΠΙ ήταν εντονότατες. Επηρέαζαν την εκλογή των μελών των Επιτροπειών και κατά συνέπεια των Γραμματέων. Συνέτειναν στην εκλογή μελών και γραμματέων που πόρρω απείχαν από την τραπεζική γνώση και εμπειρία. Επηρέαζαν τις αποφάσεις χορήγησης δανείων με κριτήρια κατά της ορθής και συνετής τραπεζικής πρακτικής. Επηρέαζαν την αποτελεσματικότητα ελέγχου των δράσεων της Επιτροπείας. Υποβοηθούσαν στην διευκόλυνση διαπράξεως παρατυπιών, ατασθαλιών, ακόμη και ποινικών αδικημάτων.

Διευκόλυναν την συγκάλυψη των πιο πάνω τα οποία οδηγούσαν σε ασυδοσία αλλά κυρίως στην δημιουργία απλήρωτων δανείων που υπήρξε όπως ήδη καταγράψαμε ο κακός δαίμων του ΣΠΤ.

Κατά συνέπεια η σύνθεση της Επιτροπείας της ΣΚΤ δεν ήταν απαλλαγμένη από κομματικές επιδράσεις εφ' όσον τα μέλη της εκλέγονταν κατά κανόνα μεταξύ διευθυντών - γραμματέων των ΣΠΙ. Έφεραν επομένως μαζί τους στο πυρήνα τις κομματικές επιρροές της περιφέρειας. Ακόμη και στην περιορισμένη αρμοδιότητα την οποία είχαν να επιβάλουν πάνω στα ΣΠΙ καλύτερες πρακτικές δεν την ασκούσαν εφόσον αυτό δεν θα εξυπηρετούσε κομματικές επιδιώξεις.

Τα συμπεράσματα μας επιβεβαιώνονται με το καλύτερο δυνατό τρόπο μέσα από τα ίδια τα λόγια του κ. Δώρου Θεοδώρου, μέλους του Κοινοβουλίου και Υπουργού, ενώπιον της Επιτροπής μας, *“...Αλλά όσο δεμένος είναι με το κόμμα ο άνθρωπος, τόσο λιγότερο ελεύθερος είναι...”*.

6. Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

6.1 Ο Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών

Όπως ήδη αναφέραμε ο Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών είχε σημαντικές αρμοδιότητες με βάση το νομικό καθεστώς το οποίο ίσχυε από την ψήφιση του νέου περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου το 1985 μέχρι το 2003 σαν ο επικεφαλής του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης. Το ίδιο σημαντικός παρέμεινε ο ρόλος του όταν το ΤΣΑ μετεξελίχθηκε το 2003 σε ανεξάρτητη υπηρεσία την ΥΕΑΣΕ, της οποίας και προϊστάτο. Διατήρησε δε αυτή την ιδιότητα μέχρι και το 2013 όταν πλέον ο έλεγχος του ΣΠΤ πέρασε στην ΚΤΚ.

Πρώτος Έφορος με βάση το Νόμο του 1985 υπήρξε ο κ. Ερωτόκριτος Χλωρακιώτης. Χάριν συμπλήρωσης των γεγονότων θυμίζουμε ότι ο κ. Χλωρακιώτης σε ηλικία μόνον 34 ετών διορίστηκε το 1981 από το Υπουργικό Συμβούλιο ως Έφορος και από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σαν Διοικητής Συνεργατικής Ανάπτυξης με βάση την ισχύουσα τότε νομοθεσία. Μετά το διορισμό του σύμφωνα με τον Νόμο του 1985 παρέμεινε σαν Έφορος μέχρι και το 2004 αφού όμως στο μεταξύ το 2003 με την τροποποίηση του σχετικού Νόμου ετέθη επικεφαλής της ΥΕΑΣΕ. Έπαυσε να κατέχει τη θέση όταν το 2004 διορίσθηκε στη θέση του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ την οποία και συνέχισε να κατέχει μέχρι το 2013. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι ο κ.

Χλωρακιώτης είτε από τη μια είτε από την άλλη θέση είχε ένα πρωταγωνιστικό ρόλο στα συνεργατικά δρώμενα για μια τριακονταετία και πλέον.

Ένα άλλο πρόσωπο το οποίο για πολλά χρόνια είχε καίρια θέση στις εξελίξεις του ΣΠΤ μέχρι και το 2013 ήταν ο κ. Κωνσταντίνος Λύρας. Διορίστηκε το 1993 από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σαν βοηθός Έφορος θέση την οποία διατήρησε μέχρι και το 2004 όταν με την εγκατάλειψη της θέσης από τον κ. Χλωρακιώτη διορίστηκε σαν Έφορος από το Υπουργικό Συμβούλιο. Παρέμεινε στη θέση μέχρι το 2014.

Ήταν επομένως αναμενόμενο ότι η Επιτροπή κατά την ενώπιον της εμφάνιση τόσο του κ. Χλωρακιώτη όσο και του κ. Λύρα προσδοκούσε να λάβει πληροφόρηση για τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τόσο του ενός όσο και του άλλου. Τα προβλήματα στον ΣΠΤ όπως προέκυψε από τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον μας ήταν διαχρονικά, εκτείνονταν σε βάθος χρόνου όταν επικεφαλής της Εποπτείας του ΣΠΤ ήταν σαν Έφορος οι κύριοι Χλωρακιώτης και Λύρας. Όπως θα διαφανεί και σε άλλα κεφάλαια της Έρευνας μας τα κύρια προβλήματα στα ΣΠΙ ήταν δύο: (α) οι συσσώρευση σε μια μεγάλη χρονική περίοδο ΜΕΧ η καθυστέρησης στις πληρωμές όπως άλλοτε ελέγχοντο και (β) οι σοβαρές και επαναλαμβανόμενες ατασθαλίες σε μεγάλο αριθμό ΣΠΙ.

Αναμέναμε από τους δύο Εφόρους να μας δώσουν σαφείς εξηγήσεις γιατί σαν Επόπτες δεν κατόρθωσαν να διορθώσουν ή πλέον ορθό να προλάβουν τα προβλήματα. Λέμε ευθύς εξαρχής ότι απότυχαν να μας πείσουν ότι εξετέλεσαν τα καθήκοντά τους με επιμέλεια και ότι εξάντλησαν όλα τα περιθώρια αυστηρού ελέγχου. Όμως για να είμαστε δίκαιοι έναντι τόσο του κ. Χλωρακιώτη όσο και του κ. Λύρα θα παραθέσουμε κάποια κύρια σημεία των καταθέσεων τους και θα τα αντιπαραβάλουμε στη συνέχεια με άλλα τμήματα μαρτυρίας που υπάρχει ενώπιον μας. Εξ άλλου θεωρούμε ότι κάποια σημεία των επισημάνσεων τους είναι ορθά και φωτίζουν άλλες πτυχές της έρευνας μας.

Ήταν εν πρώτοις η θέση του κ. Χλωρακιώτη ότι αφότου ανάλαβε σαν Έφορος κατόρθωσε να διορθώσει τα κακώς έχοντα στο ΣΠΤ και να φθάσει αυτός σε μεγάλη άνθηση. Σε ερώτησή μας να εξηγήσει πως έφθασε το 2013 ο ΣΠΤ να χρειάζεται την κρατική ενίσχυση με €1,5 δις απέδωσε πρώτα το πρόβλημα στην παγκόσμια οικονομική κρίση. Αναφέρθηκε μετά στο γεγονός ότι η Κύπρος μπήκε κάτω από μνημόνιο κάτι που έπληξε κυρίως τις ασθενέστερες τάξεις του πληθυσμού και

επηρέασε την ικανότητα τους να εξυπηρετούν τα δάνεια τους. Απέδωσε επίσης το πρόβλημα στο γεγονός ότι το κράτος αντλούσε κεφάλαια μέσον δανεισμού από την ΣΚΤ διαχρονικά αλλά ιδιαίτερα το 2011 και το 2013 και ότι η ΣΚΤ με την εγγύηση του κράτους παραχωρούσε δάνεια σε άλλους φορείς όπως ήταν Δήμοι και Κοινότητες.

Παραδέχθηκε βεβαίως ότι το κράτος ήταν συνεπές με την υποχρέωση αποπληρωμής και ότι παρά τις κάποιες καθυστερήσεις πληρωμής των εγγυημένων από το κράτος δανείων τελικώς και αυτά εξοφλούντο.

Όταν υποβλήθηκαν στον κ. Χλωρακιώτη σειρά ερωτήσεων που πήγαζαν από επιστολές τις οποίες του απηύθυνε κυρίως το 2011 ο Διοικητής της ΚΤΚ ο κ. Ορφανίδης επισημαίνοντας του προβλήματα του ΣΠΤ ο κ. Χλωρακιώτης υποστήριξε ότι η κριτική ήταν αβάσιμη. Αντίθετα όπως ισχυρίστηκε στην περίοδο από το 2004 μέχρι το 2011 που ήταν ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ αυτή κατέστη η ισχυρότερη Τράπεζα της Κύπρου με πλεονάσματα και μετοχικό κεφάλαιο €3 δις από τα οποία €150εκ. και πλέον ήταν πλεόνασμα για να χρησιμοποιηθούν από τον Κεντρικό Φορέα.

Υποδείξαμε στον κ. Χλωρακιώτη ότι με βάση τόσο τις επιστολές του κ. Ορφανίδη όσο και άλλη πληροφόρηση που είχαμε κάποια ΣΠΙ όπως η ΣΠΕ Στροβόλου και ΣΠΕ Μακράσucas αλλά και άλλες παρουσίαζαν τουλάχιστον παρατυπίες αν όχι ατασθαλίες. Απάντησε ότι με βάση τον Νόμο τα ΣΠΙ λειτουργούσαν ως πλήρως αυτόνομες και αυτοδιαχειριζόμενες Συνεργατικές Εταιρείες και οι αποφάσεις λαμβάνονταν από τα συμβούλια τους και υπόκειντο μόνο στην εποπτεία του Εφόρου. Εξέφρασε μάλιστα την εκτίμηση ότι με τον Νόμο του 1985 αφαιρέθηκαν εξουσίες από τον Έφορο και δόθηκαν στις επιτροπείες των ΣΠΙ καθιστώντας τις όπως το έθεσε σε άλλο σημείο της κατάθεσης του σε κάστρα και βασιλεία.

Χαρακτηριστικά ανέφερε ότι στην περίπτωση διάπραξης ατασθαλιών από γραμματέα ΣΠΙ την αρμοδιότητα παύσης του δεν είχε πλέον ο Έφορος αλλά η Επιτροπεία του ΣΠΙ. Αν δε η τελευταία δεν το έπραττε παρά τις υποδείξεις του Εφόρου τότε αυτός είχε αρμοδιότητα παύσης της Επιτροπείας και ακολουθούσε διαδικασία αντικατάστασης της.

Μιλώντας δε σε άλλο σημείο για το γενικότερο φαινόμενο σκανδάλων στα ΣΠΙ, ήταν με κάποια δόση αυτοϊκανοποίησης, που μας δήλωσε ότι ο ίδιος σαν Έφορος αποκάλυψε σειρά σκανδάλων και φρόντιζε σε περιπτώσεις καταχρήσεων να επιστρέφονται με κάθε τρόπο τα χρήματα στο ΣΠΙ. Ήταν δε πολλές φορές με δικές του

ενέργειες που καταγγέλθηκαν ατασθαλίες στην αστυνομία και οδηγήθηκαν άνθρωποι στα Δικαστήρια. Επί πλέον ανέφερε ότι στις περιπτώσεις ατασθαλιών η καταχρήσεων εκτός από την καταγγελία στην αστυνομία ενημέρωνε και το Υπουργείο, εννοώντας προφανώς τον Υπουργό Εμπορίου σαν τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό. Θα πρέπει να πούμε βέβαια ότι ο κ. Χλωρακιώτης δεν έκαμε αναφορά σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Στο πλαίσιο αυτής του της τοποθέτησης ότι ο Έφορος μετά το 1985 απώλεσε αρμοδιότητες αναφέρθηκε και στη δημιουργία Ανεξάρτητης Ελεγκτικής Υπηρεσίας την οποία διορίζε το Υπουργικό Συμβούλιο και της οποίας κατά κανόνα προήδρευε ο Γενικός Ελεγκτής. Ο έλεγχος επομένως των ΣΠΙ τέθηκε εκτός του ΤΣΑ και δεν αφορούσε πλέον τον Έφορο. Η εκτίμηση του κ. Χλωρακιώτη ήταν θετική ως προς τη προσφορά αυτής της Υπηρεσίας.

Ρωτήθηκε, ο κ. Χλωρακιώτης, να εκφέρει την άποψη του κατά πόσον ο ΣΠΤ απώλεσε τον προσανατολισμό του όταν αντί να είναι ο δανειοδότης του γεωργού, του εργάτη, της μικρής και μεσαίας επιχείρησης άρχισε να δίνει δάνεια γι' ανάπτυξη γης και ανέγερση τουριστικών μονάδων. Απάντησε σε μια πρώτη φάση ότι κάτι τέτοιο δεν συνέβαινε. Όμως μετά παραδέχθηκε ότι δίδονταν δάνεια προς εταιρείες τα οποία τελικώς εγκρίνονταν από τον Έφορο. Και ενώ αρχικά είπε ότι αυτά τα δάνεια δεν ήταν μεγάλα σε αριθμό τελικώς δέχθηκε ότι είχε φτάσει και ο ΣΠΤ στα όρια του υπερδανεισμού με ποσά εκατομμυρίων τα οποία στο τέλος παρέμεναν μη εξυπηρετούμενα καίτοι ήταν καλά εξασφαλισμένα.

Ο κ. Χλωρακιώτης δεν παρέλειψε να παραδεχθεί την ύπαρξη αδυναμιών στον έλεγχο και στην εποπτεία. Αδυναμίες όμως που απέδωσε στο ελλιπές προσωπικό του Τ.Σ.Α. πράγμα για το οποίο προειδοποιούσε χωρίς αποτέλεσμα.

Παραδέχθηκε εξάλλου ότι υπήρχαν καθυστερήσεις στην αποπληρωμή των δανείων κάτι που όπως είπε παρατηρείτο και στις εμπορικές τράπεζες, κάμνοντας έτσι προσπάθεια μείωσης της σοβαρότητας του προβλήματος. Δικαιολόγησε δε την ύπαρξη των ΜΕΧ κάμνοντας και πάλιν αναφορά στην διεθνή κρίση που άρχισε το 2008 και επεκτάθηκε και στην Κύπρο προξενώντας ύφεση, ανεργία και δυσπραγία του λαού. Βεβαίως πρέπει από τώρα να σημειώσουμε ότι τα ΜΕΧ δεν δημιουργήθηκαν όλα πριν την κρίση που άρχισε το 2008 αλλά αρκετά δημιουργήθηκαν αργότερα όπως σε άλλα σημεία της έκθεσης μας τεκμηριώνεται.

Ο επόμενος Έφορος μετά τον κ. Χλωρακιώτη, όπως ήδη αναφέραμε ήταν ο κ. Κωνσταντίνος Λύρας, διορισθείς από το Υπουργικό Συμβούλιο το 2004 σαν επικεφαλής της ΥΕΑΣΕ. Πρέπει να πούμε από την αρχή ότι ο κ. Λύρας είχε μια τάση υπεκφυγής ν' απαντά ευθέως σε ερωτήσεις μας. Χαρακτηριστικά όταν τον ρωτήσαμε ποια ήταν τα κύρια καθήκοντα του απάντησε ότι περιγράφονται αναλυτικά στον Νόμο. Και δεν ήταν η πρώτη φορά που μας παρέπεμψε στον νόμο όταν τον ρωτήσαμε πως ασκούσε τα καθήκοντά του τόσο σαν Β. Έφορος όσο και σαν Έφορος.

Εν πρώτοις μας είπε ότι ανάλαβε σαν Έφορος σε μια κρίσιμη χρονική στιγμή της ένταξης μας στην ΕΕ γιατί το συνεργατικό κίνημα ανάλαβε τεράστιες ευθύνες για υλοποίηση των συμφωνηθέντων με την ΕΕ. Είχε αυξημένες ευθύνες ώστε στη διάρκεια της πενταετούς μεταβατικής περιόδου να γίνουν όσα είχαν αναληφθεί.

Όταν τελικώς αποφάσισε να μας πει πως σαν Β. Έφορος αλλά και Έφορος ασκούσε στη πράξη τα καθήκοντα του απάντησε ως εξής:

“Το τμήμα ήταν οργανωμένο σε επαρχιακά γραφεία και κάθε επαρχία ήταν διαιρεμένη σε διαμερίσματα και σε κάθε διαμέρισμα αναλογούσε αριθμός εταιρειών και πιστωτικών και μη πιστωτικών, για να αντιληφθείτε.... Οι οποίες αντιστοιχούν κατά μέσο όρο σε 25 με 30 εταιρείες ανά συνεργατικό λειτουργό που ήταν υπεύθυνος. Εκείνος ήταν υπεύθυνος για την παρακολούθηση των εταιρειών, της προόδου των εταιρειών, ήταν υπεύθυνος για επιθεωρήσεις, για διεξαγωγή εκθέσεων εποπτείας, με επί τόπου επισκέψεις και διερευνήσεις και χειρισμό όλων των θεμάτων είτε διοικητικής φύσης είτε των εταιρειών διοικητικής φύσης, εννοώ είτε εποπτικών που ήταν υποχρέωση εκ του Νόμου να παρακολουθώ. Και αυτοί από τα διαμερίσματα μέσω των επαρχιακών γραφείων διαβιβάζονταν εις το κέντρο και καταλήγουν μέσω και εμού εις τον Έφορο...”

“Όπως σας είπα, όποτε είχαμε καταγγελίες ή εντοπίζονταν καταγγελίες ανώνυμες είτε και επώνυμες, από μέλη Συνεργατικών Εταιρειών ή όποτε εντόπιζαν λειτουργοί μας προβλήματα σε μία Συνεργατική εταιρία, αμέσως γινόταν η έκθεση από τον λειτουργό. Πάντα με όπλο στο χέρι και τις εκθέσεις των ελεγκτών, των εξωτερικών ελεγκτών και ασκούσαμε πιέσεις.... Εντοπίζονταν οι αδυναμίες και με βάση τον Νόμο τις εντοπίζαμε και γραπτώς προς τις εταιρείες, για να διαμορφωθούν προς τον Νόμο. Διότι πάντα κύρια μας αποστολή ήταν η συμμόρφωση προς τον Νόμο. Αλλά μέσα στα πλαίσια της εναρμόνισης της προσπάθειας αυτής, καταβάλαμε τεράστιες προσπάθειες αναβάθμισης των σχεδίων υπηρεσίας. Δηλαδή σχέδια υπηρεσίας που απαιτούσαν την

προ του .... Την πιο παλιά περίοδο που απαιτούσε προσόντα απόφοιτου μέσης εκπαίδευσης για παράδειγμα, τα αντικαταστήσαμε ώστε να προσλαμβάνεται στις συνεργατικές προσοντούχο προσωπικό και ήταν φανερό η έλλειψη υπαλλήλων, με λογιστικά προσόντα για παράδειγμα, έτσι προστίθεντο στα σχέδια υπηρεσίας προσόντα, ώστε να προσλαμβάνονται. Πέραν τούτου, όπως έχω αναφέρει εκείνη την περίοδο, δεν θυμούμαι ατασθαλία μεγάλη, νομίζω ήταν η Παλλουριώτισσα, νομίζω πιο παλιά, δεν θυμούμαι πότε ακριβώς ήταν η Παλλουριώτισσα η οποία έτυχε του χειρισμού που είναι γνωστός, στα Δικαστήρια κλπ. Σαν ένα παράδειγμα λέω...”

Στην συνέχεια αναφέρθηκε σε ατασθαλίες σε αριθμό άλλων ΣΠΙ. Πριν το 2004 ήταν η περίπτωση της ΣΠΕ Πολεμίου με κατάχρηση ΛΚ 3,εκ. για την οποία ο Πρόεδρος και ο Γραμματέας καταδικάστηκαν σε ποινές φυλάκισης. Αναφέρθηκε στη ΣΠΕ Κοράκου, στο Ταμιευτήριο Υπαλλήλων του ΡΙΚ, και σε άλλες περιπτώσεις που δεν ήταν σε θέση να κατονομάσει αλλά και στην περίπτωση της ΣΠΕ Στροβόλου όπου παραχωρήθηκαν δάνεια πολλών εκατομμυρίων στον Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ και σε συνδεδεμένα με αυτών νομικά ή φυσικά πρόσωπα.

Σε υποβολή μας ότι όλα αυτά συνέβαιναν λόγω κακής άσκησης των καθηκόντων του Εφόρου και ότι η ευθύνη ήταν δική του απάντησε, “Οι Συνεργατικές ήταν 360 και οι 250 ήταν μη μηχανογραφημένες ..... με 1,2,3 υπαλλήλους..... ήταν πολύ δύσκολο το έργο και έπρεπε να προωθήσουμε τις συγχωνεύσεις..... Για την πραγματοποίηση των συγχωνεύσεων με αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων των μελών..... Και καταλήξαμε από 360 να είναι 93 το 2012 το οποίο βοήθησε.....τη μετέπειτα μετεξέλιξη σε 18...”.

Διέψευσε ότι δεχόταν πιέσεις από τα ΣΠΙ για τη διαδικασία συγχωνεύσεων για να μη χάσουν την ανεξαρτησία τους και ότι και ο ίδιος αντιδρούσε σ’ αυτή την προσπάθεια.

Σ’ ερώτηση της Επιτροπής αν υπήρχαν κομματικές αναμίξεις και αν οι επιτροπείες των ΣΠΙ αντανάκλυσαν την δύναμη των κομμάτων της τοπικής κοινωνίας είπε ότι η κομματική ανάμιξη δεν ήταν έντονη, και ήταν αναμενόμενη για την κυπριακή κοινωνία. Αναφέροντας ότι με βάση τον Νόμο οι εκλογές των επιτροπειών των ΣΠΙ διεξάγονταν με το πλειοψηφικό σύστημα εξήγησε ότι υπήρχε διαβούλευση μεταξύ των κομμάτων για την εκλογή της τοπικής επιτροπείας, και οι εκλογές γίνονταν δημοκρατικά.

Ο κ. Λύρας απέρριψε κριτική που του γινόταν και του θέσαμε υπόψιν ότι παρέλειπε να συμμορφωθεί με υποδείξεις για ομοιόμορφο με άλλα τραπέζικα ιδρύματα υπολογισμό

των ΜΕΧ ώστε να φαίνονται σαφώς μειωμένα και ότι με την ανανέωση των ΜΕΧ απλώς το πρόβλημα διαιωνιζόταν. Απέρριψε επίσης την κριτική ότι παρέλειπε να λάβει μέτρα όταν λειτουργοί της ΥΕΑΣΕ του υποδείκνυαν την ύπαρξη ατασθαλιών σε ΣΠΙ.

Εν όψει πληροφοριών που στο μεταξύ λάβαμε σε σχέση με ατασθαλίες και την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ΜΕΧ σε διάφορα ΣΠΙ επανακαλέσαμε τον κ. Λύρα. Του θέσαμε διάφορες ερωτήσεις για ατασθαλίες και προβλήματα ιδιαίτερα την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ΜΕΧ σε διάφορα ΣΠΙ. Κάναμε αναφορά στην ΣΠΕ Άχνας όπου υπήρχαν παράτυπες χορηγήσεις πιστώσεων. Στο Ταμειυτήριο Λεμεσού όπου υπήρχε μεγάλος αριθμός ΜΕΧ και το ίδιο στο Ταμειυτήριο Πάφου. Του θέσαμε υπόψιν ατασθαλίες από αξιωματούχους της ΣΠΕ Παραλιμνίου και τον μεγάλο αριθμό ΜΕΧ. Την ύπαρξη ατασθαλιών στη ΣΠΕ Αθαινίου. Λυπούμαστε να πούμε ότι δεν πήραμε ικανοποιητικές απαντήσεις στην υποβολή μας ότι δεν ασκούσε ικανοποιητική εποπτεία. Είτε απέφευγε ν' απαντήσει είτε πρόβαλλε διάφορες δικαιολογίες όπως για παράδειγμα την δύσκολη μεταβατική περίοδο προσαρμογής με τις απαιτήσεις των ευρωπαϊκών αρχών, είτε τις δυσκολίες που δημιούργησε η οικονομική κρίση.

6.2 Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών

Σ' αυτό το τμήμα του μωσαϊκού που προσπαθούμε να οικοδομήσουμε χρήσιμα είναι τα όσα μας ανέφερε ο κ. Κωνσταντίνος Κάρμιος ο οποίος από το 2009 μέχρι τον Ιούλιο του 2014 ήταν ο Διευθυντής της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών με κύρια αρμοδιότητα του την διεξαγωγή ελέγχων των Συνεργατικών Εταιρειών, αλλά για τα ΣΠΙ η αρμοδιότητα τερματίσθηκε το 2013 όταν ο έλεγχος πέρασε σε ιδιώτες ελεγκτές. Η υπηρεσία του ετοιμάζε δύο εκθέσεις. Μια έκθεση οικονομικής διαχείρισης και μία για την εν γένει πορεία των ΣΠΙ, που περιείχε τυχόν αδυναμίες και προβλήματα. Οι εκθέσεις αυτές εκτός από τα ΣΠΙ κοινοποιούνταν και στον Επόπτη.

Μας ανέφερε ότι μέσα από τους ελέγχους της υπηρεσίας του προέκυψαν ατασθαλίες σε δύο ΣΠΙ, της Τόχνης και της Πάχνας, και λήφθηκαν μέτρα ύστερα από επέμβαση και του Επόπτη προς διόρθωση της κατάστασης, στη μια τουλάχιστο περίπτωση.

Έχουμε παραλάβει ένα μεγάλο αριθμό Εκθέσεων και Οικονομικών Καταστάσεων για διάφορα ΣΠΙ οι οποίες ετοιμάσθηκαν από την Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών. Θα κάμουμε μια δειγματοληπτική αναφορά σε κάποιες από αυτές. Αφορούν τα έτη 2000 έως 2008 όταν διευθυντής ήταν ο κ. Α. Σιακκάς, ο οποίος δεν

εμφανίσθηκε ενώπιον μας, γιατί η επικοινωνία μαζί του ήταν αδύνατη. Αυτό βεβαίως δεν μειώνει την αξία των εκθέσεων του.

Για το έτος 2000 εξετάσαμε τις εκθέσεις της ΣΠΕ Στροβόλου, της ΣΠΕ Παραλιμνίου και της ΣΠΕ Αθηαίνου και για το 2001 αυτή της ΣΠΕ Καϊμακλίου και της ΣΠΕ Αγίας Νάπας και του Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Λάρνακας. Για το 2002 εξετάσαμε τις εκθέσεις της ΣΠΕ Δερύνειας και για το 2003 αυτές του Ταμιευτηρίου Λεμεσού, της ΣΠΕ Μακράσucas και της ΣΠΕ Κυπερούντας. Είδαμε εξάλλου για το 2005 την έκθεση της ΣΠΕ Λιβαδιών (Λάρνακας) και για το 2006 την έκθεση για την ΣΠΕ Κοντέας. Σχεδόν σε όλες τις εκθέσεις τα προβλήματα τα οποία εμφανίζονται είναι κοινά και τα παραθέτουμε πιο κάτω:

- α. Υπερβάσεις του εγκριθέντος από την Επιτροπεία ορίου – Δάνεια με υπόλοιπο πέραν του διπλάσιου του αρχικού δανείου.
- β. Καθυστερήσεις εισπρακτέων δανείων οι οποίες προκαλούσαν αδυναμία δανειοδοτικών αναγκών των μελών και αύξηση κινδύνου δημιουργίας επισφαλών χρεών.
- γ. Υπερβάσεις ορίου δανεισμού της Εταιρείας για κάθε μέλος.
- δ. Ενυπόθηκα δάνεια εμφανίζοντα κίνδυνο η προσφερόμενη υποθήκη να μην επαρκεί για κάλυψη του ποσού των υπερβάσεων.
- ε. Παραχωρήθηκαν δάνεια σε νομικά πρόσωπα χωρίς την έγκριση του Εφόρου της ΥΕΑΣΕ όπως προβλέπεται στο σχετικό νόμο.
- στ. Τρεχούμενοι λογαριασμοί χωρίς γραμμάτια και χωρίς την έγκριση του παρατραβήγματος από την Επιτροπεία.
- ζ. Καθυστερήσεις στην ετοιμασία οικονομικών απολογισμών και υποβολής τους στην Ελεγκτική Υπηρεσία και τον Έφορο.
- η. Διαγραφή σε κάποιες περιπτώσεις τόκων χωρίς την έγκριση του Εφόρου ως έπρεπε με βάση τη νομοθεσία να γίνει.
- θ. Παρατηρήθηκε εμπλοκή λειτουργιών Εσωτερικού Ελέγχου σε άλλα καθήκοντα.

Εξάλλου εξετάσαμε εκθέσεις οι οποίες ετοιμάστηκαν κατά την περίοδο που διευθυντής της Ελεγκτικής Υπηρεσίας ήταν ο κ. Κωνσταντίνος Κάρμιος. Και πάλι κατά τρόπον δειγματοληπτικό. Εξετάσαμε για το 2009 την έκθεση για την ΣΠΕ Πέγειας και για το 2010 την έκθεση για τη νέα ΣΠΕ Καϊμακλίου. Για το 2012 αυτή της ΣΠΕ Στρουμπιού. Και γι' αυτή την περίοδο διαπιστώνονται τα ίδια προβλήματα τα οποία εμφανίζονταν για την περίοδο 2000 μέχρι και 2008.

6.3 Οι Διοικητές της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου

Ενώπιον της Επιτροπείας με τηλεδιάσκεψη κατάθεσε ο Διοικητής της ΚΤΚ κ. Αθανάσιος Ορφανίδης. Υπήρξε Διοικητής από τις 3/5/2007 μέχρι τις 2/5/2012. Είχαμε παραλάβει από την ΚΤΚ πριν από την κατάθεση του κ. Ορφανίδη μια σειρά επιστολών τις οποίες ο ίδιος απέστειλε σε διάφορα αρμόδια πρόσωπα και τις απαντήσεις τους. Σε μια μεγάλη έκταση οι ερωτήσεις μας πήγαζαν μέσα από αυτή την αλληλογραφία.

Με επιστολή του ημερ. 18/1/2011 προς τον κ. Χλωρακιώτη, Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ του υποδεικνύει μεταξύ άλλων το έλλειμμα κεφαλαίων του ΚΦ και τη μη βελτίωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου των ΣΠΙ ως επίσης την μη άσκηση από μέρους της ΣΚΤ του ρόλου της ως ΚΦ. Με αφορμή αυτή την επιστολή ο κ. Ορφανίδης μας εξήγησε ότι η ΚΤΚ μπόρεσε να έχει πληροφόρηση για το Συνεργατικό κίνημα το 2009 δεδομένου ότι τότε εποπτική αρχή ήταν η ΥΕΑΣΕ και η ΚΤΚ δεν μπορούσε από μόνη της να έχει πρόσβαση στα ΣΠΙ. Αυτή η πληροφόρηση κατέστη αναγκαία από τη στιγμή που η ΣΚΤ σαν ΚΦ θα λάμβανε χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα.

Το κύριο θέμα της πιο πάνω επιστολής του ήταν η βελτίωση των ελλειμμάτων σε κάποια ΣΠΙ και υπέδειξε ότι δεν υπήρχε το ίδιο σε όλα τα ΣΠΙ. Σε κάποια μάλιστα όπως επαγγελματικά ΣΠΙ η κατάσταση ήταν καλύτερη.

Σε ερώτηση μας αν υπήρξε ανταπόκριση στην επιστολή του δεδομένου ότι η επιστολή του είχε κοινοποιηθεί στον Πρόεδρο της Επιτροπείας της ΣΚΤ, στους Προέδρους των Επιτροπών Διαχείρισης Κινδύνων και Ελέγχου της ΣΚΤ και στον Έφορο μας τόνισε τα πιο κάτω:

- α. Υπήρχε πρόβλημα εταιρικής διακυβέρνησης του Συνεργατισμού.
- β. Ο Γραμματέας της ΣΠΕ Στροβόλου ήταν ο Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ.
- γ. Ο Γραμματέας της ΣΠΕ Στροβόλου παραχώρησε επιχειρηματικά δάνεια στον Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ και στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ελέγχου της Τράπεζας.
- δ. Τα δάνεια σαν επιχειρηματικά εγκρίθηκαν από τον Έφορο.
- ε. Τα εν λόγω δάνεια ήταν τελικώς μη εξυπηρετούμενα.

Με αυτά τα δεδομένα όπως και ο κ. Ορφανίδης κατέληξε δεν μπορούσαν να ληφθούν τα μέτρα τα οποία ήταν απαραίτητα.

Επισημάναμε στον κ. Ορφανίδη επιστολές του 22/2/2011, 11/4/2011, 13/7/2011 και 18/8/2011 με τις οποίες θέτει προς τον Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ το πρόβλημα του ελλείμματος κεφαλαίων της ΣΠΕ Στροβόλου και την διαπίστωση του επίσης ότι η κερδοφορία της ήταν πλασματική. Μας έδωσε τις πιο κάτω εξηγήσεις.

- α. Η ΣΠΕ Στροβόλου ήταν το μεγάλο ίσως από τα ΣΠΙ αλλά και το πιο επικίνδυνο.
- β. Η κερδοφορία του ήταν πλασματική γιατί υπήρχε ανεπάρκεια στις προβλέψεις για τις ΜΕΧ, λόγω εφαρμογής μη ορθών πρακτικών.
- γ. Η Υπηρεσία ελέγχου των βιβλίων των ΣΠΙ δεν ήταν η πλέον ανεξάρτητη.
- δ. Ο Γραμματέας της ΣΠΕ Στροβόλου ήταν ακόμη ο Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ και αυτό δημιουργούσε ένα κλειστό κύκλωμα.

Σημειώνουμε σ' αυτό το σημείο ότι ο κ. Ορφανίδης με επιστολή του ημερ. 20/6/2011 προς το Γραμματέα της ΣΠΕ Στροβόλου θέτει ζήτημα καταλληλότητας του και ζήτημα να παύσει να έχει και τις δύο ιδιότητες. Ο κ. Σταύρου με επιστολή του προς τον κ. Ορφανίδη ημερ. 7/7/2011 διαμαρτύρεται σφοδρά προς όσα αυτός εισηγείται. Παραδόξως την ίδια ημερομηνία φέρει επιστολή του κ. Λύρα προς τον κ. Ορφανίδη με την οποία εκφράζει ην αντίθεση του με όσα ο κ. Ορφανίδης καταλογίζει στον κ. Σταύρου και επί πλέον δίδει πλήρη στήριξη στον κ. Σταύρου του οποίου εκθειάζει τις ικανότητες και την προσφορά στον Συνεργατισμό. Η επιστολή του μάλιστα φαίνεται να μην εκφράζει μόνο τις προσωπικές του απόψεις αλλά και του συνόλου της ΥΕΑΣΕ, τόσο για το ρόλο του κ. Σταύρου σαν Γραμματέα της ΣΠΕ Στροβόλου όσο και σαν Πρόεδρου της Επιτροπείας της ΣΚΤ.

Σχολιάζοντας ενώπιον μας τα πιο πάνω ο κ. Ορφανίδης είπε ότι ο γραμματέας της ΣΠΕ Στροβόλου έπρεπε να είχε απομακρυνθεί προ πολλού για ν' αναλάβει μια διοίκηση η οποία θα μπορούσε να σώσει το ίδρυμα. Αυτή την εξουσία είχε η ΥΕΑΣΕ αλλά η επιστολή του κ. Λύρα τον έπεισε ότι δεν επρόκειτο να ληφθούν μέτρα και ότι χρειαζόνταν να ληφθούν μέτρα από την ίδια την Κυβέρνηση.

Ο κ. Ορφανίδης τόνισε την σημαντικότητα της καταλληλότητας των προσώπων τα οποία το Υπουργικό Συμβούλιο διόριζε σαν μέλη της ΥΕΑΣΕ, και εμμέσως επέκρινε την Κυβέρνηση γιατί διατηρούσε τα συγκεκριμένα μέλη της ΥΕΑΣΕ. Εδώ αναφέρουμε ότι ο κ. Ορφανίδης απέστειλε επιστολές ημερ. 22/2/2011 και 20/4/2011 προς τον τότε Υπουργό Εμπορίου κ. Πασχαλίδη στον οποίο επισημαίνει τα προβλήματα του ΣΠΤ ως

να ήταν αρμόδιος να επιληφθεί των προβλημάτων. Έχουμε τις αμφιβολίες μας κατά πόσον με βάση το Νόμο αυτή η αντίληψη ήταν όντως ορθή και θα το σχολιάσουμε σε άλλο σημείο της έκθεσης μας.

Ο κ. Πανίκος Δημητριάδης υπήρξε Διοικητής της ΚΤΚ από τις 3/5/2012 μέχρι τις 10/4/2014. Σε ερωτήσεις μας αν μπορούσε να περιγράψει τα κύρια προβλήματα του ΣΠΤ απάντησε ότι τότε η ΚΤΚ δεν είχε πλήρη εποπτική εξουσία στον ΣΠΤ. Όμως απαρίθμησε τα πιο κάτω προβλήματα:

- α. Λανθασμένη διαδικασία δανειοδότησης η οποία δεν λάμβανε υπόψη την ικανότητα αποπληρωμής.
- β. Κακός χειρισμός των ΜΕΧ εν μέρει επειδή τα δάνεια με πάνω από 90 μέρες καθυστέρηση δεν αναγνωρίζονταν σαν τέτοια.
- γ. Λόγω της ύπαρξης πολλών μικρών ΣΠΙ δεν υπήρχε ικανοποιητικός έλεγχος, ενώ παράλληλα η ΣΚΤ δεν είχε εξουσία επέμβασης.
- δ. Ο Έφορος είχε κάποια σύγκρουση συμφέροντος γιατί ενώ ήταν υπεύθυνος για θέματα ανάπτυξης είχε συγχρόνως την ευθύνη εποπτείας.
- ε. Έλλειψη πλέον αυστηρού ελέγχου από πλευράς του Εφόρου ο οποίος δεν έκανε χρήση της αρμοδιότητας του για μετακίνηση αξιωματούχων όταν αυτοί ήταν ακατάλληλοι.

Σ' ερωτήσεις μας αν έχοντας εντοπίσει αυτά τα προβλήματα έκανε κάποιες παραστάσεις προς την κυβέρνηση μας έδωσε τις πιο κάτω απαντήσεις:

“Κοιτάξετε, ουσιαστικά μόλις ανέλαβα η Κυβέρνηση υποχρεώθηκε και πρέπει να πω ότι ήταν και δική μου παρέμβαση για να γίνει αυτό το πράγμα, να κάνει αίτηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για στήριξη και για οικονομική, ουσιαστικά για πρόγραμμα. Από τη στιγμή που άρχισαν οι διαπραγματεύσεις για πρόγραμμα και αυτές άρχισαν από τον Ιούλιο του 2012, μπορεί να κάναμε κάποιες επιστολές προς τη ΣΚΤ, αλλά αυτά όλα επισκιάστηκαν από τις συζητήσεις για πρόγραμμα οικονομικής αναπροσαρμογής, το οποίο περιλάμβανε φυσικά και τον Συνεργατισμό, όχι μόνο τις τράπεζες, αλλά και τον Συνεργατισμό. Το πρόγραμμα είχε σκοπό να διορθώσει τα κακώς έχοντα σε όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Και από εκεί και πέρα η έμφαση που δώσαμε ήταν να καταλήξουμε σε μια αναδιάρθρωση του ΣΠΤ όπως και του υπόλοιπου τραπεζικού συστήματος η οποία να τον θέτει σε υγιείς

βάσεις τον ΣΠΤ. Και όπως θα γνωρίζετε έγινε τελικά ο διαγνωστικός έλεγχος, διότι ήταν πολύ σημαντικός, ανεξάρτητος διαγνωστικός έλεγχος από την PIMCO και επίσης έγινε και ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, το οποίο ενέκρινε η Commission και με αυτόν τον τρόπο μπήκε η στήριξη του €1,5 δις. Δηλαδή υπήρχε μια προσέγγιση στο πρόγραμμα όλων των προβλημάτων του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, συμπεριλαμβανομένου και των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Γίναν όμως ταυτόχρονα και παράλληλα γίνονταν προσπάθειες να διορθωθούν τα κακώς έχοντα. Υπήρχαν και πολλές συζητήσεις με την Κυβέρνηση”.

“Κοιτάξετε, παραστάσεις, τώρα δεν θυμάμαι ακριβώς τι επιστολές σταλήκαν, αλλά οι παραστάσεις γίνονταν και ανεπίσημα και με το Υπουργείο Εμπορίου, αλλά και προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον κύριο Δημήτρη Χριστόφια για τις μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να γίνουν στον Συνεργατισμό μέσω του προγράμματος φυσικά.”

“Είχα επαφή με το Υπουργείο Οικονομικών, συνεχή, με τον Υπουργό τον κύριο Βάσο Σιαρλή. Αυτή ήταν μια, μπορώ να πω σχεδόν καθημερινή επαφή και συζητούσαμε όλα τα προβλήματα σε όλο το φάσμα της τράπεζας, του Συνεργατισμού κλπ.”.

Σημειώνεται ότι η αναφορά μας στην κατάθεση του κ. Δημητριάδη σ’ αυτό το σημείο της Έκθεσης, περιορίζεται σε θέματα εποπτείας και μόνον του ΣΠΤ.

6.4 Υπουργοί Εμπορίου και Βιομηχανίας

Θα δώσουμε κάποια ιδιαίτερη έμφαση στις αρμοδιότητες, τις οποίες ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας από το 1985 και εντεύθεν είχε επί του ΣΠΤ, εφόσον με βάση τον Νόμο ήταν στην ουσία ο καθ’ ύλην αρμόδιος Υπουργός. Θα προσπαθήσουμε στη βάση όσων στοιχείων τέθηκαν ενώπιον μας να εξετάσουμε πώς αυτές οι αρμοδιότητες ασκήθηκαν στην πράξη, στην διάρκεια των πιο πάνω περιόδων. Θα διακρίνουμε δε δύο είδη ελέγχου. Τον άμεσο και τον έμμεσο όπως αυτοί προκύπτουν από τις σχετικές πρόνοιες του Νόμου.

6.4.1 Άμεσος έλεγχος

Παραθέσαμε ήδη πιο πάνω το άρθρο 3 του Ν.22/1985 στη βάση του οποίου ρυθμίζονται οι αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας και δεν χρειάζεται να το επαναλάβουμε. Σημειώνουμε μόνο, ότι αυτό από την 1/8/1987 μέχρι και την 24/7/2003 δεν υπέστη καμία τροποποίηση.

Όπως προκύπτει από την μελέτη του εν λόγω άρθρου κατά την περίοδο από την 1/8/1987 μέχρι και την 24/7/2003 ο εκάστοτε Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας είχε εξουσία να εποπτεύει τη λειτουργία των συνεργατικών εταιριών καθώς και να δίδει στον Έφορο οδηγίες αναφορικά με τα συμφέροντα του συνεργατισμού. Το ότι ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας είχε εξουσία και επί των πράξεων του Εφόρου συνάγεται και από το εδάφιο 3 του εν λόγω άρθρου, το οποίο και αναφέρει ότι ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας έχει την εξουσία να ζητεί από τον Έφορο εκθέσεις, λογαριασμούς, και πληροφορίες τόσο ως προς τις συνεργατικές εταιρίες αλλά και για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του αναφορικά με αυτές.

Συγκριμένα η εξουσία που διέθετε ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας είναι αυτή του κατασταλτικού ελέγχου νομιμότητας επί των πράξεων των ΣΠΙ και του Εφόρου. Η κατασταλτική εποπτεία νομιμότητας συνίσταται στην εξουσία της Διοίκησης να ακυρώνει της πράξεις του εποπτευόμενου οργάνου μετά την έκδοση τους όταν δεν έχουν τηρηθεί οι προϋποθέσεις που απαιτεί ο νόμος. Η ακύρωση μπορεί να επέλθει ύστερα από προσφυγή του ενδιαφερομένου είτε αυτεπάγγελα. Η εν λόγω εξουσία του Υπουργού για κατασταλτικό έλεγχο νομιμότητας ιδιαίτερα επί των πράξεων του Εφόρου προβλέπεται στο άρθρο 56 του Ν.22/1985 που τιτλοφορείται ως “*Ιεραρχική Προσφυγή*” και αναφέρει τα εξής:

“56. (1) Πας όστις δεν ικανοποιείται εξ οιασδήποτε αποφάσεως του Εφόρου εκδοθείσης δυνάμει των διατάξεων του παρόντος Νόμου, δύναται εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από της εις αυτόν κοινοποιήσεως της αποφάσεως δι’ εγγράφου αιτήσεως εις τον Υπουργόν εν η εκτίθενται οι προς υποστήριξιν ταύτης λόγοι, να προσβάλη την τοιαύτην απόφασιν.

(2) Ο Υπουργός εξετάζει την εις αυτόν γενομένην προσφυγήν άνευ υπαιτίου βραδύτητος, αποφασίζει επί ταύτης και κοινοποιεί αμελλητί την απόφασιν αυτού εις τον προσφεύγοντα.

(3) Ο Υπουργός, πριν ή εκδώση την απόφασιν αυτού, δύναται κατά την κρίσιν του να ακούση ή δώσει την ευκαιρίαν εις τον προσφεύγοντα όπως υποστηρίξη τους λόγους εφ’ ων στηρίζεται η προσφυγή.

(4) Ο Υπουργός δύναται να αναθέση εις λειτουργόν ή επιτροπήν λειτουργών του Υπουργείου του όπως εξετάση ωρισμένα θέματα αναφερόμενα εν τη προσφυγή

και υποβάλλη εις αυτόν το πόρισμα της τοιαύτης εξετάσεως προ της υπό του Υπουργού εκδόσεως της αποφάσεως αυτού επί της προσφυγής.

(5) Ο μη ικανοποιηθείς εκ της αποφάσεως του Υπουργού δύναται να προσφύγη εις το Δικαστήριο, αλλά μέχρι της υπό του Υπουργού εκδόσεως της αποφάσεως αυτού, εν περιπτώσει προσφυγής εις αυτόν, ή, εν περιπτώσει μη προσφυγής εις αυτόν, μέχρι της παρελεύσεως της εις το εδάφιον (1) προβλεπομένης προθεσμίας διά την καταχώρισιν προσφυγής, η απόφασις του Εφόρου δεν καθίσταται εκτελεστή.

(6) Ουδέν των εν τω παρόντι άρθρω διαλαμβανομένων επηρεάζει καθ' οιονδήποτε τρόπον οιαδήποτε ενώπιον του δικαστηρίου εκκρεμούσαν κατά την έναρξιν της ισχύος του παρόντος Νόμου υπόθεσιν.” (υπογράμμισις δική μας)

Για την εν λόγω περίοδο η Ερευνητική Επιτροπή κάλεσε για κατάθεση τον τελευταίο Υπουργό της περιόδου, κύριο Νίκο Ρολάνδη. Ήταν Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας από το 1998 μέχρι και το 2003 επί προεδρίας του αείμνηστου Γλαύκου Κληρίδη. Στην μαρτυρία του ο κ. Ρολάνδης επιβεβαίωσε ότι “ο Συνεργατισμός ήταν ένα μέρος των πολλών καθηκόντων του Υπουργού”. Συγκεκριμένα δήλωσε ότι ήταν 1 από τους 44 τομείς στους οποίους είχε αρμοδιότητα το Υπουργείο τότε.

Ανέφερε επίσης ότι όντας μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου, ως Υπουργός Εξωτερικών την δεκαετία του 1980 αλλά και ενεργός πολιτικός αργότερα, γνώριζε ότι ο Συνεργατισμός ήταν ο “...χρόνιος ασθενής...”.

Και ανέφερε συγκεκριμένα:

“Είναι υπό αυτές τις συνθήκες, γνωρίζοντας αυτές τις συνθήκες που ανέλαβα το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού το 1998. Επειδή τα ήξερα αυτά, κάναμε σειρά συσκέψεων για τον Συνεργατισμό και παρακάλεσα πολύ να ελέγχουμε ό,τι μπορούμε παραπάνω. Είμαι ειλικρινής, αυτό το “ελέγχουμε ό,τι μπορούμε παραπάνω” με 362 ιδρύματα και 103 εταιρείες, που ενεργούσαν αυτόβουλα και ήταν αυτόφωτα όλα αυτά τα ιδρύματα, δεν ήταν εύκολο να γίνουν αυτοί οι έλεγχοι, ακόμα και σήμερα δεν βρίσκουν άκρη. (...) Τώρα για τον Συνεργατισμό, είχαμε αρμόδιο λειτουργό, νομίζω το όνομα του ήταν Χαράλαμπος Παντελίδης, του οποίου το έργο ήταν μεσάζων μεταξύ Υπουργείου και του Εφόρου. Ο Έφορος είχε υπό την επίβλεψη του 362 πιστωτικά ιδρύματα και άλλες 103 συνεργατικές εταιρείες. Όλα αυτά, όταν μιλάμε για 362 πιστωτικά ιδρύματα, σημαίνει ότι περίπου σε κάθε χωριό, σε κάθε

κοινότητα υπήρχε πιστωτική εταιρεία του Συνεργατισμού, την οποία διοικούσε κάποια Επιτροπεία και αποφάσιζαν εκείνοι...”

Η Ερευνητική Επιτροπή υπέβαλε στον πρώην Υπουργό την ερώτηση αν προέβαινε σε κάποιες παρατηρήσεις ή/και ενέργειες, όταν παραλάμβανε τις εκθέσεις του Εφόρου ή της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Υπηρεσιών.

Ο κ. Υπουργός απάντησε ότι:

“Μελετούσαμε ασφαλώς αυτά τα οποία λέτε μέσω του λειτουργού που ερχόταν, που ήταν αρμόδιος, διότι η σειρά ήταν ο Υπουργός, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου, ο αρμόδιος λειτουργός ο οποίος επιλαμβάνονταν των θεμάτων του Συνεργατισμού, ο Έφορος ο οποίος είχε την επίβλεψη τη γενική του Συνεργατισμού και ήταν και το Ελεγκτικό Συμβούλιο, υπήρχε Ελεγκτικό Συμβούλιο, το οποίο έλεγχε αυτά τα συνεργατικά. Αυτά δεν τα έλεγχε η Κεντρική Τράπεζα, η Κεντρική Τράπεζα έλεγχε μόνο τη ΣΚΤ. Μιλούμε για τότε. Η εποχή η δική μου ήταν η εποχή της εναρμόνισης.”

“Δεν θυμάμαι. Να σας πω, τη διαδικασία, είμαι ειλικρινής, αυτά όλα πήγαιναν στον λειτουργό που είχαμε. Δεν μπορεί ο Υπουργός να τα βλέπει όλα, αυτά πήγαιναν στον λειτουργό, στον Χαράλαμπο τον Παντελή. Ήταν πολύ καλός λειτουργός. Τα έβλεπε με τον Γενικό Διευθυντή και έρχονταν κοντά μου κάποια ώρα, κάποια ημέρα, τα βλέπαμε σε γενικές γραμμές και ακολουθούσαμε φυσικά τη νομική διαδικασία.”

“Προσπαθήσαμε και εμείς, πρέπει να πω ότι δεν ανακαλύψαμε τότε πραγματικές ατασθαλίες, είχα μια περίπτωση που τη θυμάμαι έτσι λίγο χτυπητά, το Ελληνικό Συνεργατικό Ταμειευτήριο Πάφου, η οποία κατέληξε στα Δικαστήρια, δεν θυμάμαι ποιες ήταν οι λεπτομέρειες, πάντως ήταν της εποχής μου αυτό το πράγμα και μια - δύο άλλες πιο μικρές περιπτώσεις, μάλιστα ήταν μπλεγμένοι και ορισμένοι ανώτατοι αξιωματούχοι της Πολιτείας σε εκείνην την περίπτωση της Πάφου. Εμείς την καταγγείλαμε στην Αστυνομία, έγινε έλεγχος και δεν ξέρω, δεν θυμάμαι τουλάχιστον πώς προχώρησε. Αυτά ήταν τα δεδομένα της εποχής που ήμουν Υπουργός Εμπορίου, Βιομηχανίας και τουρισμού...”

Είναι γεγονός ότι η Ερευνητική Επιτροπή εντόπισε έγγραφο ημερ. 22/3/2001 όπου ο κ. Ρολάνδης καλεί τον τότε Έφορο μεταξύ άλλων:

“...Με αφορμή τις πρόσφατες ατασθαλίες και παρατυπίες που παρουσιάζονται σε διάφορες συνεργατικές εταιρείες και τα κρούσματα μη συμμόρφωσης προς τις πρόνοιες την περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας και των Ειδικών Κανονισμών των

συνεργατικών εταιρειών, επιβάλλεται όπως καταβληθεί από μέρους σας κάθε δυνατή προσπάθεια για αποτελεσματικότερη προληπτική εποπτεία και αυστηρότερη και πιο σχολαστική καθοδήγηση των συνεργατικών εταιρειών.

Παρακαλείσθε όπως προβείτε άμεσα στην έκδοση σχετικής εγκυκλίου προς όλες τις συνεργατικές εταιρείες, για πιστή συμμόρφωση προς τα πρόνοιες της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας κι των Ειδικών Κανονισμών των Εταιρειών, ώστε να αποφεύγονται στο μέλλον δυσάρεστα φαινόμενα και περιστατικά τα οποία εκθέτουν το Συνεργατικό Κίνημα στο σύνολο του και αμαυρώνουν τον κοινωνικό ρόλο του...”

Από τη μαρτυρία του κυρίου Υπουργού προκύπτει ότι οι Υπουργοί αυτής της περιόδου που εξετάζουμε προέβαιναν σε ένα μάλλον υποτυπώδη έλεγχο. Ως επιχείρημα για την έλλειψη πλήρους και ουσιαστικού ελέγχου προβαλλόταν το γεγονός ότι το Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας είχε αυξημένες αρμοδιότητες καθώς και ο μεγάλος αριθμός των ΣΠΙ.

Πέραν τούτου σημαντικό πρόβλημα στον έλεγχο του Υπουργού κατά τον κύριο Ρολάνδη υπήρξαν και οι κομματικές παρεμβάσεις στις οποίες ήδη κάναμε αναφορά αλλά για σκοπούς πληρότητας τις επαναλαμβάνουμε. Δήλωσε:

“Πρέπει να προσθέσω και το εξής κύριε Πρόεδρε, για να είμαστε ρεαλιστές. Σε όλες αυτές τις ΣΠΙ, τις 362, υπήρχαν κομματικές παρεμβάσεις. Δηλαδή οι επιτροπείες στα χωριά αποτελούντο από τα κόμματα, εκείνα που ήταν πιο δυνατά. Εάν σε ένα χωριό ήταν το Α κόμμα, ελέγχονταν οι καταστάσεις από εκείνο το κόμμα ή το Β κόμμα κλπ. Και οι μεγάλες Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες ήταν κοινός στόχος, ήταν γνωστό ότι ελέγχονταν από κόμματα... και δυστυχώς αυτή η κομματική παρέμβαση στον Συνεργατισμό δεν βοήθησε σε μεγάλο βαθμό, ιδίως στην ύπαιθρο, που στην ύπαιθρο έχεις 200 κατοίκους σε μια κοινότητα, ξέρω εγώ πόσοι είναι του ενός κόμματος, πόσοι του άλλου, είχαν τους αντιπρόσωπους τους, είχαν τις φιλίες τους και ό,τι και εάν έκανες, δυστυχώς δεν μπορούσε εύκολα να διορθωθεί αυτή η κατάσταση.”

“...Πέστε ότι ήταν ένας κακοπληρωτής στην τάδε κοινότητα και ήταν σημαντικό μέλος του κόμματος, το οποίο ουσιαστικά έλεγχε. Τι θα του κάνεις; Τι μπορεί να κάνει ο Υπουργός ή ο Πρόεδρος σε αυτήν την κατάσταση; Δεν βγαίνεις από μέσα, δυστυχώς. Ένας από τους λόγους, όπως είπα, που ήταν μέρος των γονιδίων που μεταφέροντο από γενεά σε γενεά στον Συνεργατισμό, ήταν η κομματοκρατία και το γεγονός ότι

δόθηκαν απεριόριστες εξουσίες σε ορισμένα πρόσωπα κατά καιρούς να καθοδηγούν και να ποδηγετούν και να ελέγχουν το Συνεργατικό Κίνημα...”.

Σε ερώτηση της Ερευνητικής Επιτροπής αν έγιναν σκέψεις να απομακρυνθούν τα κόμματα ο κ. Ρολάνδης απάντησε όπως ο ίδιος δήλωσε “υπερβάλλοντας”:

“Αυτό που λέτε όχι μόνο ο Ρολάνδης δεν μπορούσε να το κάνει, ούτε ο Θεός να το κάνει, να απομακρύνει τα κόμματα, δυστυχώς. Αυτή είναι η αλήθεια, τα κόμματα ήταν μέρος της σάρκας του Συνεργατισμού από την αρχή...”.

Πέραν τούτου, ότι ο Έφορος, είχε την αντίληψη ότι εποπτευόταν από τον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας και ότι στην ουσία ήταν πολιτικός προϊστάμενος του και ότι όφειλε να τον ενημερώνει διαφαίνεται από την μαρτυρία του κυρίου Υπουργού που αναφέρει:

“Περάσαμε και μια πολύ σοβαρή κρίση τότε με το Χρηματιστήριο, Λοιπόν, πάνω στο σημείο αυτό μου τηλεφώνησε αναστατωμένος τότε ο Ερωτόκριτος Χλωρακιώτης. Μου λέει “Υπουργέ, χανόμαστε, πάει από κάτω ο Συνεργατισμός”. Του λέω “έλα γρήγορα”. Ήρθε στο γραφείο μου και μου λέει “συνεχώς τραβούν χρήματα, δεν έχουμε χρήματα στα ταμεία πλέον, δηλαδή θα έρθει μια ώρα που θα υπάρξει ένα bankrupt of the bank και δεν θα μπορέσουμε να το αντιμετωπίσουμε και θα κλείσουμε”. Την επόμενη πήραμε τον Πρόεδρο, τον Κληρίδη, κάλεσε τον Αυξέντη Αυξεντίου τότε και σκεφτόμασταν τι θα κάνουμε. Φυσιολογικά ετοιμάζουμε την Κεντρική Τράπεζα να δούμε πώς θα αντιμετωπίσουμε το θέμα, διότι κάθε πρωί θυμάμαι έφθανα στο γραφείο μου 8:00 - 8:30 και το πρώτο πράγμα που είχα μπροστά μου ήταν μια κόλλα, που μου έγγραφε τι καταθέσεις υπήρχαν και πόσες αποσύρθηκαν την προηγούμενη μέρα, διότι άρχισαν πλέον τα ταμεία του Συνεργατισμού να είναι κενά, να έχουν αποψιλωθεί από όλον τον πλούτο τον χρηματικό που είχαν προηγουμένως...”.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων το 2003 και για σκοπούς εναρμόνισης, ώστε να επιτευχθεί η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση ψήφισε τον Ν.123(Ι)/2003, ο οποίος τροποποιούσε το βασικό Ν.22/1985. Η εν λόγω τροποποίηση είχε ως αποτέλεσμα οι εξουσίες του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας για διοικητική εποπτεία τόσο επί των ΣΠΙ όσο και επί εξουσιών του Εφόρου σε θέματα εποπτείας και ελέγχου των ΣΠΙ να αφαιρεθούν υιοθετώντας εξαιρέσεις στις εξουσίες του Υπουργού, αφού τόσο στο εδάφιο 2 αναφέρεται “...με εξαίρεση θέματα που αφορούν τις εξουσίες του Εφόρου για την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών

ιδρυμάτων...” αλλά και στο εδάφιο 3 “...στην έκταση που αυτές δεν αφορούν τις αρμοδιότητες του Εφόρου για την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων...”. Σημαντικό είναι εδώ να λεχθεί ότι ο Έφορος διατηρεί τις εξουσίες του επί των ΣΠΙ αλλά δεν εποπτεύεται για αυτές από τον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας.

Παρόλο, που οι αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας έχουν αποψιλωθεί παρατηρείται αλληλογραφία μεταξύ του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας (ο οποίος και δεν είχε αρμοδιότητα επί των ΣΠΙ αλλά μόνο επί της ΣΚΤ) και του εκάστοτε Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας, του Εφόρου με τον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας αλλά και του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας με τον Υπουργό Οικονομικών.

Στην αρχή της υπό εξέταση περιόδου Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας, επί προεδρίας του αείμνηστου Τάσσου Παπαδόπουλου, και συγκεκριμένα από τον Μάρτιο του 2003 ως τον Ιούνιο του 2005, ήταν ο κ. Γιώργος Λιλλήκας, τον οποίο και η Ερευνητική Επιτροπή κάλεσε ως μάρτυρα. Στην Ερώτηση της Ερευνητικής Επιτροπής αν ο κ. Λιλλήκας είχε λάβει επιστολές από τον τότε Διοικητή τη Κεντρικής Τράπεζας, κύριο Χριστόδουλο Χριστοδούλου απάντησε “Κύριε Πρόεδρε, θα γίνω κουραστικός, αλλά ειλικρινά δεν θυμάμαι”. Ο κ. Λιλλήκας πρέπει να πούμε από την αρχή μας ανέφερε ότι δεν θυμόταν πολλά πράγματα και ιδιαίτερα λεπτομέρειες όταν του θέσαμε υπόψη πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου σχετικά με τον ΣΠΤ. Θυμόταν αόριστα συζητήσεις για προβλήματα καθυστερήσεων σε κάποια ΣΠΙ. Θυμόταν επίσης τις προσπάθειες συνένωσης κάποιων ΣΠΙ και της εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Έκαμε αναφορά επίσης στην προβληματική ανάμιξη των κομμάτων στην εκλογή των επιτροπών των ΣΠΙ και χαρακτηριστικά τόνισε ότι τα κόμματα υπάρχουν για ν’ ασχολούνται “με την πολιτική και όχι με την ΑΗΚ και την CΥΤΑ”.

Μας ανέφερε τέλος ότι τα προβλήματα των ΣΠΙ εσυζητούντο και με τον κ. Χλωρακιώτη και με τον κ. Λύρα, αλλά φαίνεται ότι η διόρθωση της κατάστασης σκόνταφτε “στο χαρακτήρα του Συνεργατισμού να εκλέγονται οι επιτροπές... έπρεπε ν’ αλλάξει άρδην ο νόμος... που αντιλαμβανόμαστε ότι με την συμμετοχή των κομμάτων ήταν αδύνατο ν’ αλλάξει γιατί ουσιαστικά ήταν ωσάν να βγάζαμε τα κόμματα έξω...”

Είναι γεγονός όμως ότι η Ερευνητική Επιτροπή δεν εντόπισε επιστολές μεταξύ του τότε Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, δηλαδή του κύριου Χριστοδούλου και του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας.

Η Ερευνητική Επιτροπή όμως εντόπισε πέντε επιστολές οι οποίες αργότερα αντιλάγησαν μεταξύ των εκάστοτε Υπουργών Εμπορίου και Βιομηχανίας και του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας. Από τις επιστολές προκύπτει ότι ο τότε Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, κ. Αθανάσιος Ορφανίδης είχε αλληλογραφία με τον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας κύριο Αντώνη Πασχαλίδη, αλλά και με τον διάδοχο του, κύριο Νεοκλή Συλικιώτη. Μετά την αλλαγή σκυτάλης στην Κεντρική Τράπεζα και τον διορισμό του νέου Διοικητή, κυρίου Πανίκου Δημητριάδη αυτή η επικοινωνία διακόπηκε.

Η Ερευνητική Επιτροπή κάλεσε ως μάρτυρα και τον κύριο Αντώνη Πασχαλίδη, Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας, επί προεδρίας του κυρίου Δημήτρη Χριστόφια. Υπήρξε Υπουργός την περίοδο 28/2/2008 μέχρι 11/8/2011. Ο κ. Πασχαλίδης ερωτηθείς από την Ερευνητική Επιτροπή, κατά την δική του αντίληψη, ποιες ήταν οι δικές του αρμοδιότητες απάντησε τα εξής:

“...[Α]π’ ό,τι θυμάμαι είχαν διαφοροποιηθεί πριν αναλάβω, που στην ουσία αφαιρέθηκαν οι ουσιαστικές εξουσίες ελέγχου του Υπουργού και δόθηκαν άλλου... Βασικά ήμουν ο πολιτικός προϊστάμενος, ο σύνδεσμος που μετέφερα τις πολιτικές θέσεις της Κυβέρνησης στον Συνεργατισμό και ήταν θέμα, ο Υπουργός κατά τη διάρκεια της θητείας μου είχε δεν είχε ουσιαστικές εξουσίες ελέγχου καθόλου, αλλά λόγω του ότι ήταν ο πολιτικός προϊστάμενος μπορούσε να επηρεάσει, να μιλήσει μαζί τους και πρέπει να σας πω κύριε Πρόεδρε, ότι εγώ με δική μου πρωτοβουλία, εγώ μόλις ανάλαβα, ασχέτως ότι ο κεντρικός τραπεζίτης δεν είχε έλεγχο πάνω στα συνεργατικά, με δική μου πρωτοβουλία είχα συνάντηση με τον κύριο Ορφανίδη, παρά το ότι ήταν γνωστό ότι ο κύριος Ορφανίδης δεν τα πήγαινε πολύ καλά ούτε με τον Υπουργό Οικονομικών τον τότε, τον Χαρίλαο Σταυράκη, ούτε με τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, εγώ πάντοτε προσπαθούσα, έκαμνα λίγο τον διαμεσολαβητή.”.

Η μαρτυρία του κυρίου Πασχαλίδη εξηγεί, λοιπόν, τον λόγο ύπαρξης της αλληλογραφίας.

Η Ερευνητική Επιτροπή ρώτησε επίσης και τον πρώην Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, της περιόδου Μαΐου 2007 μέχρι Μαΐου 2012, κύριο Ορφανίδη ποια ήταν η

συνεργασία του με τον εκάστοτε Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας, δεδομένης της περιορισμένης αρμοδιότητας του τελευταίου και δεδομένου ότι η Ερευνητική Επιτροπή εντόπισε κάποια αλληλογραφία μεταξύ του ίδιου με δύο Υπουργούς Εμπορίου και Βιομηχανίας. Ο κ. Ορφανίδης απάντησε ως εξής:

“Κοιτάξετε να δείτε τα πράγματα του Συνεργατισμού ήταν αρκετά σοβαρά έτσι ώστε όταν τα διαπίστωσα, στην Κεντρική Τράπεζα, γύρω στον Δεκέμβρη του 2009, ένα από τα πρώτα πράγματα τα οποία έκαμα ήταν να ενημερώσω τον αρμόδιο Υπουργό που ήταν τότε ο Αντώνης Πασχαλίδης. Διότι, τονίζω, δεν είναι θέμα το πώς ακριβώς ήταν η νομοθεσία μόνο την οποία διαμόρφωνε η Κυβέρνηση. Είναι γνωστό στην Κύπρο ότι αυτή η Κυβέρνηση σε πολλά επεισόδια στο παρελθόν, πλέον από ένα επεισόδια. Όταν δημιουργήθηκαν προβλήματα στον Συνεργατισμό ουσιαστικά έπιασε χρήματα του φορολογούμενου για να διασώσει συγκεκριμένα, για τα οποία δεν έπρεπε να επωφεληθούν της ζημιάς. Γι' αυτό έπρεπε να ενημερωθεί η Κυβέρνηση... [Σ]χετικά με τον κύριο Πασχαλίδη, είχα μια φιλική συνεργασία και δεν νομίζω ότι ο ίδιος από μόνος του μπορούσε να κάνει πολλά πράγματα... Ούτε η Κεντρική Τράπεζα, ούτε ο Υπουργός μόνος του δεν μπορεί να το κάμει, αλλά ένας Υπουργός θα μπορούσε να το θέσει σαν θέμα προς συζήτηση. Και να σας θυμίσω σχετικά ότι δεν ήταν καινούργιο αυτό το θέμα. Ήταν ένα θέμα το οποίο υπήρχε για πολλά χρόνια... Και γι' αυτόν τον λόγο ενημέρωσα με μεγάλη λεπτομέρεια των Αντώνη Πασχαλίδη, να σας πω ότι ενημέρωσα επίσης, όχι τόσο με επιστολές, αλλά είχα κάνει συναντήσεις στο γραφείο του, επειδή ήταν πολύ - πολύ επικίνδυνη η περίοδος για την Κύπρο, όταν ανέλαβε ο Νεοκλής Συλικιώτης που ήταν ο τελευταίος χρόνος ουσιαστικά της θητείας μου. Ανέλυσα ενδελεχώς τα προβλήματα του Συνεργατισμού με τον Νεοκλή Συλικιώτη, όπως τα είχα αναλύσει με τον Αντώνη Πασχαλίδη. Είναι πιο σημαντικό από ότι θα μπορούσε να γίνει με τον Νεοκλή Συλικιώτη εξαιτίας των αποφάσεων που είχαν ληφθεί προηγουμένως, τα οποία είχαν δημιουργηθεί το επιπρόσθετο πρόβλημα... Θυμάμαι ότι ο κύριος Πασχαλίδης έκανε κάποια προσπάθεια, η οποία όμως δεν πήγε μακριά. Για παράδειγμα είχε ζητήσει την πρώτη φορά που είχα επικοινωνήσει μαζί του, από το τέλος του 2009, εκείνη την εποχή, είχε ζητήσει εξηγήσεις και από την ΥΕΑΣΕ. Μου είχε στείλει σε μια από τις επιστολές του, επιστολή που είχε λάβει από την ΥΕΑΣΕ, που από ό,τι θυμάμαι η ΥΕΑΣΕ του έλεγε, μα δεν υπάρχει πρόβλημα. Ουσιαστικά αυτό του έλεγε. Και έπρεπε εγώ ουσιαστικά να τον πείσω τον κύριο Πασχαλίδη ότι δεν ήταν έτσι τα πράγματα, ότι

υπήρχε πρόβλημα και έπρεπε να γίνει κάποιου είδους escalation. Δεν νομίζω όμως ότι ο κύριος Πασχαλίδης μπορούσε από μόνος του να κάνει πολλά πράγματα.”.

Για το θέμα της επικοινωνίας Διοικητών Κεντρικής Τράπεζας και Υπουργών Εμπορίου και Βιομηχανίας αναφέρθηκε στην κατάθεση του και ο τότε Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, Μάιος 2012 μέχρι και Απρίλιο 2014, κ. Πανίκος Δημητριάδης.

Ο κ. Δημητριάδης ανέφερε:

“Υπήρχαν πολλές συζητήσεις με τη Κυβέρνηση... δεν θυμάμαι ακριβώς τι επιστολές στάληκαν, αλλά οι παραστάσεις γίνονταν και ανεπίσημα με το Υπουργείο Εμπορίου, αλλά και προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον κύριο Δημήτρη Χριστόφια για τις μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να γίνουν στον Συνεργατισμό μέσω του προγράμματος φυσικά.”.

Στην ερώτηση ποιοι ήταν Υπουργοί Εμπορίου και Βιομηχανίας επί της θητείας του στην Κεντρική Τράπεζα απάντησε *“...ήταν ο Νεοκλής Συλικιώτης την πρώτη περίοδο επί Δημήτρη Χριστόφια...”* ενώ για την περίοδο Νίκου Αναστασιάδη *“...δεν θυμάμαι ποιος ήταν Υπουργός...”*.

Στην υπόδειξη ότι μπορεί να μη θυμάται το όνομα του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας αλλά να θυμάται ότι είχε κάποιες επαφές απάντησε:

“Κοιτάξετε, επειδή η περίοδος εκείνη ήταν το αποκορύφωμα της κρίσης ουσιαστικά ο Μάρτιος του 2013, Απρίλης, εκεί, και δεν θυμάμαι εκτός από τις διαπραγματεύσεις με τις οποίες λάμβαναν μέρος και τα υπουργεία να είχα άλλη επαφή με τον Υπουργό Εμπορίου, τον επόμενο Υπουργό Εμπορίου. Διότι όλα γίναν πλέον μετά μέσω των συμφωνιών για το πρόγραμμα και το γεγονός ότι δεν θυμάμαι και το όνομα του Υπουργού Εμπορίου, νομίζω είναι ενδεικτικό. Μάλλον ήταν ο κύριος Λακκοτρύπης, ήταν, τώρα τον θυμήθηκα. Ναι, βέβαια αρκετές φορές τον είδα τον κύριο Λακκοτρύπη, αλλά δεν θυμάμαι να είχαμε συζητήσει ποτέ για θέμα Συνεργατισμού. Ο κύριος Λακκοτρύπης κυρίως ασχολείτο με τα θέματα του φυσικού αερίου πιστεύω... Τώρα μπορεί να είχαν γίνει επιστολές ενδεχομένως να είχαν κοινοποιηθεί επιστολές, δε θυμάμαι, γίνονταν πολλές επιστολές προς την Κυβέρνηση από την Κεντρική Τράπεζα, αλλά δεν έχω τα έγγραφα για να θυμηθώ κιόλας ακριβώς τι είχε γίνει εκείνη την περίοδο.”.

Από την μια η αλληλογραφία αντικατοπτρίζει την προσωπική ευαισθησία των Υπουργών και των Διοικητικών της Κεντρικής Τράπεζας για τα διαδραματιζόμενα στο

Συνεργατισμό, από την άλλη όμως υποδηλώνει ίσως μια κάποια σύγχυση για το ποιος είναι το αρμόδιο όργανο. Πέραν τούτου οι εκάστοτε ενέργειες ήταν προσωπική πρωτοβουλία των Υπουργών Εμπορίου και Βιομηχανίας και όχι καθορισμένη συνεχής κυβερνητική πολιτική. Τούτο αποδεικνύεται και από τις κάτωθι επιπρόσθετα μαρτυρίες των κυρίων Λιλλήκα και Πασχαλίδη.

Ο κ. Λιλλήκας ερωτηθείς αν εγίνονταν, σαν θέμα τακτικής, συζητήσεις για τον Συνεργατισμό επί Υπουργίας του απάντησε τα εξής:

“Γίνοντο συζητήσεις του επιπέδου του Υπουργείου και γίνοντο συζητήσεις από το 2003, όχι μόνο για κάποιες καθυστερήσεις και ακόμα προβλήματα που παρουσιάζοντο ιδιαίτερα σε κάποιες Συνεργατικές εταιρείες, οι οποίες δεν ήταν και επαγγελματικά στελεχωμένες θα έλεγα και δεδομένου ότι είχαμε ξεκινήσει από το 2003 μια προσπάθεια εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αλλά και στον οργανισμό, στα νέα δεδομένα που θα δημιουργούντο ναι, είχαμε συζητήσει και με τον Συνεργατισμό το γενικότερο ζήτημα και του εκσυγχρονισμού και της επίλυσης αυτών των θεμάτων. Θυμάμαι είχε γίνει και μια συζήτηση για το ενδεχόμενο να υπάρξει συνεννόηση κάποιων συνεργατικών εταιρειών για να περάσουμε σε ένα πιο επαγγελματικό επίπεδο, αυτά έτσι ως γενική συζήτηση με τον Συνεργατισμό. Γιατί πρώτα δεν λέγεται στον Νόμο, δεν υπάρχει αναφορά στον Νόμο που μου έχετε διαβάσει, είτε για λόγους πρακτικής ενδεχόμενα όταν αφορούσαν, όταν μια εταιρεία ήθελε να αποποιηθεί ή να πουλήσει περιουσιακά στοιχεία για κάποιον λόγο έρχονταν στον Υπουργό...”.

Επιπλέον, σε ερώτηση της Επιτροπής, εάν ο κ. Λιλλήκας είχε την ευκαιρία να συζητήσει με τον Έφορο τυχόν προβλήματα που πήγαζαν από τη νομοθεσία ή σε σχέση με την αποτελεσματική εποπτεία πάνω στα ΣΠΙ ή τον τρόπο που λειτουργούσαν τα ΣΠΙ, απάντησε τα εξής:

“Όχι, προβλήματα αυτής της μορφής όχι, αλλά είχαμε συζητήσει καθυστερήσεις, για παράδειγμα στην εναρμόνιση και η αντίληψη που υπήρχε τότε ήταν μιας αυτοτελής του Συνεργατισμού σαν ΣΠΕ γενικά, με μειωμένη την εποπτεία ή τις παρεμβάσεις ή τις εξουσίες πάνω στο Υπουργείο, στην Εκτελεστική Εξουσία. Ζητήματα καθυστερήσεων θυμούμαι ότι είχαμε συζητήσει, όπως και ενδεχόμενης συνένωσης ΣΠΕ και να πάμε σε πιο επαγγελματικό προσωπικό σταδιακά, αλλά όπως ξέρετε η φύση του Συνεργατισμού με τις εκλογές που εξέλεγαν τοπικές εκλογές τα μέλη να δυσκόλεψαν τις επιτροπείες, ήταν ένα πολύ ιδιόμορφο σχήμα, όπου σταδιακά, σιγά - σιγά και τα ίδια τα κόμματα, αν

συμμετείχαν πλέον, που συμμετείχαν ακόμα και στις εκλογές των σχολικών εφορειών, με αποτέλεσμα να γίνεται και πιο δύσκολο το έργο της όποιας εποπτικής αρχής... Είχαμε συζητήσεις και με τον κύριο Χλωρακιώτη και τον Λύρα για τις αδυναμίες που υπήρχαν και καθυστερήσεις και στην εναρμόνιση, αλλά και τη μη αποτελεσματικότητα κάποιων ΣΠΙ. Ήταν γι' αυτό που είπαμε για συνένωση. Όμως από τη στιγμή που υπήρχε αυτή η δομή και ο χαρακτήρας του Συνεργατισμού να εκλέγονται οι επιτροπές, έπρεπε να αλλάξει άρδην ο νόμος και η φιλοσοφία του Συνεργατισμού, κάτι που αντιλαμβανόμαστε ότι με τη συμμετοχή των κομμάτων ήταν αδύνατο να αλλάξει ο νόμος για τον Συνεργατισμό και να μετατραπεί σε ένα τραπεζικό ίδρυμα κλασσικού τύπου, έστω με κοινωνικές ευαισθησίες, γιατί ουσιαστικά ήταν να ωσάν να βγάζαμε τα κόμματα έξω.”.

Για τις ενέργειες του κύριου Πασχαλίδη επί Υπουργίας του συνοψίζονται τα εξής λεχθέντα:

“Η Ελεγκτική Υπηρεσία στον Συνεργατισμό έπρεπε να ελέγχει, η εποπτική αρχή να κάνει την εποπτεία της και το Συμβούλιο να δίνει και κατεύθυνση, αλλά μέσα σε αυτά τα πλαίσια μπορώ να απαντήσω κύριε Πρόεδρε, εγώ θυμάμαι ότι μέσα στα πράγματα που συζητήσαμε και στην Κεντρική αλλά και με τον Διοικητή της Κεντρικής και με τους άλλους φορείς, ήταν ότι πρέπει να γίνει εκσυγχρονισμός... Συζητήθηκε και μεταξύ μου εμένα και του Διοικητή της Κεντρικής και του Συμβουλίου του Συνεργατικού και της ηγεσίας και βρήκαμε μια λύση ότι έπρεπε να δείξουμε... αντιλαμβάνεστε δεν είναι εύκολο πράγμα στην Κύπρο κάποιος που είναι ο γραμματέας του Συνεργατικού να αντικατασταθεί, ένας άνθρωπος που υπηρέτησε την κοινότητα του, πολύ συντηρητικά πράγματα. Και πρέπει να σας πω ότι δώσαμε μάχες για να κάνουμε κάποια βήματα, να βελτιώσουμε και διαδικασίες που βελτιώσαμε και φαίνεται σε πολλές εκθέσεις και του κεντρικού τραπεζίτη, αλλά και των ευρωπαϊκών θεσμών και στα αποτελέσματα, αλλά και άρχισε η διαδικασία της συνένωσης... Κάλεσα πρώτο ξεχωριστά την ηγεσία του Συνεργατισμού, ... στους οποίους θυμάμαι ήμουν και λίγο, όχι λίγο, ήμουν πολύ αυστηρός, τους είπα τα διάφορα θέματα που ήγειρε ο Διοικητής της Κεντρικής, κάποιιοι θυμάμαι λεν μου "μα αυτός εν τζιαι έχει... δεν μπορεί να μας ελέγξει". "Δεν έχει σημασία εάν μπορεί να σας ελέγξει ή όχι, εγώ θέλω να μου απαντάτε αυτά τα πράγματα και δεν δέχομαι ότι θα συνεχίσατε έτσι" και κάποιιοι έλεγαν "ναι, μα προσπαθούμε το ένα, το άλλο". Εν πάση όμως περιπτώσει, η αλήθεια είναι ότι όλοι ανέλαβαν εκεί ότι πρέπει κάποια πράγματα να βελτιωθούν ουσιαστικά, να διορθωθούν. Επίσης κάλεσα τον κύριο

Λύρα... αλλά του έγγραφα κιάλας και μετά τους κάλεσα και μαζί και τους είπα εγώ, ασχέτως εξουσιών, ασχέτως τι λέει ο Διοικητής ή τι δεν λέει, θέλω κάποια πράγματα και ήμουν ξεκάθαρος και πολύ αυστηρός...”.

Όπως ήδη αναφέραμε υπήρξε μια ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ του κυρίου Πασχαλίδη και του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας. Κάνουμε αναφορά στην επιστολή του Διοικητή προς τον κύριο Πασχαλίδη, ημερ. 22/2/2011. Επισημαίνει στην επιστολή προβλήματα που σχετίζονται με την κεφαλαιακή επάρκεια και την διαχείριση κινδύνων της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων ΣΠΙ. Επισημαίνει πιο συγκεκριμένα επιδείνωση των ΜΕΧ και έλλειμα κεφαλαίων στα €217εκ., καθώς επίσης προβλήματα στην εσωτερική διακυβέρνηση των ΣΠΙ.

Εισηγείται δε τη λήψη μέτρων από την κυβέρνηση για ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας του ΣΠΤ αν δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα από τον Έφορο για εξυγίανση του.

Ο κ. Πασχαλίδης δεν απαντά ότι δεν είναι αρμόδιος για να λάβει μέτρα. Αντίθετα με επιστολή του ημερ. 13/4/2011 πληροφορεί τον Διοικητή ότι συζήτησε τα προβλήματα με στελέχη του Συνεργατικού Κινήματος στις 16/3/2011 και ζήτησε γραπτώς τις απόψεις του Εφόρου επί των εγυρόμενων προβλημάτων.

Σε απαντητική του επιστολή ο Διοικητής επαναλαμβάνει, παρά τις διαβεβαιώσεις του κ. Πασχαλίδη, τις ίδιες ανησυχίες ιδιαίτερα για την έλλειψη κεφαλαίου για την οποία αιτιάται την ΥΕΑΣΕ και εισηγείται παρέμβαση της κυβέρνησης. Αποτέλεσμα των επιστολών του Διοικητή ήταν όπως ο Υπουργός Εμπορίου ενημερώσει για τα προβλήματα τον Υπουργό Οικονομικών με επιστολή του ημερ. 11/5/2011.

Ανοίγουμε εδώ μια μικρή παρένθεση για ν' αναφερθούμε σε κάποια σχετικά σημεία της σύντομης ενώπιον μας κατάθεσης του κ. Χαρίλαου Σταυράκη. Υπήρξε Υπουργός Οικονομικών επί Προεδρίας του κ. Δημήτρη Χριστόφια από το Φεβρουάριο του 2008 μέχρι τέλος Ιουλίου 2011.

Θέσαμε υπόψιν του κ. Σταυράκη το περιεχόμενο πρακτικών συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου των ημερ. 8/3/2010 και 29/3/2011 απ' όπου προκύπτει ότι συζητήθηκαν προβλήματα του ΣΠΤ ή και του Συνεργατισμού ευρύτερα. Υπήρχαν οδηγίες του Προέδρου της Δημοκρατίας προς τον ίδιο και τον Υπουργό Εμπορίου όπως επιληφθούν των προβλημάτων. Ο ίδιος επίσης αναφέρθηκε σε δύο άλλα πρακτικά συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 2/12/2010 και 7/4/2011

στη διάρκεια των οποίων έγιναν αναφορές σε προβλήματα στον ΣΠΤ. Ρωτήθηκε από την Επιτροπή αν σαν αποτέλεσμα των εν λόγω συζητήσεων λήφθηκαν κάποια μέτρα. Οι απαντήσεις του δεν ήταν πολύ σαφείς. Δεν θυμόταν συγκεκριμένα λόγω της παρόδου του χρόνου, αλλά κάπως αόριστα μας είπε ότι δόθηκε *“...το μήνυμα στη Συνεργατική ότι θα πρέπει να βελτιώσουν τον δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων, διότι... ήταν το μεγάλο πρόβλημα του Συνεργατισμού...”* Ίσως δε υπήρξε στο Προεδρικό συνάντηση και με το κύριο Χλωρακιώτη όπου του τονίσθηκε το πρόβλημα. Όπως ήδη αναφέρθηκε πιο πάνω η τροποποίηση του βασικού Ν.22/1955 με τον Ν.107(Ι)/2013 είχε ως αποτέλεσμα οι εξουσίες του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας να καταργηθούν ρητώς με την προσθήκη περιορισμών και καταργήσεων στο άρθρο 4Γ. Τούτο κρίθηκε αναγκαίο διότι την περίοδο αυτή ο Έφορος απώλεσε τελείως τον έλεγχο επί των ΣΠΙ και η αρμοδιότητα ελέγχου πέρασε εξολοκλήρου στην ΚΤΚ.

6.4.2 Έμμεσος έλεγχος

Πέραν του άρθρου 3 του Ν.22/1985, το οποίο ρητώς αναφέρεται στις εξουσίες του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας, ο εκάστοτε Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας διάθετε και κάποιες εκ του Νόμου παρεπόμενες εξουσίες ή/και υποχρεώσεις σχετικά με τις ετήσιες εκθέσεις του Εφόρου αλλά και της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιριών.

Οι παρεπόμενες εξουσίες ή/και υποχρεώσεις του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας σχετικά με την ετήσια έκθεση του Εφόρου εντοπίζονται στο άρθρο 20(1) του Ν.22/1985.

Από 1/8/1987 μέχρι και σήμερα, το άρθρο 20(1) παρουσιάζει την εξής μορφή:

“Ετήσια Έκθεσις

20.-(1) Το ταχύτερον δυνατόν μετά την λήξιν εκάστου έτους, ο Έφορος οφείλει να αποστείλη εις το Υπουργικόν Συμβούλιον, μέσω του Υπουργού, ετησίαν έκθεσιν αφορώσαν εις την κατά το διαρρεύσαν έτος ενάσκησιν των αρμοδιοτήτων αυτού.”

Σύμφωνα με το άρθρο 20(1) του Ν.22/1985 ο Έφορος είχε υποχρέωση ετησίως να αποστέλλει, μέσω του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας, στο Υπουργικό Συμβούλιο έκθεση για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Εδώ προκύπτει το ερώτημα εάν με αυτή την υποχρέωση ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας ήτο απλός

κομιστής της έκθεσης προς το Υπουργικό Συμβούλιο ή όφειλε και να την εξετάζει. Η απάντηση στο ερώτημα είναι σημαντική για την περίοδο 25/7/2003 έως 8/9/2013 όπου ναί μεν οι εξουσίες του Υπουργού επί των ΣΠΙ και επί του Εφόρου είχαν απολεσθεί, εντούτοις ο Έφορος διατηρούσε ακόμη εξουσίες επί των ΣΠΙ, και επομένως οι ετήσιες εκθέσεις περιλάμβαναν και την άσκηση των αρμοδιοτήτων του Εφόρου επί των ΣΠΙ. Είναι σημαντικό επίσης να λεχθεί ότι παρόλες τις 23 τροποποιήσεις του Ν.22/1985 από το 2003 μέχρι και το 2013 ο Νομοθέτης επέλεξε να μην τροποποιήσει το άρθρο 20. Επομένως, ο Νομοθέτης δίνοντας την παρεπόμενη αυτή εξουσία στον ίδιο τον Υπουργό και όχι σε κάποιο άλλο όργανο της Διοίκησης, καθώς και διατηρώντας την υποχρέωση αυτή αναλλοίωτη από το 1987 μέχρι και σήμερα, κατά τη γνώμη μας, ήθελε να ενημερώνεται ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας για τον τρόπο που ο Έφορος, οποίος και διοριζόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο, ασκούσε τις αρμοδιότητες του. Ναι μεν, ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας δεν είχε εξουσίες εποπτικού ελέγχου από το 2003 και μετά, όφειλε όμως να ενημερώνεται για τα πεπραγμένα του Εφόρου και να ενημερώνει το Υπουργικό Συμβούλιο, ώστε αυτό να πάρει μέτρα που θεωρούσε απαραίτητα, δεδομένου ότι το τελευταίο διορίζε τον Έφορο.

Οι παρεπόμενες εξουσίες ή/και υποχρεώσεις του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας σχετικά με την ετήσια έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιριών εντοπίζονταν στο εδάφιο 13 του άρθρου 19 του Ν.22/1985, προτού αυτός τροποποιηθεί με τον περί Συνεργατικών Εταιριών (Τροποποιητικό) (Αρ.2) Νόμο του 2014 εφεξής “Ν.122(Ι)/2014”.

Είναι σημαντικό να λεχθεί εκ νέου ότι με το άρθρο 19 του αρχικού Ν.22/1986 εγκαθιδρύθηκε Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιριών (εφεξής “ΕΥΣΕ”), η οποία θα διενεργούσε υποχρεωτικό έλεγχο επί των λογαριασμών αλλά και της οικονομικής διαχείρισης των ΣΠΙ. Η ΕΥΣΕ καταργήθηκε στις 25/7/2014, με το Ν.122(Ι)2014.

Επομένως, από την 1/8/1987 μέχρι και την 24/7/2014, το εδάφιο 13 του άρθρου 19 παρουσίαζε την εξής μορφή:

“(13)(α) Το ταχύτερον δυνατόν μετά την λήξιν εκάστου έτους, εν πάση δε περιπτώσει ουχί βραδύτερον της 30ής Ιουνίου, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλη τω Υπουργώ, μέσω του Εφόρου, ετήσιαν έκθεσιν επί της ασκήσεως των εν τω παρόντι άρθρω αναφερομένων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων της Υπηρεσίας. Εν τη ετησία εκθέσει

δέον όπως περιλαμβάνονται αντίγραφα των ηλεγμένων λογαριασμών και της εκθέσεως του ελεγκτού της Υπηρεσίας.

(β) Μετά την υποβολήν της ετήσιας εκθέσεως της Επιτροπής εις τον Υπουργόν, αντίγραφον αυτής υποβάλλεται υπό του Υπουργού εις το Υπουργικόν Συμβούλιον και την Βουλήν των Αντιπροσώπων.” (υπογράμμιση δική μας)

Σύμφωνα με την παράγραφο (α) του εδαφίου (13) του άρθρου 9 ο Έφορος είχε την υποχρέωση να υποβάλλει στον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας την ετήσια έκθεση της ΕΥΣΕ, η οποία θα έπρεπε να περιλαμβάνει και τα αντίγραφα των ελεγμένων λογαριασμών και των εκθέσεων των Ελεγκτών της ΕΥΣΕ. Στην παράγραφο (β) του εν λόγω εδαφίου, θεσπίζεται παρόμοια υποχρέωση με αυτή του άρθρου 20(1) του Ν.22/1985, δηλ. ο Έφορος μέσω του Υπουργού να αποστέλλει την έκθεση της ΕΥΣΕ στο Υπουργικό Συμβούλιο και τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Σε αντίθεση με την ετήσια έκθεση του Εφόρου, η οποία κατατίθεται στον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας για να την προωθήσει στο Υπουργικό Συμβούλιο, η έκθεση της ΕΥΣΕ προβλέπεται ρητά, σε ξεχωριστή παράγραφο του εδαφίου 13, η υποχρέωση υποβολής της στον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας, και σε επόμενη παράγραφο η υποχρέωση για διαβίβαση.

Σημαντική είναι η περίοδος 25/7/2003 έως την 24/7/2014 όπου παρόλο ότι οι εξουσίες του Υπουργού επί των ΣΠΙ είχαν ουσιαστικά εκμηδενισθεί, εντούτοις οι εκθέσεις τις ΕΥΣΕ εξακολουθούσαν να υποβάλλονται στον Υπουργό. Καλό είναι να σημειωθεί ότι από το 2003 μέχρι το 2014 έγιναν 29 τροποποιήσεις του Ν.22/1985, εντούτοις ο Νομοθέτης θεώρησε ότι ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας έπρεπε να συνεχίσει να λαμβάνει της εκθέσεις της ΕΥΣΕ.

Η Ερευνητική Επιτροπή ζήτησε δειγματοληπτικά 408 εκθέσεις¹⁵ ελεγκτών της ΕΥΣΕ για τα έτη 2000-2012, όπου διαφαίνεται ότι οι Ελεγκτές εντόπιζαν ποικίλες ατασθαλίες ή/και παρατυπίες ή/και παρανομίες στα υπό έλεγχο ΣΠΙ, όπου διαφαίνεται ότι αυτές επαναλαμβάνονταν. Αυτές οι ατασθαλίες ή/και παρατυπίες ή/και παρανομίες, εξ αντικειμένου περιήλθαν σε γνώση του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας.

---

¹⁵ ΣΠΕ Στροβόλου, ΣΠΕ Καίμακλίου, ΣΠΕ Λατσιών, ΣΤ Λευκωσίας, ΣΤ ΑΤΗΚ, ΣΤ Δασκάλων, ΣΤΕΛΕΜΕΚ, ΣΤΑΔΥΛ ΛΤΔ, ΣΟΤΑΔΥΚ ΛΤΔ, ΣΠΕ Δερύνειας, ΣΠΕ Κοντέας, ΣΠΕ Μακράσukas, ΣΠΕ Αγίας Νάπας, ΣΠΕ Παραλιμνίου, ΣΤ Αμμοχώστου Λτδ, Συνεργατικό Ταμειυτήριο Λύσης, ΣΠΕ Αλληλεγγύης Αραδίππου, ΣΠΕ Αθαινού, ΣΠΕ Λειβαδιών, Συν Ταμ Δημοσίων Υπαλλήλων, Συνεργατικό Ταμειυτήριο Λάρνακας, ΣΠΕ Αγίας Φύλας, ΣΠΕ Κυπερούντας, ΣΠΕ Μέσα Γειτονιάς, ΣΠΕ Ορεινών Θέρετρων, Σ Τ Λεμεσού, ΣΤ Δημ. Υπαλλήλων Λεμεσού, ΣΠΕ Πέγειας, ΣΠΕ Κάτω Πάφου, ΣΠΕ Στρουμπιού, ΣΤ Πάφου, ΣΠΕ Πολεμιού.

Από τον έλεγχο των πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου, τα οποία μας έχουν αποσταλεί από τον Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, προκύπτει ότι ως επί το πλείστο όλοι οι Υπουργοί Εμπορίου και Βιομηχανίας κατέθεταν τις εκθέσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο. Θέμα όμως προκύπτει για το τι έπρατταν οι Υπουργοί Εμπορίου και Βιομηχανίας όταν παραλάμβαναν τις εκθέσεις αυτές, ειδικά για την περίοδο μετά το 2003 όπου οι ευθύνες τους ήταν αποκλειστικά παρεπόμενες. Το ερώτημα αυτό τέθηκε στους κυρίους Υπουργούς Εμπορίου και Βιομηχανίας, της περιόδου αυτής, οι οποίοι βρέθηκαν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής.

Από την κατάθεση του κύριου Πασχαλίδη συνοψίζονται τα εξής λεχθέντα:

“Μάλιστα, βάσει της σχετικής νομοθεσίας ο εκάστοτε Υπουργός Εμπορίου παρουσιάζει την έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας τόσο στο Υπουργικό Συμβούλιο και μετά με απόφαση του Υπουργικού, εξουσιοδοτείται ο Υπουργός να τα καταθέσει στη Βουλή. Όλα αυτά έχουν κατατεθεί... Θεωρείτο περισσότερο τυπική η διαδικασία παρά ουσιαστική. Εάν κάποιος Υπουργός ρωτούσε κάποια πράγματα, όφειλε ο Υπουργός Εμπορίου να επεξηγήσει, να δώσει περισσότερες διευκρινίσεις... Βασικά ο Υπουργός Εμπορίου, που ήταν ο αρμόδιος Υπουργός, εκείνος έπρεπε να ξέρει όλες τις λεπτομέρειες και εκείνος είχε τις επαφές και με τους διάφορους φορείς του Συνεργατικού Κινήματος, της ηγεσίας, της εποπτείας και όλων των άλλων, δεν ήταν θέμα των άλλων 10 Υπουργών... Δεν εγίνετο ουσιαστική συζήτηση. Η αλήθεια όμως κύριε Πρόεδρε, λαμβάνουμε υπόψη, πάντα ρωτούσα, τουλάχιστον εδώ τους αρμόδιους του κινήματος, τον επόπτη, τον Έφορο για αυτά τα ελλείμματα και πάντα πρέπει για να δώσουμε μια πλήρη εικόνα. Όταν ένας είναι χρηματοπιστωτικό ιδρύματα 50- 60 χρόνια ongoing business, είναι φυσικό και λογικό ότι θα υπάρχουν και μη εξυπηρετούμενα δάνεια και καθυστερήσεις και όλα αυτά. Το ποσό, το συνολικό ποσό εάν λάβουμε υπόψη τι ήταν, δεν ήταν τόσο τρομακτικό, δηλαδή εγώ θυμάμαι ότι, νομίζω το αναφέρει και ο διοικητικής της Κεντρικής, ότι το έλλειμμα, το συσσωρευμένο έλλειμμα, όχι έλλειμμα ενός χρόνου, ήταν €157 εκ.”.

Από την κατάθεση του κύριου Λιλλήκα συνοψίζονται τα εξής λεχθέντα:

“Κύριε Πρόεδρε, δυσκολεύομαι να θυμηθώ για να πω την αλήθεια, αλλά για να γίνει, από την εμπειρία μου ως Υπουργός, όχι μόνο για τον Συνεργατισμό, για να γίνει συζήτηση έπρεπε μέσα στην έκθεση που έβαλε κάποιος Υπουργός να υπήρχε κάποιο σοβαρό αντικείμενο, το οποίο να ήταν το αντικείμενο της συζήτησης, διαφορετικά

πολλές εκθέσεις πήγαιναν για τυπικούς λόγους στο Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά δεν θυμάμαι τη συγκεκριμένη ημερομηνία.”.

Είναι ασφαλές επομένως να καταλήξουμε ότι οι Υπουργοί Εμπορίου και Βιομηχανίας, ως προς τις παρεπόμενες εξουσίες ή/και υποχρεώσεις τους, ασκούσαν το ελάχιστο των αρμοδιοτήτων τους περιορίζοντας απλώς στην διαβίβαση των εκθέσεων προς το Υπουργικό Συμβούλιο μη προβαίνοντας σε εξέταση των εκθέσεων και πρόκλησης συζήτησης επί του θέματος στο Υπουργικό Συμβούλιο.

6.5 Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα υπό εξέταση από αστυνομικές αρχές

Έχουμε ήδη σε διάφορα σημεία αυτού του κεφαλαίου κάμει αναφορά σε μεγάλο αριθμό ΣΠΙ, στα οποία υπήρξαν κατά καιρούς ατασθαλίες ή παρατυπίες, φαινόμενα τα οποία καλύπτουν μεγάλες χρονικές περιόδους. Για να έχουμε μια πληρέστερη εικόνα αυτών των καταστάσεων ζητήσαμε από το Τμήμα Καταπολέμησης Εγκλήματος του Αρχηγείου Αστυνομίας Κύπρου να μας εφοδιάσει με κατάλογο ΣΠΙ τα οποία τα τελευταία πέντε χρόνια ευρίσκονται υπό διερεύνηση και στα οποία ύποπτοι είναι τα ίδια τα ΣΠΙ, μέλη της Επιτροπείας τους ή υπάλληλοι των ΣΠΙ. Μας παραδόθηκε κατάλογος με 21 ΣΠΙ όπως πιο κάτω αναφέρονται:

1. ΣΠΕ Στροβόλου
2. ΣΠΕ Λήδρας
3. ΣΠΕ Παραλιμνίου
4. ΣΠΕ Αθηαίνου
5. Συνεργατικό Ταμιευτήριο Αμμοχώστου – Λάρνακας
6. ΣΠΕ Αγροτικής Ανάπτυξης Αγγλισίδων
7. ΣΠΕ Βασιλικού Πεντάσχοινου
8. ΣΠΕ Μακράσουκας
9. ΣΠΕ Κοντέας
10. ΣΠΕ Αγίας Νάπας
11. ΣΠΕ Ερήμης
12. ΣΠΕ Πολεμιδιών
13. ΣΠΕ Αγίας Φυλάξεως
14. ΣΤ Λευκωσίας

15. ΣΤ Σολιάς
16. ΣΠΕ Λακατάμιας / Δευτεράς
17. ΣΠΕ Τραχωνίου
18. ΣΠΕ Ακρωτηρίου
19. ΣΠΕ Πόλης Χρυσοχούς
20. ΣΠΕ Τροόδους
21. ΣΤ Αστυνομικών

Να σημειώσουμε ότι για κάποια από αυτά η χρονική περίοδος των υπό εξέταση αδικημάτων εκτείνεται από το 1988 μέχρι το 2009 γι' άλλα από το 2002 μέχρι το 2009, για αρκετά από το 2005 μέχρι το 2011 ή από το 2008 μέχρι το 2013. Εν πάση περιπτώσει ένα χαρακτηριστικό στοιχείο για όλα είναι ότι η υπό διερεύνηση περίοδος καλύπτει την περίοδο 2000 μέχρι 2013.

Όμως για να καταδείξουμε το μέγεθος του προβλήματος ζητήσαμε όπως η ΚΕΔΙΠΕΣ μας εφοδιάσει με κατάλογο ΣΠΙ τα οποία από το 1985 και εντεύθεν καταγγέθηκαν στην Αστυνομία ή τον Γενικό Εισαγγελέα και αφορούσαν τα ΣΠΙ ή/και υπαλλήλους τους ή/και μέλη της Επιτροπείας για ατασθαλίες, κατάχρηση εξουσίας, διαφθορά. Παραθέτουμε πιο κάτω τον εν λόγω κατάλογο.

A/A	ΣΠΙ το οποίο αφορά η καταγγελία	Έτος καταγγελίας
1	ΣΠΕ Σωτήρας	1987
2	ΣΠΕ Λιοπετρίου	1987
3	ΣΠΕ Κοντέας	1987
4	ΣΠΕ Παλλουριώτισσας	1989
5	ΣΠΕ Αγίας Φύλας	1989
6	ΣΠΕ Ασκά	1989
7	ΣΤ. Έγκωμης	1989
8	ΣΠΕ Μενοίκου	1991
9	ΣΤΕΛΜΕΚ	1993

10	ΣΠΕ Δύμων	1993
11	ΣΠΕ Έμπας	1993
12	ΣΠΕ Κρήτου Μαρόττου	1993
13	ΣΠΕ Λακατάμιας	1993
14	ΣΠΕ Αγίας Νάπας	1993
15	ΣΠΕ Κοράκου	1994
16	ΣΠΕ Παρεκκλησιάς	1994
17	ΣΠΕ Πέρα Χωριού	1994
18	ΣΠΕ Μέσα Γειτονιάς	1994
19	ΣΠΕ Εργατών	1995
20	ΣΠΕ Αρακαπά	1997
21	ΣΠΕ Αγίου Τύχωνα – Αμαθουντας	1998
22	ΣΠΕ Πολεμιδιών	1999
23	ΣΤ Έγκωμης	1999
24	ΣΤ. Πάφου	2001
25	ΣΠΕ Πάνω Πλατρών	2002
26	ΣΠΕ Πολεμίου	2002
27	ΣΠΕ Καπέδων	2003
28	ΣΠΕ Φοίτης	2006
29	ΣΠΕ Πεντάκωμου	2007
30	ΣΤ.ΡΙΚ	2007
31	ΣΠΕ Ορεινών Θερέτρων	2007
32	ΣΠΕ Αγίου Αμβροσίου Κερύνειας	2008
33	ΣΠΕ Αθηαίνου	2009

6.6 Επισημάνσεις

Με αφετηρία την νομοθεσία που ρύθμιζε τα θέματα εποπτείας και ελέγχου των ΣΠΤ από το 1985 μέχρι το 2013 και εξετάζοντας τις ενώπιον μας καταθέσεις υπό το φως του εν λόγω νομικού πλαισίου μπορούμε να προβούμε σε κάποιες πρώτες διαπιστώσεις – συμπεράσματα.

Όπως ήδη αναφέραμε η περίοδος 1985 έως 2014 όταν επήλθε η ανακεφαλαιοποίηση από άποψη εποπτείας διακρίνεται σε μικρότερες περιόδους, ήτοι 1985 μέχρι 2003, 2003 μέχρι 2013 και 2013 μέχρι την ανακεφαλαιοποίηση η οποία συμπληρώθηκε αρχές του 2014.

6.6.1 Η περίοδος 1985 μέχρι 2003

6.6.1.1 Ο Υπουργός Εμπορίου

Έχουμε ήδη επισημάνει ότι ο Νόμος παρείχε στον εκάστοτε Υπουργό Εμπορίου μέχρι και το 2003 σημαντικές αρμοδιότητες ώστε η πιστή εφαρμογή τους να είχε σαν αποτέλεσμα τον αποφασιστικό του έλεγχο επί του Εφόρου και μέσον του Εφόρου τον έλεγχο και την καθοδήγηση ολόκληρου του ΣΠΤ. Λυπούμαστε να πούμε ότι όπως προκύπτει όχι μόνο από τα όσα μας κατάθεσε ο κ. Ρολάνδης (ήταν ο μόνος Υπουργός απ' όσους καταθέσαν ενώπιον μας που υπηρέτησε σαν τέτοιος πριν το 2003) αλλά κρίνοντας και απ' όσα οι δύο Έφοροι ιδιαίτερα όμως ο κ. Χλωρακιώτης ότι αυτές οι αρμοδιότητες δεν ασκήθηκαν και αφέθηκαν ν' ατονήσουν. Ο Έφορος παρέμενε ο μόνος κυρίαρχος της κατάστασης.

Οι αιτιάσεις και εξηγήσεις τις οποίες προέβαλε ο κ. Ρολάνδης δεν είναι ικανές να δικαιολογήσουν την αδράνεια του κράτους να ενσκήψει στα σοβαρά προβλήματα του ΣΠΤ και να τ' αντιμετωπίσει. Δεν παραγνωρίζουμε τις σοβαρές δυσκολίες, όπου αυτές μας παρουσιάστηκαν, αλλά οι με βάση τον Νόμον εξουσίες του Υπουργού Εμπορίου μπορούσαν να καταστούν δραστικές και να φέρουν αποτελέσματα.

Η κριτική μας δεν περιορίζεται στην κυβέρνηση στην οποία υπηρέτησε ο κ. Ρολάνδης αλλά επεκτείνεται και στις προηγούμενες κυβερνήσεις ιδιαίτερα από το 1988 και εντεύθεν λαμβάνοντας υπ' όψη ότι η αμέσως προηγούμενη είχε προχωρήσει στη σύσταση της Ερευνητικής Επιτροπής του 1980. Το πρόβλημα του ΣΠΤ είχε μια διάρκεια στο χρόνο όπως οι παρατυπίες και ατασθαλίες που εμφανίζονταν σε διάφορα ΣΠΙ αποκαλύπτουν.

Η κριτική μας μάλιστα δεν περιορίζεται στην εκτελεστική εξουσία αλλά καλύπτει και την Βουλή των Αντιπροσώπων. Όπως είδαμε πιο πάνω εκθέσεις περί του ΣΠΤ κατέθετε ο Υπουργός Εμπορίου ή ακόμη και το Υπουργικό Συμβούλιο προς την Βουλή η οποία στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της θα μπορούσε να λάβει μέτρα ιδιαίτερα υποδεικνύοντας προς την κυβέρνηση την λήψη μέτρων γι' αντιμετώπιση της κατάστασης. Διαφορετικά δεν είχαν νόημα οι πρόνοιες του Νόμου οι οποίες επέβαλλαν την κατάθεση εκθέσεων προς την Βουλή.

6.6.1.2 Ο Έφορος

Ο Έφορος για ολόκληρη την περίοδο την οποία τώρα καλύπτουμε ήταν ο κ. Χλωρακιώτης. Αναφέρθηκε ενώπιον μας σ' ενέργειες και πρωτοβουλίες που έλαβε, στην πρόοδο του Συνεργατικού κινήματος και ειδικότερα του ΣΠΤ. Και ενώ μπορούμε να τον πιστώσουμε μερικώς και να σημειώσουμε την πρόοδο η οποία υπήρξε μέχρι το 2003 στον ΣΠΤ ώστε να καταστεί ένας από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς οργανισμούς του τόπου δεν μπορούμε από την άλλη να μη σημειώσουμε ότι αυτή η ανάπτυξη του ΣΠΤ οφείλεται κυρίως στην αγάπη του απλού κύπριου πολίτη ο οποίος αγκάλιασε τον Συνεργατισμό και κατάθετε τις μικρές ή μεγάλες του οικονομικές σ' αυτόν και προσέτρεχε σ' αυτό για βοήθεια μέσω δανεισμού για να καλύψει ζωτικές του ανάγκες: στεγαστικά δάνεια, δάνεια για σπουδές τέκνων, δάνεια γι' ανάπτυξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Η αποτυχία του Εφόρου αποδεικνύεται από τα τελικά αποτελέσματα. Την τεράστια αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την εμφάνιση ιδιαίτερα ατασθαλιών σε μεγάλο αριθμό ΣΠΙ. Δεν είναι αρκετό αυτό που ο κ. Χλωρακιώτης μας κατάθεσε ότι δηλαδή επί των ημερών του σαν Εφόρου αποκαλύφθηκαν τέτοιες ατασθαλίες και οι υπεύθυνοι υπέστησαν συνέπειες. Το ζητούμενο ήταν να προληφθούν οι ατασθαλίες και να μην εκδηλωθούν. Δεν χρειάζεται να επαναλάβουμε τις ουσιαστικές εξουσίες ελέγχου και εποπτείας που ο Έφορος είχε με βάση τον Νόμο. Είχε τεράστιες εξουσίες προληπτικού ελέγχου τις οποίες δεν άσκησε η δεν άσκησε ικανοποιητικά.

Παραπέμπουμε επίσης στις εκθέσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών η οποία εντόπιζε σωρεία προβλημάτων σε πληθώρα ΣΠΙ και οι οποίες κοινοποιούνταν στον Έφορο καθιστώντας τον γνώστη των καταστάσεων σε κάθε ΣΠΙ.

6.6.1.3 Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Η ΚΤΚ για την περίοδο που τώρα εξετάζουμε δεν είχε αρμοδιότητα ελέγχου και εποπτείας πάνω στον ΣΠΤ πλην βέβαια κάποιας εξουσίας που είχε σε σχέση με την ΣΚΤ στο πλαίσιο του περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου γι' αυτό και δεν θα προχωρήσουμε να κάμουμε οποιοδήποτε σχόλιο.

6.6.2 Η περίοδος 2003 μέχρι 2013

Θυμίζουμε ότι από το 2003 ο Υπουργός Εμπορίου έπαυσε να έχει οποιαδήποτε επίσημη αρμοδιότητα από πλευράς εποπτείας των ΣΠΙ. Η εποπτεία περιήλθε στην ΥΕΑΣΕ επικεφαλής της οποίας ήταν ο Έφορος διορισμένος από το Υπουργικό Συμβούλιο. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι ο Έφορος ήταν υπόλογος στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Οι εξουσίες του Εφόρου παρέμειναν σημαντικές. Για ένα μικρό μέρος της περιόδου αυτής Έφορος ήταν ο κ. Χλωρακιώτης και για το μεγαλύτερο μέρος ο κ. Λύρας. Ούτε και γι' αυτή την περίοδο οι εξουσίες του Εφόρου ασκήθηκαν με επιμέλεια και σύμφωνα με το Νόμο. Υπήρξαν και γι' αυτή την περίοδο πολλές περιπτώσεις ατασθαλιών σε ΣΠΙ που αφορούσαν μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις αξιωματούχους των ΣΠΙ. Θυμίζουμε ιδιαίτερα για την περίοδο 2011-2012 τις επιστολές του Διοικητή της ΚΤΚ ο οποίος επεσήμανε προβλήματα στη λειτουργία των ΣΠΙ. Θα θυμίσουμε και εδώ τις εκθέσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών οι οποίες διαπίστωναν την ύπαρξη σωρείας προβλημάτων και μάλιστα επαναλαμβανόμενων σε μια μακρά διάρκεια ετών.

Σ' αυτό το σημείο θέλουμε να κάνουμε μια παρατήρηση η οποία καλύπτει τόσο την περίοδο όταν ο Έφορος ήταν ο κ. Χλωρακιώτης όσο και αυτήν που Έφορος ήταν ο κ. Λύρας. Απότυχαν και οι δύο ν' ασκήσουν τα καθήκοντα τους. Πέραν των πολλών ατασθαλιών σε ΣΠΙ που επισημαίναμε θυμίζουμε ότι με βάση την πληροφόρηση την οποία μας έδωσε το Αρχηγείο Αστυνομίας για 21 ΣΠΙ εξετάσθηκαν ή εξετάζονται από την αστυνομία περιπτώσεις ενδεχόμενης διάπραξης ποινικών αδικημάτων. Αδικήματα τα οποία ενδεχόμενα διαπράχθηκαν την περίοδο που και οι δύο διαδοχικά εκτελούσαν χρέη Εφόρου.

Παρά το γεγονός ότι ο Υπουργός Εμπορίου δεν είχε τις αρμοδιότητες που είχε πριν το 2003 ώστε άμεσα να ενημερώνει την κυβέρνηση, η τελευταία για όλη αυτή την περίοδο διεφάνη ότι ήταν καλός γνώστης των προβλημάτων του ΣΠΤ. Αυτό

προβάλλει μέσα από την κατάθεση τόσο του κ. Λιλλήκα, αλλά και από αυτήν του κ. Πασχαλίδη, αλλά και από πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου τα οποία τέθηκαν ενώπιον μας για την περίοδο 2008 μέχρι 2013. Σχετικές επίσης είναι οι ενώπιον μας καταθέσεις των Διοικητών της ΚΤΚ. Υπενθυμίζουμε επίσης εκθέσεις τις οποίες ο Υπουργός Εμπορίου κατέθετε στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Είμαστε δυστυχώς υποχρεωμένοι να κάμουμε τις ίδιες διαπιστώσεις για την αδράνεια του κράτους να ενσκήψει στα χρονίζοντα προβλήματα του ΣΠΤ και γι' αυτή την περίοδο όπως αυτές που έγιναν για την προηγούμενη.

7. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ.

7.1 Υπουργικό Συμβούλιο

Στο παρών κεφάλαιο θα δώσουμε κάποια ιδιαίτερη έμφαση στις αρμοδιότητες του Υπουργικού Συμβουλίου σε σχέση με τον περί Συνεργατικών Εταιριών Νόμο του 1985 (εφεξής "Ν.22/1985"), όπως τροποποιήθηκε σταδιακά.

Μετά την τροποποίηση του βασικού Ν.22/1985 από τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) Νόμος του 2003 (εφεξής "Ν.123(Ι)/2003"), η αρμοδιότητα για τον διορισμό του Εφόρου Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών ή του Εφόρου Υπηρεσίας Εποπτείας Συνεργατικών Εταιριών ή του Εφόρου Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιριών, με βάση το άρθρο 4, μεταβιβάστηκε από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας στο Υπουργικό Συμβούλιο. Έτσι από **την 25/7/2003 μέχρι και σήμερα** το άρθρο 4 του Ν.22/1985 αναφέρει τα εξής:

“Έφορος

- 4.- (1) *Το Υπουργικό Συμβούλιο διορίζει για χρονική περίοδο πέντε ετών, η οποία είναι ανανεώσιμη, πρόσωπο ανωτάτου ηθικού και επαγγελματικού επιπέδου, με πείρα και αποδεδειγμένη ικανότητα στα οικονομικά συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών, τη διοίκηση επιχειρήσεων, τα νομικά ή τη λογιστική ως Έφορο της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών:...*
- (3) *Ο Έφορος δε δύναται να διωχθεί πειθαρχικά και παύεται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, εφόσον δεν πληροί πλέον τις απαραίτητες*

προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων του ή έχει υποπέσει σε βαρύ παράπτωμα.” (υπογράμμιση δική μας).

Σύμφωνα, λοιπόν με το άρθρο 4 το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την εκ του νόμου αρμοδιότητα τόσο να διορίζει αλλά και να παύει τον Έφορο. Εξασκώντας την αρμοδιότητα του αυτή το Υπουργικό Συμβούλιο διόρισε το 2003 ως Έφορο τον κύριο Ερωτόκριτο Χλωρακιώτη ενώ το 2004 και το 2009 ως έφορο τον κύριο Κωνσταντίνο Λύρα. Ενώ από το 2014 και μετά διορίστηκε ως αναπληρωτής έφορος από τον Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας, βάση όμως του άρθρου 4Α, ο κ. Κύπρος Πρωτόπαπας.

Αναμένετο επομένως ότι το Υπουργικό Συμβούλιο θα είχε και την υποχρέωση να ελέγχει ανά τακτά χρονικά διαστήματα τις πράξεις του διοριζόμενου οργάνου, και ειδικά στη συγκεκριμένη περίπτωση όπου το εδάφιο 3 του άρθρου 4, αναφέρει ρητά ότι το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την εξουσία παύσης του Εφόρου όταν πλέον δεν πληροί τις προϋποθέσεις διορισμού του.

Για το λόγο αυτό ο Νομοθέτης έκρινε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο έπρεπε να πληροφορείται για τα πεπραγμένα του Εφόρου και για το λόγο αυτό θέσπισε το άρθρο 20 του βασικού Ν.22/1985, το οποίο από την 1^η Αυγούστου 1987 μέχρι και σήμερα, παρουσιάζει την εξής μορφή:

“Ετήσια Έκθεσης

20. (1) *Το ταχύτερον δυνατόν μετά την λήξιν εκάστου έτους, ο Έφορος οφείλει να αποστείλη εις το Υπουργικόν Συμβούλιον, μέσω του Υπουργού, ετησίαν έκθεσιν αφορώσαν εις την κατά το διαρρεύσαν έτος ενάσκησιν των αρμοδιοτήτων αυτού.*

(2) *Αντίγραφον της ετησίας εκθέσεως του Εφόρου προς το Υπουργικόν Συμβούλιον, κατατίθεται υπό του Υπουργικού Συμβουλίου εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων προς ενημέρωσιν της.”.*

Σύμφωνα με το άρθρο 20(1) του Ν.22/1985 ο Υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας είχε υποχρέωση να καταθέτει στο Υπουργικό Συμβούλιο την ετήσια έκθεση του Εφόρου, αναφορικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων του και ακολούθως το Υπουργικό Συμβούλιο όφειλε να αποστέλλει την εν λόγω έκθεση στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Εκτός από την ετήσια έκθεση του Εφόρου στο Υπουργικό Συμβούλιο κατατίθετο με βάση το άρθρο 19(13)(β) η ετήσια έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιριών (εφεξής “ΕΥΣΕ”). Η ΕΥΣΕ διενεργούσε υποχρεωτικό έλεγχο επί των λογαριασμών αλλά και της οικονομικής διαχείρισης των ΣΠΙ. Από την 1/8/1987 μέχρι και την 24/7/2014 (όπου και καταργήθηκε), το εδάφιο 13 του άρθρου 19 παρουσίαζε την εξής μορφή:

“(13)(α) Το ταχύτερον δυνατόν μετά την λήξιν εκάστου έτους, εν πάση δε περιπτώσει ουχί βραδύτερον της 30ής Ιουνίου, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλη τω Υπουργώ, μέσω του Εφόρου, ετησίαν έκθεσιν επί της ασκήσεως των εν τω παρόντι άρθρω αναφερομένων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων της Υπηρεσίας. Εν τη ετησία εκθέσει δέον όπως περιλαμβάνονται αντίγραφα των ηλεγμένων λογαριασμών και της εκθέσεως του ελεγκτού της Υπηρεσίας.

(β) Μετά την υποβολήν της ετησίας εκθέσεως της Επιτροπής εις τον Υπουργόν, αντίγραφον αυτής υποβάλλεται υπό του Υπουργού εις το Υπουργικόν Συμβούλιον και την Βουλήν των Αντιπροσώπων.” (υπογράμμιση δική μας)

Από τον έλεγχο των πρακτικών του Υπουργικού Συμβουλίου, τα οποία μας έχουν αποσταλεί από τον Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, προκύπτει ότι ως επί το πλείστο, όλες οι εκθέσεις μέχρι το 2013 κατατίθεντο στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Εν πρώτοις σημειώνεται ότι όλες οι αποφάσεις των εκάστοτε Υπουργικών Συμβουλίων από το 2003 (έτος κατά το οποίο αποκτά το Υπουργικό Συμβούλιο αρμοδιότητα να διορίζει τον Έφορο) είναι ταυτόσημες και με το ίδιο λεκτικό, το μόνο που αλλάζει είναι το έτος της ετήσιας έκθεσης. Ενδεικτικά η Ερευνητική Επιτροπή αποφάσισε να παραθέσει τις εξής αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου:

**“Ετήσια Έκθεση της Επιτροπής της Ελεγκτικής Υπηρεσίας
Συνεργατικών Εταιρειών για το έτος 2009**

Αρ. Απόφασης (Αρ. Πρότασης 355/2011)

71.942

21. Το Συμβούλιο, ενημερώθηκε σύμφωνα με το άρθρο 19(13)(β) των περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων του 1985 έως 2010, για την Ετήσια Έκθεση της Επιτροπής Ελεγκτικής

Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών για το έτος 2009, για τους ελεγχμένους λογαριασμούς καθώς και για την Έκθεση του Ελεγκτή της Υπηρεσίας, αντίγραφα των οποίων επισυνάπτονται στην Πρόταση ως παράρτημα I και II, αντίστοιχα και αποφάσισε να εξουσιοδοτήσει τον Υπουργό Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού να καταθέσει τα πιο πάνω έγγραφα στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ενημέρωση.

**Ετήσια Έκθεση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης
Συνεργατικών Εταιρειών για το έτος 2010**

Αρ. Απόφασης (Αρ. Πρότασης 449/2012)

73.462

18. Το Συμβούλιο:

α) Ενημερώθηκε, σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 20(1) των περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων του 1985 έως 2011 για την Ετήσια Έκθεση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών για το έτος 2010, αντίγραφο της οποίας επισυνάπτεται στην Πρόταση ως παράρτημα I.

β) Αποφάσισε να εξουσιοδοτήσει του Υπουργό Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού να καταθέσει την πιο πάνω Έκθεση στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ενημέρωση, σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 20(2) των εν λόγω νόμων.”

Από την μελέτη των πρακτικών των εκάστοτε Υπουργικών Συμβουλίων προέκυψε ότι οι εκθέσεις αυτές ως επί το πλείστο απλά κατατίθεντο χωρίς να γίνεται οποιαδήποτε συζήτηση από τους Υπουργούς ή τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εξαίρεση στον κανόνα αποτελεί η κατάθεση της Ετήσιας Έκθεση της ΕΥΣΕ για το έτος 2009. Και για το λόγο αυτό η Ερευνητική Επιτροπή αποφάσισε να την αναφέρει ως παράδειγμα. Κατά την κατάθεση της εν λόγω έκθεσης φαίνεται ότι ο τότε Υπουργός Οικονομικών, κ. Χαρίλαος Σταυράκης, έκανε ένα μικρό γενικό σχόλιο, το οποίο αφορούσε την γενική κατάσταση της ΣΚΤ καθώς και για τις καθυστερήσεις στην είσπραξη των δανείων.

Δυστυχώς μετά την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερ. 31/1/2019, να μην αποχαρακτηρίσει τα διαμειφθέντα στις συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου, καθίσταται αδύνατη η παράθεση του αποσπάσματος των λεγομένων του Υπουργού.

Σε αυτό το σημείο η Ερευνητική Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να παραθέσει αυτούσιο κομμάτι από την έκθεση της ΕΥΣΕ του έτους 2009.:

“3.3.3 Υπερβάσεις

(α) Υπερβάσεις ορίου δανεισμού της Εταιρείας

Σύμφωνα με το Θεσμό 58(2) των περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμών, κανένα μέλος δεν πρέπει να οφείλει στην Εταιρεία πόσο μεγαλύτερο του ανωτάτου ορίου, που καθορίζεται από τους Ειδικούς Κανονισμούς της Εταιρείας. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 37 των περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων και την Κανονιστική Απόφαση της Επιτροπής της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών σχετική με τη χορήγηση δανείων σε μη μέλη (ΚΔΠ 196/2005, ημερ. 15/4/2005), επιτρέπεται η δανειοδότηση μη μελών, περιλαμβανομένων και νομικών προσώπων, από Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες νοουμένου ότι, μεταξύ άλλων, θα τυγχάνει εφαρμογής για τη χορήγηση τέτοιων δανείων ο ίδιος περιορισμός που ισχύει και για τα μέλη αναφορικά με το καθορισμένο ανώτατο όριο δανεισμού.

Όπως αναφέρεται και τις προηγούμενες Εκθέσεις της Υπηρεσίας, σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρήθηκαν υπερβάσεις του πιο πάνω ορίου δανεισμού. Από δειγματοληπτικό έλεγχο των δανείων των εταιρειών για το ανωτέρω θέμα, προέκυψε ότι σε τριάντα (30) από τα εκατό δεκαεννέα (119) Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα, διαπιστώθηκαν περιπτώσεις υπερβάσεων των ορίων δανεισμού της εταιρείας, με αποφάσεις των εκάστοτε Επιτροπειών.

(β) Υπερβάσεις του εγκριθέντος από την Επιτροπεία ορίου δανείων

Σύμφωνα με το άρθρο 57(1) των περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμών, οι εκδόσεις δανείων πρέπει να εγκρίνονται από τις Επιτροπείες των Εταιρειών.

Όπως αναφέρεται και σε προηγούμενες Εκθέσεις της Υπηρεσίας, σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώνονται υπερβάσεις των ορίων που εγκρίνονται από τις Επιτροπείες των Εταιρειών.

Οι υπερβάσεις αυτές, που αφορούν κυρίως τρεχούμενους λογαριασμούς (παρατραβήγματα), προήλθαν είτε από παραχωρήσεις πιστώσεων πέραν του εγκριθέντος από την Επιτροπεία ορίου με ευθύνη αξιωματούχων ή υπαλλήλων των εταιρειών, είτε προέκυψαν από κεφαλαιοποίηση των τόκων με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα των δανείων να ξεπερνούν το εγκριθέν όριο, χωρίς τούτο να αποτελεί ευθύνη της αντίστοιχης Επιτροπείας.

Σε άλλες περιπτώσεις, ενώ οι εκδόσεις των σχετικών δανείων περιορίζονται στα όρια που έχουν εγκριθεί από τις Επιτροπείες, λόγω της κεφαλαιοποίησης των τόκων, αρκετά υπόλοιπα δανείων ξεπερνούν το εγκριθέν όριο, επειδή οι χρεώστες των δανείων αυτών δεν φροντίζουν για την έγκαιρη αποπληρωμή τους.

Σε εκατό τέσσερις (104) από τις εκατό δεκαεννέα (119) Συνεργατικές Εταιρείες του χρηματοπιστωτικού τομέα (“Πιστωτικές και Ταμειυτήρια”) διαπιστώθηκαν υπερβάσεις λόγω έκδοσης πιστώσεων πέραν του ορίου δανεισμού και λόγω κεφαλαιοποίησης τόκων. Το σύνολο των δύο τύπων υπερβάσεων (λόγω έκδοσης πιστώσεων πέραν των εγκεκριμένων ορίων συν τις υπερβάσεις λόγω κεφαλαιοποίησης τόκων).

3.3.5 Συσσωρευμένες πρόνοιες για επισφαλή χρέη

Οι συσσωρευμένες πρόνοιες για επισφαλή χρέη μέχρι τις 31/12/2008, όπως εμφανίζονται στους οικονομικούς απολογισμούς των διακοσίων πέντε (205) εταιρειών, ανέρχονται σε €335,2 εκ. ή 3,26% επί του συνόλου των εισπρακτέων δανείων (€317,6 εκ. ή 3,55% για το 2007). Στα ποσά αυτά περιλαμβάνονται και οι πρόνοιες για τη ΣΚΤ Λτδ.

Στις πιο πάνω πρόνοιες περιλαμβάνονται και τα ποσά που αφορούν την αναστολή αναγνώρισης τόκων και άλλων εσόδων σε μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις. Ως μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις ορίζονται τα δάνεια που παρουσιάζουν καθυστερήσεις πέραν των εννέα μηνών και δεν καλύπτονται πλήρως από εμπράγματα εξασφαλίσεις ή/και κυβερνητικές εγγυήσεις, ως επίσης και λογαριασμοί παρατραβήγματος οι οποίοι παρουσιάζουν υπέρβαση πέραν του 5% του ορίου τους και δεν είναι πλήρως εξασφαλισμένοι.

Σε εταιρείες, στις οποίες δεν γίνεται κατάλληλη προεργασία για υπολογισμό και συμπερίληψη του αναγκαίου ποσού πρόνοιας στους ετήσιους οικονομικούς

απολογισμούς, αν αξιολογηθεί ότι η παράλειψη αυτή είναι σοβαρή, περιλαμβάνονται στις αντίστοιχες εκθέσεις ελέγχου επιφυλάξεις, ως προς την ορθότητα των αντίστοιχων ποσών των λογαριασμών. Όπως επαναλαμβάνεται και στις Εκθέσεις της Υπηρεσίας των τελευταίων χρόνων, η συσσώρευση προνοιών καθίσταται αναγκαία για αντιμετώπιση ενδεχόμενων ζημιών από δάνεια ή άλλα επισφαλή χρέη, τα οποία υπάρχει κίνδυνος να μην αποπληρωθούν, κυρίως επειδή:

- (i) Έχουν παραχωρηθεί δάνεια χωρίς τις απαιτούμενες εξασφαλίσεις, είτε υπό μορφή υποθηκών σε ακίνητη ιδιοκτησία, είτε υπό μορφή αξιόχρεων εγγυήσεων.
- (ii) Καθυστερεί για αρκετά χρόνια η αποπληρωμή των δόσεων των δανείων κατά παράβαση των όρων παραχώρησης τους, χωρίς να λαμβάνονται έγκαιρα τα αναγκαία μέτρα είσπραξης. Οι χρεώστες τελικά αδυνατούν να πληρώσουν για διάφορους λόγους, όπως πτώχευση, αποξένωση περιουσίας ή γενικά έλλειψη ανταπόκρισης προς τις υποχρεώσεις τους και η εφαρμογή πρακτικών μέτρων για ανάκτηση των χρεών αυτών να είναι σχεδόν αδύνατη.

3.3.6 Κάλυψη ενυπόθηκων δανείων

Σε αρκετές εταιρείες, εξακολουθεί να εφαρμόζεται η τακτική της αποδοχής υποθηκών ακινήτων για παραχώρηση δανείων, τα οποία δεν έχουν εκτιμηθεί από ειδικούς, αλλά από μέλη των Επιτροπείων, χωρίς να τηρούνται στοιχεία και λεπτομέρειες στα βιβλία της Εταιρείας σχετικά με την εκτίμηση. Ανάλογα με την περίπτωση, γίνεται εισήγηση όπως τουλάχιστον η παραχώρηση μεγάλων δανείων, γίνεται με εμπράγματα εξασφαλίσεις, των οποίων η αξία να υποστηρίζεται από τη γνώμη ανεξάρτητων εγκεκριμένων εκτιμητών, οι οποίοι να κατέχουν την αναγκαία εξειδίκευση για παροχή τέτοιων υπηρεσιών.

3.3.7 Ελλείμματα / Περισσεύματα

Η διαφύλαξη των χρηματικών διαθεσίμων και συναφών αξιών των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων, αποτελεί θέμα ιδιαίτερης σημασίας, λόγω των αυξημένων κινδύνων που σχετίζονται με αυτά. Για το λόγο αυτό, απαιτείται η ύπαρξη λεπτομερών διαδικασιών φύλαξης και διασφάλισης της ορθής καταχώρισης τους, για αποφυγή ελλειμμάτων, αλλά και αδικαιολόγητων

πλεονασμάτων. Κατά τη διάρκεια των ετήσιων τακτικών και αιφνιδιαστικών ελέγχων, διαπιστώθηκαν ταμειακά ελλείμματα ή πλεονάσματα που υποδηλώνουν αδυναμίες στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των αναγκαίων διαδικασιών και ασφαλιστικών δικλείδων για πρόληψη τους.

3.3.8.Γενικές διαπιστώσεις

(α) Για υποθέσεις απάτης ή καταδολίευσης Συνεργατικών Εταιρειών κατά τα προηγούμενα χρόνια, κινήθηκαν δικαστικές διαδικασίες, που είτε είχαν ως αποτέλεσμα την επιβολή ποινών φυλάκισης στους υπαίτιους, είτε ακόμη δεν ολοκληρώθηκαν. Η Υπηρεσία, παρακολουθεί την εξέλιξη των υποθέσεων αυτών προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάκτηση ζημιών που υπέστησαν οι Εταιρείες, από τις παράνομες ή παράτυπες πράξεις.

(β) Όταν προκαλούνται σημαντικές ζημιές λόγω παράτυπων ενεργειών σε βάρος εταιρειών, ή λόγω ζημιογόνου λειτουργίας, μειώνονται τα αποθεματικά κεφάλαια ή μετατρέπονται σε αρνητικά. Επειδή, σύμφωνα με τις επιμέρους πρόνοιες του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, μόνο μικρό μέρος των κερδών του έτους μπορεί να διατεθεί για την πληρωμή μερισμάτων σε μέλη Συνεργατικών Ταμιευτηρίων, ενώ σε Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες κανένα μέρισμα δεν πληρώνεται, δεν υπάρχει άμεση αρνητική επίδραση στα δικαιώματα των μελών, όταν δημιουργούνται ζημιές ή αρνητικά αποθεματικά. Επηρεάζεται όμως η δυνατότητα της κάθε εταιρείας ξεχωριστά, να υποστηρίξει ικανοποιητικά τις δραστηριότητες της και να δημιουργεί επαρκές κεφαλαιουχικό υπόβαθρο τόσο για σκοπούς συμμόρφωσης με την Κανονιστική Απόφαση για την κεφαλαιακή επάρκεια όσο και για επέκταση τους και για παροχή καλύτερων όρων δανειοδότησης των μελών της.

Επομένως, η συσσώρευση ζημιών και αρνητικών αποθεματικών κεφαλαίων, απορροφά μακροχρόνια τα κέρδη από τη λειτουργία των επόμενων περιόδων και έμμεσα επηρεάζει τα μακροχρόνια ωφελήματα των μελών.

(γ) Σε μερικές περιπτώσεις η μη τήρηση των όρων των συμφωνιών δανείων, που συνίσταται κυρίως στη μη κανονική αποπληρωμή τους, συνεπάγεται τη λήψη νομικών μέτρων για ανάκτηση τους. Σε αρκετές περιπτώσεις δεν εφαρμόζεται ομοιόμορφη πολιτική έγκαιρης λήψης νομικών μέτρων, όπως αποστολή των περιπτώσεων αυτών στη διαδικασία της διαιτησίας που προνοεί ο περί

Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος, ενώ συχνά η διαδικασία αυτή καθίσταται χρονοβόρα.

- (δ) Σε αρκετές περιπτώσεις οι τρεχούμενοι λογαριασμοί, μετατρέπονται από πιστωτικοί (καταθέσεων) σε χρεωστικοί (παρατραβηγμάτων), χωρίς να εφαρμόζονται οι πρόνοιες των άρθρων 56 και 57 των Περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμών για υποβολή αίτησης και έγκρισης δανείων. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υπογράφονται τα σχετικά γραμμάτια και δεν λαμβάνονται οι προνοούμενες εξασφαλίσεις (υποθήκες ή εγγυήσεις). Σε τέτοιες περιπτώσεις αυξάνεται σημαντικά ο κίνδυνος ζημιών από ενδεχόμενη μη αποπληρωμή τους, ιδιαίτερα ενόψει του γεγονότος ότι τα δάνεια αυτά δεν παραχωρούνται σύμφωνα με τις ανωτέρω νομοθετικές πρόνοιες και δεν υποστηρίζονται από τα προβλεπόμενα νομικά έγγραφα και διαδικασίες.
- (ε) Έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις στις οποίες εκδίδονται δάνεια για λογαριασμό νομικών προσώπων, ενώ υπογράφονται συμφωνίες δανείων από φυσικά πρόσωπα. Η τακτική αυτή είναι αντίθετη με τις πρόνοιες του άρθρου 37(1) του Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, που καθορίζει ότι σε περίπτωση δανεισμού νομικών προσώπων απαιτείται η εκ των προτέρων έγκριση του Εφόρου Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.
- (στ) Παρουσιάστηκαν περιπτώσεις στις οποίες είτε δεν λήφθηκε η έγκριση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών για έκδοση δανείων σε νομικά πρόσωπα, σε αντίθεση με το άρθρο 37(1) του Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, είτε η έγκριση λήφθηκε μετά την έκδοση των δανείων.
- (ζ) Σύμφωνα με σχετική πρόνοια του Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου Αρ. 22/1985, τα φυσικά πρόσωπα – μέλη των Συνεργατικών Εταιρειών, πρέπει να είναι κάτοικοι της γεωγραφικής περιοχής δραστηριοτήτων της κάθε Εταιρείας ή να διαθέτουν στην περιοχή αυτή ακίνητη ιδιοκτησία. Σε αρκετές περιπτώσεις, η πρόνοια αυτή δεν εφαρμόζεται.
- (η) Σε μερικές περιπτώσεις, παραχωρούνται πιστώσεις κυρίως για πωλήσεις γεωργικών χρεωδών σε μέλη, χωρίς την υπογραφή χρεωστικών γραμματίων ή χρεωστικών δελτίων ή παραχωρούνται για τον σκοπό αυτό παρατραβήγματα σε τρεχούμενους λογαριασμούς, χωρίς έγκριση της Επιτροπείας και χωρίς να

υπογράφονται τα απαιτούμενα έγγραφα και συμφωνίες δανείων, όπως προνοείται από τους υφιστάμενους Κανονισμούς και διαδικασίες.

- (θ) Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενες εκθέσεις, σε μερικές περιπτώσεις, τα αποτελέσματα των εταιρειών επηρεάζονται αρνητικά από τον τρόπο που είναι επενδυμένα στη ΣΚΤ, τα χρηματικά τους διαθέσιμα. Σε όλες τις περιπτώσεις γίνεται εισήγηση όπως οι αξιωματούχοι των εταιρειών, αφού λάβουν υπόψη τις πραγματικές ανάγκες της εταιρείας, μεταφέρουν μέρος των καταθέσεων αυτών, από χαμηλότοκους λογαριασμούς σε λογαριασμούς προθεσμίας ή δωδεκάμηνης προειδοποίησης, με σκοπό την αύξηση των εσόδων από τόκους.
- (ι) Σε μερικές περιπτώσεις παρατηρήθηκε ότι υπήρχαν γραμμάτια τα οποία δεν ήταν κατάλληλα συμπληρωμένα ή απουσίαζαν οι υπογραφές των εγγυητών και μαρτύρων ή δεν ήταν κατάλληλα φυλαγμένα. Έγιναν διορθωτικές εισηγήσεις και τονίστηκε η ανάγκη ασφαλούς φύλαξης των γραμματίων και συναφών λογιστικών βιβλίων και εγγράφων.
- (κ) Σε μερικές περιπτώσεις παρατηρήθηκε ότι τα περιουσιακά στοιχεία της Εταιρείας, είτε δεν ήταν ασφαλισμένα έναντι των διαφόρων κινδύνων ή το ύψος της κάλυψης δεν ήταν ικανοποιητικό. Στις περιπτώσεις αυτές τονίστηκε η ανάγκη όπως γίνουν ενέργειες για ικανοποιητική ασφάλιση όλων των περιουσιακών στοιχείων της κάθε Εταιρείας.
- (λ) Σε μερικές περιπτώσεις παραχωρήθηκαν δάνεια και εγγυητικές επιστολές χωρίς να δεσμευθούν καταθέσεις προθεσμίας ή χωρίς τις αναγκαίες εξασφαλίσεις (υποθηκών ακινήτων) ή προσωπικές εγγυήσεις. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις παραχωρούνται δάνεια μέχρι του 100% των λογαριασμών καταθέσεων, πράγμα αντίθετο με τις πρόνοιες της νομοθεσίας και των κανονισμών (περί Συνεργατικών Εταιρειών) και εγκυκλίων του Εφόρου Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, που προβλέπουν ότι τέτοια δάνεια μπορεί να παραχωρούνται μέχρι του 80% του λογαριασμού κατάθεσης που δεσμεύεται έναντι του σχετικού δανείου.
- (μ) Έχει διαπιστωθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις εταιρείες αποδέχονται μεταχρονολογημένες επιταγές, τακτική η οποία εκτός του ότι είναι αντικανονική και αντίθετη με σαφείς πρόνοιες εγκυκλίου της Υπηρεσίας Εποπτείας και

Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, περικλείει σοβαρούς κινδύνους για τη δημιουργία επισφαλών απαιτήσεων και ζημιών.

- (ν) Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 3.2.1 της έκθεσης, δεν υποβάλλονται λογαριασμοί για έλεγχο στα στενά χρονικά περιθώρια που καθορίζει η νομοθεσία. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις, η μετέπειτα χρονική καθυστέρηση για υποβολή λογαριασμών είναι πολύ μεγάλη ή γίνεται εφικτή μόνο με τη βοήθεια της Υπηρεσίας. Σε μια περίπτωση εταιρείας του πιστωτικού τομέα, στην οποία διαπιστώθηκαν ατασθαλίες και παρατυπίες και οδηγήθηκαν ενώπιον του δικαστηρίου, εκκρεμούσε η υποβολή λογαριασμών από το 2002 μέχρι τα μέσα του 2009. Με υποβοήθηση της Υπηρεσίας έγινε εφικτή η υποβολή λογαριασμών για τα έτη 2002 μέχρι 2009. Η Υπηρεσία έχει ολοκληρώσει τον έλεγχο των λογαριασμών της εταιρείας μέχρι και το οικονομικό έτος 2008. Επίσης, μία εταιρεία που ιδρύθηκε το 2005, μέχρι το 2009, εκτός από το ότι δεν είχε ετοιμάσει οικονομικούς απολογισμούς, δεν καταχώρησε καμία πράξη ή δοσοληψία της σε λογιστικά βιβλία. Η Υπηρεσία προσπάθησε να συγκεντρώσει τα ελάχιστα αναγκαία στοιχεία για να είναι δυνατή η έκφραση ελεγκτικής γνώμης, πράγμα όμως που δεν κατέστη εφικτό, με αποτέλεσμα για την περίοδο από 4/10/2005 μέχρι 31/12/2008 να δοθεί ειδική έκθεση ανεξάρτητου ελεγκτή με άρνηση έκφρασης γνώμης κατά πόσο οι λογαριασμοί της εταιρείας δίνουν αληθινή και δίκαιη εικόνα της οικονομικής κατάστασης της στις 31/12/2008. Μέχρι τέλη του 2010, η εταιρεία δεν είχε ετοιμάσει οικονομικούς απολογισμούς για το 2009.

- (ξ) Εκτός των γενικότερων παρατηρήσεων, που αναφέρονται σε άλλες παραγράφους της έκθεσης αυτής, έχει διαβιβαστεί / αποσταλεί προς τη διοίκηση κάθε ελεγχόμενης εταιρείας λεπτομερής έκθεση οικονομικού ελέγχου για τις αδυναμίες που εντοπίστηκαν κατά τη διενέργεια του δειγματοληπτικού ελέγχου και τις εισηγήσεις της Υπηρεσίας για ενδυνάμωση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Επιπρόσθετα, αποστάληκε σε κάθε ελεγχόμενη εταιρεία λεπτομερής έκθεση διαχειριστικού ελέγχου με τις διαπιστώσεις της Υπηρεσίας για θέματα που σχετίζονται με την πιο αποτελεσματική, αποδοτική και οικονομική διαχείριση, καθώς και με την εφαρμογή των σχετικών νόμων, κανονισμών ή εσωτερικών διαδικασιών.

Για επιβεβαίωση των διαπιστώσεων ή ευρημάτων που περιλαμβάνονται στις εκθέσεις της Υπηρεσίας, διαβιβάζεται στους αξιωματούχους παράκληση όπως της μελετήσουν προσεκτικά και όπου διαφωνούν με τα στοιχεία που καταγράφονται και που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ή υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ή θέσεις, να αποστείλουν τις γραπτές παραστάσεις τους προς την Υπηρεσία, η οποία τις μελετά και προβαίνει σε διορθώσεις ή συμπερίληψη στις τελικές της εκθέσεις, των διαφορετικών απόψεων όπου χρειάζεται. Η ανταπόκριση εκ μέρους των εταιρειών είναι σπάνια.” (υπογράμμιση δική μας).

Όπως φαίνεται από το απόσπασμα της Έκθεσης του 2009 η ΕΥΣΕ καταδείκνυε σωρεία ατασθαλιών και προβλημάτων στα ΣΠΙ. Τα προβλήματα αυτά είναι επαναλαμβανόμενα και εμφανίζονται διαχρονικά από το 1990 από όπου και η Ερευνητική Επιτροπή κατέχει τις ετήσιες εκθέσεις της ΕΥΣΕ. Τα προβλήματα αυτά κατατίθεντο στο Υπουργικό Συμβούλιο αλλά ουδέποτε έγινε συζήτηση επί τούτων, πλην σπάνιων εξαιρέσεων όπου γίνονταν γενικές αναφορές από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τους Υπουργό των Οικονομικών, Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας και Υπουργό Γεωργίας.

Σχετικά επί τούτου, τέθηκαν ερωτήματα στους κυρίους Υπουργούς Εμπορίου και Βιομηχανίας, Ρολάνδη, Λιλλήκα και Πασχαλίδη, οι οποίοι εμφανίστηκαν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής.

Συγκεκριμένα ερωτήθηκε ο κ. Ρολάνδης αν οι εκθέσεις οι οποίες κατατίθεντο στο Υπουργικό Συμβούλιο εξετάζονταν ή ήταν μια τυπική κατάθεση, και απάντησε τα εξής:

“Ήταν τυπική. Στο Υπουργικό Συμβούλιο διαχωρίζονται τα θέματα, τότε και τώρα, σε δύο κατηγορίες. Η μια κατηγορία των θεμάτων είναι εκείνα τα οποία προβλέπεται πως δεν θα υπάρξει συζήτηση και η άλλη είναι εκείνα που θα υπάρξει συζήτηση. Εάν έχεις 50 θέματα στο υπουργικό, τα 30 μπορεί να είναι στην πρώτη κατηγορία. Φυσικά οποιοσδήποτε Υπουργός θέλει, μπορεί να εγείρει θέμα. Συνήθως όμως τα 30 που δεν ήταν προς συζήτηση, περνούσαν χωρίς συζήτηση. Τα μελετούσαν φυσικά οι Υπουργοί το βράδυ στο σπίτι ο καθένας, αλλά δεν θυμάμαι ποτέ να λυθεί πρόβλημα με βάση αυτές τις εκθέσεις, οι οποίες με βάση αυτήν την τυπική διαδικασία ακολουθούσαν αυτήν την πορεία ασφαλώς.”

Η ίδια ερώτηση τέθηκε και στον κύριο Πασχαλίδη, ο οποίος απάντησε τα εξής:

“Να σας πω, όχι δεν εγίνετο ουσιαστική συζήτηση, εκτός εάν ζητείτο κάτι συγκεκριμένο. Αυτό δεν αφορούσε, στην περίπτωση αυτήν λέμε ότι ο Υπουργός Εμπορίου καταθέτει. Θεωρείτο περισσότερο τυπική η διαδικασία παρά ουσιαστική. Εάν κάποιος Υπουργός ρωτούσε κάποια πράγματα, όφειλε ο Υπουργός Εμπορίου να επεξηγήσει, να δώσει περισσότερες διευκρινίσεις”.

Ακολούθως, ο κ. Πασχαλίδης ερωτήθηκε πως και κατάληξε η διαδικασία να είναι τυπική, ενώ του αναγνώστηκε μέρος της έκθεσης που καταδείκνυε τα σοβαρά θέματα που έθετε ή ΕΥΣΕ και ερωτήθηκε αν ενδιαφέρθηκε να εξετάσει τα θέματα αυτά, και απάντησε ως εξής:

“Όχι επειδή δεν ενδιαφερόταν κύριε Πρόεδρε, διότι ένιωθε, όπως τουλάχιστον θυμάμαι αντιμετωπίζετο τότε, ότι το Υπουργικό Συμβούλιο είχε και εκείνο περιορισμένο λόγο σε κάποια πράγματα. Μπορούσε να υποδείξει, αλλά ως εκεί, δεν μπορούσε να επέμβει και να πει, ξέρω εγώ, να αλλάξει... υπήρχε σχετική νομοθεσία.”

Ο κ. Λιλλήκας, με τη σειρά του, μετά από ερώτηση της Ερευνητικής Επιτροπής εάν εγίνετο τυπική κατάθεση ή κάποια συζήτηση, απάντησε ως εξής:

“Κύριε Πρόεδρε, δυσκολεύομαι να θυμηθώ για να πω την αλήθεια, αλλά για να γίνει, από την εμπειρία μου ως Υπουργός, όχι μόνο για τον Συνεργατισμό, για να γίνει συζήτηση έπρεπε μέσα στην έκθεση που έβαλε κάποιος Υπουργός να υπήρχε κάποιο σοβαρό αντικείμενο, το οποίο να ήταν το αντικείμενο της συζήτησης, διαφορετικά πολλές εκθέσεις πήγαιναν για τυπικούς λόγους στο Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά δεν θυμάμαι τη συγκεκριμένη ημερομηνία.”

7.2 Βουλή των Αντιπροσώπων

Η Βουλή των Αντιπροσώπων αποτελεί το κατεξοχήν νομοθετικό όργανο με βάση το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο Νομοθέτης, δηλαδή η ίδια η Βουλή των Αντιπροσώπων, με την θέσπιση των άρθρων 20(2) και 19(13)(β) του Ν.22/1985 έκρινε ότι οι ετήσιες εκθέσεις του Εφόρου καθώς και οι ετήσιες εκθέσεις τις ΕΥΣΕ έπρεπε να κατατίθενται και σε αυτή. Μέσα από τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου φαίνεται ότι οι εκθέσεις αυτές κατατίθεντο στην Βουλή των Αντιπροσώπων.

Η Ερευνητική Επιτροπή με επιστολή της ζήτησε από τον Αναπληρωτή Γενικό Διευθυντή της Βουλής των Αντιπροσώπων, κύριο Σωκράτη Σωκράτους, να πληροφορηθεί αν αυτές οι ετήσιες εκθέσεις κατατίθεντο στη Βουλή των Αντιπροσώπων, όπως επίσης και αν αυτές ετύγχαναν οποιασδήποτε μελέτης ή/και

συζήτησης ή/και επεξεργασίας από τις κοινοβουλευτικές επιτροπές ή/και την ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων, δια μέσου του Αναπληρωτή Γενικού Διευθυντή, απάντησε με επιστολή του ημερ. 25/1/2019, τα εξής:

“...σας πληροφορώ ότι ύστερα από διερεύνηση του υπάρχοντος αρχειακού υλικού, συναποστέλλονται όπως έχει ζητηθεί (...) Κατάλογος στον οποίο περιλαμβάνονται όσες ετήσιες εκθέσεις του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών έχουν κατατεθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων, σύμφωνα με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας και οι οποίες εμπίπτουν στην αναφερόμενη επιστολή σας περίοδο (1990 έως 2013), όπως και αντίγραφο μίας εκάστης εξ’ αυτών. Σημειώνεται ότι οι εν λόγω εκθέσεις δεν έτυχαν οποιασδήποτε συζήτησης και/ή επεξεργασίας στο πλαίσιο οποιασδήποτε κοινοβουλευτικής διαδικασίας.” (υπογράμμιση δική μας)

Επομένως, η κατάθεση των Εκθέσεων ήταν τυπική και αυτές καταχωρούντο στο αρχείο χωρίς ποτέ αυτές να εξεταστούν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Από τα ενώπιον μας δεδομένα μέσα από τα πρακτικά, τα οποία μας απέστειλε η Βουλή των Αντιπροσώπων, προέκυψε το γεγονός ότι σε γενικές συζητήσεις για την οικονομία γίνονταν αναφορές και στο Συνεργατικό Κίνημα (ιδιαίτερα περί το 2013 και επ’ ευκαιρία της οικονομικής κρίσης) χωρίς ουσιαστική όμως κατάληξη.

Τέτοιες συζητήσεις λάμβαναν χώρα ως επί το πλείστο στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Θεσμών κάτω από τον τίτλο “Η λειτουργία των θεσμών του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος”, στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού στα πλαίσια της συζήτησης του προϋπολογισμού καθώς και στην Ολομέλεια κατά την ψήφιση διάφορων Νόμων. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι με βάση τον Κανονισμό της Βουλής των Αντιπροσώπων, οι Κοινοβουλευτικές Επιτροπές της Βουλής κατά κανόνα δεν τηρούν αποστενογραφημένα πρακτικά, και ως εκ τούτου η μελέτη των διαμειφθέντων ήταν πολύ δύσκολη. Το πρόβλημα ήταν ιδιαίτερο όταν η Ερευνητική Επιτροπή ζήτησε τα πρακτικά της Συνεδρίας ημερ. 25/10/2013, της Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού, κατά την οποία εγκρίθηκαν τα Μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Η απάντηση ήταν ότι δεν τηρήθηκαν τα πρακτικά.

Η μόνη συνεδρία που εντοπίστηκε με κύριο θέμα τον Συνεργατισμό είναι αυτή της 9/8/2013 της κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εμπορίου και Βιομηχανίας με θέμα “Ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις στο Συνεργατισμό”. Σε αυτή παρευρέθησαν ο

Υπουργός Οικονομικών, ο Διοικητής της ΚΤΚ, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, ο Έφορος ΥΕΣΕ, ο πρόεδρος και μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ο γενικός διευθυντής της ΣΚΤ και ο πρόεδρος της Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας.

Τέλος, η Ερευνητική Επιτροπή, με επιστολή της, ζήτησε συγκριμένα να ενημερωθεί αν έχει εγγραφεί θέμα προς συζήτηση στην ολομέλεια ή/και σε κάποια Κοινοβουλευτική Επιτροπή συγκεκριμένα για το ΣΠΤ κατά την περίοδο μέχρι και το 2013.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων, δια μέσου του Αναπληρωτή Γενικού Διευθυντή, απάντησε με επιστολή του, ημερ. 25/1/2019, παραθέτοντας τον εξής πίνακα:

“Θέματα που γράφτηκαν στην Ολομέλεια για τον Συνεργατισμό

- 1. Η απόφαση της Βουλής για την κρίση στο Συνεργατισμό και η εφαρμογή της. Ημερομηνία εγγραφής 09/10/1980.*
- 2. Τα κεφαλαιουχικά ελλείμματα της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας οι κίνδυνοι για τους καταθέτες και αιτίες, η μη κατανομή ευθυνών και η αναβολή και η αναβλητικότητα στην υλοποίηση των σχετικών. Ημερομηνία εγγραφής 16/5/1985.*
- 3. Οι καθυστερήσεις που σημειώνονται στην εκκαθάριση των προβλημάτων Συνεργατικών Ιδρυμάτων και η παραβίαση προνοιών της νομοθεσίας περί Συνεργατικών Εταιρειών. Ημερομηνία εγγραφής 01/01/1989.*
- 4. Οι εξελίξεις στη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα. Ημερομηνία εγγραφής 22/6/2018.*
- 5. Έληξε 100 χρόνια Προσφοράς του Συνεργατισμού στην Κυπριακή Κοινωνία, νέες συνθήκες και Προοπτικές. Ημερομηνία εγγραφής 10/7/2008.*

Θέματα που γράφτηκαν στις Επιτροπές για τον Συνεργατισμό

- 1. Ο ρόλος του συνεργατισμού στην αντιμετώπιση και ρύθμιση των αγροτικών χρεών. Ημερομηνία εγγραφής 4/7/2001 (παραπομπή στην επιτροπή εμπορίου).*
- 2. Ο Συνεργατισμός και Ευρωπαϊκή Ένωση. Προβλήματα και προοπτικές. Ημερομηνία εγγραφής 14/10/2003), (παραπομπή στην επιτροπή εμπορίου).*

3. Το συνεργατικό πιστωτικό κίνημα μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Προβλήματα και προοπτικές. Ημερομηνία εγγραφής 4/7/2006 (παραπομπή στην επιτροπή εμπορίου).
4. Ενημέρωση της επιτροπής γύρω από το σχέδιο αναδιάρθρωσης του μη πιστωτικού τομέα του Συνεργατισμού στο πλαίσιο του μνημονίου. Ημερομηνία εγγραφής 14/3/2014, (παραπομπή στην επιτροπή εμπορίου).
5. Ενημέρωση για την πορεία αναδιάρθρωσης του Συνεργατισμού. Ημερομηνία εγγραφής 2/7/2014 (παραπομπή στην επιτροπή οικονομικών).
6. Η απόφαση για κλείσιμο του εμπορικού τομέα του Συνεργατισμού και οι σοβαρές επιπτώσεις που θα προκληθούν στον αγροτικό μας κόσμο. Ημερομηνία εγγραφής 15/10/2014 (παραπομπή στην επιτροπή γεωργίας).
7. Έλεγχος της πολιτικής αποξένωσης περιουσιών στοιχείων του Συνεργατισμού από τη ΣΚΤ. Ημερομηνία εγγραφής 17/01/2017 (παραπομπή στην επιτροπή οικονομικών).”

Η Ερευνητική Επιτροπή, εκμεταλλευόμενη την παρουσία του κ. Λιλλήκα, ο οποίος είναι εν ενεργεία βουλευτής, τον ρώτησε για το θέμα και απάντησε ως εξής:

“Κοιτάξετε, οι υπουργοί δεν έχουν την πρωτοβουλία για το τι συζητά μια Επιτροπή στη Βουλή. Αντίθετα, η πρωτοβουλία πάντα είναι από τις επιτροπές. Από την εμπειρία μου και ως βουλευτής, αν και τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει, η κουλτούρα του Κοινοβουλίου παλαιότερα ήταν να συζητά πράγματα τα οποία είχαν έρθει στην επιφάνεια από μόνα τους, είτε μέσα από τον τύπο, είτε μέσα από μια έκθεση που έφερνε στην επιφάνεια ένα σοβαρό ζήτημα. Διαφορετικά δεν έπαιρναν τέτοιες πρωτοβουλίες οι επιτροπές να συζητήσουν θέματα μεταρρύθμισης για παράδειγμα του Συνεργατισμού σε αυτό που είπαμε προηγούμενα. Νομίζω αυτός ήταν ο λόγος που δεν συζητήθηκε στην Βουλή. Ακόμα και όταν ξεκίνησε και δεν είναι μόνο για τον Συνεργατισμό, δηλαδή εάν πάρετε αυτήν την περίοδο, σας είπα, είχε μερικές δεκάδες οργανισμούς κάτω από το Υπουργείο Εμπορίου, γάλακτος, πατάτας, ιδίως όταν ξεκίνησε η προσπάθεια εναρμόνισης, τίποτε δεν έγινε συζήτηση και συμβουλή, πέραν των νομοθετικών αλλαγών που έπρεπε να γίνουν, εκτός από εκεί που η άποψη του Υπουργικού Συμβουλίου ήταν ότι έπρεπε να κλείσει αυτός ο ημικρατικός οργανισμός, γιατί έκλεισε ο κύκλος ζωής του. Μόνο εκεί υπήρχε άμεση, θα έλεγα, αυθόρμητα, ενστικτώδης αντίδραση της επιτροπής να συζητήσει το συγκεκριμένο ζήτημα γιατί να κλείσει ή γιατί

να καταργηθεί το μονοπώλιο στην εμπορία πατατών. Διαφορετικά δεν μπαίνουν σε τέτοια ζητήματα, τουλάχιστον την τότε εποχή.” (υπογράμμιση δική μας)

7.3 Επισημάνσεις

Είναι ασφαλές επομένως να καταλήξουμε στο συμπέρασμα, ότι οι ετήσιες εκθέσεις του Εφόρου αλλά και της ΕΥΣΕ κατατίθεντο τυπικά στο Υπουργικό Συμβούλιο διαχρονικά επί όλων των κυβερνήσεων μέχρι και το 2013, όπου και διαλύθηκε η ΕΥΣΕ και ακολούθως διαβιβάζοντο στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Το Υπουργικό Συμβούλιο εφάρμοζε έτσι αυστηρά το τυπικό του Νόμου και όχι το πνεύμα του Νόμου, που ήθελε το Υπουργικό Συμβούλιο να ενημερώνεται. Επομένως τα κατά καιρούς προβλήματα των ΣΠΙ βρίσκονταν διαχρονικά ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου, αλλά αυτό επέλεγε να μην τα εξετάσει, μη αφιερώνοντας τον πρέποντα χρόνο. Το Υπουργικό Συμβούλιο θα μπορούσε να κάνει τα διαθρωτικά εκείνα μέτρα πολύ νωρίτερα, δεδομένου ότι αυτό καθορίζει την κυβερνητική πολιτική της χώρας, καταθέτει νομοσχέδια, εκδίδει κανονισμούς, διορίζει και παύει τον εκάστοτε Έφορο. Ακόμη και με την έλλειψη άμεσης αρμοδιότητας του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας επί των ΣΠΙ από το 2003 και μετά, υπήρχε πάντα η δυνατότητα να παραπέμψει τις εκθέσεις στις αστυνομικές/ανακριτικές αρχές ή/και στον Γενικό Εισαγγελέα ή ακόμη να διορίσει ερευνητική επιτροπή με βάση των περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμο, Κεφ.44, πράγμα που ουδέποτε έπραξε.

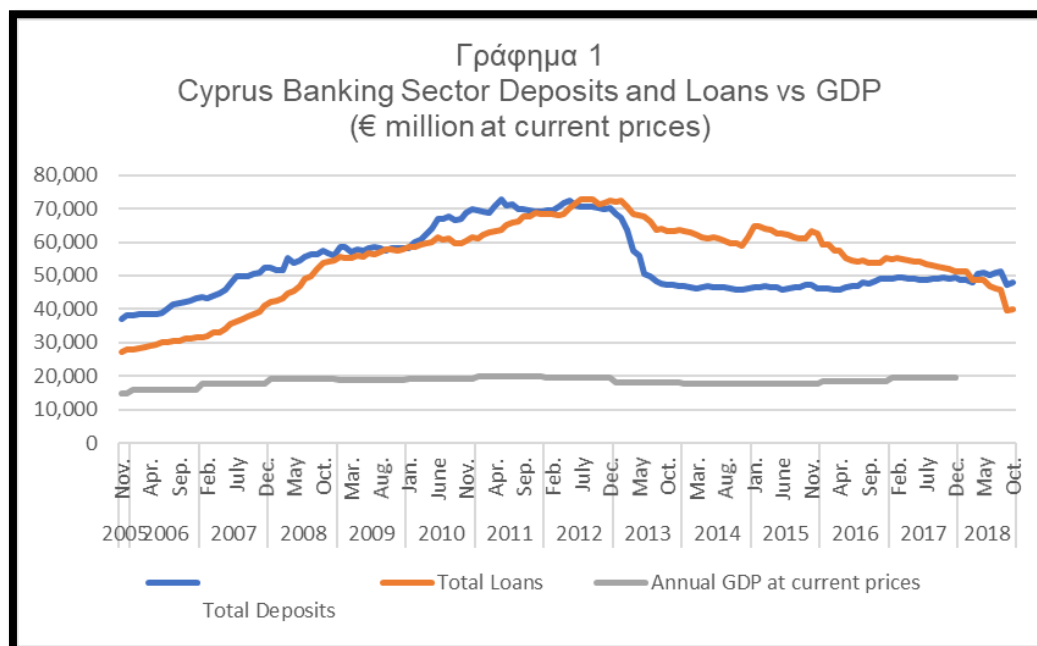
Η Βουλή των Αντιπροσώπων παρόλο που η ίδια θέσπισε τον κανόνα όπως αυτή ενημερώνεται για τα τεκτονόμενα στον Συνεργατισμό, οι ετήσιες εκθέσεις, ο οποίες κατατίθεντο ενώπιον της και διαχρονικά ανέφεραν προβλήματα και ατασθαλίες, ουδέποτε υπήρξαν αντικείμενο συζήτησης. Η κατάσταση του Συνεργατισμού συζητείτο σποραδικά, ως παρεπόμενο τις πλείστες των περιπτώσεων της πολιτικής επικαιρότητας.

8. ΠΩΣ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΠΗΡΕΑΣΕ ΤΟ ΣΠΤ

8.1 Μακροοικονομικό περιβάλλον και Τραπεζικός Τομέας

Η ανάπτυξη της οικονομίας επιτυγχάνεται μέσω των επενδύσεων και της επιχειρηματικής δραστηριότητας, των οποίων η χρηματοδότηση απαιτεί την λειτουργία ενός αποτελεσματικού και αξιόπιστου χρηματοοικονομικού συστήματος. Στην Κύπρο αυτή η χρηματοδότηση προσφερόταν παραδοσιακά σχεδόν αποκλειστικά από τον τραπεζικό τομέα, ειδικά μετά και την κατάρρευση της χρηματαγοράς το 2001.

Το γράφημα 1, απεικονίζει το μέγεθος του τραπεζικού τομέα στην Κύπρο από το 2005 μέχρι και το 2018 σε συνολικές καταθέσεις και δάνεια σε σχέση με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ, GDP στο γράφημα). Η ραγδαία αύξηση του μεγέθους του τραπεζικού τομέα από το 2005 μέχρι και την αρχή του 2013 είναι χαρακτηριστική. Τον Φεβρουάριο του 2013 τα συνολικά δάνεια έφτασαν στο 399% του ΑΕΠ. Όπως αποδείχτηκε με την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και το κούρεμα καταθέσεων τον Μάρτιο του 2013, αυτή η ανάπτυξη πραγματοποιήθηκε εις βάρος της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του τραπεζικού τομέα. Ενδεικτικό είναι το μέγεθος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που άφησε πίσω της η γενικότερη κρίση στην Κυπριακή οικονομία σε ένα περιβάλλον υψηλών επιτοκίων.

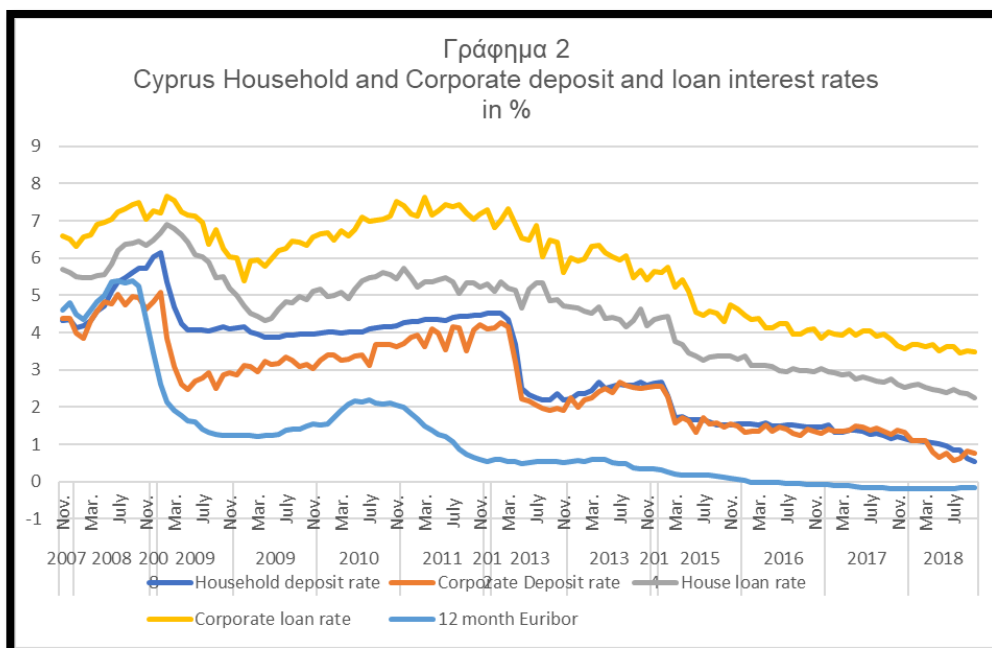

Source: Data from Monetary and Financial Statistics and Annual Financial Indicators, Central Bank of Cyprus

Όσον αφορά στο πραγματικό ΑΕΠ, μετά από πτώση 2% το 2009 υπήρξε ελαφρά ανάκαμψη το 2010 και 2011 και ακολούθως βαθιά πτώση της τάξης του 2.9% και 5.8% το 2012 και 2013, αντίστοιχα. Η ανεργία από 3.7% το 2008 ανέβηκε στο 9.6% το 2011 και ακολούθως στο 13.7% το 2012 και στο 16.3% το 2013 σύμφωνα με την Eurostat.

Το γράφημα 2, απεικονίζει την πορεία των δανειστικών και καταθετικών επιτοκίων τόσο για νοικοκυριά όσο και για επιχειρήσεις από το 2007 μέχρι και το 2018 καθώς και το δώδεκα μηνών διατραπεζικό επιτόκιο Euribor. Είναι χαρακτηριστική η απότομη πτώση των καταθετικών επιτοκίων το 2009, μετά την ένταξη της Κύπρου στην ευρωζώνη και το 2013 με το κούρεμα των καταθέσεων. Η πτώση του 2009 σε μεγάλο

βαθμό ακολουθεί την πτώση του Euribor, αντίθετα με αυτή του 2013. Η πτώση των δανειστικών επιτοκίων όμως είναι αρκετά πιο ομαλή ιδιαίτερα μετά το κούρεμα του 2013. Χαρακτηριστική είναι και η μεγάλη αύξηση της διαφοράς μεταξύ του Euribor και των δανειστικών επιτοκίων από το τέλος του 2008 και μετά. Αυτή η αύξηση σχετίζεται με την μαζική αύξηση των περιθωρίων των δανείων με βασικό επιτόκιο το Euribor ή το επιτόκιο της ΕΚΤ από τις Κυπριακές Τράπεζες για να αποφύγουν την μείωση τους λόγω της πτώσης των βασικών επιτοκίων. Με αυτό το τρόπο η χαλαρή νομισματική πολιτική που ασκούσε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη της Ευρωζώνης σε μια περίοδο κρίσης δεν μπόρεσε να βοηθήσει την Κυπριακή οικονομία επειδή οι Τράπεζες αυθαίρετα κρατούσαν τα επιτόκια ψηλά.

Source: Data from Monetary and Financial Statistics, Central Bank of Cyprus and Datastream

Η κατάσταση της Κυπριακής οικονομίας αλλά και του Τραπεζικού τομέα την περίοδο 2011-2012 έφερε αλληπάλληλες υποβαθμίσεις του κρατικού χρέους της Κύπρου από όλους τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Σε επιστημονικό του άρθρο, (Michaelides, A., 2014, Cyprus from Boom to Bail-in, *Economic Policy*, Vol: 29, Pages: 639-689) ο Καθηγητής Αλέξανδρος Μιχαηλίδης τονίζει ότι υπήρχαν ισχυρές ενδείξεις ότι η Κύπρος έπρεπε να ζητήσει Ευρωπαϊκή βοήθεια από το καλοκαίρι του 2011. Μετά την υποβάθμιση του Κρατικού χρέους από τον διεθνή οίκο αξιολόγησης Fitch κατά τρεις βαθμίδες, σε μη επενδυτική βαθμίδα, τον Μάιο του 2011 η Κύπρος δεν μπορούσε να αντλήσει κεφάλαια από τις διεθνείς αγορές αφού οι αποδόσεις των Κυπριακών

Κρατικών ομολόγων εκτοξεύθηκαν πάνω από το 15%. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την πορεία των credit default swap (CDS) που, όπως ο καθηγητής Μιχαηλίδης, συμπεραίνει δείχνουν ότι η Κύπρος έπρεπε να ζητήσει Ευρωπαϊκή βοήθεια από το καλοκαίρι του 2011. Αυτό δεν έγινε μέχρι τον Ιούνιο του 2012 με μεγάλη καθυστέρηση στην διαπραγμάτευση της συμφωνίας με την Τροίκα η οποία δεν ολοκληρώθηκε μέχρι και τον Μάρτιο του 2013.

8.2 Κατάσταση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα πριν την ανακεφαλαιοποίηση της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας το 2013

Αυτήν την περίοδο ο κ. Ορφανίδης, τότε Διοικητής της ΚΤΚ, σε επιστολή του ημερ. 7/11/2011 προς τον κύριο Χλωρακιώτη, η οποία αποστάληκε με την ευκαιρία της κεφαλαιακής άσκησης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, EAT, μεταξύ άλλων λέει ότι, *“Η τράπεζα έχει προβεί σε προκαταρκτικούς υπολογισμούς σε σχέση με τη ΣΚΤ, οι οποίοι έχουν καταδείξει σημαντικό κεφαλαιακό έλλειμμα ως προς τις πιο πάνω απαιτήσεις της EAT. Συγκεκριμένα το κεφαλαιακό έλλειμμα υπολογίστηκε σε €816 εκ., έχοντας λάβει υπόψη την ανεπάρκεια που υπάρχει στις προβλέψεις”*. Και πιο κάτω λέει, *“Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω, αναμένουμε από την τράπεζα σας να μας υποβάλει μέχρι το τέλος του 2011 τα σχέδια της για κάλυψη του ελλείμματος αυτού, μέχρι τον Ιούνιο του 2012”*.

Στην κατάθεση του ενώπιον της Επιτροπής ο κ. Ορφανίδης ρωτήθηκε ποια ήταν στη συνέχεια η ανταπόκριση και η αντίδραση προς διόρθωση αυτού του κεφαλαιακού ελλείμματος από πλευράς ΣΚΤ; Στην απάντησή του, την οποία παραθέτουμε πιο κάτω, ο κ. Ορφανίδης εξηγεί τους λόγους που προέκυψε αυτό το κεφαλαιακό έλλειμμα και ότι έπρεπε να καλυφθεί σε συνεργασία με την Κυβέρνηση επειδή θα το έβρισκαν πιο επιτακτικά μπροστά τους το 2012 σύμφωνα με την απόφαση της συνόδου κορυφής για το ευρώ, Βρυξέλλες 26/10/2011:

“Κοιτάξετε, αυτήν την επιστολή θέλω να σας πω ειλικρινά, την έστειλα στον Ερωτόκριτο Χλωρακιώτη, στη ΣΚΤ. Θέλω να σημειώσω δύο πράγματα. Πρώτο, το μεγαλύτερο μέρος αυτού του ελλείμματος, το οποίο είχε φουσκώσει σε €816 εκ. όπως λέτε. Αυτό ήταν συνέπεια, θέλω να το σημειώσετε αυτό το σημείο, γιατί δεν είναι συνδεδεμένα ορισμένα πράγματα. Αυτό ήταν συνέπεια της απόφασης που είχε λάβει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Δημήτρης Χριστόφιας, μαζί με τους ομόλογους του στη Σύνοδο κορυφής για το ευρώ στις 26/10/2011. Ένα μεγάλο κομμάτι από αυτό το ποσό ήταν ποσό το οποίο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και οι ομόλογοι του είχαν ζητήσει από τις

Εποπτικές Αρχές της Δημοκρατίας, να ζητήσουν από όλα τα τραπεζικά ιδρύματα για παράδειγμα για απομείωση των ομολόγων, κρατικών ομολόγων, των οποίων κρατούσαν, η ΣΚΤ τότε κρατούσε πολλά κυπριακά ομόλογα τα οποία ήταν σκουπίδια και αρκετά ελληνικά ομόλογα, τα οποία ήταν επίσης σκουπίδια. Οπότε, ένεκα της απόφασης που είχε πάρει τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και οι ομόλογοι του στις Βρυξέλλες 26 Οκτωβρίου του 2011, δημιουργήθηκαν αυτά τα επιπρόσθετα κενά. Και αυτό το σημειώνω, διότι αυτά είναι κενά τα οποία με σωστούς χειρισμούς από τες κυβερνήσεις, δεν θα υπήρχαν και δεν τα θεωρώ αυτά το ίδιο σημαντικά όπως τα κεφαλαιουχικά κενά, τα οποία υπήρχαν ένεκα μη εξυπηρετούμενων δανείων, τα οποία ήταν εκεί και ήταν πρόβλημα που θα έπρεπε να λυθεί. Το δεύτερο σημείο το οποίο θέλω να αναφέρω, είναι το ότι δεν περίμενα ουσιαστικά απάντηση από τη ΣΚΤ σε αυτήν την επιστολή, διότι δεν είχαν τρόπο να απαντήσουν. Να σας υπενθυμίσω ότι το τι τους ζητούσα ουσιαστικά είναι, “Κοιτάξετε, σύμφωνα με τις αποφάσεις που λήφθηκαν στις Βρυξέλλες από τον Πρόεδρο Χριστόφια και τους ομολογους του, αυτά είναι τα ελλείμματα σας, θα πρέπει να ρθειτε να τα καλύψετε. Εάν δεν τα καλύψετε τώρα, το 2012, είμαι σχεδόν σίγουρος ότι με την πληροφόρηση που είχαμε θα σας ζητήσει η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών να μπειτε στο επόμενο stress test και να βγει η τιμή που έχετε δημόσια, που είναι πολύ επικίνδυνο γι' αυτό πιστεύω το τώρα. Ουσιαστικά το τι ζητούσα από τη ΣΚΤ, ήταν να πάει στην Κυβέρνηση και να δουλέψουν μαζί για να λυθεί αυτό το πρόβλημα. Το τρίτο σημείο το οποίο θέλω να αναφέρω, είναι το ότι ουσιαστικά αυτήν την επιστολή την έστειλε έτσι ώστε να πληροφορήσει η Κυπριακή Κυβέρνηση για το τι δεσμεύσεις είχε πάρει στις Βρυξέλλες, έτσι ώστε η Κυπριακή Κυβέρνηση να δουλέψει μαζί με τη ΣΚΤ για να λυθεί το πρόβλημα. Και θέλω να διαβάσω εδώ κάτι από την απόφαση, είναι δημόσιο αυτό το έγγραφο, έχω μπροστά μου τη δήλωση της συνόδου κορυφής για το ευρώ, Βρυξέλλες 26 Οκτωβρίου του 2011, στο παράρτημα προς το τέλος, θέλω να σας διαβάσω την απόφαση που είχε πάρει ο Πρόεδρος Χριστόφιας με τους ομολογους του. Πρώτα, για κεφαλαιακούς στόχους λέει και διαβάζω “Υπάρχει ευρεία συμφωνία ως προς την απαίτηση για σημαντική ενίσχυση του δείκτη κεφαλαιακής... διαβάζει) ... ύψιστης ποιότητας, στο 9% μετά από λογιστική αποτίμηση της αγοραίας αξίας της έκθεσης σε κρατικά ομόλογα”. Θέλω να σημειώσω ότι αποφάσισαν οι ηγέτες των αρχικών κρατών να ανεβάσουν τα κεφάλαια και επίσης να ζητήσουν προβλέψεις για τα ομόλογα, το οποίο δεν ήταν συμβατό με τους εποπτικούς κανονισμούς οι οποίοι υπήρχαν προηγουμένως. Και επίσης να σας διαβάσω τη δέσμευση που πήρε ο Πρόεδρος Χριστόφιας σε αυτήν την απόφαση στην

παράγραφο 5 του σημειώματος. Να διαβάσω την εξής πρόταση “Εφόσον χρειαστεί, οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να πάρουν σχετική στήριξη και σε περίπτωση που αυτή δεν μπορεί να παρασχεθεί, η ανακεφαλαιοποίηση θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί μέσω δανείου, εφόσον πρόκειται για κράτος της Ευρωζώνης”. Αυτό είναι για να σας πω ότι ουσιαστικά αυτή η επιστολή ήταν για να προσπαθήσω να πω ότι στη Συνεργατική υπάρχει αυτό το πρόβλημα, το οποίο δημιουργήθηκε από την απόφαση στις Βρυξέλλες, πρέπει αμέσως να μιλήσετε μαζί με την Κυπριακή Κυβέρνηση για να δείτε πώς λύνεται το πρόβλημα το οποίο έχει δημιουργηθεί.”

Όντως, ως ήταν προβλέψιμο από το 2011, το καλοκαίρι του 2012 με την έλευση της Τροϊκα, επιστρατεύτηκε η εταιρία PIMCO για να ποσοτικοποιήσει τις κεφαλαιακές ανάγκες των Τραπεζικών ιδρυμάτων της Κύπρου περιλαμβανομένου και του ΣΠΤ. Τα αποτελέσματα του διαγνωστικού ελέγχου της PIMCO χρησιμοποιήθηκαν στην διαπραγμάτευση του μνημονίου με την Τροϊκα και καθόρισαν μεταξύ άλλων και τις ανάγκες κεφαλαιοποίησης του ΣΠΤ.

Η κρίση στην πραγματική οικονομία την περίοδο πριν το 2013 επιβάρυνε τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα του ΣΠΤ. Στην απόφαση της για την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση της ΣΚΤ και των ΣΠΙ, ημερ. 24/2/2014, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συμπεραίνει στην παράγραφο 23 ότι:

“The economic recession was thus an external factor worsening an existing internal problem”

Αυτό το συμπέρασμα προκύπτει από το ότι το κύριο πρόβλημα των ΜΕΧ του ΣΠΤ δεν προέκυψε ξαφνικά από την ύφεση του 2012-2013 αλλά προϋπήρχε. Σύμφωνα με στοιχεία που περιέχονται στο τελικό πλάνο αναδιάρθρωσης που υποβλήθηκε στην ΚΤΚ από την ΣΚΤ στις 31/1/2014, και ακολούθως προωθήθηκε στις Ευρωπαϊκές αρχές, οι ΜΕΧ ήταν ήδη υψηλές στο 29% των συνολικών δανείων το 2010 και στο 32% το 2011. Το μέγεθος του προβλήματος όμως δεν ήταν εμφανές διότι οι τράπεζες δεν έπρεπε να υπολογίζουν τα δάνεια με καθυστερήσεις πέραν των 270 ημέρων ως ΜΕΧ αν ήταν πλήρως εξασφαλισμένα με υποθήκες. Στο πλάνο αναδιάρθρωσης της 31/1/2014, δίνεται ο εξής ορισμός ΜΕΧ για την περίοδο μέχρι την 1/1/2011:

“According to the regulatory definition of NPLs, until recently (1/1/2011) a loan was considered as an NPL only if it was past due for at least 270 days and was not fully covered by tangible security.”

Με τις αλλαγές στον ορισμό των ΜΕΧ σύμφωνα με τον κανονισμό απαίτησης κεφαλαίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών το Νοέμβριο του 2013 ήταν €5,6 δις ή 42% του συνόλου, εκ των οποίων €4,2 δις ή 31% του συνόλου είχαν καθυστερήσεις πέραν των 360 ημερών.

Η απόφαση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απαριθμεί τις πηγές του προβλήματος στο ΣΠΤ που οδήγησαν στην ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης από το κράτος με εκτεταμένες αναφορές στο τελικό πλάνο αναδιάρθρωσης που υποβλήθηκε από την ΣΚΤ. Αυτές οι πηγές του προβλήματος επιβεβαιώνονται και ενισχύονται από τα ευρήματα της επιτροπής για τη προ του 2013 περίοδο. Παραθέτουμε αυτούσιο το συγκεκριμένο απόσπασμα της απόφασης:

“2.4 Source of the problem

(20) The key problem of the Cooperative banking sector is its large volume of overdue loans (payment arrears more than one day): measured in terms of value, almost one loan in two is in arrears with payments. In November 2013 the level of non-performing loans ("NPLs", defined as loans with payment arrears of more than 90 days) accounted for over 40% of the cooperatives' total gross loans' value ("NPL ratio") according to the information submitted by Cyprus.

(21) Moreover, it is estimated that the current NPL ratio will increase to 60% by 2015. Thus, the credit losses in the loan portfolio have and will continue to severely affect the capital of the Cooperative group. Under the base case of the restructuring plan, around EUR 2 billion of provisions will be booked in 2013 and 2014. Without the EUR 1.5 billion recapitalisation amount, the Cooperative group would have a projected negative equity of EUR 300 million by the end of 2014. The EUR 1.5 billion recapitalisation will enable the shareholders' equity to be at a level of EUR 1.2 billion at any point in time.

(22) The problem of a high NPL ratio did not suddenly emerge as a result of the recession of 2012-2013 but had already reached problematic levels beforehand. The NPL ratio had already been very high, at 32% of gross loans in 2011 and 29% in 2010". The magnitude of the problem was however not fully visible, since at the time banks did not have to classify a loan overdue by more than 90 days as a NPL if it considered that the value of its collateral was sufficient to cover the entire exposure.

(23) The economic recession was thus an external factor worsening an existing internal problem.

(24) According to the notification, the main reason for the Cooperative banking sector' difficulties is the existing corporate governance framework. It is not appropriate for effectively monitoring and supervising operations and risks undertaken or underwritten by the CCIs. Moreover, in addition to insufficient supervision there was an inability to enforce policies, procedures and executive accountability, as well as to impose sanctions when necessary.

(25) For instance, supervision was not carried out by the Central Bank of Cyprus, as was the case for other Cypriot banks, but by YEASE, which falls under the competence of the Ministry of Commerce, Industry and Tourism. Moreover, required internal audits were, according to the notification, not set up by several CCIs and internal auditors appointed in some of CCIs did not meet the requirements of independence and eligibility.

(26) Finally, the CCB, although guaranteeing the CCIs' liabilities, did not exercise control over the CCIs' lending decisions, risk management and monitoring. As a consequence key decisions at the CCI level were taken independently by their Boards of Directors comprising seven to ten members elected by the CCIs' members.

(27) According to the information submitted with the notification, the Board members' and managers' competences, integrity and qualifications were insufficiently evaluated. In addition, the fit and properness criteria applying to the cooperatives differed from the criteria set by the Central Bank of Cyprus for other banks. According to the restructuring plan, that discrepancy raises concerns as to whether all CCI managers and Board members are highly and equally skilled for their roles.

(28) Insufficiently controlled and supervised, the lending practice of the CCIs was risky. The CCIs did not pay adequate attention to borrowers' ability to repay their loan. Instead they focussed nearly exclusively on the expected value of the collateral. Although according to the notified restructuring plan, approximately 84% of outstanding loan balances of the group are secured by real estate property, cash collateral or government guarantees, CCIs have experienced a significant increase of delinquencies in their loan portfolios under the current macroeconomic conditions and many borrowers stopped servicing the loans.

(29) The CCIs have historically not engaged in any loan modifications. They granted payment holidays to borrowers in difficulties or allowed them to only pay part of their instalments but did not proceed with loan restructurings which led to the creation of further NPLs.

(30) The CCIs also took a "more relaxed approach to collection and work-out policies on loans with arrears less than 270 days and loans for which adequate collateral was held". In that context it should be noted that until recently a loan was considered as an NPL only if it was past due for at least 270 days and not fully covered by tangible security, according to information submitted with the notification. So the CCIs "historically refrained from pursuing aggressive collection and work-out strategies" on those loans.

(31) Moreover, it has been almost impossible to seize and sell property due to protective legislation (requiring an extended period of ten years for the foreclosure and forced sale of a property serving as collateral to a problematic loan), which discouraged legal action against the borrower for the repossession of property. Thus, as of November 2013, for 33% of loans with arrears over 90 days (which has been the definition of a NPL since July 2013) representing a balance of EUR 1.8 billion (of which almost EUR 1 billion represent loans that are more than 360 days past due) no legal or even pre-legal action such as submitting a letter requesting payment had been initiated. As of June 2013 the figure was even higher. At that point in time, no action had been initiated for 42% of loans with arrears over 90 days representing a balance of EUR 2.3 billion (of which 21% or EUR 1.2 billion represented loans with more than 360 days past due).

(32) That lack of action led borrowers to prioritise other payments over servicing loans, in particular in economically difficult times. Consequently, the pledged collateral has not helped the CCIs to reduce their losses. With the change in July 2013 of the definition of NPL to more than 90 days past due, in line with the EU Capital Requirement Regulation, the proportion of recognised NPLs in the portfolios of the CCIs increased significantly. Loans that were past due more than 90 days as of November 2013 amounted to EUR 5.6 billion or 42% of total gross loans (of which EUR 4.2 billion - representing 31% of the balance of all gross loans - are NPLs that are in arrears more than 360 days)."

8.3 Έκθεση PIMCO και ανακεφαλαιοποίηση

Η εταιρία PIMCO προσλήφθηκε για να καλύψει την ανάγκη αξιολόγησης του τραπεζικού τομέα και να ποσοτικοποιήσει τις κεφαλαιακές του ανάγκες για την περίοδο 30/6/2012 μέχρι και τις 30/6/2015. Στην κατάθεση της ενώπιον της Επιτροπής, στις 11/9/2018, η κα Αργυρώ Προκοπίου η οποία εκτελούσε καθήκοντα αναπληρωτή διευθυντή στο Τμήμα Εποπτείας της ΚΤΚ, ανέφερε πως προέκυψε η ανάγκη πρόσληψης της PIMCO και τη σύνθεση της υπεύθυνης Συντονιστικής Επιτροπής (Steering Committee) η οποία δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2012:

“Όταν ήρθε η Troika και μέσα στις απαιτήσεις του μνημονίου έπρεπε να γίνει αξιολόγηση της κατάστασης του τραπεζικού τομέα, υπήρχε μέσα πρόνοια ότι έπρεπε να γίνει από κάποιον εξωτερικό σύμβουλο ανεξάρτητο και έτσι συστήθηκε μία συμβουλευτική Επιτροπή η οποία αποτελείτο από υπάλληλους της Κεντρικής, του Υπουργείου Οικονομικών, της ΥΑΣΕ που ήταν υπεύθυνοι της εποπτείας των Συνεργατικών και άτομα από την Troika και την ΕΚΤ, το European Commission, το European Stability Fund και το IMF σαν παρατηρητής.”

Στην τελική έκθεση της PIMCO με τίτλο “Independent Due Diligence of the Banking System of Cyprus” αναφέρονται τα εξής για την ανάθεση και τους στόχους του διαγνωστικού ελέγχου:

“This report reflects PIMCO's independent findings from its bottom-up, loan level due diligence of the Cyprus Banking System conducted at the direction of members of the Cyprus Steering Committee (SC).’ The objectives set forth in the Terms of Reference are being met by PIMCO in partnership with Deloitte, which is submitting a separate report satisfying that firm's relevant objectives.

The primary objective of PIMCO's due diligence is to quantify the capital needs of the each Participating Institution (PI) involved in the exercise. Capital estimates have been generated under both Base and Adverse macroeconomic scenarios and under other conditions established by the Steering Committee. The applicable reference date for the exercise is 30 June 2012 and the forecast period extends from 30 June 2012 through 30 June 2015. We have estimated the capital shortfall or surplus of each Participating Institution as of 30 June 2015, taking into account projected loan losses and offsetting pre-provision earnings.”

Η εργασία της PIMCO συμπεριέλαβε 22 πιστωτικά ιδρύματα, περιλαμβανομένων 17 Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων και κάλυψε το 73% των συνολικών στοιχείων ενεργητικού του Κυπριακού τραπεζικού συστήματος και 63% του Συνεργατισμού. Συγκεκριμένα για τον Συνεργατισμό η έκθεση της PIMCO αναφέρει:

“The Co-operative Credit Institutions: *The co-operative credit institutions (“co-ops”) included in this exercise were the Co-operative Central Bank, one large co-operative and 15 individual co-operatives.*

These were chosen by the Steering Committee as a representative sample of the overall co-operative activities - which includes 96 active co-operatives in Cyprus. The co-operatives are domestic credit institutions that have traditionally focused on the underserved markets of Cyprus. They are owned by their members, and with the exception of the Limassol Co-operative (a separately capitalized entity) the co-operative system shares in a collective capital pool. Each co-operative guarantees the Co-operative Central Bank, which in turn guarantees each co-operative, in effect allowing co-operatives with a capital shortfall to be offset by co-operatives with a capital surplus. Each individual co-operative is required to deposit their excess liquidity at the Co-operative Central Bank which invests the liquidity on their behalf.”

Τα 15 ΣΠΙ κατανεμήθηκαν σε τρεις παρόμοιους ομίλους ως ακολούθως:

“In modeling the capital shortfall of the co-operatives. PIMCO modeled 3G and 3F individually and assigned each of the remaining 15 co-operatives to one of three similar groups: Professional Co-operatives, Large Co-operatives, and Small Co-operatives. Each category of co-operatives was treated as an individual entity for expected loss and capital shortfall calculation purposes, but modeled collectively.”

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για τους τρεις ομίλους είναι η εξής:

“The approach for co-operatives in Group 4H, 5I and 6J is as follows:

- Pre-provision profitability is modeled on an allocated basis based on each institution's share of gross loans relative to peers in the same group*
- Expected losses are modeled at an institution-specific level based on the loan level results from our Loan Loss analysis*
- Cumulative provisions and beginning Core Tier 1 capital are captured on an institution-specific basis and all other items are modeled on an allocated basis*

- *Core Tier 1 is determined based on the changes in the balance sheet and the institution-specific Provisions”*

Για τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων των κεφαλαιακών αναγκών η Συντονιστική Επιτροπή (Steering Committee) καθόρισε δύο σενάρια (βασικό, και δυσμενές) καθώς επίσης και τις υποθέσεις που χρησιμοποιήθηκαν για κάθε σενάριο:

“These capital needs are outlined in greater detail below and reflect the following key inputs and requirements:

- *Stress test losses under each scenario over the three-year forecast horizon*
- *Pre-provision profits under each scenario*
- *Evolution of risk-weighted assets*
- *Assumed minimum Core Tier 1 capital levels of 9% and 6% under the Base and Adverse scenarios, Respectively*

In addition, these results reflect the following key drivers as required by the Steering Committee:

- *Cumulative home price declines during the forecast period of 12.5% in the Base and 25.5% in the Adverse scenario*
- *Elevated unemployment levels that peak in 2014 at 13.50% and 14.60% under the Base and Adverse scenarios, respectively*
- *Three-month Euribor forecasted to reach 1.20% and 2.45% in 2015 under the Base and Adverse scenarios, respectively*
- *Reclassification of defaulted loans, irrespective of collateral amount, to include 90 days or more past due irrespective of collateral*
- *De-recognition of capitalized interest on non-performing loans”*

Η PIMCO κάνει επίσης την ακόλουθη παραδοχή που σχετίζεται με τις πιο πάνω υποθέσεις:

“Capital estimates reflect PIMCO's projections for PIs given the composition of their balance sheets and operating platforms as of June 2012. We have not incorporated changes at the institutions since 30 June 2012, except where core equity capital has been raised in the primary market or convertible capital instruments have been

converted into Core Tier 1 capital. Our capital shortfall estimates are in addition to any state capital injections already provided. They do not incorporate any potential liability management exercises that could reduce the amount of capital injection required. We have generally conducted our analysis assuming no changes in relevant legislation or regulations. Changes at Participating institutions since June 2012 - along with the impact of any relevant changes in legislation or regulation - will subsequently be addressed as mitigating actions to be generated by each institution in consultation with the Central Bank of Cyprus. These mitigating actions may change the ultimate capital shortfall estimate for some institutions subsequent to the publication of this report.”.

Όσον αφορά στην αξιολόγηση των υποθηκών (collateral) και εγγυήσεων η PIMCO έκανε τις ακόλουθες παραδοχές:

“The collateral values at the point of liquidation are determined using the following methods:

1. Open market valuation for Real Estate -

a. Residential Real Estate - values as of June 2012 are determined from the most recent valuation and the regional HPI index. These values are then projected forward using the SC defined HPI forecast.

b. Commercial Real Estate - these properties are valued using a combination of expert judgement, and forecasts conditioned on the context of the scenario. These forecasts are developed in consultation with local experts.

2. Forced-sale discount for Real Estate - PIMCO considered the HPI forecasts/CRE property values to reflect open market valuations. Thus, PIMCO assumed a further 25% forced-sale discount to the values for the purpose of estimating liquidation sales proceeds. Based on PIMCO's experience in comparable international markets, discussions with the PIs on their loan provisioning practices, consultation with local real estate valuation firms and legal firms PIMCO determined that properties that undergo a forced liquidation/resolution would be subject to this additional cost and price pressure as opposed to properties that get sold through regular market operations. This assumption does not vary by scenario as it is intended to capture the incremental costs associated with distressed resolutions and not to account for additional scenario based price declines.

3. *Other collateral - not indexed, but a flat haircut is applied as shown in Table 35. This accounts for approximately 10% of allocated collateral*"

Στην κατάθεση του ο κ. Ορφανίδης αμφισβήτησε έντονα τις παραδοχές της PIMCO όσον αφορά στην αξιολόγηση υποθηκών και ιδιαίτερα την ολοκληρωτική αγνόηση των προσωπικών εγγυήσεων:

“Θα πάω πίσω στην έκθεση της PIMCO, είναι δημόσια έκθεση, στη σελίδα 68. Για να σας εξηγήσω τις οδηγίες τις οποίες είχε η PIMCO τότε για ένα από τα πλέον σημαντικά θέματα για τον Συνεργατισμό, το οποίο είναι οι προσωπικές εγγυήσεις. Σελίδα 68. Σας το διαβάζω στα αγγλικά όπως είναι εδώ, αναφέρεται στις υποθέσεις που είχαν γίνει και λέει “While personal guarantees...” (διαβάζει). Είναι μια απλή υπόθεση με τις οδηγίες που είχε πάρει τότε η PIMCO από την Κεντρική Τράπεζα, δισεκατομμύρια από αξία στο collateral value, στο ταμείο των τραπεζών, έγιναν μηδέν και με αυτόν τον τρόπο φούσκωσαν οι κεφαλαιουχικές ανάγκες.

Κάτι παρόμοιο έγινε και με τις αξιώσεις των ακινήτων, που όπως ξέρετε στην Κύπρο είναι το άλλο μεγάλο collateral. Αν πάρω τα συνεργατικά τα πλείστα δάνεια του Συνεργατισμού έχουν ακίνητα από πίσω, οπότε αν δεν αξιοποιήσω σωστά θα βρίσκω μεγάλα ελλείμματα και τα πλείστα δάνεια τα συνεργατικά δίνονται με προσωπικές εγγυήσεις από πολλά άτομα, μάλιστα και εγώ ξέρω άτομα τα οποία ήρθαν και κλήθηκαν να πληρώσουν δάνεια τα οποία χρωστούσε κάποιος άλλος, στα οποία ήταν εγγυητές. Έχουν αξία αυτές οι εγγυήσεις, έχει αξία αυτό το collateral. Για ποιον λόγο επέτρεψε η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου από το τέλος του 2012 με τη PIMCO να μηδενιστεί αυτή η αξία και πιο πρόσφατα μέσω της SSM να μηδενιστεί αυτή η αξία, δεν γνωρίζω. Άλλα σας λέω, πρέπει να δούμε τα νούμερα. Είναι ένα πράγμα να λέμε υπήρχαν ελλείμματα της τάξης των μερικών εκατομμυρίων ευρώ, υπήρχαν αυτά, σας τα ανέφερα προηγουμένως και υπήρχαν. Είναι άλλο πράγμα να λέμε δημιουργήθηκε μια τρύπα πλέον δισεκατομμυρίων ευρώ. Πώς δημιουργήθηκε αυτή η τρύπα; Και η εξήγηση που σας δίνω είναι ότι αυτή η τρύπα δημιουργήθηκε με λανθασμένες υποθέσεις και ουσιαστικά πολύ κακούς χειρισμούς από τις αρχές της Δημοκρατίας, από την Κεντρική Τράπεζα, από το ποιος είναι που μας αντιπροσωπεύει στον SSM, δεν ξέρω.”

Παρόλο που ίσως για τα δεδομένα της εποχής αυτές οι παραδοχές να είχαν το στοιχείο της υπερβολικής αυστηρότητας αποδεικνύεται εκ των υστέρων ότι συνάδουν με την σημαντική και συνεχόμενη αυστηρότητα που επιδεικνύουν οι εποπτικές αρχές καθ’

όλη την διάρκεια της κρίσης και μετέπειτα για όλο το Ευρωπαϊκό σύστημα αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο Jon Danielsson, director of the ESRC funded Systemic Risk Centre at the London School of Economics, στον πρόλογο του για το βιβλίο με τίτλο “Post-Crisis Banking Regulation Evolution of economic thinking as it happened on Vox” αναφέρει τα εξής:

“How were financial regulators, the people best placed to assess the susceptibilities of the financial system to reckless risk taking and wealth imbalances, caught so much off guard by the Global Financial Crisis? As the catastrophe unfolded, academics struggled to comprehend events and produce coherent explanations of the phenomenon. Explanations took form only to be replaced by competing theories within months. Eventually a consensus was reached that the Crisis was the result of excessive deregulation, and could be resolved only by more intense regulation.”

(υπογράμμιση δική μας)

Ειδικά για την θέση της PIMCO στην αντιμετώπιση των προσωπικών εγγυήσεων η επιτροπή εκτιμά ότι αυτή η αυστηρότητα ήταν δικαιολογημένη λαμβάνοντας υπόψη και την εκτεταμένη δικαιολόγηση που προσφέρει η PIMCO για αυτήν της τη θέση σε δύο διαφορετικά αποσπάσματα της έκθεσης τα οποία παραθέτουμε αυτούσια:

“Cure Rate and Guarantees

In interviews with bank officers, PIMCO was shown partial evidence that the presence of guarantees has an impact on the ability of loans to cure, and it reduces the transition from 90+ to recovery. However, it is not possible for PIMCO to verify this from the data available for a number of reasons:

- The PIs could not provide collateral information for closed loans. This means that it is not possible to determine whether a closed loan had a guarantee or not.*
- For loans that are not closed. PIMCO cannot tell if further guarantees were required after the loan went into 90+ for the first time, again due to data limitations.*
- There are conflicting dynamics at play in that banks will require more guarantees from high risk loans, with the result that these loans have a greater capacity to pay and become less likely to default.*

Despite these limitations, PIMCO understands that the practice of requiring multiple guarantees is widespread in Cyprus and has not changed significantly over the last few years. Therefore, the effect of distributing the payment burden through the network of guarantors is well reflected in the historical data and is implicitly included in calibration of the cure model. Precise estimation of the impact of the presence of guarantors on a loan was challenging due to the data constraints, but the overall effect of the system of guarantees is reflected in historical loan performance and is therefore represented in our cure rate analysis.” και

“While personal guarantees form a major collateral type in Cyprus, PIMCO did not explicitly credit them as collateral (and hence applied a 100% haircut) in the LGD computations in either the Base or the Stress Scenarios.

PIMCO's view is that in order to fully evaluate worthiness of a personal guarantee, it is very important to obtain the guarantor's financial position. This data was not systematically available on the data tapes provided by the banks, furthermore, there was no systematic evidence of reduced LGDs on account of PIs collecting on personal guarantees that were provided as collateral to defaulted loans. Finally, even if some credit was given to personal guarantees as collateral, while this treatment would be beneficial to the borrower in question, it doesn't necessary imply a significant benefit to the system. This is because the crystallization of the contingent liability would cause the PDs associated with the guarantor to increase commensurately.

To the extent that Personal guarantees were important as a means to curing defaulted loans, PIMCO has given them credit implicitly by taking into account historical cure rates and assuming that a fraction of the future defaults will cure.

The allocated collateral amount is capped at the defaulted loan balance plus accrued interest, and the severity vector is calculated in such a way as to ensure that the correct cash flows are received in the appropriate period.

PIMCO assumes a lag of five years between the date of the credit event and liquidation. This timeframe has been used to reflect the fact that in reality resolution will involve a number of outcomes including both agreed and forced sales.”.

Η PIMCO εντοπίζει πολλαπλές ιδιοσυγκρασίες/αδυναμίες του Κυπριακού τραπεζικού τομέα γενικότερα αλλά και του ΣΠΤ ειδικότερα. Παρόλο που οι πλείστες

ιδιοσυγκρασίες/αδυναμίες που εντοπίζονται αφορούν και στον ΣΠΤ παραθέτουμε την εξειδικευμένη αναφορά που γίνεται για τις δανειακές πρακτικές του ΣΠΤ:

“An essential difference between the co-operatives and the banks in Cyprus has been a relative reluctance of co-op management to pursue aggressive collection and work-out strategies on problem loans. This relative reluctance has been due in large part to management's perceived social function of the cooperatives, whereby the aim of the co-operatives is not to maximize profits but to serve their members.

This perceived social function of the co-operatives may have helped to develop a culture of non-payment by members in many institutions. Many co-operatives reported a tradition of allowing payment holidays for borrowers experiencing economic difficulties, sometimes with timelines up to two years of forbearance. The provisioning methodology used by the co-operatives, along with most other Cyprus banks, further enabled this culture, especially in the context of the co-operatives' relatively conservative loan-to-value underwriting standards combined with rising property prices. The co-operatives generally underwrote to lower loan-to-value ratios than the private banks, so in the event of non-payment there has historically been ample collateral to justify carrying the non-performing loans with no impairment and taking no provision. The co-operatives have recently shown a significant change in their approach to nonperforming borrowers, but the history of relatively lax treatment of defaulting borrower members has resulted in many co-operative institutions showing non-performing loan levels above those seen at Cyprus banks.”.

Χαρακτηριστική είναι και η αναφορά που γίνεται στα ευρήματα της PIMCO για μη επαρκείς προβλέψεις (provisions) για τις MEX στο Κυπριακό τραπεζικό σύστημα στις 30/6/2012, όπου γίνεται ειδική αναφορά στον όμιλο των μικρών ΣΠΙ (6J) στον οποίο οι προβλέψεις ήταν μόλις στο 9% σε σχέση με 36% στο σύνολο του τραπεζικού συστήματος για τα δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών:

“Cumulative provisions low relative to stock of 90+ days past due (dpd) loans: As previously noted, the Central Bank of Cyprus definition for non-performing loans enables institutions to maintain higher levels of 90+ dpd loans without recognizing provisions. As of 30 June 2012 aggregate provision coverage of NPLs was 57% based on the formal definition of NPLs, while provision coverage of all 90+dpd loans was significantly lower at 36%. At Institution 6J. provision coverage of 90+ dpd loans was

just 9% as of 30 June 2012. This means that Participating Institutions have not yet provided fully for the losses anticipated on existing 90+ dpd loans under the Base or Adverse scenarios”

Παραθέτουμε πιο κάτω όλα τα ευρήματα της PIMCO, τα οποία αφορούν στο σύνολο του τραπεζικού συστήματος με τα πλείστα να ισχύουν και για τον ΣΠΤ. Τα πιο σημαντικά από αυτά περιλαμβάνουν τον χαλαρό ορισμό των MEX και τις χαλαρές απαιτήσεις για προβλέψεις από τις Κυπριακές εποπτικές αρχές καθώς και την ανοχή τους στην πολιτική επανάπαυσης στις εγγυήσεις αντί της αξιολόγησης του πιστοληπτικού κινδύνου και της ικανότητας των δανειοληπτών για αποπληρωμή των δανείων. Ένα επιπρόσθετο πρόβλημα που εντοπίζεται είναι η κεφαλαιοποίηση μη εισπρακτέων τόκων, κάτι που ήταν ιδιαίτερα έντονο στον ΣΠΤ.

“The idiosyncratic factors described are reflected in PIMCO's specific findings noted below:

1.2.3.1 Loan Loss Key Findings

- High NPL ratios with substantial cure rates: NPL ratios are markedly higher in Cyprus in comparison to other European counterparts. That being said, non-performing loans in Cyprus are also characterized by high cure rates and high levels of collateralization*
- High recidivism rates: Loans that have defaulted in the past are more likely to default in the future across asset classes in both Greece and Cyprus. PIMCO finds that this mitigates the impact of curing to some extent*
- High PD, but low LGD due to over-collateralization: Because lending decisions are frequently based on collateral coverage rather than the credit quality and the borrowers' ability to meet debt service obligations, PIMCO noted many instances of high probabilities of default with low loss severities*
- High corporate leverage ratios: PIMCO has found that on average leverage ratios are elevated for both Cyprus and Greek corporate borrowers, resulting in higher PDs for corporate loans. This is corroborated by PIMCO's findings from the detailed review of the large loan book*
- Long liquidation timelines: The current stock of non-performing loans is partly a by-product of long liquidation timelines. There has been limited historical*

experience of defaulted loans undergoing a full resolution due to long liquidation times

- Related party loans: Some of the larger exposures at the PIs were made to an affiliate of the institution. This included cases where PIs lent funds to an offshore investment company that used the funds to acquire shares in an affiliate of the PI or shares in the PI itself. PIMCO's review of loans to investment companies revealed higher than average losses*
- Credit risk management: PIs were found to have differing levels of internal controls and policies.*

Currently, all PIs (with the exception of the co-operative institutions) have internal rating systems. Ratings are typically reviewed once a year, mostly at year-end, however, rating downgrades did not always result in specific action being taken to change loan terms/request for additional collateral

1.2.3.2 Loss Absorption Capacity Key Findings

- Elevated levels of non-cash interest: A significant and rising portion of the interest income reported by Participating Institutions is composed of unpaid interest. This capitalized interest represents an increasing portion of income, having risen from under 7% of net interest Income in 2010 to over 20% of net interest income in aggregate for the quarter ending 30 June 2012, effectively boosting the initial capital base for Participating Institutions in addition to enabling PIs to report higher net interest margins. After removing capitalized interest from income, some institutions in Groups 5I and 6J may have had negative net interest margins as of 30 June 2012 on a cash basis*
- Cumulative provisions low relative to stock of 90+ days past due (dpd) loans: As previously noted, the Central Bank of Cyprus definition for non-performing loans enables institutions to maintain higher levels of 90+ dpd loans without recognizing provisions. As of 30 June 2012 aggregate provision coverage of NPLs was 57% based on the formal definition of NPLs, while provision coverage of all 90+dpd loans was significantly lower at 36%. At Institution 6J. provision coverage of 90+ dpd loans was just 9% as of 30 June 2012. This means that Participating Institutions have not yet provided fully for the losses anticipated on existing 90+ dpd loans under the Base or Adverse scenarios*

- *Reliance on funding from non-resident sources: While the core domestic deposit funding of the banking system appears very strong, nearly half of all Cyprus deposits are sourced from non-residents who rely in part on the current system of tax incentives in place in Cyprus. A change in these tax structures could have a significant impact on the overall level of funding in the system. Nonetheless, under the current tax laws, the PIs may have the potential to cushion deposit outflows from residents with non-resident and international deposits*
- *Limited alternative funding sources: To fill funding gaps, several PIs rely on access to Emergency Liquidity Assistance (ELA) funding since Cyprus government bonds are not currently eligible as collateral for receiving Central Banks Normal Operations funding. As of 30 June 2012 over 20% (€14 billion) of funding for Participating Institutions was from ECB normal operations or ELA. This has resulted in elevated funding costs for some PIs*
- *Significant concentration of DTAs in capital base: Recent losses in Cyprus and Greece have resulted in high levels of Deferred Tax Assets for the largest PIs as of 30 June 2012, DTAs represented 33% of aggregate Core Tier 1 capital for PIs and nearly 70% for Institution 18. These concentrations are likely to rise throughout the forecast period due to high provision expenses and if not capped would represent 80% of aggregate Core Tier 1 capital in the Adverse scenario by 30 June 2015”*

Η PIMCO εντοπίζει σημαντικές αδυναμίες και στις πρακτικές είσπραξης καθυστερήσεων του ΣΠΤ:

“Since the beginning of 2011, the deteriorating economy along with the change in the definition of default have led to a surge in delinquencies in cooperatives. Many co-operatives have had a practice of agreeing to payment holidays of up to three monthly installments, which were not properly documented and turned into 90+ dpd delinquencies.

Many of the co-operatives had very small collections departments or no collection departments prior to 2010. No emphasis was placed on collections for past-due loans that were fully collateralized (mortgages), and the focus was on unsecured loans. Co-operatives have started to boost their collections divisions and establish procedures,

but it is unclear how soon these departments can achieve a critical size and experience. However, PIMCO notes that the Professional co-operatives display better characteristics in their collections (and recoveries) statistics, relative to both the other co-operatives and the commercial banks, due to their underwriting practice of drawing loan payments directly from the paychecks of their borrowers. That being said, PIMCO considers the future employment security of public sector employees to be uncertain. It is inevitable that wage levels will be suppressed and that job cuts will be necessary, though to what extent is not yet known. In other European countries, public sector workers have been hit hard, and therefore PIMCO believes it to be prudent not to include any special model adjustments for these loans over and above the benefits already ascribed to them by the model.

Co-operatives have reported procedures that follow similar patterns like the ones in banks. Telephone calls and letters are placed in the first three months of delinquency, but the efforts to reach a solution continue way past the 90 days. Here, it is more common that a transfer to recoveries will occur in the timeline of 6-12 months.

Exceptions to the rules are allowed if a customer maintains deposits with the co-op (co-operatives claim they can block deposits against dues in arrears), or when they know a customer (co-operatives operate in small local communities, and therefore are quite familiar with their entire customer base), in addition, discretion not to send to recoveries is often left with the branches if any amount of payment is made by the delinquent borrower on their past-due loan (see also section 6b below).”.

Όσον αφορά τις αναδιαρθρώσεις δανείων η PIMCO εντοπίζει τα ακόλουθα για τον Συνεργατισμό:

“ Co-operatives:

- 1. Maturity extension: reported as a common rescheduling.*
- 2. Payment holidays: this type of rescheduling is offered for borrowers with extreme, but temporary, difficulties. However, holidays were also granted as standard practice without evidence of economic hardship. Payment holidays are mostly granted for secured mortgage loans.*
- 3. Loans closing: a standard practice in co-operatives when rescheduling with any method. Co-operatives have reported the requirement of adequate collateral to ensure low LTV ratios upon renewing a loan”*

Τα αποτελέσματα του διαγνωστικού ελέγχου της PIMCO εκτιμούν τις κεφαλαιακές ανάγκες των πιστωτικών ιδρυμάτων που κάλυψε ο έλεγχος στα €5,980 εκ. κάτω από το βασικό σενάριο και στα €8,867 εκ. κάτω από το δυσμενές σενάριο:

“PIMCO estimates that the aggregate capital shortfall for the PIs is €5,980 million under the Base scenario and €8,867 million under the Adverse scenario. This represents the capital shortfall expected for the PI reviewed as part of the due diligence exercise and does not represent a capital shortfall for the system as a whole, are incremental to any capital injections already provided by the state, do not give credit any potential liability management exercises other than those already enacted, and do not give credit for potential mitigating actions.”

Για τα 17 ΣΠΙ που κάλυψε ο έλεγχος τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες εκτιμήθηκαν στα €364 εκ. κάτω από το βασικό σενάριο και στα €589 εκ. κάτω από το δυσμενές σενάριο στις 30/6/2015:

“Co-operative Credit Societies: The aggregate capital shortfall for the co-operatives in the Base scenario is €364 million based on a total loss absorption capacity of €1,186 million less expected losses of €1,002 million on loans and advances and required Core Tier 1 capital of €547 million as of 30 June 2015. The overall loss rate for Cooperatives over the three-year forecast period represents 11.9% of existing gross loans and new loans originated during the forecast period.

Co-operative Credit Societies: The aggregate capital shortfall for the co-operatives in the Adverse scenario is €589 million based on a total loss absorption capacity of €1,159 million less expected losses of €1,398 million and required Core Tier 1 capital of €350 million as of 30 June 2015. The overall loss rate for loans for Co-operatives over the three-year forecast period represents 17.0% of existing gross loans and new loans.”

Επειδή ο έλεγχος της PIMCO κάλυψε μόνο μέρος του ΣΠΤ ακολούθησε μια άλλη εργασία μαζί με την Τροϊκα για να εκτιμηθούν οι κεφαλαιακές ανάγκες του συνόλου του ΣΠΤ. Η κα Προκοπίου στην κατάθεση της περιγράφει συνοπτικά την όλη διαδικασία ως εξής:

“... με την παράδοση της έκθεσης της Pimco, η δουλειά της Συντονιστικής Επιτροπής τέλειωσε γιατί ο ρόλος της ήταν να διενεργηθεί η αξιολόγηση του τραπεζικού τομέα και με την έκδοση της έκθεσης της Pimco η Συντονιστική Επιτροπή τέλειωσε ο ρόλος της.

Μετά άρχισε η συζήτηση με την Troika για τα κεφάλαια, για τον Συνεργατισμό πώς θα υπολογίσουμε για το υπόλοιπο κομμάτι που δεν είχε καλυφθεί από την Pimco, για να υπολογίσουμε τα κεφάλαια υπήρχε... το πιο βασικό ήταν να υπολογίσουμε τις αναμενόμενες ζημιές από εποπτική άποψη και κάτω από το stress test, τις αναμενόμενες ζημιές για το δανειακό χαρτοφυλάκιο και είχαμε... μας είχαν βοηθήσει κάποιοι συνάδελφοι στο Τμήμα Οικονομικών Μελετών να χτίσουν ένα οικονομετρικό μοντέλο, ένα regression analysis, που προσπαθεί να βρει ένα μοντέλο που να δείχνει διάφορες συσχετίσεις, για να δει τι συσχετίσεις υπήρχαν για να καταλήξει η Pimco στις αναμενόμενες ζημιές και εκεί το μοντέλο αυτό, έδειξε ότι υπήρχε μεγάλη συσχέτιση των αναμενόμενων ζημιών που υπολόγισε η Pimco με τον δείκτη προσαρμοσμένη αξία εξασφάλισης προς υπόλοιπο δανείου, διότι έπαιζε πάρα πολύ ρόλο η εξασφάλιση που είχε κάποιος δανειολήπτης στον υπολογισμό των αναμενόμενων ζημιών και η προσαρμοσμένη αξία ήταν... λάμβανε υπόψη την τρέχουσα αξία, έκανε προσαρμογή για το σενάριο με την πτώση των τιμών με βάση το σενάριο του stress test και επίσης αφαίρεσε και 25%, λόγω του ότι αυτά θα εκποιοούνταν σε αναγκαστική αξία, σε καταναγκαστική αξία πώλησης, άρα δεν θα ήταν στην κανονική τιμή αγοράς και με βάση αυτό υπολογίστηκε... πήραμε τους ισολογισμούς του κάθε ΣΠΙ που δεν ήταν μέσα στο δείγμα, τον ισολογισμό τους μέχρι 31/12 και το δανειακό χαρτοφυλάκιο του καθενός, εφαρμόστηκε αυτός ο δείκτης που βγήκε από αυτό το regression analysis, λήφθηκαν υπόψη οι εξασφαλίσεις του κάθε δανείου, του κάθε ΣΠΙ, που είναι στο δείγμα και υπολογίστηκαν οι αναμενόμενες ζημιές για τα ΣΠΙ, για το δανειακό χαρτοφυλάκιο, για τα ΣΠΙ που δεν υπήρχαν μέσα στο δείγμα. Μετά ακόμα ένα κομμάτι για να ολοκληρώσουμε αυτό το κεφάλαιο, ήταν να υπολογίσουμε πόση κερδοφορία θα είχαν πριν τις προβλέψεις μέχρι τον Ιούνιο του 2015 που ήταν ο ορίζοντας που προέβλεπε η Pimco για τους υπόλοιπους, αυτό για να το κάνουμε πήραμε το κάθε ΣΠΙ που δεν ήταν στο δείγμα, πήραμε την κερδοφορία που είχε πριν τις προβλέψεις για το '12 σαν βάση και μετά προσπαθήσαμε να κάνουμε πρόβλεψη με βάση εκείνο, κάναμε όμως τις ίδιες προσαρμογές, ποσοστιαίες προσαρμογές που είχε χρησιμοποιήσει η Pimco για τα έσοδα, έξοδα από τόκους και τα άλλα έσοδα και έξοδα, δηλαδή ποσοστιαία αν με βάση την Pimco για παράδειγμα είχε ένα ποσοστό ή τόκοι από... ή έσοδα από τόκους, το εφαρμόζαμε το ίδιο και για τα ΣΠΙ που δεν ήταν στο δείγμα και έχοντας τούτα τα δύο, έγινε και μία μεθοδολογία για τις αναβαλλόμενες φορολογίες, αλλά ήταν πολύ μικρά τα ποσά, δεν είχαμε... δεν ήταν πολύ σχετικό και μετά η εξίσωση είναι ότι ξεκινούμε... έχουμε τα κεφάλαια που ξεκινά το ΣΠΙ, προσθέτουμε τες υφιστάμενες προβλέψεις που

είχαν, αφαιρούμε τις αναμενόμενες ζημιές που έβγαλε ο υπολογισμός που είχαμε κάνει, προσθέτουμε την προβλεπόμενη κερδοφορία πριν τις προβλέψεις και βρίσκουμε τα κεφάλαια που... που θα είχε το ΣΠΙ στις 30/6/2015 και απ' εκείνα τα... εκείνα τα συγκρίνουμε με τα κεφάλαια που θα έπρεπε να έχει με βάση το 6% στο τέλος του stress test όπως έκανε η Pimco για τους υπόλοιπους και κάνοντας αυτήν τη μεθοδολογία, βρήκαμε ότι χρειάζονταν €816 εκ. για τα ΣΠΙ που δεν ήταν μέσα στο δείγμα, οπότε ήταν €816 εκ. για τα ΣΠΙ που δεν ήταν μέσα στο δείγμα, συν €589 για το κομμάτι του Συνεργατισμού που κάλυψε την Pimco, σύνολο €1,405 εκ. και προστέθηκε και ένα μικρό μαξιλαράκι €95 εκ. και φτάσαμε στο €1,5 δις. Να πω εδώ ότι όταν μου είχαν τηλεφωνήσει να έρθω εδώ, μίλησα με τους συναδέλφους και μου είπαν ότι έστειλαν τη μεθοδολογία αυτήν.”

Με βάση την εκτιμώμενη κεφαλαιακή ανάγκη των €1,5 δις, συμφωνήθηκε με την Τροϊκα και εγκρίθηκε από την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ με €1,5 δις από το κράτος. Αυτό έγινε μετά από έγκριση του σχεδίου αναδιάρθρωσης που ετοίμασε η ΣΚΤ και την υπογραφή εγγράφου με αναλαμβανόμενες δεσμεύσεις την 31/1/2014. Το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ προωθήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του Εφόρου Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων. Ακολουθεί σχετικό απόσπασμα από την επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών ημερ. 31/1/2014, προς τον Έφορο η οποία περιγράφει την διαδικασία και τα σχετικά έγγραφα:

“Με βάση το επικαιροποιημένο Μνημόνιο Συναντίληψης, η κοινοποίηση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ θα πρέπει να κοινοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αργότερο μέχρι την Παρασκευή 31/1/2014

Ως εκ τούτου, σας αποστέλλω τα ακόλουθα έγγραφα για τις δικές σας ενέργειες:

(α) Notification Form

(β) Το αρχικό Διάταγμα του Υπουργού Οικονομικών για την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ / ΚΦ, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα.

(γ) Το τροποποιητικό Διάταγμα του Υπουργού Οικονομικών για την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ / ΚΦ, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα.

(δ) Το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα

(ε) Το έγγραφο με τις αναλαμβανόμενες δεσμεύσεις

(στ) Σύντομο επεξηγηματικό σημείωμα στην αγγλική γλώσσα.

(ζ) *Justification letter* του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου.

Τέλος, για σκοπούς επιτάχυνσης της διαδικασίας έγκρισης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδεχόμαστε όπως η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημοσιευτεί στην αγγλική γλώσσα.

Επισυνάπτεται σχετική επιστολή αποδοχής για έκδοση της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην αγγλική γλώσσα, υπογραμμένη από τον Υπουργό Οικονομικών.”

Παραθέτουμε το τελικό συμπέρασμα της απόφαση για ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση της ΣΚΤ και των ΣΠΙ, ημερ. 24/2/2014, της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

“The Commission concludes that the State recapitalisation of the CCB amounting to EUR 1.5 billion constitutes restructuring aid in favour of the group made up of the CCB and the CCIs. In view of the notified restructuring plan and the commitments undertaken by Cyprus regarding the restructuring and the repayment of the aid measures, the Commission concludes that the restructuring aid is compatible with the internal market pursuant to Article 107(3)(b) of the Treaty on the Functioning of European Union.

The Commission notes that Cyprus exceptionally accepts the adoption of this Decision in the English language”

8.4 Επισημάνσεις

1. Η κρίση στην πραγματική οικονομία την περίοδο πριν το 2013 επιβάρυνε τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα του ΣΠΤ. Αυτό το συμπέρασμα προκύπτει από το ότι το κύριο πρόβλημα των ΜΕΧ του ΣΠΤ δεν προέκυψε ξαφνικά από την ύφεση του 2012-2013 αλλά προϋπήρχε. Σύμφωνα με στοιχεία που περιέχονται στο τελικό πλάνο αναδιάρθρωσης που υποβλήθηκε στην ΚΤΚ από την ΣΚΤ στις 31/1/2014, και ακολούθως προωθήθηκε στις Ευρωπαϊκές αρχές, οι ΜΕΧ ήταν ήδη υψηλές στο 29% των συνολικών δανείων το 2010 και στο 32% το 2011. Το μέγεθος του προβλήματος όμως δεν ήταν εμφανές διότι οι τράπεζες δεν υπολόγιζαν τα δάνεια με καθυστερήσεις πέραν των 270 ημερών ως ΜΕΧ αν ήταν πλήρως εξασφαλισμένα με υποθήκες.

2. Το πλάνο αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ της 31/1/2014, εντόπισε μια σειρά προβλημάτων τα οποία οδήγησαν στην ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης το 2014. Τα προβλήματα αυτά υιοθετήθηκαν από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην απόφαση της για την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση της ΣΚΤ και των ΣΠΙ, ημερ. 24/2/2014, όπως πιο πάνω αναλυτικά εξηγείται.
3. Κάποιες από τις υποθέσεις που χρησιμοποιήθηκαν από τη PIMCO με οδηγίες της Συντονιστικής Επιτροπής, για την αξιολόγηση των εγγυήσεων έχουν αμφισβητηθεί ως υπερβολικά αυστηρές. Παρόλο που ίσως για τα δεδομένα της εποχής αυτές οι παραδοχές να είχαν το στοιχείο της υπερβολικής αυστηρότητας αποδεικνύεται εκ των υστέρων ότι συνάδουν με την σημαντική και συνεχόμενη αυστηρότητα που επιδεικνύουν οι εποπτικές αρχές καθ' όλη την διάρκεια της κρίσης και μετέπειτα για όλο το Ευρωπαϊκό σύστημα αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικά για την θέση της PIMCO στην αντιμετώπιση των προσωπικών εγγυήσεων η επιτροπή εκτιμά ότι αυτή η αυστηρότητα ήταν δικαιολογημένη λαμβάνοντας υπόψη και την εκτεταμένη δικαιολόγηση που προσφέρει η PIMCO για αυτήν της τη θέση.
4. Χαρακτηριστική είναι και η αναφορά που γίνεται στα ευρήματα της PIMCO για μη επαρκείς προβλέψεις για τις MEX στο Κυπριακό τραπεζικό σύστημα στις 30/6/2012, όπου γίνεται ειδική αναφορά στον όμιλο των μικρών ΣΠΙ στον οποίο οι προβλέψεις ήταν μόλις στο 9% σε σχέση με 36% στο σύνολο του τραπεζικού συστήματος για τα δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών.
5. Για τα 17 ΣΠΙ που κάλυψε ο έλεγχος τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες εκτιμήθηκαν στα €364 εκ. κάτω από το βασικό σενάριο και στα €589 εκ. κάτω από το δυσμενές σενάριο στις 30/6/2015.
6. Επειδή ο έλεγχος της PIMCO κάλυψε μόνο μέρος του ΣΠΤ ακολούθησε μια άλλη εργασία μαζί με την Troika για να εκτιμηθούν οι κεφαλαιακές ανάγκες του συνόλου του ΣΠΤ. Η εργασία αυτή έδειξε επιπρόσθετες ανάγκες €816 εκ. για τα ΣΠΙ που δεν ήταν μέσα στο δείγμα, οπότε μαζί με τα €589 εκ. για το κομμάτι του Συνεργατισμού που κάλυψε η PIMCO, και ένα μικρό μαξιλαράκι €95 εκ. που προστέθηκε, οι συνολικές ανάγκες έφτασαν στο €1,5 δις.

7. Με βάση την εκτιμώμενη κεφαλαιακή ανάγκη των €1,5 δις, συμφωνήθηκε με την Τροίκα και εγκρίθηκε από την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ με €1,5 δις. από το κράτος. Αυτό έγινε μετά από έγκριση του σχεδίου αναδιάρθρωσης που ετοίμασε η ΣΚΤ και την υπογραφή εγγράφου με αναλαμβανόμενες δεσμεύσεις την 31/1/2014.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ (2013)

9.1 Η πρώτη ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα

Με βάση στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον μας από την ΚΤΚ για τις χορηγήσεις του ΣΠΤ για το έτος 2013, οι συνολικές χορηγήσεις ανέρχονται στα €13,38 δις από τα οποία τα €6,04 δις ήταν ΜΕΧ και από αυτά οι χορηγήσεις σε νομικές οντότητες συμποσούνται σε €2,92 δις από τα οποία €1,13 δις ήταν ΜΕΧ.

Είναι ορθό να θυμίσουμε ότι αμέσως πριν το 2013 η Κυπριακή οικονομία γενικότερα, αλλά και ο Τραπεζικός τομέας ειδικότερα, πέρασαν μια βαθιά κρίση. Την περίοδο 2011-2012 είδαμε αλληπάλληλες υποβαθμίσεις του κρατικού χρέους της Κύπρου από όλους τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Η Κύπρος σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες έπρεπε να ζητήσει Ευρωπαϊκή βοήθεια από το καλοκαίρι του 2011, αυτό όμως έγινε με μεγάλη καθυστέρηση τον Ιούνιο του 2012, η οποία κατέληξε σε συμφωνία τον Μάρτιο του 2013.

Η ευρύτερη κρίση πριν το 2013 επιβάρυνε τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα του ΣΠΤ, όπως και η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σημειώνει. Όμως αυτή η παρατήρηση συγχρόνως δείχνει ότι το κύριο πρόβλημα των ΜΕΧ στον ΣΠΤ δεν ήταν απότοκο της κρίσης, αλλά προϋπήρχε. Οι ΜΕΧ ήταν ήδη πολύ υψηλές σε ποσοστό 29% των δανείων το 2010 και σε 32% το 2011(με βάση τον παλαιό ορισμό των ΜΕΧ).

Η εταιρεία PIMCO προσλήφθηκε για να καλύψει την ανάγκη αξιολόγησης του τραπεζικού τομέα και να ποσοτικοποιήσει τις ανάγκες σε κεφάλαια για την περίοδο 30/6/2012 μέχρι 30/6/2015. Κάτι τέτοιο προέκυπτε μέσα από τις απαιτήσεις του μνημονίου, το οποίο συμφωνήθηκε με την Τροϊκα.

Το αποτέλεσμα ελέγχου της PIMCO σε 17 ΣΠΙ έδειξε κεφαλαιακές ανάγκες στα €364 εκ. κάτω από το βασικό σενάριο και στα €589 εκ. κάτω από το δυσμενές σενάριο με ημερ. 30/6/2015. Επειδή όμως αυτός ο έλεγχος κάλυψε μόνον μέρος του ΣΠΤ ακολούθησε μια πρόσθετη εργασία με την Τροϊκα, η οποία ανέβασε τις συνολικές ανάγκες σε €1,5 δις, ποσό το οποίο συμφωνήθηκε με την Τροϊκα και εγκρίθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού όπως καλυφθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτό πραγματοποιήθηκε ύστερα από έγκριση του σχεδίου αναδιάρθρωσης που ετοιμάστηκε από την ΣΚΤ και την ανάληψη δεσμεύσεων στις 31/1/2014. Τι οδήγησε

όμως στην ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης; Όπως εξηγούμε στη συνέχεια ήταν η δημιουργία τεράστιων ελλείψεων κεφαλαίου ένεκα των υψηλών ποσοστών ΜΕΧ.

9.2 Η δημιουργία του προβλήματος και οι αιτίες του

Το τεράστιο και χρονίζον πρόβλημα του ΣΠΤ τομέα για την προ του 2013 περίοδο ήταν η κακή διαχείριση του δανειακού χαρτοφυλακίου των ΣΠΙ. Η αδυναμία τους έγκαιρα να εισπράττουν τις οφειλές των δανειοληπτών. Το πρόβλημα εμφανιζόταν ήδη από τα πρώτα χρόνια μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960. Παραθέσαμε πιο πάνω απόσπασμα από το βιβλίο του Κ. Μ. Αγκαστινιώτη το οποίο γράφτηκε το 1965 και το επισημαίνει. Ο κ. Ρολάνδης μας ανέφερε ότι ήταν ένα πρόβλημα παρατηρούμενο ήδη από το 1960. Η περί Συνεργατισμού Έκθεση επίσης του 1981 το τονίζει. Παρά τις πιο πάνω επισημάνσεις και εισηγήσεις της εν λόγω Επιτροπής όπως το πρόβλημα αντιμετωπισθεί, δυστυχώς συνέχιζε, όχι μόνο να διατηρείται, αλλά με την πάροδο των ετών να επιδεινώνεται. Αναμφίβολα ο ΣΠΤ έφθασε το 2013 στα πρόθυρα κατάρρευσης ώστε να καταστεί αναγκαία η ενίσχυση του από το κράτος ένεκα της μη αποπληρωμής των δανειακών υποχρεώσεων των δανειοληπτών με συνέπεια τις αυξημένες κεφαλαιακές ανάγκες του ΣΠΤ. Έχουμε πιο πάνω προβεί σε λεπτομερείς αναλύσεις των λόγων οι οποίοι οδήγησαν το 2013 στην ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΙ με την οικονομική στήριξη του κράτους. Θα τους επαναλάβουμε σε συντομία. Όμως προηγουμένως θεωρούμε απαραίτητο ν' απαντήσουμε στην δικαιολογία, η οποία και ενώπιον μας προβλήθηκε, ότι για τις ΜΕΧ κύρια αιτία υπήρξε η οικονομική κρίση, η οποία έπληξε την Κύπρο σαν αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Αναμφίβολα η παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία επηρέασε και την Κύπρο προς το τέλος της πρώτης δεκαετίας του 2000 και συνεχίσθηκε και αρχές της επόμενης, είχε την επίδραση της στην ικανότητα των δανειοληπτών να πληρώσουν τις οφειλές τους. Δεν ήταν όμως η αιτία του προβλήματος. Αυτό προϋπήρχε για πολλές δεκαετίες. Πολλές δε από τις ΜΕΧ ήταν ήδη τέτοιες πολύ πριν την κρίση. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις οι υπεύθυνοι γι' αυτές δανειολήπτες εκμεταλλεύθηκαν την κρίση για να δικαιολογήσουν την ήδη υπάρχουσα αδυναμία η απροθυμία τους να είναι συνεπείς με τις οφειλές τους. Ποιοι όμως παράγοντες συνέβαλαν στη δημιουργία του διαχρονικού αυτού φαινομένου. Παραθέτουμε πιο κάτω τα συμπεράσματα μας.

9.3 Κακή εταιρική διακυβέρνηση

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της περί Συνεργατισμού Έκθεσης του 1981 η κακοδαιμονία του μέχρι τότε οφειλόταν κατά κύριον λόγο στις υπερβολικές εξουσίες οι οποίες συγκεντρώνονταν στο πρόσωπο του Διοικητού και Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών. Διαπίστωση η οποία οδήγησε στην ποινική δίωξη και καταδίκη των τότε ιθυνόντων. Στη βάση αυτής της διαπίστωσης οι τροποποιήσεις της σχετικής νομοθεσίας, αρχής γενομένης το 1985 με το Νόμο 22 του 1985, έθεσαν στόχο την αφαίρεση εξουσιών από τον Έφορο και παραχώρηση τέτοιων στα ΣΠΙ. Τα τελευταία απέκτησαν κατ' αυτόν τον τρόπο σημαντική ανεξαρτησία και ευρεία δυνατότητα λήψης αποφάσεων.

Αυτό οδήγησε στην ευχέρεια όπως επιλέγονται για την διοίκηση των ΣΠΙ σαν μέλη της Επιτροπείας και κατ' επέκταση Γραμματείς – Διευθυντές πρόσωπα όχι πάντοτε με τα κατάλληλα προσόντα και ικανότητες ν' ανταπεξέρχονται στις υποχρεώσεις ενός τραπεζικού ιδρύματος.

Ελαμβάνοντο αποφάσεις για παραχώρηση δανείων στη βάση λανθασμένων κριτηρίων. Εδίδετο ιδιαίτερη σημασία σε πλείστες όσες περιπτώσεις στην εξασφάλιση του δανείου παρά στην ικανότητα αποπληρωμής. Παραχωρούντο δανειακές διευκολύνσεις σε περιπτώσεις όπου η προοπτική εξόφλησης ήταν εμφανώς από την αρχή πολύ πτωχή, όπως για παράδειγμα η παραχώρηση μακροπρόθεσμων δανείων σε ηλικιωμένα πρόσωπα ή σε εταιρείες με πτωχή οικονομική επιφάνεια και χωρίς την έγκριση του Εφόρου ή δάνεια σε τρεχούμενο λογαριασμό χωρίς ορίζοντα εξόφλησης και δυνατότητα απεριόριστης αύξησης του ορίου. Τα πιο πάνω ήταν απόρροια του γεγονότος ότι οι διοικούντες τα ΣΠΙ, δεν είχαν την ικανότητα αποτελεσματικής διαχείρισης κινδύνων και ιδιαίτερα του πιστωτικού κινδύνου.

Η ανεξαρτησία και αυτονομία των ΣΠΙ σε συνδυασμό με την κακή εταιρική διακυβέρνηση οδήγησαν πολλά ΣΠΙ, στα οποία γίνεται ειδική αναφορά πιο πάνω, σε ατασθαλίες και καταχρήσεις με ιδιαίτερα ζημιογόνες συνέπειες για το ΣΠΤ.

Δεν θέλουμε να είμαστε άδικοι προς κάποια ΣΠΙ και να ισοπεδώνουμε καταστάσεις. Υπήρχαν ΣΠΙ, ιδιαίτερα τα πλείστα από τα επαγγελματικά, στα οποία δεν παρατηρούντο οι πιο πάνω αδυναμίες και εφαρμόζονταν κατά το πλείστον ορθές τραπεζικές πρακτικές.

Στα πιο πάνω προβλήματα, αποτέλεσμα της κακής εταιρικής διακυβέρνησης, συνέβαλλαν διαχρονικά και οι πολιτικές και κομματικές παρεμβάσεις στις οποίες αναφερόμαστε αμέσως πιο κάτω.

9.4 Πολιτικές – Κομματικές παρεμβάσεις

Η ανεξαρτησία και αυτονομία των ΣΠΙ δημιουργούσε ένα ευνοϊκό πεδίο για πολιτικές και κομματικές επιρροές. Ο τρόπος επιλογής των μελών της επιτροπείας των ΣΠΙ και κατ' επέκταση του Γραμματέα – Διευθυντή αντανakλούσε σε μεγάλη έκταση τη δύναμη των κομμάτων της τοπικής κοινωνίας. Μικρή ή καθόλου σημασία εδίδετο στην ικανότητα των εκλεγμένων και στα προσόντα τους να χειρισθούν χρηματοοικονομικά ζητήματα.

Αυτό δεν είχε μόνο σαν αποτέλεσμα την τήρηση κακών τραπεζικών πρακτικών, αλλά ευνοούσε και την διάπραξη ατασθαλιών και καταχρήσεων, αλλά το χειρότερο ήταν η συγκάλυψη τους. Όλα εξελίσσονταν γύρω από ένα κλειστό κομματικό κύκλο.

9.5 Εποπτεία

Τα πιο πάνω προβλήματα του ΣΠΤ συνέβαλαν στην ανεξέλεγκτη δανειακή πολιτική των ΣΠΙ και στη δημιουργία της πληθώρας των ΜΕΧ, η οποία όπως είπαμε ήδη οδήγησε στην κατάρρευση του το 2013. Όμως τα πιο πάνω προβλήματα θα μπορούσαν να είχαν χαλιναγωγηθεί και να μην έφθαναν τουλάχιστο εκεί όπου έφτασαν, μέχρι δηλαδή τα όρια της καταστροφής, αν εφαρμοζόταν η δέουσα από το νόμο προβλεπόμενη εποπτεία. Μέχρι και το 2003 η εποπτεία είχε δύο άξονες. Αυτή του Υπουργού Εμπορίου και αυτή του Εφόρου.

9.6 Ο Υπουργός Εμπορίου

Ο Υπουργός Εμπορίου από το 1985 με την εισαγωγή του Νόμου 22 του 1985 είχε σημαντικές εξουσίες ελέγχου και εποπτείας του ΣΠΤ οι οποίες ασκούσαν κυρίως μέσω του Εφόρου πάνω στον οποίο ο Υπουργός είχε αποφασιστικό έλεγχο. Δυστυχώς αυτές οι εξουσίες αφέθηκαν ν' ατονήσουν με αποτέλεσμα στην ουσία ο Έφορος να ήταν ο κυρίαρχος της κατάστασης. Αυτή η ελλιπής άσκηση των εξουσιών του Υπουργού φαίνεται με όλα τα στοιχεία που έχουμε ενώπιον μας ότι διάρκεσε για όλη την περίοδο από το 1987 ιδιαίτερα όταν στην ουσία άρχισαν να υλοποιούνται οι πρόνοιες της νέας νομοθεσίας μέχρι και το 2003.

Όπως αναφέραμε οι πιο πάνω δραστικές εξουσίες του Υπουργού Εμπορίου από το 2003 και εντεύθεν έπαυσαν να υπάρχουν. Ένα όμως κατάλοιπο θα λέγαμε της τέτοιας αρμοδιότητας του Υπουργού Εμπορίου μπορούμε να δούμε στο γεγονός ότι ο Έφορος υπέβαλλε στον Υπουργό την ετήσια έκθεση, την οποία ο Υπουργός κατέθετε στο Υπουργικό Συμβούλιο και τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών παρέδιδε επίσης στον Υπουργό την ετήσια έκθεση της την οποία ο ίδιος κατέθετε στο Υπουργικό Συμβούλιο και στην συνέχεια η Έκθεση κατετίθετο στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Υπενθυμίζουμε δε ότι ο διορισμός του Εφόρου από το 2003 και εντεύθεν γινόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο και η κατάθεση των εκθέσεων αυτών ενώπιον του ήταν ένας τρόπος ελέγχου των πράξεων του Εφόρου και του ΣΠΤ ευρύτερα.

Από τη μαρτυρία δύο Υπουργών Εμπορίου που κατάθεσαν ενώπιον μας για τη μετά το 2003 περίοδο, φαίνεται ότι η κατάθεση της έκθεσης ήταν τυπική και δεν υπήρχε συζήτηση της και επομένως και κανένας έλεγχος επί του διοριζόμενου από το Υπουργικό Συμβούλιο Εφόρου.

Παρενθετικά εδώ ν' αναφέρουμε ότι η έκθεση της ΕΥΣΕ, η οποία κατατίθετο στη Βουλή, ούτε και εκεί ετύγχανε οποιασδήποτε προσοχής. Δεν έχουμε εντοπίσει πρακτικά της Βουλής από τα οποία να προκύπτει μια τέτοια συζήτηση. Το ίδιο δε μπορεί να λεχθεί και για την προ του 2003 περίοδο, όταν εκθέσεις του Εφόρου έφθαναν στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

9.7 Ο Έφορος ΥΕΑΣΕ

Οι Έφοροι για όλη την περίοδο 1987 μέχρι και το 2013 ήταν διαδοχικά πρώτα ο κ. Χλωρακιώτης και μετά ο κ. Λύρας, ο οποίος μάλιστα για κάποια περίοδο ήταν βοηθός έφορος όταν έφορος ήταν ο κ. Χλωρακιώτης. Λέμε ότι και οι δύο απέτυχαν ν' ασκήσουν αποτελεσματική όχι μόνον κατασταλτική εποπτεία, αλλά κυρίως προληπτική εποπτεία. Δεν εξηγούνται διαφορετικά οι μεγάλοι αριθμοί παρατυπιών, ατασθαλιών και καταχρήσεων στα οποία ήδη αναφερθήκαμε και αφορούν πολυάριθμα ΣΠΙ για όλη την περίοδο για την οποία είχαν την εποπτεία του ΣΠΤ.

9.8 Η Κυβέρνηση πριν το 2013

Φαίνεται ότι τα προβλήματα του ΣΠΤ ή και ευρύτερα του Συνεργατισμού ήταν καλά γνωστά και απασχολούσαν τις εκάστοτε κυβερνήσεις πριν το 2013. Κατάθεσαν ενώπιον μας Υπουργοί τριών διαφορετικών κυβερνήσεων που κάλυπταν την περίοδο

από το 1998 μέχρι και το 2013. Ήταν κυβερνήσεις με Προέδρους τον αείμνηστο Γλαύκο Κληρίδη, τον αείμνηστο Τάσο Παπαδόπουλο και τον κ. Δημήτρη Χριστόφια. Κατάθεσαν ενώπιον μας Υπουργοί και των τριών κυβερνήσεων. Ο κ. Ρολάνδης, ο κ. Λιλλήκας, ο κ. Πασχαλίδης και ο κ. Σταυράκης. Προκύπτει από τις καταθέσεις και των τεσσάρων ότι τα προβλήματα του ΣΠΤ και ιδιαίτερα αυτό των ΜΕΧ ήταν καλά γνωστά σε όλες τις κυβερνήσεις και τις απασχολούσαν. Μάλιστα από την κατάθεση της κα. Γιωρκάτζη προκύπτει ότι με την ιδιότητα της σαν Γενικός Ελεγκτής συζήτησε το θέμα με τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο ο οποίος της ανάθεσε την ετοιμασία ειδικής έκθεσης την οποία και ετοίμασε και του παρέδωσε (δεν κατέστη δυνατόν να την εντοπίσουμε). Προσθέτουμε ότι υπήρχαν οι σαφείς προειδοποιήσεις των δύο τουλάχιστον Διοικητών της ΚΤΚ οι οποίοι κατάθεσαν ενώπιον μας και οι οποίοι καλύπτουν την περίοδο από το Μάιο 2007 μέχρι και τον Απρίλιο του 2014.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ελαμβάνοντο σπασμωδικά μέτρα χωρίς συγκεκριμένο στόχο και σχέδιο, μέτρα που δεν οδηγούσαν στην οριστική επίλυση των προβλημάτων. Καμία κυβέρνηση δεν μπόρεσε να λάβει την θαρραλέα απόφαση λήψης ριζοσπαστικών μέτρων για οριστική αντιμετώπιση των χρονιζόντων προβλημάτων του ΣΠΤ. Θα χρησιμοποιήσουμε μια κοινότυπη φράση για περιγραφή της κατάστασης. Ο ΣΠΤ αφέθηκε να οδηγείται “στον αυτόματο πιλότο”.

9.9 Τελικό Συμπέρασμα

Η Κυπριακή Δημοκρατία υποχρεώθηκε το 2013 ν' αναλάβει την καταβολή ποσού €1,5 δις για την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ ώστε ν' αποτρέψει την κατάρρευση του ένεκα της έλλειψης κεφαλαίων στην οποία οδήγησε το μεγάλο ποσοστό ΜΕΧ. Η προβληματική κατάσταση των ΜΕΧ διάρκεσε για πολλές δεκαετίες και με αυξανόμενους ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες ενδεχόμενα ένεκα της αλλαγής του παραδοσιακού δανειακού χαρτοφυλακίου των ΣΠΙ και της παραχώρησης δανείων σε μεγάλες νομικές οντότητες για επενδύσεις στον τομέα των ακινήτων και στην τουριστική βιομηχανία.

9.10 ΠΟΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ Η ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ

9.10.1 Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και το Υπουργικό Συμβούλιο

Δεν είναι αμέτοχες ευθυνών για την κατάσταση η οποία αφέθηκε σε μια μακρά σειράν δεκαετιών να εμπεδωθεί στον ΣΠΤ οι εκάστοτε κυβερνήσεις στο σύνολο τους.

Διευκρινίζουμε εξ' άλλου ότι τα πιο πάνω συμπεράσματα μας δεν περιορίζονται και δεν αφορούν μόνο τις κυβερνήσεις από το 1998 και μετέπειτα αλλά και τις προ αυτών, ιδιαίτερα από το 1987 και εντεύθεν.

Μπορούμε δε με αρκετή ασφάλεια να τονίσουμε ότι όσο εγγύτερα φθάνουμε στο 2013 οι ευθύνες των κυβερνήσεων καθίστανται σοβαρότερες διότι και τα προβλήματα του ΣΠΤ εγίνοντο και μεγαλύτερα και εμφανέστερα μέσα από την αποκάλυψη σκανδάλων και ποινικών διώξεων υπευθύνων.

9.10.2 Η Βουλή των Αντιπροσώπων

Καθ' όλη την υπό εξέταση περίοδο η Βουλή των Αντιπροσώπων ετηρείτο ενήμερη για τα τεκτονόμενα στον ΣΠΤ μέσα από ετήσιες εκθέσεις, οι οποίες ετοιμάζονταν από τις συνεργατικές εποπτικές και ελεγκτικές αρχές. Δεν εντοπίσαμε στα πρακτικά της Βουλής καμιά συζήτηση για τα κακώς έχοντα στον ΣΠΤ. Παράλειψε να εκτελέσει το συνταγματικό της καθήκον του ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας.

9.10.3 Οι Υπουργοί Εμπορίου

Οι Υπουργοί Εμπορίου αναμφίβολα μέχρι το 2003 είχαν σημαντικά ερείσματα ελέγχου πάνω στον ΣΠΤ, τα οποία παρέλειψαν να χρησιμοποιήσουν για να επιβληθούν επί του Εφόρου, αφήνοντας τον κύριο της κατάστασης με όλες τις δυσμενείς συνέπειες.

Μετά το 2003 οι ευθύνες τους ήταν κατά πολύ μειωμένες, αλλά σαν παραλήπτες ετήσιων εκθέσεων για το ΣΠΤ θα μπορούσαν να κινητοποιήσουν το Υπουργικό Συμβούλιο ώστε να είναι πλέον ενήμερο των προβλημάτων και να συμβάλουν στη λήψη μέτρων για επίλυση τους.

9.10.4 Ο Έφορος ΥΕΑΣΕ

Τόσο ο κ. Χλωρακιώτης όσο και ο κ. Λύρας ευθύνονται για την κατάρρευση του ΣΠΤ μέχρι το 2013. Οι ευθύνες τους ήταν τεράστιες. Οι κάποιες προσπάθειες τους για εποπτεία ήταν σπασμωδικές και αναποτελεσματικές. Για τις ευθύνες τους δεν επιθυμούμε να πούμε περισσότερα. Γνωρίζουμε ότι και οι δύο αντιμετωπίζουν

ποινικές κατηγορίες ενώπιον του Κακουργιοδικείου Λευκωσίας. Παρ' όλων ότι οι ποινικές τους ευθύνες, οι αναζητούμενες ενώπιον του Κακουργιοδικείου, δεν σχετίζονται ευθέως με την αδράνεια και αμέλεια εκτέλεσης των καθηκόντων τους ως Εφόρων, προτιμούμε να μην πούμε περισσότερα. Ενδεχόμενα η απόδοση ευθυνών από την Επιτροπή να θεωρηθεί ότι παραβιάζει το συνταγματικό και άλλως πως κατοχυρωμένο τεκμήριο της αθωότητας του οποίου απολαμβάνουν.

9.10.5 Τα Πολιτικά Κόμματα

Η ευθύνη τους υπήρξε τεράστια στην καταστροφική πορεία που ακολούθησε ο ΣΠΤ για τις πολλές δεκαετίες που προηγήθηκαν της ανακεφαλαιοποίησης του 2013-2014. Περιοριζόμαστε επί του παρόντος σ' αυτή την επισήμανση εφόσον θα κάμουμε εκτενέστερη αναφορά για τις ευθύνες τους στο κεφάλαιο, το οποίο καλύπτει την περίοδο μετά το 2013, καλύπτοντας μ' όσα θα πούμε και τις δύο περιόδους.

9.10.6 Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Θα θυμίσουμε ότι την περίοδο 1987 μέχρι και το τέλος του 2013 η ΚΤΚ δεν είχε ουσιαστική εποπτική αρμοδιότητα επί του ΣΠΤ πλην της αρμοδιότητας την οποία είχε πάνω στη ΣΚΤ στο πλαίσιο του εκάστοτε ισχύοντος περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου. Η ΚΤΚ μέσα από την αρμοδιότητα της αυτή θα μπορούσε κατά έναν έμμεσο τρόπο να ασκήσει έναν είδος εποπτείας και ελέγχου επί του ΣΠΤ ευρύτερα. Απότυχε να το πράξει προσκρούοντας κυρίως σε πολιτικές – κομματικές αντιδράσεις, αλλά και σε οργανωμένα σύνολα του Συνεργατικού κινήματος, τα οποία επιδίωκαν να διατηρήσουν την ανεξαρτησία και αυτονομία των ΣΠΙ.

9.10.7 Οι Επιτροπείες και η Γραμματεία των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Για την δημιουργία του μεγάλου αριθμού των ΜΕΧ ευθύνονται σε τεράστιο βαθμό οι Επιτροπείες και ο Γραμματέας – Διευθυντής αρκετών ΣΠΙ. Οι ευθύνες τους επικεντρώνονται σε ιδιαίτερα αμελή τρόπο εκτέλεσης των καθηκόντων τους, αλλά και στην ανικανότητα τους ν' αποτρέψουν παρατυπίες, ατασθαλίες και καταχρήσεις. Ενέργειες οι οποίες στις πλείστες των περιπτώσεων αποδίδονται στους ίδιους.

Δεν ήταν δυνατόν η Επιτροπή να προχωρήσει στην εξέταση ενός εκάστου των ΣΠΙ χωριστά για διαπίστωση των πιο πάνω φαινομένων. Μόνον ευκαιριακά και δειγματοληπτικά προχώρησε σε κάτι τέτοιο.

Ήδη για 21 ΣΠΙ μας έχουν οι αστυνομικές αρχές πληροφορήσει ότι ευρίσκονται υπό διερεύνηση για ενδεχόμενη διάπραξη ποινικών αδικημάτων ή ότι ήδη ευρίσκονται ενώπιον ποινικού δικαστηρίου πρόσωπα τα οποία δυνατόν να εμπλέκονται.

Πιστεύουμε όμως ότι υπάρχουν περιθώρια να τύχουν έρευνας από τις αστυνομικές αρχές οι ιθύνοντες και πολλών άλλων ΣΠΙ όπως για παράδειγμα των ΣΠΕ Άχνας, Αθηαίνου, Λατσιών, Κρασοχωρίων, Πρωτοβουλίας Γυναικών, χωρίς η αναφορά μας να είναι εξαντλητική.

Για έναν αριθμό ΣΠΙ ενδεχομένως να μην είναι ζήτημα αναζήτησης ποινικών ευθυνών, αλλά αστικών ευθυνών για τον τρόπο ανεξέλεγκτης χορήγησης δανείων. Έργο το οποίο ενέπιπτε στην αρμοδιότητα της ΣΚΤ και σήμερα στην διάδοχο της ΣΚΤ κατάσταση. ΣΠΙ τα οποία ίσως να εμπίπτουν σ' αυτή την κατηγορία θα μπορούσαμε και πάλιν ενδεικτικά να κατονομάσουμε το Σ.Τ. Λεμεσού και το Σ.Τ. Πάφου.

B. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

1. ΤΙ ΚΑΤΕΣΤΗΣΕ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ

1.1 Το Κυπριακό οικονομικό περιβάλλον

Η Κυπριακή οικονομία, μετά από μέτρια ανάκαμψη κατά τη διάρκεια των ετών 2010 και 2011 που ακολούθησαν την οικονομική κρίση του 2009, υπέστη βαθιά ύφεση από το 2012 και μετά, που είχε ως επακόλουθο, να αυξηθούν δραματικά τα ποσοστά ανεργίας και να μειωθεί η ζήτηση και οι τιμές των ακινήτων (τα οποία προηγουμένως παρουσίαζαν ιδιαίτερα αυξητικές τάσεις).

Το βασικό πρόβλημα του Συνεργατισμού ήταν ο μεγάλος όγκος των ΜΕΧ. Κατά το Νοέμβριο του 2013, το επίπεδο των ΜΕΧ (που είχαν οριστεί ως δάνεια με καθυστερήσεις πληρωμών άνω των 90 ημερών), αντιστοιχούσε σε ποσοστό άνω του 40% των δανείων του Συνεργατισμού. Περαιτέρω, υπήρχε η εκτίμηση ότι ο τότε δείκτης των ΜΕΧ (40%) θα αυξανόταν σε 60% έως το 2015, που είχε ως αποτέλεσμα, οι πιστωτικές ζημίες του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων να εξακολουθούν να επηρεάζουν σοβαρά το κεφάλαιο του συνεργατισμού.

Το πρόβλημα του υψηλού δείκτη των ΜΕΧ δεν είχε προκύψει ξαφνικά ως αποτέλεσμα της κρίσης του 2012-2013, αλλά είχε ήδη φθάσει σε προβληματικά επίπεδα εκ των προτέρων. Ο δείκτης ΜΕΧ ήταν ήδη πολύ υψηλός, στο 32% του συνόλου των δανείων το 2011 και 29% το 2010. Παρόλα αυτά, το μέγεθος του προβλήματος, δεν ήταν πλήρως ορατό, διότι οι τράπεζες τότε, δεν κατηγοριοποιούσαν ένα δάνειο με καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών ως ΜΕΧ εάν θεωρούσαν ότι η αξία των εξασφαλίσεων του δανείου ήταν επαρκής για να καλύψει το σύνολο της έκθεσης (exposure). Κατά συνέπεια η οικονομική κρίση ως ένας εξωτερικός παράγοντας επιδείνωσε ένα προϋπάρχον εσωτερικό πρόβλημα.

Ένας άλλος βασικός λόγος για τα προβλήματα του Συνεργατισμού αποτέλεσε το υφιστάμενο πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης το οποίο δεν ήταν κατάλληλο για την αποτελεσματική παρακολούθηση και εποπτεία των λειτουργιών και κινδύνων που αναλάμβαναν τα ΣΠΙ. Επιπρόσθετα, εκτός από ανεπαρκή εποπτεία, υπήρχε αδυναμία επιβολής πολιτικών, διαδικασιών και εκτελεστική ευθύνη / λογοδοσία, καθώς επιβολή κυρώσεων όταν ήταν απαραίτητο. Για παράδειγμα, η εποπτεία δεν διενεργείτο από την ΚΤΚ όπως συνέβαινε με τις άλλες τράπεζες, αλλά από την ΥΕΑΣΕ. Οι απαιτούμενοι εσωτερικοί έλεγχοι δεν διενεργούντο από πολλά ΣΠΙ και οι εσωτερικοί

ελεγκτές που είχαν διοριστεί σε ορισμένα ΣΠΙ δεν πληρούσαν τα κριτήρια ανεξαρτησίας και αρμοδιότητας. Τέλος, η ΣΚΤ, παρόλο που διασφάλιζε τις υποχρεώσεις των ΣΠΙ, δεν ασκούσε έλεγχο στις αποφάσεις δανεισμού, διαχείρισης κινδύνων και παρακολούθησης των ΣΠΙ. Ως αποτέλεσμα, οι βασικές αποφάσεις σε επίπεδο ΣΠΙ λαμβάνοντο από τα Διοικητικά τους Συμβούλια τα οποία εκλέγονταν από τα ίδια τα μέλη των ΣΠΙ.

Η ΣΚΤ ενεργούσε ως Κεντρικός φορέας των ΣΠΙ και ο ρόλος της μέχρι τότε περιοριζόταν σε θέματα συντονισμού και παρακολούθησης των ΣΠΙ, χωρίς να έχει οποιεσδήποτε εξουσίες καθορισμού κοινών πολιτικών και λήψης μέτρων εναντίον των ΣΠΙ. Αποτέλεσμα τούτου, τα ΣΠΙ δρούσαν ως επί το πλείστον ως ανεξάρτητες οντότητες, ακολουθώντας τις δικές τους μη συνετές πρακτικές σε θέματα δανειοδότησης, διαχείρισης κινδύνων και εταιρικής διακυβέρνησης. Ο Συνεργατισμός έχοντας πάρα πολλά μικρά Συνεργατικά ιδρύματα δημιουργούσε προβλήματα ελέγχου.

Ο κ. Πανίκος Δημητριάδης ενώπιον μας ανέφερε ότι *“Ο Κεντρικός Φορέας, δηλαδή η ΣΚΤ, δεν είχε εξουσίες για να επεμβαίνει και επίσης ο Έφορος Συνεργατικής Ανάπτυξης, είχε ένα conflict of interest ως το πούμε, διότι ταυτόχρονα ήταν υπεύθυνος για την ανάπτυξη και ήταν υπεύθυνος και για την εποπτεία. Αυτό από μόνο του δείχνει ότι υπήρχε κάποιο conflict”*¹⁶.

Ιδιαίτερα ο κ. Πανίκος Δημητριάδης, προσδιόρισε το πρόβλημα στον ιδιωτικό δανεισμό που υπήρχε στο Κυπριακό Τραπεζικό σύστημα, που ουσιαστικά οδήγησε στην κρίση και κατέστησε αναγκαία και την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ. Σύμφωνα με τον κ. Δημητριάδη στην κατάθεση του ενώπιον μας, ο ιδιωτικός δανεισμός ήταν ο τρίτος ψηλότερος στην Ευρώπη και το ποσοστό ιδιωτικού χρέους ως προς το ΑΕΠ για κάποια χρονική περίοδο ήταν το υψηλότερο στον κόσμο.

Το ζήτημα προέκυψε λόγω της κακής διαχείρισης των ΜΕΧ από τις Κυπριακές Τράπεζες, με εντονότερο το φαινόμενο στο Συνεργατισμό. Χαρακτηριστικά ανέφερε ότι *“δεν έπαιρναν καν ένα τηλέφωνο πολλές φορές για να υπενθυμίσουν τον κόσμο ότι πρέπει να πληρώσουν τα δάνεια τους”*.

Η ΚΤΚ αντιλαμβανόμενη τη δύσκολη κατάσταση που επικρατούσε, έκανε προσπάθειες από το καλοκαίρι του 2012 για να διαμορφώσει αυστηρότερες ρυθμίσεις,

---

¹⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 29/10/2018

όπως την αλλαγή του ορισμού των MEX, ούτως ώστε να συνάδει με τα διεθνή πρότυπα, πλην όμως αντιμετωπίστηκε με επιθετική κριτική από αρκετούς πολιτικούς, οι οποίοι επιθυμούσαν να παραμένει το ζήτημα των MEX ως είχε και κατά κάποιον τρόπο, *“να κρύβουμε τα προβλήματα κάτω από το χαλί και να προσποιούμαστε ότι δεν υπάρχουν”*.

Κατά το κ. Δημητριάδη για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα έπρεπε πρώτα να διαγνωσθεί και ακολούθως να δοθεί η σωστή θεραπεία, σε αντίθεση με τη τάση που υπήρχε στην Κύπρο να μην διαχειρίζονται τα MEX που αυτό τελικά οδήγησε στην κρίση.

Ως ανέφερε η θέση του ενισχύεται από το γεγονός ότι οι αγορές ομολόγων από τις μεγάλες τράπεζες ήταν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι δεν είχαν το προσδοκώμενο εισόδημα από τα δάνεια τα οποία χορηγούσαν. Επίσης τα λογιστικά πρότυπα τους επέτρεπαν να παρουσιάζουν ως εισόδημα τόκους τους οποίους δεν λάμβαναν, δηλαδή τόκους πάνω στα MEX, που θεωρητικά ήταν εισόδημα, αλλά πρακτικά δεν εισέπρατταν. Ο κ. Δημητριάδης αναφέρθηκε στη δυσκολία που αντιμετώπιζε η ΚΤΚ στην επιβολή των προαναφερόμενων διορθωτικών μέτρων που είχε ως επακόλουθο την εμπλοκή της Troika¹⁷.

Επιπλέον ζήτημα αποτέλεσαν οι αρμοδιότητες, η ακεραιότητα και τα προσόντα των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων και των Διευθυντικών στελεχών που δεν είχαν αξιολογηθεί επαρκώς. Τα κριτήρια ικανότητας και καταλληλότητας που ίσχυαν στον Συνεργατισμό διέφεραν από τα κριτήρια που έθετε η ΚΤΚ στις τράπεζες που επόπτευε. Η διαφορά αυτή δημιουργούσε ανησυχίες στο κατά πόσο οι διευθυντές και τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων των ΣΠΙ ήταν εξίσου εξειδικευμένοι για τους ρόλους που ασκούσαν.

Να υπενθυμίσουμε εδώ κάποια από τα προβλήματα που ήδη επισημίναμε. Η ανεπάρκεια ελέγχου και εποπτείας, κατέστησε την πρακτική δανεισμού των ΣΠΙ, επικίνδυνη. Τα ΣΠΙ δεν έδιναν επαρκή προσοχή στην ικανότητα των δανειοληπτών να αποπληρώσουν το δάνειό τους και επικεντρώνονταν σχεδόν αποκλειστικά στην εκτιμώμενη αξία της εξασφάλισης. Η ρύθμιση και ο ορισμός των MEX επέτρεπε, να μην αναγνωρίζουν τις MEX, δηλαδή να αναγνωριστούν χορηγήσεις που είχαν

---

¹⁷ Η Troika απαρτίζεται από τρία θεσμικά όργανα, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κομισιόν), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και ο ρόλος της Troika συνίσταται στην εποπτεία χωρών με σοβαρά οικονομικά προβλήματα

καθυστερήσεις πάνω από 90 μέρες ως μη εξυπηρετούμενες, ως επίσης διαχρονικά δεν είχαν εμπλακεί σε οποιεσδήποτε τροποποιήσεις δανείων. Ενέκριναν διακοπές πληρωμών σε δανειολήπτες που αντιμετώπιζαν δυσκολίες ή τους επέτρεπαν να πληρώνουν μόνο μέρος των δόσεων τους, χωρίς να προβαίνουν σε αναδιρθρώσεις δανείων, που οδήγησε στην δημιουργία περαιτέρω ΜΕΧ.

Τα ΣΠΙ τηρούσαν χαλαρή προσέγγιση όσον αφορά τις πολιτικές είσπραξης και εκκαθάρισης δανείων με καθυστερημένες οφειλές κάτω των 270 ημερών και δάνεια με επαρκείς εξασφαλίσεις. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι ένα δάνειο θεωρείτο ΜΕΧ μόνο εάν ήταν καθυστερημένο για τουλάχιστον 270 ημέρες και δεν καλύπτετο πλήρως από τις εξασφαλίσεις του.

Επιπρόσθετα, ήταν σχεδόν αδύνατο να κατασχεθούν και να πωληθούν περιουσιακά στοιχεία που υπήρχαν ως εξασφάλιση, λόγω προστατευτικής νομοθεσίας (περίοδο δέκα ετών για τον αποκλεισμό και την αναγκαστική πώληση περιουσίας που χρησιμοποιήθηκε ως εξασφάλιση σε προβληματικό δάνειο), γεγονός που αποθάρρυνε τη δικαστική δίωξη κατά του δανειολήπτη για ανάκτηση της υποθηκευμένης περιουσίας, γεγονός που επηρέαζε τα εποπτικά κεφάλαια και τις προβλέψεις, ιδίως τραπεζών που με πολύ υψηλά ποσοστά ΜΕΧ.

Με βάση το σχέδιο αναδιάρθρωσης το Νοέμβριο του 2013 για το 33% των δανείων με καθυστερήσεις πέραν των 90 ημερών το οποίο αντιπροσώπευε ποσό ύψους €1,8 δις, εκ των οποίων σχεδόν €1 δις αντιπροσώπευε δάνεια με καθυστερήσεις πέραν των 360 ημερών, δεν είχε ληφθεί κανένα νομικό μέτρο ή ακόμη και προδικαστική διαδικασία όπως η αποστολή επιστολής με την οποία να ζητείτο πληρωμή. Τον Ιούνιο του 2013 ο αριθμός ήταν ακόμη υψηλότερος, αφού δεν είχε γίνει καμία ενέργεια για το 42% των δανείων με καθυστερήσεις άνω των 90 ημερών το οποίο αντιπροσώπευε €2,3 δις, εκ των οποίων το 21% ή €1,2 δις αντιπροσώπευαν δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 360 ημερών.

Η έλλειψη δράσης εκ μέρους τους, οδήγησε τους δανειολήπτες του Συνεργατισμού να δώσουν προτεραιότητα σε άλλες πληρωμές, ιδίως σε δύσκολες οικονομικές περιόδους.

Τον Ιούλιο του 2013, με την αλλαγή του ορισμού των ΜΕΧ σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, σύμφωνα με τον κανονισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων της ΕΕ, το ποσοστό των αναγνωρισμένων ΜΕΧ σε χαρτοφυλάκια των ΣΠΙ αυξήθηκε σημαντικά. Τα δάνεια

που εμφάνισαν καθυστέρηση άνω των 90 ημερών από τον Νοέμβριο του 2013 είχαν ανέλθει σε €5,6 δις ή 42% του συνόλου των δανείων εκ των οποίων τα €4,2 δις ή 31% με καθυστέρηση άνω των 360 ημερών.

Συνεπεία των πιο πάνω πρακτικών που ακολουθούνταν επί σειρά ετών, το δανειακό χαρτοφυλάκιο των ΣΠΙ παρουσίαζε υψηλές καθυστερήσεις σε θέματα πληρωμών των συμβατικών υποχρεώσεων των δανειοληπτών και σε συνδυασμό με την μη επαρκή ικανότητα απορρόφησης ζημιών (είτε μέσω επαρκούς κεφαλαιακής βάσης, είτε μέσω επαρκούς πρόνοιας για απορρόφηση ζημιών) ένεκα της κακής ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου, η κεφαλαιακή ενίσχυση ήταν άμεση ανάγκη.

Το εν λόγω γεγονός κατέδειξε και ο διαγνωστικός έλεγχος που διενεργήθηκε από τη PIMCO κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2012, υπολογίζοντας το έλλειμμα κεφαλαίων στα €1,5 δις. Λόγω της αδυναμίας εξεύρεσης κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα, η ΣΚΤ μαζί με τα ΣΠΙ ανακεφαλαιοποιήθηκε με πόρους της Δανειακής Σύμβασης που συνομολογήθηκε με τους Διεθνείς Πιστωτές στη βάση του Μνημονίου Συναντίληψης το 2014, με το ποσό του €1,5 δις.

1.2 Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας και Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα

Σύμφωνα με το νομικό καθεστώς τα ΣΠΙ ανήκαν στα μέλη τους, τα οποία ήταν οι πελάτες τους. Ωστόσο, μόνο τα φυσικά πρόσωπα μπορούσαν να είναι μέλη, ενώ οι πελάτες θα μπορούσαν να είναι και νομικά πρόσωπα.

Το Σεπτέμβριο του 2013 λειτουργούσαν 93 ΣΠΙ μαζί με τη ΣΚΤ (είχαν δημιουργηθεί με την σταδιακή συγχώνευση πέραν των 350 ΣΠΙ), τα οποία παρείχαν υπηρεσίες λιανικής τραπεζικής, είτε στις αντίστοιχες περιφέρειες είτε σε μια συγκεκριμένη ομάδα επαγγελματιών (π.χ. ΣΤΑΔΥΛ¹⁸, ΣΤΑΚ¹⁹ κλπ).

Δεδομένου ότι όλα τα ΣΠΙ πλην ενός ήταν “συνδεδεμένα” με την ΣΚΤ ως η κεντρική τους διοίκηση, με την τελευταία να εγγυάται τις υποχρεώσεις και τις δεσμεύσεις τους και τα ΣΠΙ να εγγυώνται τις υποχρεώσεις της ΣΚΤ, τα ΣΠΙ δεν έπρεπε να συμμορφώνονται σε ατομική βάση με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις γενικά των τραπεζών αλλά μόνο ως “σύνολο”, σε ενοποιημένη βάση με την ΣΚΤ η οποία είχε το νομικό καθεστώς μιας τράπεζας και ήταν ο de facto κεντρικός τραπεζίτης των ΣΠΙ. Τα ΣΠΙ έπρεπε να επεξεργάζονται όλες τις τραπεζικές τους συναλλαγές μέσω της ΣΚΤ και να

¹⁸ Συνεργατικό Ταμειυτήριο Δασκάλων

¹⁹ Συνεργατικό Ταμειυτήριο Αστυνομικών Κύπρου

καταθέτουν σε αυτή την πλεονάζουσα ρευστότητα τους. Σε περίπτωση ανάγκης, η ΣΚΤ παρείχε ρευστότητα στα ΣΠΙ. Επιπλέον, η ΣΚΤ είχε τις δικές της δραστηριότητες, οι οποίες περιλάμβαναν κατά κύριο λόγο, τη χρήση της πλεονάζουσας ρευστότητας, προς την κυβέρνηση, τους δήμους και άλλες τοπικές αρχές καθώς και άλλες κυβερνητικές οργανώσεις όπως οι δημόσιες υπηρεσίες κοινής ωφελείας, με τη λιανική τραπεζική να ασκείται κατά κύριο λόγο από τα ΣΠΙ.

1.3 Επιστημόσεις

Από τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον της Επιτροπής και τις μαρτυρίες που ακούσαμε, θα συμφωνήσουμε με τη θέση του κ. Δημητριάδη ότι το ουσιαστικό πρόβλημα του Συνεργατισμού, αναδύεται μέσα από τη κακή διαχείριση του ιδιωτικού δανεισμού και ειδικότερα των ΜΕΧ, που κατά το 2013 άγγιζε το 40% του συνολικού δανεισμού με προοπτική να αγγίξει το 60 % ως το 2015. Σημειώνεται ότι το πρόβλημα των ΜΕΧ προϋπήρχε και ήταν έντονο παρά το γεγονός ότι δεν ήταν πλήρως ορατό, λόγω της κατηγοριοποίησης των ΜΕΧ που ακολουθούσαν οι τράπεζες.

Από πλευράς της η ΚΤΚ το 2012, στη προσπάθεια της να λάβει αυστηρότερα μέτρα, βρέθηκε αντιμέτωπη με το πολιτικό κατεστημένο του τόπου που είχε ως επακόλουθο την εμπλοκή της Τροϊκα.

Το πρόβλημα επιδεινώθηκε, λόγω της βαθιάς ύφεσης που υπέστηκε η Κυπριακή Οικονομία από το 2012 και μετά, με αποτέλεσμα να αυξηθεί δραματικά η ανεργία και να μειωθούν δραστικά οι τιμές και η ζήτηση των ακινήτων.

Περαιτέρω, το ακατάλληλο πλαίσιο Εταιρικής διακυβέρνησης που είχε ως αποτέλεσμα την ανεπαρκή εποπτεία, έλεγχο και παρακολούθηση, την έλλειψη πολιτικών και διαδικασιών, την ανάληψη ευθύνης και την ατιμωρησία, ενήργησε ως εκ των βασικότερων αιτιών που κατέστησαν αναγκαία την ανακεφαλαιοποίηση.

Επιπλέον ζήτημα αποτέλεσε η ποιότητα των μελών της Επιτροπείας και Διευθυντικών στελεχών των ΣΠΙ από πλευράς προσόντων, ικανοτήτων, καταλληλότητας και εμπειριών, αφού διέφεραν από τα κριτήρια που έθετε η ΚΤΚ στις εποπτευόμενες υπό αυτή Τράπεζες.

Με την αλλαγή του Νομικού πλαισίου, σύμφωνα με τον κανονισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων της ΕΕ το 2013 και την έλλειψη δράσης εκ μέρους τους, το ποσοστό των αναγνωρισμένων ΜΕΧ στα χαρτοφυλάκια των ΣΠΙ αυξήθηκε δραματικά.

Ως επακόλουθο το δανειακό χαρτοφυλάκιο των ΣΠΙ παρουσίασε ψηλές καθυστερήσεις και σε συνδυασμό με την μη επαρκή ικανότητα απορρόφησης ένεκα της κακής ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου, η κεφαλαιακή ενίσχυση κατέστη άμεσα αναγκαία.

2. ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Στις 25/6/2012, η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας υπέβαλε αίτηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για πρόγραμμα οικονομικής στήριξης. Κατά τις διαπραγματεύσεις για το πρόγραμμα οικονομικής αναπροσαρμογής, περιλάμβανετο και ο Συνεργατισμός και είχε ως σκοπό να διορθώσει τα κακώς έχοντα σε όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η προσπάθεια ήταν να γίνει αναδιάρθρωση και του ΣΠΤ έτσι ώστε να βασίζεται πλέον σε υγιείς βάσεις.

Για την απόφαση αυτή ο κ. Πανίκος Δημητριάδης, πρώην Διοικητής της ΚΤΚ ανέφερε ότι υπήρχαν πολλές συζητήσεις με την Κυβέρνηση, έγιναν παραστάσεις στο Υπουργείο Εμπορίου, αλλά και προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κύριο Δημήτρη Χριστόφια για τις μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να γίνουν μέσω του προγράμματος στον Συνεργατισμό. Για το σκοπό αυτό υπήρχε συνεχής επαφή με το Υπουργείο Οικονομικών, και τον Υπουργό Οικονομικών κ. Βάσο Σιαρλή, σε σχεδόν καθημερινή βάση. Επί προεδρίας του κ. Αναστασιάδη υπήρξαν τακτικές επαφές με τον κύριο Μιχάλη Σαρρή στα αρχικά στάδια και στη συνέχεια με τον κ. Γεωργιάδη. Όσον αφορά το Υπουργείο Εμπορίου δεν θυμόταν να υπήρχαν συζητήσεις σχετικά με τον Συνεργατισμό²⁰.

Στις 24/4/2013, συμφωνήθηκε μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕΚΤ, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και των Κυπριακών αρχών ένα πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής και υπογράφηκε από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης (Euro group). Οι πολιτικές προϋποθέσεις καθορίστηκαν σε ένα μνημόνιο Συναντίληψης (MoU) το οποίο υπογράφηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26/4/2013. Το MoU προέβλεπε την ανακεφαλαιοποίηση και την αναδιάρθρωση των ΣΠΙ και της ΣΚΤ.

---

²⁰ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 29/10/2018

Απαραίτητος όρος για την ανακεφαλαιοποίηση ήταν η υποβολή Σχεδίου Αναδιάρθρωσης από τη ΣΚΤ προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η έγκριση του Σχεδίου από την τελευταία.

Στις 4/6/2013 η Κυπριακή Δημοκρατία υπέβαλε τον υπολογισμό των αναγκών ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατισμού συνολικού ύψους €1,5 δις.

Στις 31/7/2013 υπέβαλε την κύρια στρατηγική για την αναδιάρθρωση του Συνεργατισμού, συμπεριλαμβανομένης της νέας δομής διακυβέρνησης και ιδιοκτησίας.

Η στρατηγική για την αναδιάρθρωση και την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατισμού, συμπεριλάμβανε σχέδιο συγχώνευσης των ΣΠΙ σε 18. Ένα βασικό στοιχείο αυτής της στρατηγικής ήταν ότι, μετά την ανακεφαλαιοποίηση, το κράτος θα είχε στο εγγύς μέλλον σχεδόν πλήρη κυριότητα της ΣΚΤ, ενώ θα υπήρχε επίσης μεταρρύθμιση της ιδιοκτησίας και του ελέγχου των ΣΠΙ από την ΣΚΤ. Αυτή η στρατηγική συμφωνήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για την Κύπρο.

Συνεπώς, το κράτος θα κατέβαλλε €1,5 δις στην ΣΚΤ και εις αντάλλαγμα θα ελάμβανε το 99% των κοινών μετοχών της ΣΚΤ και κατά συνέπεια του 99% των ΣΠΙ. Η στρατηγική του Ιουλίου 2013 βασίστηκε στην υπόθεση ότι η αξία του Συνεργατισμού ήταν μηδενική ή αρνητική και το κράτος θα λάμβανε όλες τις μετοχές, δηλαδή το 100% στην ΣΚΤ. Η προτεινόμενη προσέγγιση είχε επιβεβαιωθεί από ανεξάρτητη αποτίμηση που διέταξαν οι Κυπριακές αρχές. Ωστόσο, η στρατηγική του Ιουλίου 2013 επεδίωκε να παράσχει στους παλαιούς ιδιοκτήτες (δηλ. τα ΣΠΙ) ένα ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής προκειμένου να διατηρηθούν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του Συνεργατισμού. Ως εκ τούτου, η Κυπριακή Δημοκρατία θα κατείχε το 99% του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ και η ΣΚΤ θα κατείχε το 99% του μετοχικού κεφαλαίου των 18 ΣΠΙ. Το υπόλοιπο 1% (ποσοστό το οποίο επιβεβαιώθηκε από διενέργεια μελέτης δίκαιης αξίας από ελεγκτικό οίκο) της ΣΚΤ το κατείχε η Συνεργατική Εταιρεία Συμμετοχών (ΣΕΣ), εκπροσωπώντας τις Συνεργατικές Εταιρείες μέλη της και το υπόλοιπο 1% των ΣΠΙ το κατείχαν οι τοπικές συνεργατικές εταιρείες, εκπροσωπώντας τα φυσικά πρόσωπα μέλη τους.

2.1 Νομοθετικές Ρυθμίσεις – Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου και Βουλής των Αντιπροσώπων

Οι νέες δομές ιδιοκτησίας και διακυβέρνησης που προβλέπονταν από την στρατηγική του Ιουλίου του 2013 άλλαζαν τα βασικά χαρακτηριστικά του Συνεργατισμού, συνεπώς το κράτος έπρεπε να υιοθετήσει μια σειρά νομοθετικών μέτρων που θα παρείχαν τη νομική βάση για την αναδιάρθρωση. Αυτά θα αντιμετώπιζαν τις νέες δομές ιδιοκτησίας, τους κανόνες διακυβέρνησης και ζητήματα όπως η εφαρμογή ετήσιου ελέγχου από διεθνώς αναγνωρισμένη και ανεξάρτητη εταιρεία και την μεταφορά της εποπτείας του Συνεργατισμού στην ΚΤΚ.

2.1.1 Ο περί της Σύστασης και Λειτουργίας Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμος του 2013 (Ν.106(Ι)/2013)

Κατά την πρώτη αξιολόγηση του Μνημονίου Συναντίληψης που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2013 και στα πλαίσια της στρατηγικής για την αναδιάρθρωση και ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ, τέθηκε από την Troika μεταξύ άλλων, ως προαπαιτούμενη ενέργεια για την παραχώρηση του ποσού του €1,5 δις για την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ και των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ), η ετοιμασία και ψήφιση σχετικής νομοθεσίας η οποία θα καθόριζε τη δομή που θα διαχειριζότο τη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Προς τούτο σε πρώτο στάδιο, το Υπουργείο Οικονομικών ετοίμασε σχετικό νομοσχέδιο, το οποίο έτυχε εκτενούς διαβούλευσης με την ΚΤΚ καθώς και με την Troika. Το νομοσχέδιο με τίτλο “Ο περί της Σύστασης και Λειτουργίας Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων, Νόμος του 2013” εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στην συνεδρία του ημερ. 28/8/2013 και αφού κατατέθηκε στην Βουλή των Αντιπροσώπων ψηφίστηκε σε Νόμο στις 5/9/2013.

2.1.2 Άλλες Νομοθετικές Ρυθμίσεις

Παράλληλα στις 27/8/2013 συζητήθηκε στην Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής ενώπιον του Υπουργού Οικονομικών, του Γενικού Εισαγγελέα, του Διοικητή της ΚΤΚ και τεχνοκρατών της ΚΤΚ, αξιωματούχων του Συνεργατισμού, η ανάγκη θέσπισης νομοθετικού πλαισίου (όπως προνοείτο από το επικαιροποιημένο Μνημόνιο

Συναντίληψης της 1/8/2013 μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το οποίο ρύθμιζε τη νέα δομή, τη διακυβέρνηση και τη λειτουργία του Συνεργατισμού, τη διαχείριση της επένδυσης του κράτους και τη μεταφορά της εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ) στη Κεντρική Τράπεζα. Το Μνημόνιο Συναντίληψης προνοούσε ότι οι πιο πάνω νομοθετικές ρυθμίσεις αποτελούσαν προϋπόθεση (prior action) για την καταβολή, μέσα από το Πρόγραμμα Στήριξης, ποσού ύψους €1,5 δις για την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατισμού, με βάση το ακραίο σενάριο της PIMCO.

Κατά τη συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου στις 28/8/2013, εγκρίθηκαν τα πιο κάτω Νομοσχέδια:-

- i. Ο περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμος του 2013,
- ii. Ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ. 4) Νόμος του 2013,
- iii. Ο περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2013,
- iv. Ο περί Σύστασης και Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (Τροποποιητικός) Νόμος του 2013,
- v. Οι περί Λειτουργίας Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (Τροποποιητικοί) Κανονισμοί του 2013 και
- vi. Ο περί Μεταφοράς Προσωπικού της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου Νόμος του 2013.

Σκοπός των προτεινόμενων νομοσχεδίων και σχεδίου κανονισμών ήταν η μεταφορά των αρμοδιοτήτων αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ) από την Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΣΕ) στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) καθώς και η εισαγωγή των απαραίτητων ρυθμίσεων για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης της ΣΚΤ και των ΣΠΙ μέσω της απόκτησης κεφαλαίου από την Κυπριακή Δημοκρατία. Η θέσπιση του εν λόγω νομοθετικού πλαισίου περιλαμβάνετο στις πρόνοιες του επικαιροποιημένου Μνημονίου (Παράγραφος 1.14) για το χρηματοπιστωτικό τομέα που είχε συμφωνηθεί με την Τροϊκα, και αποτελούσε προαπαιτούμενη δράση (prior action) πριν την έγκριση,

από το Eurogroup, της αποδέσμευσης της επόμενης δόσης στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Ειδικότερα:-

- i. Αναφορικά με τη τροποποίηση του περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου, αφορούσε τη συμμόρφωση με τις πρόνοιες του Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τροϊκα, σε σχέση με:
  - α. Την ανάληψη της αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των ΣΠΙ από την ΚΤΚ.
  - β. Την ενδυνάμωση της εταιρικής διακυβέρνησης των αδειοδοτημένων πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω του περιορισμού των χορηγήσεων προς τους διοικητικούς συμβούλους και τους μετόχους,
- ii. Αναφορικά με τη τροποποίηση του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων του 1985 έως 2013, αφορούσε την εφαρμογή προνοιών του Μνημονίου μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τροϊκα που αφορούν τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ), που αποσκοπούσε κυρίως:
  - α. Στη μεταφορά της αρμοδιότητας αδειοδότησης, ρύθμισης, εποπτείας και λήψης εποπτικών μέτρων στα ΣΠΙ από την ΥΕΣΕ (η οποία μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών) στην ΚΤΚ,
  - β. Στη μεταφορά της δυνατότητας διενέργειας ελέγχου των λογαριασμών των ΣΠΙ, με μέγεθος που ξεπερνούσε το όριο που καθοριζότο από την ΚΤΚ, από την Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών σε αναγνωρισμένους ελεγκτικούς οίκους που θα διορίζοντο από τη γενική συνέλευση των μελών των εν λόγω ΣΠΙ και θα τύγχαναν της έγκρισης της ΚΤΚ.
  - γ. Στην εισαγωγή των απαραίτητων ρυθμίσεων για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης της ΣΚΤ και των ΣΠΙ μέσω της απόκτησης κεφαλαίου από την Κυπριακή Δημοκρατία.
  - δ. Στην πλήρη απαγόρευση της δανειοδότησης από τα ΣΠΙ φυσικών προσώπων που δεν είναι μέλη τους.
  - ε. Στην υιοθέτηση των διατάξεων του περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου και του περί Εταιρειών Νόμου για σκοπούς εκκαθάρισης ΣΠΙ.

- στ. Στον καθορισμό ότι ο θεσμός της διαιτησίας θα εφαρμόζετο τηρουμένων των διατάξεων του περί της Σύστασης και Λειτουργίας του Ενιαίου Φορέα Εξώδικης Επίλυσης Διαφορών Χρηματοοικονομικής Φύσεως Νόμου, στις πρόνοιες του οποίου θα υπάγονταν και τα ΣΠΙ και του κώδικα Δεοντολογίας που εκδίδετο από την Κεντρική Τράπεζα με βάση τον περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμο σε σχέση με τη διαχείριση των δανείων ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων σε καθυστέρηση.
- ζ. Το σχέδιο προστασίας καταθέσεων των ΣΠΙ μεταφέρετο στην αρμοδιότητα της ΚΤΚ μέσω της υπαγωγής του στις πρόνοιες του περί Σύστασης και Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμου.
- η. Στην εισαγωγή βασικών όρων που θα ρύθμιζαν τις συνήθειες μετοχές των ΣΠΙ ώστε να ταξινομούντο ως κύρια βασικά ίδια κεφάλαια σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων.
- θ. Στην τροποποίηση διατάξεων που αφορούν τις συγχωνεύσεις μεταξύ των ΣΠΙ, όσον αφορά την απαιτούμενη απαρτία, ώστε να διευκολύνοντο οι σχετικές διαδικασίες και να ολοκληρώνοντο οι συγχωνεύσεις εντός του χρονοδιαγράμματος και στη βάση των όσων έχει συμφωνηθεί με την Troika.
- iii. Αναφορικά με τη τροποποίηση του περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμου, αφορούσε την εφαρμογή των προνοιών του Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Troika, σε σχέση με την ανάληψη της αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των ΣΠΙ από την ΚΤΚ.
- iv. Αναφορικά με τη τροποποίηση του περί της Σύστασης και Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων νόμου και των περί της Λειτουργίας Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων (Τροποποιητικοί) Κανονισμών, αφορούσε την εφαρμογή των προνοιών του Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Troika αναφορικά με:

- α. Τη μεταφορά του Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων ΣΠΙ υπό την ευθύνη της Διαχειριστικής Επιτροπής του Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων, λόγω της ανάληψης, από την ΚΤΚ, της αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των ΣΠΙ,
- β. Την κάλυψη των καταθέσεων των Ταμείων Προνοίας από το Σχέδιο Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων, κατόπιν απόφασης της Διαχειριστικής Επιτροπής του Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων, με σκοπό την αποφυγή της διάλυσης Ταμείων Προνοίας και περαιτέρω διάβρωσης του θεσμού των Ταμείων Προνοίας και
- ν. Αναφορικά με τη τροποποίηση του περί Μεταφοράς Προσωπικού της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου Νόμου, αφορούσε τη ρύθμιση λόγω της ανάληψης της εποπτείας των ΣΠΙ από την ΚΤΚ, τη μεταφορά αριθμού υπαλλήλων της ΥΣΕ που ασκούσε καθήκοντα σχετικά με την εποπτεία συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην υπηρεσία της ΚΤΚ. Η μεταφορά υπαλλήλων κρίνεται απαραίτητη προς διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της ΚΤΚ για την οποία απαιτείτο προσωπικό με πείρα σε εργασίες σχετικά με την εποπτεία ΣΠΙ.

Στις 2/9/2013 σε συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού μελετήθηκαν τα προαναφερόμενα νομοσχέδια. Στη συνεδρία παρευρέθηκαν ο Υπουργός Οικονομικών συνοδευόμενος από εκπροσώπους του Υπουργείου Οικονομικών, ο Διοικητής και εκπρόσωποι της ΚΤΚ, εκπρόσωποι του Γραφείου του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ο Διευθυντής της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, ο Έφορος της ΥΕΣΕ, ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ και ο Πρόεδρος της Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας.

Κατά τη συζήτηση των προτεινόμενων πρώτων τριών²¹ νόμων, ο Υπουργός Οικονομικών δήλωσε ότι τα νομοσχέδια αποτελούσαν μέρος της δέσμης νομοθετικών ρυθμίσεων που απαιτείτο να υιοθετηθούν εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας ως προαπαιτούμενες δράσεις (prior actions) πριν από τη λήψη απόφασης της επικείμενης

---

²¹ 1. Ο περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμος του 2013, 2. Ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ. 4) Νόμος του 2013 και 3. Ο περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2013,

συνεδρία του Eurogroup στις 13/09/2013 για την έγκριση της αποδέσμευσης της δεύτερης δόσης του δανείου προς την Κυπριακή Δημοκρατία. Σε σχέση με το πρώτο νομοσχέδιο, η εκπρόσωπος της ΚΤΚ υπέβαλε εισηγήσεις για τη βελτίωση του κειμένου του, οι οποίες έγιναν αποδεκτές από τους εκπροσώπους του Υπουργείου Οικονομικών. Οι εκπρόσωποι της ΣΚΤ, καθώς και των άλλων εμπλεκόμενων φορέων εξέφρασαν τις απόψεις και επιφυλάξεις τους, μεταξύ άλλων, για τη μέθοδο και τη διαδικασία απόκτησης του μετοχικού κεφαλαίου του Συνεργατισμού από το κράτος, καθώς και για τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε από το μελετητή για τον καθορισμό των κεφαλαιακών αναγκών του Συνεργατισμού. Ο Υπουργός Οικονομικών τοποθετήθηκε σε σχέση με τις επιφυλάξεις των εμπλεκόμενων, δηλώνοντας ότι η συνεισφορά τους €1,5 δις από το κράτος για την ανακεφαλαιοποίηση του συνεργατισμού και κατά συνέπεια η συμμετοχή του στην ιδιοκτησιακή δομή του Συνεργατισμού ήταν επιβεβλημένη. Περαιτέρω, όπως ο ίδιος δήλωσε, η συμμετοχή του κράτους στο κεφάλαιο του συνεργατισμού δεν αποτελούσε επιθυμία της κυβέρνησης, όμως αυτό απαιτείτο, ώστε να καταστεί δυνατή η ανακεφαλαιοποίηση του, να διορθωθούν τα υφιστάμενα προβλήματα που παρατηρούνταν και περαιτέρω να διασφαλιστεί ο καλύτερος δυνατός έλεγχος της λειτουργίας του.

Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, ζήτησε από τους αρμόδιους κυβερνητικούς εκπροσώπους την κατάθεση περαιτέρω διευκρινίσεων σε σχέση με την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση του ΣΠΤ, το νομικό πλαίσιο για τη συμμετοχή του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο, καθώς και για τον τρόπο ανακεφαλαιοποίησης των ΣΠΙ. Περαιτέρω, η Επιτροπή ζήτησε από τους πιο πάνω αρμοδίους να καταθέσουν νέο διαμορφωμένο κείμενο ενώπιον της σε σχέση με το πρώτο νομοσχέδιο, σύμφωνα με τις εισηγήσεις της εκπροσώπου της ΚΤΚ.

Το Υπουργείο Οικονομικών, ακολουθώντας τις οδηγίες της Επιτροπής, κατέθεσε ενημερωτικό σημείωμα σχετικά με το όλο θέμα με σχετική επιστολή του, ημερομηνίας 3/9/2013, καθώς και νέο κείμενο σχεδίου νόμου για το πρώτο νομοσχέδιο, που τιτλοφορείτο “Ο περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμος του 2013”.

Στις 5/9/2013, μετά από μια μαραθώνια Συνεδρία της Βουλή των Αντιπροσώπων²² ψηφίστηκαν με την εισήγηση του κατεπείγοντος:-

---

²² Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων ημερ. 5/9/2013

- I. Ο περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμος του 2013,
- II. Ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικός) (Αρ. 5) Νόμος του 2013
- III. Ο περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμος του 2013
- IV. Ο περί Σύστασης και Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (Τροποποιητικός) Νόμος του 2013,
- V. Οι περί Λειτουργίας Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (Τροποποιητικοί) Κανονισμοί του 2013
- VI. Ο περί Μεταφοράς Προσωπικού της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου Νόμος του 2013 και
- VII. Ο περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών (Τροποποιητικός) (Αρ. 4) Νόμος του 2013,

2.1.3 Σημείωμα Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου προς Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής των Αντιπροσώπων

Στις 3/9/2013 ο Διοικητής της ΚΤΚ, κατόπιν παράκλησης βουλευτών της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών, τους απέστειλε σημείωμα σε σχέση με την εκτίμηση των κεφαλαιακών αναγκών των ΣΠΙ.

Στο σημείωμα αναφέρεται ότι η εκτίμηση των κεφαλαιακών αναγκών έγινε στη βάση της μεθοδολογίας της PIMCO υπό τα δεδομένα της στιγμής της πρόβλεψης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη εξωγενείς ή άλλοι παράγοντες οι οποίοι δυνατόν να επέφεραν σημαντικές μεταβολές στις παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν στην μεθοδολογία (όπως π.χ. φυσικό αέριο, κυπριακό, επιδείνωση ανεργίας κλπ.) και που μπορούσε να επηρεάσουν την κατάσταση είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο.

Περαιτέρω, επεσήμανε ότι ο ΣΠΤ είχε κριθεί από τους ίδιους τους δανειστές **ως βιώσιμος** και πως ένας από τους κύριους παράγοντες για την επιτυχή εφαρμογή του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης που θα επανάφερε τον Τομέα σε κερδοφόρα πορεία ήταν η επιλογή στη νέα διοίκηση **ικανών και κατάλληλων ατόμων** που θα ενεργούσαν με γνώμονα το καλώς νοούμενο συμφέρον της επένδυσης του κράτους και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Ειδικότερα σύμφωνα με το σημείωμα η PIMCO για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών αναγκών των ΣΠΙ ακολούθησε την εξής μεθοδολογία(έχουμε κάμει αναφορά στο ίδιο θέμα σε προηγούμενο κεφάλαιο αλλά τα επαναλαμβάνουμε για σκοπούς συνοχής και σε αυτό το κεφάλαιο):-

- Υπολογίστηκε η κεφαλαιακή επάρκεια των ιδρυμάτων στις 30/6/2012.
- Εκτιμήθηκε η ικανότητα των ιδρυμάτων αυτών να πραγματοποιήσουν κέρδη προ προβλέψεων για την τριετία (30/6/2012 - 30/6/2015) με συντηρητικές παραδοχές, λαμβάνοντας υπόψη το μακροοικονομικό σενάριο που συμφωνήθηκε με την Τροϊκα καθώς και τα ιστορικά δεδομένα των τραπεζών.
- Εκτιμήθηκαν οι αναμενόμενες ζημιές της επόμενης τριετίας που αναμενόταν να προκύψουν από το δανειακό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών λαμβάνοντας υπόψη το μακροοικονομικό σενάριο που συμφωνήθηκε με την Τροϊκα καθώς και τα ιστορικά δεδομένα των τραπεζών. Για την εκτίμηση των εν λόγω ζημιών, η Pimco προέβηκε σε προβλέψεις για την πορεία των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων καθώς και την ανάκτηση τους λαμβάνοντας υπόψη την αξία της εξασφάλισης της κάθε χορήγησης (η αξία εξασφάλισης και ειδικά η ακίνητη περιουσία είχε αναπροσαρμοστεί προς τα κάτω για να συνάδει με το δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον καθώς και με την έλλειψη βάθους στην αγορά ακινήτων).
- Τέλος, το απαιτούμενο κεφάλαιο στο τέλος της τριετίας (το οποίο ανέρχεται στο 6% των σταθμισμένων με τον κίνδυνο στοιχείων ενεργητικού) συγκρίθηκε με το κεφάλαιο που θα είχαν (κεφαλαιακή επάρκεια) οι τράπεζες στο τέλος της τριετίας με τη διαφορά να καθορίζει το κεφαλαιακό έλλειμμα. Η κεφαλαιακή επάρκεια στο τέλος της τριετίας αποτελείται από τη κεφαλαιακή επάρκεια στις 30/6/2012 + το ύψος της κερδοφορίας πριν τις προβλέψεις – τις αναμενόμενες ζημιές (λαμβανομένου υπόψη των προβλέψεων που είχαν κάνει διαχρονικά οι τράπεζες).
- Τα κεφαλαιακά ελλείμματα των 17 ΣΠΙ που συμμετείχαν στο δειγματοληπτικό έλεγχο ανέρχονταν συνολικά σε €589εκ, ενώ η ΣΚΤ με βάση την PIMCO παρουσίαζε πλεόνασμα κεφαλαίου ύψους €162εκ., το οποίο χρησιμοποιήθηκε για μείωση των ελλειμμάτων των υπολοίπων ΣΠΙ.

- Για τα υπόλοιπα ΣΠΙ εκτός δείγματος η ΚΤΚ σε συνεννόηση με την Τροϊκα υπολόγισε τις κεφαλαιακές τους ανάγκες στη βάση της μεθοδολογίας της Pimco, οι οποίες ανέρχοντο σε €810 εκ.
- Συνεπώς, το κεφαλαιακό έλλειμμα του ΣΠΤ εκτιμήθηκε στο €1,4 δις (€810 εκ. + €589 εκ.).
- Επιπρόσθετα €100 εκ. είχαν ζητηθεί ως περιθώριο ασφαλείας για τους εξής λόγους: 1) για αποφυγή επιπρόσθετου επιτόπιου διαγνωστικού ελέγχου στα ΣΠΙ εκτός δείγματος, και 2) για τυχόν λάθη που είχαν γίνει στις εκτιμήσεις για τα ΣΠΙ εκτός δείγματος αφού σε αυτά δεν έγινε επιτόπιος διαγνωστικός έλεγχος.
- Ως εκ τούτου, οι συνολικές ανάγκες που απαιτούντο για την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατισμού εκτιμήθηκαν σε €1,5 δις.

2.1.4 Επιστολή Διοικητή Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου προς Υπουργικό Συμβούλιο

Στις 27/9/2013, σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 4 των περί Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμων του 2011 έως (Αρ. 3) του 2013, ο Διοικητής της ΚΤΚ με επιστολή²³ του προς το Υπουργικό Συμβούλιο και κοινοποίηση στον Υπουργό Οικονομικών, εισηγήθηκε τη λήψη μέτρων στήριξης του ΣΠΤ, με στόχο την ενίσχυση της κεφαλαιακής του βάσης, με το ποσό του €1,5 δις μέσω της παροχής κεφαλαίου στην ΣΚΤ (Κεντρικού Φορέα συνδεδεμένων Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων) έναντι της απόκτησης συμμετοχής από την Δημοκρατία στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ και στη συνέχεια της αύξησης της κεφαλαιακής βάσης των ΣΠΙ, από τη ΣΚΤ.

Ετονίζετο ότι, η ΚΤΚ θεωρούσε αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και την επαναφορά του ΣΠΤ σε κερδοφορία, **την επιλογή ικανών και κατάλληλων Διοικητικών Συμβούλων/Επιτρόπων και εκτελεστικών διευθυντών τόσο στη ΣΚΤ όσο και στο κάθε ΣΠΙ**, ως επίσης και την πιστή εφαρμογή του σχεδίου αναδιάρθρωσης.

Η προηγούμενη αναφορά του Διοικητή της ΚΤΚ υπερτονίστηκε και σε επιστολή²⁴ του, ίδιας ημερομηνίας, προς το κ. Alexander Italianer, Γενικό Διευθυντή της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην οποία αυτολεξεί

²³ Επιστολή Διοικητή της ΚΤΚ προς Υπουργικό Συμβούλιο, ημερ. 27/9/2013

²⁴ Επιστολή Διοικητή της ΚΤΚ προς DG Competition, ημερ. 27/9/2013

αναφέρει “the CBC will implement strict and objective criteria to assess the fitness and probity of new Board of Directors and key managers so that, firstly, those who were responsible for the failure of the sector are removed, and secondly, the new appointed persons are capable of governing and managing, the sector effectively, thus successfully implementing the restructuring plan”.

Την ίδια ημέρα ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ανακοίνωσε την εκταμίευση €1,5 δις προς την Κύπρο, ποσό που προοριζόταν για την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.

2.1.5 Διάταγμα Κρατικοποίησης

Στις 4/10/2013 εκδόθηκε το διάταγμα²⁵ κρατικοποίησης του Συνεργατισμού, κατόπιν έγκρισης του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερ. 3/10/2013, της πρότασης με αριθμό 1071/2013 από τον Υπουργό Οικονομικών.

Το Διάταγμα αποσκοπούσε στον καθορισμό των όρων και προϋποθέσεων για την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ. Σύμφωνα με το Διάταγμα, το μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας θα αυξανόταν κατά €1,5 δις με την έκδοση νέων μετοχών, οι οποίες καλύπτονταν εξ ολοκλήρου από την Κυπριακή Δημοκρατία με την παροχή στην Τράπεζα χρεογράφου ισόποσης ονομαστικής αξίας του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης διάρκειας δεκαοχτώ μηνών, το οποίο θα ανανεωνόταν αυτόματα με τη λήξη του ή θα γινόταν ανταλλαγή στο σύνολό του με μετρητά. Περαιτέρω για να διακριβωθεί το ποσοστό της συμμετοχής της Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ, θα πραγματοποιείτο από ανεξάρτητο οίκο αποτίμηση της αξίας των υφιστάμενων μετοχών της ΣΚΤ και των ΣΠΙ σε ενοποιημένη βάση η οποία θα έπρεπε να αποπερατωθεί εντός 90 ημερών από την ημερομηνία έκδοσης του Διατάγματος. Επίσης το διάταγμα εξασφάλιζε την συμμετοχή των υφιστάμενων μετόχων της ΣΚΤ με ποσοστό τουλάχιστον 1% στην ιδιοκτησιακή δομή και στα δικαιώματα ψήφου της ΣΚΤ.

Για το σκοπό αυτό, ιδρύθηκε η Συνεργατική Εταιρεία Συμμετοχών της ΣΚΤ στην οποία θα μεταφέροντο οι υφιστάμενοι μέτοχοι της ΣΚΤ με συμμετοχή στο κεφάλαιο της, ανάλογη με τη συμμετοχή που κάθε μέτοχος είχε στο μετοχικό κεφάλαιο της ΣΚΤ.

Όσον αφορά τα ΣΠΙ, η ΣΚΤ θα είχε το 99% της ιδιοκτησιακής συμμετοχής σε έκαστο ΣΠΙ, ποσοστό το οποίο θα παρέμενε αμετάβλητο καθ’ όλη τη διάρκεια της συμμετοχής

---

²⁵ Διάταγμα δυνάμει του άρθρου 14 του περί Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμων του 2011 έως (Αρ. 3) του 2013.

της Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ. Το υπόλοιπο 1% της συμμετοχής στην ιδιοκτησιακή δομή και στα δικαιώματα ψήφου κάθε ΣΠΙ θα ανήκε στους υφιστάμενους του μετόχους. Προς τούτο ιδρύθηκε σε κάθε ΣΠΙ, Συνεργατική Εταιρεία Συμμετοχών στην οποία θα μεταφέροντο οι υφιστάμενοι μέτοχοι του ΣΠΙ, με συμμετοχή στο κεφάλαιο του, ανάλογη με τη συμμετοχή που έκαστος μέτοχος είχε στο μετοχικό κεφάλαιο του ΣΠΙ.

Επίσης διάταγμα παραχωρούσε στη ΣΚΤ/ΚΦ δικαίωμα επαναγοράς μέρους ή ολόκληρης της συμμετοχής της και των δικαιωμάτων ψήφου της Δημοκρατίας που θα κατείχε στη ΣΚΤ μέσω της χρησιμοποίησης των κερδών της ΣΚΤ, νοουμένου ότι θα καταβάλλετο στη Δημοκρατία το συσσωρευμένο ποσό της απόδοσης του 10% λαμβανομένων υπόψη και οποιωνδήποτε μερισμάτων είχαν ήδη καταβληθεί στη Δημοκρατία από την ΣΚΤ.

Σύμφωνα με το Διάταγμα, η Δημοκρατία απαγορεύετο να προχωρήσει στην διάθεση μέρους ή του συνόλου της συμμετοχής της, στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ σε τρίτους μέχρι την 31/12/2018, ενώ μετά την 1/1/2019, η Δημοκρατία μπορούσε να προχωρήσει μέσω ανοικτής και διαφανούς διαδικασίας προς όλους τους δυνητικούς επενδυτές(με προτεραιότητα στη συνεργατική εταιρεία συμμετοχών της ΣΚΤ και στις συνεργατικές εταιρίες συμμετοχών των ΣΠΙ) , στη διάθεση μέρους ή του συνόλου της συμμετοχής της στην ιδιοκτησιακή δομή και των δικαιωμάτων ψήφου της στη ΣΚΤ, μέσω της Μονάδας Διαχείρισης, κατόπιν διενέργειας αποτίμησης της αξίας των μετοχών της Δημοκρατίας από ανεξάρτητο οίκο. Το δικαίωμα επαναγοράς προς τη ΣΚΤ συνέχιζε να υφίσταται μέχρι την 31/12/2028 νοουμένου ότι δεν θα είχε διατεθεί το σύνολο της συμμετοχής της Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ.

Τέλος, στο Διάταγμα είχαν ενσωματωθεί πρόνοιες σε σχέση με τις εξουσίες του Υπουργού και της Επιτροπείας της ΣΚΤ καθώς και περιορισμοί στις αποδοχές και τη λειτουργία της ΣΚΤ και των ΣΠΙ κατά την διάρκεια της συμμετοχής της Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ. Ειδικότερα οι κυριότερες πρόνοιες ήταν:-

- I. Ο Υπουργός με τη σύμφωνη γνώμη της ΚΤΚ και της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού να διορίζει την πλειοψηφία μέχρι και το σύνολο των μη εκτελεστικών και των μη εκτελεστικών - ανεξάρτητων μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ.

- II. Η Επιτροπεία της ΣΚΤ να διορίζει την πλειοψηφία μέχρι και το σύνολο των μελών της Επιτροπείας των ΣΠΙ.
- III. Η Μονάδα Διαχείρισης να δύναται να ζητήσει από τη ΣΚΤ οποιαδήποτε στοιχεία ή πληροφορίες για τη ΣΚΤ ή τα ΣΠΙ για σκοπούς άσκησης των αρμοδιοτήτων της
- IV. Οι συνολικές ετήσιες αποδοχές της Ανώτερης Διεύθυνσης καθώς και οποιουδήποτε άλλου μέλους του προσωπικού της ΣΚΤ και έκαστου ΣΠΙ δεν υπερβαίνουν τις ετήσιες αποδοχές Γενικού Διευθυντή, όπως αυτές καθορίζονται στον εκάστοτε περί Προϋπολογισμού της Δημοκρατίας Νόμο. Σημειώνεται ότι, ο Υπουργός, στην περίπτωση και μόνο του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ και μετά από σχετική αιτιολογημένη εισήγηση της Μονάδας, δύναται να τροποποιήσει τον πιο πάνω περιορισμό, περιορισμός όμως που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια που τίθενται σύμφωνα με τους Κανόνες Κρατικών Ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- V. Με βάση τροποποιημένο διάταγμα που δημοσιεύτηκε στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 29/1/2014 και με βάση έκθεση αποτίμησης της αξίας των μετοχών της Τράπεζας που πραγματοποιήθηκε από ανεξάρτητο οίκο, το ποσοστό συμμετοχής και δικαιωμάτων ψήφου της Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της Τράπεζας ανήλθε στο ενενήντα εννέα τοις εκατό (99%) και των υφιστάμενων μετόχων της Τράπεζας στο ένα τοις εκατό (1%). Προς αυτόν τον σκοπό, ιδρύθηκε η Συνεργατική Εταιρεία Συμμετοχών της Τράπεζας σύμφωνα με το άρθρο 12Ε του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου στην οποία μεταφέρθηκαν οι υφιστάμενοι μέτοχοι της Τράπεζας με συμμετοχή στο κεφάλαιο της, ανάλογη με τη συμμετοχή που έκαστος μέτοχος είχε στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας.

2.2 Σχέδιο Αναδιάρθρωσης

Η ΣΚΤ ετοίμασε Σχέδιο Αναδιάρθρωσης για το ΣΠΤ το οποίο εγκρίθηκε στις 24/2/2014 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σημειώνεται ότι το αρχικό σχέδιο αναδιάρθρωσης υποβλήθηκε στις 16/10/2013 και μετά από αρκετές συναντήσεις, τηλεδιασκέψεις και επικοινωνίες μεταξύ των κυπριακών αρχών, του Συνεργατισμού και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μεταξύ Ιουνίου 2012 και Ιανουαρίου 2014, το τελικό σχέδιο είχε κοινοποιηθεί επισήμως στις 31/1/2014.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης και αναδιάρθρωσης των ΣΠΙ, ήταν σύμφωνα με τους κανόνες της για τις κρατικές ενισχύσεις. Κύριοι στόχοι του Σχεδίου ήταν:

- Ανάκτηση της εμπιστοσύνης των καταθετών
- Μείωση των λειτουργικών εξόδων και βελτίωση της κερδοφορίας
- Σύσταση Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων
- Ενίσχυση της Κεφαλαιακής Επάρκειας
- Ενδυνάμωση του πλαισίου λειτουργίας της Εταιρικής Διακυβέρνησης
- Εξορθολογισμός του δικτύου υποκαταστημάτων
- Ενίσχυση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και του πλαισίου Διαχείρισης Κινδύνων
- Αποξένωση των εμπορικών εργασιών του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα

Προαπαιτούμενοι όροι για την έγκριση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης ήταν μεταξύ άλλων:-

- Η ενίσχυση του ρόλου της ΣΚΤ ως Κεντρικού Φορέα, μέσω και της απόκτησης του 99% του μετοχικού κεφαλαίου των ΣΠΙ και της ενίσχυσης των εξουσιών της στην έκδοση οδηγιών και επιβολής κυρώσεων προς τα ΣΠΙ,
- η μείωση του αριθμού των ΣΠΙ από 93 σε 18 μέσω συγχωνεύσεων, ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων της ΣΚΤ και των ΣΠΙ να γίνεται από εξωτερικούς ελεγκτικούς οίκους,
- η ετοιμασία Σχεδίου Δράσης για την αντιμετώπιση των κυριότερων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν η ΣΚΤ και τα ΣΠΙ, και
- η μεταφορά των αρμοδιοτήτων αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των ΣΠΙ από την Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Με την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ, την αλλαγή της ιδιοκτησιακής δομής της ΣΚΤ και των ΣΠΙ και την ενίσχυση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων της ΣΚΤ επί των ΣΠΙ, ο ΣΠΤ θεωρείτο πλέον ως μία ενιαία οικονομική μονάδα/όμιλος.

Στις 28/2/2014, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας προχώρησε στην υπογραφή συμφωνίας παραχώρησης (Subscription Agreement) μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και της ΣΚΤ για την εκταμίευση του €1,5 δις για την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ και μεταβίβαση του 99% της Τράπεζας στο Κράτος.

Την ίδια ημέρα η Γενική Συνέλευση των μελών της Τράπεζας ενέκρινε τη μείωση της ονομαστικής αξίας της μετοχής από €8,54 σε €1,28 καθώς και την αύξηση του αριθμού των μετοχών σε 1.562.500.000.

Στις 10/3/2014, η Τράπεζα προέβη σε έκδοση 1.171.875.000 μετοχών προς €1,28 η κάθε μία στην Κυπριακή Δημοκρατία, για τους σκοπούς της ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.

Στις 24/3/2014 ολοκληρώθηκαν όλες οι διαδικασίες των συγχωνεύσεων.

2.3 Επισημάνσεις

Η ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατισμού αποσκοπούσε στη διόρθωση των κακών εχόντων και τη δημιουργία υγιούς βάσης για την ορθή και αποδοτική λειτουργία του Συνεργατισμού.

Μέσα από πολλές διαβουλεύσεις τόσο σε εσωτερικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αποφασίστηκαν οι μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να γίνουν, όπως το σχέδιο συγχώνευσης των ΣΠΙ σε 18, η μεταφορά σχεδόν της πλήρους κυριότητα της ΣΚΤ στο Κράτος, η μεταρρύθμιση της ιδιοκτησίας των ΣΠΙ και η μεταφορά του ελέγχου στην ΚΤΚ.

Απαραίτητος όρος για την ανακεφαλαιοποίηση, με τις ανάγκες να υπολογίζονται στο €1,5 δις, ήταν η υποβολή Σχεδίου Αναδιάρθρωσης από τη ΣΚΤ προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η έγκριση του Σχεδίου από την τελευταία, που θα αποσκοπούσε στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης των καταθετών, στη μείωση των λειτουργικών εξόδων και βελτίωση της κερδοφορίας, στη σύσταση Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων, στην ενίσχυση της Κεφαλαιακής Επάρκειας, στην ενδυνάμωση του πλαισίου λειτουργίας της Εταιρικής Διακυβέρνησης, στον εξορθολογισμό του δικτύου υποκαταστημάτων, στην ενίσχυση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και του πλαισίου Διαχείρισης Κινδύνων και στην αποξένωση των εμπορικών εργασιών του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω το κράτος θα κατέβαλλε €1,5 δις. στην ΣΚΤ έναντι του 99% των κοινών μετοχών της ΣΚΤ και κατά συνέπεια του 99% των ΣΠΙ, ενώ το εναπομείναν 1% της ΣΚΤ θα το κατείχε η Συνεργατική Εταιρεία Συμμετοχών (ΣΕΣ), εκπροσωπώντας τις Συνεργατικές Εταιρείες μέλη της και το υπόλοιπο 1% των ΣΠΙ θα το κατείχαν οι τοπικές συνεργατικές εταιρείες, εκπροσωπώντας τα φυσικά πρόσωπα μέλη τους. Οι όροι και οι προϋποθέσεις για την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατισμού προβλέποντο στο Διάταγμα Κρατικοποίησης του Συνεργατισμού, ημερ. 4/10/2013, που εκδόθηκε από τον Υπουργό Οικονομικών μετά από έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Προς υλοποίηση του πιο πάνω σκοπού έπρεπε να υιοθετηθεί μια σειρά νομοθετικών μέτρων που θα παρείχαν τη νομική βάση για την αναδιάρθρωση, μεταξύ των οποίων η σύσταση και λειτουργία της Μονάδας διαχείρισης για τη συμμετοχή της ΚΔ στη δομή του ΣΠΤ, η μεταφορά των αρμοδιοτήτων αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ) από την Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΣΕ) στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ), κ.α.

Αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και την επαναφορά του ΣΠΤ σε κερδοφορία, ήταν η επιλογή ικανών και κατάλληλων Διοικητικών Συμβούλων/Επιτρόπων και εκτελεστικών διευθυντών τόσο στη ΣΚΤ όσο και στο κάθε ΣΠΙ, ως επίσης και η πιστή εφαρμογή του σχεδίου αναδιάρθρωσης.

3. ΠΩΣ Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΡΙΘΗΚΕ ΒΙΩΣΙΜΟΣ

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ), βάσει της επιστολής του πρώην Διοικητή της ΚΤΚ κ. Α. Ορφανίδη, με ημερ. 7/11/2011, προς τον πρώην Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ κ. Ε. Χλωρακιώτη με θέμα “Κεφαλαιακή άσκηση της ΕΑΤ”, είχε αποφασίσει να ζητήσει από τις τράπεζες που συμμετείχαν στην Πανευρωπαϊκή Άσκηση Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων (Stress Test) του Ιουλίου 2011 να ενισχύσουν τα κεφάλαια τους μέχρι τον Ιούνιο 2012 σε περίπτωση που η κεφαλαιακή τους βάση υπολείπεται του ελαχίστου ορίου που είχε θέσει η ΕΑΤ ή το ελάχιστο όριο το 9% σε κύρια βασικά πρωτοβάθμια κεφάλαια (Core Tier 1) και επιπλέον τη διατήρηση κεφαλαίων ίσων με τη διαφορά μεταξύ της αγοραίας αξίας και της λογιστικής αξίας των ομολόγων και των δανείων προς Κυβερνήσεις του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου λόγω των τότε εξελίξεων στην κρίση χρέους της ευρωζώνης. Η απόφαση για επανακεφαλαιοποίηση

του τραπεζικού τομέα της Ευρωζώνης είχε επικυρωθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 27/10/2011.

Βάσει προκαταρκτικών υπολογισμών της ΚΤΚ σε σχέση με την ΣΚΤ – Κεντρικό Φορέα το κεφαλαιακό έλλειμμα υπολογίσθηκε σε €816 εκ. Ποσό €679 εκ. αφορά τα κεφάλαια που έπρεπε να διατηρεί η τράπεζα για τα ομόλογα και δάνεια προς Κυβερνήσεις του Ευρωπαϊκού Χώρου (τα €627 εκ. αφορούν τα ομόλογα και δάνεια προ την Κυπριακή Κυβέρνηση) και ποσό €137 εκ. αφορά τα κεφάλαια που χρειάζονταν για να φτάσει ο δείκτης κύριων βασικών κεφαλαίων στο 9%.

Λόγω των αρνητικών εξελίξεων στην οικονομία αλλά και της κρίσης στο τραπεζικό σύστημα γενικότερα αποφασίσθηκε από την ΚΤΚ τον Οκτώβριο του 2012, να διενεργηθεί διαγνωστικός έλεγχος, ο οποίος περιλάμβανε αξιολόγηση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού και τη διεξαγωγή Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων, για τις Τράπεζα Κύπρου, Λαϊκή Τράπεζα, Ελληνική Τράπεζα, ΣΚΤ (μαζί με αντιπροσωπευτικό δείγμα συνδεδεμένων ΣΠΙ) , Ταμιευτήριο Λεμεσού, Eurobank Κύπρου και Alpha Bank Κύπρου από την εταιρεία Pacific Investment Management Company LCL (PIMCO) υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής που απαρτιζόταν από εκπροσώπους των Κυπριακών αρχών (περιλαμβανομένων της ΚΤΚ, του Υπουργείου Οικονομικών, της ΥΕΑΣΕ) και τους διεθνείς οργανισμούς που συμμετείχαν στο πρόγραμμα χρηματοοικονομικής βοήθειας για την Κύπρο; την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ, το ΔΝΤ που συμμετείχε ως παρατηρητής, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και την ΕΑΤ, με στόχο να διαπιστωθούν οι κεφαλαιακές ανάγκες των κυπριακών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Τα αποτελέσματα του διαγνωστικού ελέγχου κατέδειξαν επιπρόσθετες κεφαλαιακές ανάγκες που ανέρχονταν σε €8,9 δις για το Κυπριακό Τραπεζικό Σύστημα, με ημερομηνία αποτίμησης της 30/6/2012. Πρέπει να καταγράψουμε τις διαφωνίες του πρώην διοικητή της ΚΤΚ κ. Α. Ορφανίδη τόσο για τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, ειδικότερα με τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των εξασφαλίσεων αλλά και της σκοπιμότητας της ανάδειξης τόσο μεγάλων κεφαλαιακών αναγκών για το τραπεζικό σύστημα γενικότερα, οι οποίες καταγράφηκαν στην κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής. Έχουμε καλύψει το ζήτημα αυτό σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Ο διαγνωστικός έλεγχος καθόρισε το ύψος των κεφαλαίων που απαιτούνται από κάθε τράπεζα ώστε να διατηρεί δείκτη Βασικών Κεφαλαίων ύψους 9% στο βασικό σενάριο και 6% στο ακραίο σενάριο.

Η μεθοδολογία και οι παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν από την PIMCO για να καταλήξει στα αποτελέσματα του διαγνωστικού ελέγχου δηλαδή του υπολογισμού των κεφαλαιακών ελλειμμάτων με ημερ. αναφοράς 30/6/2012, περιγράφονται στην έκθεση της PIMCO. Έχουν πιο πάνω εκτεθεί και δε χρειάζεται να τα επαναλάβουμε.

Οι κεφαλαιουχικές ανάγκες του Συνεργατισμού Πιστωτικού Τομέα (ΣΠΤ) είχαν υπολογιστεί στο €1,5 δις.

Επίσης βάσει του Μνημονίου Συναντίληψης που συμφωνήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τροϊκα, συμφωνήθηκε ότι η παροχή κεφαλαίων από το πρόγραμμα χρηματοοικονομικής βοήθειας θα γίνει με βάση τους κανόνες κρατικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα ποσά θα εκταμιευθούν σε συνεννόηση με την Τροϊκα.

Η διαδικασία θα ακολουθούσε τα πιο κάτω βήματα:

- Τα ΣΠΙ είχαν διορία μέχρι τη 31/7/2013 για να καλύψουν τα κεφαλαιακά τους ελλείμματα,
- Εάν αποτύχουν να συγκεντρώσουν τα απαιτούμενα κεφάλαια εντός του πιο πάνω χρονοδιαγράμματος και επομένως θα χρειαστούν κρατική βοήθεια, θα έπρεπε να ετοιμάσουν και να υποβάλουν σχέδιο αναδιάρθρωσης εντός δύο μηνών από την ισχύουσα ημερομηνία προθεσμίας για συγκέντρωση κεφαλαίων από ιδιωτικές πηγές.

Η ανακεφαλαιοποίηση τους από τα ποσά που κατανεμήθηκαν από το πρόγραμμα της Κύπρου μετά την έγκριση των σχεδίων αναδιάρθρωσης τους θα γινόταν σύμφωνα με τους κανόνες παροχής κρατικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εμπορίου και Βιομηχανίας, με ημερ. 9/8/2013, με θέμα “Ενημέρωση για τη τρέχουσα εξέλιξη του Συνεργατισμού” ο πρώην Διοικητής της ΚΤΚ κ. Π. Δημητριάδης ανέφερε ότι *“...έχουν μειωθεί τα καταθετικά προϊόντα, έχει φανεί πλέον ότι ο συνεργατισμός είναι βιώσιμος, που αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό, διότι, αν παρ’ ελπίδα φαινόταν ότι δεν είναι βιώσιμος, θα βλέπαμε κάτι πολύ διαφορετικό...”*.

Επίσης, στην ίδια συνεδρίαση σε ερώτηση του Α. Μιχαηλίδη, βουλευτή του κόμματος ΔΗΣΥ, “...Κύριε Δημητριάδη, πριν να φύγει από κοντά μας ο Πρόεδρος ζήτησα την άδεια να κάμω και εγώ μισή ερώτηση. Με αφορμή αυτά που είπε ο κ. Δημητρίου προηγουμένως “Είναι *viable* τούτο το *scheme* με τα δεκαοχτώ...”. Ο Διευθυντής Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου κ. Γ. Δημητρίου δήλωσε ότι “είναι απόλυτα *viable*, πρώτα από όλα δε θα το δέχονταν και δε μας έδιδαν το €1,5 δις εάν δε διαπίστωναν η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού και η υπόλοιπη *Troika*, δηλαδή το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κλπ. Γνωρίζουμε ότι οι αναλύσεις που κάνουν είναι συντηρητικές, αυτό μπορούμε να το πούμε, αφού έχουν πεισθεί ότι είναι *viable*”.

Ο κ. Α. Μιχαηλίδης ανέφερε “Η Κεντρική Τράπεζα είναι ξεκάθαρη είναι βιώσιμο”. Η κα Χ. Κουκουμά βουλευτής του κόμματος ΑΚΕΛ, ανέφερε “*Viable* με τα συμφέροντα της”. Και ο Διευθυντής Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου απαντά “Και πρέπει να προσθέσω εδώ ότι είναι *viable* ως πιστωτικό ίδρυμα”.

Στη συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού, με ημερ. 27/8/2013 αναφέρονται μεταξύ άλλων και τα εξής:

“...Πρόεδρος: Πριν να δώσω τον λόγο στον κ. Υπουργό Οικονομικών, θα δώσω τον λόγο στο Συνεργατισμό, αλλά να παρακαλέσω λίγο σύντομα γιατί πρέπει να προχωρήσουμε

Εκπρόσωπος ΣΚΤ: Έτσι πολύ σύντομα , κύριε Πρόεδρε, θέλω να δώσω κάποιες απαντήσεις σε όσα δικαιολογημένα εκφράζουν οι βουλευτές. Υπάρχει διαφορά στη μετακύληση κάποιων τραπεζών και του Συνεργατισμού διότι ο Συνεργατισμός κρίθηκε βιώσιμος και πρέπει αν προχωρήσουμε στην ανακεφαλαιοποίηση του βάσει του περι Διαχείρισης Κρίσεων σε Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα Νόμου, ο οποίος προβλέπει ότι η επιτροπεία της ανακεφαλαιοποιούμενης ή τυγχάνοντας κρατικής στήριξης τράπεζας διορίζεται η πλειοψηφία από τον Υπουργό Οικονομικών με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού. Ο Συνεργατισμός λοιπόν κρίθηκε βιώσιμος και ανακεφαλαιοποιείται και κρίθηκε βιώσιμος στην πρώτη φάση και όχι στη δεύτερη που δεν είσαι βιώσιμος, αλλά αν πάρεις αυτή την κρατική ενίσχυση γίνεσαι βιώσιμος και μπορείς να την πάρεις. Αυτό είναι σαφώς διατυπωμένο και στη διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής...”.

Η ΚΤΚ σε ανακοίνωση της, με ημερ. 13/8/2013, και με αφορμή δημοσίευμα του ημερησίου τύπου με τίτλο “Άλλα €3 δις για τον συνεργατισμό” ημερ. 13/8/2013, ανέφερε ότι οι κεφαλαιουχικές ανάγκες του Συνεργατισμού έχουν υπολογιστεί από την Τροϊκα και την ΚΤΚ στο €1,5 δις, αφού ελήφθησαν υπόψη οι ζημιές, που ενδεχομένως, να προκύψουν από το ακραίο σενάριο της PIMCO. Επίσης ότι η στρατηγική που συμφωνήθηκε με την Τροϊκα και το επικείμενο σχέδιο αναδιάρθρωσης λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα έτσι ώστε να διορθωθούν όλες οι αδυναμίες και τα λάθη του παρελθόντος που οδήγησαν σε υψηλά ποσοστά μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων.

Συνεχίζοντας αναφέρει, ότι στη ηλεκτρονική διεύθυνση του ΔΝΤ²⁶, στη σελίδα 16, υπάρχει αυτούσια αναφορά, στην οποία γίνεται αναφορά ότι το ΔΝΤ κρίνει ότι ο ΣΠΤ στην Κύπρο είναι βιώσιμος, η ανακεφαλαιοποίηση του θα γίνει με κρατική στήριξη και χωρίς τη συμμετοχή των καταθετών.

Καταλήγοντας, η ΚΤΚ σημειώνει, για μια ακόμη φορά, ότι ο Συνεργατισμός κρίθηκε βιώσιμος από τους δανειστές του, μετά από λεπτομερή και ενδελεχή μελέτη όλων των δεδομένων και για το λόγο αυτό κρίθηκε ότι μπορεί να παραχωρηθεί το ποσό των €1,5 δις, για την ανακεφαλαιοποίηση του.

Σε επιστολή του ο Διοικητής της ΚΤΚ κ. Πανίκος Δημητριάδης, με ημερ. 27/9/2013, προς τον Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου με θέμα “Ανακεφαλαιοποίηση των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων και της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας Λτδ” εισηγείται προς το Υπουργικό Συμβούλιο τη λήψη μέτρων στήριξης στη ΣΚΤ, ως Κεντρικός Φορέας, με βάση το άρθρο 4 του Νόμου και συγκεκριμένα, το μέτρο στήριξης που αναφέρεται στο άρθρο 4(1)(α)(iii)) του Νόμου δηλαδή, την παροχή Κεφαλαίου, έναντι της απόκτησης ισότιμης συμμετοχής της Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ, με την επιφύλαξη, για την εφαρμογή του εν λόγω μέτρου στήριξης, της προηγούμενης έγκρισης του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ, από τη ΓΔΑ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στόχος του προτεινόμενου μέτρου στήριξης ήταν η ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης του ΣΠΤ, με το ποσό του €1,5 δις μέσω της παροχής κεφαλαίου στην ΣΚΤ έναντι της συμμετοχής από τη Δημοκρατία στην ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ μετοχών τύπου Α και στη συνέχεια της αύξησης της κεφαλαιακής βάσης των ΣΠΙ, από τη ΣΚΤ.

---

²⁶ <http://www.imf.org/internal/pubs/ft/scr/2013/cr13125.pdf>

Το ανωτέρω αίτημα έγινε γιατί δεν κατέστη δυνατόν να καλυφθούν οι απαιτούμενες κεφαλαιακές ανάγκες από τους μετόχους / μέλη τους ή από άλλες ιδιωτικές πηγές.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 3 του περί Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμων του 2011 ως (Αρ. 3) του 2013, το Υπουργικό Συμβούλιο είχε εξουσίες για τη λήψη μέτρων στήριξης ή και τη διαχείριση μέσων κεφαλαίων σε Χρηματοοικονομικούς Οργανισμούς, εφόσον σύμφωνα με τη σχετική αξιολόγηση που διενέργησε η ΚΤΚ, ο χρηματοοικονομικός οργανισμός θεωρήθηκε βιώσιμος και η μη λήψη μέτρων στήριξης δύναται να επιφέρει σοβαρές αρνητικές συνέπειες στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Στο Μνημόνιο Συναντίληψης για τη Δεσμευτική Ειδική Οικονομική Πολιτική που έχει συμφωνηθεί μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ καθότι ο ΣΠΤ στο σύνολο του κρίθηκε βιώσιμος, τόσο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, προβλέπεται η ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ μέσω κρατικής κεφαλαιακής ενίσχυσης.

Η ΚΤΚ, στην ίδια επιστολή της, με ημερ. 13/8/2013, ανέφερε ότι ο ΣΠΤ, είναι βιώσιμος στο σύνολο του, παρά το υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, αν εφάρμοζε πιστά το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης που βρισκόταν σε εξέλιξη και δεδομένου ότι οι μακροοικονομικές συνθήκες θα είχαν βελτιωθεί από το 2016 και εντεύθεν, θα ήταν σε θέση να παρουσιάζει ικανοποιητικά κέρδη για τους μετόχους του και μακροπρόθεσμα να μην στηρίζεται σε κρατική κεφαλαιακή ενίσχυση.

Η στρατηγική που είχε συμφωνηθεί με την Τροϊκα για αναδιάρθρωση και ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ προνοούσε μεταξύ άλλων, ότι τα 93 ΣΠΙ αναμένονταν να συγχωνευθούν σε 18 μέχρι τον Μάρτιο του 2014, εφαρμόζοντας σωστά πλαίσια εταιρικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κινδύνων. Η μείωση των υποκαταστημάτων των ΣΠΙ και η μείωση των λειτουργικών τους εξόδων αναμενόταν να βελτιώσουν την κερδοφορία τους. Επιπρόσθετα, αναμενόταν να τεθεί σε εφαρμογή ολοκληρωμένο και ενιαίο πλαίσιο διαχείρισης των προβληματικών δανείων με καθοδήγηση από τη ΣΚΤ για πιο αποτελεσματική ανάκτηση των επισφαλών χορηγήσεων.

Το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης το οποίο καταρτίσθηκε στη βάση της πιο πάνω στρατηγικής στόχευε να διασφαλίσει μακροπρόθεσμα την ανάκαμψη και επαναφορά του ΣΠΤ σε κερδοφόρα πορεία χωρίς την ανάγκη κρατικής στήριξης.

Επίσης στην επιστολή γίνεται αναφορά στο ότι η μη λήψη μέτρων στήριξης δύναται να επιφέρει σοβαρές αρνητικές συνέπειες στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Σε συνεδρία του το Υπουργικό Συμβούλιο, με ημερ. 3/10/2013:

- έγκρινε το Διάταγμα με τίτλο “Το περί της Ανακεφαλαιοποίησης της ΣΚΤ της Κύπρου / Κεντρικός Φορέας των ΣΠΙ, Διάταγμα του 2013” υπό την αίρεση της έγκρισης του από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- εξουσιοδότησε τον Υπουργό Οικονομικών να προβεί σε οποιοσδήποτε αλλαγές ή τροποποιήσεις απαιτηθούν από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την Τροϊκα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε στις 24/2/2014 την απόφαση της για έγκριση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ.

Σε επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με ημερ. 24/2/2014, με θέμα “State aid SA 35334(2014/N) – Cyprus, Recapitalization and restructuring of the Cooperative Central Bank Ltd and of the Cooperative Credit Institutions” προς το τότε Υπουργό Εξωτερικών κ. Ι. Κασουλίδη αναφέρει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

“The Cypriot authorities view the restructuring plan as an appropriate means to ensure the restoration of the long-term viability of the CCB and the CCIs. They submit that “the strategy is to restructure the Cooperative Banking sector into a viable, vital and dynamic component of the Cypriot Banking system which will maintain the diversity of the financial system and enhance the overall financial stability” and that “is predicated on treating the sector as a single economic unit through consolidation, effective cost control, enhanced governance, and robust risk management” with the CCB... (tackling) the issues which led to failure of the sector”. It is also part of the strategy that the Cooperative group will become “a key lever for the re-engineering of the Cypriot economy and a cornerstone of a sustainable economic model for the country.”.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε δελτίο τύπου που εξέδωσε, με ημερ. 24/2/2014, ανέφερε ότι τα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης θα καταστήσουν δυνατή τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συνεταιριστικού τραπεζικού τομέα χωρίς συνέχιση της κρατικής στήριξης, ενώ συγχρόνως θα περιορίσουν τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκαλούν οι ενισχύσεις. Επίσης στο ίδιο δελτίο τύπου καταγράφεται και σχετική

δήλωση του τότε αντιπροέδρου της Επιτροπής και Επίτροπου Ανταγωνισμού κ. Χουακίν Αλμούνια, η οποία είναι *“Ο συνεταιριστικός τραπεζικός τομέας επιβαρύνεται ιδιαίτερα από την κακή ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων εξαιτίας του αλόγιστου δανεισμού κατά το παρελθόν. Το πρόγραμμα ριζικής αναδιάρθρωσης που εγκρίθηκε σήμερα, θέτει τις βάσεις για τη μετατροπή του συνεταιριστικού τραπεζικού τομέα σε βιώσιμα πιστωτικά ιδρύματα που θα εξυπηρετούν την κυπριακή οικονομία σε σταθερή βάση.”*

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ κ. Ν. Χατζηγιάννης ανέφερε τα παρακάτω σε εναρκτήρια δήλωση του κατά την συνεδρίαση της Επιτροπείας της ΣΚΤ, με ημερ. 18/6/2014: *“Προσεγγίζουμε την 30^η Ιουνίου 2014, η οποία κατά την γνώμη μου αποτελεί ημερολογιακό και επιχειρησιακό ορόσημο καθώς μας φέρνει στην ολοκλήρωση του πρώτου μέρους της αναδιοργάνωσης του Συνεργατισμού που συνάδει και με την έγκριση των αποτελεσμάτων μας για το 2013. Επι αυτού θεωρώ ότι σημαντικός αριθμός προκλήσεων που θα έπρεπε να είχαν αντιμετωπισθεί εξακολουθούν να βρίσκονται ακόμη μπροστά μας, σε ορισμένες περιπτώσεις σε πιο οξυνόμενο βαθμό. Η περίοδος χάριτος που εκ των πραγμάτων μας είχε δοθεί με την ανάληψη των καθηκόντων μας ολοκληρώθηκε. Πλέον είμαστε αποκλειστικά υπεύθυνοι για τις πράξεις και τις παραλείψεις μας χωρίς να μπορούμε να επικαλεστούμε ως άλλοθι το παρελθόν και τα προβλήματα που κληρονομήσαμε... Η 1^η Ιουλίου είναι η ημερομηνία που ο Συνεργατισμός θα έπρεπε να είχε γυρίσει σελίδα και να μπει στην νέα εποχή, αυτήν της ευθύνης, υπευθυνότητας, πρόληψης και αποτελεσματικότητας. Θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι όλοι συμπεριλαμβανομένου εμού βρισκόμαστε υπό αξιολόγηση και κρίση. Περιθώρια αποτυχίας δεν υπάρχουν και ως πρόεδρος θα διασφαλίσω τα συμφέροντα του Συνεργατισμού και του μετόχου.”*

Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την συνεδρία της Επιτροπείας, με ημερ. 24/10/2014, ο τότε Πρόεδρος της Επιτροπείας κ. Ν. Χατζηγιάννης, ανέφερε ότι *“...η ολοκλήρωση της Πανευρωπαϊκής Άσκησης Ακραίων Καταστάσεων επιβεβαίωσε την ευρωστία του ΣΠΤ και παράλληλα κατέδειξε ότι ο Συνεργατισμός είναι μια από τις καλά κεφαλαιοποιημένες τράπεζες στην Ευρωζώνη... Όσον αφορά στην επόμενη μέρα, σημείωσε ότι με ένα εξορθολογισμένο και θωρακισμένο ισολογισμό, ο Συνεργατισμός είναι πλέον ένας από τους πιο φερέγγυους τραπεζικούς οργανισμούς στην Ευρωζώνη, κάτι που του παρέχει τη δυνατότητα χάραξης πολιτικής στη βάση των δικών του δυνατοτήτων και σχεδιασμών, αντλώντας δύναμη πέραν από το προσωπικό του, από το σύνολο της*

πολιτείας, η οποία πίστεψε στις δυνατότητες του και παρείχε την απαιτούμενη στήριξη όταν προέκυψε ανάγκη...”.

Κατά το έτος 2015 διεξήχθη από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό, ο οποίος τέθηκε σε λειτουργία από το Νοέμβριο του 2014 και ανέλαβε την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε Πανευρωπαϊκό Επίπεδο, εποπτικός έλεγχος στις 3 συστημικές κυπριακές τράπεζες την ΣΚΤ, την Τράπεζα Κύπρου και την Ελληνική Τράπεζα.

Ο ΕΕΜ υιοθετώντας παραδοχές, που επηρεάστηκαν από την αδυναμία της Διοίκησης της ΣΚΤ να χειριστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα των ΜΕΔ αλλά και του ανεπαρκούς νομικού πλαισίου για τις εκποιήσεις, ζήτησε από την ΣΚΤ όπως προχωρήσει σε πρόσθετες προβλέψεις ύψους €471 εκ. καθώς και στην ετοιμασία και αποστολή πλάνου κεφαλαίων (capital plan), με όλα τα μέτρα που προγραμματίζεται να ληφθούν μέχρι τις 30/6/2016, για τήρηση των καθορισμένων ελαχίστων εποπτικών κεφαλαίων.

Πιο συγκεκριμένα οι κύριες παραδοχές που χρησιμοποίησε ο ΕΕΜ και είχαν ως αποτέλεσμα τις αυξημένες προβλέψεις, είχαν ως ακολούθως:

- υποβάθμιση της αξίας ενυπόθηκων ακινήτων, των οποίων η επανεκτίμηση δεν ήταν πρόσφατη – πρόσθετες προβλέψεις γύρω στα €105 εκ.,
- περίοδος ρευστοποίησης του ακινήτου – υπολογισμός της περιόδου στα 7 χρόνια έναντι μικρότερης διάρκειας (γύρω στα 4 χρόνια) στην Πανευρωπαϊκή Άσκηση Αντοχής που πραγματοποιήθηκε το 2014. Ο κάθε πρόσθετος χρόνος οδήγησε σε πρόσθετες προβλέψεις περίπου €100 εκ.,
- υιοθέτηση παραδοχής για πώληση ακινήτων σε μειωμένες τιμές μέχρι και 30%. Η μείωση στις τιμές κατά 5% συνεπάγεται αύξηση των προβλέψεων κατά περίπου €100εκ.

Μετά τις νέες αυξημένες προβλέψεις, ο δείκτης κύριων βασικών ίδιων κεφαλαίων στις 30/9/2015 ανέρχεται στο 12,01% έναντι του ελάχιστου επιπέδου κεφαλαιουχικής επάρκειας που καθορίστηκε στο 12,25% και είχε αυξήσει τον δείκτη προβλέψεων προς δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών στο 50% περίπου.

Η Κυπριακή Δημοκρατία αποφάσισε να ενισχύσει την κεφαλαιακή βάση της ΣΚΤ με το ποσό των €175 εκ. δημιουργώντας έτσι επιπλέον περιθώριο ασφάλειας πέραν από τις εποπτικές απαιτήσεις.

Στα πρακτικά συνεδρίας της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού, με ημερ. 1/12/2015, σε ερώτηση του Προέδρου της Επιτροπής κ. Ν. Παπαδόπουλου εάν είναι ενδεχόμενο του χρόνου να πουλήσουμε τον Συνεργατισμό, ανεξαρτήτως αν θα ανακεφαλαιοποιείτο με €200 εκ. και μετά την ενίσχυση των €1,5 δις το 2013, με ένα πόσο της τάξης των €200-300 εκ. και να έχει ο αγοραστής ολοκληρωτικό έλεγχο του Συνεργατισμού, ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών κ. Δ. Διονυσίου απάντησε ως ακολούθως: *“Είπαμε ότι είναι η τελευταία φορά που ανακεφαλαιοποιείται ο Συνεργατισμός με κρατικά κεφάλαια. Πλέον, στην περίπτωση που μετά το 2016 αν βρεθούν οποιεσδήποτε κεφαλαιακές ανάγκες, θα προχωρήσει με ιδιωτικές λύσεις πλέον. Το σχέδιο αναδιάρθρωσης, τα financial projections που πάει η τράπεζα είναι ότι δε θα χρειαστεί.”*

Σημειώνεται ότι η ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ από το κράτος δεν θα ήταν εφικτή μετά την 1/1/2016, όταν θα είχε τεθεί σε ισχύ το νέο Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την Αναδιάρθρωση και Εξυγίανση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων.

Με βάση τους εν ισχύει τότε Κοινοτικούς Κανόνες Κρατικών Ενισχύσεων, η κρατική στήριξη ήταν δυνατή μέχρι το τέλος του 2015, μετά την υποβολή Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και της έγκρισης του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στις 9/12/2015 υποβλήθηκε επίσημα στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης.

Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δέχθηκε να εκδώσει τη θετική της απόφαση στις 18/12/2015 υπό την προϋπόθεση ότι οι πιο κάτω ενέργειες θα πραγματοποιηθούν από πλευράς της Δημοκρατίας, μέχρι τις 17/12/2015:

- Η ψήφιση σε νόμο του πακέτου των νομοθεσιών για τη δημιουργία του νομοθετικού πλαισίου που θα επιτρέπει την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ και δημοσίευση τους στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- Η αποστολή προς το Υπουργικό Συμβούλιο από την Διοικητή της ΚΤΚ, εισήγησης με βάση τον περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών Νόμο, για τη στήριξη της ΣΚΤ.
- Η έκδοση του και δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας του Διατάγματος του Υπουργού Οικονομικών για την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ,

στο οποίο θα περιλαμβάνονται οι όροι για την παραχώρηση της κρατικής στήριξης.

Σε επιστολή της η Διοικητής της ΚΤΚ προς το Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερ. 15/12/2015, σχετικά με την ανακεφαλαιοποίηση των ΣΠΙ και της ΣΚΤ (ο ΣΠΤ) αναφέρει ότι στα πλαίσια της Διαδικασίας Εποπτικής Εξέτασης και Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process - SREP) του 2015, η ΕΚΤ έχει θέσει ελάχιστο δείκτη βασικών ιδίων κεφαλαίων της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτήν ΣΠΙ στο 12.25% των σταθμισμένων με τον κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού της.

Παράλληλα η ΕΚΤ στα πλαίσια επιτόπιου ελέγχου για την αξιολόγηση της επάρκειας των ειδικών προβλέψεων με τις μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις με ημερ. αναφοράς την 31/12/2015, είχε καταδείξει έλλειμμα ειδικών προβλέψεων ύψους 470 εκ., στη βάση των υποθέσεων που υιοθέτησε η ΚΤΚ, που παρουσίαζε το δείκτη ιδίων κεφαλαίων σε 12.01%, έναντι του ελάχιστου 12.25% και με τον χρόνο για συμμόρφωση με τον εν λόγω δείκτη να είναι η 30/6/2016.

Λαμβάνοντας υπόψη, όμως, την αβεβαιότητα που υπήρχε και το γεγονός ότι η αύξηση της κεφαλαιακής βάσης θα βοηθούσε ως προς την δυνατότητα παραχώρησης νέων χορηγήσεων προς την πραγματική οικονομία καθώς επίσης και την επίσπευση εξεύρεσης βιώσιμων λύσεων αναδιαρθρώσεως των υφιστάμενων μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, η ΚΤΚ εκτιμούσε ότι η περαιτέρω ενίσχυση του ΣΠΤ ήταν απαραίτητη.

Συνεχίζοντας αναφέρει ότι σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 3 του περί Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμου του 2011, το Υπουργικό Συμβούλιο έχει εξουσίες για τη λήψη μέτρων στήριξης ή και τη διαχείριση μέσω κεφαλαίου σε χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Σύμφωνα με τη σχετική αξιολόγηση που διενεργεί η ΚΤΚ, ο χρηματοοικονομικός οργανισμός θεωρείται βιώσιμος και η μη λήψη μέτρων στήριξης δύναται να επιφέρει σοβαρές αρνητικές συνέπειες στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε δελτίο τύπου της, με ημερ. 18/12/2015, αναφέρει ότι ενέκρινε συμπληρωματική κρατική ενίσχυση ύψους €175 εκ. υπέρ της ΣΚΤ στην Κύπρο και των θυγατρικών της σύμφωνα με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις κρατικές ενισχύσεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπέρανε, ειδικότερα, ότι τα πρόσθετα μέτρα αναδιάρθρωσης που η τράπεζα δεσμεύτηκε να εφαρμόσει θα διασφαλίσουν τη βιωσιμότητα της μακροπρόθεσμα, καθώς και την ελαχιστοποίηση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

Επίσης, αναφέρει ότι από την έρευνα προέκυψε ότι η πρόσθετη κρατική ενίσχυση πρέπει να συνοδεύεται από συμπληρωματικά μέτρα αναδιάρθρωσης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η τράπεζα θα είναι βιώσιμη χωρίς συνεχή κρατική στήριξη στο μέλλον και ότι οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκύπτουν από την κρατική ενίσχυση είναι περιορισμένοι.

Επιπλέον, ότι ο όμιλος θα προχωρήσει σε βαθύτερο εξορθολογισμό της δομής του και θα επιταχύνει την ανάπτυξη κεντρικών τμημάτων διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, διαχείρισης κινδύνου, που έχουν καθοριστική σημασία για τη συνετή και αποτελεσματική διαχείριση της εταιρείας και θα ενισχύσουν τη βιωσιμότητα της.

Στην ίδια ανακοίνωση η αρμόδια Επίτροπος Ανταγωνισμού κα Μαγκρέιτε Βέστειγκερ δήλωσε τα εξής: *“Η συνεχής χορήγηση κρατικών ενισχύσεων σε μια τράπεζα, τη στιγμή που οι ανταγωνιστές της ανταγωνίζονται με τις δικές τους δυνάμεις βρίσκοντας κεφάλαια στην αγορά, μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Είναι λοιπόν ζωτικής σημασίας η αναδιάρθρωσή της ΣΚΤ ώστε στο μέλλον να καλύψει ενδεχόμενες κεφαλαιακές ανάγκες της συγκεντρώνοντας χρήματα από ιδιώτες επενδυτές. Έτσι, θα είναι σε θέση να συμβάλει στην ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας σε βιώσιμη βάση...”*.

Σε δήλωση του ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών της Βουλής σε συνεδρίαση της, την 10/10/2016, ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης κ. Δ. Διονυσίου ανέφερε ότι η ΣΚΤ δεν έχει με τα σημερινά δεδομένα κεφαλαιακές ανάγκες και αν προκύψουν θα είναι ενδεχόμενες επιδράσεις λόγω Brexit!

Τελικά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε δελτίο τύπου της, με ημερ. 19/6/2018, και με θέμα την έγκριση της για παροχή κρατικής ενίσχυσης για χρηματοδότηση της ομαλής εξόδου της ΣΚΤ από την αγορά, η οποία αφορούσε πώληση ορισμένων τμημάτων στην Ελληνική Τράπεζα, ανέφερε μεταξύ άλλων:

“Τα μέτρα που εγκρίθηκαν σήμερα από την Επιτροπή είναι τα τελικά βήματα της διαδικασίας αναδιάρθρωσης της ΣΚΤ, η οποία κινήθηκε από τις κυπριακές αρχές τον

Φεβρουάριο του 2014 και τροποποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2015. Αντίθετα με τις τότε προσδοκίες, η ΣΚΤ – το δεύτερο μεγαλύτερο πιστωτικό ίδρυμα στην Κύπρο – δεν μπόρεσε να αποκαταστήσει τη βιωσιμότητά της; δεν κατόρθωσε να ανακτήσει κάποιο μεγάλο χρηματικό ποσό από το πολύ σημαντικό χαρτοφυλάκιο των μη εξυπηρετούμενων δανείων, εν μέρει εξαιτίας κακής διακυβέρνησης της ίδιας της ΣΚΤ και εν μέρει εξαιτίας εμποδίων που δημιουργηθήκαν από το κυπριακό νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.”.

Στη κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ο πρώην Διοικητής της ΚΤΚ κ. Πανίκος Δημητριάδης, με ημερ. 29/10/2018, ανέφερε ότι το €1,5 δις που παραχώρησε το κράτος στον Συνεργατισμό το 2013, θα έπρεπε να ήταν υπεραρκετό για τις ανάγκες του. Ο Συνεργατισμός θα ήταν βιώσιμος εάν εφαρμοζόταν όσα προβλέπονταν στο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του κατά την παραχώρηση της κρατικής ενίσχυσης. Παραθέτουμε σχετικό απόσπασμα :

“Ερώτηση Προέδρου (Ε): Κύριε Δημητριάδη, είσατε ο Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου όταν το Κράτος αποφάσισε να επενδύσει χρήματα του Κύπριου φορολογούμενου ενάμιση δισεκατομμύριο για να βοηθήσει το ΣΠΤ.

Απάντηση κ. Π. Δημητριάδη (Α): Να το διασώσει ουσιαστικά.

Ε. Να το διασώσει. Είχατε οποιανδήποτε άποψη, ζητήθηκε η άποψη σας πριν το Κράτος προχωρήσει σε αυτήν την ενέργεια;

Α. Βέβαια η άποψη της Κεντρικής Τράπεζας ήταν σύμφωνη. Και βάσει όμως του σχεδίου αναδιάρθρωσης το οποίο είχε εκπονήσει ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας, το οποίο εγκρίθηκε από την Κεντρική Τράπεζα, εγκρίθηκε από τη Commission, έγινε με συνεννόηση με την Τροίκα γενικά και εγκρίθηκε και από την Κυβέρνηση. Βάσει αυτού του σχεδίου αναδιάρθρωσης το οποίο αντιμετώπιζε όλα τα προβλήματα στο σύνολο και βάσει του προγράμματος το οποίο έδινε τα γενικά πλαίσια για σωστή διαχείριση των τραπεζικών κινδύνων και επίσης τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, είχε υποχρεώσεις της κυβέρνησης για αλλαγές της νομοθεσίας. Το πρόγραμμα κύριε Αρέστη, είχε πολλές υποχρεώσεις εκ μέρους της Κυβέρνησης που περιλάμβαναν και της Κεντρικής Τράπεζας, περιλάμβαναν μια μεγάλη μεταρρύθμιση του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, ως επίσης και βελτίωση της νομοθεσίας για τις εκποιήσεις. Όλα ήταν consistent μεταξύ τους.. Με αυτές τις προϋποθέσεις φυσικά η Κεντρική Τράπεζα συμφώνησε με την στήριξη της Συνεργατικής από το Κράτος για €1,5 δις,

όπως έχετε πει, τα οποία ουσιαστικά έπρεπε να ήταν υπεραρκετά για αυτά που χρειαζόταν ο Συνεργατισμός βάσει μέχρι και το 2015. Διότι την περίοδο 2012 με 15, δηλαδή την περίοδο του προγράμματος.

Ε. Κύριε Δημητριάδη, θα έλεγα και αν θέλετε σχολιάστε το, ότι αυτή η απόφαση του Κράτους ήταν μια κρίσιμη απόφαση και αυτό το χρονικό σημείο ήταν κρίσιμο χρονικό σημείο. Μπορούμε να πούμε ότι ο Συνεργατισμός γύριζε σελίδα, άφηνε πίσω τις κακές πρακτικές και προχωρούσε προς το μέλλον με κάποια θα λέγαμε παρόλες τις δυσκολίες, σχετική αισιοδοξία. Έτσι είναι;

Α. Ακριβώς έτσι είναι και μάλιστα θυμάμαι τον πολύ και αισιόδοξο τρόπο με τον οποίο παρουσίαζε ο ίδιος Υπουργός Οικονομικών τότε στη Βουλή αυτό το σχέδιο αναδιάρθρωσης του Συνεργατισμού.

Ε. Ποιος ήταν τότε κύριε Δημητριάδη;

Α. Ήταν ο σημερινός, ο Χάρης Γεωργιάδης. Διότι ήταν αρχές του 2014 τέλος του 2013, αλλά ήταν σίγουρα αυτό το σχέδιο έδινε περιθώρια αισιοδοξίας ότι γυρίζαμε σελίδα, όλα τα προβλήματα του παρελθόντος θα είχαν αντιμετωπιστεί επαρκώς και δεν είναι τυχαίο ότι αυτή η έκθεση, αυτό το σχέδιο έγινε με πλήρη συνεννόηση με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Commission και η Commission ήρθε και εκ των υστέρων η Επιτροπή Ανταγωνισμού να το ευλογήσει και να πει, αυτό είναι ικανοποιητικό και ενέκρινε δύο φορές και μέσω της Τροϊκα, αλλά και μέσω της Επιτροπής Ανταγωνισμού αυτό το σχέδιο.

Ε. Μπορούμε να κάνουμε την υπόθεση ότι εάν αυτήν τη χρονική στιγμή ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας δεν θεωρείτο βιώσιμος, δεν θα εφαρμοζόταν αυτό το σχέδιο ή να το βάλω διαφορετικά, προχώρησε αυτό το σχέδιο στη βάση του γεγονότος ότι ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας ήταν βιώσιμος.

Α. Μάλιστα, με την προϋπόθεση όμως ότι όλα αυτά που ήταν μέσα στο σχέδιο θα εφαρμόζονταν και θα υλοποιούνταν.”

3.1 Διάφορες δηλώσεις του Υπουργού Οικονομικών περί βιωσιμότητας

Εξάλλου ο Υπουργός Οικονομικών είχε την ευκαιρία να εκφράσει της απόψεις του όσον αφορά την βιωσιμότητα σε διάφορες περιπτώσεις.

1. Στην Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού που αναφέραμε προηγουμένως ο Υπουργός Οικονομικών δήλωσε:-

“Τοποθετούμαι επισήμως. Δεν είναι με τα λόγια ούτε με τους νόμους που μπορούμε να διασφαλίσουμε κάτι τέτοιο, αλλά με την πολύ προσεκτική διαχείριση των εξελίξεων στη συνέχεια, ούτως ώστε να διασφαλίσουμε πως αυτό που συνέβηκε και στη Λαϊκή Τράπεζα δεν θα επαναληφθεί. Οι κίνδυνοι είναι ορατοί. Οι κίνδυνοι είναι ορατοί και πρέπει πολύ ριζικές να είναι οι διαφοροποιήσεις και οι αλλαγές και στην εποπτεία, αλλά και στη συνήθη λειτουργία του Συνεργατισμού, για να διασφαλίσουμε πως τούτη η παρέμβαση του κράτους θα είναι αρκετή και δε θα χρειαστεί να έρθουμε σε δυο-τρία χρόνια αντιμέτωποι με πρόσθετες ανάγκες, τις οποίες είναι και πάλι ο φορολογούμενος που θα κληθεί να πληρώσει”

“Προσωπικά ,κύριε Πρόεδρε, η δική μου αγωνία, αλλά και η ευθύνη όλων μας αυτή είναι. Να διασφαλίσουμε πως τούτη η παρέμβαση που επιχειρεί το κράτος δεν θα οδηγήσει σε νέες περιπέτειες, σε νέα επιβάρυνση για τον φορολογούμενο, όπως είδαμε να συμβαίνει, αλλά να διασφαλίσουμε πως οι αλλαγές που θα προκύψουν και θα είναι σημαντικές, σε κάποιους τομείς ριζοσπαστικές θα είναι αλλαγές για το καλό χωρίς να αναιρείται ο πολύ σημαντικός ρόλος. Εγώ προτιμώ να μιλώ για τον πολύ σημαντικό ρόλο, παρα για τον ιδιαίτερο χαρακτήρα, ο πολύ σημαντικός ρόλος που ο συνεργατισμός βεβαίως και έχει να επιτελέσει- και ότι θέλουμε λέμε για την Τροϊκα αλλά οφείλω να πω πως αυτό το σημαντικό ρόλο και η Τροϊκα τον αναγνωρίζει, όπως αναγνωρίζει η Τροϊκα πως ο συνεργατισμός είναι βιώσιμος και γι αυτό εισηγείται η Τροϊκα την ανακεφαλαιοποίηση του με δημόσιο χρήμα, αλλά όχι βεβαίως λευκή επιταγή η να νομίζουμε πως απλώς θα βάλουμε τα λεφτά και τελείωσε. Τα δύσκολα είναι η προσπάθεια η μεγάλη να τεθεί πλέον ο συνεργατισμός σε πολύ πιο υγιείς βάσεις τώρα ξεκινά και σε αυτή την προσπάθεια ρόλο θα έχουν οι ίδιοι άνθρωποι του συνεργατισμού, αλλά βεβαίως και η εποπτική αρχή, αλλά βεβαίως και το κράτος που θα είναι ο μέτοχος ιδιοκτήτης...”.

2. Ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης στις 24/2/2014 σχολιάζοντας την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του σχεδίου αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ, σημείωσε ότι αποτελεί σημαντικό σταθμό προς την πλήρη σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο. Ο κος. Γεωργιάδης εξέφρασε “ικανοποίηση για το γεγονός της έγκρισης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του σχεδίου αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ”.

Είπε: “Θεωρώ ως ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι το προτεινόμενο σχέδιο εγκρίθηκε σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, χωρίς ιδιαίτερες παρατηρήσεις, που δέχονται

ακριβώς πως μπορούμε να εκσυγχρονίσουμε, να βελτιώσουμε, να θωρακίσουμε τον ΣΠΤ και να τον μετατρέψουμε σε έναν από τους σημαντικούς πυλώνες του τραπεζικού συστήματος”.

3. Στην κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης κατέθεσε τα παρακάτω σχετικά με τη βιωσιμότητα του ΣΠΤ σε ερωτήσεις της Επιτροπής.

“Ε. Κύριε Γεωργιάδη, στο μνημόνιο που υπεγράφη με την Τροϊκα, μεταξύ πολλών άλλων που είχαν σχέση με την ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατισμού, προβλέποντο και τρία πράγματα. Το ένα να είναι σχέδιο αναδιάρθρωσης, δεύτερον, να υπογράψει πλαίσιο συνεργασίας Υπουργείου με ΣΚΤ, το οποίο αναφέρατε ήδη και μία Μονάδα Διαχείρισης της συμμετοχής του κράτους στον Συνεργατισμό ή και σε άλλα ιδρύματα ενδεχομένως και αυτά έγιναν με τη συμμετοχή και με γνώμες και από τη Μονάδα Διαχείρισης η οποία εκπροσωπούσε το Υπουργείο Οικονομικών. Λοιπόν, έρχομαι στο σχέδιο αναδιάρθρωσης, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται το εξής, η αποστολή της ΣΚΤ μεταξύ άλλων λέει το εξής, είναι η αναδιάρθρωση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, ώστε να καταστεί ένα βιώσιμο και δυναμικό συστατικό του Κυπριακού Τραπεζικού Συστήματος, έχει κι άλλα αλλά μένω ως εδώ, οπότε το ερώτημα μου είναι το εξής. Το 2013 που ετοιμάστηκε αυτό το σχέδιο, επαναλαμβάνω και με συμμετοχή και του Υπουργείου, συμμερίζετο τη διατύπωση της αποστολής, δηλαδή να καταστεί η Συνεργατική Κεντρική μετά την ανακεφαλαιοποίηση ένα βιώσιμο πιστωτικό ίδρυμα, αυτή είναι η ερώτησή μου, αν συμμερίζετο αυτήν την άποψη όπως διατυπώθηκε και ο σκοπός όπως διατυπώθηκε και είναι γραμμένος κάτω.

Α. Ναι, βεβαίως και το εξήγησα σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια στην έναρξη της κατάθεσής μου, ότι ακριβώς ο σκοπός ήταν ένας οργανισμός ο οποίος δεν θα μπορούσε ποτέ να έχει θέση σε ένα σύγχρονο τραπεζικό σύστημα ή σε μια σύγχρονη οικονομία ο οποίος ήταν... είχε αρνητική θέση κεφαλαίων, ο οποίος έχει ανύπαρκτες δομές διακυβέρνησης, πώς να μετατραπεί σταδιακά μέσα από τα σχέδια αναδιάρθρωσης τα δύο που έχουν ετοιμαστεί, σε έναν οργανισμό ο οποίος να μπορεί να λειτουργεί ως τράπεζα και βεβαίως, το επόμενο βήμα που περιλαμβανόταν... για να μην επαναλάβω τις αναφορές μου, να είναι έτοιμο κατά κάποιον τρόπο για την ιδιωτικοποίηση.

E. Άρα, δεδομένου ότι εφαρμόζει το σχέδιο αναδιάρθρωσης και οι στρατηγικές που ενσωματώνονται και στο σχέδιο και αφού έπαιρνε και το €1,5 δις, θα μπορούσε να είναι βιώσιμος, είναι καθαρό το ερώτημα μου.

A. Βεβαίως, ναι.

E. Το πιστεύατε δηλαδή.

A. Όχι μόνο το πίστευα και έτσι έγινε, αν δεν θα... το κριτήριο της βιωσιμότητας δεν κρίνεται μία φορά, κρίνεται σε διαρκή βάση, βεβαίως και το 2013 και το 2014, αυτός ήταν ο σκοπός.

E. Λοιπόν, απλώς για επιβεβαίωση αυτών των πραγμάτων, λέω ότι σε δηλώσεις σας στη Βουλή, τον Αύγουστο και Σεπτέμβρη του 2013 όταν πήγε το θέμα της έγκρισης του δανείου του €1,5 δις από την Ευρώπη για να ανακεφαλαιοποιηθεί ο Συνεργατισμός, είπατε ότι με προσεκτική διαχείριση, το τονίζω, θα φυλασσόταν η επένδυση του κράτους. Εδώ είπατε επένδυση, προηγουμένως σας ενόχλησε η λέξη "επένδυση", εδώ το είπατε, εν πειράζει. Η επένδυση του κράτους, παρακαλώ να μας εξηγήσετε πού στηρίζετε αυτήν τη δήλωση, δηλαδή ποια ήταν τα δεδομένα πάνω στα οποία συνεχίζατε να πιστεύετε ότι με συνετή διαχείριση θα επιτύγχανε και θα επιβίωνε ο Συνεργατισμός;

A. Ναι, ακριβώς πολύ σωστά έχετε πει, εκείνες οι συζητήσεις στη Βουλή αφορούσαν στην έγκριση, από τη Βουλή της κρατικής ενίσχυσης με το €1,5 δις και το ερώτημα που έθεταν και πολύ σωστά οι Βουλευτές με τούτο το ποσό του €1,5 δις ικανοποιείται; Θα είναι βιώσιμη η τράπεζα; Θα μπορεί να συνεχίσει να λειτουργεί η τράπεζα και να μην κινδυνεύουν οι καταθέσεις του κόσμου; Αυτή θέλω να σας θυμίσω, ήταν η έννοια όλων μας το 2013, μέσα σε εκείνην τη δύσκολη περίοδο, επειδή ακριβώς ο προσδιορισμός τούτων των αναγκών, δεν έγινε τυχαία, έγινε από την Κεντρική Τράπεζα στα πλαίσια εξωτερικού διαγνωστικού ελέγχου, η Pimco με την παρουσία της συστηματική και τη συμμετοχή των θεσμών της Τροϊκα οι οποίοι και εκείνοι συναινούσαν ότι με αυτόν το ποσό με το €1,5 δις, θα μπορεί να συνεχίσει η τράπεζα να είναι βιώσιμη και να μην κινδυνεύσουν ασφαλώς οι καταθέσεις του κόσμου και γι' αυτό είχαμε ζητήσει από τη Βουλή να εγκρίνει αυτό το ποσό του €1,5 δις, το οποίο είχε προσδιοριστεί από αυτούς που έπρεπε να προσδιοριστεί, Κεντρική Τράπεζα, Τροϊκα, στη βάση και του διαγνωστικού ελέγχου, άρα δεν θα έπρεπε να υπάρχει εκείνην τη στιγμή, καμία έννοια για την κεφαλαιουχική επάρκεια και τη βιωσιμότητα της τράπεζας.

E. Βεβαίως το ερώτημα μου, δεν ήταν μόνο η έννοια για το €1,5 δις, εντάξει, δεν το συζητώ, κρίθηκε καλό και μπήκε, απλώς λέω ότι υπήρχε και κάτι άλλο μέσα στις δηλώσεις σας και μέσα στον σκοπό που εξήγησα πριν, ότι με τη συνετή διαχείριση

A. Βέβαια, ναι.

E. Θα μπορούσε αυτός ο οργανισμός να επιβιώσει

A. Ναι.

E. Και να αναπτυχθεί.

A. Ναι.

E. Αυτό θέλω απλώς να επιβεβαιώσω.

A. Προϋπόθεση, προϋπόθεση ότι θα ήταν... θα υπήρχε σωστή διαχείριση που δεν υπήρχε προηγουμένως, προϋπόθεση

E. Σωστό.

A. Θα ήταν να υπάρχει μία σωστή διαχείριση και αυτό εξάλλου όπως πολύ σωστά είπατε, ορίστηκε ο εντολοδόχος παρακολούθησης για να παρακολουθεί εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ορίστηκε ή μάλλον συστάθηκε μονάδα για να παρακολουθεί εκ μέρους του Υπουργείου Οικονομικών και του κράτους, για να είναι ακριβώς σωστή η διαχείριση για να μπορέσει η τράπεζα να λειτουργήσει σε ένα πολύ πιο απαιτητικό εποπτικό πλαίσιο.

E. Για να επιβιώσει.

A. Ναι.

E. Μάλιστα και για να ολοκληρώσουμε αυτήν την πτυχή, θα πω και κάτι άλλο, ότι στις 24/2/2014, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το σχέδιο αναδιάρθρωσης, το οποίο ήταν αναπόσπαστο στοιχείο και της βοήθειας του €1,5 δις, λέει και... και ανακοίνωσε τότε την έγκριση, στην ίδια ανακοίνωση λέει το εξής, ότι η επιτυχής υλοποίηση των μέτρων που συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο αναδιάρθρωσης, θα αποκαταστήσει τη βιωσιμότητα του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα και τελειώνω, συμμερίζετο λοιπόν και τη δική τους θέση, ότι αν εφαρμόζοντο τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο αναδιάρθρωσης, θα μπορούσε ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας να αποκατασταθεί ως βιώσιμη μονάδα.

A. *Ναι, βεβαίως, το είπα από την αρχή, θα μπορούσε αν εστήνονταν σωστές δομές και διαδικασίες μίας κανονικής τράπεζας εν πάση περιπτώσει, θα μπορούσε να λειτουργήσει και θα μπορούσε να ήταν έτοιμος ο Συνεργατισμός για την επόμενη καθοριστική... για το επόμενο καθοριστικό βήμα που θα ήταν η ιδιωτικοποίηση, αυτό να μην το ξεχνάμε κύριε Χαραλάμπους. Όταν λέμε επιβίωση, ελπίζω να μην εννοεί κάποιος, ότι θα συνέχιζε επ' αόριστο, ες αεί να λειτουργούσε κάτω από το πλαίσιο της κρατικής στήριξης, άρα συμφωνώντας απόλυτα με όσα έχετε πει, όσα έχετε πει και όσα έχετε αναγνώσει από τα κείμενα, συμφωνώ με τη διευκρίνιση τη βασική ότι όλα τούτα, τελικά καταλήγουν ή θα κατέληγαν στο στάδιο της εξόδου του κράτους της ιδιωτικοποίησης, επειδή τυχόν διατήρηση του κράτους, πρώτα από όλα θα ήταν σε παράβαση του σχεδίου αναδιάρθρωσης και πολύ ορθά θα ήταν σε παράβαση του σχεδίου αναδιάρθρωσης, επειδή θα ακύρωνε η επ' αόριστον κρατικοποίηση, όλα τα θετικά βήματα που είχαν γίνει και όπως σας είχα αναγνώσει και ενωρίτερα, ανησυχούσα και εξέφραζα τις ανησυχίες μου και στο Υπουργικό και στη Βουλή από τις παρενέργειες τις αρνητικές της κρατικοποιημένης λειτουργίας του Συνεργατισμού.*

E. *Παρ' όλο που ξεφεύγουμε λίγο από το θέμα, αλλά να μου επιτρέψετε να πω, ότι η ιδιωτικοποίηση τελικά, δεν ήταν αυτή η οποία θα τον έκανε βιώσιμο, για να ενδιαφερθούν οι επενδυτές να μπουν στον Συνεργατισμό, έπρεπε να μην ήταν πεθαμένος, να ήταν βιώσιμος, δεν βάζει κανένας λεφτά σε κάτι πεθαμένο, άρα έπρεπε η βιωσιμότητα να είχε εξασφαλιστεί το 2017 για να ενδιαφερθούν οι ξένοι επενδυτές.*

A. *Ναι.*

E. *Τι λέτε;*

A. *Θα συμφωνούσα, αλλά θα προσέθετα ότι η μακροχρόνια βιωσιμότητα μόνο με την ιδιωτικοποίηση θα μπορούσε να επιτευχθεί, θα έπρεπε να γίνουν βήματα προετοιμασίας του, δηλαδή να υπάρξει οικονομικός εξορθολογισμός, οργανωτική αναδιάρθρωση, όλα τούτα τα βήματα που περιλαμβάνονταν στα σχέδια, να κλείσει βεβαίως η ανοιχτή πληγή, αιμορραγία με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, επειδή χωρίς να γίνονταν αυτά... φανταστείτε να ήταν ως είχε το 2013, ένα δίκτυο 93 τοπικών συνεργατικών, ποιος επενδυτής; Πού να εισέλθει επενδυτής σε ένα δίκτυο 93 Συνεργατικών; Θα έπρεπε όλα τούτα που ήταν κινήσεις ενίσχυσης της βιωσιμότητας να γίνουν πολύ σωστά, αλλά η ξεκάθαρη θέση και των ευρωπαϊκών θεσμών και της*

κυβέρνησης, ήταν ότι τελικά και οριστικά η βιωσιμότητα, εξασφαλίζεται με την ιδιωτικοποίηση...”.

3.2 Επισημάνσεις

Συμπερασματικά, ο ΣΠΤ παρά τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετώπισε πριν το 2013, ιδιαίτερα με αυτά του τρόπου της πιστωτικής του επέκτασης, κρίθηκε τόσο από τον βασικό μέτοχο αλλά και ιδιαίτερα από τις Εποπτικές και Ευρωπαϊκές Αρχές βιώσιμος κατά τις δύο ανακεφαλαιοποιήσεις του (2013 και 2015) υπό την βασική προϋπόθεση ότι θα τηρούντο όλες οι δεσμεύσεις και υποχρεώσεις που αναλήφθηκαν από τη Κυπριακή Δημοκρατία αλλά και τη διοίκηση της ΣΚΤ μέσω των Σχεδίων Αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ. Η αποτυχία στο να επιτευχθούν οι στόχοι που τέθηκαν οφείλονται κατά κύριο λόγο στην μη ορθή επιλογή των ατόμων που θα διαχειρίζονταν το ΣΠΤ, που βάσει τόσο των προσόντων αλλά κυρίως και της τραπεζικής τους εμπειρίας θα μπορούσαν να οδηγήσουν τον οργανισμό στο να αποφύγει την ‘ άτακτη και απότομη ‘ πώληση του καθώς και στην αδυναμία / ατολμία της κυβέρνησης αλλά και της αρνητικής στάσης που κράτησε το πολιτικό σύστημα στην πλειονότητα του, να προχωρήσουν με τις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις και αλλαγές που θα διευκόλυναν και επιτάχυναν την πιο αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων.

Το πιο αρνητικό σημείο είναι ότι ο βασικός μέτοχος δεν κατανόησε και δεν υλοποίησε τις προτροπές και κατευθυντήριες γραμμές των Ευρωπαϊκών και Εποπτικών Αρχών αναφορικά με την άμεση αλλαγή τόσο του τρόπου διοίκησης του ΣΠΤ αλλά και της πιο αποτελεσματικής διαχείρισης του που θα οδηγούσε στην εξεύρεση στρατηγικών / θεσμικών επενδυτών και έτσι θα μείωνε δραστικά την επιβάρυνση του κύπριου φορολογούμενου πολίτη.

4. ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Για την εγγραφή συνεργατικής εταιρείας με σκοπό τη δραστηριοποίηση της ως ΣΠΙ δεν υπήρχαν συγκεκριμένες νομοθετικές απαιτήσεις που σχετίζονταν με ελάχιστα ρυθμιστικά / εποπτικά κριτήρια, όπως:

- ίδια κεφάλαια η
- η κεφαλαιακή επάρκεια η και

- θέματα διαχείρισης κινδύνων, εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης

Για την εγγραφή εξεταζόταν η συμμόρφωση με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο και Θεσμούς καθώς και οι ειδικοί κανονισμοί του ΣΠΙ, που περιελάμβαναν ορισμένες διατάξεις για τις σκοπούμενες δραστηριότητες. Μεταξύ άλλων εξετάζονταν τα προσόντα εγγραφής μελών, η περιοχή δραστηριοτήτων, τα ανώτατα όρια αποδοχής καταθέσεων και χορήγησης δανείων συνολικά για το ΣΠΙ, το ανώτατο όριο χορήγησης δανείων κατά μέλος και οι αποδεκτές εξασφαλίσεις.

Η πρώτη Συνεργατική Εταιρεία στην Κύπρο συστάθηκε στις 22/11/1909 με την ίδρυση της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου.. Η Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου ιδρύθηκε με πρότυπο τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες *Raiffeisen* που ιδρύθηκαν πρώτα στη Γερμανία και μεταγενέστερα στην Αυστρία.

Το 1914 το Νομοθετικό Σώμα ψήφισε το Νόμο περι Συνεργατικών Εταιρειών και το 1923 τέθηκε σε ισχύ ξεχωριστός νόμος, ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση Συνεργατικών Εταιρειών μη πιστωτικού χαρακτήρα.

Η παρεμβολή των Συνεργατικών Εταιρειών στη δανειοδοτική διαδικασία, ώθησε τους κατοίκους των κοινοτήτων να προχωρήσουν στην ίδρυση Συνεργατικών Εταιρειών με αποτέλεσμα το 1935, ο αριθμός των Συνεργατικών Εταιρειών να ανέλθει σε 273 από 29 που ήταν το 1925.

Στις 26/10/1937 ιδρύθηκε η ΣΚΤ, με έδρα την Λευκωσία.

Το 2008 η ΣΚΤ ανέλαβε το ρόλο του “Κεντρικού Φορέα” των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων που συνδεόταν μαζί της και των οποίων εγγυάτο τις καταθέσεις και λοιπές υποχρεώσεις τους όπως προνοείτο στην κοινοτική οδηγία 2006/48/ΕΚ. Η σύνδεση με τον Κεντρικό Φορέα παρείχε στα συνδεδεμένα ΣΠΙ την δυνατότητα εναρμόνισης μέσω της πλήρους εξαίρεσης τους από συγκεκριμένα ρυθμιστικά κριτήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης νοουμένου ότι τα εν λόγω κριτήρια ικανοποιούνταν από την ΣΚΤ/Κεντρικό Φορέα και τα ΣΠΙ πάνω σε συγκεντρωτική βάση.

Μέσα στα πλαίσια της γενικότερης προσπάθειας της ΣΚΤ για βελτίωση της λειτουργικής αρτιότητας των συνδεδεμένων με αυτή ΣΠΙ και σε συνεργασία με τον Έφορο ΥΕΑΣΕ προωθήθηκαν σειρά συγχωνεύσεων μεταξύ γειτνιαζόντων ΣΠΙ. Με την

ολοκλήρωση της πρώτης φάσης των συγχωνεύσεων στα τέλη του 2008, τα λειτουργούντα ΣΠΙ μειώθηκαν σε 170 από 366.

Οι συγχωνεύσεις αποσκοπούσαν στη δημιουργία λιγότερων σε αριθμό αλλά μεγαλύτερων σε μέγεθος / ουσιαστικό εκτόπισμα ΣΠΙ για να μπορούν να πετύχουν οικονομίες κλίμακας και ταυτόχρονα να ενισχύσουν τη κεφαλαιακή τους βάση. Παράλληλα είναι κατανοητό ότι κάποιες από τον αριθμό συγχωνεύσεις ΣΠΙ, αλλά και αυτές που πιθανόν να μην έγιναν, είχαν σαν κύριο χαρακτηριστικό είτε πολιτικές σκοπιμότητες και επιρροές είτε την απορρόφηση προβληματικών ΣΠΙ με μεγάλο χαρτοφυλάκιο μη εξυπηρετούμενων δανείων με απώτερο σκοπό την συγκάλυψη του προβλήματος (Συγχώνευση της ΣΠΕ Αγίας Φυλας με το Συνεργατικό Ταμιευτήριο Λεμεσού το 2012).

Σημειώνεται ότι κατά την διαδικασία εκλογής διοικητικού συμβουλίου ΣΠΙ, οι τοπικές κομματικές επιτροπές παρενέβαιναν για την εκλογή ατόμων πολιτικά προσκείμενων στα κόμματα. Για παράδειγμα στις εκλογές διοικητικού συμβουλίου του Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Λευκωσίας, το οποίο προήλθε από την ενοποίηση των Ταμιευτηρίων Αγίου Δομετίου, Έγκωμης, Παλιομετόχου και Αγίας Τριμιθιάς το 2009, εκδόθηκε πολιτική ανακοίνωση από τις τοπικές επιτροπές ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ Αγίου Δομετίου, ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ Έγκωμης, ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ Παλιομετόχου και ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΑΚΕΛ, ΕΔΕΚ Αγίας Τριμιθιάς όπου αναφέρεται ότι αποφάσισαν ομόφωνα να υποδείξουν για την εκλογή στο διοικητικό συμβούλιο συγκεκριμένα άτομα από τις παραπάνω περιοχές.

Μέχρι την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ το 2013 ακολούθησαν ορισμένες μεμονωμένες συγχωνεύσεις οι οποίες μείωσαν περαιτέρω τον αριθμό των ΣΠΙ σε 93.

Εν όψει της Πανευρωπαϊκής Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων που θα διενεργείτο την Άνοιξη του 2012 από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή και στην οποία θα συμπεριλαμβανόταν και ο Κεντρικός Φορέας, προέκυψε η ανάγκη τροχοδρόμησης ενεργειών ενίσχυσης της κεφαλαιακής βάσης τόσο ενός εκάστου ΣΠΙ όσο και του Κεντρικού Φορέα, για μέχρι τέλος Οκτωβρίου 2011, όπου τα υπολειπόμενα κεφάλαια σε συγκεντρωτική βάση, βάσει των υπολογισμών της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, ανέρχονταν σε €816 εκ. Μέσα στα πλαίσια των εν λόγω προσπαθειών ενίσχυσης της κεφαλαιακής δομής του ΣΠΤ, αποφασίστηκε η αλλαγή της Εγγύησης του Κεντρικού Φορέα από μονόδρομη σε αμφίδρομη. Η υφιστάμενη τότε μονόδρομη εγγύηση

σήμαινε ότι η ΣΚΤ εγγυόταν έκαστο ΣΠΙ ξεχωριστά. Η αμφίδρομη εγγύηση από την άλλη σήμαινε ότι έκαστο ΣΠΙ θα εγγυόταν πλέον την ΣΚΤ και αυτό στην ουσία δημιουργούσε έμμεση διασταυρούμενη εγγύηση μεταξύ των ΣΠΙ, ήτοι έκαστο ΣΠΙ εγγυάται εμμέσως όλα τα υπόλοιπα ΣΠΙ μέσω της ΣΚΤ άρα τυχόν κεφαλαιακά πλεονάσματα κάποιων ΣΠΙ θα κάλυπταν τυχόν κεφαλαιακά ελλείμματα άλλων ΣΠΙ.

Πρέπει να αναφερθεί ότι λόγω της κακής διαχείρισης αρκετών ΣΠΙ σε θέματα πιστωτικής πολιτικής, εταιρικής διακυβέρνησης και διαδικασιών αλλά και χαμηλότερου του επιτρεπόμενου ελάχιστου Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας, καθώς επίσης και της δυστοκίας που υπήρχε σε σχέση με την υλοποίηση ουσιαστικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων, ο τότε Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου κ. Αθανάσιος Ορφανίδης απέστειλε αρκετές επιστολές μέσα από τις οποίες προσπάθησε να κινητοποιήσει τους αρμόδιους (Έφορο ΥΕΑΣΕ, Διεύθυνση και Επιτροπεία ΣΚΤ και Υπουργό Εμπορίου και Βιομηχανίας) για να λάβουν τα αναγκαία μέτρα.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα το μέγεθος των προβληματισμών της ΚΤΚ για την πορεία ή τρόπο διακυβέρνησης του ΣΠΤ, παρατίθενται σχετικά αποσπάσματα επιστολών του κ. Ορφανίδη:

Σε επιστολή ημερ. 30/9/2010 του πρώην διοικητή της ΚΤΚ προς τον Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ αναφέρει ότι, "...η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου εκφράζει για μια ακόμη φορά την ανησυχία της για τη μη βελτίωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου των ΣΠΙ και τη δυσαρέσκεια της για τη μη αποτελεσματική άσκηση εκ μέρους της τράπεζας του ρόλου της ως Κεντρικού Φορέα. Πέραν τούτου η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου αναγνωρίζει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σε θέματα διαδικασιών στην τράπεζα και στην έκδοση οδηγιών για τη διαχείριση των κινδύνων των ΣΠΙ. Σημειώνουμε όμως ότι είναι ευθύνη της τράπεζας ως Κεντρικός Φορέας των ΣΠΙ να παρακολουθεί τη συμμόρφωση των ΣΠΙ με τις ανάλογες οδηγίες και να επιβάλλει κυρώσεις σε περίπτωση μη τήρησης του δεδομένου ότι τα κύρια προβλήματα και αδυναμίες του Κεντρικού Φορέα εντοπίζονται στα συνδεδεμένα ΣΠΙ. Οι οδηγίες προς τα συνδεδεμένα ΣΠΙ δεν εξυπηρετούν τον σκοπό τους αν δεν τύχουν εφαρμογής από αυτά."

Σε επιστολή ημερ. 22/2/2011 και θέμα "Κεφαλαιακή επάρκεια και διαχείριση κινδύνων της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων ΣΠΙ", του πρώην διοικητή της ΚΤΚ προς τον πρώην Υπουργό Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού κ. Α. Πασχαλίδη, αναφέρει ότι, "... τα προβλήματα εξακολουθούν, σε μεγάλο βαθμό, να παραμένουν. Παρά τις κάποιες

βελτιώσεις στις διαδικασίες, δεν υπήρξε βελτίωση ούτε στην επάρκεια κεφαλαίων του συνεργατικού κινήματος ούτε και στον τρόπο έγκρισης και παρακολούθησης των δανείων. Αντίθετα, σημειώθηκε επιδείνωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων οι οποίες αυξήθηκαν και βρίσκονται σε προβλέψεις... Επιπρόσθετα παραμένουν σημαντικά κενά στην εσωτερική διακυβέρνηση των ΣΠΙ και στη σωστή διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν με αποτέλεσμα τη συσσώρευση προβλημάτων κυρίως σε ότι αφορά την εισπραξιμότητα των δανείων που παραχωρούν.”.

Επίσης παρατίθεται εκτενές απόσπασμα της επιστολής ημερ. 25/7/2012, του πρώην διοικητή της ΚΤΚ κ. Ορφανίδη προς τον τότε Πρόεδρο της Επιτροπείας της ΣΚΤ κ. Φιλίππου, με θέμα “Ευρήματα Εποπτικής Εξέτασης και Αξιολόγησης της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων ΣΠΙ”:

“Αναφέρομαι στην απαντητική επιστολή σας σχετικά με το πιο πάνω θέμα, ημερομηνίας 25 Μαΐου 2012, στην οποία αναφέρονται τα μέτρα και ενέργειες που έχετε λάβει αλλά και που προτίθεστε να λάβετε για βελτίωση των αδυναμιών και κάλυψη των ελλείψεων που παρατηρούνται στο Συνεργατισμό (κυρίως στα ΣΠΙ) σε θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης και ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων. Σημειώνω ότι η ΚΤΚ αντιλαμβάνεται τις δυσκολίες πλήρους προσαρμογής και συμμόρφωσης των συνδεδεμένων ΣΠΙ σε θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης καθώς και τις δυσκολίες μείωσης των χορηγήσεων που παρουσιάζουν καθυστερήσεις, ιδιαίτερα υπό τις παρούσες δυσμενείς οικονομικές συνθήκες. Ωστόσο, η συνεχής προσπάθεια και η ενδυνάμωση της παρακολούθησης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου επιβάλλεται και είναι κρίσιμης σημασίας για τη βιωσιμότητα του Συνεργατισμού, λαμβάνοντας υπόψη πως τα υψηλά ποσοστά χορηγήσεων σε καθυστέρηση υπήρχαν και πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στην Κύπρο. Περαιτέρω, θα πρέπει να φροντίσετε όπως, το ομοιόμορφο και τυποποιημένο εγχειρίδιο διαδικασιών και πολιτικών καθώς και το εγχειρίδιο πιστωτικής πολιτικής για τα ΣΠΙ υιοθετηθεί και εφαρμόζεται έμπρακτα στις καθημερινές εργασίες των ΣΠΙ ούτως ώστε να διασφαλιστεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό πως το μέλλον θα αποφευχθούν χορηγήσεις που θα είναι επιζήμιες για το συνεργατικό κίνημα(...) Επιπρόσθετα, θα ήθελα να χαιρετίσω τη δέσμευση σας, όσο και τη δέσμευση των υπολοίπων μελών της Επιτροπείας, ότι είστε αποφασισμένοι να προχωρήσετε σε εισηγήσεις προς τον Έφορο ΥΕΑΣΕ για επιβολή κυρώσεων σε συγκεκριμένα ΣΠΙ, συμπεριλαμβανομένης της εισήγησης για αποβολή συνδεδεμένων ΣΠΙ από τον Κεντρικό Φορέα.”.

Τον Ιούνιο του 2012, η Κυπριακή Δημοκρατία προσέφυγε στον Μηχανισμό Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προχώρησε σε κατοπινό στάδιο στην συνομολόγηση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, για την αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών προκλήσεων που αντιμετώπιζε η Κύπρος.

Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος ήταν η αποκατάσταση της ευρωστίας του Κυπριακού τραπεζικού τομέα και η απόκτηση της εμπιστοσύνης των καταθετών και της αγοράς ώστε να υποστηριχθεί η ανταγωνιστικότητα και η βιώσιμη και ισορροπημένη ανάπτυξη, επιτρέποντας τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Με βάση τις υποχρεώσεις που προέκυψαν από το αρχικό και στη συνέχεια το οριστικοποιημένο Μνημόνιο Συναντίληψης, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τροϊκα (ΕΚΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο) το Δεκέμβριο του 2012 και Απρίλιο του 2013, αντίστοιχα, για τη δημοσιονομική εξυγίανση και αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, καταρτίστηκε Σχέδιο Αναδιάρθρωσης 2014 για τον Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα, το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το Μνημόνιο όπως τελικά διαμορφώθηκε προέβλεπε την μεταφορά των εποπτικών αρμοδιοτήτων για τα ΣΠΙ από την ΥΕΑΣΕ στη ΚΤΚ μέχρι την 1/7/2013.

Τελικά η Τροϊκα, παρά το ότι αρχικά ήταν αντίθετη στο να έχει το ΣΠΤ αριθμό ΣΠΙ και όχι μόνο μία οντότητα με παραρτήματα και μετά από πολλές προσπάθειες και παρεμβάσεις τόσο της ηγεσίας του ΣΠΤ και της ΚΤΚ αλλά και πολιτικών δυνάμεων, αποδέχτηκε τη διατήρηση πέραν του ενός ΣΠΙ με παραρτήματα ως τρόπο αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ, αναφορικά με τις συγχωνεύσεις των ΣΠΙ.

Παρατίθεται σχετικό απόσπασμα από τα πρακτικά συνεδρίας της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εμπορίου και Βιομηχανίας, με ημερ. 9/8/2013. με θέμα “Ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις στο Συνεργατισμό” από απάντηση του πρώην Διοικητή της ΚΤΚ κ. Π. Δημητριάδη *“...Πρέπει να πω ότι ως Κεντρική Τράπεζα τις διαπραγματεύσεις με την Τροϊκα στόχος μας ήταν η διασφάλιση όσο το δυνατό περισσότερο του κοινωνικού χαρακτήρα του Συνεργατισμού και πιστεύω ότι έχουμε πολλά. Μπορούν να δώσουν περισσότερες λεπτομέρειες οι συνάδελφοι. Για παράδειγμα, τα δεκαοκτώ ήταν επιμονή δική μας μέσα στις διαπραγματεύσεις. Αυτοί ξεκίνησαν με την ιδέα του ενός ουσιαστικά, μιας τράπεζας με παραρτήματα και δέχτηκαν τα δεκαοκτώ. Η τελική λύση όπως αυτή*

διαμορφώθηκε σε έγγραφο στρατηγικής το οποίο συμφωνήθηκε μεταξύ της Τροϊκα και της Κυπριακής Δημοκρατίας, ΚΤΚ και ΣΚΤ, προνοούσε την δημιουργία μέσα από συγχωνεύσεις 18 οντοτήτων.”.

Στην κατάθεση του κ. Γ. Δημητρίου, πρώην Διευθυντή του Τμήματος Εποπτείας της ΚΤΚ ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 31/10/2018, γίνεται επίσης σχετική αναφορά για τον αριθμό των ΣΠΙ. Παρατίθεται σχετικό απόσπασμα :

“Ε. Πού προσέκρουσε κύριε Δημητρίου, η προσπάθεια των συγχωνεύσεων; Υπήρχαν κάποιοι οι οποίοι αντιδρούσαν;

Α. Ναι, βεβαίως. Υπήρχε πάρα πολύ μεγάλη αντίδραση το '13 από τη Συνεργατική Συνομοσπονδία και αντιλαμβάνεστε ότι υπήρχαν και αντιδράσεις, πολιτικές αντιδράσεις, από διάφορα κόμματα, που δεν ήθελαν ουσιαστικά να δουν τον Συνεργατισμό, την ιδέα του Συνεργατισμού να αλλάζει. Υπήρχαν δραστικές αντιδράσεις και καταλήξαμε στο τέλος στον συμβιβασμό των 18. Να πω ότι αρχικά η απαίτηση που υπήρχε, ήταν να κατεβούμε στα 24, οπότε έγινε ένα παζάρι εκεί από το 1 με 24 και τελικά καταλήξαμε στα 18. Όχι εμείς βέβαια, το κράτος το οποίο είχε και την ευθύνη.

Ε. Ποιος αποφάσιζε τελικά τη συγχώνευση; Ποιου αρμοδιότητα ήταν τελικά να αποφασίζει τη συγχώνευση;

Α. Ήταν συμφωνία η οποία συμπεριλήφθηκε μέσα στο μνημόνιο, άρα ήταν μέρος της διαβούλευσης του κράτους με την Τροϊκα για να καταλήξουμε στα 18.”

Σε συνεδρίαση της η Επιτροπεία της ΣΚΤ, με ημερ. 5/9/2013, αφού εξέτασε τις εισηγήσεις / προτάσεις των Συντονιστικών Επιτροπών των υπό συγχώνευση ΣΠΙ αποφάσισε τις εμπορικές επωνυμίες των 18 νέων ΣΠΙ.

Επίσης κατά την διάρκεια του Σεπτεμβρίου 2013 πραγματοποιήθηκαν Γενικές Συνελεύσεις των Μελών των 93 ΣΠΙ, στις οποίες εγκρίθηκαν οι συγχωνεύσεις που προνοούσε το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης με αποτέλεσμα ο αριθμός των ΣΠΙ να μειωθεί σε 18.

Το Μάρτιο του 2014, ολοκληρώθηκαν όλες οι διαδικασίες των συγχωνεύσεων και τα ΣΠΙ οργανώθηκαν γεωγραφικά και επαγγελματικά (4 επαγγελματικά, 6 στη Λευκωσία, 3 στη Λεμεσό, 3 στη Λάρνακα, 1 στη Πάφο, 1 στην Αμμόχωστο).

Τα 18 Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα ήταν τα ακόλουθα :

- Συνεργατική Οικοδομική & Ταμειυτήριο Δημοσίων Υπαλλήλων Κύπρου Λτδ (ΣΟΤΑΔΥΚ),

Ιδρύθηκε το 1951. Στις 4/1/2014, συγχωνεύτηκε με το ΣΤΑΔΥΛ.

- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Αστυνομικών & Στρατιωτικών Κύπρου Λτδ,

Το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Αστυνομικών Κύπρου (ΣΤΑΚ) ιδρύθηκε το 1956 ως Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και συγχωνεύθηκε, στις 19/10/2013, με το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Μελών Κυπριακού Στρατού (το οποίο ιδρύθηκε το 1979)

- ΣΠΕ Λήδρα Λτδ,

Η ΣΠΕ Λήδρα είναι μετονομασία της Νέας ΣΠΕ Αγλαντζιάς η οποία ιδρύθηκε το 1948 ως εταιρεία απεριορίστου ευθύνης και μετονομάστηκε την 1/1/2011. Η ΣΠΕ Λήδρα στις 1/1/2011 συγχωνεύθηκε με την ΣΠΕ Παλλουριώτισσας, ενώ στις 18/1/2014, στα πλαίσια αναδιοργάνωσης και αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ συγχωνεύθηκε με την Νέα Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Καϊμακλίου και το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Εργαζομένων Κύπρου,

- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Εκπαιδευτικών Κύπρου Λτδ,

Το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Εκπαιδευτικών Κύπρου είχε δημιουργηθεί στις 23/11/2013 μετά από τη συγχώνευση του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Δασκάλων και του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Ελλήνων Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΣΤΕΛΜΕΚ),

- ΣΠΕ Μακράσukas-Λάρνακας-Επαρχίας Αμμοχώστου Λτδ,

Η Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Μακράσukas (η οποία συγχωνεύτηκε με τη ΣΠΕ Βορόκληνης στις 2/1/2011) ιδρύθηκε το 1947 ως Συνεργατική Εταιρεία απεριορίστου ευθύνης, ενώ από το 2008 λειτουργούσε ως αναγνωρισμένο πιστωτικό ίδρυμα συνδεδεμένο με τη ΣΚΤ. Στις 25/1/2014, η εταιρεία άλλαξε το όνομα της σε ΣΠΕ Μακράσukas-Λάρνακας-Επαρχίας Αμμοχώστου μετά από συγχώνευση των ΣΠΕ Βασιλικού-Πεντάσχοιου, ΣΠΕ Αγροτικής Ανάπτυξης, Σ.Τ. Καρπασίας, ΣΠΕ Ακανθού, Σ.Τ. Λύσης,

- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου Λτδ,

Το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου από τις 26/10/2013 αποτελεί το προϊόν συγχώνευσης δεκαέξι Συνεργατικών Εταιρειών της επαρχίας Πάφου (Ελληνικό

Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου, ΣΠΕ Γεροσκήπου και Ανατολικής Πάφου, ΣΠΕ Περιφέρειας Πόλυς Χρυσοχούς, ΣΠΕ Χλώρακας-Κισσόνεργας, ΣΠΕ Πέγειας, ΣΠΕ Κάτω Πάφου, ΣΠΕ Στρουμπίου, ΣΠΕ Πωμού-Τυλλιρίας, ΣΠΕ Σταυρός Μίνθης, ΣΠΕ Γιολού, ΣΠΕ Σίμου, ΣΠΕ Λαόνας, ΣΠΕ Αμαργέτης και Περιχώρων, ΣΠΕ Περιφέρειας Χρυσοραγιάτισσας, ΣΠΕ Πολεμίου, ΣΠΕ Κουκλιών),

- Περιφερειακή ΣΠΕ Λεμεσού Λτδ,

Η Περιφερειακή ΣΠΕ Λεμεσού αποτελεί το προϊόν συγχώνευσης των ΣΠΕ Μέσα Γειτονιάς, ΣΠΕ Κουρίου, ΣΠΕ Ύψωνα-Λόφου, ΣΠΕ Ανατολικής Λεμεσού, ΣΠΕ Πισσουρίου, ΣΠΕ Μόρφου και ΣΠΕ Τραχωνίου-Κολοσσίου από τις 8/3/2014.

- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Λεμεσού Λτδ,

Η εταιρεία ιδρύθηκε το 1946 ως εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και αποτελεί προϊόν συγχώνευσης του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Δημοτικών Υπαλλήλων και του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Επιστημόνων Μηχανικών από τις 4/9/2007,

- ΣΠΕ Κοκκινοχωρίων Λτδ,

Η ΣΠΕ Κοκκινοχωρίων ιδρύθηκε το 1924 ως Συνεργατική Εταιρεία απεριόριστης ευθύνης. Από τις 11/1/2014 συγχωνεύθηκε με την ΣΠΕ Παραλιμνίου, Περιφερειακή ΣΠΕ Αμμοχώστου, ΣΠΕ Σωτήρας, ΣΠΕ Αγίας Νάπας, Σ.Τ. Άχνας, ΣΠΕ Ξυλοφάγου, ΣΠΕ Αυγόρου, ΣΠΕ Λιοπετρίου, ΣΠΕ Ορμήδειας και ΣΠΕ Ξυλοτύμπου,

- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Υπαλλήλων Τηλεπικοινωνίας Ενέργειας και Τραπεζών (ΣΤΥΤΕΤ) Λτδ,

Δημιουργήθηκε στις 20/11/2013 κατόπιν συγχώνευσης του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Υπαλλήλων Α.Τ.Η.Κ (το οποίο είχε συγχωνευτεί με το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Υδατοπρομήθειας), του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Α.Η.Κ. και του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Τραπεζικών Υπαλλήλων Κύπρου,

- ΣΠΕ Στροβόλου Λτδ,

Η ΣΠΕ Στροβόλου ιδρύθηκε το 1942 και στις 22/3/2014 συγχωνεύτηκε με τις ΣΤΕΚΕΚ και Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πολυτέκνων,

- ΣΠΕ Ταμασσού-Ορεινής και Πιτσιλιάς Λτδ,

Η ΣΠΕ Ταμασσού και Μαχαιρά ιδρύθηκε το 1928 ως Συνεργατική Εταιρεία απεριόριστης ευθύνης. Στις 16/11/2013 συγχωνεύθηκε με τη Συνεργατική Πιστωτική

Εταιρεία Πίστωσης, το Σ.Τ. Πιτσιλιάς Λευκωσίας, τη ΣΠΕ Ορεινής, τη ΣΠΕ Παλαιχωρίου και τη ΣΠΕ Μαδαρής,

- Συνεργατικό Ταμιευτήριο Αμμοχώστου Λάρνακας Λτδ,

Το Συνεργατικό Ταμιευτήριο Αμμοχώστου-Λάρνακας ιδρύθηκε στις 15/2/2014 μετά από συγχώνευση του Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Αμμοχώστου, της ΣΠΕ Συνεργασίας Κιτίου-Περβολιών- Τερσεφάνου Μενεού, του Συνεργατικού Οργανισμού Πρωτοβουλίας Γυναικών Κύπρου, της ΣΠΕ Κοντέας και του Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Λάρνακας,

- Περιφερειακή ΣΠΕ Λευκωσίας Λτδ,

Η Περιφερειακή ΣΠΕ Λευκωσίας δημιουργήθηκε το 2007 κατόπιν συγχώνευσης της ΣΠΕ Πέρα Χωρίου Νήσου με τη ΣΕΓΥΠ Τσερίου. Το 2008 συγχωνεύθηκε με την ΣΠΕ Λυμπιών-Αλάμπρας, το 2011 με την ΣΠΕ Ιδαλίου και το 2014 με την ΣΠΕ Λατσιών, Νέα ΣΠΕ Γερίου και ΣΠΕ Αμβροσίου Κερύνειας,

- Συνεργατικό Ταμιευτήριο Λευκωσίας Λτδ,

Το Συνεργατικό Ταμιευτήριο Λευκωσίας αποτελεί το προϊόν συγχώνευσης από τις 12/10/2013 των ΣΠΕ Δυτικής Λευκωσίας, ΣΠΕ Κοκκινοτριμιθιάς, ΣΠΕ Κακοπετριάς-Γαλάτας, Σ.Τ. Σολιάς, Σ.Τ. Μαραθάσας και Σ.Τ. ΑΜΚΚΑ.

- ΣΠΕ Λακατάμιας-Δευτεράς Λτδ,

Η ΣΠΕ Λακατάμιας-Δευτεράς δημιουργήθηκε στις 9/11/2013 μετά από τη συγχώνευση της ΣΠΕ Λακατάμιας μαζί με τη ΣΠΕ Δευτεράς-Ανάγκιας και του Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Ιδιωτικών Εργαζομένων Κύπρου,

- ΣΠΕ Αλληλεγγύης Λτδ,

Η ΣΠΕ Αλληλεγγύης λειτούργησε στις 19/9/2009 μετά τη συγχώνευση των γειτονικών Συνεργατικών Εταιρειών ΣΠΕ Τρούλλων, Πύλας και Κελλιών. Στις 8/2/2014 στα πλαίσια αναδιοργάνωσης και αναδιάρθρωσης συγχωνεύτηκε με την ΣΠΕ Αθηαίνου, ΣΠΕ Περιοχών Σταυροβουνίου-Λευκάρων και ΣΠΕ Λειβαδιών Λάρνακας.

- ΣΠΕ Τροόδους Λτδ.

Η ΣΠΕ Τροόδους συγχωνεύτηκε στις 2/11/2013 στα πλαίσια αναδιοργάνωσης και αναδιάρθρωσης του Συνεργατισμού. Αποτελείται από τις συγχωνευθείσες εταιρείες ΣΠΕ Κυπερούντας (συγχωνεύτηκε στις 24/10/2007 με τη ΣΠΕ Δύμες, ΣΠΕ Αγριδιών,

ΣΠΕ Κανναβιών και ΣΠΕ Σπηλιών), ΣΠΕ Ημιορεινής Λεμεσού, ΣΠΕ Ορεινής Πιτσιλιάς ΣΠΕ Ορεινών Θερέτρων Λεμεσού, ΣΠΕ Κρασοχωρίων, ΣΤ Πελενδρίου και ΣΠΕ Αγρού

Κύριοι στόχοι του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης 2014 πέραν από τις συγχωνεύσεις ήταν:

- η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των καταθετών,
- η μείωση των λειτουργικών εξόδων και βελτίωση της κερδοφορίας,
- η μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων,
- η ενίσχυση της Κεφαλαιακής Επάρκειας
- η ενδυνάμωση του πλαισίου Εταιρικής Διακυβέρνησης,
- ο εξορθολογισμός του δικτύου καταστημάτων και
- η δημιουργία συνεργειών που είχαν ως στόχο την ενίσχυση της οργανωτικής διάρθρωσης των ΣΠΙ έτσι ώστε να είναι σε καλύτερη θέση να ανταπεξέλθουν στις Εποπτικές και λειτουργικές υποχρεώσεις τους και να παρέχουν τραπεζικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Επίσης υπήρχε η υποχρέωση μέσα στο επικαιροποιημένο Μνημόνιο Συναντίληψης, η κεφαλαιοποίηση των 18 συγχωνευθέντων ΣΠΙ να πραγματοποιηθεί μέχρι το τέλος Απριλίου 2014, με σκοπό την επιτάχυνση του διορισμού των νέων Επιτροπειών του κάθε ιδρύματος και τη εφαρμογή των νέων κατευθυντήριων γραμμών για τη διακυβέρνηση.

Σημειώνεται ότι το δίκτυο καταστημάτων μειώθηκε στα 251, κατά τις 31/12/2015, σε σύγκριση με 292 που ήταν στις 31/12/2014. Η μείωση αυτή έγινε στα πλαίσια εφαρμογής του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης με στόχο τον εξορθολογισμό του δικτύου καταστημάτων και παράλληλη διατήρηση της παρουσίας του ΣΠΤ σε όλο το νησί.

Στις 18/12/2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το αναθεωρημένο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης 2015 και την συμπληρωματική κρατική ενίσχυση των €175 εκ. υπέρ της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων ΣΠΙ.

Ενδεχόμενη αποτυχία επίτευξης των στόχων / περιορισμών που προνοούνταν στον Κατάλογο Δεσμεύσεων (List of Commitments 9/12/2015) που συμφωνήθηκε μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και της ΣΚΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και που εφαρμοζόταν σε συνάρτηση με το αναθεωρημένο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης 2015, θα οδηγούσε στην ενεργοποίηση σχετικής πρόνοιας που υπήρχε στον Κατάλογο Δεσμεύσεων, η οποία προνοούσε μεταξύ άλλων, τη λειτουργική και νομική ενοποίηση

όλων των ΣΠΙ και της ΣΚΤ ή την ετοιμασία νέου Σχεδίου Αναδιάρθρωσης για έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πιο συγκεκριμένα και με βάση τις Δεσμεύσεις αρ 26 και 27 του Καταλόγου Δεσμεύσεων, στην περίπτωση που δεν υλοποιηθεί η Δέσμευση αρ. 18²⁷ μέχρι τον Ιούνιο του 2017 και δεν χρησιμοποιηθεί η εναλλακτική λύση της πώλησης μέρους των μετοχών από την Κυπριακή Δημοκρατία, τότε η Κυπριακή Δημοκρατία δεσμευόταν όπως η ΣΚΤ προχωρήσει εντός πέντε μηνών σε νομική συγχώνευση των 18 Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων με τη ΣΚΤ.

Σημειώνεται ότι ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων κ. Διονύσης Διονυσίου σε σημείωμα του προς τον Γενικό Διευθυντή Υπουργείου Οικονομικών, με ημερ. 29/9/2016, εισηγείται να εξεταστεί το ενδεχόμενο εκούσιας μη υλοποίησης της Δέσμευσης αρ. 18, έτσι ώστε να “υποχρεωθεί” η ΣΚΤ να προχωρήσει σε νομική συγχώνευση υπό την προϋπόθεση ότι θα γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες σε λειτουργικό, μηχανογραφικό και επικοινωνιακό επίπεδο για ομαλή μετάβαση στο νέο καθεστώς. Υποθέτει ότι ένα τέτοιο εγχείρημα μπορεί να δώσει στον μέτοχο περιθώριο 4 περίπου ετών για να μειώσει το ποσοστό του στο 25%, και τότε η Κυπριακή Δημοκρατία θα βγει κερδισμένη από την επένδυση του στην ΣΚΤ, θέση την οποία βασίζει στο ότι:

- Η ΣΚΤ είναι πλέον ο 100% μέτοχος στα 18 ΣΠΙ και ως εκ τούτου η οποιαδήποτε απόφαση για νομική συγχώνευση επαφίεται αποκλειστικά στην Επιτροπεία της ΣΚΤ,
- Μέχρι το τέλος του 2016 θα έχει αποπερατωθεί η κεντροποίηση όλων των κύριων Διευθύνσεων του ΣΠΤ και θα έχει επιτευχθεί η λειτουργική ενοποίηση,
- Η ΣΚΤ διατηρεί σημαντικό μαξιλάρι ασφαλείας ως ρευστότητα (περίπου €4 δις) το οποίο είναι σημαντικό για να καλύψει οποιοσδήποτε εκροές καταθέσεων που πιθανόν να προκύψουν από τη νομική συγχώνευση,
- Τα θετικά αποτελέσματα της εργασίας που γίνεται στις αναδιαρθρώσεις θα φανούν τα επόμενα 3-4 χρόνια,

---

²⁷ Η ΣΚΤ αναλαμβάνει να εξασφαλίσει όλες τις εγκρίσεις για εισαγωγή στο ΧΑΚ μέχρι τις 31/12/2016 προκειμένου να είναι σε θέση να ενταχθεί μέχρι τον Ιούνιο του 2017

- Από την στιγμή που θα υπήρχε πάντα το ενδεχόμενο της νομικής συγχώνευσης είτε λόγω λειτουργικών είτε εποπτικών απαιτήσεων θα είναι πάντα στον αέρα το επιχειρηματικό σχέδιο της ΣΚΤ.

Αποσκοπώντας στην περαιτέρω λειτουργική ενοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, η Επιτροπεία της ΣΚΤ σε συνεδρία της στις 20/12/2016, αποφάσισε όπως προχωρήσει στη σύγκλιση Ειδικής Συνέλευσης στις 30/12/2016 για λήψη απόφασης αναφορικά με τη νομική συγχώνευση της ως η αποδεχόμενη εταιρεία με τα δεκαοκτώ ΣΠΙ.

Πιο συγκεκριμένα τα πρακτικά της συνεδρίας αναφέρουν ότι,

“Η Επιτροπεία αποφάσισε όπως η Τράπεζα προβεί, ως η αποδεχόμενη εταιρεία, σε συγχώνευση με τα δεκαοκτώ (18) Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ), ως αυτά αναφέρονται πιο κάτω, συμφώνως των προνοιών του Μέρους Χ (άρθρα 49Γ-49ΣΤ) του περι Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου του 1985, ως έχει τροποποιηθεί. Για τον πιο πάνω σκοπό, η Επιτροπεία αποφασίζει όπως προχωρήσει στη σύγκλιση Ειδικής Γενικής Συνέλευσης για λήψη απόφασης αναφορικά με τη συγχώνευση της ως η αποδεχόμενη εταιρεία με τα δεκαοκτώ (18) ΣΠΙ (μεταφέρουσες εταιρείες). Η Ειδική Γενική Συνέλευση καθορίζεται από την Επιτροπεία για τις 30/12/2016, μέρα Παρασκευή και ώρα 12.30 στην αίθουσα συνεδριάσεων Β, στο 2^ο όροφο των Κεντρικών Γραφείων της ΣΚΤ στην οδό Γρηγόρη Αυξεντίου 8, 1096, Λευκωσία.”

Πριν την πραγματοποίηση της Ειδικής Γενικής Συνέλευσης της ΣΚΤ, πραγματοποιήθηκαν την ίδια ημέρα Ειδικές Γενικές Συνελεύσεις εκάστου από τα 18 ΣΠΙ, τα οποία αποφάσισαν την συγχώνευση τους με την ΣΚΤ.

Σημειώνεται ότι με βάσει τα ανωτέρω, η Επιτροπεία της ΣΚΤ μετά την λήψη της προκαταρκτικής απόφασης της ΕΚΤ για έγκριση από 1/7/2017 της νομικής συγχώνευσης μεταξύ της ΣΚΤ και των 18 ΣΠΙ και με στόχο την διασφάλιση της βιωσιμότητας της ΣΚΤ καθώς και τον εξορθολογισμό του δικτύου της αποφάσισε στις 28/6/2017 το κλείσιμο 83 υποκαταστημάτων σε Παγκύπρια βάση, μειώνοντας τον συνολικό αριθμό τους στα 160 από 243 που ήταν στα τέλη Ιουνίου 2016, από τα οποία μόνο 127 θα λειτουργούσαν καθημερινά με πλήρες ωράριο, Συγκριτικά αναφέρεται ότι το συνολικό δίκτυο καταστημάτων των υπόλοιπων πιστωτικών ιδρυμάτων κατά την υπό επισκόπηση περίοδο ανέρχεται στα 262.

Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι στη Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΣΚΤ ημερ. 17/7/2017 ψηφίστηκε όπως η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ / Cooperative Central Bank Ltd μετονομασθεί σε Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ / Cyprus Cooperative Bank Ltd.

Σε ενημερωτικό του σημείωμα ο Αν. Έφορος Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών, με ημερ. 21/7/2017, και θέμα την “Αναδιοργάνωση/Συγχώνευση Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ)” ενημερώνει τις διάφορες επίσημες αρχές ότι τα 18 ΣΠΙ (οι μεταφέρουσες εταιρείες και οι οποίες αναφέρονται ονομαστικά) έχουν συγχωνευθεί με τη ΣΚΤ (η αποδεχόμενη εταιρεία) και για το λόγο αυτό ακυρώθηκε η εγγραφή τους και έχουν διαλυθεί από τις 21/7/2017. Επίσης στο σημείωμα αναφέρεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 49ΣΤ του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου η εγγραφή της συμφωνίας συγχώνευσης από τον Έφορο Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών την 21/7/2017 αποτελεί επαρκή απόδειξη της μεταφοράς όλων των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού των μεταφερουσών εταιρειών στην αποδεχόμενη εταιρεία, καθώς και ότι η αποδεχόμενη εταιρεία διαδέχεται τις μεταφέρουσες εξολοκλήρου σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και ότι όλες οι πράξεις, τα συμβόλαια και τα άλλα έγγραφα τους θα συνεχίσουν να ισχύουν.

Για την πιο εύκολη κατανόηση του ρυθμού μείωσης του αριθμού των ΣΠΙ, παρατίθεται παρακάτω διαχρονικά η εξέλιξη αυτή:

31/12/2002	→	363
31/12/2007	→	170
31/12/2012	→	96
31/3/2014	→	18
31/7/2017	→	1

4.1 Επισημάνσεις

Είναι αυτονόητο και πασιφανές ότι εάν ο ΣΠΤ προχωρούσε το 2013 με την απόφαση της δημιουργίας μόνο μιας τράπεζας, μπορεί στο αρχικό στάδιο να ‘χανόταν’ κάποιος χρόνος για να επιτευχθεί η λειτουργική ενσωμάτωση των 96 ΣΠΙ σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, αλλά θα είχε μετέπειτα κερδηθεί σημαντικός χρόνος για να αφοσιωθεί ο ΣΠΤ

στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού του μοντέλου, μείωσης του λειτουργικού του κόστους και της πιο άμεσης και αποτελεσματικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων του δανειακού χαρτοφυλακίου .

Είναι ξεκάθαρο ότι το 2013 υπερίσχυσαν πολιτικές σκοπιμότητες προερχόμενες από τα πολιτικά κόμματα για διατήρηση αριθμού ΣΠΙ, που σε συνδυασμό με τις πιέσεις που έβαζαν οι συνεργατιστές και οι διοικούντες το ΣΠΤ με σκοπό τη διατήρηση των προνομίων τους και για εξυπηρέτηση των προσωπικών τους συμφερόντων, τις εμμονές της διοίκησης της ΚΤΚ και τη μη τήρηση σκληρής στάσης και σύμπλευσης με την πρόταση της Τροϊκα αλλά και την ατολμία / αδυναμία της κυβέρνησης να επιβάλει την εισήγηση της Τροϊκα για την δημιουργία μιας τράπεζας το 2013 αντί των 18 ΣΠΙ, ταλαιπώρησαν το ΣΠΤ, τους πελάτες του και κυρίως τον κύπριο φορολογούμενο πολίτη για αρκετό χρονικό διάστημα με τη διατήρηση “μικρών βασιλείων” και στρεβλώσεων και το πιο σημαντικό είναι ότι χάθηκε πολύτιμος χρόνος, ο οποίος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση των σημαντικών προκλήσεων που αντιμετώπιζε ο ΣΠΤ, ιδιαίτερα αυτό της αποτελεσματικής διαχείρισης των ΜΕΧ, που θα μπορούσαν να επιφέρουν την σωστότερη διαχείριση της τράπεζας και θα ενίσχυαν την βιωσιμότητα της.

5. ΟΙ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Στα πλαίσια των αποφάσεων των αρμοδίων αρχών της Κύπρου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2013 για την ανακεφαλαιοποίηση του Κυπριακού Τραπεζικού Συστήματος, εγκρίθηκε η ενίσχυση του ΣΠΤ από το κυπριακό κράτος με ποσό €1,5 δις.

Το ποσό αυτό θα εχορηγείτο, υπό μορφή δανείου, από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προς το κυπριακό κράτος, ως μέρος ενός πακέτου βοήθειας προς την Κύπρο, το οποίο προβλεπόταν στο Μνημόνιο Συναντίληψης που υπογράφηκε μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών.

Με σκοπό να διασφαλιστεί η κατά το δυνατόν καλύτερη διαχείριση της συμμετοχής του Κράτους στην ιδιοκτησιακή δομή του ΣΠΤ, η Κυπριακή Κυβέρνηση ανέλαβε ορισμένες βασικές δεσμεύσεις ως μέρος της εγκριθείσας στρατηγικής για ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση του Συνεργατισμού.

Ξεχωρίζουμε τρεις από αυτές τις δεσμεύσεις των οποίων η υλοποίηση (το 2013) απέβλεπε στην εξυγίανση και βιωσιμότητα του ΣΠΤ και παράλληλα διασφάλιζε για το

κράτος αρμοδιότητες και έλεγχο στις υπό διαμόρφωση στρατηγικές και πολιτικές του ΣΠΤ.

- (1) Η δια Νόμου σύσταση και λειτουργία Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων.
- (2) Η διασφάλιση της ανάπτυξης και αποτελεσματικής εφαρμογής από τον ΣΠΤ Σχεδίου Αναδιάρθρωσης (Restructuring Plan) με σκοπό την εξυγίανση του Τομέα. Το Σχέδιο θα συνδυαζόταν με Κατάλογο Δεσμεύσεων (List of commitments) που περιείχε αναγκαίες ενέργειες για υλοποίηση του Σχεδίου.
- (3) Η υπογραφή Συμφωνίας Πλαισίου Συνεργασίας (Relationship Framework Agreement) μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ (ως εκπροσώπου του ΣΠΤ), που να διέπει τις αρμοδιότητες και το ρόλο των δύο μερών.

Ας σημειωθεί ότι εκπρόσωπος του κράτους για την υλοποίηση των πιο πάνω ήταν το Υπουργείο Οικονομικών. Πιο κάτω παρατίθενται και αξιολογούνται βασικά συστατικά στοιχεία των υποχρεώσεων του Υπουργείου Οικονομικών με έμφαση στο ρόλο που το κράτος αναμενόταν να διαδραματίσει ως κύριος μέτοχος του ΣΠΤ στην αναδιάρθρωση και εξυγίανση του Τομέα.

5.1 Σύσταση και Λειτουργία Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Στις 5/9/2013 εγκρίθηκε από την Κυπριακή Βουλή ο Νόμος για Σύσταση και Λειτουργία της Μονάδας Διαχείρισης.

Η Μονάδα συστάθηκε, στελεχώθηκε και λειτούργησε εντός του Υπουργείου Οικονομικών (ως προβλεπόταν στο Νόμο). Τα στελέχη της Μονάδας απασχολούντο πλήρως και αποκλειστικά με την επίτευξη των σκοπών και την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων της Μονάδας.

5.1.1 Σκοπός της Μονάδας Διαχείρισης

- (1) Η διαχείριση της συμμετοχής της Δημοκρατίας ως μετόχου στην ιδιοκτησιακή δομή των πιστωτικών ιδρυμάτων
- (2) Η παρακολούθηση και εφαρμογή, σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα, των διατάξεων του περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμου.

- (3) Η διασφάλιση της μέγιστης δυνατής απόδοσης της συμμετοχής της Δημοκρατίας, ως μετόχου, στην ιδιοκτησιακή δομή πιστωτικών ιδρυμάτων.
- (4) Η ενδυνάμωση της δυνατότητας του πιστωτικού ιδρύματος να λειτουργεί ως δρώσα οικονομική μονάδα.
- (5) Η διασφάλιση της συμμόρφωσης με οποιουσδήποτε όρους τίθενται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την παροχή κρατικής ενίσχυσης
- (6) Η εκτέλεση κατ' εξουσιοδότηση του Υπουργού οποιωνδήποτε καθηκόντων ή εξουσιών που προβλέπονται στον περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμο.

5.1.2 Αρμοδιότητες της Μονάδας Διαχείρισης

Η Μονάδα έχει μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες αρμοδιότητες

- Την εκτέλεση των σκοπών της Μονάδας
- Τη σύναψη γραπτών συμφωνιών με τα πιστωτικά ιδρύματα, στις οποίες περιέχονται όλες οι λεπτομέρειες και όροι παροχής της περιεχόμενης κεφαλαιακής ενίσχυσης.
- Την παρακολούθηση και αξιολόγηση των σχεδίων αναδιάρθρωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Την υποβολή εισηγήσεων προς τον Υπουργό για τα κριτήρια και την υπόδειξη κατάλληλων προς διορισμό προσώπων ως μελών του Διοικητικού Οργάνου του πιστωτικού ιδρύματος.
- Τη συμμετοχή του προϊσταμένου της Μονάδας, ως παρατηρητή χωρίς δικαίωμα ψήφου, στις συνεδρίες του Διοικητικού Οργάνου του πιστωτικού ιδρύματος.
- Την αξιολόγηση και παρακολούθηση της οικονομικής αξίας της συμμετοχής της Δημοκρατίας σε πιστωτικό ίδρυμα.

Για να διασφαλίζεται η καλύτερη παρακολούθηση, από τη Μονάδα, της εφαρμογής και προόδου των σχεδίων αναδιάρθρωσης, το Διοικητικό Όργανο πιστωτικού ιδρύματος πρέπει να υποβάλλει στη Μονάδα, σε τριμηνιαία βάση, έκθεση προόδου σχετικά με τα σχέδια.

Με τη σειρά της η Μονάδα πρέπει να υποβάλλει προς τον Υπουργό ετήσια έκθεση πεπραγμένων αναφορικά με τη διαχείριση. Ο Υπουργός στη συνέχεια ενημερώνει το Υπουργικό Συμβούλιο και υποβάλλει την ετήσια έκθεση προς τον Πρόεδρο της Βουλής ο οποίος μπορεί να ζητήσει από τη Μονάδα ενημέρωση επί θεμάτων της αρμοδιότητας της.

5.2 Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα 2014

Η Διοίκηση της ΣΚΤ, ετοίμασε και υπέβαλε στις 30/1/2014 περιεκτικό Σχέδιο Αναδιάρθρωσης (ΣΑ) του ΣΠΤ. Στη συνέχεια το ΣΑ υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού) και εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2014.

Το ΣΑ ήταν το επιστέγασμα των πολλών ενεργειών που είχαν προηγηθεί το 2013 για ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ. Η υποβολή του ΣΑ ήταν μέρος των υποχρεώσεων που προβλέπονταν στο Μνημόνιο που υπογράφηκε με την Τροϊκα.

Το ΣΑ κάλυπτε όλα τα ουσιώδη θέματα σχετικά με αλλαγές στον ΣΠΤ που απέβλεπαν στην εξυγίανση και κερδοφόρα λειτουργία του Τομέα. Σε συντομία παρατίθενται πιο κάτω τα κύρια συστατικά στοιχεία του ΣΑ.

- Διατύπωση του σκοπού και της στρατηγικής του ΣΠΤ δηλαδή η αναδιάρθρωση του Τομέα έτσι που να καταστεί βιώσιμος και να γίνει ένα ζωτικό και δυναμικό κομμάτι του κυπριακού τραπεζικού συστήματος.
- Η ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ με κρατική ενίσχυση ύψους €1,5 δις. Το ποσό υπολογίσθηκε με βάση εκτιμήσεις PIMCO (δυσμενές σενάριο). Ως αποτέλεσμα, το κράτος θα αποκτούσε το 99% των μετοχών του ΣΠΤ.
- Η συγχώνευση των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ) από 93 (30/9/2013) σε 18 μέχρι το τέλος Μαρτίου 2014.
- Αναβάθμιση της Εταιρικής Διακυβέρνησης. Ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και ευθυνών της ΣΚΤ η οποία, θα αποκτούσε αυξημένες εξουσίες καθοδήγησης και ελέγχου των ΣΠΙ.
- Νέες πρόνοιες για την επιλογή και το διορισμό των μελών της Επιτροπείας (Διοικητικού Συμβουλίου) της ΣΚΤ καθώς και τον τρόπο λειτουργίας της Επιτροπείας.

- Ενίσχυση των εσωτερικών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων (risk management) και εσωτερικού ελέγχου (internal audit) σε επίπεδο ΣΚΤ και ΣΠΙ.
- Για το ζωτικότατο θέμα διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων (MEX), η δημιουργία αναλυτικού πλαισίου που να διέπει τη σύσταση και λειτουργία ειδικής κεντροποιημένης Υπηρεσίας για διαχείριση των MEX.
- Η διατύπωση αρχών που να διέπουν το ρόλο του ΣΠΤ στην ανάπτυξη (οικονομική και κοινωνική) στο χώρο όπου δραστηριοποιείται κατά τρόπο που να μη θέτει σε κίνδυνο την οικονομική του βιωσιμότητα.
- Η σημαντική μείωση των λειτουργικών δαπανών, περιλαμβανομένου του κόστους προσωπικού. Η σημαντική ετήσια μείωση του αριθμού των καταστημάτων.
- Η πώληση από τη ΣΚΤ των εμπορικών δραστηριοτήτων (που δεν ανήκουν στον πιστωτικό τομέα).
- Η διατύπωση χρηματοοικονομικών προβλέψεων σύμφωνα με τις οποίες ο ΣΠΤ θα επανερχόταν σε σημαντική κερδοφορία από το 2016. Οι προβλέψεις στηρίζονταν σε συντηρητικές παραδοχές, περιλαμβανομένων των εκτιμήσεων της PIMCO (δυσμενές σενάριο για επισφάλειες)

5.3 Κατάλογος Δεσμεύσεων 2013

Το Κυπριακό κράτος κοινοποίησε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης (ΣΑ) και Κατάλογο Δεσμεύσεων (ΚΔ) του 2013 ο οποίος περιέχει συγκεκριμένα μέτρα που το κράτος δεσμευόταν να εφαρμόσει προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική υλοποίηση του ΣΑ. Στον ΚΔ περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

- Περιορισμοί ή και απαγορεύσεις ως προς ορισμένες δραστηριότητες του ΣΠΤ.
- Περιορισμοί ή και απαγορεύσεις ως προς την καταβολή μερίσματος.
- Συγκεκριμένοι μηχανισμοί εξόδου του κράτους από το ΣΠΤ.
- Πολλά συγκεκριμένα μέτρα για διαμόρφωση πολιτικών που συνδέονται με τη διαχείριση κυρίως πιστωτικών κινδύνων. Σε αυτά περιλαμβάνονται και αυστηρές πρόνοιες για διαχείριση δανείων προς πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα.

- Ειδικά μέτρα για καλύτερη οργάνωση και διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, περιλαμβανομένων νομικών μέτρων για αύξηση των εισπράξεων από κακοπληρωτές οφειλέτες.
- Έξοδο του ΣΠΤ από εμπορικές (μη τραπεζικές) δραστηριότητες.
- Συγκεκριμένοι στόχοι για αριθμό υπαλλήλων (που θα έπρεπε να μειωθούν), για μείωση του αριθμού καταστημάτων, για μείωση λειτουργικών δαπανών και στόχους για τη σχέση κόστους προς εισόδημα (cost/income ratio).
- Περιορισμοί ως προς την προσφορά επιτοκίων για προσέλκυση καταθέσεων.
- Διορισμός Εντολοδόχου Παρακολούθησης (Monitoring Trustee), ο οποίος θα ήταν ανεξάρτητος από τον ΣΠΤ, θα εργαζόταν κάτω από τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θα υπόβαλλε κάθε τρίμηνο εκθέσεις σε σχέση με την πρόοδο υλοποίησης των δεσμεύσεων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Υπουργείο Οικονομικών.

5.4 Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας

Στις 5/12/2013 υπογράφηκε μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και της ΣΚΤ η Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας (ΣΠΣ). Η ΣΠΣ συνδέεται με την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ ως αποτέλεσμα της οποίας το κράτος απέκτησε το 99% των μετοχών του Τομέα και εγκρίθηκε από την Τροϊκα. Παρόμοια Πλαίσια Συνεργασίας υπογράφηκαν και σε άλλες χώρες που εντάχθηκαν σε πρόγραμμα στήριξης από την Τροϊκα (Ιρλανδία, Ελλάδα).

Στη ΣΠΣ περιέχονται οι όροι οι οποίοι διέπουν τη σχέση μεταξύ ΣΚΤ και Μονάδας Διαχείρισης (Υπουργείου Οικονομικών) και αφορούν θέματα μεταξύ άλλων,

- Την Εταιρική Διακυβέρνηση της ΣΚΤ.
- Την Διαμόρφωση και έγκριση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης
- Τις βασικές υποχρεώσεις που πηγάζουν από το Σχέδιο.
- Την παρακολούθηση της εφαρμογής του Σχεδίου, ιδιαίτερα ως προς το προφίλ κινδύνων της ΣΚΤ.
- Τη συγκατάθεση της Μονάδας Διαχείρισης επί ουσιαστών θεμάτων.

Ως προς το τελευταίο θέμα παροχής συγκατάθεσης από τη Μονάδα επί ουσιαστών θεμάτων, στα εν λόγω θέματα περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- (i) Το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης και οποιεσδήποτε τροποποιήσεις ή επεκτάσεις του Σχεδίου.
- (ii) Ουσιαστικές αποφάσεις και ενέργειες από πλευράς ΣΚΤ που συνιστούν απόκλιση από το Σχέδιο ή θέτουν σε κίνδυνο την εφαρμογή του Σχεδίου.
- (iii) Η στρατηγική του ΣΠΤ για ανάληψη κινδύνων και οποιεσδήποτε αλλαγές στη στρατηγική που αποβλέπουν στη συμμόρφωση με το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης.
- (iv) Οι πολιτικές του ΣΠΤ που διέπουν τις σχέσεις του Τομέα με πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα και οποιεσδήποτε αλλαγές στην εν λόγω πολιτική.
- (v) Οποιοσδήποτε ουσιαστικές αλλαγές στην οργάνωση του ΣΠΤ περιλαμβανομένων και αναδιαρθρώσεων.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για σκοπούς συγκατάθεσης προβλεπόταν συγκεκριμένη διαδικασία με την υποβολή γραπτού αιτήματος (consent request in writing). Επιπρόσθετα, μαζί με το αίτημα θα έπρεπε να συνυποβάλλονται όλα τα αναγκαία έγγραφα και πληροφορίες.

Πέραν των πιο πάνω, στη συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας υπήρχαν ειδικές πρόνοιες για την εφαρμογή του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης από τη ΣΚΤ και την παρακολούθηση της εφαρμογής του Σχεδίου. Επισημαίνουμε τις κυριότερες από τις εν λόγω πρόνοιες,

- (i) Το Διοικητικό Συμβούλιο και ο Γεν. Διευθυντής της ΣΚΤ έχουν την ευθύνη για διαμόρφωση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης καθώς και για εισηγήσεις τροποποίησης του.
- (ii) Το Σχέδιο θα πρέπει να υποβάλλεται στη Μονάδα Διαχείρισης για μελέτη και έγκριση. Η Μονάδα έχει το δικαίωμα να ζητήσει τροποποιήσεις στο Σχέδιο πριν την έγκριση. Στην συνέχεια το Σχέδιο υποβάλλεται μέσω του Υπουργείου Οικονομικών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τελική έγκριση.
- (iii) Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΣΚΤ θα έχει την ευθύνη εφαρμογής του Σχεδίου μετά την έγκρισή του. Η Μονάδα Διαχείρισης δεν θα επεμβαίνει στη διεξαγωγή των καθημερινών εργασιών της ΣΚΤ (day-to-day business).

(iv) Η Τράπεζα θα παρέχει έγκαιρα και σε τακτική βάση στη Μονάδα Διαχείρισης ακριβείς πληροφορίες σε σχέση με την πρόοδο στην εφαρμογή του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και γενικά τις επιδόσεις της Τράπεζας σε σχέση με τους προκαθορισμένους στόχους.

Στις 29 Μαΐου 2015 υπογράφηκε αναθεωρημένη Συμφωνία Σχεδίου Συνεργασίας με την προσθήκη προνοιών που καθιστούσαν πιο ενισχυμένο το ρόλο της Μονάδας Διαχείρισης στην παρακολούθηση και έλεγχο των εργασιών της ΣΚΤ.

Πιο συγκεκριμένα, προστέθηκαν οι ακόλουθες αλλαγές:

- (1) Πρόνοια για αποστολή από την ΣΚΤ προς τη Μονάδα περισσότερων και πιο αναλυτικών αναφορών και καταστάσεων σε σχέση με καταθέσεις, χορηγήσεις, πρόσθετες εκθέσεις προόδου για υλοποίηση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης.
- (2) Έγκριση της Μονάδας Διαχείρισης για την πρόσληψη νέου προσωπικού στο ΣΠΤ.
- (3) Συμμετοχή των λειτουργών της Μονάδας ως παρατηρητές, σε όλες της Επιτροπές του Διοικητικού Συμβουλίου της ΣΚΤ.

5.5 Αναθεώρηση Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και Καταλόγου Δεσμεύσεων (2015)

Μετά από ελέγχους που διενεργήθηκαν από την ΕΚΤ το 2015, ζητήθηκε από την ΣΚΤ η διενέργεια πρόσθετων προβλέψεων ύψους € 471 εκ. (έλεγχος Asset Quality Review - AQR). Επιπρόσθετα, αυξήθηκαν οι απαιτήσεις για ελάχιστα ίδια κεφάλαια (Common Equity Tier 1 - CET1) από 9.79% σε 12.25% (έλεγχος Supervisory Review and Evaluation Process - SREP).

Ως αποτέλεσμα, κρίθηκε από το Κυπριακό κράτος ως αναγκαία η ενίσχυση του κεφαλαίου του ΣΠΤ (πρόσθετη ανακεφαλαιοποίηση) με το ποσό των €175 εκ. Το ποσό αυτό θα παρεχόταν από το Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης της Κύπρου.

Η ενέργεια αυτή αποτέλεσε το έναυσμα για πρόσθετες απαιτήσεις, από τις εποπτικές αρχές, για αναβαθμισμένες ενέργειες από πλευράς ΣΚΤ με σκοπό την καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση, την ενίσχυση των εσωτερικών ελέγχων (ιδιαίτερα για διαχείριση κινδύνων) και την αυξημένη λειτουργική αποδοτικότητα. Ζητήθηκε επίσης η υλοποίηση συγκεκριμένου προγράμματος εξόδου του κράτους από την ιδιοκτησία του ΣΠΤ.

Τα πιο πάνω ενσωματώθηκαν σε αναθεωρημένο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης (ΣΑ) και νέο Κατάλογο Δεσμεύσεων (ΚΔ), τα οποία εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 18/12/2015. Ο νέος ΚΔ υπογράφηκε από τον Υπουργό Οικονομικών και τον Αντιπρόεδρο της ΣΚΤ.

Κύρια χαρακτηριστικά των αναθεωρημένων ΣΑ και ΚΔ ήταν τα ακόλουθα:

- Οι επιτροπείες των 18 ΣΠΙ θα αποτελούνται μόνο από 3 εκτελεστικά μέλη που θα διορίζονται από τη ΣΚΤ. Προηγουμένως, στις Επιτροπείες υπήρχαν 2 εκτελεστικά και 3 ανεξάρτητα μέλη τα οποία δεν ελέγχονταν πλήρως από τη ΣΚΤ.
- Να προωθηθεί η πλήρης κεντροποίηση πολλών Υπηρεσιών του ΣΠΤ και ιδιαίτερα των Υπηρεσιών Κινδύνων και Εσωτερικού Ελέγχου σε επίπεδο ΣΚΤ (κατάργηση των αντιστοίχων Υπηρεσιών σε επίπεδο ΣΠΙ).
- Λειτουργική ενοποίηση των 18 ΣΠΙ και της ΣΚΤ. Μεταφορά του προσωπικού όλων των ΣΠΙ στη ΣΚΤ.
- Ανακατανομή του προσωπικού στον ΣΠΤ με στόχο την ενίσχυση των κεντροποιημένων Υπηρεσιών, ιδιαίτερα της Υπηρεσίας Διαχείρισης ΜΕΧ.
- Μείωση του κόστους προσωπικού, λειτουργικών εξόδων και αριθμού καταστημάτων.
- Υιοθέτηση συγκεκριμένου προγράμματος (με σαφή χρονοδιαγράμματα) για σταδιακή διάθεση της συμμετοχής του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο του ΣΠΤ, αρχίζοντας από τον Ιούνιο του 2017. Η διάθεση έπρεπε να γίνει προς το ευρύ κοινό μέσω της εισαγωγής των μετοχών στο ΧΑΚ ή εναλλακτικά προς θεσμικούς επενδυτές με ιδιωτική τοποθέτηση.
- Επαναλαμβάνεται ο ουσιαστικός ρόλος που αναμένεται να διαδραματίσει ο Εντολοδόχος Παρακολούθησης για συνεχή και πλήρη ενημέρωση, των Εποπτικών Αρχών επί της υλοποίησης των δεσμεύσεων.
- Επισημαίνεται ιδιαίτερα η δέσμευση του Υπουργείου Οικονομικών να παρέχει προς τον Εντολοδόχο όλη την αναγκαία βοήθεια, υποστήριξη και πληροφορίες για να μπορέσει να εκτελέσει τα καθήκοντα του.

5.6 Ο ρόλος του Κυπριακού Κράτους

Από τη πιο πάνω συνοπτική παρουσίαση των διαφόρων εγγράφων και νομοθετικών ρυθμίσεων διαφαίνεται ο ουσιαστικός ρόλος που το Υπουργείο Οικονομικών αναμενόταν να διαδραματίσει στη διάσωση, εξυγίανση και ανάπτυξη του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα.

Οι σχετικές υποχρεώσεις που ανέλαβε το Υπουργείο συνδέονται με τις απαιτήσεις που έθεσαν η Τροϊκα και οι Ευρωπαϊκές Αρχές (περιλαμβανομένης της ΕΚΤ) ως προϋπόθεση για παροχή πιστωτικών διευκολύνσεων προς το κράτος για υποστήριξη (ανακεφαλαιοποίηση) του ΣΠΤ.

Αναμενόταν ότι το κράτος ως ο κύριος μέτοχος του ΣΠΤ (κάτοχος του 99% των μετοχών) θα διαδραμάτιζε ουσιαστικό ρόλο στον αποτελεσματικό χειρισμό των προβλημάτων που αντιμετώπιζε ο ΣΠΤ με δύο τρόπους:

- 1) Να διασφαλίζει την ποιοτική επάρκεια του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης και του σχετικού Καταλόγου Δεσμεύσεων. Επισημαίνουμε ότι για το ΣΑ ή/και αλλαγές στο ΣΑ θα έπρεπε να δοθεί η συγκατάθεση (έγκριση) του Υπουργείου Οικονομικών. Προς τούτο, η Μονάδα Διαχείρισης Υπουργείου είχε λόγο και άποψη στη διαμόρφωση της στρατηγικής της ΣΚΤ (αυτό προβλεπόταν στη Συμφωνία για Πλαίσιο Συνεργασίας).
- 2) Μέσω της Μονάδας Διαχείρισης, το Υπουργείο είχε όλα τα μέσα και πληροφορίες για να παρακολουθεί στενά την πορεία των πραγμάτων στο ΣΠΤ, να εντοπίζει τυχόν σοβαρές αδυναμίες και αποκλίσεις από το ΣΑ, να ζητά εξηγήσεις και να διασφαλίζει την προώθηση διορθωτικών μέτρων σε συνεννόηση με τις εποπτικές αρχές. Τα διορθωτικά μέτρα μπορούσαν να καλύπτουν όλο το φάσμα των στρατηγικών περιλαμβανομένης της Εταιρικής Διακυβέρνησης (π.χ σύνθεση και λειτουργία της Επιτροπείας)

Σημειώνεται επίσης, ότι ο Κατάλογος Δεσμεύσεων αφορούσε τόσο την ΣΚΤ όσο και το Υπουργείο Οικονομικών αφού υπογράφηκε από τον Υπουργό και τον Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ.

Στο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης που εγκρίθηκε από τις εποπτικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 31/1/2014, προβλεπόταν η επιβολή μέτρων λογοδοσίας (Accountability) για την νέα Διοίκηση και Διεύθυνση της ΣΚΤ. Ως πρώτο και βασικό βήμα, θα έπρεπε η νέα Επιτροπεία και η νέα Διεύθυνση να τύχουν αξιολόγησης από

το Υπουργείο Οικονομικών σε διαβούλευση με την ΚΤΚ. Μεταξύ των δύο μερών θα έπρεπε, επίσης, να συμφωνηθούν ένα σύνολο κριτηρίων με βάση τα οποία θα αξιολογούνταν τα υποψήφια διευθυντικά στελέχη και με την κατάλληλη διαδικασία θα επιλέγονταν οι καλύτεροι για επαναδιορισμό.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, η Ερευνητική Επιτροπή διαπιστώνει ότι δεν υπήρχε συμμόρφωση προς τις πιο πάνω βασικές αρχές για κοινή αξιολόγηση των νέων μελών της Επιτροπείας και της Διεύθυνσης από το Υπουργείο Οικονομικών και την ΚΤΚ. Από τις καταθέσεις του Διοικητή της ΚΤΚ την περίοδο 2013-2014 και της Διοικητού από το 2014 και αργότερα διαφαίνεται η διαφωνία τους για την διαδικασία επιλογής και την ποιοτική επάρκεια ανωτάτων στελεχών της ΣΚΤ.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Είναι απόλυτα σαφές ότι μέσα από τις πιο πάνω ρυθμίσεις επιδιωκόταν η προστασία της συμμετοχής του κράτους στη κεφαλαιακή δομή του ΣΠΤ η οποία συνδεόταν με την εξυγίανση και βιωσιμότητα του τομέα. Η επιδίωξη αυτή στηριζόταν σε δύο βασικούς πυλώνες:

- Πρώτο, τη συμμετοχή του κράτους στη διαμόρφωση της στρατηγικής και πολιτικών για το ΣΠΤ αφού το κράτος θα έπρεπε να εγκρίνει, με σχετική συγκατάθεση, το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης (ή αργότερα οποιοσδήποτε τροποποιήσεις) και στη συνέχεια το Σχέδιο να υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τελική έγκριση.
- Δεύτερο, τη στενή παρακολούθηση της υλοποίησης του Σχεδίου από τη Μονάδα Διαχείρισης με σκοπό τη λήψη διορθωτικών μέτρων σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων από τους στρατηγικούς στόχους. Προς αυτή την κατεύθυνση, θα έπρεπε να γίνεται τακτική και περιεκτική ενημέρωση του Υπουργού Οικονομικών, του Υπουργικού Συμβουλίου και της Βουλής.

6.1 Στρατηγικές μετά το 2013

Σε σχέση με τη στρατηγική, το Υπουργείο Οικονομικών ακολουθώντας τις συμφωνημένες διαδικασίες, έδωσε τη συγκατάθεσή του για το περιεχόμενο του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης (και το σχετικό Κατάλογο Δεσμεύσεων) στις αρχές του 2014

και στο αναθεωρημένο Σχέδιο στο τέλος του 2015 (σε συνάρτηση με την πρόσθετη ανακεφαλαιοποίηση του 2015).

Οι εγκριθείσες στρατηγικές κάλυπταν όλους τους ουσιώδεις τομείς των εργασιών του ΣΠΤ με έμφαση στην εταιρική διακυβέρνηση, τη διαχείριση των κινδύνων, ιδιαίτερα του πιστωτικού και των ΜΕΧ και την επάνοδο του ΣΠΤ σε επικερδή λειτουργία.

Η Ερευνητική Επιτροπή αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα κρίνει ότι το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης κάλυπτε επαρκώς τις αναγκαίες στρατηγικές για ανάκαμψη του ΣΠΤ. Επισημαίνει μόνο ότι θα ήταν καλύτερη διευθέτηση, από πλευράς αναδιοργάνωσης, η συγχώνευση των ΣΠΙ από την αρχή (2013) σε μια νομική οντότητα αντί σε 19 μονάδες (18 ΣΠΙ και η ΣΚΤ) και στη συνέχεια η ενοποίησή τους σε μια το 2017. Ως φάνηκε εκ των υστέρων, η ενοποίηση σε δύο φάσεις δημιούργησε στην μεν πρώτη φάση κάποια λειτουργικά προβλήματα και στη συνέχεια (στη δεύτερη φάση) σπατάλη χρόνου. Αυτό το λάθος αναγνωρίστηκε από μέλη της Διοίκησης της ΣΚΤ κατά τις καταθέσεις τους ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εισήγηση για πλήρη ενοποίηση από το 2013 περιεχόταν και στην έκθεση της Ανεξάρτητης Επιτροπής για το Μέλλον του Τραπεζικού Τομέα που συνεστήθηκε το 2012 από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Δυστυχώς δεν υιοθετήθηκε τότε η εισήγηση λόγω αντιδράσεων από Συνεργατιστές (με την υποστήριξη κομματικών παραγόντων) οι οποίοι ήθελαν να διατηρήσουν τα “βασίλεια” (όρος που χρησιμοποιήθηκε σε καταθέσεις ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής) και να συνεχίσουν τις κακές πρακτικές των προηγούμενων χρόνων. Επ’ αυτού του θέματος, η τότε κυβέρνηση ενέδωσε στις πολιτικές πιέσεις, γεγονός που επηρέασε, σε κάποιο βαθμό, αρνητικά την πορεία του ΣΠΤ.

6.2 Παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής

Ως προβλεπόταν στη σχετική με τη σύσταση της Μονάδας Διαχείρισης νομοθεσία, η εν λόγω Μονάδα είχε ευρείες αρμοδιότητες μεταξύ των οποίων η αξιολόγηση και παρακολούθηση της οικονομικής αξίας της συμμετοχής της Δημοκρατίας στον ΣΠΤ. Προς τούτο το Διοικητικό Όργανο της ΣΚΤ θα έπρεπε να υποβάλλει στη Μονάδα, σε τριμηνιαία βάση, έκθεση προόδου σχετικά με τα Σχέδια Αναδιάρθρωσης. Με τη σειρά της η Μονάδα έπρεπε να υποβάλλει προς τον Υπουργό ετήσια έκθεση πεπραγμένων αναφορικά με τη διαχείριση.

Για καλύτερη ενημέρωση, ο προϊστάμενος της Μονάδας συμμετείχε ως παρατηρητής χωρίς δικαίωμα ψήφου στις συνεδρίες της Επιτροπείας της ΣΚΤ.

Το 2015 όταν υπογράφηκε αναθεωρημένο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης, ο ρόλος της Μονάδας Διαχείρισης ενισχύθηκε ως προς την παρακολούθηση και έλεγχο των εργασιών της ΣΚΤ. Σημειώνεται η λήψη περισσότερων αναφορών και πληροφοριών από τη ΣΚΤ και η συμμετοχή (παρακολούθηση) των λειτουργιών της Μονάδας σε όλες τις Επιτροπές του Διοικητικού Συμβουλίου της ΣΚΤ.

Στην πορεία των πραγμάτων και ως μέρος της παρακολούθησης από τη Μονάδα, θα έπρεπε να εντοπίζονται αποφάσεις και ενέργειες από πλευράς ΣΚΤ που συνιστούσαν απόκλιση από το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης ή έθεταν σε κίνδυνο την εφαρμογή του Σχεδίου.

Αξιολογώντας μέσα από τον πιο πάνω φακό (καθήκοντα) τις ενέργειες της Μονάδας, η Ερευνητική Επιτροπή κατέληξε σε ορισμένα συμπεράσματα που παρατίθενται πιο κάτω. Να σημειωθεί ότι η αξιολόγηση έγινε σε σχέση κυρίως με τις δυο πιο σημαντικές στρατηγικές επιδιώξεις στο ΣΠΤ δηλαδή την αναβάθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης και τη σημαντική μείωση των ΜΕΧ.

Μελετώντας όλες τις ετήσιες εκθέσεις για μια πενταετία, της Μονάδας Διαχείρισης, η Ερευνητική Επιτροπή δεν εντόπισε σε καμία έκθεση μια ουσιαστική και εκτεταμένη αναφορά στις αδυναμίες και προβλήματα στην εταιρική διακυβέρνηση της ΣΚΤ. Οι αδυναμίες αυτές αναφέρονταν σε πολλές εκθέσεις των εποπτικών αρχών για τη ΣΚΤ, τις οποίες έπρεπε να γνωρίζει ο προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης (On-Site Inspections, SREP, Thematic Reviews, Asset Quality Reviews). Διαπιστώνονται επίσης από διάφορα γεγονότα όπως οι πολλές παραιτήσεις μελών της Επιτροπείας και του πρώτου Γενικού Διευθυντή καθώς και ο προβληματικός τρόπος λειτουργίας της Επιτροπείας που ήταν εύκολο να εντοπισθεί από τον Προϊστάμενο της Μονάδας Διαχείρισης, ο οποίος παρακολουθούσε τις συνεδρίες του Διοικητικού Συμβουλίου.

Σε επανειλημμένες ερωτήσεις των μελών της Ερευνητικής Επιτροπής επί του πιο πάνω θέματος, ο προϊστάμενος της Μονάδας προέβαλλε συνεχώς τη δικαιολογία ότι το θέμα της εταιρικής διακυβέρνησης ήταν εκτός της αρμοδιότητας της Μονάδας και του Υπουργείου Οικονομικών. Επεδίωκε μάλιστα να αποδώσει ολόκληρη την ευθύνη στα εποπτικές αρχές. Την ίδια περίπτωση άποψη διατύπωσε και ο Υπουργός Οικονομικών τόσο σε αλληλογραφία του με τις εποπτικές αρχές όσο και στην κατάθεσή

του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής. Είναι προφανές ότι τόσο ο Υπουργός όσο και η Μονάδα Διαχείρισης ήθελαν να απαλλαγούν οποιασδήποτε ευθύνης για τις αδυναμίες στη Διοίκηση του ΣΠΤ και την απουσία διορθωτικών μέτρων από πλευράς του μετόχου.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι μετά από το βομβαρδισμό του Υπουργείου Οικονομικών με επικρίσεις από τις εποπτικές αρχές, για τη φτωχή εταιρική διακυβέρνηση στη ΣΚΤ, η Μονάδα Διαχείρισης υπόβαλε έκθεση στις 16/7/2018 για να δικαιολογήσει τους διορισμούς των μελών της Επιτροπείας και της Ανώτερης Διεύθυνσης. Η έκθεση δηλαδή υποβλήθηκε όταν η ΣΚΤ είχε ήδη οδηγηθεί στο κλείσιμο! Όπως αναφέρεται πιο πάνω, στις ετήσιες εκθέσεις της Μονάδας δεν εντοπίζονται προβληματισμοί για την εταιρική διακυβέρνηση στη ΣΚΤ παρά τα σοβαρά γεγονότα που έλαβαν χώρα στα προηγούμενα χρόνια, όπως οι πολλές παραιτήσεις μελών της Επιτροπείας και τα σχετικά επικριτικά σχόλια των εποπτικών αρχών.

Πέραν από το γεγονός ότι η πιο πάνω έκθεση υποβλήθηκε πολύ αργά, σε αυτή επιχειρείται η απόδοση ευθυνών σε όλους, Βουλή και εποπτικές αρχές, εκτός από το Υπουργείο Οικονομικών. Δεν γίνεται καμία αναφορά στην ευθύνη του Υπουργείου για την επιλογή των υποψηφίων (τα κριτήρια επιλογής και ο κατάλογος ετοιμάζονταν από το Υπουργείο) αλλά και αργότερα, μετά το 2013, για αξιολόγηση και διορισμό μελών της Επιτροπείας από τη Γενική Συνέλευση όπου ο λόγος ανήκε στον εκπρόσωπο του κράτους δηλαδή το Υπουργείο Οικονομικών.

Η Ερευνητική Επιτροπή δεν συμερίζεται τις θέσεις του Υπουργού Οικονομικών και του προϊστάμενου της Μονάδας Διαχείρισης για διάφορους λόγους. Καταγράφουμε πιο κάτω τους πιο σημαντικούς:

- Στη συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας περιέχονται όροι που διέπουν τη σχέση μεταξύ της ΣΚΤ και Μονάδας Διαχείρισης (Υπουργείο Οικονομικών) που αφορούν, μεταξύ άλλων, θέματα εταιρικής διακυβέρνησης.
- Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Μονάδας είναι η παρακολούθηση και αξιολόγηση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης. Ένα από τα κύρια συστατικά στοιχεία του Σχεδίου ήταν η αναβάθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης.
- Σε περίπτωση που η Μονάδα Διαχείρισης εντόπιζε σοβαρές αδυναμίες και αποκλίσεις από το ΣΑ, να διασφαλίζει την προώθηση διορθωτικών μέτρων σε συνεννόηση με τις εποπτικές αρχές. Τα διορθωτικά μέτρα μπορούσαν να

καλύπτουν όλο το φάσμα των στρατηγικών περιλαμβανομένης της εταιρικής διακυβέρνησης (πχ. σύνθεση και λειτουργία του ΔΣ).

- Ο Υπουργός Οικονομικών σε επιστολή του προς την κα. Ντανιέλ Νουί (πρόεδρο του Εποπτικού Συμβουλίου του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού της ΕΚΤ) ημερ. 27/10/2015 δηλώνει ότι η εταιρική διακυβέρνηση στη ΣΚΤ πρέπει να αναβαθμιστεί. Προσθέτει ότι το Υπουργείο Οικονομικών, ενεργώντας υπό την ιδιότητά του ως μέτοχος, προχωρεί στην ανανέωση της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Αναφέρεται επίσης σε αλλαγές στην Εκτελεστική Διεύθυνση της Τράπεζας. Προφανώς ο Υπουργός αναφερόταν στην παύση, από τον ίδιο, δύο μελών της Επιτροπείας (για την οποία εγείρονται σοβαρά ερωτηματικά) και στην αλλαγή της Διεύθυνσης λόγω παραίτησης του Μ. Κληρίδη. Αυτά ο Υπουργός τα αναφέρει ως θετικές εξελίξεις!
- Πέραν από τις ευθύνες του Υπουργείου για αναβάθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης ως διαγράφονται στα διάφορα έγγραφα, το Υπουργείο Οικονομικών είχε την υποχρέωση ως μέτοχος να προστατεύσει την τεράστια επένδυση του κράτους στο ΣΠΤ (€1,675 δις). Συνεπώς, έπρεπε να αξιολογεί την εταιρική διακυβέρνηση και εφ' όσον διαπιστώνονταν αδυναμίες και προβλήματα να λαμβάνει διορθωτικά μέτρα, περιλαμβανομένης της αντικατάστασης μελών της Επιτροπείας κατά τις Γενικές Συνελεύσεις. Ας σημειωθεί ότι ανάλογη υπόδειξη έγινε προς τον Υπουργό Οικονομικών από τη Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας η οποία σε επιστολή της προς τον Υπουργό Οικονομικών ημερ. 26/6/2017 υποδεικνύει ότι η παρέμβαση των εποπτικών αρχών σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης είναι αναγκαία μόνο στις περιπτώσεις που το ανώτατο όργανο ενός πιστωτικού ιδρύματος, που είναι η Γενική Συνέλευση, αποτυγχάνει στο βασικό της αυτό ρόλο.

6.3 Διαχείριση Κινδύνων

Η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων και ιδιαίτερα του πιστωτικού (περιλαμβανομένου του ζωτικού θέματος της σημαντικής μείωσης των ΜΕΧ) αποτελούσαν ένα από τα κύρια συστατικά στοιχεία του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης. Σε συνάρτηση με αυτό το θέμα, ενσωματώθηκαν πολλά συγκεκριμένα μέτρα για πολιτικές και διαχείριση των ΜΕΧ στον Κατάλογο Δεσμεύσεων 2013 και 2015. Για όλα τα πιο

πάνω δόθηκε η συγκατάθεση του Υπουργείου Οικονομικών (μέσω της Μονάδας Διαχείρισης) ως προβλεπόμενα στη Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας.

Οι επιδόσεις της ΣΚΤ στον εν λόγω τομέα θα έπρεπε να αξιολογούνται από τη Μονάδα Διαχείρισης και να ενημερώνεται, πάνω σε τακτική βάση, ο Υπουργός Οικονομικών.

Η καίρια σημασία της διαχείρισης των ΜΕΧ αναγνωρίζεται και από τον Υπουργό Οικονομικών σε επιστολή του προς την Πρόεδρο του Εποπτικού συμβουλίου του ΕΕΜ, ημερ. 27/10/2015. Αναμένοντας τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου στη ΣΚΤ προς το τέλος του 2015, ο Υπουργός Οικονομικών τονίζει στην επιστολή του ότι θεωρεί “τη διαχείριση των υψηλού επιπέδου ΜΕΧ ως ανώτατη προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής” του κράτους.

Η εν λόγω πολιτική δεν φαίνεται να μεταφραζόταν και σε ανάλογο έμπρακτο ενδιαφέρον για την πορεία των ΜΕΧ στη ΣΚΤ. Πιο συγκεκριμένα, στις ετήσιες εκθέσεις Διονυσίου δεν υπάρχει ουσιαστική κριτική ανάλυση της κατάστασης των ΜΕΧ ούτε φυσικά οποιαδήποτε εισηγήση προς τον Υπουργό για ενέργειες προς την κατεύθυνση της Διοίκησης της ΣΚΤ. Στις εκθέσεις για τα έτη 2014 και 2015 επισημαίνεται αύξηση των ΜΕΧ και πολύ φτωχά αποτελέσματα στους τομείς ανάκτησης χρεών και εκποίησης ακινήτων. Σημειώνεται μόνο ότι για το 2014 η Τροίκα, η ΚΤΚ και η Μονάδα Διαχείρισης κρίνουν την πορεία των αναδιαρθρώσεων ως μη ικανοποιητική και ότι υπάρχει σημαντικό περιθώριο για βελτίωση.

Για τα έτη 2016 και 2017 παρουσιάζεται σημαντική μείωση των ΜΕΧ (ιδιαίτερα το 2017) χωρίς να γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι σχεδόν ολόκληρη η μείωση οφειλόταν σε διαγραφές χρεών. Έτσι ο αναγνώστης της έκθεσης μπορούσε να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι επιτεύχθηκε σημαντική πρόοδος στις αναδιαρθρώσεις. Αντίθετα, οι αναδιαρθρώσεις κατά το 2017 παρουσίασαν κατακόρυφη μείωση κατά 43% σε σύγκριση με το 2017. Συνεπώς κατά το κρίσιμο έτος 2017 παρουσιάστηκε το πιο πάνω πολύ αρνητικό φαινόμενο χωρίς να δίδεται οποιαδήποτε εξήγηση. Η έκθεση της Μονάδας, περιορίζεται να αναφέρει (Ιούλιο 2018) ότι ζητήθηκε από τη Διοίκηση της ΣΚΤ να εντοπισθούν οι λόγοι του προβλήματος και να ληφθούν διορθωτικά μέτρα. Αυτό σημαίνει ότι για πολλούς μήνες εντός του 2017 και το πρώτο εξάμηνο του 2018, η Διοίκηση της ΣΚΤ και η Μονάδα Διαχείρισης δεν μπόρεσαν να διαπιστώσουν τα αίτια του προβλήματος.

Η Ερευνητική Επιτροπή κρίνει ότι η συμπεριφορά της Διοίκησης της ΣΚΤ οφειλόταν στην απουσία κατάλληλης κουλτούρας για διαχείριση κινδύνων (αναλύεται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης)

Σ' ότι αφορά η Μονάδα Διαχείρισης και την απουσία σοβαρού προβληματισμού για ΜΕΧ στις ετήσιες εκθέσεις του Διευθυντή της Μονάδας, η εξήγηση που δίδουμε συνδέεται με λανθασμένη ερμηνεία του ρόλου και των ευθυνών της Μονάδας, δηλαδή να αξιολογεί αντικειμενικά την πορεία των πραγμάτων και να ενημερώνει επαρκώς και έγκαιρα το Υπουργείο Οικονομικών σε περίπτωση σοβαρών αδυναμιών στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων για ΜΕΧ.

Αυτό σημαίνει επίσης σοβαρή υποτίμηση, από τον μέτοχο της ΣΚΤ, των επιπτώσεων μια τέτοιας κατάστασης για το μέλλον του ΣΠΤ.

Μια πολύ ισχυρή ένδειξη αυτού του τρόπου σκέψης περιέχεται σε αλληλογραφία της Διοικητού της ΚΤΚ και του Υπουργού Οικονομικών τον Ιούνιο 2017. Σε επιστολή του ημερ. 19/6/2017 ο Υπουργός Οικονομικών τονίζει ότι *“η κυβέρνηση αναμένει τη συστηματική και καθοριστική δράση των εποπτικών αρχών προς την κατεύθυνση της διαχείρισης των ΜΕΧ, εκφράζοντας παράλληλα την ετοιμότητά της να συνδράμει σε αυτή την προσπάθεια”*. Σε απαντητική επιστολή ημερ. 26/6/2017 η Διοικητής αναφέρει: *“θα ήθελα να επαναλάβω ότι, όπως είμαι σίγουρη γνωρίζετε, την πρωταρχική ευθύνη για τη διαχείριση των ΜΕΧ την έχουν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και όχι οι εποπτικές αρχές. Δυστυχώς στον τομέα αυτό η ΣΚΤ έχει, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, αποτύχει ενισχύοντας τις ανησυχίες των εποπτικών αρχών αναφορικά με τις αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση”*.

6.4 Επισημάνσεις

Με βάση τα έγγραφα που έχει στη διάθεση της η Ερευνητική Επιτροπή διαπιστώνει πλήρη αποστασιοποίηση του Υπουργείου Οικονομικών από τα δύο βασικότερα θέματα που κυριαρχούσαν στην εγκριθείσα από το Υπουργείο και τις εποπτικές αρχές στρατηγική της ΣΚΤ δηλαδή την αναβάθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης και την αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΧ. Η έκδηλη απουσία ουσιαστικού ενδιαφέροντος από το μέτοχο συνέβαλε στην παρατεταμένη παρουσία των σοβαρών αδυναμιών στην εταιρική διακυβέρνηση και σαν αποτέλεσμα τη φτωχή διαχείριση των ΜΕΧ.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι σε καμία από τις ετήσιες εκθέσεις της Μονάδας Διαχείρισης δεν εντοπίστηκε οποιαδήποτε αναφορά στα προβλήματα εταιρικής

διακυβέρνησης και η δικαιολογία του κ. Διονυσίου ενώπιον μας ήταν ότι αυτά ήταν εκτός αρμοδιότητας της Μονάδας και του Υπουργείου Οικονομικών.

Εξίσου αρνητικό ήταν και το γεγονός ότι το Υπουργείο Οικονομικών δεν αναγνώριζε δικές του ευθύνες, ως εκπρόσωπος του μεγαλομετόχου (ο οποίος υποστήριξε το ΣΚΤ με €1,675 δις), για λήψη διορθωτικών μέτρων σε σχέση με τους δύο κρίσιμους τομείς (εταιρική διακυβέρνηση και ΜΕΧ) παρουσιαζόμενο μέχρι το τέλος να αδιαφορεί πλήρως για τις εξελίξεις. Η εν λόγω απραξία οδήγησε στην τελική κατάρρευση του ΣΠΤ.

Πολύ χαρακτηριστική περιγραφή της παθητικής στάσης του Υπουργού Οικονομικών επί του ζωτικότερου θέματος της εταιρικής διακυβέρνησης στη ΣΚΤ παρουσιάζεται στην κατάθεση της Διοικητού της ΚΤΚ ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 4/11/2018: *“καταγράψαμε κάτω μια και δύο φορές, ίσως και περισσότερες, την αδυναμία των μελών του διοικητικού οργάνου και ο Υπουργός μας είπε “παρατείστε τους εσείς””*.

7. ΕΝΤΟΛΟΔΟΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

7.1 Τριμηνιαίες Εκθέσεις Εντολοδόχου Παρακολούθησης και Απολογισμός Συμμόρφωσης με Δεσμεύσεις .

Η Κυπριακή Δημοκρατία και η ΣΚΤ τόσο στην πρώτη ανακεφαλαιοποίηση του 2013 όσο και στη δεύτερη του 2015, ανέλαβε κάποιες δεσμεύσεις/υποχρεώσεις (commitments), έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η υλοποίηση των δεσμεύσεων ήταν υπό τη στενή παρακολούθηση του Εντολοδόχου Παρακολούθησης (Monitoring Trustee) (ΕΠ) ο οποίος διορίστηκε κατόπιν απαίτησης της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού (DG Competition) και προβλέπετο στο Διάταγμα του Υπουργού Οικονομικών για την Ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ / Κεντρικού Φορέα.

Η παρακολούθηση γινόταν σε τριμηνιαία βάση όπως φαίνεται από τις δεκαεπτά (17) εκθέσεις του Εντολοδόχου Παρακολούθησης.

Σε αυτές καταγράφεται η πρόοδος, καθώς και οι ενέργειες που εκκρεμούσαν και στις οποίες η ΣΚΤ θα έπρεπε να προβεί για συμμόρφωση της με τον Κατάλογο Δεσμεύσεων όσον αφορά τα εξής θέματα:

- Εταιρική Διακυβέρνηση και διαχείριση κινδύνων (Governance and Risk).

- Ενοποίηση Λειτουργικών Δραστηριοτήτων (Operational Integration).
- Αποτίμηση και Αποξένωση (Valuation and Divestment).
- Λειτουργική Αποδοτικότητα (Operational Efficiency).
- Κερδοφορία (Profitability Drivers).
- Άλλες Υποχρεώσεις (Other Behavioural Commitments).
- Πλαίσιο Συμφωνίας που διέπει την σχέση μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ (Relationship Framework Agreement).

Οι Τριμηνιαίες Εκθέσεις υποβάλλονταν σε πρώτο στάδιο σε μορφή draft στη ΣΚΤ και το Υπουργείο Οικονομικών για σχόλια. Στα πλαίσια της κάθε τριμηνιαίας έκθεσης, πραγματοποιούνταν συναντήσεις με τη ΣΚΤ στην παρουσία του Γενικού Διευθυντή κατά τη διάρκεια των οποίων συζητούνταν τα θέματα σε σχέση με τις δεσμεύσεις. Ακολούθως τα ζητήματα που προέκυπταν τίθεντο ενώπιον της Επιτροπείας για παρατηρήσεις και οτιδήποτε άλλο σημαντικό θέμα επιθυμούσαν να φέρουν στην προσοχή του ΕΠ. Η τελική μορφή της Έκθεσης αποστέλλετο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη ΣΚΤ, στο Υπουργείο Οικονομικών, στο ΔΝΤ και στην ΕΚΤ.

Σύμφωνα με τον κ. Σταύρο Ιωάννου της Εταιρείας Grant Thornton που ενεργούσε ως ο εντολοδόχος παρακολούθησης, στην κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ανέφερε ότι η ΣΚΤ είχε συμμορφωθεί σε αρκετούς τομείς, αλλά υπήρχαν κάποια θέματα με τα οποία η τράπεζα δυσκολεύετο να συμμορφωθεί.

Σε σειρά εκθέσεων φαίνεται ότι επανέρχονταν συγκεκριμένα θέματα και παρά τις υποδείξεις του ΕΠ δεν υπήρχε συμμόρφωση.

Σύμφωνα με την 1η έκθεση του ΕΠ, ημερ. 19/5/2014, δύο από τα θεματικά που εμφανιζόντουσαν προβληματικά ήταν το single credit risks και το identification of connected borrowers. Δύο χρόνια αργότερα, σύμφωνα με την 8^η έκθεση του ΕΠ ημερ. 15/2/2016 αλλά και στην συνέχεια μέχρι και την 11^η έκθεση ημερ. 15/11/2016, τα δύο πιο πάνω θέματα συνεχίζουν να εμφανίζονται σαν προβληματικοί τομείς με τη ΣΚΤ να παραβιάζει τις υποχρεώσεις της. Περαιτέρω παρά τις επανειλημμένες αναφορές για καθυστέρηση στην υλοποίηση των δεσμεύσεων, οι προαναφερόμενοι προβληματικοί τομείς παρέμειναν σε εκκρεμότητα μέχρι και την πώληση της Τράπεζας.

Κατά την πρώτη ανακεφαλαιοποίηση στο σημείο 16 του Καταλόγου Δεσμεύσεων (list of commitments) καταγράφεται η ερμηνεία σε σχέση με τα συνδεδεμένα πρόσωπα ως ακολούθως:-

“16. Within the Credit Policy, a specific section will be devoted to the rules governing relations with connected borrowers. Connected borrowers should include employees, shareholders, directors, managers, as well as their spouses, children, and any individuals to whom they are financially inter-connected (e.g. borrower and guarantor) and any legal entity directly or indirectly controlled by key employees (i.e. employees involved in the decision making process of the Credit Policy), shareholders who own more than [5%], directors or managers or their spouses, children. By extension, any politically exposed individuals and any legal persons/entities as those defined in Annex a (attached) will be considered as a connected borrower. Political parties will also be treated as such in the Credit Policy. Particular focus will be on decisions regarding any restructuring and write downs of loans to current or former employees, directors, shareholders, managers and their relatives and financially inter-connected individuals as well as policies followed in the appropriateness, valuation, registration of liens and foreclosure of loan collateral...”

Να σημειωθεί ότι στο Κατάλογο Δεσμεύσεων (List of Commitments) της 2ης ανακεφαλαιοποίησης παρέμεινε το ίδιο και καταγράφεται στο σημείο 31.

Ήταν η θέση του κ. Σταύρου Ιωάννου ότι η ΣΚΤ με βάση τις δεσμεύσεις έπρεπε να παρακολουθεί το δανεισμό σε connected borrowers (Δέσμευση αρ.34) και οποιανδήποτε έκθεση σε αυτούς, συμπεριλαμβανομένου των public sector entities, εταιρείες δημόσιες και political parties.

Σύμφωνα με την 17^η Έκθεση του ΕΠ στην όγδοη σελίδα αναφέρει: *“The Bank was in breach of paragraph 34 of the Commitments for 2017 and has also breached this Commitment for the month ended 31 January 2018. The Bank has encountered issues in preparing the report for the quarter ended 31 March 2018 post centralisation of the database. However, the January 2018 report indicates the Bank breached in two categories. As reported previously, the Monitoring Trustee has reiterated to the Bank that the EC consider the sub categories essential in achieving the objectives of the restructuring plan.”*

Ενώπιον μας ο κος Ιωάννου επιβεβαίωσε ότι στην έκθεση τους μετέφεραν τη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ότι το συγκεκριμένο breach θεωρείτο ως παρά πολύ σημαντικό στο να συμμορφωθεί η ΣΚΤ με το γενικό restructuring. Ήταν η ευκαιρία δηλαδή του ΕΠ μέσω της έκθεσης του να επαναλάβει στην ΣΚΤ πόσο σημαντικό ήταν αυτό το θέμα.

Σύμφωνα με την 11^η Έκθεση του ΕΠ προκύπτει ότι η ΣΚΤ ενεργούσε σε κάποιες περιπτώσεις και κατά παράβαση των δεσμεύσεων. Άξιο αναφοράς κρίνουμε ότι είναι η περίπτωση παραχώρησης δανείου και επέκτασης πιστωτικής διευκόλυνσης που αφορούσε πιστούχο και συνδεδεμένη με αυτό εταιρεία, για το οποίο απαιτείτο προέγκριση βάση του Καταλόγου δεσμεύσεων. Όπως καταγράφεται στην έκθεση πέραν του ότι θα έπρεπε να είχε ενημερωθεί ο ΕΠ για την πρόθεση παραχώρησης των εν λόγω πιστωτικών διευκολύνσεων από τη ΣΚΤ, ο προαναφερόμενος δανεισμός δεν θα έπρεπε να παραχωρηθεί καθότι αντέβαινε στις δεσμεύσεις 34 και 38.

Σε σχέση με το μεγάλο πρόβλημα των ΜΕΧ και τη διαμόρφωση και εφαρμογή μιας ενιαίας πιστωτικής πολιτικής το single credit policy, προκύπτει από τις εκθέσεις του ΕΠ, καθυστέρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα, ακόμα και για την ετοιμασία σχετικού οδηγού, manual. Ήταν η θέση του κ. Ιωάννου ότι η υλοποίηση θα μπορούσε να γίνει πιο γρήγορα, και ενδεχομένως θα βοηθούσε και στη διαχείριση των κινδύνων.

Σύμφωνα με τον κ. Mark Bayer, συνétairo στην Grant Thornton Ηνωμένου Βασιλείου που εδρεύει στο Λονδίνο, κατά την κατάθεση του ενώπιον της Επιτροπής ανέφερε ο ρόλος του εντολοδόχου παρακολούθησης πρέπει να είναι πολύ σαφής, να είναι εντελώς ανεξάρτητος από την τράπεζα και να αναφέρει κατά πόσο τηρούνται οι δεσμεύσεις. Είναι σημαντικό για τον εντολοδόχο να μην έχει ρόλο υποστήριξης και να προχωρεί με προσοχή απλά να αναφέρει τα γεγονότα, χωρίς να αιτιολογεί κατά πόσο οι εξηγήσεις και απαντήσεις που δόθηκαν είναι ορθές ή όχι.

Κατά τον ίδιο η πιο σημαντική δέσμευση ήταν η διασφάλιση της επανόδου της τράπεζας σε βιωσιμότητα, που επηρεαζόταν από τη λειτουργική αποδοτικότητα, τη κερδοφορία και τη διαχείριση των ΜΕΧ.

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της τράπεζας εξ αρχής, ήταν ότι ο Συνεργατισμός ήταν κατακερματισμένος και έπρεπε να ενσωματωθεί σε ένα. Αυτό δημιουργούσε θέματα δεδομένων, πληροφοριών διαχείρισης, ελέγχου, διακυβέρνησης και θέματα

MEX. Με την ενσωμάτωση των ΣΠΙ κάτω από τον Κεντρικό Φορέα δεν σήμαινε ότι τα προβλήματα λύθηκαν στιγμιαία αλλά παρέμεναν.

Κατά τον κ. Διονυσίου, τα κύρια θέματα σε κάθε έκθεση του ΕΠ τα οποία συζητούντο μεταξύ του και Υπουργείου Οικονομικών, τόσο πριν όσο και μετά την έκδοση των κατά περιόδους εκθέσεων τους, ήταν το Single Credit Risks και το θέμα με τα συνδεδεμένα πρόσωπα. Σε σχέση με τα συνδεδεμένα πρόσωπα, ήταν η θέση του ότι αποτελούσε την κυριότερη αδυναμία σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης αφού ενέπιπταν σε αυτό το τομέα και η Τράπεζα μέχρι και το 2018 δεν κατόρθωσε να κάνει μίαν κοινή βάση πλατφόρμας με όλα αυτά τα συνδεδεμένα πρόσωπα²⁸.

Περαιτέρω ανέφερε, ότι καθ' όλη την περίοδο 2014 και 2015 γίνονταν προσπάθειες για να καθορίσουν τι σήμαινε συνδεδεμένο πρόσωπο σε σχέση με την Τράπεζα, δεδομένου ότι δεν υπήρχε η απαραίτητη πληροφόρηση στα συστήματα για τα λεγόμενα Connected Borrowers. Συνέχισε δε, ότι με βάση τη λίστα των δεσμεύσεων, σχεδόν η μισή Κύπρος ήταν Connected Borrower με τη ΣΚΤ, λόγω του ότι ο κύριος μέτοχος ήταν η Κυπριακή Δημοκρατία, θεωρούνταν ως Connected Borrowers, συνδεδεμένα πρόσωπα οποιαδήποτε οντότητα είχε σχέση έμμεση ή άμεση με το κράτος.

Όσον αφορά το θέμα της διαχείρισης κινδύνων ανέφερε ότι ήταν κάτω από το κεφάλαιο της εταιρικής διακυβέρνησης και κατά καιρούς υπήρχαν τα λεγόμενα breaches κάποιων από τις δεσμεύσεις, ιδίως στο θέμα με τα Connected Borrowers. Σε σχέση με την περίπτωση παραχώρησης δανείου σε συγκεκριμένο πιστούχο και συνδεδεμένη με αυτό εταιρεία, ανέφερε ότι θα έπρεπε η Αρμόδια Διεύθυνση Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων πριν δώσει την τελική της έγκριση για παραχώρηση ενός δανείου σε συνδεδεμένο πρόσωπο με τη Δημοκρατία, να έπαιρνε την έγκριση, είτε τις εισηγήσεις του Monitoring Trustee γι' αυτό προέκυψε και η σχετική αναφορά του εντολοδόχου παρακολούθησης.

8. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΕΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

8.1 Γενικές Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης

Η καλή Εταιρική Διακυβέρνηση (ΕΔ), μαζί με την αποτελεσματική διαχείριση των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΜΕΧ), αποτελούσαν τους δύο βασικούς πυλώνες

---

²⁸ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 4/10/2018

επί των οποίων στηρίχθηκε η αναμόρφωση και βιωσιμότητα του ΣΠΤ μετά το 2013. Πολλές ενέργειες σχετικές με την αναβάθμιση της ΕΔ εντάχθηκαν στα Σχέδια Αναδιάρθρωσης (ΣΑ) και τους σχετικούς Καταλόγους Δεσμεύσεων (ΚΔ).

Κατά την κρίσιμη περίοδο του 2013 όταν αναδιαρθρώθηκε ριζικά ο ΣΠΤ, έγγραφο αναφοράς για σκοπούς διαμόρφωσης κώδικα ΕΔ στο ΣΠΤ ήταν οι τότε ισχύουσες Οδηγίες της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου σε σχέση με τις Αρχές για Οργανική Διάρθρωση, Εσωτερική Διακυβέρνηση και Εσωτερικά Συστήματα Ελέγχου της περιόδου 2006-2012. Αργότερα εντός του 2014 η ΚΤΚ εξέδωσε νέα πληρέστερη Οδηγία για ΕΔ σε τραπεζικά ιδρύματα. Ας σημειωθεί ότι παράλληλα υπήρχαν και οι οδηγίες που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών για ΕΔ στις τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα Διοίκηση της ΣΚΤ του 2013 έλαβε υπόψη για σκοπούς κώδικα ΕΔ τις πιο πάνω Οδηγίες.

Από τη μελέτη των Οδηγιών της ΚΤΚ για ΕΔ κρίνουμε ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό αυτές στηρίχθηκαν σε γενικά αποδεκτές αρχές που διαμορφώθηκαν και υιοθετήθηκαν από διεθνείς οργανισμούς με τη συμμετοχή όλων των προηγμένων οικονομικά χωρών.

Με σκοπό να αξιολογηθεί η ΕΔ του ΣΠΤ κατά το 2013 και μετά, παραθέτουμε πιο κάτω πολύ περιληπτικά τις Αρχές για Αναβάθμιση της Εταιρικής Διακυβέρνησης στον τραπεζικό τομέα τις οποίες υιοθέτησε μετά το 2010 η Επιτροπή Βασιλείας για Τραπεζική Εποπτεία.²⁹ Λάβαμε, επίσης, υπόψη τις σχετικές ρυθμίσεις για ΕΔ από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι οι κατευθύνσεις για ΕΔ που υιοθετεί η Επιτροπή Βασιλείας πηγάζουν και από τις διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές (principles) περί ΕΔ που έχει προωθήσει ο διεθνής Οργανισμός για Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ-OECD). Σύμφωνα με τις εν λόγω αρχές, η Εταιρική Διακυβέρνηση αφορά:

“Ένα σύνολο σχέσεων μεταξύ του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διεύθυνσης, των μετόχων και άλλων εμπλεκόμενων μερών (πελατών κα.) ενός οργανισμού”.

---

²⁹ Η Επιτροπή (The Basel Committee on Banking Supervision) επιδιώκει την προώθηση και ενδυνάμωση, παγκοσμίως, των αρχών εποπτείας και διαχείρισης κινδύνων στις τράπεζες. Στην Επιτροπή εκπροσωπούνται δεκάδες χώρες περιλαμβανομένων Ευρωπαϊκών (όπως Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο), Ηνωμένων Πολιτειών, Καναδά, Ρωσίας, Αυστραλίας, Ιαπωνίας και Κίνας. Η Επιτροπή συνέρχεται συνήθως στη Βασιλεία της Ελβετίας (Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών).

Η ΕΔ παρέχει τις δομές με τις οποίες καθορίζονται οι επιδιώξεις και στόχοι και παράλληλα τα μέσα επίτευξης των στόχων και παρακολούθησης της επίδοσης ενός οργανισμού.

Η ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος και υγιών αρχών ΕΔ εντός ενός οργανισμού συμβάλλει στο να αναπτυχθεί η εμπιστοσύνη γύρω από τον οργανισμό.

8.1.1 Ευθύνες της Επιτροπείας

Η Επιτροπεία έχει τη γενική ευθύνη για την Τράπεζα περιλαμβανομένης της έγκρισης και εποπτείας για υλοποίηση των στρατηγικών επιδιώξεων, της στρατηγικής κινδύνων, της υγιούς χρηματοοικονομικής κατάστασης, της εταιρικής διακυβέρνησης και των αξιών (values) της Τραπεζής.

Η Επιτροπεία είναι, επίσης, υπεύθυνη να παρακολουθεί και να ελέγχει τις ενέργειες της Ανώτερης Διεύθυνσης ούτως ώστε αυτές να συνάδουν με τη στρατηγική και πολιτική που εγκρίθηκαν από την Επιτροπεία. Στα πλαίσια αυτού του ρόλου της Επιτροπείας θα πρέπει να επιλέγει ή όταν χρειάζεται να αντικαθιστά τα μέλη της Ανώτερης Διεύθυνσης. Για να εκπληρώσει τις ευθύνες της η Επιτροπεία αναμένεται ότι:

- Θα διαδραματίζει ενεργό και κύριο ρόλο στη διαμόρφωση, έγκριση και παρακολούθηση της εφαρμογής στρατηγικής (αναπτυξιακής, κινδύνων κλπ) της Τράπεζας.
- Θα καθορίζει σαφείς γραμμές αρμοδιοτήτων και διασφαλίζει την επαρκή διαχείριση των κινδύνων που πηγάζουν από ενέργειες που χαρακτηρίζονται από έλλειψη διαφάνειας.

8.1.2 Πρακτικές Επιτροπείας

Η Επιτροπεία έχοντας τη γενική ευθύνη για εκπλήρωση των υποχρεώσεων του θα πρέπει:

- Να ασκεί αντικειμενικά την κρίση του και να διαθέτει κατάλληλα προσόντα, ικανότητες και πείρα ατομικά και συλλογικά.
- Να συμμορφώνεται με τις διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές για καλή ΕΔ
- Να υποστηρίζεται από ικανές, υγιείς και ανεξάρτητες Υπηρεσίες για διαχείριση κινδύνων (risk management function), εσωτερικό έλεγχο (internal audit

function) και συμμόρφωση (compliance function) και να διασφαλίζει ότι οι εν λόγω Υπηρεσίες είναι επαρκώς στελεχωμένες.

Τα μέλη της Επιτροπείας θα πρέπει κατά την άσκηση των καθηκόντων τους να επιδεικνύουν τη δέουσα επιμέλεια (duty of care) δηλαδή να χειρίζονται τις υποθέσεις της Τράπεζας με τον ίδιο τρόπο που ένας συνετός άνθρωπος θα χειριζόταν τις δικές του υποθέσεις.

8.1.3 Προσόντα Μελών Επιτροπείας

Τα μέλη της Επιτροπείας θα πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για τη θέση που καταλαμβάνουν. Προς τούτο θα πρέπει να αντιλαμβάνονται το ρόλο τους στα πλαίσια της ΕΔ και να μπορούν να ασκούν υγιή και αντικειμενική κρίση επί των υποθέσεων της Τράπεζας.

Θα πρέπει να κατέχουν, ατομικά και συλλογικά, ως μέλη της Επιτροπείας, κατάλληλη πείρα, ικανότητες και προσωπικές αρετές, περιλαμβανομένων του επαγγελματισμού και της προσωπικής ακεραιότητας. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να ασκούν την κρίση τους ανεξάρτητα από τις απόψεις των εκτελεστικών διευθυντών ή από πολιτικά ή/και προσωπικά συμφέροντα. Αυτό αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την παρουσία και κατάλληλη συμπεριφορά ανεξαρτήτων μελών της Επιτροπείας.

8.1.4 Ο Ρόλος του Προέδρου της Επιτροπείας

Ο Πρόεδρος της Επιτροπείας διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην κατάλληλη λειτουργία του Συμβουλίου ιδιαίτερα στην ανάπτυξη και διατήρηση σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της Επιτροπείας. Θα πρέπει να ενθαρρύνει και να προωθεί τη συζήτηση και να διασφαλίζει ότι η κριτική και οι διαφορετικές απόψεις εκφράζονται και συζητούνται στα πλαίσια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Για να επιτυγχάνονται οι κατάλληλες ισορροπίες και έλεγχοι εντός της Τραπεζής, αυξανόμενος αριθμός τραπεζών ζητά όπως ο Πρόεδρος μην έχει εκτελεστικά καθήκοντα (non-executive Chairman).

Για να μπορεί να εκπληρώσει τις σοβαρές ευθύνες που αναλαμβάνει, ο Πρόεδρος πρέπει να κατέχει την αναγκαία πείρα, ικανότητες και προσωπικές αρετές.

8.1.5 Εκτελεστική Διεύθυνση

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων που καθορίζει η Επιτροπεία, η Εκτελεστική Διεύθυνση θα διασφαλίζει ότι οι εργασίες της Τράπεζας συνάδουν με την επιχειρησιακή

(αναπτυξιακή) στρατηγική, τη στρατηγική κινδύνων (διάθεση ανάληψης κινδύνων) και άλλες πολιτικές ως υιοθετούνται από το ανώτατο διοικητικό όργανο.

Τέλος, για σκοπούς καλής ΕΔ πρέπει να αποφεύγονται πολύπλοκες ή αδιαφανείς διοικητικές δομές και να προωθείται η πλήρης διαφάνεια στις ενέργειες των διοικητικών οργάνων.

8.1.6 Ο Ρόλος των Εποπτικών Αρχών

Οι εποπτικές αρχές πρέπει να εκδηλώνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την καλή ΕΔ αφού η ΕΔ αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την λειτουργία ενός τραπεζικού οργανισμού. Να διενεργούν, τακτικά, περιεκτική αξιολόγηση της ΕΔ με έμφαση στις πολιτικές και πρακτικές που εφαρμόζονται. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να αποδίδεται στην αξιολόγηση της ποιοτικής επάρκειας των στελεχών της Διοίκησης (ικανότητα και καταλληλότητα) δηλαδή της Επιτροπείας και της Ανώτερης Διεύθυνσης, στην αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων και στην ύπαρξη κατάλληλων επιπέδων λογοδοσίας και ελέγχων σε κάθε τράπεζα.

Σε τελευταία ανάλυση, η καλή εποπτεία του τρόπου που διοικείται ένας τραπεζικός οργανισμός διασφαλίζει την προστασία των καταθετών, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για ένα εύρωστο, υγιές και σταθερό τραπεζικό σύστημα.

Οι εποπτικές αρχές πρέπει να διαθέτουν διάφορα εργαλεία για να χειριστούν αδυναμίες στην ΕΔ μιας τράπεζας, περιλαμβανομένης της εξουσίας να επιβάλουν μέτρα θεραπείας. Η επιλογή των μέτρων και χρονοδιαγραμμάτων υλοποίησης πρέπει να είναι ανάλογα με το ύψος του κινδύνου που η αδυναμία στην ΕΔ συνεπάγεται για την ασφάλεια και σταθερότητα της τράπεζας και του χρηματοοικονομικού συστήματος ευρύτερα.

8.2 Επιλογή και Διορισμός των Μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ

Με βάση τις μνημονιακές υποχρεώσεις της Κύπρου, στις 4/10/2013 δημοσιεύτηκε στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας διάταγμα “περί της ανακεφαλαιοποίησης της ΣΚΤ της Κύπρου/Κεντρικός φορέας του 2013”. Σύμφωνα με το διάταγμα, ο Υπουργός Οικονομικών, με τη σύμφωνη γνώμη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών διόρισε στις 25/10/2013, τα εννέα μη εκτελεστικά μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ (επτά μη εκτελεστικά ανεξάρτητα μέλη και δύο μη εκτελεστικά μη ανεξάρτητα μέλη). Με βάση το διάταγμα ως Σύμβουλοι διορίζονταν άτομα τα οποία πληρούσαν τα κριτήρια ικανότητας και καταλληλότητας τα οποία καθόριζε η Μονάδα Διαχείρισης της

Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τμήμα του Υπουργείου Οικονομικών).

Η ερευνητική επιτροπή εξέτασε, όσο ήταν δυνατό, τη διαδικασία διορισμού των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Από τις ενώπιόν της καταθέσεις διαφόρων προσώπων και τα τεθέντα στη διάθεση της έγγραφα διαπιστώνει ότι η διαδικασία επιλογής υποψηφίων και διορισμού των μελών της Επιτροπείας χαρακτηριζόταν από αδιαφάνεια. Όμως, υπάρχουν αρκετά στοιχεία και πληροφορίες που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι διορισμοί έγιναν με πολιτικά κριτήρια. Ας σημειωθεί ότι στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι εποπτικές αρχές (Ευρωπαϊκές και Κυπριακές) το οποίο καταγράφεται και σε σχετικές εκθέσεις τους. Οι εκτιμήσεις και πληροφορίες των εποπτικών αρχών για τα κριτήρια επιλογής των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ το 2013 επιβεβαιώνονται από αυτά που κατέθεσε στην Ερευνητική Επιτροπή ο κ. Ν. Χατζηγιάννης, ο οποίος ήταν Πρόεδρος της Επιτροπείας την περίοδο τέλος 2013-μέσα 2015. Πιο συγκεκριμένα ο Ν. Χατζηγιάννης απαντώντας σε σχετική ερώτηση είπε *“...το δικό μου ενδιαφέρον γι’ αυτή τη θέση μαζί με το ενδιαφέρον διαφόρων άλλων προέκυψε, όπως είναι και τώρα η διαδικασία, δηλαδή ως μέλος συγκεκριμένου πολιτικού κόμματος... βασικά ζητήματα από διάφορα πολιτικά κόμματα όπως προτείνει ο καθένας συγκεκριμένους υποψηφίους προς το Υπουργείο Οικονομικών...”*.

Έμμεση, αλλά ισχυρή επιβεβαίωση των πιο πάνω παρουσιάζεται σε γραπτό σημείωμα του κ. Δ. Διονυσίου (Διευθυντή της Μονάδας Διαχείρισης) προς τον Υπουργό Οικονομικών. Στο σημείωμα συστήνεται όπως ζητηθεί από μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ, τα οποία συνδέονταν και μπορούσαν να ασκήσουν επιρροή σε κόμματα, να επιδιώξουν να επηρεάσουν τα κόμματα τους ως προς την τοποθέτησή τους για τις αρμοδιότητες του Γενικού Ελεγκτή της Κυπριακής Δημοκρατίας να ελέγχει τη ΣΚΤ. Το εν λόγω θέμα υπήρξε αντικείμενο τριβής στην Κυπριακή Βουλή.

Πολύ ισχυρή απόδειξη της αδιαφάνειας στη διαδικασία διορισμών αποτελεί το γεγονός ότι ο Διοικητής της ΚΤΚ με δύο επιστολές του προς τον Υπουργό Οικονομικών λίγο πριν τους διορισμούς ζητούσε να διευθετηθεί, μεταξύ τους, συνάντηση για να αξιολογηθούν οι εν δυνάμει υποψήφιοι. Ο Διοικητής σε κατάθεσή του στην Ερευνητική Επιτροπή, αναφέρει τα εξής: *“Δε θυμάμαι να συζητήσα αυτό το θέμα με τον Υπουργό. Κοιτάξετε, γενικά η αντιμετώπιση της Κεντρικής Τράπεζας όταν ήμουν Διοικητής από την νέα Κυβέρνηση ήταν πολύ δύσκολη και αρνητική. Δεν υπήρχε η απαραίτητη συνεργασία, πίστευαν ότι γνώριζαν καλύτερα και η προσπάθεια που έκαναν τότε ήταν*

για να ελέγχουν όσο το δυνατό περισσότερο την Κεντρική Τράπεζα. Είχα τεράστια προβλήματα μαζί τους και αυτά τα έχω πει πολλές φορές, αλλά είμαι στη διάθεση σας να τα επαναλάβω”. Συνεπώς, φαίνεται ότι ο Υπουργός Οικονομικών δεν ανταποκρίθηκε αλλά προχώρησε μόνος του στην υποβολή καταλόγου προς την Βουλή ως περιγράφεται πιο πάνω.

Το θέμα των διορισμών με πολιτικά κριτήρια επιβεβαιώθηκε και από τη Διοικητή της ΚΤΚ στην κατάθεσή της ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 14/11/2018. Είπε συγκεκριμένα “άτομα (μέλη της Διοίκησης) επιλέγονταν από το περιβάλλον το πολιτικό”. Διευρύνοντας μάλιστα το θέμα, η κα Γιωρκάτζη ανέφερε στην ίδια κατάθεση τα εξής: “Οι δυο κυρίες που προΐστανται του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού, του νέου ευρωπαϊκού μηχανισμού (εποπτείας) έτυχε σε ορισμένες περιπτώσεις να κάνουν αναφορά για το γεγονός ότι γίνονται πολιτικές παρεμβάσεις”.

Πέραν από την αδιαφάνεια, τίθεται σοβαρό ερώτημα ως προς την ανεξαρτησία των μελών της Επιτροπείας και κατ’ επέκταση της συμμόρφωσης προς τους σχετικούς όρους της συμφωνίας με την Τροϊκα για διορισμό 7 ανεξαρτήτων μελών στην Επιτροπεία της ΣΚΤ. Υπενθυμίζουμε, σ’ αυτό το σημείο, μια βασική αρχή (βλέπε πιο πάνω) περί Εταιρικής Διακυβέρνησης ότι τα μέλη της Επιτροπείας πρέπει να ασκούν την κρίση τους ανεξάρτητα από πολιτικά ή/και προσωπικά συμφέροντα, κρίσιμος παράγοντας για να μπορούν να θεωρούνται ως ανεξάρτητα.

Μια άλλη πτυχή σχετική με την αδιαφανή διαδικασία που επικράτησε στην επιλογή των μελών της Επιτροπείας, αφορά στην αξιολόγηση της ικανότητας και καταλληλότητας των μελών. Το Υπουργείο Οικονομικών απέστειλε τον κατάλογο, ως όφειλε με βάση τις νομοθετικές ρυθμίσεις, με τα υποψήφια μέλη της Επιτροπείας για αξιολόγηση από την ΚΤΚ της ικανότητας και καταλληλότητας των υποψηφίων. Σε απάντηση του Διοικητή της ΚΤΚ προς τον Υπουργό Οικονομικών αναφέρεται ότι η ΚΤΚ εξέτασε τους προτεινόμενους διορισμούς και έχει ικανοποιηθεί ότι ο κάθε ένας υποψήφιος ατομικά κρίνεται ικανός και κατάλληλος για τις προτεινόμενες θέσεις των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Τονίζει όμως στην ίδια επιστολή ότι κατά την επιλογή των εννέα προσώπων που θα διοριστούν θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη τα πιο κάτω:

Οι κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών για την αξιολόγηση των μελών Διοικητικών Οργάνων και των Διευθυντών πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες

εκτός από την αξιολόγηση ενός εκάστου των μελών, συστήνουν και αξιολόγηση της γενικής σύνθεσης ενός Διοικητικού Οργάνου και τονίζουν ότι πρέπει να υπάρχει ικανοποιητική πρακτική εμπειρία σε θέματα πιστωτικών ιδρυμάτων σε συνολικό επίπεδο. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές διευκρινίζουν ότι παρόλο που όλα τα μέλη ενός Διοικητικού Οργάνου μπορεί να είναι ικανά και κατάλληλα, το ίδιο το Διοικητικό Όργανο μπορεί να κριθεί ως ακατάλληλο εάν στη συνολική του σύνθεση υπάρχουν αδυναμίες (διότι ίσως να χρειάζονται πρόσθετα μέλη με πείρα και δεξιότητες).

Υπενθυμίζουμε ότι οι ίδιες απαιτήσεις καθορίζονται στις αρχές περί Εταιρικής Διακυβέρνησης της Επιτροπής της Βασιλείας σε σχέση με τα προσόντα υποψηφίων για ΔΣ: θα πρέπει να κατέχουν, ατομικά και συλλογικά, ως μέλη της Επιτροπείας, κατάλληλη πείρα, ικανότητες και προσωπικές αρετές.

Δυστυχώς, το Υπουργείο Οικονομικών αγνόησε και πάλι τις συστάσεις της Κεντρικής Τράπεζας, θέτοντας τις πολιτικές σκοπιμότητες υπεράνω των καλώς νοούμενων συμφερόντων του ΣΠΤ. Έτσι βρέθηκε η ΣΚΤ να διοικείται στο τέλος του 2013, από Επιτροπεία στην οποία ούτε ένα μη εκτελεστικό ανεξάρτητο μέλος δεν είχε πείρα σε λιανική τραπεζική (retail banking) δηλαδή στον τομέα όπου λειτουργούσε ο ΣΠΤ.

8.3 Πρόσληψη κ. Νικόλα Χατζηγιάννη για Γενικό Διευθυντή

Στις 22/6/2015 ο τότε Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ κος Μάριος Κληρίδης υπέβαλε γραπτώς την παραίτηση του, για προσωπικούς λόγους. Τηρουμένης της συμβατικής τρίμηνης προειδοποίησης αποχώρησης, η Επιτροπεία αποδέχτηκε την παραίτηση του κ. Κληρίδη.

Περαιτέρω, η Επιτροπεία αποφάσισε ότι για να διασφαλιζόταν η απαιτούμενη συνοχή στις εκτελεστικές λειτουργίες της Τράπεζας και μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαδοχής του Γενικού Διευθυντή, σε περίπτωση που με την αποχώρηση του δεν θα είχε ολοκληρωθεί η πλήρωση της θέσης του Γενικού Διευθυντή:

- α. ανατεθεί η ευθύνη για τη λειτουργία της Τράπεζας στην Εκτελεστική Επιτροπή.
- β. αναλάβει καθήκοντα Προέδρου της Εκτελεστικής Επιτροπής ο 2^{ος} “Εκτελεστικός Διευθυντής”,

εφαρμόζοντας τη σχετική πρόνοια των όρων εντολής της Εκτελεστικής Επιτροπής βάσει της οποίας, “Σε περιπτώσεις που ο Πρόεδρος κωλύεται προσωρινά στην άσκηση

των καθηκόντων του από οποιαδήποτε αιτία, χρέη Πρόεδρου εκτελεί ο Δεύτερος Εκτελεστικός Διευθυντής”. Επίσης ανατέθηκε στην Επιτροπή Ανάδειξης Υποψηφίων η σύγκλιση και απόφαση σχετικά με την διαδικασία που θα εφαρμοστεί και υποβολή εισήγησης στην ολομέλεια για το θέμα της αποκατάστασης και διαδοχής του Γενικού Διευθυντή.

Στις 29/6/2015, σε συνεδρία της Επιτροπής Ανάδειξης Υποψηφίων ΣΚΤ, αποφασίστηκε η διαδικασία που θα ακολουθείτο για τον διορισμό του νέου ΓΔ της ΣΚΤ, στη βάση συγκεκριμένων προδιαγραφών (προφίλ). Η διαδικασία θα περιελάμβανε τα κάτωθι βήματα:-

1. Αξιολόγηση των υποψηφίων από συμβουλευτικό οίκο.
2. Εξασφάλιση προσφορών από τους συμβουλευτικούς οίκους Egon Zhender και KPMG και την υποβολή τους στην Επιτροπεία της Τράπεζας για λήψη απόφασης. Σημειώνεται ότι ο οίκος Egon Zhender είχε αναλάβει και την προηγούμενη φορά την εξεύρεση ΓΔ ενώ ο συμβουλευτικός οίκος KPMG ήταν οι εξωτερικοί ελεγκτές της Τράπεζας.
3. Προκήρυξη της θέσης του ΓΔ στην Ιστοσελίδα της Τράπεζας με δυνατότητα οι ενδιαφερόμενοι να υποβάλλουν αίτηση μέσω του συμβουλευτικού οίκου που θα αναλάβανε την αξιολόγηση των υποψηφίων. Ο συμβουλευτικός οίκος να υποδεικνυε και κατάλληλους υποψήφιους μέσω “head hunting”.
4. Υποβολή από συμβουλευτικό οίκο στην Επιτροπεία της Τράπεζας καταλόγου προτεινομένων (short list) των καλύτερων υποψηφίων από εκείνους που θα πληρούσαν τα κριτήρια καταλληλότητας.

Κατά την συνεδρία το ανεξάρτητο μέλος κ. Γ. Στροβολίδης υποστήριξε ότι η προκήρυξη για τη θέση του ΓΔ θα έπρεπε να δημοσιευτεί στον εγχώριο αλλά και στον ξένο τύπο, πλην όμως δεν φαίνεται να υιοθετήθηκε η θέση του.

Τέλος, η Επιτροπή επισήμανε ότι λόγω της σημαντικότητας της πλήρωσης τη θέσης το συντομότερο δυνατόν, θα έπρεπε να καταβληθεί προσπάθεια από τον οίκο να υποβάλει short-list το αργότερο μέχρι τις 10/7/2015 και να επιλεγεί ΓΔ όχι αργότερα από τις 15/7/2015 που ήταν προγραμματισμένη η συνάντηση με την Τροίκα, όπως είχε επισημανθεί και από τη Μονάδα Διαχείρισης του Υπουργείου Οικονομικών.

Στις 30/6/2015, η Επιτροπεία αφού ενημερώθηκε από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανάδειξης Υποψηφίων, κ. Π. Πούρο, για το περιεχόμενο της συνεδρίασης της ΕΑΥ της προηγούμενης ημέρας, αποφάσισε την ανάθεση της διαδικασίας επιλογής του ΓΔ στο διεθνή οίκο Egon Zehender, στον οποίο είχε ανατεθεί το συμβόλαιο εξεύρεσης και του κ. Μάριου Κληρίδη.

Ο οίκος θα έπρεπε:-

- Να αξιολογήσει τους υποψηφίους στη βάση του προφίλ και της περιγραφής της θέσης που του είχε σταλεί,
- Να υποβάλει ένα κατάλογο προτεινομένων (short list) στην Επιτροπεία με τους καταλληλότερους υποψήφιους. Ο αριθμός των ατόμων θα εξαρτάτο από την ποιότητα και την καταλληλότητα των υποψηφίων,
- Να κατηγοριοποιήσει τους υποψήφιους με βάση τις ανάγκες που είχαν είχαν καθοριστεί.

Τέλος μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας από τον οίκο, η Επιτροπεία θα αξιολογούσε τους υποψηφίους και θα αποφάσιζε.

Με βάση τα πιο πάνω την 1/7/2015, έγινε η προκήρυξη της θέσης του ΓΔ της ΣΚΤ στην ιστοσελίδα της ΣΚΤ.

Σύμφωνα με το προφίλ και την περιγραφή της θέσεις, καθορίσθηκε ότι:

- *“The new CEO needs to ensure the CCB adopts sound policies and restructuring measures to enhance the viability of the cooperative sector.*
- *More than anything, CCB is a knowledge house - dependent on highly motivated and competent individuals who work effectively and ambitiously towards common and aligned goals. Thus, it is a people organisation to which the right talent is to be attracted, motivated, developed and retained. Creating the proper managerial environment to secure a performance culture is a key challenge to the new CEO. In this context the CEO will play a key role in the cultural change of the organization towards the new philosophy of the Bank focusing on Performance, Empowerment and Accountability and the values of Respect, Responsiveness and Drive for Results.*

- *Corporate governance in a financial services institution requires extraordinary close contact between management and the Bank's governance and stakeholders. Maintaining an environment of trust and collaboration vis-a-vis a diverse set of stakeholders and governance will therefore be of great importance in the role of the new CEO.*
- *We are looking for a senior and experienced banker with a successful track record in retail and/or corporate banking. The individual will have a strong market reputation and have the ability to work in complex and challenging environment.”*

Στις 9/7/2015 κατά τη συνεδρία της Επιτροπείας, ο Αντιπρόεδρος κος Χαράλαμπος Χριστοδουλίδης, ενημέρωσε ότι εκτελούσε χρέη Προέδρου, καθότι ο Πρόεδρος της Επιτροπείας, κ. Νικόλας Χατζηγιάννης είχε προταθεί για την πλήρωση της θέσης του Γενικού Διευθυντή, από την Συνεργατική Κεντρική Εταιρεία Συμμετοχών (ΣΥ.Κ.Ε.ΣΥ) με επιστολή ημερ. 2/7/2015 που απέστειλε στην Επιτροπεία και στον Υπουργό Οικονομικών, ενώ η διαδικασία βρισκόταν υπό εξέλιξη από τον οίκο Egon Zhender, αναδεικνύοντας τον ουσιαστικά ως εσωτερικό υποψήφιο. Η επιστολή κοινοποιήθηκε στην ολομέλεια στις 6/7/2015, χωρίς να εκφραστεί οποιαδήποτε αντίθεση και ακολούθως στον οίκο Egon Zhender. Με την κοινοποίηση της επιστολής, ο κ. Χατζηγιάννης ως μέλος της Επιτροπείας εξαιρέθηκε από τη διαδικασία επιλογής του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ.

Στη συνέχεια, ο κ. Διονυσίου τόνισε ότι, το Υπουργείο αποδέχτηκε την εισήγηση του μετόχου της μειοψηφίας, ο οποίος τοποθετήθηκε υπέρ συγκεκριμένου υποψηφίου με επιχειρήματα. Πρόσθεσε ότι ζητήθηκε από τον οίκο να ολοκληρωθεί το έργο που του ανατέθηκε, με βάση και τις προηγούμενες αποφάσεις της Επιτροπείας. Στο τέλος, ανέφερε ότι υπό τις περιστάσεις, η Επιτροπεία έχει ενώπιον της δύο επιλογές, τον διορισμό του κ. Χατζηγιάννη ο οποίος έχει αξιολογηθεί από τον οίκο Egon Zhender ως εσωτερικός υποψήφιος, κάτι που σημαίνει και ολοκλήρωση της διαδικασίας, ή να ζητηθεί από τον οίκο να συνεχίσει με την αξιολόγηση και των υπόλοιπων υποψηφίων του καταλόγου προτεινομένων (short list), κάτι το οποίο απαιτεί αρκετό χρόνο για να ολοκληρωθεί. Πρόσθεσε ότι σε περίπτωση διορισμού του κ. Χατζηγιάννη και έγκρισης του από τις εποπτικές αρχές, χρέη Προέδρου θα εκτελεί ο Αντιπρόεδρος.

Ο εκπρόσωπος του οίκου Egon Zehender, κ. Αντρέας Γαβριηλίδης, ανέφερε ότι η διαδικασία του οίκου ανέδειξε αριθμό υποψηφίων συμπεριλαμβανομένου και του κ. Χατζηγιάννη, ο οποίος προέκυψε ως εσωτερικός υποψήφιος. Ανέφερε περαιτέρω ότι οι υποψήφιοι ήταν εν δυνάμει υποψήφιοι και ότι είχε επιβεβαιώσει μαζί τους το ενδιαφέρον τους και αναλόγως των οδηγιών της Επιτροπείας θα προχωρούσε με περαιτέρω διερεύνηση. Πρόσθεσε ότι για να διευκολυνθεί η διαδικασία, αντιλαμβανόμενος την ανάγκη γρήγορης πλήρωσης της θέσης, φρόντισε να αξιολογήσει τον εσωτερικό υποψήφιο κ. Χατζηγιάννη, για να δοθεί εμπειριστατωμένη εικόνα, μέσα από μια δίωρη συνέντευξη και συστάσεις από άτομα που τον γνώριζαν επαγγελματικά και κοινωνικά, χωρίς να αναφερθεί σε ποιους.

Σε ερωτήματα του κ. Διονυσίου, ο κ. Γαβριηλίδης ανέφερε ότι η εμβάθυνση των συζητήσεων με τους υποψηφίους που θα επέλεγε η Επιτροπεία, μπορούσε να ολοκληρωθεί εντός 15νθήμερου και τοποθετούσε την πρόσληψη νέου ΓΔ το γρηγορότερο περί τα τέλη Σεπτεμβρίου με αρχές Οκτωβρίου, αφού η αποχώρηση ατόμων σε αυτό το επίπεδο καλύπτεται από συμβατικές και επιχειρηματικές υποχρεώσεις. Επίσης υπέδειξε ότι το πακέτο που προσέφερε η ΣΚΤ ήταν αποτρεπτικό, αφού τα πλείστα άτομα που αμείβονται σε τέτοιες θέσεις αμείβονται αρκετά ψηλότερα.

Στη συζήτηση που ακολούθησε με τον κ. Γαβριηλίδη έγινε παρουσίαση των 8 υποψηφίων που βρίσκονταν στο short- list, με τον κ. Γαβριηλίδη να τονίζει ότι δυνητικά όλοι ενδιαφέρονται, αλλά λόγω των ιδιαιτεροτήτων που υπάρχουν, ειδικά ως προς το χρονοδιάγραμμα και τις απολαβές, δεν είχε ετοιμαστεί αναλυτική έκθεση για τον κάθε ένα και επανέλαβε ότι όλοι οι υποψήφιοι χρειάζονται από 2 μέχρι 3 μήνες για να μπορέσουν να αποδεσμευτούν από τα υφιστάμενα τους καθήκοντα. Τόνισε επίσης ότι όλοι οι υποψήφιοι διέπρεπαν και ότι αν απαιτείτο η ετοιμασία εκθέσεων για τον κάθε ένα ξεχωριστά, έπρεπε να καταγραφούν κριτήρια και προτεραιότητες όπως για παράδειγμα οι ικανότητες, οι μέγιστες απολαβές και κυρίως το μέχρι πότε μπορεί η Τράπεζα να περιμένει για να ολοκληρώσει τον διορισμό. Επίσης πρόσθεσε ότι η ανάδειξη εσωτερικών υποψηφίων αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο.

Σε ερωτήματα σχετικά με το γιατί θεωρεί τον κ. Χατζηγιάννη ως τον καταλληλότερο υποψήφιο για τη θέση του Γενικού Διευθυντή, ο κ. Γαβριηλίδης ανέφερε ότι ο κ. Χατζηγιάννης είχε την προσωπικότητα, τον δυναμισμό και το συνδυασμό των επαγγελματικών, διοικητικών και ηγετικών προσόντων και ικανοτήτων που πληρούν

τις απαιτήσεις της θέσης (ομαδικότητα, αναλυτική σκέψη, στοχοπροσήλωση, στρατηγική σκέψη, ικανότητα να κάνει αλλαγές, διαχείριση διάφορων εμπλεκόμενων μερών), ενώ τόνισε και το ότι η υποψηφιότητα του αναδείχθηκε από τον μέτοχο που εκπροσωπεί τα μέλη και τα στελέχη του συνεργατισμού. Πρόσθεσε ότι είναι ο μοναδικός υποψήφιος που γνώριζε το συνεργατισμό και τις ιδιαιτερότητες του καλύτερα από οποιονδήποτε, λόγω και της εμπλοκής του από τη θέση του Προέδρου, κάτι που αποτελούσε πλεονέκτημα λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που είχε να αντιμετωπίσει το κίνημα.

Σχετικά με τα προσόντα του, αναφέρθηκε στην τραπεζική του εμπειρία από την Κύπρο και το εξωτερικό, η οποία είχε εμπλουτιστεί μέσα από το ρόλο του Προέδρου της ΣΚΤ. Σχετικά με τις αδυναμίες του, ο κ. Γαβριηλίδης τόνισε ότι ο κ. Χατζηγιάννης είναι κατ'εξοχή Private Banker και θα έπρεπε να πλαισιωθεί από μια ομάδα που να κάλυπτε το κομμάτι της λιανικής τραπεζικής και ότι ο ίδιος θα επικεντρωνόταν στο συντονισμό των ανώτερων διευθυντών και στην επίτευξη των στόχων και της στρατηγικής, προσθέτοντας ότι κανένας Γενικός Διευθυντής δεν αναμένεται να γνωρίζει τα πάντα.

Ολοκληρώνοντας την τοποθέτηση του ο κ. Γαβριηλίδης ανέφερε ότι η επιλογή του κ. Χατζηγιάννη διασφάλιζε τη συνοχή που απαιτείτο αφού ο τρόπος που αναδείχθηκε ως υποψήφιος επιβεβαίωνε ότι είναι ευρέως αποδεκτός μέσα στο συνεργατικό κίνημα.

Σύμφωνα με το πρακτικό της Συνεδρίας, ακολούθησε συζήτηση των δύο επιλογών που είχε ενώπιον της η Επιτροπεία ήτοι, την αποδοχή της εισήγησης του οίκου Egon Zhender για διορισμό του κ. Χατζηγιάννη, τον οποίο η ολομέλεια γνώριζε, συνεργαζόταν και διάθετε τα προσόντα και τις ικανότητες για να ανταποκριθεί ή τη συνέχιση της διαδικασίας από τον οίκο και την υποβολή περαιτέρω εισηγήσεων, κάτι που θα καθυστέρουσε την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Η συζήτηση του θέματος ολοκληρώθηκε με τις ακόλουθες αποφάσεις:

- Απόφαση 01-24/2015: Η Επιτροπεία της ΣΚΤ αφού αξιολόγησε τις εισηγήσεις του οίκου Egon Zhender και αφού έλαβε υπόψη την ανάγκη πλήρωσης της θέσης του Γενικού Διευθυντή σε σύντομο χρονικό διάστημα και από ικανό άτομο που να γνώριζε το Συνεργατικό Κίνημα, αποφάσισε ομόφωνα, το διορισμό του κ. Νικόλα Χατζηγιάννη στη θέση του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ με έναρξη της ισχύος του διορισμού μετά την έγκριση από τις εποπτικές αρχές, στις οποίες συμπεριλαμβάνετο και η ΕΚΤ.

Περαιτέρω αποφασίστηκε ότι ο κ. Χατζηγιάννης θα έπρεπε να μεριμνήσει έτσι ώστε να πλαισιωθεί από στελέχη με εξειδικευμένες γνώσεις τραπεζικής, παραχώρησης δανείων (Loan origination) και διαχείρισης κινδύνων και να αξιολογήσει άμεσα τη δημιουργία ενός λεπτομερούς επιχειρηματικού σχεδίου, για παράδειγμα υλοποιώντας τη δεύτερη φάση του έργου Strategic Review της Boston Consulting Group (BCG) το οποίο θα οδηγούσε σε συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους και προκαθορισμένους ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες απόδοσης (Key Performance Indexes), το οποίο θα έπρεπε να υποβάλει στην Επιτροπεία για να μπορεί να παρακολουθείται η απόδοση του Γενικού Διευθυντή και του ΣΠΤ ευρύτερα.

- Απόφαση 02-24/2015: Σχετικά με το συμβόλαιο εργοδότησης, αποφασίστηκε να προταθεί στον κ. Νικόλα Χατζηγιάννη συμβόλαιο, το οποίο θα έληγε στις 31/12/2018, και πακέτο απολαβών ανάλογο του πακέτου του τότε υφιστάμενου Γενικού Διευθυντή, μέχρι €200.000 ετησίως. Η διάρκεια του συμβολαίου συνέπιπτε με την ολοκλήρωση της θητείας του τότε Γενικού Διευθυντή καθώς και με την ολοκλήρωση του σχεδίου αναδιάρθρωσης (Restructuring Plan).

Στο συμβόλαιο έπρεπε να συμπεριλαμβάνονταν όροι στα πρότυπα συμβολαίων αντίστοιχων οργανισμών, και συγκεκριμένα δικαίωμα ανανέωσης, ρήτρα αποδέσμευσης και όλες οι απαραίτητες ρήτρες προστασίας του οργανισμού.

Ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπείας και ο Πρόεδρος της Επιτροπής Αμοιβών, θα οριστικοποιούσαν το συμβόλαιο με τον κ. Χατζηγιάννη με την συμβολή και υπηρεσιών εξωτερικών νομικών συμβούλων για την προστασία των καλώς νοούμενων συμφερόντων του οργανισμού.

Οι όροι εργοδότησης του συμβολαίου του Γενικού Διευθυντή θα έπρεπε να τύχουν προηγούμενης έγκρισης από το Υπουργείο Οικονομικών.

Παρά την απόφαση της Επιτροπείας να ακολουθήσει την προαναφερόμενη διαδικασία ώστε να επιτευχθεί η κάλυψη της θέσης του Γενικού Διευθυντή όχι αργότερα από της 15/7/2015, η διαδικασία ολοκληρώθηκε σχεδόν πέντε μήνες μετά.

Πιο συγκεκριμένα στις 4/12/2015, σε επιστολή του Υπουργού Οικονομικών, προς το Γραμματέα της Επιτροπείας της ΣΚΤ καταγράφεται το ακόλουθο περιεχόμενο το οποίο παραθέτουμε αυτούσιο:-

“Αναφέρομαι στην επιστολή σας ημερομηνίας 4 Δεκεμβρίου 2015 με την οποία μας ενημερώνεται για την έγκριση από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό του διορισμού του κ. Νικόλα Χατζηγιάννη ως νέου Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ και στην υποβολή των βασικών όρων εργοδότησης για να σας αναφέρω τα ακόλουθα:

Αποδέχομαι την παραίτηση του κ. Νικόλα Χατζηγιάννη από την θέση του Προέδρου της Επιτροπείας της ΣΚΤ και συμφωνώ με τον διορισμό του ως νέου Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ, διορισμός ο οποίος είμαι σίγουρος ότι θα έχει θετικές επιδράσεις στο γενικό κλίμα εμπιστοσύνης του χρηματοπιστωτικού μας τομέα αλλά και του ΣΠΤ ειδικότερα. Η πείρα και τα προσόντα του κ. Χατζηγιάννη καθώς και η πορεία του ως Προέδρου της Επιτροπείας της ΣΚΤ εγγυώνται την εκπλήρωση των προσδοκιών μας.

Όσον αφορά του όρους εργοδότησης του κ. Νικόλα Χατζηγιάννη, με βάση τις εξουσίες που μου παρέχονται από το άρθρο 13(β) του Διατάγματος για την ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ / Κεντρικός Φορέας και μετά από σχετική αιτιολογημένη γνώμη της Μονάδας Διαχείρισης εγκρίνω τους πιο κάτω όρους εργοδότησης:

(α) Ετήσιος ακάθαρτος μισθός €200.000.

(β) Χρονική διάρκεια συμβολαίου εργοδότησης μέχρι 30/6/2019.

(γ) Υπηρεσιακό κινητό τηλέφωνο & αυτοκίνητο.”

Την ίδια μέρα, υπογράφηκε συμφωνία εργοδότησης μεταξύ της ΣΚΤ και του κ. Ν. Χατζηγιάννη. Από τις σημαντικές πρόνοιες της εν λόγω συμφωνίας σημειώνονται αυτές που αφορούν τις υποχρεώσεις του έναντι της ΣΚΤ και περιέχονται στους όρους 5, 6 και 7.

Η Διοικήτης της ΚΤΚ κα. Χ. Γιωρκάτζη, αναφορικά με την τελική απόφαση για την ικανότητα ή καταλληλότητα κάποιου ατόμου της Διοίκησης, μας ανέφερε ότι το πρώτο λόγο τον είχε ο μέτοχος και το δεύτερο λόγο η ΚΤΚ, διότι στην ΚΤΚ υποβάλλετο ερωτηματολόγιο όχι για αξιολόγηση και λήψη απόφασης έγκρισης ή όχι, αλλά για να το τροφοδοτήσει στην ΕΚΤ, με τα στοιχεία του ερωτηματολογίου. Τον τελικό και απόλυτο λόγο, είχε η ΕΚΤ³⁰.

Ο κ. Γιάγκος Δημητρίου της ΚΤΚ, ανέφερε ενώπιον μας ότι η αξιολόγηση του εκάστοτε Διοικητικού Συμβουλίου οποιουδήποτε πιστωτικού ιδρύματος, είναι ευθύνη κατά κύριο ρόλο και κατά πρώτο λόγο του ιδίου του ιδρύματος και των μετόχων, διότι η εποπτική

---

³⁰ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 14/11/2018

αρχή δεν μπορεί να γνωρίζει τα πάντα. Στηρίζεται πάνω σε ένα ερωτηματολόγιο που υποβάλλεται από την τράπεζα την ίδια και στη βεβαίωση της τράπεζας ότι έχει προβεί σε αξιολόγηση και θεωρεί το άτομο ικανό και κατάλληλο³¹.

Στο ερωτηματολόγιο της ΚΤΚ που συμπλήρωσε ο κ. Χατζηγιάννης κατά την κ. Γιωρκάτζη υπήρχαν παρατυπίες που έπρεπε να αποκαλυφθούν. Ειδικότερα ανέφερε ότι υπήρχαν δυο παρατυπίες που είχαν καταγραφεί, χωρίς η ΚΤΚ να τοποθετηθεί και σταλθήκαν στην ΕΚΤ. Συνέχισε λέγοντας ότι η ΕΚΤ θεώρησε την μια παρατυπία ότι δεν είχε σχέση με τραπεζικά θέματα, και το άλλο επουσιώδες παραχωρώντας τελικά τη μη ένστασή της.

Η θέση της κα. Γιωρκάτζη ήταν ότι *“...ένας άνθρωπος που κατέχει μία θέση και προορίζεται να είναι Chief Executive, του δεύτερου μεγαλύτερου οργανισμού της χώρας, εάν συμπεριφέρεται κατά τρόπο απρεπή, σε έναν προπονητή και αν ενεργεί επίσης με έναν τρόπο που βρίσκεται σε αντίθεση με τις οδηγίες της Κεντρικής Τράπεζας, τότε θεωρώ ότι εγείρεται θέμα ηθικής τάξης και νομίζω ότι θα μπορούσαμε και εμείς να ήμασταν πιο σκληροί”*.

Σε ερώτηση πώς θα σύγκρινε από άποψη πείρας, ικανότητας, προσόντων τον κ. Μάριο Κληρίδη με τον κύριο Χατζηγιάννη, τοποθετήθηκε ενώπιον μας *“Από τη γη ως τον ουρανό”³²*.

Παρόλα αυτά κατά την αξιολόγηση του υποψηφίου η ΚΤΚ γνώριζε ότι:

- Ο υποψήφιος δεν είχε καθόλου πείρα σε λιανική τραπεζική, απαραίτητη προϋπόθεση για ανώτατη διευθυντική θέση.
- Ο υποψήφιος δεν κατείχε ποτέ θέση ανώτερου διευθυντικού στελέχους σε Τράπεζα και δεν ηγήθηκε ποτέ τμήματος με μεγάλο αριθμό υπαλλήλων (αυτά τα στοιχεία καταγράφονταν ως προϋποθέσεις και στο προφίλ για τους υποψήφιους όταν αρχικά δημοσιοποιήθηκε η θέση, δηλαδή κατά προτίμηση να κατείχαν θέση Γενικού Διευθυντή).
- Τις αδυναμίες στην επίδοση και λειτουργία της Επιτροπείας της ΣΚΤ της οποίας προήδρευε (αναφέρονται σε πολλά σημεία της παρούσας έκθεσης). Σημειώνουμε ότι σε μερικά σημεία των προαναφερόμενων εκθέσεων της ΚΡΜΓ

³¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 31/10/2018

³² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 14/11/2018

και ΔΝΤ γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον τρόπο που προέδρευε ο κ. Χατζηγιάννης (έκθεση KPMG: *“the chairman needs to place more effort in managing different points of view as well as in further comprehend the difference between governing and managing a corporate organization”*).

- Ο κ. Χατζηγιάννης περιέπεσε σε πειθαρχικά παραπτώματα όταν υπηρετούσε στη Λαϊκή Τράπεζα, έγινε πειθαρχική έρευνα εις βάρος του από την Τράπεζα Κύπρου και ο κ. Χατζηγιάννης παραδέχθηκε τα παραπτώματα.
- Οι λόγοι παραίτησης του κ. Μ. Κληρίδη από τη θέση του Γεν. Διευθυντή τα οποία καταγράφηκαν σε γραπτή δήλωσή του προς ΚΤΚ τον Αύγουστο 2015 και είχαν σχέση με εταιρική διακυβέρνηση και ειδικότερα την εμπλοκή του Μη εκτελεστικού Προέδρου κ. Νικόλα Χατζηγιάννη στα δικά του εκτελεστικά καθήκοντα.

Η Επιτροπή έχει πληροφορηθεί με επιστολή της Τράπεζας Κύπρου, ότι όντως ο κ. Χατζηγιάννης αντιμετώπισε πειθαρχικές διαδικασίες για παραπτώματα που διέπραξε. Με βάση την επιστολή αυτή, στην μια τουλάχιστο περίπτωση ο κ. Χατζηγιάννης παραδέχθηκε το παράπτωμα που αφορούσε την παρενόχληση διαιτητή από το υπηρεσιακό του τηλέφωνο στη Τράπεζα και του επιβλήθηκε ποινή επίπληξης. Το δεύτερο παράπτωμα, αφορούσε ενέργειες του κ. Χατζηγιάννη με βάση τις οποίες πελάτες τις τράπεζας έτυχαν ευνοϊκής μεταχείρισης για ολοκλήρωση συναλλαγών σε περίοδο που υπήρχαν περιορισμοί. Τελικά αυτή η διαδικασία διεκόπη όταν ο κ. Χατζηγιάννης απεχώρησε από την Τράπεζα Κύπρου.

Να σημειώσουμε εδώ ότι στο σχετικό ερωτηματολόγιο το οποίο ο κ. Χατζηγιάννης συμπλήρωσε και παρέδωσε στην ΚΤΚ, δεν αναφέρθηκε στις πιο πάνω πειθαρχικές διαδικασίες παρά το γεγονός ότι στο ερωτηματολόγιο υπήρχε ειδική ερώτηση.

Η υποβάθμιση των πιο πάνω από την ΕΚΤ, όπως αναφέρθηκε από την κ. Γιωρκάτζη, φαίνεται να έχει σχέση με την εμπλοκή που ο Πρώτος Εκτελεστικός Διευθυντής της Τράπεζας Κύπρου είχε με το ζήτημα αυτό. Ο τελευταίος με επιστολή του προς την ΕΚΤ επιδίωξε να υποβαθμίσει τη σημασία των παραπτωμάτων του κ. Χατζηγιάννη.

Η Ερευνητική Επιτροπή σημειώνει ότι το περιεχόμενο της επιστολής του Πρώτου Εκτελεστικού Διευθυντή της Τράπεζας Κύπρου δεν συνάδει με επιστολή που στάλθηκε στην ΚΤΚ, από την Υπηρεσία Ανθρώπινου Δυναμικού της Τράπεζας Κύπρου, σχετικά

με το θέμα παραπτώματων του κ. Χατζηγιάννη, αλλά ούτε και με την επιστολή που έλαβε η ίδια Ερευνητική Επιτροπή.

Σε ερώτηση σχετικά με τα παραπτώματα ο ίδιος απάντησε: *“Μάλιστα, καταρχήν να πω ότι ναι, υπήρξε μία πειθαρχική διαδικασία από την Τράπεζα Κύπρου η οποία ολοκληρώθηκε χωρίς την επιβολή οποιασδήποτε ποινής ευτυχώς, ευτυχώς πριν εγώ αποχωρήσω. Αυτή είναι η δική μου η... αυτή είναι η δική μου ενημέρωση από την Τράπεζα, αυτό έχω δηλώσει στο ίδιο το ερωτηματολόγιο της Κεντρικής Τραπέζης και μάλιστα επειδή ακριβώς υπήρχαν αντιφατικές... υπήρξαν τέτοιες προσπάθειες, να σας ενημερώσω ότι αναγκάστηκε ο ίδιος ο κύριος John Hourigan να στείλει επιστολή στον Νέο Εποπτικό Μηχανισμό στη Φρανκφούρτη τον Νοέμβριο του 2015 και να πιστοποιήσει τα γεγονότα και αυτό ουσιαστικά οδήγησε στο fit and proper, δηλαδή στην έγκριση του fit and proper του δικού μου από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τον Νοέμβριο του 2015, τέλος Νοεμβρίου-αρχές Δεκεμβρίου...”*

Φαίνεται δε, ότι δεν ήταν άσχετο με τα πιο πάνω, ότι ο ΕΕΜ έλαβε υπόψη σειρά μετριαστικών παραγόντων και τελικός δεν έφερε ένσταση με την υποψηφιότητα κ. Χατζηγιάννη υπερπηδώντας το πρόβλημα έλλειψης εμπειρογνωμοσύνης του.

8.4 Αδυναμίες Εταιρικής Διακυβέρνησης στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα

Για σημαντικό χρονικό διάστημα μετά το διορισμό της νέας Διοίκησης στη ΣΚΤ το 2013, δεν υπήρχαν περιεκτικοί εσωτερικοί κανονισμοί που να ρυθμίζουν θέματα εταιρικής διακυβέρνησης όπως τα καθήκοντα, αρμοδιότητες και ευθύνες της Επιτροπείας και της Εκτελεστικής Διεύθυνσης. Η ίδια ασάφεια υπήρχε για το ρόλο και τις αρμοδιότητες του Γενικού Διευθυντή σε σχέση με εκείνα των υπόλοιπων διευθυντών. Αυτό επέτρεψε σε μέλη της Επιτροπείας και ιδιαίτερα του Προέδρου της, να επεμβαίνουν στα καθήκοντα των εκτελεστικών διευθυντών και να δημιουργούνται σοβαρές τριβές οι οποίες κατέληξαν στην παραίτηση του Γενικού Διευθυντή κ. Μ. Κληρίδη στα μέσα του 2015.

Λίγους μήνες μετά το Νοέμβριο του 2015, υπέβαλε την παραίτησή του και ο προϊστάμενος της Υπηρεσίας, που ήταν υπεύθυνη για την εφαρμογή του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης, κος. Α. Τρόκκος. Σύμφωνα με την κατάθεσή του στην Ερευνητική Επιτροπή μεταξύ των λόγων της παραίτησης του ήταν η παραίτηση κ. Μ. Κληρίδη, τον οποίο εκτιμούσε ιδιαίτερα. Παρατήρησε ότι μετά τον κ. Μ. Κληρίδη υπήρχε μια νέα διευθυντική πυραμίδα εις την οποία έκρινε ότι δεν θα είχε ιδιαίτερη συνεισφορά. Ένας άλλος λόγος της παραίτησης κ. Τρόκκου ήταν τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα στη

διαχείριση των ΜΕΧ τα οποία απέδωσε στο περιοριστικό νομοθετικό πλαίσιο, στις αδυναμίες λειτουργίας στα ΣΠΙ και στο γεγονός ότι δεν δόθηκε η δέουσα σημασία από τη Διοίκηση στους κινδύνους που περιέβαλαν το ΣΠΤ.

Τα σοβαρά κενά στις εσωτερικές ρυθμίσεις για Εταιρική Διακυβέρνηση σε συνδυασμό με έλλειψη πείρας των μελών της Επιτροπείας αντικατοπτρίζονται και στον τρόπο λειτουργίας του ανώτατου διοικητικού οργάνου. Από τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπείας αλλά και τις εκθέσεις των εποπτικών αρχών, δηλαδή Thematic Review on Risk Governance 2016 - 2017, SREP 2015, 2016, 2017 και On-Site Inspections 2015 και 2018, διαπιστώνεται μεταξύ άλλων, έλλειψη επικέντρωσης της Επιτροπείας σε θέματα της αρμοδιότητάς της όπως η διαμόρφωση στρατηγικής, περιλαμβανομένης της στρατηγικής κινδύνων, η παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής, ο καθορισμός σαφών γραμμών αρμοδιοτήτων και η διασφάλιση συμμόρφωσης σε ολόκληρο τον οργανισμό (βλέπε Κεφάλαιο 8.1).

Ποιο συγκεκριμένα φαίνονται τα ακόλουθα:

- Παρατηρήθηκε ότι η Επιτροπεία διέθετε μεγάλο μέρος του χρόνου της να ασχολείται με δευτερευούσης σημασίας θέματα (όπως το έμβλημα της ΣΚΤ, πειθαρχικά θέματα προσωπικού, διαπραγματεύσεις με συντεχνίες, αμοιβές εξωτερικών συμβούλων, αγορές εκτυπωτών) αντί με τη στρατηγική. Αυτό σημαίνει ότι η ανεπάρκεια συλλογικής πείρας στην Επιτροπεία δεν της επέτρεπε να εστιάζεται στην ουσία και στα πραγματικά καθήκοντά του.
- Το σοβαρό πρόβλημα με τη σύνθεση της Επιτροπείας επιδεινώθηκε λόγω της παραιτήσεως και παύσεως 6 μελών της Επιτροπείας από το 2015 και μετά. Αυτό αποδίδεται στο άσχημο κλίμα που υπήρχε της Επιτροπείας, με κύριο χαρακτηριστικό την απουσία, από την πλειοψηφία των μελών, άσκησης αντικειμενικής κρίσης και κριτικής (challenge) για τις υποθέσεις που συζητούνταν. Το φαινόμενο αυτό συνιστούσε παραβίαση βασικών αρχών καλής εταιρικής διακυβέρνησης όπως η επίδειξη δέουσας επιμέλειας για χειρισμό των υποθέσεων της ΣΚΤ και η υποχρέωση να επιδεικνύουν επαγγελματισμό και προσωπική ακεραιότητα και να ασκούν την κρίση τους ανεξάρτητα από τις απόψεις των εκτελεστικών διευθυντών ή από πολιτικά ή/και προσωπικά συμφέροντα. Επί του ίδιου θέματος έγιναν επανειλημμένα δυσμενή σχόλια από τις εποπτικές αρχές.

- Η διαδικασία επιλογής υποψηφίων νέων μελών για την Επιτροπεία δεν ήταν διαφανής αφού δεν υπήρχαν κριτήρια επιλογής, η Επιτροπή Ανάδειξης Υποψηφίων δεν δικαιολογούσε επαρκώς τις εισηγήσεις της προς την Επιτροπεία και συνήθως πρότεινε μόνο ένα υποψήφιο αντί κατάλογο με τουλάχιστο 2 υποψηφίους.
- Ο διορισμός του Γ. Διευθυντή από την Επιτροπεία στα μέσα του 2015 χαρακτηριζόταν από αδιαφάνεια αφού η σχετική απόφαση διορισμού λήφθηκε από την Επιτροπεία με συνοπτικές διαδικασίες παρακάμπτοντας την αρχική (προσυμφωνημένη) διαδικασία πλήρωσης της θέσης ως έγινε και στο διορισμό του προηγούμενου Γ. Διευθυντή, κ. Μάριου Κληρίδη. Πιο συγκεκριμένα δόθηκαν οδηγίες από την Επιτροπεία της ΣΚΤ προς το διορισμένο οίκο αξιολόγησης (Egon Zehnder) να διακόψει την αρχική διαδικασία αξιολόγησης των εν δυνάμει υποψηφίων με βάση κατάλογο προτεινομένων (short list) που ετοίμασε ο οίκος και να προχωρήσει σε συνέντευξη και αξιολόγηση μόνο του κ. Χατζηγιάννη. Με τη δικαιολογία ότι έπρεπε να πραγματοποιηθεί γρήγορα η πλήρωση της θέσης Γ. Διευθυντή, η Επιτροπεία της ΣΚΤ αποφάσισε το διορισμό του κ. Χατζηγιάννη με βάση την έκθεση επί συνέντευξης που πραγματοποίησε ο οίκος. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη συζήτηση μεταξύ των μελών της Επιτροπείας και εκπροσώπου του οίκου Egon Zehnder έλαβε μέρος και ο κ. Διονυσίου, εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών, υποβάλλοντας σχετικές με το θέμα ερωτήσεις. Αυτό ήταν αντίθετο με τις πρόνοιες της νομοθεσίας για το ρόλο του κ. Διονυσίου, ο οποίος έπρεπε να παρακολουθεί αλλά να μη συμμετέχει στις συνεδρίες της Επιτροπείας.
- Τα μη εκτελεστικά μέλη της Επιτροπείας δεν προέβαιναν τακτικά σε αυτοαξιολόγηση των γνώσεων και της πείρας τους με σκοπό να καθοριστούν προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης. Από την άλλη, δεν υπήρχε στην Τράπεζα πρόγραμμα εκπαίδευσης για νέα μέλη της Επιτροπείας ούτε καθιερωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης των μελών της Επιτροπείας επί θεμάτων σχετικών με νέες ρυθμίσεις και απαιτήσεις των εποπτικών αρχών.
- Απουσίαζε ο κατάλληλος προγραμματισμός για τις εργασίες της Επιτροπείας αφού δεν υπήρχε ετήσιο πρόγραμμα για συζήτηση πολύ σοβαρών θεμάτων στρατηγικής σημασίας στους επόμενους 12 μήνες.

- Δεν υπήρχε σύστημα που να διασφαλίζει την παρακολούθηση και υλοποίηση ληφθείσων αποφάσεων από την Επιτροπεία και να αποτρέπει σοβαρές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των αποφάσεων. Προϋπόθεση θα ήταν ο καθορισμός υπευθύνων ατόμων και χρονοδιαγραμμάτων για υλοποίηση ενεργειών και ευθύνη λογοδοσίας από υπεύθυνους για τυχόν καθυστερήσεις.
- Δεν υπήρχε κατάλληλο σύστημα και διαδικασία για περιοδική αξιολόγηση των ανωτέρων διευθυντών από πλευράς ικανοτήτων, πείρας και προσόντων με βασικό κριτήριο τις επιδόσεις τους.
- Παρ' όλο που από το 2013 υιοθετήθηκε από την Επιτροπεία ως στρατηγικός στόχος η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και η σημαντική μείωση των ΜΕΧ, στην πράξη δεν επιδείχθηκε από τη διοίκηση της ΣΚΤ το κατάλληλο ενδιαφέρον και συνέπεια πολιτικών (policies) για ανάπτυξη των απαραίτητων υποδομών. Ως προβλέπεται στις αρχές καλής εταιρικής διακυβέρνησης, θα έπρεπε οι σχετικές με τη διαχείριση κινδύνων και ΜΕΧ μονάδες να ενισχυθούν άμεσα με τους αναγκαίους πόρους (ανθρώπινο δυναμικό και συστήματα). Εν τούτοις, οι κύριες μονάδες που συνιστούσαν την ευρύτερη Υπηρεσία Διαχείρισης ΜΕΧ, ήτοι αναδιαρθρώσεων, ανακτήσεων και διαχείρισης ακινήτων, αντιμετώπιζαν μέχρι και το 2017 πρόβλημα έλλειψης προσωπικού. Το πρόβλημα επισημάνθηκε από τις εποπτικές αρχές και ήταν γνωστό στη Διοίκηση. Το εγχειρίδιο διαχείρισης ΜΕΧ δεν είχε επικαιροποιηθεί μέχρι το 2018 για να αντικατοπτρίζει τις πρόσφατες οργανωτικές αλλαγές (π.χ. τη συγχώνευση των 18 ΣΠΙ σε μια νομική οντότητα). Το τμήμα διαχείρισης των εκτιμήσεων ακινήτων (απαραίτητο συμπλήρωμα για διαχείριση των ΜΕΧ) παρουσίαζε έλλειψη προσωπικού, αριθμητική και ποιοτική. Η πολιτική για εκτιμήσεις (ανάθεση σε εξωτερικούς εκτιμητές, παρακολούθηση και αξιολόγηση εκθέσεων από εκτιμητές κλπ.) δεν αναθεωρήθηκε μετά το 2015.
- Ο τρόπος διορισμού των μελών της Επιτροπείας και η αδυναμία στη σύνθεση της Επιτροπείας αντικατοπτρίζονται σε πολλά συμπτώματα φτωχής εταιρικής διακυβέρνησης, με πιο σημαντικό την έλλειψη κουλτούρας και πείρας για διαχείριση κινδύνων. Το 2017 οι εποπτικές αρχές (Ευρωπαϊκές και Κυπριακές) έθεσαν επιτακτικά το θέμα της ανάγκης δραστηρικής μείωσης των ΜΕΧ, τα οποία παρέμεναν σε πολύ υψηλά επίπεδα τα προηγούμενα χρόνια. Προς τούτο ζήτησαν την άμεση υποβολή στρατηγικού σχεδίου για καλύτερη διαχείριση των

MEX. Το σχέδιο όταν πρωτουποβλήθηκε το Φεβρουάριο του 2017 κρίθηκε ως εντελώς ανεπαρκές και χρειάστηκε να αναθεωρηθεί τον Απρίλιο του 2017 και ακολούθως το Σεπτέμβριο του 2017! Όμως, ακόμη και για το τελευταίο σχέδιο, οι εποπτικές αρχές έκριναν ότι αυτό έπασχε από σοβαρές ελλείψεις που δεν επέτρεπαν να αξιολογηθεί το εφικτό των τεθέντων για MEX στόχων. Δεν είχαν υποβληθεί περιεκτική στρατηγική και αναλυτικό σχέδιο δράσεως (operational plan). Πολλές και συγκεκριμένες αδυναμίες εντοπίστηκαν σε συγκεκριμένη έκθεση της Κοινής Εποπτικής Ομάδας που υποβλήθηκε το Δεκέμβριο του 2017 προς την ΕΚΤ. Χαρακτηριστικός ιδιαίτερα είναι ο δυσμενής σχολιασμός που έγινε για το γεγονός ότι σε μερικούς μήνες χρειάστηκε να αναθεωρηθούν ριζικά τα στρατηγικά σχέδια της ΣΚΤ. Αυτό θεωρήθηκε ως ισχυρή ένδειξη απουσίας υγιούς πλαισίου για καλό προγραμματισμό, απουσία στρατηγικής κατεύθυνσης και απουσία ικανότητας προβληματισμού στην Επιτροπεία της ΣΚΤ, ιδιαίτερα για διαχείριση κινδύνων.

- Συνθήκες και καταστάσεις υποστελέχωσης, αριθμητικής και ποιοτικής, παρουσιάζονταν και στα Τμήματα Κινδύνου (risk management) και Εσωτερικού Ελέγχου (internal audit) και Συμμόρφωσης (compliance), σε μια περίοδο που τα θέματα κινδύνων έπρεπε να τυγχάνουν ιδιαίτερης προσοχής και παρακολούθησης. Σημειώνεται επίσης, ότι σε αντίθεση με το τι έπρεπε να γίνει, ο αριθμός υπαλλήλων του Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου μειώθηκε από 55 σε 45! Σύμφωνα με τις εποπτικές αρχές, το φαινόμενο αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι η Επιτροπεία δεν απέδιδε τη δέουσα σημασία στις εσωτερικές λειτουργίες ελέγχου (control functions) ήτοι κινδύνων, εσωτερικού ελέγχου και συμμόρφωσης.
- Η Διοίκηση (περιλαμβανομένου του ΔΣ) επέδειξε έντονη ολιγωρία στο χειρισμό εκθέσεων και εισηγήσεων από το Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου. Το 2018 εκκρεμούσαν 75 εισηγήσεις σχετικές με θέματα υψηλού κινδύνου από τις οποίες οι 35 προήλθαν από ελέγχους που διενεργήθηκαν το 2016 ή νωρίτερα. Αυτό αποτελεί ακόμη μια ισχυρή απόδειξη της έλλειψης κουλτούρας για διαχείριση κινδύνων στη Διοίκηση της ΣΚΤ.
- Η Επιτροπεία δεν ενημερωνόταν για την ελλιπή εφαρμογή του Πλαισίου Διάθεσης Ανάληψης Κινδύνων (Risk Appetite Framework) ενός κρίσιμης σημασίας παράγοντα για τη διάσωση του ΣΠΤ. Υπενθυμίζουμε επίσης την

ανεπάρκεια ενδιαφέροντος και κατάλληλης ενημέρωσης της Επιτροπείας για την πορεία των ΜΕΧ.

- Στις αρχές του 2016 δεν είχε ακόμη οριστικοποιηθεί η οργανωτική δομή της Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης, η οποία ήταν υπεύθυνη για την καταπολέμηση του ξεπλύματος παράνομου χρήματος. Στις 18/8/2017 η ΚΤΚ με επιστολή της προς τη ΣΚΤ διαπιστώνει μη συμμόρφωση με τις πρόνοιες του Νόμου 2007 για καταπολέμηση του ξεπλύματος παράνομου χρήματος, επισημαίνοντας με βάση σχετική έρευνα σωρεία σοβαρών παραβιάσεων. Η ΚΤΚ καλεί τη ΣΚΤ σε γραπτές παραστάσεις και τελικά επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις στη ΣΚΤ. Η ΣΚΤ ζητά, με επιστολή του Γενικού Διευθυντή ημερ. 29/8/2017, επιείκεια και μη δημοσιοποίηση των διοικητικών κυρώσεων για να μη επηρεασθεί η εμπιστοσύνη του κοινού προς την Τράπεζα!
- Παρατηρήθηκε ότι σε επίπεδο Εκτελεστικής Διεύθυνσης πραγματοποιούνταν συζητήσεις για στρατηγικής σημασίας θέματα χωρίς ενημέρωση της Επιτροπείας παρά μόνο στο τελικό στάδιο. Πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν οι επαφές διευθυντικών στελεχών της ΣΚΤ με εκπροσώπους της εταιρείας διαχείρισης ΜΕΧ Altamira που άρχισαν το Φεβρουάριο του 2016. Οι επαφές συνεχίστηκαν μέχρι και την 1^η Ιουνίου όταν υπογράφηκε μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ των δύο μερών χωρίς να προηγηθεί συζήτηση και έγκριση από την Επιτροπεία (η Επιτροπεία ενημερώθηκε αμέσως μετά). Δημιουργούνται επίσης εύλογα ερωτήματα σε σχέση με το γεγονός ότι η απόφαση για συνεργασία με την Altamira ελήφθη χωρίς να προηγηθεί διαδικασία πρόσκλησης σε άλλους εν δυνάμει ενδιαφερόμενους προσφοροδότες για εκδήλωση ενδιαφέροντος. Οι πιο πάνω ενέργειες συνιστούν πλήρη έλλειψη διαφάνειας και κατάφορη παραβίαση αρχών καλής εταιρικής διακυβέρνησης.³³
- Ο τρόπος λήψης αποφάσεων στην Επιτροπεία, χωρίς ιδιαίτερο προβληματισμό και συζήτηση (challenge) και κυρίως η απουσία διαφάνειας στη διαδικασία επιλογής συνεργάτη για διαχείριση των ΜΕΧ (Altamira) οδήγησε σε παραίτηση του Προέδρου της Επιτροπείας Τάκη Ταουσιάνη. Εκφράζοντας επίσης παρόμοιες επιφυλάξεις για τον τρόπο λειτουργίας της Επιτροπείας υπέβαλαν την παραίτησή τους ακόμη δύο μέλη της.

---

³³ Το θέμα συνεργασίας με Altamira αναλύεται στο Κεφάλαιο 12, 13, 14.

Σε εκθέσεις ελέγχων του 2015 και 2017, που διενήργησε ο Γενικός Ελεγκτής της Κυπριακής Δημοκρατίας στη ΣΚΤ³⁴, διαπιστώνει σωρεία παραβιάσεων κανονισμών και διαδικασιών από ενέργειες ανωτάτων στελεχών της Διοίκησης. Σημαντικό ποσοστό των παραβιάσεων είχαν σχέση με διορισμούς ανώτερων διευθυντικών στελεχών εκτός της οργανικής διάρθρωσης, με παραχώρηση ωφελημάτων εκτός του πλαισίου των κανονισμών και με αδιαφανείς διαδικασίες πρόσληψης, όπως η παράκαμψη των αρμοδίων για διορισμούς διευθυντών.

Στα πλαίσια των συμφωνιών που συνήψε η ΣΚΤ με τις εποπτικές αρχές ως αποτέλεσμα της ανακεφαλαιοποίησης του 2013, η Τράπεζα ανέλαβε συγκεκριμένες δεσμεύσεις για ορισμένα είδη χορηγήσεων. Οι δεσμεύσεις ενσωματώθηκαν είτε στο γενικό Κατάλογο Δεσμεύσεων είτε στο Πλαίσιο Διάθεσης για Ανάλυση Κινδύνων (Risk Appetite Framework). Για τις παραβιάσεις των δεσμεύσεων όπως οι νέες χορηγήσεις σε μέλη του προσωπικού και διευθυντικά στελέχη ημικρατικών οργανισμών ή υπέρβαση προκαθορισμένου ορίου για χορηγήσεις στον τομέα ακινήτων και κατασκευών, παρατηρήθηκε απουσία σχετικής ενημέρωσης της Επιτροπείας.

Η Επιτροπεία αντιμετωπίζοντας τις πολλές προκλήσεις της νέας στρατηγικής, των σχεδίων αναδιάρθρωσης και των αλλαγών που αυτά συνεπάγονταν, προέβαινε σε μεγάλη κλίμακα και συχνότητα σε ανάθεση μελετών σε εξωτερικούς συμβούλους. Αυτό ήταν εκδήλωση αδυναμίας της Διοίκησης της ΣΚΤ να χειριστεί με ίδια μέσα μερικά τουλάχιστο από τα σχέδια που έθετε σε εφαρμογή. Πέραν από το σχετικά μεγάλο κόστος αυτής της προσέγγισης (€37 εκ. για την περίοδο 2014-2018 σύμφωνα με στοιχεία της ΣΚΤ) η χρήση πολλών εξωτερικών συμβούλων συνεπαγόταν μεγάλη πίεση χρόνου για την Ανώτερη Διεύθυνση κατά τη φάση της μελέτης και κατά τη φάση της υλοποίησης των εισηγήσεων. Σύμφωνα με τις εκθέσεις των Εποπτικών Αρχών, αρκετές μελέτες δεν αξιοποιήθηκαν επαρκώς είτε διότι λίγο αργότερα εγκαταλείφθηκαν είτε διότι η Διοίκηση δεν μπορούσε ή δεν είχε την επιθυμία να τις αξιοποιήσει καταλλήλως. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ήταν η υποστήριξη που λήφθηκε από εξωτερικούς συμβούλους για διαχείριση των ΜΕΧ ή των κινδύνων γενικότερα (πχ. Risk Appetite Framework, Βοήθεια από BlackRock, Τεχνική Βοήθεια από ΔΝΤ).

Στις 5/9/2018, κλήθηκε για κατάθεση ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ο κ. Γ. Χατζηνικόλας, ο οποίος από τον Οκτώβριο 2017 μέχρι τον Αύγουστο 2018, εκτελούσε

---

³⁴ Ετήσια Έκθεση ΕΥ του 2015 και Ειδική Έκθεση ΕΥ του 2017

χρέη Προέδρου της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Απαντώντας σε ερωτήσεις των μελών της Επιτροπής επί θεμάτων εταιρικής διακυβέρνησης στη ΣΚΤ, ο κ. Χατζηνικόλας είπε, μεταξύ άλλων, ότι “Μέσα στα reports, τα οποία εμφανίζονται σε κάθε συνεδρία (του ΔΣ) φαίνεται η πρόοδος της Τράπεζας, όπως μας την παρέδωσε ο κ. Χατζηγιάννης”. “...όσον αφορά την εταιρική διακυβέρνηση...η Επιτροπεία ασχολείτο (2014-2015) με πιο επιχειρησιακά θέματα διότι έπρεπε να εφαρμόσουμε το σχέδιο αναδιάρθρωσης (εποχή που Γ. Διευθυντής ήταν ο Μ. Κληρίδης). Σταδιακά και όπως μάθαινε ο οργανισμός άρχισε η χειραφέτηση (επί εποχής Χατζηγιάννη) ώστε οι εκτελεστικοί να έχουν περισσότερα εγκριτικά όρια να κάμνουν τη δουλειά τους και εμείς να ασχοληθούμε με λίγο πιο σημαντικά θέματα”. “...ο οργανισμός χρειάστηκε 2 χρόνια να ωριμάσει αυτό το πράγμα (συγκεκριμένες ρυθμίσεις για εταιρική διακυβέρνηση), εξού φαίνεται από την αλλαγή των συγκριτικών κλιμάκων”, “(απάντηση σε σχόλιο από επόπτες ότι δεν υπήρχε για μεγάλο χρονικό διάστημα στρατηγική ανάληψης κινδύνων) τα πρώτα 2 χρόνια, δεν μπορώ να απαντήσω, δεν θυμούμαι”, “(για διαχείριση και αναδιάρθρωσεις ΜΕΧ) το 2017 και λόγω της συγχώνευσης (των ΣΠΙ σε μια νομική οντότητα),, σαν δικαιολογητικό αν μπορεί να δοθεί, πέφτει η απόδοση γύρω στα €700εκ. (από €1δισ και πλέον το 2016)”³⁵.

Σε σχέση με την τελευταία δήλωση του κ. Χατζηνικόλα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο κ. Χατζηνικόλας προέδρευε της Επιτροπής ΜΕΧ, αλλά δεν μπόρεσε, αυτός και τα άλλα μέλη της Επιτροπής, να πάρουν πειστική απάντηση από το Διευθυντή της ΔΔΜΕΧ για την κατακόρυφη μείωση των αναδιάρθρωσεων το 2017.

Οι πιο πάνω δηλώσεις βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τη διαπίστωση σωρείας αδυναμιών στην εταιρική διακυβέρνηση και διαχείριση κινδύνων της ΣΚΤ όπως καταγράφονται στο παρόν κεφάλαιο της Έκθεσης. Σημειώνουμε και πάλι ότι οι εν λόγω αδυναμίες αναφέρονται σε εκθέσεις και άλλα έγγραφα των εποπτικών αρχών (π.χ. επιστολές ΚΤΚ και οι εκθέσεις της ΜΕΟ για επιτόπιους ελέγχους το 2015 και 2018), του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του Οίκου KPMG (μελέτη για την αποτελεσματικότητα των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ατομικά και συλλογικά).

8.5 Επισημάνσεις

Τα πιο πάνω αποτελούν ισχυρή απόδειξη της αδυναμίας της Επιτροπείας να διασφαλίσει τη συμμόρφωση των μελών της Διοίκησης στις γραμμές των

---

³⁵ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 5/9/2018

αρμοδιοτήτων τους και την επαρκή διαχείριση των κινδύνων που πηγάζουν από ενέργειες που χαρακτηρίζονται από έλλειψη διαφάνειας (αρχές που διέπουν τις ευθύνες του ΔΣ). Οι συμπεριφορές αυτές αποτέλεσαν ένα από τους λόγους υποβολής της παραίτησης του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ το 2015, ο οποίος θυμίζουμε ήταν ο κ. Μάριος Κληρίδης.

Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι σχεδόν πέντε χρόνια μετά το διορισμό της νέας διοίκησης στο ΣΠΤ το 2013, ο εκτελών χρέη Προέδρου της Επιτροπείας κατά το 2018, δεν γνώριζε τις βασικές αρχές ορθής εταιρικής διακυβέρνησης (ως έχουν διαμορφωθεί και προωθούνται από διεθνείς οργανισμούς) και πίστευε, ως εκ τούτου, ότι η λειτουργία της Επιτροπείας και της Ανώτερης Διεύθυνσης στη ΣΚΤ ήταν ικανοποιητική κατά την περίοδο 2013-2018.

Η σοβαρή ανεπάρκεια της Εταιρικής Διακυβέρνησης στη ΣΚΤ είχε δύο σοβαρές επιπτώσεις ως προς τη σχέση της ΣΚΤ με τις εποπτικές αρχές: Πρώτο, οι εποπτικές αρχές στα πλαίσια των περιοδικών ελέγχων της ΣΚΤ απέδωσαν στην Τράπεζα τη χαμηλότερη βαθμολογία, στη σχετική κλίμακα βαθμολόγησης, για εταιρική διακυβέρνηση και παράλληλα απαίτησαν πρόσθετα κεφάλαια θεωρώντας την φτωχή εταιρική διακυβέρνηση ως σοβαρή πηγή κινδύνων. Ας σημειωθεί ότι η ΣΚΤ ήταν η πρώτη συστημική τράπεζα, στον Ευρωπαϊκό Εποπτικό Μηχανισμό, που έτυχε αυτής της δυσμενούς αξιολόγησης. Δεύτερο, επήλθε πλήρης διάβρωση της εμπιστοσύνης των εποπτικών αρχών ως προς τη θέληση και τις δυνατότητες της Διοίκησης της ΣΚΤ να φέρει εις πέρας το μεγάλο και δύσκολο έργο που ανέλαβε από το 2013. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν η διενέργεια του επιτόπιου ελέγχου στις αρχές του 2018 ο οποίος κατέληξε σε εκτιμήσεις για νέες μεγάλες επισφάλειες (ζημιές) που οδήγησαν στην απόφαση, λίγο αργότερα, για διάλυση του ΣΠΤ.

Σε σχέση με την πρόσληψη του κ. Χατζηγιάννη, η Ερευνητική Επιτροπή διαπιστώνει τις αδιαφανείς διαδικασίες διορισμού του κ. Χατζηγιάννη. Σημειώνουμε επίσης ότι κάποιοι παράγοντες τους οποίους επικαλέστηκε ο ΕΕΜ για να αποφασίσει τελικά να μην φέρει ένσταση στον διορισμό του, ήταν μάλλον ανακριβής. Ο κ. Χατζηγιάννης δεν κατείχε ανώτερη διευθυντική θέση στη Λαϊκή Τράπεζα ή σε άλλη τράπεζα προηγουμένως, ενώ για 19 χρόνια υπηρέτησε στον τομέα private banking δηλαδή σε τομέα άσχετο με τη λιανική τραπεζική. Πέραν τούτου, η επίδοσή του ως Προέδρου στη ΣΚΤ δεν ήταν ιδιαίτερα ικανοποιητική, κάτι το οποίο ήταν καλά γνωστό στους επόπτες. Επιπλέον δε, σχετικά να σημειώσουμε την όχι αγαστή συνεργασία την οποία είχε τότε

με τον Γενικό Διευθυντή της Τράπεζας και την συμπεριφορά του που εκδηλώθηκε ποικιλοτρόπως όπως εμφανίζεται ο ίδιος σαν ο Γενικός Διευθυντής της Τράπεζας.

Όσο αφορά τα πειθαρχικά παραπτώματα που αντιμετώπισε σε διαδικασίες στη Τράπεζα, παρόλο που αυτά, ιδιαίτερα αυτό που του επιβλήθηκε ποινή επίπληξης δεν θεωρούνται ιδιαίτερα σοβαρά, εντούτοις εμφανίζουν τον κ. Χατζηγιάννη να έχει μια προσωπικότητα που δεν μπορούσε να εμπνέει εμπιστοσύνη.

Δεν μας διαφεύγει επίσης το γεγονός της φιλικής σχέσης του κ. Χατζηγιάννη με τον Υπουργό Οικονομικών, η οποία ενδεχόμενα δεν είναι άσχετη με το γεγονός ότι ο Υπουργός Οικονομικών εγκρίνοντας τους όρους του συμβολαίου του κ. Χατζηγιάννη αποδέχθηκε όπως αυτός κατέχει την θέση του Γενικού Διευθυντή μέχρι τον Ιούνιο του 2019. Αυτό δε, πάρα το γεγονός ότι στην πρώτη απόφαση της η Επιτροπεία της ΣΚΤ είχε είδη αποφασίσει να προσφέρει στο κ. Χατζηγιάννη συμβόλαιο μέχρι το Δεκέμβριο του 2018.

Γενικότερα διαπιστώνουμε ότι η καταστροφική πορεία του ΣΠΤ πηγάζει από πολλούς αρνητικούς παράγοντες με κύριο παράγοντα τη φτωχή εταιρική διακυβέρνηση. Σοβαρές αδυναμίες υπήρχαν σε όλες της εκφάνσεις της διακυβέρνησης της ΣΚΤ. Σημειώνεται η έλλειψη αντίληψης και η πλήρης σύγχυση ως προς τις αρμοδιότητες, τα καθήκοντα και τις ευθύνες των δύο βασικών οργάνων ήτοι της Επιτροπείας και της Εκτελεστικής Διεύθυνσης. Υπήρχαν περιόδοι όπου η Επιτροπεία εμπλεκόταν συστηματικά στα καθήκοντα των εκτελεστικών διευθυντών και άλλες περιόδοι που οι εκτελεστικοί διευθυντές υπαγόρευαν, κατά κανόνα, αποφάσεις στην Επιτροπεία ή ενεργούσαν εκτός των αρμοδιοτήτων τους παραγνωρίζοντας το ρόλο της Επιτροπείας. Όλα αυτά συνιστούσαν σοβαρές παραβιάσεις των διεθνώς αποδεκτών αρχών για συνετή εταιρική διακυβέρνηση.

Η πιο έντονη και οδυνηρή εκδήλωση των πιο πάνω αδυναμιών ήταν η απουσία κατάλληλης κουλτούρας διαχείρισης κινδύνων με συνέπεια την αποτυχία της ΣΚΤ να μειώσει δραστικά τις ΜΕΧ.

Αιτία αυτού του φαινομένου ήταν κυρίως ο διορισμός μελών της Επιτροπείας με πολιτικά κριτήρια, τα οποία επηρέαζαν τις συμπεριφορές και αποφάσεις τους.

9. ΔΑΝΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2013 - 2018

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται ο συνολικός δανεισμός του Συνεργατισμού και οι ΜΕΧ κατά την 31/12/2013, ανά κατηγορία με βάση την τότε ισχύουσα οδηγία κατηγοριοποίησης της ΚΤΚ.

Συνολικές Χορηγήσεις ΣΚΤ 31/12/13	TOTAL CREDIT FACILITIES (GROSS) €'000	TOTAL NON-PERFORMING FACILITIES (GROSS) €'000
1. Χορηγήσεις σε νομικές οντότητες		
AGRICULTURE, FORESTRY AND FISHING	56,371	30,404
MINING AND QUARRYING	7,770	5,576
MANUFACTURING	234,223	144,217
ELECTRICITY, GAS, STEAM AND AIR CONDITIONING SUPPLY	86,252	625
WATER SUPPLY; SEWERAGE, WASTE MANAGEMENT AND REMEDIATION ACTIVITIES	92,204	7,915
CONSTRUCTION	390,088	255,958
WHOLESALE AND RETAIL TRADE; REPAIR OF MOTOR VEHICLES AND MOTORCYCLES	321,071	178,806
TRANSPORTATION AND STORAGE	63,400	6,601
ACCOMMODATION AND FOOD SERVICE ACTIVITIES	142,306	66,629
INFORMATION AND COMMUNICATION	7,902	3,834
FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	2,727	1,102
REAL ESTATE ACTIVITIES	264,764	134,552
PROFESSIONAL, SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES	153,840	78,604
ADMINISTRATIVE AND SUPPORT SERVICE ACTIVITIES	15,011	8,123
PUBLIC ADMINISTRATION AND DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	809,361	87,318
EDUCATION	17,922	5,098
HUMAN HEALTH AND SOCIAL WORK ACTIVITIES	31,960	3,926
ARTS, ENTERTAINMENT AND RECREATION	26,246	19,633
OTHER SERVICE ACTIVITIES	196,547	94,261
ACTIVITIES OF EXTRATERRITORIAL ORGANISATIONS AND BODIES	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	2,919,965	1,133,182
2. Χορηγήσεις σε φυσικά πρόσωπα		
CREDIT FACILITIES FOR THE PURCHASE/CONSTRUCTION OF IMMOVABLE PROPERTY:	5,194,587	2,008,565
(A) OWNER OCCUPIED	4,638,124	1,693,244
(B) FOR OTHER PURPOSES	556,463	315,321
CONSUMER LOANS	4,269,077	2,364,671
CREDIT CARDS	30,100	8,736
CURRENT ACCOUNTS	561,195	259,677
CREDIT FACILITIES TO SOLE TRADERS	408,966	268,872
ΣΥΝΟΛΟ	10,463,925	4,910,521
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	13,383,890	6,043,703

Με βάση τα στοιχεία της ΚΤΚ για τον Συνεργατισμό, για το έτος 2013 υπήρχαν συνολικές χορηγήσεις ύψους €13,38 δις εκ των οποίων οι €6,04 δις ήταν ΜΕΧ, ποσοστό περίπου 45%. Στην κατηγορία χορηγήσεων σε νομικές οντότητες καταγράφονται συνολικές χορηγήσεις ύψους €2,92 δις, εκ των οποίων οι €1,13 δις ήταν ΜΕΧ.

Στην κατηγορία χορηγήσεων σε φυσικά πρόσωπα καταγράφονται συνολικές χορηγήσεις €10,46 δις εκ των οποίων οι €4,91 δις ήταν ΜΕΧ.

Στις χορηγήσεις προς φυσικά πρόσωπα καταγράφονται χορηγήσεις που δεν αφορούν στεγαστικά δάνεια αλλά άλλες κατηγορίες (π.χ. καταναλωτικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, τρεχούμενοι λογαριασμοί κλπ.), ύψους περίπου €5,3 δις ή ποσοστού περίπου 50%, εκ των οποίων περίπου €2,9 ήταν ΜΕΧ (ποσοστό περίπου 22% επί του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου ή περίπου 28% επί του δανειακού χαρτοφυλακίου σε φυσικά πρόσωπα)

Πιο κάτω καταγράφονται οι συνολικές χορηγήσεις και οι ΜΕΧ του Συνεργατισμού κατά την 31/12/2014 και 31/12/2015 με βάση την κατηγοριοποίηση της ΚΤΚ (FINREP).

Κατηγορία	31/12/2014		31/12/2015	
	Total facilities (Gross) €'000	Non-performing exposures (Gross) €'000	Total facilities (Gross) €'000	Non-performing exposures (Gross) €'000
1. General governments	767,427	46,310	721,383	44,015
2. Other financial corporations	2,179	615	1,828	636
3. Non-financial corporations	1,929,078	1,263,711	1,800,647	1,231,552
Of which: Small and Medium-sized Enterprises	1,089,390	643,080	1,084,949	698,918
Κατηγοριοποίηση (Non-financial corporations)				
<i>Agriculture, forestry and fishing</i>	53,392	35,259	53,848	34,606
<i>Mining and quarrying</i>	7,316	6,320	4,061	3,545
<i>Manufacturing</i>	233,585	166,238	172,392	114,043
<i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	12,846	6,145	12,579	2,660
<i>Water supply</i>	89,806	10,445	79,828	8,994
<i>Construction</i>	383,888	303,889	393,964	322,181
<i>Wholesale and retail trade</i>	320,000	218,910	265,196	176,045
<i>Transport and storage</i>	59,305	10,060	56,586	11,573
<i>Accommodation and food service activities</i>	145,993	87,320	128,287	100,837
<i>Information and communication</i>	8,488	6,625	9,001	7,592
<i>Real estate activities</i>	313,850	243,425	327,310	277,711
<i>Professional, scientific and technical activities</i>	141,108	78,660	140,941	86,468
<i>Administrative and support service activities</i>	14,699	8,748	15,431	9,563
<i>Public administration and defence, compulsory social security</i>	0	-	0	n/a
<i>Education</i>	18,609	6,822	19,340	6,265
<i>Human health services and social work activities</i>	32,821	8,012	32,226	4,916
<i>Arts, entertainment and recreation</i>	30,085	24,687	28,412	20,861
<i>Other services</i>	63,287	42,146	61,245	43,692
4. Households	10,407,782	6,004,539	10,286,297	6,326,245
Of which: Residential mortgage loans	6,487,317	3,664,701	6,527,802	3,891,266
Of which: Credit for consumption	1,256,146	614,212	1,180,837	643,757
ΣΥΝΟΛΟ (1+2+3+4)	13,106,466	7,315,175	12,810,155	7,602,448

Με βάση τα στοιχεία του 2014, υπήρχαν συνολικές χορηγήσεις €13,10 δις με €7,31 δις MEX (περίπου 56%) και για το 2015 €12,81 δις με €7,6 δις MEX (περίπου 59%).

Στην κατηγορία 3. Non-financial corporations, από το σύνολο του δανεισμού ύψους €1,9 δις για το 2014 υπήρχαν MEX ύψους 1,26 δις. Από τα €1,8 δις του 2015, υπήρχαν €1,2 δις MEX.

Με βάση τα στοιχεία του πιο πάνω πίνακα το σύνολο των χορηγήσεων προς νοικοκυριά ήταν €10,40 δις και €10,28 δις για το 2014 και 2015 αντίστοιχα. Για το έτος 2014, το σύνολο των MEX ανέρχεται στα €6 δις εκ των οποίων τα €3,66 δις αφορούσαν στεγαστικά δάνεια και τα €614 εκ. καταναλωτικά δάνεια.

Για το 2015, το σύνολο των MEX ήταν €6,32 δις εκ των οποίων τα €3,89 δις αφορούσαν στεγαστικά δάνεια και τα €643 εκ καταναλωτικά δάνεια.

Πιο κάτω καταγράφονται συνολικές χορηγήσεις και MEX του Συνεργατισμού κατά την 31/12/2016, 31/12/2017 και 31/8/2018, με βάση την κατηγοριοποίηση FINREP.

Κατηγορία	31/12/2016		31/12/2017		31/08/2018	
	Total facilities (Gross) €'000	Non-performing exposures (Gross) €'000	Total facilities (Gross) €'000	Non-performing exposures (Gross) €'000	Total facilities (Gross) €'000	Non-performing exposures (Gross) €'000
1. General governments	700,676	36,127	653,827	27,590	618,263	23,044
2. Other financial corporations	2,715	328	2,857	217	2,775	167
3. Non-financial corporations	1,709,095	1,207,540	1,537,036	991,996	1,404,223	908,816
Of which: Small and Medium-sized Enterprises	921,001	604,856	847,696	538,179	884,637	611,610
Κατηγοριοποίηση (Non-financial corporations)						
<i>Agriculture, forestry and fishing</i>	49,688	34,616	45,265	27,344	n/a	n/a
<i>Mining and quarrying</i>	3,847	3,193	3,394	2,719	n/a	n/a
<i>Manufacturing</i>	160,185	107,978	145,199	98,221	n/a	n/a
<i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	6,967	2,128	14,640	2,731	n/a	n/a
<i>Water supply</i>	70,024	6,054	62,407	3,004	n/a	n/a
<i>Construction</i>	391,704	329,135	334,741	275,525	n/a	n/a
<i>Wholesale and retail trade</i>	250,337	165,435	206,629	137,398	n/a	n/a
<i>Transport and storage</i>	25,310	11,068	22,464	7,770	n/a	n/a
<i>Accommodation and food service activities</i>	126,786	99,092	162,869	74,804	n/a	n/a
<i>Information and communication</i>	9,127	6,989	16,663	5,436	n/a	n/a
<i>Real estate activities</i>	328,259	277,680	267,084	218,704	n/a	n/a
<i>Professional, scientific and technical activities</i>	142,148	87,817	127,417	70,247	n/a	n/a
<i>Administrative and support service activities</i>	14,744	9,889	12,946	7,150	n/a	n/a
<i>Public administration and defence, compulsory social security</i>	0	0	7,899	3,159	n/a	n/a
<i>Education</i>	14,112	3,729	33,664	4,511	n/a	n/a
<i>Human health services and social work activities</i>	33,405	5,369	24,494	18,032	n/a	n/a
<i>Arts, entertainment and recreation</i>	25,243	18,490	49,261	35,241	n/a	n/a
<i>Other services</i>	57,209	38,878	49,261	35,241	50,811	37,040
4. Households	9,633,105	5,972,756	8,962,363	5,416,896	8,526,856	5,198,496
Of which: Residential mortgage loans	6,449,209	3,951,235	6,204,409	3,714,726	5,905,147	3,566,667
Of which: Credit for consumption	960,037	501,923	884,359	457,622	854,726	447,504
ΣΥΝΟΛΟ (1+2+3+4)	12,045,591	7,216,751	11,156,083	6,436,699	10,552,117	6,130,523

Με βάση τα πιο πάνω στοιχεία, το 2016 υπήρχαν συνολικές χορηγήσεις €12,04 δις με €7,21 δις ΜΕΧ (περίπου 60%), το 2017 συνολικές χορηγήσεις €11,15 δις με €6,43 δις ΜΕΧ (περίπου 58%) και το 2018, συνολικές χορηγήσεις €10,55 δις με €6,13 δις ΜΕΧ (περίπου 58%).

Στην κατηγορία Εταιρειών μη χρηματοοικονομικού κλάδου, από το σύνολο του δανεισμού ύψους €1,7 δις για το 2016 υπήρχαν ΜΕΧ ύψους €1,2 δις. Από τα €1,53 δις του 2017, υπήρχαν €991 εκ. ΜΕΧ και από τα €1,40 δις του 2018, υπήρχαν €908 εκ. ΜΕΧ.

Με βάση τα στοιχεία του πιο πάνω πίνακα το σύνολο των χορηγήσεων προς νοικοκυριά ήταν €9,63 δις, €8,96 δις και €8,52 δις για το 2016, 2017 και 2018 αντίστοιχα.

Για το 2016, το σύνολο των ΜΕΧ ήταν €5,97 δις εκ των οποίων τα €3,95 δις αφορούσαν στεγαστικά δάνεια και τα €501 εκ καταναλωτικά δάνεια. Για το 2017, το σύνολο των ΜΕΧ ήταν €5,416 δις εκ των οποίων τα €3,714 δις αφορούσαν στεγαστικά δάνεια και τα €457 εκ καταναλωτικά δάνεια. Για το 2018, το σύνολο των ΜΕΧ ήταν €5,198 δις εκ των οποίων τα €3,566 δις αφορούσαν στεγαστικά δάνεια και τα €447 εκ καταναλωτικά δάνεια.

9.1 Ανάλυση ΜΕΧ Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Πάφου

Ανατρέξαμε σε στοιχεία που μας παραδόθηκαν από την ΣΚΤ και ειδικότερα από δειγματοληπτικό έλεγχο των ΜΕΧ του ΣΤ. Πάφου που παρουσιάζουν αναλυτικά στοιχεία κατά την ημερ. 31/8/2018 βάση των οποίων έχουμε προβεί στις εξής διαπιστώσεις.

- Ο συνολικός αριθμός ΜΕΧ ανέρχεται στις 5663 χορηγήσεις,
- Από το συνολικό υπόλοιπο των €537,9 εκ οι καθυστερήσεις ανέρχονται στα €429,2 εκ.,
- Από το σύνολο των 5663 χορηγήσεων, στις 4184 χορηγήσεις, το συνολικό υπόλοιπο ήταν σε καθυστέρηση και ανέρχεται στα €354,1 εκ.,
- Από το σύνολο των 5663 χορηγήσεων φαίνεται να υπάρχουν απαιτήσεις στις 957 χορηγήσεις,

- Το σύνολο των επιχειρηματικών χορηγήσεων ανέρχεται στις 339 με συνολικό υπόλοιπο €42,3 εκ. Από τις 339 ΜΕΧ υπάρχουν απαιτήσεις σε 69 περιπτώσεις,
- Σε συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο ανάπτυξης γης παραχωρήθηκε στεγαστικό δάνειο με σκοπό αγορά γης, καταναλωτικό δάνειο για την αγορά / ανέγερση άλλης ακίνητης περιουσίας και καταναλωτικό δάνειο για κεφάλαιο κίνησης,
- Σε 106 ΜΕΧ ύψους €2,2 εκ. δεν υπήρχε εξασφάλιση εκ των οποίων €1,1 εκ αφορούσε ΜΕΧ σε Σωματεία (6 χορηγήσεις)
- Σε 148 ΜΕΧ ύψους €3,4 εκ. που αφορούσαν αγορά αυτοκινήτου, ποσό ύψους €3,2 εκ παρουσιάζει καθυστέρηση.
- Στις 4 μεγαλύτερες ΜΕΧ για αγορά αυτοκινήτου το συνολικό ποσό ανέρχεται σε €851,031. Ενδεικτική είναι η περίπτωση παραχώρησης δανείου για αγορά αυτοκινήτου με υπόλοιπο €372,813, το σύνολο του οποίου βρίσκεται σε καθυστέρηση.

10.ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

10.1 Διαρθρωτικές Αλλαγές

Ένα από τα κύρια συστατικά στοιχεία των συμφωνιών με την Τροϊκα, το οποίο ενσωματώθηκε λεπτομερώς στα σχέδια αναδιάρθρωσης και σχετικές δεσμεύσεις του ΣΠΤ ήταν η αναβάθμιση της διαχείρισης των κινδύνων ιδιαίτερα του πιστωτικού.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην οργάνωση και καλή διαχείριση του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων με στόχο τον περιορισμό πιθανών ζημιών από μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις. Κύριο χαρακτηριστικό των πολλών αλλαγών στον εν λόγω τομέα, μετά το 2013, ήταν η μεταφορά των αρμοδιοτήτων, ευθυνών και εξουσιών από τα ΣΠΙ στη ΣΚΤ. Η Τράπεζα θα διαμόρφωνε πολιτικές και θα καθόριζε κατευθυντήριες γραμμές σε σχέση με όλες τις πτυχές της δανειοδοτικής διαδικασίας, δηλαδή δανειοδοτική πολιτική και κριτήρια δανεισμού (νέες διευκολύνσεις), εγκριτικά όρια σε διάφορα επίπεδα, κριτήρια τιμολόγησης των εγκρινόμενων χορηγήσεων, κατευθυντήριες γραμμές για αναδιρθρώσεις Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΜΕΧ), σύστημα πιστωτικού ελέγχου.

Σε ευρύτερες ρυθμίσεις αναμενόταν επίσης να προβεί η ΣΚΤ για το χειρισμό του μεγάλου ύψους των ΜΕΧ από πλευράς οργάνωσης, με έμφαση στην κεντροποίηση του χειρισμού των ΜΕΧ και την αναβάθμιση των σχετικών συστημάτων πληροφοριών.

Αξιοσημείωτη ήταν , επίσης, η κεντροποίηση των δυο βασικών Υπηρεσιών ελέγχου ήτοι της Υπηρεσίας Διαχείρισης Κινδύνων (Risk Management) και της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit). Η λειτουργία των δυο υπηρεσιών ήταν πλέον εντελώς ανεξάρτητη από τα ΣΠΙ, οι δε δύο υπηρεσίες αναφέρονταν κατευθείαν στις αντίστοιχες επιτροπές του Διοικητικού Συμβουλίου της ΣΚΤ (Επιτροπή Κινδύνων και Επιτροπή Εσωτερικού Ελέγχου).

Οι προγραμματισθείσες αλλαγές αντιπροσώπευαν μεγάλη πρόοδο σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε στην πριν το 2013 περίοδο. Η υλοποίηση τους αναμενόταν να συμβάλει στην έξοδο του ΣΠΤ από την κρίση και να οδηγήσει στην υγιή ανάπτυξη.

Η έκταση των αλλαγών αποτελούσε μεγάλη πρόκληση τόσο για το Διοικητικό Συμβούλιο όσο και για την Ανώτερη Διεύθυνση της ΣΚΤ. Το Διοικητικό Συμβούλιο θα έπρεπε να υποστηρίξει έντονα τις αλλαγές και ως εκ τούτου να παρακολουθεί στενά την έγκαιρη και πλήρη υλοποίηση τους. Από την άλλη πλευρά, η Διεύθυνση θα έπρεπε να επιτύχει αποτελεσματική εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων υιοθετώντας λεπτομερή προγράμματα δράσεως με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα, τοποθετώντας τους κατάλληλους ανθρώπους στις κατάλληλες θέσεις, εκπαιδεύοντας το προσωπικό στα νέα συστήματα και κυρίως αλλάζοντας τις κακές νοοτροπίες υπαλλήλων που επικράτησαν στο παρελθόν.

Από πλήθος πληροφοριών (Εκθέσεις της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας, επιστολές της ΚΤΚ προς τη ΣΚΤ) και μαρτυριών (π.χ. κ. Κουρουνά, Διευθυντή ΔΔΜΕΧ της ΣΚΤ, κ. Γιάγκου Δημητρίου, πρώην Διευθυντή του Τμήματος Εποπτείας της ΚΤΚ και της Διοικήτου της ΚΤΚ) που έχει η Ερευνητική Επιτροπή στη διάθεσή της φαίνεται ότι η Διοίκηση απέτυχε, σε μεγάλο βαθμό, να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις, επιδεικνύοντας προφανώς σοβαρή αδυναμία να αντιληφθεί τη σοβαρότητα των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων. Το αποτέλεσμα ήταν οι πτωχοί χειρισμοί και η πολύ μεγάλη καθυστέρηση στην υλοποίηση των σχεδίων αναδιάρθρωσης.

Σ' αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι το Διοικητικό Συμβούλιο της ΣΚΤ δεν άσκησε επαρκώς τον ρόλο του ως όργανο έγκρισης και παρακολούθησης της προόδου στην εφαρμογή των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Τράπεζα.

10.2 Στρατηγική Κινδύνων και Πιστωτική Πολιτική

Στα σχέδια αναδιάρθρωσης (αναλύονται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας Έκθεσης) προβλεπόταν ο στρατηγικός σχεδιασμός για αναβάθμιση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων με έμφαση στον πιστωτικό κίνδυνο. Προς τούτο εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΣΚΤ, τον Μάιο του 2015, το Πλαίσιο Ανάληψης Κινδύνων (Risk Appetite Statement). Σ' αυτό καθορίζονταν οι παράμετροι εντός των οποίων θα κινείτο η ΣΚΤ διασφαλίζοντας έτσι μια προσεκτική προσέγγιση ως προς την ανάληψη κινδύνων στο μέλλον.

Τον Απρίλιο του 2015 υιοθετήθηκε αναθεωρημένη Πιστωτική Πολιτική σύμφωνα με σχετική Οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου και με βάση τον Κατάλογο Δεσμεύσεων. Η νέα Πιστωτική Πολιτική περιείχε συγκεκριμένες πολιτικές και διαδικασίες για αποτελεσματική διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου που να συνάδει με το Πλαίσιο Ανάληψης Κινδύνων. Ως προβλεπόταν στον Κατάλογο Δεσμεύσεων, η Πιστωτική Πολιτική θα διαμορφωνόταν από την ΣΚΤ, θα αντικαθιστούσε τις διαφορετικές πολιτικές που ακολουθούσε κάθε ΣΠΙ μέχρι τον Απρίλιο 2015 και θα περιείχε δεσμευτικές οδηγίες και καθοδήγηση προς τα ΣΠΙ.

Οι νέες οδηγίες που εκδόθηκαν από τη ΣΚΤ αφορούσαν όλο το φάσμα της διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου δηλαδή κριτήρια για τη χορήγηση νέων διευκολύνσεων, τις εξουσίες (εγκριτικά όρια) των αρμοδίων λειτουργιών, κριτήρια τιμολόγησης (ύψος επιτοκίων) των νέων πιστωτικών διευκολύνσεων, τις αναδιαρθρώσεις μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων κα. Στις οδηγίες περιλαμβανόταν ειδικό κεφάλαιο με κανόνες που να ρυθμίζουν το χειρισμό πιστωτικών διευκολύνσεων σε Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα, τα οποία δεν έπρεπε να τυγχάνουν οποιασδήποτε προνομιακής μεταχείρισης. Τέλος, καθορίζονταν αυστηρά ανώτατα όρια συνολικών διευκολύνσεων σε ομάδα συνδεδεμένων προσώπων.

Στα πλαίσια της Νέας Στρατηγικής και Πολιτικής προβλέπονταν η στενή παρακολούθηση και ο έλεγχος του πιστωτικού κινδύνου σε δύο επίπεδα: Πρώτο, από τη μονάδα πιστωτικού ελέγχου (credit control) η οποία θα έπρεπε να εντοπίζει αποφάσεις για νέες διευκολύνσεις που παρουσίαζαν αποκλίσεις από τις οδηγίες πιστωτικής πολιτικής και θα ενημέρωνε την αρμόδια ανώτερη αρχή. Δεύτερο, το Τμήμα Διαχείρισης Κινδύνων θα αξιολογούσε τους κινδύνους σε επίπεδο δανειακού χαρτοφυλακίου και θα ενημέρωνε, ανάλογα, κατευθείαν την Επιτροπή Κινδύνων του

Διοικητικού Συμβουλίου της ΣΚΤ. Οι προαναφερθείσες ρυθμίσεις αποτελούσαν μια πολύ θετική εξέλιξη για τον Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα που θα εξασφάλιζαν μια ομοιόμορφη, σφαιρική και σύγχρονη προσέγγιση στο καυτό θέμα του πιστωτικού κινδύνου. Απέβλεπαν τόσο στην πρόληψη, με υγιείς νέες χρηματοδοτήσεις, νέων σοβαρών πιστωτικών κινδύνων και παράλληλα στην αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΧ με αποτέλεσμα τη μείωση του μεγάλου πιστωτικού κινδύνου στον οποίο ήταν ήδη εκτεθειμένος ο ΣΠΤ (το θέμα διαχείρισης των ΜΕΧ αναλύεται στο επόμενο τμήμα του παρόντος κεφαλαίου).

Δυστυχώς, από πλευράς πρόληψης τα πράγματα δεν λειτούργησαν ικανοποιητικά. Σύμφωνα με στοιχεία και διαπιστώσεις που προέκυψαν από επιτόπιους ελέγχους των εποπτικών αρχών (on-site inspections), σημειώθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση σοβαρών μέτρων που προβλέπονταν στη Στρατηγική Κινδύνων του Μαΐου 2015. Επισημαίνουμε ιδιαίτερα τη μη έγκαιρη εφαρμογή συστημάτων επιμέτρησης πιστωτικού κινδύνου για πελάτες (credit scoring και internal rating system) καθώς και καταλόγου στενής παρακολούθησης (watch list) για πιστωτικές διευκολύνσεις υψηλού κινδύνου. Αυτό επισημαίνεται σε έκθεση των εποπτικών αρχών ημερ. 22/11/2015. Το αποτέλεσμα ήταν η χαλαρή εφαρμογή των κριτηρίων δανεισμού στην μετά το 2013 εποχή καθώς και η αδυναμία ορθής τιμολόγησης (καθορισμός επιτοκίων) με βάση τον πιστωτικό κίνδυνο για κάθε νέα πιστωτική διευκόλυνση.

Σύμφωνα με ευρήματα του επιτόπιου ελέγχου, που έγινε το πρώτο εξάμηνο του 2015 (έκθεση ημερ. 21/11/2015) από τη Μεικτή Εποπτική Ομάδα (Joint Supervisory Team - JST) με θέμα τη διαχείριση και έλεγχο κινδύνων, η διαδικασία έγκρισης των νέων χορηγήσεων παρουσίαζε σοβαρές αδυναμίες με κύρια χαρακτηριστικά τη μη εφαρμογή του βασικού κριτηρίου δανεισμού δηλαδή της ικανότητας αποπληρωμής. Από τη θεώρηση ενός δείγματος νέων εγκρίσεων πιστωτικών διευκολύνσεων (ύψους πέραν των €50,000), οι εποπτικές αρχές διαπίστωσαν σε αρκετές περιπτώσεις τα ακόλουθα:

- Τα στοιχεία για το εισόδημα/μελλοντικές χρηματοοικονομικές ροές των δανειοληπτών ήταν ελλιπής. Το ίδιο ισχύει για τα στοιχεία που αφορούσαν στις προβλεπόμενες δαπάνες των δανειοληπτών.
- Υπήρχαν υπερβάσεις στο μέγιστο ποσοστό (35%) δόσης προς εισόδημα του δανειολήπτη χωρίς επαρκή δικαιολογία

- Σε μερικές περιπτώσεις η περίοδος αποπληρωμής επεκτεινόταν και πέραν της ηλικίας συνταξιοδότησης του δανειολήπτη
- Εγκρίνονταν υπερβολικά μεγάλα όρια σε τρεχούμενους λογαριασμούς (μέχρι €200.000)
- Το 1/3 των τρεχουμένων λογαριασμών με όρια παρουσίαζαν υπερβάσεις. Επίσης το 13% των τρεχουμένων λογαριασμών χωρίς όρια παρουσίαζαν υπερβάσεις.

Παρόμοιες διαπιστώσεις έγιναν και από τη Μονάδα Πιστωτικού Ελέγχου της ΣΚΤ η οποία κατέληγε στο συμπέρασμα ότι αρκετές πιστωτικές διευκολύνσεις εγκρίνονταν με κριτήριο αποκλειστικά την εξασφάλιση και όχι την ικανότητα αποπληρωμής του δανειολήπτη. Αυτό σημαίνει ότι οι κακές τραπεζικές πρακτικές του παρελθόντος συνεχίστηκαν και μετά το 2013.

Ενδεικτικό των πιο πάνω αδυναμιών ήταν και το γεγονός ότι το 4% των δανείων που εγκρίθηκαν για επιχειρήσεις και 5.4% των δανείων προς επαγγελματίες παρουσίασαν πρόβλημα εξυπηρέτησης από τον πρώτο χρόνο της έγκρισης.

Σε μια περίοδο, μετά το 2013, που ο ΣΠΤ αγωνιζόταν να επανέλθει στην κερδοφορία επιτυγχάνοντας, μεταξύ άλλων, αύξηση του υγιούς χαρτοφυλακίου του (με νέες καλές χρηματοδοτήσεις), φαινόμενα όπως αυτά που περιγράφονται πιο πάνω αντιπροσώπευαν κραυγαλέα αδυναμία εφαρμογής της συγκεκριμένης στρατηγικής κινδύνων και υπόσκαψη του μέλλοντος του ΣΠΤ.

Τα αίτια για την συνέχιση παλαιών κακών τραπεζικών πρακτικών ήταν κυρίως τα ακόλουθα:

- Δεν άλλαξε ουσιαστικά η νοοτροπία στον ΣΠΤ αφού δεν έγιναν ουσιαστικές αλλαγές των ανθρώπων που εμπλέκονταν στις εγκριτικές διαδικασίες για δανειοδοτήσεις και αναδιαρθρώσεις. Αυτό αναγνωρίστηκε και στην κατάθεση του κ. Κουρουνά ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3 Δεκ. 2018 για ποιοτική ανεπάρκεια στελεχών, ιδιαίτερα στην αξιολόγηση πιστωτικού κινδύνου.
- Υπήρχαν ασάφειες και κενά στην πιστωτική πολιτική ως προς το χειρισμό αποκλίσεων από τα προκαθορισμένα κριτήρια δανεισμού.

- Η παρακολούθηση και κυρίως η αναφορά από την Μονάδα Πιστωτικού Ελέγχου προς τα ανώτερα επίπεδα για τις αποκλίσεις ήταν ανεπαρκής, αφού κάλυπτε μόνο αποκλίσεις σε διευκολύνσεις που εγκρίνονταν από τη ΣΚΤ.
- Πέραν τούτου, δεν υπήρχε κεντροποιημένο σύστημα πληροφοριών με στοιχεία στη ΣΚΤ για τις περιπτώσεις εξαιρέσεων που εγκρίνονταν από αρμόδια επιτροπή. Ως αποτέλεσμα, δεν υπήρχε επαρκής ενημέρωση της Διοίκησης του ΣΠΤ για τις αποκλίσεις.

10.3 Προειδοποίηση από Εποπτικές Αρχές

Όλες οι πιο πάνω αδυναμίες καταγράφονται λεπτομερώς στην έκθεση της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας που υποβλήθηκε στις 21/11/2015 με θέμα τη διαχείριση και έλεγχο κινδύνων στη ΣΚΤ. Πέραν από την εκτεταμένη αναφορά στην ανεπαρκή διαχείριση των κινδύνων, ιδιαίτερα του πιστωτικού, σχολιάζονται εν εκτάσει και οι πολλές αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση οι οποίες, κατά τους επόπτες, παραμένουν και παρατείνονται, παρά τις πολλές επισημάνσεις σε προηγούμενες εκθέσεις των εποπτικών αρχών.

Αναγνωρίζοντας τη σοβαρότητα της κατάστασης, οι εποπτικές αρχές καλούσαν τη Διοίκηση της ΣΚΤ να υποβάλει λεπτομερές σχέδιο δράσης, με χρονοδιαγράμματα, για λήψη διορθωτικών μέτρων που να καλύπτουν όλες τις προαναφερθείσες αδυναμίες.

Στην έκθεση των εποπτικών αρχών ημερ. 21/11/2015 περιέχονται σαφείς προειδοποιήσεις προς την ΣΚΤ ότι αποτυχία της τράπεζας να εφαρμόσει τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα εντός των καθορισμένων χρονοδιαγραμμάτων πιθανόν να οδηγήσει στη λήψη από τους επόπτες μέτρων επιβολής συμμόρφωσης (enforcement) και κυρώσεων.

10.4 Η Διαχείριση των ΜΕΧ

Όπως αναφέρεται και σε άλλα μέρη της παρούσας έκθεσης, η αποτελεσματική διαχείριση και σημαντική μείωση των ΜΕΧ θα περιορίζε την έκθεση του ΣΠΤ σε μεγάλο πιστωτικό κίνδυνο, θα μείωνε τις απορρέουσες από τον κίνδυνο ζημιές και θα διασφάλιζε τη βιωσιμότητα του τομέα.

Οι εποπτικές αρχές εκδίδουν οδηγίες που ρυθμίζουν θέματα που αφορούν τον ορισμό των ΜΕΧ προκειμένου να διαμορφώνεται επαρκής εικόνα για το επίπεδο των ΜΕΧ, για τη λογιστική τους απεικόνιση και για σκοπούς διαχείρισης κινδύνων.

Στην Κύπρο για σκοπούς ταξινόμησης των ΜΕΧ η ΚΤΚ έχει εκδώσει κατά καιρούς Οδηγίες οι οποίες έχουν διαφοροποιηθεί έτσι που να εναρμονίζονται με σχετικές ρυθμίσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Εκτελεστικούς Κανονισμούς). Ο ισχύων σήμερα ορισμός των ΜΕΧ διέπεται από τον Εκτελεστικό Κανονισμό 2015/227 της Επιτροπής (ΕΕ) που εφαρμόζεται από τον Ιανουάριο 2015.

Πιο κάτω παραθέτουμε τα κύρια στοιχεία του ισχύοντος ορισμού:

- Μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις θεωρούνται εκείνες οι οποίες έχουν άνω των 90 ημερών καθυστέρηση.
- Μια χορήγηση θεωρείται σε καθυστέρηση πληρωμής (μη εξυπηρετούμενη), για σκοπούς ταξινόμησης ως ΜΕΧ, όταν οποιοδήποτε ποσό του κεφαλαίου, των τόκων ή των τελών δεν έχει καταβληθεί κατά την ημερομηνία που ήταν ληξιπρόθεσμο.
- Οι χορηγήσεις ταξινομούνται ως μη εξυπηρετούμενες για ολόκληρο το ποσό τους χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη εξασφαλίσεων.
- Σε περίπτωση αναδιάρθρωσης μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων (εφαρμογή μέτρων ανοχής), οι χορηγήσεις παύουν να είναι μη εξυπηρετούμενες αν έχει παρέλθει ένα έτος από την αναδιάρθρωση (και εξυπηρετούνται κανονικά).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές από τις πιο πάνω ρυθμίσεις (πιο αυστηρές από προηγούμενως) εισήχθησαν σταδιακά κυρίως την τελευταία δεκαετία. Για παράδειγμα, από 2013, η ύπαρξη πλήρους εξασφάλισης έπαυσε να θεωρείται αρκετή για ορισμό μιας χορήγησης με καθυστερήσεις ως εξυπηρετούμενης. Νωρίτερα, για σκοπούς ορισμού ΜΕΧ μειώθηκε η περίοδος καθυστερήσεων από 270 ημέρες σε 90 ημέρες.

Αναφέρουμε ότι στις αρχές της δεκαετίας 2000-2010, οι χορηγήσεις ορίζονταν ως ΜΕΧ μόνο αν υπήρχαν καθυστερήσεις πέραν των 270 ημερών και οι συνολικές χορηγήσεις για ένα οφειλέτη δεν καλύπτονταν πλήρως με εξασφαλίσεις. Με βάση αυτόν τον ελαστικό ορισμό τα ΣΠΙ παρουσίαζαν μια εικόνα για ΜΕΧ (και πιστωτικούς κινδύνους) πολύ καλύτερη από εκείνη της περιόδου μετά την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ το 2013. Το γεγονός αυτό διευκόλυνε τη συντήρηση των κακών τραπεζικών πρακτικών που εφαρμόζονταν για δεκαετίες από τα ΣΠΙ με κύριο χαρακτηριστικό την έγκριση

δανείων με μοναδικό κριτήριο την εξασφάλιση (το θέμα των τραπεζικών πρακτικών αναλύεται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης).

Ως αποτέλεσμα των πολύ πιο αυστηρών ορισμών για ΜΕΧ στα τελευταία χρόνια, το ύψος των ΜΕΧ στον ΣΠΤ αυξήθηκε κατακόρυφα (το ίδιο παρατηρήθηκε και στις εμπορικές τράπεζες). Έτσι ο ΣΠΤ βρέθηκε μπροστά σε μια μεγάλη πρόκληση δηλαδή να χειριστεί αποτελεσματικά ένα δανειακό χαρτοφυλάκιο όπου το ποσοστό των ΜΕΧ ξεπερνούσε το 50% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου.

Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία (Έκθεση. κ. Διονυσίου), οι ΜΕΧ ανέρχονταν σε 54% του συνολικού χαρτοφυλακίου του ΣΠΤ στο τέλος του 2014 (το ποσοστό ανέβηκε στο 58,7% τον Ιούνιο του 2015 λόγω κυρίως κάποιων αλλαγών στον ορισμό των ΜΕΧ). Το εν λόγω ποσοστό (όπως και το αντίστοιχο άλλων μεγάλων τραπεζών στην Κύπρο) ήταν από τα υψηλότερα στην Ευρώπη. Από την άλλη πλευρά το ποσοστό κάλυψης των ΜΕΧ με προβλέψεις στο ΣΠΤ ήταν από τα χαμηλότερα της Ευρώπης.

Η σημασία του δραστικού περιορισμού των ΜΕΧ φαίνεται από την ανάλυση των εσόδων και δαπανών του ΣΠΤ το 2014 (όπως παρουσιάζεται στην Έκθεση της ΜΕΟ για επιτόπιο έλεγχο του 2015). Από συνολικό εισόδημα €730,3 εκ (τόκοι και άλλα έσοδα), ποσό €690 εκ. ή 94,5% αντιπροσώπευε εισόδημα από τόκους. Από το συνολικό εισόδημα από τόκους, ποσό €315 εκ. ή ποσοστό 45,7% αντιπροσώπευε χρεώσεις τόκων σε ΜΕΧ (εισόδημα που αναγνωρίζεται αλλά δεν εισπράττεται). Το υπόλοιπο ποσό τόκων €375 εκ. (εισόδημα από το υγιές χαρτοφυλάκιο) ήταν ελαφρά μόνο ψηλότερο από το επιτοκιακό κόστος των καταθέσεων (€311 εκ.)

Ένα από τα πρώτα μέτρα που ελήφθησαν για διαχείριση των ΜΕΧ ήταν η σύσταση το Μάιο του 2014 κεντροποιημένης Διεύθυνσης Διαχείρισης ΜΕΧ (ΔΔΜΕΧ) στο επίπεδο της ΣΚΤ. Σε αυτή περιλαμβάνονταν πέντε τμήματα, Τμήμα Αναδιρθώσεων για ΜΕΧ, Τμήμα Αναδιρθώσεων ΜΕΧ για μεγάλες επιχειρήσεις, Τμήμα Ανάκτησης Χρεών (debt recovery), Τμήμα Διαχείρισης Ακινήτων και Τμήμα Νομικής Υποστήριξης. Αρχικά, πελάτες με προβληματικές πιστωτικές διευκολύνσεις (ΜΕΧ) με υπόλοιπα πέραν των € 200 χιλ. και με καθυστέρηση πέραν των 180 ημερών θα μεταφέρονταν στη ΔΔΜΕΧ. Στην κεντροποιημένη Υπηρεσία θα μεταφέρονταν και όλοι οι λογαριασμοί που είχαν τερματισθεί (recovery cases). Οι υπόλοιποι προβληματικοί λογαριασμοί θα παρέμεναν στα 18 ΣΠΙ όπου θα τύγχαναν χειρισμού από 5 ειδικά περιφερειακά κέντρα

υπό την επίβλεψη της ΔΔΜΕΧ. Η νέα Υπηρεσία θα ήταν υπεύθυνη για διαμόρφωση κατάλληλης στρατηγικής για χειρισμό προβληματικών λογαριασμών και ετοιμασία σχετικών οδηγιών για διαχείριση αναδιαρθρώσεων, ανακτήσεων και ακινήτων. Επίσης, θα καθορίζονταν δείκτες επίδοσης για αξιολόγηση των αποτελεσμάτων από τις εργασίες της Υπηρεσίας σε όλα τα επίπεδα. Υπό ιδανικές συνθήκες, η Υπηρεσία θα έπρεπε να στελεχωθεί με μεγάλο αριθμό ατόμων με πείρα στη διαχείριση προβληματικών χορηγήσεων, το δε υπόλοιπο προσωπικό της Υπηρεσίας να τύχει ειδικής εκπαίδευσης. Τέλος, σημειώνεται ότι στην Υπηρεσία θα μεταφερόταν μεγάλος αριθμός υπαλλήλων από άλλα τμήματα για κάλυψη του μεγάλου όγκου εργασίας των αναδιαρθρώσεων.

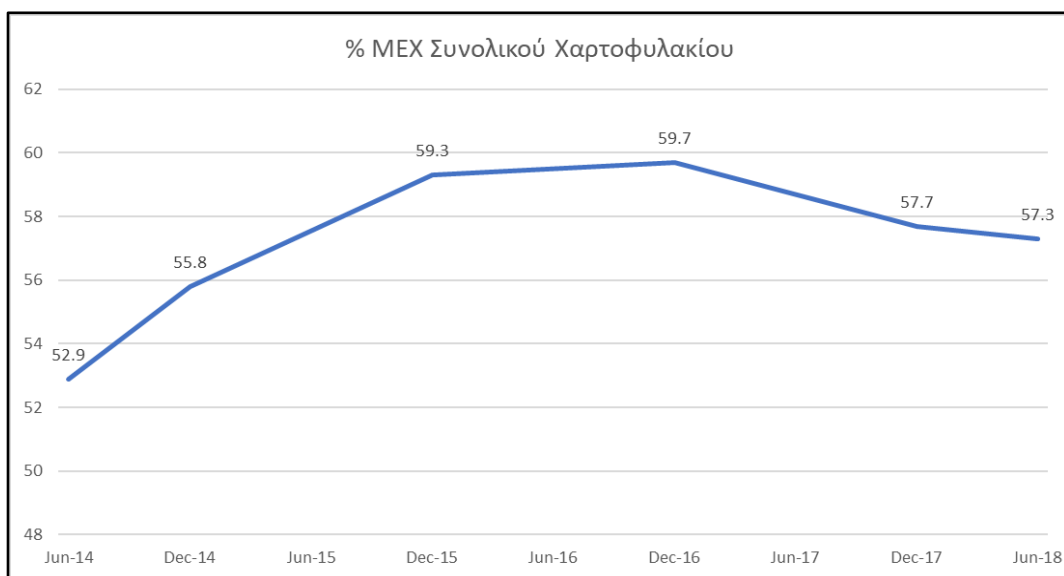
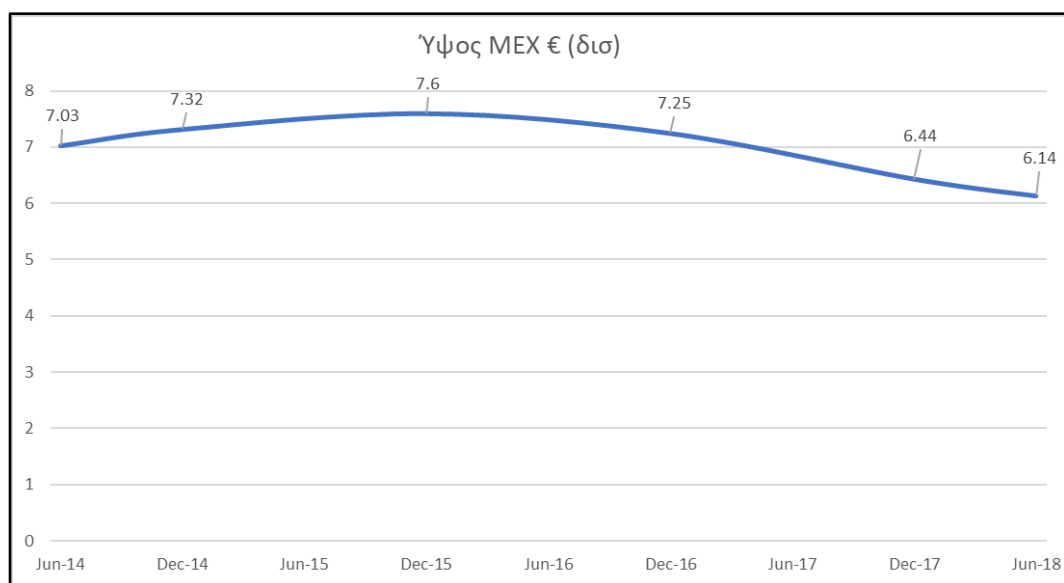
Η επιλογή των υπαλλήλων (περιλαμβανομένων των Διευθυντικών στελεχών) θα έπρεπε να γίνει με αυστηρά κριτήρια (όπως πολύ καλή πείρα) και με διαφανείς διαδικασίες.

10.5 Διαχρονική Εξέλιξη των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων

Το 2014 σηματοδεύτηκε με τις μεγάλες αλλαγές στην οργανική διάρθρωση της ΣΚΤ με κύριο στοιχείο τη σύσταση όλων των αναγκαίων υποδομών για διαχείριση του μεγάλου προβλήματος που αντιμετώπιζε ο ΣΠΤ δηλαδή τα ΜΕΧ. Για αξιολόγηση του αποτελέσματος σ' αυτή την προσπάθεια παρατίθενται πιο κάτω τα σχετικά στοιχεία για την περίοδο Ιουνίου 2014 – Ιουνίου 2018.

	Ιούν.'14	Δεκ.'14	Δεκ.'15	Δεκ.'16	Δεκ.'17	Ιούν.'18
<u>Ύψος ΜΕΧ</u> (€δισ)	7,03	7,32	7,60	7,25	6,44	6,14
<u>ΜΕΧ σε %</u> <u>συνολικού</u> <u>χαρτοφυλακίου</u>	52,9	55,8	59,3	59,7	57,7	57,3

Η πορεία των ΜΕΧ φαίνεται πολύ παραστατικά και στα πιο κάτω διαγράμματα:

Παρατηρούμε ότι το ποσό των ΜΕΧ παρουσίασε ανοδική πορεία μέχρι τον Δεκέμβριο του 2015 η οποία αναστράφηκε στη συνέχεια σημειώνοντας ιδιαίτερα σημαντική πτώση το 2017. Από τα εις τη διάθεση της Ερευνητικής Επιτροπής έγγραφα (κυρίως τα πρακτικά συνεδριάσεων της Επιτροπής ΜΕΧ του Διοικητικού Συμβουλίου της ΣΚΤ) διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή ΜΕΧ αποφάσισε να υιοθετήσει, σε σημαντικό βαθμό, πολιτικές διαγραφών προβληματικών χορηγήσεων από το 2016. Το 2017, η εν λόγω πολιτική εντάθηκε στο δεύτερο εξάμηνο του 2017 όταν, ως αποτέλεσμα, σημειώθηκε μείωση των ΜΕΧ κατά €0,78 δισ. Συνολικά, κατά την περίοδο 2016 - 2017 οι ΜΕΧ παρουσίασαν μείωση κατά €1,2 δισ περίπου, από την οποία ποσό €1,1 δισ ήταν διαγραφές χρεών. Στις εξελίξεις αυτές συνέβαλε και η έκφραση πολύ έντονων ανησυχιών από τη Διοικήτή της Κεντρικής Τράπεζας για το βραδύ ρυθμό μείωσης των

MEX σε σύσκεψη που είχε στην ΚΤΚ με το Διοικητικό Συμβούλιο της ΣΚΤ τον Αύγουστο του 2017.

Με αυτά τα δεδομένα, η πορεία που παρουσίασαν οι ΜΕΧ κατά την τετραετία 2014 - 2017 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ικανοποιητική. Εξαιρουμένων των διαγραφών χρεών, δεν επιτεύχθηκε πρόοδος ως προς το στόχο μείωσης των ΜΕΧ. Οι αναδιαρθρώσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την εν λόγω περίοδο δεν ήταν αρκετές για να οδηγήσουν σε μείωση των ΜΕΧ για διάφορους λόγους:

- η προσθήκη νέων τόκων στις ΜΕΧ
- η ροή νέων ΜΕΧ
- χορηγήσεις που είχαν ρυθμιστεί καθίσταντο πάλι ΜΕΧ
- χαμηλός ρυθμός εκποιήσεων λόγω εν μέρει των αδυναμιών στο νομοθετικό πλαίσιο (ιδιαίτερα για χορηγήσεις με εξασφάλιση πρώτη κατοικία).

Σε ό,τι αφορά το ποσοστό των ΜΕΧ στο συνολικό χαρτοφυλάκιο, αυτό θα μπορούσε να μειωθεί και με παραχώρηση νέων υγειών διευκολύνσεων (αύξηση του συνόλου των χορηγήσεων). Αυτός ήταν και ένας από τους στόχους στο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης. Δυστυχώς δεν επιτεύχθηκε ο εν λόγω στόχος. Επιπρόσθετα, ως αναφέρεται πιο πάνω, η ποιότητα των νέων χορηγήσεων δεν ήταν ικανοποιητική.

Η αποτυχία στην επίτευξη του στόχου για σημαντική μείωση των ΜΕΧ οφείλετο σε πολλούς λόγους, από τους οποίους οι κυριότεροι παρατίθενται πιο κάτω:

- Σημειώθηκε μεγάλη καθυστέρηση στην επαρκή στελέχωση της ΔΔΜΕΧ, δηλαδή μέχρι το τέλος του 2016. Το πρόβλημα αυτό υπήρχε σε όλα τα Τμήματα δηλαδή αναδιαρθρώσεων, ανακτήσεων και διαχείρισης ακινήτων. Η αδυναμία αυτή επισημάνθηκε από τις εποπτικές αρχές από το 2015 όταν πραγματοποίησαν επιτόπιο εποπτικό έλεγχο (Μεικτή Εποπτική Ομάδα). Στη σχετική έκθεση επισημαίνεται ότι το ποσοστό του προσωπικού στο σύνολο (26.1%) που ασχολείται με τη διαχείριση των ΜΕΧ (αναδιαρθρώσεις, ανακτήσεις κλπ) είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με το ποσοστό εισοδήματος από τόκους των ΜΕΧ (46% του συνολικού εισοδήματος). Παρόμοιες παρατηρήσεις έγιναν από τις εποπτικές αρχές στον επιτόπιο εποπτικό έλεγχο στις αρχές του 2018 (Μεικτή Εποπτική Ομάδα).

- Το Τμήμα Διαχείρισης Ακινήτων (εντός της ΔΔΜΕΧ) συστάθηκε με καθυστέρηση το 2016 και άρχισε να λειτουργεί στις αρχές του 2017 με κενά και αδυναμίες στο εγχειρίδιο διαδικασιών.
- Παρατηρήθηκε ότι μέχρι το τέλος του 2017 δεν επικαιροποιήθηκε ο Οδηγός Αναδιαρθρώσεων σύμφωνα με τις οργανωτικές αλλαγές που έγιναν στον ίδιο χρόνο (συγχώνευση των 18 ΣΠΙ σε μία νομική οντότητα) ούτε ετοιμάσθηκαν νέες περιγραφές καθηκόντων για τα στελέχη της ΔΔΜΕΧ. Αυτό επηρέαζε αρνητικά τη λειτουργική αποδοτικότητα της Υπηρεσίας.
- Εντός του 2017 σημειώθηκε κατακόρυφη μείωση του αριθμού των αναδιαρθρώσεων σε σύγκριση με προηγούμενα χρόνια. Σε σύγκριση με το 2016 οι αναδιαρθρώσεις σε ποσά παρουσίασαν μείωση κατά 43%. Οι αναδιαρθρώσεις παρέμειναν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2018. Εξήγηση για τη φτωχή επίδοση στις αναδιαρθρώσεις κατά το 2017 παρουσιάζεται στα πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπής ΜΕΧ ημερ. 20/3/2017. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφεται ότι ο κ. Κουρουνάς ενημέρωσε την Επιτροπή ΜΕΧ για τα αποτελέσματα του Φεβρουαρίου 2017 σημειώνοντας ότι τα αποτελέσματα θεωρούνται χαμηλά, αν και βελτιωμένα σε σύγκριση με τα αποτελέσματα του Ιαν. 2017. Ο κ. Κουρουνάς τόνισε ότι παρατηρήθηκε μειωμένη παραγωγικότητα των λειτουργών ως προς τον αριθμό των διεκπεραιωμένων υποθέσεων. Ανέφερε ότι ως κύριοι λόγοι ήταν η επικείμενη κεντροποίηση αλλά και η δυσκολία που αντιμετωπιζόταν με τους πελάτες στην εξεύρεση λύσης λόγω της δυσκολίας των υποθέσεων. Η Επιτροπή ΜΕΧ είπε ότι η υλοποίηση 2 υποθέσεων ανά λειτουργό, κατά μέσον όρο, δεν ήταν ικανοποιητική και ίσως να ήταν ο βασικότερος λόγος για τα χαμηλά αποτελέσματα και τη μη επίτευξη των στόχων της Διεύθυνσης. Ο κ. Κουρουνάς ανέφερε ότι αναμενόταν η βελτίωση των αποτελεσμάτων με νέες ενέργειες όπως η αριθμητική ενίσχυση του προσωπικού της Διεύθυνσης, αλλαγή εγκριτικών ορίων, εκπαίδευση λειτουργών, σχέδιο κινήτρων και κεντροποίηση. Η Επιτροπή ΜΕΧ ζήτησε όπως ο κ. Κουρουνάς επανέλθει με εισηγήσεις και προτάσεις για αύξηση της παραγωγικότητας. Από τα πρακτικά συνεδριάσεων της Επιτροπής ΜΕΧ, δεν φαίνεται ο κ. Κουρουνάς να επανήλθε επί του θέματος.

Η Ερευνητική Επιτροπή παρατηρεί ότι δεν δόθηκαν επαρκείς εξηγήσεις για μειωμένα αποτελέσματα (αναθεωρήσεις-παραγωγικότητα) έναντι του 2016. Σημειώνεται ότι η μείωση συνεχίστηκε ολόκληρο το 2017. Επίσης, στην κατάθεσή του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018 ο κ. Κουρουνάς δεν έδωσε πειστικές απαντήσεις για τη μειωμένη παραγωγικότητα ούτε για τα μέτρα που εισηγήθηκε όπως η παροχή κινήτρων.

10.5.1 Σύγκριση στεγαστικού και επιχειρηματικού δανειακού χαρτοφυλακίου

	Dec-14	Dec-15	Dec-16	Dec-17	Aug-18
	€'000	€'000	€'000	€'000	€'000
non financial corporation loans	1,929,078	1,800,647	1,709,095	1,537,036	1,404,223
NPLs of non fin. corp	1,263,711	1,231,552	1,207,540	991,996	908,816
residential mortgage loans	6,487,317	6,527,802	6,449,209	6,204,409	5,905,147
NPLs of residential mort. loans	3,664,701	3,891,266	3,951,235	3,714,726	3,566,667
total loans	13,106,466	12,810,155	12,045,591	11,156,083	10,552,117
total NPLs	7,315,175	7,602,448	7,216,751	6,436,699	6,130,523
	%	%	%	%	%
% of non fin. corp NPLs	65.51	68.39	70.65	64.54	64.72
% of residential mort. NPLs	56.49	59.61	61.27	59.87	60.40
non fin. Corp % of total loans	14.72	14.06	14.19	13.78	13.31
residential mort. % total loans	49.50	50.96	53.54	55.61	55.96
non fin corp NPLs % total NPLs	17.28	16.20	16.73	15.41	14.82
residential mort. NPL % total NPLs	50.10	51.18	54.75	57.71	58.18
non fin. Corp. %change in € NPLs		-2.54	-1.95	-17.85	-8.39
residential mort. %change in € NPLs		6.18	1.54	-5.99	-3.99

Τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια (non-financial corporation loans) μειώνονταν κάθε χρόνο από το 2014 μέχρι και το 2018 σε απόλυτους αριθμούς με αποκορύφωμα την πτώση κατά 17.85% το 2017 όταν έγιναν μαζικές διαγραφές δανείων. Ως ποσοστό των συνολικών επιχειρηματικών δανείων όμως, οι αντίστοιχες MEX αυξήθηκαν από το 65.51% το 2014 στο 70.65% το 2016 και ακολούθως κατέληξαν στο 64.72% τον Αύγουστο του 2018. Αυτά τα στατιστικά αποτελέσματα εξηγούνται από το γεγονός ότι εκτός από το 2017 το ποσό των επιχειρηματικών δανείων σε Ευρώ μειωνόταν σε πιο ψηλό ρυθμό από τον ρυθμό μείωσης στο ποσό σε

Ευρώ των αντίστοιχων ΜΕΧ. Ως ποσοστό των συνολικών δανείων τα επιχειρηματικά δάνεια ήταν στο 14.72% το 2014 και μειώθηκαν στο 13.31% τον Αύγουστο του 2018. Τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια αποτελούσαν το 17.28% του συνόλου των ΜΕΧ το 2014 και κατέληξαν στο 14.82% τον Αύγουστο του 2018.

Τα μη εξυπηρετούμενα στεγαστικά δάνεια (residential mortgage loans) αυξάνονταν σε απόλυτους αριθμούς το 2014 και το 2015 κατά 6.18% και 1.54%, αντίστοιχα, ενώ μειώθηκαν κατά 5.99% και 3.99% το 2017 και 2018 αντίστοιχα. Ως ποσοστό των συνολικών στεγαστικών δανείων οι αντίστοιχες ΜΕΧ αυξάνονταν κάθε χρόνο, με μόνη εξαίρεση μια μικρή πτώση το 2017, από 56.49% το 2014 σε 60.40% τον Αύγουστο του 2018. Ως ποσοστό των συνολικών δανείων το στεγαστικά δάνεια ήταν στο 49.50% το 2014 και αυξήθηκαν στο 55.96% τον Αύγουστο του 2018. Τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια αποτελούσαν το 50.10% του συνόλου των ΜΕΧ το 2014 και κατέληξαν στο 58.18% τον Αύγουστο του 2018.

Έγιναν εκτεταμένες αναφορές από διευθυντικά στελέχη της ΣΚΤ για τις ιδιαίτερες δυσκολίες διαχείρισης των ΜΕΧ που αφορούσαν σε στεγαστικά δάνεια λόγω του μεγάλου αριθμού δανείων και της προστασίας της πρώτης κατοικίας, κάτι που διαφοροποιούσε το ΣΠΤ από τις άλλες τράπεζες. Τα στεγαστικά δάνεια ήταν μεν σημαντικό μέρος του χαρτοφυλακίου αλλά ήταν το 49.5% του συνόλου το 2014 και παρέμειναν λίγο πάνω από 50% την υπόλοιπη περίοδο. Το υπόλοιπο 50% αφορούσε σε δάνεια που δεν σχετίζονταν με την πρώτη κατοικία όπως για παράδειγμα τα επιχειρηματικά δάνεια. Η σύγκριση της διαχρονικής πορείας των επιχειρηματικών και στεγαστικών ΜΕΧ δεν δείχνει κάποια ιδιαίτερα καλύτερη απόδοση στην διαχείριση των επιχειρηματικών ΜΕΧ.

Η πιο πάνω ανάλυση βασίστηκε σε στοιχεία κατηγοριοποίησης των δανείων τα οποία πήραμε από την ΣΚΤ με κάθε επιφύλαξη ως προς την ορθότητα της κατηγοριοποίησης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι δάνειο συνολικής αξίας €372,813 ήταν καταχωρημένο στο ΣΤ Πάφου ως μη εξυπηρετούμενο δάνειο για αγορά αυτοκινήτου.

10.6 Τμήμα Ανάκτησης Χρεών (Recoveries)

Το Τμήμα Ανάκτησης Χρεών (TAX) χειριζόταν λογαριασμούς που είχαν τερματισθεί και για τους οποίους τροχοδρομήθηκε η λήψη νομικών μέτρων. Οι εν λόγω λογαριασμοί αντιπροσώπευαν, το 2017, σχεδόν το 50% των ΜΕΧ και 30% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου του ΣΠΤ.

Με σκοπό να αυξηθεί η λειτουργική αποδοτικότητα του τομέα ανακτήσεων αποφασίστηκε η σταδιακή κεντροποίηση της διαχείρισης των τερματισμένων λογαριασμών στη ΣΚΤ σε τμήμα που θα διέθετε στελέχη με επαρκείς γνώσεις και πείρα. Δυστυχώς σημειώθηκε καθυστέρηση στην ικανοποιητική στελέχωση του Τμήματος η οποία ολοκληρώθηκε το 2016.

Μετά την αλλαγή, το 2015, στη σχετική νομοθεσία για διευκόλυνση της διαδικασίας των εκποιήσεων (πλειστηριασμών από τις ίδιες τις τράπεζες) και την κεντροποίηση των υπηρεσιών ανάκτησης χρεών, σημειώθηκε κάποια πρόοδος ως προς την είσπραξη από τερματισμένους λογαριασμούς. Όμως, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ικανοποιητικά αν ληφθεί υπόψη το μέγεθος του προβλήματος των εν λόγω λογαριασμών.

Κατά την περίοδο 1/7/2013 μέχρι 31/8/2018 ξεκίνησε η διαδικασία εκποιήσεων σε 3025 υποθέσεις. Από αυτές οι 445 κατέληξαν τελικά σε δημοπρασία. Από τις δημοπρασίες, μόνο 39 ήταν επιτυχείς οι οποίες κατέληξαν σε είσπραξη €2,7 εκ. ποσό ελάχιστο σε σύγκριση με την αξία του χαρτοφυλακίου που διαχειριζόταν το TAX.

Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των δημοπρασιών για τις οποίες ξεκίνησε η σχετική διαδικασία, πραγματοποιήθηκαν τη διετία Ιούλιο 2016 - Ιούνιο 2018 όταν εντατικοποιήθηκαν οι ενέργειες στο TAX για είσπραξη χρεών. Τα αποτελέσματα της εν λόγω διαδικασίας ήταν απογοητευτικά. Από 436 υποθέσεις για τις οποίες ξεκίνησε η διαδικασία, οι 180 ακυρώθηκαν. Το 76% των ακυρώσεων οφειλόταν σε νομικούς λόγους ή παγοποίηση της διαδικασίας ενώ λιγότερο του ενός τετάρτου των υποθέσεων τακτοποιήθηκε με διάφορους τρόπους (εξόφληση δανείου ή αναδιάρθρωση). Για τις υπόλοιπες 256 υποθέσεις, μόνο για 37 περιπτώσεις ολοκληρώθηκε η διαδικασία εκποίησης καταλήγοντας σε είσπραξη ποσού €2,6εκ.

Ιδιαίτερη σημασία από πλευράς εκποιήσεων παρουσιάζει το χαρτοφυλάκιο που καλυπτόταν με υποθήκες σε πρώτη κατοικία. Το συνολικό ποσό των εν λόγω χορηγήσεων ανερχόταν το 2017 σε περίπου €5,0 δις από το οποίο ποσό €3,0 δις

αντιπροσώπευε μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις. Ένα μεγάλο ποσοστό των εν λόγω μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων παρουσίαζε μακροχρόνιες καθυστερήσεις. Χρησιμοποιώντας πολύ αισιόδοξες προβλέψεις η Τράπεζα ανέμενε ότι θα επιτύγχανε ρευστοποίηση της υποθήκης σε περίοδο 7 ετών (κατά μέσο όρο). Παρ' όλα αυτά, παρατηρήθηκε ότι στα τελευταία χρόνια η Τράπεζα δεν πραγματοποίησε ούτε μια εκποίηση πρώτης κατοικίας.

10.7 Τμήμα Διαχείρισης Ακινήτων

Οργανωμένο και καλά στελεχωμένο Τμήμα Διαχείρισης Ακινήτων (ΤΔΑ) συστάθηκε το 2016 και άρχισε να λειτουργεί πλήρως από τις αρχές του 2017. Σκοπός του ΤΔΑ ήταν η παροχή υποστήριξης προς την Τράπεζα στις διαδικασίες, πρώτον για ανταλλαγή μη εξυπηρετούμενων χρεών με ακίνητα και δεύτερο για τη διάθεση των αποκτώμενων ακινήτων με τον πιο γρήγορο και αποδοτικό τρόπο.

Στο ΤΔΑ ανατέθηκαν οι πιο κάτω αρμοδιότητες :

- Εκτιμήσεις
- Διαχείριση Ακινήτων
- Διαχείριση Εμπορικών Δραστηριοτήτων
- Διαχείριση Επενδύσεων

Σε πολύ μεγάλο ποσοστό των περιπτώσεων ανταλλαγής, η σχετική διευθέτηση προέβλεπε την ταυτόχρονη διαγραφή σημαντικού μέρους του χρέους. Μετά την περίοδο που το ΤΔΑ ήταν δραστηριοποιημένο πλήρως δηλ. Ιανουάριο 2017-Ιούνιο 2018 έγινε διευθέτηση 720 λογαριασμών με ανταλλαγή έναντι 1653 ακινήτων συνολικής αξίας €187 εκ. και διαγραφή χρεών ύψους € 172 εκ. Τα εν λόγω ποσά των ανταλλαγών αντιπροσώπευαν μεγάλη πρόοδο σε σύγκριση με τις ελάχιστες περιπτώσεις ανταλλαγών που υπήρχαν προηγουμένως.

Συγκρίνοντας όμως τα πιο πάνω ποσά με το συνολικό χαρτοφυλάκιο ΜΕΧ, διαπιστώνεται ότι το αποτέλεσμα των ανταλλαγών, εκτός από το γεγονός ότι ήρθε με μεγάλη καθυστέρηση, συνέβαλε σε πολύ μικρό βαθμό στην επίτευξη του στόχου για σημαντική μείωση των ΜΕΧ. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέθεσε η ΣΚΤ στις εποπτικές αρχές, οι ενέργειες για ανταλλαγή χρεών με πρώτη κατοικία είχαν ουσιαστικώς μηδενικό αποτέλεσμα.

10.7.1 Υποστήριξη Τράπεζας σε θέματα ακινήτων

Σε συνέχεια της σύστασης και στελέχωσης εντός του 2016, της Διεύθυνσης Διαχείρισης Ακινήτων και Επενδύσεων στη ΣΚΤ, η Επιτροπεία της Τράπεζας αποφάσισε στις 30/8/2017 τη σύναψη συμφωνίας με εξωτερικό οίκο, τον Delfi Partners, για υποστήριξη της Τράπεζας σε θέματα απόκτησης (Debt to Assets Swap) και διάθεσης ακινήτων στα πλαίσια διευθέτησης προβληματικών χρεών. Η συμφωνία εφαρμόστηκε για 4 περίπου μήνες (13/9/2017-23/1/2018) η δε αμοιβή της εταιρείας Delfi Partners ανήλθε σε €445 χιλιάδες. Επιπρόσθετα η ΣΚΤ χρεώθηκε για πραγματικά έξοδα, κυρίως έξοδα για φορολογικές συμβουλές από τρίτους, ύψους €551 χιλιάδες.

Σύμφωνα με επιστολή του εκτελούντα καθήκοντα Διευθύνοντα Συμβούλου της ΚΕΔΙΠΕΣ κ. Σ. Ιακώβου προς την Ελεγκτική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας ημερ. 20/2/2018, η συνεργασία της ΣΚΤ με Delfi Partners τερματίστηκε αφού το χαρτοφυλάκιο MEX μεταφέρθηκε στην Altamira.

Η σύναψη της συμφωνίας με την Delfi Partners έγινε χωρίς να προκηρυχθεί διαγωνισμός για επιλογή από ενδεχομένως ενδιαφερομένους υποψηφίους, δηλαδή έγινε απ' ευθείας ανάθεση. Οι δικαιολογίες που προβλήθηκαν στην Επιτροπεία της ΣΚΤ από τον κ. Β. Κουρουνά (Διευθυντής ΔΔΜΕΧ), εισηγητή του θέματος, ήταν ότι η Delfi Partners ήταν ήδη συνεργάτης της ΣΚΤ, η Delfi Partners ήταν μία από τις δύο εταιρείες που αποδεδειγμένα μπορούσαν να κάνουν τη συγκεκριμένη εργασία (η άλλη εταιρεία ήταν συνεργάτης άλλης τράπεζας) και η συνεργασία θα ήταν για περιορισμένη χρονική περίοδο³⁶ με σκοπό να επιτύχει η Τράπεζα τους φιλόδοξους στόχους για MEX που τέθηκαν από την ΚΤΚ τον Αύγουστο του 2017.

Λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικασίες ανάθεσης και του μεγάλου κόστους της συνεργασίας για 4 μήνες, δημιουργούνται εύλογα ερωτήματα για τον τρόπο με τον οποίο η Διοίκηση της ΣΚΤ αξιολόγησε τα τότε δεδομένα, τις πιθανές άλλες επιλογές και τους όρους ανάθεσης και κατέληξε στην απόφαση να συνάψει συμφωνία με την Delfi Partners.

10.8 Ο ρόλος της Επιτροπής MEX

Μια αρκετά καθαρή εικόνα σε σχέση με τον τρόπο που η Διοίκηση της ΣΚΤ αντιλαμβανόταν και προσέγγιζε το πρόβλημα των MEX προκύπτει από τη μελέτη των

---

³⁶ Δεν προσδιορίζεται στην απόφαση της Επιτροπείας η περίοδος συνεργασίας

πρακτικών για τις συνεδρίες της Επιτροπής MEX του Διοικητικού Συμβουλίου. Η εν λόγω Επιτροπή συστάθηκε και άρχισε να λειτουργεί από τις αρχές του 2016 μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου (2 χρόνια μετά την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιοργάνωση του ΣΠΤ).

Σκοπός της Επιτροπής ήταν:

- 1) Η αναθεώρηση της στρατηγικής MEX και η υποβολή τεκμηριωμένων προτάσεων προς την Επιτροπεία της ΣΚΤ για βελτίωση των MEX.
- 2) Η παρακολούθηση και η υλοποίηση της στρατηγικής MEX και όλων των χορηγήσεων σε καθυστέρηση.
- 3) Η εξέταση των αναδιαρθρώσεων και των διαγραφών οι οποίες εμπίπτουν στα εγκριτικά όρια της Επιτροπείας για έγκριση.

Από τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπής MEX για την περίοδο 2016 μέχρι τα μέσα του 2018 φαίνεται ότι ο πλείστος χρόνος της Επιτροπής αναλωνόταν σε συζήτηση υποθέσεων πελατών για αναδιαρθρώσεις και εισηγήσεις προς την Επιτροπεία για διαγραφές (αυτό μπορούσε να γίνεται και από Επιτροπή ανώτερων εκτελεστικών διευθυντών). Αντίθετα, ο χρόνος που αφιερωνόταν για ορθή αξιολόγηση της πορείας των MEX ήταν σχετικά πολύ λίγος. Παρά το γεγονός ότι το 2016 (όπως και στα προηγούμενα χρόνια) δεν σημειώθηκε μείωση των MEX, η Επιτροπή εξέφραζε την ευαρέσκειά της για το έργο που επιτελούσαν στην ΔΔMEX. Η ίδια ικανοποίηση εκφραζόταν και το πρώτο εξάμηνο του 2017, όταν μάλιστα παρουσιάστηκε μεγάλη μείωση των αναδιαρθρώσεων. Τελικά, η επιτροπή αντιλήφθηκε το πρόβλημα έλλειψης προόδου και εξέφρασε τις σχετικές ανησυχίες της το δεύτερο εξάμηνο του 2017.

Σε σχέση με την αρμοδιότητα και ευθύνη της Επιτροπής MEX για διαμόρφωση στρατηγικής, δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι έγινε συστηματική εκτίμηση της κατάστασης, ανάλυση χαρτοφυλακίου (π.χ. κατηγοριοποίηση με διάφορα κριτήρια) και στη συνέχεια καθορισμός προτεραιοτήτων με βάση το ύψος του κινδύνου που να εκφράζονται σε δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές και χρονοδιαγράμματα, όπως η αναδιάρθρωση ή λήψη νομικών μέτρων για μεγάλες χρηματοδοτήσεις και η άμεση λήψη νομικών μέτρων με σκοπό τις εκποιήσεις για χορηγήσεις με καθυστερήσεις πολλών ετών. Σημειώνεται ότι απουσίαζαν τέτοιες σοβαρές αποφάσεις ενώ η ΣΚΤ έπαιρνε σαφή μηνύματα από τις εποπτικές αρχές ότι ανησυχούσαν για την αδράνεια

της Διοίκησης και τις απαράδεκτες μακροχρόνιες καθυστερήσεις δανείων που αντιπροσώπευαν σημαντικό ποσοστό του χαρτοφυλακίου.³⁷

Είναι γεγονός ότι υπήρχαν και θέματα στρατηγικής σημασίας που απασχόλησαν την Επιτροπή ΜΕΧ αλλά ο χειρισμός τους ήταν φτωχός και ανεπαρκής, όπως η διαγραφή χρεών, η διαχείριση ακινήτων, η αξιολόγηση δανείων σε πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα (ΠΕΠ) και η τακτοποίηση ΜΕΧ προς υπαλλήλους. Η πολιτική για διαγραφές συζητήθηκε και υιοθετήθηκε το 2016 αλλά εφαρμόστηκε σε μεγάλη κλίμακα μετά τον Αύγουστο του 2017 όταν είχε εκφραστεί από τη Διοικητή της ΚΤΚ μεγάλη ανησυχία για έλλειψη προόδου για μείωση των ΜΕΧ (βλέπε επιστολή της με ημερ. 7/8/2017).

Σ' ό,τι αφορά τη διαχείριση ακινήτων και την εφαρμογή πολιτικής ανταλλαγών χρεών με ακίνητα, το αρμόδιο Τμήμα συστάθηκε το 2016 και άρχισε να λειτουργεί στις αρχές του 2017. Όταν το Σεπτέμβριο του 2017 η Επιτροπή ΜΕΧ ζήτησε πληροφορίες για πραγματοποιηθείσες ανταλλαγές και εκποιήσεις ακινήτων, τα αποτελέσματα κρίθηκαν από την Επιτροπή ως μη ικανοποιητικά. Κλήθηκε ο Διευθυντής του Τμήματος Διαχείρισης Ακινήτων να δώσει εξηγήσεις και αυτός ανταποκρίθηκε με 5 μήνες καθυστέρηση (Φεβρουάριος 2018) χωρίς ικανοποιητικές εξηγήσεις, παρέχοντας μόνο υποσχέσεις για το μέλλον.

Το θέμα των δανείων σε ΠΕΠ έτυχε ιδιαίτερης προσοχής από τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές οι οποίες καθόρισαν ειδικές δεσμεύσεις για τη ΣΚΤ ως προς το χειρισμό τους. Η Επιτροπή ΜΕΧ αποφάσισε να επιληφθεί του θέματος το Σεπτέμβριο του 2017 (με μεγάλη καθυστέρηση) ζητώντας από τη ΔΔΜΕΧ σχετικές πληροφορίες ήτοι αναλυτικά υπόλοιπα λογαριασμών και καθυστερήσεις στην εξυπηρέτηση. Στην ίδια συνεδρία της Επιτροπής ζητήθηκε η υποβολή καταλόγου με στοιχεία και ιστορικό για συγκεκριμένες ομάδες ΠΕΠ (π.χ. ανώτεροι κρατικοί αξιωματούχοι, Υπουργοί, Βουλευτές κ). Στις επόμενες 5 συνεδρίες της Επιτροπής (μέχρι τέλος Μαρτίου 2018) επανέρχεται το θέμα χωρίς όμως να υποβληθούν τα ζητηθέντα στοιχεία, οπότε η Επιτροπή έπαυσε να ενδιαφέρεται και να ρωτά!!

Τον Ιανουάριο του 2018 συζητήθηκε στην Επιτροπή ΜΕΧ το πρόβλημα ΜΕΧ που αφορούσαν υπαλλήλους της ΣΚΤ. Πιο συγκεκριμένα, 162 υπάλληλοι της ΣΚΤ με

---

³⁷ Εκτεταμένη αναφορά στο εν λόγω πρόβλημα γίνεται στο κεφάλαιο για τους επιτόπιους ελέγχους στη ΣΚΤ από τις εποπτικές αρχές.

συνολικές υποχρεώσεις €30 εκ. παρουσίαζαν καθυστερήσεις στους λογαριασμούς τους ύψους €13 εκ. Προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι πολλοί υπάλληλοι δεν εξυπηρετούσαν τα δάνειά τους για μεγάλο χρονικό διάστημα ενώ η Επιτροπή MEX αποφάσισε να επιληφθεί του σοβαρού αυτού θέματος με μεγάλη καθυστέρηση.

Από τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπής MEX φαίνεται ότι ο Διευθυντής της ΔΔΜΕΧ, κ. Κουρουνάς απουσίαζε από όλες τις συνεδριάσεις της Επιτροπής MEX (με μόνο μια εξαίρεση) από τις 20/11/2017 μέχρι 22/8/2018, όταν έπαυσε να λειτουργεί η Επιτροπή. Αυτό σημειώνεται σε μια πολύ κρίσιμη περίοδο για το ΣΠΤ όταν οι εποπτικές αρχές προειδοποιούσαν για το ενδεχόμενο λήψης σκληρών μέτρων λόγω έλλειψης ουσιαστικής προόδου στη μείωση των ΜΕΧ. Ο κ. Κουρουνάς ερωτήθηκε από την Ερευνητική Επιτροπή για τις πολλές απουσίες του από τις συνεδριάσεις της Επιτροπής MEX και απάντησε δεν υπήρχε λόγος για να μη παρευρίσκεται στις συνεδρίες. Οι κραυγαλέες απουσίες του Διευθυντή ΔΔΜΕΧ δεν δικαιολογούνται πουθενά στα πρακτικά των συνεδριάσεων και εύλογα μπορούν να ερμηνευθούν ως έλλειψη σοβαρού ενδιαφέροντος για αποτελεσματικό χειρισμό του τεράστιου προβλήματος των ΜΕΧ³⁸.

Τον Αύγουστο του 2017 η Επιτροπεία της ΣΚΤ είχε συνάντηση με τη Διοικήτή της ΚΤΚ κατά την οποία η τελευταία διέγραψε με δραματικό τρόπο τις άσχημες προοπτικές της ΣΚΤ. Κάλεσε, επίσης, τη Διοίκηση της ΣΚΤ να προχωρήσει άμεσα σε υλοποίηση στρατηγικής και σχεδίου δράσεως για δραστική μείωση των ΜΕΧ στην περίοδο Σεπτεμβρίου 2017 - Μαρτίου 2018. Με βάση την απόφαση αυτή, η Επιτροπή MEX (ο αρμόδιος φορέας εντός της Επιτροπείας της ΣΚΤ για διαμόρφωση στρατηγικής ΜΕΧ) θα έπρεπε κανονικά να ετοιμάσει στρατηγική και σχέδιο δράσεως με τη βοήθεια της Εκτελεστικής Διεύθυνσης την οποία να υποβάλει στην Επιτροπεία για έγκριση. Στην συνέχεια, η Επιτροπή να παρακολουθεί στενά την υλοποίηση των σχεδίων. Στα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπής MEX δεν γίνεται καμία αναφορά στις ανησυχίες της ΚΤΚ, στην ανάγκη για νέα στρατηγική ΜΕΧ ή για αξιολόγηση επιδόσεων για χειρισμό ΜΕΧ σε σύγκριση με προκαθορισμένους στόχους ως προβλεπόταν στις δεσμεύσεις που ανέλαβε η ΣΚΤ έναντι της ΚΤΚ.

---

³⁸ Σημειώνεται ότι κατά την ίδια περίοδο ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ παρέστη μόνο στις μισές περίπου συνεδριάσεις της Επιτροπής MEX.

10.9 Διαγραφές MEX

Η Επιτροπή MEX, η οποία άρχισε να λειτουργεί από τον Ιανουάριο 2016, ασχολήθηκε κυρίως με εξέταση αναδιαρθρώσεων των MEX και των προτεινόμενων διαγραφών χρεών, που ενέκυπταν στα όρια της Επιτροπείας, και την υποβολή σχετικών εισηγήσεων για έγκριση από την Επιτροπεία. Ως αναφέρεται πιο πάνω, ο χρόνος που διέθεσε η Επιτροπή MEX για διαμόρφωση και υλοποίηση στρατηγικής για MEX ήταν πολύ περιορισμένος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει στη διάθεση της η Ερευνητική Επιτροπή, η κίνηση για σύσταση της Επιτροπής MEX πηγάζει από τις νέες εποπτικές οδηγίες της ΕΚΤ καθώς και παρατηρήσεις και συστάσεις των εποπτών (ΜΕΟ) μετά από τον επιτόπιο έλεγχο (on-site inspection) που έγινε την περίοδο 21/4/2015 - 17/7/2015 και τη σχετική έκθεση που υποβλήθηκε στις 27/10/2015.

Ένα από τα θέματα που απασχόλησαν τη ΜΕΟ ήταν και οι πολιτικές διαγραφών που υπήρχαν τότε στη ΣΚΤ. Ο σχολιασμός της ΜΕΟ στηριζόταν σε σχετική Οδηγία της ΚΤΚ για επισφαλείς απαιτήσεις στην οποία προβλεπόταν η απαίτηση όπως οι τράπεζες εφαρμόζουν πολιτικές για λογιστικές διαγραφές πιστωτικών διευκολύνσεων που να διασφαλίζουν την έγκαιρη λογιστική διαγραφή διευκολύνσεων για τις οποίες δεν υπήρχαν λογικές προσδοκίες για ανάκτηση.

Στην έκθεση της 27/10/2015 διαπιστώνεται πλήρης ανεπάρκεια των πολιτικών αναδιαρθρώσεων και διαγραφών στη ΣΚΤ. Πιο συγκεκριμένα δεν υπήρχαν χρονικά όρια τερματισμού προβληματικών δανειακών λογαριασμών στις πολιτικές της ΣΚΤ. Κατ' επέκταση, δεν υπήρχαν συστήματα πληροφοριών μέσω των οποίων να παρακολουθούνται όλες οι απαραίτητες νομικές ενέργειες πριν από τον τερματισμό των προβληματικών χρεωστικών λογαριασμών. Ως αποτέλεσμα, δεν υπήρχε ούτε σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου για εντοπισμό των τερματισμένων δανείων. Σε συνάρτηση με τις πιο πάνω αδυναμίες, οι διαδικασίες διαγραφών χρεών δεν προσδιόριζαν ακριβή χρονικά πλαίσια μετά τα οποία οι προβληματικές χορηγήσεις θα διαγράφονταν.

Με αυτά τα δεδομένα, διαπιστώθηκε ότι η κουλτούρα για διαγραφές ήταν ανύπαρκτη. Ενδεικτικό της κατάστασης ήταν το γεγονός ότι το 32% του συνόλου των χορηγήσεων παρουσίαζε καθυστερήσεις πέραν των 2 ετών (730 μέρες στις 31/12/2014). Στο τέλος του 2016, το 94% του προβληματικού δανειακού χαρτοφυλακίου (MEX) παρουσίαζε

καθυστερήσεις πέραν των 360 ημερών (€5,4 δις)³⁹. Έναντι αυτών των μεγάλων ποσοστών, το συνολικό ποσό των λογιστικών διαγραφών ήταν μηδαμινό. Κατά την περίοδο Ιουλίου 2014-Μαρτίου 2015 έγιναν διαγραφές μόνο €2.6 εκ οι οποίες αντιπροσώπευαν μόνο το 0,04% των ΜΕΧ.

Όπως θα αναλύσουμε πιο κάτω, οι εν λόγω αδυναμίες στο σύστημα και τις διαδικασίες κατέληγαν σε παρατεταμένη παθητική στάση στο χειρισμό των ΜΕΧ και στη συνέχεια στη συνεχή χρέωση τόκων και διόγκωση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ. Η έκθεση των εποπτικών αρχών τον Οκτώβριο του 2015 οδήγησε σε αφύπνιση της διοίκησης της ΣΚΤ και στη σύσταση της Επιτροπής ΜΕΧ που άρχισε να λειτουργεί από τον Ιανουάριο 2016 στα πλαίσια μια νέας πολιτικής για διαγραφές ΜΕΧ.

Τα αποτελέσματα άρχισαν να διαφαίνονται εντός του 2016 όπου πραγματοποιήθηκαν λογιστικές διαγραφές €528 εκ. Ακολούθησαν εντός του 2017 διαγραφές €563 εκ. καταλήγοντας σε συνολικές διαγραφές ύψους €1,1 δις για τη διετία 2016-2017. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει το 92% της συνολικής μείωσης των ΜΕΧ (€1,2 δις) που σημειώθηκε την περίοδο τέλος 2015 - τέλος 2017. Παρά τη θετική αλλαγή στην εικόνα των συνολικών ΜΕΧ, η Ερευνητική Επιτροπή προέβηκε σε αξιολόγηση της εν λόγω εξέλιξης μελετώντας τις αποφάσεις της Επιτροπής ΜΕΧ για διαγραφές όπως παρουσιάζονται στα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπής. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώσαμε ότι με βάση τα συνολικά υπόλοιπα των χρεών στις υποθέσεις ΜΕΧ που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή ΜΕΧ, οι διαγραφές αντιπροσώπευαν το 39.5% περίπου του συνόλου, ένα πραγματικά πολύ μεγάλο ποσοστό. Από τα στοιχεία δεν ήταν δυνατό να συναγάγουμε απόλυτα ακριβή συμπεράσματα για τους λόγους που οδήγησαν στο πολύ μεγάλο αυτό ποσοστό. Εν τούτοις, είναι σχεδόν βέβαιο ότι το φαινόμενο αυτό οφειλόταν στο συνδυασμό κακών αποφάσεων (και κακών τραπεζικών πρακτικών) κατά το χρόνο έγκρισης των χορηγήσεων καθώς και απουσίας κατάλληλων και αποτελεσματικών χειρισμών των ΜΕΧ στη συνέχεια.

Όπως αναφέρεται σε άλλο μέρος της παρούσας έκθεσης, για δεκαετίες εγκρίνονταν από τα ΣΠΙ πιστωτικές διευκολύνσεις χωρίς να αξιολογείται η ικανότητα αποπληρωμής του χρέους από τον οφειλέτη. Μοναδικό κριτήριο έγκρισης ήταν η εμπράγματη εξασφάλιση, η οποία σε μερικές περιπτώσεις ήταν ανεπαρκής και ως εκ τούτου για κάλυψη του κενού προσφέρονταν προσωπικές εγγυήσεις (πολλές από τις οποίες δεν

---

³⁹ Ετήσια έκθεση της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων για το 2016.

είχαν ουσιαστική αξία). Υπενθυμίζουμε ότι τέτοιες κακές πρακτικές εντοπίστηκαν και στην μετά το 2013 περίοδο. Οι εν λόγω αποφάσεις κατέληγαν πολύ γρήγορα σε ΜΕΧ οι οποίες διογκώνονταν λόγω συνεχούς χρέωσης τόκων. Η παρουσία του φαινομένου αυτού για πολλά χρόνια λόγω μη έγκαιρης λήψης αποτελεσματικών μέτρων πίεσης επί των κακοπληρωτών (αντίθετα σημειωνόταν συχνά ανανέωση προβληματικών δανείων) κατέληγε σε συνολικά ποσά για ΜΕΧ πολύ μεγαλύτερα των εξασφαλίσεων (λόγω συσσώρευσης μεγάλων ποσών τόκων στα ΜΕΧ). Σε αρκετές περιπτώσεις το άνοιγμα στις εξασφαλίσεις παρουσιαζόταν από το χρόνο της αρχικής έγκρισης της χορήγησης και της ωραιοποίησης της κατάστασης με τη λήψη μεγάλου αριθμού προσωπικών εγγυήσεων.

Η Ερευνητική Επιτροπή σημειώνει ότι η νέα διοίκηση της ΣΚΤ παρέλαβε ένα πολύ προβληματικό χαρτοφυλάκιο το 2013. Δεν μπόρεσε όμως να το χειριστεί αποτελεσματικά στα επόμενα χρόνια αφού, όπως αναφέρεται στην έκθεση των εποπτικών οι διαδικασίες για συστηματικό χειρισμό των ΜΕΧ μεγάλης διάρκειας και η λήψη θεραπευτικών μέτρων ήταν ελλιπής. Σημειώνουμε σχετικά ότι στις ετήσιες εκθέσεις της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων για τα έτη 2016 και 2017 αναφέρεται ότι *“παρατηρείται χρονική υστέρηση στην εξεύρεση λύσεων για το χαρτοφυλάκιο τερματισμένων χορηγήσεων”*.

Η μελέτη από την Ερευνητική Επιτροπή όλων των υποθέσεων που ήχθησαν ενώπιον της Επιτροπής ΜΕΧ της ΣΚΤ ήταν πρακτικά αδύνατη. Εν τούτοις, προβήκαμε σε μελέτη ενός μικρού δείγματος υποθέσεων (19 υποθέσεις) που κυρίως αφορούσαν σχετικά μεγάλα ποσά. Το συνολικό ύψος των ΜΕΧ στις εν λόγω υποθέσεις ήταν €114.3 εκ και το ύψος των διαγραφών €63.5 εκ ήτοι 55% του συνόλου. Δέκα υποθέσεις αφορούσαν εταιρείες ανάπτυξης ακινήτων και εννέα υποθέσεις αφορούσαν άλλους τομείς.

Από τα περιορισμένα στοιχεία και πληροφορίες που περιέχονται στα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επιτροπής ΜΕΧ δημιουργούνται αρκετά σοβαρά ερωτήματα για τις αποφάσεις που ελήφθησαν τόσο κατά την έγκριση των χορηγήσεων όσο και αργότερα κατά την περίοδο που οι εν λόγω χορηγήσεις θα έπρεπε να εξυπηρετηθούν. Οι εν λόγω διαπιστώσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πολλές υποθέσεις ΜΕΧ που ετέθησαν ενώπιον της Επιτροπής ΜΕΧ θα πρέπει να τύχουν σοβαρής περαιτέρω διερεύνησης από αρμόδιες αρχές.

Η Ερευνητική Επιτροπή σημειώνει, τέλος, ότι από σημείωμα που ετοιμάσθηκε από λειτουργούς της ΚΤΚ που παρακολούθησαν συνεδρία της Επιτροπής ΜΕΧ, φαίνεται ότι υπήρχαν αδυναμίες στον τρόπο παρουσίασης των θεμάτων που ενδεχομένως να οδηγούσαν σε αδυναμίες στις αποφάσεις. Καταγράφουμε μερικά από τα σχόλια που έγιναν. Η αξιολόγηση της σχέσης με τον πελάτη δεν στηριζόταν, σε μερικές περιπτώσεις, στο συνολικό ποσό των διευκολύνσεων (exposure) της ΣΚΤ προς τον οφειλέτη και συνεπώς η εικόνα της κατάστασης ήταν ελλιπής. Η παρουσίαση υποθέσεων από εκτελεστικούς διευθυντές ήταν, σε μερικές περιπτώσεις, ανεπαρκής καταλήγοντας σε κακή πληροφόρηση των μελών της Επιτροπής ΜΕΧ και ενδεχομένως σε κακές αποφάσεις. Υπήρχαν προτάσεις για διευθέτηση ΜΕΧ όπου γινόταν αναφορά ότι κάποιο υποθηκευμένο ακίνητο θα αγοραζόταν από ξένο επενδυτή χωρίς να αναφέρεται το όνομα του αγοραστή δημιουργώντας εύλογες υποψίες για στρατηγικούς κακοπληρωτές ή ξέπλυμα παράνομου χρήματος. Γενικότερα, δεν υπήρχε επαρκής κριτική ανάλυση και αμφισβήτηση (challenge) των προτάσεων για διαγραφές από τα μέλη της Επιτροπής ΜΕΧ.

Από τα πιο πάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι αφ' ενός μεν η ΣΚΤ καθυστέρησε πολύ να χειριστεί το χρονίζον πρόβλημα των διαγραφών ΜΕΧ αφ' ετέρου δε η λειτουργία της αρμόδιας Επιτροπής ΜΕΧ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ιδιαίτερα αποτελεσματική. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι άσχετο με την απουσία τραπεζικής πείρας από όλα τα μέλη της Επιτροπής ΜΕΧ αλλά και γενικότερα από τα μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ.

10.10 Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ)

Στην απόφαση της για την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση της ΣΚΤ και των ΣΠΙ, ημερ. 24/2/2014, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τονίζει ότι στα πλαίσια της έγκρισης της κρατικής βοήθειας το κράτος δεσμεύεται να εφαρμόσει το σχέδιο αναδιάρθρωσης που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 31/1/2014 και την λίστα δεσμεύσεων που περιλαμβάνεται στην εν λόγω απόφαση:

“The Cooperative Central Bank (“the CCB”) and the Cooperative Credit institutions (“the CCIs”) commit to implement the restructuring plan that was notified to the European Commission on 31 January 2014 and the measures described in the present document. These measures will be in place until the end of the restructuring period (31 December 2018) unless it is stated otherwise”.

Κάτω από την ενότητα παρακολούθηση κινδύνου (Risk Monitoring,) επιβάλλεται η ανάγκη διαμόρφωσης πιστωτικής πολιτικής (Credit Policy) και για συνδεδεμένους δανειολήπτες περιλαμβανομένων πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων:

“16. Within the Credit Policy, a specific section will be devoted to the rules governing relations with connected borrowers. Connected borrowers should include employees, shareholders, directors, managers, as well as their spouses, children, and any individuals to whom they are financially inter-connected (e.g. borrower and guarantor) and any legal entity directly or indirectly controlled by key employees (i.e. employees involved in the decision making process of the Credit Policy), shareholders who own more than [5%], directors or managers or their spouses, children. By extension, any politically exposed individuals and any legal persons/entities as those defined in Annex a (attached) will be considered as a connected borrower. Political parties will also be treated as such in the Credit Policy. Particular focus will be on decisions regarding any restructuring and write downs of loans to current or former employees, directors, shareholders, managers and their relatives and financially inter-connected individuals as well as policies followed in the appropriateness, valuation, registration of liens and foreclosure of loan collateral”

Ο ορισμός των συνδεδεμένων δανειοληπτών και των πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων δίνεται ως εξής:

“Annex a: Borrowers connected to the Republic of Cyprus

1. Borrowers connected to the Republic of Cyprus shall include:

(a) Politically exposed persons defined as the President of the Republic of Cyprus, ministers and deputy or assistant ministers, as well as Members of the Parliament;

(b) The legal persons/entities included below; and

(c) Individuals, including the managers and the Board of Directors of the legal persons/entities included below, as well as senior civil servants and employees of the Central Bank of Cyprus (CBC), that have the capacity to exercise control, directly or indirectly, over these entities.

2.1 The Republic of Cyprus

The Presidency of the Republic, the Ministries and the district administration offices

2.2 Churches and other religious institutions and organisations

This category should include the Church of Cyprus, all Metropolis in Cyprus, all Churches and Monasteries in Cyprus; any organizations/entities/institutions they own or control, as well as any other religious institutions and organizations

2.3 Independent services/authorities

All services/authorities funded or operated by or on behalf of the government. This category should include also the Central Bank of Cyprus

2.4 Semi-Government Organisations (SGOs)

All businesses and organizations belonging to the Republic of Cyprus or controlled by it, either directly or indirectly, including non-profit organisations and publicly-owned companies and enterprises (State owned enterprises - SOEs).

2.5 Public pension / insurance funds

All social security institutions of public law entity status or similar arrangements provided by the government

2.6 Public sector companies / institutions

Any other public companies/institutions which provide vital social services and goods to members of the social body, of various legal forms under the control, supervision and guaranteed by the Republic of Cyprus.

2.7 Political Parties

All Cypriot political parties, whether or not they are represented in the current Cypriot Parliament, any legal entities (corporate) directly or indirectly controlled by them.

2.8 Local authorities

All municipalities and Communities and the Union of Cyprus Municipalities as well as any legal entities (corporate) directly or indirectly controlled by them.”

Τα υπόλοιπα ανά κατηγορία ΠΕΠ στις 31/7/2017 καθώς και τα αντίστοιχα ΜΕΧ, σύμφωνα με κατάσταση υπολοίπων δανείων ΠΕΠ την οποία είχε ενώπιον της η Επιτροπή ΜΕΧ της ΣΚΤ σε σχετική συνεδρίαση της στις 22 Αυγούστου 2017 περιγράφονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Δανεισμός Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων (ΠΕΠ) στον ΣΠΤ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΠ	ΥΠΟΛΟΙΠΑ 31/7/2017 τα οποία τέθηκαν ενώπιον της συνεδρίας της Επιτροπής ΜΕΧ στις 22/8/17					
	Συνολικά Υπόλοιπα			Καθυστερημένα Δάνεια		
	Αρ.	Υπόλοιπο		Αρ.	Υπόλοιπο	%
Φυσικά Πρόσωπα						
Ανώτεροι Κρατικοί Αξιωματούχοι	62	-4,889,702.69		16	-2,389,414.54	48.87
Γ.Δ/ντής Ημικρ. Οργανισμού	3	-47,522.57		0	0.00	0.00
Γενικοί Διευθυντές Υπουργείων	5	-180,096.61		0	0.00	0.00
Δήμαρχοι	43	-5,032,086.50		17	-2,720,560.73	54.06
Δημοτικός Γραμματέας	12	-537,015.98		5	-479,649.03	89.32
Μέλη Δημοτικών Συμβουλίων	375	-41,064,318.40		190	-25,813,427.37	62.86
Μέλη Κοινοτικών Συμβουλίων	982	-78,667,506.64		476	-56,377,007.13	71.66
Μέλη του Κοινοβουλίου	91	-13,077,912.53		36	-9,480,067.39	72.49
Μέλος Δ.Σ. Ημικρ. Οργανισμού	69	-12,113,062.39		38	-9,816,871.37	81.04
Μέλος Συμβ. Ανεξάρτητης Αρχής	20	-956,570.81		4	-88,607.31	9.26
Πολιτικά Κόμματα	38	-5,585,328.84		13	-830,957.60	14.88
Πρόεδρος Κοινοτικού Συμβουλίου	345	-25,252,286.95		181	-18,453,492.97	73.08
Προϊστάμενοι Επαρχ. Διοικήσεων	20	-815,019.10		1	-180,130.96	22.10
Προϊστάμενος Ανεξάρτητης Αρχής	53	-2,801,992.06		4	-199,581.90	7.12
Υπουργός	6	-365,270.40		3	-243,397.65	66.63
Σύνολο Φ. Προσώπων	2124	-191,385,692.47		984	-127,073,165.95	66.40
Οργανισμοί και Αρχές						
Εκκλησία/Μητρόπολη/Μοναστήρι	170	-38,824,966.61		49	-13,732,034.70	35.37
Εταιρεία Δημοσίου Δικαίου	18	-26,477,629.28		2	-33,801.61	0.13
Ημικρατικοί Οργανισμοί	1	-296.87		1	-296.87	100.00
Κυπριακή Δημοκρατία, υπουργεία	4	-347,576,771.60		1	-21.34	0.00
Δημαρχεία, Κοινοτικές Αρχές	490	-286,971,859.13		138	-11,474,445.76	4.00
Υπηρεσίες/Αρχές - Κυβέρνηση	38	-35,699,766.27		19	-834,368.21	2.34
Σύνολο Οργανισμών	721	-735,551,289.76		210	-26,074,968.49	3.54
Σύνολο	2845	-926,936,982.23		1194	-153,148,134.44	16.52

Πηγή: ΣΚΤ

Το συνολικό υπόλοιπο των δανείων ΠΕΠ για φυσικά πρόσωπα τον Αύγουστο του 2017 ήταν περίπου €191 εκ. σε 2124 λογαριασμούς εκ των οποίων €127 εκ. ή 66.4% ήταν ΜΕΧ. Το πιο ψηλό ποσοστό ΜΕΧ είχε η κατηγορία των Δημοτικών Γραμματέων

στο 89.32% και ακολουθούν οι κατηγορίες μελών Δ.Σ. Ημικρατικών Οργανισμών στο 81.04%, Πρόεδροι Κοινοτικών Συμβουλίων στο 73.08%, και Μέλη του Κοινοβουλίου και Μέλη Κοινοτικών Συμβουλίων στο 72.49% και 71.66%, αντίστοιχα.

Για τα πιο πάνω δάνεια, τίθεται το ερώτημα αν έτυχαν ή και συνεχίζουν να τυγχάνουν ευνοϊκής μεταχείρισης; Για να μπορέσουν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα είναι αναγκαίο να γίνει λεπτομερής ανάλυση σε ατομικό επίπεδο για κάθε ΠΕΠ. Οι παράμετροι πάνω στις οποίες μπορούν να αξιολογηθούν περιλαμβάνουν το επιτόκιο, την επάρκεια εξασφαλίσεων, καθυστερήσεις, την τήρηση όρων συμφωνιών καθώς και τη διαδικασία είσπραξης των καθυστερήσεων στις περιπτώσεις Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΜΕΧ).

Μια τόσο αναλυτική έρευνα για τόσο μεγάλο αριθμό ΠΕΠ και πιστωτικών διευκολύνσεων είναι πέραν του σκοπού της Επιτροπής. Παρόλα αυτά μια πολύ ενδελεχής ανάλυση που έγινε από την Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) της ΣΚΤ για ένα δείγμα ΠΕΠ υψηλού δανεισμού, μας επιτρέπει να εξάγουμε σημαντικά συμπεράσματα και δίνει το κίνητρο για μεγαλύτερου εύρους έρευνα στο μέλλον.

Η έρευνα και τα αποτελέσματα της περιγράφονται λεπτομερώς σε επιστολή της Επικεφαλής της ΜΕΕ προς τον πρόεδρο και τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου της Επιτροπείας της ΣΚΤ ημερ. 24/4/2018 και με θέμα “Έλεγχος υψηλού δανεισμού Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων (ΠΕΠ)”. Πρόκειται για μια λεπτομερή έρευνα για ένα δείγμα (16) πιστωτικών διευκολύνσεων οι οποίες συνδέονται με εννέα (9) ΠΕΠ. Οι εν λόγω πιστωτικές διευκολύνσεις στις 31/5/2017 παρουσίαζαν υπόλοιπο συνολικού ύψους €16.699.753,04.

Στο δείγμα, στοιχεία για το οποίο περιγράφονται στον Πίνακα 2, περιλαμβάνονται Μέλη Κοινοβουλίου, Μέλη Δ.Σ. Ημικρατικών Οργανισμών, Ανώτεροι Κρατικοί Αξιωματούχοι και Δήμαρχοι.

Το δείγμα επιλέγηκε από τον πληθυσμό των πιστωτικών διευκολύνσεων ΠΕΠ, οι οποίες παρουσίαζαν υπόλοιπο στις 31/5/2017 μεγαλύτερο ή ίσο των €500.000. Το σύνολο των εν λόγω πιστωτικών διευκολύνσεων ήταν είκοσι δύο (22) και συνδέονταν με δεκαπέντε (15) ΠΕΠ.

Πίνακας 2: Δείγμα ΠΕΠ υψηλού Δανεισμού

A/A	Δ Ε Ι Γ Μ Α	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΕΛΑΤΗ	Κατηγορία ΠΕΠ	ΣΠΙ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΑΝΕΙΟΥ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΗΜ. ΛΗΞΗΣ ΟΡΙΟΥ ΣΕ ΙΣΧΥ	ΧΡΕΩΣΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ 31/12/2017	ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ 31/12/2017	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΚΑΛΥΠΤΟ ΠΟΣΟ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑ
1	ΠΔ9	ΚΟΙΟΟ11415	Δήμαρχος	Γ04430	7227580	29/11/2012	27/9/2032	-1.021.561,97	286.884,98	-320.561,97
2	ΠΔ16	Κ0101678573	Ανώτερος Κρατικός Αξιωματούχος	04210	7270440	13/4/2016	13/4/2026	*713.681,13	0,00	-209.681,13
3	ΠΔ5	ΕΤΡΗΕ176356	Μέλος του Κοινοβουλίου	04710	7257316	29/11/2017	30/10/2019	401.427,74	0,00	-25,00
	ΠΔ7	ΕΤΡΗΕ176356		04710	7257321	29/11/2017	30/10/2019	-666.000,00	0,00	-242.428,00
4	ΠΔ8	Κ0197238309	Μέλος του Κοινοβουλίου	02840	7231712	31/10/2017	1/5/2019	-649.336,78	0,00	328.336,78
	ΠΔ8	Κ0197238309		02840	7231713	31/10/2017	1/5/2019	-131.000,00	0,00	-131.000,00
	ΠΔ8	Κ0197238388		02840	7231710	31/10/2017	1/5/2019	-1.569.937,58	0,00	-572.937,58
	ΠΔ8	Κ0197238388		02840	7231711	31/10/2017	1/5/2019	-298.000,00	0,00	-298.000,00
5	ΠΔ2	ΚΟΙ00573139	Μέλος Δ.Σ. Ημικρ. Οργανισμού	04710	7223864	5/12/2007	4/11/2034	1.764.066,45	763.618,43	816066,45
6	ΠΔ1	Κ0100740017	Μέλος του Κοινοβουλίου	04210	7232342	31/5/2011	28/11/2016	-2.125.818,12	2.125.818,12	-1.140.818,12
	ΠΔ12	ΚΟΙ00797917		04210	7232340	12/5/2011	28/11/2016	-672.759,89	672.759,89	-672.759,89
	ΠΔ13	ΚΟΙ00797917		04210	7232341	12/5/2011	28/11/2016	-694.532,15	694.532,15	694.532,15
	ΠΔ4	ΚΟΙΑ0010757		03310	7273291	7/12/2007	3/12/2042	-1.108.171,05	459.299,63	579.171,05
7	ΠΔ11	ΚΟΙΟ0585548	Μέλος ΔΣ Ημικρ Οργανισμού	04210	7271080	29/6/2017	30/11/2039	-712.832,55	0,00	-342.832,55
	ΠΔ11	ΚΟΙΟ0585548		04210	7271081	29/6/2017	30/11/2039	-90.001,00	0,00	90.001,00
8	ΠΔ10	Κ0100004150	Μέλος Δ.Σ. Ημικρ Οργανισμού	02320	7220738	2/7/2008	30/4/2024	-921.305,94	490.123,60	-375.305,94
9	ΠΔ14	Κ0198076984	Μέλος Δ.Σ. Ημικρ. Οργανισμού	06210	7411811	28/12/2005	30/12/2020	-665.877,60	559.941,71	-478.877,60
	ΠΔ6	Κ0198077806		06210	7413461	7/2/2008	30/12/2012	-1.280.597,68	1.280.597,68	0,00
	ΠΔ15	Κ0198033514		06210	7423257	28/6/2010	31/3/2018	-571.299,25	540.944,24	-383.299,25
								-16.058.206,88	7.874.520,49	-7.676.634,46

Πηγή: ΣΚΤ

Σύμφωνα με την έρευνα σκοπός του ελέγχου ήταν να εξεταστεί κατά πόσο:

“• Ακολουθούνται οι ενδεδειγμένες διαδικασίες και πρόνοιες των εγκεκριμένων πολιτικών της Τράπεζας (Πιστωτική Πολιτική, Πολιτική Δανειοδότησης Συνδεδεμένων Προσώπων (και των συνδεδεμένων με αυτά πρόσωπα)).

• Έτυχαν ευνοϊκής μεταχείρισης Πολιτικά Εκτεθειμένα Πρόσωπα.”

Οι κυριότερες αδυναμίες που εντόπισε ο έλεγχος της ΜΕΕ είναι οι εξής:

“ί. Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις,

ίί. Ανεξασφάλιστα ποσά είτε κατά την έκδοση, είτε στην πορεία λόγω μείωσης αξίας εξασφαλίσεων,

- iii. Μη ικανοποιητική ασφαλιστική κάλυψη δανειοληπτών,
- iv. Μη ικανοποιητική ασφαλιστική κάλυψη ενυπόθηκων ακινήτων,
- v. Μη λήψη μέτρων είσπραξης ή καθυστέρηση στη λήψη μέτρων,
- vi. Καθυστέρηση στη διαδικασία εκποιήσεων για όσες πιστωτικές διευκολύνσεις τερματίστηκαν και προχώρησαν σε νομικά μέτρα,
- vii. Επαναλαμβανόμενες αναδιαρθρώσεις”

Τα συμπεράσματα του ελέγχου, περιλαμβανομένης της διαπίστωσης ανάγκης διενέργειας περαιτέρω ελέγχου για 4 από τις 9 περιπτώσεις ΠΕΠ που εξετάστηκαν, μιλούν από μόνα τους:

- “1. Εξακολουθούν να υπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας υψηλοί δανεισμοί σε ΠΕΠ οι οποίοι παρουσιάζουν αδυναμίες. Στα πλαίσια της αρχικής χορήγησης των πιστωτικών διευκολύνσεων, υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες ενδέχεται να υπήρξε ευνοϊκή μεταχείριση και η αρχική παραχώρηση των ΠΔ δεν ήταν σύμφωνα με τις βέλτιστες Πολιτικές και Διαδικασίες που βρίσκονται σήμερα σε ισχύ.
2. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου πιστωτικές διευκολύνσεις έτυχαν αναδιάρθρωσης με εξαιρέσεις από την Πολιτική Αναδιαρθρώσεων και Διαγραφών. Για τις εν λόγω περιπτώσεις υπήρξε έγκριση από Ανώτερο Εγκριτικό Κλιμάκιο.
3. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρήθηκε καθυστέρηση στη διεκπεραίωση των νομικών και άλλων μέτρων είσπραξης.
4. Οι συνθήκες δανεισμού και οι επαναλαμβανόμενες ρυθμίσεις των περιπτώσεων με α/α 2,5,6 και 9 που αναφέρονται στον πιο πάνω πίνακα, θα διερευνηθούν περαιτέρω μέσω έρευνας από την Υπηρεσία Ερευνών της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης της ΣΚΤ.”

Πέραν των πιο πάνω συμπερασμάτων τα οποία περιλαμβάνουν σοβαρότατες ενδείξεις ευνοϊκής μεταχείρισης των ΠΕΠ διαχρονικά (τόσο πριν όσο και μετά το 2013) προκύπτει και το ερώτημα πως και με ποια κίνητρα μέλη του κοινοβουλίου εκτεθειμένα με μη εξυπηρετούμενα δάνεια, εκτελούσαν τα νομοθετικά τους καθήκοντα όσον αφορά στις σχετιζόμενες με ΜΕΧ νομοθετικές ρυθμίσεις;

10.11 Επισημάνσεις

Ο ΣΠΤ όταν ανακεφαλαιοποιήθηκε στις αρχές του 2014 χρειάστηκε να λειτουργήσει κάτω από δύσκολες τότε συνθήκες και ταυτόχρονα να φέρει εις πέρας ένα δύσκολο έργο ήτοι να επιτύχει σοβαρές διαρθρωτικές αλλαγές που θα επέτρεπαν να εκσυγχρονισθεί, να γίνει αποδοτικός και κερδοφόρος και τελικά να καταστεί βιώσιμος. Προς αυτή την κατεύθυνση κυρίαρχο στοιχείο των σχεδίων ανάκαμψης ήταν η αποτελεσματική διαχείριση και τελικά η δραστική μείωση των ΜΕΧ σε χρονική περίοδο λίγων ετών.

Η αρχή της περιόδου αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ σημαδεύτηκε με θετικές εξελίξεις ως προς τις νομοθετικές και άλλες ρυθμίσεις οι οποίες θα διευκόλυναν το έργο επιβίωσης του ΣΠΤ. Το Σεπτέμβριο του 2014, εγκρίθηκε νέα νομοθεσία από τη Βουλή σε σχέση με τις εκποιήσεις ενυπόθηκων ακινήτων. Η εν λόγω νομοθεσία απέβλεπε στο να περιορίσει το σοβαρό πρόβλημα που υπήρχε προηγουμένως με τις πολύχρονες καθυστερήσεις στις εκποιήσεις. Προς τούτο, με νέες νομοθετικές ρυθμίσεις αναμενόταν η επίσπευση της διαδικασίας των εκποιήσεων μέσω ιδιωτικών πλειστηριασμών (αντί μέσω κτηματολογίου). Σκοπός, η καλύτερη διαχείριση και μείωση των ΜΕΧ. Επιπρόσθετα, τον Απρίλιο του 2015 εγκρίθηκε από τη Βουλή το Πλαίσιο Αφερεγγυότητας με στόχο να προωθηθεί η αναδιάρθρωση των βιώσιμων χρεών των δανειοληπτών.

Παράλληλα, βελτιώθηκε το κανονιστικό πλαίσιο σε συνάρτηση και με την ανάληψη από το τέλος του 2014 της εποπτείας των συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων από την ΕΚΤ και την ΚΤΚ στα πλαίσια του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Το 2014 η ΚΤΚ εξέδωσε Οδηγία σε σχέση με την πολιτική απομείωσης χορηγήσεων και διενέργειας προβλέψεων. Τον επόμενο χρόνο, η ΚΤΚ προέβηκε σε αναθεώρηση της Οδηγίας για διαχείριση καθυστερήσεων δανείων. Το 2016, η ΚΤΚ αναθεώρησε και την Οδηγία για την παραχώρηση από πιστωτικά ιδρύματα νέων χορηγήσεων.

Συνεπώς, ο ΣΠΤ αναμενόταν να λειτουργήσει μετά το 2013 κάτω από νέες καλύτερες από προηγουμένως συνθήκες τόσο από πλευράς νομοθετικού και ρυθμιστικού πλαισίου όσο και από πλευράς εσωτερικών στρατηγικών σχεδιασμών (με τη βοήθεια και των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών).

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι τον Ιανουάριο του 2015 υποβλήθηκε αίτημα προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) από το Υπουργείο Οικονομικών (μέσω της

Μονάδας Διαχείρισης) για παροχή τεχνικής βοήθειας προς τη ΣΚΤ σε σχέση με το σχεδιασμό διαχείρισης των ΜΕΧ. Το ΔΝΤ ανταποκρίθηκε άμεσα, θετικά, υποβάλλοντας έκθεση με εισηγήσεις στο τέλος Μαρτίου 2015. Στο επικαιροποιημένο μνημόνιο με την Τροίκα τον Απρίλιο του 2015 απαιτήθηκε ο καθορισμός δεσμευτικών χρονοδιαγραμμάτων για ενέργειες προς χειρισμό των αδυναμιών που αναφέρονταν στην έκθεση του ΔΝΤ.

Παρόμοια με εκείνα του ΔΝΤ σχόλια και εισηγήσεις παρουσιάζονται στην έκθεση των εποπτικών αρχών ημερ. 21/11/2015 σε σχέση με επιτόπιο έλεγχο που έγινε το πρώτο εξάμηνο του 2015 επί του θέματος διαχείρισης και ελέγχου κινδύνων. Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνεται η απουσία στρατηγικής για κεντροποίηση των μονάδων διαχείρισης των ΜΕΧ που θα διασφάλιζε καλύτερη αποδοτικότητα.

Με βάση την έκθεση του ΔΝΤ ετοιμάστηκε σχέδιο δράσης για τη ΣΚΤ που απέβλεπε στην κάλυψη αδυναμιών που είχαν επισημανθεί. Στο σχέδιο υιοθετήθηκαν μερικές από τις εισηγήσεις του ΔΝΤ, ως φαίνεται σε Έκθεση του Διευθυντή της ΔΔΜΕΧ προς την Επιτροπεία της ΣΚΤ ημερ. 25/5/2015. Όμως σημαντικές εισηγήσεις όπως η κεντροποίηση υπηρεσιών για αναδιρθρώσεις δεν υιοθετήθηκαν ενώ άλλες όπως η αναλυτική κατηγοριοποίηση των ΜΕΧ (για σκοπούς καλύτερης διαχείρισης) δεν ήταν αποτελεσματική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το γεγονός ότι ΜΕΧ εκατοντάδων εκατομμυρίων με καθυστερήσεις πέραν των 10 ετών δεν έτυχαν αποτελεσματικού χειρισμού (διαπίστωση επιτόπιου εποπτικού ελέγχου στις αρχές του 2018). Σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα (δηλ. απόρριψη της εισήγησης του ΔΝΤ για κεντροποίηση υπηρεσιών για αναδιρθρώσεις), ο κ. Κουρουνάς σε κατάθεσή του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018, αναφέρει ότι εισηγήθηκε (στα πλαίσια του σχεδίου αναδιάρθρωσης) όπως οι μονάδες αναδιάρθρωσης, που ήταν κάτω από την ευθύνη των ΣΠΙ, να κεντροποιηθούν πλήρως, περιλαμβανομένης της κεντροποίησης της διαχείρισης πρώτων καθυστερήσεων.

Για την υλοποίηση μερικών από τις εισηγήσεις του ΔΝΤ, που υιοθετήθηκαν από τη ΣΚΤ, ο Διευθυντής ΔΔΜΕΧ εισηγήθηκε στην Επιτροπεία της ΣΚΤ να ενσωματωθούν οι εισηγήσεις αυτές σε στρατηγικό σχέδιο που να τύχει άμεσης υλοποίησης (λεπτομέρειες περιέχονται στην έκθεση του Δ. ΔΔΜΕΧ). Ταυτόχρονα επισημαίνει την ανάγκη συμβουλευτικής υποστήριξης στην υλοποίηση της νέας στρατηγικής (σημαντικών αλλαγών ΔΔΜΕΧ) και εισηγείται προς την Επιτροπεία της ΣΚΤ τη

μίσθωση εξωτερικών υπηρεσιών. Στη συνέχεια η ΔΔΜΕΧ ζήτησε από τους οίκους Blackrock και Oliver Wyman για υποβολή προτάσεων επί των πιο πάνω.

Στην έκθεση του Διευθυντή ΔΔΜΕΧ αναφέρεται επίσης προσφορά από την εταιρεία Qualco, για την εγκατάσταση της πλατφόρμας διαχείρισης των εισπράξεων δανείων, την ανάπτυξη στρατηγικών διαχείρισης δανείων σε πρώιμο στάδιο καθυστερήσεων και την ανάπτυξη συμπεριφοράς σκοροκάρτας των πελατών (behavioral scorecard).

Σε όλες αυτές τις κινήσεις προστέθηκε τελικά η μίσθωση υπηρεσιών από ξένους οίκους για αναβάθμιση του συστήματος διαχείρισης των ΜΕΧ (Blackrock) και η αγορά λογισμικού με σκοπό τη βελτίωση του εσωτερικού συστήματος πληροφοριών που διέθετε η ΣΚΤ. Μόνο για τις δύο αυτές περιπτώσεις δαπανήθηκαν εκατομμύρια ευρώ.

Με βάση τα δεδομένα όπως διαγράφονται πιο πάνω, θα ανέμενε ένας τρίτος ανεξάρτητος παρατηρητής ότι ο ΣΠΤ θα μπορούσε να βγει σε λίγα χρόνια από την άσχημη κατάσταση στην οποία βρισκόταν το 2013 από πλευράς ΜΕΧ. Εν τούτοις τα στοιχεία όπως έχουν παρατεθεί πιο πάνω δείχνουν ότι τα αποτελέσματα στη διαχείριση των ΜΕΧ ήταν πτωχά. Η κύρια εξήγηση βρίσκεται στο γεγονός ότι η νέα Διοίκηση του ΣΠΤ αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις μεγάλες προκλήσεις που είχε μπροστά της. Για όλες τις δεσμεύσεις που ανέλαβε η ΣΚΤ μέσα από σχετικά σχέδια δράσεως παρουσιαζόταν μεγάλη καθυστέρηση στην υλοποίησή τους. Αυτό φαίνεται από την ανεπαρκή εφαρμογή των Σχεδίων Αναδιάρθρωσης, τις καθυστερήσεις στην εφαρμογή των σχετικών δεσμεύσεων (Κατάλογος Δεσμεύσεων) και από τις σχετικές εκθέσεις του Εντολοδόχου Παρακολούθησης (Monitoring Trustee) προς τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές (το θέμα αναλύεται σε άλλο κεφάλαιο). Εκδήλωση των αδυναμιών της Διοίκησης της ΣΚΤ να επιτύχει θετικά αποτελέσματα ήταν και το γεγονός ότι πολύ συχνά (κάθε μερικούς μήνες) ετοίμαζε νέα σχέδια δράσεως σε σχέση με τα ΜΕΧ. Ισχυρές ενδείξεις για τη σύγχυση που επικρατούσε στη Διοίκηση αποτελούν και οι συνεχείς ενέργειες για αναζήτηση βοήθειας από εξωτερικούς σύμβουλους για τις ΜΕΧ η οποία δεν φαίνεται να αξιοποιόταν αλλά κατέληγε μόνο σε σπατάλη χρόνου και χρήματος.

Το πιο τρανό παράδειγμα για τη σύγχυση και την έλλειψη σταθερού προσανατολισμού αποτελεί η πρωτοβουλία της Ανώτερης Διεύθυνσης (χωρίς συνεννόηση με το Διοικητικό Συμβούλιο) να αρχίσει διαπραγμάτευση με τον οίκο Altamira με σκοπό τη σύσταση κοινοπραξίας για διαχείριση των ΜΕΧ. Η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε

(Φεβρουάριο 2016) μόνο λίγους μήνες μετά την ετοιμασία του σχεδίου δράσεως, με βάση τις εισηγήσεις του ΔΝΤ, για χειρισμό των αδυναμιών στη διαχείριση των ΜΕΧ. Να σημειωθεί, επίσης, ότι οι επαφές με την Altamira προχωρούσαν ενώ έτρεχε το σχέδιο (project) ΑΡΙΑΔΝΗ με τον οίκο Blackrock για διαχείριση των ΜΕΧ με κόστος αρκετών εκατομμυρίων. Μετά από τις πιο πάνω παλινωδίες ως προς τον τρόπο χειρισμού των ΜΕΧ και μετά από την πάροδο σχεδόν δύο χρόνων με διαπραγματεύσεις μεταξύ ΣΚΤ και Altamira, υπογράφηκε τελική συμφωνία για σύσταση κοινοπραξίας για διαχείριση των ΜΕΧ στο τέλος του 2017 και η κοινοπραξία άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2018, δηλαδή δύο χρόνια μετά τις πρώτες επαφές της ΣΚΤ με την Altamira. Ο κ. Δ. Διονυσίου, προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης, σε έκθεσή του προς τον Υπουργό Οικονομικών χαρακτήρισε την απόφαση της ΣΚΤ για συνεργασία με την Altamira ως ριζοσπαστική λύση.

Με όλα αυτά τα δεδομένα, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα φτωχά αποτελέσματα στον τομέα των ΜΕΧ πηγάζουν από την πλήρη ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ (CULTURE) ΓΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ. Αυτή αντικατοπτρίζει την καταφανή αδυναμία της Επιτροπείας αλλά και της Εκτελεστικής Διεύθυνσης της ΣΚΤ να ανταποκριθούν στις πολλές και μεγάλες προκλήσεις που συνεπαγόταν η διαχείριση του μεγάλου μεγέθους προβληματικού χαρτοφυλακίου χορηγήσεων. Πίσω από την εν λόγω αδυναμία βρισκόταν η έλλειψη γνώσεων και πείρας στον τομέα λιανικής τραπεζικής των μελών της Επιτροπείας αλλά και η ποιοτική ανεπάρκεια πολλών στελεχών που ανέλαβαν να φέρουν εις πέρας το δύσκολο έργο της μείωσης των ΜΕΧ. Σημειώνουμε επίσης σοβαρές αδυναμίες στον προγραμματισμό και καθορισμό προτεραιοτήτων για διαχείριση των ΜΕΧ όπως των πρώτων καθυστερήσεων (λιγότερη των 90 ημερών καθυστέρηση) ή των τερματισμένων ΜΕΧ με μεγάλη καθυστέρηση (πχ. μερικών ετών).

Τέλος επισημαίνουμε τον εντοπισμό σοβαρότατων ενδείξεων ότι υπήρξε ευνοϊκή μεταχείριση ΠΕΠ όπως είναι η αρχική παραχώρηση πιστωτικών διευκολύνσεων που δεν ήταν σύμφωνα με τις βέλτιστες Πολιτικές και Διαδικασίες της ΣΚΤ, οι πιστωτικές διευκολύνσεις που έτυχαν αναθεωρήσεων με εξαιρέσεις από την Πολιτική Αναδιαρθρώσεων και Διαγραφών της ΣΚΤ, και οι καθυστερήσεις στην διεκπεραίωση νομικών και άλλων μέτρων είσπραξης. Οι ενδείξεις αυτές προκύπτουν από την ανάλυση ενός μικρού δείγματος ΠΕΠ υψηλού δανεισμού και η Επιτροπή πιστεύει ότι

επιβάλλεται μία ευρεία και λεπτομερής διερεύνηση για εντοπισμό ενδεχομένως ποινικών ή και άλλων αδικημάτων.

Θέλουμε να τονίσουμε ότι αν και το χρηματικό ποσό του δανεισμού ΠΕΠ είναι σχετικά μικρό (€191 εκ), εντούτοις αφορούν σημαντικότερα ποσά για τους εμπλεκόμενους ΠΕΠ και τυχόν ευνοϊκή μεταχείριση τους συνδέεται άμεσα με τις πολιτικές εξαρτήσεις, των διορισμένων και εκλεγμένων διευθύνσεων και επιτροπείων των ΣΠΙ που οδήγησαν στα προβλήματα κακής διακυβέρνησης, τα οποία έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην κατάρρευση του ΣΠΤ όπως αναλύουμε σε άλλα κεφάλαια.

11. ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΧΡΕΩΝ ΑΠΟ ΠΙΣΤΩΤΕΣ

Έως το 2014, έτος κατά το οποίο τροποποιήθηκε ο περί Μεταβιβάσεως και Υποθηκέυσεως Ακινήτων Νόμος του 1965, (εφεξής “Ν.9/1965”), η μόνη υπηρεσία που μπορούσε να προβεί σε πλειστηριασμό και να εκποιήσει ακίνητη περιουσία ήταν το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας. Δεν υπήρχε έως τότε εισηγμένη στο νόμο η έννοια του ιδιωτικού πλειστηριασμού.

Αναγκαστικές πωλήσεις μπορούσαν να γίνουν μετά από αίτηση του ενυπόθηκου δανειστή προς τον Διευθυντή Κτηματολογίου όπως ορίζει το άρθρο 37 παρ.1. Ο δανειστής, σύμφωνα με το πιο πάνω άρθρο, όφειλε να επιδώσει στον οφειλέτη κατάσταση του λογαριασμού και έγγραφη ειδοποίηση που να αναφέρει πως εάν συνεχισθεί η υπερημερία πληρωμής του ποσού θα υποβληθεί στον Διευθυντή του Κτηματολογίου αίτηση πώλησης του ενυπόθηκου ακινήτου.

Το άρθρο 37 εδάφιο 1 ορίζει ρητώς:

“(1) Εν περιπτώσει υπερημερίας περί την πληρωμήν ενυποθήκου χρέους διά περίοδον εκατόν είκοσι (120) ημέρες ή μείζονα τοιαύτην από της ημερομηνίας καθ’ ην τούτο κατέστη πληρωτέον συμφώνως προς τους όρους της υποθήκης ή, αναλόγως της περιπτώσεως, τας διατάξεις του παρόντος Νόμου, ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται να επιδώσει τω ενυποθήκω οφειλέτη κατάστασιν λογαριασμού και έγγραφον ειδοποίησιν καλούσαν τούτον όπως πληρώση το οφειλόμενον ποσόν ως καθορίζεται εν τη άνω μνησθείση καταστάσει, και πληροφορούσαν τούτον ότι, εάν συνεχισθή η υπερημερία πληρωμής του ποσού τούτου διά περίοδον ενός μηνός από της ημερομηνίας της επιδόσεως της τοιαύτης ειδοποίησεως, θα υποβληθή τω Διευθυντή αίτησις πωλήσεως του ακινήτου όπερ βαρύνεται διά του ενυποθήκου χρέους προς εξόφλησιν αυτού.”

(υπογράμμιση δική μας)

Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του οφειλέτη με την ειδοποίηση, ο δανειστής είχε δικαίωμα να καταθέσει στον Διευθυντή αίτηση επισυνάπτοντας ένορκο δήλωση ότι το ποσό κατέστη πληρωτέο και οι διατάξεις περί ενημέρωσης του οφειλέτη τηρήθηκαν και παρ' όλα αυτά το χρέος παραμένει απλήρωτο σύμφωνα με το εδάφιο 2 του ίδιου άρθρου:

“(2) Εάν ο ενυπόθηκος οφειλέτης δεν συμμορφωθεί προς την επιδοθείσαν αυτώ συμφώνως ταις διατάξεσι του εδαφίου (1) ειδοποίησιν εντός της διά ταύτης καθοριζομένης προθεσμίας, ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται δι' αιτήσεως να ζητήσει παρά του Διευθυντού την πώλησιν του ως είρηται ακινήτου, προσάγων ένορκον δήλωσιν περί του γεγονότος ότι το εκτιθέμενον εν τη ως είρηται καταστάσει ποσόν κατέστη πληρωτέον, ότι ετηρήθησαν αι διατάξεις του προμνησθέντος εδαφίου και ότι το ως είρηται ποσόν ή μέρος αυτού παραμένει εισέτι απλήρωτον.” (υπογράμμισι δική μας)

Ο Διευθυντής ακολούθως γνωστοποιεί την αίτηση σε κάθε δανειστή προγενέστερης ή μεταγενέστερης υποθήκης στο ακίνητο προς πώληση ο οποίος καλείται να καταθέσει έγγραφο με το εξασφαλισμένο σε υποθήκη ποσό. Προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία, έπρεπε να βρεθεί λύση ούτως ώστε να ικανοποιηθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Φόροι, τέλη και άλλα εμπράγματα δικαιώματα που βαρύνουν το ακίνητο συνυπολογίζονται στο ποσό πώλησης και γνωστοποιούνται στους ενδιαφερομένους, οι οποίοι θα έπρεπε να συμφωνήσουν ότι όταν πωληθεί το ακίνητο θα έπρεπε να ικανοποιηθούν πρώτα οι οφειλές προς το Κράτος.

Όπως ορίζει το εδάφιο 3 του ίδιου άρθρου: *“(3) Οσάκις ακίνητον αναφορικώς προς ο εγένετο αίτησις πωλήσεως δυνάμει των διατάξεων του παρόντος άρθρου βαρύνεται ωσαύτως διά της πληρωμής οιοδήποτε ποσού εξασφαλιζομένου δι' έτερας υποθήκης, προγενεστέρας ή μεταγενεστέρας της υποθήκης προς εξόφλησιν της οποίας εγένετο η αίτησις, άμα τη λήψει της αιτήσεως ο Διευθυντής γνωστοποιεί το γεγονός τούτο εις τον ενυπόθηκον δανειστήν πάσης μεταγενεστέρας υποθήκης όπως εντός ενός μηνός παράσχη τω Διευθυντή ένορκον δήλωσιν περί το εξασφαλιζόμενον υπό της ως είρηται υποθήκης ποσόν ως και περί το δυνάμει ταύτης εκάστοτε πληρωτέον τοιούτο:*

Νοείται ότι άπαντα τα δυνάμει του εκάστοτε εν ισχύϊ νόμου εισπρακτέα τέλη και δικαιώματα διά την υπό του Διευθυντού διενεργηθησομένην γνωστοποίησιν προκαταβάλλονται υπό του αιτούντος την πώλησιν ενυποθήκου δανειστού και

λογίζονται ως προσηκόντως υπ' αυτού διενεργηθέντα έξοδα εν αναφορά προς νόμιμα μέτρα ληφθέντα προς είσπραξιν του υπό της υπέρ αυτού συσταθείσης υποθήκης εξασφαλιζομένου ποσού.” και στο άρθρο 40 εδάφιο 1 αναφέρεται “(α) τέλη, φόρους, δικαιώματα, άτινα δυνάμει των διατάξεων οιουδήποτε εκάστοτε εν ισχύϊ νόμου βαρύνουσι κατά πρώτον λόγον το αποτελούν το αντικείμενον της πωλήσεως ακίνητον και ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα έναντι παντός ετέρου βάρους επί του αυτού ακινήτου” (υπογράμμισή δική μας)

Σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας ήταν ο καθορισμός της επιφυλαχθείσας τιμής πώλησης από τον Διευθυντή Κτηματολογίου η οποία δεν μπορούσε να ξεπερνά την αγοραία αξία αλλά θα έπρεπε να είναι τέτοια ώστε να καλύπτονται τα χρέη του ακινήτου. Η καθορισμένη επιφυλαχθείσα τιμή, που ήταν το starting point της δημοπρασίας, γνωστοποιείτο στους ενδιαφερόμενους και αυτοί είχαν το δικαίωμα της ένστασης. Έπειτα καθορίζονταν τα δικαιώματα και τα έξοδα της ίδιας της πώλησης και της μεταβίβασης γιατί έπρεπε να συνυπολογίζονται και αυτά. Το επόμενο βήμα ήταν η κοινοποίηση από τον Διευθυντή σε όλους τους ενδιαφερόμενους της απόφασης ότι θα προχωρήσει σε πλειστηριασμό και διόριζε τους δημοπράτες. Ακολουθούσε η ανάρτηση αγγελιών, η ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων για την ημερομηνία και ώρα διεξαγωγής του πλειστηριασμού. Συνήθως, οι πλειστηριασμοί ήταν καθορισμένοι για ημέρα Κυριακή.

Όπως ορίζει το άρθρο 40 του Ν.9/1965:

“40.-(1)Εάν ο Διευθυντής αποφασίση να διατάξη την διεξαγωγήν πωλήσεως συμφώνως ταις διατάξεσι του παρόντος Μέρους, ούτος καθορίζει ωσαύτως το ποσόν προς εξόφλησιν του οποίου το ακίνητον εκτίθεται εις πώλησιν και το οποίον περιλαμβάνει τα ακόλουθα επί μέρους ποσά-

(α) τέλη, φόρους, δικαιώματα, άτινα δυνάμει των διατάξεων οιουδήποτε εκάστοτε εν ισχύϊ νόμου βαρύνουσι κατά πρώτον λόγον το αποτελούν το αντικείμενον της πωλήσεως ακίνητον και ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα έναντι παντός ετέρου βάρους επί του αυτού ακινήτου

(β) το ποσόν όπερ αναφέρεται εν οιουδήποτε διατάγματι Επαρχιακού Δικαστηρίου εκδοθέντι δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 41 αναφορικώς προς το ποσόν το εξασφαλιζόμενον δι' οιασδήποτε υποθήκης προγενεστέρας της υποθήκης προς εξόφλησιν της οποίας υπεβλήθη η αίτησις πωλήσεως

(γ) το κεφάλαιον ή οιονδήποτε εισέτι οφειλόμενον μέρος αυτού και άπαντας τους τόκους οίτινες καθίστανται πληρωτέοι μέχρι της ημερομηνίας καθ' ην σκοπείται η διεξαγωγή της πωλήσεως, δυνάμει των όρων της υποθήκης προς όφελος του ενυποθήκου δανειστού όστις ητήσατο την τοιαύτην πώλησιν ή δυνάμει των διατάξεων του παρόντος Νόμου, και άπαντα τα έξοδα άτινα κατά την γνώμην του Διευθυντού διενηργήθησαν προσηκόντως υπό του ως είρηται ενυποθήκου δανειστού εν αναφορά προς την λήψιν νομίμων μέτρων διά την είσπραξιν του διά της υποθήκης εξασφαλιζομένου ποσού, όπως αυτά βεβαιώνονται στην ένορκη δήλωση του ενυπόθηκου δανειστή ή σε νέα ένορκη δήλωση του ενυπόθηκου δανειστή κατόπιν υπόδειξης του Διευθυντή, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 37, 38 και 39.

(2) Πριν ή ο Διευθυντής καθορίση την ημερομηνίαν διεξαγωγής πωλήσεως δυνάμει του παρόντος Μέρους, ούτος παρέχει τριάκοντα ημερών γνωστοποιήσιν-

(α) εις τον ενυπόθηκον οφειλέτην και τους ενυποθήκους δανειστάς απασών των υποθηκών αίτινες συνέστησαν προς εξασφάλισιν οιοιδήποτε ποσού διά την πληρωμήν ούτινος βαρύνεται το προς πώλησιν ακίνητον, περί την απόφασιν αυτού όπως διατάξη την πώλησιν και

(β) εις τον ενυπόθηκον οφειλέτην, περί το ποσόν όπερ ούτος καθώρισε δυνάμει των διατάξεων της παραγράφου (γ) του εδαφίου (1).”

Η αναποτελεσματικότητα της χρήσης της διαδικασίας πριν το 2014 διαφαίνεται από την κατάθεση ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής του Διευθυντή Κτηματολογίου κ. Ανδρέα Σωκράτους, ο οποίος ανέφερε πως Παρασκευή μεσημέρι έβγαине διάταγμα Δικαστηρίου όπου διέταξε την αναστολή της διαδικασίας που ήταν καθορισμένη για Κυριακή και δεν μπορούσε έτσι να προχωρήσει η διαδικασία εκποίησης. “Για να ξαναμπούμε στη διαδικασία”, ανέφερε μεταξύ άλλων, “έπρεπε να ξαναξεκινήσουμε πάλι από την αρχή... όλα αυτά που κάναμε πήγαν περίπατο”. Ήταν ελάχιστες οι περιπτώσεις που το Κτηματολόγιο μπορούσε να προχωρήσει στην εκποίηση. Στόχος των δανειστών, σύμφωνα με τον κ. Σωκράτους, ακόμα και όταν ενεργοποιούσαν τη διαδικασία δεν ήταν πράγματι να φτάσουν και να πωλήσουν τα ακίνητα αλλά ήταν ένας ισχυρός μοχλός πίεσης για να φέρουν κοντά τους οφειλέτες και να κάνουν άλλες διευθετήσεις. Τα δύο μέρη έβρισκαν μια φόρμουλα η οποία τη δεδομένη στιγμή ικανοποιούσε και τις δύο πλευρές και έτσι δεν προχωρούσαν σε πώληση του ακινήτου

και στην εξόφληση του χρέους. Αξιολογώντας τη διαδικασία ο ίδιος την χαρακτήρισε ως αναποτελεσματική γιατί μπορούσε να ανασταλεί.

Ακολούθως δήλωσε ότι:

“Εάν θέλαμε όντως να το έχουμε όχι μόνο σαν μοχλός πίεσης αλλά σαν εργαλείο εξασφάλισης των λεφτών που έδωσε ο δανειστής θα έπρεπε η διαδικασία να είναι μη αναστρέψιμη από κάποιο σημείο και μετά”.

και έπειτα τόνισε πως:

“...δεν είναι η διαδικασία η ίδια, είναι η χρήση της διαδικασίας που έχει πολύ περισσότερη σημασία. Ναι, υπήρχε μια διαδικασία η οποία ήταν χρονοβόρα, είναι αποδεδειγμένο, την περιέγραψα προηγουμένως, όμως δεν είναι η διαδικασία που ήταν το εμπόδιο και γι' αυτό είναι, μπορώ να πω απολύτως, είναι η χρήση των διαδικασιών γιατί τις διαδικασίες δεν τις έχουμε για να γινόμαστε δέσμιοι. Εάν η διαδικασία αποδεικνύεται ότι είναι ατελέσφορη και δεν έχει το αποτέλεσμα που θέλουμε, έχουμε θεσμούς, διαδικασίες να πάμε να την αλλάξουμε τούτην τη διαδικασία και να την προσαρμόσουμε σε εκείνα τα δεδομένα τα οποία θα την κάνουν και ευέλικτη και αποτελεσματική και σύντομη στον χρόνο. Και εδώ υστερήσαμε και σαν κράτος...”

Το σύστημα έχρηζε βελτίωσης και ήταν εφικτή μόνο εάν υπήρχε η βούληση από πλευράς δανειστών και από πλευράς Πολιτείας. Ερωτηθείς αν υπήρχαν πολιτικές σκοπιμότητες για την μη βελτίωση της κατάστασης ο κος Σωκράτους χαρακτηριστικά απάντησε πως *“είχαμε νομοθεσίες, είχαμε διαδικασίες, είχαμε υπηρεσίες αλλά η μαγκιά ήταν να μην τις ακολουθήσουμε, να τις παρακάμψουμε... πρέπει να αλλάξουμε λίγο την κουλτούρα μας... να αποδεχόμαστε τους κανόνες και εκεί που δεν ικανοποιούν πλέον τις ανάγκες μας να τις διαφοροποιούμε και να τις κάνουμε αποδοτικές στο σήμερα”.*

Υπό την πίεση των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι διέβλεπαν την αδυναμία της διαδικασίας να είναι αποτελεσματική με τον τρόπο που τη χρησιμοποιούσαν οι φορείς εισήχθη το 2014, με τον νόμο 142(Ι)/2014, ο ιδιωτικός πλειστηριασμός κατά τον οποίο παρέχεται η δυνατότητα στον ενυπόθηκο δανειστή από μόνος του, όπως ορίζεται η διαδικασία στο VIA, να προβεί σε εκποίηση ενυπόθηκου ακινήτου.

Το άρθρο 44 του μέρους VIA ορίζει:

“44A.- (1) Οι διατάξεις του παρόντος Μέρους εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση σύμβασης υποθήκης, η οποία ενεγράφη στο κτηματικό μητρώο πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου ή η οποία εγγράφεται στο κτηματικό μητρώο μετά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου.

(2) Καμία διάταξη του Μέρους VI δεν απαγορεύει σε ενυπόθηκο δανειστή να προχωρήσει με την εφαρμογή της διαδικασίας πώλησης ενυπόθηκου ακινήτου σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Μέρους.

(3) Καμία διάταξη του παρόντος Μέρους δεν απαγορεύει στον ενυπόθηκο δανειστή την εφαρμογή της διαδικασίας πώλησης ενυπόθηκου ακινήτου σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους VI:

Νοείται ότι, σε περίπτωση που το ενυπόθηκο χρέος έχει καταστεί πληρωτέο πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Μέρους, τα χρονικά περιθώρια και οι διαδικασίες που προβλέπονται στο παρόν Μέρος δύναται να τυγχάνουν εφαρμογής από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου:

Νοείται περαιτέρω ότι, σε περίπτωση που έχει αρχίσει οποιαδήποτε διαδικασία δυνάμει των διατάξεων του παρόντος Μέρους πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του περί Μεταβιβάσεως και Υποθηκείσεως Ακινήτων (Τροποποιητικού) Νόμου του 2018, οι διατάξεις του εν λόγω Νόμου θα εφαρμόζονται, ανεξαρτήτως εάν στάλθηκαν οποιεσδήποτε ειδοποιήσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Μέρους πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του περί Μεταβιβάσεων και Υποθηκείσεως Ακινήτων (Τροποποιητικού) Νόμου του 2018.

(4) Καμία διάταξη του παρόντος Μέρους δεν αποκλείει το δικαίωμα του ενυπόθηκου δανειστή να προχωρήσει με την έγερση πολιτικής αγωγής για την εξασφάλιση διατάγματος δικαστηρίου για πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου.

(4A) Ανεξαρτήτως οποιασδήποτε άλλης διάταξης του παρόντος Νόμου, η εξασφάλιση διατάγματος Δικαστηρίου για πώληση ενυπόθηκου ακινήτου ή η έναρξη διαδικασίας πώλησης του ενυπόθηκου ακινήτου δυνάμει του

εν λόγω διατάγματος, είτε πριν είτε μετά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του περί Μεταβιβάσεως και Υποθηκείσεως Ακινήτων (Τροποποιητικού) Νόμου του 2018, δεν επηρεάζει το δικαίωμα του ενυπόθηκου δανειστή να προχωρήσει με την εφαρμογή της διαδικασίας πώλησης του ενυπόθηκου ακινήτου σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Μέρους:

Νοείται ότι, στην πιο πάνω αναφερόμενη περίπτωση, δεν επηρεάζεται το δικαίωμα του ενυπόθηκου οφειλέτη ή άλλου ενδιαφερόμενου προσώπου να προσφύγει στο Επαρχιακό Δικαστήριο σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Μέρους και εντός των χρονικών προθεσμιών που προβλέπονται σε αυτό.”

Παραμένει η υποχρέωση του δανειστή να επιδώσει στον οφειλέτη κατάσταση λογαριασμού του ενυπόθηκου χρέους, των τόκων και όλων των εξόδων για την είσπραξη του και έγγραφη ειδοποίηση πως εάν συνεχισθεί η υπερημερία πληρωμής θα ασκήσει το δικαίωμά του για πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου. Η σημαντικότερη μεταρρύθμιση στη νομοθεσία είναι το δικαίωμα που παρέχεται στον δανειστή να ξεκινήσει τη διαδικασία από μόνος του και να ορίσει εκτιμητή για τον καθορισμό της επιφυλαχθείσας τιμής. Δηλαδή την εξουσία αυτή παύει, με τη νέα νομοθεσία, να την έχει ο Διευθυντής Κτηματολογίου με την εκτιμητική υπηρεσία που διαθέτει. Εκτιμητή μπορεί να ορίσει και ο οφειλέτης. Σε περίπτωση ασυμφωνίας ορίζεται τρίτος και αν δεν επιλυθεί το θέμα και με τον τρίτο εκτιμητή τότε υπολογίζεται από τον μέσο όρο των τριών εκτιμητών όπως ορίζει το άρθρο 44Δ του Μέρους 6^A του περί Μεταβιβάσεως και Υποθηκείσεων Ακινήτων Νόμου:

“44Δ.- (1) Τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (3) του άρθρου 44Γ, διορίζονται δύο (2) εκτιμητές, ένας εκ μέρους του ενυπόθηκου δανειστή και ένας εκ μέρους του ενυπόθηκου οφειλέτη για τη διενέργεια, ταυτόχρονα, ανεξάρτητων εκτιμήσεων του ενυπόθηκου ακινήτου για σκοπούς υπολογισμού της αγοραίας αξίας αυτού, στους οποίους επιδίδονται από τον ενυπόθηκο οφειλέτη και από τον ενυπόθηκο δανειστή ή/και λαμβάνονται από αρμόδια τμήματα ή υπηρεσίες της Δημοκρατίας, τα ίδια στοιχεία και πληροφορίες όσον αφορά το ενυπόθηκο ακίνητο:

Νοείται ότι, ο ενυπόθηκος οφειλέτης δύναται αντί να προβεί στο διορισμό εκτιμητή σύμφωνα με τα πιο πάνω, να ζητήσει όπως η αξία γενικής εκτίμησης που αφορά ενυπόθηκο ακίνητο, όπως αυτή εκάστοτε ορίζεται στον περί Ακίνητης Ιδιοκτησίας (Διακατοχή, Εγγραφή και Εκτίμηση) Νόμο, είναι η εκτιμημένη αγοραία αξία του εν λόγω ακινήτου:

Νοείται περαιτέρω ότι, ο ενυπόθηκος οφειλέτης ή/και οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο πρόσωπο, καθώς και ο ενυπόθηκος δανειστής πρέπει να συνεργάζονται και να διευκολύνουν τον εκτιμητή στην εκτέλεση του έργου του:

Νοείται έτι περαιτέρω ότι οι δύο εκτιμητές κατά τη διενέργεια των ανεξάρτητων εκτιμήσεών τους λαμβάνουν υπόψη και την εκάστοτε εκτίμηση του αρμόδιου Επαρχιακού Κτηματολογικού Γραφείου.

- (2) Τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (1), ο ενυπόθηκος δανειστής επιδίδει ειδοποίηση στον ενυπόθηκο οφειλέτη, κατά τον Τύπο "ΙΒ" του Δεύτερου Παραρτήματος, η οποία δύναται να επιδίδεται είτε πριν από είτε μετά από είτε ταυτόχρονα με την ειδοποίηση κατά τον Τύπο "ΙΑ", αναφέροντας σε αυτήν ότι εντός δέκα (10) ημερών από την επίδοση της ειδοποίησης θα προχωρήσει στο διορισμό εκτιμητή:

Νοείται ότι, ο ενυπόθηκος οφειλέτης ενημερώνει τον ενυπόθηκο δανειστή για την ταυτότητα του εκτιμητή που διόρισε πριν από τη λήξη της προθεσμίας των δέκα (10) ημερών, ώστε ο ενυπόθηκος δανειστής να καταστεί δυνατό να διορίσει τον εκτιμητή του:

Νοείται περαιτέρω ότι, σε περίπτωση που για οποιοδήποτε λόγο ο ενυπόθηκος οφειλέτης δεν έχει προβεί στο διορισμό εκτιμητή εντός της καθορισμένης προθεσμίας, ο ενυπόθηκος δανειστής προχωρεί στο διορισμό δύο (2) εκτιμητών για τον καθορισμό της αγοραίας αξίας του ενυπόθηκου ακινήτου:

Νοείται έτι περαιτέρω ότι, τα μέρη καταβάλλουν το κόστος υπηρεσιών του εκτιμητή, του οποίου έκαστος διορίζει.

- (3) Οι εκτιμητές, με βάση τις διατάξεις του εδαφίου (1), συντάσσουν τις εκθέσεις εκτίμησης ταυτόχρονα, ανεξάρτητα και χωρίς να διαβουλεύονται μεταξύ τους και χωρίς να ανακοινώνουν την εκτίμηση

τους ο ένας στον άλλο ή σε τρίτο μέρος μέχρι την επίσημη παράδοσή τους· οι εκθέσεις παραδίδονται στον ενυπόθηκο δανειστή και στον ενυπόθηκο οφειλέτη, στον τόπο και στο χρόνο που καθορίζεται στην ειδοποίηση που αναφέρεται στο εδάφιο (2), σε καμία όμως περίπτωση μετά από την πάροδο της χρονικής περιόδου των τριάντα (30) ημερών από το διορισμό του εκτιμητή εκ μέρους του ενυπόθηκου δανειστή:

Νοείται ότι, σε περίπτωση που οποιοσδήποτε από τους δύο (2) εκτιμητές παραλείπει να παραδώσει εντός της προθεσμίας των τριάντα (30) ημερών την έκθεση εκτίμησής του, τότε ο ενυπόθηκος δανειστής εντός δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία της παράλειψης ζητά από το Επιστημονικό και Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου το διορισμό ανεξάρτητου εκτιμητή, ο οποίος προβαίνει στην ετοιμασία ανεξάρτητης εκτίμησης εντός τριάντα (30) ημερών από το διορισμό του, τηρουμένων των διατάξεων των εδαφίων (4), (5) και (6).

- (4) Σε περίπτωση που η ψηλότερη εκτίμηση με βάση τις εκθέσεις εκτίμησης που αναφέρονται στο εδάφιο (3), είναι μικρότερη από τη χαμηλότερη εκτίμηση συν το είκοσι πέντε τοις εκατόν (25%) αυτής, τότε ως αγοραία αξία θεωρείται ο μέσος όρος των δύο (2) εκτιμήσεων και η αγοραία αυτή αξία είναι τελική.
- (5) Σε περίπτωση που η ψηλότερη εκτίμηση με βάση τις εκθέσεις εκτίμησης που αναφέρονται στο εδάφιο (3), είναι ίση ή μεγαλύτερη από τη χαμηλότερη εκτίμηση συν το είκοσι πέντε τοις εκατόν (25%) αυτής, ο ενυπόθηκος δανειστής οφείλει εντός πέντε (5) ημερών από την ημέρα παραλαβής των εκθέσεων εκτίμησης, να ζητήσει από το Επιστημονικό και Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου, το διορισμό τρίτου ανεξάρτητου εκτιμητή εντός δέκα (10) ημερών, ο οποίος, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από το διορισμό αυτού ετοιμάζει ανεξάρτητη εκτίμηση του ενυπόθηκου ακινήτου και παραδίδει ταυτόχρονα πιστό αντίγραφο της έκθεσης εκτίμησής του στον ενυπόθηκο δανειστή, στον ενυπόθηκο οφειλέτη και σε οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο πρόσωπο.
- (6) Σε περίπτωση διορισμού τρίτου ανεξάρτητου εκτιμητή, δυνάμει των διατάξεων του εδαφίου (5), ως αγοραία αξία του ενυπόθηκου ακινήτου

θεωρείται, λαμβανομένων υπόψη και των εκτιμήσεων που έχουν ληφθεί δυνάμει των διατάξεων του εδαφίου (3), ο μέσος όρος των δύο πλησιέστερων εκτιμήσεων:

Νοείται ότι, σε περίπτωση που οι τρεις (3) εκτιμήσεις διαφέρουν μεταξύ τους ισομερώς, τότε ως αγοραία αξία θεωρείται ο μέσος όρος των τριών εκτιμήσεων.”

Εξακολουθεί να υπάρχει η διαδικασία του δημοπράτη. Το μητρώο των δημοπρατών είναι πλέον ηλεκτρονικό. Το σύστημα καθορισμού του δημοπράτη είναι ηλεκτρονικό και τυχαίο δηλαδή το ηλεκτρονικό σύστημα αυτόματα θα επιλέξει το όνομα του δημοπράτη, ο οποίος δεν μπορεί να αλλάξει.

Σύμφωνα με το άρθρο 44Ζ:

“44Ζ.- (1) Ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται να επιλέξει κατά πόσο ο πλειστηριασμός θα διενεργηθεί με φυσικό τρόπο ή με ηλεκτρονικά μέσα και, σε περίπτωση κατά την οποία ο πλειστηριασμός διενεργείται με-

(α) Φυσικό τρόπο, αυτός διενεργείται από δημοπράτη που επιλέγεται από τον ενυπόθηκο δανειστή μέσω συστήματος που τηρείται στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, από κατάλογο προσοντούχων δημοπρατών, όπως καθορίζεται σε Κανονισμούς που εκδίδονται δυνάμει του άρθρου 45 από το Υπουργικό Συμβούλιο, οι οποίοι επιπρόσθετα προβλέπουν για τα έξοδα, τις χρεώσεις και την προμήθεια δημοπράτη:

Νοείται ότι δημοπράτης δεν δύναται να λαμβάνει οποιαδήποτε άλλη αποζημίωση ή αμοιβή πέραν των ρητώς προβλεπομένων στους εν λόγω Κανονισμούς·

(β) ηλεκτρονικά μέσα, αυτός διενεργείται από τον ενυπόθηκο δανειστή μέσω ηλεκτρονικών συστημάτων πλειστηριασμού και μέσω διαδικτυακού τόπου, δυνάμει των διαδικασιών του παρόντος Μέρους: Νοείται ότι ο Υπουργός Οικονομικών δύναται να εκδίδει Διάταγμα με το οποίο να ρυθμίζει τυχόν λεπτομέρειες που αφορούν τη λειτουργία των ηλεκτρονικών συστημάτων πλειστηριασμού και του διαδικτυακού τόπου.”

Οι δημοπρασίες γίνονται σε συγκεκριμένες τοποθεσίες, καθορισμένες σε όλες τις επαρχίες. Σε περίπτωση που δεν ευδοκιμήσει η πρώτη διαδικασία του

πλειστηριασμού, ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται να προβεί στην πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου είτε απευθείας με πώληση είτε με πλειστηριασμό ακολουθώντας τις διαδικασίες του άρθρου 44Η:

“44Η.- (1) Σε περίπτωση που δεν πραγματοποιείται πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου κατά τον πρώτο πλειστηριασμό, ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται να προβεί στην πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου είτε με πλειστηριασμό είτε απ’ ευθείας με πώληση και προς το σκοπό αυτό επιδίδει ειδοποίηση κατά τον Τύπο "ΙΓ" του Δεύτερου Παραρτήματος στον ενυπόθηκο οφειλέτη και σε οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο πρόσωπο, εντός χρονικής περιόδου όχι μικρότερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία πώλησης, περιλαμβανομένης της προτιθέμενης μεθόδου πώλησης.

(2) Σε περίπτωση που ο ενυπόθηκος δανειστής επιλέγει τη διενέργεια πώλησης του ενυπόθηκου ακινήτου μέσω πλειστηριασμού, τότε ακολουθείται η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 44Ζ, τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (4) του άρθρου 44Ε.

(3) Σε περίπτωση που μετά την αποτυχία του πρώτου πλειστηριασμού, ο ενυπόθηκος δανειστής επιλέγει να πωλήσει απ’ ευθείας το ενυπόθηκο ακίνητο χωρίς πλειστηριασμό, οφείλει να συμμορφωθεί με τα ακόλουθα:

(α) Για τη διενέργεια πώλησης, να προωθεί την πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου μέσω διαφήμισης, περιλαμβανόμενης ανοικτής ηλεκτρονικής πρόσβασης στο διαδίκτυο, σε μία τουλάχιστον ιστοσελίδα και μέσω δημοσίευσης σε δύο (2) τουλάχιστον καθημερινές εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας εντός της Δημοκρατίας,

(β) όλες οι προσφορές υποβάλλονται γραπτώς ή ηλεκτρονικά στον ενυπόθηκο δανειστή πριν από την ημερομηνία της πώλησης του ακινήτου που αναφέρεται στη δημοσίευση και όλες οι γραπτές προσφορές φυλάσσονται από τον ενυπόθηκο δανειστή για περίοδο όχι μικρότερη του ενός (1) έτους μετά την πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου,

(γ) η πώληση να γίνεται στον προσφοροδότη με την ψηλότερη προσφορά,

(δ) ο προσφοροδότης με την ψηλότερη προσφορά, υποχρεούται να καταβάλει αμέσως ποσό όχι μικρότερο του είκοσι τοις εκατόν (20%) της

αποδεχόμενης τιμής προσφοράς. το ποσό αυτό καταβάλλεται αμέσως κατά την αποδοχή της προσφοράς, ενώ

(ε) το υπόλοιπο ποσό να καταβάλλεται από τον επιτυχόντα προσφοροδότη εντός χρονικής περιόδου που δεν υπερβαίνει τις είκοσι (20) ημέρες από την ημερομηνία αποδοχής της προσφοράς του,

(στ) σε περίπτωση που το ποσό που αναφέρεται στην παράγραφο (ε) δεν καταβάλλεται, η αρχική πληρωμή που δόθηκε από τον προσφοροδότη κατάσχεται από τον ενυπόθηκο δανειστή και η πώληση ακυρούται,

(ζ) ο ενυπόθηκος δανειστής πιστώνει την κατασχεθείσα αρχική πληρωμή στα γενόμενα μέχρι εκείνη την ημέρα έξοδα πώλησης και ακολούθως στο υπόλοιπο του χρέους που του οφείλεται από τον ενυπόθηκο οφειλέτη.

(4) Σε περίπτωση που ο επιτυχών προσφοροδότης δεν ολοκληρώσει τη διαδικασία αγοράς του ενυπόθηκου ακινήτου, σύμφωνα με τις διατάξεις του εδαφίου (3), τότε ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται να προωθήσει την πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 44Z και τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (4) του άρθρου 44E.

(5) Σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από τη μέθοδο πώλησης του ενυπόθηκου ακινήτου, το ενυπόθηκο ακίνητο δεν επιτρέπεται να πωληθεί:

(α) Σε πρόσωπο που κατέχει ποσοστό πέραν του δύο τοις εκατόν (2%) του μετοχικού κεφαλαίου του αδειοδοτημένου πιστωτικού ιδρύματος ή του αδειοδοτημένου χρηματοδοτικού ιδρύματος ή είναι συνδεδεμένο με αυτό το πρόσωπο ή σε αντιπρόσωπο του ή σε σύζυγο του ή σε γονέα του ή σε κατιόντα αυτού μέχρι τρίτου βαθμού ή σε οποιοδήποτε λειτουργό, διευθυντή, εργαζόμενο του ενυπόθηκου δανειστή.

(β) σε οποιοδήποτε λειτουργό, διευθυντή, αντιπρόσωπο ή συγγενή μέχρι τετάρτου βαθμού του δημοπράτη.”

Ερωτηθείς ο κος Σωκράτους από την Ερευνητική Επιτροπή αν η αλλαγή στη νομοθεσία, η εισαγωγή δηλαδή του ιδιωτικού πλειστηριασμού, έχει βελτιώσει την κατάσταση απάντησε πως ενώ υπάρχει μια σημαντική αύξηση των περιπτώσεων

δανειστών που ξεκινούν τη διαδικασία γνωστοποιώντας στους οφειλέτες ότι θα προχωρήσουν σε εκποίηση, ελάχιστες και πάλι περιπτώσεις καταλήγουν σε εκποίηση.

Αναφέρει ο κος Σωκράτους πως “για ακόμη μια φορά το θέμα της εκποίησης χρησιμοποιείται σαν μοχλός και όχι σαν τελική βούληση... το χρησιμοποιούν σαν μοχλό πίεσης και έχουν αποτέλεσμα στο στάδιο πριν να φτάσουμε στην τελική κατάληξη”.

Στην επισήμανση από την Ερευνητική Επιτροπή πως παρ’ όλο που η διαδικασία δεν έφτανε στην εκποίηση του ακινήτου, εξυπηρετούσε το λαβείν του πιστωτικού ιδρύματος αξιοσημείωτη είναι η δήλωση του πως “το ότι είχαμε ένα ακίνητο και πάνω σε εκείνο το ακίνητο εξασφαλίζετον μια υποθήκη, δεύτερη υποθήκη, πιστωτής που αναγνωρίστηκε από το Δικαστήριο, εμπράγματο βάρος, γιατί δεν πληρώνει τους φόρους, εμπράγματο βάρος γιατί δεν πληρώνει τα τέλη του στο Δημαρχείο, αντιλαμβάνεστε ότι δημιουργήθηκε μια τέτοια κατάσταση επιβάρυνσης ενός ακινήτου που στο τέλος της ημέρας δεν ξέρω εάν το πωλούσαμε και 2 και 3 φορές εάν θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν τούτα ούλλα τα εμπράγματα βάρη”.

Επομένως, συμπεραίνουμε πως το ποσό που λάμβανε τελικώς το πιστωτικό ίδρυμα δεν κάλυπτε σε καμία περίπτωση το χρέος του υπερήμερου οφειλέτη.

Την άποψη του κος Σωκράτους για την αδυναμία της χρήσης της διαδικασίας να επιφέρει αποτελέσματα επιβεβαιώνει και η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. Σύμφωνα με έκθεση που διενέργησε στις 8/12/2017 και η οποία κατατέθηκε στην Ερευνητική Επιτροπή, με τίτλο “Impediments to the resolution of non-performing exposures” αναφέρει πως όλη η διαδικασία επίλυσης των προβληματικών δανείων είναι αναποτελεσματική για διάφορους λόγους όπως η αδυναμία του νομικού πλαισίου, τα ήδη επιβαρυμένα με τεράστιο φόρτο υποθέσεων δικαστήρια, κοινωνικοπολιτικές επιρροές αλλά και το γεγονός ότι υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία του δανειστή

(“The whole process of resolving debts in distress is inefficient for a number of reasons. Legal framework weaknesses, cumbersome court and/or appeals procedures, social political influences and limited access to borrowers’ wealth information may derail selected resolution options”).

Τα στατιστικά δεδομένα που κατατέθηκαν εκ μέρους του κου. Σωκράτους, με επιστολή με ημερ. 11/10/2018 προς την Ερευνητική Επιτροπή, φανερώνουν το μεγάλο πρόβλημα της αναποτελεσματικότητας της διαδικασίας εκποιήσεων. Σύμφωνα με τον πίνακα που επισυνάπτεται περίπου το 1/3 των Αναγκαστικών Πωλήσεων (ΑΝΠ) αποσύρθηκαν πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας εκποίησης από τον ενυπόθηκο δανειστή. Από τα 2/3 των κατατεθειμένων αναγκαστικών πωλήσεων ορίστηκε ημερομηνία εκποίησης μόνο για το 15% επί των μη αποσυρθέντων ΑΝΠ. Ενδεικτικό της κατάστασης που επικρατεί είναι το γεγονός πως από αυτό το 15%, περίπου οι μισές εκποιήσεις (49%) ανεστάλησαν είτε με την προσκόμιση Διατάγματος Δικαστηρίου είτε με αίτημα του ενυπόθηκου δανειστή. Το τελικό ποσοστό ΑΝΠ για τις οποίες ολοκληρώθηκε η διαδικασία εκποίησης (2.5%) καταδεικνύει την ύπαρξη αδυναμιών στο σύστημα πλειστηριασμού. Όμως αυτές οι αδυναμίες δεν μπορούν αποκλειστικά ν' αποδοθούν στο νομικό και δικαστικό σύστημα. Ευθύνη σε κάποιο βαθμό φέρουν και τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα.

ΕΤΟΣ	Κατατεθειμένες ΑΝΠ	ΑΝΠ που κατατέθηκαν από ΣΠΕ	ΑΝΠ που αποσύρθηκαν από τον ενυπόθηκο δανειστή πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας εκποίησης	ΑΝΠ για τις οποίες ορίστηκε ημερομηνία εκποίησης	ΑΝΠ για τις οποίες σταμάτησε η διαδικασία με την προσκόμιση Διατάγματος Δικαστηρίου	ΑΝΠ για τις οποίες αναβλήθηκε η διαδικασία εκποίησης με αίτημα του ενυπόθηκου δανειστή	ΑΝΠ για τις οποίες η εκποίηση ήταν ανεπιτυχής	ΑΝΠ για τις οποίες ολοκληρώθηκε η εκποίηση	
1999	776	218	338	172	18	65	39	50	
2000	949	367	526	149	30	52	33	34	
2001	1207	352	507	198	35	78	48	37	
2002	1022	136	556	180	21	84	32	43	
2003	1041	213	500	157	29	35	27	66	
2004	818	129	417	188	40	60	24	64	
2005	1005	255	567	161	57	42	16	46	
2006	892	259	519	140	29	38	20	53	
2007	726	193	422	76	12	26	10	28	
2008	727	140	384	66	28	14	7	17	
2009	690	149	196	139	33	33	50	23	
2010	926	269	240	152	25	39	62	26	
2011	1223	333	194	122	25	14	71	12	
2012	1937	691	294	121	26	21	55	19	
2013	2523	1030	321	42	3	5	27	7	
2014	2333	856	369	14	1	5	8	0	
2015	1478	201	169	11	2	2	4	3	
2016	558	15	89	3	0	2	1	0	
2017	304	4	82	2	1	0	0	1	
2018	142	0	85	11	0	1	8	2	
ΣΥΝΟΛΟ	21277	5810	6775	2104	415	616	542	531	
ΠΟΣΟΣΤΟ		27%	32%	10%	15%	20%	29%	26%	2,5%

Αντίστοιχη εικόνα δημιουργούν και τα στατιστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην προαναφερθείσα έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου. Μέχρι τις 30/6/2017,

διενεργήθηκε ο πρώτος πλειστηριασμός για 477 περιουσίες με συνολική αξία €94εκ. εκ των οποίων μόνο 31 πουλήθηκαν συνολικής αξίας €2,7εκ ενώ για καμία περιουσία δεν διενεργήθηκε δεύτερος πλειστηριασμός

(“...As at 30 June 2017, a total of 477 properties have gone through the first auction for a total value of properties of €94M with only 31 properties sold of total value €2,7, while no properties have gone through the second auction”).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί, πρώτον, πως αυτό που ήταν κυρίως προβληματικό όσον αφορά το θέμα της διαδικασίας εκποιήσεων ήταν πρωτίστως η χρήση της και το γεγονός πως ουδείς έκρινε αυτή ως χρονοβόρα και τελικώς ατελέσφορη για να γίνει μια προσπάθεια αλλαγής της παρά μόνο όταν οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο πίεσαν για αυτή την αλλαγή του συστήματος και δεύτερον, ακόμη και οι ίδιες οι τράπεζες δεν επιθυμούν να ενεργοποιήσουν τη διαδικασία αυτή, έστω και μετά την τροποποίηση του Ν.9/1965 το 2014, πράγμα που συμπεραίνεται από τα στοιχεία του Κτηματολογίου και της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου.

Άλλοι μέθοδοι εκτέλεσης και είσπραξης δανείων πλην της εκποίησης ακίνητης περιουσίας

Πέρα από τη μέθοδο των εκποιήσεων, με βάση την κυπριακή νομοθεσία, τα ΣΠΙ είχαν, όμως, και άλλους εξίσου σημαντικούς και πιεστικούς τρόπους εξαναγκασμού των δανειοληπτών προς εξόφληση των δανείων τους.

Σύμφωνα με τον περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμο (Κεφ.6) άρθρο 14 με τίτλο “Μέθοδοι Εκτέλεσης” τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούσαν δικαστικώς να προκαλέσουν την κατάσχεση και πώληση κινητής ιδιοκτησίας, την πώληση ακίνητης ιδιοκτησίας σε περίπτωση που δεν έχει κινητή ιδιοκτησία ή επιβάρυνση αυτής με την εγγραφή της δικαστικής απόφασης, τη μεσεγγύηση ακίνητης ιδιοκτησίας και να ανασταλεί η εκτέλεση με πώληση, την κατάσχεση ιδιοκτησίας στα χέρια τρίτου όταν ο εκ δικαστικής απόφασης οφειλέτης χρέους έχει συμφέρον σε οποιοδήποτε ποσό χρημάτων, αγαθά ή άλλη κινητή ιδιοκτησία που τελούν υπό τη φύλαξη ή τον έλεγχο τρίτου προσώπου ή όταν το τρίτο αυτό πρόσωπο είναι οφειλέτης του εκ δικαστικής απόφασης οφειλέτη και την εξέταση του εξ αποφάσεως οφειλέτη αναφορικά με την οικονομική του κατάσταση. Το άρθρο 14 ορίζει ρητώς:

- “14.- (1) Κάθε δικαστική απόφαση ή διάταγμα του Δικαστηρίου που διατάσσει πληρωμή χρημάτων, δύναται τηρουμένων των διατάξεων του Νόμου αυτού, να εκτελεστεί με όλα ή με οποιοδήποτε από τα ακόλουθα μέσα:-
- (α) με κατάσχεση και πώληση κινητής ιδιοκτησίας
  - (β) με πώληση ακίνητης ιδιοκτησίας ή επιβάρυνση αυτής με την εγγραφή της δικαστικής απόφασης
  - (γ) με μεσεγγύηση ακίνητης ιδιοκτησίας
  - (δ) με κατάσχεση ιδιοκτησίας στα χέρια τρίτου δυνάμει του Μέρους VII του Νόμου αυτού
  - (ε) με την εξέταση του εξ αποφάσεως οφειλέτη δυνάμει του Μέρους VIII και την έκδοση διατάγματος δυνάμει του Μέρους IX του Νόμου αυτού.”
- (υπογράμμιση δική μας).

Επίσης, τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούσαν, δυνάμει του περί Πτωχεύσεως Νόμου, να υποβάλλουν αίτηση πτωχεύσεως εναντίον του οφειλέτη σύμφωνα με τα άρθρα 3 (ε) και 5:

- “3.- (1) Ο χρεώστης διαπράττει πράξη πτώχευσης σε καθεμιά από τις ακόλουθες περιπτώσεις:
- (α) αν στην Κύπρο ή αλλού προβαίνει σε δόλια μεταβίβαση, δωρεά, παράδοση ή μεταβίβαση της περιουσίας του ή οποιουδήποτε μέρους αυτής·
  - (β) αν στην Κύπρο ή αλλού προβαίνει σε οποιαδήποτε παραχώρηση ή μεταβίβαση της περιουσίας του ή οποιουδήποτε μέρους αυτής, ή δημιουργεί σε αυτή επιβάρυνση, η οποία σύμφωνα με το Νόμο αυτό ή οποιοδήποτε άλλο Νόμο θα ήταν άκυρη ως δόλια προτίμηση αν ο χρεώστης κηρυσσόταν σε πτώχευση·
  - (γ) αν διενεργήθηκε εναντίον του εκτέλεση με κατάσχεση των εμπορευμάτων του, με διαδικασία αγωγής σε οποιοδήποτε Δικαστήριο, και τα κατασχεθέντα εμπορεύματα είτε πωλήθηκαν είτε κρατούνται από τον εντεταλμένο για την εκτέλεση δικαστικών ενταλμάτων για είκοσι μια ημέρες, νοουμένου ότι, αν υποβλήθηκε αίτηση για δικαστική επίλυση της διαφοράς αναφορικά με τα κατασχεθέντα εμπορεύματα, ο χρόνος που

παρήλθε μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία η αίτηση υποβλήθηκε και της ημερομηνίας κατά την οποία η διαδικασία της αίτησης οριστικά διευθετείται, ή εγκαταλείπεται, δεν θα λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό της περιόδου των είκοσι μιας ημερών·

(δ) αν καταθέσει στο Δικαστήριο δήλωση ανικανότητας του να πληρώσει τα χρέη του ή υποβάλει αίτηση για εκούσια πτώχευση·

(ε) αν πιστωτής εξασφαλίζει εναντίον του τελεσίδικη απόφαση ή τελικό διάταγμα για οποιοδήποτε ποσό, και, ενώ δεν αναστάλθηκε η εκτέλεση της απόφασης ή του διατάγματος, επέδωσε σε αυτόν στην Κύπρο ή αλλού με άδεια του Δικαστηρίου, ειδοποίηση πτώχευσης βάσει του Νόμου αυτού και μέσα σε επτά ημέρες μετά την επίδοση της ειδοποίησης σε αυτόν, σε περίπτωση που η επίδοση γίνεται στην Κύπρο και σε περίπτωση που η επίδοση γίνεται αλλού μέσα στον καθορισμένο από το διάταγμα που παρέχει την άδεια για επίδοση χρόνο, ο χρεώστης είτε συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της ειδοποίησης, είτε ικανοποιεί το Δικαστήριο ότι έχει ανταπαίτηση, δικαίωμα συμψηφισμού ή ανταγωνή η οποία εξισώνεται ή υπερβαίνει το ποσό του εξ αποφάσεως χρέους ή το ποσό που διατάχτηκε να πληρωθεί, και την οποία δεν ήταν δυνατό να προβάλει στην αγωγή ή τη διαδικασία στην οποία εξασφαλίστηκε η απόφαση ή το διάταγμα.

Για τους σκοπούς του άρθρου αυτού οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο κατά τον εκάστοτε χρόνο νομιμοποιείται να εκτελέσει τελεσίδικη απόφαση ή τελικό διάταγμα, θα θεωρείται ότι είναι πιστωτής που εξασφάλισε τελεσίδικη απόφαση ή τελικό διάταγμα

(στ) Αν, ενώ οφείλει σε πιστωτή χρέος που δύναται να επαληθευτεί σε πτώχευση παραλείπει να πληρώσει, ή να εξασφαλίσει ή να συμβιβάσει το χρέος αυτό, μέσα σε τέτοιο χρόνο που θα επιτραπεί από διάταγμα που εκδίδεται από το Δικαστήριο σε αίτηση του πιστωτή, νοουμένου πάντοτε ότι καμία τέτοια αίτηση δεν γίνεται δεκτή από το Δικαστήριο, εκτός αν επιδόθηκε προηγουμένως στο χρεώστη ειδοποίηση πτώχευσης που απαιτεί την πληρωμή του χρέους και έλαβε γνώση της αίτησης αυτής και κλήθηκε να δείξει λόγο εναντίον της ίδιας·

(ζ) αν Προσωπικό Σχέδιο Αποπληρωμής θεωρείται ότι έχει αποτύχει ή έχει τερματισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Αφερεγγυότητας Φυσικών Προσώπων (Προσωπικά Σχέδια Αποπληρωμής και Διάταγμα Απαλλαγής Οφειλών) Νόμου....”

και

“5.- (1) Πιστωτής δεν θα δικαιούται να υποβάλει αίτηση πτώχευσης εναντίον χρεώστη, εκτός αν-

(α) το χρέος που οφείλεται από το χρεώστη προς τον αιτητή πιστωτή, ή, αν δύο ή περισσότεροι πιστωτές υποβάλλουν από κοινού την αίτηση, το συνολικό ποσό των χρεών που οφείλεται στους διάφορους αιτούντες πιστωτές συμποσούται σε δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ (€15.000), και,

(β) το χρέος είναι εκκαθαρισμένο ποσό, πληρωτέο είτε αμέσως είτε σε καθορισμένο μελλοντικό χρόνο, και

(γ) η πράξη πτώχευσης στην οποία στηρίζεται η πτώχευση συνέβηκε μέσα σε έξι μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης, και

(δ) ο οφειλέτης κατοικεί στην Κύπρο ή, μέσα σε περίοδο ενός χρόνου πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, είχε τη συνήθη διαμονή, ή είχε τόπο διαμονής ή τόπο εργασίας στην Κύπρο ή διεξήγαγε εργασίες στην Κύπρο προσωπικά, ή με αντιπρόσωπο ή διευθυντή, ή είναι ή μέσα στην περίοδο που αναφέρθηκε ήταν μέλος οίκου ή συνεταιρισμού που διεξήγαγε εργασίες στην Κύπρο μέσω εταίρου ή εταίρων ή αντιπροσώπου ή διευθυντή, και

(ε) ο πιστωτής ή οι πιστωτές που υποβάλλουν από κοινού την αίτηση δηλώσουν στην αίτηση τόσο το πλήρες όνομα, τον αριθμό ταυτότητας, το επάγγελμα και τη διεύθυνσή τους, όσο και εκείνα του οφειλέτη, και

(στ) ο πιστωτής καταβάλλει στον Επίσημο Παραλήπτη τέλος ύψους πεντακοσίων ευρώ (€500):

Νοείται ότι, σε περίπτωση απόσυρσης ή απόρριψης της σχετικής αίτησης από το Δικαστήριο, το εν λόγω τέλος δεν επιστρέφεται στον αιτητή, και

(ζ) ο αιτητής, θα πρέπει να παραδώσει αντίγραφο της αίτησης και του διατάγματος πτώχευσης όταν εκδοθεί, στον Επίσημο Παραλήπτη, στον

Διευθυντή του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, στον Διευθυντή του Τμήματος Εμπορικής Ναυτιλίας, στον Γενικό Διευθυντή του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου και στον Διευθυντή του Τμήματος Οδικών Μεταφορών.

- (2) Αν ο αιτητής πιστωτής είναι εξασφαλισμένος πιστωτής, οφείλει στην αίτηση του είτε να δηλώσει ότι προτίθεται να παραιτηθεί από την εξασφάλιση του προς όφελος των πιστωτών σε περίπτωση που ο χρεώστης κηρυχτεί σε πτώχευση, ή να δώσει εκτίμηση της εξασφάλισής του. Στην τελευταία περίπτωση μπορεί να γίνει δεκτός ως αιτητής πιστωτής στην έκταση του υπόλοιπου του προς αυτόν οφειλόμενου χρέους, που προκύπτει μετά την αφαίρεση της εκτιμημένης αξίας, κατά τον ίδιο τρόπο ωσάν να ήταν μη εξασφαλισμένος πιστωτής.” (υπογράμμιση δική μας).

Τέλος, αν μια εταιρία ήταν ανίκανη να πληρώσει τα χρέη της, το πιστωτικό ίδρυμα μπορούσε να καταθέσει αίτηση στο Δικαστήριο για την εκκαθάριση της εταιρείας δυνάμει των άρθρων 211(ε) και 212 (α) και (β) και 213 εδάφιο 1 περίπτωση (β):

“211. Εταιρεία δύναται να εκκαθαριστεί από το Δικαστήριο αν-

(α) η εταιρεία έχει αποφασίσει με ειδικό ψήφισμα όπως η εταιρεία εκκαθαριστεί από το Δικαστήριο·

(β) γίνεται παράλειψη της παράδοσης στον έφορο εταιρειών της θέσμιας έκθεσης ή της σύγκλησης θέσμιας συνέλευσης·

(γ) η εταιρεία δεν αρχίζει τις εργασίες της μέσα σε ένα έτος από τη σύσταση της ή αναστέλλει τις εργασίες της για ένα ολόκληρο έτος·

(δ) ο αριθμός των μελών μειώνεται κάτω από επτά στην περίπτωση δημόσιας εταιρείας. Το Δικαστήριο χορηγεί στην εταιρεία επαρκή κατά την κρίση του προθεσμία για την άρση του λόγου διαλύσεως, και προχωρεί στην διάλυση μόνο αν η εταιρεία είτε δηλώσει εξ αρχής αδυναμία να αυξήσει τον αριθμό των μελών της, είτε δεν δυνηθεί να τον αυξήσει μέσα στην ταχθείσα προθεσμία·

(ε) η εταιρεία είναι ανίκανη να πληρώσει τα χρέη της·

(στ) το Δικαστήριο έχει τη γνώμη ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας να διαλυθεί η εταιρεία·

(ζ) η SE αποτυγχάνει να επανορθώσει την κατάσταση σύμφωνα με το άρθρο 64 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2157/2001 του Συμβουλίου της 8ης Οκτωβρίου 2001 περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής εταιρείας (SE).” (υπογράμμιση δική μας),

“212. Εταιρεία λογίζεται ότι είναι ανίκανη να πληρώσει τα χρέη της-

(α) αν πιστωτής, με εκχώρηση ή διαφορετικά, που του χρωστεί η εταιρεία ποσό που υπερβαίνει τις πέντε χιλιάδες ευρώ (€5.000), επέδωσε στην εταιρεία παραδίνοντας στο εγγεγραμμένο γραφείο της εταιρείας απαίτηση η οποία απαιτεί από την εταιρεία να καταβάλει το ποσό που οφείλεται με τον τρόπο αυτό, και η εταιρεία για τις επόμενες τρεις εβδομάδες αμέλησε να καταβάλει το ποσό ή να εξασφαλίσει ή να το διευθετήσει προς εύλογη ικανοποίηση του πιστωτή· ή

(β) αν εκτέλεση ή άλλη διαδικασία που λήφθηκε με δικαστική απόφαση, εντολή ή διάταγμα οποιουδήποτε Δικαστηρίου προς όφελος πιστωτή της εταιρείας, επιστρέφεται ολικά ή μερικά ανικανοποίητη· ή

(γ) αν αποδειχθεί, προς ικανοποίηση του Δικαστηρίου ότι η εταιρεία είναι ανίκανη να πληρώσει τα χρέη της κατά το χρόνο που αυτά καθίστανται πληρωτέα και, για απόφαση κατά πόσο εταιρεία είναι ανίκανη να πληρώσει τα χρέη της κατά το χρόνο που αυτά καθίστανται πληρωτέα, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις ενδεχόμενες και μελλοντικές υποχρεώσεις της εταιρείας· ή

(δ) αν αποδειχθεί, προς ικανοποίηση του Δικαστηρίου, ότι η αξία των στοιχείων του ενεργητικού της εταιρείας είναι μικρότερη από το ποσό των υποχρεώσεών της, λαμβάνοντας υπόψη τις ενδεχόμενες και μελλοντικές υποχρεώσεις της.”
(υπογράμμιση δική μας) και

“213.-(1) Αίτηση στο Δικαστήριο για την εκκαθάριση εταιρείας γίνεται με αίτηση που υποβάλλεται, τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου αυτού, από οποιοδήποτε από τα ακόλουθα πρόσωπα:

(α) Την εταιρεία·

(β) πιστωτή ή πιστωτές, περιλαμβανομένων οποιωνδήποτε ενδεχόμενων ή μελλοντικών πιστωτών·

(γ) συνεισφορέα ή συνεισφορείς·

(δ) σύνδικο άλλου κράτους μέλους, όπως αυτός ορίζεται σύμφωνα με την παράγραφο (β) του άρθρου 2 του Επίσημη Κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000

του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας και ο οποίος διορίζεται εντός του πλαισίου δικαστικών διαδικασιών δυνάμει της παραγράφου (1) του άρθρου 3 του Κανονισμού αυτού, όπως αυτός εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται·

(ε) προσωρινό σύνδικο, ο οποίος ορίζεται από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, σύμφωνα με το άρθρο 38 του Κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας·

(στ) εξεταστή·

(ζ) τον επίσημο παραλήπτη σύμφωνα με το εδάφιο (1) του άρθρου 222· ή από όλα ή οποιαδήποτε από τα πρόσωπα αυτά, μαζί ή ξεχωριστά:

Νοείται ότι-

(α) συνεισφορέας δεν δικαιούται να υποβάλει αίτηση για εκκαθάριση εκτός αν-

(i) ο αριθμός των μελών σε περίπτωση δημόσιας εταιρείας μειώνεται σε λιγότερο από επτά· ή

(ii) οι μετοχές σχετικά με τις οποίες είναι συνεισφορέας, ή μερικές από αυτές, είτε παραχωρήθηκαν αρχικά σε αυτόν ή κατέχονται από αυτόν και είναι εγγεγραμμένες στο όνομα του τουλάχιστο για έξι μήνες κατά τη διάρκεια των δεκαοκτώ μηνών πριν από την έναρξη της εκκαθάρισης, ή περιήλθαν σε αυτόν λόγω θανάτου προηγούμενου κατόχου· και

(β) αίτηση για εκκαθάριση, αν η βάση για την αίτηση είναι η παράλειψη παράδοσης στον έφορο της θέσμιας έκθεσης ή η συγκρότηση της θέσμιας συνέλευσης, δεν υποβάλλεται από οποιοδήποτε πρόσωπο άλλο από μέτοχο, ούτε πριν από την εκπνοή δεκατεσσάρων ημερών μετά την τελευταία ημέρα που έπρεπε να συγκροτηθεί η συνέλευση· και

(γ) το Δικαστήριο δεν ορίζει ημερομηνία για ακρόαση αίτησης για έγκριση που υποβλήθηκε από ενδεχόμενο ή μελλοντικό πιστωτή μέχρι να δοθεί τέτοια εγγύηση για έξοδα που το Δικαστήριο κρίνει εύλογη και μέχρι να αποδειχτεί εκ πρώτης όψεως υπόθεση για εκκαθάριση προς ικανοποίηση του Δικαστηρίου· και

(δ) σε περίπτωση που εμπίπτει στο εδάφιο (3) του άρθρου 163, αίτηση για εκκαθάριση δύναται να υποβληθεί από το Γενικό Εισαγγελέα.

- (2) Όταν εταιρεία εκκαθαρίζεται εκούσια ή με επιτήρηση του Δικαστηρίου, αίτηση για εκκαθάριση δύναται να υποβληθεί από τον επίσημο παραλήπτη που είναι διαπιστευμένος στο Δικαστήριο όπως επίσης από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο εξουσιοδοτημένο για αυτό με βάση τις διατάξεις του άρθρου αυτού, αλλά το Δικαστήριο δεν εκδίδει διάταγμα εκκαθάρισης στην αίτηση εκτός αν ικανοποιηθεί ότι η εκούσια εκκαθάριση με επιτήρηση δεν δύναται να συνεχιστεί με την κατάλληλη προσοχή στα συμφέροντα των πιστωτών ή συνεισφορέων.” (υπογράμμιση δική μας).

11.1 Επισημάνσεις

Οι αναποτελεσματικές μέθοδοι εκποιήσεων ακίνητης περιουσίας προβλήθηκαν σαν δικαιολογία για διαφορετικούς λόγους τόσο από τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές όσο και από τη ΣΚΤ, προχωρώντας μάλιστα σε κριτική τόσο του νομικού όσο και δικαστικού συστήματος της Κύπρου. Οι μεν πρώτες χρησιμοποίησαν αυτό το επιχείρημα για να δικαιολογήσουν την αύξηση των προβλέψεων και των απαιτήσεων για ταχύτερα αποτελέσματα από μέρους της ΣΚΤ η δε τελευταία για να δικαιολογήσει την αδυναμία της για την μη αποτελεσματική μείωση των ΜΕΧ. Και στις δύο περιπτώσεις προβλήθηκε σαν ιδιαίτερα αρνητικός παράγοντας ο οποίος επιδείνωνε την κατάσταση το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό ΜΕΧ αντιπροσώπευε υποθηκεύσεις για δανεισμό πάνω σε πρώτη κατοικία.

Πιστεύουμε ότι οι υποθέσεις πάνω στις οποίες στηρίχθηκαν οι πιο πάνω αιτιάσεις υπήρξαν λανθασμένες για τους πιο κάτω λόγους:

Εν πρώτοις ενώ από την μία αναγνωρίζεται το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό ΜΕΧ αφορούσε υποθηκεύσεις πρώτης κατοικίας, από την άλλη διαπιστώνεται ότι σε απόλυτους αριθμούς το συνολικό ύψος των τέτοιων δανείων ήταν κατά πολύ μικρότερο άλλων δανείων, όπως δάνεια εμπορικής ή επαγγελματικής φύσης ή καταναλωτικά δάνεια. Αυτά τα δάνεια και σε ποσοστό δεν ήταν ο αριθμός τους ευκαταφρόνητος αλλά ιδιαίτερα σε απόλυτους αριθμούς ήταν κατά πολύ υψηλότερα. Ένα, για παράδειγμα, δάνειο για ανάπτυξη γης ή ανέγερση ξενοδοχείου ανερχόταν σε μερικά εκατομμύρια ευρώ σε αντίθεση μ' ένα στεγαστικό το οποίο δεν θα μπορούσε να υπερβαίνει τις μερικές εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ.

Δεν υπήρξαν καλύτερες οι επιδόσεις για είσπραξη των μη στεγαστικών χορηγήσεων.(Παράδειγμα από ΣΤ Πάφου)

Με βάση την Κυπριακή νομοθεσία η μέθοδος της εκποίησης ακινήτου δεν είναι ο μοναδικός τρόπος επιδίωξης είσπραξης ενός καθυστερημένου δανείου. Έχουμε σε άλλο σημείο του πορίσματος μας παραθέσει τους τρόπους εξαναγκασμού ενός οφειλέτη όπως εξοφλήσει τις χρηματικές οφειλές του. Μέθοδοι οι οποίες από την μια θέτουν πίεση στον οφειλέτη να συμμορφωθεί και να προχωρήσει σ' εξόφληση λόγω των επικρεμμάτων μέτρων από την άλλη μπορούν να φθάσουν μέχρι το τέλος της διαδικασίας και αποφέρουν καρπούς.

Θυμίζουμε εδώ απλά τις πρόνοιες του περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμου ΚΕΦ 6 και ιδιαίτερα το άρθρο 14, τον Περί Πτωχεύσεων Νόμο ΚΕΦ 5 και ιδιαίτερα τα άρθρα 3 και 5 και τον Περί Εταιρειών Νόμο ΚΕΦ 113 και ιδιαίτερα, μεταξύ άλλων τα άρθρα 211(ε) και 212(α) και (β).

Δεν έχουμε αντιληφθεί να γίνεται χρήση από την ΣΚΤ των πιο πάνω μεθόδων για υποχρέωση δανειοληπτών να προχωρήσουν στην εξόφληση των δανείων τους, τουλάχιστον σε ικανοποιητικό βαθμό.

Οι πιο πάνω όμως αιτιάσεις απαντώνται και στην βάση των αποτελεσμάτων τα οποία επέτυχε η Altamira σ' ένα σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα. Έχουμε σε άλλο σημείο του πορίσματος αναφερθεί σ' αυτά τ' αποτελέσματα. Έχει προβληθεί το επιχείρημα ότι η αποτελεσματικότητα της δράσης της Altamira οφείλεται στις εξειδικευμένες μεθόδους που εφαρμόζει. Ίσως αυτό σε κάποιο βαθμό να είναι ορθό αν όμως όσα καταλογίζονται στο νομικό και δικαστικό σύστημα της Κύπρου ήταν ορθά τότε ούτε η Altamira θα μπορούσε να κάμψει ή παρακάμψει δυσκολίες που πηγάζουν από την εφαρμογή του Νόμου ή την λειτουργία του δικαστικού συστήματος. Καταλήγουμε ότι απλά οι υπεύθυνοι φορείς της ΣΚΤ απέτυχαν να κάμουν ορθή χρήση των όπλων τα οποία η κυπριακή νομοθεσία τους παρείχε.

Εδώ δε θα τολμήσουμε μια υπόθεση. Ότι οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές και άλλες αρχές δεν είχαν ορθή πληροφόρηση για τον τρόπο λειτουργίας του νομικού και δικαστικού συστήματος της Κύπρου όσον αφορά τον εξαναγκασμό δανειολήπτη να πληρώσει. Γεννάται βεβαίως το ερώτημα αναφορικά με την πηγή της παραπληροφόρησης τους. Διστάζουμε να δώσουμε απάντηση σε αυτό το ερώτημα γιατί θα ήταν

παρακινδυνευμένη άλλα ενδεχόμενα ή λανθασμένη εικόνα να διευκόλυνε κάποιους και αποτελούσε καλή δικαιολογία των αδυναμιών τους.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως διαδικασίες, με όποιες αδυναμίες και αν είχαν, υπήρχαν για να μπορέσουν τα ΣΠΙ να πιέσουν τους οφειλέτες τους για να εξοφλήσουν τα δάνεια απλά οι αρμόδιοι φορείς των Ιδρυμάτων δεν έκαναν ορθή χρήση των διαδικασιών που τους παρέχει η κυπριακή νομοθεσία ή δεν έκαναν καθόλου χρήση αυτών.

12.ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

Το κυριότερο πρόβλημα που καλείτο το νέο μόρφωμα της ΣΚΤ να διαχειριστεί μετά το 2013 ήταν τα ΜΕΔ, ένα τεράστιο εμπόδιο με δεδομένο ότι πέραν των μισών δανείων που είχαν παραχωρήσει διαχρονικά τα ΣΠΙ ήταν μη εξυπηρετούμενα.

Από το 2014 λάμβαναν συνεχώς υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων. Παρόλα αυτά αναφέρθηκε ενώπιον μας από τον κ. Διονυσίου ότι, στο θέμα διαχείρισης των ΜΕΧ μπορούσε να ενδυναμωθεί η υφιστάμενη μονάδα.

Με την δημιουργία της υπηρεσία ΜΕΧ στη βάση των προνοιών του μνημονίου, ετοιμάστηκε τεχνική βοήθεια (technical assistance) από το IMF, όπου καθορίστηκε ο τρόπος λειτουργίας της μονάδας⁴⁰, και μεταξύ άλλων περιελάμβανε τις απαραίτητες διευθύνσεις που θα έπρεπε να έχει η νέα οντότητα και τα εγκριτικά όρια.

Επίσης, το έτος 2015 αναλώθηκε στην σύσταση της Υπηρεσίας Διαχείρισης ΜΕΧ, δεδομένου ότι στη ΣΚΤ δεν υπήρχε καμία υποδομή, ενώ παράλληλα είχε εγκριθεί από την Επιτροπεία στις 28/5/2015 η στρατηγική διαχείρισης των ΜΕΧ, στη βάση της βοήθειας που είχε παραχωρηθεί από το IMF. Εντός της στρατηγικής διαχείρισης των ΜΕΧ συμπεριλαμβάνονταν η ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών για ορθολογιστική διαχείριση του ισολογισμού του ΣΠΤ. Αυτό συμπεριελάμβανε, την αξιολόγηση κοινοπραξιών με ταμεία / επενδυτικούς οίκους του εξωτερικού για δημιουργία Loan Servicing Platforms, την ανάπτυξη στρατηγικών συμμαχιών και κοινοπραξιών σε θέματα διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και καθυστερήσεων για αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και δυνατοτήτων οργανισμών του εξωτερικού και ανάπτυξη πλατφόρμας με προοπτική να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εγχώρια αγορά με τη διαχείριση χαρτοφυλακίων και περιουσιακών στοιχείων και άλλων κυπριακών τραπεζών ή οργανισμών. Στην συνέχεια

---

⁴⁰ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 18/9/2018

η προαναφερόμενη στρατηγική εγκρίθηκε από την Επιτροπή MEX και μετέπειτα από την Επιτροπεία της ΣΚΤ στις 3/2/2016.

Ο κ. Ν. Χατζηγιάννης στις 7/11/2018 ενώπιον μας ανέφερε ότι στα σχέδια δράσης προβλέπετο μεταξύ άλλων η ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών για την ορθολογιστική διαχείριση του ισολογισμού του Συνεργατισμού και η αξιολόγηση κοινοπραξιών για δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης δανείων που έγινε μαζί με το IMF.

Σε συνέχεια της τεχνικής βοήθειας του IMF ζητήθηκε η συνδρομή της Blackrock (BRS), στη βάση του Project ARIADNI το οποίο ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2015 και ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2016, όπου προέβηκε σε χαρτογράφηση του χαρτοφυλακίου των MEX ως επίσης κατέγραψε τα λεγόμενα decisions ανά υπόθεση⁴¹. Ειδικότερα, σε πρώτο στάδιο προβλέπετο να γίνει λεπτομερής ανάλυση του χαρτοφυλακίου των MEX, στη βάση των χαρακτηριστικών τους, που κάλυπτε €7,5 δις από το σύνολο των €12,5 δις MEX, που υπήρχαν κατά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Αυτά τα χαρακτηριστικά μεταξύ άλλων περιελάμβαναν το μέγεθος, το τύπο του δανείου, τις εξασφαλίσεις, το τύπο του οφειλέτη, τη συνεργασιμότητα του οφειλέτη, τη γεωγραφική κατανομή, το χρόνο καθυστέρησης και το στάδιο διεκδίκησης της απαίτησης. Αφού η ΣΚΤ μπορούσε πλέον να αντιληφθεί το χαρτοφυλάκιο των MEX της, το δεύτερο στάδιο προέβλεπε την εισαγωγή στρατηγικών διαχείρισης με τις πιθανές βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες λύσεις, βοηθώντας με αυτό τον τρόπο τη ΣΚΤ να μεγαλώσει τις επιλογές λύσεων και προϊόντων αναδιάρθρωσης που πρόσφερε στους δανειολήπτες της. Στο εισηγηθέν λειτουργικό μοντέλο διαχείρισης αναλύθηκαν οι επικρατούσες μορφές παροχής εξωτερικών υπηρεσιών (outsourcing), χρησιμοποίησης δηλαδή στη βάση των Διεθνών Πρακτικών τρίτων εξειδικευμένων μερών, όσον αφορά το servicing, χωρίς ωστόσο να εισηγηθούν συγκεκριμένες Εταιρείες παροχής υπηρεσιών. Ένας τρίτο στάδιο αφορούσε την ανάπτυξη λογισμικού εργαλείου για την εκτίμηση των ζημιών, ώστε η ΣΚΤ να βελτιώσει την αποδοτικότητα των ενεργειών της, το λεγόμενο Loss budget.

Τα αποτελέσματα του προαναφερόμενου Project, αναλύθηκαν στην Επιτροπή MEX περί τον Απρίλιο του 2016, ως επίσης είχε γίνει πλήθος παραδοτέων στη Διοίκηση της ΣΚΤ, όπως οι αναλύσεις των MEX και το λογισμικό εργαλείο Loss budget.

---

⁴¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 4/10/2018

Το ενδεχόμενο για να δοθούν οι MEX στην Altamira προέκυψε το έτος 2016 όταν για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκαν επαφές με τη ΣΚΤ.

12.1 Η παρουσία της Altamira στην Κύπρο

Η AXIA Ventures Group Ltd (“AXIA”) ως χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι βλέποντας τις εξελίξεις στον χρηματοοικονομικό τομέα παρουσίασαν την Altamira στην Κύπρο για να γνωρίσουν γενικότερα τις τράπεζες και για να αντιληφθούν κατά πόσο υπήρχε περιθώριο συνεργασίας. Η πρώτη επαφή της AXIA με βάση τον κ. Πισσαρίδη (Chief Operating Officer και Γενικός Διευθυντής του ομίλου AXIA) έγινε μέσω της εταιρείας Apollo (η οποία ήταν μεγαλομέτοχος της Altamira), τους οποίους ενδιέφερε ο τομέας των MEX στην Κύπρο. Για το λόγο αυτό πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με τις διάφορες τράπεζες, το Υπουργείο Οικονομικών και την ΚΤΚ.

Στην συνάντηση με τον Υπουργό Οικονομικών στις 21/12/2015, ο κ. Πισσαρίδης ενώπιον μας συμφώνησε ότι, ο Υπουργός Οικονομικών άφησε να διαφανεί ότι το κράτος μελετούσε τη χρησιμοποίηση πλατφόρμας για την είσπραξη των MEX, με τον ίδιο τον κ. Πισσαρίδη να υποστηρίζει ότι αυτό ήταν και η κατεύθυνση των Ευρωπαϊκών εποπτών με βάση τις εκθέσεις τους. Δηλαδή ότι προωθούνταν τέτοιου είδους σχέδια, τα οποία ήταν προς το συμφέρον των τραπεζών. Επίσης σημείωσε ότι ο Υπουργός Οικονομικών δεν τους ξεκαθάρισε κάτι περισσότερο, απλά τους παρότρυνε να δούνε όλες τις τράπεζες και να συζητήσουν κατευθείαν μαζί τους το ενδεχόμενο συνεργασίας⁴².

Όσο αφορά τις πρώτες συναντήσεις για συζήτηση ενδεχόμενης συνεργασίας ο κ. Πισσαρίδης ανέφερε ότι, η πρώτη συνάντηση με τη ΣΚΤ πραγματοποιήθηκε με τον κύριο Νικόλα Χατζηγιάννη, τον κύριο Βαρνάβα Κουρουνά και με τον κύριο Δημήτρη Φιλιππίδη στις 8/2/2016⁴³.

Στην πρώτη συνάντηση, που είχε διευθετηθεί από τον κύριο Νικόλα Χατζηγιάννη, ήταν διερευνητικού χαρακτήρα και δεν είχε τεθεί θέμα δημιουργίας πλατφόρμας ή κοινοπραξίας μεταξύ των δύο. Προηγήθηκε επικοινωνία της AXIA με τον κ. Νικόλα Χατζηγιάννη όπου του μεταφέρθηκαν πληροφορίες για τους οίκους (Altamira και Apollo, σημείωση δική μας) που θα έρχονταν στην Κύπρο και αυτός έφερε στη συνάντηση τους υπαλλήλους του Συνεργατισμού, που έκρινε ότι έπρεπε να ήταν

---

⁴² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/9/2018

⁴³ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 26/9/2018

παρόντες. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στο γραφείο του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ⁴⁴ και επικεντρώθηκε στην ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τις εργασίες της Altamira αλλά και της ΣΚΤ⁴⁵.

12.2 Συμφωνία Εμπιστευτικότητας (Confidentiality Agreement) ημερομηνίας 29 Φεβρουαρίου 2016 μεταξύ ΣΚΤ και Altamira Ισπανίας

Με την ολοκλήρωση των αρχικών συναντήσεων, η Altamira αποφάσισε ότι θα ήθελε να συνεργαστεί με τη ΣΚΤ λόγω του μεγέθους του λιανικού της χαρτοφυλακίου και ζήτησε όπως διερευνήσει το θέμα περαιτέρω.

Τότε είχαν δοθεί οδηγίες από τη Ανώτερη Διεύθυνση όπως δοθούν στην Altamira, στοιχεία αναφορικά με τη Διεύθυνση ΜΕΧ. Για να δοθούν οποιαδήποτε στοιχεία, ο κ. Βαρνάβας Κουρουνάς ενημέρωσε τον κύριο Χατζηγιάννη ότι βάση της πρακτικής που ακολουθείται έπρεπε να υπογραφεί συμφωνία εμπιστευτικότητας.

Όταν ετοιμάστηκε από τη Νομική Υπηρεσία της τράπεζας, δόθηκαν εντολές στον κύριο Β. Κουρουνά από τον κύριο Ν. Χατζηγιάννη, να υπογράψει τη συμφωνία εμπιστευτικότητας και ακολούθως να δοθούν τα στοιχεία που ζητά η Altamira. Τελικά η συμφωνία εμπιστευτικότητας υπογράφηκε στις 29/2/2016 μεταξύ των δυο μερών, ήτοι του κ. Β. Κουρουνά εκ μέρους της ΣΚΤ και από τους Αντώνιο Αχιλλεούδη εκ μέρους της ΑΧΙΑ και κ. Julian Navarro εκ μέρους της Altamira Ισπανίας.

Στα πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΚΤ δεν εντοπίστηκε οποιαδήποτε ενημέρωση αλλά ούτε απόφαση για υπογραφή η έστω εξουσιοδότηση για υπογραφή της υποαναφορά συμφωνίας.

Για τους λόγους μη ενημέρωσης της Επιτροπείας της ΣΚΤ σε σχέση με τη συμφωνία εμπιστευτικότητας, ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης ανέφερε ενώπιον μας “...το *confidentiality agreement*, το οποίο είναι κάτι που γενικά υπογράφεται μέσα στις τράπεζες για διάφορα θέματα όταν είναι τέτοιες συνεργασίες, όχι διότι και εγώ δεν ήμουν ιδιαίτερα σίγουρος τι θα μπορούσε να προκύψει από αυτό το θέμα. Επομένως αυτό το οποίο προέκυψε είναι ότι υπήρξε έντονη δραστηριότητα και επαφή μαζί με την αρμόδια διεύθυνση, έτσι ώστε να γίνει μια επεξεργασία, να δούμε τι αυτοί βασικά, από τη δική τους εμπειρία, θα μπορούσαν να σκέφτονταν για τη δική μας τη διαχείριση των

---

⁴⁴ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018

⁴⁵ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 7/11/2018

μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, στη βάση και στρατηγικής.” Ο κ. Βαρνάβας Κουρουνάς ανέφερε ενώπιον μας ότι δεν ενημέρωσε την Επιτροπεία γιατί δεν του ζητήθηκε και αν τον καλούσαν θα έδινε τις πληροφορίες που ήθελαν⁴⁶.

Για το σκοπό και το λόγο υπογραφής της εν λόγω συμφωνίας, ο εκπρόσωπός της Altamira κος Ναβάρρο ανέφερε ενώπιον μας ότι ήθελαν να αντιληφθούν πραγματικά ποια είναι η κατάσταση των ΜΕΧ, των καθυστερημένων δανείων και πώς όλο αυτό ήταν οργανωμένο προκειμένου να συμπεριληφθούν στο μνημόνιο συνεργασίας συγκεκριμένες υπηρεσίες⁴⁷. Σε ερώτηση “Μήπως θυμάστε σ' αυτό το διάστημα των τεσσάρων μηνών, με ποιον είχε επαφές στην τράπεζα η Altamira, για να συλλέξει τις πληροφορίες που της ήταν απαραίτητες; ” ανέφερε “Συνήθως με τον Νικόλα, με την ομάδα του Νικόλα Χατζηγιάννη οι οποίοι μας έδωσαν τις βασικές πληροφορίες ... ”

12.3 Μνημόνιο συναντίληψης (MoU) ημερομηνίας 1^{ης} Ιουνίου 2016

Σε MoU ημερομηνίας 1/6/2016 μεταξύ ΣΚΤ και Altamira γίνεται αναφορά σε μη δεσμευτικό MoU το οποίο καθόριζε τις βασικές αρχές ενός πιθανού Relationship Framework Agreement (RFA) μεταξύ Altamira Ισπανίας και ΣΚΤ, με την δημιουργία οντότητας ειδικού σκοπού που θα αναλάμβανε την διαχείριση συγκεκριμένων δανείων, περιουσιακών ακινήτων και άλλων χρηματοοικονομικών περουσιακών στοιχείων της ΣΚΤ.

Μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι το RFA θα κατάγραφε αναλυτικά την πιθανότητα δημιουργίας εταιρείας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο οποιουδήποτε εφαρμοστέου νόμου με τη μορφή κοινοπραξίας (Joint Venture) μεταξύ της ΣΚΤ και της Altamira Ισπανίας, η οποία θα εισέλθει σε συμφωνία παροχής υπηρεσιών (Service Level Agreement "SLA") με την ΣΚΤ σε σχέση με την διαχείριση ή/και εξυπηρέτηση ενός επιλεγμένου ποσού περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένου δανείων και ακινήτων, η κυριότητα των οποίων θα παράμενε στην ΣΚΤ.

Η κοινοπραξία αφορούσε ανεξάρτητη επιχειρηματική μονάδα, εξειδικευμένη στην διαχείριση ΜΕΧ και ακινήτων. Μεταξύ άλλων, οι πλείστοι υπάλληλοι θα προέρχονται από την ΣΚΤ.

Στην παράγραφο “EXCLUSIVITY” καθορίστηκε ότι η ΣΚΤ και η Altamira Ισπανίας αναγνώριζαν το κόστος ευκαιρίας της συμμετοχής στην επιμέλεια, διάρθρωση και εκτέλεση αυτής της συναλλαγής εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Με την

⁴⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018

⁴⁷ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 19/11/2018

υπογραφή του εν λόγω MoU, η Altamira δεσμεύετο να εργαστεί καλή τη πίστη για να επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια και ανάλυση με την πρόθεση να εισέλθει σε μια δεσμευτική λεπτομερή RFA μέχρι της 30/9/2016. Συνεπώς, η ΣΚΤ παρείχε στην Altamira Ισπανίας αποκλειστικότητα αυτής της συναλλαγής μέχρι τις 30/9/2016 (“Exclusivity Period”). Η Altamira Ισπανίας και η ΣΚΤ μπορούσαν να συμφωνήσουν να παρατείνουν το “Exclusivity Period” για επιπλέον 90 ημέρες.

Με την επιφύλαξη των διατάξεων του “Confidentiality Agreement” που υπογράφηκε από τα μέρη στις 29/2/2016, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν ότι δεν θα αποκάλυπταν τους όρους ούτε την ύπαρξη του MoU, ούτε τη συμμετοχή των μερών στη διαδικασία αυτή, σε τρίτους, εκτός από τους αντίστοιχους υπαλλήλους, συνεργάτες και συμβούλους, σε περίπτωση ανάγκης να γνωρίζουν ή όπου απαιτείται από την ισχύουσα νομοθεσία, χωρίς την προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση του άλλου μέρους.

Το εν λόγω MoU υπογράφηκε την 1/6/2016 από τον κύριο Νικόλα Χατζηγιάννη εκ μέρους της ΣΚΤ και το κ. Julian Navarro εκ μέρους της Altamira Ισπανίας.

Την ίδια μέρα, δηλαδή την 1/6/2016 και ώρα 9:00, ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης ενημέρωσε την Επιτροπή Στρατηγικής⁴⁸ της Επιτροπείας ότι οι βασικές προτεραιότητες της ΣΚΤ ήταν η αύξηση του μεριδίου αγοράς, η επέκταση στη λιανική τραπεζική και η διατήρηση της εικόνας και της φιλοσοφίας του Συνεργατισμού. Περαιτέρω ανέφερε ότι εξετάζονταν προτάσεις και εισηγήσεις οι οποίες θεωρούνταν στρατηγικής σημασίας στη βάση της επίσημης στρατηγικής κατεύθυνσης και της εγκεκριμένης στρατηγικής για τα ΜΕΧ. Στη συνέχεια ανέφερε ότι, η Διεύθυνση της Τράπεζας θέτοντας τις πιο πάνω προτεραιότητες εξέταζε, στρατηγικές συνεργασίες ή/και διαχείριση συγκεκριμένων κατηγοριών του χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων με στρατηγικούς συνεργάτες, υπό τη μορφή εξωτερικής κοινοπραξίας πλατφόρμας εξυπηρέτησης/διαχείρισης, με στόχο την ακόμη καλύτερη διαχείριση και αποδοτικότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου της. Τελιώνοντας σημείωσε ότι είχε υπογραφεί μη δεσμευτικό μνημόνιο συνεργασίας με μεγάλο εξειδικευμένο ισπανικό

---

⁴⁸ Παρόντα Μέλη: Χαράλαμπος Χριστοδουλίδης, Πανίκος Πούρος, Λάμπρος Πιερή και Νικόλας Χατζηγιάννης. Στην συγκεκριμένη συνεδρία παρέστησαν οι Διονύσης Διονυσίου Επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης, Γιάννος Σταυρινίδης Επικεφαλής της Διεύθυνσης Στρατηγικής και Αναμόρφωσης, Νίτσα Ράλλη της Διεύθυνσης Στρατηγικής και Αναμόρφωσης, Πάμπος Πάντζιαρος Γραμματέας Επιτροπείας και Ξένια Κουμπαρίδου Γραμματεία Επιτροπείας και Εταιρικής Διακυβέρνησης.

οίκο με σημαντική εμπειρία στο συγκεκριμένο θέμα, χωρίς ωστόσο να αναφέρει το όνομα του οίκου.

Ο κ. Χατζηγιάννης ενώπιον μας στις 7/11/2018 ανέφερε ότι κατά την προαναφερόμενη συνεδρία ενημερώθηκε για πρώτη φορά η υποεπιτροπή για την υπογραφή μη δεσμευτικού MoU. γιατί τότε υπήρχε κάτι χειροπιαστό αλλά όχι δεσμευτικό. Συνέχισε αναφέροντας ότι *“...1/6/16 η ώρα 9:00 το πρωί ενημερώθηκε η Επιτροπή Στρατηγικής της τράπεζας, ήταν στρατηγικό θέμα αυτό, ήταν και εκείνην τη στιγμή καθ' όλα αρμόδια, η Επιτροπή ενημερώθηκε ότι γι' αυτήν την πιθανότητα επίσημα, ότι επεξεργαζόμαστε δηλαδή μέσω της υπογραφής ενός μη δεσμευτικού MoU με μια εταιρεία, τους είπα το όνομα, δεν το έγραψαν στα πρακτικά για εμφανείς λόγους, με σκοπό να γίνει μια αξιολόγηση από αυτούς, της δυνατότητας συνεργασίας”*.

Μας διευκρίνισε ότι *“...Την ίδια μέρα το απόγευμα και το κοίταξα αυτό χρονικά, υπογράφηκε το συγκεκριμένο μη δεσμευτικό M.O.U...”*⁴⁹

Ο Νικόλα Χατζηγιάννης, συνέχισε ότι διαδικαστικά, τα πρακτικά της Επιτροπής Στρατηγικής εγκρίνονταν από την Επιτροπεία, άρα στις 30/6/2016 θα εγκρίνονταν.

Σύμφωνα με τα πρακτικά της συγκεκριμένης συνεδρίας της Επιτροπείας ημερ. 30/6/2016 διαπιστώνεται έγκριση των πρακτικών της Επιτροπής Στρατηγικής στις 1/6/2016 κατόπιν ενημέρωσης του προέδρου της Επιτροπής Στρατηγικής. Περαιτέρω εντοπίζεται η ακόλουθη αναφορά *“Κατά τη διάρκεια της συζήτησης του θέματος ο Γενικός Διευθυντής ενημέρωσε την Επιτροπεία ότι συνεχίζει η αξιολόγηση στρατηγικής συνεργασίας για θέματα διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων με το συγκεκριμένο Ευρωπαϊκό οίκο που υπογράφηκε σχετική μη δεσμευτική συμφωνία διερεύνησης. Μόλις υπάρξει ουσιαστική εξέλιξη (tangible economic plan) θα ενημερωθεί η Επιτροπεία.”*

Πρέπει να σημειωθεί ότι με την υπογραφή του μη δεσμευτικού MoU, η Altamira Ισπανίας θα πρότεινε μια RFA, αλλά παράλληλα η τράπεζα ήταν δεσμευμένη, για 4 μήνες, όπου δεν θα μπορούσε να μιλά με τρίτους⁵⁰. Αυτό ουσιαστικά έδινε και συγκριτικό πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη εταιρεία σε οποιαδήποτε πιθανή μελλοντική διεξαγωγή διαγωνισμού⁵¹.

⁴⁹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 4/10/2018

⁵⁰ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 6/8/2018 και 7/11/2018

⁵¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 17/10/2018

Καταληκτικά διαπιστώνεται ότι η υπογραφή του εν λόγω MoU υπογράφηκε χωρίς την ενημέρωση και το πιο σημαντικό χωρίς την έγκριση της Επιτροπείας⁵².

Σύμφωνα με τα πρακτικά της Επιτροπής Στρατηγικής ημερ. 23/9/2016 αναφορικά με το θέμα στρατηγικής διαχείρισης MEX και στην οποία προήδρευε ο κ. Ταουσιάνης, ο Γενικός Διευθυντής, κ. Νικόλας Χατζηγιάννης, ενημέρωσε τα μέλη ότι εξετάζετο η πιθανότητα συνεργασίας με εξωτερικό οίκο αναφορικά με την διαχείριση των MEX (λύσεις αναδιάρθρωσεων, real estates) υπό μορφή κοινοπραξίας (joint venture) με βάση και την εγκεκριμένη στρατηγική για τις MEX. Στη συνέχεια σημείωσε ότι είχε ήδη υπογραφεί μη δεσμευτικό μνημόνιο διερεύνησης συνεργασίας με συγκεκριμένη μεγάλη Ισπανική εταιρεία (spin -off τράπεζας) η οποία τους είχε προσεγγίσει μετά από ανάλυση της αγοράς της Κύπρου και της εγχώριας υποδομής και διαχείρισης MEX με σκοπό να εξεταστεί και να τεκμηριωθεί η δυνατότητα μίας συνεργασίας. Η υφιστάμενη υποδομή και τεχνογνωσία αλλά και η λιανική φύση των δανείων της ΣΚΤ, είχε προκαλέσει το ενδιαφέρον τους, καθώς δεν είχαν γίνει οποιεσδήποτε άλλες κινήσεις στην εγχώρια αγορά λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος από ξένους οίκους για τέτοιες συνεργασίες.

Στην απόφαση της εν λόγω συνεδρίας αποφασίστηκε όπως σε επόμενη συνεδρίαση της, ενημερωθεί εκτενέστερα για συγκεκριμένες προτάσεις αναφορικά με τη δυνατότητα συνεργασίας με οίκους οι οποίοι ειδικεύονται στη διαχείριση των MEX και ότι ο αρμόδιος για να το πράξει ήταν ο Γενικός Διευθυντής.

Παρόλα αυτά ενώπιον μας ο κ. Χατζηγιάννης μας μετέφερε τα ακόλουθα: *“Η επόμενη αναφορά κύριε Πρόεδρε, ήταν 23/9/2016 πάλι στην Επιτροπή Στρατηγικής, ότι έχει υπογραφεί αυτό το μη δεσμευτικό μνημόνιο και θα παρακολουθούμε την εξέλιξη του. Η Επιτροπή Στρατηγικής το παρέπεμψε σε επόμενη συνεδρία, η Επιτροπή Στρατηγικής είπε ωραία, λάβαμε ενημέρωση ότι αυτό το πράγμα προχωρά, κυλά και θα παρακολουθήσουμε”*.

Σύμφωνα με τον κ. Χατζηγιάννη στις 30/9/2016 είχε λήξει η περίοδος συμφωνίας του Μνημονίου χωρίς να καταλήξει σε οποιανδήποτε πρόταση και παρά το γεγονός ότι υπήρχε πρόνοια για παράταση, δεν υλοποιήθηκε.

Στις 10/10/2016 κατά τη συνεδρία της Επιτροπής MEX, ο κ. Κουρουνάς ενημέρωσε τα μέλη της Επιτροπής για τις επαφές της Τράπεζας με μεγάλο ισπανικό οίκο που

---

⁵² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 6/8/2018 και 27/8/2018

ειδικεύετο σε θέματα διαχείρισης δανείων σε καθυστέρηση. Σύμφωνα με τον κ. Κουρουνά συγκεκριμένος οίκος είχε προσεγγίσει την τράπεζα με σκοπό την πιθανότητα συνεργασίας υπό μορφή κοινοπραξίας και είχε ήδη υπογραφεί μη δεσμευτικό μνημόνιο διερεύνησης συνεργασίας. Ο Γενικός Διευθυντής επισήμανε ότι ως θετικά της πιθανής συνεργασίας θεωρείτο η εμπειρία και ευελιξία του οίκου καθώς επίσης και το γεγονός ότι η λειτουργία της πλατφόρμας συνδιαχείρισης MEX θα βασίζετο εξολοκλήρου στις πολιτικές της τράπεζας και των εποπτικών προδιαγραφών και δεν θα υπόκειντο στους εποπτικούς περιορισμούς αφού δεν ήταν τραπεζικό ίδρυμα. Ορίστηκε η 12/10/2016 για αναλυτική ενημέρωση της Επιτροπής από τον εν λόγω οίκο για τους όρους της πιθανής συνεργασίας. Ούτε και σε αυτό το στάδιο με βάση τα επίσημα Πρακτικά της ΣΚΤ δεν φαίνεται να αποκαλύπτεται το όνομα της Altamira.

Εντούτοις ο κ. Χατζηγιάννης ενώπιον μας ανέφερε:- *“Παρόλα αυτά 10/10/2016, σε πρακτικά της Επιτροπής μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων, εκεί υπάρχει η συγκεκριμένη αναφορά ότι έχει ληφθεί μια προκαταρκτική πρόταση από την Altamira για πιθανή συνεργασία, χωρίς όμως φυσικά να είναι εντός του Μ.Ο.Υ. και είχε προγραμματιστεί μάλιστα να γίνει παρουσίαση στην Επιτροπή μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων στις 14.10”*

Περαιτέρω ο κ. Χατζηγιάννη ανέφερε: *“Και η παρουσίαση που έκαναν στην Επιτροπεία της τράπεζας ουσιαστικά ήταν χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε δέσμευση της τράπεζας. Μπορούσαμε να πούμε "ευχαριστούμε πολύ, γεια σας, πηγαίνετε στο καλό" και να πιάσουμε την τεχνογνωσία, θεωρητικά”. Συνέχισε, *“Αρα έληξε η δέσμευση σας 30 Σεπτεμβρίου και επομένως η τράπεζα θα μπορούσε να είχε προχωρήσει με την εξεύρεση και άλλων οργανισμών, άλλων εταιρειών, οι οποίες θα μπορούσαν να της είχαν δημιουργήσει μια πλατφόρμα”*, παρόλα αυτά όπως θα διαπιστωθεί πιο κάτω, δεν υπήρχε τέτοια πρόθεση εκ μέρους του κ. Χατζηγιάννη.*

12.4 Παρουσίαση της Altamira ενώπιον της Επιτροπής Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων στις 12 Οκτωβρίου 2016

Σε πρακτικά της συνεδρίας της επιτροπής MEX ημερ. 10/10/2016, ο κ. Κουρουνάς ενημέρωσε τα μέλη της Επιτροπής για την πιθανή συνεργασία με εξωτερικό οίκο για θέματα MEX και τις μέχρι τότε επαφές της Τράπεζας με μεγάλο ισπανικό οίκο που ειδικεύεται σε θέματα διαχείρισης δανείων σε καθυστέρηση. Σύμφωνα με τον κ.

Κουρουνά ο συγκεκριμένος οίκος είχε προσεγγίσει την τράπεζα με σκοπό την πιθανότητα συνεργασίας υπό μορφή κοινοπραξίας και είχε ήδη υπογραφεί μη δεσμευτικό μνημόνιο διερεύνησης συνεργασίας.

Στην ίδια συνεδρία, ο Γενικός Διευθυντής επισήμανε ότι ως θετικά της πιθανής συνεργασίας θεωρούνταν η εμπειρία και ευελιξία του οίκου καθώς επίσης και το γεγονός ότι η λειτουργία της πλατφόρμας συνδιαχείρισης MEX θα βασίζετο εξολοκλήρου στις πολιτικές της τράπεζας και των εποπτικών προδιαγραφών και δεν θα υπόκεινται στους εποπτικούς περιορισμούς αφού δεν είναι τραπεζικό ίδρυμα.

Στην συνέχεια ανέφερε ότι τα μέλη της Επιτροπής θα ενημερώνονταν αναλυτικά σε συνάντηση με τον εν λόγω οίκο, που θα πραγματοποιείτο στις 12/10/2016, και ότι ο σκοπός της συνάντησης θα ήταν η πλήρης ενημέρωση της Επιτροπής για τους όρους της πιθανής συνεργασίας

Ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης μας ανέφερε ότι στις 12/10/2016, αφού αρχικά ενημερώθηκε ο Πρόεδρος της Επιτροπείας κ. Ταουσιάνης, ακολούθησε η παρουσίαση της προκαταρκτικής πρότασης, με το Επιχειρηματικό πλάνο της Altamira Ισπανίας, προς την Επιτροπή MEX, χωρίς οποιαδήποτε δέσμευση προς την ΣΚΤ, στην βάση των στοιχείων που είχαν συλλέξει από τη Διεύθυνση MEX, της οποίας προϊόντατο ο κ. Κουρουνάς.

12.5 Επεξεργασία Πρότασης Altamira

Στις 25/10/2016, κατά τη συνεδρίαση της Επιτροπής MEX, ο κ. Κουρουνάς προέβη σε εκτενή ενημέρωση για την πρόοδο στην εξέταση της πιθανής συνεργασίας με Ισπανικό οίκο στη βάση της προκαταρκτικής πρότασης που υποβλήθηκε για αξιολόγηση μετά από την κατάληξη των επαφών των προηγούμενων πέντε μηνών. Ο κ. Κουρουνάς εισηγήθηκε όπως η πρόταση αξιολογηθεί από ανεξάρτητη εταιρεία και ως ανεξάρτητη εταιρεία πρότεινε την BRS, η οποία ήδη συνεργαζόταν με την τράπεζα τους προηγούμενους δεκαέξι(16) μήνες στα πλαίσια της διεκπεραίωσης των σχεδίων Αριάδνη 1 και 2 και συνεπώς γνώριζε τον οργανισμό σε μεγάλη λεπτομέρεια. Όπως διαπιστώνεται η BRS είχε ήδη προσεγγιστεί και έδωσε σχετική πρόταση σε συνέχεια σχετικής εισήγησης της Επιτροπής MEX μετά την παρουσίαση που πραγματοποίησε ο Ισπανικός Οίκος στις 12/10/2016.

Η Επιτροπή συμφώνησε για την ανάγκη της ετοιμασίας εμπειριστατωμένης ανάλυσης από εξωτερικό εξειδικευμένο οίκο, το συντομότερο δυνατόν λόγω των

χρονοδιαγραμμάτων που ζητούσε ο πιθανός συνεργάτης, αναφορικά με τις πλατφόρμες συνδιαχείρισης MEX που υπάρχουν στην Ευρώπη, τις δυνατότητες τους καθώς και αξιολόγηση της πρότασης της Ισπανικής εταιρείας σε συνδυασμό με τη μακροπρόθεσμη υφιστάμενη πορεία των MEX. Επιπρόσθετα συμφώνησε με την απευθείας ανάθεση στην εταιρεία BRS, ως συνέχεια των έργων Αριάδνη I & II.

Σε σημείωμα της ΣΚΤ ημερ. 4/11/2016 από την Ανώτερη Διεύθυνση Διαχείρισης MEX (ΑΔΔΜΕΧ) προς την επιτροπή MEX γίνεται αναφορά και επισυνάπτεται η πρόταση της BRS για προέκταση του Project Ariadne για την αξιολόγηση συνεργασίας με εταιρεία Διαχείρισης MEX. Στην σύνοψη / διευθυντική περίληψη αναφέρεται ότι η επισυναπτόμενη πρόταση της εταιρείας BRS αφορούσε την προέκταση του Project Ariadne. Πιο συγκεκριμένα, η πρόταση αφορούσε (α) την αξιολόγηση πιθανής συνεργασίας με εταιρεία διαχείρισης MEX για τη δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης MEX (Workstream 1) καθώς και (β) την ανάλυση της πρότασης της εταιρείας Altamira που είχε παρουσιαστεί στην Επιτροπή MEX, στα πλαίσια της προσπάθειας του οργανισμού για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος των MEX (Workstream 2). Στην συνέχεια αναφέρει ότι η ΑΔΔΜΕΧ εισηγείται έγκριση του παρόντος σημειώματος.

Στην πρόταση της BRS ημερ. 20/10/2016 με θέμα “Response to Request for Proposal: Assessment of Loan Servicing Partnership Case” από τους κ. Πασχάλη Μπουχώρη, κ. Jullen Wallen και κ. Δημήτριο Στεφάνου προς κ. Νικόλα Χατζηγιάννη, κ. Βαρνάβα Κουρουνά και Δημήτριο Φιλιππίδη αναφέρεται ότι έκριναν την ενδεχόμενη ανάθεση ως την συνέχεια του Project Ariadne I (ολοκληρωμένο) και II (υπό επεξεργασία).

12.6 Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 14 Νοεμβρίου 2016

Στις 14/11/2016 κατά τη Συνεδρία της Επιτροπείας ενημερώθηκε η ολομέλεια για την απόφαση της συνεδρίας της Επιτροπής MEX ημερ. 25/10/2016 (προς έγκριση στην ατζέντα της Επιτροπείας), στην οποία παρουσιαζόταν η ανάγκη ετοιμασίας εμπειριστατωμένης ανάλυσης από εξωτερικό εξειδικευμένο οίκο. Ο κ. Κουρουνάς ενημέρωσε ότι πρέπει να αξιολογηθεί η πιθανότητα δημιουργίας στην Κύπρο πλατφόρμας διαχείρισης MEX, στην οποία δύναται να συμμετέχει και η Τράπεζα, αφού κάτι τέτοιο πιθανόν να βοηθήσει την ΑΔΜΕΧ να πετύχει τους αναβαθμισμένους στόχους των εποπτικών αρχών και να έχει στρατηγικές συνέργειες για τον ΣΠΤ.

Αναφορικά με την αξιολόγηση προτάσεων που να σχετίζονται με το πιο πάνω ενδεχόμενο, ο κ. Κουρουνάς πρότεινε, να διορισθεί ο οίκος BRS λόγω και της εμπλοκής του με το έργο ARIADNE. Ανάφερε επιπλέον ότι η συμμετοχή σε πλατφόρμα διαχείρισης MEX εμπίπτει μέσα στις στρατηγικές της ΑΔΜΕΧ, είναι εντός των πυλώνων που καθορίζει η ΕΚΤ για την επίλυση του προβλήματος των MEX και θα βοηθήσει στη μεγάλη πίεση για βελτίωση της διαχείρισης των MEX, με την προσθήκη νέων λύσεων και επιλογών που δίνονται σε πελάτες και στην επιτάχυνση του ρυθμού των αναδιαρθρώσεων.

Μεταξύ άλλων, εξέφρασε την άποψη ότι μέσω μιας πλατφόρμας διαχείρισης δανείων (servicing platform), αυξάνονται οι πιθανότητες επίλυσης μεγάλου αριθμού των προβλημάτων που είχαν αρχίσει να παρουσιάζονται.

Αναφέρθηκε τέλος ότι η BRS θα πρέπει να αξιολογήσει την πρόταση που υπέβαλε στην Τράπεζα η εταιρεία Altamira παράλληλα με διάφορες άλλες επιλογές που πιθανόν να υπάρχουν.

Σχετικά με την απευθείας ανάθεση της αξιολόγησης στη BRS, ο κ. Πούρος (Μη Εκτελεστικό και Ανεξάρτητο Μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ) τοποθετήθηκε εναντίον, εκφράζοντας την άποψη ότι η διαδικασία προσφορών θα επιφέρει οικονομικό όφελος στην Τράπεζα.

Ακολούθησε συζήτηση στη διάρκεια της οποίας ζητήθηκε από τον κ. Κουρουνά να εφαρμοστούν τα ακόλουθα κατά την αξιολόγηση από την BRS:

Workstream 1: Επέκταση του συγκεκριμένου Workstream (αφορά την αξιολόγηση της ανάγκης συμμετοχής σε servicing platform παράλληλα με το τι υπάρχει στην αγορά, σε ψηλό επίπεδο), με την προσθήκη της αξιολόγησης και άλλων πιθανών επιλογών πέραν της πρότασης που υπάρχει.

Workstream 2: Προσθήκη στο συγκεκριμένο Workstream (αφορά την αξιολόγηση της πρότασης που υπάρχει ενώπιον της Επιτροπείας από την εταιρεία Altamira, με την προϋπόθεση ότι θα κριθεί επωφελής η συμμετοχή της ΣΚΤ σε servicing platform στο Workstream 1), των πρόσθετων επιλογών που θα αξιολογηθούν στο Workstream 1.

Η συζήτηση του θέματος ολοκληρώθηκε με την ακόλουθη απόφαση 06-30/2016: Κατόπιν ενημέρωσης από τον Ανώτερο Διευθυντή MEX, η Επιτροπεία αποφάσισε κατά πλειοψηφία την έγκριση της εισήγησης και απόφασης της MEX 11-18/2016, με τις ακόλουθες προσθήκες: α) να επεκταθεί το "Work stream 1" με την προσθήκη της

αξιολόγησης και άλλων πιθανών επιλογών πέραν της πρότασης που υπάρχει από την Ισπανική εταιρεία, β) στο "Work stream 2" να ληφθούν υπόψη οι πρόσθετες επιλογές που θα αξιολογηθούν στο Work stream 1, γ) το κόστος να τύχει διαπραγμάτευσης έτσι ώστε και με την προσθήκη της περαιτέρω αξιολόγησης να παραμείνει τουλάχιστον σταθερό.

Ως αρμόδιος άμεσης υλοποίησης ορίστηκε ο Γενικός Διευθυντής .

Ενώπιον μας η κα. Σ. Πογιατζή, πρώην Μη Εκτελεστικό και Ανεξάρτητο Μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ανέφερε ότι τα πλείστα μέλη της Επιτροπείας ήθελαν σε περίπτωση που η αξιολόγηση της BRS ήταν θετική για την ανάγκη δημιουργίας πλατφόρμας, η BRS να προχωρήσει να εντοπίσει και άλλες εταιρείες όπως την Altamira, να κάνουν προσφορές οι οποίες να αξιολογηθούν από την BRS και να υποβληθούν οι εισηγήσεις της στην Επιτροπή Προσφορών της τράπεζας για τα περαιτέρω. Με την εισήγηση να επεκταθεί η αξιολόγηση και άλλων ενδιαφερόμενων, διαφώνησε ο κ. Χατζηγιάννης και υποστήριξε ότι μια τέτοια απόφαση θα μπορούσε να απομακρύνει τη Τράπεζα από τη μόνη πιθανή συνεργασία που μπορούσε να ακολουθηθεί, η οποία ήταν της Altamira, γεγονός που δημιουργούσε την υποψία ότι οι Εκτελεστικοί προσπαθούσαν να κατευθύνουν κάπως τα μέλη της Επιτροπείας προς τούτην την απόφαση, της απευθείας ανάθεσης της Altamira.

12.7 Έργο Compass της Blackrock Solutions

Περί το τέλος Νοεμβρίου 2016, η Blackrock Solutions (BRS) αφού έλαβε όλα τα σχετικά έγγραφα, συμπεριλαμβανομένου και του MoU, ξεκίνησε την αξιολόγηση στη βάση του Έργου "Compass"

Σύμφωνα με τον κ. Π. Μπουχώρη, Managing Director της BRS , το συγκεκριμένο έργο αποτελείτο από τρία μέρη.

Το 1ο μέρος ήταν υπολογιστικής φύσης αξιολόγηση του δεκαετούς πλάνου διαχείρισης των MEX από την ενδεχόμενη κοινοπραξία που είχαν φτιάξει η ΣΚΤ μαζί με την Altamira, με δεδομένη τη δέσμευση απομείωσης των MEX από τη ΣΚΤ προς τις Εποπτικές Αρχές. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν να αξιολογηθεί κατά πόσο τα αποτελέσματα του προσχεδίου συνεργασίας με την Altamira ήταν καλύτερα ή χειρότερα σε σχέση με τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν έναντι των εποπτικών αρχών για τα επόμενα τρεισήμισι χρόνια. Επίσης έπρεπε να γίνει εναρμόνιση των παραδοχών της ΣΚΤ στη βάση του δεκαετούς μοντέλου ώστε να είναι συμβατό με τις

απαιτήσεις του SSM ενώ παράλληλα θα αποτελούσε εργαλείο διαπραγμάτευσης και βελτίωσης των όρων συνεργασίας με την Altamira.

Το 2^ο μέρος αφορούσε την αξιολόγηση των εμπορικών όρων του προσχεδίου Συμφωνίας παροχής Υπηρεσιών (SLA) από την Κοινοπραξία προς την Τράπεζα που ετοιμάστηκε από την ΣΚΤ και την Altamira.

Τέλος, το 3ο μέρος αφορούσε τη βοήθεια της Διοίκησης της Τράπεζα να αντιληφθεί και να της περιγράψει το προφίλ της Altamira ως υποψήφιου συνεργάτη ως επίσης να παρουσιάσει στη Τράπεζα το προφίλ εταιρειών του ανταγωνισμού (άλλοι Servicers) στην Ιταλία, Ισπανία, Κύπρο και Ελλάδα, με βάση δημόσιες πληροφορίες και στοιχεία που τους παρέδωσε η Τράπεζα.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα η BRS διευθέτησε συναντήσεις στην παρουσία της ίδιας, με τρεις Ιταλικούς Servicers με σκοπό την γνωριμία και την ανταλλαγή απόψεων και ενδεχόμενο την συνεργασία. Σύμφωνα με το κ. Χατζηγιάννη οι συναντήσεις ήταν προκαταρκτικές και δεν εντόπισαν κάποια Εταιρεία η οποία να θεωρείτο ίσης αξίας με την Altamira.. Παρόλα αυτά σύμφωνα με τον κ. Μπουχώρη μεταξύ των servicers που παρουσίασαν, υπήρχαν μεγαλύτερη της Altamira.

12.8 Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 22 Δεκεμβρίου 2016

Στις 22/12/2016 η BRS προέβη σε παρουσίαση με την ονομασία “Project Compass, Board of Directors Briefing, WSA (Work Stream A), Preliminary Review” ενώπιον της Επιτροπείας στην οποία παρέστη και ο κ. Διονυσίου.

Στην εν λόγω παρουσίαση καταγράφεται ότι υπό το φως της αυξανόμενης Ευρωπαϊκής οδηγίας για μείωση των MEX, η Τράπεζα επιδιώκει να ενισχύσει την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα της διαχείρισης προβληματικών περιουσιακών στοιχείων.

Για την αντιμετώπιση αυτού του στόχου, η Τράπεζα προχώρησε στο παρελθόν και προσέλαβε την BRS για να βοηθήσει την διαχείριση των MEX της τράπεζας (“Project Ariadne”) καθώς και για να βοηθήσει την Τράπεζα στην συνεχόμενη διαδικασία ανάπτυξης ενός μοντέλου με επιχειρησιακό πλάνο και πλαίσιο καθορισμού στόχων για τα MEX (“Project Ariadne II”)

Η τράπεζα αξιολόγησε χωριστά, την δυνατότητα ανάθεσης της διαχείρισης σε εξωτερικούς παράγοντες μέρους του χαρτοφυλακίου εγχώριων προβληματικών

δανείων της, όπου η Τράπεζα υπόδειξε ότι μια συναλλαγή που εξετάζεται μπορεί να περιλαμβάνει τη μεταφορά μη βασικών πόρων της Τράπεζας σε μια κοινοπραξία διαχείρισης.

Μετά από προκαταρκτικές συζητήσεις, η Τράπεζα από μόνη της εντόπισε ενδεχόμενο υποψήφιο με ενεργό ενδιαφέρον στην Κυπριακή Αγορά (ο “Υποψήφιος”) για το ενδεχόμενο μοντέλο κοινοπραξίας.

- Η Τράπεζα εισήλθε σε μη-δεσμευτικό MoU με τον υποψήφιο την 1/6/2016
- Ο υποψήφιος, με ορισμένες προσθήκες από την Τράπεζα δημιούργησε ένα δεκαετές μοντέλο προβάλλοντας τα κέρδη και τις ζημιές μιας προτεινόμενης κοινοπραξίας μεταξύ του υποψηφίου και της Τράπεζας.

Η Τράπεζα προσέλαβε την BRS στις 21/11/2016 για να βοηθήσει την Τράπεζα, στην εκτίμηση της σύναψης συμφωνίας με τον Υποψήφιο (“Project Compass”)

- Work Stream A. Προκαταρκτική επισκόπηση: Να βοηθήσει την Τράπεζα στην προκαταρκτική αξιολόγηση του επιχειρηματικού πλάνου για σύναψη συμφωνίας με τον Υποψήφιο
- Work Stream B. Περαιτέρω αξιολόγηση του “Servicing Agreement”: Να βοηθήσει την Τράπεζα με λεπτομερέστερη ανάλυση για το “Servicing Agreement”, επικεντρωμένη σε σχετικές συγκριτικές προβλέψεις, όρους και ενδεχόμενα θέματα υλοποίησης
- Για την αποφυγή αμφιβολιών, η ομάδα της BRS στο Project Compass, δεν έχει έρθει σε απευθείας επαφή με τον υποψήφιο

Η τράπεζα πρέπει να συνεχίσει να αξιολογεί τους όρους και τις προϋποθέσεις του να συνεργαστεί με κάποιο “διαχειριστή”.

Μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι αναθέτοντας την διαχείριση σε εξωτερικούς παράγοντες μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα (εξειδίκευση, αποδοτικότητα, επιπλέον ικανότητες κ.α.), πλην όμως τα ενδεχόμενα αρνητικά στοιχεία θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη (επίπτωση οικονομικών αποτελεσμάτων, φήμης κ.α.).

Στην παρουσίαση αναφέρεται ότι τέτοιες εταιρείες παρουσιάστηκαν σε χώρες με ψηλά MEX, φθάνοντας σε διάφορα στάδια επέκτασης, καταγράφοντας 4 χώρες, την Κύπρο (δεν έχει καθιερωμένη εταιρεία), την Ελλάδα (δεν έχει ούτε αυτή, αλλά κάποιες

βρίσκονται στη διαδικασία απόκτησης άδειας ή σε συζητήσεις με τράπεζες), την Ιταλία (υπάρχουν εταιρείες που λειτουργούν στην τοπική αγορά) και την Ισπανία (υπάρχουν εταιρείες όπου οι πλείστες προέκυψαν από την διοχέτευση MEX των τραπεζών)

Σε συνέχεια αυτού, κατανοούν ότι η Τράπεζα διεξήγαγε προκαταρκτικές συζητήσεις με 7 εταιρείες από Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία. Μετά από συναντήσεις που διοργάνωσε η BRS η τράπεζα συναντήθηκε με δυο εταιρείες από Ελλάδα και τέσσερις από Ιταλία. Η τράπεζα συναντήθηκε (χωρίς την εμπλοκή της BRS) με μια εταιρεία από την Ισπανία.

Servicer Landscape Benchmarking: Desktop Analysis

Servicer	Country	Fitch / S&P Rating ¹	Bank Introduction	Loan Type	Potential CY Interest	REO	Backing	AUM (€BN)
PILLARSTONE		Not Rated	✘	Large Corp, REO, Shipping	Focused on GR and ITA	Yes	KKR	~1 ²
AKTUA Hellas		Not Rated	✘	Retail	Focused on GR	Yes	Centerbridge	N/A
Kaican		Not Rated	✔	Consumer, Credit Cards	Yes	No	None	<1
QUALCO		Not Rated	✔	N/A	Yes	No	None	~9
if		R/CSS1- Strong	✔	Unsecured, Residential	Focused on local ITA expansion	Yes	Fortress	~88
Cerved		R/CSS1-	✔	Corps, Consumer	Yes as add-on to GR expansion	No	None	~12
CAF		Above Average	✔	Consumer, Resi, SME unsec., Corp	Low international expansion interest	Yes	Lone Star	~14
Gubben		R/CSS2+	✘	ABS Unsecured / Secured	Unknown; high local ITA focus	Yes	None	~7
FBS		R/CSS2+ Above Average	✘	Unsecured, Consumer, REO	Unknown; high local ITA focus	Yes	None	~5
ALTAMIRA		Not Rated	✔	Corp, SMEs, Personal, REO	Yes	Yes	Apollo	~50
Aktua		Above Average	✘	Retail, REO	Unknown; high local ESP focus	Yes	None	~15
MIROCO		Above Average	✘	Corp, Resi, CRE, REO, Receivables	Unknown; high local ESP and PT focus	Yes	None	>4
insolutia		Average	✘	Corp, Resi, SMEs, REO, CRE	Unknown; high local ESP and PT focus	Yes	None	>2

Sources: BRS, Servicer publications and financial statements. AUM figures and ratings for Italian servicers as of FY2015 from "The Italian NPL Market" by PWC, except for CAF, which was sourced from company reports
¹ Fitch Ratings: The agency rates Residential (RSS) and Commercial Mortgage Special Servicers (CSS), on a scale of 1-5, with 1 being the highest rating.
² S&P Ratings: The agency rates Servicers on the following scale: Strong, Above Average, Average, Below Average, Weak
² This size reflects planned platform in Greece

Μετά την παρουσίαση των πιο πάνω εταιρειών γίνεται αναφορά στο ποια θέματα της Κυπριακής Αγοράς είναι ελκυστικά προς τέτοιες εταιρείες. Στην συνέχεια γίνεται ανάλυση του Υποψηφίου και προκαταρκτική αξιολόγηση του επιχειρηματικού της συμφωνίας με τον υποψήφιο.

Σε ερώτημα σχετικά με τη δυνατότητα να συνεχίσει να πετυχαίνει τους στόχους της η Τράπεζα, συγκριτικά με την πιθανότητα συμμετοχής σε μια πλατφόρμα εξυπηρέτησης δανείων, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι πέραν των εσωτερικών δυνατοτήτων, οι οποίες είναι δεδομένες και για τις οποίες υπάρχει πλέον ένα ιστορικό, πρέπει να

αξιολογηθούν οι χρεώσεις, ο τρόπος συνεργασίας και κυρίως οι κανονισμοί διακυβέρνησης που θα διέπουν μια πιθανή συνεργασία. Αναφέρθηκε επίσης στα άλλα πιθανά πλεονεκτήματα, όπως το να αξιολογηθεί θετικά από πιθανούς επενδυτές (equity story) και τις εποπτικές αρχές, οι οποίες γίνονται όλο και πιο απαιτητικές με το θέμα της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων.

Ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε τέλος ότι άσχετα με το συνεργάτη που θα επιλεγεί, η μελέτη της BRS καταδεικνύει ότι η Τράπεζα πρέπει να αξιολογήσει το ενδεχόμενο να αναπτύξει ή να συμμετέχει σε μια πλατφόρμα διαχείρισης δανείων (servicing platform).

Σχετικά με την υποψήφια εταιρεία, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι η Altamira ανήκε στην Banco Santander, πρόκειται για μια αξιόλογη εταιρεία και από τις πιο μεγάλες στο χώρο, με €50 δις υπό διαχείριση, ενώ υπάρχουν περιορισμένοι σημαντικοί κίνδυνοι π.χ. συναλλαγματικός και φήμης. Επανελάβε ότι για την όποια πιθανή συνεργασία πρέπει να αξιολογηθεί η προτεινόμενη δομή, οι χρεώσεις και ο τρόπος λειτουργίας και συνεργασίας, παράλληλα με τους στόχους που αναμένεται να θέσουν οι εποπτικές αρχές για το επίπεδο των MEX.

Σε ερώτημα για τη δυνατότητα να αναπτύξει εσωτερικά η Τράπεζα την υποδομή για να λειτουργεί ως μια τέτοια πλατφόρμα, ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι οι συγκεκριμένες πλατφόρμες αξιοποιούν εξειδικευμένα συστήματα, προσωπικό και εξωτερικούς συνεργάτες που υποστηρίζουν την επίτευξη των στόχων τους. Η δυνατότητα να γίνουν με την απαιτούμενη ταχύτητα και ευελιξία εξειδικευμένες προσλήψεις, συνεργασίες και αγορές συστημάτων, είναι κάτι που πρέπει να απαντηθεί από την ίδια την Τράπεζα.

Σε ερώτημα σχετικά με τα διοικητικά έξοδα (management fees), ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι εξαρτάται από τη συνεργασία και τη συμφωνία που θα επιτευχθεί και ως μέρος της διαδικασίας διαπραγμάτευσης (recovery curves, το αν θα αγοράσει μια εταιρεία χαρτοφυλάκιο το οποίο γίνεται με μεγάλη έκπτωση, συνδυασμό σεναρίων δηλαδή πώλησης ενός μέρους του χαρτοφυλακίου και διαχείριση άλλου κλπ.).

Σχετικά με τις χρεώσεις που προτείνει η εταιρεία Altamira, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι πρέπει να αξιολογηθούν παράλληλα με τα υπόλοιπα οφέλη που θα έχει η Τράπεζα, όπως τον αντίκτυπο στα κεφάλαια από την απελευθέρωση προβλέψεων, έσοδα από πωλήσεις ακινήτων κλπ.

Σε ερώτημα για το αν προκύπτει οποιοδήποτε θέμα με τη πιθανότητα συνεργασίας και με άλλες τράπεζες για την ανάπτυξη μιας πλατφόρμας, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε

ότι αν υπάρχουν οι συμφωνίες και οι δικλείδες ασφαλείας τότε δεν υπάρχει πρόβλημα. Πρόσθεσε ότι λόγω του μεγέθους της Κυπριακής αγοράς ενδεχομένως να πρέπει να αξιολογηθεί το συγκεκριμένο σενάριο.

Αναφορικά με τις τάσεις σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι φαίνεται πως η αγορά κινείται προς την κατεύθυνση της δημιουργίας συνεργασιών παράλληλα όμως δεν αποκλείεται η ανάπτυξη εσωτερικής τεχνογνωσίας. Στην περίπτωση της ΣΚΤ, όπως και των άλλων Κυπριακών τραπεζών, ανέφερε ότι λόγω του σχετικά μικρού χαρτοφυλακίου, πιθανόν να μην υπάρχει περιθώριο και για τα δύο.

Σχετικά με τον ενδεικνυόμενο τρόπο για τη δημιουργία μιας τέτοιας συνεργασίας, από παραδείγματα άλλων τραπεζών, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι εναπόκειται στην ίδια την Τράπεζα αλλά συνήθως τέτοιες προσφορές γίνονται με κλειστή διαδικασία και σταδιακή επέκταση της συνεργασίας, ανάλογα με την απόδοση και την επίτευξη των στόχων.

Τέλος, σε ερώτημα για το ποιες άλλες εταιρείες, πέραν της Altamira, καθίστανται ως πιθανοί συνεργάτες με βάση τα χαρακτηριστικά της Τράπεζας και της Κυπριακής οικονομίας, ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε την Ισπανική εταιρεία Aktua και δύο Ιταλικές εταιρείες, την Italfondiaric και την CERVED. Δήλωσε επίσης με βεβαιότητα πως δεν υπάρχουν άλλοι σημαντικοί πιθανοί συνεργάτες.

Ενώπιον μας ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι η τράπεζα είχε δημιουργήσει ένα πλάνο βασισμένο στο εργαλείο του Ariadne 2 στην οποία αποτυπώνονταν τα οικονομικά της μεγέθη⁵³. Σημείωσε ότι εκείνο που ήθελε η τράπεζα να απαντήσει ήταν, εάν υιοθετώντας ένα άλλο επιχειρησιακό σχέδιο με τον όποιο συνεργάτη, την Altamira ή κάποιον άλλο, και εφόσον αυτό το επιχειρησιακό σχέδιο πετύχει, θα ήταν καταρχήν καλύτερο ή χειρότερο από τις θέσεις που είχε πάρει, έναντι των Εποπτικών Αρχών. Αυτό ήταν η υπολογιστική δουλειά που είχε γίνει από την BRS στο έργο Compass. Ήταν δύο ανόμοια πράγματα, αλλά αυτό ήταν το μοντέλο (του Ariadne 2) που είχε στη διάθεσή της η τράπεζα, για την απομείωση των ΜΕΧ. Συνέχισε σημειώνοντας ότι για την ακρίβεια η προκαταρκτική τους διερεύνηση έδειξε ότι οι διαφορές των δυο σεναρίων δεν ήτανε πολύ μεγάλες στον βαθμό που μπορούσε κανείς να κρίνει, γιατί υπήρχαν ένα σωρό παραδοχές, οι οποίες είχαν αναφερθεί στο Διοικητικό Συμβούλιο

---

⁵³ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 2/11/2018

του Δεκεμβρίου του 2016, που οι παραδοχές αυτές έπρεπε να διερευνηθούν πολύ περισσότερο.

Σύμφωνα με την κα. Σ. Πογιατζή η παρουσίαση της BRS ήταν γενική έως ανεπαρκής για τις ανάγκες της Επιτροπείας, αφού δεν ανταποκρίθηκε με σαφήνεια στους όρους εντολής, δεν ποσοτικοποίησαν τα αποτελέσματα από οποιανδήποτε πιθανή λύση, ούτε υποστήριξαν την ιδέα ότι η πλατφόρμα θα ήταν ο καλύτερος τρόπος για να προχωρήσει η Τράπεζα. Παρόλα αυτά υποστήριξαν ότι με την πλατφόρμα θα υπήρχε βελτίωση του κόστους, πρόσθετη λειτουργική ικανότητα *first move advantage*, δηλαδή θα χρησιμοποιηθεί από άλλες τράπεζες και εξεύρεση των δεξιοτήτων και αύξηση των ρυθμών αναδιάρθρωσης των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων. Για σκοπούς συνεργασίας με την *Altamira* προτάθηκε ότι έπρεπε να αξιολογηθεί η δομή, οι χρεώσεις και ο προτεινόμενος τρόπος λειτουργίας και συνεργασίας, καθώς και οι στόχοι που θα απαιτούσαν οι εποπτικές αρχές. Περαιτέρω κατόπιν οδηγιών της Ανώτερης Διεύθυνσης, παρουσιάστηκαν μόνο εταιρείες από Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα, αφού θεωρούσαν πως το περιβάλλον ήταν πιο συγκρίσιμο με την Κύπρο, σε αντίθεση με την Αγγλία και τις χώρες του Νότου. Σε ερώτηση που έγινε στον κύριο Μπουχώρη εάν μπορούσε να μπει σε ανοικτή διαδικασία, απάντησε ότι ο οργανισμός για να μπει σε ανοικτή διαδικασία ή οποιανδήποτε διαδικασία, θα έπρεπε να είναι επί ίσοις όροις με την *Altamira*, η οποία για μήνες λάμβανε πληροφόρηση. Αφού η *Altamira* λάμβανε πληροφόρηση και έκανε και *due diligence* για 6 μήνες, αυτό της έδινε πλεονέκτημα έναντι στις άλλες εταιρείες, έτσι έπρεπε να δώσουν αρκετό χρόνο, για να κάνουν την ίδια προεργασία και οι υπόλοιπες εταιρείες.

Ιδιαίτερης σημασίας ήταν η αναφορά της κ. Σ. Πογιατζή ενώπιον μας ότι *"...ο κύριος Μπουχώρης ανέφερε ότι για να μπορέσετε να πάτε σε προσφορά και να δώσετε τον ίδιο χρόνο όπως δώσατε της Altamira, δηλαδή 6 μήνες είπε μας και να κάνουν και due diligence, το οποίο εγώ από εκεί άκουσα για το due diligence το οποίο είχε κάνει η Altamira σε έγγραφα της τράπεζας, στα οποία εμείς σαν Επιτροπεία δεν γνωρίζαμε. Αφού εμείς σαν Επιτροπεία, όταν ήρθε το θέμα 14 του Νοέμβρη, όπως σας έχω πει, αλλάξαμε και τους όρους εντολής και είπαμε πείτε μας πρώτα εάν πρέπει να προχωρήσουμε με τούτην την πλατφόρμα ή με πλατφόρμα στην οποία να συμμετέχει και η τράπεζα. Εκεί έφθασε για πρώτη φορά άμεσα στην Επιτροπεία. Προφανώς όμως και έγινε δουλειά πριν. Φυσικά είχε συζητηθεί το θέμα αυτό γιατί δεν ενημέρωσαν, αλλά το τι μας είχαν πει ήταν ότι "διερευνούσαμε πιθανότητες, ήρθαν τζιαι ήβραν μας τζιαι*

είπαν μας η συγκεκριμένη εταιρεία και υπογράψαμε Μ.Ο.Υ για να δούμε τι θα μπορούσαμε να κάνουμε". Συμφωνώ όμως ότι είναι σοβαρό θέμα αυτό, αλλά δεν έχει γίνει κάτι περαιτέρω από αυτό που σας λέω..."

12.9 Επισημάνσεις

Ως έχουμε τονίσει το κυριότερο πρόβλημα που είχε να διαχειριστεί ο Συνεργατισμός μετά το 2013 ήταν οι ΜΕΧ, αφού πέραν των μισών χορηγήσεων δεν εξυπηρετούνταν. Παρά την συνεχή αγορά εξωτερικών υπηρεσιών για την διαχείριση των ΜΕΧ και την δημιουργία του τμήματος των ΜΕΧ, η μονάδα που δημιουργήθηκε φαίνεται να μην πέτυχε το προσδοκώμενο για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της.

Η τεχνική βοήθεια που παρείχε το ΔΝΤ στην ΣΚΤ, συμπεριελάμβανε το τρόπο λειτουργίας, τα απαραίτητα χαρακτηριστικά για αντιμετώπιση των ΜΕΧ ως επίσης την αξιολόγηση και ανάπτυξη κοινοπραξιών για δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης ΜΕΧ που οδήγησε στη στρατηγική διαχείρισης των ΜΕΧ, που εγκρίθηκε από την Επιτροπεία στις 28/5/2015 και στην συνέχεια στις 3/2/2016.

Το 2015 αναλώθηκε στη σύσταση της Διεύθυνσης ΜΕΧ και στη χαρτογράφηση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ και την εισαγωγή στρατηγικών διαχειρίσεις από την Blackrock (BRS), οι οποίες ολοκληρώθηκαν τον Μάρτιο του 2016.

Από τα ενώπιον μας έγγραφα φαίνεται ότι στο μεσοδιάστημα από την ημερομηνία έγκρισης της στρατηγικής των ΜΕΧ στις 28/5/2015 μέχρι και την επαναφορά και έγκρισης της στρατηγικής στις 3/2/2016 δεν έγινε οποιαδήποτε ενέργεια ή εκδήλωση ενδιαφέροντος εκ μέρους της ΣΚΤ ή στελεχών της για αξιολόγηση ή και ανάπτυξη πλατφόρμας διαχείρισης ΜΕΧ.

Ως διαπιστώθηκε η πρώτη επαφή με Εταιρεία διαχείρισης ΜΕΧ πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2016, με την Altamira Ισπανίας η οποία ζήτησε στοιχεία αναφορικά με τη Διεύθυνση ΜΕΧ της ΣΚΤ, κάτι που η τότε Ανώτερη Διεύθυνση της ΣΚΤ έδωσε οδηγίες στον κ. Κουρουνά να το πράξει. Σε αυτή τη βάση, κατόπιν συνεννόησης του κ. Κουρουνά με τον κ. Χατζηγιάννη υπογράφηκε η συμφωνία εμπιστευτικότητας, στις 29/2/2016 μεταξύ των κ. Κουρουνά εκ μέρους της ΣΚΤ και εκπροσώπους της Altamira Ισπανίας.

Η Επιτροπεία της ΣΚΤ δεν ενημερώθηκε ούτε έδωσε έγκριση για την εν λόγω εξέλιξη. Ο κ. Χατζηγιάννης ως ο Γενικός Διευθυντής δεν μας έδωσε σαφή απάντηση για το

λόγω που δεν ενημερώθηκε η Επιτροπεία και ο κ. Κουρουνάς ανέφερε ότι δεν ενημέρωσε την Επιτροπεία γιατί δεν του ζητήθηκε.

Την 1/6/2016 υπογράφηκε μη δεσμευτικό MoU από τον κ. Χατζηγιάννη εκ μέρους της ΣΚΤ και το κ. Navarro εκ μέρους της Altamira Ισπανίας, το οποίο προσδιόριζε τις βασικές αρχές πλαισίου συνεργασίας για την δημιουργία κοινοπραξίας, μεταξύ Altamira Ισπανίας και ΣΚΤ, για διαχείριση ή/και εξυπηρέτηση περουσιακών στοιχείων, η οποία θα ήταν ανεξάρτητη επιχειρηματική μονάδα, εξειδικευμένη στην διαχείριση MEX και ακινήτων με τους πλείστους υπάλληλους να προέρχονταν από την ΣΚΤ. Παρόλο που το MoU ήταν μη δεσμευτικό, υπήρχε ρήτρα όπου με την υπογραφή του, μεταξύ άλλων η ΣΚΤ θα παρείχε στην Altamira Ισπανίας αποκλειστικότητα μέχρι τις 30/9/2016, δηλαδή για περίοδο τεσσάρων μηνών. Ως αποτέλεσμα η ΣΚΤ δεν θα μπορούσε να μιλά με τρίτους, δίνοντας συγκριτικό πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη εταιρεία σε οποιαδήποτε πιθανή μελλοντική διεξαγωγή διαγωνισμού.

Την ίδια μέρα και ώρα 9:00, ο κ. Χατζηγιάννης ενημέρωσε την Επιτροπή Στρατηγικής της Επιτροπείας μεταξύ άλλων ότι η Διεύθυνση της Τράπεζας εξέταζε, στρατηγικές συνεργασίες ή/και διαχείριση συγκεκριμένων κατηγοριών του χαρτοφυλακίου MEX με στρατηγικούς συνεργάτες, υπό τη μορφή εξωτερικής κοινοπραξίας πλατφόρμας διαχείρισης, σημειώνοντας ότι είχε υπογραφεί μη δεσμευτικό μνημόνιο συνεργασίας με εξειδικευμένο ισπανικό οίκο με σημαντική εμπειρία στο συγκεκριμένο θέμα, χωρίς ωστόσο να αναφέρει το όνομα του οίκου.

Ενώπιον μας, ανέφερε ότι κατά την προαναφερόμενη συνεδρία ήταν η πρώτη φορά που ενημερώθηκε η υποεπιτροπή για την υπογραφή μη δεσμευτικού MoU γιατί τότε υπήρχε κάτι χειροπιαστό αλλά όχι δεσμευτικό. Ανέφερε επίσης ότι το συγκεκριμένο μη δεσμευτικό MoU υπογράφηκε το απόγευμα της συγκεκριμένης μέρας.

Η αναφορά του ουδόλως ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα αφού σύμφωνα με τα πρακτικά της Επιτροπής Στρατηγικής ο ίδιος ενημέρωσε ότι το μη δεσμευτικό MoU είχε ήδη υπογραφεί, γεγονός που θέτει σε αμφισβήτηση την ημερομηνία και ώρα υπογραφής του MoU. Ακόμα και ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών και επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης που ήταν παρόν στην συνεδρία της Επιτροπής Στρατηγικής ανέφερε ενώπιον μας ότι ενημερώθηκε μετά την υπογραφή του MoU.

Παρόλο που υπογράφηκε το εν λόγω MoU διαπιστώνεται ότι αυτό υπογράφηκε χωρίς την ενημέρωση και το πιο σημαντικό χωρίς την έγκριση της Επιτροπείας.

Ιδιαίτερη έκπληξη μας προκάλεσε η αναφορά του κ. Χατζηγιάννη την Επιτροπή Στρατηγικής ημερ. 23/9/2016 ότι η υποδομή, τεχνογνωσία και η λιανική φύση των δανείων της ΣΚΤ, προξένησε το ενδιαφέρον της Altamira Ισπανίας, καθώς δεν είχαν γίνει οποιοσδήποτε άλλες κινήσεις στην εγχώρια αγορά λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος από ξένους οίκους για τέτοιες συνεργασίες.

Η έκπληξη μας προκύπτει από το γεγονός ότι μέχρι και την περίοδο της πιο πάνω αναφοράς, δεν εντοπίστηκε ένα έγγραφο αλλά ούτε έγινε ενώπιον μας οποιαδήποτε αναφορά περί συζητήσεων ή ανασκόπηση της ΣΚΤ ενδεχομένου ενδιαφέροντος από ξένους οίκους για τέτοιες συνεργασίες.

Στη συνεδρίαση της Επιτροπής ΜΕΧ, στις 25/10/2016 και στη συνεδρία της Επιτροπείας στις 14/11/2016, ο κ. Κουρουνάς αναφέρθηκε στην πρόταση που υπέβαλε στην Τράπεζα η εταιρεία Altamira μετά από επαφές που διάρκεσαν πέντε μήνες. Στην συνεδρία της Επιτροπείας ζητήθηκε από τον κ. Κουρουνά κατά την αξιολόγηση από την BRS μεταξύ άλλων εφόσον κρινόταν επωφελής η συμμετοχή της ΣΚΤ σε πλατφόρμα διαχείρισης, να προστίθεντο και άλλες πιθανές επιλογές. Για την άμεση υλοποίηση ορίστηκε ως αρμόδιος ο κ. Χατζηγιάννης.

Τα ως άνω επιβεβαιώθηκαν ενώπιον μας από μέλη της Επιτροπείας τα οποία απαιτούσαν όπως σε περίπτωση που κρινόταν από τη αξιολόγηση ως θετική εξέλιξη η δημιουργία πλατφόρμας, ο οίκος να προχωρούσε στον εντοπισμό και άλλων ανταγωνιστικών εταιρειών, να γίνουν προσφορές οι οποίες να αξιολογηθούν από τον οίκο και να υποβληθούν οι εισηγήσεις προς την τράπεζα για λήψη απόφασης.

Παρόλα αυτά, στην εισήγηση αυτή διαφώνησε ο κ. Χατζηγιάννης υποστηρίζοντας ότι μια τέτοια απόφαση θα απομάκρυνε τη Τράπεζα από τη μόνη πιθανή συνεργασία, η οποία ήταν της Altamira ασκώντας πίεση προς τα μέλη και κατεύθυνση.

Περί το τέλος Νοεμβρίου 2016, η BRS αφού έλαβε όλα τα σχετικά έγγραφα, ξεκίνησε την αξιολόγηση στη βάση του Έργου που είχε συμφωνηθεί.

Κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων ενώπιον της Επιτροπείας της ΣΚΤ από τον κ. Μπουχώρης της BRS στις 22/12/2016 μεταξύ άλλων, ανέφερε ότι, πέραν της Altamira, καθίσταντο ως πιθανοί συνεργάτες με βάση τα χαρακτηριστικά της Τράπεζας

και της Κυπριακής οικονομίας, η Ισπανική εταιρεία Aktua και δύο Ιταλικές εταιρείες, η Italfondionario⁵⁴ και η CERVED.

Είναι φανερό από την παρουσίαση της BRS ότι οι όροι εντολής και τα αποτελέσματα του οίκου, δεν συνάδουν καθόλου με αυτά που έθεσε και έγκρινε η Επιτροπεία.

Ως επιβεβαιώνεται και από την κ. Πογιατζή η παρουσίαση της BRS ήταν γενική έως ανεπαρκής για τις ανάγκες της Επιτροπείας, αφού δεν ανταποκρίθηκε με σαφήνεια στους όρους εντολής.

13.ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

13.1 Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 28 Δεκεμβρίου 2016

Κατά τη συνεδρία ο κ. Ταουσιάνης (Πρόεδρος, μη Εκτελεστικό και Ανεξάρτητο Μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ) ενημέρωσε την Επιτροπεία ότι η συνεδρίαση θα ήταν μονοθεματική για συζήτηση της μελέτης της BRS για τη συμμετοχή της Τράπεζας σε μια πλατφόρμα συνδιαχείρισης MEX η οποία έγινε στην παρουσία του κ. Διονυσίου.

Ο Γενικός Διευθυντής προχώρησε σε σύντομη ανασκόπηση της παρουσίασης της εταιρείας BRS, αναφέροντας τα ακόλουθα:

- Το μήνυμα ήταν ξεκάθαρο για τα πλεονεκτήματα που θα επιφέρει η συμμετοχή σε μια πλατφόρμα συνδιαχείρισης MEX, κατεύθυνση στην οποία κινείται η αγορά σε Ευρωπαϊκό επίπεδο,
- Η συγκεκριμένη προσέγγιση ήταν μια από τις λύσεις που πρότεινε η ΕΚΤ για επίλυση του προβλήματος των MEX,
- Έγινε σε ψηλό επίπεδο ανάλυση των επιλογών που υπάρχουν στην περιοχή,
- Αναφέρθηκε ότι η Κυπριακή αγορά καθίσταται ελκυστική λόγω του ύψους των MEX, τα οποία ανέρχονται στα περίπου €50 δις, ενώ στα αρνητικά είναι το μέγεθος της Κυπριακής οικονομίας και η έλλειψη του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου,
- Τις επιλογές για τον τρόπο που μπορεί να προχωρήσει η Τράπεζα σε μια συνεργασία (ανοικτή διαδικασία προσφορών, κλειστή διαδικασία προσφορών, απευθείας ανάθεση κλπ).

---

⁵⁴ ιδιοκτησίας της DoBANK, η οποία εξαγόρασε την Altamira Ισπανίας τον Ιανουάριο του 2019

Ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι θεωρούσε μονόδρομο την ανάπτυξη μιας εξωτερικής συνεργασίας για συνδιαχείριση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ της Τράπεζας με ένα εξειδικευμένο οίκο. Πρόσθεσε ότι η απαίτηση για αύξηση του ρυθμού των αναδιαρθρώσεων αναμένετο ότι θα επιβληθεί από τις εποπτικές αρχές, ενώ η Τράπεζα φαινόταν να έχει φτάσει στα όρια των δυνατοτήτων της.

Με βάση της διεργασίες που γίνονταν τη δεδομένη στιγμή στην Ελληνική-τραραπεζική αγορά από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό, αναμένετο πως θα ζητηθεί σημαντική μείωση στο ύψος των ΜΕΧ, έως και 25% την επόμενη τριετία. Οι λύσεις που προέκριναν οι εποπτικές αρχές ήταν οι αναδιαρθρώσεις, διαγραφές και πωλήσεις δανείων. Για τις πωλήσεις δανείων απαραίτητη προϋπόθεση ήταν η δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης ΜΕΧ. Με την εμπλοκή της Τράπεζας σε αυτό το τομέα, της δίδοταν η δυνατότητα να ελέγξει καλύτερα, εάν χρειαζόταν ή/και επιβαλλόταν πώληση, σε θέματα τιμής καθώς και να δημιουργηθούν νέες ροές εισοδημάτων αναλαμβάνοντας και διαχείριση από τρίτους (τράπεζες ή/και άλλους οργανισμούς). Όπως έδειχναν οι εμπειρίες των χωρών του Νότου καθώς και οι ενέργειες κοινοπραξιών με τράπεζες που γίνονταν στην Ελλάδα, οι πλατφόρμες παρείχαν επίσης μεγαλύτερη ευελιξία και απόδοση σε θέματα διαχείρισης.

Ολοκλήρωσε την τοποθέτηση του αναφέροντας ότι το υψηλό ποσοστό των ΜΕΧ, το οποίο δεν ήταν αποδεκτό από την ΕΚΤ, σε συνδυασμό με τους περιορισμούς της εσωτερικής ανάπτυξης, το ότι ο ανταγωνισμός κινείτο προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση καθώς και την επικείμενη ένταξη της Τράπεζας στο ΧΑΚ, περιορίζονταν χρονικά οι επιλογές της Τράπεζας για αναγνώριση εναλλακτικών λύσεων.

Απαντώντας σε ερώτημα μέλους για το λόγο που προβλημάτιζε η συμμετοχή σε πλατφόρμα που πιθανόν να ανάπτυσσε πρώτη μια άλλη τράπεζα, ο Γενικός Διευθυντής σημείωσε ότι η μελέτη της ΒRS αναφέρετο σε πλεονέκτημα που θα αποκτούσε ο πρώτος που θα δημιουργούσε τέτοια υποδομή (first mover advantage), σε συνδυασμό με την ανάγκη να καθόριζε η ίδια η Τράπεζα τους δικούς της όρους, λόγω του μεγέθους της αλλά και του χαρτοφυλακίου που είχε να διαθέσει.

Ακολούθησε συζήτηση στη διάρκεια της οποίας η ολομέλεια υιοθέτησε τη θέση ότι απαιτείτο η Τράπεζα να έχει ηγετικό ρόλο είτε στη διαδικασία δημιουργίας μια πλατφόρμας διαχείρισης δανείων ή στη συμμετοχή σε πλατφόρμα που θα

δημιουργούσε άλλη τράπεζα. Αναφέρθηκε περαιτέρω ότι δεν είναι σωστό να είχε η Τράπεζα εξάρτηση από ανταγωνιστές της για το 50%+ του χαρτοφυλακίου της.

Σε ερώτημα μέλους για το αν υπήρχε πρόβλημα να δημιουργείτο πέραν της μιας πλατφόρμας, ο κ. Κουρουνάς ανέφερε ότι με βάση την πληροφόρηση από τους εξωτερικούς συμβούλους, το μέγεθος της Κυπριακής αγοράς και η ανάπτυξη πλατφόρμας από μια μεγάλη εταιρεία ενδεχομένως να ήταν αποτρεπτική για άλλες εταιρείες για να δημιουργήσουν άλλη πλατφόρμα.

Σε ερώτημα μέλους για τους λόγους που δεν συμπεριλήφθηκαν και Αγγλικές εταιρείες στην αξιολόγηση που έκανε η εταιρεία BRS, ο κ. Κουρουνάς ανέφερε πως στους όρους εντολής είχε ζητηθεί να είναι αγορές συγκρίσιμες με την Κυπριακή αγορά (οικονομία και τραπεζικό σύστημα), δηλαδή, υψηλά MEX, νομικό πλαίσιο και πρακτικές. Η αγορά της Αγγλίας, στην οποία έγιναν συναντήσεις, ήταν πολύ ανεπτυγμένη, περιλάμβανε οργανωμένες εταιρείες είσπραξης οφειλών και πολύ αυστηρό και γρήγορο πλαίσιο ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων μέσω κατασχέσεων και δημοπρασιών. Το ίδιο ίσχυε και για άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Συνεπώς στην ανασκόπηση συμπεριλήφθηκαν οι χώρες του Νότου με δραστηριότητα στο τομέα, δηλαδή, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα.

Σε ερώτημα μέλους για το αν είχε γίνει ανάλυση του κόστους έναντι του οφέλους που θα είχε η συμμετοχή σε μια πλατφόρμα έναντι της ανάπτυξης υποδομής από την ίδια την Τράπεζα, ο κ. Κουρουνάς σημείωσε ότι πολλά από τα ωφελήματα που θα πρόσφερε μια πλατφόρμα δεν μπορούσαν να αναπτυχθούν εσωτερικά. Επανέλαβε τη θέση που ανέφερε και ο Γενικός Διευθυντής σχετικά με το ότι η Τράπεζα φαινόταν να λειτουργεί στα όρια των επιχειρησιακών δυνατοτήτων της.

Ο Γενικός Διευθυντής τόνισε ότι αυτό που υποβαλλόταν για απόφαση ήταν το αν θα προχωρούσε η Τράπεζα με το 2^ο μέρος της μελέτης του έργου Compass της BRS (Workstream 2). Αν όχι θα έπρεπε να αξιολογηθούν εναλλακτικές επιλογές, όπως η διαδικασία προσφορών για εξεύρεση και άλλων εταιρειών που ασχολούνταν με τη διαχείριση δανείων ή τη ρεαλιστική δυνατότητα της εσωτερικής επιτάχυνσης του ρυθμού των αναδιαρθρώσεων.

Πρόσθεσε ότι αν και μοιραζόταν πολλούς από τους προβληματισμούς που ακούστηκαν, τα γεγονότα και τα οικονομικά στοιχεία έτρεχαν, ο ανταγωνισμός προσπαθούσε επίσης να δραστηριοποιηθεί στο συγκεκριμένο τομέα και παρά το ότι ο

όγκος των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων στο τραπεζικό σύστημα ήταν μεγάλος, δεν μπορούσε η Τράπεζα να γνωρίζει αν θα υπήρχε ενδιαφέρον από δεύτερη ξένη εταιρεία.

Ολοκλήρωσε την τοποθέτηση του αναφέροντας ότι προφανώς δεν πρόκειται για μια συνηθισμένη διαδικασία, αφού η Τράπεζα είχε προσεγγιστεί από μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες που δραστηριοποιείται στο συγκεκριμένο τομέα, συνδεδεμένη υπηρεσιακά αλλά και μετοχικά με μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες της Ευρώπης, και ότι η οποιαδήποτε συνεργασία θα γινόταν κατόπιν διαπραγμάτευσης και αφού είχαν καταγραφεί και ήταν συμφωνημένοι οι όροι (οικονομικοί, διακυβέρνηση, τρόπος λειτουργίας του σχήματος, δείκτες απόδοσης, δυνατότητα εξόδου, θέματα προσωπικού κλπ.) και επιβεβαιωνόταν ότι η συμφωνία θα είχε προστιθέμενη αξία για την Τράπεζα.

Ακολούθησε συζήτηση για τον ρόλο της εταιρείας BRS, στη διάρκεια της οποίας εκφράστηκε η άποψη ότι η Τράπεζα δεν είχε εσωτερικά την τεχνογνωσία να αξιολογήσει μια τέτοια προοπτική, στο βαθμό που απαιτείτο και ότι από τη στιγμή που η BRS είχε ήδη αξιολογήσει το Workstream 1, ήταν λογικό να της ανατεθεί και το δεύτερο μέρος του έργου. Αναφέρθηκε επιπλέον ότι ήταν μια κρίσιμη απόφαση, η οποία αφορούσε το 50% του ισολογισμού της τράπεζας, κάτι που καθιστούσε την αξιολόγηση από ένα διεθνή οίκο, που γνώριζε το Συνεργατισμό, επάναγκες.

Στη συνέχεια η ολομέλεια προβληματίστηκε για τη συνέχεια του έργου, δηλαδή το αν ήταν σωστό να ζητηθεί από τη BRS να αξιολογηθούν και άλλες εταιρείες, όπως για παράδειγμα αυτές που υπέδειξε η BRS κατά τη συνεδρίαση ημερ. 22/12/2016 ή αν έπρεπε να γίνει απευθείας διαπραγμάτευση με την Altamira.

Ο κ. Κουρουνάς σημείωσε ότι η διαδικασία αναζήτησης, επεξεργασίας και διαπραγμάτευσης, ήταν κάτι που θα έπαιρνε αρκετό χρόνο και η διαπραγμάτευση με πολλές εταιρείες, πέραν του ότι πιθανόν να μην ήταν εφικτή αφού δεν υπήρχε έως τότε ενδιαφέρον από κάποιον, θα χρειαζόταν τουλάχιστον τον ίδιο χρόνο που πήρε με αυτή τη περίπτωση, δηλαδή 6 μήνες.

Ο Πρόεδρος έθεσε τέλος προς ψήφιση τις ακόλουθες επιλογές:

- 1) Να προχωρήσει τάχιστα η Τράπεζα, σε συνεργασία με την BRS, σε διαπραγμάτευση με την εταιρεία Altamira αλλά να ετοιμαζόταν παράλληλα RFI (request for information) σε περίπτωση που δεν θα υπήρχε κατάληξη.

Ταυτόχρονα να βολιδοσκοπούντο και οι άλλες τρεις εταιρείες που υπέδειξε η BRS κατά τη παρουσίαση του Workstream 1.

2) Να προχωρούσε η Τράπεζα, σε συνεργασία με την BRS, σε διαπραγμάτευση με την εταιρεία Altamira.

Η συζήτηση του θέματος ολοκληρώθηκε με την ακόλουθη απόφαση:

Απόφαση 01 -37/2016:Αφού ενημερώθηκε σχετικά, η Επιτροπεία αποφάσισε κατά πλειοψηφία να προχωρήσει σε απευθείας διαπραγμάτευση με την εταιρεία Altamira για τον καθορισμό των τελικών όρων της συμφωνίας δημιουργίας κοινής πλατφόρμας διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων εντός των επομένων τριών μηνών.

Η Εκτελεστική Διεύθυνση να υλοποιούσε τη διαδικασία προχωρώντας στην εφαρμογή της δεύτερης φάσης/πλαισίου (Workstream II) του έργου Compass με την εταιρεία BRS.

Στη διαπραγμάτευση να συμπεριλαμβάνοντο όλοι οι πιθανοί όροι που σχετίζονταν με τη συμφωνία και επηρέαζαν την λειτουργία της πλατφόρμας με στόχο την επίτευξη της καλύτερης δυνατής συμφωνίας για την Τράπεζα (οικονομικοί όροι, διακυβέρνηση, τρόπος λειτουργίας και μετοχική δομή του σχήματος, δείκτες απόδοσης (KPIs) δυνατότητα εξόδου (exit clause) και θέματα υλοποίησης όπως προσωπικού, νομική δομή, αδειοδότησης κλπ.).

Επιπρόσθετα η τράπεζα να προχωρούσε παράλληλα με:

1. Όλες τις ενέργειες για αύξηση της απόδοσης, όπως παρουσιάστηκαν στην ολομέλεια στις 18/12/2016, με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης τέλος Φεβρουάριου του 2017.
2. Επεξεργασία εναλλακτικού πλάνου σε περίπτωση μη επιτυχούς κατάληξης όπως, δημιουργία πλατφόρμας με άλλες εταιρείες ή/και περαιτέρω εσωτερική ενίσχυση υποδομής και πόρων της ΑΔΜΕΧ.

Ο Πρόεδρος, ο κ. Π. Πούρος και η κα. Σ. Πογιατζή διαφώνησαν με την απευθείας ανάθεση υποστηρίζοντας την πρώτη επιλογή που τέθηκε σε ψήφισμα, αφού παρόλη την πίεση χρόνου η παραγνώριση και άλλων πιθανών επιλογών για ένα τόσο σοβαρό θέμα δεν ήταν δικαιολογημένη.

Ο κ. Π. Χριστοδουλίδης:

- Σημείωσε ότι βρήκε την παρουσίαση της BRS ελλιπή, η οποία δεν αντικατόπτριζε την αξία έναντι του ποσού που καταβλήθηκε και κατά την

άποψη του δεν ανταποκρινόταν πλήρως στο αρχικό πλαίσιο του έργου (scope),

- Διαφώνησε με τη συνεργασία για την BRS για το Workstream 2 καθώς δεν πίστευε πως ήταν η καλύτερη επιλογή, αναφέροντας εναλλακτικές επιλογές.

Αρμόδιος υλοποίησης ορίστηκε ο Γενικός Διευθυντής, με προθεσμία υλοποίησης την 31/3/2017.

Ο κ. Χατζηγιάννης κατά την συνέντευξη του μας ανέφερε ότι η Τράπεζα έπρεπε να προχωρήσει με την Altamira αφού σύμφωνα με την αξιολόγηση της BRS, η Altamira ήταν ο δεύτερος καλύτερος Servicer και γι' αυτό θα έπρεπε η συνεργασία να γίνει μαζί της. Η θέση του αυτή δεν επιβεβαιώνεται από τον κ Μπουχώρη της BRS ο οποίος μας δήλωσε ότι δεν τίθετο θέμα εισήγησης υποψηφίου με βάση τους όρους εντολής τους και ουδέποτε το έπραξαν. Αποτελεί εταιρικό κανόνα η απαγόρευση προτάσεων για επενδύσεις ως επίσης ρητά εξαιρείτο από το περιεχόμενο της σύμβασης συνεργασίας με τη ΣΚΤ η οποιαδήποτε συμμετοχή στη λήψη απόφασης, στην παροχή επενδυτικών συμβουλών fairness opinion, αιτιολόγηση του εύλογου ή όχι της συναλλαγής κλπ.

Με τη σειρά του ο κ. Ταουσιάνης, μας επιβεβαίωσε τη διαφωνία του και ανέφερε ότι έπρεπε να ακολουθηθεί μία διαφανής διαδικασία. Μαζί με τον κ. Πηγασιού καθόρισαν την 28/12/2016 ως ορόσημο κακής διακυβέρνησης, αφού η πλειοψηφία του Διοικητικού Συμβουλίου κατόπιν έντονης παρότρυνσης της Εκτελεστικής Διεύθυνσης, αποφάσισε την απευθείας διαπραγμάτευση με την Altamira και όχι μέσω κάποιας διαδικασίας ανταγωνιστικής. Προέβαλαν ως βασικούς λόγους της εισήγησης τους, το ενδεχόμενο καθυστέρησης λόγω των έντονων στενών περιθωρίων που υπήρχαν από τους Ετόπτες για τη διαχείριση των ΜΕΧ, την ύπαρξη first mover advantage (όταν έκανες πρώτος την πλατφόρμα, θα μπορούσες να καλέσεις τις άλλες τράπεζες να έρθουν και να χρησιμοποιήσουν την πλατφόρμα για την διαχείριση των δανείων τους) και ότι δεν είχε άλλους σοβαρούς "servicers".

Η κ. Πογιατζή εξέφρασε την έκπληξη της ενώπιον μας αναφέροντας *"κανονικά θα περίμενα ότι πρώτα θα έπρεπε η Επιτροπεία να αποφασίσει εάν θα πηγαίναμε με πλατφόρμα διαχείρισης και τι θα κάναμε και μετά να ερχόταν στην Επιτροπεία η οποιαδήποτε απόφαση του με ποιους θα κάνουμε συνεργασίες. Δεν νομίζω ότι είναι φυσιολογική επιχειρηματική κατάσταση, πριν καν γνωρίζει το Συμβούλιο τι θα γίνει, να*

προχωρεί το οποιοδήποτε τμήμα και να κάνει διαβουλεύσεις και να έρχεται μια προκαταρκτική πρόταση και να δεσμεύει μετά την τράπεζα.”⁵⁵

Έκανε ειδική αναφορά σε συνάντηση που είχε με εκπρόσωπο του EEM τον Φεβρουάριο του 2018 και στην συζήτηση που αφορούσε τις MEX και κυρίως την απευθείας ανάθεση στην Altamira. Του είχε εξηγήσει ότι σαν ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος της Επιτροπείας δεν μπορούσε να καταλάβει με ποια λογική θα έδιναν “...με απευθείας ανάθεση ένα χαρτοφυλάκιο 7 δις, με το 51% του κεφαλαίου της νέας εταιρείας διαχείρισης, χωρίς πληρωμή, χωρίς προσφορές, χωρίς σχέδιο B...”. Συνέχισε, ότι “...ο ίδιος ο άνθρωπος μου είχε πει ότι πρώτη φορά άκουσε παγκοσμίως να δίνουν 7 δις, τέτοιο ποσό χαρτοφυλακίου δηλαδή, μόνο σε μια εταιρεία, χωρίς προσφορές...”. Ήταν και ο ίδιος ξαφνιασμένος και στην συνέχεια του εξήγησε ότι ένιωθε τους εκτελεστικούς να κατεύθυναν προς το να ψηφισθεί μια τέτοια ανάθεση, γιατί μέχρι να ανατεθεί στην BRS να αποφασίσει εάν μια κοινοπραξία με πλατφόρμα διαχείρισης MEX ήταν ιδανική λύση, η τράπεζα είχε ήδη συνάψει δεσμευτική συμφωνία με την Altamira, έκαναν και due diligence, δημιούργησαν και προκαταρκτική πρόταση, κάτι το οποίο δεν είχε εγκριθεί. Με αυτά που είχαν γίνει, για να προχωρήσει η τράπεζα σε προσφορές, έπρεπε να δώσει και σε άλλες εταιρείες, 6 μήνες, για να μπορέσουν να δώσουν προσφορές. Με βάση αυτά ένιωθε ότι την κατεύθυναν, μεταφέροντας του ότι ήταν λίγο αλλόκοτη η όλη κατάσταση. Στην συνέχεια η κα. Σ. Πογιατζή ανέφερε ότι “*Συμφώνησε ο άνθρωπος και με ρώτησε επίσης εάν θεωρούσα ότι έπρεπε να το εξετάσει το θέμα και η Αστυνομία, αφού ήταν φανερά αλλόκοτη η όλη πράξη, αλλά του είχα πει ξεκάθαρα ότι εγώ δεν είχα οποιεσδήποτε αποδείξεις ή πληροφορίες για fraud, καθώς όταν εγώ έφυγα δεν είχαν καν καταλήξει σε συμφωνία ακόμα*”. Πρέπει να σημειωθεί, ότι η κα. Σ. Πογιατζή είχε καλεστεί στη συνάντηση παρόλο που είχε παραιτηθεί από τη τράπεζα.

Σε ένα άλλο σημείο ανέφερε ότι “...είναι θέμα διαδικασίας και πώς το διαχειριστήκαμε εμείς στη ΣΚΤ. Πάρα πολλά σημαντικό, δεν είμαι πεπεισμένη εγώ μέχρι σήμερα ότι η διαχείριση που έτυχε τούτη η συγκεκριμένη συμφωνία ήταν σωστή, λογική, δίκαια ή ακόμα και άμεμπτη. Δηλαδή είναι περίεργη συμφωνία, δεν θα το έκανε καμιά ιδιωτική εταιρεία αυτό το πράγμα πιστεύω...”

---

⁵⁵ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 17/10/2018

Ακόμα και η ΕΚΤ στους ελέγχους της διαπίστωσε αδιαφάνεια στην επιλογή της Altamira. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι είχε υπογραφεί Μνημόνιο μεταξύ της Altamira και της ΣΚΤ την 1/6/2016, πριν από την έγκριση του συμβουλίου με την διαδικασία επιλογής να μην ήταν διαφανής. Πρόσθεσε ότι, η συμφωνία διεξήχθη χωρίς δημόσια πρόσκληση υποβολής προσφορών και δεν αναζητήθηκε ανταγωνιστικότερη προσφορά.

Σύμφωνα με τον κ. Χαράλαμπο Χριστοδουλίδη (Μη εκτελεστικό και Ανεξάρτητο Μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ) μετά την παρουσίαση της BRS σχετικά με τις πλατφόρμες διαχείρισης ΜΕΧ, ένιωθε διχασμένος και δεν μπορούσε να πάρει απόφαση. Η αρχική του θέση ήταν ότι διαφώνησε με την BRS γιατί δεν του είχε αρέσει η παρουσίαση της BRS και το θεώρησε λίγο λειψό για τις επιλογές που είχαν δώσει γιατί φαινόταν ξεκάθαρα η Altamira ως one player, δηλαδή ξεχώριζε από τους άλλους.

Στη συγκεκριμένη συνεδρία λόγο του ότι ήταν διχασμένος, έβαλε τη διαφωνία του με την BRS και στις 11/1/2017, η ώρα 9:00, έστειλε e-mail στον γραμματέα της Επιτροπής αναφέροντας ότι θα πάει με την Altamira, παραθέτοντας τους λόγους, οι οποίοι ήταν ότι η Altamira είχε ήδη προεργαστεί και ανταλλάζονταν στοιχεία, ενώ από την άλλη ένιωθε άβολα να μην βγουν σε προσφορές⁵⁶. Συνέχισε, αναφέροντας ότι δύο ώρες μετά το e-mail, ανακοίνωσε η Ελληνική Τράπεζα συνεργασία με service provider. Μετά από αυτό είχε επικοινωνία με τον κ. Άδωνη Πηγασίου (Μη εκτελεστικό και Ανεξάρτητο Μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ) όπου εξέφρασαν και οι δυο τους προβληματισμούς τους.

Σύμφωνα με το κ. Ταουσιάνη οι λόγοι της παρότρυνσης της Εκτελεστικής Διεύθυνσης καταρρίφθηκαν όταν η Ελληνική Τράπεζα ανακοίνωσε την ίδρυση πλατφόρμας με την APS, που είχε ως αποτέλεσμα να χαθεί το first mover advantage, ενώ σε ένα χρόνο είχε συναντήσεις με πέραν των 30 servicers, διερωτώμενος πως η ΣΚΤ δεν κατάφερε να βρει άλλους αξιόλογους servicers.

Τα προαναφερόμενα συμμερίζονται τόσο ο κ. Πηγασίου όσο και η κα. Πογιατζή, η οποία υπερτονίζοντας τη σημασία μίας τέτοιας απόφασης που αφορούσε το 60% του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας, όταν το ΑΕΠ της χώρας ήταν €20 δις. Η κ. Πογιατζή χαρακτήρισε την απόφαση της Επιτροπείας ως εξαιρετικά επικίνδυνη, δεδομένου ότι δεν θα λαμβάνονταν οι καλύτεροι και πλέον συμφέροντες όροι συνεργασίας όταν η

---

⁵⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 30/8/2018

Altamira γνώριζε ότι η Τράπεζα δεν είχε άλλες επιλογές και πιεζόταν από τους επόπτες για τους συγκεκριμένους στόχους. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η αναφορά της κατά τη συνέντευξη της στις 17/10/2018 διερωτώμενη *“Με ποια βάση ήταν να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα της σύμπραξης και με ποια τεχνογνωσία; Και με ποια λογική θα δίνουμε ανάθεση €7 δις το χαρτοφυλάκιο σε μια εταιρεία, χωρίς προσφορές; Με ποια νομιμότητα μια κρατική τράπεζα η οποία στηρίχθηκε με €1,675 δις, θα ενεργούσε με τέτοια διαδικασία; Υπήρχε moral hazard, υπήρχε ηθικός κίνδυνος να πούμε το λιγότερο και επιχειρηματικός φυσικά. Καθαρά επιχειρηματικός κίνδυνος...”*

Περαιτέρω ο κ. Α. Πηγασίου με επιστολή του ημερ. 19/1/2017, στη βάση της εξέλιξης των γεγονότων με τη δημιουργία πλατφόρμας από την Ελληνική Τράπεζα, που κατέρριπτε ουσιαστικά τα επιχειρήματα που είχαν λεχθεί από τους κους Χατζηγιάννη και Κουρουνά ενώπιον της Επιτροπείας στις 28/12/2016, ζήτησε την επαναφορά της συζήτησης σχετικά με την απόφαση για την Altamira. Στην ίδια εισήγηση, στηρίζοντας τη θέση του κ. Πηγασίου, προέβηκε γραπτώς και ο κ. Χαράλαμπος Χριστοδουλίδης και έτσι αποφασίστηκε η επαναφορά του ζητήματος στην συνεδρία της Επιτροπείας την 1/2/2017.

Η επιστολή ημερ. 19/1/2017 του κ. Πηγασίου προς την Επιτροπεία παρουσιάζεται αυτούσια:

“Θέμα: Δημιουργία Εταιρείας ΜΕΔ

Ημερομηνία: 19/1/2017

Μέσα από τα δημοσιεύματα στον εγχώριο τύπο (ημερ. 12/1/2016) σχετικά με τη συμφωνία Ελληνικής Τράπεζας - APS Holdings για τη σύσταση εταιρείας διαχείρισης ΜΕΔ ανακύπτουν τα πιο κάτω σημαντικά σημεία:

- 1. Το χαρτοφυλάκιο της Ελληνικής είναι κοντά στα 2.5 δις.*
- 2. Η Εταιρεία APS είναι Τσέχικη εταιρεία - εμείς στη διαδικασία αξιολόγησης εταιρειών περιοριστήκαμε σε συγκεκριμένες χώρες που δεν συμπεριλάμβαναν την Τσεχία.*
- 3. Η διαδικασία της Ελληνικής Τράπεζας άρχισε το 2015 και υπήρξαν συναντήσεις με 30 εταιρείες που εξειδικεύονται στον τομέα των ΜΕΔ - Στελέχη της Τράπεζας επισκέφτηκαν πολλές χώρες του εξωτερικού και είδαν πρακτικά τις λύσεις που εφαρμόζονται στη διαχείριση ανάκτησης χρεών.*

4. Οι σύμβουλοι της Ελληνικής στη διαδικασία ήταν η ισπανική Alantra και η Clifford Chance.

5. Η APS Holdings επιλέγηκε μετά από ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών. Σύμφωνα με δηλώσεις της Προέδρου της Ελληνικής: “υπήρξε μια μακρά διαδικασία προκήρυξης προσφορών και είχαμε τεράστιο ενδιαφέρον. Εξεδήλωσαν ενδιαφέρον γύρω στις 40 τέτοιες εταιρείες διεθνούς εμβέλειας για να συμβληθούν μαζί μας”. Από διάφορες πληροφορίες και χωρίς να έχω επίσημη ενημέρωση, η Altamira ήταν μία εκ των ενδιαφερόμενων και υποψηφίων εταιρειών αλλά τελικά δεν επιλέχθηκε.

6. Η νέα εταιρεία θα τύχει της έγκρισης της Κεντρικής Τράπεζας, όπως και η κάθε πλατφόρμα που μπορεί να δημιουργηθεί στο μέλλον.

Αναγνωρίζω ότι κάποια στοιχεία που δημοσιεύονται από την Ελληνική Τράπεζα μπορεί να μην ανταποκρίνονται πλήρως στην πραγματικότητα και ότι πιθανόν να υπάρχουν και άλλα παρασκηνακά συμφέροντα που δεν μπορώ να γνωρίζω. Όμως, παρ' όλα αυτά, πιστεύω ότι ισχύουν τα πιο κάτω:

1. Η επιδίωξη μας να ενεργήσουμε με ταχείς ρυθμούς ώστε να εκμεταλλευτούμε το *first mover advantage* και να δημιουργήσουμε πρώτοι μια πλατφόρμα διαχείρισης ΜΕΔ είναι πλέον ανέφικτη. Αυτό σημαίνει ότι έχουν διαφοροποιηθεί τα δεδομένα βάσει των οποίων λάβαμε την αρχική μας απόφαση.

2. Η Ελληνική Τράπεζα, με ένα χαρτοφυλάκιο περίπου το 1/3 της αξίας του δικού μας, προχώρησε σε μια μακροσκελή διαδικασία προσελκύοντας το ενδιαφέρον δεκάδων ξένων εταιρειών.

3. Η διαδικασία της Ελληνικής κράτησε περισσότερο από ένα χρόνο.

Βάσει των πιο πάνω θέτω τους πιο κάτω προβληματισμούς:

- Με δεδομένο ότι (1) υπάρχει πλέον σε εθνικό επίπεδο εταιρεία διαχείρισης ΜΕΔ και (2) ότι αρχικά εμείς θεωρήσαμε θεμιτή την πρόσκληση άλλων τραπεζών στην πλατφόρμα που θα δημιουργούσαμε, αξίζει να εξετάσουμε το αντίστροφο σενάριο και να κάνουμε μια πρώτη κατατοπιστική επαφή ώστε να δούμε αν υπάρχει προοπτική συνεργασίας με την πλατφόρμα Ελληνικής-APS και αν οι όροι μιας τέτοιας συνεργασίας είναι συμφέροντες;

- Με ένα χαρτοφυλάκιο τριπλάσιας αξίας από την Ελληνική Τράπεζα, ως Συνεργατισμός νομιμοποιούμαστε να προχωρήσουμε με μια τόσο κλειστή διαδικασία;

Λόγω των πιο πάνω σημείων και του αυξημένου ενδιαφέροντος που επιδείχθηκε στο διαγωνισμό που εξήγγειλε η Ελληνική (κάτι που αναιρεί την εντύπωση που λανθασμένα μας δόθηκε ότι μόνο συγκεκριμένος αριθμός εταιρειών επρόκειτο να ενδιαφερθούν για τη διαχείριση ΜΕΔ στην Κύπρο), είμαι έντονα προβληματισμένος ως προς την αρχική απόφασή μας (την οποία είχα υπερψηφίσει) να πάμε σε απευθείας διαπραγμάτευση με συγκεκριμένη εταιρεία και θέτω το θέμα ξανά προς συζήτηση αφού δεν είμαι πλέον σε θέση να υποστηρίξω την αρχική απόφαση με βεβαιότητα.

Επίσης πιστεύω ότι βάσει της αναπόφευκτης σύγκρισης που θα γίνει μεταξύ Συνεργατισμού και Ελληνικής πάνω στο συγκεκριμένο θέμα της δημιουργίας πλατφόρμας Διαχείρισης ΜΕΔ, ο Οργανισμός μας αφήνεται εκτεθειμένος σε κριτική, από τα ΜΜΕ και όχι μόνο, με κίνδυνο να εμπλακούμε και πάλι σε μία ατέρμονη και ζημιογόνα διαδικασία, όπως αυτή που είχαμε βιώσει πριν λίγους μήνες. Αυτό το σενάριο είναι ακόμη πιο πιθανό δεδομένου ότι η Ελληνική (ιδιωτική εταιρεία) προχώρησε με διαγωνισμό ενώ ο Συνεργατισμός (κρατική εταιρεία) πήγε με απευθείας ανάθεση.

Τέλος, θα ήθελα να θέσω το ακόλουθο ερώτημα: αν τελικά προχωρήσουμε σε διαγωνισμό και με δεδομένη την προεργασία που έχει γίνει, θα μπορούσε ο διαγωνισμός αυτός να ολοκληρωθεί εντός ενός εύλογου χρονικού διαστήματος; Ποιο θα είναι το κόστος αυτής της διαδικασίας”

Λόγω της κρισιμότητας της απόφασης της Επιτροπείας που λήφθηκε στις 28/12/2016, και την συνεδρία της Επιτροπείας που θα πραγματοποιηθεί την 1/2/2017, ο κ. Ταουσιάνης στις 31/1/2017 απέστειλε e-mail στον Υπουργό Οικονομικών, κ. Χ. Γεωργιάδη, ζητώντας την παρέμβαση του. Συγκεκριμένα στο email αναφέρει “Στη τελευταία μας συνάντηση ανέφερες πως την τελική σου θέση θα διαμορφώσεις μετά από διαβούλευση με το Διονύση.

Την Τέταρτη (αύριο) έχουμε Επιτροπεία στην οποία θα τεθεί ξανά το θέμα. Λόγω της κρισιμότητας του θέματος και του γεγονότος ότι η Επιτροπεία είναι διχασμένη, η τελική έκβαση θα κριθεί από τη δίκη σου τοποθέτηση.

Φοβούμαι πως η υπόθεση εξελίσσεται με ένα άκρως επικίνδυνο τρόπο. Όταν δε διαβάζω στα Πρακτικά της Επιτροπής Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων ('ΜΕΧ'), που Μέλη της είναι οι υποστηρικτές της θέσης του Νικόλα για απ' ευθείας ανάθεση, ότι

- Το θέμα της Πλατφόρμας θα πρέπει να το χειρίζεται στο παρόν στάδιο η Επιτροπή ΜΕΧ και όχι η Ολομέλεια της Επιτροπείας
- Η Επιτροπή ΜΕΧ απεδεχθει εισήγηση του Νικόλα να πάνε όλοι μαζί στην Ισπανία ταξίδι στην Altamira.

Νιώθω την υποχρέωση, για ακόμη μια φορά, να κρούσω τον κώδωνα του κίνδυνου.

Τέλος, σημειώνω,

- Την πρόσκληση της Ελληνικής (απευθείας από την Ειρενα προς εμένα) για συνεργασία
- Την θέση της Κεντρικής Τράπεζας ότι επικροτούν συνεργασία μεταξύ των τραπεζών στην Κύπρο”.

Οι θέσεις σχετικά με αναφορές στα πρακτικά της Επιτροπής ΜΕΧ επιβεβαιώνονται στα πρακτικά της επιτροπής ΜΕΧ⁵⁷ ημερ. 23/1/2017.

Σε απαντητικό email ο Υπουργός Οικονομικών ανέφερε ότι, είχε διαβουλευτεί με τον κύριο Διονυσίου και είχε διαμορφώσει τις θέσεις ότι “Αποτελεί ευθύνη της Επιτροπείας να καταλήξει σε κάποια πρόταση σε σχέση με Πλατφόρμα. Όμως, λόγω της βαρύτητας του ζητήματος, τυχών εισήγηση θα πρέπει να τεθεί για έγκριση σε Γενική Συνέλευση. Το ΥΠΟΙΚ, ως μέτοχος, δεν είναι σε θέση να τοποθετηθεί εκ των προτέρων, θετικά ή αρνητικά, πριν τεθούν ενώπιον του όλα τα δεδομένα, στο πλαίσιο της ΓΣ. Τυχών εισήγηση θα πρέπει να συνοδεύεται από Fairness Opinion το οποίο θα πρέπει να εξασφαλιστεί από ανεξάρτητο οίκο εγνωσμένου κύρους. Έχω ζητήσει από τον Διονύση να μεταφέρει την πιο πάνω θέση στην Επιτροπεία αλλά το ίδιο μπορείς να πράξεις και εσύ.”

Παρόλα αυτά, κατά την συνέντευξη του ενώπιον της Επιτροπής ο Υπουργός Οικονομικών εξέφρασε την έκπληξη του αναφορικά με τη διαφωνία του κ. Ταουσιάνη για την Altamira. Συγκεκριμένα, ανέφερε “...Την Altamira ήταν και πάλι με κάποια έκπληξη που είδα αναφορές ότι υπήρχε διαφωνία...”. Επίσης ο κ. Ταουσιάνης ζήτησε και είχε κατ' ιδίαν συνάντηση με τη Διοικητή και τον κ. Γ. Δημητρίου της ΚΤΚ για να εκφράσει τόσο την αντίθεση και την ανησυχία του ζητώντας την παρέμβαση της ΚΤΚ,

---

⁵⁷ Πρακτικά Επιτροπής ΜΕΧ ημερ. 23/1/2017

πλην όμως η απάντηση που έλαβε ήταν ότι δεν μπορούσαν ή και δεν είχαν εξουσία να επέμβουν στη διαδικασία. Από πλευράς της η κα. Χ. Γιωρκάτζη κατά την συνέντευξη της ενώπιον της Επιτροπής, επιβεβαίωσε τη συνάντηση και επανέλαβε ότι η ΚΤΚ δεν είχε εξουσία να επέμβει στην διαδικασία επιλογής της Altamira, αφού δεν ενέπιπτε στις εποπτικές της αρμοδιότητες και ευθύνες.

Δυστυχώς όπως διαφάνηκε κατά τη συνεδρία της Επιτροπείας που πραγματοποιήθηκε την 1/2/2017 η πλειοψηφία του Συμβουλίου ήταν αρνητική. Ο κ. Πηγασίου ενώπιον μας, ανέφερε, ότι ήταν προφανής η κριτική, ο αρνητισμός και σε κάποιες περιπτώσεις υποτιμητική η αντιμετώπιση λόγω της συγκεκριμένης επιστολής του. Ένα από τα επιχειρήματα που τέθηκε ήταν ότι για να προχωρήσουν με ανοιχτό διαγωνισμό, έπρεπε να ληφθεί υπόψη ότι είχαν ήδη υπογράψει μη δεσμευτικό μνημόνιο συνεργασίας με την Altamira γεγονός που έθετε σε δυσμένεια τους υπόλοιπους συμμετέχοντες οι οποίοι δεν θα συναγωνίζονταν με ίσους όρους λόγω του συγκριτικού πλεονεκτήματος που είχε η Altamira από την πρόσβαση στα στοιχεία της Τράπεζας από το τον Ιούνιο του 2016, παρόλο που υπογράφηκε το μη δεσμευτικό μνημόνιο χωρίς την γνώση και έγκριση της Επιτροπείας. Ως εκ τούτου θα έπρεπε να δοθεί και στις υπόλοιπες εταιρείες το ίδιο χρονικό περιθώριο των έξι μηνών για να μπορούν όντως να συναγωνιστούν σε ίση βάση, γεγονός που θα προκαλούσε μεγάλη καθυστέρηση λόγω του χρόνου που θα απαιτείτο.

Περαιτέρω, ο κ. Πηγασίου με αναφορά και στην επιστολή του αναφέρθηκε και στο ενδεχόμενο εκμετάλλευσης της πλατφόρμας της Ελληνικής Τράπεζας ως εναλλακτική λύση - Plan B', σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις με την Altamira κατέληγαν σε αδιέξοδο, αλλά και για να ενδυναμωθεί η θέση ισχύς της Τράπεζας στη διαπραγμάτευση με την Altamira.

Η εισήγηση του αυτή ενισχύθηκε και από τον κ. Ταουσιάνη ο οποίος εισηγήθηκε να ετοιμαζόταν και να προωθείτο ένα Request for Information (RFI) το οποίο θα έτρεχε παράλληλα με τις διαπραγματεύσεις με την Altamira, για να βολιδοσκοπηθούν και άλλες τρεις εταιρείες που είχε υποδείξει η BlackRock, ώστε να υπάρχει εναλλακτική λύση σε περίπτωση που η κατάληξη με την Altamira ήταν αρνητική. Με αυτή την εισήγηση ταυτίστηκε και ο κ. Χριστοδουλίδης αφού κατά τον ίδιο μέσω αυτής της διαδικασίας θα ξεκαθάριζε και το πεδίο ενδιαφέροντος από άλλους Servicers.

Ούτε και αυτές οι εισηγήσεις βρήκαν ανταπόκριση από την πλειοψηφία της Επιτροπής η οποία επικαλείτο την αναγκαιότητα του να παρθούν αποφάσεις για τη διαχείριση των ΜΕΧ μέσα σε στενά χρονικά πλαίσια.

Κατά τη συνέντευξη του κ. Χατζηγιάννη επί του προκειμένου η απάντηση του ήταν: *“Όσον αφορά τώρα το θέμα αυτό που έθεσε ο κύριος Ταουσιάνης, δεν γνωρίζω. Εκεί βασικά, τώρα που το σκέφτομαι, τώρα κάτι θυμάμαι, δεν γνωρίζω κατά πόσο θα ήταν εφικτό η Altamira να διαπραγματεύεται μαζί σου και να βγαίνεις προσφορές. Νομίζω ότι γενικά όσον αφορά το διεθνές τραπεζικό επιχειρηματικό δρώμενο, αυτό δεν συμβαίνει..”,* ενώ παράλληλα έθεσε ως θέμα την πίεση χρόνου σε σχέση με τα ΜΕΧ.

13.2 Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 14 Ιουνίου 2017

Στη συζήτηση του θέματος συμμετείχε και ο κ. Γ. Σταυρινίδης (Διευθυντής Στρατηγικής & Ανασχηματισμού της ΣΚΤ), η κα. Ν. Ράλλη (Business Analyst στην Διεύθυνση Στρατηγικής & Ανασχηματισμού της ΣΚΤ) και η κα. Χ. Χριστοφίδου (Γραφείο Προέδρου). Ο Πρόεδρος ενημέρωσε την ολομέλεια ότι είναι μια πολύ σημαντική συνεδρίαση η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο της συνεχούς αξιολόγησης και αναθεώρησης της στρατηγικής της Τράπεζας. Μεταξύ άλλων στην συνεδρία, σχετικά με τη διαδικασία αξιολόγησης της δημιουργίας πλατφόρμας ο κ. Πηγασίου ενημέρωσε ότι στη διάρκεια της συνάντησης του με εκπροσώπους της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας, του έγινε ειδική αναφορά για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε, η οποία κατά την άποψη τους έπρεπε να περιλαμβάνει και άλλες επιλογές για συνεργασίες με Ευρωπαϊκούς οίκους που εξειδικεύονται στο θέμα διαχείρισης ΜΕΧ. Ο κ. Πηγασίου, σημειώνοντας τους ενδοιασμούς που ανέφερε στην συνεδρίαση 1/2/2017, ανέφερε ότι εξέφρασε στη Μεικτή Εποπτική Ομάδα την θέση ότι υπό την πίεση χρόνου και της ανάγκης αύξησης του ρυθμού των αναδιαρθρώσεων, αποφασίστηκε από την Επιτροπεία να ακολουθηθεί η συγκεκριμένη διαδικασία, η οποία περιλάμβανε την αξιολόγηση της πρότασης από εξωτερικό σύμβουλο, τη λήψη fairness opinion από ανεξάρτητο οίκο και την θέση για ανάπτυξη εναλλακτικού σχεδίου. Η συγκεκριμένη άποψη, παρά την πίεση χρόνου και την προοπτική που δημιουργείται για την Τράπεζα, δεν έδειξε να τροποποιεί την άποψη των εκπροσώπων της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας.

Ακολούθησε συζήτηση στην οποία ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι η εξωτερική διαχείριση ΜΕΧ, με την δημιουργία πλατφόρμας, προκρίνεται θετικά από στρατηγικής

άποψης. Παρόλα αυτά για τη διαμόρφωση της τελικής εισήγησης χρειάζεται να υπάρχει επαρκής τεκμηρίωση που να υποστηρίζει την πρόταση για την δημιουργία κοινοπραξίας (έργο Compass Workstream II). Σε ερώτημα μέλους, ο Γενικός Διευθυντής επιβεβαίωσε ότι η τελική εισήγηση θα περιλαμβάνει ολιστική ανάλυση κόστους/οφέλους, τον χρόνο υλοποίησης κλπ. Ακολούθησε συζήτηση για το θέμα της ετοιμασίας του Fairness Opinion στη διάρκεια της οποίας ο Γενικός Διευθυντής εισηγήθηκε να ληφθεί μόλις υπάρχει θετική σύσταση από την Εκτελεστική Επιτροπή.

Μεταξύ άλλων, η Επιτροπεία ενέκρινε την εισήγηση του Γενικού Διευθυντή και εξουσιοδότησε την Εκτελεστική Επιτροπή να προχωρήσει, σε περίπτωση θετικής απόφασης της για την δημιουργία κοινοπραξίας, με την διαδικασία ανάθεσης fairness opinion, σε μια εκ των δύο υποψήφιων επενδυτικών τραπεζών. Στόχος της απόφασης είναι να προχωρήσει ταχύτερα η αξιολόγηση της κοινοπραξίας από την Επιτροπεία και ακολούθως από έκτακτη Γενική Συνέλευση.

Η Επιτροπεία επίσης ενέκρινε την σύγκληση Ετήσιας Γενικής Συνέλευσης και Ειδικής Γενικής Συνέλευσης στις 26/6/2017.

13.3 Πρόταση Altamira και παρουσίαση Blackrock Solutions

Ο κ. Π. Μπουχώρης ενώπιον μας ανέφερε ότι η BRS ενημερώθηκε για την συνέχιση στη δεύτερη φάση του έργου Compass, που αφορούσε το κτίσιμο ενός δεκαετούς υπολογιστικού μοντέλου και συνδρομή στη αρμόδια μονάδα της τράπεζας για τη διαχείριση των MEX στο να κάνει τις σχετικές αναλύσεις. Σημείωσε ότι στη δεύτερη φάση του έργου Compass, που ολοκληρώθηκε περίπου τον Μάρτιο του 2017 το σενάριο στο οποίο συναίνεσαν τα δύο μέρη να δουλεύουν, ήταν αρκετά καλύτερο από το πρώτο. Ακολούθως η τράπεζα συνέχισε ανεξάρτητα να διαπραγματεύεται και να αλλάζει τις παραδοχές.

Με βάση το υπολογιστικό μοντέλο που τους παρέδωσε η BRS, ζητήθηκε τον Ιούνιο ένα update της παρουσίασης όπως και της ανάλυσης που είχε γίνει τον Μάρτη, με βάση το μέχρι τότε επιχειρησιακό σχέδιο που είχε η τράπεζα διαπραγματευτεί με την Altamira. Το επιχειρησιακό σχέδιο αυτό διέφερε σε διάφορα στοιχεία, ένα από αυτά ήταν ο τρόπος υπολογισμού των προμηθειών (fees), δηλαδή τι θα πλήρωνε η

τράπεζα στην κοινοπραξία ή στην Altamira. Έγινε αυτή η επικαιροποίηση (update) και παρουσιάστηκαν στην Επιτροπεία τα τελικά παραδοτέα του Compass⁵⁸.

13.4 Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας 28 Ιουνίου 2017

Πριν την έναρξη της συζήτησης του θέματος ο Πρόεδρος εξέφρασε τη θέση ότι λόγω της σοβαρότητας του θέματος ήταν καλύτερα να γίνει ονομαστική καταγραφή των τοποθετήσεων εφαρμόζοντας την αρχή της πρωτολογίας και της δευτερολογίας.

Στην εν λόγω συνεδρία ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι σε συνέχεια της παρουσίασης 22/12/2016, η οποία κατέληξε στην απόφαση για να προχωρήσει σε περαιτέρω ανάλυση και επεξεργασία η δημιουργία πλατφόρμας η οποία αφορούσε κυρίως την μοντελοποίηση, τον καθορισμό των οικονομικών επιπτώσεων και την αξιολόγηση σε υψηλό επίπεδο των προτεινόμενων όρων συνεργασίας. Ακολούθησε αναφορά στο δεκαετές μοντέλο 2017-2026 και στις σημαντικότερες διαφοροποιήσεις:

1. Υπήρχε σημαντική πρόοδος ως προς την μείωση των ΜΕΧ, αλλαγή η οποία προερχόταν κυρίως από διευθέτηση υποθέσεων με την ανταλλαγή χρέους έναντι περιουσιακών στοιχείων (Debt To Asset Swap) και την πώληση αποκτηθέντων ακινήτων.
2. Διαφορετική δομή κόστους η οποία προνοούσε την πληρωμή success fees μόνο εκεί όπου υπήρχε σημαντικά καλύτερη απόδοση από το ARIADNE II Optimistic, δημιουργώντας το ειδικό σενάριο Compass Break Even, με τον θετικό οικονομικό αντίκτυπο στην Τράπεζα (Net Economic Impact) να ανερχόταν στα €563 εκ.
3. Οι όροι συνεργασίας ήταν μεν συνήθεις αλλά λόγω της σημαντικής έκτασης, η οποία κάλυπτε πέραν του 50% του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας, θα χρειαζόταν υποστήριξη από εξειδικευμένους νομικούς συμβούλους.

Σχετικά με την ποιότητα της εταιρείας Altamira, ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι επρόκειτο για ένα μεγάλο service ο οποίος ήταν σχετικός με τα προβλήματα της Τράπεζας και του οποίου το μοντέλο λειτουργίας και η τεχνογνωσία αλλά και οι εμπειρίες ήταν συμβατά με αυτά της Τράπεζας και με τις προκλήσεις που είχε να αντιμετωπίσει η Τράπεζα.

Ακολούθησε αναφορά στα 4 διαφορετικά σενάρια:

---

⁵⁸ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 2/11/2018

- Ariadne Optimistic - Ο κ. Μπουχώρης σημείωσε ότι είχε θεωρηθεί εξαρχής φιλόδοξο με βάση τη λειτουργία της Τράπεζας, ενώ σε ερώτημα μέλους ανέφερε ότι οι λόγοι σχετίζονται κυρίως με τους περιορισμούς που είχε ένα τραπεζικό ίδρυμα να προτείνει και να εφαρμόσει δραστικές λύσεις όπως διαγραφές και κούρεμα δανείων, πωλήσεις ακινήτων, αύξηση αποδοτικότητας, εργοδότησης, ευελιξίας κλπ.
- Compass High Performance - Πρόκειται για την πρόταση της Altamira και το δεκαετές επιχειρηματικό πλάνο της πλατφόρμας (Joint Venture Business Plan), το οποίο αντικατόπτριζε τους στόχους από το αναθεωρημένο NPE Business Plan 2018-2022 της Τράπεζας, το οποίο τίθετο εκείνη την ημέρα ενώπιον της Επιτροπείας.
- Compass Break Even - Ήταν το βασικό σενάριο λειτουργίας της κοινοπραξίας. Σε ερώτημα μέλους για τη βασική του διαφορά από το High Performance ελέχθη ότι η διαφορά δεν είχε επίδραση στο λογαριασμό κερδών και ζημιών (P&L Neutral).
- Ariadne Base - Πρόκειται για το σενάριο το οποίο ήταν με βάση τη λειτουργία της Τράπεζας μέχρι το 2016.

Ακολούθησε αναφορά στα αποτελέσματα ανά πενταετία:

- 1η Πενταετία - Ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι με βάση τη σύγκριση των σεναρίων υπήρχε μια ποσοστιαία μείωση του 24% με βάση το σχέδιο που είχε υποβληθεί στον SSM, και αντιστοίχως 48% μείωση με το Compass High Performance, η οποία περιόριζε τις μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις το 2021 στο 40.6% (€3,2 δις).
- 2η Πενταετία - Υπήρχε περαιτέρω μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, κατά 71% μέχρι το 2026 (€5,2 δις).

Σε ερώτημα μέλους για την πηγή της μείωσης ο κ. Π. Μπουχώρης ανέφερε ότι προερχόταν από ένα συνδυασμό παραγόντων όπως τις νέες χορηγήσεις, αναδιρθρώσεις και ανταλλαγής χρέους έναντι περιουσιακών στοιχείων.

Σε ερώτημα μέλους για τις τιμές ακινήτων ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι το επιχειρηματικό σχέδιο ήταν συντηρητικό και οι αριθμοί περιλάμβαναν σταθερές τιμές (flat prices) για όλη τη διάρκεια του δεκαετούς πλάνου. Αυτό ήταν πολύ συντηρητικό

καθώς οι επίσημες παραδοχές (π.χ. της Κεντρικής Τράπεζας) υιοθετούσαν ανοδικές τιμές ακινήτων.

Σε ερώτημα του Προέδρου για το ύψος των διαγραφών και τις διαφορές μεταξύ των σεναρίων, ο κ. Μπουχώρης σημείωσε ότι γινόταν σημαντική χρήση της ανταλλαγής χρέους έναντι περιουσιακών στοιχείων (Debt To Asset Swap - DTAs) και των πωλήσεων ακινήτων.

Σε ερώτημα μέλους για τις προϋποθέσεις που έπρεπε να υφίστανται για να λειτουργήσει το μοντέλο και να επιβεβαιωθούν οι παραδοχές, ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι έπρεπε να υπάρχουν δεξιότητες ανάληψης κινδύνων (underwriting skills), υποδομή για τη διάθεση των ακινήτων, αξιολόγηση, επαναπροσδιορισμός της χρήσης και πώληση των ακινήτων. Ο υποψήφιος συνεργάτης κατείχε με βάση τις εμπειρίες του αυτή την τεχνογνωσία.

Ο κ. Χατζηνικόλας ανέφερε στη συνέχεια ότι οι παραδοχές του ARIADNE II Optimistic λάμβαναν υπόψη βελτίωση του υφιστάμενου τρόπου λειτουργίας, κάτι που δεν έγινε αποδεκτό από τις εποπτικές αρχές, ενώ το Compass High Performance ήταν σημαντικά βελτιωμένο, προφανώς με την αξιοποίηση ενός διαφορετικού μίγματος επιλογών. Σε ερώτημα για το αν θα μπορούσε ο οργανισμός να αξιοποιήσει το μίγμα λύσεων για να φτάσει το επιθυμητό επίπεδο, καλύπτοντας το χάσμα μεταξύ ARIADNE II Optimistic και Compass High Performance, χωρίς χρήση συμβούλων, ο Γενικός Διευθυντής απάντησε ότι διαφάνηκε και ήταν ορατό πως υπάρχει μεγάλο χάσμα δεξιοτήτων, συστημάτων και εργαλείων, καθώς και του πλαισίου ευελιξίας και capacity, τα οποία θα κάλυπτε ο συνεργάτης.

Σε ερώτημα του Προέδρου κ. Ταουσιάνη και του κ. Π. Πούρου για το αν μπορούσε η BRS να επιβεβαιώσει την δυνατότητα επαλήθευσης του σεναρίου, ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι επρόκειτο για μια από τις μεγαλύτερες πλατφόρμες διαχείρισης MEX, η αξιολόγηση των υποθέσεων είχαν γίνει με βάση βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, αλλά η υλοποίηση θα έπρεπε να επιβεβαιωθεί στην πορεία.

Ο Αντιπρόεδρος, κ. Λάμπρος Πιερή εξέφρασε την άποψη ότι η Επιτροπεία έπρεπε να επιβεβαιώσει ότι οι στόχοι ήταν ρεαλιστικοί και εντός του πλαισίου της λογικής, των δυνατοτήτων και της στρατηγικής της Τράπεζας. Επι της συγκεκριμένης τοποθέτησης ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι τα μαθηματικά μοντέλα και παράμετροι ετοιμάστηκαν από την ΑΔΔΜΕΧ, αξιολογήθηκαν από την Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων και στη

συνέχεια από τον προτεινόμενο συνεργάτη. Πρόσθεσε ότι το τελικό πλάνο που υποβλήθηκε στην Επιτροπεία έτυχε επιπλέον επεξεργασίας από την BRS η οποία γνώριζε καλά τις δυνατότητες της Τράπεζας ειδικά στον επηρεαζόμενο τομέα της διαχείρισης MEX.

Σε ερώτημα του κ. Χριστοδουλίδη για το αν είχε ληφθεί υπόψη το ότι η Τράπεζα θα διαχειριζόταν και δάνεια άλλων τραπεζών, ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι είχε ενσωματωθεί στο μοντέλο η διαχείριση περίπου €1,1 δις μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων από άλλες τράπεζες, το οποίο θα είχε θετικό οικονομικό αντίκτυπο €22 εκ. Πρόσθεσε ότι δεν είχε συμπεριληφθεί ένα χαρτοφυλάκιο €280 εκ. τα οποία, με βάση το σενάριο, δεν θα προλάβαινε η τράπεζα να διαχειριστεί στη διάρκεια της δεκαετίας που επεκτείνεται το πλάνο.

Σε ερώτημα του κ. Κίττου για τους κίνδυνους που σχετίζοντο με την υλοποίηση (execution risk) του δεκαετούς πλάνου ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι η δομή των εξόδων και των χρεώσεων (fee structure) ήταν ισορροπημένη και η επί της αρχής δομή της συμφωνίας θα επέτρεπε στην Τράπεζα να αποδεσμευτεί από αυτή σε περίπτωση που δεν επιτυγχάνοντο οι στόχοι.

Σε ερώτημα του Προέδρου για το αν ο οργανισμός θα έπρεπε να βλέπει το βασικό σενάριο της κοινοπραξίας αντί του Compass High Performance, διευκρινίστηκε ότι είχε αναπτυχθεί το Compass High Performance για το οποίο η Τράπεζα θα κατέβαλλε χρεώσεις μόνο όπου επιβεβαιωνόταν η απόδοση.

Σε ερώτημα του κ. Πηγασίου σχετικά με το πλαίσιο συνεργασίας, οι εκπρόσωποι της BRS ανέφεραν ότι είχαν δοθεί οι βασικές παράμετροι της συμφωνίας (Service Level Agreement & Shareholders Agreement) οι οποίες έπρεπε να τύχουν ειδικής επεξεργασίας επί των λεπτομερειών από νομικής άποψης μαζί με τις βασικές αρχές εταιρικής διακυβέρνησης.

Σε ερώτημα του Προέδρου σχετικά με τους στόχους, ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι έχουν υποβληθεί βασικοί δείκτες απόδοσης σημειώνοντας ότι πρέπει να είναι ξεκάθαρο το τι γίνεται αν δεν επιτευχθούν οι στόχοι.

Σε ερώτημα του κ. Πούρου σχετικά με τους κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι θα έπρεπε να δοκιμαστούν στην υλοποίηση τονίζοντας ότι οι παραδοχές και το όλο πλαίσιο λειτουργίας της κοινοπραξίας αξιολογήθηκε με βάση διεθνείς πρακτικές.

Ο κ. Μπουχώρης ανέφερε στη συνέχεια τους στρατηγικούς προβληματισμούς που κατά την άποψη του έπρεπε να αξιολογήσει η Επιτροπή:

- Υπήρχε εποπτική πίεση για μείωση του επιπέδου των MEX.
- Μέσω της κοινοπραξίας η Τράπεζα θα αποκτούσε μια σημαντική τεχνογνωσία και δεξιότητες που δεν κατείχε αυτή και η Κύπρος.
- Σχετικά με τον ανταγωνισμό ανέφερε ότι η Ελληνική Τράπεζα ακολούθησε παρόμοια προσέγγιση ενώ η Τράπεζα Κύπρου ακολούθησε ένα εντελώς διαφορετικό μοντέλο με τη χρήση εξωτερικών συμβούλων. Πρόσθεσε ότι στην Ελλάδα αυξανόταν ο αριθμός των servicing platforms με τις τράπεζες να είχαν προχωρήσει σε ανάλογες κινήσεις.
- Η πλατφόρμα θα είχε θετική συνεισφορά στο Equity Story.
- Θα προέκυπταν ευκαιρίες για αξιοποίηση του χαρτοφυλακίου άλλων τραπεζών.
- Σχετικά με τις μελλοντικές ενέργειες ανέφερε ότι θα έμπαινε η βάση για πιο αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων (securitization, disposal of NPEs).

Σε ερώτημα του Προέδρου για τις επιλογές της Τράπεζας αν δεν προχωρούσε το συγκεκριμένο σενάριο της δημιουργίας πλατφόρμας ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι θα έπρεπε να γίνει σημαντική προσπάθεια για πώληση δανείων και εκποιήσεις, ειδικά λαμβάνοντας υπόψη τη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου και να επιδιωχθεί απόκτηση πρόσβασης σε κάποια πλατφόρμα. Παράλληλα θα έπρεπε να αξιολογηθούν οι εσωτερικές ικανότητες για να πετύχει η Τράπεζα τα όσα μπορούσε να προσφέρει η κοινοπραξία και να αποκτούσε πρόσβαση σε διεθνείς αγοραστές.

Σε ερώτημα του κ. Χατζηνικόλα επιβεβαιώθηκε ότι ο ρυθμός των εκποιήσεων σχετιζόταν με τα DTAs ενώ σε ερώτημα του κ. Κίττου επιβεβαιώθηκε ότι στο συνολικό κόστος περιλαμβάνετο και η απόδοση (success fees).

Σε ερώτημα του κ. Χριστοδουλίδη για το αν θα κατέθετε κεφάλαια η ALTAMIRA ο κ. Μπουχώρης απάντησε αρνητικά, ενώ σε ερώτημα του κ. Έλληνα ο κ. Μπουχώρης ανέφερε ότι με βάση τη διεθνή πρακτική μπορούσαν να γίνουν και τα δύο (συμμετοχή με ή χωρίς κεφάλαια) τονίζοντας ότι η καταβολή κεφαλαίων ενδέχεται να τροποποιήσει την όλη δομή. Σημείωσε όμως πως συνήθως η καταβολή κεφαλαίων γινόταν με ψηλότερη αναμενόμενη απόδοση (IRR), το οποίο αύξανε το κόστος λειτουργίας.

Ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι ως Εκτελεστική Επιτροπή έγινε μεγάλος αριθμός συναντήσεων και αξιολόγηση από στρατηγικής πλευράς, ακολούθησε οικονομική ανάλυση, επιβεβαιώθηκε η διαφορά/βελτίωση και ο καθορισμός της περιμέτρου συνεργασίας, λειτουργίας και το εύρος του έργου. Η Εκτελεστική Επιτροπή υιοθέτησε τις παραδοχές του έργου Compass στο σύνολο και πρότεινε ομόφωνα στην Επιτροπεία την έναρξη του έργου.

Ανέφερε ότι είχε προχωρήσει και η διαμόρφωση του επιχειρηματικού πλάνου (Ατζέντα 2022) με βάση τα αποτελέσματα του ριζικά αναθεωρημένου στρατηγικού σχεδίου διαχείρισης MEX με στόχους τη βελτίωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου και τον περιορισμό της εξάρτησης των εισοδημάτων από τις MEX.

Ολοκλήρωσε την τοποθέτηση του τονίζοντας ότι ήταν ένα μεγάλο εγχείρημα το οποίο οδηγεί στη δημιουργία ενός εντελώς νέου μοντέλου λειτουργίας και σε ριζικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα.

Ο κ. Έλληνας ζήτησε ενημέρωση για την αξιολόγηση των κινδύνων:

Η κα. Αγαθοκλέους σημείωσε ότι σε σχέση με την εργασία που έγινε, αυτή περιλάμβανε τους κίνδυνους που σχετίζοντο με την κοινοπραξία και όχι το νέο επιχειρηματικό πλάνο το οποίο θα αξιολογείτο με βάση το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων της Τράπεζας, παράλληλα με την ενδεχόμενη αλλαγή του προφίλ κινδύνων.

Σε ότι αφορά την αναθεωρημένη στρατηγική διαχείρισης MEX, σημείωσε ότι επικεντρώνετο σε πιο άμεσες λύσεις μείωσης του ύψους των MEX, η οποία βασίζετο σε αριθμό παραδοχών και διαφοροποιούσε μερικώς το προφίλ κινδύνων.

Σε ότι αφορά την πλατφόρμα σημείωσε ότι υπήρχε ανάγκη βελτιστοποίησης της διαχείρισης των MEX. Ανέφερε ότι είχαν γίνει κάποιες εισηγήσεις για τη δομή των χρεώσεων και την επιβολή προστίμου σε περίπτωση που δεν επιτυγχάνονταν οι στόχοι, κάτι που θα αναδείκνυε την ανάγκη να παρακολουθείται στενά η απόδοση.

Πρόσθεσε ότι υπήρχαν επιφυλάξεις και κάποιοι κίνδυνοι σχετικά με την διαχείριση του προσωπικού που θα αποσπαζόταν στην πλατφόρμα, ενώ προέκυπτε ανάγκη εφαρμογής δικλίδων ελέγχου για τη διασφάλιση διαφόρων κινδύνων όπως για παράδειγμα επιδίωξη επίτευξης βραχυπρόθεσμων στόχων έναντι μπόνους.

Σε ερώτημα του κ. Πηγασίου, η κα. Αγαθοκλέους ανέφερε ότι έπρεπε να διασφαλιστεί ότι θα συνεχιζόταν η εξυπηρέτηση των δανείων από τα μέλη της κοινοπραξίας ακόμη και σε περίπτωση τερματισμού της συμφωνίας.

Ανέφερε ως θετικό την ανάθεση σε κάποιο τρίτο της διαχείρισης των ακινήτων, αφού περιόριζε τον κίνδυνο για την ανάληψη κινδύνων (speculation) από την Τράπεζα από οφέλη που τυχόν θα προέκυπταν για παράδειγμα από τη διατήρηση ακινήτων εν αναμονή της πιθανής αύξησης των τιμών ακινήτων.

Σε ερώτημα του κ. Χατζηνικόλα για τον αντίκτυπο στα κεφάλαια λόγω των αυξημένων δαπανών αλλά και της μείωσης στα ΜΕΧ, η κα. Αγαθοκλέους ανέφερε ότι αν και δεν αναμένετο να επηρεάσουν σημαντικά τα κεφάλαια, παρόλα αυτά έπρεπε να γίνουν διάφορες πρόσθετες ενέργειες όπως τα stress tests στη βάση των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου της επάρκειας κεφαλαίων και ρευστότητας (ICAAP & ILAAP).

Ο κ. Πηγασίου ζήτησε ενημέρωση για το αν το πρόσθετο κόστος το οποίο ανέρχεται στα περίπου €226 εκ., διατίθεται εσωτερικά, θα μπορούσαν να επιτευχθούν τα ίδια αποτελέσματα, αξιοποιώντας εξειδικευμένους συμβούλους.

Έκανε ως παράδειγμα αναφορά στην επιστολή που απέστειλε πρόσφατα ο οίκος Ernst & Young για τις υπηρεσίες που μπορούσε να προσφέρει για να υποστηρίξει τη βελτίωση της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων.

Ο Γενικός Διευθυντής έκανε αναφορά στα πρακτικά της Εκτελεστικής Επιτροπής στα οποία καταγράφετο ως θέση ότι η Τράπεζα σε εκείνη τη φάση, και μετά από ρεκόρ αναδιαρθρώσεων (€2,5 δις αναδιαρθρώσεις τους τελευταίους 28 μήνες) καλύπτοντας τους εποπτικούς αλλά και εσωτερικούς στόχους, χρειαζόταν εξωτερική βοήθεια και εξειδικευμένη εμπειρία για να πετύχει τους στόχους που σχετίζοντο με τη δραστική μείωση των ΜΕΧ, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα χρόνο.

Είχαν επιτευχθεί μεν οι στόχοι των αναδιαρθρώσεων αλλά όχι η μείωση των ΜΕΧ όπως απαιτείτο, κάτι για το οποίο οι εποπτικές αρχές πίεζαν πλέον ασφυκτικά. Ολοκλήρωσε την τοποθέτηση του σημειώνοντας ότι θεωρείτο σημαντικό να δημιουργηθεί συνεργασία με έναν εξειδικευμένο οίκο για όλους τους λόγους που αναφέρθηκαν στην ανάλυση του έργου Compass.

Ο κ. Χατζηνικόλας ζήτησε τη θέση των εκτελεστικών που παρίσταντο για την κοινοπραξία που θα δημιουργείτο.

Η κα. Αγαθοκλέους ανέφερε ότι έπρεπε να δημιουργηθεί μια κοινοπραξία που να επέτρεπε την επίτευξη στόχων και παράλληλα να υπήρχε απαραίτητα η υποδομή και οι μηχανισμοί παρακολούθησης της απόδοσης της πλατφόρμας, της λειτουργίας και της ποιότητας των λύσεων.

Ο Γενικός Διευθυντής αναφέρθηκε στις Ευρωπαϊκές πρακτικές και τις τάσεις που είχαν διαμορφωθεί για τη διαχείριση των ΜΕΧ και στις δυνατότητες που πρόσφερε μία τέτοια συνεργασία.

Σε ερώτημα του κ. Πούρου για τις ενέργειες που απαιτούντο για τη διαχείριση του τομέα των ακινήτων, ο κ. Φιλιππίδης ανέφερε ότι θα απαιτηθεί να γίνει τοπική προσαρμογή συστημάτων και διαδικασιών και ανάπτυξη δεξιοτήτων, ενώ πέραν της εμπειρίας η Τράπεζα θα αποκτάτο και πρόσβαση στο δίκτυο της εταιρείας.

Σε ερώτημα του Αντιπροέδρου και του κ. Χριστοδουλίδη, ο κ. Φιλιππίδης επιβεβαίωσε ότι είχε ληφθεί υπόψη η ποιότητα του χαρτοφυλακίου κατά την ετοιμασία του μοντέλου τόσο από την BRS όσο και από τον προτεινόμενο συνεργάτη. Ο κ. Φιλιππίδης εξέφρασε επίσης την άποψη ότι ήταν εφικτοί οι στόχοι που είχαν τεθεί.

Σε ερώτημα του κ. Έλληνα και του κ. Πούρου, ο κ. Φιλιππίδης επιβεβαίωσε ότι πέραν του χαρτοφυλακίου αξιολογήθηκαν από την Altamira και οι εξασφαλίσεις έτσι ώστε να επιβεβαιώνονται οι παραδοχές του σεναρίου. Πρόσθεσε ότι σε συνεργασία με τον προτεινόμενο συνεργάτη ενδέχεται να επιδιωχθούν πιο επιθετικές λύσεις εκεί όπου απαιτείτο.

Σε ερώτημα του Αντιπροέδρου, ο Γενικός Διευθυντής επιβεβαίωσε ότι ο προτεινόμενος συνεργάτης είχε λάβει υπόψη όλες τις παραδοχές και τους κινδύνους του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας και ήταν ρεαλιστικοί οι στόχοι που είχαν τεθεί.

Σε ερώτημα του κ. Κίττου για το προσωπικό της Τράπεζας που θα μεταφερόταν στην κοινοπραξία, ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι ενδέχεται μέρος του προσωπικού να χρειαζόταν ενίσχυση για βελτίωση της απόδοσης και διαφοροποίηση της ανταμοιβής με κίνητρα. Πρόσθεσε ότι ήταν δοκιμασμένες πρακτικές και η διαχείριση του προσωπικού που θα επέλεγε να μεταφερθεί θα γινόταν από την κοινοπραξία, με δυνατότητα επιστροφής. Το προσωπικό που θα παρέμενε στην Τράπεζα θα υποστήριζαν επιχειρησιακά τη πλατφόρμα αλλά διοικητικά θα ανήκαν στη Τράπεζα.

Σε ερώτημα του κ. Πηγασίου για το τι θα γινόταν με τη λήξη της κοινοπραξίας, ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι θα συνεχιζόταν η διαχείριση ανάλογα με την εξέλιξη της

απόδοσης και της επίτευξης των στόχων. Σημείωσε ότι ήταν μέσα στις παραμέτρους που θα συμφωνούσαν κατά την ολοκλήρωση της συμφωνίας.

Σε ερώτημα του κ. Χατζηνικόλα, η κα. Αγαθοκλέους εξέφρασε την άποψη ότι υπήρχε κίνδυνος να μην μπορέσει το προσωπικό να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις και να αναγκαστεί η Τράπεζα να επιδιώξει την μίσθωση υπηρεσιών ή πρόσληψη νέου προσωπικού.

Στο συγκεκριμένο σημείο ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι θα έπρεπε να προσαρμοστούν όλοι στα νέα δεδομένα.

Σε ερώτημα του Προέδρου για το τι θα ήταν ο αντίκτυπος για την Altamira σε περίπτωση που δεν λειτουργούσε η κοινοπραξία, κάτι που θα ήταν όμως καταστροφικό για την Τράπεζα, η κα. Αγαθοκλέους ανέφερε ότι εκτός από το opportunity cost δεν υπήρχε άλλο κόστος εξού και έγινε εισήγηση όπου σε περίπτωση εξ “υπαιτιότητας της κοινοπραξίας δεν επιτευχθούν οι στόχοι θα υπήρχε πρόστιμο για την κοινοπραξία.

Σε ερώτημα του Προέδρου για το αν θα μπορούσαν να επιτευχθούν οι στόχοι αν είχε πιο μεγάλο και εξειδικευμένο τμήμα π.χ. ο κ. Φιλιππίδης, η Διεύθυνση του οποίου είχε προφανώς μεγάλο ρόλο να παίξει, ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι υποθετικά ναι, αλλά με τις δεσμεύσεις που είχε η Τράπεζα δεν μπορούσαν να μισθωθούν εξωτερικοί συνεργάτες, να προσληφθεί εξειδικευμένο προσωπικό, να δοθούν κίνητρα κλπ. Πρόσθεσε ότι η επικέντρωση σε ένα από τους τέσσερις πυλώνες του σχεδίου Compass ήταν απαγορευτική στην κατάληξη συμπεράσματος αφού δεν ήταν εφικτό να αξιολογηθεί ένας πυλώνας από μόνος του. Επιπλέον δεν θα είχε την ευκαιρία η Τράπεζα να αντλήσει εμπειρίες από τη στρατηγική συνεργασία. Σε ερώτημα του κ. Πηγασιού για τους λόγους που καθυστέρησε η υποβολή της πρότασης για την Altamira και τι επίπτωση είχε στη δυνατότητα λήψης απόφασης, ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε πως και με βάση το σημείωμα του, αυτή προέκυψε από την απρόσμενη και μεγάλη καθυστέρηση στην ετοιμασία των οικονομικών αποτελεσμάτων 2016, λόγω του γνωστού θέματος με τις λανθασμένες χρεώσεις, αλλά και στην μετέπειτα πλήρη αναθεώρηση των στόχων και του πλάνου της Τράπεζας για τα MEX (με βάση και την πρώτη κατακλυσμιαία αντίδραση του EEM για το πλάνο της Τράπεζας τον Μάιο) και επομένως της λειτουργίας της πλατφόρμας, καθώς το πλάνο μετατράπηκε σε πενταετές επιβάλλοντας περισσότερη επεξεργασία και ριζικές αλλαγές. Σημείωσε πως ήταν ευτύχημα που επιτύχαν να διατηρήσουν την διαδικασία και να την εξελίξουν, υπό εκείνες τις συνθήκες, σε εκείνο το

αποτέλεσμα. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα να έχουν μία πολύ πιο καλή εικόνα για το τι χρειαζόταν να επιτύχουν και πως αυτό μπορούσε να επιτευχθεί, επιδρώντας θετικά στις αναλύσεις, εργασίες και το έργο της ΕΕ επί του θέματος.

Σε ερώτημα του κ. Πούρου για το πλάνο Β, ο Γενικός Διευθυντής ανέφερε ότι αυτό ήταν ουσιαστικά το ARIADNE II Optimistic το οποίο είχε ήδη απορριφθεί από τον επόπτη.

Η κα. Αγαθοκλέους ανέφερε ότι μέσα στη συμφωνία θα υπήρχε περίοδος προσαρμογής (calibration period) η οποία θα απαιτούσε την επαναξιολόγηση των στόχων και του πλαισίου λειτουργίας. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο θα έπρεπε να αξιολογηθεί και να προσαρμοστεί η λειτουργία έτσι ώστε να δώσει η πλατφόρμα στην Τράπεζα την ευελιξία να πετύχει τους στόχους που δεν είχε πετύχει μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Ο Γενικός Διευθυντής επιβεβαίωσε ότι εξακολουθούσε να ισχύει η θέση του η οποία ήταν απόλυτα ταυτισμένη με αυτή της εκτελεστικής επιτροπής, δηλαδή την υιοθέτηση του έργου Compass που προνοούσε τη δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης MEX υπό την μορφή κοινοπραξίας στην εταιρεία Altamira, ενσωματώνοντας το νέο ριζικό επιχειρησιακό σχέδιο MEX.

Ο 2^{ος} Εκτελεστικός Διευθυντής ανέφερε ότι υπό τις περιστάσεις και με βάση τον υφιστάμενο τρόπο λειτουργίας της Τράπεζας φαινόταν ότι η συγκεκριμένη λύση ήταν η μοναδική επιλογή. Πρόσθεσε ότι μέσω της κοινοπραξίας η Τράπεζα θα αποκτούσε τεχνογνωσία, συστήματα και διαδικασίες που θα βελτιστοποιούσαν όχι μόνο τη διαχείριση των MEX.

Ο κ. Χριστοδουλίδης συμφώνησε με τη θέση της Εκτελεστικής Επιτροπής. Ανέφερε ότι παρουσιάζετο μονόδρομος η συνεργασία με ένα εξωτερικό οίκο, ειδικά με βάση τα πλεονεκτήματα που θα επέφερε η συνεργασία όπως καταγράφετο στην παρουσίαση της BRS και με βάση το ψηλό επίπεδο MEX και τους περιορισμούς του οργανισμού.

Ο Αντιπρόεδρος συμφώνησε με τις θέσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής όπως αυτές καταγράφονταν και με βάση τις διασφαλίσεις που δόθηκαν. Τόνισε ότι υπήρχαν επίσης σημαντικοί κίνδυνοι από τη μη λήψη απόφασης. Σημείωσε τέλος ότι η απόφαση του ήταν με την προϋπόθεση ότι θα είχε ληφθεί θετικό Fairness Opinion θέση η οποία υιοθετήθηκε από όλα τα μέλη. Ανέφερε ότι ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει ξεκάθαρη πρόνοια και διαδικασία εξόδου σε περίπτωση μη επίτευξης των στόχων.

Ο κ. Έλληνας συμφώνησε με τις θέσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής. Πρόσθεσε ότι ήταν ουσιώδες να προχωρήσει το θέμα και να τύχει αξιοποίησης όχι μόνο στο στρατηγικό κομμάτι αλλά και γενικά στο λειτουργικό επίπεδο.

Ο κ. Κίττος συμφώνησε με τις θέσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής. Τόνισε ότι έπρεπε να υπάρχει έλεγχος και αυστηροί όροι στη διαχείριση καθώς και δυνατότητα της Τράπεζας να αποχωρήσει.

Ο κ. Χατζηνικόλας συμφώνησε με τις θέσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής. Υπήρχαν πραγματικότητες και δυνατότητες απόδοσης οι οποίες διαφαίνεται ότι είχαν φτάσει στα όρια τους. Φαινόταν επιβεβλημένη ανάγκη η ανάπτυξη μιας εξωτερικής συνεργασίας. Υπήρχε πίεση και διαφαινόταν αδυναμία στην επίτευξη ψηλότερων στόχων ή στην σημαντική βελτίωση που απαιτείτο για τη μείωση του επιπέδου των ΜΕΧ. Διαφαινόταν ότι ήταν προς όφελος της Τράπεζας να προχωρήσει η σύσταση της κοινοπραξίας. Θα έπρεπε να τύχει διαπραγμάτευσης το όλο πλαίσιο λειτουργίας λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραμέτρους καθώς επίσης και το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων της Τράπεζας.

Ο κ. Πούρος ανέφερε ότι η BRS δεν έδωσε την σε βάθος τεκμηρίωση που ο ίδιος θα επιθυμούσε σχετικά με δυνατότητα της Altamira να επιτύχει τους στόχους που τέθηκαν για ουσιαστική μείωση των ΜΕΧ, ούτε έδωσε κατά την εκτίμηση του επαρκώς τεκμηριωμένη άποψη για το ρεαλιστικό των στόχων αυτών. Σημείωσε περαιτέρω ότι ο ίδιος διαφώνησε με την διαδικασία της απευθείας διαπραγμάτευσης μόνο με την Altamira, όπως εξάλλου καταγράφεται στα πρακτικά της σχετικής συνεδρίασης της Επιτροπείας, εντούτοις όπως είχαν έρθει τα πράγματα έκρινε ότι η επιλογή που ο ίδιος είχε τη δεδομένη στιγμή ήταν κατά πόσον θα υπερίσχυε η άποψή του για το λανθασμένο της διαδικασίας ή κατά πόσο θα υπερίσχυε η αδιαμφισβήτητη πλέον αναγκαιότητα για ουσιαστική μείωση του ποσοστού των ΜΕΧ.

Ο κ. Πούρος κατέληξε ότι παρά το γεγονός ότι δεν είχε παρουσιαστεί γραπτός ένα συγκροτημένο σχέδιο Β, όπως η παλαιότερη σχετική απόφαση της Επιτροπείας, με βάση το οποίο θα εξεταζόταν η δυνατότητα ουσιαστικής βελτίωσης της επίδοσης της υφιστάμενης Μονάδας διαχείρισης των ΜΕΧ με την αύξηση της διάθεσης σε αυτήν ισόποσων με το κόστος της Altamira πόρων, θα μπορούσε να δώσει την θετική του ψήφο αν ο Γενικός Διευθυντής διαβεβαίωνε και καταγράφεται στα πρακτικά ότι ο ίδιος μαζί με τους αρμόδιους εκτελεστικούς είχαν μελετήσει το ενδεχόμενο αυτό σε βάθος και είχαν καταλήξει ότι δεν ήταν δυνατή η επίτευξη των ίδιων ή παρόμοιων αποτελεσμάτων που θα

είχε η συνεργασία της Τράπεζας με την Altamira. Ο Γενικός Διευθυντής έδωσε την διαβεβαίωση που ζήτησε ο κ. Πούρος και ως εκ τούτου τοποθετήθηκε θετικά.

Πρόσθεσε τέλος ότι στη διαμόρφωση του Συμβολαίου με τη Altamira έπρεπε να ληφθούν σοβαρά υπόψη οι όροι της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων, ειδικότερα ως προς την επίτευξη των στόχων σε σχέση με τα bonuses και να υπήρχε συνεχής παρακολούθηση της απόδοσης από την Τράπεζα.

Ο Πρόεδρος και ο κ. Πηγασίου σημείωσαν την αρχική τους τοποθέτηση, ότι δηλαδή ήταν λανθασμένη επιλογή η απευθείας διαπραγμάτευση με την εταιρεία Altamira και ο αποκλεισμός άλλων ενδιαφερόμενων. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη μη ύπαρξη μέτρου σύγκρισης για μια τόσο καθοριστική απόφαση. Έκαναν επίσης αναφορά στη μη υποβολή εναλλακτικού σχεδίου (Σχέδιο Β), ως η αρχική απόφαση της Επιτροπείας καθώς και στα ασφυκτικά χρονικά πλαίσια εξαιτίας της καθυστέρησης. Για τους πιο πάνω λόγους δήλωσαν πως δεν μπορούν να υποστηρίξουν την πρόταση και γι' αυτό τήρησαν αποχή.

Η Επιτροπεία ενέκρινε το έργο Compass, όπως παρουσιάστηκε από την εταιρεία BRS, που προνοούσε την υιοθέτηση του νέου και ριζικού δεκαετούς πλάνου διαχείρισης και μείωσης των ΜΕΧ με τη δημιουργία κοινοπραξίας για τη σύσταση πλατφόρμας διαχείρισης ΜΕΧ με την εταιρεία Altamira. Η έγκριση δόθηκε με την προϋπόθεση ότι θα λαμβάνετο θετικό fairness opinion. Η τελική έγκριση θα δινόταν από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων.

13.5 Σχόλια ενώπιον μας σχετικά με την Συνεδρία της Επιτροπείας της 28 Ιουνίου 2017

Ενώπιον μας αναφέρθηκε ότι στην ψηφοφορία που ακολούθησε όλοι ψήφισαν θετικά, πλην του κυρίου Τάκη Ταουσιάνη Προέδρου της Επιτροπείας, και του κυρίου Άδωνη Πηγασίου, οι οποίοι τήρησαν αποχή, εξηγώντας ότι εξακολουθούσαν να πιστεύουν ότι ήταν λανθασμένη επιλογή ο αποκλεισμός ενδεχόμενων άλλων ενδιαφερόμενων και η απευθείας διαπραγμάτευση με την Altamira, σημειώνοντας την μη υποβολή εναλλακτικού σχεδίου, όπως ήταν η αρχική απόφαση της Επιτροπείας⁵⁹.

Ο κ. Πανίκος Πούρος μας ανέφερε ότι πριν δώσει θετική ψήφο, επισήμανε ότι δεν είχε παρουσιαστεί γραπτώς ένα συγκροτημένο εναλλακτικό σχέδιο, με βάση την προηγούμενη σχετική απόφαση της Επιτροπείας, στο οποίο θα εξεταζόταν η

---

⁵⁹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 27/8/2018

δυνατότητα ουσιαστικής βελτίωσης της επίδοσης της υφιστάμενης μονάδας διαχείρισης των MEX εντός της Συνεργατικής με την ενίσχυση των €225 εκ. τα οποία θα λάμβανε η Altamira. Για να δώσει τη θετική του ψήφο ο κ. Πανίκος Πούρος, ζήτησε διαβεβαίωση από τον Γενικό Διευθυντή ότι *"ο ίδιος μαζί με τους αρμόδιους Εκτελεστικούς έχουν μελετήσει το ενδεχόμενο αυτό και έχουν καταλήξει ότι δεν είναι δυνατή η επίτευξη των ιδίων ή παρόμοιων αποτελεσμάτων που θα είχε η συνεργασία της τράπεζας με την Altamira"*. Με βάση το πρακτικό *"ο κύριος Χατζηγιάννης έδωσε τη διαβεβαίωση αυτήν"* και τότε ο κ. Πούρος τοποθετήθηκε θετικά⁶⁰.

Σε ερώτηση που τέθηκε στον κ. Χατζηγιάννη, κατά την ενώπιον μας κατάθεση του, κατά πόσο είχε σκεφτεί οποτεδήποτε ότι θα υπήρχε η δυνατότητα της αξιοποίησης του προσωπικού της τράπεζας, το οποίο ασχολείτο με το πρόβλημα των MEX, με την ενίσχυση τους ενδεχομένως με εξωτερικούς συμβούλους και αν ήταν κάτι το οποίο ενδεχόμενα να κόστιζε στην τράπεζα και λιγότερα, αλλά επιπλέον να είχε και μια επιτάχυνση του ρυθμού αντιμετώπισης των MEX και να μην φτάναμε στο τέλος του '17 για να υπογράψουμε τη δεσμευτική, τελική συμφωνία με την Altamira, ανέφερε ότι υπήρχε συνεχής ενίσχυση της Ανώτερης Διεύθυνσης.

Επίσης ανέφερε *"...αυτό το πράγμα της ενίσχυσης ήταν και ένα από τα θέματα τα οποία εξέτασε η ίδια η Blackrock, υπό τη μορφή του σεναρίου, Αριάδνη..."*. Σε ερώτηση αν η ανάθεση που έγινε στην BRS για να τους συμβουλευσει ήταν κατά πόσο μπορούσε η ΣΚΤ να αντιμετωπίσει το προβλήματα των MEX εσωτερικά ο κ. Χατζηγιάννης απάντησε θετικά συνεχίζοντας ότι *"...Αυτοί οι μεγάλοι οίκοι ποτέ δεν δίνουν ξεκάθαρη, δεν δίνουν advice..."*, *"Το τι κάνουν, έρχονται και δημιουργούν συγκεκριμένα μοντέλα, αναλύσεις και μοντέλα και σου λέει "σύμφωνα με το χαρτοφυλάκιο το οποίο έχεις, με βάση τις προβλέψεις τις οποίες έχεις" διότι πρέπει να δούμε και πόσα χρήματα έχουμε βασικά να κάψουμε το χρονικό διάστημα " την επιχειρησιακή ικανότητα, μπορείς να κάνεις με τούτες τις στρατηγικές αυτά τα πράγματα"*⁶¹. Ενώπιον μας, σε καμιά περίπτωση δεν ανέφερε ότι εξέτασε το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήσει το ποσό που θα δινόταν στην Altamira εσωτερικά για να επιτευχθούν οι στόχοι, διαβεβαίωση που είχε δώσει στον κύριο Πούρο κατά την συγκεκριμένη συνεδρία της Επιτροπείας.

Ο κ. Χατζηγιάννης ανέφερε ότι υπήρχε *"ομόφωνη απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής, με τη σύμφωνη γνώμη της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνου, για να*

⁶⁰ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 31/8/2018

⁶¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 7/11/2018

προχωρήσουν αυτήν τη συνεργασία". Συνέχισε αναφέροντας ότι κλήθηκε η υπεύθυνη της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνου κα. Μαρίας Αγαθοκλέους *"να παρουσιάσει στην Επιτροπεία κάποιους έτσι risk areas τα οποία χρειάζετον να κοιτάξουμε στη συνομολόγηση της μετέπειτα συμφωνίας, δηλαδή από τον Αύγουστο και μετά."* Στην συνεδρία της Επιτροπείας, η κα. Μαρία Αγαθοκλέους σε ερώτηση του Προέδρου της Επιτροπείας στο *"τι θα ήταν ο αντίκτυπος για την Altamira σε περίπτωση που δεν λειτουργούσε η κοινοπραξία, κάτι που θα ήταν όμως καταστροφικό για την Τράπεζα"* ανέφερε ότι *"εκτός από το opportunity cost δεν υπήρχε άλλο κόστος εξού και έγινε εισήγηση όπου σε περίπτωση εξ "υπαιτιότητας της κοινοπραξίας δεν επιτευχθούν οι στόχοι θα υπήρχε πρόστιμο για την κοινοπραξία"*. Ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης σχολίασε ότι *" Αυτή η δήλωση είναι ορθή, είναι αυτό που είχα πει, αυτό που έχω πει και εγώ, είναι ορθή αυτή η δήλωση, ότι για την τράπεζα έπρεπε να γίνει διαχείριση για να επιτευχθούν αποτελέσματα, η Altamira θα κάνει διαχείριση για να πάρει εισοδήματα, άρα για εμάς ήταν πολύ σημαντικό αυτή η συμφωνία να δουλέψει και ο συνεργάτης μας να είναι αξιόπιστος και μεγάλος και ικανός. Άρα είναι ορθό αυτό το οποίο είπε. "*

Η ίδια ανέφερε ενώπιον μας ότι είχε οδηγίες να αξιολόγηση της πρότασης της Altamira για να διερευνηθεί η δυνατότητα συνεργασίας. Η αναφορά στην συνεδρία ήταν η *"απάντηση σε συγκεκριμένο ερώτημα τι θα συμβεί με βάση τη συμφωνία η οποία ήρθε μπροστά μας τη δεδομένη χρονική στιγμή σε περίπτωση που η Altamira δεν πετύχαινε τους στόχους της και όντως δεν υπήρχε... δεν υπήρχαν κάποιες... για πέναλτι μέσα στη συμφωνία, ακολούθως η συμφωνία προβλέπει τον καθορισμό και χρηματικό πέναλτι σε περίπτωση που η Altamira δεν πετύχει κάποια key performance indicators."*

Ο κ. Χατζηγιάννης κατά την συνέντευξη του ενώπιον της Επιτροπής ανέφερε ότι οι συνέπειες από την μη συνομολόγηση της συμφωνίας με την Altamira θα ήταν καταστροφικές αφού θα δημιουργούσε σημαντικό πρόβλημα αξιοπιστίας του επιχειρηματικού πλάνου της Τράπεζας. Περαιτέρω, στην περίπτωση που η συμφωνία δεν απέδιδε τα συμφωνηθέντα, θα προέκυπταν δυσμενείς συνέπειες από Εποπτικές πλευράς. Χαρακτήρισε τη συμφωνία με την Altamira ως μονόδρομο και παρουσίασε ως εναλλακτική λύση – Plan B, στην περίπτωση που η συμφωνία αποτύγχανε, την υποδομή της Τράπεζας που είχε δημιουργηθεί, ώστε να είναι σε θέση η Τράπεζα να αναλάβει και πάλι εσωτερικά τις διεργασίες των ΜΕΔ.

Ο Γενικός Ελεγκτής κ. Ο. Μιχαηλίδης στην κατάθεση του ενώπιον μας σημείωσε *"...ο κύριος Χατζηγιάννης, ο οποίος συμμετείχε στην Επιτροπεία και σε όλες τις επιτροπές*

που είχαν ρόλο για αυτό το θέμα, έπαιξε πιστεύω καθοριστικό ρόλο στο να οδηγηθεί η Συνεργατική έχουσα ως μόνη επιλογή τη δημιουργία πλατφόρμας με την Altamira και για τον ρόλο του αυτόν και γενικά για τον τρόπο με τον οποίο χειριζόταν τα θέματα...⁶².

Περαιτέρω μας ανέφερε ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία είχε υποβάλει στη ΣΚΤ για σχόλια προσχέδιο της έκθεσης τους και η ΣΚΤ “είχε αναφέρει ότι ασκώντας το καθήκον της επιμέλειας, προχώρησε σε εκτεταμένη εξέταση της ευρωπαϊκής αγοράς μέσω αναλύσεων και αξιολογήσεων από διεθνείς ελεγκτικούς οίκους εγνωσμένου κύρους, πριν τη λήψη απόφασης για τη συμφωνία στα πλαίσια με την Altamira, εντός των πυλώνων της εγκεκριμένης στρατηγικής της”.

Επιπρόσθετα, ο κ. Ο. Μιχαηλίδης ανέφερε “Εκ των πραγμάτων κύριε Πρόεδρε, από αυτά που έχω διαπιστώσει φαίνεται ότι αυτά που μας είπε η Συνεργατική τότε, απαντώντας στην παρατήρηση μας, ήταν παραμύθια. Ούτε εξέτασε άλλους οίκους, ούτε τίποτα. Αντίθετα, όταν υπήρξε επιλογή έστω και να έχουν ρεζέρβα κάποιους άλλους οίκους, ούτε αυτό δεν το ήθελαν, πήγαν κατευθείαν με την Altamira. Άρα θεωρώ κύριε Πρόεδρε ότι ο όλος χειρισμός για την υπόθεση αυτήν ήταν μεμπτός, κακός και δεν διασφάλισε τα συμφέροντα της Συνεργατικής. Από αυτά τα οποία όπως σας έχω πει κύριε Πρόεδρε, φαίνεται ότι ο κύριος Χατζηγιάννης πρώτα από όλα υπέγραψε χωρίς έγκριση το πρώτο Μ.Ο.Υ και στη συνέχεια ήταν σταθερά αυτός ο οποίος υποστήριζε το να παν απευθείας με την Altamira, θέση που όπως σας είπα πριν βρήκε τη στήριξη της πλειοψηφίας της Επιτροπείας, η οποία κατ' εμένα ενδεχομένως επίσης να φέρει για τούτην την απόφαση της ευθύνη. Γιατί θεωρώ ότι η συγκεκριμένη απόφαση ήταν μεμπτή και απαράδεκτη”.

13.6 Επισημάνσεις

Στις 28/12/2016 κατά τη κρίσιμη και μονοθεματική συνεδρία της Επιτροπείας, ο κ. Ταουσιάνης ως Πρόεδρος εισηγήθηκε και έθεσε προς ψήφιση η Τράπεζα να προχωρήσει τάχιστα, σε συνεργασία με την BRS, σε διαπραγμάτευση με την εταιρεία Altamira και παράλληλα να βολιδοσκοπούντο και άλλες τρεις εταιρείες που υπέδειξε η BRS ώστε σε περίπτωση που δεν θα υπήρχε κατάληξη με την Altamira να υπήρχε εναλλακτικό σχέδιο δράσης.

Στη συνεδρία αυτή, ο κ. Χατζηγιάννης ανέφερε ότι θεωρούσε μονόδρομο την ανάπτυξη μιας εξωτερικής συνεργασίας για συνδιαχείριση των ΜΕΧ της Τράπεζας με ένα

---

⁶² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 27/8/2018

εξειδικευμένο οίκο, αφού η Τράπεζα φαινόταν να έχει φτάσει στα όρια των δυνατοτήτων της.

Για την συμμετοχή της ΣΚΤ σε πλατφόρμα που πιθανόν να δημιουργούσε μια άλλη τράπεζα, ο κ. Χατζηγιάννης σημείωσε ότι η μελέτη του οίκου αναφέρετο σε πλεονέκτημα που θα αποκτούσε ο πρώτος (first mover advantage), κάτι το οποίο η Επιτροπεία αποδέχτηκε λόγο και του ποσοστού των ΜΕΧ που είχε η ΣΚΤ.

Κατά το κ. Κουρουνά με βάση την πληροφόρηση από τους εξωτερικούς συμβούλους, το μέγεθος της Κυπριακής αγοράς και η ανάπτυξη πλατφόρμας από μια μεγάλη εταιρεία ενδεχομένως να απότρεπε άλλες εταιρείες να δημιουργήσουν άλλη πλατφόρμα.

Περαιτέρω ανέφερε ότι πολλά από τα ωφελήματα που θα πρόσφερε μια πλατφόρμα δεν μπορούσαν να αναπτυχθούν εσωτερικά και επανέλαβε τη θέση του κ. Χατζηγιάννη, ότι η Τράπεζα φαινόταν να λειτουργεί στα όρια των επιχειρησιακών δυνατοτήτων της.

Ο προβληματισμός της Επιτροπείας ως προς την ανάγκη αξιολόγησης και άλλων Εταιρειών, προσέκρουσε στην επιχειρηματολογία του κ. Κουρουνά ότι η διαδικασία αναζήτησης, επεξεργασίας και διαπραγμάτευσης, ήταν κάτι που θα έπαιρνε αρκετό χρόνο και η διαπραγμάτευση με πολλές εταιρείες, πέραν του ότι πιθανόν να μην ήταν εφικτή αφού δεν υπήρξε έως τότε ενδιαφέρον από κάποιον, θα χρειαζόταν τουλάχιστον 6 μήνες.

Η συζήτηση του θέματος ολοκληρώθηκε με την κατά πλειοψηφία απόφαση η τράπεζα να προχωρήσει σε απευθείας διαπραγμάτευση με την εταιρεία Altamira για τον καθορισμό των τελικών όρων της συμφωνίας δημιουργίας πλατφόρμας διαχείρισης ΜΕΧ και επιπρόσθετα, με την επεξεργασία εναλλακτικού πλάνου σε περίπτωση μη επιτυχούς κατάληξης όπως, δημιουργία πλατφόρμας με άλλες εταιρείες ή/και περαιτέρω εσωτερική ενίσχυση υποδομής και πόρων της ΑΔΜΕΧ. Ο κ. Χατζηγιάννης ορίστηκε ως αρμόδιος για την υλοποίηση της απόφασης.

Στα πρακτικά της συνεδρίας σημειώθηκαν οι διαφωνίες των κ. Ταουσιάνη, κ. Πούρου και της κα. Πογιατζή σχετικά με την απευθείας ανάθεση, διότι παρόλο που υπήρχε πίεση χρόνου η παραγνώριση και άλλων πιθανών επιλογών για ένα τόσο σοβαρό θέμα που αφορούσε το 50% του ισολογισμού της Τράπεζας δεν ήταν δικαιολογημένη. Επίσης, ο κ. Χριστοδουλίδης μεταξύ άλλων σημείωσε ότι βρήκε την παρουσίαση της

BRS ελλιπή, η οποία δεν αντικατόπτριζε το ποσό που καταβλήθηκε και ούτε το σκοπό του έργου.

Ο κ. Τ. Ταουσιάνης και ο κ. Α. Πηγασιού ενώπιον μας καθόρισαν την 28/12/2016 ως ορόσημο κακής διακυβέρνησης, αφού η πλειοψηφία της Επιτροπείας κατόπιν έντονης παρότρυνσης της Εκτελεστικής Διεύθυνσης, αποφάσισε την απευθείας διαπραγμάτευση με την Altamira και όχι μέσω κάποιας διαδικασίας ανταγωνιστικής. Προέβαλαν ως βασικούς λόγους της εισήγησης τους, το ενδεχόμενο καθυστέρησης λόγω των έντονων στενών περιθωρίων που υπήρχαν από τους Επόπτες για τη διαχείριση των ΜΕΧ, την ύπαρξη first mover advantage και ότι δεν είχε άλλους σοβαρούς “servicers”.

Συμμεριζόμαστε την άποψη ότι η Επιτροπεία έπρεπε πρώτα να αποφασίσει εάν θα προχωρούσαν με πλατφόρμα διαχείρισης και μετά να επιλαμβανόταν ζητημάτων συνεργασίας. Επίσης διερωτόμαστε πως οι διαβουλεύσεις με την Altamira, σε ένα οργανισμό της εμβέλειας του Συνεργατισμού, με δεσμεύσεις και συμφωνίες υλοποιούνταν εν αγνοία και χωρίς την έγκριση της Επιτροπείας, ιδιαίτερα σε μια απόφαση που αφορούσε ένα χαρτοφυλάκιο €7 δις της τράπεζας, η οποία ανήκε εξολοκλήρου στο Κράτος.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική ήταν η αναφορά της κα. Πογιατζή κατά τη συνέντευξη της στις 17/10/2018 διερωτώμενη *“Με ποια βάση ήταν να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα της σύμπραξης και με ποια τεχνογνωσία; Και με ποια λογική θα δίνουμε ανάθεση €7 δις το χαρτοφυλάκιο σε μια εταιρεία, χωρίς προσφορές; Με ποια νομιμότητα μια κρατική τράπεζα η οποία στηρίχθηκε με €1,675 δις, θα ενεργούσε με τέτοια διαδικασία; Υπήρχε moral hazard, υπήρχε ηθικός κίνδυνος να πούμε το λιγότερο και επιχειρηματικός φυσικά. Καθαρά επιχειρηματικός κίνδυνος...”*

Παρόλο που θα το επαναλάβουμε, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ακόμα και εκπρόσωπος του SSM, απευθυνόμενος προς την κ. Πογιατζή, ανέφερε ότι πρώτη φορά είχε ακούσει παγκοσμίως να δίνουν χαρτοφυλάκιο ύψους €7 δις, μόνο σε μια εταιρεία, χωρίς προσφορές και διερωτήθηκε κατά πόσο το θέμα έπρεπε να εξεταστεί από την Αστυνομία γιατί ήταν φανερά αλλόκοτη η όλη πράξη.

Ακόμα και η ΕΚΤ στους ελέγχους της διαπίστωσε αδιαφάνεια στην επιλογή της Altamira.

Με βάση τις ενώπιον μας μαρτυρίες, στις 11/1/2017, η Ελληνική Τράπεζα ανακοίνωσε συνεργασία για ίδρυση πλατφόρμας με service provider και σύμφωνα με το κ. Ταουσιάνη οι λόγοι της παρότρυνσης της Εκτελεστικής Διεύθυνσης καταρρίφθηκαν αφού πλέον είχε χαθεί το first mover advantage. Διερωτώμενος, σημείωσε ότι ενώ η Ελληνική εντός ενός χρόνου, είχε συναντήσεις με πέραν των 30 servicers, η ΣΚΤ δεν κατάφερε να βρει άλλους αξιόλογους servicers.

Στη βάση της εξέλιξης των γεγονότων με τη δημιουργία πλατφόρμας από την Ελληνική Τράπεζα, που κατέρριπτε ουσιαστικά τα επιχειρήματα που είχαν λεχθεί από τους κ. Χατζηγιάννη και Κουρουνά ενώπιον της Επιτροπείας στις 28/12/2016, ο κ. Πηγασίου και κ. Χριστοδουλίδης ζήτησαν γραπτώς την επαναφορά της συζήτησης σχετικά με την απόφαση για την Altamira και έτσι αποφασίστηκε η επαναφορά του ζητήματος στην συνεδρία της επιτροπείας την 1/2/2017.

Λόγω της κρισιμότητας της απόφασης της Επιτροπείας που λήφθηκε στις 28/12/2016, και την συνεδρία της Επιτροπείας που θα πραγματοποιείτο την 1/2/2017, ο κ. Ταουσιάνης στις 31/1/2017 ζήτησε την παρέμβαση του Υπουργού Οικονομικών, κ. Χ. Γεωργιάδη. Ο Υπουργός Οικονομικών απάντησε ότι, είχε διαβουλευτεί με τον κύριο Διονυσίου και κατέληξε ότι ήταν ευθύνη της Επιτροπείας να καταλήξει σε πρόταση σε σχέση με Πλατφόρμα, αλλά λόγω της βαρύτητας του ζητήματος, οποιαδήποτε εισήγηση θα έπρεπε να τεθεί σε Γενική Συνέλευση για έγκριση και να συνοδεύεται από Fairness Opinion ανεξάρτητου οίκου.

Παρόλα αυτά κατά την συνέντευξη του κ. Υπουργού Οικονομικών ενώπιον μας, εξέφρασε την έκπληξη του για τη διαφωνία του κ. Ταουσιάνη για την Altamira.

Οι διαφωνίες του κ. Ταουσιάνη μεταφέρθηκαν και στην ΚΤΚ σε συνάντηση με τη Διοικητή και τον κ. Γιάγκο Δημητρίου ζητώντας την παρέμβαση της ΚΤΚ, η οποία προβάλλοντας έλλειψη εξουσίας αρνήθηκε να επέμβει.

Κατά τη συνεδρία της Επιτροπείας την 1/2/2017, ήταν προφανής η κριτική, ο αρνητισμός και σε κάποιες περιπτώσεις υποτιμητική η αντιμετώπιση λόγω της συγκεκριμένης επιστολής του κ. Πηγασίου.

Ο κ. Χατζηγιάννη ενώπιον μας επί του προκειμένου απάντησε, *“Όσον αφορά τώρα το θέμα αυτό που έθεσε ο κύριος Ταουσιάνης, δεν γνωρίζω. Εκεί βασικά, τώρα που το σκέφτομαι, τώρα κάτι θυμάμαι, δεν γνωρίζω κατά πόσο θα ήταν εφικτό η Altamira να διαπραγματεύεται μαζί σου και να βγαίνουν προσφορές. Νομίζω ότι γενικά όσον αφορά*

το διεθνές τραπεζικό επιχειρηματικό δρώμενο, αυτό δεν συμβαίνει...” (υπογράμμισή δική μας), ενώ παράλληλα έθεσε ως θέμα την πίεση χρόνου σε σχέση με τα ΜΕΧ.

Στην συνεδρία της Επιτροπείας ημερ. 14/6/2017, καταγράφηκε η αναφορά από τους Ευρωπαίους επόπτες ότι κατά την άποψη τους έπρεπε να υπήρχαν και άλλες επιλογές στο θέμα διαχείρισης ΜΕΧ και παρά τις δικαιολογίες που δόθηκαν όπως η πίεση χρόνου και η λήψη fairness opinion, δεν άλλαξε την αρχική τους άποψη.

Στην συνεδρία της Επιτροπείας ημερ. 28/6/2017, σε σχέση με την Altamira, ο Γενικός Διευθυντής κ. Χατζηγιάννης διαβεβαίωνε ότι ο ίδιος μαζί με τους αρμόδιους εκτελεστικούς είχαν μελετήσει, σε συνάρτηση με το κόστος της Altamira, το ενδεχόμενο βελτίωσης της επίδοσης της υφιστάμενης Μονάδας Διαχείρισης των ΜΕΧ και είχαν καταλήξει ότι δεν ήταν δυνατή η επίτευξη των ίδιων ή παρόμοιων αποτελεσμάτων που θα είχε η συνεργασία της Τράπεζας με την Altamira.

Ως αποτέλεσμα στη ψηφοφορία που ακολούθησε όλοι ψήφισαν θετικά, πλην του κ. Ταουσιάνη Προέδρου της Επιτροπείας, και του κυρίου Άδωνη Πηγασιού, οι οποίοι τήρησαν αποχή, εξηγώντας ότι εξακολουθούσαν να πιστεύουν ότι ήταν λανθασμένη επιλογή ο αποκλεισμός ενδεχόμενων άλλων ενδιαφερόμενων και η απευθείας διαπραγμάτευση με την Altamira, σημειώνοντας την μη υποβολή εναλλακτικού σχεδίου, όπως ήταν η αρχική απόφαση της Επιτροπείας⁶³.

Ενώπιον μας, ο κος Χατζηγιάννης σε καμιά περίπτωση δεν ανέφερε ότι εξέτασε το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήσει το ποσό που θα δινόταν στην Altamira εσωτερικά για να επιτευχθούν οι στόχοι, διαβεβαίωση που είχε δώσει στον κύριο Πούρο κατά την συγκεκριμένη συνεδρία της Επιτροπείας. Περαιτέρω παραδέχθηκε ότι οι συνέπειες από την μη συνομολόγηση της συμφωνίας με την Altamira θα ήταν καταστροφικές αφού θα δημιουργούσε σημαντικό πρόβλημα αξιοπιστίας του επιχειρηματικού πλάνου της Τράπεζας. Περαιτέρω, στην περίπτωση που η συμφωνία δεν απέδιδε τα συμφωνηθέντα, θα προέκυπταν δυσμενείς συνέπειες από Εποπτικής πλευράς. Χαρακτήρισε τη συμφωνία με την Altamira ως μονόδρομο και παρουσίασε ως εναλλακτική λύση – Plan B, στην περίπτωση που η συμφωνία αποτύγχανε, την υποδομή της Τράπεζας που είχε δημιουργηθεί, ώστε να είναι σε θέση η Τράπεζα να αναλάβει και πάλι εσωτερικά τις διεργασίες των ΜΕΔ, στοιχεία που καθιστούν τις αναφορές του μεταξύ ημών και της Επιτροπείας αντιφατικές.

---

⁶³ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 27/8/2018

Η ΣΚΤ σε απάντηση της προς την ΕΥ είχε αναφέρει ότι *“ασκώντας το καθήκον της επιμέλειας, προχώρησε σε εκτεταμένη εξέταση της ευρωπαϊκής αγοράς μέσω αναλύσεων και αξιολογήσεων από διεθνείς ελεγκτικούς οίκους εγνωσμένου κύρους, πριν τη λήψη απόφασης για τη συμφωνία στα πλαίσια με την Altamira, εντός των πυλώνων της εγκεκριμένης στρατηγικής της”*.

Ο κ. Οδυσσέας Μιχαηλίδης σχολιάζοντας την ως άνω αναφορά την χαρακτήρισε ως *“παραμύθια”*. Εξέφρασε τη βεβαιότητα ότι η ΣΚΤ *“Ούτε εξέτασε άλλους οίκους, ούτε τίποτα. Αντίθετα, όταν υπήρξε επιλογή έστω και να έχουν ρεζέρβα κάποιους άλλους οίκους, ούτε αυτό δεν το ήθελαν, πήγαν κατευθείαν με την Altamira. Άρα θεωρώ κύριε Πρόεδρε ότι ο όλος χειρισμός για την υπόθεση αυτήν ήταν μεμπτός, κακός και δεν διασφάλισε τα συμφέροντα της Συνεργατικής. Από αυτά τα οποία όπως σας έχω πει κύριε Πρόεδρε, φαίνεται ότι ο κύριος Χατζηγιάννης πρώτα από όλα υπέγραψε χωρίς έγκριση το πρώτο Μ.Ο.Υ και στη συνέχεια ήταν σταθερά αυτός ο οποίος υποστήριζε το να παν απευθείας με την Altamira, θέση που όπως σας είπα πριν βρήκε τη στήριξη της πλειοψηφίας της Επιτροπείας, η οποία κατ' εμένα ενδεχομένως επίσης να φέρει για τούτην την απόφαση της ευθύνη. Γιατί θεωρώ ότι η συγκεκριμένη απόφαση ήταν μεμπτή και απαράδεκτη”*.

Καταλήγοντας είναι πλέον ξεκάθαρο ότι η επιλογή της Altamira αποτέλεσε στρατηγικό στόχο του κ. Χατζηγιάννη και επιτεύχθηκε με την βοήθεια τουλάχιστον του κ. Κουρουνά, μέσα από αδιαφανείς και ύποπτες διαδικασίες που χρίζουν περαιτέρω και ενδελεχούς διερεύνησης.

14.ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕ ALTAMIRA

14.1 Fairness Opinion από Citi για Altamira ημερ. 6 Ιουλίου 2017

Στις 6/7/2017, η Citi, εξετάζοντας τα στοιχεία και δεδομένα που της έστειλε η τράπεζα όπως και μετά από συζητήσεις που είχε με άτομα της διοίκησης, εξέφρασαν την άποψη ότι οι όροι της συναλλαγής ήταν δίκαιοι (fair). Η συνολική αμοιβή της Citi για την εκπόνηση του fairness opinion για την Altamira ανήλθαν στις €492.650 (€450.000 fees, €25.150 Out of Pocket Expences και €17.500 Legal Fees / Sherman & Sterling).

Στόχος του Fairness Opinion κατά το κ. Διονυσίου ήταν να καταδείξει το ενδεχόμενο οικονομικό όφελος στην περίπτωση που θα συνεχιζόταν η εσωτερική διαχείριση των ΜΕΧ σε συνάρτηση με την ενδεχόμενη υλοποίηση της συμφωνία συνεργασίας της Altamira με την Τράπεζα, δεδομένου ότι δεν υπήρχαν άλλες προσφορές προς

σύγκριση και η ΣΚΤ δε γνώριζε τις πρόνοιες των συμφωνιών των άλλων δύο Κυπριακών Τραπεζών με τους servicers που επέλεξαν.

Η Citi εξετάζοντας και τα δύο σενάρια, στην βάση των στοιχείων και αναλύσεων που της παρέδωσε η BRS, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μέσω της συμφωνίας με την Altamira θα υπήρχε οικονομικό όφελος στην τράπεζα, περίπου €320 εκ., επιβεβαιώνοντας ουσιαστικά το αυτονόητο των αποτελεσμάτων της BRS.

Σύμφωνα με την κατάθεση του κ. Παντελή (Λίνου) Λέκκα της Citi ενώπιον μας, περί τον Ιούνιο 2017 ζητήθηκε το Fairness Opinion από το Γενικό Διευθυντή της Τράπεζας κ. Χατζηγιάννη, με τον οποίο έγινε και η διαπραγμάτευση των όρων της συμφωνίας. Οι όροι εντολής τους ήταν να διαπιστώσουν κατά πόσο οι όροι της σύμβασης με την Altamira ήταν δίκαιοι από οικονομικής απόψεως για τη ΣΚΤ.

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάστηκαν στην Επιτροπή τον Ιούλιο του 2017, στην παρουσία του κ. Διονυσίου. Τα στοιχεία που αξιολόγησαν προέκυψαν από συναντήσεις και τηλεδιασκέψεις με ομάδα της ΣΚΤ, επικεφαλής της οποίας ήταν ο Γενικός Διευθυντής μαζί με 5-6 εκτελεστικούς διευθυντές οι οποίοι σχετιζόταν με τις MEX, καθώς και με τη BRS, η οποία ανέλυσε τα χρηματοπιστωτικά στοιχεία της συναλλαγής και παρουσίασε τα ευρήματα της. Τα στοιχεία αποτέλεσαν μέρος της συζήτησης και έγινε προσπάθεια ανάλυσης των πληροφοριών.

Τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον της Citi ήταν από τη μία η ανάλυση των ταμειακών εκροών που αναμένοντο από την τράπεζα στη περίπτωση που θα συνέχιζε να χειρίζεται τις MEX εσωτερικά και από την άλλη η πρόταση της Altamira σε σχέση με τη διαχείριση των MEX βάση της εκτεταμένης εμπειρίας τους στον τομέα αυτόν, ως παρουσιάστηκε σε συγκριτική ανάλυση που ετοίμασε η BRS για την ΣΚΤ.

Ο κ. Π. Λέκκας ενώπιον μας ανέφερε ότι η τελική τους κατάληξη ήταν *“ότι η συμφωνία είναι δίκαια για τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα με ημερομηνία 6/7/2017 και το αντάλλαγμα καθορίστηκε ως οι οικονομικοί όροι της συναλλαγής.”*

14.2 Πρακτικά Επιτροπείας ημερ. 9 Ιουλίου 2017

Στα πρακτικά καταγράφεται η συζήτηση για απόφαση σχετικά με ενημέρωση και αποδοχή του Fairness Opinion όπως και της συμφωνίας με την Altamira σε γενική συνέλευση των μετόχων.

14.3 Πρακτικά Ειδικής Γενικής Συνέλευσης της ΣΚΤ 17 Ιουλίου 2017

Η Ειδική Γενική Συνέλευση συγκαλέστηκε από την Επιτροπεία της τράπεζας με ειδοποίηση ημερ. 10/7/2017. Στην συνέλευση ενημέρωσε ο Γενικός Διευθυντής τους παρόντες για την δημιουργία κοινοπραξίας ΜΕΧ με την Ισπανική Altamira.

Σε ερώτηση με ποια κριτήρια έγινε η επιλογή της Altamira, ο Γενικός Διευθυντής μεταξύ άλλων ανέφερε ότι αποτελεί θυγατρική εταιρεία της ισπανικής τράπεζας Banco Santander, μια από τις μεγαλύτερες σε κεφαλαιοποίηση τράπεζες στην Ευρωζώνη με €1.5 τρις ισολογισμό. Πρόσθεσε ότι η διαδικασία επιλογής και αξιολόγησης της κοινοπραξίας έγινε αξιοποιώντας την εμπειρία από διεθνή οίκο που γνωρίζει την τράπεζα αλλά και την Altamira, ενώ προς υποστήριξη της απόφασης της, η Επιτροπεία έλαβε fairness opinion, από ανεξάρτητη διεθνή επενδυτική τράπεζα, το οποίο επιβεβαιώνει ότι η προτεινόμενη συνεργασία και η σύσταση κοινοπραξίας είναι οικονομικά συμφέρουσα για τους μετόχους.

Μεταξύ άλλων, η ειδική γενική συνέλευση των μετοχών της ΣΚΤ ενέκρινε την εισήγηση της Επιτροπείας για σύναψη συμφωνίας με την Altamira για τη σύσταση κοινοπραξίας η οποία θα αναλάβει τη διαχείριση των χορηγήσεων σε καθυστέρηση και του σχετικού χαρτοφυλακίου των ακινήτων της τράπεζας. Η τελική έγκριση για τη σύναψη της συμφωνίας με την Altamira δόθηκε από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων, δηλαδή από τον Υπουργό Οικονομικών. Σχετικά με τους διαφωνούντες, ο ίδιος ο κ. Ταουσιάνης ανέφερε ότι δεν πήγε στη Γενική Συνέλευση, διότι δεν μπορούσε να προεδρεύσει αυτής της Γενικής Συνέλευσης⁶⁴, ενώ ο κ. Πηγασίου ανέφερε ότι τήρησε αποχή γιατί ήταν θέμα συνέπειας⁶⁵.

Στην Ετήσια Έκθεση της Μονάδας Διαχείρισης της Συμμέτοχης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή πιστωτικών ιδρυμάτων του Ιουλίου του 2018 αναφέρεται ότι η έγκριση για τη σύναψη συμφωνίας με την Altamira για τη σύσταση κοινοπραξίας, η οποία ανέλαβε την αποκλειστική διαχείριση των χορηγήσεων σε καθυστέρηση καθώς και του σχετικού χαρτοφυλακίου ακινήτων της Τράπεζας, λήφθηκε από την Ειδική Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΣΚΤ που πραγματοποιήθηκε στις 17/7/2017.

---

⁶⁴ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 6/8/2018

⁶⁵ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 7/8/2018

Στα πλαίσια της αξιολόγησης στρατηγικών επιλογών για τη βελτιστοποίηση της διαχείρισης του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ της ΣΚΤ, αποφασίστηκε από την Ειδική Γενική Συνέλευση που πραγματοποιήθηκε στις 17/7/2017, η δημιουργία πλατφόρμας για τη διαχείριση των ΜΕΧ και ακινήτων σε συνεργασία με την ισπανική εταιρεία Altamira Asset Management, SA (Altamira). Η Altamira είναι η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία διαχείρισης ΜΕΧ και Ακινήτων στην Ευρώπη με €65 δις χαρτοφυλάκιο υπό διαχείριση. Ο στόχος που είχε θέσει η ΣΚΤ ήταν η πλατφόρμα να λειτουργήσει μέχρι την 1/1/2018. Η απόφαση βασίστηκε μεταξύ άλλων σε μελέτη συμβουλευτικού οίκου για τη δημιουργία της κοινοπραξίας, καθώς επίσης και στη δίκαιη γνώμη (fairness opinion) επενδυτικού οίκου με επίκεντρο κυρίως τις οικονομικές πτυχές της προτεινόμενης συνεργασίας.

Ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης ανέφερε ότι θεωρεί πως ο Υπουργός Οικονομικών έχει ευθύνη “...όχι τόσο για την τελική έγκριση, γιατί αυτή δόθηκε μετά το καλοκαίρι του '17, που ήδη και η Κεντρική Τράπεζα έλεγε ότι εκεί που είχαν φτάσει δεν είχαν άλλη επιλογή παρά να προχωρήσουν με την Altamira, άρα εγώ προσωπικά δεν θεωρώ ότι η ευθύνη του Υπουργού Οικονομικών ήταν γιατί στο τέλος έδωσε την τελική έγκριση, αλλά γιατί μέσω του κυρίου Διονυσίου, ο οποίος παρίστατο ως παρατηρητής σε όλες τις συνεδρίες της Επιτροπείας, γνώριζε πολύ καλά όλα αυτά τα τεκταινόμενα και θεωρώ ότι όφειλε να είχε παρέμβει για να εκφράσει τη διαφωνία της Κυβέρνησης, ως βασικού μετόχου, σε αυτά τα οποία τεκταίνοντο και το γεγονός ότι η τελική έγκριση θα δινόταν από τον ίδιο, ακριβώς αποδεικνύει ότι ήταν κάτι στο οποίο μπορούσε να έχει λόγο. Δηλαδή αυτό που λέω απαντά τυχόν ισχυρισμό του ότι "δεν μπορούσα να παρέμβω γιατί θα θεωρείτο ότι παρεμβαίνω στα εσωτερικά της τράπεζας". Κάτι για το οποίο στο τέλος θα δώσεις την τελική σου έγκριση, σημαίνει είναι κάτι το οποίο εμπίπτει στα θέματα για τα οποία μπορείς να έχεις λόγο...”⁶⁶.

14.4 MoU ημερ. 24 Ιουλίου 2017

Στις 24/7/2017 υπογράφηκε MoU μεταξύ Altamira Ισπανίας και ΣΚΤ από τους Julian Navarro και Νικόλα Χατζηγιάννη αντίστοιχα.

Στο περιεχόμενο του MoU μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι, μετά από προηγούμενες συζητήσεις και διαπραγματεύσεις μεταξύ των δυο πλευρών, τον Ιούνιο του 2017 η Altamira υπόβαλε στην Συνεργατική πρόταση για την δημιουργία κοινοπραξίας για να

---

⁶⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 27/8/2018

αναλάβει την διαχείριση των ΜΕΧ και ακινήτων. Στις 28/6/2017, η Επιτροπεία της ΣΚΤ αφού μελέτησε τις γνώμες των συμβούλων της, ενέκρινε την πρόταση και συγκεκριμένα την δημιουργία κοινοπραξίας, το επιχειρηματικό πλάνο και τις παραμέτρους της μετοχικής δομής, αφού οι όροι ήταν ακόμη σε προσχέδια μορφή και χρειάζονταν περαιτέρω επεξεργασία για να συμφωνηθεί, ώστε να προχωρήσει με την εφαρμογή της πρότασης. Στις 17/7/2017, στην γενική συνέλευση των μετόχων της Συνεργατικής η πρόταση έγινε αποδεκτή, όπου εγκρίθηκε η εφαρμογή της πρότασης στη βάση των όρων που καταγράφονταν μέσα (με την επιφύλαξη περαιτέρω επεξεργασίας και συμφωνίας).

14.5 Εσωτερικά σημειώματα 28 και 29 Αυγούστου 2017

Σε εσωτερικό σημείωμα ημερ. 28/8/2017 με θέμα Διαχείριση ΜΕΧ και δημιουργία κοινοπραξίας με την εταιρεία Altamira ο κ. Ταουσιάνης αναφέρει:

“Σε σχέση με τη διαχείριση των ΜΕΧ, και όντας κοινωνός των συνεχών πιέσεων από πλευράς των εποπτικών αρχών για ταχύτερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του τεράστιου αυτού προβλήματος που μαστίζει την Τράπεζα, αντιλαμβάνομαι και συμμερίζομαι την ανάγκη που προκύπτει για εξεύρεση της καλύτερης δυνατής λύσης για την επίλυσή του.

Σε αυτό το σημείο, να αναφέρω πως δεν έχω οποιαδήποτε κατ' αρχή διαφωνία με τη δημιουργία πλατφόρμας αλλά ούτε λόγο να αμφισβητήσω την καταλληλότητα της εταιρείας Altamira. Σκοπός μου δεν είναι να σταματήσω τη διαδικασία.

Παρόλα αυτά, για σκοπούς τάξης, υπενθυμίζω τη διαφωνία μου με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την επιλογή της εν λόγω εταιρείας και τον προαποκλεισμό άλλων πιθανών ενδιαφερομένων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει διαφάνεια ως προς την επιλογή του καλύτερου συνεργάτη. Επιπλέον, πιστεύω ότι δεν υπήρξε συμμόρφωση με την απόφαση 01-37/2016 της Επιτροπείας, ημερ. 28/12/2016, η οποία προβλέπει την επεξεργασία εναλλακτικού πλάνου (Plan B). Τέλος, η υπογραφή την 1/6/2016 του πρώτου Μνημονίου Συναντίληψης (MoU) με την Altamira (χωρίς καταγεγραμμένη ενημέρωση/έγκριση της Επιτροπείας), δημιουργεί επιπλέον ερωτηματικά για τη διάθεση γενικά να ακολουθηθεί μια διαφανής και ανταγωνιστική διαδικασία.

Δεδομένης: α) της μη ύπαρξης εναλλακτικού σχεδίου δράσης, β) της απουσίας άλλων ενδιαφερόμενων υποψηφίων και γ) της επιτακτικής ανάγκης και πιέσεων που δέχεται

η Τράπεζα για άμεση αντιμετώπιση των ΜΕΧ, είναι φυσικό πως μια συμφωνία που θα γίνει κάτω από αυτές τις συνθήκες θα είναι ετεροβαρής.

Το διακύβευμα στην προκειμένη περίπτωση είναι α) για την Τράπεζα θέμα επιβίωσης, ενώ β) για την Altamira δεν υπάρχει άλλο κόστος εκτός από το “opportunity cost” (για να χρησιμοποιήσω την έκφραση που τόσο εύστοχα ανέφερε σε σχετική συνεδρία η Επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων). Αυτό δεικνύει τους δυσανάλογους κινδύνους που αναλαμβάνουν τα δύο εμπλεκόμενα μέρη.

Ένας τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να μετριαστεί η ανισότητα που προκύπτει στην ανάληψη κινδύνων, είναι η καταβολή ενός ποσού προκαταβολικά (upfront fee) από την Altamira προς την Τράπεζα για τη συμμετοχή της στην κοινοπραξία. Αντιλαμβάνομαι πως τέτοιες ρυθμίσεις/ρήτρες είναι συνήθεις σε αυτού του είδους τις συνεργασίες. Εισηγούμαι όπως οι εκτελεστικοί που χειρίζονται τη διαπραγμάτευση εκ μέρους της Τράπεζας λάβουν υπόψη την πιο πάνω σκέψη, αλλά και άλλες πιθανές ρυθμίσεις που θα μπορούσαν να εξετάσουν.”

Στις 29/8/2017 ο κύριο Νικόλας Χατζηγιάννης με εσωτερικό σημείωμα με θέμα Εσωτερικό σημείωμα Προέδρου Επιτροπείας ΣΚΤ προς Επιτροπεία, 28/8/2017 - Διαχείριση ΜΕΧ και δημιουργία κοινοπραξίας με την εταιρεία Altamira, ως απάντηση ανέφερε τα κάτωθι:

“Σχετικά με το πιο πάνω θέμα και αναφορές που γίνονται για την υπογραφή του Μνημονίου Συναντίληψης 1/6/2016 σημειώνω πως τις απορρίπτω κατηγορηματικά καθώς:

1. Καταρχάς το εν λόγω Μνημόνιο Συναντίληψης (MoU) ημερομηνίας 01-06-2016 ήταν ΜΗ-ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΟ (NON - BINDING) όπως αναφέρεται και στο ίδιο το κείμενο του μνημονίου.
2. Η Επιτροπή Στρατηγικής της Επιτροπείας ενημερώθηκε άμεσα κατά τη συνεδρίαση της ημερομηνίας 01-06-2016 (επισυνάπτονται τα υπογεγραμμένα πρακτικά).
3. Η Επιτροπή Στρατηγικής της Επιτροπείας ενημερώθηκε κατά τη συνεδρίαση της ημερομηνίας 23-09-2016 (επισυνάπτονται τα υπογεγραμμένα πρακτικά).

Εν όψει των πιο πάνω και καθώς η διαδικασία που ακολούθησε η Τράπεζα, δηλαδή τακτικές ενημερώσεις, συζητήσεις και αποφάσεις των επιτροπών ΜΕΧ και Στρατηγικής,

της Επιτροπείας και της Γενικής Συνέλευσης είναι γνωστές και καταγεγραμμένες, ζητώ επίσημη τοποθέτηση επί των θεμάτων που εγείρονται, τα οποία κρίνω παντελώς αβάσιμα, ως προς το σώμα και εμένα προσωπικά ως Γενικό Διευθυντή.

Αυτή η τοποθέτηση είναι απαραίτητως αναγκαία για λόγους τάξης αλλά και υπολήψεως για έναν έκαστο προσωπικά των μελών της Επιτροπείας καθώς και για εμένα και την εκτελεστική διοικητική ομάδα της Τράπεζας.”

Κατά την συνεδρία της Επιτροπείας ημερ. 30/8/2017, τα παρόντα μέλη της Επιτροπείας πλην του κ. Πηγασίου, εξέφρασαν την διαφωνία τους με το περιεχόμενο της επιστολής του Προέδρου της Επιτροπείας.

14.6 Ίδρυση Altamira Asset Management Cyprus 17 Νοεμβρίου 2017

Ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων και συμφωνιών, μεταξύ της ΣΚΤ και της Altamira Ισπανίας, δημιουργήθηκε η πλατφόρμα διαχείρισης MEX Altamira Asset Management (Cyprus) Ltd, που ενεγράφη στην Κύπρο.

Σαν μετοχικό κεφάλαιο, εκδόθηκαν 1.001 μετοχές που είναι διαιρεμένες σε 1.000 μετοχές τάξης Α με ονομαστική αξία €1 η κάθε μία και μία μετοχή τάξης Β, που επίσης είχε ονομαστική αξία €1. Η Altamira Ισπανίας έλαβε το 51% του μετοχικού κεφαλαίου και η ΣΚΤ το 49%.

Σύμφωνα με το κ. J. Navaro αποτελεί κοινή πρακτική η διαχείριση της εταιρείας να γίνεται από την Altamira Ισπανίας, ώστε να είναι εφικτή η παράδοση των αποδόσεων που είχαν υποσχεθεί. Η επιπλέον μετοχή τάξης Β' επενεργούσε προς όφελος της κερδοφορίας της Altamira Ισπανίας και διασφάλιζε τα συμφέροντα της. Παρόλα αυτά, ο κ. Navaro χαρακτήρισε τη συμφωνία ως δίκαια και για τις δύο πλευρές, αφού από πλευράς τους η δεσμεύσεις τους είχαν αυξηθεί δραματικά προκειμένου να μειωθούν οι ΜΕΧ.

14.7 Shareholders Agreement μεταξύ Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας, Altamira Ισπανίας και Altamira Κύπρου

Στις 21/11/2017 έγινε συμφωνία μετόχων μεταξύ Altamira Ισπανίας (“Altamira”), ΣΚΤ (“CCB”) και Altamira Κύπρου (η “Εταιρεία”) η οποία τροποποιήθηκε στις 23/1/2018.

Μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι η Εταιρεία έχει ιδρυθεί ως όχημα κοινοπραξίας για να αναλάβει την “Εργασία”. Η Εταιρεία κατά την ημερομηνία της συμφωνίας είχε εκδομένο μετοχικό κεφάλαιο €1,001, διαιρεμένο σε 1,000 μετοχές τάξης Α με ονομαστική αξία

€1.00 και 1 μετοχή τάξης B με ονομαστική αξία €1.00, όπου η Altamira είναι κάτοχος 510 μετοχών τάξης A και 1 μετοχής τάξης B και η ΣΚΤ κάτοχος 490 μετοχών τάξης A.

Η ΣΚΤ με την Εταιρεία θα συνάψουν (α) “Servicing Agreement” όπου η Εταιρεία θα διαχειρίζεται περιουσιακά στοιχεία της ΣΚΤ σε συνεχόμενη βάση (“CCB SLA”) και (β) “Service Agreement” όπου η ΣΚΤ θα παρέχει ορισμένες υπηρεσίες στην Εταιρεία σε συνεχόμενη βάση.

Η εργασία της Εταιρείας αφορά την διαχείριση περιουσιακών στοιχείων της ΣΚΤ και την παροχή ορισμένων υπηρεσιών σε σχέση με Δάνεια, σύμφωνα με τους όρους του CCB SLA, και την διαχείριση πρόσθετων περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με τους όρους ενός μελλοντικού SLA.

Στην περίπτωση που το Δ.Σ. της Εταιρείας δεν εγκρίνει την διαχείριση των πρόσθετων περιουσιακών στοιχείων και τουλάχιστο ένας διευθυντής της ΣΚΤ ψήφιζε κατά της διαχείρισης αυτών των στοιχείων από την εταιρεία, τότε η Altamira και συνδεδεμένες εταιρείες δικαιούται να εισέλθει σε συναλλαγές με τρίτα πρόσωπα σχετικά με τέτοια επιπρόσθετα περιουσιακά στοιχεία.

Το Δ.Σ. της Εταιρείας θα απαρτίζεται από (μέχρι) 6 μέλη, 3 από κάθε μέτοχο και τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν ότι με την ολοκλήρωση της συμφωνίας το Δ.Σ. θα απαρτίζεται από τους κ. Καραγιάννη, κ. Rubio και κ. Navarro διορισμένοι από την Altamira και κα. Δανού, κ. Παπαλαμπριανού και κ. Χατζηγιάννη διορισμένοι από την ΣΚΤ.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. θα προτείνεται από την Altamira και θα διορίζεται από το Δ.Σ. της Εταιρείας. Θα προεδρεύει σε όλες τις συνεδριάσεις του Δ.Σ. της Εταιρείας στις οποίες είναι παρών και θα έχει αποφασιστική ψήφο. Θα είναι ο ρόλος του προέδρου να διασφαλίζει ότι όλα τα σχετικά έγγραφα των συνεδριάσεων του Δ.Σ. της Εταιρείας διανέμονται σωστά εκ των προτέρων. Ο πρώτος Πρόεδρος θα είναι ο κ. Καραγιάννης.

Ο πιο κάτω πίνακας αντικατοπτρίζει τη συμφωνία που είχε επιτευχθεί από τα μέρη όσον αφορά τους στόχους CCB SLA για τις ανακτήσεις MEX και τις πωλήσεις REO (ακίνητη περιουσία που ανήκει πλέον σε δανειστή). Το συγκεκριμένο θα αναπτυχθεί και θα υπογραφεί στο CCB SLA. Τα μέρη επεξεργάστηκαν από κοινού δύο σενάρια (Base Case and High Performance) με τις σχετικές ανακτήσεις και πωλήσεις. Επίσης, παρουσιάζονται οι αναμενόμενοι λογαριασμοί P&L που σχετίζονται με αυτά τα σενάρια

Recoveries

(k€)	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5	Year 6	Year 7	Year 8	Year 9	Year 10	Total 10Y
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Non-Performing Loans Portfolio											
High performance	-1.757.998	-1.199.318	-892.642	-678.823	-620.507	-523.631	-452.322	-380.236	-320.440	-289.698	-7.115.616
Cash	-35.674	-28.504	-24.213	-24.423	-23.087	-21.086	-19.797	-18.587	-17.766	-16.062	-229.199
Restructuring	-751.249	-602.460	-509.213	-436.135	-392.636	-347.279	-291.857	-241.924	-198.270	-179.249	-3.950.271
Reperforming	-37.036	-25.400	-20.906	-18.646	-16.783	-15.248	-13.986	-13.042	-12.358	-11.173	-184.577
Deed in-lieu	-713.663	-415.797	-242.776	-130.284	-121.890	-83.906	-74.191	-59.319	-49.037	-44.333	-1.935.196
Foreclosure	-7.615	-17.904	-25.116	-25.699	-27.660	-27.751	-27.664	-26.692	-25.372	-22.938	-234.411
Discounted Payoff	-212.762	-109.251	-70.419	-43.637	-38.452	-28.361	-24.827	-20.672	-17.636	-15.944	-581.962
Base Case	-838.512	-943.579	-701.267	-529.367	-487.073	-409.519	-353.898	-294.621	-250.924	-226.850	-5.035.610
Cash	-32.348	-28.599	-24.748	-18.486	-17.989	-17.567	-17.323	-17.178	-17.180	-15.532	-206.950
Restructuring	-498.746	-353.298	-274.873	-260.499	-236.286	-212.016	-171.946	-145.966	-115.801	-104.691	-2.374.123
Reperforming	-126.854	-56.671	-51.924	-44.826	-39.682	-35.336	-31.863	-29.017	-26.701	-24.139	-467.014
Deed in-lieu	-125.897	-408.109	-281.591	-153.310	-140.005	-98.813	-88.230	-63.550	-54.569	-49.334	-1.463.408
Foreclosure	0	-10.012	-15.867	-19.629	-22.077	-23.496	-24.162	-24.192	-23.756	-21.477	-184.670
Discounted Payoff	-54.667	-86.889	-52.263	-32.617	-31.033	-22.290	-20.375	-14.719	-12.916	-11.677	-339.446

REO Sales

(k€)	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5	Year 6	Year 7	Year 8	Year 9	Year 10	Total 10Y
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
High Performance											
Total Sales	-91.893	-220.765	-236.633	-212.382	-171.251	-141.372	-113.858	-93.060	-75.936	-62.167	-1.419.318
Sales from DTA portfolio	-53.702	-175.984	-201.227	-184.797	-149.618	-124.395	-100.525	-82.582	-67.695	-55.682	-1.196.205
Sales from existing portfolio	-38.192	-44.781	-35.407	-27.585	-21.633	-16.978	-13.333	-10.478	-8.241	-6.486	-223.113
Base Case											
Total Sales	-72.798	-85.651	-143.434	-157.264	-139.207	-124.283	-106.458	-92.141	-77.673	-65.924	-1.064.832
Sales from DTA portfolio	-53.702	-60.991	-121.062	-137.241	-121.191	-108.069	-91.865	-79.006	-65.848	-55.277	-894.252
Sales from existing portfolio	-19.096	-24.661	-22.372	-20.023	-18.017	-16.214	-14.593	-13.135	-11.825	-10.647	-170.581

High Performance

P&L											
P&L - Total Portfolio											
(k€)	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5	Year 6	Year 7	Year 8	Year 9	Year 10	Total 10Y
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Total Revenues	54.891	46.973	42.360	40.072	37.581	35.053	32.941	31.172	29.706	28.758	379.506
Event Fee	20.412	20.710	19.089	16.603	14.699	12.685	10.953	9.474	8.263	7.415	140.304
Management Fee	20.400	20.400	20.400	20.400	20.400	20.400	20.400	20.400	20.400	20.400	204.000
Incentive Fee (HP)	14.079	5.863	2.871	3.069	2.482	1.968	1.587	1.298	1.043	943	35.202
(-) Total Direct Costs	-3.849	-2.558	-1.959	-1.433	-1.556	-1.575	-1.564	-1.553	-1.542	-1.531	-19.122
Total Gross Margin	51.042	44.415	40.400	38.638	36.025	33.478	31.377	29.619	28.164	27.227	360.384
(-) General Expenses	-25.886	-25.401	-24.741	-24.279	-23.663	-23.239	-22.663	-22.274	-21.738	-21.382	-235.266
Personnel	-17.793	-17.241	-16.707	-16.189	-15.687	-15.201	-14.729	-14.273	-13.830	-13.402	-155.051
Marketing	-200	-204	-208	-212	-216	-221	-225	-230	-234	-239	-2.190
Premises	-2.532	-2.447	-2.365	-2.285	-2.207	-2.132	-2.059	-1.988	-1.918	-1.851	-21.785
IT	-2.198	-2.242	-2.287	-2.333	-2.379	-2.427	-2.476	-2.525	-2.576	-2.627	-24.070
Professional Services	-1.341	-1.383	-1.327	-1.360	-1.305	-1.337	-1.283	-1.315	-1.263	-1.293	-13.206
Travel	-33	-34	-32	-33	-31	-33	-30	-32	-30	-31	-319
Other	-789	-828	-775	-806	-755	-785	-735	-764	-715	-744	-7.695
RSLA	-1.000	-1.020	-1.040	-1.061	-1.082	-1.104	-1.126	-1.149	-1.172	-1.195	-10.950
EBITDA	25.156	19.014	15.659	14.359	12.362	10.240	8.714	7.345	6.426	5.845	125.119

Οι δύο πιο πάνω λογαριασμοί Profit & Loss (P&L) έχουν καταρτιστεί στη βάση ενός πλήρους μοντέλου που περιλαμβάνει αμοιβή συνομολόγησης (event fee) και

προμήθεια επιτυχίας (success fee), ενώ η προμήθεια διαχείρισης (management fee) ανά έτος είναι σταθερό σύμφωνα με το μοντέλο χωρίς προσαρμογή του πληθωρισμού.

Όλο αυτό το κόστος, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο θα συγκεντρώνονται και θα πληρώνονται, θα αντικατοπτρίζονται στο CCB SLA. Τα μέρη αναγνωρίζουν ότι το κόστος και έξοδα θα προσαρμοστούν ως αποτέλεσμα του "fine tuning" του Επιχειρησιακού Σχεδίου χωρίς να επηρεαστούν τα συμφωνημένα EBITDA (Earnings before interest, taxes, depreciation, and amortization).

14.8 Servicing Agreement ημερ. 30 Δεκεμβρίου 2017

Στις 30/12/2017 υπογράφηκε το "Servicing Agreement" μεταξύ ΣΚΤ (as client) και της Altamira Κύπρου (as servicer). Για την Altamira Κύπρου υπόγραψε ο κ. Λάμπρος Παπαλαμπριανού και ο κ. Julian Navarro και για την ΣΚΤ ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης.

Στο έγγραφο πλαίσιο για λήψη αποφάσεων αναφέρεται ότι αυτό έχει ετοιμαστεί από κοινού από το "Servicer" και την ΣΚΤ, καθορίζοντας τα όρια εξουσιοδότησης που θα έχει ο "Servicer" χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση της ΣΚΤ σχετικά με συγκεκριμένες διαδικασίες. Τα όρια ανά κατηγορία παρουσιάζονται ως εξής:

Category	Servicer Limit
Restructurings / DTAs	Up to €2mln ¹
Debt Forgiveness	Up to €300K
Restructurings of Connected Borrowers with Rep of Cyprus / CCB employees	Up to €300K
Write off amount of Connected Borrowers with Rep of Cyprus / CCB employees	Up to €50K
Write-off amount for PEPs (Restructurings)	Up to €5K ² (or 5% of the total exposure – whichever is the lowest)
Members of the BoD, Executive Management of the CCB and the Servicer	Zero Limit ²
Servicer's employees	€5k

¹ On Debtors Global Position.
² As per Central Bank's directive 31/5/2017, any write offs / restructurings above that limit need approval from the CCB.

Για όλες τις λύσεις που υπερβαίνουν τα πιο πάνω όρια θα προωθείται για έγκριση στο τμήμα/διεύθυνση που θα οριστεί η υποδειχθεί στο "Servicer" από την ΣΚΤ υπό την

μορφή “Πρότασης για λύση ανάκτησης”. Επιπλέον, θα εφαρμόζονται όλες οι πρόνοιες διαχείρισης της ΣΚΤ.

Όσον αφορά την υπηρεσία ανάκτησης χρέους, ο “Servicer” θα:

- εισπράττει όλες τις εισπράξεις και θα φροντίζει για την πληρωμή όλων των ποσών που οφείλονται βάση ή σε σχέση με τα ισχύοντα Δάνεια.
- παραδώσει όλες τις ειδοποιήσεις προς τους οφειλέτες, προσδιορίζοντας το οφειλόμενο ποσό και την ισχύουσα ημερομηνία για την πληρωμή οποιουδήποτε δανείου,
- ανακτήσει τα οφειλόμενα ποσά από οφειλέτες δανείων σύμφωνα με τις διαδικασίες που συμφωνήθηκαν μεταξύ της ΣΚΤ και του Servicer,
- μεριμνήσει για την πληρωμή όλων των ποσών που έχουν εισπραχθεί στον τραπεζικό λογαριασμό δανείου κάθε οφειλέτη, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που απαιτούνται (παρά τα προαναφερθέντα, οι πελάτες θα μπορούν να πραγματοποιούν πληρωμές στους τραπεζικούς τους λογαριασμούς, οπότε η ΣΚΤ θα καταβάλει στη συνέχεια στον Servicer το σχετικό ποσό στη βάση των συμφωνηθέντων προμηθειών).
- συμμορφώνεται με όλες τις οδηγίες της ΣΚΤ, ενεργώντας λογικά, σε σχέση με τη συλλογή και επιβολή των δανείων, σύμφωνα με τις διαδικασίες που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ της ΣΚΤ και του Servicer,
- επιβάλλει (enforce) όλες τις υποχρεώσεις των οφειλετών βάσει των δανειακών Συμβάσεων.

Όσον αφορά το κόστος των υπηρεσιών, αναφέρει ότι έχει συμφωνηθεί ένα “Base Case scenario” και ένα “High Performance scenario”. Και οι δυο συμβαλλόμενοι συμφώνησαν όπως εξετάσουν τα δυο σενάρια έξι μήνες μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας έτσι ώστε μόλις προσαρμοστούν, να ετοιμαστεί ένα νέο επιχειρηματικό πλάνο με το αναπροσαρμοσμένο κόστος και αναπροσαρμοσμένα κέρδη έτσι ώστε το δεκαετές EBITDA στο High Performance scenario να είναι το ίδιο με το υφιστάμενο επιχειρηματικό πλάνο (€125,1 εκ.) και το συνολικό δεκαετές EBITDA στο Base Case scenario είναι το ίδιο με το υφιστάμενο επιχειρηματικό πλάνο (€57.9 εκ.). Αν με την αναπροσαρμογή, τα λειτουργικά έξοδα για οποιαδήποτε χρονιά είναι χαμηλότερα από το High Performance scenario, ο Servicer θα πληρώσει 50% της διαφοράς στην ΣΚΤ.

Σε σχέση με τα έξοδα διαχείρισης, η ΣΚΤ θα καταβάλλει μηνιαίως € 1.7 εκ. (δηλαδή €20.4 εκ. το χρόνο) στο Servicer, κατά τη διάρκεια της δεκαετούς σύμβασης, ως αμοιβή διαχείρισης. Τα έξοδα διαχείρισης κάθε έτους θα επανεξετάζονται έτσι ώστε να αντικατοπτρίζουν τον πλήρη αντίκτυπο στην περίπτωση που υπάρξουν υψηλότερα από τα προβλεπόμενα έξοδα προσωπικού λόγω των οφειλών που έχει διαπραγματευθεί η ΣΚΤ με τους υπαλλήλους της από τους οποίους οι υπάλληλοι του Servicer θα επωφεληθούν επίσης ως αποτέλεσμα της συμφωνίας με τους υπαλλήλους του Servicer. Το υφιστάμενο κόστος διαχείρισης αντικατοπτρίζει αύξηση (inflation estimate) ύψους 2% ετησίως. Αν είναι χαμηλότερα ή υψηλότερα, τότε το ετήσιο κόστος διαχείρισης θα προσαρμόζεται, υπό την προϋπόθεση ότι καμία προσαρμογή του τέλους διαχείρισης βάσει της προηγούμενης παραγράφου δεν θα μετρηθεί διπλά.

Σε σχέση με τα έξοδα διαχείρισης περυσιακών στοιχείων, η ΣΚΤ θα πληρώνει τον Servicer, 4% της αξίας της πώλησης περυσιακών στοιχείων της ΣΚΤ και σε περίπτωση ενοικίασης, ποσό που αντιστοιχεί με ενός μηνός ενοίκιο σε ετήσια βάση και επαναλαμβάνεται με την ανανέωση του συμβολαίου.

Όσον αφορά την αμοιβή κινήτρου (incentive fee) για την διαχείριση των περυσιακών στοιχείων, η ΣΚΤ θα καταβάλλει μία αμοιβή κινήτρου στον Servicer εάν οι πωλήσεις περυσιακών στοιχείων υπερβαίνουν το "Base Case Threshold REO Sale". Εάν οι Πωλήσεις περυσιακών στοιχείων είναι κάτω από το "Base Case Threshold REO Sale", δεν θα καταβάλλεται αμοιβή κινήτρου. Η αμοιβή κινήτρου θα υπολογίζεται με βάση τις πωλήσεις περυσιακών στοιχείων μείον ένα "Base Case Threshold REO Sale" (μόνο στο βαθμό που είναι θετικός ο αριθμός). Η αμοιβή κινήτρου που θα καταβάλλεται στο Servicer θα είναι το αποτέλεσμα του ποσού που υπερβαίνει το "Base Case Threshold REO Sale" πολλαπλασιασμένο με 1.5%.

The Base Case Threshold REO Sales are (expressed in € thousand):

Year	Base Case Threshold REO Sales
Year 1	72,798
Year 2	85,651
Year 3	143,434
Year 4	157,264
Year 5	139,207
Year 6	124,283
Year 7	106,458
Year 8	92,141
Year 9	77,673
Year 10	65,924

Όσο αφορά την αμοιβή κινήτρου για την διαχείριση των δανείων, η ΣΚΤ θα καταβάλλει την αμοιβή κινήτρου στον Servicer εάν υπάρχει επιτυχής λύση δανείων όπως επίσης και αν οι ανακτήσεις δανείων υπερβούν το ποσό του "Base Case Threshold Loan Recoveries".

Για την κάθε περίπτωση υπάρχει και το ανάλογο ποσοστό όπως πιο κάτω:

4.1.2 EIA Loans or Performing Loans: the event fee shall be calculated applying the following percentages (a "EIA Event/Performing Fee") to each EIA Loans or Performing Loans recoveries amount according to the Recovery Solution addressed.

Event (Recovery Solution)	%	Amount
Restructuring	0.75%	Over restructuring value: GBV of the NPLs minus the haircut.

4.1.3 Loans of the Alive Portfolio: the event fee shall be calculated applying the following percentages (an "Alive Portfolio Event Fee") to each Loans recoveries amount.

Event (Recovery Solution)	%	Amount
Cash Recovery	3.15%	Over cash recovery amount (Recovery Value)
Discounted Payoff	3.15%	Over cash recovery amount (Recovery Value). Over GBV of the NPLs minus the haircut.
Restructuring	0.75%	Over restructuring value: GBV of the NPLs minus the haircut.
Reperforming	0.50%	Over total GBV of the NPLs
Deed in-lieu	1.00%	Over property recovery value
Foreclosure	1.00%	Over property recovery value

40% of the Restructuring event fees will be returned to CCB if a Loan re-defaults (i.e. presents arrears amounts >5dpd) within 12 months or 3 months after the expiry of a grace period/ low instalment period.

Recovery Solutions containing grace period or interest only instalments over six (6) months are capped to 7,5% of the total Recovery Solutions for the Alive Portfolio. Beyond that level no fee will be earned.

4.1.4 Loans of the Accounting Written-off Portfolio: the event fee shall be calculated applying the following percentages (a "Written off Event Fee") to each Loans recoveries amount.

Event (Recovery Solution)	%	Amount
Cash Recovery	15%	Over cash recovery amount (Recovery Value)
Discounted Payoff	15%	Over cash recovery amount (Recovery Value). Over GBV of the NPLs minus the haircut.
Deed in-lieu	1%	Over property recovery value
Foreclosure	1%	Over property recovery value

Όπως και στην περίπτωση της αμοιβής κινήτρου στην διαχείριση των περουσιακών στοιχείων, έτσι και στην περίπτωση των δανείων η ΣΚΤ θα καταβάλλει μία αμοιβή κινήτρου στον Servicer εάν οι ανακτήσεις των δανείων υπερβαίνουν το "Base Case Threshold Loan Recoveries". Η αμοιβή κινήτρου θα υπολογίζεται με βάση τις ανακτήσεις των δανείων μείον το "Base Case Threshold Loan Recoveries" πολλαπλασιασμένο με 1.5%.

The Base Case Threshold Loans Recoveries are (expressed in € thousand):

Year	Base Case Threshold Loans Recoveries
Year 1	838,512
Year 2	943,579
Year 3	701,267
Year 4	529,367
Year 5	487,073
Year 6	409,519
Year 7	353,898
Year 8	294,621
Year 9	250,924
Year 10	226,850

Ο δεκαετής στόχος ανακτήσεων χρεών καθορίζεται στο πιο κάτω πίνακα:

Year	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10-y total
Loan Recovery Targets (€m)	839	944	701	529	487	410	354	295	251	227	5.036
Cumulative Recovery Targets	839	1.782	2.483	3.013	3.500	3.909	4.263	4.558	4.809	5.036	5.036

Οι στόχοι εκποίηση ακίνητης περιουσίας

Year	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10-y total
REO Divestment Targets (€m)	73	86	143	157	139	124	106	92	78	66	1.065
Cumulative REO Divestment Targets (€m)	73	158	302	459	598	723	829	921	999	1.065	1.065

Ο κ. J. Navago ανέφερε ενώπιον μας ότι προς το τέλος του 2017, υπογράφηκαν δύο συμφωνίες, μία συμφωνία η οποία υπογράφηκε για τις υπηρεσίες του SLA που θα χρησιμοποιείτο για να υπογράψουν συμφωνία μετόχων, που με τη σειρά του θα χρησιμοποιείτο για την ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ των πελάτων και της Altamira. Όσον αφορά τους τελικούς όρους / ρήτρες ο κ. J. Navago ανέφερε ότι είχαν αλλάξει κάποιες πριν την συμφωνία, συνεχίζοντας ότι αυτό είναι κάτι φυσιολογικό στα πλαίσια αυτού του συμβολαίου. Συνεχίζοντας ανέφερε “...Είμαστε ευέλικτοι, μπορούμε να παρουσιάσουμε οποιεσδήποτε αλλαγές αν υπάρχει ανάγκη για οποιανδήποτε τροποποίηση. Για παράδειγμα πρόσφατα, είχαμε αλλάξει παντελώς το συμβόλαιο που είχαμε με έναν πελάτη μας και μας προσέγγισε η τράπεζα και μας είπε αν επιθυμούμε να τα αλλάξουμε αυτά επισήμως και η Altamira είπε "ναι, θα τα αλλάξουμε, διότι εμάς, είναι μεταξύ μας" και αυτή είναι η σχέση που έχουμε με τους πελάτες μας. Υπάρχει αυτή η ευελιξία και πάλι όπως γνωρίζετε 100%, είμαστε έτοιμοι να... να αλλάξουμε κάτι το οποίο έχει σχέση με το συμβόλαιο και το κάνουμε αυτό, το πράττουμε αυτό, δεν είναι κάτι παράξενο...”⁶⁷. Για τους όρους της συμφωνίας ή των συμφωνιών, οι οποίες τελικά κατέληξαν στη δημιουργία της κοινοπραξίας, ανέφερε ότι διαπραγματεύονταν από πλευράς ΣΚΤ με τον κύριο Χατζηγιάννη, τον κύριο Λάμπρο Παπαλαμπριανού, τον κύριο Σταύρο Ιακώβου, και τον επικεφαλής της Νομικής Υπηρεσίας.

Σε ερώτηση ποιος τελικά έκανε την διαπραγμάτευσή με την Altamira ο κ. Διονυσίου ενώπιον μας απάντησε ότι υπήρχαν οι αρμόδιες διευθύνσεις, οι Διευθυντές, υπήρχαν σύμβουλοι, όμως στην περίπτωση που η όλη διαπραγμάτευση γινόταν σε εκτελεστικό επίπεδο, τον κύριο ρόλο θα τον είχε ο Γενικός Διευθυντής⁶⁸.

14.9 Επισημάνσεις

Στην Ειδική Γενική Συνέλευση για έγκριση της εισήγησης για σύναψη συμφωνίας με την Altamira Ισπανίας, ο κ. Χατζηγιάννης μεταξύ άλλων ανέφερε ότι η διαδικασία επιλογής και αξιολόγησης της κοινοπραξίας έγινε αξιοποιώντας την εμπειρία από διεθνή οίκο που γνωρίζει την τράπεζα αλλά και την Altamira Ισπανίας, ενώ προς υποστήριξη της απόφασης της Επιτροπείας, είχαν πάρει fairness opinion, από ανεξάρτητη διεθνή επενδυτική τράπεζα, το οποίο επιβεβαίωνε ότι η προτεινόμενη

---

⁶⁷ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 19/11/2018

⁶⁸ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 4/10/2018

συνεργασία και η σύσταση κοινοπραξίας είναι οικονομικά συμφέρουσα για τους μετόχους.

Η ειδική γενική συνέλευση των μετόχων της ΣΚΤ (δηλαδή ο Υπουργός Οικονομικών) ενέκρινε την εισήγηση της Επιτροπείας για σύναψη συμφωνίας με την Altamira Ισπανίας για τη σύσταση κοινοπραξίας η οποία θα αναλάμβανε τη διαχείριση των ΜΕΧ και σχετικών ακινήτων της τράπεζας.

Το “Fairness Opinion Report” της συμφωνίας με την Altamira από την Citi δεν περιέχει πολλές λεπτομέρειες της ανάλυσης πάνω στην οποία βασίστηκε. Παρόλα αυτά από την μελέτη του προκύπτουν οι εξής παρατηρήσεις τόσο για τις πληροφορίες οι οποίες λήφθηκαν υπόψη, όσο και για ενέργειες που όπως τονίζεται στην έκθεση δεν έγιναν ή και δεν ζητήθηκε να γίνουν από την ΣΚΤ.

Φαίνεται ότι επί της ουσίας έγινε μια σύγκριση της Καθαρής Παρούσας Αξίας του σεναρίου παραμονής της διαχείρισης ΜΕΧ στην ΣΚΤ υπό την διοίκηση του κου Κουρουνά και του σεναρίου ανάθεσης της διαχείρισης στην κοινοπραξία με την Altamira:

“We have reviewed the financial terms of the Transaction in relation to, among other things: the net present value of the expected cash flows to CCB of the NPL Portfolio reflecting, among other elements, the differences in employee expenses and expected recovery of the NPL Portfolio, such net present value calculated, on the one hand, for the scenario where CCB continues to service the NPL Portfolio and does not form the Servicing Joint Venture (as described, inter alia, in the Ariadne submissions to the Single Supervisory Mechanism (SSM)), and, on the other hand, for the scenario where CCB is a 49% shareholder of the Servicing Joint Venture. In addition to the foregoing, we conducted such other analyses and examinations and considered such other information and financial, economic and market criteria as we deemed appropriate in arriving at our opinion.”

Μία από τις παραμέτρους που χρησιμοποιήθηκε, όπως δηλώνεται στην έκθεση, είναι η απόδοση των ΜΕΧ για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 2017, που υπονοεί ότι η ανάλυση του σεναρίου παραμονής της διαχείρισης ΜΕΧ στην ΣΚΤ βασίστηκε και σε αυτή την πληροφόρηση.

“In arriving at our opinion, we reviewed ... (ii) the CCB Arrears Management and Non-Performing Loans Strategy, dated February 2017, ... (v) the CCB Budget 2017E -

2022H, as sent to us by CCB on 23 June 2017, (vi) the NPL Portfolio's Results Jan-May 2017, as sent to us by CCB on 23 June 2017...” (υπογράμμιση δική μας)

Θυμίζουμε ότι σε αυτή συγκεκριμένα την περίοδο η απόδοση της διαχείρισης MEX ήταν τόσο προβληματική που προκάλεσε την έντονη αντίδραση των Εποπτών. (βλέπε σχετική ανάλυση στο κεφάλαιο Διαχείριση MEX) Υπεύθυνος αυτής της διαχείρισης ήταν ο κος Κουρουνάς ο οποίος συμμετείχε στις διαδικασίες που οδήγησαν στην δημιουργία της Κοινοπραξίας και ο οποίος επιχειρηματολόγησε υπέρ της Κοινοπραξίας στις εσωτερικές συζητήσεις για την ανάληψη της σχετικής απόφασης. Ο κος Κουρουνάς στην συνέχεια ανάλαβε την Διοίκηση της Κοινοπραξίας.

Παραθέτουμε πιο κάτω αυτούσιο το ξεκαθάρισμα που η Citi ένωσε την υποχρέωση να κάνει ως προς τις ενέργειες οι οποίες δεν έγιναν ή και δεν τις ζητήθηκαν να γίνουν στην διαδικασία που ακολούθησε για την έκδοση του “Fairness Opinion”. Η άποψη μας είναι ότι οι συγκεκριμένες “παραλείψεις”, ειδικά αυτές που υπογραμμίσαμε, μπορεί να μην εμπόδισαν την Citi να εκδώσει το συγκεκριμένο πόρισμα, αλλά προφανώς αποτελούν σημαντική αδυναμία του πορίσματος. Περαιτέρω, περιορίζουν τη δυνατότητα οποιουδήποτε (πόσο μάλλον του μετόχου και της Επιτροπείας της ΣΚΤ) να βασιστεί πάνω σε αυτό το πόρισμα για την δικαιολόγηση της απόφασης ανάθεσης της διαχείρισης των MEX στην συγκεκριμένη Κοινοπραξία. Η λίστα αυτή των “παραλείψεων” όμως, αποκαλύπτει σημαντικές παραμέτρους τις οποίες η Επιτροπεία και ο Μέτοχος έπρεπε να αναλύσουν και να λάβουν σοβαρά υπόψιν πριν αποφασίσουν την απευθείας ανάθεση στην Altamira.

“We have not made or been provided with an independent evaluation or appraisal of the assets or liabilities (contingent or otherwise) of the NPL Portfolio nor have we made any physical inspection of the properties or assets of the NPL Portfolio. We were not requested to, and we did not, participate in the negotiation, structuring or creation of the Servicing Joint Venture, nor were we requested to, and we did not, solicit third party indications of interest in the possible servicing of all or a part of the NPL Portfolio or in the formation of any other servicing structure. We are not experts in the evaluation of loan and lease portfolios for purposes of assessing the adequacy of allowances for losses with respect thereto, and we have not made an independent evaluation of the adequacy of such allowances of CCB. We did not consider, nor were we requested to consider, the financial terms of other joint ventures similar to the Servicing Joint Venture and nor did we analyze financial, stock market or other publicly available

information relating to the businesses of other joint ventures whose operations might be relevant in evaluating those of the Servicing Joint Venture. We express no view as to, and our opinion does not address, the underlying business decision of CCB to form the Servicing Joint Venture, the relative merits of the Servicing Joint Venture as compared to any alternative business strategies or options that might exist for CCB and its NPL Portfolio or the effect of any other transaction in which CCB might engage. We also express no view as to, and our opinion does not address, the fairness (financial or otherwise) of the amount or nature or any other aspect of the Servicing Joint Venture, including but not limited to the fairness of the draft Shareholder Agreement (including but not limited to corporate governance, budget, business plan, funding, transfers or exit rights), the draft Service Level Agreement (including but not limited to services to be provided, strategy and operational guidelines, management of assets, KPIs, fees and expenses or employee transfers) or any single component of the financial terms of the Transaction. We further express no view as to, and our opinion does not address, the reasonableness and achievability of the projected recovery rates contained in the Performance Scenarios, and note that such recovery rates are subject to uncertainties and contingencies, all of which are difficult to predict and beyond the control of CCB, Altamira, BlackRock, or any other party.”

(υπογράμμιση δική μας)

Η χρησιμότητα και αξιοπιστία του “fairness opinion” έχει αμφισβητηθεί ευρέως στην διεθνή ακαδημαϊκή βιβλιογραφία. Παραθέτουμε μια μη εξαντλητική σειρά από παραπομπές από το άρθρο του Steven M. Davidoff Solomon με τίτλο “Fairness Opinions” (Fairness Opinions, 2006, American University Law Review, vol. 55, p.1557):

“See, e.g., Lucian Arye Bebchuk & Marcel Kahan, *Fairness Opinions: How Fair Are They and What Can Be Done About It*, 1989 DUKE L.J. 27, 29-38 (1989) (discussing the substantial preparer discretion with respect to a fairness opinion) [hereinafter Elson, *Are They Fair*]; William J. Carney, *Fairness Opinions: How Fair Are They and Why We Should Do Nothing About It*, 70 WASH. U. L.Q. 523, 532-37 (1992) (criticizing fairness opinions for lack of precision and inability to predict price); Charles M. Elson, *Fairness Opinions: Are They Fair or Should We Care?*, 53 OHIO ST. L.J. 951, 952-70 (1992) (criticizing fairness opinions for having “dubious” value); Michael W. Martin, Note, *Fairness Opinions and Negligent Misrepresentation: Defining Investment Bankers' Duty to Third-Party Shareholders*, 60 FORDHAM L. REV. 133, 140-41 (1991)

("[During the mergers-and-acquisitions boom of the 1980s, the rendering of a fairness opinion became a mere formality performed after a deal was structured."); Dale Arthur Oesterle & Jon R. Norberg, Management Buyouts: Creating or Appropriating Shareholder Wealth?, 41 VAND. L. REV. 207, 214 (1988) ("[T]he chicanery of using made-to-order fairness opinions is probably widespread."); see also Bernard Black & Reinier Kraakman, Delaware's Takeover Law: The Uncertain Search for Hidden Value, 96 Nw. U. L. REV. 521, 555-57 (2002) (criticizing fairness opinions for their "doubtful" value); Elson, Can They Be Made Useful?, supra note 6, at 2-3 (discussing various criticisms of investment bank fairness opinions); David Henry, A Fair Deal-But for Whom?, Bus. WK., Nov. 24, 2003, at 108 (criticizing investment banks rendering fairness opinions for lack of objectivity and conflicts of interest)."

Ο Steven M. Davidoff Solomon στο άρθρο του με τίτλο "Fairness Opinions" (Fairness Opinions, 2006, American University Law Review, vol. 55, p.1557) αναλύει τις αδυναμίες αυτής της πρακτικής:

"I conclude that current fairness opinion practice is still deeply flawed. Fairness opinions, and their underlying valuation analyses, are prone to subjectivity and are frequently prepared utilizing methodologies that simply do not jibe with best practices. These defects are exacerbated by the recurring problem of investment banks who are conflicted in their provision of fairness opinions."

Επίσης συστήνει μια σειρά από μεταρρυθμίσεις για να μετριαστούν αυτές οι αδυναμίες, αλλά στο τέλος συμπεραίνει ότι και με αυτές τις μεταρρυθμίσεις το "fairness opinion" θα εξακολουθεί να είναι υποδεέστερο της διαδικασίας της ελεύθερης αγοράς. Η διαδικασία της ελεύθερης αγοράς στην περίπτωση της ΣΚΤ μπορούσε να επιτευχθεί μέσω μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής διαδικασίας προσφορών. Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα από το άρθρο του Steven M. Davidoff Solomon:

"Even if these proposals are adopted, the fairness opinion, in and of itself, is not a panacea. For two reasons, it will always be an inferior substitute for a market-based approach to determine the fairness of the consideration in a corporate control transaction. First, valuation analysis, even if disciplined, can only inform as to value. It will never definitively predict price-only the market can do this. Second, a fair price from the acquiree stockholder perspective is one that is set through an effective market-based process. Accordingly, a fairness opinion in a corporate control

transaction, from the perspective of the acquiree's stockholders, could arguably be defined as an opinion that an offered price is within a minimum range that otherwise would have been obtained in such a market-based process. A fairness opinion becomes redundant, at best, if such process is adhered to, and a reformed fairness opinion will always be an imperfect substitute for an effective market-based price."

Η κατ' επανάληψιν τοποθέτηση του κ. Navaro περι ευελιξίας και προθυμίας ως προς την εκ των υστέρων επαναδιαπραγμάτευση των συμφωνιών της κοινοπραξίας δεν αφήνει κανένα περιθώριο σκέψης ως προς το ετεροβαρές της συμφωνίας. Οι αναφορές του μας έχουν δημιουργήσει την πεποίθηση ότι ακόμα και σήμερα υπάρχει η δυνατότητα ευνοϊκότερης συμφωνίας ενισχύοντας τον ισχυρισμό ότι η Altamira διαπραγματεύετο από θέση ισχύος εν τη απουσία εναλλακτικής ανταγωνιστικής πρότασης για την οποία φρόντισε επιμελώς ο κ. Χατζηγιάννης, ο κ. Κουρουνάς με την ανοχή και στήριξη της πλειοψηφίας της Επιτροπείας.

Η απαθής στάση του Υπουργού Οικονομικών ο οποίος τελούσε ενήμερος και γνώστης των εξελίξεων τόσο μέσω του εκπροσώπου του κ. Διονυσίου αλλά και ως αποδέκτης σοβαρών ανησυχιών τουλάχιστο από τον κ. Ταουσιάνη, τον καθιστούν συμμετοχο στον αδιαφανή και επικίνδυνο τρόπο χειρισμού και μεθόδευσης του όλου ζητήματος και του αποστερούν την υπεράσπιση που κατά τον ίδιο του πρόσφερε το fairness opinion, στη βάση του οποίου αποφάσισε κατά την έκτακτη γενική συνέλευση ως κύριος μέτοχος την έγκριση της υλοποίησης της συμφωνίας μεταξύ ΣΚΤ και Altamira.

15.ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ ALTAMIRA ΚΥΠΡΟΥ

15.1 Η συνεργασία της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας με την Altamira Asset Management για τη διαχείριση των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων και ακινήτων

Στην Ετήσια Έκθεση της Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων του Ιουλίου του 2018 αναφέρει ότι η συμφωνία μεταξύ της Altamira Asset Management (Shareholders Agreement) υπογράφηκε στις 21/11/2017 και η λειτουργία της κοινής πλατφόρμας τέθηκε σε επιχειρησιακή λειτουργία από τα μέσα Ιανουαρίου 2018, αναλαμβάνοντας τη διαχείριση των ΜΕΧ και του χαρτοφυλακίου ακινήτων της ΣΚΤ. Στο μετοχικό κεφάλαιο της Altamira Asset Management (Cyprus) Ltd, συμμετέχει η ισπανική Altamira με 51% και η ΣΚΤ με 49%. Αρχικά μεταφέρθηκαν 325 άτομα προσωπικό για

τη στελέχωσή της, καθώς επίσης 85 επιπλέον υπάλληλοι της ΣΚΤ για παροχή υπηρεσιών (Reverse Service Level Agreement).

Στις 24/1/2018, τέθηκαν σε ισχύ οι ακόλουθες τρεις (3) βασικές συμφωνίες οι οποίες συνομολογήθηκαν με την Altamira:

i. Συμφωνία μετόχων (Shareholders Agreement), η οποία ρυθμίζει θέματα εταιρικής διακυβέρνησης, τη σχέση των βασικών μετόχων και το μηχανισμό λήψης αποφάσεων σε επίπεδο διοικητικού συμβουλίου της κοινοπραξίας (joint venture) ή/και μετόχων, καθώς επίσης και τα δικαιώματα των αντισυμβαλλόμενων μερών.

ii. Συμφωνία παρεχόμενων υπηρεσιών (Service Level Agreement) από την κοινοπραξία προς τη ΣΚΤ, δεκαετούς διάρκειας με δυνατότητα επέκτασης της συνεργασίας για ακόμα 4 χρόνια. Η Συμφωνία παρεχόμενων υπηρεσιών καθορίζει το σκοπό και τα όρια ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών (Service) και τους όρους και προϋποθέσεις παροχής των υπηρεσιών του προς τη ΣΚΤ. Επίσης, καθορίζονται χρηματοοικονομικοί και λειτουργικοί βασικοί δείκτες απόδοσης (financial & operational KPIs), οι οποίοι θα τεθούν σε εφαρμογή εντός δώδεκα μηνών από την ημέρα έναρξης εργασιών της κοινοπραξίας. Το Έγγραφο πλαισίου λήψης αποφάσεων (Decision Making Framework Document-DMFD), αποτελεί μέρος της Συμφωνίας παρεχόμενων υπηρεσιών και ορίζει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε ότι αφορά το πλαίσιο λειτουργίας της κοινοπραξίας. Το Έγγραφο πλαισίου λήψης αποφάσεων ορίζει τα εγκριτικά κλιμάκια της κοινοπραξίας για τα οποία δεν απαιτείται η προηγούμενη συγκατάθεση της ΣΚΤ. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ανά πάσα στιγμή, η κοινοπραξία θα πρέπει να είναι σε πλήρη συμμόρφωση με οποιεσδήποτε Πολιτικές Διαχείρισης MEX και Ακινήτων της ΣΚΤ.

iii, Συμφωνία επιπέδου ανάστροφης εξυπηρέτησης (Reverse SLA), η οποία καθορίζει τις υπηρεσίες που παρέχονται από τη ΣΚΤ προς την κοινοπραξία, καθώς επίσης και σημαντικούς δείκτες παρακολούθησης σε λειτουργικό επίπεδο (operational KPIs and dependencies), οι οποίοι θα τεθούν σε εφαρμογή εντός δώδεκα μηνών από την ημέρα έναρξης εργασιών της κοινοπραξίας.

Ο στόχος για τα κέρδη πριν τους τόκους, τη φορολογία και τις αποσβέσεις στην περίπτωση του σεναρίου με υψηλή απόδοση είναι €125 εκ. καθώς η δομή των τελών, προβλέπει ότι η Τράπεζα θα πληρώνει τέλη διαχείρισης 80% του κόστους, τέλη για τη διαχείριση των ΜΕΧ και την πώληση ακινήτων και αμοιβή κινήτρου ως πρόσθετο τέλος για την απόδοση μεταξύ βασικού σεναρίου και σεναρίου υψηλής απόδοσης. Η εν λόγω διάρθρωση των τελών αποσκοπούσε στην παροχή κινήτρων στην κοινοπραξία για την επίτευξη αποτελεσμάτων που θα υλοποιήσουν το πλάνο της Τράπεζας αναφορικά με τη μείωση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ στα €1,93 δις μέχρι το 2020, όπως είχε συμφωνηθεί με τους επόπτες.

Τα συνολικά λειτουργικά έξοδα του ΣΠΤ, σε ενοποιημένη βάση, δεν θα έπρεπε να υπερβαίνουν τα €165 εκ. σε κάθε ένα από τα λογιστικά έτη 2017 και 2018. Για το 2017 τα έξοδα αυτά δεν αναμενόταν να υπερβούν το όριο των €165 εκ. Σύμφωνα με τα ανεπίσημα αποτελέσματα του 2017, το ποσό αυτό υπολογίζεται στα €148 εκ. Ωστόσο, ο στόχος για το 2018 δεν αναμένεται να επιτευχθεί, λόγω αυξημένου κόστους το οποίο αναμένεται να ανέλθει στα €196 εκ., εκ των οποίων τα €43,8 εκ. αφορούν έξοδα λόγω της κοινοπραξίας με την Altamira.

Όσον αφορά το δείκτη κόστους προς έσοδα, δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει το 50% για τα λογιστικά έτη 2017 και 2018. Η ΣΚΤ στο επιχειρηματικό της πλάνο μέχρι το 2022 προέβλεπε ότι ο δείκτης αυτός θα είναι 50,8% και 57% για τα έτη 2017 και 2018 αντίστοιχα. Όμως, το 2018, το ποσοστό αυτό αναμενόταν να ανέλθει στο 63,3% εξαιτίας των αυξημένων εξόδων λόγω της συμφωνίας με την Altamira ή 49,1% εξαιρουμένου του κόστους αυτού. Σχετικά με αυτό το θέμα ο ΕΠ είχε ζητήσει έγκριση για απόκλιση της δέσμευσης αυτής από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της ΕΕ, η οποία και δόθηκε.

Η συμφωνία με την Altamira(Κύπρου), παρόλο που ίσχυε και περιλαμβάνετο στον Κατάλογο Δεσμεύσεων (list of commitments), θα ήταν υπό εξέταση από ανεξάρτητο οίκο ο οποίος θα προχωρούσε σε αξιολόγηση. Ο ανεξάρτητος οίκος στα πλαίσια της μελέτης που θα έκανε, θα αξιολογούσε και την συνεργασία της τράπεζας με την Altamira(Κύπρου) και θα έκρινε κατά πόσο ήταν δίκαιη ή όχι, αν ήταν καλή ή όχι, και αν ήταν ετεροβαρής. Αυτό θα το υποδείκνυαν αυτοί, ανεξάρτητα από την γνωμάτευση που είχαν πάρει προηγουμένως από την Citi, αναφέροντας ότι η συνεργασία ήταν δίκαιη (fair).

Όσο αφορά το ποιος οίκος ήταν που μεταξύ άλλων θα αξιολογούσε τη συμφωνία που έγινε με την Altamira, κατά την περίοδο των συνεδριάσεων ενώπιον μας, αναφέρθηκε ότι η διαδικασία αξιολόγησης των οίκων γινόταν από την Εκτελεστική Επιτροπή και ήταν σε προχωρημένο στάδιο. Είχαν υποβάλει προσφορά δέκα οίκοι και η Εκτελεστική Επιτροπή ήταν σε επαφή με το Υπουργείο Οικονομικών έτσι ώστε πολύ σύντομα να κατέληγαν με βάση τις οικονομικές προσφορές που θα παρουσιάζονταν.

Το πόρισμα της μελέτης, θα υποδείκνυε μεταξύ άλλων κατά πόσον θα έπρεπε να συνεχιστεί με την Altamira ως έχει ή αν θα έπρεπε να τρέξει διαδικασία επιλογής νέου servicee μέσω διαδικασίας προσφορών (Request for Proposal), διαδικασία στην οποία θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει πρόταση και η Altamira ή αν θα παρέμενε η υφιστάμενη συνεργασία με τον servicee ή και να τύγχανε διαφοροποίησης και τροποποίησης, στη βάση των εισηγήσεων των μελετητών, καθώς επίσης και της αλλαγής της περιμέτρου των υπό διαχείριση δανείων.

Σχετικά με τον τρόπο που διαμορφώθηκε αρχικώς η συνεργασία της κοινοπραξίας και ότι ήταν ετεροβαρής για τη ΣΚΤ με περισσότερα πλεονεκτήματα για την Altamira, ο κ. Navao ανέφερε *“Πιστεύω ότι κατά τη γνώμη μας, είναι μία δίκαια συμφωνία, δίκαια προσέγγιση και για τους δύο, διότι η δέσμευση μας είχε αυξηθεί πραγματικά προκειμένου να μειωθούν τα ΜΕΔ και αυτή η διάρθρωση, η δομή είχε προταθεί από εμάς, όμως είμαστε έτοιμοι να την διαπραγματευτούμε και αυτό δυνάμει με τους κανονισμούς, με τη νέα κατάσταση κατ' εκείνον τον χρόνο και θεωρούμε ότι αυτό ήταν δίκαιο και δεδομένου ότι το χαρτοφυλάκιο των ΜΕΔ, ήταν τόσο σημαντικό και έχουμε αλλάξει και πάρα πολύ και πετύχαμε αύξηση των ανακτήσεων και έτσι λοιπόν για να... επίσης να δούμε και ποιο θα ήταν το επίπεδο της επένδυσης στην πλατφόρμα, γι' αυτό είχαμε λοιπόν καταλήξει σε αυτήν τη συμφωνία και τη διάρθρωση του μετοχικού κεφαλαίου”*.

Όσον αφορά το γεγονός ότι η Altamira διαπραγματεύετο από θέση ισχύος και το ενδεχόμενο να κατέληγαν σε μία ετεροβαρή συμφωνία ο κ. Ιακώβου ανέφερε *“Σίγουρα ήταν σε θέση ισχύος η Altamira, είναι δεδομένο αυτό, από την άλλη όπως σας είπα η συμφωνία όπως είχε αρχικά έρθει, έτυχε τροποποίησης προς το συμφέρον του οργανισμού και θεωρώ ότι στο τέλος της ημέρας ήταν μία κατά την άποψή μου δίκαια συμφωνία. Σίγουρα πάντα μπορεί να υπάρχει κάτι καλύτερο, δεν τίθεται θέμα, αλλά πιστεύω ήταν μία δίκαιη συμφωνία και εντάξει ήταν πολύ σκληρή η διαπραγμάτευση, πάρα πολύ σκληρή”*. Συνέχισε *“Θεωρώ με όλη την ειλικρίνεια ότι έγινε ό,τι ήταν δυνατό*

υπό τις περιστάσεις ήταν πάρα πολύ σκληρή η διαπραγμάτευση η Altamira έθεσε και εκείνη κόκκινες γραμμές, όπως και εμείς και έπρεπε η λύση να βρεθεί κάπου στη μέση. Όπως έχω αναφέρει πάντα υπάρχει κάτι καλύτερο. Αλλά στο τέλος της ημέρας, θα έρθει ο μελετητής και θα αξιολογήσει τη συμφωνία και ό,τι είναι το πόρισμα, εμείς θα το υιοθετήσουμε και ό,τι είναι οι υποδείξεις του, θα τις υλοποιήσουμε.”⁶⁹.

15.2 Προσωπικό Altamira

Κατά την συνεδρία της Επιτροπείας ημερ. 28/6/2017, ο Γενικός Διευθυντής κ. Νικόλας Χατζηγιάννης ανέφερε ότι η διαχείριση του προσωπικού που θα επέλεγε να μεταφερθεί θα γινόταν από την κοινοπραξία, μάλλον με δυνατότητα επιστροφής στη ΣΚΤ. Το προσωπικό που θα παρέμενε στην Τράπεζα θα υποστήριζε επιχειρησιακά τη πλατφόρμα αλλά διοικητικά θα ανήκε στη Τράπεζα.

Σύμφωνα με την Ειδική Γενική Συνέλευση ημερ. 17/7/2017, το προσωπικό της τράπεζας που θα μεταφερόταν στην Altamira Κύπρου ήταν σε εθελοντική βάση και τα άτομα αυτά θα είχαν όλες τις διασφαλίσεις από την ΣΚΤ και την δυνατότητα να επιστρέψουν πίσω στη τράπεζα αν το επιθυμούσαν.

Ο κ. Κουρουνάς ανέφερε ότι μεταφέρθηκαν στην Altamira τον Ιανουαρίου του 2018, αρχικά έξι άτομα, και οι υπόλοιποι υπάλληλοι τον Φεβρουάριο, βάσει της συμφωνίας που είχε γίνει για μεταφορά από τη Συνεργατική ως υπάλληλοι της Κοινοπραξίας. Συνέχισε αναφέροντας ότι, ένα από τα προβλήματα που αντιμετώπιζε τότε η τράπεζα όταν ζήτησε από υπαλλήλους να μεταφερθούν σε μια νέα εταιρεία, υπήρχε η ανησυχία τού προσωπικού, ότι ήταν μια περιορισμένη χρονικά εργασία σε αντίθεση με την άποψη που υπήρχε για το τραπεζικό τομέα ότι η εργοδότηση ήταν διασφαλισμένη και μακροχρόνια. Έτσι είχε γίνει συμφωνία με τις συντεχνίες, ότι το προσωπικό το οποίο θα αποδεσμευόταν γιατί μειωνόταν ο όγκος εργασίας (αφού ακολουθείτο το πλάνο), θα χρειαζόταν να επιστρέψει. Ως αποτέλεσμα, όλο το προσωπικό που ήταν υπάλληλοι της τράπεζας, μεταφέρθηκαν με το ίδιο καθεστώς, δηλαδή ότι θα πήγαιναν στην Altamira, θα ήταν υπάλληλοι της Altamira, αλλά σε περίπτωση που η Altamira δεν χρειαζόταν πλέον τις υπηρεσίες τους, τότε θα υπήρχε το δικαίωμα επιστροφής πίσω στην τράπεζα⁷⁰.

⁶⁹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/11/2018

⁷⁰ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018

Αρχικά για την δημιουργία της κοινοπραξίας αποκολλήθηκε (carve out) η Ανώτερη Διεύθυνση των ΜΕΧ, και μεταφέρθηκε στην κοινοπραξία. Η αρχική διευθέτηση για το προσωπικό της Altamira αφορούσε τη μεταφορά (carve out) της Ανώτατης Διεύθυνσης ΜΕΧ, για να αποτελέσει στη συνέχεια τη Διεύθυνση της Altamira. Η ως άνω διευθέτηση και ο αρχικός σχεδιασμός, αναφορικά με τους υπαλλήλους της Ανώτερης Διεύθυνσης ΜΕΧ συμπεριλαμβανομένου και του κ. Κουρουνά ήταν γνωστά προς αυτούς. Η επιλογή του CEO όμως ήταν στη διακριτική ευχέρεια της Altamira Ισπανίας⁷¹.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο Διευθυντής της Υπηρεσίας της Τράπεζας για τα ΜΕΧ ο κ. Κουρουνάς, έγινε ο Γενικός Διευθυντής της Altamira Κύπρου όπως επίσης, σχεδόν το σύνολο του προσωπικού το οποίο εργαζόταν κάτω από τον κύριο Κουρουνά στην Τράπεζα, μεταφέρθηκε ως προσωπικό το οποίο εργοδοτείται από την κοινοπραξία.

Για την εν λόγω πρακτική να μεταφέρεται το προσωπικό της εν λόγω Διεύθυνσης, ο κ. Navaго ενώπιον μας ανέφερε ότι είναι κοινή πρακτική που εφαρμόζεται από την εταιρεία σε όλες τις χώρες που έχουν συμφωνίες διότι έχουν τη γνώση και την εμπειρογνωμοσύνη⁷². Σχετικά με το θέμα ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης ανέφερε “...όταν δημιουργεί μια πλατφόρμα, πάντοτε η πρώτη ύλη, άρα το μεγάλο ποσοστό των ατόμων της προέρχεται από την τράπεζα από την οποία παίρνει τις εργασίες. Ο λόγος είναι πολύ απλός. Να υπάρχει συνέχεια των εργασιών, να παραμείνει η τεχνογνωσία και αυτό το οποίο κοιτάζουν να αλλάζουν, είναι να την ενισχύσουν, να δώσουν ενισχύσεις μέσω της δικής τους, των δικών τους ατόμων. Δεύτερο, να αλλάζουν τη νοοτροπία και τρίτο να φέρουν καινούργια συστήματα και διαδικασίες...”⁷³.

Όσο αφορά το προσωπικό το οποίο έφερε η Altamira Ισπανίας, ο κ. Κουρουνάς ανέφερε ότι υπάρχει μια ομάδα 20 με 25 ατόμων που ασχολούνται με τη δραστηριότητα στην Κύπρο. Συνέχισε, “...σίγουρα το τι δεν μπορεί να κάνουν οι Ισπανοί, είναι συναντήσεις με πελάτες για να εξεύρουν λύση αναδιάρθρωσης. Το τι κάνει η Altamira με αυτήν την ομάδα περίπου, είναι 25 άτομα τα οποία έχουν εξειδίκευση σε διάφορους τομείς, είναι άτομα τα οποία εργάζονται μαζί με την τοπική διεύθυνση και προχωρούν στην εφαρμογή αλλαγής τεχνογνωσίας...”

---

⁷¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/11/2018

⁷² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 19/11/2018

⁷³ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 7/11/2018

Σχετικά με τα κριτήρια διορισμού του κυρίου Κουρουνά στην θέση του Γενικού διευθυντή της Altamira Κύπρου, ο κ. Navaro ανέφερε ότι αυτό είχε να κάνει με τις εσωτερικές πολιτικές της Altamira, και ότι μετά την υπογραφή της συμφωνίας, θεωρούσαν ότι ο κ. Κουρουνάς ήταν το καλύτερο άτομο το οποίο θα μπορούσε να λάβει αυτή τη θέση, σημειώνοντας παράλληλα ότι ήταν ο μόνος υποψήφιος και επίσης δεν υπήρχε καμία αμφισβήτηση. Πρόσθεσε, ότι το 2018 ήταν τόσο δύσκολη η κατάσταση, που εάν γινόταν οποιαδήποτε αλλαγή στο τμήμα των ΜΕΧ, θα είχε αρνητικά επακόλουθα. Σε ερώτηση κατά πόσο ήταν εισήγηση κάποιου ανέφερε *“...Όχι, συζητήσαμε με τον κύριο Χατζηγιάννη και ήταν όμως η απόφαση της Altamira με βάση τις εσωτερικές μας πολιτικές, είχαμε λοιπόν αποφασίσει να διορίζαμε τον κύριο Κουρουνά...”*

Σχετικά με το διορισμό του κυρίου Κουρουνά, ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης ανέφερε ότι *“...όταν είχε παρθεί η τελική απόφαση για να προχωρήσουμε με την Altamira τον Ιούνιο του 2017, ο κύριος Κουρουνάς δεν συμμετείχε σε αυτήν τη λήψη απόφασης από την Εκτελεστική Επιτροπή και επιπρόσθετα τη στελέχωση της Altamira. Είναι απόφαση της ίδιας της Altamira Ισπανίας, διότι στο κάτω - κάτω την ευθύνη της επίτευξης των αποτελεσμάτων αυτοί την έχουν...”*⁷⁴.

Το ερώτημα που προκύπτει με βάση τον Γενικό Ελεγκτή κ. Ο. Μιχαηλίδη είναι ότι στις 28/12/2016, ο κ. Β. Κουρουνάς ήταν έντονα υπέρ της διαπραγμάτευσης μόνο με την Altamira και να μην υπάρξει καμία άλλη επιλογή⁷⁵. Επίσης αναφέρθηκε σε ενδεχόμενη παράβαση της οδηγίας της Κεντρικής Τράπεζας Κ.Δ.Π. 107/2015, η οποία στην παράγραφο 19.2 καθορίζει ότι το προσωπικό που εργοδοτείται στη Μονάδα Διαχείρισης Καθυστερήσεων, δεν πρέπει να έχει σχέση ή εμπλοκή με λειτουργίες χορηγήσεων και δεν πρέπει να είχε συμμετοχή στη διαδικασία χορήγησης της πιστωτικής διευκόλυνσης.

Περαιτέρω ανέφερε ότι *“ο κύριος Κουρουνάς ήταν γραμματέας στη ΣΠΕ Πέρα Χωρίου Νήσου από τον Ιούνιο του 2001. Η ΣΠΕ αυτή συγχωνεύτηκε στην πορεία με άλλες ΣΠΕ και το 2007 μετονομάστηκε σε Περιφερειακή ΣΠΕ Λευκωσίας, στην οποία ο κύριος Κουρουνάς παρέμεινε Γενικός Διευθυντής μέχρι τις 31/12/2014. Ήταν ένα από τα δεκαοκτώ ΣΠΙ που μετά συγχωνεύτηκαν, για να αντιληφθείτε ότι μιλούμε για κάτι πολύ μεγάλο και σε αυτό το ΣΠΙ ήταν Γενικός Διευθυντής. Προφανώς όλα αυτά τα χρόνια*

⁷⁴ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 7/11/2018

⁷⁵ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 27/8/2018

είχε συμμετοχή και πολύ ενεργό συμμετοχή σε χορηγήσεις από αυτό το ΣΠΙ, που σήμερα είναι MEX και τις οποίες σήμερα διαχειρίζεται η Altamira...”, συνεχίζοντας ότι “καλείται να εξετάζει ως Γενικός Διευθυντής Altamira δάνεια που είχε δώσει προηγουμένως ο ίδιος...”.

Εισηγήθηκε “ότι θα πρέπει να διερευνηθεί τόσο ο ρόλος του για την επίτευξη συμφωνίας με την Altamira, τον μελλοντικό εργοδότη του, άρα θέματα σύγκρουσης συμφέροντος, άρα και η σοβαρότητα της σημερινής του θέσης, με την πιο πάνω οδηγία της Συνεργατικής”.

Επίσης ήγειρε ακόμα ένα θέμα. “Δηλαδή είχαμε την εσωτερική μονάδα στον Συνεργατισμό, στην οποία ήταν επικεφαλής ο κύριος Κουρουνάς με 300- 400 άτομα υπαλλήλους, πιάσαμε όλους τους υπαλλήλους, επήραμε τους στην Altamira, πιάσαμε και τον Γενικό Διευθυντή που είχαμε, τον δικό μας τον Διευθυντή της δικής μας Διεύθυνσης και τον βάλουμε επικεφαλή αυτής της πλατφόρμας. Προς τι έγινε αυτή η ανάθεση στην Altamira, εάν ο Γενικός Διευθυντής, που είναι ο επικεφαλής, που θεωρείτο ότι θα πρέπει να είναι κάποιος, που ακριβώς θα ανέμενε κάποιος να φέρει η Altamira κάποιον δικό της Γενικό Διευθυντή, με δικές του εμπειρίες, για να φέρει τη δική του εμπειρία και την τεχνογνωσία, βάλουμε τον ίδιο Γενικό Διευθυντή, το ίδιο προσωπικό”. Διερωτήθηκε, “εάν το ζητούμενο ήταν να έρθουν μόνο δύο - τρεις δεύτερου επιπέδου τεχνοκράτες από την Altamira, γιατί δεν μπορούσε να προσλάβει τότε ο Συνεργατισμός αυτούς τους 2- 3 εμπειρογνώμονες με τα 220 εκατομμύρια που θα έχει στη διάθεση του, να κάνει αυτήν την εργασία; Άρα μήπως το ζητούμενο ήταν τελικά να δώσουμε απλώς τη δουλειά στην Altamira; Το θέτω ως προβληματισμό και επειδή είδα ότι η Altamira δέχθηκε να κρατήσει ως Γενικό Διευθυντή αυτόν που είχαμε Γενικό Διευθυντή στη δική μου Διεύθυνση, με τα φτωχά αποτελέσματα. Υποτίθεται ήταν στη Συνεργατική, δεν πήγαινε καλά αυτή η διεύθυνση, δεν έπιανε τους στόχους της και σκεφτήκαμε ότι θα λύσουμε το πρόβλημα μας δίνοντας τη δουλειά σε κάποιους ειδικούς, όπως είναι η Altamira και τελικά κρατήσαμε το ίδιο πρόσωπο, διαπραγματεύτηκε αυτός μαζί με τον κύριο Χατζηγιάννη, έκλεισαν τη συμφωνία με την Altamira και μετά τον βάλουμε Γενικό Διευθυντή αυτής της πλατφόρμας.”

Για την διαφορά του χειρισμού των MEX από την ΣΚΤ και την κοινοπραξία ως παραδείγματα ο κ. Κουρουνάς ανέφερε, “έχει εφαρμοστεί μια δική τους ιστοσελίδα που είναι, θα έλεγα είναι πολύ αναπτυσσόμενη τεχνολογικά από τον Οκτώβριο και ήδη βλέπουμε εκεί ότι έχει πωληθεί αρκετά, το θέμα των προσφορών που δέχεται η εταιρεία

για πώληση των ακινήτων. Δεύτερο παράδειγμα, έχουν προχωρήσει σε επαναχαρτογράφηση όλου του χαρτοφυλακίου και έχουν υποβληθεί στην τράπεζα συγκεκριμένες νέες λύσεις που στοχεύουν από την μια να βελτιώσουν την εισπραξιμότητα, από την άλλη να πετύχουν περισσότερη αποτελεσματικότητα στο θέμα του χρόνου με τον τρόπο που λειτουργούν οι ίδιοι σε άλλες χώρες.”

15.3 Επισημάνσεις

Η συμφωνία μεταξύ της Altamira Asset Management υπογράφηκε στις 21/11/2017 και η λειτουργία της κοινής πλατφόρμας τέθηκε σε επιχειρησιακή λειτουργία από τα μέσα Ιανουαρίου 2018, αναλαμβάνοντας τη διαχείριση των MEX και του χαρτοφυλακίου ακινήτων της ΣΚΤ. Παρόλο που τα συνολικά λειτουργικά έξοδα του ΣΠΤ, σε ενοποιημένη βάση, δεν θα έπρεπε να υπερβαίνουν τα €165 εκ. σε κάθε ένα από τα λογιστικά έτη 2017 και 2018, ο στόχος για το 2018 δεν αναμένετο να επιτευχθεί, λόγω αυξημένου κόστους το οποίο αναμένετο να ανέλθει στα €196 εκ., εκ των οποίων τα €43,8 εκ. αφορούν έξοδα λόγω της κοινοπραξίας με την Altamira. Όσον αφορά το δείκτη κόστους προς έσοδα, δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει το 50% για τα λογιστικά έτη 2017 και 2018. Η ΣΚΤ στο επιχειρηματικό της πλάνο μέχρι το 2022 προέβλεπε ότι ο δείκτης αυτός θα είναι 57% για το έτος 2018. Όμως, το 2018, το ποσοστό αυτό αναμένετο να ανέλθει στο 63,3% εξαιτίας των αυξημένων εξόδων λόγω της συμφωνίας με την Altamira.

Με βάση τα πιο πάνω, διερωτόμαστε πώς γίνεται να αναφέρουν ότι η διαχείριση που θα έκανε η Altamira ήταν συμφέρουσα και ποιο αποδοτική για την Τράπεζα και να καταγράφεται ότι τόσο τα συνολικά έξοδα όσο και ο δείκτης κόστους προς έσοδα ήταν πάνω από το όριο που είχε τεθεί και αυτά δημιουργούνταν από τα έξοδα της κοινοπραξίας με την Altamira.

Σημειώσαμε την αναφορά ότι ανεξάρτητος οίκος στα πλαίσια της μελέτης που θα έκανε, θα αξιολογούσε και την συνεργασία της τράπεζας με την Altamira (Κύπρου) και θα έκρινε κατά πόσο ήταν δίκαιη ή όχι, ανεξάρτητα από την γνωμάτευση που είχε δοθεί προηγουμένως από την Citi. Δυστυχώς το αποτέλεσμα της αξιολόγησης δεν ήταν έτοιμο κατά την σύνταξη του πορίσματος έτσι ώστε να καταγραφεί με τα υφιστάμενα δεδομένα.

Όσο αφορά το προσωπικό, στις ενώπιον μας μαρτυρίες διαφάνηκε ότι αρχικά μεταφέρθηκαν στην Altamira 6 άτομα της Ανώτερης Διεύθυνσης των MEX ως η αρχική

διευθέτηση δηλαδή το carve out της Ανώτερης Διεύθυνσης MEX, για να αποτελέσουν στη συνέχεια τη Διεύθυνση της Altamira, με πρωταρχικό γνώστη τον κ. Κουρουνά. Ακολούθησε η μεταφορά του υπόλοιπου προσωπικού ως υπάλληλοι της Altamira, με δικαίωμα επιστροφής πίσω στην τράπεζα,.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο Διευθυντής της Υπηρεσίας της Τράπεζας για τα MEX κ. Κουρουνάς, έγινε ο Γενικός Διευθυντής της Altamira Κύπρου. Σύμφωνα με τον κ. Navaro, ο διορισμός του κ. Κουρουνά στην θέση του Γενικού διευθυντή της Altamira Κύπρου, έγινε διότι ήταν το καλύτερο άτομο το οποίο θα μπορούσε να λάβει αυτή τη θέση και ο μοναδικός υποψήφιος. Τίθεται το ερώτημα: Πώς κατέληξε σ' αυτό το συμπέρασμα χωρίς η θέση να έχει προκηρυχθεί και να συνάντηση άλλους υποψήφιους.

Εύλογα προκύπτουν ερωτηματικά ως προς τη γνώση και το ρόλο του παρά τη μη συμμετοχή του σε λήψη αποφάσεων της Εκτελεστικής Επιτροπής για υλοποίηση της συμφωνίας με την Altamira,

Οι συνεχείς αναφορές ότι το τμήμα Διαχείρισης των MEX που ο ίδιος ηγείτο είχε φτάσει στα όρια των δυνατοτήτων του, ως επίσης οι αναφορές του ίδιου περι έλλειψης ενδιαφέροντος από άλλες εταιρείες διαχείρισης MEX ενώ γνώριζε ότι η τράπεζα δεν ζήτησε και ούτε έλαβε προσφορές από άλλες εταιρείες και η θετική και επίμονη στάση του υπέρ της διαπραγμάτευσης με την Altamira, ενώ γνώριζε ότι σε ενδεχόμενη συμφωνία θα μεταφερόταν στην ηγετική πυραμίδα της Altamira, καταδεικνύουν το ύποπτο παρασκήνιο υλοποίησης της συμφωνίας με την Altamira.

16.ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟ ΓΕΝΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΗ

Σύμφωνα με σχετικές πρόνοιες του περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014 (Ν.20(Ι)/2014), κάθε κρατική επιχείρηση υποβάλλει στον Υπουργό Οικονομικών, τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες επίσης υποβάλλονται στον Γενικό Ελεγκτή για έλεγχο.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του πιο πάνω Νόμου, ο όμιλος της ΣΚΤ ενέπιπτε στον ορισμό της “κρατικής επιχείρησης” και επομένως ο Γενικός Ελεγκτής είχε εξουσία διεξαγωγής οικονομικού ελέγχου της ΣΚΤ.

Σκοπός του διαχειριστικού ελέγχου, ήταν η εξέταση κατά πόσον η Διοίκηση και η Διεύθυνση της ΣΚΤ, λειτουργούν και χρησιμοποιούν τους διαθέσιμους πόρους της

ΣΚΤ με οικονομικό, αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο και κατά πόσο ακολουθούσαν βέλτιστες πρακτικές.

Σημειώνεται ότι η μη απρόσκοπτη πρόσβαση στην πληροφόρηση, για σκοπούς διεξαγωγής του ελέγχου, επηρεάζει μεταξύ άλλων την διασφάλιση του κριτηρίου της πληρότητας των πληροφοριών.

Η υπηρεσία προχώρησε σε διαχειριστικό έλεγχο της ΣΚΤ, τον οποίο περιέλαβε στην Ετήσια Έκθεση της για το 2014 που υποβλήθηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την 1/12/2015 και δημοσιοποιήθηκε την ίδια ημέρα. Η Έκθεση αυτή ανέδειξε στοιχεία κακοδιαχείρισης.

Προτού αρχίσει ο έλεγχος για το έτος 2015, υπήρχαν ενστάσεις από την ΣΚΤ και το Υπουργείο Οικονομικών. Όταν στις 8/5/2015 ενημερώθηκε η ΣΚΤ ότι θα άρχιζε ο έλεγχος, στις 18 Μαΐου ο Προϊστάμενος Μονάδας Διαχείρισης ενημέρωσε σχετικά τον Υπουργό Οικονομικών πως *“οποιαδήποτε παρέμβαση από πλευράς Γενικού Ελεγκτή (ανεξαρτήτως αν εμπίπτει στις αρμοδιότητες του) δυνατό να θεωρηθεί παρέμβαση του Κράτους, εκτός των πλαισίων που έχουν καθοριστεί”*.

Στο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του Προϊσταμένου της Μονάδας Διαχείρισης προς τον Υπουργό Οικονομικών, με ημερ. 22/5/2015, αναφέρει ότι οι ίδιοι οι νομικοί σύμβουλοι της ΣΚΤ (εσωτερικοί και εξωτερικοί) έκριναν ότι η ΣΚΤ υπόκειται στον έλεγχο του Γενικού Ελεγκτή αφού είναι κρατική επιχείρηση και αφού στην παράγραφο 8.13 της Συμφωνίας Πλαισίου Συνεργασίας (Relationship Framework Agreement) της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ υπάρχει ξεκάθαρη αναφορά (η φράση είναι του Προϊσταμένου της Μονάδας Διαχείρισης) ότι η υπογραφή της συμφωνίας δεν επηρεάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο την υποχρέωση τόσο της Δημοκρατίας όσο και της ΣΚΤ έναντι οποιασδήποτε κυπριακής, ευρωπαϊκής ή διεθνούς νομοθεσίας. Στο ίδιο σημείωμα επισυνάπτεται προσχέδιο επιστολής προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατόπιν γραπτών οδηγιών που έλαβε ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης από τον Υπουργό Οικονομικών, με την οποία να ζητείται η θέση της σε σχέση με τον έλεγχο που θέλει να διεξάγει η Ελεγκτική Υπηρεσία. Στην κατάθεση του ο κ. Ο. Μιχαηλίδης ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, αναφέρει τα ακόλουθα *“.....Επίσης είναι πολύ σημαντικό Κύριε Πρόεδρε και αυτό που θα σας πω περισσότερο δείχνει πώς το Υπουργείο και η Συνεργατική ουσιαστικά ενεργούσαν ως συγκοινωνούντα δοχεία και αυτό έχει σχέση με την*

αναζήτηση ευθυνών την οποία εσείς γυρεύετε γιατί είναι ξεκάθαρο ότι δεν ήταν μία κρατική επιχείρηση που ενεργούσε όπως ήθελε, ότι ο κύριος Διονυσίου ενώ λέει σ' αυτό το σημείωμα του ότι θα έπρεπε να μας αφήσουν να κάνουμε έλεγχο, λέει ότι ετοίμασε επιστολή προς τη Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το θέμα αυτό, να τους ενημερώσει, να τους πει ότι θα μπει Ελεγκτική Υπηρεσία να κάνει έλεγχο, λέει όμως στον Υπουργό, αντί να την στείλει το Υπουργείο να την στείλει η Συνεργατική, δηλαδή τούτοι που ετοίμασαν την επιστολή να την δώσουν στη Συνεργατική να την στείλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο ένας έκανε επιστολές και τις έδινε στον άλλον για να τις στέλνει και μάλιστα του λέει, "για να μην θεωρηθεί παρέμβαση του Υπουργείου στις εξουσίες και αρμοδιότητες του Γενικού Ελεγκτή, εκάμαμε την επιστολή, παρεμβαίνουμε αλλά για να μην φανεί εμείς ότι παρεμβαίνουμε να την δώσουμε στην Συνεργατική να την στείλουν εκείνοι ώστε αν ακουστεί ότι πήγε αυτή η επιστολή, να πούμε μα είναι η Συνεργατική που έστειλε αυτήν την επιστολή", αυτά έλεγε ο κύριος Διονυσίου στον Υπουργό του."

Στις 21/1/2016 η Ελεγκτική Υπηρεσία ζήτησε από την ΣΚΤ να της σταλεί αντίγραφο της έκθεσης του επιτόπιου ελέγχου (on-site inspection) που είχε πραγματοποιηθεί από τον ΕΕΜ το 2015, βάσει της οποίας προωθήθηκε και ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων η περαιτέρω ενίσχυση των κεφαλαίων της ΣΚΤ, το οποίο δεν έκαναν.

Στις 27/1/2016, η Υπηρεσία του Γενικού Ελεγκτή απέστειλε επιστολή στην ΣΚΤ ζητώντας να ματαιωθεί η προκήρυξη διαγωνισμού από την ΣΚΤ για επιλογή ιδιωτικού ελεγκτικού οίκου για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της ΣΚΤ για τα έτη 2016, 2017 και 2018 και ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία θα έκανε η ίδια την προκήρυξη διαγωνισμού.

Σε σημείωμα του Προϊσταμένου της Μονάδας Διαχείρισης προς τον Υπουργό Οικονομικών, μέσω του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου, με ημερ. 27/1/2016, φαίνεται ότι ΣΚΤ έστειλε επιστολή στον ΕΕΜ διαβιβάζοντας του την επιστολή της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, με ημερ. 21/1/2016, και την ίδια ημέρα η ΣΚΤ έλαβε γνωμάτευση από τους εξωτερικού νομικούς της συμβούλους ότι δεν υπόκειται στον έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, εκτός από το δικαίωμα να ελέγχει τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.

Στο πιο πάνω σημείωμα του ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης, εκφράζει την άποψη ότι οι αναφορές του Γενικού Ελεγκτή στην Έκθεση του και στα Μέσα Μαζικής

Επικοινωνίας (ΜΜΕ) *“για την ανυπαρξία οποιουδήποτε ελέγχου χρηστής διοίκησης και διαδικασιών μόνο κακό θα κάνει στην όλη πορεία του ΣΠΤ”* και ότι τον Ιανουάριο του 2016 υπήρξε μείωση καταθέσεων κατά €170 εκ. και χωρίς να γίνεται από τον Προϊστάμενο της Μονάδας Διαχείρισης καμία αναφορά ότι αυτό κατά κύριο λόγο οφειλόταν στη κεφαλαιουχική ενίσχυση ης ΣΚΤ από το Κράτος, ύψους €175 εκ..

Η ΣΚΤ με επιστολή της προς την Ελεγκτική Υπηρεσία, με ημερ. 29/1/2016, την ενημέρωσε ότι θεωρεί πως δεν υπόκειται στον έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Βασικοί λόγοι της άρνησης της διοίκησης της ΣΚΤ και του Υπουργείου Οικονομικών στη διενέργεια διαχειριστικού ελέγχου από την Ελεγκτική Υπηρεσία ήταν βάσει των σημειωμάτων του Προϊστάμενου της Μονάδας Διαχείρισης αλλά και πρακτικών της Επιτροπείας της ΣΚΤ ότι αφ’ ενός μεν ο ΕΕΜ σε συνεργασία με την ΚΤΚ είχαν την ευθύνη για τον εποπτικό έλεγχο και αφ’ ετέρου δε η εμπλοκή της Ελεγκτικής Υπηρεσίας θα επιβάρυνε τις δραστηριότητες της ΣΚΤ και θα την έφερνε σε μειονεκτική θέση έναντι του ανταγωνισμού. Η επιμονή της διοίκησης της ΣΚΤ και του Υπουργείου Οικονομικών στο να αποφύγουν την εμπλοκή του Γενικού Ελεγκτή αλλά και η κωλυσιεργία τους στην παράδοση εγγράφων στην Ελεγκτική Υπηρεσία υπονοεί ότι ήθελαν να καθυστερήσουν η/και να αποφύγουν τον διαχειριστικό έλεγχο.

Εν συνεχεία, κατόπιν σχετικής συνάντησης με την Διεύθυνση και τους νομικούς συμβούλους της ΣΚΤ στο γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα, ο Γενικός Εισαγγελέας με τη γνωμάτευση του, με ημερ. 30/8/2016, συμπέρανε ότι ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας έχει *“όλα τα δικαιώματα, εξουσίες και υποχρεώσεις που έχει έναντι όλων των άλλων ελεγχόμενων υπ’ αυτού οργανισμών”*.

Στη βάση της πιο πάνω γνωμάτευσης, ζητήθηκε την 1/9/2016 από την ΣΚΤ ξανά αντίγραφο ολόκληρης της έκθεσης του επιτόπιου ελέγχου που είχε πραγματοποιηθεί από τον ΕΕΜ το 2015 και ότι ο διαχειριστικός έλεγχος θα άρχιζε άμεσα.

Σε απάντηση της η ΣΚΤ, με ημερ. 19/9/2016, ζήτησε αναβολή της έναρξης του ελέγχου ενόψει επικείμενης συζήτησης του όλου θέματος που αναμενόταν να γίνει ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων αναφορικά με πρόταση νόμου του ΔΗΣΥ, ώστε *“να διευκρινιστεί η φύση και η έκταση της εξουσίας του Γενικού Ελεγκτή για την άσκηση διαχειριστικού ελέγχου στη ΣΚΤ”*, που είχε στο μεταξύ κατατεθεί.

Σημειώνεται ότι ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης, με ηλεκτρονικό του μήνυμα προς τον Υπουργό Οικονομικών με ημερ. 28/9/2016, μεταξύ των άλλων εισηγείται την

άμεση αποστολή αιτήματος προς τον Γενικό Εισαγγελέα για την επανεξέταση της νομικής του γνωμάτευσης στο θέμα του Γενικού Ελεγκτή.

Στις 6/10/2016 ο Υπουργός Οικονομικών ζήτησε γνωμάτευση από τον Γενικό Εισαγγελέα στο ότι η άσκηση ελέγχου από την Ελεγκτική Υπηρεσία θα συνιστούσε παρέμβαση του στην επιχειρηματική λειτουργία της ΣΚΤ και εμπλοκή του στις καθημερινές εργασίες της, ενέργειες που, όπως ισχυριζόταν ο Υπουργός, έρχονταν σε αντίθεση με τους κανόνες κρατικής ενίσχυσης που παραχωρήθηκε στη ΣΚΤ και παραβιάζουν τη Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας η οποία διέπει τη σχέση της ΣΚΤ με τη Μονάδα Διαχείρισης του Υπουργείου.

Ο Γενικός Εισαγγελέας του απάντησε στις 21/10/2016, αναφέροντας ότι αδυνατεί να αντιληφθεί ποιες δεσμεύσεις της Δημοκρατίας θα παραβιαστούν από τον έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και στο ερώτημα αν οι προτάσεις νόμου που είχαν στο μεταξύ κατατεθεί θα έλυναν το πρόβλημα, απάντησε *“με καλείται να σας συμβουλευώ επί μη υπαρκτού προβλήματος”*.

Σε συνεδρία της, με ημερ. 25/10/2016, η Επιτροπή της ΣΚΤ αποφάσισαν να δώσουν στην Ελεγκτική Υπηρεσία μόνο τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις για το 2015, το management letter των εξωτερικών ελεγκτών, και τα πρακτικά έγκρισης των οικονομικών καταστάσεων.

Η ΣΚΤ συνέχιζε να αρνείται να δώσει διάφορα στοιχεία που αφορούσαν σε λήψη και εξέταση πρακτικών, προσλήψεις και προαγωγές προσωπικού, μισθούς και ωφελήματα, προκήρυξη και καταχώρηση προσφορών και διάθεση ακινήτων και αρνείτο την έναρξη του διαχειριστικού ελέγχου⁷⁶.

Στις 26/10/2016, ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης, ενημέρωσε με ηλεκτρονικό μήνυμα του, τον Υπουργό Οικονομικών, ότι προτού δοθεί οποιοδήποτε στοιχείο στην Ελεγκτική Υπηρεσία θα ζητείτο νομική γνωμάτευση από τους νομικούς συμβούλους της ΣΚΤ, και άρα, λόγω της καθυστέρησης αυτής, θα είχε στο μεταξύ συζητηθεί το θέμα στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών.

Όπως καταγράφεται στο ηλεκτρονικό μήνυμα του Προϊστάμενου της Μονάδας Διαχείρισης έκανε και λόμπι για να περάσει η θέση του Υπουργείου. Γράφει στο μήνυμα του:

---

⁷⁶ Επιστολή Ελεγκτικής Υπηρεσίας, ημερ. 26/10/2016

“Αναφορικά με τις 2 προτάσεις του Αβέρωφ, είχα πριν λίγο συνάντηση με τα 2 μέλη της Επιτροπείας της Συνεργατικής που προέρχονται από το ΑΚΕΛ, οι οποίοι με ενημέρωσαν ότι η συνεννόηση είναι όπως υποστηριχτεί η Πρόταση για Διαχειριστικό Έλεγχο, αλλά όχι κατά πάσα πιθανότητα η Πρόταση για τον Οικονομικό Έλεγχο. Όσον άφορα τη θέση του ΔΗΚΟ, δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε ασφαλείς ενδείξεις” (ανέφερε ότι έκανε προσπάθειες με συγκεκριμένο πρόσωπο το οποίο απουσίαζε στο εξωτερικό και ήταν δύσκολη η επικοινωνία μαζί του).

Σε δηλώσεις του στο Κρατικό Ραδιόφωνο (Πρωινό Δρομολόγιο) στις 8/11/2016 ο Υπουργός Οικονομικών είχε αναφέρει ότι συχνά υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες του Νόμου, ενώ σε παρατήρηση της παρουσιάστριας ότι ερμηνεύτηκε όμως ο Νόμος από τη Νομική Υπηρεσία, ο Υπουργός απάντησε ότι υπάρχουν και Δικαστήρια που ερμηνεύουν τους Νόμους, το οποίο προκάλεσε την άμεση αντίδραση του Γενικού Εισαγγελέα και με επιστολή του προς τον Υπουργό (την οποία έδωσε στην δημοσιότητα), με ημερ. 8/11/2016 αναφέρει:

“Είμαι υποχρεωμένος να αναφέρω ότι οι δηλώσεις σας παραγνωρίζουν πλήρως τις Συνταγματικές διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες η Νομική Υπηρεσία και ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ο νομικός σύμβουλος, μεταξύ άλλων και των Υπουργών, και συνεπακόλουθα οι γνωματεύσεις τους θα πρέπει να γίνονται σεβαστές και να εφαρμόζονται από τα κρατικά όργανα” επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι ο Υπουργός Οικονομικών συνέχιζε να αποφεύγει να θεωρεί τη ΣΚΤ ως κρατική επιχείρηση παρά τις γνωματεύσεις του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και παρά το γεγονός ότι και οι τρεις νομικοί σύμβουλοι της ΣΚΤ αποδέχονταν στη δική τους γνωμάτευση ημερ. 5/2/2016 ότι *“είναι φανερό από τα πιο πάνω ότι η ΣΚΤ θεωρείται κρατική επιχείρηση για τους σκοπούς του εν λόγω Νόμου”*.

Ο Υπουργός Οικονομικών απάντησε την ίδια ημέρα (επιστολή η οποία επίσης δόθηκε στη δημοσιότητα) όπου αναφέρει:

“Ο Συνεργατισμός δεν θα πρέπει να μετατραπεί, με τον ένα η τον άλλο τρόπο, σε κρατικό οργανισμό αποτελεί ξεκάθαρη θέση της κυβέρνησης, η οποία σχετίζεται με την ανάγκη να διατηρήσει ο Συνεργατισμός την ευελιξία και αποτελεσματικότητα που το κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα πρέπει να διαθέτει” ... “Το ότι έχετε προβεί σε μια γνωμάτευση βάση της οποίας ο Συνεργατισμός πρέπει πλέον, σύμφωνα με πρόνοιες συγκεκριμένης νομοθεσίας που έχετε εντοπίσει, να θεωρείται και να λειτουργεί ως

κρατικός οργανισμός, αποτελεί ακριβώς την ουσία του ζητήματος που έχει προκύψει και γι αυτό ενδεχομένως να επιβάλλεται τροποποίηση της νομοθεσίας, κάτι που αποτελεί αποκλειστικό και αναφαίρετο δικαίωμα της νομοθετικής εξουσίας”.

Σημειώνεται ότι τόσο η ΣΚΤ όσο και το Υπουργείο Οικονομικών προσπάθησαν να πείσουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για μη εμπλοκή της Ελεγκτικής Υπηρεσίας στην ΣΚΤ⁷⁷ δικαιολογώντας το ως πολιτειακή παρέμβαση.

Τελικά, μετά την υποβολή αρκετών τροπολογιών, η Βουλή ψήφισε στις 11/11/2016 τροποποίηση του Ν.113(Ι)2002, έτσι ώστε να έχει εξουσία ο Γενικός Ελεγκτής για διενέργεια διαχειριστικού ελέγχου στη ΣΚΤ, αλλά με πολλούς περιορισμούς που η Βουλή έκρινε ορθό να θέσει, οι οποίοι κατά την κρίση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας δυσχέραιναν τον έλεγχο και συγκρούονταν με διεθνή πρότυπα ελέγχου.

Επιπλέον, κατατέθηκε από το ΔΗΣΥ ενώπιον της Βουλής και δεύτερη Πρόταση Νόμου, η οποία αφορούσε σε τροποποίηση του Νόμου Πλαίσιο, έτσι ώστε η ΣΚΤ να μην υπόκειται στον έλεγχο του Γενικού Ελεγκτή, η οποία ψηφίστηκε κατά πλειοψηφία την ίδια ημέρα, δηλαδή στις 11/11/2016.

Λόγω των αντιδράσεων που προέκυψαν, στις 2/12/2016, η Βουλή ψήφισε νέα νομοθεσία με την οποία τροποποίησε ξανά τον Νόμο Πλαίσιο, ώστε η ΣΚΤ να υπαχθεί εκ νέου στον οικονομικό έλεγχο του Γενικού Ελεγκτή.

Είναι προφανές ότι η πλειοψηφία της Βουλής σε πρώτη φάση προσπάθησε να περιορίσει την πρόσβαση του Γενικού Ελεγκτή σε στοιχεία, πληροφορίες, πρακτικά κλπ. της ΣΚΤ. Η πιθανή δημοσιοποίηση των ευρημάτων κακοδιαχείρισης και τεκτενομένων θα μπορούσε να προκαλέσει αντιδράσεις ανάμεσα σε πολίτες η και οργανωμένα σύνολα και θα έθετε το πολιτικό σύστημα προ των ευθυνών του αλλά και πιθανόν θα υποχρέωνε τον βασικό μέτοχο να προβεί σε ενέργειες διόρθωσης / συμμόρφωσης των οίωνδήποτε παρατηρήσεων / συστάσεων της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Η αλλαγή στάσης της πλειοψηφίας των πολιτικών κομμάτων, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εκτενή δημοσιότητα που έλαβε το θέμα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

Σημειώνεται ότι στο ψήφισμα που αποφάσισε ομόφωνα η Ειδική Γενική Συνέλευση της ΣΚΤ που πραγματοποιήθηκε στις 14/11/2016, στο σημείο 2 αναφέρεται *“Καλωσορίζει*

---

⁷⁷ Πρακτικά συνάντησης 10/11/2016 ΣΚΤ και Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού που τηρήθηκαν από τον Προϊστάμενο της Μονάδας Διαχείρισης

τον καθορισμό ορίων στον έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας έτσι ώστε να μην έρχεται σε δυσμενέστερη θέση ο ΣΠΤ σε σχέση με τα άλλα Αδειοδοτημένα Πιστωτικά Ιδρύματα.”

Έτσι, στην Ετήσια Έκθεση για το 2015, λόγω του ότι έπρεπε να παραδοθεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Δεκέμβριο του 2016, δεν υπάρχει αναφορά σε ελέγχους για την ΣΚΤ, παρά μόνο καταγραφή των γεγονότων ως προς τη διαδικασία ελέγχου της ΣΚΤ και την προσπάθεια να αποστερηθεί η Ελεγκτική Υπηρεσία της αρμοδιότητας ελέγχου της ΣΚΤ.

Στις 10/10/2017 η Ελεγκτική Υπηρεσία διαβίβασε στην ΣΚΤ την έκθεση της για την περίοδο 1/7/2015 μέχρι 31/12/2016, η οποία σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική καλύπτει και μεταγενέστερα γεγονότα μέχρι την οριστικοποίησή της, με κοινοποίηση στον Υπουργό Οικονομικών, στον Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, στην Διοικητή της ΚΤΚ, καθώς και στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και στον Έφορο Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων λόγω της συμπερίληψης του θέματος που αφορά την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για δωρεάν παραχώρηση μετοχών στους πελάτες της ΣΚΤ.

Στην Έκθεση ρητά καταγράφεται πως ως Ελεγκτική Υπηρεσία διατηρούσε επιφυλάξεις ως προς την πληρότητα των πληροφοριών που τους έχουν δοθεί από την ΣΚΤ και ότι τούτο μπορεί να έχει επηρεάσει τα ευρήματά τους, υπό την έννοια ότι μπορεί, στα υπό εξέταση θέματα, να υπάρχουν στοιχεία που δεικνύουν χρήση πόρων κατά μη οικονομικό, μη αποδοτικό ή μη αποτελεσματικό τρόπο, η μη συμμόρφωση με τις γενικές αρχές χρηστής χρηματοοικονομικής διαχείρισης και συμπεριφοράς δημοσίων αξιωματούχων τα οποία να μη κατέστη δυνατό να εντοπιστούν κατά τον έλεγχο, αφού η θεμελιώδης αρχή που αφορά στην απρόσκοπτη πρόσβαση στην πληροφόρηση δεν επληρούντο.

Λόγω της ιδιαίτερα ευαίσθητης πτυχής του θέματος, και μετά από διαβούλευση με την ΚΤΚ, ο Γενικός Ελεγκτής αποφάσισε ότι η Έκθεση θα δημοσιοποιείτο την 1/6/2018.

Οι κυριότερες επισημάνσεις και παρατηρήσεις των Εκθέσεων της Ελεγκτικής Υπηρεσίας παρατίθενται παρακάτω.

Η Έκθεση του Γενικού Ελεγκτή για το 2014 εστιάζεται κυρίως σε θέματα διοίκησης και το κόστος που προκύπτει στους πολίτες, από την οποιαδήποτε μη χρηστή διαχείριση λόγω του κρατικού ιδιοκτησιακού καθεστώτος της τράπεζας.

Στην Έκθεση επισημαίνονται τα ακόλουθα που αφορούν:

- Διεύθυνση Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων με σύσταση *“Η αύξηση των ΜΕΧ και το πολύ ψηλό ποσοστό επί των συνολικών χορηγήσεων που αυτά αντιπροσωπεύουν, καθιστούν το πρόβλημα των ΜΕΧ του ΣΠΤ ως τη μέγιστη προτεραιότητα του.”*
- Προσωπικό / Ωφελήματα και επιδόματα μόνιμου προσωπικού / Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη / Ασφάλεια ζωής / Δάνεια προς το προσωπικό / Επιδόματα με σύσταση *“Όπως γίνει άμεση επανεξέταση του θέματος για την αναθεώρηση των εν λόγω επιτοκίων, ώστε να συνάδουν με αυτά που χρεώνονται οι υπόλοιποι πολίτες / πελάτες των ΣΠΙ.”* και *“Όπως, αναφορικά με τα ωφελήματα και επιδόματα του προσωπικού προωθηθεί άμεσα ανανέωση των συλλογικών συμβάσεων, με επανεξέταση όλων των ωφελημάτων και επιδομάτων του προσωπικού και ληφθούν μέτρα για περιορισμό τους η/και κατάργηση τους λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η κάλυψη τους ουσιαστικά προέρχεται από τον κρατικό προϋπολογισμό, απόδειξη δε τούτου η νέα κεφαλαιακή ένεση των €175 εκ. Συναφώς αναφέρεται ότι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα οι μειώσεις απολαβών/περιορισμός ωφελημάτων που προηγήθηκαν χρονικά κατά πολύ, και υπολογίζεται ότι μέχρι σήμερα ήταν πολλαπλάσιος από αυτόν στον τραπεζικό τομέα, παρόλο που ο τραπεζικός τομέας και δη ο συνεργατισμός διασώθηκε με τα λεφτά των φορολογούμενων πολιτών.”*
- Επιδόματα Εκτελεστικής Εξουσίας / Προσλήψεις Προσωπικού με συστάσεις *“Οι συγχωνεύσεις των 93 παλαιών ΣΠΙ σε 18 ΣΠΙ προφανώς επέφεραν εξοικονομήσεις προσωπικού και συνεπώς οι προκηρύξεις των θέσεων θα πρέπει να γίνονται σε πρωταρχικό στάδιο εσωτερικά, σε επίπεδο Ομίλου, προς επίδειξη ενδιαφέροντος από το υφιστάμενο προσωπικό. Οι προκηρύξεις εξωτερικά θα πρέπει να περιορίζονται στις περιπτώσεις μη επίδειξης ενδιαφέροντος από ικανούς υποψηφίους εσωτερικά και, επιπλέον, θα πρέπει να τυγχάνουν ευρείας και όχι περιορισμένης δημοσιότητας προς επίδειξη ενδιαφέροντος από όσο το δυνατό περισσότερους υποψηφίους. Για σκοπούς διαφάνειας και χρηστής διοίκησης, οι θέσεις που προκηρύσσονται θα πρέπει να συμπληρώνονται από υποψηφίους που υπέβαλαν αίτηση και που οπωσδήποτε πληρούν τα απαιτούμενα προσόντα της προκήρυξης. Δεν δύναται να προσλαμβάνονται άτομα τα οποία δεν φαίνεται πως περιλήφθηκαν στην όλη*

διαδικασία προσλήψεων, αφού δεν είχαν υποβάλει αίτηση για τη θέση. Καμία θέση δεν θα πρέπει να πληρείται χωρίς προηγούμενη προκήρυξη και επιπλέον στα πλαίσια της προσπάθειας μείωσης του προσωπικού, καμία θέση δεν μπορεί να πληρείται από δυο άτομα. Εφόσον το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού, διευκρίνισε ότι ο Νομός στον οποίο αναφέρεται η γνωμάτευση του Νομικού Συμβούλου της ΣΚΤ, στο κατά πόσο θεωρούνται αορίστου χρόνου διάρκειας τα πενταετή συμβόλαια που υπογράφηκαν, δεν εφαρμόζεται διότι αφορά σε περιπτώσεις συμβάσεων εργοδότησης που ανανεώνονται διαδοχικά. Επισημαίνεται ότι ακόμη και αν τα συμβόλαια με τη λήξη τους ανανεωθούν, η σύμβαση δεν καθίσταται αορίστου χρόνου. Να ληφθούν μέτρα για περιορισμό του κόστους του προσωπικού, κατ' ανάλογο τρόπο όπως στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.”

- Ωφελήματα στις νέες προσλήψεις με σύσταση “Ενόψει των μέτρων στήριξης που λήφθηκαν για την ΣΚΤ, περιλαμβανομένης της ενίσχυσης της κεφαλαιακής βάσης και αποκατάστασης της κεφαλαιακής επάρκειας της με λεφτά των φορολογούμενων πολιτών δεδομένων και των μειώσεων των απολαβών και ωφελημάτων του υφιστάμενου μόνιμου προσωπικού, που θα έπρεπε να είχαν επιβληθεί, αναμενόταν ότι η ΣΚΤ δεν θα παραχωρούσε σε προσωπικό με σύμβαση τέτοια παρεμφερή, και υψηλότερα σε πολλές περιπτώσεις σε σχέση με αυτά του μόνιμου προσωπικού, ωφελήματα. Εισήγηση μας είναι όπως για το θέμα αυτό, και γενικά για το θέμα της συγκράτησης και μείωσης των λειτουργικών δαπανών της ΣΚΤ, ληφθούν άμεσα μέτρα και από τον Υπουργό Οικονομικών που εκπροσωπεί τον βασικό μέτοχο της τράπεζας.”
- Σχέδιο Εθελοντικής Αφυπηρέτησης με σύσταση “Η Υπηρεσία μας θεωρεί ότι από το Σχέδιο Εθελοντικής Αφυπηρέτησης θα έπρεπε οπωσδήποτε να εξαιρούνται άτομα τα οποία αν αφυπηρευτούσαν κανονικά η καταβολή των μισθών τους, και επομένως το κόστος της ΣΚΤ και των ΣΠΙ θα ήταν χαμηλότερο από το ποσό της αποζημίωσης που θα λάμβαναν για πρόωρη αφυπηρέτηση. Επιπλέον, δεν νοείται υπάλληλος να λαμβάνει μισθό και η περίοδος αυτή να λογίζεται και ως περίοδος για την οποία θα του καταβάλλεται αποζημίωση. Σε περιπτώσεις που η ΣΚΤ κρίνει ότι η αποδέσμευση ενός υπαλλήλου πλήττει την ομαλή λειτουργία της ΣΚΤ τότε έχει το δικαίωμα να απορρίψει τέτοια αίτηση και θα έπρεπε να το πράξει. Επισημαίνουμε ότι δεν μπορεί από τη μια να

προωθούνται σχέδια εθελοντικής αφυπηρέτησης και από την άλλη να γίνονται νέες προσλήψεις προσωπικού. Σημειώνεται ιδιαίτερα ότι, όπως επιβεβαιώθηκε κατά τον έλεγχο, αντί για αξιοποίηση του υφιστάμενου προσοντούχου προσωπικού, προσλήφθηκαν νέα άτομα, με αποτέλεσμα επιπρόσθετο κόστος και προσωπικό.”

- Παραίτηση Γενικού Διευθυντή με σύσταση “Η εφαρμογή υγιούς εταιρικής διακυβέρνησης στη βάση βέλτιστων διεθνών πρακτικών είναι εκ των ων ουκ άνευ για την διαφύλαξη των χρημάτων που ο φορολογούμενος πολίτης εμπιστεύτηκε στη ΣΚΤ. Τούτο, μεταξύ άλλων, επιβάλλει σαφή διάκριση μεταξύ της διεύθυνσης και της διοίκησης της ΣΚΤ.”
- Διορισμός νέου Γενικού Διευθυντή με σύσταση “Η επιλογή του Γενικού Διευθυντή ενός τέτοιου μεγέθους οργανισμού, και δη τραπεζικού, είναι ύψιστης σημασίας για την επιτυχή πορεία του. Αναμένεται ότι στο μέλλον θα δίνεται στο θέμα αυτό δέουσα βαρύτητα και ότι για την επιλογή του καταλληλότερου προσώπου που θα αναλάβει τη θέση θα ακολουθούνται διαφανείς διαδικασίες στη βάση των βέλτιστων πρακτικών και της σχετικής Αξιολόγησης και της Ικανότητας και Καταλληλότητας Μελών Διοικητικού Οργάνου και Διευθυντών των Αδειοδοτούμενων Πιστωτικών Ιδρυμάτων Οδηγία του 2014. Δεδομένης της πολιτικής λιτότητας που η ΣΚΤ χρειάζεται να εφαρμόζει λαμβανομένου επίσης υπόψη του γεγονότος ότι είναι το Κράτος και ο φορολογούμενος πολίτης που επιβαρύνεται για την πλήρη κεφαλαιοποίηση της, συστήνουμε όπως το πακέτο απολαβών για τον Γενικό Διευθυντή (€200,000 ετησίως επιπλέον άλλα ωφελήματα) αναθεωρηθεί ανάλογα. Όπως για τη θέση του Γενικού Διευθυντή γίνεται, ως θέμα αρχής, ανοικτή προκήρυξη σε Κύπρο και εξωτερικό, παρέχοντας ικανοποιητική προθεσμία για υποβολή αίτησης από ενδιαφερόμενους, και όπως στην προκήρυξη αναφέρονται τα απαιτούμενα προσόντα και δεξιότητες, καθώς και το πακέτο απολαβών και άλλων ωφελημάτων της θέσης. Επίσης, όπως εξετάζονται σε κάθε περίπτωση θέματα αρχών δεοντολογίας αναφορικά με τους υποψήφιους, συμπεριλαμβανομένου και του θέματος κατά πόσο η προηγούμενη θέση που κατέχουν/κατείχαν δεν συνάδει με τη θέση του Γενικού Διευθυντή που διεκδικούν (για παράδειγμα, προκείμενη περίπτωση, κατά πόσο από τη θέση του Προέδρου της Επιτροπείας

μπορεί άτομο να μεταπηδήσει / διοριστεί αμέσως στη θέση του Γενικού Διευθυντή, χωρίς οποιαδήποτε χρονική απόσταση.”

- Άδειες προσωπικού με συστάσεις “Η ΣΚΤ να προχωρήσει σε άμεσες ενέργειες για αντικατάσταση η/και εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου λογισμικού καταγραφής της ώρας προσέλευσης και αποχώρησης του προσωπικού, ώστε να ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες του οργανισμού, τη σχετική εποπτεία και την εξαγωγή κατάλληλων φιλικών προς τον χρήστη καταστάσεων με ορθά δεδομένα.” και “Επιβάλλεται όπως ο ελλειμματικός χρόνος και ο χρόνος αδικαιολόγητης απουσίας υπάλληλου, αποκόπτεται είτε από την άδεια ανάπαυσης του είτε από τον μισθό του, με ανάλογη μετακίνηση της ημερομηνίας προσαύξησης του όπου ισχύει. Η πιο πάνω σύσταση θα πρέπει να εφαρμοστεί από το έτος που διανύουμε και το προσωπικό να ενημερωθεί σχετικά.”
- Αδικαιολόγητες απουσίες υπαλλήλου στη ΣΚΤ σε συστηματική βάση με σύσταση “Όπως ο φάκελος του συγκεκριμένου υπαλλήλου παραπεμφθεί το συντομότερο στην πειθαρχική Επιτροπή για διερεύνηση πιθανής διάπραξης πειθαρχικών παραπτώματων και σε περίπτωση που κριθεί ένοχος να του επιβληθεί η κατάλληλη ποινή σύμφωνα με τον Πειθαρχικό Κώδικα. Πρέπει να γίνει υπολογισμός της πραγματικής του υπηρεσίας, αφού αφαιρεθούν όλες οι άδειες και απουσίες άνευ απολαβών οι οποίες λανθασμένα υπολογίστηκαν ως υπηρεσία και να γίνει εκ νέου μισθολογική τοποθέτηση του αν προκύπτει ότι είναι τοποθετημένος σε ψηλότερη βαθμίδα της κλίμακας που θα έπρεπε. Για το 2015 να αναθεωρηθεί η άδεια ανάπαυσης του κατ’ αναλογία των μηνών πραγματικής υπηρεσίας του, δηλαδή μετά την αφαίρεση των αδειών / απουσιών χωρίς απολαβές.”
- Οχήματα με σύσταση “Όπως καθοριστεί πολιτική και προωθηθούν κανονισμοί που να διέπουν τη χρήση υπηρεσιακού αυτοκινήτου. Ουδείς θα πρέπει να χρησιμοποιεί το όχημα για αποκλειστική χρήση.” και “Η πιο πάνω τακτική πρέπει να τερματιστεί άμεσα και η αγορά υπηρεσιακών οχημάτων να βασίζεται αποκλειστικά σε πολιτική / κανονισμούς της ΣΚΤ προς εξυπηρέτηση των αναγκών της στα πλαίσια επίσης της πολιτικής λιτότητας που οφείλει να εφαρμόζει η Τράπεζα.” και “Όπως τερματιστεί η καταβολή ασφαλίσεων για ιδιωτικά οχήματα προσωπικού, για τα οποία θα πρέπει να καταβάλλονται μόνο οδοιπορικά έξοδα για τις διαδρομές που γίνονται για υπηρεσιακούς σκοπούς,

Στους υπηρεσιακούς σκοπούς δεν περιλαμβάνεται η μετάβαση του προσωπικού από την οικία του στον συνήθη τόπο εργασίας του και αντίστροφα..” και “Όπως η ΣΚΤ ζητά πάντοτε ανεξάρτητη εκτίμηση της αγοραίας αξίας των μεταχειρισμένων οχημάτων που σκοπεύει να αγοράσει, από την εταιρεία που προμηθεύει την αγορά με το συγκεκριμένο μοντέλο, νοουμένου ότι τέτοια αγορά συνάδει με τη σχετική πολιτική και κανονισμούς της ΣΚΤ.”

- Ενδεχόμενα πειθαρχικά ή/και ποινικά αδικήματα με σύσταση “Χρειάζεται όπως άμεσα μελετηθούν και προωθηθούν κατάλληλα από την ΣΚΤ όλες οι περιπτώσεις που εγείρονται σε προηγούμενες εκθέσεις της ΕΥΣΕ εφόσον ενδέχεται να προκύπτουν πειθαρχικά ή/και ποινικά αδικήματα. Όπως από τον έλεγχο της Υπηρεσίας μας, στις εκθέσεις αυτές γίνονται σημαντικές αναφορές για θέματα κανόνων χρηστής οικονομικής διαχείρισης, παραβιάσεις διαδικασιών, καθώς και πιο σοβαρά θέματα παρατυπιών, διαπλοκής και κακοδιαχείρισης.”
- Σύστημα Αρχείου και Αυτοματοποίησης Γραφείου με σύσταση “Χρειάζεται να εφαρμοστεί αξιόπιστο σύστημα αρχείου το οποίο να διασφαλίζει πλήρως την ασφάλεια όλων των εγγράφων που λαμβάνονται και αποστέλλονται με οποιοδήποτε τρόπο προς και από την ΣΚΤ, ηλεκτρονικά ή μη. Το θέμα αυτό θεωρείται πολύ σοβαρό και επείγει, και συστήνουμε όπως εξεταστεί το συντομότερο η εφαρμογή ενός σύγχρονου και δοκιμασμένου συστήματος αυτοματοποίησης γραφείου”.

Στην Έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας για την ΣΚΤ, για την περίοδο 1/7/2015 μέχρι 31/12/2016, καλύπτονται εκτενώς τα ακόλουθα θέματα:

- Υπερχρεώσεις τόκων σε δάνεια. Αφορά τους όρους χρέωσης των τόκων σε διάφορες συμβάσεις δανείων και τον έλεγχο που διενεργήθηκε από τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο. Ο λανθασμένος χειρισμός οφειλόταν στον μη ορθό υπολογισμό του βασικού επιτοκίου που είναι συνδεδεμένο με το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ ή το διατραπεζικό επιτόκιο Euribor, και διέπουν τις υποχρεώσεις του δανειστή, όπως απορρέουν από τις εκάστοτε συμβατικές υποχρεώσεις σε δανειακές συμβάσεις,
- Προσωπικό (Ωφελήματα και επιδόματα προσωπικού, ωφελήματα στις νέες προσλήψεις, μονιμοποίηση συμβασιούχου προσωπικού ή/και αναβάθμιση

καθηκόντων/θέσης, νέες προσλήψεις προσωπικού, τήρηση πρακτικών, προσωπικοί φάκελοι υπαλλήλων και αξιολογήσεις, Σχέδιο Εθελοντικής Αποχώρησης, ενδεχόμενα πειθαρχικά η/και ποινικά αδικήματα) με αναφορά σχετικά με τις προσλήψεις ότι ο διαδικασίες που ακολούθησαν από την ΣΚΤ, κατά την πρόσληψη προσωπικού με σύμβαση, καταστρατηγούσαν την αρχή της διαφάνειας, της χρηστής διοίκησης και της ίσης μεταχείρισης των υποψηφίων,

- Οχήματα,
- Παρατηρήσεις ιδιωτών εξωτερικών ελεγκτών από τον έλεγχο του 2015,
- Καταγγελία σχετικά με την πώληση από την ΣΚΤ του κτηρίου της ΣΠΕ Δρούσιας,
- Ανέγερση Νέων Κτηριακών Εγκαταστάσεων των γραφείων και αποθηκών της Συνεργατικής Εταιρείας Μηχανογράφησης στα Λατσία,
- Εγχειρίδιο Προσφορών ΣΚΤ,
- Παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διαγωνισμών (Ανάπτυξη και υλοποίηση εσωτερικού συστήματος αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών – Development and Implementation of an Internal Credit Rating/Scoring System-, Επιλογή εξωτερικού ελεγκτή για την ΣΚΤ – Selection of audit and related services provider -, Αγορά υπηρεσιών σε σχέση με τον διακανονισμό/συλλογή οφειλών και χρεών, Παροχή υπηρεσιών ομαδικής ασφάλισης ζωής με τους πελάτες της ΣΚΤ και των ΣΠΙ, Προμήθεια διακομιστών υψηλής διαθεσιμότητας για τη ΣΚΤ – The Supply of Hardware high Availability Servers),
- Δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων (MEX) με την εταιρεία Altamira Asset Management, Η απευθείας διαπραγμάτευση μόνο με την Altamira και ο αποκλεισμός άλλων ενδιαφερόμενων είχε ως αποτέλεσμα τη μη ύπαρξη μέτρου σύγκρισης της λογικότητας της διευθέτησης του από θέση ισχύος που πρότεινε η Altamira, καθώς και επί μακρόν διαπραγμάτευση μόνο με την Altamira εγκλώβισε την ΣΚΤ σε ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα και θεωρεί ότι ο Γενικός Διευθυντής έπαιξε καθοριστικό

ρόλο στο να οδηγήσει την ΣΚΤ να έχει ως μόνη επιλογή τη δημιουργία πλατφόρμας με Altamira,

- Παραχώρηση δωρεάν μετοχών. Ο Γενικός Ελεγκτής σημειώνει, πέραν της ουσιαστικής διαφωνίας του και ότι θεωρούσε παράνομη την ενέργεια αυτή, τονίζει εμφαντικά την απαράδεκτη από κάθε άποψη ενέργεια του Υπουργείου Οικονομικών να επισπεύσει την εισαγωγή της ΣΚΤ σε οργανωμένη αγορά και ιδιαίτερα τη δωρεά (χωρίς αντίτιμο) παραχώρηση ποσοστού της τάξης του 25% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου που κατείχε στην ΣΚΤ σε αριθμό πελατών της ΣΚΤ, ώστε να προλάβει τη Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (SREP) που θα αναδείκνυε την ανάγκη για πρόσθετα κεφαλαία. Θεωρεί ότι προκύπτουν πολύ σοβαρά νομικά θέματα (περί Δημόσιας Προσφοράς και Ενημερωτικού Δελτίου Νομού (Ν.114(Ι)2005) και το άρθρο 40 του περί των Προϋποθέσεων Διαφάνειας Νόμου (Ν.190(Ι)/2007)) αλλά και θέματα ηθικής.

Στο τέλος και αναφορικά, με τα συμπεράσματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας τα οποία περιλαμβάνονται στην Έκθεση, αναφέρεται ότι *“η ΣΚΤ θα πρέπει να προβεί το συντομότερο σε επανασχεδιασμό του μοντέλου διακυβέρνησης ώστε αυτό να βελτιωθεί σημαντικά”*. *“Φαίνονται να διαπιστώνονται, τόσο από την διοίκηση του οργανισμού όσο και από τις εποπτικές αρχές αδυναμίες στη διεύθυνση. Τούτο αντικατοπτρίζεται σε συνεχείς αποτυχίες υλοποίησης επιχειρηματικών σχεδιασμών και επίτευξης τεθέντων από την ίδια την ΣΚΤ στόχων απόδοσης, ενώ ταυτόχρονα οδηγεί σε συνεχή διολίσθηση την αξία του οργανισμού με αποτέλεσμα τη σταδιακή απώλεια των €1,675 εκ που δόθηκαν από τον κύπριο φορολογούμενο για στήριξη του”*, τονίζεται στην έκθεση.

Παράλληλα η Ελεγκτική Υπηρεσία διαπιστώνει ότι, *“παρά την ασφυκτική πίεση για μείωση των λειτουργικών εξόδων της τράπεζας και αύξησης της κερδοφορίας της, η ΣΚΤ εξακολουθεί να χειρίζεται θέματα προσλήψεων προσωπικού και παροχής ωφελημάτων, καθώς και θέματα διαγωνισμών για εξασφάλιση υπηρεσιών, κατά τρόπο που δεν συνάδει με τις βέλτιστες πρακτικές”*.

Ειδικά για το θέμα της δημιουργίας πλατφόρμας διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων με την Εταιρεία Altamira Asset Management, η Ελεγκτική Υπηρεσία θεωρεί *“σημαντικό το γεγονός ότι η Διεύθυνση της ΣΚΤ οδήγησε τον οργανισμό σε μια απαράδεκτη κατάσταση να διαπραγματεύεται με μια μόνο εταιρεία χωρίς να υπάρχουν πλέον προφανείς εναλλακτικές επιλογές”*.

“Τούτο θέτει σε ΣΚΤ σε μειονεκτική θέση και δίνει στην Altamira τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης από θέση ισχύος. Ταυτόχρονα, ο όλος χειρισμός θέτει την ΣΚΤ σε σοβαρούς κινδύνους αποτυχίας υλοποίησης στόχων που έχουν τεθεί από την ίδια αλλά και από τους επόπτες της”, υπογραμμίζει η Ελεγκτική Υπηρεσία.

Αναφορικά με την παλαιότερη απόφαση της Κυβέρνησης για παραχώρηση του 25% των μετοχών σε φυσικά πρόσωπα, στην έκθεση αναφέρεται ότι “η απαξίωση της ΣΚΤ δυστυχώς επιταχύνεται με την παράνομη απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών, που δυστυχώς στην πορεία υιοθετήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, για δωρεάν παραχώρηση του 25% των μετοχών σε φυσικά πρόσωπα, πελάτες του οργανισμού”. Προστίθεται ότι “οι ενέργειες του Υπουργείου Οικονομικών αλλά και της ΣΚΤ στο θέμα αυτό, φαίνεται να σχετίζονται με την προσπάθεια να επιτευχθεί εισαγωγή σε οργανωμένη αγορά προτού οι εποπτικές αρχές διαπιστώσουν τη διαφαινόμενη ανάγκη για πρόσθετες κεφαλαιακές ανάγκες”. Τούτο είναι απαράδεκτο, σύμφωνα με την Ελεγκτική Υπηρεσία, και ενδεχομένως να συνιστά παραβίαση προνοιών της σχετικής νομοθεσίας, πέραν της ηθικής πτυχής η οποία, ως προς τη συμπεριφορά του Κράτους, των αξιωματούχων και λειτουργών του, θα πρέπει μάλιστα να αντικρίζεται μέσα σε ένα ιδιαίτερα αυστηρό φακό.

Στις συστάσεις της η Ελεγκτική Υπηρεσία θεωρεί “εκ των ων ουκ άνευ την χωρίς καθυστέρηση λήψη μέτρων για συμμόρφωση με τις συστάσεις των εποπτικών αρχών για αλλαγή του επιχειρηματικού μοντέλου και περαιτέρω αναδιάρθρωση του οργανισμού ώστε να βελτιωθεί σημαντικά η διακυβέρνηση και να αυξηθεί η κερδοφορία του”.

“Είναι συνεπώς εισήγηση μας όπως το Υπουργικό Συμβούλιο, ως έχον με βάση το άρθρο 54 του Συντάγματος την εξουσία για την εποπτεία της περιουσίας που ανήκει στην Δημοκρατία, παρέμβει, τηρώντας πάντοτε τις προϋποθέσεις της νομοθεσίας ως προς τη μορφή παρέμβασης του, ώστε να ληφθούν άμεσα διορθωτικά μέτρα που θα διασφαλίσουν τη χρηστή διαχείριση της ΣΚΤ”, υπογραμμίζει στην έκθεση της η Ελεγκτική Υπηρεσία.

Η Ελεγκτική Υπηρεσία στα θέματα χρηστής διαχείρισης αναφέρει ότι στην εταιρική διακυβέρνηση υπάρχει υπό την έννοια του Stewardship (“επιμελητεία”) το καθήκον της επιμέλειας (fiduciary duty) των διοικητικών συμβούλων και διευθυντών προς τους μετόχους να διατηρήσουν και ενισχύσουν την αξία της εταιρείας.

Αναφέρει επίσης ότι όπως αναφέρθηκε και σε άλλες εκθέσεις της σχετικά με την ευθύνη των διοικητικών συμβούλων ενός οργανισμού, σύμφωνα με το σύγγραμμα του κ. Μιλτιάδη Μιλτιάδους “Οι ασκούντες επιχείρηση οργανισμοί δημοσίου δικαίου” τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ενός ημικρατικού οργανισμού έχουν ευθύνη για πράξεις τους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους και η ευθύνη τους μπορεί να είναι ποινική ή αστική.

Όπως αναφέρεται, τα μέλη μπορεί να υπέχουν ποινική ευθύνη για τη διάπραξη ορισμένων αδικημάτων του μέρους III του Ποινικού Κώδικα (“Αδικήματα εναντίον άσκησης νόμιμης εξουσίας”) όπως είναι η κατάχρηση εξουσίας.

Όσον αφορά στην αστική ευθύνη, η Ελεγκτική Υπηρεσία αναφέρει ότι στο σύγγραμμα εξηγείται ότι αυτή μπορεί να προκύπτει από ευθύνες των μελών έναντι του ιδίου του Οργανισμού, όπως το καθήκον για επίδειξη δεξιότητας και επιμέλειας για το οποίο τα παραδείγματα που παρατίθενται περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις άφρονες επενδύσεις, την παραγνώριση επαγγελματικών συμβουλών, τις μη εξουσιοδοτημένες πληρωμές, τη συσσώρευση επισφαλών χρεών κλπ.

Όπως εξηγείται σε τέτοιες περιπτώσεις αστικής ευθύνης, ο Οργανισμός έχει δικαίωμα να καταχωρήσει αγωγή εναντίον του αμελούς μέλους του διοικητικού συμβουλίου για να επιδιώξει αποζημίωση. Αυτά αναφέρονται για ημικρατικούς οργανισμούς, φαίνεται όμως να ισχύουν κατ’ αναλογία και για κρατικές επιχειρήσεις.

Αναφορικά με την παλαιότερη απόφαση της Κυβέρνησης για παραχώρηση δωρεάν μετοχών, η Ελεγκτική Υπηρεσία εισηγείται πως *“η ίδια ΣΚΤ θα πρέπει να ενημερώσει τον βασικό της μέτοχο που είναι το Κράτος πως η απόφαση για δωρεάν παραχώρηση μετοχών, πέραν της παραβίασης αριθμού νομοθεσιών και ενδεχομένως του ιδίου του Συντάγματος, είναι προβληματική και βλάπτει σοβαρά τα συμφέροντα της ΣΚΤ”*.

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο Γενικός Ελεγκτής κ. Μιχαηλίδης στην κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 23/8/2018, έθιξε επίσης το θέμα των υψηλών αμοιβών μελών της Επιτροπείας τονίζοντας οι αμοιβές αυτές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν το λεγόμενο self-interest risk ή threat δηλαδή τα μέλη της Επιτροπείας να είχαν τον φόβο της απώλειας μιας πολύ ελκυστικής θέσης, κάτι το οποίο δεν πρέπει να έχουν τα μη εκτελεστικά μέλη.

Ο Γενικός Ελεγκτής περαιτέρω ενώπιον μας διατύπωσε με έντονη κριτική διάθεση τους χειρισμούς από τον βασικό μέτοχο αλλά και τη διοίκηση της ΣΚΤ αναφορικά με τον

τρόπο διαχείρισης των θεμάτων που άπτοντα του ΣΠΤ, οι οποίοι αντικατοπτρίζονται σε συνεχείς αποτυχίες υλοποίησης επιχειρηματικών σχεδιασμών αλλά και επίτευξης τεθέντων από το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης στόχων, με αποτέλεσμα την συνεχή διολίσθηση της αξίας της ΣΚΤ και την σταδιακή απώλεια των €1,675 δις που δόθηκαν από τον κύπριο φορολογούμενο για στήριξη του. Θεωρεί ότι αξίζει διερεύνησης από τις αρμόδιες αρχές ο καταλογισμός είτε ποινικών ή αστικών ευθυνών, ιδιαίτερα αυτών που άπτονται θεμάτων διοικητικής επιμέλειας αλλά και χρηστής και συνετής διαχείρισης από την διοίκηση της ΣΚΤ καθώς και συμμόρφωσης από τον Υπουργό Οικονομικών των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν από το κράτος μέσω του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης ιδιαίτερα αυτών που σχετίζονται με τη μείωση του ποσοστού που κατείχε το κράτος στη ΣΚΤ και της πρόθεσης για παραχώρηση του 25% των μετοχών που κατείχε το κράτος στη ΣΚΤ δωρεάν σε πελάτες της ΣΚΤ.

17. ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

17.1 Προσωπικό

Στο εσωτερικό σημείωμα ημερ. 28/5/2014 προς τη Διοικητή της ΚΤΚ, ο κος Γιώργος Ιωάννου ανέφερε ότι η Επιτροπεία αποφάσισε την πρόσληψη νέου λειτουργού με μισθό €55.000 το χρόνο καθώς και νέας γραμματέας με μισθό €22.000 για το Γραφείο Προέδρου με στόχο τη χάραξη της στρατηγικής του Ομίλου. Θεωρήθηκε ότι κάτι τέτοιο δεν θα έπρεπε να γίνει καθώς η στρατηγική καθορίζεται ρητά μέσα από το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης και θα έπρεπε να αποφεύγονται επιπρόσθετα έξοδα τη στιγμή που η τράπεζα προσπαθούσε να μειώσει το κόστος προσωπικού μέσα από το σχέδιο εθελούσιας αποχώρησης.

Σύμφωνα με τον κ. Ιακώβου για τις προσλήψεις, οι αρμόδιοι διευθυντές, υπέβαλλαν τις ανάγκες τους, αξιολογούνταν και αποφασίζετο κατά πόσον χρειαζόνταν στελέχωση. Ακολούθως έτρεχε η διαδικασία προκήρυξης της θέσης εσωτερικά και εξωτερικά, υπέβαλλαν αιτήσεις όσοι ενδιαφέρονταν, έτρεχε η αξιολόγηση από τις ad hoc επιτροπές που συστήνονταν, κατέληγαν σε συγκεκριμένη εισήγηση που τύγχανε της έγκρισης του Γενικού, με βάση την πολιτική και υπογράφονταν οι επιστολές διορισμού⁷⁸.

Σε έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας καταγράφεται ότι το 2014 η ΣΚΤ προχώρησε σε σημαντικό αριθμό προσλήψεων προσωπικού κατά τα έτη 2014 και 2015.

⁷⁸ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/11/2018

Συγκεκριμένα, το 2014 προσλήφθηκαν 60 άτομα (29 μόνιμοι και 31 με συμβόλαιο) και το 2015, μέχρι τον Σεπτέμβριο, προσλήφθηκαν ακόμα 21 άτομα (11 μόνιμοι, 10 με συμβόλαιο). Επίσης, τρία άτομα μεταφέρθηκαν από διάφορα ΣΠΙ.

Σε δείγμα δώδεκα νέων προσλήψεων προέκυψαν τα πιο κάτω όσον αφορά στη διαδικασία που ακολουθήθηκε:

- α. Δεν γινόταν για όλες τις θέσεις που προκηρύχθηκαν το 2014 και μέχρι τον Ιούνιο του 2015, διερεύνηση σε πρωταρχικό στάδιο για πλήρωση των θέσεων από το υφιστάμενο προσωπικό, αφού η προκήρυξη των θέσεων του δείγματος γινόταν ταυτόχρονα εσωτερικά και εξωτερικά και οι υποψήφιοι έπρεπε να υποβάλουν αίτηση στον οίκο στον οποίο ανατέθηκε η διενέργεια των προκηρύξεων ή/και των συνεντεύξεων. Επιπλέον, δεν δινόταν πάντοτε προτεραιότητα στο υφιστάμενο προσωπικό του Ομίλου, αφού, όπως διαπιστώθηκε από τον έλεγχο, για τρεις θέσεις υποψήφιοι ήταν και υπάλληλοι του Ομίλου, οι οποίοι κρίθηκαν επίσης από τον εν λόγω οίκο ότι πληρούσαν τα προσόντα και παρόλα αυτά δεν κλήθηκαν σε προσωπική συνέντευξη.
- β. Για μία θέση δεν έγινε εσωτερική προκήρυξη και επιπλέον η εξωτερική προκήρυξη ήταν πολύ περιορισμένη, αφού δημοσιεύτηκε μόνο στην ιστοσελίδα του οίκου που ανέλαβε την αξιολόγηση των αιτήσεων, ο οποίος οίκος, για τη συγκεκριμένη περίπτωση και μόνο, ήταν διαφορετικός από τον οίκο που, βάσει σύμβασης με την ΣΚΤ, ανάλαβε τις προκηρύξεις όλων των άλλων θέσεων. Επιπλέον, το άτομο που προσλήφθηκε δεν πληρούσε τα απαιτούμενα ακαδημαϊκά προσόντα.
- γ. Για δύο προσλήψεις τα άτομα δεν πληρούσαν τα κριτήρια της προκήρυξης για τη συγκεκριμένη θέση. Επιπλέον, στη μία περίπτωση, δεν είχε επιβεβαιωθεί η απόκτηση του σχετικού ακαδημαϊκού τίτλου πριν την εργοδότηση του ατόμου, αφού, όπως διαπιστώθηκε από τον έλεγχο, παρόλο που ο συγκεκριμένος τίτλος αναφερόταν στο βιογραφικό, δεν είχε προσκομιστεί (και ζητήθηκε από το ήδη εργοδοτούμενο άτομο να τον προσκομίσει κατά τον έλεγχο της Ελεγκτικής υπηρεσίας). Επιπλέον, στην απόφαση που λήφθηκε για εργοδότηση του συγκεκριμένου ατόμου, η Επιτροπή Ανάδειξης Υποψηφίων εισηγήθηκε περαιτέρω τη διερεύνηση συνεργασίας με τον δεύτερο επιλαχόντα, ο οποίος πληρούσε τα απαραίτητα ακαδημαϊκά προσόντα βάσει της προκήρυξης της θέσης και η Επιτροπεία εξουσιοδότησε τον Διευθυντή να διερευνήσει, σε

συνεργασία με την Υπηρεσία Ανθρωπίνου Δυναμικού, την πιθανότητα να συνεργαστεί η Τράπεζα με τον δεύτερο επιλαχόντα, είτε ως δεύτερο τη τάξη στην Υπηρεσία Ανθρωπίνου Δυναμικού είτε ως συνεργάτης για συγκεκριμένα μεγάλα έργα. Παρόλο που τελικά το άτομο αυτό δεν αποδέχθηκε τη θέση του συμβούλου, εντούτοις το γεγονός αυτό δημιούργησε εύλογα ερωτήματα αν όντως υπήρχαν αμφιβολίες κατά πόσον το άτομο που προσλήφθηκε ήταν κατάλληλο να εκτελέσει τα καθήκοντα της θέσης για την οποία προσλήφθηκε. Επιπρόσθετα, όπως φαίνεται από αλληλογραφία που δόθηκε στην Ελεγκτική Υπηρεσία, η αρχική έγκριση από την Επιτροπή Ανάδειξης Υποψηφίων ημερ. 2/6/2015, για τη σύναψη συμφωνίας εργοδότησης της επιλεγείσας υποψήφιας ήταν για ένα έτος, με δικαίωμα ανανέωσης για άλλα τρία, ενώ τελικά, μετά από συνεννόηση της υποψήφιας και του Ανώτερου Διευθυντή Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών υπογράφηκε συμφωνία πενταετούς διάρκειας, με υψηλότερο μισθό, αύξηση με τη λήξη της δοκιμαστικής περιόδου και άλλα ωφελήματα, γεγονός που αναφέρεται σε σχετική αλληλογραφία του Ανώτερου Διευθυντή Λειτουργικών & Διοικητικών Υπηρεσιών. Όπως αναφέρθηκε, η απόφαση είχε ληφθεί δια αλληλογραφίας και δεν είχαν ετοιμαστεί πρακτικά. Σημειώνεται ότι, μέχρι τον Οκτώβριο 2015 εκκρεμούσε η ετοιμασία του σχετικού πρακτικού της Επιτροπής Ανάδειξης Υποψηφίων. Ερωτήματα δημιουργούσε και το γεγονός ότι, εφόσον μετά τη γνωμάτευση του νομικού συμβούλου, η ΣΚΤ προχωρούσε στη σύναψη συμβάσεων διετούς διάρκειας, πώς στη συγκεκριμένη περίπτωση η συμφωνία εργοδότησης υπογράφηκε για πενταετή διάρκεια.

- δ. Για τέσσερις προσλήψεις που έγιναν, τα άτομα που επιλέγηκαν δεν είχαν υποβάλει αίτηση, βάσει της συγκεκριμένης προκήρυξης και επομένως δεν είχαν τύχει αξιολόγησης από τον οίκο που ανάλαβε τη διαδικασία προσλήψεων.
- ε. Σε αρκετά συμβόλαια προνοούνταν αυξήσεις κατά τη λήξη της δοκιμαστικής περιόδου του ενός έτους και σε μία περίπτωση δόθηκαν δύο(2) αυξήσεις κατά τη διάρκεια του έτους βάσει της συμφωνίας εργοδότησης, συνολικού ποσού €2.200 ή ποσοστού 10% του ετήσιου μισθού της (στη λήξη των έξι μηνών και στον ένα χρόνο). Από καταστάσεις που δόθηκαν στην ΕΥ από την ΣΚΤ, διαφαίνεται ότι η ΣΚΤ συνέχιζε να παραχωρεί προσαυξήσεις σε τρεις περιπτώσεις: (α) λόγω μονιμοποίησης, (β) σε κατόχους πτυχίων ή

επαγγελματικών τίτλων και (γ) για άλλους σκοπούς, οι οποίοι δεν διευκρινίζονται.

- στ. Για μία θέση που προκηρύχθηκε προσλήφθηκαν τελικά δύο άτομα, με δημιουργία δηλαδή επιπρόσθετης θέσης η οποία δεν προβλεπόταν στο οργανόγραμμα. Αργότερα, το ένα άτομο μετακινήθηκε με οδηγίες του τέως Γενικού Διευθυντή στο γραφείο του ιδίου προς κάλυψη θέσης η οποία δεν είχε προκηρυχθεί. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκαν ακόμη άλλες δύο περιπτώσεις, κατά τις οποίες άτομα προσλήφθηκαν για συγκεκριμένη θέση και αργότερα πληρούσαν άλλη θέση η οποία δεν προκηρύχθηκε.
- ζ. Για μία θέση εντοπίστηκε ότι ο οίκος αξιολόγησης ετοίμασε κατάσταση, μετά από την πρώτη συνέντευξη που διενήργησε με τους υποψηφίους, στην οποία κατηγοριοποιούσε τα άτομα σε αυτά που πληρούσαν τα κριτήρια εξ ολοκλήρου (τρία άτομα) και σε αυτά που πληρούσαν τα κριτήρια μερικώς (πέντε άτομα). Από την κατάσταση των δεύτερων συνεντεύξεων που διενήργησε η ΣΚΤ διαφάνηκε ότι από τα τρία άτομα που πληρούσαν πλήρως τα κριτήρια κλήθηκε μόνο το άτομο που επιλέγηκε και κλήθηκαν και δύο άτομα από αυτά που πληρούσαν μερικώς τα κριτήρια.
- η. Όπως διαπιστώθηκε από τον έλεγχο, στο Γραφείο του Προέδρου, πέραν της ιδιαιτέρας, ο Πρόεδρος διόρισε Βοηθό, για τον οποίο δεν υπήρχαν καταγεγραμμένα καθήκοντα, αφού δεν υπήρχε τέτοια θέση και ο Βοηθός προσλήφθηκε αρχικά για άλλη θέση. Σημειώνεται ότι ο Βοηθός του Προέδρου έχει και ο ίδιος δικό του Βοηθό.
- θ. Το Υπουργείο Οικονομικών έθεσε ένα γενικό ανώτατο όριο μισθοδοσίας, ως 80% του μισθού ενός Διευθυντή Υπουργείου (€98.800), και όχι ανά κατηγορία, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ουσιαστικά έλεγχος στις μισθοδοσίες που δίδονται με τις νέες προσλήψεις και σε αρκετές περιπτώσεις ξεπερνούσαν κατά πολύ τους μισθούς του υφιστάμενου προσωπικού, αφού για οποιαδήποτε πρόσληψη μπορούσε να δοθεί μισθός μέχρι και €98.800. Όπως ενημερώθηκε η ΕΥ, υψηλότεροι μισθοί δόθηκαν σε άτομα που θεωρήθηκαν ότι κατείχαν περισσότερη πείρα από άλλα.

Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω η ΣΚΤ προέβη σε σημαντικό αριθμό προσλήψεων προσωπικού μεσούσης της οικονομικής κρίσης, με τρόπο που αφενός δεν συνάδει σε κάθε περίπτωση με τις αρχές της χρηστής διαχείρισης του δημοσίου χρήματος και

αφετέρου κατά παράβαση των αρχών της ισότητας, της διαφάνειας και της αξιοκρατίας.

Σύμφωνα με την πληροφόρηση που έλαβε η ΕΥ από τον Πρόεδρο της Επιτροπείας, όπου ήταν εφικτό και υπήρχε ο απαραίτητος χρόνος, η προκήρυξη των νέων θέσεων γινόταν προηγουμένως εσωτερικά. Όπου δεν υπήρχε χρόνος η διαδικασία πρόσληψης γινόταν παράλληλα, δίδοντας προτεραιότητα στα άτομα εντός του ΣΠΤ. Εκτός από τις αιτήσεις που λαμβάνονταν μετά από μια προκήρυξη, αξιοποιείτο και η εσωτερική βάση δεδομένων που διατηρούσαν τα Τμήματα Προσωπικού. Επίσης, η αξιολόγηση των υποψηφίων γίνετο για τα συνολικά προσόντα και εμπειρίες και όχι μόνο με βάση μεμονωμένα προσόντα. Επιπλέον, στην Πολιτική Προσλήψεων Προσωπικού η οποία είχε ετοιμαστεί από την ΥΑΔ και βρισκόταν στη διαδικασία έγκρισης, προνοείτο ο εντοπισμός υποψηφίων μέσα από την εσωτερική βάση δεδομένων παράλληλα με τη λήψη βιογραφικών με την προκήρυξη θέσεων.

Οι εξηγήσεις που έλαβε η ΕΥ από το Πρόεδρο της Επιτροπείας για τα ως άνω θέματα ήταν οι ακόλουθες:

- Για το θέμα (α) θεωρήθηκε ότι οι υφιστάμενοι υπάλληλοι με βάση τις γνώσεις και την εμπειρία τους δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στα καθήκοντα της θέσης.
- Για το θέμα (γ) ότι έγινε λάθος κατά την ετοιμασία της συμφωνίας.
- Για το θέμα (στ) ότι η αρχική απόφαση λήφθηκε με βάση τις αυξημένες ανάγκες της σχετικής Διεύθυνσης, και με το πέρας των έργων, κρίθηκε ότι οι εργασίες μπορούσαν να διεκπεραιωθούν σε επίπεδο λειτουργιών και ως εκ τούτου η Ανώτερη Λειτουργός μετακινήθηκε στο Γραφείο του Γενικού Διευθυντή λόγω αναγκών που προέκυψαν.
- Για το θέμα (ζ) ότι το ένα εκ των υπολοίπων δυο ατόμων που πληρούσαν τα κριτήρια, προσλήφθηκε σε άλλη θέση και ο άλλος ήταν ήδη υπάλληλος της ΣΚΤ.
- Για το θέμα (η) ότι οι Διευθυντές και οι Προϊστάμενοι δεν αναφέρονται στον Πρόεδρο αλλά στον Γενικό Διευθυντή. Στην περίπτωση του ΣΠΤ, λόγω της πολυπλοκότητας και του όγκου των έργων που χειρίζεται το Γραφείο Προέδρου, των προκλήσεων που είχε να αντιμετωπίσει αλλά και της νέας δομής του Οργανισμού, κρίθηκε αναγκαία η στελέχωση του Γραφείου του Προέδρου με

ακόμα ένα άτομο πέραν της Προσωπικής Βοηθού και του Διευθυντή του Γραφείου του Προέδρου, οι οποίοι είχαν διαφορετικά καθήκοντα μεταξύ τους. Πρόσθεσε επίσης ότι τα καθήκοντα του Διευθυντή του Γραφείου του Προέδρου ήταν από την αρχή καθορισμένα και δεν διαφοροποιήθηκαν, απλώς άλλαξε η ονομασία της θέσης χωρίς το άτομο να δεχτεί μισθολογική αναβάθμιση.

- Για το θέμα (θ), ανέφερε ότι πριν καθοριστεί το εύρος μισθοδοσίας συγκεκριμένης θέσης, λαμβάνονταν υπόψη οι μισθοί του προσωπικού σε παρόμοιες ή υφιστάμενες θέσεις, έτσι ώστε να διασφαλιζέτο η ομοιομορφία στις μισθολογικές απολαβές του προσωπικού. Η Υπηρεσία Ανθρώπινου Δυναμικού βρισκόταν στη διαδικασία καθορισμού πολιτικής που να διασφάλιζε τον τρόπο καθορισμού μισθοδοσίας και ωφελημάτων κάθε θέσης που προκηρύσσετο.

Επιπρόσθετα, προσλήφθηκαν άτομα με σύμβαση ή/και μόνιμο προσωπικό, που πήραν ωφελήματα αναλόγως της θέσης που προσλήφθηκαν, τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις ήταν πιο ευνοϊκά από αυτά του υπάρχοντος προσωπικού. Τα επιπρόσθετα ωφελήματα που δόθηκαν περιελάμβαναν: υπηρεσιακό αυτοκίνητο, κάλυψη εξόδων διακίνησης, υπηρεσιακό τηλέφωνο και κάλυψη κόστους κλήσεων (μέχρι €51 το μήνα), ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για τον ίδιο, το/τη σύζυγο και τα ανήλικα τέκνα τους, συνεισφορά στο Ταμείο Προνοίας και επίδομα ρίσκου της θέσης.

Από δειγματοληπτικό έλεγχο που έγινε στις προσλήψεις για τα έτη 2014-2015, παρατηρήθηκαν τα ακόλουθα:

- α. Σε μια περίπτωση Ανώτερου Διευθυντή (μόνιμη θέση), στον οποίο παραχωρήθηκε ο ανώτατος μισθός που καθορίστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών (€98.800) αγοράστηκε από την Τράπεζα, το αυτοκίνητο αξίας €29.000, που χρησιμοποιούσε στην προηγούμενή του εργασία, καλύπτοντας και όλα τα έξοδα διακίνησης. Επίσης του παραχωρήθηκε τηλέφωνο.
- β. Για συγκεκριμένη συμβασιούχο υπάλληλο, υπήρχε πρόνοια στη σύμβασή της, για παραχώρηση αύξησης με την πάροδο δώδεκα μηνών μετά τη λήξη της δοκιμαστικής περιόδου. Συγκεκριμένα, ο πάγιος ετήσιος ακαθάριστος μισθός της ήταν €60.000 και αυξήθηκε σε €65.000.
- γ. Όσον αφορά στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τον Μάρτιο 2014, είχε ετοιμαστεί ξεχωριστή σύμβαση ομαδικής ασφάλισης τύπου “ζωής, ατυχημάτων και υγείας”, για να καλυφθούν όλοι οι νέοι συμβασιούχοι. Σκοπός της σύμβασης

ήταν η ασφάλιση ζωής, η κάλυψη ευρείας νοσοκομειακής και εξωνοσοκομειακής περίθαλψης και η ασφάλιση νοσοκομειακού επιδόματος από ατύχημα ή ασθένεια. Το ετήσιο ασφάλιστρο για κάθε ασφαλισμένο μέλος ανέρχεται στα €512 και το κόστος επωμιζόταν αποκλειστικά η Τράπεζα, χωρίς οι ίδιοι να συνεισφέρουν, οτιδήποτε, σε αντίθεση του τι συνέβαινε στην περίπτωση των μόνιμων υπαλλήλων που οι ίδιοι συνεισφέραν ποσοστό 1,25% πάνω στον ακαθάριστο μισθό τους (και η αντίστοιχη συνεισφορά του εργοδότη ανέρχεται σε 2,5%). Επιπλέον, για 7 μέλη της πιο πάνω ομαδικής ασφάλισης, καλύφθηκε και το κόστος ασφάλισης μελών της οικογένειάς τους.

- δ. Δύο συμβασιούχοι συμμετείχαν στο Ταμείο Προνοίας των υπαλλήλων συνεισφέροντας οι ίδιοι, αλλά και η Τράπεζα με ποσοστό 7%.
- ε. Πόσο €20.000 δόθηκε σε υπάλληλο που προσλήφθηκε με σύμβαση, για την αγορά του δικού της αυτοκινήτου, το οποίο αρχικά αγοράστηκε προσωπικά από την ίδια το 2009. Για την αγοραία αξία του αυτοκινήτου ζητήθηκε εκτίμηση από εκτιμητή και όχι από την εταιρεία που προμηθεύει την αγορά με τη συγκεκριμένη μάρκα αυτοκινήτων. Σημειώνεται ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση η υπάλληλος χρησιμοποιούσε το όχημα της για να πηγαινοέρχεται από την εργασία της στο σπίτι της στη Λεμεσό, καθώς και για όλες τις άλλες ιδιωτικές της μετακινήσεις, με πλήρη κάλυψη των εξόδων από τη ΣΚΤ.

Σημειώνεται πως κατά τον προαναφερόμενο χρόνο, ο Υπουργός Οικονομικών, στην βάση των προνοιών των περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμων του 2011 έως (Αρ. 3) του 2013, κατόπιν εισήγησης της ΚΤΚ και με τη σύμφωνη γνώμη αυτής, εξέδωσε στις 29/1/2014, τον περί της Ανακεφαλαιοποίησης της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας Κεντρικός Φορέας (ΣΚΤ-ΚΦ) Τροποποιητικό Διάταγμα του 2014, όπου, μεταξύ άλλων, προβλέπετο κλιμακωτή μείωση των αποδοχών και ωφελημάτων του προσωπικού της ΣΚΤ. Η Επιτροπεία σε συνεδρία της ημερ. 31/1/2014, αποφάσισε τη μείωση των μεικτών αποδοχών και ωφελημάτων του προσωπικού από 1/2/2014. Από τον έλεγχο της ΕΥ, διαπιστώθηκε ότι η μείωση των αποδοχών εφαρμόστηκε μόνο για το υφιστάμενο προσωπικό κατά την 31/1/2014, ενώ στις κατοπινές προσλήψεις η μείωση δεν εφαρμόστηκε χωρίς να προνοείται τέτοιος διαχωρισμός στο διάταγμα και στην απόφαση της Επιτροπείας.

Τα προαναφερόμενα επιβεβαιώθηκαν και στην ειδική έκθεση του Γενικού Ελεγκτή του 2017. Κατά τον προαναφερόμενο έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας του 2017,

διαπιστώθηκε ότι, άτομα που είχαν αρχικά προσληφθεί με συμβόλαιο καθορισμένης διάρκειας μετατράπηκαν σε μόνιμους υπαλλήλους κατά τη διάρκεια των ετών 2015 και 2016, ενώ επιπρόσθετα, έγιναν αναβαθμίσεις καθηκόντων του εν λόγω προσωπικού, οι οποίες στις πλείστες περιπτώσεις συνεπάγονταν και μισθολογική αύξηση.

Στην έκθεση περιλαμβάνονται ενδεικτικές περιπτώσεις ως ακολούθως:

- α. Επικεφαλής Ανθρώπινου Δυναμικού. Είχε προσληφθεί με πενταετές συμβόλαιο από 1/7/2015 μέχρι 1/7/2020. Η αρχική έγκριση από την Επιτροπεία ήταν για σύναψη συμφωνίας εργοδότησης για ένα έτος, με δικαίωμα ανανέωσης για άλλα τρία, ενώ τελικά, μετά από συνεννόηση της υποψήφιας και του Ανώτερου Διευθυντή Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών υπογράφηκε συμφωνία πενταετούς διάρκειας, με υψηλότερο μισθό, αύξηση με τη λήξη της δοκιμαστικής περιόδου διάρκειας ενός έτους και άλλα ωφελήματα. Πριν τη λήξη της δοκιμαστικής περιόδου, και συγκεκριμένα στις 13/6/2016 ο Ανώτερος Διευθυντής Διεύθυνσης Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών υπέβαλε προς τον Γενικό Διευθυντή, εισήγηση μονιμοποίησης της. Η εισήγηση εγκρίθηκε από τον Γενικό Διευθυντή και η συγκεκριμένη λειτουργός διορίστηκε από 1/7/2016, σε μόνιμη βάση και της παραχωρήθηκε και η αύξηση στον μισθό λόγω λήξης της δοκιμαστικής περιόδου, από €60.000 σε €65.000.
- β. Προϊστάμενη της Υπηρεσίας Διαχείρισης Καθυστερήσεων. Είχε προσληφθεί με πενταετές συμβόλαιο στις 29/1/2014 με πάγιο ετήσιο ακαθάριστο μισθό €80.500. Μετά από εισήγηση του Ανώτερου Διευθυντή Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων, η Επιτροπεία στις 23/7/2015, ζήτησε να ολοκληρωθεί τάχιστα η ετοιμασία της πολιτικής για τα άτομα που διατηρούσαν θέσεις κλειδιά. Επιπλέον αποφάσισε όπως, σε περίπτωση που απαιτείτο ο χειρισμός των θεμάτων που αφορούσαν στην Ανώτερη Διεύθυνση Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΑΔΔΜΕΧ) να γινόταν πριν την ολοκλήρωση της πολιτικής, αυτό να γινόταν κατ' εξαίρεση, λόγω της σημαντικότητας της εν λόγω Διεύθυνσης και των εργασιών της, με την απαραίτητη τεκμηρίωση και στη βάση της υπάρχουσας διαδικασίας ή/και πολιτικών της Υπηρεσίας Ανθρώπινου Δυναμικού της ΣΚΤ. Σε συνέχεια της πιο πάνω απόφασης, η Υπηρεσία Ανθρώπινου Δυναμικού υπέβαλε στις 28/8/2015, προς τον Γενικό Διευθυντή, εισήγηση μονιμοποίησης της Προϊσταμένης της Υπηρεσίας Διαχείρισης Καθυστερήσεων. Η εισήγηση εγκρίθηκε από τον Γενικό

- Διευθυντή και η εν λόγω υπάλληλος διορίστηκε από 1/9/2015, σε μόνιμη βάση, στην κλίμακα Διευθυντή, με Ετήσιο Ακαθάριστο Μισθό €80.500.
- γ. Διευθυντής Διεύθυνσης Λιανικής Τραπεζικής. Προσλήφθηκε με συμβόλαιο πενταετούς διάρκειας από 2/5/2014 μέχρι 2/5/2019. Στις 28/4/2016, με επιστολή του Γενικού Διευθυντή, ενημερώθηκε ότι είχε αποφασιστεί ο διορισμός του σε μόνιμη βάση, στην κλίμακα Διευθυντή από 1/5/2016. Στον φάκελο του δεν υπήρχε οποιαδήποτε άλλη σχετική αλληλογραφία ή/και απόφαση για τη μετατροπή του καθεστώτος εργοδότησης του.
- δ. Διευθυντής Διαχείρισης Ακινήτων και Επενδύσεων. Η θέση για την οποία είχε προσληφθεί αρχικά ο πιο πάνω, σύμφωνα με σχετική απόφαση της Επιτροπείας ημερ. 26/5/2014, ήταν “Λειτουργός του Γραφείου του Προέδρου”. Ωστόσο, σύμφωνα με το συμβόλαιο του, που υπογράφηκε στις 27/5/2014, η θέση διαφοροποιήθηκε σε “Προϊστάμενος του Γραφείου του Προέδρου”, με διαγραφή της λέξης “Λειτουργός”, με πάγιο ετήσιο ακαθάριστο μισθό €55.000. Η εργοδότηση του καθορίστηκε για πενταετή περίοδο από 2/6/2014 μέχρι 2/6/2019. Στις 14/1/2016 ενημερώθηκε ότι με βάση το νέο οργανόγραμμα της ΣΚΤ μεταφέρεται από το Γραφείο του Προέδρου στο Γραφείο Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ ως Προϊστάμενος. Την 1/2/2016 τοποθετήθηκε στη θέση Διευθυντή Διαχείρισης Ακινήτων και Επενδύσεων. Στις 9/1/2017 με σημείωμα της Διευθύντριας Ανθρώπινου Δυναμικού προς τον Ανώτερο Διευθυντή Διεύθυνσης Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών, και με τη σύμφωνο γνώμη του Ανώτερου Διευθυντή ΑΔΔΜΕΧ, συστήθηκε η μονιμοποίησή του, ως προς τα καθήκοντα τα οποία του είχαν ανατεθεί εντός του 2016. Με επιστολή του Ανώτερου Διευθυντή Διεύθυνσης Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών ημερ. 9/1/2017, πληροφορήθηκε για τη νομιμοποίησή του, αναδρομικά από 1/8/2016. Σημειώνεται ότι οι όροι απασχόλησης και τα ωφελήματα παρέμειναν τα ίδια.
- ε. Λειτουργός της Υπηρεσίας Οργάνωσης και Μεθόδων. Είχε προσληφθεί με σύμβαση για περίοδο ενός έτους από 2/3/2015 μέχρι 2/3/2016 ως Λειτουργός της Υπηρεσίας Οργάνωσης και Μεθόδων με πάγιο ετήσιο ακαθάριστο μισθό €24.700. Τον Ιούλιο 2015 εξετάστηκε αίτημα του Διευθυντή της εν λόγω Υπηρεσίας για μονιμοποίηση του πιο πάνω Λειτουργού η οποία απορρίφθηκε, για να εξεταστεί σε μεταγενέστερο στάδιο. Στις 22/2/2016 με επιστολή του Γενικού Διευθυντή, ο Λειτουργός ενημερώθηκε ότι αποφασίστηκε ο διορισμός

- του στην Ανώτερη Διεύθυνση Τεχνολογίας σε μόνιμη βάση, από 24/2/2016 με τις ίδιες απολαβές. Σημειώνεται ότι στις 8/12/2016 υπέβαλε την παραίτησή του.
- στ. Λειτουργός Διαχείρισης Καθυστερήσεων και Αναδιαρθρώσεων. Είχε προσληφθεί με συμφωνία ορισμένης διάρκειας για περίοδο δύο ετών από 5/1/2015 μέχρι 5/1/2017 με πάγιο ετήσιο ακαθάριστο μισθό €22.100. Στις 28/3/2016 ενημερώθηκε με επιστολή του Γενικού Διευθυντή, ότι αποφασίστηκε ο διορισμός της από 4/4/2016, με εξάμηνη δοκιμαστική περίοδο, στη θέση του Περιφερειακού Διευθυντή Διαχείρισης Καθυστερήσεων και Αναδιαρθρώσεων. Ο πάγιος ετήσιος ακαθάριστος μισθός της αυξήθηκε από €22.100 σε €40.000. Στις 9/1/2017, με σημείωμα της Διευθύντριας Ανθρώπινου Δυναμικού προς τον Ανώτερο Διευθυντή Διεύθυνσης Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών, και μετά τη σύμφωνη γνώμη του Ανώτερου Διευθυντή ΑΔΔΜΕΧ, συστήθηκε η μονιμοποίησή της ως προς τα καθήκοντα τα οποία της είχαν ανατεθεί εντός του 2016. Με επιστολή του Ανώτερου Διευθυντή Διεύθυνσης Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών ημερ. 9/1/2017, πληροφορήθηκε για τη μονιμοποίησή της, αναδρομικά από 4/10/2016.
- ζ. Διορισμός συμβασιούχου Λειτουργού σε Προϊστάμενο Μονάδας. Άτομο προσλήφθηκε αρχικά ως Λειτουργός Ανάκτησης Χρεών με συμβόλαιο για περίοδο 2 ετών από 8/12/2014 μέχρι 8/12/2016 και με πάγιο ετήσιο ακαθάριστο μισθό €24.700. Στις 15/9/2015, και μετά από εισήγηση της Υπηρεσίας Ανθρώπινου Δυναμικού και με τη σύμφωνο γνώμη του Διευθυντή Μονάδας Ανάκτησης Χρεών και του Ανώτερου Διευθυντή Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων, εγκρίθηκε από τον Ανώτερο Διευθυντή Διεύθυνσης Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών ο διορισμός του στη θέση Προϊσταμένου Μονάδας Ανάκτησης Χρεών στο Επαρχιακό Γραφείο Λευκωσίας με πάγιο ετήσιο ακαθάριστο μισθό €32.500 και νέο συμβόλαιο διάρκειας 2 ετών, από 15/9/2015 μέχρι 15/9/2017.

Ως καταγράφεται στην έκθεση της ΕΥ, η ΣΚΤ απάντησε ότι, σε μεμονωμένες περιπτώσεις λόγω της σημαντικότητας και αναγκαιότητας της θέσης και κατόπιν αξιολόγησης της απόδοσης των συμβασιούχων η συμφωνία εργοδότησης είχε μετατραπεί από σύμβαση σε μόνιμη θέση. Η Πολιτική Μονιμοποίησης Προσωπικού με Συμβόλαιο Ορισμένου Χρόνου στον ΣΠΤ η οποία εγκρίθηκε τον Ιούνιο 2017, καθόριζε ότι μετά από επαρκώς τεκμηριωμένα πολύ καλή απόδοση προσωπικού το

οποίο εργοδοτείτο με συμβόλαιο, και νοουμένου ότι η ανάγκη της θέσης ήταν πλέον μόνιμη, το προσωπικό μπορούσε να μονιμοποιηθεί μετά από τη λήψη σχετικής έγκρισης και αφού είχε συμπληρώσει 12 μήνες υπηρεσίας.

Η ΣΚΤ προχώρησε σε σημαντικό αριθμό νέων προσλήψεων προσωπικού κατά τα έτη 2015 και 2016, όπου για το 2015 προσλήφθηκαν 27 άτομα (19 μόνιμοι και 8 συμβασιούχοι) και το 2016 προσλήφθηκαν ακόμα 33 άτομα (μόνιμοι).

Από δειγματοληπτικό έλεγχο των νέων προσλήψεων διαπιστώθηκαν οι πιο κάτω ελλείψεις και αδυναμίες:

- α. **Καταγραφή διαδικασιών.** Εκκρεμούσε η καταγραφή των διαδικασιών.
- β. **Προκήρυξη θέσεων.** Δεν τηρείτο φάκελος (ηλεκτρονικός ή χειρόγραφος) με όλα τα στοιχεία που αφορούν στην κάθε προκήρυξη (π.χ. ημερομηνία ανάρτησης της προκήρυξης των θέσεων).
- γ. **Περίοδος υποβολής αιτήσεων.** Στις πλείστες περιπτώσεις προκήρυξης θέσεων, η περίοδος που δινόταν για υποβολή αιτήσεων από ενδιαφερόμενους ήταν πολύ περιορισμένη. Ως παράδειγμα είχε γίνει προκήρυξη δυο θέσεων στις 25/5/2016 με ημερομηνία υποβολής αιτήσεων μέχρι 30/5/2016 για τη μία θέση και μέχρι 1/6/2016 για την άλλη θέση, καθώς και η προκήρυξη θέσεων στις 19/4/2016 με προθεσμία υποβολής των αιτήσεων την 28/4/2016.
- δ. **Προκήρυξη θέσης πριν την έγκριση της Μονάδας Διαχείρισης.** Η θέση Προϊσταμένου του Νομικού Τμήματος της Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων, προκηρύχθηκε στον εγχώριο τύπο στις 27-28/6/2015, καθώς και στις 25/6/2015 από τον Οίκο στον οποίο ανατέθηκε η διενέργεια προκηρύξεων ή/και συνεντεύξεων, με ημερ. υποβολής αιτήσεων μέχρι τις 6/7/2015. Η δημοσίευση της συγκεκριμένης θέσης εγκρίθηκε από τη Μονάδα Διαχείρισης στις 6/7/2015.
- ε. **Τροποποίηση μισθοδοσίας με εκ των υστέρων έγκριση από τη Μονάδα Διαχείρισης Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Μονάδα Διαχείρισης).** Παρατηρήθηκε ότι σε κάποιες περιπτώσεις έγιναν προσλήψεις με απολαβές πέραν του ποσού που είχε εγκριθεί από τη Μονάδα Διαχείρισης. Για τις εν λόγω αυξημένες απολαβές η Μονάδα Διαχείρισης ενημερώθηκε εκ των υστέρων και αφού η διαδικασία πρόσληψης είχε πλέον ολοκληρωθεί

Συγκεκριμένα, αναφέρονται οι πιο κάτω περιπτώσεις:

- Την 1/11/2015 προσλήφθηκε με σύμβαση διάρκειας 2 ετών με δικαίωμα ανανέωσης για περαιτέρω περίοδο, ο Προϊστάμενος Ανάπτυξης Προϊόντων Υπηρεσίας Καρτών. Ενώ η εγκριμένη ενδεικτική ετήσια αποζημίωση από τη Μονάδα Διαχείρισης ήταν μεταξύ €30.000-€40.000, καταβαλλόταν στον συμβασιούχο ποσό €52.000. Σημειώνεται ότι ο συμβασιούχος προηγουμένως εργαζόταν σε τράπεζα, η οποία τερμάτισε τις εργασίες του, με ετήσιο βασικό μισθό €48.750.

- Στις 14/9/2015 προσλήφθηκε ο Προϊστάμενος Τμήματος Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου. Ενώ η εγκεκριμένη ενδεικτική μισθοδοσία από τη Μονάδα Διαχείρισης ήταν €40.300, του καταβαλλόταν πάγιος ετήσιος ακαθάριστος μισθός ύψους €42.900.

ζ. **Πρόσληψη σε θέση Προϊστάμενου με διαφοροποίηση των όρων εργοδότησης.** Σύμφωνα με τους εγκεκριμένους όρους εργοδότησης και την προκήρυξη για τη θέση Προϊστάμενου Ανάπτυξης Ασφαλιστικών Εργασιών, η πρόσληψη θα γινόταν με σύμβαση ορισμένης διάρκειας για περίοδο 2 ετών και δικαίωμα ανανέωσης για ακόμα δύο έτη και με ενδεικτική ετήσια αποζημίωση €30.000-€40.000. Η έγκριση των πιο πάνω όρων εργοδότησης από τη Μονάδα Διαχείρισης δόθηκε στις 6/7/2015 και η προκήρυξη της θέσης έγινε στις 27/8/2015. Στη συνέχεια, και ενώ η διαδικασία πρόσληψης βρισκόταν σε εξέλιξη, η ΣΚΤ αποφάσισε τη διαφοροποίηση των όρων εργοδότησης και συγκεκριμένα, όπως η πρόσληψη γίνει σε μόνιμη βάση με δωδεκάμηνη δοκιμαστική περίοδο αντί με διετή σύμβαση και όπως ο μισθός αυξηθεί σε €52.000 από €30.000-€40.000 που είχε αρχικά εγκριθεί. Στην επιστολή που στάλθηκε προς τη Μονάδα Διαχείρισης ημερ. 29/1/2016, αναφέρετο ως αιτιολογία, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι ο επιλεγείς προηγουμένως εργοδοτείτο σε μόνιμη θέση και θα αποτελούσε αποτρεπτικό παράγοντα αποδοχής οποιασδήποτε θέσης με σχετικά δυσμενέστερους όρους από τους υφιστάμενους. Η έγκριση της Μονάδας Διαχείρισης δόθηκε στις 10/2/2016 και η διαδικασία πρόσληψης είχε ολοκληρωθεί στις 4/4/2016.

η. **Πρόσληψη υποψηφίου που δεν πληρούσε όλα τα απαιτούμενα προσόντα.** Στις 19/2/2016 έγινε πρόσληψη Εσωτερικού Νομικού Συμβούλου

της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών της ΣΚΤ. Για τη θέση απαιτείτο, μεταξύ άλλων, πείρα 2 χρόνων μετά την ολοκλήρωση της δικηγορικής άσκησης, σε πιστωτικό ίδρυμα ή/και δικηγορικό γραφείο με εμπειρία σε υποθέσεις πιστωτικών ιδρυμάτων. Όπως διαπιστώθηκε, επιλέγηκε για πρόσληψη υποψήφιος χωρίς εμπειρία. Λόγω του γεγονότος αυτού, η μισθοδοσία του καθορίστηκε στο ποσό των €19.500 που ήταν χαμηλότερο από την εγκεκριμένη ενδεικτική μισθοδοσία ύψους €20.000-€26.000.

Για τα πιο πάνω, σημειώνεται στην έκθεση της ΕΥ η απάντηση της ΣΚΤ όπου αναφέρει ότι οι πιο πάνω αδυναμίες θα λύνοντο με την εγκατάσταση του ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού το οποίο βρισκόταν στο στάδιο της υλοποίησης.

17.2 Απολαβές Προσωπικού

Στις 31/12/2014 η ΣΚΤ κατέβαλε απολαβές σε 351 πρόσωπα (311 μόνιμους υπαλλήλους, συμπεριλαμβανομένου του Γενικού Διευθυντή, 31 υπαλλήλους με σύμβαση και εννέα μέλη της Επιτροπείας), σε σύγκριση με 305 το 2013 και 307 το 2012, δηλαδή παρουσιάστηκε αύξηση 15,1% το 2014 και μείωση 0,7% το 2013. Το σύνολο των αποδοχών του προσωπικού και των μελών της Επιτροπείας για το 2014 ανήλθε σε €11 εκ., σε σύγκριση με €11,7 εκ. το 2013, και €12,1 εκ. το 2012. Παρά την αποχώρηση 11 ατόμων με το Σχέδιο Εθελοντικής Αποχώρησης του 2014, και την κλιμακωτή μείωση των απολαβών η οποία εφαρμόστηκε από 1/2/2014 (σύμφωνα με το Περί της Ανακεφαλαιοποίησης της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου/Κεντρικός Φορέας Τροποποιητικό Διάταγμα του 2014), εντούτοις, το κόστος του προσωπικού για το 2014 δεν σημείωσε την ανάλογη μείωση, λόγω των νέων προσλήψεων που έγιναν το 2014. Στο κόστος του προσωπικού του 2014, περιλαμβάνονταν απολαβές από υπερωρίες που ανήλθαν σε €276.714 (€60.018 το 2013 και €135.417 το 2012)⁷⁹.

Στις 31/12/2015 η ΣΚΤ κατέβαλε απολαβές σε 356 υπαλλήλους και στις 31/12/2016 σε 381 υπαλλήλους (μη συμπεριλαμβανομένων των μελών της Επιτροπείας), σε σύγκριση με 342 στις 31/12/2014, δηλαδή παρουσιάστηκε αύξηση κατά 4% το 2015 και κατά 7% το 2016. Το σύνολο των αποδοχών του προσωπικού και των μελών της Επιτροπείας ανήλθε σε €12,3 εκ. το 2015 και €13,4 εκ. το 2016, σε σύγκριση με €11

⁷⁹ Ετήσια έκθεση Ελεγκτικής Υπηρεσίας του 2015.

εκ. το 2014. Παρά την αποχώρηση 9 ατόμων με το Σχέδιο Εθελοντικής Αποχώρησης του 2016 και την κλιμακωτή μείωση των απολαβών η οποία εφαρμόστηκε από 1/2/2014 (σύμφωνα με το περί της Ανακεφαλαιοποίησης της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου / Κεντρικός Φορέας Τροποποιητικό Διάταγμα του 2014), εντούτοις, το κόστος του προσωπικού για το 2015 και το 2016 δεν σημείωσε την ανάλογη μείωση. Στο κόστος του προσωπικού, περιλαμβάνονταν απολαβές από υπερωρίες που ανήλθαν σε €235.003 το 2015 και σε €316.760 το 2016 (€276.714 το 2014).

Από τον έλεγχο της ΕΥ παρατηρήθηκε ότι κατά τη διάρκεια των ετών 2015 και 2016 οι απολαβές της πλειονότητας του πιο πάνω προσωπικού κυμαίνονταν μεταξύ €20.000 και €40.000, ωστόσο σημαντικός αριθμός προσωπικού και συγκεκριμένα 79 πρόσωπα το 2015 και 112 πρόσωπα το 2016, είχαν αποδοχές που ξεπερνούσαν τις €40.000⁸⁰.

17.3 Απολαβές Επιτροπείας

Το σύνολο των αποδοχών των μη εκτελεστικών μελών της Επιτροπείας (Πρόεδρου, Αντιπρόεδρου και Μελών) ανήλθε σε €234.834 το 2014, σε σύγκριση με €72.850 το 2013 και €48.000 το 2012. Η αύξηση οφειλόταν στην αύξηση του αριθμού των μη εκτελεστικών μελών της Επιτροπείας από τέσσερα σε εννέα μέλη, και από την ταυτόχρονη αύξηση των απολαβών τους. Επιπρόσθετα, και σύμφωνα με την επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών ημερ. 15/4/2014, οι ετήσιες απολαβές του Προέδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας αυξήθηκαν από €45.000 σε €50.000, και του Αντιπρόεδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας από €35.000 σε €38.000 ανεξαρτήτως του αριθμού των Επιτροπών στις οποίες λαμβάνουν μέρος.

Το σύνολο των αποδοχών των μη εκτελεστικών μελών της Επιτροπείας ανήλθε σε €218.600 το 2015 και σε €313.406 το 2016, σε σύγκριση με €234.834 το 2014. Η αύξηση το 2016 οφειλόταν στην αύξηση των απολαβών των μη εκτελεστικών μελών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την επιστολή του Υπουργού Οικονομικών ημερ. 3/5/2016, η ετήσια αντιμισθία του Προέδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας αυξήθηκε από €50.000 σε €75.000 και του Αντιπρόεδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας από €38.000 σε €55.000, ανεξαρτήτως του αριθμού των Επιτροπών στις οποίες

---

⁸⁰ Ειδική έκθεση Ελεγκτικής Υπηρεσίας για το Συνεργατισμό ημερ. 10/10/2017

λαμβάνουν μέρος. Αυξήθηκε επιπρόσθετα η βασική αντιμισθία των Μη Εκτελεστικών Μελών από €15.000 σε €25.000, καθώς και η αντιμισθία ανά Επιτροπή.

17.4 Επισημάνσεις

Ιδιαίτερα ζητήματα παράληψης συμμόρφωσης με τα σχέδια αναδιάρθρωσης, παράκαμψης διαδικασιών και αδιαφάνειας κατά τη λήψη αποφάσεων παρατηρούνται και στα θέματα προσλήψεων.

Κατά την ΚΤΚ, η στρατηγική που έπρεπε να ακολουθήσει η Τράπεζα καθοριζόταν ρητά μέσα στο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης και παρόλα αυτά η Επιτροπεία αποφάσισε την πρόσληψη υπαλλήλου με μισθό €55.000 το χρόνο καθώς και γραμματέα με μισθό €22.000 για το Γραφείο Προέδρου με στόχο τη χάραξη της στρατηγικής του Ομίλου. Η ΚΤΚ είχε τονίσει ότι έπρεπε να αποφεύγονταν επιπλέον έξοδα από τη στιγμή που γίνονταν προσπάθειες για μείωση του κόστους του προσωπικού.

Περαιτέρω, από δειγματοληπτικούς ελέγχους της ΕΥ, διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν περιπτώσεις προσλήψεων για τις οποίες δεν είχε γίνει διερεύνηση σε πρωταρχικό στάδιο για πλήρωση των θέσεων από το υφιστάμενο προσωπικό, είχαν προσληφθεί άτομα που δεν πληρούσαν τα απαιτούμενα ακαδημαϊκά προσόντα ή τα κριτήρια της προκήρυξης για τη συγκεκριμένη θέση, όπως επίσης προσλήψεις ατόμων που δεν είχαν υποβάλει αίτηση. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι στο Γραφείο του τότε μη εκτελεστικού Προέδρου κ. Χατζηγιάννη, πέραν της ιδιαιτέρας, διορίστηκε Βοηθός, ο οποίος είχε και ο ίδιος δικό του Βοηθό.

Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η ΕΥ κατέγραψε ότι η ΣΚΤ προέβη σε σημαντικό αριθμό προσλήψεων προσωπικού μεσούσης της οικονομικής κρίσης, με τρόπο που αφενός δεν σύναδε σε κάθε περίπτωση με τις αρχές της χρηστής διαχείρισης του δημοσίου χρήματος και αφετέρου κατά παράβαση των αρχών της ισότητας, της διαφάνειας και της αξιοκρατίας.

Διαφάνηκε ότι παρόλο που έπρεπε να μειωθεί το κόστος του προσωπικού μέσα από σχέδιο εθελούσιας αποχώρησης, το 2014 αποχώρησαν μόνο 11 άτομα και 9 άτομα το 2016, ενώ δεν εντοπίστηκαν στοιχεία για το έτος 2015.

Επίσης, παρά την κλιμακωτή μείωση των απολαβών του προσωπικού η οποία εφαρμόστηκε από 1/2/2014, το κόστος σε σχέση με το προσωπικό δεν σημείωσε την ανάλογη μείωση. Το σύνολο των αποδοχών του προσωπικού και των μελών

της Επιτροπείας ανήλθε σε €13,4 εκ. το 2016, σε σύγκριση με €12,3 εκ. το 2015, €11 εκ. το 2014, και €11,7 εκ. το 2013.

Όσο αφορά τις απολαβές τις Επιτροπείας μας κάνει εντύπωση οι αυξήσεις που έλαβαν, διότι εν μέσος πλην σαφώς όταν οι ετήσιες απολαβές κάποιου ανεξάρτητου συμβούλου είναι πολύ υψηλές τότε μπορεί να δημιουργείται εξάρτηση επηρεάζοντας την ανεξαρτησία του μέλους ως προς τη λήψη αποφάσεων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών ημερ. 15/4/2014, οι ετήσιες απολαβές του Πρόεδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας αυξήθηκαν από €45.000 σε €50.000, και του Αντιπρόεδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας από €35.000 σε €38.000 ανεξαρτήτως του αριθμού των Επιτροπών στις οποίες λαμβάναν μέρος. Με την επιστολή του Υπουργού Οικονομικών ημερ. 3/5/2016, η ετήσια αντιμισθία του Πρόεδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας αυξήθηκε από €50.000 σε €75.000 και του Αντιπρόεδρου της Επιτροπείας της Τράπεζας από €38.000 σε €55.000, ανεξαρτήτως του αριθμού των Επιτροπών στις οποίες λαμβάναν μέρος. Αυξήθηκε επιπρόσθετα η βασική αντιμισθία των Μη Εκτελεστικών Μελών από €15.000 σε €25.000, καθώς και η αντιμισθία ανά Επιτροπή.

18. ΔΑΠΑΝΕΣ

Μεταξύ των θεμάτων που μας απασχόλησαν είναι και τα ζητήματα δαπανών της ΣΚΤ. Σημειώνεται ότι κατά τη ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ, αποτελούσε ζήτημα ουσίας ότι οι οποιεσδήποτε δαπάνες θα έπρεπε να γίνονταν με φειδώ και τηρουμένων απαραίτητων διαδικασιών.

Στις 26/1/2014, ο τότε Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ κος Μάριος Κληρίδης, τοποθετούμενος σχετικά με το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης καθόρισε ως πρωταρχικό στόχο τη διόρθωση το συντομότερο των κακώς εχόντων στο ΣΠΤ, σημειώνοντας περαιτέρω ότι η Διεύθυνση και η Επιτροπεία της Τράπεζας όφειλαν να προχωρήσουν με συνέπεια και αποφασιστικότητα σε ουσιαστικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις με σκοπό μεταξύ άλλων:

- την εφαρμογή ορθής και συνετής εταιρικής διακυβέρνησης με ορθολογιστικές δομές και διαδικασίες και
- τη διασφάλιση της ύπαρξης πλήρους διαφάνειας

Σε σημείωμα ημερ. 30/1/2015 του κ. Διονυσίου προς Γενικό Διευθυντή Υπουργείου Οικονομικών αναφερόμενος στη μείωση των άλλων λειτουργικών δαπανών (other costs) καθόριζε ότι το “σύνολο των “Άλλων Εξόδων” αναμένεται να υπερβεί τα €47,4εκ. που ήταν ο στόχος για το 2014 και να ανέλθει γύρω στα €50εκ. Οι κυριότερες αποκλίσεις εντοπίζονται στις κατηγορίες (α) Διαφημίσεις και επικοινωνία, (β) συμβουλευτικά και εποπτικά έξοδα) επιδιορθώσεις/ανακαινίσεις, (δ) διορθωτικές λογιστικές εγγραφές και (ε) έξοδα μηχανογράφησης”.

Από τα έγγραφα και στοιχεία που τέθηκαν ενώπιόν μας, πιο κάτω καταγράφονται στοιχεία σχετικά με τις αγορές οχημάτων, προσλήψεις προσωπικού, διαφημίσεις, εταιρικές κάρτες και αγορές υπηρεσιών.

18.1 Αυτοκίνητα

Στις 28/5/2014, ο κος Ιωάννου, της ΚΤΚ, με εσωτερικό σημείωμα προς τη Διοικητή της ΚΤΚ, ανέφερε ότι η Επιτροπεία της τράπεζας είχε εγκρίνει ποσό €28.800 για την αγορά καινούργιου αυτοκινήτου για τον κ. Νικόλα Χατζηγιάννη τότε Πρόεδρο της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Σχολιάζοντας ανέφερε ότι η κίνηση αυτή ήταν αχρείαστη και προκλητική καθώς ο Πρόεδρος δεν πρέπει να ασκεί εκτελεστικά καθήκοντα για τα οποία να απαιτείται η χρήση αυτοκινήτου. Επιπρόσθετα, ανέφερε ότι ακόμα και αν η τράπεζα έκρινε ότι θα έπρεπε να χρησιμοποιεί αυτοκίνητο, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ένα από τα πολλά αυτοκίνητα που υπήρχαν στο Συνεργατισμό και που χρησιμοποιούνταν από τους διάφορους Γραμματείς ή αξιωματούχους των ΣΠΙ και όχι να αγοραστεί καινούργιο αυτοκίνητο ενόσω η τράπεζα είναι κάτω από κρατική στήριξη και θα έπρεπε να περιορίσει τα έξοδα της (30260528). Επί του συγκεκριμένου εγγράφου αναγράφονται χειρόγραφα σχόλια τα οποία καθόριζαν το περιεχόμενο του σημειώματος ως άκρως ανησυχητικό.

Σύμφωνα με κατάλογο που παραδόθηκε από την ΚΕΔΙΠΕΣ πέραν του πιο πάνω οχήματος, κατά την περίοδο από 2014 έως 2018, είχαν αγοραστεί ακόμη 14 οχήματα. Παραθέτουμε πίνακα με αγορές αυτοκινήτων από το 2014 έως το 2018.

ΟΧΗΜΑΤΑ ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013 - 2018									
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΧΗΜΑΤΟΣ				ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ / ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ					
A/A	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΧΡΗΣΗ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΣ -ΜΟΝΤΕΛΟ	ΤΥΠΟΣ/ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ	ΟΝΟΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ (ΧΡΗΣΗ ΑΠΟ...)	ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΟΧΗΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΑΓΟΡΑΣ
1	ΜΒΡ699	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	JAGUAR XF	SALOON	ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ/ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ	ΑΓΙΕΥΘΕΙΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗ	2014	28,800
2	ΜΒΜ606	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	VW TIGUAN	ESTATE	ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΑΠΑΛΑΜΠΡΙΑΝΟΥ	ΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ALPHA BANK	2014	29,000
3	ΚVW698	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	VW TIGUAN	STATION WAGON	ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ	ΠΑΟΛΑ ΤΟΥΜΑΖΗ	Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΓΟΡΑΣΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΤΟ ΟΧΗΜΑ ΤΗΣ	2014	20,000
4	ΚΡΚ554	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	BMW	SALOON	ΠΡΩΗΝ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΜΑΡΙΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ	ΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	2014	12,000
5	ΜΗΝ879	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	BMW	SALOON	ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	ΚΟΥΡΟΥΝΑΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2015	27,900
6	ΜΚΤ343	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	ΤΟΥΤΟ Α AVEINIS	SALOON	ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΥΡΑΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2015	19,950
7	ΜΥΧ245	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	FORD KUGA	MPV	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΥΓΚΑΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2017	24,800
8	ΜΥΖ196	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	FORD KUGA	MPV	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2017	24,800
9	ΜΤΚ010	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	VOLVO XC60	STATION WAGON	ΑΔ-Λ&ΔΕ	ΣΤΑΥΡΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2017	30,000
10	ΜΖΜ314	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	VOLVO S60	SALOON	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2018	25,155
11	ΜΖΡ308	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	FORD KUGA	MPV	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΡΟΔΟΥΣ	ΘΕΟΔΟΥΛΟΣ ΠΕΤΟΥΣΗΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2018	24,800
12	ΜΖΡ519	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	FORD KUGA	MPV	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	ΟΛΒΙΑ ΠΑΡΤΑ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2018	23,000
13	ΜΖΡ853	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	FORD KUGA	MPV	ΜΟΝΑΔΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ	ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2018	23,000
14	ΜΖΡ996	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	FORD KUGA	MPV	SSD ΑΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	ΑΥΞΕΝΤΗΣ ΖΕΜΕΝΙΔΗΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2018	24,800
15	ΜΖΤ026	ΑΠΟΚΛΕΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	NISSAN X-TRAIL	MPV	ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	ΓΙΑΜΠΟΣ ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΟΣ	ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	2018	29,000

Κατά τον κ. Ιακώβου οι δικαιούχοι αυτοκινήτων καθορίζονταν με βάση την πολιτική του οργανισμού και εναπόκειτο στην Επιτροπή να παραχωρήσει το συγκεκριμένο ωφέλιμα.

Ο λόγος που αγοράστηκαν τα προαναφερόμενα αυτοκίνητα ήταν διότι δεν υπήρχαν άλλα διαθέσιμα αυτοκίνητα. Θεώρησε ότι για να αγοραστούν καινούργια αυτοκίνητα, η

αρμόδια Διεύθυνση προτού προκηρυχθούν προσφορές, βεβαιώθηκε ότι προέκυψε ανάγκη για αγορά καινούργιων οχημάτων λόγω του ότι η ανάγκη κάποιων διευθυντών ικανοποιήθηκε από τον υφιστάμενο στόλο. Το κόστος των καινούργιων αυτοκινήτων κυμαινόταν μεταξύ €20-30.000 το καθένα.

Ως Πρόεδρος της Επιτροπής Προσφορών ανέφερε ότι ο ρόλος τους ήταν να αξιολογούν τις προσφορές των συμμετεχόντων στον διαγωνισμό και όχι αν θα έπρεπε κάποιος να πάρει αυτοκίνητο.

Όσον αφορά την παραχώρηση αυτοκινήτου, σε άτομο που προσλήφθηκε σε θέση προϊστάμενου υπηρεσίας, ανέφερε ότι δεν δόθηκε σε άλλους υπαλλήλους παρόμοιων θέσεων, αλλά μόνο σε περιπτώσεις υπαλλήλων που θεωρήθηκαν υπάλληλοι κλειδιά (key persons) και δεδομένου ότι η παραχώρηση της αποκλειστικής χρήσης αυτοκινήτου προνοείτο στο συμβόλαιο πρόσληψης τους. Αναφορικά με την περίπτωση αγοράς του προσωπικού αυτοκινήτου συγκεκριμένης προϊστάμενης, αντί να της παραχωρηθεί αυτοκίνητο με βάση τις διαδικασίες, ανέφερε ότι αυτό ήταν εισήγηση και απόφαση που ήρθε στην Επιτροπεία⁸¹.

Σύμφωνα με έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας καταγράφεται ότι το 2014 δαπανήθηκε ποσό €89.800 για την αγορά τεσσάρων αυτοκινήτων. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχε καθορισμένη πολιτική ή κανονισμοί ως προς το τι αποτελεί υπηρεσιακό όχημα, σε ποιους παραχωρείται και πως χρησιμοποιείται.

Για τα έτη 2015 και 2016 δαπανήθηκε ποσό €47.850 και €66.525, για την αγορά δύο και τεσσάρων αυτοκινήτων, αντίστοιχα. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκαν ότι ενώ στην πολιτική αποδοχών καθορίστηκε σε ποιους παραχωρείται υπηρεσιακό όχημα, εντούτοις εξακολουθούσε να μην υπάρχει καθορισμένη πολιτική ή κανονισμοί κατά πόσον αυτό προορίζεται για αποκλειστική ή άλλη χρήση που καλύπτει υπηρεσιακούς ή/και άλλους σκοπούς. Στο προσωπικό που παραχωρήθηκε υπηρεσιακό όχημα δεν καθορίστηκαν με σαφήνεια οι όροι και οι προϋποθέσεις χρήσης του.

18.2 Εταιρική κάρτα

Σύμφωνα με τον κ. Ιακώβου η εταιρική κάρτα, συνιστά ωφέλιμα που παραχωρείται σε συγκεκριμένα στελέχη μετά από υπόδειξη του προϊστάμενου και το όριο μπορεί να αυξηθεί, μετά από εισήγηση της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και έγκριση του

---

⁸¹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/11/2018

Γενικού Διευθυντή. Ο λόγος που δίνεται είναι για αγορές που αφορούν στις εργασίες της εταιρείας, αλλά και για να προωθεί την καλή εικόνα του οργανισμού.

Σε σημείωμα του Γενικού Ελεγκτή αναφορικά με έλεγχο που διεξήχθη τον Ιανουάριο του 2018, γίνεται αναφορά στη χρήση εταιρικών καρτών από τα ανώτερα στελέχη της ΣΤΚ.

Σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο, στο Παράρτημα II “Ειδικά Εγκριτικά Όρια και Διαδικασίες” του Εγχειριδίου Λειτουργικών και Κεφαλαιουχικών Δαπανών της ΣΚΤ παρέχεται όριο:

(i) έως €2.000 το μήνα για ίδια έξοδα στους (α) Πρόεδρο, (β) Γενικό Διευθυντή, (γ) Ανώτερους Διευθυντές, (δ) Περιφερειακούς Διευθυντές, (ε) στο Διοικητικό Συμβούλιο και (στ) στις Επιτροπές του Διοικητικού Συμβουλίου μέσω τιμολογίων ή πιστωτικής κάρτας. Τα έξοδα υποβάλλονται απευθείας στην Ανώτερη Διεύθυνση Οικονομικής Διαχείρισης (ΑΔΟΔ) για εξόφληση από το μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου ή την γραμματεία των Επιτροπών ή το Γραφείο του Προέδρου/Γενικού Διευθυντή.

(ii) έως €1.000 το μήνα για ίδια έξοδα ή υπαλλήλων τους στους Διευθυντές Διεύθυνσης/Επικεφαλής Μονάδων μέσω τιμολογίων ή πιστωτικής κάρτας και,

(iii) έως €1.000 το μήνα σε στελέχη, όπου αυτό αιτιολογείται από τις αρμοδιότητες, με εισήγηση της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΔΑΔ) και έγκριση του Γενικού Διευθυντή.

Με εισήγηση της ΔΑΔ και έγκριση του Γενικού Διευθυντή δύναται να αυξάνονται τα πιο πάνω όρια όπου αυτό αιτιολογείται από τις αρμοδιότητες. Αποζημίωση για έξοδα φιλοξενίας πέραν των ορίων εγκρίνεται από το Γενικό Διευθυντή. Επίσης, σε όλες τις περιπτώσεις τα έξοδα υποβάλλονται απευθείας στην ΑΔΟΔ για εξόφληση.

Σε ηλεκτρονικά μηνύματα της ΔΑΔ προς τους χρήστες εταιρικών καρτών αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι οι σχετικές αποδείξεις που αφορούν πληρωμές με την εταιρική κάρτα θα πρέπει να φέρουν όνομα, υπογραφή, αριθμό ατόμων που φιλοξενήθηκαν και το σκοπό/περιγραφή της συνάντησης/γεύματος.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΔΑΔ της ΚΕΔΙΠΕΣ, οι κάτοχοι εταιρικών καρτών μέχρι τις 31/8/2018 ανέρχονταν σε πενήντα πέντε. Ως προκύπτει παραχωρήθηκε εταιρική κάρτα με όριο €1.000 σε 18 άτομα, 32 άτομα ήταν κάτοχοι εταιρικής κάρτας με όριο €2.000 ενώ σύμφωνα με τις αναλυτικές καταστάσεις λογαριασμού της Υπηρεσίας

Τραπεζικής Κάρτας 5 κάτοχοι εταιρικής κάρτας είχαν πιστωτικά όρια πέραν των €2.000 ως ακολούθως:

Θέση	Όριο (€)
Γενικός Διευθυντής	7500
Ανώτερος Διευθυντής Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών	5000
Ανώτερος Διευθυντής Οικονομικής Διαχείρισης	4000
Διευθυντής - Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού	4000
Λειτουργός Κτηματολογίου	3000

Η ΕΥ, από τον έλεγχο των ποσών που δαπανήθηκαν από τους κατόχους εταιρικών καρτών τον Ιανουάριο του 2018 διαπίστωσε ότι αφορούσαν στην πλειοψηφία τους έξοδα φιλοξενίας και έξοδα ταξιδιών (αγορά αεροπορικών εισιτηρίων, πληρωμή εξόδων διαμονής, διακίνησης, γευμάτων κ.λπ.).

Τα σημαντικότερα ευρήματα του ελέγχου συνοψίζονται στα ακόλουθα:

(i) Οι διαδικασίες δεν προέβλεπαν για έλεγχο και έγκριση των εξόδων φιλοξενίας πριν από την εξόφληση της πιστωτικής κάρτας. Τα έξοδα υποβάλλονταν απευθείας στην ΑΔΟΔ για εξόφληση.

(ii) Εντοπίστηκαν περιπτώσεις όπου οι αποδείξεις πληρωμής των εξόδων φιλοξενίας δεν έφεραν υπογραφή, δεν αναφέρετο ο αριθμός των ατόμων που φιλοξενήθηκαν ούτε η ιδιότητα τους, και δεν αναφέρετο ο σκοπός της συνάντησης. Σημειώνεται ότι σε καμία εκ των περιπτώσεων απορρίφθηκε το έξοδο,

(iii) Εντοπίστηκαν περιπτώσεις όπου τα έξοδα φιλοξενίας αφορούσαν σε συναντήσεις στελεχών σε εστιατόρια κατά τις οποίες δεν συμμετείχε φιλοξενούμενο άτομο. Δεν αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν σε χώρο άλλο από τον χώρο εργασίας,

(iv) Εντοπίστηκε περίπτωση ταξιδιού στο εξωτερικό στελεχών της ΣΚΤ κατά το οποίο ενώ γινόταν χρήση της εταιρικής κάρτας για πληρωμή προγεύματος /γευμάτων/δείπνων τα στελέχη που ταξίδεψαν αιτήθηκαν και έλαβαν ολόκληρο το σχετικό με τη χώρα και θέση τους επίδομα συντηρήσεως εξωτερικού,

(v) Εντοπίστηκαν περιπτώσεις επιλογής εστιατορίων υψηλού κόστους.

Ποιο συγκεκριμένα, διαπιστώθηκαν έξοδα σχετικά με ταξίδι στελεχών της ΣΚΤ στο Λονδίνο από τις 27/11/2017 μέχρι τις 2/12/2017, με το σκοπό του ταξιδιού να ήταν το “Project Pillar - Early Look Meetings Logistics”. Στο Λονδίνο είχαν ταξιδέψει, οι κ.οι. Νικόλας Χατζηγιάννης (Γενικός Διευθυντής), Γιάννος Σταυρινίδης (Διευθυντής, Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού ΣΚΤ), Λάμπρος Παπαλαμπριανού (Διευθυντής Ανώτερης Διεύθυνσης Οικονομικής Διαχείρισης), Κωνσταντίνος Βασιλείου (Προϊστάμενος Υπηρεσίας Επενδυτικών και Εταιρικών Σχέσεων) και ο Διονύσης Διονυσίου (Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων). Κατά την παραμονή τους στο Λονδίνο ο Γενικός Διευθυντής χρησιμοποίησε την εταιρική κάρτα για πληρωμή γευμάτων και δείπνων. Όπως διαπιστώθηκε από θεώρηση των εντύπων απαίτησης οδοιπορικών και άλλων επιδομάτων εξωτερικού των κκ. Νικόλα Χατζηγιάννη, Γιάννου Σταυρινίδη και Λάμπρου Παπαλαμπριανού οι οποίοι ήταν κάτοχοι εταιρικών καρτών, αιτήθηκαν και έλαβαν ολόκληρο το σχετικό με τη χώρα και θέση τους επίδομα συντηρήσεως εξωτερικού, ανεξάρτητα από τη κάλυψη των γευμάτων που προαναφέρθηκαν μέσω των εταιρικών καρτών.

Σε άλλη περίπτωση ταξιδιού αυτή τη φορά στην Αθήνα από τις 4/1/2018 μέχρι τις 5/1/2018 με σκοπό συναντήσεις με την ομάδα της Citi (για το έργο “Phoenix”) όπου ταξίδεψαν οι κκ. Νικόλας Χατζηγιάννης (Γενικός Διευθυντής) και Γιάννος Σταυρινίδης (Διευθυντής, Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού ΣΚΤ) με τη συνοδεία δύο μελών ελεγκτικού οίκου, στις 4/1/2018 πληρώθηκε δείπνο μέσω της εταιρικής κάρτας του κ. Νικόλα Χατζηγιάννη σε εστιατόριο στο Κολονάκι αξίας €400 (€380 + €20 φιλοδώρημα). Η απόδειξη πληρωμής δεν φέρει υπογραφή, δεν αναφέρεται ο αριθμός των ατόμων που φιλοξενήθηκαν και η ιδιότητα τους, ούτε και ο σκοπός της συνάντησης.

Αναφέρονται επίσης ενδεικτικά οι ακόλουθες περιπτώσεις κάλυψης των εξόδων συναντήσεων στελεχών σε χώρους εστίασης, χωρίς να αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο οι συναντήσεις δεν έγιναν στο χώρο εργασίας.

- i. Η Εκτελεστική Επιτροπή συνεδρίασε σε εστιατόριο στις 2/1/2018. Το ποσό που πληρώθηκε μέσω της εταιρικής κάρτας του Γενικού Διευθυντή ήταν €270 (€250 + €20 φιλοδώρημα) και αφορούσε σε 8 άτομα.

- ii. Στις 31/1/2018 συναντήθηκαν τα στελέχη κκ. Νικόλας Χατζηγιάννης (Γενικός Διευθυντής), Γιάννος Σταυρινίδης (Διευθυντής, Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού), Λάμπρος Παπαλαμπριανού (Διευθυντής Ανώτερης Διεύθυνσης Οικονομικής Διαχείρισης), Πάμπρος Πάντζιαρος (Διεύθυνση Επιτροπείας και Εταιρικής Διακυβέρνησης), Μάριος Παπαδόπουλος (Ανώτερος Διευθυντής Τραπεζικών Εργασιών), Μιχάλης Χριστοφόρου (Προϊστάμενος Υπηρεσίας Κέντρου Επικοινωνίας), Σωτήρης Μέσσιος (Προϊστάμενος Υπηρεσίας Επενδυτικών και Εταιρικών Σχέσεων), Χρίστος Αυγουστίνος (Προϊστάμενος Διεύθυνσης Εναλλακτικών Καναλιών), Γιάννης Λιβέρης (Υπεύθυνος Τμήματος Διεύθυνσης Διεθνών Εργασιών) και ο Διονύσης Διονυσίου (Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων) σε Μπυραρία. Το ποσό που πληρώθηκε μέσω της εταιρικής κάρτας του Γενικού Διευθυντή ήταν €102,78.
- iii. Στις 12/1/2018 συναντήθηκαν τα στελέχη Μάριος Παπαδόπουλος (Ανώτερος Διευθυντής Τραπεζικών Εργασιών), Βαρνάβας Κουρουνάς (Ανώτερος Διευθυντής Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων) και Γιώργος Ζύγκας (Περιφερειακός Διευθυντής Πάφου) σε εστιατόριο. Το ποσό που πληρώθηκε μέσω της εταιρικής κάρτας του Ανώτερου Διευθυντή Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων ήταν €53,10.
- iv. Στις 14/12/2017 συναντήθηκαν οι προϊστάμενοι της Διεύθυνσης Ανάκτησης Χρεών σε εστιατόριο. Το ποσό που πληρώθηκε μέσω της εταιρικής κάρτας του Λευτέρη Παπαηρακλέους, Διευθυντή Διεύθυνσης Ανάκτησης Χρεών ήταν €170 και αφορούσε σε 6 άτομα τα ονόματα των οποίων δεν αναφέρονται.
- v. Στις 18/1/2018 συναντήθηκαν οι Νικόλας Χατζηγιάννης (Γενικός Διευθυντής) Μάριος Παπαδόπουλος (Ανώτερος Διευθυντής Τραπεζικών Εργασιών), ο Δημήτρης Φιλιππίδης (Διευθυντής Διεύθυνσης Διαχείρισης Ακινήτων και Επενδύσεων) και η Πάολα Τουμαζή (Διευθύντρια Διεύθυνσης Καθυστερήσεων και Αναδιарθρώσεων) σε Ταβέρνα, με χρέωση της εταιρικής κάρτας της Πάολας Τουμαζή για το ποσό των €30). Στην ίδια ταβέρνα πραγματοποιήθηκε συνάντηση στις 31/1/2018 με χρέωση της εταιρικής κάρτας της Πάολας Τουμαζή για το ποσό των €37 με αναφορά ότι επρόκειτο για “strategy meeting”.

- vi. Στις 23/1/2018 συναντήθηκαν οι Νικόλας Χατζηγιάννης (Γενικός Διευθυντής) Μάριος Παπαδόπουλος (Ανώτερος Διευθυντής Τραπεζικών Εργασιών) και Αυξέντης Ζεμενίδης (Περιφερειακός Διευθυντής Λεμεσού) σε εστιατόριο με χρέωση της εταιρικής κάρτας του Αυξέντη Ζεμενίδη για το ποσό των €31,52.

Ως διαπιστώθηκε εταιρική κάρτα παραχωρήθηκε με οδηγίες του γραφείου του Γενικού Διευθυντή, ημερ. 2/5/2017, στο κ. Αντρέα Μουσκάλλη, Πρόεδρο της Συνεργατικής Κεντρικής Εταιρείας Συμμετοχών με πιστωτικό όριο €2.000 για κάλυψη, όπως αναφέρεται, εξόδων φιλοξενίας πελατών του Συνεργατισμού. Στις 3/1/2018, 26/1/2018 και 31/1/2018 πληρώθηκαν μέσω της εταιρικής κάρτας του κ. Αντρέα Μουσκάλλη δύο γεύματα και ένα δείπνο σε εστιατόριο αξίας €92,15, €100 και €90 αντίστοιχα. Επίσης, τον Δεκέμβριο 2017 πληρώθηκαν μέσω της εταιρικής κάρτας του κ. Αντρέα Μουσκάλλη γεύματα και δείπνα συνολικής αξίας €347,13, στα οποία αναφέρονται τα ονόματα των ατόμων που φιλοξενήθηκαν, δεν αναφέρονται η ιδιότητα τους και ο σκοπός των συναντήσεων.

Επίσης, ο κ. Βαρνάβας Κουρουνάς (Ανώτερος Διευθυντής Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων) ο οποίος μεταφέρθηκε στην εταιρεία Altamira Asset Management (Cyprus) Ltd στις 15/1/2018, παρέθεσε γεύματα/δείπνα σε στελέχη της εταιρείας στις 4/1/2018, 8/1/2018 και 16/1/2018 το συνολικό κόστος των οποίων ανήλθε σε €813,90. Δεν αναφερόταν ο σκοπός των συναντήσεων, τα ονόματα των ατόμων που φιλοξενήθηκαν και η ιδιότητα τους.

Από τα στοιχεία που είχαμε ενώπιον μας προέκυψε ότι ο κ. Ν. Χατζηγιάννης χρησιμοποίησε την εταιρική του κάρτα σε εστιατόρια μετά την μετατροπή της Συνεργατικής σε ΣΕΔΙΠΕΣ και ΚΕΔΙΠΕΣ, τα οποία μετά από υπόδειξη της Διευθύνσεως της ΚΕΔΙΠΕΣ κάλυψε ο ίδιος.

Σε ερώτηση προς τον κ. Ιακώβου ως γνώστη των καθηκόντων και των υποχρεώσεων του συγκεκριμένου στελέχους ως προς το κατά πόσο είχε λόγο να πηγαίνει να τρώει σε ψαροταβέρνες, σε εστιατόρια και να προσφέρει φιλοξενία σε κόσμο που θα εξυπηρετούσε τη ΣΕΔΙΠΕΣ, ανέφερε, ότι η ΚΕΔΙΠΕΣ, επωμίζεται τέτοια έξοδα μόνο εάν και εφόσον αιτιολογούνται επαρκώς. Συνεπώς αν δεν υπήρχε αιτιολόγηση θα τα επωμιζόταν ο κάτοχος της κάρτας προσωπικά, δεδομένου ότι γίνεται έλεγχος από το λογιστήριο ζητούνται τα σχετικά αιτιολογικά και γίνονται οι ανάλογες χρεώσεις.

Ο κος Ιακώβου ερωτηθείς αναφορικά με τους λόγους που δόθηκε εταιρική κάρτα στο Πρόεδρο της Εταιρείας Συμμετοχών της Συνεργατικής, με δεδομένο ότι ήταν εταιρεία στην οποία μέλη ήταν οι πρώην μέτοχοι και μέλη του Συνεργατισμού, ανέφερε ότι του δόθηκε κάρτα με όριο €2.000, διότι θεωρήθηκε ότι εξυπηρετούσε κάποιο σκοπό, ότι ενεργούσε προς τη δημιουργία καλών σχέσεων και τη διαμόρφωση θετικής εικόνας, για τον οργανισμό. Αυτή η προσέγγιση και κατεύθυνση δόθηκε από την Επιτροπεία, και η απόφαση να δοθεί εταιρική κάρτα ήταν με οδηγίες του γραφείου του Γενικού Διευθυντή κ. Νικόλα Χατζηγιάννη.

18.3 Δαπάνες Διαφήμισης

Τα θέματα της διαφήμισης ήταν αρμοδιότητα του διευθυντή στρατηγικής και επικοινωνίας και της αρμόδιας υπηρεσίας που υπαγόταν κάτω από τον Γενικό Διευθυντή.

Σε ερώτηση προς το κ. Ιακώβου κατά πόσο τον Μάρτη του 2018 πληρώθηκαν συμβόλαια διαφήμισης ο ίδιος ανέφερε ότι το Μάρτιο δεν ήταν απόλυτα σίγουρο ότι η λύση θα ήταν η διάσπαση της τράπεζας, διότι θα μπορούσε να είχε εξευρεθεί επενδυτής, για να φέρει τα απαιτούμενα κεφάλαια μέσα στην τράπεζα. Ενώ ανέφερε ότι κατά τον παρόντα χρόνο δεν είχαν πρόθεση να κάνουν διαφημίσεις αφού δεν είχαν τίποτα να διαφημίσουν, αποδέχτηκε ότι πληρώθηκαν ποσά που αφορούσαν το έτος 2018.

Από τις προπληρωμές παρέμενε αχρησιμοποίητος χρόνος διαφήμισης, περίπου €800,000. Σύμφωνα με τον κ. Σ. Ιακώβου ως μας ανέφερε, η είσπραξη τους είναι δύσκολη ή αμφίβολη .

Η ΜΕΕ σε έλεγχο της, διαπίστωσε ότι τα ποσά που πληρώθηκαν ήταν σημαντικά λόγω του ότι έγιναν κυρίως σε περίοδο που ήταν γνωστές οι εξελίξεις για την βιωσιμότητα της Τράπεζας. Μέσα από το έλεγχο της, διαπιστώθηκαν λάθη στην παρακολούθηση και διαχείριση των Συμφωνιών με τα ΜΜΕ/Φορείς αλλά και των χορηγιών που δόθηκαν. Συγκεκριμένα δεν λήφθηκαν άμεσα ή έγκαιρα μέτρα τερματισμού των Συμφωνιών αλλά και της προβολής και διαφήμισης που συνεχιζόταν να γίνεται και μετά την υπογραφή της Συμφωνίας διαχωρισμού της Τράπεζας. Όπως διαπίστωσαν η διαφημιστική προβολή τερματίστηκε καθυστερημένα μεταξύ Ιουλίου και Αυγούστου 2018, οι δε Συμφωνίες μέχρι την ημέρα του ελέγχου (Νοέμβριο του 2018) δεν είχαν τερματιστεί. Επιπρόσθετα, λόγω

κακών εκτιμήσεων από την αρμόδια Διεύθυνση δεν ακυρώθηκε ούτε αξιοποιήθηκε έγκαιρα ο σημαντικός αχρησιμοποίητος πληρωμένος χρόνος διαφήμισης που ξεπαιρνούσε τις €800.000.

Στον έλεγχο, σημειώνεται ότι πλέον δεν υπάρχει η ευχέρεια επιστροφής ικανοποιητικού ποσού ή επωφελούς χρήσης του διαθέσιμου χρόνου διαφήμισης με αποτέλεσμα την ύπαρξη ζημιάς αλλά και κακής εξυπηρέτησης των συμφερόντων της πρώην ΣΚΤ.

Επίσης, η ΕΥ διεξήγαγε έλεγχο στον τρόπο επιλογής από τη ΣΚΤ, του διαφημιστικού γραφείου Komo Media Lab Ltd για την παροχή υπηρεσιών προγραμματισμού και αγοράς χώρου και χρόνου στα ΜΜΕ.

Όπως διαπιστώθηκε:

- i. Η συμφωνία με τη Komo Media Lab υπογράφηκε καθυστερημένα στις 20/5/2016 παρόλο ότι η απόφαση για κατακύρωση λήφθηκε και γνωστοποιήθηκε από τον κ. Γ. Σταυρινίδη με το ηλεκτρονικό του μήνυμα ημερ. 31/10/2014.
- ii. Η συμφωνία είχε αναδρομική ισχύ από 31/10/2014.
- iii. Η έκπτωση προς τη ΣΚΤ βάσει του άρθρου 10(6) της συμφωνίας άρχισε να παραχωρείται από 1/1/2016. Κατά συνέπεια για την περίοδο 31/10/2014 μέχρι 31/12/2015 δεν καταβλήθηκε η έκπτωση.
- iv. Για την περίοδο 31/10/2014 μέχρι 20/5/2016, η ΣΚΤ συνεργαζόταν με την Komo Media Lab, χωρίς να έχει υπογράψει συμβόλαιο μαζί της.
- v. Δεν φαίνεται να εξετάστηκε κατά πόσο ήταν προς το συμφέρον της ΣΚΤ να συμβληθεί με διαφημιστικό γραφείο το οποίο να πρόσφερε ολοκληρωμένες υπηρεσίες διαφήμισης ή οι υπηρεσίες σχεδιασμού και παραγωγής της διαφήμισης να παρέχονται από άλλα γραφεία, με πρόσθετο κόστος.

Περαιτέρω, φαίνεται ότι δεν προκηρύχθηκε διαγωνισμός αλλά ζητήθηκε, τον Οκτώβρη του 2014, η υποβολή προσφοράς από όλα τα μέλη του Συνδέσμου Διαφήμισης - Επικοινωνίας Κύπρου και υποβλήθηκαν προσφορές από 8 γραφεία.

Για την αξιολόγηση των προσφορών συστάθηκε Επιτροπή Αξιολόγησης και τα αποτελέσματα των υποψήφιων διαφημιστικών γραφείων αποστάληκαν στον κ. Γ. Σταυρινίδη. Σύμφωνα με τη βαθμολογία της, πρώτο στην κατάταξη ήταν το γραφείο

Γνώμη και δεύτερο το γραφείο Media Lab. Ως διαφαίνεται μετά από ηλεκτρονικό μήνυμα του κ. Γ. Σταυρινίδη προς τον παρατηρητή της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης, με κοινοποίηση στα μέλη της Επιτροπής Αξιολόγησης και προσωπικό της Υπηρεσίας Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας (Ν. Παράσχου), ημερ. 31/10/2014, επιλέχθηκε το γραφείο Media Lab ως ο προτεινόμενος συνεργάτης της ΣΚΤ. Ως επιχείρημα για την επιλογή του δεύτερου στην κατάταξη γραφείου αναφέρεται το ότι το Media Lab ήταν αποκλειστικά media γραφείο. Για το ότι δεν ολοκληρώθηκε η διαδικασία αξιολόγησης και κατακύρωσης, αλλά η διαδικασία προχώρησε χωρίς να συναντηθούν τα μέλη της Επιτροπής Αξιολόγησης, χρησιμοποιήθηκε το επιχείρημα ότι αυτό έγινε λόγω της ανάγκης που προέκυψε να βγουν τηλεοπτικά με διαφήμιση.

Από τα πιο πάνω προέκυπτε ότι:

- i. Για την επιλογή της Media Lab χρησιμοποιήθηκαν επιπρόσθετα και εκ των υστέρων κριτήρια τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονταν στα προκαθορισμένα κριτήρια αξιολόγησης.
- ii. Με βάση τα προκαθορισμένα κριτήρια και τις βαθμολογίες των δύο μελών της Επιτροπής Αξιολόγησης και του επιτηρητή, θα έπρεπε να είχε επιλεγεί το γραφείο “Γνώμη”.
- iii. Ενώ η διαδικασία ήταν σε εξέλιξη και σε προχωρημένο στάδιο, με το αιτιολογικό του επείγοντος δεν ολοκληρώθηκε και φαίνεται ότι η απόφαση κατακύρωσης λήφθηκε από τον κ. Γ. Σταυρινίδη, ενώ θα έπρεπε να ληφθεί από την Επιτροπή Προσφορών μετά από εισήγηση της Επιτροπής Αξιολόγησης.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω η ΣΚΤ επέλεξε το διαφημιστικό γραφείο Komo Media Lab το οποίο εκτελούσε χρέη μεσάζοντα για τις διαφημίσεις της.

Στον πιο κάτω πίνακα παραθέτουμε πληρωμές που καταβλήθηκαν στο διαφημιστικό γραφείο Komo Media Lab που ανέρχονται συνολικά στα €5.154.919, 56 και οι απευθείας πληρωμές στα ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς για τον ίδιο σκοπό για τα έτη 2014-2018.

Έτος	Πληρωμές προς Media Lab €	Πληρωμές απευθείας στα ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς €
2014	358.543,63	11.491
2015	1.090.519,10	
2016	1.080.365,40	4.784
2017	2.189.256,38	1.135.832
2018	436.235,05	
Σύνολο	5.154.919,56	1.152.107

Ανάλυση του ποσού €1.135.832 που παρουσιάζεται στον πιο πάνω πίνακα και καταβλήθηκε απευθείας στα ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς κατά τα έτη 2017-2018 και αφορά σε προπληρωμές για το έτος 2018, παρατίθεται στον ακόλουθο πίνακα:

	Ημερομηνία επιπαγής	Ποσό €
Dias	21.9.2017	135.000
	8.3.2018	135.000
Αντέννα	22.12.2017	276.000
Capital	15.6.2018	9.520
		9.520
Mesimvria	5.3.2018	42.500
		42.500
SPP media	21.12.2017	150.000
Cytavision		23.800
Politis	22.12.2017	95.200
Phileleftheros	4.5.2018	101.745
Digital tree	4.5.2018	45.000
ΧΑΚ	15.6.2018	1.500
ΚΥΠΕ	15.5.2018	2.797
Stockwatch	4.4.2018	61.750
Αυτοδιοίκηση	12.2.2018	4.000
Σύνολο		1.135.832

18.4 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και άλλοι οργανισμοί

Όπως παρουσιάζεται στους πιο πάνω πίνακες, για το έτος 2018 καταβλήθηκαν προπληρωμές ύψους €1.135.832 απευθείας προς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) και άλλους οργανισμούς. Από μη επιβεβαιωμένα στοιχεία που έλαβε η ΕΥ, από το ποσό των €1.135.832, ποσό ύψους €135.000 και €521.200 καταβλήθηκε τους μήνες Σεπτέμβριο και Δεκέμβριο του 2017, αντίστοιχα, ενώ ποσά συνολικού ύψους €399.812 καταβλήθηκαν την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2018.

Οι €135.000 οι οποίες καταβλήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2017 καλύφθηκαν με τη συμφωνία που υπογράφηκε στις 8/3/2018 με τον ΔΙΑ, συνολικού ύψους €270.000. Η συμφωνία προέβλεπε όπως το ποσό των €135.000 θα προπληρωθεί και το υπόλοιπο ποσό των €135.000 θα αποπληρωνόταν αρχές Μαρτίου 2018. Από στοιχεία που λήφθηκαν, το υπόλοιπο ποσό της εν λόγω συμφωνίας είχε καταβληθεί στις 8/3/2018. Σημειώνεται επίσης ότι η συμφωνία αυτή σε σύγκριση με την αντίστοιχη συμφωνία για το έτος 2017 ήταν κατά €70.000 υψηλότερη.

Το μεγαλύτερο μέρος των προπληρωμών ύψους €521.200 που καταβλήθηκαν το Δεκέμβριο του 2017, αφορούσε σε μία προπληρωμή ύψους €276.000 η οποία καταβλήθηκε απευθείας στον ANTENNA στις 22/12/2017. Η πληρωμή αυτή καλύφθηκε με συμφωνία μεταξύ της ΣΚΤ και του Αντέννα, ημερ. 19/12/2017, και αφορούσε το 2018 για συνολικό προϋπολογισμό ύψους €276.000. Η συμφωνία προέβλεπε προεξόφληση του ποσού με 3% έκπτωση επί του τιμολογίου. Εντούτοις, ολόκληρο το ποσό των €276.000 πληρώθηκε στον ANTENNA, δηλαδή δεν αφαιρέθηκε η έκπτωση του 3%. Σημειώνεται ότι δεν έχει επιβεβαιωθεί κατά πόσο υπήρξε επιστροφή του 3% προς την ΣΚΤ μεταγενέστερα. Επιπλέον η συμφωνία είχε αυξημένο προϋπολογισμό κατά €26.000 σε σύγκριση με την αντίστοιχη συμφωνία για το έτος 2017.

Ποσό €4.000 που προπληρώθηκε τον Φεβρουάριο 2018 και ποσά συνολικού ύψους €399.812 που προπληρώθηκαν κατά την περίοδο Μάρτιος - Ιούνιος 2018, αφορούσαν στην εκτέλεση των διαφημιστικών συμφωνιών με τα ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς για το έτος 2018.

Από τα ποσά συνολικού ύψους €399.812, είχε εντοπιστεί ότι ποσό ύψους €45.000 καταβλήθηκε στις 4/5/2018 για συμφωνία η οποία υπογράφηκε με τη Digital Tree για

διαφημίσεις στο διαδίκτυο. Παρόλο που η συμφωνία δε προέβλεπε για προπληρωμή, εντούτοις η ΣΚΤ στις 4/5/2018 προχώρησε σε πληρωμή ολόκληρου του ποσού.

Στις 4/5/2018 η ΣΚΤ πλήρωσε ποσό ύψους €101.745 που αφορούσε στην συμφωνία που υπογράφηκε με τον Φιλελεύθερο για το έτος 2018. Σημειώνεται ότι η συμφωνία δεν φέρει ημερομηνία υπογραφής. Επίσης, η συμφωνία αναφέρεται σε κλίμακες διαφημιστικής δαπάνης χωρίς να διευκρινίζεται το ακριβές ποσό που έπρεπε να πληρωθεί. Με βάση τη σημείωση αρ. 4 της συμφωνίας, η κλίμακα που συμφωνήθηκε κυμαίνεται από €90.000 μέχρι €120.000, ενώ σε μη ελεγμένη κατάσταση που δόθηκε στην ΕΥ από την ΚΕΔΙΠΕΣ, στην οποία φαίνονται οι ετήσιες συμφωνίες που υπογράφηκαν με τα ΜΜΕ, το ποσό της συμφωνίας ανέρχεται σε €107.100. Επιπρόσθετα, η συμφωνία προνοεί για χορηγία στο Ράδιο Active με κόστος συμβολαίου €21.000, το οποίο με βάση τη σημείωση αρ. 3 της συμφωνίας συμπεριλαμβάνεται στις κλίμακες που καθορίστηκαν.

Σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις, ενώ η συμφωνία προνοούσε ότι η διεκπεραίωση και τιμολόγηση των ποσών που αναγράφονται θα έπρεπε να γίνει από το διαφημιστικό γραφείο, όπως αυτό θα υποδεικνυόταν γραπτώς από την ΣΚΤ, εντούτοις οι πληρωμές γίνονταν απευθείας στα ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς. Η ΚΕΔΙΠΕΣ, μετά από πληροφόρηση που έλαβε από την τότε Προϊστάμενη της Υπηρεσίας Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας της ΣΚΤ, ενημέρωσε την ΕΥ ότι το διαφημιστικό γραφείο στην προκείμενη περίπτωση ήταν η Komo Media Lab.

Σύμφωνα με μη επιβεβαιωμένα στοιχεία που έλαβε η ΕΥ από την ΚΕΔΙΠΕΣ, παρατηρήθηκε ότι απευθείας πληρωμές στα πιο πάνω ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς που έγιναν το 2014 και 2016 ήταν μόνο για μικρά ποσά συνολικού ύψους €11.491 και €4.784, αντίστοιχα, γεγονός που δεικνύει την αλλαγή στον όλο χειρισμό του θέματος από τη ΣΚΤ για το 2018.

Με βάση επίσης μη επιβεβαιωμένα στοιχεία, ο προπληρωμένος χρόνος και χώρος για τον οποίο δεν παρασχέθηκαν υπηρεσίες, ανέρχεται σε €845.548. Από το ποσό αυτό, ποσό ύψους €236.907, €151.716, €27.000 και €73.416 αφορά στον ΔΙΑ, ANTENNA, Digital Tree και Φιλελεύθερο, αντίστοιχα.

Όπως διαπιστώθηκε, στις πιο πάνω συμφωνίες περιλαμβάνεται όρος για δυνατότητα τερματισμού της συμφωνίας μετά από συγκεκριμένη προειδοποίηση. Όπως προνοείται, σε τέτοια περίπτωση η ΣΚΤ θα δικαιούται να απαιτήσει επιστροφή ποσού

που “αναλογεί για τις υπηρεσίες που παρασχέθηκαν μέχρι την ημερομηνία λήξης της ειδοποίησης”. Όπως φαίνεται η πιο πάνω διατύπωση είναι λανθασμένη, αφού έπρεπε να προνοεί για επιστροφή ποσού για τις υπηρεσίες που δεν παρασχέθηκαν λόγω τερματισμού της συμφωνίας, η οποία προπληρώθηκε.

18.5 Αγορά Υπηρεσιών

Ποιο κάτω παρουσιάζεται πίνακας των υπηρεσιών που εξασφάλισε η ΣΚΤ από εξωτερικούς συμβούλους και παρατίθενται αυτούσια όπως εξασφαλίστηκαν από τη ΣΕΔΙΠΕΣ:-

	Ημερομηνία Ανάθεσης / Υπηρεσία / Μονάδα	Όνομα Εταιρίας	Τίτλος Έργου / Υπηρεσία	Συνολικό Κόστος €	Περατώθηκε ή Όχι	Ημ/νία Περάτωσης
1	ΔΝΥ	ANDYS TRIANTAFYLLID ES & SONS LLC	Νομική γνωμάτευση για ΕΣΤΙΑ	€48,868.05	ΝΑΙ	
2	ΑΔΔΜΕΧ	Baker Tilly	Παροχή Υπηρεσιών για βελτιστοποίηση της λειτουργίας της ΔΔΜΕΧ	€161,677.40	ΝΑΙ	
3	Γενική Διεύθυνση	BCG	Εκπόνηση μελέτης αξιολόγησης της οργανωτικής δομής της ΣΚΤ και ΣΠΙ	€299,700 (+ΦΠΑ)	ΝΑΙ	2015
4	1/12/2017/ΜΔΚ	Blackrock	Stress Test Advisory Support	-	ΟΧΙ-Ακύρωση	-
5	ΑΔΔΜΕΧ	Blackrock	Υπηρεσίες για στρατηγική διαχείριση των μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων	€4,373,747 (+ΦΠΑ)	ΝΑΙ	
6	ΔΝΥ	CHRISTOPHOROS IOANNOU LLC	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€683,833.49	ΝΑΙ	
7	March 2018/ΑΔΣ&Α	Citi	Project Coral	€5,875,000	ΝΑΙ	June 2018
8	October 2017/ΑΔΣ&Α	Citi	Project Pillar - Capital increase	€59,028	ΟΧΙ	-
9	November 2017/ΑΔΣ&Α	CNC	Project Pillar- Communication and Marketing support	€120,000	ΝΑΙ	June 2018
10	December 2016/ΑΔΣ&Α	Deloitte	Customised Strategic Financial Projection Tool	€103,358	ΝΑΙ	September 2017

11	16/7/2018/ΜΔΚ	Deloitte	Provision of professional consulting services for provisioning purposes	€95,200	OXI	30/9/18
12	10/10/2016/ΜΔΚ	Deloitte	Ανάπτυξη και Υλοποίηση Εσωτερικού Συστήματος Αξιολόγησης της Πιστοληπτικής Ικανότητας των πελατών	€940,592	ΝΑΙ	31/12/2017
13	10/10/2016/ΜΔΚ	Deloitte	Υλοποίηση Απαιτήσεων του Λογιστικού Προτύπου IFRS9	€1,492,959	ΝΑΙ	31/12/2017
14	Επιτροπεία	Egon Zehnder International A.E	Υπηρεσίες για εξεύρεση ανώτατου στελέχους (Διορισμός κ. Ν. Χ'Γιάννη)	€36,064.21 (+ΦΠΑ)	ΝΑΙ	2015
15	4/2017/ΑΔΟΔ	Ernst & Young	Assessment of the Treasury Division of Cyprus Cooperative Bank	€32,219.25	Ναι	8/2017
16	May 2016/ΑΔΣ&Α	Ernst & Young	Branch Network Rationalisation	€105,136	ΝΑΙ	September 2016
17	5/12/2016/ΜΔΚ	Ernst & Young	Calculation and Optimisation of RWA	€75,020.00	ΝΑΙ	28/2/2017
18	2/3/2016/ΜΑΠ	Ernst & Young	Development of an Information Security Risk management Framework	€34,935.00	Περατώθηκε	10/9/2016
19	June 2017/ΑΔΣ&Α	Ernst & Young	Establishment of Covered Bond Program	€32,130	ΝΑΙ	October 2017
20	2012/ΜΕΕ	Ernst & Young	Αξιολόγηση Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) ΣΚΤ	€20,000 περίπου (ποσό προσφοράς)	ΝΑΙ	2013
21	2015/ΜΕΕ	Ernst & Young	Έκθεση Αξιολόγησης της Επάρκειας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων ΣΠΙ	€100,000 (+ΦΠΑ) (ποσό προσφοράς)	ΝΑΙ	Ιούνιος 2015
22	31/10/2017/ΔΑΔ	Ernst & Young	ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΔΕΙΚΤΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΠΟΔΟΣΗΣ	€41,531.00	Έργα τα οποία προγραμματίστηκαν να ξεκινήσουν εντός του 2018. Δεν προχώρησαν όμως λόγω της διαδικασίας	

			ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ/ ΜΟΝΑΔΩΝ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ/ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΚΤ		πώλησης της Τράπεζας.	
23	13/11/2017/ΔΑΔ	Ernst & Young	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΝΑ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	€27,455.00	Έργα τα οποία προγραμματίστηκαν να ξεκινήσουν εντός του 2018. Δεν προχώρησαν όμως λόγω της διαδικασίας πώλησης της Τράπεζας.	
24	22/12/2017/Υπηρεσία Φυσικής Ασφάλειας & Επιχειρησιακής Συνέχειας	G4S Secure Solutions Ltd	Appointment of external consultants for the development of Physical Security Framework	€34,240.00	ΝΑΙ	Ιούλιος 2018
25	ΔΝΥ	GEORGE Z.GEORGIΟΥ & ASSOCIATES	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€575,580.38	ΝΑΙ	
26	October 2017/ ΑΔΣ&Α	Georgiades & Pelides LLC	Project Pillar - Capital increase	€89,250	ΟΧΙ	-
27	July 2017/ΑΔΣ&Α	Global Capital	Assistance in the appointment of the global coordinator and underwriter for capital increase	€9,520	ΝΑΙ	October 2017
28	May 2017/ΑΔΣ&Α	Global Capital	Listing of CCB's shares on CSE- Underwriter	€95,200	ΟΧΙ	-
29	October 2016/ ΑΔΣ&Α	Global Capital	Preparatory work for listing CCB's shares on CSE-Underwriter	€41,650	ΝΑΙ	December 2016
30	September 2017/ΑΔΣ&Α	Global Capital	Project Pillar - Act as financial Advisor	€30,940	ΟΧΙ	-
31	Γενική Διεύθυνση/Εκτελεστική Επιτροπή	Grant Thornton	Monitoring Trustee	€2,153,461.29	ΝΑΙ	5/2018
32	Γενική Διεύθυνση	Grant Thornton	Αξιολόγηση συναλλαγής με Ελληνική	€1,242,780.85	ΝΑΙ	
33	12/2017/ΑΔΟΔ	IBM	SAP ERP	€36,000	Όχι - Terminated	

34	21/6/2017/ΜΔΚ	JENUS TECHNOLOGIES	Provision of a Real Time Scoring Software Solution	€30,000	NAI	18/1/2018
35	28/3/2016/ΜΚΣ	KPMG	COMPLIANCE FRAMEWORK	€55,335	NAI	28/9/2017
36	28/3/2016/ΜΔΚ	KPMG	Design, development and implementation of Credit Risk Control / Credit Assurance framework and department.	€101,150	NAI	24/11/2017
37	1/1/2016 1/2/2016 1/11/2015 21/12/2015	KPMG	Implementation of a Data Quality Platform and Supporting Services Δημιουργία πλαισίου διαχείρισης δεδομένων Δημιουργία διαδικασίας ποιότητας δεδομένων Δημιουργία διαδικασιών διαχείρισης δεδομένων Δημιουργία καταλόγου δεδομένων	€87,000 (+ ΦΠΑ)	NAI	30/6/2016 31/10/2016 31/12/2015 31/12/2016
38	11/2014/ΑΔΟΔ	KPMG	Review of the financial reporting process and controls, MIS and data governance	€227,290	Ναι	6/2015
39	11/11/2016/ΜΔΚ	KPMG	Ανάπτυξη πλαισίου διαχείρισης των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού	€58,905 (€196,350 total)	Ακύρωση λόγω εξελίξεων	-
40	24/3/2016/ΜΔΚ	KPMG	Έλεγχος και Διασφάλιση της Ποιότητας των εκθέσεων ICAAP & ILAAP	€187,982	NAI	22/4/2016
41	23/10/2017/ΜΔΚ	KPMG	Ετοιμασία σχεδίου ανάκαμψης	€178,500	NAI	31/12/2017
42	Αυγ-16/ΜΔΚ	KPMG	Ετοιμασία σχεδίου ανάκαμψης	€35,700	NAI	Δεκ-16
43	15/12/2016/ΜΔΚ	Moody's	Risk Analyst System Implementation	€504,821	NAI - Ongoing License	15/12/2018
44	29/1/2018/ΜΔΚ	Moody's	Stress Test Advisory Support & Implementation	€1,187,000	NAI	31/12/2019

45	18/12/2017/ΜΔΚ	Moody's	Συμβόλαια με Οίκους Αξιολόγησης	€131,839	NAI - Ongoing License	17/12/2019
46	11/12/2015/ΜΔΚ	Moody's	Συμβόλαια με Οίκους Αξιολόγησης	€124,271	NAI	17/12/2017
47	18/12/2011/ΜΔΚ	Moody's	Συμβόλαια με Οίκους Αξιολόγησης	€102,140	NAI	17/12/2013
48	17/10/2016/ΜΔΚ	Moody's	Συνδρομή για Προγνωστικά Σενάρια	€21,909	NAI - Ongoing License	16/10/18
49	February 2018/ΑΔΣ&Α	Norton Fulbright	Rose Establishment of Covered Bond Program	€20,000	OXI	
50	ΑΔΔΜΕΧ	Oliver Wyman	Validation / evaluation of the overall arrears management framework and current operating model - preparation of road map for target operating model	€210,000 (+ ΦΠΑ)	NAI	2014
51	January 2017/ ΑΔΣ&Α	PWC	Equity Story	€57,120	NAI	September 2017
52	April 2017/ΑΔΣ&Α	PWC	Listing of CCB's shares on CSE	€92,820	OXI	-
53	April 2016/ΑΔΣ&Α	PWC	Preparatory work for listing its shares on CSE	€297,500	NAI	December 2016
54	January 2018/ΑΔΣ&Α	PWC	Project Oasis - Potential carve out of non-core assets (detailed analysis)	€360,068	NAI	February 2018
55	December 2017/ΑΔΣ&Α	PWC	Project Phoenix - Potential carve out of non-core assets	€35,700	NAI	January 2018
56	10/11/2017/ΜΔΚ	PWC	Provision of advisory services in relation to the optimisation of the loan loss provision of the loan portfolio	€142,800	NAI	28/2/2018
57	3/1/2018/ΜΔΚ	PWC	Provision of advisory services to the CCB in relation to the on site inspection by the ECB	€258,000	NAI	31/3/2018
58	3/2018/ΑΔΟΔ	PWC	Risk - Return Profile of Cyprus Cooperative Bank	€54,621	Oχι - Terminated	

59	1/8/2016/ΔΑΔ	PWC	Αναμόρφωση Κουλτούρας του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα	€32,450.00	Ξεκίνησε και ανατέθηκε στη PwC. Ολοκληρώθηκε η αρχική μελέτη. Βγήκαν κάποια συμπεράσματα όσον αφορά την εκπαίδευση και ειδικότερα σε θέματα εκπαίδευσης μέσω Διευθυντικών Στελεχών. Η αλλαγή κουλτούρας χρειάζεται περίοδο 3 -5 χρόνων για να ολοκληρωθεί. Προγραμματίστηκαν αρκετές ενέργειες συμπεριλαμβανομένης της τροποποίησης του συστήματος αξιολόγησης τα οποία δεν προχώρησαν γιατί ξεκίνησε η διαδικασία πώλησης της Τράπεζας. Έργα τα οποία είχαν προγραμματιστεί για το μέλλον δεν υλοποιήθηκαν γιατί θα έφερναν αναστάτωση στο προσωπικό ενόψει και των εξελίξεων.	
60	11/5/2015/ΜΔΚ	PWC	Ανάπτυξη Πλαισίων Διαχείρισης Κινδύνων και Κεφαλαίων και ετοιμασία του ΕΔΑΚΕ & ΕΔΑΕΡ	€1,180,480	ΝΑΙ	Closed
61	Γενική Διεύθυνση	PWC	Αποτίμηση Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα	€535,797.50	ΝΑΙ	2017
62	ΑΔΟΔ	PWC	Δημιουργία Γραφείου SSM	€64,855	ΝΑΙ	2016
63	2017/ΑΔΣ&Α	PWC	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΕΚΕ	€50,337	ΝΑΙ	2018
64	18/5/2015/ΔΑΔ	PWC	Σχεδιασμός και Διεξαγωγή Εκπαιδευτικού Προγράμματος με θέμα "Χειρισμός	€25,000.00	Περατώθηκε. Γίνονταν συστηματικά εκπαιδεύσεις πάνω σε θέματα	

			δανειοληπτών με βάση την Περί Διαχείρισης Καθυστερήσεων Οδηγία του 2015 και το νέο ορισμό των μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων		δανειοδότησης ακόμη και μέχρι το έτος 2018.	
65	4/5/2016/O&M Υπηρεσία Προσφορών	PWC KPMG	Ανάλυση και ανάπτυξη των Διαδικασιών & Εγχειριδίων της ΣΚΤ (ΔΑΔ, ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ, ΔΟΜ) και των ΣΠΙ Διαδικασίες για Υπηρεσία προσφορών	€37,000 €7,500	ΝΑΙ	Δεκέμβριος 2016
66	ΑΔΔΜΕΧ	Qualco	Υπηρεσίες για το σύστημα διαχείρισης δανείων (debt collection)	€2,421,134 (+ ΦΠΑ)	ΝΑΙ	
67	18.09.2017/Υπηρεσία Ηλεκτρονικών Πληρωμών	RIAS	RIAS Report on Payment Operations	€12,100 (+ ΦΠΑ)	ΝΑΙ	29.09.2017
68	1/9/2016/ΜΔΚ	SAS	SAS IFRS9	€32,685	ΝΑΙ	1/10/2016
69	March 2018/ΑΔΣ&Α	Shearman & Sterling	Project Coral	€4,000,000	ΝΑΙ	On going
70	October 2017/ΑΔΣ&Α	Shearman & Sterling	Project Pillar - Capital increase	€403,780	ΟΧΙ	-
71	February 2018/ΑΔΣ&Α	White & Case	Establishment of Covered Bond Program	€40,055	ΟΧΙ	-
72	2017/ΑΔΣ&Α	ΓΝΩΡΑ	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	€2,000	ΝΑΙ	2017
73	2014/ΑΔΣ&Α	ΓΝΩΡΑ ΠΑΜΠΟΣ ΚΑΣΚΑΝΗΣ	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	€103,530	ΝΑΙ	2016
74	Γενική Διεύθυνση	Δικηγορικός Οίκος με βάση την Κύπρο - Αναμένεται συγκατάθεση καθώς έχουμε νομική γνωμάτευση από τον νομικό σύμβουλο ότι πρέπει να ληφθεί.	Νομική γνωμάτευση για λογότυπο	€21,955.50	ΝΑΙ	2015

75	Γενική Διεύθυνση	Δικηγορικός Οίκος με βάση το Ηνωμένο Βασίλειο - Αναμένεται συγκατάθεση καθώς έχουμε νομική γνωμάτευση από τον νομικό σύμβουλο ότι πρέπει να ληφθεί	Νομική συμβουλή για εποπτικά θέματα	€187,807.38	ΝΑΙ	
76	ΔΝΥ	ΚΑΛΑΗΣ & ΚΑΛΑΗΣ	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€75,056.73	ΝΑΙ	
77	2011/MEE	Σε διάφορα ελεγκτικά γραφεία λόγω του μεγέθους της εργασίας	Αξιολόγηση Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) ΣΠΙ	€225,500 περίπου	ΝΑΙ	2011
78	ΔΝΥ	ΤΑΣΣΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΕΠΕ	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€1,545,623.73	ΝΑΙ	
79	May 2017/ΑΔΣ&Α	Τάσος Παπαδόπουλος & Συνεργάτες, Κούσιος, Κορφιώτης & Παπαχαλαράμπος, Χρίστος Μ. Τριανταφυλλίδης	Legal due diligence work undertaken by Legal firms appointed by the underwriter for the purpose of drafting and filing prospectus	€904,400.00	ΝΑΙ	July 2017
80	ΔΝΥ	ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€734.490,27	ΝΑΙ	

18.6 Δαπάνες για Νομική Αρωγή προς Αξιωματούχους της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας σχετικά με την παρούσα Ερευνητική Επιτροπή για την Διεξαγωγή Έρευνας σχετικά με την κατάρρευση του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος

Σε έλεγχο της ΕΥ καταγράφεται ότι η Επιτροπεία της ΣΚΤ είχε αποφασίσει σε συνεδρία της όπως όλοι οι αξιωματούχοι που θα κληθούν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής θα μπορούσαν να τύχουν νομικής και άλλης τεχνοκρατικής αρωγής από εξειδικευμένους συμβούλους της Τράπεζας. Η Επιτροπεία ανέθεσε στον Γενικό Διευθυντή, κ. Χατζηγιάννη, να προσχωρήσει σε διακρίβωση των εξόδων με τους νομικούς και άλλους συμβούλους της Τράπεζας οι οποίοι θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την διαδικασία.

Ως αποτέλεσμα του ελέγχου διαπιστώθηκε ότι το συνολικό ποσό που καταβλήθηκε μέχρι τις 30/11/2018 για παροχή νομικής αρωγής στους αξιωματούχους της ΣΚΤ που θα κατέθεταν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ανήλθε σε €215.000 + ΦΠΑ, τα οποία καταβλήθηκαν αποκλειστικά στο δικηγορικό γραφείο ενός εκ των δυο εξωτερικών νομικών συμβούλων της ΣΚΤ. Η επιλογή του συγκεκριμένου γραφείου έγινε χωρίς να ακολουθηθεί η διαδικασία προσφορών, δεν προηγήθηκε διακρίβωση της δαπάνης από τον Γενικό Διευθυντή και δεν επεξηγείται ούτε και φαίνεται να προσυμφωνήθηκε ο τρόπος χρέωσης του δικηγορικού γραφείου. Επίσης δεν αναφέρεται στα τιμολόγια ούτε προσκομίστηκε άλλο έγγραφο ώστε να φαίνεται σε ποιους αξιωματούχους παρασχέθηκε νομική αρωγή και τι είδους νομική αρωγή παρασχέθηκε στον καθένα.

18.7 Επισημάνσεις

Σύμφωνα με τους όρους του Μνημονίου Συναντίληψης που συμφωνήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας, της ΣΚΤ, της ΕΚΤ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ("Τροϊκα"), εκ των πυλώνων υλοποίησης και συμμόρφωσης ήταν η μείωση των λειτουργικών εξόδων και του μισθολογίου και παράλληλα η βελτίωση της αποδοτικότητας.

Από όσα τέθηκαν και ακούστηκαν ενώπιον μας εγείρονται σοβαρά ερωτηματικά και ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης, ως προς τη διαχείριση των λειτουργικών εξόδων, αφού φαίνεται σε αρκετές περιπτώσεις να γίνονταν σπατάλες και κακοδιαχειρίσεις.

Τα ευρήματα μας έχουν παρατεθεί αναλυτικά σε μεγάλο βαθμό πιο πάνω ώστε να καταδείξουν την εικόνα αλλά και τη συμπεριφορά της Διοίκησης της υπό κρατική στήριξη Τράπεζας, όμως υπάρχουν έντονα και αξιοπρόσεκτα παραδείγματα που δεν θα μπορούσαν να παραμείνουν ασχολίαστα.

Για παράδειγμα προκλητική και αχρείαστη καθορίστηκε από την ΚΤΚ η έγκριση και αγορά καινούργιου αυτοκινήτου αξίας €28.800 για τον κ. Νικόλα Χατζηγιάννη τότε "μη εκτελεστικό" Πρόεδρο της Επιτροπείας της ΣΚΤ καθώς ο Πρόεδρος δεν ήταν εκτελεστικό όργανο ή/και δεν έπρεπε να ασκεί εκτελεστικά καθήκοντα που απαιτούσαν τη χρήση αυτοκινήτου. Ιδιαίτερα εκείνη την χρονική στιγμή η Τράπεζα βρισκόταν στα πρώτα βήματα της μετά την ανακεφαλαιοποίηση από το κράτος με πολύ σημαντικότερες προτεραιότητες και έπρεπε να επιδείξει εσωστρέφεια και συνεπή

οικονομική διαχείριση δεδομένου ότι στηριζόταν σε χρήματα που καλείτο να πληρώσει ο Κύπριος φορολογούμενος.

Θεωρούμε ότι ο ίδιος ο Πρόεδρος της Επιτροπείας έπρεπε να χαράξει το δρόμο της λιτότητας και αν έπρεπε να χρησιμοποιήσει αυτοκίνητο για τις μη εκτελεστικές του εργασίες, να λάμβανε από τα υφιστάμενα και όχι καινούργιο αυτοκίνητο μάρκας Jaguar.

Μας προκάλεσε ιδιαίτερη έκπληξη και είναι άξιο απορίας πως προέκυψε η εισήγηση και απόφαση για αγορά του προσωπικού αυτοκινήτου συγκεκριμένης προϊστάμενης, αντί να της παραχωρηθεί αυτοκίνητο με βάση τις διαδικασίες, το οποίο μάλιστα χρησιμοποιείτο και για προσωπικούς της σκοπούς.

Ακόμα και προ της τοποθέτησης της ταφόπλακας η ΣΚΤ προέβαινε σε αγορές καινούργιων αυτοκινήτων για τα διευθυντικά στελέχη της, μερικών δεκάδων χιλιάδων ευρώ.

Αναφορικά με την εταιρική κάρτα, με βάση την πολιτική της τράπεζας παραχωρείτο όριο έως €2.000 στο Πρόεδρο, Γενικό Διευθυντή, Ανώτερους Διευθυντές, Περιφερειακούς Διευθυντές και στην Επιτροπεία και δικαίωμα έγκρισης αύξησης του ορίου άνηκε στο Γενικό Διευθυντή, εφόσον κρινόταν αναγκαίο. Πρέπει να καταγραφεί η απορία μας σχετικά με το όριο που είχε ο κ. Χατζηγιάννης ως Γενικός Διευθυντής, €7.500, και ο κ. Ιακώβου, Ανώτερος Διευθυντής Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών, €5.000 και οι κ. Σταυρινίδης, Διευθυντής - Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού, κ. Παπαλαμπριανού, Ανώτερος Διευθυντής Οικονομικής Διαχείρισης, €4000 και που αποσκοπούσε η ανάγκη και έγκριση τόσο υψηλών ορίων.

Διερωτόμαστε κατά πόσο οι κάρτες δίνονταν για να καλύπτουν, έξοδα φιλοξενίας και έξοδα ταξιδιών, αφού υπήρχαν περιπτώσεις όπου τα έξοδα φιλοξενίας αφορούσαν συναντήσεις στελεχών σε εστιατόρια κατά τις οποίες δεν συμμετείχε φιλοξενούμενο άτομο και χωρίς να αναφέρεται ο λόγος της συνάντησης εκτός εργασιακού χώρου. Επίσης διαφάνηκαν περιπτώσεις επιλογής εστιατορίων υψηλού κόστους και περίπτωση όπου στελέχη της ΣΚΤ που ταξίδεψαν στο εξωτερικό ενώ έκαναν χρήση της εταιρικής κάρτας λάμβαναν παράλληλα και το επίδομα συντηρήσεως εξωτερικού.

Άξιο αναφοράς αποτελεί η απόφαση του κ. Χατζηγιάννη για παραχώρηση εταιρικής κάρτας, στο κ. Αντρέα Μουσκάλλη, Πρόεδρο της ΣΥ.ΚΕ.ΣΥ. για κάλυψη, εξόδων φιλοξενίας πελατών του Συνεργατισμού. Στην προκείμενη περίπτωση δόθηκε σε

άτομο που δεν ήταν υπάλληλος της τράπεζας εταιρική κάρτα με όριο €2.000 που παραχωρείτο με βάση την πολιτική μόνο στο Πρόεδρο, την Επιτροπεία και τα υψηλόβαθμα στελέχη της ΣΚΤ.

Ακόμα και στα θέματα διαφήμισης, αρμοδιότητας του Διευθυντή Στρατηγικής και Επικοινωνίας κ. Σταυρινίδη, που υπαγόταν κάτω από τον Γενικό Διευθυντή, παρουσιάζονται σημαντικές σπατάλες. Ενώπιον μας είχε αναφερθεί ότι κατά το έτος 2018 δεν υπήρχε πρόθεση να κάνουν διαφημίσεις αφού δεν είχαν τίποτα να διαφημίσουν, παρόλα αυτά είχαν προπληρωθεί χρηματικά ποσά για το έτος 2018 και υπήρχε αχρησιμοποίητος χρόνος διαφήμισης, που ξεπαινούσε τις €800,000.

Όσον αφορά τις δαπάνες αγοράς εξωτερικών υπηρεσιών, με βάση τα στοιχεία που μας δόθηκαν διαφάνηκε ότι το κόστος των υπηρεσιών που αγοράστηκαν ανέρχεται στα €37 εκ. Τα μεγαλύτερα ποσά που δαπανήθηκαν και ήταν άνω των €500.000 είναι τα κάτωθι:

Ημερομηνία Ανάθεσης/ Υπηρεσία/Μονάδα	Όνομα Εταιρίας	Τίτλος Έργου / Υπηρεσία	Συνολικό Κόστος €
March 2018/ΑΔΣ&Α	Citi	Project Coral	€5,875,000
ΑΔΔΜΕΧ	Blackrock	Υπηρεσίες για στρατηγική διαχείριση των μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων	€4,373,747 (πλέον ΦΠΑ)
March 2018/ΑΔΣ&Α	Shearman & Sterling	Project Coral	€4,000,000
ΑΔΔΜΕΧ	Qualco	Υπηρεσίες για το σύστημα διαχείρισης δανείων (debt collection)	€2,421,134 (πλέον ΦΠΑ)
Γενική Διεύθυνση/Εκτελεστική Επιτροπή	Grant Thornton	Monitoring Trustee	€2,153,461.29
ΔΝΥ	ΤΑΣΣΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΕΠΕ	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€1,545,623.73
10/10/2016/ΜΔΚ	Deloitte	Υλοποίηση Απαιτήσεων του Λογιστικού Προτύπου IFRS9	€1,492,959
Γενική Διεύθυνση	Grant Thornton	Αξιολόγηση συναλλαγής με Ελληνική	€1,242,780.85
29/1/2018/ΜΔΚ	Moody's	Stress Test Advisory Support & Implementation	€1,187,000
11/5/2015/ΜΔΚ	PWC	Ανάπτυξη Πλαισίων Διαχείρισης Κινδύνων και Κεφαλαίων και ετοιμασία του ΕΔΑΚΕ & ΕΔΑΕΡ	€1,180,480
10/10/2016/ΜΔΚ	Deloitte	Ανάπτυξη και Υλοποίηση Εσωτερικού Συστήματος Αξιολόγησης της Πιστοληπτικής Ικανότητας των πελατών	€940,592
May 2017/ΑΔΣ&Α	Τάσος Παπαδόπουλος & Συνεργάτες, Κούσιος, Κορφιώτης & Παπαχαράλαμτους, Χρίστος Μ. Τριανταφυλλίδης	Legal due diligence work undertaken by Legal firms appointed by the underwriter for the purpose of drafting and filing prospectus	€904,400.000
ΔΝΥ	ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΙΔΗΣ	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€734.490,27
ΔΝΥ	CHRISTOPHOROS IOANNOU LLC	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€683,833.49
ΔΝΥ	GEORGE Z.GEORGIU & ASSOCIATES	Διάφορες νομικές γνωματεύσεις	€575,580.38
Γενική Διεύθυνση	PWC	Αποτίμηση Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα	€535,797.50
15/12/2016/ΜΔΚ	Moody's	Risk Analyst System Implementation	€504,821

Ιδιαίτερη έκπληξη μας προκάλεσε η απόφαση στην συνεδρία της ΣΚΤ όπως όλοι οι αξιωματούχοι που θα έρχονταν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής θα μπορούσαν να τύχουν νομικής και άλλης τεχνοκρατικής αρωγής από εξειδικευμένους εξωτερικούς συμβούλους της Τράπεζας.

Διερωτόμεθα ποια ήταν η σκοπιμότητα της λήψης νομικής συμβουλής από όσους θα κατέθεταν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, δεδομένου ότι η κατάθεση τους αφορούσε πραγματικά γεγονότα. Όπως όμως και να έχουν τα πράγματα η απόφαση της Επιτροπείας εμφανίζει κενά.

Το κόστος της νομική αρωγής των αξιωματούχων της ΣΚΤ που κατέθεσαν ενώπιον μας ανήλθε σε €215.000 + ΦΠΑ μέχρι τις 30/11/2018, τα οποία καταβλήθηκαν αποκλειστικά σε ένα δικηγορικό γραφείο. Η επιλογή του δικηγορικού γραφείου έγινε χωρίς να ακολουθηθεί κάποια διαδικασία προσφορών, δεν προηγήθηκε διακρίβωση της δαπάνης από τον κ. Χατζηγιάννη ως αρμόδιο πρόσωπο και δεν επεξηγείται ούτε και φαίνεται να συμφωνήθηκε ο τρόπος χρέωσης του δικηγορικού γραφείου. Επίσης δεν καταγράφεται στα τιμολόγια ή έγγραφα σε ποιους αξιωματούχους και τι είδους νομική αρωγή παρασχέθηκε στον καθένα.

19. ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΚΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Για να αντιληφθούμε καλύτερα το πρόβλημα των παράνομων υπερχρεώσεων τόκων στον ΣΠΤ είναι σημαντικό να αναλύσουμε πρώτα την ορθολογική λειτουργία της πρακτικής του μεταβαλλόμενου επιτοκίου σε χορηγήσεις (δάνεια) τραπεζών και ακολούθως πως αυτή παραβιάστηκε είτε “νόμιμα” είτε παράνομα στο ευρύτερο τραπεζικό σύστημα.

19.1 Ορθολογική Εφαρμογή Μεταβαλλόμενου Επιτοκίου

Σε άρθρο του σε ιστότοπο με τίτλο “*Επιτόκια, Τραπεζικές Δανειακές Πρακτικές και Ανάπτυξη Πραγματικής Οικονομίας*”, στις 6/11/2013, ο Αναπληρωτής Καθηγητής Χρηματοοικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου, Δρ. Γιώργος Νησιώτης αναλύει την ορθολογική εφαρμογή του μεταβαλλόμενου επιτοκίου:

“Ας δούμε λοιπόν πως ορθώς πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή του μεταβαλλόμενου επιτοκίου και μετά πως εφαρμόζεται από τις Τράπεζες στην Κύπρο. Η ορθή εφαρμογή επιβάλλει την χρήση ενός διεθνούς επιτοκίου αναφοράς ως τη βάση του επιτοκίου (π.χ. Euribor). Το συνολικό επιτόκιο είναι αυτή η βάση συν ένα επιπλέον επιτόκιο (περιθώριο). Το περιθώριο καθορίζεται ανά πελάτη με τη σύμβαση του

δανείου και εξαρτάται από την εκτίμηση της Τράπεζας ως προς την επικινδυνότητα του πελάτη (την πιθανότητα να μην μπορέσει να ξεπληρώσει το δάνειο). Όσο πιο μεγάλη αυτή επικινδυνότητα (εντός κάποιων ορίων φυσικά) τόσο πιο μεγάλο θα είναι και το περιθώριο που θα χρεωθεί ο πελάτης της Τράπεζας. Αυτό το περιθώριο καθορίζεται για κάθε πελάτη ξεχωριστά και η Τράπεζα θα μπορούσε να το μεταβάλει μόνο αν ο πελάτης παρουσιάσει σημάδια ότι η επικινδυνότητα του άλλαξε (π.χ. να μην πληρώνει τη δόση του δανείου του). Η μεταβλητότητα του επιτοκίου εξαρτάται αποκλειστικά από τη μεταβλητότητα της βάσης (Euribor) η οποία μεταβάλλεται στις διεθνείς αγορές και η οποία δεν επηρεάζεται από μονομερείς ενέργειες της συμβαλλόμενης Τράπεζας. Το πρόσφατο μεγάλο σκάνδαλο με τις παρεμβάσεις συγκεκριμένης Βρετανικής τράπεζας στον καθορισμό του LIBOR για δικό της όφελος και μεγάλα πρόστιμα σχετικά με χειραγώγηση από έξι τράπεζες του Euribor δείχνουν ποσό σημαντικό είναι να μην παραβιάζεται αυτή η αρχή. Ένας άλλος σημαντικός λόγος για την χρήση διεθνούς επιτοκίου αναφοράς είναι η ύπαρξη παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που βασίζονται σ' αυτά τα επιτόκια. Αυτά τα προϊόντα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις Τράπεζες για αντιστάθμιση του κινδύνου που αντιμετωπίζουν από τυχόν μείωση αυτού του επιτοκίου βάσης, η οποία θα μείωνε το δανειστικό επιτόκιο που χρεώνουν και θα τους προκαλούσε ζημιά (οι τράπεζες χορηγούν μακροπρόθεσμα δάνεια που χρηματοδοτούνται από βραχυπρόθεσμες καταθέσεις). Φυσικά και οποιοσδήποτε δανειζόμενος μπορεί σ' αυτή την περίπτωση να νιώθει την ασφάλεια ότι η Τράπεζα δεν θα μεταβάλει το επιτόκιο αυθαίρετα εις βάρος του και θα μπορεί αν το θέλει να χρησιμοποιήσει τα προαναφερόμενα παράγωγα προϊόντα για να αντισταθμίσει τον δικό του κίνδυνο από τυχόν μεταβολή του επιτοκίου εις βάρος του. Αυτός ο τρόπος ορισμού των δανειστικών επιτοκίων είναι ορθολογιστικός και δημιουργεί ένα υγιές οικονομικό περιβάλλον όπου μπορεί να δράσουν οι δανειολήπτες και οι Τράπεζες προς όφελος της ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας.

Στην Κύπρο όμως συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Μετά την είσοδο μας στο Ευρώ, οι Τράπεζες υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τις παλαιές πρακτικές τους όπου χρησιμοποιούσαν το δικό τους επιτόκιο βάσης και να χρησιμοποιούν το επιτόκιο της ΕΚΤ (το οποίο πληροί όπως και το Euribor την ορθολογιστική προσέγγιση που περιέγραψα πιο πάνω). Το φθινόπωρο του 2008 οι Τράπεζες μη μπορώντας να αλλάξουν αυτή τη βάση σε υφιστάμενα δάνεια προχώρησαν σε μια κατάφορη

παραβίαση των αρχών που προανέφερα αυξάνοντας μαζικά το περιθώριο σε όλα τα επιχειρηματικά και αργότερα όλα τα στεγαστικά επιτόκια. Επίσης προχώρησαν στην “ενθάρρυνση” υφισταμένων δανειοληπτών να αλλάξουν την βάση του επιτοκίου των δανείων τους στο επιτόκιο βάσης της Τράπεζας, και το οποίο μπορεί μονομερώς να μεταβάλει η Τράπεζα ανά πάσα στιγμή και το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως και σήμερα. Οπότε οι τράπεζες διατηρούσαν τη δυνατότητα να μεταβάλλουν το επιτόκιο μονομερώς στα δάνεια που έχουν ως βάση το Euribor μέσω μαζικών αλλαγών των περιθωρίων αλλά και στα δάνεια που έχουν ως βάση τα δικά τους βασικά επιτόκια.”

19.2 Παραβίαση Ορθολογικής Πρακτικής από τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα

Ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος, εντόπισε παράνομη και καταχρηστική εφαρμογή ρητρών υπολογισμού τόκων σε δανειακές συμβάσεις του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος μέσα από αποφάσεις του επί παραπόνων δανειοληπτών, οι οποίες εκδόθηκαν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του όπως καθορίζονται από τον περί Σύστασης και Λειτουργίας του Ενιαίου Φορέα Εξώδικης Επίλυσης Διαφορών Χρηματοοικονομικής Φύσης του 2010, ως εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται. Στην τελική έκθεση του προς την Ερευνητική Επιτροπή ημερ. 21/8/2018 με τίτλο “Έκθεση του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου σχετικά με την παράνομη και καταχρηστική εφαρμογή ρητρών υπολογισμού τόκων σε Δανειακές Συμβάσεις του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος” ο Επίτροπος αναφέρει ότι τα λάθη, “Αφορούσαν στην εσφαλμένη και εκτός των συμφωνηθέντων στις δανειακές συμβάσεις προνοιών για χρησιμοποίηση επιτοκίου της ΕΚΤ και σε άλλες περιπτώσεις του Euribor, με σκοπό τον υπολογισμό των τόκων. Σε ορισμένες μάλιστα υποθέσεις που εξετάστηκαν αυτά επισυνέβαιναν σε συνδυασμό με παράτυπες και ή παράνομες μεταβολές επιτοκιακού περιθωρίου (Σε αντίθεση δηλαδή με τον περί Ελευθεροποίησης του Επιτοκίου και Συναφών Θεμάτων Νόμος του 1999(160(I)/1999))”.

Η εγκύκλιος επιστολή Αυξεντίου (Διοικητής ΚΤΚ) 12/10/2001, διασαφηνίζει τα πιο κάτω όσον αφορά στις μεταβολές επιτοκιακού περιθωρίου:

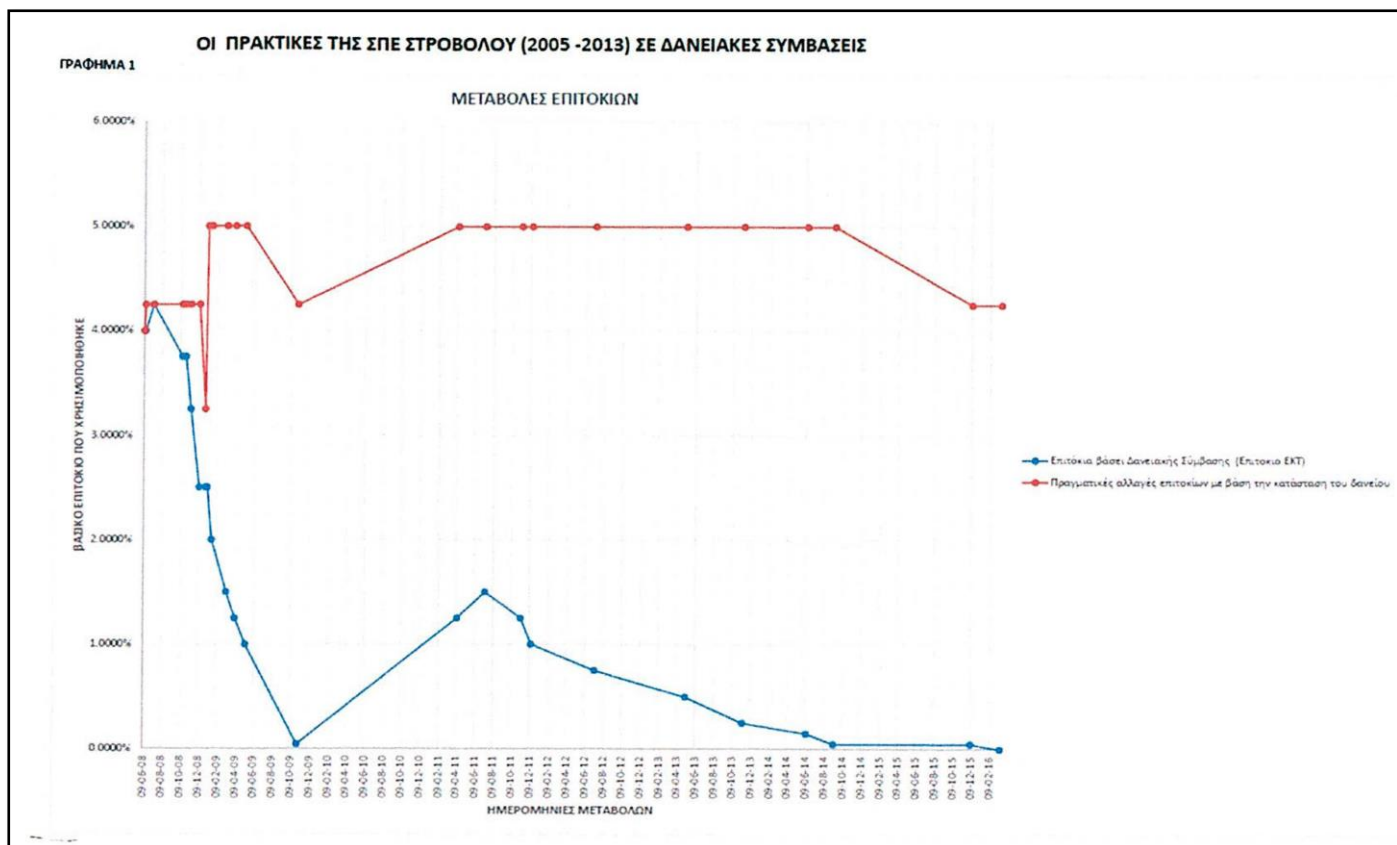
“Τελειώνοντας θα ήθελα να τονίσω ότι δεν είναι πρόθεση της Κεντρικής Τράπεζας να επεμβαίνει στον καθορισμό του περιθωρίου (spread) που προσθέτει η τράπεζα

ανάλογα με τη φερεγγυότητα του κάθε πελάτη. Ο καθορισμός του περιθωρίου ή και η αναθεώρησή του είναι αποκλειστικό δικαίωμα της τράπεζας, πρέπει όμως να γίνεται με τρόπο που να σχετίζεται με τη φερεγγυότητα των πελατών. Αλλαγές στο βασικό δανειστικό επιτόκιο δεν έχουν καμία σχέση με τη φερεγγυότητα των πελατών και δεν μπορούν να αποτελέσουν λόγο για τέτοια αναθεώρηση.”

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη απόφαση του παραπόνου για αυθαίρετη και παράνομη εφαρμογή της ρήτρας βασικών επιτοκίων εκδόθηκε στις 2/12/2016 και αφορούσε παράπονο που υποβλήθηκε στις 15/4/2015 από δανειολήπτη της ΣΠΕ Στροβόλου στην οποία ο Επίτροπος αναφέρει τα εξής:

“ΑΠΟ ΤΗΝ πιο πάνω διατύπωση είναι σαφές ότι το συμβατικώς καθορισθέν Βασικό Επιτόκιο στην υπό εξέταση σύμβαση είναι πολύ συγκεκριμένο επιτόκιο της ΕΚΤ. Το επιτόκιο αυτό είναι εκτός του ελέγχου της ΣΠΕ και καθορίζεται από την ΕΚΤ. Η λεπτομερής ανάλυση των τοκοχρεολυσίων στο δάνειο της Παραπνούμενης έχει καταδείξει ότι, ενώ η δανειακή σύμβαση προνοούσε ότι το βασικό επιτόκιο για τον καθορισμό του συνολικού επιτοκίου είναι το ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς της κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ, όπως ρητώς αναφέρεται στο σχετικό όρο (παρουσιάζεται πιο πάνω), εντούτοις αυθαίρετα και καταχρηστικά η ΣΠΕ έπαυσε να εφαρμόζει το εν λόγω επιτόκιο από τον Ιούλιο του 2008. Αντί του συμβατικώς ορθού επιτοκίου, δηλαδή του ελάχιστου επιτοκίου προσφοράς της κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ, η ΣΠΕ επέλεξε εντελώς εκτός των όρων της σύμβασης να χρησιμοποιεί άλλο δείκτη επιτοκίου, άκρως επιβαρυντικό για την Παραπνούμενη. Δηλαδή, το Βασικό Επιτόκιο της ΣΠΕ, όπως το καθόριζαν οι ίδιοι. Ως αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής, ο σχετικός λογαριασμός της Παραπνούμενης, υπερχρεώθηκε με το συνολικό ποσό των €26.953, σύμφωνα με τους υπολογισμούς στη σχετική απόφαση. Εντελώς αυθαίρετα, απολύτως αντισυμβατικά και επομένως παράνομα.”

Το Γράφημα 1, σελ.16 στην έκθεση του Επιτρόπου δείχνει το μέγεθος του λάθους στο επιτόκιο που χρεωνόταν και το οποίο στην μεγαλύτερη διάρκεια της περιόδου 2008 με 2016 υπερέβαινε το 4%.

Ο Επίτροπος επισημαίνει στην έκθεση του ότι:

“ΠΡΕΠΕΙ να επισημανθεί ότι όλες οι δανειακές συμβάσεις οι οποίες επιβαρύνθηκαν από τις εντοπισθείσες εσφαλμένες πρακτικές συνομολογήθηκαν πριν το 2013. Την ίδια επίσης περίοδο εκδηλώθηκε και χρησιμοποίηση των εσφαλμένων και παράνομων πρακτικών οι οποίες ευθύνονται για τη δημιουργία του “λάθους”.

Συνεχίστηκαν μέχρι τον εντοπισμό τους, κατά τα ανωτέρω και αναγνώριση του λάθους από τη ΣΚΤ. Εκτός από τις πιο πάνω περιπτώσεις έκνομης εφαρμογής ρήτρας βασικού επιτοκίου, εντοπίστηκαν παράπονα με “παράδοξο” ορισμό του εμπορικού έτους οι οποίες εφαρμόζονται αντισυμβατικά (και επομένως, παράνομα), επιβαρύνοντας αδικαιολόγητα τους δανειολήπτες. Οι υποθέσεις αυτές αφορούσαν και πάλι δανειακές συμβάσεις οι οποίες συνομολογήθηκαν πριν το 2013. Ωστόσο, φαίνεται ότι οι εσφαλμένες και παράνομες αυτές πρακτικές εξακολούθησαν να χρησιμοποιούνται μέχρι το 2016, έτος κατά το οποίο τέθηκε σε ισχύ σχετική τροποποίηση των περί Καταχρηστικών Ρητρών σε καταναλωτικές συμβάσεις Νόμος του 1996.”

Όσον αφορά στην έκταση του προβλήματος και την γεωγραφική κατανομή του εντός του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος ο Επίτροπος αναφέρει τα εξής στην έκθεσή του:

“ΣΥΜΦΩΝΑ με τα δεδομένα που κατά καιρούς παρουσίασε η ΣΚΤ έχουν επηρεαστεί περί τους 11.323 λογαριασμούς, το δε ύψος των συνολικών υπερχρεώσεων ανήλθε στα €125 εκ. περίπου. Ωστόσο, ο ΧΡΕΠ θεωρεί ότι τα μεγέθη αυτά αποτελούν **υποεκτίμηση της πραγματικότητας**, τόσο σε ό,τι αφορά στον αριθμό των επηρεασθέντων λογαριασμών, όσο και στο μέγεθος της επιβάρυνσης. Οι λόγοι είναι οι εξής:

(α) Η ΣΚΤ αποφάσισε “την επιστροφή τόκων στους επηρεαζόμενους δανειολήπτες” **μόνο** για χορηγήσεις που εξοφλήθηκαν μέχρι το 2011.

(β) Δεν εξετάζονται λογαριασμοί για τους οποίους λήφθηκε διαιτητική απόφαση και η απόφαση ενεγράφη στο Επαρχιακό Δικαστήριο. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι η εξ αποφάσεως οφειλή είναι αποτέλεσμα “πλάνης” του δανειστή, επενεργούσα σε βάρος του οφειλέτη.”

και

“Το φαινόμενο των λαθών, παρατηρήθηκε κατά τρόπο συστηματικό σχεδόν, σε ολόκληρη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο σημειώνουμε ότι υπήρξαν και ΣΠΙ τα οποία εφάρμοζαν ορθώς τον επίμαχο συμβατικό όρο. Αυτό ενδεχομένως να εγείρει κάποια ερωτήματα για τους λόγους πίσω από τη συγκεκριμένη διαφοροποίηση. Έτσι αυτό δεν φαίνεται να παρατηρήθηκε σε περιπτώσεις που εξετάσαμε για τα κάτωθι ΣΠΙ:

- Συνεργατική Οικοδομική Εταιρεία Δημοσίων Υπαλλήλων Κύπρου Λτδ
- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Ελλήνων Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΣΤΕΛΜΕΚ) Λτδ
- Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου
- Νέα Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Αγλαντζιάς
- ΣΠΕ Πέγειας)”

19.3 Ενέργειες Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας μετά την απόφαση του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου

Η αρχική αντίδραση της ΣΚΤ μέσω του Γραμματέα/Γενικού Διευθυντή της ΣΠΕ Στροβόλου με επιστολή του στον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο στις 19/1/2017, ήταν άκρως αρνητική και απορριπτική: *“Αναφέρομαι στην πιο πάνω απόφαση σας, για να σας πληροφορήσω ότι η Συνεργατική θεωρεί λανθασμένα, τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά ευρήματα που περιέχει και κατά συνέπεια, δεν την αποδέχεται”*. Στην έκθεση του ο Επίτροπος αναφέρει ότι επικοινωνήσε αμέσως τηλεφωνικά μαζί του. Παραθέτουμε την σχετική αναφορά του επιτρόπου:

“Ο Επίτροπος επικοινωνήσε αμέσως, τηλεφωνικά, μαζί του εξηγώντας του τα εξής:

- Η ΣΠΕ έχει κάθε δικαίωμα στη μη αποδοχή της απόφασης του. Σύμφωνα με το Νόμο, οι αποφάσεις του Επιτρόπου δεν είναι δεσμευτικές.*
- Η ΣΠΕ έχει κάθε δικαίωμα να μην απαντήσει στην απόφαση του. Αν εντός δύο μηνών από την αποστολή της δεν ληφθεί απάντηση (αποδοχής ή μη αποδοχής), θεωρείται ότι η ΣΠΕ δεν αποδέχεται την απόφαση.*
- Με δεδομένο όμως ότι η ΣΠΕ δηλώνει ρητώς, μη αποδοχή της απόφασης επειδή “θεωρεί λανθασμένα τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά ευρήματα που περιέχει”, ο Επίτροπος είναι υποχρεωμένος να απαντήσει, εξηγώντας γιατί τα ευρήματα στην απόφαση του είναι απολύτως ορθά και να κοινοποιήσει την εν λόγω απάντηση του στον ενδιαφερόμενο δανειολήπτη*

Ο Διευθυντής της ΣΠΕ αντέδρασε λέγοντας “περίμενε .... περίμενε θα επανέλθουμε”. Μετά πάροδο μιας περίπου εβδομάδας ο Επίτροπος επικοινωνήσε με το Διευθυντή της ΣΠΕ ο οποίος του εξήγησε ότι θα αποδεχθεί την απόφαση αφού προηγηθεί συνάντηση σε γεύμα εργασίας για το οποίο ο ΧΡΕΠ θα λάμβανε πρόσκληση από το Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ”.

Ακολούθησε η προαναφερόμενη συνάντηση στις 7/2/2017 της οποίας τα πρακτικά αναφέρουν αναγνώριση του λάθους από πλευράς της ΣΚΤ και αποκατάστασης του (on a case by case) μετά από υποβολή παραπόνου στον χρηματοοικονομικό επίτροπο και σχετικής απόφασης του. Παραθέτουμε αυτούσια από τα πρακτικά της συνάντησης τη σχετική αναφορά :

“4. Συμφωνήθηκε επίσης ότι ο ΧΡΕΠ σε ενημερωτικό του σημείωμα θα αναφέρει την δήλωση πολιτικής του κ. Χατζηγιάννη καθώς και τη βούληση της ΣΚΤ να αποκαταστήσει το λάθος . Ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος πρότεινε (και η πρόταση του έγινε αποδεκτή) όπως η ανάλογη δήλωση πολιτικής , διαλαμβάνει τα εξής:

α. Το ΑΠΙ αποδέχεται την ορθότητα της απόφασης του Επιτρόπου επί του ζητήματος στο παρόν σημείωμα και αναγνωρίζει ότι το πρόβλημα προέκυψε από λάθος.

β .Το ΑΠΙ αποδέχεται την επανόρθωση σε κάθε περίπτωση του συγκεκριμένου λάθους.

γ. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των ανωτέρω, κάθε ενδιαφερόμενος δανειολήπτης του οποίου η δανειακή συμφωνία εμπεριέχει τον όρο που αναφέρεται στην παράγραφο 5 του παρόντος σημειώματος θα πρέπει να υποβάλει παράπονο στον Επίτροπο ακολουθώντας τις νόμιμες διαδικασίες του Γραφείου του. Αφού ο Επίτροπος αποφανθεί σχετικά, το ΑΠΙ θα αναλαμβάνει την επανόρθωση του λάθους.”

Στη συνέχεια λήφθηκαν πιο μαζικά μέτρα αποκατάστασης του λάθους όπως φαίνεται και στην παράγραφο 1.1 της έκθεσης του Επιτρόπου:

“Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α.3. Διόρθωση Λάθους”, στα **“Οικονομικά Αποτελέσματα για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου του 2016”** της ΣΚΤ, τα οποία ανακοινώθηκαν 30 Μαΐου 2017, αναφέρει τα εξής: **“Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 8 “Λογιστικές Πολιτικές, Μεταβολές των Λογιστικών Εκτιμήσεων και Λάθη” το 2016 το Συγκρότημα έχει αναγνωρίσει λάθος στην αναγνώριση τόκων εισπρακτέων και στην αποτίμηση χορηγήσεων και κατ’ επέκταση στην παρουσίαση των οικονομικών αποτελεσμάτων προγενέστερων περιόδων Ως αποτέλεσμα της αναγνώρισης του λάθους έχει εκτιμηθεί επιστροφή τόκων €111εκατ. Σε 11.323 επηρεαζόμενους λογαριασμούς και επίδραση στα κεφάλαια της ΣΚΤ ύψους €75,5 εκατ. Η επίδραση τους λάθους στα κεφάλαια της ΣΚΤ μέχρι 31/12/2015 ανέρχεται σε €64,6εκατ. και έχει διορθωθεί με την αναπροσαρμογή των συγκριτικών ποσών των οικονομικών καταστάσεων. Το λάθος οφείλεται κατά κύριο λόγο σε παρερμηνεία και ελλιπή εφαρμογή των κειμένων νομοθεσιών που διέπουν τις υποχρεώσεις του δανειστή όπως απορρέουν από τις εκάστοτε συμβατικές υποχρεώσεις σε δανειακές συμβάσεις στις οποίες το βασικό επιτόκιο είναι συνδεδεμένο με βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ ή το Euribor.**

Οι δανειακές συμβάσεις συνολογήθηκαν κυρίως την περίοδο 2007 μέχρι 2011 πριν και μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωζώνη και την υιοθέτηση του ευρώ από 1/1/2008. Λόγω της σημαντικής απόκλισης του κόστους καταθέσεων στην Κύπρο από τα ανωτέρω επιτόκια αναφοράς, αριθμός Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων είτε προέβη σε αποσύνδεση της βάσης υπολογισμού του βασικού επιτοκίου από το επιτόκιο αναφοράς που προέβλεπε η σύμβαση στηριζόμενα ως επί το πλείστον σε λανθασμένη ερμηνεία προνοιών των συμβάσεων, ή δεν ακολούθησαν, ως όφειλαν, τις εκάστοτε μειώσεις των επιτοκίων αναφοράς των συμβάσεων ή προέβησαν σε αύξηση του περιθωρίου χωρίς να πληρούνται οι απαιτήσεις της νομοθεσίας. Σημειώνεται ότι σε αριθμό περιπτώσεων έγινε ενημέρωση με ανακοίνωση στον ημερήσιο τύπο, επιστολή γνωστοποίησης ή άλλης μορφής ενημέρωση προς τους δανειολήπτες. Η Επιτροπεία της ΣΚΤ, στη βάση πρόσφατων νομικών γνωματεύσεων επί του θέματος που λήφθηκαν το 2017 μετά από σχετική απόφαση του Χρηματοοικονομικού Επίτροπου, υιοθέτησε την άποψη ότι η προαναφερόμενη πρακτική δεν ήταν γενικά συμβατή με μια λογική νομική ερμηνεία των συμβάσεων και της νομοθεσίας και αποφάσισε όπως, στη βάση αξιολόγησης των περιστάσεων και νομικών δεδομένων της κάθε περίπτωσης, την επιστροφή τόκων στους επηρεαζόμενους δανειολήπτες. Η απόφαση αφορά μη εξοφλημένες χορηγήσεις αλλά και χορηγήσεις που έχουν εξοφληθεί μετά το 2011. Δεν αφορά υποθέσεις για τις οποίες υπάρχει δεδικασμένο, δηλαδή όπου έχουν εκδοθεί δικαστικές ή διαιτητικές αποφάσεις, και οι οποίες θα συνεχίσουν να τυγχάνουν χειρισμού στα πλαίσια διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων”.

Ο Χρηματοοικονομικός επίτροπος συνεχίζει να εντοπίζει προβλήματα στην διαδικασία αποκατάστασης του λάθους όπως αποτυπώνεται και στην έκθεση του στις σελίδες 7 (παράγραφος 2.1) και 11 (παράγραφος 2.11):

“(α) Η ΣΚΤ αποφάσισε “την επιστροφή τόκων στους επηρεαζόμενους δανειολήπτες” μόνο για χορηγήσεις που εξοφλήθηκαν μέχρι το 2011.

(β) Δεν εξετάζονται λογαριασμοί για τους οποίους λήφθηκε διαιτητική απόφαση και η απόφαση ενεγράφη στο Επαρχιακό Δικαστήριο. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι η εξ αποφάσεως οφειλή είναι αποτέλεσμα “πλάνης” του δανειστή, επενεργούσα σε βάρος του οφειλέτη.

2.11 ΠΟΛΥ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ο ΧΡΕΠ πληροφορήθηκε (από πολύ θυμωμένους πελάτες της ΣΚΤ που έσπευσαν για υποβολή παραπόνου στο Γραφείο του) ότι χωρίς

οποιαδήποτε προειδοποίηση διαπίστωσαν στους λογαριασμούς τους, αντιλογιστική πράξη μέσα από την οποία αφαιρέθηκαν σημαντικά ποσά από τα επιστραφέντα εξαιτίας του “λάθους” στους υπολογισμούς του τόκου. Η δικαιολογία που προβλήθηκε εκ μέρους της ΣΚΤ συνίσταται στο ότι η αφαίρεση αυτή έγινε για να διορθωθεί λάθος στον υπολογισμό του “λάθους”.

Περαιτέρω προβλήματα στην διαδικασία αποκατάστασης του “λάθους” εντοπίζονται και στην πιο πρόσφατη έκθεση του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου ημερ. 4/10/2018 με τίτλο “Έκθεση περί της διερεύνησης των συνθηκών Μη Προσαρμογής των Επιτοκίων των Πιστωτικών Διευκολύνσεων των ΣΠΙ με τις αλλαγές του Βασικού Επιτοκίου της ΕΚΤ και του επιτοκίου Euribor, όπως διατυπώνεται σε σχετικό έγγραφο της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης (ΜΕΕ) της ΣΚΤ”. Παραθέτουμε την σχετική αναφορά στην σελίδα 6 (παράγραφο 1.8):

*“Ωστόσο, δυστυχώς, η διαδικασία αποκατάστασης του “λάθους”, **εξακολουθεί να αποτελεί πηγή παραπόνων που υποβάλλονται στον Επίτροπο.** Για πολλά απ’ αυτά, ο ΧΡΕΠ αποφάνθηκε σε νομίμως εκδοθείσες αποφάσεις του ότι η καταβληθείσα αποζημίωση (ή, ενίοτε η μη καταβληθείσα αποζημίωση), δεν επαρκούσε να καλύψει το ύψος της πραγματικής ζημιάς την οποία υπέστηκαν οι δανειολήπτες, εξαιτίας των παράνομων υπερχρεώσεων τόκων. Σχεδόν καμία από τις αποφάσεις αυτές του ΧΡΕΠ δεν έγινε δεκτή από την ΣΚΤ”.*

Η έκθεση της προϊσταμένης της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) κα. Μαρίας Ιωάννου ημερ. 17/8/2018 με θέμα “Διερεύνηση συνθηκών μη προσαρμογής των επιτοκίων των πιστωτικών διευκολύνσεων των ΣΠΙ με τις αλλαγές του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ και του επιτοκίου Euribor”, την οποία κατάθεσε στην Επιτροπή, επιβεβαιώνει κάποια από τα προβλήματα που εντοπίζει ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος στα διορθωτικά μέτρα που λήφθηκαν από το 2017 και μετέπειτα και προσθέτει και άλλα. Παραθέτουμε απόσπασμα από τα ευρήματα της έρευνας της:

“Όσον αφορά τις μετέπειτα ενέργειες που έγιναν και τα διορθωτικά μέτρα που λήφθηκαν το 2017 μέσα στα πλαίσια του έργου επιστροφής των τόκων στους επηρεαζόμενους πελάτες, παρατηρήθηκαν τα εξής:

1. Δεν έχουν ακόμη ληφθεί τα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα για αλλαγή των επιτοκίων των επηρεαζόμενων λογαριασμών, έτσι ώστε οι νέες κεφαλαιοποιήσεις τόκων να γίνονται με τα ορθά επιτόκια.

2. Δεν διορθώθηκαν οι τρεχούμενοι λογαριασμοί με όριο παρατραβήγματος που παραχωρήθηκαν με βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ και οι λογαριασμοί πιστωτικών διευκολύνσεων με επιτόκιο Euribor.

3. Δεν ολοκληρώθηκε ακόμη η επιστροφή των τόκων σε όλους τους λογαριασμούς δανείων που εντοπίστηκαν για διόρθωση.

4. Σε ορισμένους λογαριασμούς έχουν επιστραφεί λανθασμένα ποσά τόκων με αποτέλεσμα να γίνουν, σε μεταγενέστερο στάδιο όπου ήταν εφικτό (διαθέσιμο υπόλοιπο), σχετικές διορθώσεις στους λογαριασμούς των πελατών χωρίς την απαραίτητη ενημέρωση των πελατών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την εκ νέου δημοσίευση του εν λόγω θέματος με αρνητικές επιπτώσεις για την Τράπεζα.”

Σημειώνουμε ότι για το σημείο 1 των ευρημάτων, στην έκθεση της ΜΕΕ ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος μετά από δική του έρευνα, σε έκθεση του προς την Ερευνητική Επιτροπή ημερ. 4/10/2018, αναφέρει τα εξής: **“Κατά συνέπεια, η πιο πάνω διαπίστωση δεν ευσταθεί στην γενικότητα του τρόπου με τον οποίο διατυπώθηκε.”** Δίνει επίσης περισσότερες λεπτομέρειες:

“(α) Σε ότι αφορά στην διαπίστωση ότι δεν έχουν ληφθεί τα δέοντα μέτρα ώστε οι νέες κεφαλαιοποιήσεις τόκων να γίνονται με τα ορθά επιτόκια, ΔΕΝ φαίνεται, στην γενική της διαπίστωση, να συνάδει με τα ποσοτικά δεδομένα που παρουσίασε η ΚΕΔΙΠΕΣ. Αυτό, σύμφωνα, με τα σχετικά έγγραφα που διατέθηκαν στον ΧΡΕΠ, φαίνεται να επαληθεύεται μόνο για 57 λογαριασμούς,

(β) Για 236 λογαριασμούς εξακολουθεί να μην έχει καθοριστεί το σωστό επιτόκιο, (ορθός διαχωρισμός μεταξύ βασικού και περιθωρίου) και για κάποιους από αυτούς δεν χρησιμοποιείται ο ορθός κωδικός Βασικού Επιτοκίου ΕΚΤ ενώ για άλλους 167 δεν έχει ολοκληρωθεί η **“αξιολόγηση”, κάποιας μορφής.** Εκκρεμούν, δηλαδή, συνολικά 403 λογαριασμοί προς διορθωτική διευθέτηση.”

19.4 Πότε εντοπίστηκε το πρόβλημα υπερχρεώσεων επιτοκίων στο Συνεργατικό Πιστωτικό Σύστημα ποιοι το γνώριζαν και ποιες ενέργειες έγιναν

Από την έκθεση της προϊστάμενης της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) κας Μαρίας Ιωάννου ημερ. 17/8/2018 με θέμα **“Διερεύνηση συνθηκών μη προσαρμογής των επιτοκίων των πιστωτικών διευκολύνσεων των ΣΠΙ με τις αλλαγές του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ και του επιτοκίου Euribor”** προκύπτει ότι το πρόβλημα

υπερχρεώσεων τόκων ήταν γνωστό τόσο σε μεμονωμένα ΣΠΙ όσο και στην ΣΚΤ και την Υπηρεσία Εφόρου Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών (ΥΕΑΣΕ) χρόνια πριν έρθει στην επιφάνεια από τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο. Η έρευνα της ΜΕΕ κάνει την πιο κάτω διαπίστωση:

“Από περαιτέρω έρευνα που έγινε διαπιστώθηκε ότι το εν λόγω θέμα ήταν γνωστό τόσο στην ΥΕΑΣΕ, όσο και στη ΣΚΤ και στους εξωτερικούς ελεγκτές από το 2014 καθώς περιλήφθηκε σχετική πρόνοια επιστροφής τόκων στις οικονομικές καταστάσεις δύο ΣΠΙ (ΣΠΕ Αλληλεγγύης Λτδ και Σ.Τ. Πάφου Λτδ). Συγκεκριμένα, για τη ΣΠΕ Αλληλεγγύης Λτδ έχει περιληφθεί πρόνοια ύψους €2.062.615 στις οικονομικές καταστάσεις του έτους που έληξε στις 31/12/2015 και στο Σ.Τ. Πάφου Λτδ ύψους €6.700.000 στις οικονομικές καταστάσεις του έτους που έληξε στις 31/12/2014 και €4.200.000 στις 31/12/2015.

Επιπρόσθετα, το πρόβλημα της μη εναρμόνισης των επιτοκίων με τα επιτόκια της ΕΚΤ, διαπιστώθηκε και από τη Διεύθυνση της ΣΠΕ Στροβόλου Λτδ, το δεύτερο εξάμηνο του 2014 με την τροποποίηση του περί Ελευθεροποίησης του Επιτοκίου και Συναφών Θεμάτων Νόμου του 1999 (160(Ι)/1999 και Ν141 (Ι)/2014). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα πρακτικά συνεδριάσεων της Επιτροπείας του ΣΠΙ που εξετάστηκαν για την περίοδο 6/10/2014 - 17/12/2015, διαφαίνεται ότι το θέμα των επιτοκίων εντοπίστηκε, εξετάστηκε από τους τότε ανώτερους διευθυντές και ζητήθηκαν νομικές γνωματεύσεις. Στις 23/4/2015 η Επιτροπή αποφάσισε ότι “δεν επιβάλλεται ο καθορισμός επιπλέον πρόνοιας και εφόσον δεν μπορεί να καθοριστεί υποδειχθεί από τους εξωτερικούς ελεγκτές είναι καλύτερα να παρακολουθείται το θέμα και να γίνει αναφορά στην επιστολή διαβεβαιώσεων προς τους ελεγκτές”.

Η σχετική αναφορά στην επιστολή διαβεβαιώσεων προς τους ελεγκτές έγινε ως εξής:

“Στην επιστολή διαβεβαιώσεων προς την KPMG, ημερ. 24/4/2015, η οποία συμφωνήθηκε από τους Επιτρόπους αναφέρεται ότι δεν υπάρχουν άλλες υποχρεώσεις οι οποίες πρέπει να αναγνωριστούν σύμφωνα με το ΔΛΠ37 Προβλέψεις και Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις και ότι σε σχέση με πιθανά ζητήματα επιτοκίου που ενδεχομένως να εγερθούν στα πλαίσια δανειακών συμβάσεων που έχουν παραχωρηθεί, στο παρόν στάδιο δεν είναι δυνατή η αξιόπιστη επιμέτρηση τυχόν επίδρασης τους.”

Συγκεκριμένα στοιχεία που παραθέτει η έκθεση της ΜΕΕ περιλαμβάνουν γεγονότα και ημερομηνίες σύμφωνα με τα οποία επιβεβαιώνεται η γνώση τόσο του ΥΕΑΣΕ αλλά και της Διεύθυνσης της ΣΚΤ.

Όσο αφορά στην ΥΕΑΣΕ γίνεται αναφορά σε εγκύκλιους της του 2008, όπου συνιστά την χρήση του ελάχιστου επιτοκίου της ΕΚΤ καθώς επίσης του Euribor νοουμένου ότι ακολουθούνται οι απαραίτητες διαδικασίες. Στην συνέχεια μετά από ελέγχους εντοπίζει ότι τα ΣΠΙ δεν ακολουθούν την νομισματική πολιτική της ΕΚΤ για μείωση των επιτοκίων. Τονίζουμε εδώ ότι για τα δάνεια με βασικό επιτόκιο αυτό της ΕΚΤ ή το Euribor αυτό θα επιτυγχάνετο με την αυτόματη προσαρμογή του βασικού τους επιτοκίου, κάτι που τα πλείστα ΣΠΙ απέφευγαν με την αλλαγή του βασικού επιτοκίου σε επιτόκιο που όριζαν οι ίδιοι. Παραθέτουμε πιο κάτω τα σχετικά αποσπάσματα από την έκθεση της ΜΕΕ:

“Στις 16/1/2008 η ΥΕΑΣΕ κοινοποίησε εγκύκλιο επιστολή (με αρ. πρωτ. 5.13.07/4.2.34.3) προς όλα τα ΣΠΙ με θέμα “Καθορισμός Βασικού Επιτοκίου στα Νομικά Έγγραφα”. Στην εν λόγω επιστολή συνιστάται ξανά η χρήση του ελάχιστου επιτοκίου της ΕΚΤ καθώς και η ανάλογη ενημέρωση των νομικών εγγράφων που θα χρησιμοποιούνταν για σκοπούς διαφάνειας και ορθής ενημέρωσης των πελατών. Επίσης πληροφορεί τα ΣΠΙ ότι, για να υπάρχει η δυνατότητα χρήσης άλλου επιτοκίου από οποιοδήποτε ΣΠΙ το επιθυμεί, έχει συσταθεί ομάδα εργασίας η οποία σε συνεργασία με την ΣΚΤ και την ΣΕΜ, μελετά τη δημιουργία εγγράφων και τη μηχανογραφική υποστήριξη της χρήσης ως βασικού επιτοκίου του διατραπεζικού επιτοκίου euribor. Επίσης αναφέρεται η χρήση του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ ή ενός εκ των επιτοκίων euribor ως βασικό επιτόκιο θα αποτελεί επιλογή του κάθε ΣΠΙ νοουμένου ότι για κάθε περίπτωση έχει την υποδομή για τη διαχείριση του και ενημερώνει με σαφήνεια τους πελάτες του. Στις 22/1/2008 στάλθηκαν από την ΥΕΑΣΕ προς όλα τα ΣΠΙ τροποποιημένα έγγραφα στα οποία ως βασικό επιτόκιο αναφέρεται το εκάστοτε ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ.

Στις 22/5/2008 η ΥΕΑΣΕ κοινοποίησε εγκύκλιο επιστολή (με αρ. πρωτ. 5.13.07/4.2.34.3) προς όλα τα ΣΠΙ με θέμα “Διαχείριση Τρεχουσών Εξελίξεων στο Χρηματοπιστωτικό Τομέα”, στην οποία υπενθυμίζεται ότι η χρήση του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ ή ενός άλλου βασικού επιτοκίου (euribor), αποτελεί επιλογή του κάθε ΣΠΙ, νοουμένου ότι για κάθε περίπτωση έχει την υποδομή για τη διαχείριση του και

ενημερώνει σχετικά τους πελάτες του. Παρόλο που η ΥΕΑΣΕ, αναγνωρίζει ότι δεν έχουν όλα τα ΣΠΙ την ίδια υποδομή και τεχνογνωσία για χρήση διαφορετικών βασικών επιτοκίων, εντούτοις δεν στάληκαν οποιεσδήποτε κατευθυντήριες γραμμές ή ενδεδειγμένες διαδικασίες, όπως γινόταν για άλλα θέματα, για τη χρήση και την παρακολούθηση των πιστωτικών διευκολύνσεων που παραχωρήθηκαν με βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ ή το Euribor.

Στη συνέχεια και μετά από ελέγχους που έγιναν από την ΥΕΑΣΕ κοινοποιήθηκε η ειδική οδηγία με αρ. 2-01 και ημερ. 27/1/2010, στην οποία αναφέρεται η μη συμμόρφωση των ΣΠΙ με το περιεχόμενο των προηγούμενων οδηγιών αναφορικά με την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης της δανειοληπτικής πολιτικής κ.ά. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι η επιτοκιακή πολιτική των ΣΠΙ δεν είναι ευθυγραμμισμένη και προσαρμοσμένη με τη νομισματική πολιτική της ΕΚΤ, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την παγκόσμια οικονομική κρίση, που επιβάλλει την μείωση τόσο των καταθετικών όσο και των δανειστικών επιτοκίων. Επίσης αναφέρεται ότι αναμένεται συμμόρφωση με την παρούσα οδηγία και στη περίπτωση που η παράβαση συνεχίζεται ο Έφορος δύναται να επιβάλει πρόστιμο σύμφωνα με το άρθρο 53Α(5) των περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων. Εντός Φεβρουαρίου, Μαρτίου και Απριλίου 2010 ακολούθησαν ειδικές επιστολές συμμόρφωσης προς όλα τα ΣΠΙ.”

Επιπρόσθετα η έρευνα της ΜΕΕ καταδεικνύει ότι η ΣΕΜ, η οποία παρείχε υπηρεσίες στήριξης του τραπεζικού συστήματος, δεν ενημερωνόταν για τις εγκυκλίους της ΥΕΑΣΕ και ότι “Επίσης, καμία αλλαγή δεν έγινε στη μηχανογραφική υποστήριξη ή στις δυνατότητες του τραπεζικού μηχανογραφικού συστήματος για ενδυνάμωση των διαδικασιών χρήσης άλλων βασικών επιτοκίων πέραν του βασικού επιτοκίου του κάθε ΣΠΙ.”

Από τα πιο πάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι δίδονταν δάνεια με βασικό επιτόκιο, το επιτόκιο της ΕΚΤ ή το Euribor, χωρίς να γίνουν οι απαραίτητες προσαρμογές στα συστήματα για την ορθή εφαρμογή των όρων των δανείων αυτών. Το πρόβλημα φαίνεται να εντοπίστηκε μετά από ελέγχους της ΥΕΑΣΕ το 2010 και διατηρείτο μέχρι και το 2016 όταν το έφερε στην επιφάνεια ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος.

Όσον αφορά τη γνώση της Διεύθυνσης της ΣΚΤ για το πρόβλημα των υπερχρεώσεων τόκων η έκθεση της ΜΕΕ παραθέτει τα πιο κάτω γεγονότα από τα πρακτικά της ΣΠΕ

Στροβόλου, πέραν από τις σχετικές πρόνοιες στις οικονομικές καταστάσεις της ΣΠΕ Αλληλεγγύης και ΣΠΕ Πάφου που αναφέρονται πιο πάνω.

1. Σε εσωτερικό σημείωμα από την Επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ) και Κανονιστικής Συμμόρφωσης, κ. Μαρίνα Ιωάννου, ημερ. 9/4/2015 γίνεται η ακόλουθη εισήγηση:

“θα πρέπει να ενημερωθεί η ΣΚΤ ότι σε περίπτωση αναγνώρισης οποιασδήποτε πρόνοιας ή επιστροφής τόκων θα πρέπει να δοθούν οδηγίες για κοινό χειρισμό του θέματος και πιθανόν να δημιουργήσει αμφισβήτηση και στις χρεώσεις επιτοκίων άλλων ΣΠΙ τα οποία πιθανόν να αντιμετωπίζουν τα ίδια θέματα.”

2. Η επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων της ΣΚΤ είχε γνώση του θέματος τουλάχιστον στις 3/4/2015:

Ηλεκτρονικό μήνυμα από την Επικεφαλής της ΜΔΚ της ΣΚΤ, κ. Μαρία Αγαθοκλέους, ημερ. 3/4/2015, σύμφωνα με το οποίο αναφέρεται ότι: *“ορθά έχει εντοπιστεί ο κίνδυνος για τη μη εναρμόνιση του βασικού επιτοκίου του ΣΠΙ με το βασικό της ΕΚΤ και θα ήταν ορθό να υπολογιστεί η επίδραση (σε περίπτωση που με βάση τη νομική γνωμάτευση προκύπτει θέμα) από τις επιχειρησιακές μονάδες ώστε να μπορεί η Επιτροπή να λάβει πιο ενημερωμένη απόφαση, είτε γενικής πρόνοιας είτε ειδικής πρόνοιας ανάλογα με την προσέγγιση που επιθυμεί να λάβει η Επιτροπεία”.*

3. Ενημερώθηκε ο Διευθυντής Λογιστηρίου της ΣΚΤ, κ. Ανδρέας Ξυψιτής τουλάχιστον στις 7/4/2015:

“Ηλεκτρονικά μηνύματα μεταξύ του Προϊστάμενου Οικονομικής Διεύθυνσης, κ. Ανδρέα Μιχαηλίδη προς τον Διευθυντή Λογιστηρίου της ΣΚΤ, κ. Ανδρέα Ξυψιτή, ημερ. 7/4/2015. Σύμφωνα με την εν λόγω αλληλογραφία ο κ. Μιχαηλίδης επισυνάπτει αναλυτική σημείωση για επιπρόσθετη πρόνοια ύψους €345χιλ. στις οικονομικές καταστάσεις του έτους 31/12/2014 μετά από την αξιολόγηση των εκκρεμουσών νομικών υποθέσεων του ΣΠΙ, η οποία περιλαμβάνει το υπολογισθέν ποσό επιστροφής τόκων πελάτη που αναφέρετε πιο πάνω (υπόθεση .....). Δεν περιλαμβάνεται οπουδήποτε άλλο σχετικό ποσό γενικής πρόνοιας επιστροφής τόκων. Η απάντηση που δόθηκε από τον κ. Ξυψιτή ήταν ότι, το ποσό δεν αξιολογείται ως σημαντικό και οι πρόνοιες έχουν

οριστικοποιηθεί και δεν υπάρχουν χρονικά περιθώρια για αλλαγές σε επίπεδο συγκροτήματος.”

Πέραν των στοιχείων της έκθεσης της ΜΕΕ ο κος Χατζηγιάννης κατέθεσε στην Επιτροπή εμπιστευτική επιστολή από το Τμήμα Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου προς τον Γενικό Διευθυντή ημερ. 2/2/2015 της οποίας το δεύτερο θέμα ήταν “*Μη ενημέρωση των πελατών των ΣΠΙ μέσω της σωστής διαδικασίας σε περιπτώσεις όπου τα ΣΠΙ προβαίνουν σε αλλαγές επιτοκίων ή/και μη μείωση των επιτοκίων όπως προνοούσαν οι συμβατικές υποχρεώσεις*”. Η επιστολή υπογράφεται και από την κα Μαρία Αγαθοκλέους Επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων. Διαφαίνεται από την εν λόγω επιστολή ότι ο Γενικός Διευθυντής ήταν άμεσα ενήμερος από τις 2/2/2015, για την ύπαρξη του προβλήματος τουλάχιστον στο Συνεργατικό Ταμιευτήριο Πάφου. Η επιστολή αναφέρεται σε έρευνα από τους υπεύθυνους της ΜΔΚ&ΚΣ των ΣΠΙ με σκοπό να εντοπίσουν περιπτώσεις κατά τις οποίες:

“1. τα ΣΠΙ δεν έχουν προβεί σε μείωση των επιτοκίων όπως προνοούσαν οι συμβατικές υποχρεώσεις (πχ μείωση επιτοκίου ΕΚΤ) και,

2. τα ΣΠΙ έχουν προβεί σε αλλαγές επιτοκίων χωρίς να ενημερώσουν τους πελάτες μέσω της σωστής διαδικασίας (πχ ανακοίνωση στο Τύπο, αποστολή Επιστολών)”

Δεν υπάρχει αναφορά για το ποιος και γιατί ζήτησε αυτήν την έρευνα αλλά η επιστολή αναφέρει το ακόλουθο συμπέρασμα:

“Με βάση την γραπτή ενημέρωση που έχουμε λάβει, μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας με τους υπεύθυνους της ΜΔΚ&ΚΣ των ΣΠΙ, όλα τα ΣΠΙ εκτός από το Συνεργατικό Ταμιευτήριο Πάφου Λτδ ανέφεραν ότι δεν έχουν εντοπίσει δάνεια για τα οποία δεν έχουν προβεί σε μείωση των επιτοκίων όπως προνοούσαν οι συμβατικές υποχρεώσεις.”

Η κα Αγαθοκλέους, λίγο αργότερα, στις 3/4/2015, αποδεικνύεται ότι έγινε γνώστης του προβλήματος μη μείωσης των επιτοκίων όπως προέβλεπαν οι συμβάσεις και στη ΣΠΕ Στροβόλου, σε αντίθεση με το πιο πάνω συμπέρασμα στην επιστολή προς τον Γενικό Διευθυντή στις 2/2/2015. Η φυσιολογική αντίδραση θα ήταν να αμφισβητήσει τα ευρήματα των τοπικών ΣΠΙ και να διεξάγει την δική της έρευνα σε όλα τα ΣΠΙ, καθώς και να ενημερώσει άμεσα τον Γενικό Διευθυντή για το εσφαλμένο συμπέρασμα που περιέχεται στην επιστολή. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν αν έγινε ή δεν έγινε αυτό.

Το πρώτο θέμα της επιστολής αναφέρεται στην *“Μη προσαρμογή της δόσης των δανείων σε περιπτώσεις αύξησης του επιτοκίου και εισηγήσεις για αντιμετώπιση του προβλήματος”* και περιλαμβάνει λεπτομερή ανάλυση του προβλήματος με λεπτομερή εμπειρικά στοιχεία για το σύνολο του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα. Αυτή η επιμέλεια απουσιάζει από την έρευνα που αφορά στο πρόβλημα υπερχρέωσης τόκων που παρουσιάζεται στην ίδια επιστολή και από ότι αποδεικνύεται δεν επιδείχθηκε ποτέ μέχρι και την ανάμιξη του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου.

Για το Συνεργατικό Ταμιευτήριο Πάφου Λτδ. αναφέρει τα εξής:

“Το Συνεργατικό Ταμιευτήριο Πάφου Λτδ. έχει εντοπίσει όλους τους λογαριασμούς δανείων συνδεδεμένους με το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ (οι εν λόγω λογαριασμοί δανείων προέρχονται από τα ΣΠΙ τα οποία έχουν συγχωνευθεί με το Σ.Τ Πάφου Λτδ.) στα οποία δεν είχε προσαρμοστεί το επιτόκιο με βάση το επιτόκιο της ΕΚΤ. Το εν λόγω Ταμιευτήριο έχει προβεί στις σχετικές ενέργειες για τη διόρθωση του επιτοκίου των δανείων που έχουν εντοπιστεί και το επιτόκιο που φέρουν πλέον έχει προσαρμοστεί στο βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ. Η διόρθωση του επιτοκίου στα εν λόγω δάνεια πραγματοποιήθηκε την 1/7/2014 με βάση την τροποποίηση της ΕΚΤ τον Ιούνιο του 2014. Επίσης το ταμιευτήριο προχώρησε σε αναπροσαρμογή του επιτοκίου στις 10 Σεπτεμβρίου του 2014 υιοθετώντας την τελευταία τροποποίηση του επιτοκίου της ΕΚΤ. Το ταμιευτήριο ανέφερε, ότι δεν έχει προχωρήσει σε οποιοσδήποτε αποζημιώσεις πελατών για τον λόγο ότι δεν έχουν υποβληθεί οποιοσδήποτε ενστάσεις από πελάτες. Το κόστος επαναφοράς του επιτοκίου (απολεσθέντα έσοδα από τόκους) με βάση υπολογισμούς του ταμιευτηρίου ανέρχεται στα €2.117.862,33.”

Όπως φαίνεται από τα πρακτικά της συνεδρίας της Εκτελεστικής Επιτροπής στις 13/03/2015 ο Ανώτερος Διευθυντής Διαχείρισης Κινδύνων ενημέρωσε την Εκτελεστική Επιτροπή ότι το αναδρομικό κόστος (2012-2014) διόρθωσης των επιτοκίων επηρεαζόμενων δανείων στο Συν. Ταμ. Πάφου Λτδ σε συνολική βάση υπολογίστηκε στα €6εκ. περίπου. Ενώ η εκτελεστική Επιτροπή αποφάσισε *“όπως συστήσει στην Επιτροπεία την έγκριση της επιστροφής προς τους πελάτες του πιο πάνω ποσού”*, στη συνεδρία της Επιτροπείας στις 5/6/2015 ο 2^{ος} Εκτελεστικός Διευθυντής ενημέρωσε την ολομέλεια ότι *“το ΣΤ Πάφου, λόγω του ιδιαίτερα ψηλού ποσοστού μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, έχει αιτηθεί προφορικά να του δοθεί η ευχέρεια να διαχειριστεί ανά περίπτωση την επιστροφή των χρεώσεων που έγιναν από διάφορα ΣΠΙ της επαρχίας Πάφου πριν από τις συγχωνεύσεις μέσω αυξήσεων στα επιτόκια δανείων, χωρίς την*

προηγούμενη ενημέρωση των επηρεαζόμενων πελατών στη βάση της βέλτιστης διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων πελατών.”

Στην απόφαση της (ΕΠ 12-19-2015) η Επιτροπεία “διευκρίνισε ότι λόγω των ειδικών συνθηκών με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια του ΣΤ Πάφου, δίνεται η διακριτική ευχέρεια στον Γραμματέα του ΣΤ Πάφου σε συνεργασία με τον Ανώτερο Διευθυντή Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων, να προχωρήσουν σε επιστροφή τόκων, όπου κρίνεται αναγκαίο και απαραίτητο, οι οποίες δύναται να έγιναν εσφαλμένα στο πελατολόγιο του ΣΤ Πάφου και χωρίς την προηγούμενη συνεννόηση με τους πελάτες. Η επιστροφή δύναται να γίνει μέσα στα πλαίσια αναδιάρθρωσης των δανείων των πελατών.” Όταν η Εκτελεστική Επιτροπή ενημερώνεται στις 3/7/2015 για παρόμοια προβλήματα στην Περιφερειακή ΣΠΕ Λεμεσού παραπέμπει στις πιο πάνω αποφάσεις.

Η αποφυγή αποζημίωσης των πελατών που υπερχρεώθηκαν εκτός και αν ίδιοι το αντιλαμβάνονταν από μόνοι τους και υπέβαλλαν παράπονο είναι χαρακτηριστικό ενσυνείδητης πράξης για το οποίο φαίνεται να είναι ενήμερη η Ανώτερη Διεύθυνση. Η πολιτική αυτή φαίνεται να ακολουθήθηκε σε όλα τα ΣΠΙ μέχρι την παρέμβαση του Χρηματοοικονομικού επιτρόπου. Εκτός από πιθανές ποινικές ευθύνες σίγουρα προκύπτουν και σοβαρές ηθικές ευθύνες οι οποίες έρχονται σε άμεση αντίθεση με την διακηρυγμένη πολιτική ηθικής τραπεζικής στο σχέδιο αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ που ετοίμασε η ίδια η ΣΚΤ και κατάθεσε στην ΚΤΚ για έγκριση:

“The aim is to go beyond conventional banking business and to try and reposition itself as a credit organization focusing on ethical and socially responsible banking applying transparency while and addressing moral and environmental issues and concerns”

Η έκθεση της ΜΕΕ καταλήγει με την ακολουθεί εισήγηση:

“Με βάση τα πιο πάνω κυριότερα γεγονότα που εξετάστηκαν συνοπτικά, και λαμβάνοντας υπόψιν τις τρέχουσες εξελίξεις γίνεται εισήγηση όπως εξεταστεί από τη Διεύθυνση Νομικής Υπηρεσίας κατά πόσο προκύπτουν οποιαδήποτε πειθαρχικά, αστικά ή/και άλλα αδικήματα για τα εμπλεκόμενα άτομα στην εν λόγω υπόθεση, τόσο για τα γεγονότα του παρελθόντος από την παραχώρηση των πιστωτικών διευκολύνσεων μέχρι και τον μετέπειτα χειρισμό της επιστροφής των τόκων.”

Ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος, μετά από κλήση της Επιτροπής, ανέλυσε την έκθεση της ΜΕΕ και κατάθεσε στη Επιτροπή σχετική έκθεση 4/10/2018 με τίτλο “Περί της διερεύνησης των συνθηκών Μη Προσαρμογής των Επιτοκίων των Πιστωτικών

Διευκολύνσεων των ΣΠΙ με τις αλλαγές του Βασικού Επιτοκίου της ΕΚΤ και του επιτοκίου Euribor, όπως διατυπώνεται σε σχετικό έγγραφο της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης (ΜΕΕ) της ΣΚΤ”.

Ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος διαπιστώνει την αντικειμενικότητα της έκθεσης:

“2.6 Παρά το γεγονός ότι η έρευνα “ήταν συνοπτική” και μάλλον διεξήχθη σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, διενεργήθηκε με επαρκή επιμέλεια και αντικειμενικότητα (εξ όσων πληροφορήθηκε ο ΧΡΕΠ, η επιμέλεια και η αντικειμενικότητα φαίνεται να είναι χαρακτηριστικά που εμφανώς προσδιορίζουν την συγγραφέα της Διερεύνησης, Προϊστάμενη της ΜΕΕ και αποτελούν στοιχεία του υψηλού επιπέδου επαγγελματισμού της), γεγονός το οποίο καθιστά αναλόγως αξιόπιστα πλείστα όσα εκ των ευρημάτων της. Την άποψη αυτή φαίνεται να ασπάζονται και όλα τα μέλη του προσωπικού της ΚΕΔΙΠΕΣ με τα οποία συζήτησε γενικά, ο ΧΡΕΠ.”

Όσον αφορά στο ερώτημα αν οι “ιθύνοντες” γνώριζαν για το λάθος ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος συμπεραίνει πώς:

“Και όχι μόνο γνώριζαν για τις παράνομες χρεώσεις αλλά ήταν και πλήρως ενήμεροι για τις άκρως επιβαρυντικές συνέπειες των παρανομιών αυτών στους δανειολήπτες, αφού σε πολλές περιπτώσεις υπήρξαν διαμαρτυρίες από τους ενδιαφερόμενους για υπερχρεώσεις και πραγματοποιήθηκε σχετική αποζημίωση.”

Ο ΧΡΕΠ προχωρά και αναλύει την άποψη του ότι η μη γενική επίλυση του προβλήματος αυτόβουλα αποτέλεσε *“Μια χαμένη “χρυσή” ευκαιρία για τη Νέα Ηγεσία της ΣΚΤ”*. Παραθέτουμε τα τρία σημεία της ανάλυσης του:

“(α) Μια απόφαση για γενική διόρθωση του “λάθους” θα δημιουργούσε, πιθανόν, ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ πελατών του ΣΠΙ και της Νέας Ηγεσίας του Συστήματος, αποκόπτοντας συνάμα τους δεσμούς του μετά το 2013 Συστήματος με το γεμάτο στρεβλώσεις και αντιφάσεις παρελθόν του.

(β) Το κόστος υλοποίησης της απόφασης (2014) για γενική διόρθωση δυνατό να ήταν περίπου το 45% του κόστους υλοποίησης της ίδιας απόφασης το 2017, σύμφωνα με προκαταρκτικές εκτιμήσεις. Επιπρόσθετα, μια τέτοια ενέργεια θα συνέβαλλε στη μείωση και συγκράτηση των ΜΕΔ, στο συγκεκριμένο Σύστημα.

(γ) Το κόστος υλοποίησης της απόφασης (2014) για γενική διόρθωση των δανειακών λογαριασμών και επιστροφής των παράνομων υπερχρεώσεων τόκων στους

δικαιούχους δανειολήπτες δυνατό να μπορούσε να απορροφηθεί από την κεφαλαιοποίηση του 2015 και επομένως να μην επιβαρύνει τα εποπτικά κεφάλαια της ΣΚΤ. Κατά συνέπεια διευκόλυνε την ίδια διαδικασία υλοποίησης των μνημονιακών υποχρεώσεων του Κράτους σε σχέση με το μέλλον του Συνεργατικού Πιστωτικού Συστήματος.”

Η εκτίμηση του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου ότι η έγκαιρη διόρθωση του λάθους θα συνέβαλλε στην μείωση των ΜΕΧ, στο ΣΠΤ χρήζει περαιτέρω ανάλυσης. Η άμεση επίδραση στις ΜΕΧ από την απαλλαγή τους από τις χρεώσεις θα ήταν πολύ μικρή σε σχέση με το σύνολο των ΜΕΧ που ήταν περισσότερα από €6 δις το 2017. Αν όλες οι υπερχρεώσεις που υπολογίστηκαν το 2017 ήταν σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια η μείωση των ΜΕΧ θα ήταν γύρω στα €125 εκ. Αν όμως οι υπερχρεώσεις οδήγησαν τα δάνεια στον κατάλογο των ΜΕΧ τότε η επίδραση τους στο σύνολο των ΜΕΧ θα ήταν πολλαπλάσιο των 125 εκ. και άρα μιλούμε για ένα σημαντικότερο ποσό. Ενδεικτικά παραθέτουμε δύο παραδείγματα που παραθέτει ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος στην έκθεση του και τα οποία αναφέρονται σε στεγαστικό δάνειο του 2010 μεγέθους €90,000 με υπερχρεώσεις €23,901.97 και σε δάνειο του 2007 ΛΚ 55,000 (€93,973.08) με υπερχρεώσεις €10,791.78. Ένα δάνειο ταξινομείται ως ΜΕΧ αν έχει καθυστερήσεις πέραν των 90 ημερών δηλαδή αν ο δανειζόμενος δεν πληρώσει 3 μηνιαίες δόσεις, ποσό που για τα πιο πάνω δάνεια θα ήταν κατά πολύ μικρότερο των υπερχρεώσεων. Όταν το δάνειο μπει στις ΜΕΧ υπολογίζεται ολόκληρο το ποσό του δανείου ως ΜΕΧ το οποίο είναι πολλαπλάσιο των υπερχρεώσεων. Πέραν των πιο πάνω πιθανών σημαντικών επιδράσεων στις ΜΕΧ η έγκαιρη διόρθωση του λάθους θα συνέβαλλε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πελατών του ΣΠΤ και θα επηρέαζε θετικά και τις αναδιαρθρώσεις ΜΕΧ.

Με δεδομένο ότι η ύπαρξη του προβλήματος και οι βαριές επιπτώσεις του στους δανειολήπτες ήταν γνωστή από τους ιθύνοντες, ο ΧΡΕΠ θέτει το ερώτημα *“κατά πόσο η αποτυχία του συστήματος να προβεί σε γενική διόρθωσή του ήταν αποτέλεσμα ΑΜΕΛΕΙΑΣ ή ΕΝΣΥΝΕΙΔΗΤΟΥ ΕΠΙΛΟΓΗΣ.”* Η απάντηση, όπως και ο ίδιος στηρίζει, εξάγεται από τα ίδια τα γεγονότα τα οποία εκτίθενται στην έκθεση της ΜΕΕ, αλλά και στον ξεκάθαρο συλλογισμό της διαχείρισης από το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου όπως διατυπώνεται στην εμπιστευτική επιστολή προς τον Γενικό Διευθυντή από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου στις 2/2/2015:

“Το ταμειευτήριο ανέφερε ότι δεν έχει προχωρήσει σε οποιεσδήποτε αποζημιώσεις πελατών για το λόγο ότι δεν έχουν υποβληθεί οποιεσδήποτε ενστάσεις. Το κόστος επαναφοράς του επιτοκίου (απολεσθέντα έσοδα από τόκους) με βάση υπολογισμούς του ταμειευτηρίου ανέρχεται στα €2.117.862,33.”

Τέλος ο ΧΡΕΠ υιοθετεί την εισήγηση τη Έκθεσης της ΜΕΕ:

“Με βάση τα πιο πάνω κυριότερα γεγονότα που εξετάστηκαν συνοπτικά, και λαμβάνοντας υπόψιν τις τρέχουσες εξελίξεις γίνεται εισήγηση όπως εξεταστεί από τη Διεύθυνση Νομικής Υπηρεσίας κατά πόσο προκύπτουν οποιαδήποτε πειθαρχικά, αστικά ή/και άλλα αδικήματα για τα εμπλεκόμενα άτομα στην εν λόγω υπόθεση, τόσο για τα γεγονότα του παρελθόντος από την παραχώρηση των πιστωτικών διευκολύνσεων μέχρι και τον μετέπειτα χειρισμό της επιστροφής των τόκων.”

Επίσης εισηγείται όπως *“προωθηθεί άμεση υλοποίηση του σχεδίου αποζημίωσης και εντοπισμός όλων των τρεχούμενων λογαριασμών που έχουν πρόβλημα και σχετική αποζημίωση των ενδιαφερομένων”*.

Τέλος παραθέτει σχετικό δικό του σημείωμα για Ενδεχόμενα Αστικά και Ποινικά Αδικήματα το οποίο παραθέτουμε πιο κάτω:

“Ενδεχόμενα Αστικά και Ποινικά Αδικήματα”

ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΚΤ ΚΑΙ EURIBOR

Στο παρόν σημείωμα θα συζητηθούν οι πιθανές συνέπειες της παρανομίας που διέπραξε η ΣΠΕ εξαιτίας του λανθασμένου υπολογισμού του επιτοκίου και της μη εναρμόνισης του με τα επιτόκια της ΕΚΤ. Λόγω του λανθασμένου υπολογισμού του επιτοκίου από το 2008, του τρόπου με τον οποίο ενήργησε η ΣΠΕ, σε συνδυασμό με την ύπαρξη γνώσης ως προς τον υπολογισμό ή την εφαρμογή του επιτοκίου, καθώς και του γεγονότος ότι δεν έχουν ληφθεί τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα ενδεχομένως να προκύπτουν αστικά ή και ποινικά αδικήματα, μεταξύ άλλων ως ακολούθως.

ΠΟΙΝΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

Ψευδείς παραστάσεις αρ. 297-298 Κεφ. 154

“Ψευδής παράσταση είναι οποιαδήποτε παράσταση γεγονότος, παρελθόντος ή παρόντος, που γίνεται με λόγια, με έγγραφο ή με συμπεριφορά, η οποία είναι ψευδής στην πραγματικότητα και την οποία εκείνος που παριστάνει γνωρίζει ότι είναι ψευδής ή δεν πιστεύει ότι είναι αληθινή”

Εν προκειμένω η ψευδής παράσταση μπορεί να συνίσταται στο ότι η ΣΠΕ παρέστησε ψευδώς στους δανειολήπτες κάθε φορά που προχωρούσε με τη χρέωση του επιτοκίου ότι αυτό ήταν το πραγματικό/συμφωνηθέν ποσό που προέκυπτε από τον υπολογισμό του επιτοκίου στη βάση της σύμβασης, με σκοπό την καταδολίευση, δηλαδή με σκοπό να αποσπάσει χρήματα από αυτούς ή γενικότερα να προκαλέσει βλάβη σε αυτούς (η νομολογία δεν απαιτεί πρόκληση οικονομικής ζημιάς). Η αναγκαία πρόθεση εξαπάτησης (όχι κατ' ανάγκη πρόθεση πρόκλησης βλάβης) προκύπτει από τα γεγονότα της υπόθεσης και ειδικότερα από το χρόνο διαπίστωσης του προβλήματος με αποτέλεσμα να αποδεικνύεται ότι η ΣΠΕ γνώριζε παρόλα αυτά συνέχιζε να παριστάνει ψευδώς ότι αυτό ήταν το ορθό επιτόκιο και να χρεώνει τους δανειολήπτες. Πέραν του ως άνω αδικήματος, δυνατόν να χρήζουν διερεύνησης και τα ποινικά αδικήματα απάτης και της κλοπής.

Απάτη αρ. 300, Κεφ. 154

“Όποιος με δόλιο τέχνασμα ή επινόημα αποκτά από άλλο οτιδήποτε που δύναται να αποτελέσει αντικείμενο κλοπής, ή υποκινεί άλλο να παραδώσει σε οποιοδήποτε πρόσωπο χρήματα ή αγαθά ή χρηματικό ποσό μεγαλύτερο από εκείνο το οποίο θα πληρωνόταν ή ποσότητα αγαθών μεγαλύτερη από εκείνη η οποία θα παραδιδόταν αν δεν χρησιμοποιείτο τέτοιο τέχνασμα ή επινόημα, είναι ένοχος κακουργήματος και υπόκειται σε φυλάκιση πέντε χρόνων”

Το αδίκημα της απάτης ενώ έχει τα ίδια γνωρίσματα με τις ψευδείς παραστάσεις υπό την έννοια ότι απαιτεί πρόθεση καταδολίευσης και απόσπαση χρημάτων, απαιτεί όμως την ύπαρξη ενός “fraudulent trick or device” (δόλιου τεχνάσματος ή επινόησης) και αυτό να έχει γίνει σκόπιμα και εκ προθέσεως. Εν προκειμένω, για να στοιχειοθετηθεί ένα τέτοιο αδίκημα θα πρέπει να αποδειχθεί χρήση μιας τέτοιας επινόησης κάτι που θα εξαρτηθεί από τη μαρτυρία που θα υπάρξει. Ως έχει προαναφερθεί όμως, η εν λόγω υπόθεση προσομοιάζει περισσότερο με περίπτωση ψευδών παραστάσεων όπου ο κατηγορούμενος ψεύδεται με σκοπό την καταδολίευση, και δεν υπάρξει οποιοδήποτε δόλιο τέχνασμα.

Κλοπή αρ. 255 Κεφ. 154

“Όποιος κλέβει, χωρίς τη συναίνεση του ιδιοκτήτη που γίνεται με δόλιο τρόπο και χωρίς αξίωση δικαιώματος με καλή πίστη, αποκτά κατοχή και αποκομίζει οτιδήποτε που

μπορεί να καταστεί αντικείμενο κλοπής με σκοπό, κατά το χρόνο της απόκτησης, να αποστερήσει τον ιδιοκτήτη μόνιμα από αυτό”

Για στοιχειοθέτηση του αδικήματος της κλοπής για το οποίο θα πρέπει να αποδειχθούν τα συστατικά της στοιχεία: κατοχή και αποκόμιση οτιδήποτε δύναται να καταστεί αντικείμενο κλοπής, χωρίς τη συναίνεση του κυρίου, δόλια και χωρίς αξίωση δικαιώματος, με σκοπό κατά το χρόνο της κτήσης την αποστέρηση του κυρίου από αυτό μόνιμως. Εδώ η δυσκολία έγκειται στην απόδειξη της σκοπιμότητας της πράξης και της πρόθεσης αποστέρησης. Συγκεκριμένα θα πρέπει να αποδειχθεί ότι η ΣΠΕ κάθε φορά που χρέωνε τους δανειολήπτες με λανθασμένο επιτόκιο προτίθετο να αποστερήσει από αυτούς τα χρήματα τα οποία ουσιαστικά εισέπραττε αυτή, και πράττοντας έτσι ενεργούσε δόλια αφού γνώριζε ότι δεν είχε δικαίωμα να πάρει τα εν λόγω χρήματα.

ΑΣΤΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

Απάτη Αρ. 36 Κεφ. 148

“Απάτη συνίσταται σε ψευδή παράσταση γεγονότος, η οποία γίνεται εν γνώσει του ψεύδους αυτής, ή χωρίς πίστη για το αληθές αυτής ή απερίσκεπτα, αδιάφορα του κατά πόσο είναι αληθής ή ψευδής, με σκοπό όπως το πρόσωπο που εξαπατήθηκε ενεργήσει με βάση αυτή...”

Εν προκειμένω η απάτη μπορεί να συνίσταται στο γεγονός ότι με τις ψευδείς παραστάσεις που αναφέρθηκαν ήδη ανωτέρω, η ΣΠΕ απέκρυψε σημαντικές πληροφορίες σε σχέση με το ύψος και τον τρόπο υπολογισμού του επιτοκίου του δανείου στους δανειολήπτες και παρίστανε ότι αυτό είναι το πραγματικό ποσό που θα έπρεπε να χρεωθεί η συμφωνία δανείου, ενώ γνώριζε και/ή όφειλε να γνωρίζει περί του λανθασμένου υπολογισμού και ύψους του επιτοκίου στη βάση της σύμβασης δανείου. Το αστικό αδίκημα της απάτης δύναται να διαπραχθεί μέσω αποκλειστικά ψευδούς παράστασης γεγονότος. Επίσης στο αστικό αδίκημα της απάτης αρκεί και η απλή αδιαφορία περί του ψευδούς γεγονότος.

Αμέλεια Αρ. 51 Κεφ. 148

“Αμέλεια συνίσταται (α) στην τέλεση πράξης την οποία υπό τις περιστάσεις δεν θα τελούσε λογικό συνετό πρόσωπο ή στην παράλειψη τέλεσης πράξης την οποία υπό τις περιστάσεις τέτοιο πρόσωπο θα τελούσε’ ή (β) στην παράλειψη καταβολής τέτοιας δεξιοτήτας ή επιμέλειας για την άσκηση επαγγέλματος, επιτηδεύματος ή ασχολίας

όπως ένα λογικό συνετό πρόσωπο, που έχει τα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού, επιτηδεύματος ή ασχολίας Θα κατέβαλλε υπό τις περιστάσεις, και στην πρόκληση ζημιάς εξαιτίας αυτής”

Η αμέλεια στην παρούσα περίπτωση μπορεί να συνίσταται στην παράλειψη της ΣΠΕ να παράσχει πληροφορίες στους δανειολήπτες αναφορικά με το επιτόκιο χορήγησης των δανείων, τη μεταβλητότητα του επιτοκίου στη βάση της εναρμόνισης με το επιτόκιο της ΕΚΤ, αλλά και τα κριτήρια υπολογισμού του. Επίσης μπορεί να συνίσταται στο γεγονός ότι εν γνώσει της απέκρυπτε τον τρόπο υπολογισμού του επιτοκίου των συμφωνιών και προέβαινε στη μονομερή αύξηση του επιτοκίου ενεργώντας με αδιαφορία ως προς τα συμφέροντα των δανειοληπτών.

Παράβαση θέσμιου καθήκοντος από τη συμπεριφορά της ΣΠΕ θα μπορούσε επίσης να στοιχειοθετηθεί το αστικό αδίκημα της παράβασης θέσμιων καθηκόντων αφού ενδεχομένως να παραβιάστηκαν καθήκοντα που πηγάζουν από την κυπριακή ή ευρωπαϊκή νομοθεσία, μεταξύ άλλων καθήκοντα που πηγάζουν από τον Περί των Αθέμιτων Εμπορικών Πρακτικών των Επιχειρήσεων προς τους Καταναλωτές Νόμο του 2007 (103(1)/2007) καθότι η ΣΠΕ ενεργούσε παραπλανητικά, παρέλειψε να παράσχει στους δανειολήπτες ουσιώδεις πληροφορίες σε σχέση με το ύψος των επιτοκίων και ενεργούσε κατά παράβαση της καλής πίστης και επαγγελματικής ευσυνειδησίας.

19.5 Επισημάνσεις

1. Το “λάθος” της παράνομης και καταχρηστικής μονομερούς αλλαγής των βασικών επιτοκίων δανειακών συμβάσεων από το επιτόκιο της ΕΚΤ ή το Euribor σε βασικό επιτόκιο των ΣΠΙ που καθόριζαν οι ίδιοι έγινε σε μια περίοδο που τα Ευρωπαϊκά επιτόκια μειώνονταν ραγδαία λόγω της χαλαρής νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ για αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη και θα είχε ως αποτέλεσμα την δραστική μείωση των επιτοκίων των ΣΠΙ. Είναι ξεκάθαρο από την περίοδο που έγινε το λάθος και από το εύρος του λάθους σε πολλά ανεξάρτητα ΣΠΙ ότι δεν ήταν τυχαίο.
2. Τα ΣΠΙ ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν το επιτόκιο της ΣΚΤ και το Euribor στις δανειακές τους συμβάσεις μετά από παρότρυνση του Εφόρου χωρίς να εφαρμόσουν την ανάγκη εισαγωγής των σωστών διαδικασιών εφαρμογής και παρακολούθησης των όρων των συμβάσεων.

3. Η ΥΕΑΣΕ στην ειδική οδηγία με αρ. 2-01 και ημερ. 27/1/2010, αναφέρεται στη μη συμμόρφωση των ΣΠΙ με το περιεχόμενο των προηγούμενων οδηγιών αναφορικά με την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης της δανειοληπτικής πολιτικής κ.ά. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι η επιτοκιακή πολιτική των ΣΠΙ δεν είναι ευθυγραμμισμένη και προσαρμοσμένη με τη νομισματική πολιτική της ΕΚΤ, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την παγκόσμια οικονομική κρίση, που επιβάλλει την μείωση τόσο των καταθετικών όσο και των δανειστικών επιτοκίων. Διαφαίνεται ότι η ΥΕΑΣΕ δεν έδρασε αποτελεσματικά για να διορθώσει τα προβλήματα που η ίδια εντόπισε.
4. Η ύπαρξη του “λάθους” έγινε γνωστή τουλάχιστον σε συγκεκριμένα ΣΠΙ αλλά και στην ηγεσία της ΣΚΤ χρόνια πριν τον εντοπισμό του προβλήματος από τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο. Συγκεκριμένα:
- Περιλήφθηκε σχετική πρόνοια επιστροφής τόκων στις οικονομικές καταστάσεις δύο ΣΠΙ (ΣΠΕ Αλληλεγγύης Λτδ και Σ.Τ. Πάφου Λτδ). Συγκεκριμένα, για τη ΣΠΕ Αλληλεγγύης Λτδ έχει περιληφθεί πρόνοια ύψους €2.062.615 στις οικονομικές καταστάσεις του έτους που έληξε στις 31/12/2015 και στο Σ.Τ. Πάφου Λτδ ύψους €6.700.000 στις οικονομικές καταστάσεις του έτους που έληξε στις 31/12/2014 και €4.200.000 στις 31/12/2015.
  - Επιπρόσθετα, το πρόβλημα της μη εναρμόνισης των επιτοκίων με τα επιτόκια της ΕΚΤ, διαπιστώθηκε και από τη Διεύθυνση της ΣΠΕ Στροβόλου Λτδ, το δεύτερο εξάμηνο του 2014 με την τροποποίηση του περί Ελευθεροποίησης του Επιτοκίου και Συναφών Θεμάτων Νόμου του 1999 (160(I)/1999 και Ν141 (I)/2014). Στις 23/4/2015 η Επιτροπή αποφάσισε ότι δεν επιβάλλεται ο καθορισμός επιπλέον πρόνοιας και εφόσον δεν μπορεί να καθοριστεί υποδειχθεί από τους εξωτερικούς ελεγκτές είναι καλύτερα να παρακολουθείται το θέμα και να γίνει αναφορά στην επιστολή διαβεβαιώσεων προς τους ελεγκτές
  - Η επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων της ΣΚΤ είχε γνώση του θέματος τουλάχιστον στις 3/4/2015.

- Ενημερώθηκε ο Διευθυντής Λογιστηρίου της ΣΚΤ, κ. Ανδρέας Ξυψητής τουλάχιστον στις 7/4/2015.
  - Ο Γενικός Διευθυντής ήταν άμεσα ενήμερος από τουλάχιστον τις 2/2/2015, για την ύπαρξη του προβλήματος τουλάχιστον στο Συνεργατικό Ταμιευτήριο Πάφου μέσω εμπιστευτικής επιστολής από το Τμήμα Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου προς τον Γενικό Διευθυντή ίδιας ημερομηνίας. Η επιστολή υπογράφεται και από την κα Μαρία Αγαθοκλέους Επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων.
  - Η Εκτελεστική Επιτροπή της ΣΚΤ γνωρίζει για την ύπαρξη του προβλήματος από τουλάχιστον τις 13/3/2015 όταν ο Ανώτερος Διευθυντής Διαχείρισης Κινδύνων ενημέρωσε την Επιτροπή ότι το αναδρομικό κόστος (2012-2014) διόρθωσης των επιτοκίων επηρεαζόμενων δανείων στο Συν. Ταμ. Πάφου Λτδ σε συνολική βάση υπολογίστηκε στα €6εκ. περίπου.
  - Η Επιτροπεία της ΣΚΤ ασχολήθηκε με το ίδιο θέμα στην συνεδρία της ημερ. 5/6/2015
5. Η αντίδραση της ηγεσίας περιέχει σημαντικά στοιχεία προσπάθειας απόκρυψης του προβλήματος από τους επηρεαζόμενους πελάτες παίρνοντας διορθωτικά μέτρα μόνο για πελάτες που εντόπιζαν το πρόβλημα και έκαναν παράπονο.
  6. Ενώ τουλάχιστον από τον Απρίλιο 2015, ήταν γνωστό ότι το πρόβλημα υφίστατο σε μεγάλο εύρος σε τρία τουλάχιστον ΣΠΙ δεν φαίνεται να έγιναν σοβαρές έρευνες για εντοπισμό του πραγματικού μεγέθους του “λάθους” σε όλο το σύστημα παρά μόνο μετά τον εντοπισμό του από τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο.
  7. Η πρώτη αντίδραση στα ευρήματα του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου ήταν απορριπτική και όταν αργότερα το “λάθος” έγινε αποδεκτό, η πρώτη συμφωνία με τον Χρηματοοικονομικό επίτροπο ήταν σε επίπεδο περίπτωσης ανά περίπτωση μετά από συγκεκριμένα παράπονα των επηρεαζόμενων στον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο και σχετική απόφαση του τελευταίου.

8. Έστω και μετά από την τελική απόφαση για πιο μαζική διόρθωση του λάθους με επιστροφή των υπερχρεώσεων στους πελάτες το 2017, παραμένει μέχρι και σήμερα σημαντικός αριθμός λογαριασμών που δεν έχουν αποζημιωθεί για το “λάθος”.
9. Εντοπίσαμε πιθανή σημαντική επίδραση του “λάθους” στα ΜΕΔ είτε άμεσα, είτε έμμεσα μέσω της παράλειψης αποκατάστασης της εμπιστοσύνης των πελατών με την εθελοντική διόρθωση του λάθους και επιστροφής των υπερχρεώσεων.
10. Υπάρχουν περιθώρια εξετάσεων για διαπίστωση της διάπραξης πειθαρχικών, αστικών ή και ποινικών αδικημάτων σχετιζόμενων με το “λάθος” υπερχρεώσεων τόκων.

20.Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ (SINGLE SUPERVISORY MECHANISM)

Ο κ. Πανίκος Δημητριάδης ανέφερε ενώπιον μας ότι βάσει του σχεδίου αναδιάρθρωσης αντιμετώπιζονταν όλα τα προβλήματα στο σύνολο τους και βάσει του προγράμματος, δίδονταν τα γενικά πλαίσια για σωστή διαχείριση των τραπεζικών κινδύνων και τη διαχείριση των ΜΕΧ. Για να είναι αυτό εφικτό, η κυβέρνηση είχε την υποχρέωση για αλλαγή της νομοθεσίας, στην οποία περιλαμβανόταν μεγάλη μεταρρύθμιση του Χρηματοπιστωτικού Τομέα και βελτίωση της νομοθεσίας για τις εκποιήσεις. Λαμβάνοντας τα υπόψη “...η Κεντρική Τράπεζα συμφώνησε με την στήριξη της Συνεργατικής από το Κράτος για €1.5 δισεκατομμύρια...”, συνεχίζοντας ότι “...ουσιαστικά έπρεπε να ήταν υπεραρκετά για αυτά που χρειαζόταν ο Συνεργατισμός βάσει μέχρι και το 2015...”. Όταν το Κράτος αποφάσισε να επενδύσει €1,5 δις του Κύπριου φορολογούμενου για να διασώσει ουσιαστικά τον ΣΠΤ, η ΚΤΚ ήταν σύμφωνη. Το σχέδιο αναδιάρθρωσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα δεν είχε εγκριθεί μόνο από την Κεντρική Τράπεζα, τη Commission σε συνεννόηση με την Τροϊκα αλλά και από την Κυβέρνηση. Περαιτέρω ανέφερε ότι θυμόταν τον πολύ θετικό και αισιόδοξο τρόπο με τον οποίο παρουσίαζε ο ίδιος ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης στη Βουλή αυτό το σχέδιο αναδιάρθρωσης του Συνεργατισμού. Τέλος, ο κ. Δημητριάδης, ανέφερε ότι “...αυτό το σχέδιο έδινε περιθώρια αισιοδοξίας ότι γυρίζαμε σελίδα, όλα τα προβλήματα του παρελθόντος θα είχαν αντιμετωπιστεί επαρκώς και δεν είναι τυχαίο

ότι αυτή η έκθεση, αυτό το σχέδιο έγινε σε πλήρη συνεννόηση με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, με την ΕΚΤ και την Commission...⁸².

Σύμφωνα με έγγραφο που μας παρέδωσε ο κος Γιάγκος Δημητρίου της ΚΤΚ, με θέμα “Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα”, το Δεκέμβριο του 2012, με βάση το προκαταρκτικό Μνημόνιο Συναντίληψης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τροϊκα για δημοσιονομική εξυγίανση και αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η ΥΕΑΣΕ μετονομάστηκε αρχικά σε Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΣΕ) και στη συνέχεια, τον Σεπτέμβριο του 2013, σε Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΣΕ), κατόπιν τροποποίησης της σχετικής Νομοθεσίας. Σύμφωνα με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικό) (Αρ. 4) Νόμο του 2013 (Ν. 107(Ι)/2013) και τον περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικό) (Αρ. 3) Νόμο του 2013 (Ν.102(Ι)/2013), η αρμοδιότητα αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων, μεταφέρθηκε από την ΥΣΕ. στην ΚΤΚ.

Η ΚΤΚ ήταν αρμόδια για την εποπτεία της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτήν ΣΠΙ από τον Σεπτέμβριο 2013 μέχρι τον Οκτώβριο 2014.

Κατά την περίοδο αυτή ο περισσότερος χρόνος αναλώθηκε στην ολοκλήρωση της διαδικασίας συγχώνευσης των 93 ΣΠΙ σε 18 η οποία ολοκληρώθηκε περί το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2014, ενώ άλλος τόσος χρόνος αναλώθηκε στην αξιολόγηση της ικανότητας και καταλληλότητας των μελών των Επιτροπών των ΣΠΙ τα οποία συνέχισαν να έχουν Επιτροπές παρά το γεγονός ότι είχαν τεθεί κάτω από τον Κεντρικό Φορέα. Η διαδικασία αυτή δεν ολοκληρώθηκε και καταργήθηκε αφού έγινε αντιληπτό ότι η ύπαρξη Επιτροπών στα ΣΠΙ ήταν αχρείαστη, δημιουργούσε επιπρόσθετο κόστος και οδηγούσε σε πολύπλοκες διαδικασίες διακυβέρνησης. Ανεξάρτητα με τα πιο πάνω η ΚΤΚ μέσα στο χρονικό διάστημα που είχε την εποπτική αρμοδιότητα προχώρησε σε διενέργεια 19 επιτόπιων ελέγχων στα 18 ΣΠΙ.

Επιπλέον, στις 6/6/2014 η ΚΤΚ είχε ζητήσει από τον Εσωτερικό Ελεγκτή της ΣΚΤ την διεξαγωγή ειδικού ελέγχου για την εξέταση και αξιολόγηση των διαδικασιών χορήγησης και αναδιάρθρωσης πιστωτικών διευκολύνσεων προς μέλη της Επιτροπείας, Διευθυντές και πρόσωπα που ασκούσαν έλεγχο της ΣΚΤ και των ΣΠΙ. Ο συγκεκριμένος έλεγχος αποτελούσε πρόνοια του Μνημονίου Συναντίληψης με την Τροϊκα και κάλυπτε την περίοδο από 1/1/2007 μέχρι 31/12/2013. Η έκθεση του ελέγχου

---

⁸² Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 29/10/2018

υποβλήθηκε στην ΚΤΚ στις 22/9/2014 και διαβιβάστηκε από την ΚΤΚ στο Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα για εξέταση τυχόν διάπραξης ποινικών αδικημάτων.

Με τη δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την εποπτεία της ΣΚΤ και των συνδεδεμένων με αυτήν ΣΠΙ, ανέλαβε από τις 4/11/2014, η ΕΚΤ καθώς η ΣΚΤ μαζί με τα ΣΠΙ θεωρήθηκαν λόγω του μεγέθους του ισολογισμού τους ως σημαντικό πιστωτικό ίδρυμα. Η ΕΚΤ ανέλαβε επίσης την αρμοδιότητα αδειοδότησης όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων της ευρωζώνης.

Η ΚΤΚ ασκούσε από τότε και μετά, την μακροπροληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτού του ρόλου η ΚΤΚ αναγνώριζε, παρακολουθούσε και αξιολογούσε τους κινδύνους που απειλούσαν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και ειδικότερα, μεταξύ άλλων, η ΚΤΚ παρακολουθούσε τη διαχείριση των ΜΕΧ από τα πιστωτικά ιδρύματα, κάτι που μέχρι το 2016 απέρρεε και από το Μνημόνιο Συναντίληψης με την Τροϊκα. Στο πλαίσιο του ίδιου ρόλου, η ΚΤΚ υπόβαλλε εισηγήσεις, έκφραζε προβληματισμούς και πρόσφερε προς την ΕΚΤ ως Αρχή προληπτικής εποπτείας τη γνώση και εμπειρία από τη λειτουργία του κυπριακού χρηματοοικονομικού συστήματος. Η ΚΤΚ διαδραμάτισε τέτοιον ρόλο και σε σχέση με τη ΣΚΤ.

Επιπρόσθετα, η ΚΤΚ πραγματοποιούσε επαφές τόσο με αξιωματούχους της ΣΚΤ όσο και στο επίπεδο του Υπουργείου Οικονομικών αλλά και στο ανώτατο πολιτειακό επίπεδο προκειμένου να επισημάνει την ανάγκη ταχείας διόρθωσης των αδυναμιών του ΣΠΤ, ενίσχυσης της κεφαλαιακής επάρκειας και, στο τελικό στάδιο όπου διαφαινόταν η ανάγκη πώλησης των εργασιών, δρομολόγησης δραστικών λύσεων.

Η ΚΤΚ εξέφραζε τις ανησυχίες της για συγκεκριμένες επιλογές της ΣΚΤ και του Υπουργείου Οικονομικών, καθώς επίσης υποδείκνυε συγκεκριμένους τομείς όπου η ΣΚΤ θα έπρεπε να εντείνει τις προσπάθειες, όπως για παράδειγμα η κατάρτιση και αυστηρή εφαρμογή ενός στρατηγικού πλάνου για τη μείωση των ΜΕΧ και η βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων. Εν κατακλείδι στο υποαναφορά έγγραφο αναφέρεται ότι οι τελικές αποφάσεις μια τράπεζας αποτελούν ευθύνη της ίδιας και των μετόχων της, εν προκειμένω της Κυβέρνησης, και οι εποπτικές αρχές οφείλουν να τηρούν μια απόσταση από αυτές τις αποφάσεις ώστε να μην υπονομεύεται ο εποπτικός ρόλος.

Όπως αναφέρεται πιο πάνω, στις 4/11/2014 η αρμοδιότητα για την εποπτεία της ΣΚΤ πέρασε στα χέρια της ΕΚΤ μέσα στα πλαίσια του ΕΕΜ. Πριν ο ΕΕΜ αναλάβει την

εποπτεία των τραπεζών που θα τίθεντο κάτω από την αρμοδιότητα της ΕΚΤ προχώρησε κατά το 2014, στη διενέργεια συνολικής αξιολόγησης σε όλες τις τράπεζες (σύμφωνα με τις πρόνοιες του σχετικού Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου 15/10/2013). Η αξιολόγηση για την ΣΚΤ κατέδειξε ότι τα ίδια εποπτικά κεφάλαια, μετά την ανακεφαλαιοποίηση του €1,5 δις ήταν επαρκή. Ο ΕΕΜ κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό αφού οι παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν πολύ κοντά σε αυτές που είχε χρησιμοποιήσει η PIMCO στη δική της αξιολόγηση.

Αυτό βέβαια στην πορεία διαφοροποιήθηκε αφού η αδυναμία της διοίκησης της ΣΚΤ να χειριστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα των ΜΕΧ, δεδομένου και του ανεπαρκούς νομικού πλαισίου για τις εκποιήσεις, οδήγησαν σε διαφοροποίηση των παραδοχών που εφάρμοζε η εποπτική αρχή και σε συνεχή αύξηση των απαιτήσεων σε προβλέψεις εξανεμίζοντας τα κεφάλαια.

20.1 Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η αποτελεσματική εποπτεία του χρηματοοικονομικού τομέα αποτελεί κεφαλαιώδους σημασίας παράγοντα για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας σε μια χώρα. Η εποπτεία ασκείται τόσο σε επίπεδο πρόληψης, με την υιοθέτηση από τις αρμόδιες αρχές διαφόρων ρυθμίσεων που να διέπουν τη συμπεριφορά και λειτουργία των χρηματοοικονομικών οργανισμών, όσο και σε άσκηση ελέγχου εκ των υστέρων με σκοπό να διαπιστωθεί και διασφαλισθεί η συμμόρφωση των οργανισμών στις εποπτικές ρυθμίσεις. Στην Κύπρο, μέχρι το 2013 η ευθύνη για την εποπτεία των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων ανήκε στην Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Μοναδική εξαίρεση αποτελούσε η ΣΚΤ η οποία εποπτευόταν από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (περισσότερες λεπτομέρειες παρέχονται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας Έκθεσης). Το 2013, μετά την κρίση στο χρηματοοικονομικό τομέα και την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ, η Τροϊκα έθεσε το Μάιο 2013 επί τάπητος το θέμα της εποπτείας των ΣΠΙ. Με βάση το συμφωνηθέν Μνημόνιο με την Τροϊκα, η Κυπριακή Δημοκρατία έπρεπε να προβεί σε ευθυγράμμιση του ρυθμιστικού πλαισίου και της εποπτείας των ΣΠΙ με εκείνα των εμπορικών τραπεζών. Η ΥΕΣΕ και η ΚΤΚ κλήθηκαν να υποβάλουν της θέσης τους επί του πιο πάνω θέματος. Η Τροϊκα έκρινε σε απόφασή της που κοινοποιήθηκε τον Ιούνιο 2013, ότι δεν δικαιολογούνταν ξεχωριστές θεσμικές ρυθμίσεις για ΥΕΣΕ και ταυτόχρονα ότι οι ξεχωριστές ρυθμίσεις θα αποδυνάμωναν τον εποπτικό ρόλο της ΚΤΚ. Ως εκ τούτου, η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε, αμέσως μετά, σε αλλαγές στην κυπριακή

νομοθεσία ήτοι των περί Τραπεζικών Εργασιών και των περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμων με αποτέλεσμα την κατάργηση της ΥΕΣΕ και τη μεταφορά της εποπτείας του συνόλου του ΣΠΤ στην ΚΤΚ.

Το Νοέμβριο 2014 τέθηκε σε λειτουργία ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (ΕΕΜ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάτω από την αρμοδιότητα της ΕΚΤ. Στον ΕΕΜ περιλαμβάνονται εκτός από την ΕΚΤ και οι Εθνικές Αρμόδιες Αρχές (ΕΑΑ)⁸³ των χωρών της ζώνης του Ευρώ. Σκοπός του ΕΕΜ είναι να προωθήσει την προσέγγιση του ενιαίου εγχειριδίου κανόνων (rulebook) στην προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της αρτιότητας του τραπεζικού συστήματος της ζώνης του ευρώ. Στα πλαίσια της αλλαγής αυτής η εποπτεία του κυπριακού τραπεζικού τομέα μεταφέρθηκε στον ΕΕΜ. Τα πιστωτικά ιδρύματα ταξινομούνται με βάση προκαθορισμένα κριτήρια ως “σημαντικά” και ως “λιγότερο σημαντικά”. Η ΕΚΤ εποπτεύει άμεσα τις σημαντικές τράπεζες ενώ οι ΕΑΑ αναλαμβάνουν την εποπτεία των λιγότερων σημαντικών τραπεζών.

Η ΣΚΤ ταξινομήθηκε ως σημαντική το 2014 και συνεπώς η εποπτεία της αναλήφθηκε απευθείας από την ΕΚΤ. Για να γίνει καλύτερα αντιληπτός ο ρόλος του ΕΕΜ αναλύουμε σε συντομία πιο κάτω τον τρόπο λειτουργίας του Μηχανισμού ο οποίος συνδέεται και με την εποπτεία που ασκήθηκε για το ΣΠΤ.

Το ευρωπαϊκό τραπεζικό ρυθμιστικό πλαίσιο ακολουθεί τις συμφωνίες της Βασιλείας. Ο ΕΕΜ υιοθετεί και εφαρμόζει βασικές αρχές αποτελεσματικής τραπεζικής εποπτείας που διαπιστώθηκαν από την Επιτροπή Βασιλείας⁸⁴ καθώς και τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΑΤ) που συγκροτούν ένα στερεό θεμέλιο για τη ρύθμιση, την εποπτεία, τη διακυβέρνηση και τη διαχείριση κινδύνων του τραπεζικού τομέα. Περαιτέρω εναρμονίζεται μέσω του ενιαίου εγχειριδίου κανόνων, το οποίο εφαρμόζεται σε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην ενιαία αγορά. Επίσης ο ΕΕΜ έχει αναπτύξει μια κοινή μεθοδολογία για τη συνεχιζόμενη αξιολόγηση των κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ρυθμίσεων διακυβέρνησής τους και της κατάστασής τους όσον αφορά κεφάλαια και ρευστότητα. Σε σχέση με τα πιο πάνω (κινδύνους, διακυβέρνηση, κεφάλαια και ρευστότητα) ο ΕΕΜ εξετάζει τις ρυθμίσεις, τις

---

⁸³ Στις πλείστες χώρες ως ΕΑΑ ορίζονται οι εθνικές κεντρικές τράπεζες.

⁸⁴ Αναφορά στην Επιτροπή Βασιλείας γίνεται και στο κεφάλαιο της παρούσας Έκθεσης για Εταιρική Διακυβέρνηση στο ΣΠΤ.

στρατηγικές, τις διαδικασίες και τους μηχανισμούς που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα.

Για εκπλήρωση των επιδιώξεων και καθηκόντων της η ΕΚΤ έχει συγκροτήσει ειδικές Γενικές Διευθύνσεις οι οποίες αναλαμβάνουν σε συνεργασία με τις ΕΑΑ, μεταξύ άλλων, την άμεση και καθημερινή εποπτεία των σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Προς τούτο ζητούν από τα εποπτευόμενα ιδρύματα να υποβάλλουν, μέσω των ΕΑΑ, πάνω σε τακτική βάση στοιχεία και πληροφορίες που να τους επιτρέπουν να αξιολογούν θέματα σχετικά με κινδύνους, διακυβέρνηση, κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα.

Παράλληλα ο ΕΕΜ προβαίνει σε τοπικούς ελέγχους των πιστωτικών ιδρυμάτων ούτως ώστε να έχει καλύτερη και πιο αξιόπιστη εικόνα για την κατάσταση στα συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα. Η εποπτεία (καθημερινοί και επιτόπιοι έλεγχοι) γίνεται από Μικτές Εποπτικές Ομάδες (ΜΕΟ-Joint Supervisory Teams). Οι ΜΕΟ περιλαμβάνουν προσωπικό προερχόμενο τόσο από την ΕΚΤ όσο και από τις ΕΑΑ. Συντονιστής της Ομάδας είναι άτομο που βρίσκεται στην ΕΚΤ και δεν κατάγεται από τη χώρα όπου είναι εγκατεστημένο το εποπτευόμενο ίδρυμα. Η λειτουργία της ΜΕΟ συμβάλλει στην καλλιέργεια κοινής εποπτικής αντίληψης μέσω της συνεργασίας υπαλλήλων από διάφορες ΕΑΑ.

Σε σχέση με την άσκηση της Εποπτείας του ΕΕΜ στην περίπτωση του ΣΠΤ και τις αποφάσεις που ελήφθησαν το 2018 θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ΕΚΤ δύναται να χορηγεί άδεια λειτουργίας οποιουδήποτε πιστωτικού ιδρύματος. Οι αιτήσεις υποβάλλονται μέσω τις αντίστοιχης ΕΑΑ. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση ανάκλησης της άδειας λειτουργίας μιας τράπεζας. Πριν από την υποβολή σχεδίου απόφασης στην ΕΚΤ, το εποπτευόμενο ίδρυμα καλείται να εκφράσει τη δική του άποψη για το θέμα. Η αξιολόγηση της καταλληλότητας των μελών των διοικητικών οργάνων των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί σημαντικό στοιχείο των εποπτικών δραστηριοτήτων. Τα μέλη αυτά πρέπει να έχουν πάντοτε καλή φήμη και να διαθέτουν επαρκείς γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Οι αλλαγές στη σύνθεση του διοικητικού οργάνου ενός πιστωτικού ιδρύματος δηλώνονται στη σχετική ΕΑΑ (για την Κύπρο η ΚΤΚ), η οποία ενημερώνει τη σχετική ΜΕΟ και το τμήμα αδειοδότησης της ΕΚΤ, οι οποίες συλλέγουν μαζί με το προσωπικό της ΕΑΑ τα απαραίτητα έγγραφα (όπου περιλαμβάνεται ενδεχομένως και μια συνέντευξη του υποψηφίου μέλους). Με τη συνδρομή της ΕΑΑ, η ΜΕΟ και το Τμήμα Αδειοδότησης

διενεργούν από κοινού την αξιολόγηση και στη συνέχεια υποβάλλουν λεπτομερή πρόταση στο Διοικητικό Συμβούλιο και στο Εποπτικό Συμβούλιο προς λήψη απόφασης.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί κάτι επίσης σημαντικό: Η ΕΚΤ έχει την εποπτική εξουσία να απομακρύνει, οποτεδήποτε, μέλη της Επιτροπείας ή της Εκτελεστικής Διεύθυνσης δεν ικανοποιούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στη σχετική νομοθεσία. Το άρθρο 91 (1) της Οδηγίας CRD IV καθορίζει ότι τα εν λόγω μέλη πρέπει να διαθέτουν επαρκή γνώση, δεξιότητες και εμπειρία για εκτέλεση των καθηκόντων τους.

20.1.1 Εποπτεία της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας σχετικά με την Εταιρική Διακυβέρνηση

Κρίσιμα θέματα σε σχέση με την εποπτεία του ΣΠΤ από την ΚΤΚ και την ΕΚΤ ήταν η εταιρική διακυβέρνηση και η διαχείριση των κινδύνων με ιδιαίτερη αναφορά στις ΜΕΧ. Ειδικά η καλή διακυβέρνηση του ΣΠΤ ήταν κεφαλαιώδους σημασίας παράγοντας και προϋπόθεση για την επίτευξη του άλλου μεγάλου στόχου δηλαδή τη μείωση των ΜΕΧ.

Αφετηρία για καλή εταιρική διακυβέρνηση θα ήταν ο διορισμός ικανών, έμπειρων και κατάλληλων μελών στην Επιτροπεία και στην Ανώτερη Εκτελεστική Διεύθυνση.

Σε αυτή τη διαδικασία η ΚΤΚ και στη συνέχεια και η ΕΚΤ είχαν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν αφού έπρεπε να εγκρίνουν τα νέα στελέχη της διοίκησης από πλευράς ικανότητας και καταλληλότητας στα πλαίσια της προληπτικής εποπτείας. Περι τα τέλη του 2013 η ΚΤΚ ενέκρινε την καταλληλότητα των υποψηφίων μελών της Επιτροπείας της ΣΤΚ που περιλαμβάνονταν σε σχετικό κατάλογο που υποβλήθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών. Στην απόφασή της η ΚΤΚ επέσυρε την προσοχή του Υπουργείου Οικονομικών στην πρόνοια των σχετικών ρυθμίσεων ότι εκτός από την ατομική αξιολόγηση πρέπει και συλλογικά να υπάρχει ικανοποιητική πρακτική εμπειρία σε θέματα πιστωτικών ιδρυμάτων.

Μέσα στα πλαίσια της αδιαφανούς διαδικασίας που ακολουθήθηκε το 2013 για διορισμό μελών της Επιτροπείας ΣΚΤ, η ΚΤΚ δεν μπόρεσε να διασφαλίσει την αξιολόγηση της πείρας πάνω σε συλλογική βάση. Σημειώνουμε και πάλι ότι κανένα από τα ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη της Επιτροπείας δεν είχε επαρκή πείρα σε λιανική τραπεζική. Αυτό οφειλόταν στον τρόπο επιλογής των μελών της Επιτροπείας (πολιτικά κριτήρια) αλλά και στην απροθυμία του Υπουργού Οικονομικών να έχει

συνάντηση με τον τότε Διοικητή της ΚΤΚ για συζήτηση, προληπτικά, του θέματος της σύνθεσης της Επιτροπείας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι Εποπτικές Αρχές είχαν αρκετά νωρίς μετά το τέλος του 2013 αξιόπιστες πληροφορίες για προβλήματα της εταιρικής διακυβέρνησης της ΣΚΤ. Επισημαίνουμε ότι:

- Ο οίκος KPMG υπέβαλε προς τη ΣΚΤ, το Μάρτιο του 2015, έκθεση αξιολόγησης των μελών της Επιτροπείας σε σχέση με την αποτελεσματικότητα του, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά. Στην έκθεση επισημαίνονται σωρεία αδυναμιών για τον τρόπο λειτουργίας της Επιτροπείας αλλά και των μελών με έμφαση στο γεγονός ότι δεν αντιλαμβάνονταν το ρόλο τους και εμπλέκονταν στα καθήκοντα των εκτελεστικών διευθυντών.
- Σε έκθεση τεχνικής βοήθειας που υπέβαλε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο την ίδια περίοδο επισημαίνεται ότι η Επιτροπεία εμπλέκεται υπερβολικά στη Διεύθυνση (the board becoming too managerial).
- Τις ίδιες απόψεις είχαν και οι επόπτες με βάση κυρίως αξιολογήσεις που έγιναν από την Μεικτή Εποπτική Ομάδα, ιδιαίτερα τον εποπτικό έλεγχο που διενήργησε το δεύτερο εξάμηνο του 2015.

Παρά τα πολλά αρνητικά μηνύματα κατά το 2015, οι εποπτικές αρχές περιορίστηκαν σε επισημάνσεις στις διάφορες εκθέσεις τους, για τα προβλήματα στην εταιρική διακυβέρνηση, ενώ μπορούσαν να απαιτήσουν έγκαιρη απομάκρυνση στελεχών ή και ριζική αλλαγή στη σύνθεση της Επιτροπείας. Περίμεναν μέχρι τον Αύγουστο του 2017 για να επικαλεσθούν αυτό το μέτρο, όταν η ΣΚΤ έφτασε στα όρια της κατάρρευσης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα πολύ ελαστικής προσέγγισης από τους επόπτες ήταν και η περίπτωση διορισμού στην Επιτροπεία, νέου μέλους το οποίο δεν είχε πείρα στην λιανική τραπεζική. Σε σχετικό ερώτημα της ΚΤΚ επί του θέματος, η ΣΚΤ απάντησε ότι ο υποψήφιος θα ετύγχανε εκπαίδευσης στη ΣΚΤ στο πλαίσιο εκπαιδευτικών σεμιναρίων για νέα μέλη της Επιτροπείας. Η απάντηση αυτή κρίθηκε από την ΚΤΚ ως ικανοποιητική. Στις αρχές 2018, μια από τις παρατηρήσεις της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας από επιτόπιο έλεγχο της, ήταν ότι δεν υπήρχε στη ΣΚΤ πρόγραμμα εκπαίδευσης για νέα μέλη!

Επί του θέματος της αξιολόγησης και τελικά έγκρισης των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ από τις εποπτικές αρχές, τέθηκαν πολλά σχετικά ερωτήματα από τα μέλη της Ερευνητικής Επιτροπής προς τη Διοικητή της ΚΤΚ κατά την κατάθεσή της ενώπιον της Επιτροπής. Η κα. Γιωρκάτζη εξέφρασε επανειλημμένα την άποψη ότι σοβαρή ευθύνη έφερε το Υπουργείο Οικονομικών και η Βουλή για την επιλογή των μελών της Επιτροπείας. Σε ερώτηση γιατί, η ΚΤΚ, η οποία γνώριζε καλύτερα την άσχημη κατάσταση της ΣΚΤ, δεν έθεσε πιο έντονα το θέμα σύνθεσης (ποιοτικής επάρκειας) της Επιτροπείας, η κ. Γιωρκάτζη απάντησε: *“έχετε δίκαιο, mea culpa”*.

Πολλά ερωτήματα υπάρχουν και για το διορισμό Ν. Χατζηγιάννη ως Γενικού Διευθυντή. Οι επόπτες γνώριζαν για τις αδιαφανείς διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για την επιλογή Ν. Χατζηγιάννη⁸⁵.

Όλα τα πιο πάνω θέματα τέθηκαν υπόψη ανώτατων στελεχών της ΚΤΚ τα οποία φαίνεται ότι αγνόησαν μερικές από τις πληροφορίες ενώ άλλες τις θεώρησαν ως ήσσονος σημασίας. Αυτό φαίνεται από το περιεχόμενο του εισηγητικού σημειώματος ημερ. 11/9/2015 που ετοίμασε η Μεικτή Εποπτική Ομάδα στην οποία μετείχαν ανώτατα στελέχη της ΚΤΚ.

Επί του ιδίου θέματος, η Διοικητής της ΚΤΚ σε κατάθεσή της ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 14/11/2018 ανέφερε τα εξής :

*“(η Τράπεζα Κύπρου) δεν επέμενε στην αρχική της θέση ότι ναι διέπραξε (ο Ν. Χατζηγιάννης) αυτά τα αδικήματα τα οποία εμείς θεωρούσαμε ότι δεικνύουν άνθρωπο με ανεπαρκή σοφία. Για να συμπεριφέρεται έτσι, με αυτή την έννοια, εννοούσα ότι τράβηξε πίσω. Δεν ήταν αρκούντως επικριτική, με βάση το οποίο ήδη άρχισε”. Σε ερώτηση της Ερευνητικής Επιτροπής αν στην Τράπεζα Κύπρου προσπαθούσαν να ωραιοποιήσουν πράγματα στις επιστολές τους η κα Γιωρκάτζη απάντησε *“Μάλιστα”*.*

Εκείνο που ξεχωρίζει από όλα τα πάνω είναι το γεγονός ότι η Διοικητής της ΚΤΚ συγκατένευσε στην έγκριση του διορισμού Ν. Χατζηγιάννη. Αυτό βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τη δήλωσή της ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ότι συγκρίνοντας τους κους Ν. Χατζηγιάννη με Μ. Κληρίδη, η διαφορά είναι από τη γη ως τον ουρανό.

Σε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση, η Ερευνητική Επιτροπή θεωρεί ότι σημαντικά γεγονότα, που πρέπει να σχολιασθούν, ήταν και οι παραιτήσεις του Γ. Διευθυντή κ. Μ.

---

⁸⁵ Η πρόσληψη του κ. Χατζηγιάννη αναλύεται στο Κεφάλαιο Β.8.3.

Κληρίδη, του Προέδρου της Επιτροπείας Τ. Ταουσιάνη καθώς και άλλων μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Από τα έγγραφα (exit interview) και καταθέσεις των πιο πάνω στην Ερευνητική Επιτροπή φαίνεται ότι οι εποπτικές αρχές (ΕΚΤ, ΕΕΜ και ΚΤΚ) ενημερώθηκαν για πολλά και σημαντικά γεγονότα για τις σοβαρές αδυναμίες στη λειτουργία της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Με βάση το περιεχόμενο διαφόρων εκθέσεων (πχ των επιτόπιων ελέγχων του 2015 και 2018) και επιστολών των εποπτικών αρχών προς τον Υπουργό Οικονομικών και τη ΣΚΤ διαπιστώνουμε ότι οι εποπτικές αρχές όχι μόνο γνώριζαν αλλά και ανησυχούσαν για τις εξελίξεις. Παρ' όλα αυτά, τήρησαν μια πολύ ανεκτική στάση για μεγάλο χρονικό διάστημα δηλαδή δεν πήραν έγκαιρα μέτρα για δραστικές αλλαγές στη Διοίκηση της ΣΚΤ. Η προειδοποίηση της Διοικητού της ΚΤΚ τον Αύγουστο του 2017 για πιθανή απομάκρυνση μελών της Επιτροπείας ήλθε δυστυχώς πολύ αργά! Πρέπει βέβαια εδώ να υπενθυμίσουμε ότι ο εποπτικός έλεγχος της ΚΤΚ γινόταν μέσα στο πλαίσιο της εποπτείας από τον ΕΕΜ και δεν ήταν αυτόνομος. Θα πρέπει επίσης να υπομνήσουμε και μια άλλη σχετική παράμετρο. Με βάση τη δέσμευση την οποία η Κυπριακή Δημοκρατία είχε αναλάβει, την κύρια ευθύνη για την ύπαρξη και λειτουργία καλής εταιρικής διακυβέρνησης είχε το Υπουργείο Οικονομικών το οποίο και την παρακολουθούσε δια της Μονάδας Διαχείρισης. Μόνον έτσι μπορεί να γίνει ορθή ιεράρχηση της αρμοδιότητας της ΚΤΚ στα θέματα εποπτείας του ΣΠΤ.

20.1.2 Εποπτεία της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας σχετικά με της Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις

Στα πλαίσια της επιδίωξης των εποπτικών αρχών για σημαντική μείωση των ΜΕΧ στον κυπριακό τραπεζικό τομέα, η ΚΤΚ ενέκρινε προτάσεις της ΣΚΤ (σχέδια) για στόχους που αφορούσαν διάφορες πτυχές διαχείρισης του χαρτοφυλακίου ΜΕΧ. Η ΣΚΤ υπέβαλλε, τακτικά, στοιχεία σε σχέση με τις επιδόσεις που αφορούσαν τους στόχους της. Για τα αποτελέσματα ενημερώνονταν τόσο η Εκτελεστική Διεύθυνση όσο και η Επιτροπεία της ΚΤΚ (Δεκ. 2015, Απρίλιος 2016, Αύγουστος 2016 και Οκτ.2016). Με βάση τα πρακτικά συνεδριάσεων του ΔΣ της ΚΤΚ, τα αποτελέσματα στη ΣΚΤ σχολιάζονται ως θετικά, παρ' όλο που οι ΜΕΧ (σε απόλυτα μεγέθη) της ΣΚΤ για το 2015 και 2016 δεν παρουσίαζαν μείωση. Μόνο στις αρχές του 2017 (Ιαν. 2017) η ΚΤΚ επισήμανε μεγάλη επιβράδυνση με βάση τα αποτελέσματα του τρίτου τριμήνου 2016, σε σχέση με τους στόχους 1 (όγκο αναδιρθρώσεων) και 2 (ΜΕΧ που δεν έχουν

αναδιαρθρωθεί). Επιπρόσθετα η ΚΤΚ σημείωνε ότι ανέμενε τη λήψη από τη ΣΚΤ αποφάσεων και μέτρων προς αντιμετώπιση του προβλήματος.

Σε συνεδρίες του ΔΣ της ΚΤΚ το Μάρτιο και Απρίλιο του 2017 εκφράστηκαν ανησυχίες για τον τρόπο καθορισμού των στόχων καθώς και απόψεις για το ενδεχόμενο επιβολής κυρώσεων ανάλογα με την επίδοση κάθε τράπεζας. Επί του συγκεκριμένου θέματος αποφασίστηκε όπως πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα (μετά τις 10/4/2017), ειδική συνάντηση (workshop) για να συζητηθούν οι διάφορες απόψεις.

Οι ενέργειες της ΚΤΚ κατέληξαν στη δραματική συνάντηση ΚΤΚ και ΣΚΤ που έγινε τον Αύγουστο του 2017.

20.1.3 Μακροπροληπτική Πολιτική και Εποπτεία για Χρηματοοικονομική

Σταθερότητα

Η χρηματοοικονομική σταθερότητα ορίζεται από το *Financial Stability Review*, Δεκέμβριος 2011, της ΕΚΤ ως “*μια κατάσταση πραγμάτων στην οποία το χρηματοοικονομικό σύστημα – που αποτελείται από τους ενδιάμεσους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, τις χρηματοοικονομικές αγορές και τις υποδομές των χρηματοοικονομικών αγορών – είναι σε θέση να αντεπεξέρχεται σε τυχόν διαταραχές και την οποιαδήποτε μη ομαλή διόρθωση των χρηματοοικονομικών ανισορροπιών. Με αυτό τον τρόπο, μετριάζεται η πιθανότητα δημιουργίας μιας σοβαρής αστάθειας στη διαδικασία της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης, η οποία θα μπορούσε να εξασθενίσει, σε σημαντικό βαθμό, τη διοχέτευση των αποταμιεύσεων σε κερδοφόρες επενδυτικές ευκαιρίες*”

Έγγραφο της ΚΤΚ του Νοεμβρίου 2015 με τίτλο “Μακροπροληπτική Πολιτική: Προσδιορισμός Ενδιάμεσων Στόχων Μακροπροληπτικής Πολιτικής & Επιλογή Εργαλείων Μακροπροληπτικής Πολιτικής” περιλαμβάνει μια χρήσιμη περιγραφή των πρωτοβουλιών που λήφθηκαν σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο ως απάντηση στην παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, η οποία ανέδειξε την ανάγκη μακροπροληπτικής επίβλεψης που να μετριάζει και να προλαμβάνει την συσσώρευση συστημικού κινδύνου στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Αρχικά ιδρύθηκε Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ) το 2010 με σκοπό την επίβλεψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) καθώς και την πρόληψη και τον μετριασμό των συστημικών κινδύνων. Το ΕΣΣΚ έχει εκδώσει συστάσεις σχετικά με τη μακροπροληπτική αρμοδιότητα των εθνικών αρχών (Σύσταση

ΕΣΣΚ/2011/3) και για την εφαρμογή μακροπροληπτικής πολιτικής μέσω της εγκαθίδρυσης ενδιάμεσων στόχων και εργαλείων μακροπροληπτικής πολιτικής (Σύσταση ΕΣΣΚ/2013/1).

Σε εθνικό επίπεδο, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, ως η εθνική μακροπροληπτική αρχή, είναι υπεύθυνη για τη “μακροπροληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος, με απώτερο στόχο τη συμβολή στη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος”, όπως αναφέρεται ρητά στους περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμους του 2002 έως (Αρ. 3) του 2014. Ο νόμος απαιτεί από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου να αναγνωρίζει, να παρακολουθεί και να αξιολογεί τους κινδύνους που απειλούν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και να εφαρμόζει πολιτικές για αποτροπή ή περιορισμό των εν λόγω κινδύνων όταν ασκεί τη μακροπροληπτική επίβλεψη επί του χρηματοοικονομικού συστήματος. Επιπλέον, σύμφωνα με τον περί Μακροπροληπτικής Εποπτείας των Ιδρυμάτων Νόμο 6(Ι) του 2015, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου έχει οριστεί ως η Εντεταλμένη Αρχή που είναι αρμόδια για την εφαρμογή των μακροπροληπτικών εργαλείων που είναι διαθέσιμα.

Σύμφωνα με το πιο πάνω έγγραφο της ΚΤΚ ο απώτερος στόχος της μακροπροληπτικής επίβλεψης του χρηματοοικονομικού συστήματος είναι *“η συμβολή στη διαφύλαξη της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος ως συνόλου, μεταξύ άλλων, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος και μειώνοντας τη συσσώρευση των συστημικών κινδύνων, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν τη διαρκή συμβολή του χρηματοοικονομικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη”*. Για την επίτευξη αυτού του στόχου η ΚΤΚ έχει προσδιορίσει τους ακόλουθους ενδιάμεσους στόχους μακροπροληπτικής πολιτικής:

1. Τον περιορισμό και την πρόληψη της υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης,
2. Τον περιορισμό και την πρόληψη της υπερβολικής ασυμφωνίας ληκτότητας απαιτήσεων-υποχρεώσεων και της έλλειψης ρευστότητας στην αγορά,
3. Τον περιορισμό της άμεσης και έμμεσης συγκέντρωσης χρηματοδοτικών ανοιγμάτων,
4. Τον περιορισμό των συστημικών επιπτώσεων λόγω εσφαλμένων κινήτρων με σκοπό τη μείωση του ηθικού κινδύνου, και

5. Την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

20.1.3.1 Εθνική Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας

Στις 20/12/2016 συστάθηκε επικαιροποιημένο μνημόνιο συνεργασίας με τίτλο *“Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, του Εφόρου Ασφαλίσεων και του Υπουργείου Οικονομικών στον τομέα της διασφάλισης της χρηματοοικονομικής σταθερότητας”*. Το μνημόνιο τέθηκε σε ισχύ στις 25/1/2017 και καθορίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΚΤΚ, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (ΕΚΚ), του Εφόρου Ασφαλίσεων (ΕΑ), και του Υπουργείου Οικονομικών (ΥΟ) στον τομέα *“της διασφάλισης της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και της διαχείρισης χρηματοοικονομικών κρίσεων”*. Περαιτέρω, το μνημόνιο *“καθορίζει το ρόλο της κάθε αρχής και τον τρόπο με τον οποίο συνεργάζονται προς επίτευξη του κοινού στόχου της διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος”*.

Όσον αφορά στην διαχείριση κρίσεων οι πιο πάνω αρμόδιες αρχές *“θεωρούν το Μνημόνιο ως ένα κατάλληλο εργαλείο για τον καθορισμό πλαισίου που σκοπό έχει την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τους σε περιπτώσεις χρηματοοικονομικών κρίσεων οι οποίες πιθανόν να εμπερικλείουν συστημικές συνέπειες για το χρηματοοικονομικό σύστημα, με τρόπο που να συμβατές με τις θεσμικές υποχρεώσεις της κάθε Αρχής, ή χωρίς να επηρεάζεται η δυνατότητα οποιασδήποτε από τις Αρμόδιες Αρχές για ανεξάρτητη και έγκαιρη λήψη αποφάσεων στους τομείς των αρμοδιοτήτων της”*.

Ο όρος *“κρίση”* στο μνημόνιο μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνει και *“κρίσεις που επηρεάζουν μεμονωμένα πιστωτικά ιδρύματα ή τραπεζικούς ομίλους ή τα τραπεζικά τμήματα χρηματοοικονομικών ομίλων”*.

Το μνημόνιο περιέχει και συμφωνία μεταξύ των μερών που το συνυπογράφουν για δημιουργία μιας εθνικής Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας *“για την επίτευξη αποτελεσματικού συντονισμού ενεργειών στον τομέα της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και της διαχείρισης κρίσεων”*. Σχετικά με τον ρόλο τις ευθύνες και την λειτουργία της εν λόγω εθνικής Επιτροπής το μνημόνιο καθορίζει τα εξής:

“Η Επιτροπή ενεργεί ως συμβουλευτικό όργανο επιφορτισμένο με την ευθύνη να συζητά και να παρακολουθεί τα διάφορα θέματα και εξελίξεις που σχετίζονται με τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και να συντονίζει τη λήψη αποφάσεων, τις ενέργειες ή/και τον καθορισμό πολιτικής αναφορικά με θέματα που άπτονται της χρηματοοικονομικής σταθερότητας μεταξύ των αρμόδιων αρχών. Αποτελεί, επίσης, ένα σημαντικό δίαυλο ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών σχετικά με πιθανές απειλές στη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος. Σε περίπτωση κρίσης, η Επιτροπή έχει την τελική ευθύνη να διασφαλίζει ότι θα υπάρχει ικανοποιητική διαβούλευση και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών.

Επίσης, η Επιτροπή συζητά και θέματα που σχετίζονται με ασκήσεις αντοχής, κατόπιν αιτήματος της αρμόδιας αρχής η οποία συμμετέχει σε άσκηση αντοχής, οι οποίες διεξάγονται είτε σε ευρωπαϊκό είτε σε τοπικό επίπεδο, μελετά τις επιδράσεις στο χρηματοοικονομικό σύστημα, και συμβουλεύει, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, τις Αρμόδιες Αρχές, σε σχέση με τα σενάρια και τις υποθέσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται σε τέτοιες ασκήσεις, και κυρίως τα σενάρια και τις υποθέσεις που τυχόν να επηρεάσουν την χρηματοοικονομική σταθερότητα. Η κάθε Αρμόδια Αρχή παραθέτει στην Επιτροπή περιληπτική αναφορά για τις ασκήσεις αντοχής που διεξήγαγε και τα αποτελέσματά τους.

Κάθε Αρμόδια Αρχή δημιουργεί και αναπροσαρμόζει τακτικά (τουλάχιστον ανά εξάμηνο) τον κατάλογο των κινδύνων (Risks Register) που παρακολουθεί. Η κάθε Αρμόδια Αρχή ενημερώνει τις άλλες Αρμόδιες Αρχές για τους σημαντικούς κινδύνους που σχετίζονται με τις εργασίες που εποπτεύει”.

Σύμφωνα με υπόμνημα που κατέθεσε στην διερευνητική Επιτροπή η κα Γιωρκάτζη στις 14/11/2018 η Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας συνήλθε κατά τις ακόλουθες ημερομηνίες: 13/2/2015, 3/3/2016, 20/12/2016, 3/3/2017, 16/6/2017, 20/10/2017, 14/3/2018 και 22/6/2018. Για όλες τις συνεδρίες εκτός από αυτή της 13/2/2015 η κα Γιωρκάτζη κατέθεσε στην Διερευνητική Επιτροπή τα αντίστοιχα πρακτικά. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η διερευνητική Επιτροπή έχει στην κατοχή της μόνο το επικαιροποιημένο μνημόνιο το οποίο αναφέρεται στην σύσταση της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας με ισχύ τις 25/1/2017 και επομένως δεν είναι ξεκάθαρο κάτω από ποιο καθεστώς έγιναν οι συνεδρίες της Επιτροπής πριν από αυτή την ημερομηνία.

Η προσεχτική μελέτη των πρακτικών της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, ιδιαίτερα κατά την περίοδο από τον Ιούνιο του 2017 μέχρι και το καλοκαίρι του 2018, δείχνουν την υποβάθμιση του ρόλου που έπρεπε να αναλάβει σε ένα περιβάλλον όπου η πορεία του ΣΠΤ απειλούσε την Χρηματοοικονομική σταθερότητα. Κατά την εν λόγω περίοδο είχαμε ένταση των προβλημάτων στον ΣΠΤ με αποκορύφωση τις μαζικές εκροές καταθέσεων και την άμεση ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης του και την πλήρη αβεβαιότητα ως προς την κατάληξη του, η οποία περιλάμβανε και σενάρια κουρέματος καταθέσεων με μη αμελητέα πιθανότητα.

20.1.3.2 Ευρήματα σε σχέση με την Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας

Από την μελέτη των πρακτικών της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας προκύπτουν τα κάτωθι:

A. Εκπροσώπηση Αρχών στις Συνεδρίες της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας

Η εκπροσώπηση των αρμόδιων αρχών που απαρτίζουν την Επιτροπή με εξαίρεση το Υπουργείο Οικονομικών γινόταν συνήθως στο ανώτατο επίπεδο από τη συνεδρία της 3/3/2016 μέχρι και την συνεδρία της 16/6/2017. Το Υπουργείο Οικονομικών εκπροσωπείτο είτε από τον Γενικό του Διευθυντή, ή άλλα στελέχη του. Ο Υπουργός Οικονομικών δεν παρευρέθηκε σε καμιά από αυτές τις συνεδρίες. Για την ΚΤΚ παρευρίσκονταν η Διοικητής και ένας εκ των δύο εκτελεστικών συμβούλων, εκτός από την συνεδρία της 20/12/2016 όπου δεν παρευρέθηκε η Διοικητής της ΚΤΚ. Η Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΕΚΚ) παρευρέθηκε στις 3 από τις 4 συνεδρίες και στην άλλη ο αντιπρόεδρος της. Η Έφορος Ασφαλειών ήταν παρούσα σε όλες αυτές τις συνεδρίες.

B. Υποβαθμισμένη Εκπροσώπηση μετά τον Ιούνιο 2017

Στην επίμαχη περίοδο μετά τον Ιούνιο του 2017 όπου εξελίχθηκε η τελική κατάρρευση της ΣΚΤ και απειλείτο η χρηματοοικονομική σταθερότητα της χώρας, οι συνεδρίες πραγματοποιούνταν με υποβαθμισμένη εκπροσώπηση. Συγκεκριμένα έγιναν 3 συνεδρίες στις 20 Οκτωβρίου, 2017, 14 Μαρτίου και 22 Ιουνίου, 2018. Και στις 3 συνεδρίες αναφέρεται το εξής:

“Ο κ. Α Καπάταης καλωσόρισε τους συμμετέχοντες, σημειώνοντας ότι λόγω ειλημμένων υποχρεώσεων ορισμένων εκ των μελών της Εθνικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, αποφασίστηκε όπως η σημερινή συνεδρίαση γίνει σε επίπεδο αναπληρωτών ή και τεχνοκρατών...”

Αναφέρουμε ότι η Έφορος Ασφαλειών, ήταν παρούσα στις δύο από τις 3 αυτές συνεδρίες.

Θυμίζουμε ότι το μνημόνιο εγκαθίδρυσης της Επιτροπής Χρηματοοικονομικής σταθερότητας τονίζει ότι *“σκοπό έχει την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τους σε περιπτώσεις χρηματοοικονομικών κρίσεων οι οποίες πιθανόν να εμπειρικλείουν συστημικές συνέπειες για το χρηματοοικονομικό σύστημα, με τρόπο που να είναι συμβατές με τις θεσμικές υποχρεώσεις της κάθε Αρχής, ή χωρίς να επηρεάζεται η δυνατότητα οποιασδήποτε από τις Αρμόδιες Αρχές για ανεξάρτητη και έγκαιρη λήψη αποφάσεων στους τομείς των αρμοδιοτήτων της”*.

Ο όρος “κρίση” στο μνημόνιο μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνει και *“κρίσεις που επηρεάζουν μεμονωμένα πιστωτικά ιδρύματα ή τραπεζικούς ομίλους ή τα τραπεζικά τμήματα χρηματοοικονομικών ομίλων”*. Τι άλλο από κρίση ήταν η κατάσταση στην οποία περιήλθε η ΣΚΤ την εν λόγω περίοδο;

Το μνημόνιο επίσης αναφέρει συγκεκριμένα ποιες πρέπει να είναι η ενέργειες της Επιτροπής σε τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις:

“Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όπου μελετάται μια πράξη στήριξης φερεγγυότητας, η Επιτροπή συνεδριάζει σε πλήρη σύνθεση αποτελούμενη από τον Υπουργό Οικονομικών, το Διοικητή της ΚΤΚ, τον Πρόεδρο της ΕΚΚ και τον ΕΑ συνοδευόμενων/υποστηριζόμενων, εφόσον κριθεί αναγκαίο, από διορισμένο(α) στέλεχος(η) του οργανισμού τους. Η ΚΤΚ, η ΕΚΚ και ο ΕΑ προχωρούν η κάθε μια ξεχωριστά σε αξιολόγηση της σοβαρότητας της κατάστασης, σε σχέση με τις δικές τους αρμοδιότητες και εμπειρίες, και των πιθανών συνεπειών για τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος ως σύνολο. Ακολούθως, η Επιτροπή προχωρεί σε συζήτηση σχετικά με τη χρήση κατάλληλων μέτρων και τη διασφάλιση αποτελεσματικού συντονισμού ενεργειών, σύμφωνα με τις θεσμοθετημένες αρμοδιότητες των αρμόδιων αρχών”.

Στην συγκεκριμένη εξαιρετική περίπτωση κρίσης της ΣΚΤ, όχι μόνο δεν συγκλήθηκε ειδική συνεδρία σε πλήρη σύνθεση στο ψηλότερο επίπεδο για να ασχοληθεί με το θέμα

ως περιγράφεται στο μνημόνιο αλλά και οι προγραμματισμένες τριμηνίες συνεδρίες πραγματοποιήθηκαν σε υποβαθμισμένο επίπεδο.

Την κρίση στη ΣΚΤ και την απειλή στην οικονομία της Κύπρου περιγράφει σε επανειλημμένες επιστολές της προς τον Υπουργό Οικονομικών η κα Γιωρκάτζη. Σε επιστολή της ημερ. 11/7/2017, η κα Γιωρκάτζη αναφέρει τα εξής:

“Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Αναφέρομαι στις επιστολές μου με ημερομηνίες 6 και 26 Ιουνίου 2017 στις οποίες, μεταξύ άλλων, είχα εκφράσει τις ανησυχίες μου για την πορεία και τις προοπτικές του ομίλου της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας, τουλάχιστο όπως αξιολογούνται και εκτιμώνται από την αρμόδια εποπτική ομάδα της ΕΚΤ και τους κινδύνους που ελλοχεύουν, τόσο για την τράπεζα όσο και για την οικονομία γενικότερα, από το ενδεχόμενο λήψης μέτρων από την ΕΚΤ.

Η ΚΤΚ είναι πλέον σε θέση να γνωρίζει ότι η εποπτική ομάδα που είναι αρμόδια για την εποπτεία της ΣΚΤ προωθεί στα πλαίσια της εποπτικής εξέτασης και αξιολόγησης (SREP) για το 2017 εισήγηση για τήρηση σημαντικά αυξημένων εποπτικών κεφαλαίων που, αν υιοθετηθεί από το ΔΣ της ΕΚΤ, θα οδηγήσει σε ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης. Παράλληλα προωθείται η λήψη μέτρων πρώιμης παρέμβασης (early intervention measures) που θα συνεπάγονται την υποχρέωση υποβολής σχεδίου κάλυψης των αναγκαίων κεφαλαίων εντός διαστήματος έξι μηνών.

Η διαμόρφωση της πιο πάνω εισήγησης έγινε παρά τις προσπάθειες της ΚΤΚ στο επίπεδο της Ενιαίας Εποπτικής Ομάδας να μεταφέρει τις έντονες ανησυχίες της για τις επιπτώσεις της εισήγησης αυτής στην τράπεζα και στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα γενικότερα. Στα πλαίσια των δυνατοτήτων της, και στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, η ΚΤΚ θα συνεχίσει να προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για ανατροπή ή διαφοροποίηση προς το θετικότερο των εισηγήσεων αυτών. Παράλληλα όμως επιβάλλεται όπως ληφθούν μέτρα και από μέρους της ίδιας της τράπεζας ή/και του μετόχου προς την κατεύθυνση πραγματικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που έχουν επισημανθεί από την ΕΚΤ (και εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην εταιρική διακυβέρνηση και στη διαχείριση των ΜΕΧ) αποδεικνύοντας έτσι προς την ευρωπαϊκή εποπτική αρχή την θέληση και αποφασιστικότητα για αντιμετώπιση των προβλημάτων. Είμαι στη διάθεσή σας για ανταλλαγή απόψεων και συζήτηση επί των μέτρων που θα

μπορούσαν να ληφθούν και προς τον σκοπό αυτό εισηγούμαι όπως διευθετηθεί συνάντηση το συντομότερο δυνατό” (οι υπογραμμίσεις δικές μας).

Η Διοικητής επανέρχεται και με νέα επιστολή ημερ. 23/10/2017 προειδοποιώντας ότι η ΕΚΤ είναι έτοιμη για τη λήψη αυστηρών μέτρων για αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων στην ΣΚΤ προβλημάτων που κυρίως εντοπίζονται στα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και της έλλειψης προόδου μείωσης των ΜΕΧ.

Με νέα επιστολή ημερ. 29/12/2017 η Διοικητής ανακοινώνει στον Υπουργό Οικονομικών την πρόθεση των Ευρωπαϊκών Εποπτών για την διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου στην ΣΚΤ.

Γ. Μη ενασχόληση της Επιτροπής με την διαφαινόμενη Απειλή των Προβλημάτων του Συνεργατισμού στην Χρηματοοικονομική Σταθερότητα

Πέραν από την υποβαθμισμένη σύνθεση της Επιτροπής Χρηματοοικονομικής σταθερότητας, δεν συζητήθηκαν καθόλου τα προβλήματα της ΣΚΤ και η απειλή που προέκυπτε για τη Χρηματοοικονομική σταθερότητα σε καμιά συνεδρία. Την περίοδο αυτή ο Υπουργός Οικονομικών επικεντρωνόταν στην άντληση κεφαλαίων για τη ΣΚΤ μέσω εισαγωγής της στο ΧΑΚ η οποία περιλάμβανε και την μη αποδεχόμενη από τις Εποπτικές Αρχές πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου για παραχώρηση του 25% των μετοχών της ΣΚΤ στους πελάτες της ΣΚΤ.

Το πιο κάτω περιεχόμενο απαντητικής επιστολής του Υπουργού Οικονομικών προς την κα Γιωρκάτζη ημερ. 19/6/2017 είναι χαρακτηριστικό:

“Αντιλαμβάνομαι ότι, τα όσα αναφέρονται στην επιστολή σας ενδεχομένως να σχετίζονται με τη θέση που εκφράστηκε στο πλαίσιο συνάντησης στελεχών της Κεντρικής Τράπεζας (ΚΤΚ) και του Υπουργείου Οικονομικών, που πραγματοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 2017, ότι χωρίς καθυστέρηση θα πρέπει να εξευρεθεί ξένος επενδυτής ο οποίος θα αποκτήσει το συνολικό ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ που κατέχει το κράτος (99.2%) έστω και για €1. Η ίδια θέση εκφράστηκε και σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 23 Μαΐου, 2017 στη Φρανκφούρτη μεταξύ εκπροσώπων του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, της ΚΤΚ, του Υπουργείου Οικονομικών και της ΣΚΤ.

Η κυβέρνηση θεωρεί ως επιβεβλημένη τη διασφάλιση της δυνατότητας άντλησης νέων κεφαλαίων από τη ΣΚΤ, αλλά διαφωνεί κάθετα με την πιο πάνω θέση και εισήγηση, σε περίπτωση βέβαια που αυτή είναι πράγματι η επίσημη θέση της Διοίκησης της ΚΤΚ. Η

μόνη ορθολογική οδός για διασφάλιση της πρόσβασης της ΣΚΤ σε νέα κεφάλαια είναι μέσω της συμμετοχής της σε οργανωμένη αγορά κεφαλαίων και συγκεκριμένα στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ). Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε οργανωμένη αγορά κεφαλαίων του ΧΑΚ είναι η ευρεία διασπορά τουλάχιστον του 25% του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ, κάτι που επιτυγχάνεται με την παραχώρηση μετοχών στους πελάτες του Συνεργατισμού (καταθέτες και συνεπείς δανειολήπτες), όπως ακριβώς το Υπουργικό Συμβούλιο έχει αποφασίσει”.

Η επιμονή του Υπουργού Οικονομικών στην συγκεκριμένη διαδικασία άντλησης κεφαλαίων μέσω του ΧΑΚ και της δωρεάν παραχώρησης 25% του μετοχικού κεφαλαίου ήταν στο επίκεντρο της κρίσης που προέκυπτε από την διαφαινόμενη ανάγκη άντλησης κεφαλαίων στην ΣΚΤ και για την οποία δεν υπήρχε αξιόπιστη διέξοδος (βλέπε σχετικό κεφάλαιο της έκθεσης – Κεφάλαιο αποκρατικοποίησης).

Ο ρόλος της Εθνικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας ήταν ακριβώς να αναλαμβάνει δράση σε ένα τέτοιο περιβάλλον. Τυχόν κατάρρευση της ΣΚΤ θα είχε επιπτώσεις σε άλλες τράπεζες που ήταν εισηγμένες στο ΧΑΚ (ΕΚΚ) και στον κύκλο εργασιών του ασφαλιστικού τομέα (Έφορος Ασφαλειών). Η Επιτροπή θα μπορούσε να συνεισφέρει στην ομαλότερη έξοδο από την διαφαινόμενη κρίση και να συμβάλει στην απεξάρτηση των οικονομικών αποφάσεων από πολιτικές παραμέτρους.

Ο Υπουργός Οικονομικών απαντά τελικά στις προειδοποιήσεις της ΚΤΚ με επιστολή του ημερ. 8/1/2018 και στην ουσία διατυπώνει παράπονα για την συμπεριφορά των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών (ΕΕΜ). Παραθέτουμε εκτεταμένα αποσπάσματα τα οποία εκφράζουν τώρα τις ανησυχίες του κυρίου Υπουργού:

“Σημειώνω με ανησυχία την απόφαση του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) για πραγματοποίηση επιτόπιου ελέγχου και κυρίως την πιθανότητα, όπως με ενημερώνεται, υιοθέτησης πιο αυστηρών υποθέσεων σε σχέση με τη πολιτική προβλέψεων για Μη-Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις (ΜΕΧ). Σημειώνω ακόμη την βάσιμη εκτίμηση σας ότι κάτι τέτοιο θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στην προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων που έχει ήδη εκκινήσει στη βάση προηγούμενων εποπτικών κατευθύνσεων.

Έχω την άποψη ότι η συνεχής διαφοροποίηση των υποθέσεων πάνω στις οποίες εδράζονται οι εποπτικές απαιτήσεις, οδηγεί το τραπεζικό μας σύστημα σε οριακή κατάσταση και κλονίζει την χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Κατ' ακρίβεια η ΣΚΤ με επιστολή της προς τον ΕΕΜ ημερ. 3 Ιανουαρίου 2018, η οποία έχει κοινοποιηθεί τόσο προς εσάς όσο και στο Υπουργείο Οικονομικών, ενημερώνει ότι η διεξαγωγή και μόνο του επιτόπιου ελέγχου αναστέλλει τη διαδικασία έκδοσης ελεγμένων λογαριασμών αλλά και τη διαδικασία άντλησης κεφαλαίου. Αυτό θα εντείνει τις ανησυχίες των καταθετών και θα οδηγήσει σε αύξηση της απόσυρσης καταθέσεων με απρόβλεπτες συνέπειες.

Σημειώνω ακόμη τη συνεχή διαφοροποίηση της εποπτικής κατεύθυνσης σε σχέση με την ΣΚΤ, η οποία μέχρι πριν από μερικούς μήνες αφορούσε ένταξη σε χρηματιστήριο, στη συνέχεια μετατράπηκε σε διαφωνία με ένταξη σε χρηματιστήριο και υιοθέτηση της επιλογής για άντληση κεφαλαίων με ιδιωτική τοποθέτηση ενώ τώρα και αυτή η προοπτική φαίνεται να τίθεται σε αμφισβήτηση.

Αντιλαμβάνομαι, ότι η ΚΤΚ δεν είναι σύμφωνη με την απόφαση του ΕΕΜ και ότι έχει καταβάλει προσπάθειες διαφοροποίησης της, αλλά θεωρώ ότι η ΚΤΚ ακόμη πιο έντονα θα πρέπει να προβεί σε κάθε ενέργεια που η ίδια θα έκρινε ως αναγκαία για την διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και για την αποτροπή υιοθέτησης πιο αυστηρών υποθέσεων....” (υπογράμμισή δική μας).

Η κα Γιωρκάτζη απάντησε στον Υπουργό Οικονομικών με επιστολή της, ημερ. 29/1/2018, στην οποία αναφέρεται και σε συνάντηση του Υπουργού με το Διοικητικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου στις 24/11/2017 καθώς και σε συνάντηση της ίδιας με τον Υπουργό στις 28/1/2018. Στην επιστολή της η κα Γιωρκάτζη αναφέρεται σε ενέργειες της ΚΤΚ προς τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό για αποτροπή του επιτόπιου ελέγχου στον συγκεκριμένο χρόνο, καθώς και σε συνάντηση της με τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ στις 24/1/2018 όπου του εξηγήθηκε η σημασία του Συνεργατισμού στην Χρηματοοικονομική Σταθερότητα. Επιπλέον, επικεντρώνεται σε ενέργειες που μπορεί να βοηθήσουν στην προσπάθεια κάλυψης των κεφαλαιακών αναγκών του Συνεργατισμού και αναφέρεται σε προηγούμενη συμφωνία με τον Υπουργό για δημιουργία Steering Committee σε ψηλό επίπεδο για συνεχή επαφή και συντονισμό. Παραθέτουμε αυτούσιο το περιεχόμενο της συγκεκριμένης επιστολής:

“Αναφέρομαι στην επιστολή σας με ημερομηνία 8 Ιανουαρίου 2018 σε απάντηση δικής μας επιστολής ημερομηνίας 29 Δεκεμβρίου 2017, αλλά και στις συναντήσεις με το Διοικητικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (ΚΤΚ) στις 24 Νοεμβρίου

2017, καθώς και στη συνάντησή μας στην ΚΤΚ στις 18 Ιανουαρίου 2018. Συναφώς, σημειώνω τα ακόλουθα:

1. Όπως είχατε εκτενώς ενημερωθεί και στη συνάντηση με το Διοικητικό Συμβούλιο της ΚΤΚ καθώς και στην τελευταία μας συνάντηση, η ΚΤΚ, με στόχο τη διαφύλαξη της ευρωστίας της ΣΚΤ και της εν γένει χρηματοοικονομικής σταθερότητας, προέβηκε σε μια σειρά από ενέργειες και μέτρα. Σχετικές ήταν και οι επιστολές μας προς τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό με ημερομηνίες 2 και 3 Ιανουαρίου 2018, μέσω των οποίων κατατέθηκε η διαφωνία μας για το χρονικό σημείο που επιλέγηκε να γίνει ο επιτόπιος έλεγχος, ο οποίος επηρεάζει αρνητικά τη δυνατότητα άντλησης κεφαλαίων.

2. Σε κάθε περίπτωση, η ΚΤΚ συνεχίζει τις προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, ενώ παράλληλα προέβηκε και σε μια σειρά από άλλες ενέργειες όπως, μεταξύ άλλων, η συνάντηση με τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ κ. Vitor Constancio, που έγινε στις 24 Ιανουαρίου 2018. Στην εν λόγω συνάντηση του εξηγήθηκε δια ζώσης η σημασία του Συνεργατισμού στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης των εξελίξεων στη ΣΚΤ επί καθημερινής βάσης, καθώς και το πλάνο παρεμβάσεων αναλόγως των εξελίξεων. Επιπλέον, η ΚΤΚ εξετάζει διάφορα εναλλακτικά σενάρια, σε περίπτωση που οι προσπάθειες για εξεύρεση επενδυτή δεν καρποφορήσουν και οι εξελίξεις με τις εκροές καταθέσεων το επιβάλλουν, και για το σκοπό αυτό θα ζητήσει τη συνδρομή ξένων εμπειρογνομόνων.

3. Αναφορικά με το τελευταίο, οι οποιεσδήποτε λύσεις προταθούν, πέραν της καθαρής εμπλοκής ξένων επενδυτών, θα περιλαμβάνουν και τη συμμετοχή του κράτους. Ως εκ τούτου, θεωρούμε ότι το Υπουργείο Οικονομικών πρέπει να προβεί ταυτόχρονα και παράλληλα και στις δικές του ενέργειες. Ενδεικτικά, μεταξύ των ενεργειών αυτών θα πρέπει να περιληφθούν:

(α) συναντήσεις και εξέταση με τους αρμόδιους φορείς (DG-Comp) στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφικτών λύσεων κυβερνητικής παρέμβασης στο πλαίσιο των κανόνων παροχής κρατικής βοήθειας (state aid rules),

(β) συνέχιση και εντατικοποίηση των προσπαθειών για δημιουργία του Virtual Data Room (VDR), ώστε να είναι έτοιμο στην περίπτωση που ενδιαφερθούν επενδυτές ή/και προκριθούν άλλες λύσεις,

(γ) εξέταση του ενδεχόμενου αγοράς των κυβερνητικών ομολόγων που έχει στην κατοχή της η ΣΚΤ,

(δ) παροχή ρευστότητας (credit line) έναντι εξασφαλίσεων, αν οι εξελίξεις το απαιτήσουν, και

(ε) επεξεργασία μέτρων που δυνατόν να υλοποιηθούν από τη ΣΚΤ, ώστε να περιοριστούν οι εκροές καταθέσεων.

Κλείνοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι η ΚΤΚ και το Υπουργείο Οικονομικών θα πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή επαφή για καλύτερο συντονισμό και τη λήψη των ενδεδειγμένων μέτρων. Ειδικότερα, όπως είχε συμφωνηθεί στην τελευταία μας συνάντηση, θα δημιουργηθεί ένα Steering Committee σε υψηλό επίπεδο στο οποίο θα συμμετέχει ο Υπουργός Οικονομικών, η Διοικητής και ο CEO από πλευράς ΣΚΤ, πλαισιωμένοι από τους ανάλογους υπηρεσιακούς. Οι τελευταίοι θα αποτελούν μια κοινή υποεπιτροπή που θα παρακολουθεί συστηματικά τις εξελίξεις και θα υλοποιεί τις αποφάσεις του Steering Committee” (Οι υπογραμμίσεις δικές μας).

Δ. Παρατηρήσεις

Από την ανταλλαγή επιστολών μεταξύ Υπουργού Οικονομικών και Διοικητού καθώς και από την λειτουργία και τα πρακτικά της Εθνικής Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας προκύπτουν οι εξής παρατηρήσεις/επισημάνσεις:

- 1) Η επίλυση σοβαρών προβλημάτων και η πρόληψη κρίσεων δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω ανταλλαγής επιστολών.
- 2) Η αναγκαιότητα συνεχούς επαφής για καλύτερο συντονισμό και λήψη μέτρων και η δημιουργία Steering Committee στα οποία γίνεται αναφορά στην επιστολή Γιωρκάτζη προς τον Υπουργό Οικονομικών της 29/1/2018 διασφαλιζόταν μέσω των προνοιών του Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, του Εφόρου Ασφαλίσεων και του Υπουργείου Οικονομικών στον τομέα της διασφάλισης της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και μέσω της λειτουργίας Εθνικής Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, νοουμένου φυσικά ότι η Επιτροπή θα λειτουργούσε σωστά. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχουν ενώπιον της Επιτροπής οποιαδήποτε στοιχεία που να δείχνουν την σύσταση του πιο πάνω Steering Committee έστω και στο αποκορύφωμα της κρίσης.

Αποκαλυπτικό για το εν λόγω θέμα είναι και το παρακάτω απόσπασμα της κατάθεσης της κα. Γιωρκάτζη στην Επιτροπή⁸⁶ σε ερώτηση η οποία της έγινε:

“Ε. Σε επιστολή σας προς τον Υπουργό, τον Γενάρη του 2018, ήταν πλέον που μπήκαμε σε μία πολύ δύσκολη φάση. Κάνατε εσείς προσπάθειες να συναντηθείτε, για να σκεφτείτε μέτρα που ενδεχομένως θα επέτρεπαν... δραστικά μέτρα, από πλευράς του SSM, δηλαδή τους κίνδυνους τους προείδατε; Δηλαδή για τον SSM και κάνατε και εισήγηση να συσταθεί και steering committee από τον Υπουργό Οικονομικών, τον Διοικητή, τον Chief Executive και να δείτε τι θα κάνετε; Είχατε ανταπόκριση από το Υπουργείο, για να δείτε τι θα γίνει;

A. Όχι.”

- 3) Ο υπουργός Οικονομικών δεν παρευρέθηκε σε καμιά συνεδρία της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας.
- 4) Η επιτροπή κατά την επίμαχη περίοδο μετά τον Ιούνιο του 2017 συνερχόταν με υποβαθμισμένη εκπροσώπηση των συμμετεχόντων Αρχών.
- 5) Η απειλή στην χρηματοοικονομική σταθερότητα από τα διαφαινόμενη κρίση στον Συνεργατισμό δεν συζητήθηκε ποτέ στις τακτικές συνεδρίες της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας.
- 6) Καθ' όλη την διάρκεια της διαφαινόμενης κρίσης στο Συνεργατισμό, η Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας δεν συγκλήθηκε είτε έκτακτα είτε σε πλήρη σύνθεση όπως προνοούν οι πρόνοιες του Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, του Εφόρου Ασφαλίσεων και του Υπουργείου Οικονομικών στον τομέα της διασφάλισης της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.
- 7) Η ουσιαστική προληπτική πολιτική απαιτούσε έγκαιρη λήψη μέτρων για επίλυση ή ουσιαστική βελτίωση των πραγματικών προβλημάτων του Συνεργατισμού τα οποία επανειλημμένα εντοπίστηκαν από τους Επόπτες και ήταν γνωστά και στο Υπ. Οικονομικών. Η αποτυχία εισαγωγής της ΣΚΤ στο Χρηματιστήριο και αποτυχία εξεύρεσης επενδυτών με οποιαδήποτε άλλη

---

⁸⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 14/11/2018

διαδικασία οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην αποτυχία επίλυσης των προβλημάτων του ΣΠΤ, περιλαμβανομένων των ΜΕΧ και της εταιρικής διακυβέρνησης, και όχι στον Επιτόπιο Έλεγχο ο οποίος απλώς πιστοποίησε τις κεφαλαιακές ανάγκες που προέκυπταν από τα εν λόγω προβλήματα.

- 8) Ο ρόλος της ΚΤΚ δεν εξαντλείται στον εντοπισμό και επισήμανση των προβλημάτων και αδυναμιών στην ΣΚΤ, αλλά επεκτείνεται και στην λήψη ουσιαστικών μέτρων που να διασφαλίζουν την επίλυση των προβλημάτων και εξάλειψη των αδυναμιών.

20.2 Επισημάνσεις

Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές γνώριζαν επαρκώς τα σοβαρά προβλήματα και αδυναμίες που ταλάνιζαν το ΣΠΤ μετά το 2013. Τα επεσήμαναν επανειλημμένα σε εκθέσεις, κυρίως της ΜΕΟ, αλλά και σε επιστολές ηγετικών στελεχών τους προς τη Διοίκηση της ΣΚΤ και τον Υπουργό Οικονομικών. Εν τούτοις, κατά την άποψη της Ερευνητικής Επιτροπής, δεν άσκησαν αποτελεσματικό εποπτικό έλεγχο στη ΣΚΤ, τόσο σε προληπτικό όσο και κατασταλακτικό επίπεδο. Ενώ είχαν τα μέσα να επιδιώξουν αναβάθμιση της Διοίκησης της ΣΚΤ, ζητώντας αντικατάσταση των μελών της Επιτροπείας, εν τούτοις δεν το έπραξαν. Οι παραδοχές της Διοικητού της ΚΤΚ ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής και η κατάρρευση του ΣΚΤ πέντε σχεδόν χρόνια μετά την ανακεφαλαιοποίηση το 2013, λόγω κυρίως φτωχής διακυβέρνησης της ΣΚΤ, δημιουργούν εύλογα ερωτήματα για αποτελεσματική εποπτεία και ανάλογες ευθύνες για τους αρμόδιους φορείς.

Μελετώντας τις τοποθετήσεις του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, αντιλαμβανόμαστε ότι ο ΕΕΜ είχε την άποψη ότι, τα κενά στη σύνθεση της Επιτροπείας, ιδιαίτερα από τη σκοπιά της έλλειψης πείρας στη λιανική τραπεζική, αφορούσε το εποπτευόμενο ίδρυμα το οποίο είχε και την ευθύνη, να διαπιστώσει τα κενά αυτά και να λάβει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα, τα οποία θα έπρεπε να συζητηθούν και με την εποπτική αρχή. Σημειώνεται επίσης ότι η καταλληλότητα, συλλογικά της Επιτροπείας, η οποία θα έπρεπε να διασφαλίζεται πάντοτε, αποτελούσε αντικείμενο συνεχούς εποπτικού ενδιαφέροντος.

Για τις αδυναμίες στον τρόπο λειτουργίας της Επιτροπείας της ΣΚΤ, καθώς και τις παραιτήσεις των Μ. Κληρίδη, Τ. Ταουσιάνη και άλλων μελών της Επιτροπείας, φαίνεται ότι οι εποπτικές αρχές εξέφραζαν τις ανησυχίες τους, μέσω της ΜΟΕ και

έθεσαν επανειλημμένα το ζήτημα συγκεκριμένων διορθωτικών κινήσεων από πλευράς της ΣΚΤ.

Η Ερευνητική Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι η ΜΕΟ εξέφρασε σε διάφορες εκθέσεις της τις ανησυχίες της για τον τρόπο Διοίκησης της ΣΚΤ. Ταυτόχρονα, όμως, σημειώνει την απουσία αποτελεσματικών μέτρων εκ μέρους των εποπτών για ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης στην Επιτροπεία της ΣΚΤ.

Η Ερευνητική Επιτροπή επεδίωξε να ενημερωθεί από τις εποπτικές αρχές: (α) αν συζήτησαν τα πιο πάνω σοβαρά προβλήματα εταιρικής διακυβέρνησης στη ΣΚΤ με τον Υπουργό Οικονομικών και (β) αν είχαν άποψη γιατί το Υπουργείο Οικονομικών δεν προχώρησε σε λήψη δραστικών μέτρων.

Οι εποπτικές αρχές απέφυγαν ουσιαστικά να απαντήσουν και περιορίστηκαν να αναφέρουν ότι η ΜΕΟ απέστειλε επιστολές και συζήτησε το θέμα με το Υπουργείο Οικονομικών.

Η Ερευνητική Επιτροπή ήγειρε σοβαρά ερωτήματα για τη μεγάλη καθυστέρηση στη σύσταση και λειτουργία σημαντικών Υπηρεσιών (εσωτερικού ελέγχου, ελέγχου κινδύνων κλπ.). Κατά την άποψη του ΕΕΜ το εν λόγω πρόβλημα συνδέεται με την ευρύτερη απουσία κουλτούρας διαχείρισης κινδύνων της ΣΚΤ. Η ΜΕΟ ήγειρε το θέμα προς τη Διοίκηση της ΣΚΤ και για την ανάγκη πρόσληψης προσοντούχου προσωπικού για χειρισμό των αδυναμιών, αλλά η απάντηση που έπαιρνε από την ΣΚΤ ήταν ότι αυτό ήταν δύσκολο λόγω των περιορισμών που υπήρχαν στο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης αλλά και στο χαρακτήρα της ΣΚΤ ως κρατικού οργανισμού που δεν επέτρεπε τις κατάλληλες προσλήψεις.

Κατά την άποψη της Ερευνητικής Επιτροπής το θέμα επαρκούς και ποιοτικής στελέχωσης βασικών Υπηρεσιών της ΣΚΤ δεν τέθηκε ως δέσμευση για τη ΣΚΤ από τις εποπτικές αρχές. Δεν φαίνεται επίσης αν οι δικαιολογίες που προέβαλε η ΣΚΤ έγιναν αποδεκτές από τον ΕΕΜ.

Η Ερευνητική Επιτροπή σημειώνει επίσης την απουσία οποιασδήποτε συζήτησης και προβληματισμού, στην Εθνική Επιτροπή για Χρηματοοικονομική Σταθερότητα, για τις πιθανές σοβαρές επιπτώσεις του προβλήματος στο ΣΠΤ στο ευρύτερο χρηματοοικονομικό σύστημα της Κύπρου. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αποχή του Υπουργού Οικονομικών από όλες τις συνεδρίες της Επιτροπής

δημιουργούν σοβαρά ερωτήματα για τη σημασία που απέδιδαν οι αρμόδιες αρχές στη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας του τόπου.

21. ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία όταν συμφωνήθηκε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση των €175 εκ. το 2015 ανέλαβε έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ένα αριθμό δεσμεύσεων. Ήταν αυτές οι προϋποθέσεις για να επιτραπεί η κρατική ενίσχυση της Κυπριακής κυβέρνησης προς την ΣΚΤ. Θεωρούμε ότι από τις πλέον σημαντικές δεσμεύσεις ήταν αυτές με αριθμό 18 έως 25 οι οποίες προνοούν για τη διάθεση των μετοχών των οποίων το κράτος ήταν ο ιδιοκτήτης στην ΣΚΤ, και που ανερχόταν στο 99.2%. Παραθέτουμε αυτούσιες πιο κάτω τις σημαντικές αυτές δεσμεύσεις:

“4. Restoration of market access and divestment of the stake of the Republic (including the stake of the Recapitalization Fund)

18. *The Republic commits that the CCB will obtain all the necessary approvals by end December 2016, to be able to implement and complete a listing by end June 2017, as confirmed by the Monitoring Trustee. More specifically the CCB will start taking all the necessary steps to prepare for a potential listing of its shares to the main market of the Cyprus Stock Exchange (“CSE”) or to the alternative market of CSE if the conditions for the listing in the main market cannot be met. Such steps require Management to be prepared to meet shareholder and market expectations from day one as a listed company. Group structure, status of restructuring process, financial information, corporate governance, financial reporting procedures and risk and compliance issues are some examples of the areas that the CCB will examine in preparation for an initial public offering (IPO) and listing. (υπογράμμιση δική μας).*
19. *The Republic commits that the CCB will list at least 25% of the total shares (i.e. 25% total shares post-listing in case the listing is made through the issuance of new shares) by September 2018 at the latest.*
20. *At the time of IPO, if the IPO takes the form of the issuance of new shares by the CCB (and not the sale of existing shares), the existing shareholders of the CCB other than the State and the Recapitalization Fund may be granted a right to buy a percentage of the new shares. Such percentage shall not exceed the*

shareholding of those shareholders in the CCB. The purchase price of the new shares under that right will be determined based on a valuation of the CCB carried out at the time of the IPO.

21. *Besides the possibility to grant a right to the existing shareholders, the Republic may decide that a given percentage of the shares issued/sold has in any event to be allocated to the public/retail investors. That percentage may not exceed 25% of the shares issued/sold in the IPO. In the allocation of the shares to the public/retail investors, existing shareholders or customers of the group⁸⁷ will not enjoy a more favourable allocation.*
22. *Following this initial listing, the Republic commits that the CCB will proceed in the listing following the above procedure and prioritisation: i) of another 25% of the total within 9 months i.e. by June 2019 at the least and ii) of a next tranche within 18 months i.e. by June 2020. Following the listing of the latter tranche, the residual combined shareholding of the Republic and the Recapitalisation Fund should not exceed 25%.*
23. *However, in case the group presents a capital shortfall compared to Pillar 2 requirements at end December 2016, or at any time during the period until September 2018 then the Republic commits that with a view of remedying the identified shortfall with private means the CCB will initiate the listing process earlier. In such a case and taking into account the above prioritization the listing of the total shares should be according to the following procedure: i) an initial listing for 25% of the total shares or at the amount required to remedy the shortfall (whichever is higher) shall be implemented immediately and in any event rapidly enough to raise the additional capital within the timeframe allowed by the regulator. Following this initial listing, the Republic commits that the CCB will proceed in the listing: i) of another 25% of the total within 9 months i.e. from the date of the initial listing and ii) of a next tranche within 18 months from the date of the initial listing. Following the listing of the latter tranche, the residual combined shareholding of the Republic and the Recapitalisation Fund should not exceed 25%.*

---

⁸⁷ Consisting of the CCB and the CCIs.

24. *As an alternative to a listing the corresponding shareholding can be sold to International Financial Institutions, other large cooperative or commercial banks, insurance companies, investment or pension funds, as well as any other large and renowned institutional investor in the financial services industry with private offering. The buyers cannot be connected to the State and are required to have enough resources to support the group in case it would need capital in the future. The Republic commits that it will not sell its stake to any buyer that is funded, directly or indirectly, by the CCB. It is clarified that the Republic undertakes to fulfil this Commitment also on behalf of the Recapitalisation Fund.*
25. *When selling their CCB's shares, the Republic and the Recapitalisation Fund will take due consideration on the minimization of the taxpayer's losses and intend to achieve a sale price equal or higher than the valuation price".*

Τις έχουμε ήδη χαρακτηρίσει σημαντικές για δύο βασικά λόγους:

- α) Η υλοποίηση των εν λόγω προνοιών, θα οδηγούσε ουσιαστικά στην αποκρατικοποίηση της ΣΚΤ, εξέλιξη την οποία οι Ευρωπαϊκές Αρχές θεωρούσαν εξόχως απαραίτητη.
- β) Η διάθεση του 75% των μετοχών του κράτους θα είχε σαν αποτέλεσμα την ροή νέων κεφαλαίων αλλά και νέων στελεχών στην ΣΚΤ και τα δύο θεωρούμενα απόλυτα αναγκαία από τις Ευρωπαϊκές Αρχές.

Οι πιο πάνω δύο επισημάνσεις μας θα καταστούν καλύτερα κατανοητές στη βάση όσων θα παραθέσουμε στην συνέχεια.

Επισημαίνουμε ευθύς εξ αρχής ότι παρ' όλων ότων οι δεσμεύσεις θέτουν την ευθύνη για την λήψη των απαραίτητων μέτρων για την διάθεση των μετοχών μέσω του Χρηματιστηρίου στην ΣΚΤ η δέσμευση για την υλοποίηση των μέτρων τα οποία η ΣΚΤ οφείλει να λάβει αφορά αποκλειστικά την Κυπριακή Δημοκρατία.

Μια άλλη προκαταρκτική επισήμανση την οποία θεωρούμε απαραίτητη αναφέρεται στις πρόνοιες της δέσμευσης 23. Με όσα προνοούνται στις δεσμεύσεις 18 μέχρι 22 καθορίζεται ένα χρονοδιάγραμμα στη βάση του οποίου η τελευταία αποξένωση μετοχών θα πρέπει να γίνει μέχρι τον Ιούνιο του 2020 αρχής γενομένης με την λήψη των πρώτων αναγκαίων μέτρων τον Δεκέμβριο του 2016. Η δέσμευση 23 όμως παρέχει την δυνατότητα στην Κυπριακή Δημοκρατία ή μάλλον θα λέγαμε θέτει την υποχρέωση, όπως στην περίπτωση που κατά τον Δεκέμβριο του 2016 ή καθ'

οιονδήποτε χρόνο στην διάρκεια της περιόδου μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2018 παρατηρείται ανεπάρκεια κεφαλαίου (capital shortfall) τότε τα ορισμένα από τις δεσμεύσεις 18 έως 22 χρονοδιαγράμματα δεν τηρούνται αλλά επισπεύδονται και σ' αυτή την περίπτωση η Δημοκρατία στο τέλος θα διατηρεί ποσοστό μετοχών όχι πέραν του 25%.

Προκαταρκτικά επιπλέον σημειώνουμε ότι η δέσμευση 24 δίδει στην Κυπριακή Δημοκρατία την υπαλλακτική λύση όπως αντί της πώλησης των μετοχών μέσω του Χρηματιστηρίου αυτές πωληθούν σε Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα ή άλλους οργανισμούς, με ιδιωτική προσφορά. Τίθενται όμως εδώ δύο όροι: (α) ότι οι αγοραστές δεν θα συνδέονται με το κράτος και (β) ότι η Τράπεζα δε θα πωλήσει τις μετοχές της σε αγοραστή ο οποίος άμεσα ή έμμεσα χρηματοδοτείται από την ΣΚΤ.

Η πρώτη αναφορά που έχουμε εντοπίσει για τις προθέσεις του κράτους να προχωρήσει στην υλοποίησή των πιο πάνω δεσμεύσεων είναι μια δήλωση του Υπουργού Οικονομικών κατά την διάρκεια ομιλίας του ενώπιον της Ολομέλειας της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 2/12/2016 στη διάρκεια της συζήτησης του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2017. Παραθέτουμε αυτούσια τη δήλωση του που σχετιζόταν με τον Συνεργατισμό και στην οποία περιέχεται και η αναφορά του στην πρόθεση του κράτους όπως γίνει “επιστροφή του Συνεργατισμού στους πολίτες”, όπως ο ίδιος το διατυπώνει:

“Να μου επιτρέψετε όμως μια ιδιαίτερη αναφορά στον Συνεργατισμό για να εκφράσω τον προβληματισμό μου που, οφείλω να πω, επισκιάζει την ικανοποίησή μου για την αξιοσημείωτη πρόοδο που έχει επιτευχθεί κατά τη διάρκεια της χρονιάς που μας πέρασε.

Ο προβληματισμός μου σχετίζεται με την τάση να μετατραπεί ο Συνεργατισμός, ηθελημένα ή άθελα, σε άλλο ημικρατικό οργανισμό. Θέλω να είμαι ξεκάθαρος και να δηλώσω ότι μια τέτοια προοπτική δεν ήταν καθόλου μα καθόλου επωφελής για τον ίδιο τον Συνεργατισμό. Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι κάτι τέτοιο θα ήταν άκρως αντίθετο προς τους όρους παραχώρησης της κρατικής ενίσχυσης, είναι κυρίως το γεγονός ότι κανένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν μπορεί να λειτουργήσει με ευελιξία και αποτελεσματικότητα ως ημικρατικός οργανισμός.

Η κρατική ενίσχυση των €1,7 δις έχει δοθεί εξ ονόματος των συμπολιτών μας και θεωρώ πως επιβάλλεται το συντομότερο δυνατό η επιστροφή του Συνεργατισμού στους

πολίτες. Προτεραιότητα δεν είναι να εισπράξουμε πίσω αυτό το ποσό αλλά να διασφαλίσουμε ότι ο Συνεργατισμός θα έχει μέλλον και προοπτική, μακριά από τις ασφυκτικές παρεμβάσεις του κράτους. Στο αμέσως επόμενο διάστημα θα επεξεργαστούμε και θα συζητήσουμε επιλογές προς αυτή ακριβώς την κατεύθυνση, δηλαδή την επιστροφή του Συνεργατισμού προς τους πολίτες μη αποκλεισμένων και επιλογών που να αφορούν τους συμπολίτες μας που έχουν υποστεί ζημιά από το κούρεμα”.

Όπως ο κ. Διονυσίου μας ενημερώνει έλαβε ο ίδιος οδηγίες από τον Υπουργό Οικονομικών για την ετοιμασία και διαβούλευση του Πλαισίου Πολιτικής για τη σταδιακή αποκρατικοποίηση της ΣΚΤ. Ο κ. Διονυσίου από το Σεπτέμβριο του 2013 με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών διορίστηκε ως Προϊστάμενος της Μονάδας διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Συμμετοχή Πιστωτικών Ιδρυμάτων η οποία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 21/3/2014. Μας παραπέμπει σε σχετικό σημείωμα του, ημερ. 31/5/2017, προς τον Υπουργό Οικονομικών μέσω του Γενικού Διευθυντού.

Προκύπτει από το εν λόγω σημείωμα ότι ύστερα από σειρά τηλεδιασκέψεων και συναντήσεων στις Βρυξέλλες με τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εκπροσώπων του Υπουργείου Οικονομικών και της ΣΚΤ συμφωνήθηκε στις 22/5/2017 το Πλαίσιο Πολιτικής για την Αποκρατικοποίηση της ΣΚΤ. Παραθέτουμε πιο κάτω εκτεταμένα αποσπάσματα του Πλαισίου Πολιτικής όπως εμφανίζεται στο πιο πάνω σημείωμα:

Το Πλαίσιο Πολιτικής για το σταδιακό περιορισμό της συμμετοχής του κράτους στη ΣΚΤ, ετοιμάστηκε λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες παραμέτρους:

- α. τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,
- β. τις κυριότερες προκλήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα και τις εποπτικές και ρυθμιστικές απαιτήσεις του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού,
- γ. την ανάγκη εισαγωγής των μετοχών της ΣΚΤ σε οργανωμένη αγορά του ΧΑΚ,
- δ. την ανάγκη ενίσχυσης και διεύρυνσης της μετοχικής βάσης της ΣΚΤ,
- ε. την ανάγκη ενδυνάμωσης των δεσμών της ΣΚΤ με τους κύπριους πολίτες μέσω της συμμετοχής τους στο μετοχικό κεφάλαιο της ΣΚΤ.

Οι αρχές του προτεινόμενου Πλαισίου Πολιτικής συνάδουν πλήρως και υλοποιούν τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Κατευθυντήριες Γραμμές

Το Πλαίσιο Πολιτικής βασίζεται στις πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές:

- I. Η υλοποίηση του Πλαισίου Πολιτικής θα υλοποιηθεί σε 3 Φάσεις, με την 1^η Φάση να υλοποιείται μέχρι την 30/09/2017, την 2^η Φάση μέχρι την 30/09/2018 και την 3^η Φάση μέχρι την 30/9/2019.
- II. Κατά την 1^η Φάση, η ΣΚΤ θα εντάξει τις μετοχές της στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ). Με βάση τους Κανονισμούς του ΧΑΚ, προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, είναι όπως υπάρχει διασπορά μετοχών τουλάχιστον του 25%, σε 300 φυσικά ή νομικά πρόσωπα και ότι κανένα εκ των οποίων δεν θα ελέγχει άμεσα ή έμμεσα πέραν του 5% του μετοχικού κεφαλαίου.
- III. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η Κυπριακή Δημοκρατία θα προχωρήσει στην παραχώρηση μετοχών σε φυσικά πρόσωπα, με βάση προκαθορισμένα κριτήρια, χωρίς την καταβολή οποιουδήποτε τιμήματος. Η απόφαση για αποδοχή των μετοχών θα επαφίεται στους δικαιούχους. (υπογράμμιση δική μας).
- IV. Με τη 2^η και 3^η Φάση, θα επιδιωχθεί η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ και η συμμετοχή θεσμικών/στρατηγικών επενδυτών με βάση τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ, ενώ με την υλοποίηση της 3^{ης} Φάσης, η Κυπριακή Δημοκρατία δε θα διαθέτει ποσοστό πέραν το 25% της ιδιοκτησιακής δομής της ΣΚΤ που θα υφίσταται τότε.
- V. Το Πλαίσιο Πολιτικής της ΣΚΤ θα υλοποιηθεί μέσω της σταδιακής διάθεσης, πρώτα, των μετοχών που ανήκουν στην Κυπριακή Δημοκρατία και ακολούθως αυτών που της ανήκουν μέσω του Ανεξάρτητου Ταμείου Ανακεφαλοποίησης.
- VI. Η τιμή εισαγωγής των μετοχών της ΣΚΤ στο ΧΑΚ, κατά την 1^η Φάση θα αποφασιστεί από την Γενική Συνέλευση των Μετόχων της ΣΚΤ μετά από σχετική εισήγηση της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Η τιμή θα κυμαίνεται μεταξύ της τιμής αποτίμησης και της ονομαστικής αξίας.

Μεθοδολογία Κατανομής των Μετοχών

(α) Διασπορά 25%

Η Κυπριακή Δημοκρατία θα παραχωρήσει απαιτούμενο αριθμό μετοχών έτσι ώστε με την εισαγωγή των υφιστάμενων εκδομένων μετοχών της ΣΚΤ στο ΧΑΚ, να υπάρχει η διασπορά του 25% σε πέραν του 300 φυσικών και νομικών προσώπων, τα οποία δεν θα πρέπει να κατέχουν (άμεσα είτε έμμεσα) πέραν του 5%. Οι συνολικές εκδομένες μετοχές της ΣΚΤ ανέρχονται σήμερα στα 6.036.120.911. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα παραχωρήσει αριθμό μετοχών ύψους 1.509.030.228, ο οποίος ως ποσοστό ανέρχεται στο 25% του συνολικού εκδομένου μετοχικού κεφαλαίου. Ο εν λόγω αριθμός με την συμπερίληψη και του αριθμού των μετοχών που κατέχουν οι άλλοι μέτοχοι εκτός της Δημοκρατίας και του Ταμείου Ανακεφαλοποίησης θα ανεβάσει την τελική διασπορά στο 25,78%.

(β) Πληθυσμός στον οποίο θα παραχωρηθούν οι μετοχές

Οι μετοχές θα παραχωρηθούν σε όλα τα φυσικά πρόσωπα πελάτες του ΣΠΤ και τα οποία διατηρούσαν κατά την 31/3/2017 σε ολόκληρο τον ΣΠΤ ενήμερες πιστωτικές διευκολύνσεις ή/και καταθέσεις με το υπόλοιπο τους στις 2 κατηγορίες να υπερβαίνουν ξεχωριστά τις €2000”.

Στη βάση του Πλαισίου Πολιτικής ετοιμάσθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών πρόταση για απόφαση από το Υπουργικό Συμβούλιο η οποία σε μεγάλη έκταση αντιγράφει τις πρόνοιες του Πλαισίου Πολιτικής. Η πρόταση εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 31/5/2017 όπως ακριβώς ετοιμάσθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών χωρίς καμιά μεταβολή. Παραθέτουμε πιο κάτω τα πιο σημαντικά κατά την άποψη μας αποσπάσματα της πρότασης:

- 1. Η ΣΚΤ, ένα από τα 4 εγχώρια συστημικά πιστωτικά ιδρύματα της Κύπρου, ανακεφαλοποιήθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία το 2013, με το ποσό του €1,5 δις και το 2015, με το ποσό των €175 εκ. Απαραίτητοι όροι και για τις δύο ανακεφαλοποιήσεις ήταν η υποβολή Σχεδίων Αναδιάρθρωσης, καθώς και η σχετική έγκριση τους από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της ΕΕ.*
- 2. Κατά τη δεύτερη ανακεφαλοποίηση της ΣΚΤ, η Κυπριακή Δημοκρατία και η ΣΚΤ δεσμεύτηκαν να υλοποιήσουν συγκεκριμένο σχέδιο για την έξοδο του Κράτους από την ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ με τις πιο κάτω παραμέτρους:*
  - α. Η ΣΚΤ θα πρέπει μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2018 να εισαγάγει στο ΧΑΚ μετοχές, μέσω αύξησης του μετοχικού της κεφαλαίου, η αξία των οποίων θα*

- ανέρχεται τουλάχιστον στο 25% του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου της, ως έχει πριν την αύξηση του. (υπογράμμιση δική μας).
- β. Η τιμή αγοράς των νέων μετοχών στο πλαίσιο αυτού του δικαιώματος, θα πρέπει να καθορίζεται με βάση την αποτίμηση της ΣΚΤ κατά την αρχική δημόσια προσφορά.
- γ. Η ΣΚΤ θα προχωρήσει σε πρόσθετη διάθεση του 25% της συνολικής αξίας των μετοχών της εντός εννέα μηνών, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2019 το αργότερο, και στην συνέχεια επιπρόσθετη διάθεση, εντός δεκαοχτώ μηνών, του 25% της συνολικής αξίας των μετοχών, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2020.
- (δ) Με την ολοκλήρωση της τελευταίας εισαγωγής μετοχών, η υπολειπομένη συνδυασμένη συμμετοχή της Δημοκρατίας και του Ταμείου Ανακεφαλοποίησης δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 25%.
- I. Κατά την 1^η Φάση, η ΣΚΤ θα εντάξει τις μετοχές της στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ). Με βάση τους Κανονισμούς του ΧΑΚ, προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, είναι όπως υπάρχει διασπορά μετοχών τουλάχιστον του 25%, σε 300 φυσικά ή νομικά πρόσωπα και ότι κανένα εκ των οποίων δεν θα ελέγχει άμεσα ή έμμεσα πέραν του 5% του μετοχικού κεφαλαίου.
- II. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η Κυπριακή Δημοκρατία θα προχωρήσει στην παραχώρηση μετοχών σε φυσικά πρόσωπα, με βάση προκαθορισμένα κριτήρια, χωρίς την καταβολή οποιουδήποτε τιμήματος. Η απόφαση για αποδοχή των μετοχών θα επαφίεται στους δικαιούχους (υπογράμμιση δική μας).
- III. Με τη 2^η και 3^η φάση, θα επιδιωχθεί η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ και η συμμετοχή θεσμικών/στρατηγικών επενδυτών με βάση τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ, ενώ με την υλοποίηση της 3^{ης} Φάσης, η Κυπριακή Δημοκρατία δε θα διαθέτει ποσοστό πέραν το 25% της ιδιοκτησιακής δομής της ΣΚΤ που θα υφίσταται τότε.
- IV. Το Πλαίσιο Πολιτικής της ΣΚΤ θα υλοποιηθεί μέσω της σταδιακής διάθεσης, πρώτα, των μετοχών που ανήκουν στην Κυπριακή Δημοκρατία και ακολούθως αυτών που της ανήκουν μέσω του Ανεξάρτητου Ταμείου Ανακεφαλοποίησης.

- V. Η τιμή εισαγωγής των μετοχών της ΣΚΤ στο ΧΑΚ, κατά την 1^η Φάση θα αποφασιστεί από την Γενική Συνέλευση των Μετόχων της ΣΚΤ μετά από σχετική εισήγηση της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Η τιμή θα κυμαίνεται μεταξύ της τιμής αποτίμησης και της ονομαστικής αξίας.
7. Η 1^η Φάση υλοποίησης του Πλαισίου Πολιτικής ξεκινά από την ημερομηνία έγκρισης της από το Υπουργικό Συμβούλιο με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της την **30^η Σεπτέμβριου 2017**:
- I. Η ΣΚΤ μετά από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Μετόχων της προβαίνει ως “Εκδότης” σε όλες τις απαραίτητες διαδικασίες και ενέργειες για εισαγωγή των μετοχών της ΣΚΤ, στην Κύρια Αγορά του ΧΑΚ.
- II. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα παραχωρήσει απαιτούμενο αριθμό μετοχών έτσι ώστε με την εισαγωγή των υφιστάμενων εκδομένων μετοχών της ΣΚΤ στο ΧΑΚ, να υπάρχει η διασπορά του 25% σε πέραν του 300 φυσικών και νομικών προσώπων, τα οποία δεν θα πρέπει να κατέχουν (άμεσα είτε έμμεσα) πέραν του 5%. Οι συνολικές εκδομένες μετοχές της ΣΚΤ ανέρχονται σήμερα στα 6.036.120.911. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα παραχωρήσει αριθμό μετοχών ύψους 1.509.030.228, ο οποίος ως ποσοστό ανέρχεται στο 25% του συνολικού εκδομένου μετοχικού κεφαλαίου. Ο εν λόγω αριθμός με την συμπερίληψη και του αριθμού των μετοχών που κατέχουν οι άλλοι μέτοχοι εκτός της Δημοκρατίας και του Ταμείου Ανακεφαλοποίησης θα ανεβάσει την τελική διασπορά στο 25,78%.
- III. Η Κυπριακή Δημοκρατία, σε πρώτο στάδιο, διαθέτει ένα ποσοστό της τάξης του 25% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου που διαθέτει στην ΣΚΤ σε αριθμό φυσικών προσώπων που είναι συνδεδεμένοι με τον ΣΠΤ. Η διάθεση των μετοχών θα είναι χωρίς αντίτιμο και η αποδοχή της προσφοράς θα επαφίεται στους δικαιούχους. Πιο συγκεκριμένα οι μετοχές θα παραχωρηθούν στους πελάτες του ΣΠΤ (εξυπηρετούμενους δανειολήπτες ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων και καταθέτες). Για την παραχώρηση δωρεάν μετοχών προς τους πελάτες του ΣΠΤ τίθενται οι ακόλουθοι παράμετροι ...”

Σ’ αυτό το σημείο θεωρούσαμε χρήσιμο να παραθέσουμε αυτούσια αποσπάσματα από τις δηλώσεις του Υπουργού Οικονομικών οι οποίες έγιναν ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου πριν από την έγκριση της απόφασης του της 31/5/2017,

σχετικά με την αποκρατικοποίηση. Όμως η γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου μας κοινοποίησε απόφαση του, με την οποία δεν αποχαρακτηρίζονται τα τμήματα των πρακτικών τα οποία περιέχουν δηλώσεις του Προέδρου ή των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου. Εξακολουθούν να καλύπτονται από το χαρακτηρισμό τους ως εμπιστευτικά και επομένως παραλείπουμε να το πράξουμε.

Επισημαίνουμε ότι στο σημείωμα του κ. Δ. Διονυσίου ημερ. 31/5/2017 επισυνάπτεται επιστολή της Προέδρου του Εποπτικού Συμβουλίου κα. Ντανιέλ Νουί προς τον Υπουργό Οικονομικών ημερ. 15/5/2017 όπου εκφράζονται οι διαφορετικές της απόψεις όσον αφορά την δωρεάν διάθεση του 25% των μετοχών και παρατηρούμε ότι αυτή η επιστολή αποστάληκε 15 μέρες πριν την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Ο Υπουργός Οικονομικών με δική του επιστολή ημερ. 22/5/2017 προς την κα. Νουί επεξηγεί τους λόγους και επιχειρηματολογεί γιατί η πρόταση του είναι ορθή και γιατί δεν αποδέχεται τα όσα η κα. Νουί προτάσσει. Συμπληρώνουμε εδώ αναφέροντας ότι η κα. Νουί επανήλθε με επιστολή ημερ. 29/6/2016 εμμένοντας στις θέσεις της και διαφωνώντας με όσα ο Υπουργός της παρέθεσε, υπογραμμίζοντας μάλιστα ότι χαράχθηκε μια πορεία η οποία οδηγεί πλην των άλλων σε απώλεια χρόνου.

Εδώ είναι χρήσιμο να τονίσουμε ότι οι ενστάσεις από πλευράς των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών ήταν καλά γνωστές και στην ίδια την Επιτροπεία της ΣΚΤ. Προκύπτει από πρακτικά συνεδρίας της ημερ. 29/5/2017 ότι ο Πρόεδρος, ο Γενικός Διευθυντής και άλλα μέλη της και ο κ. Διονυσίου ενημερώθηκαν σε επίσκεψη τους στην Φρανκφούρτη στον ΕΕΜ μεταξύ άλλων και για τις αντιρρήσεις του ΕΕΜ για την δωρεάν παραχώρηση μετοχών.

Το ίδιο προκύπτει και από πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπείας ημερ. 28/6/2017, όταν ο Πρόεδρος την ενημέρωσε για τα προκαταρκτικά ευρήματα Διαδικασίας Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (SREP) μετά από συνάντηση του με την Μεικτή Εποπτική Ομάδα.

Όμως οι αντιδράσεις για την απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών για την δωρεάν διάθεση του πρώτου 25% των μετοχών δεν προήλθαν μόνο από τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές αλλά και από τις Εποπτικές Αρχές της Κύπρου δηλαδή την ΚΤΚ. Η Διοικητής με επιστολή της ημερ. 6/6/2017 προς τον Υπουργό Οικονομικών και με κοινοποίηση προς την επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού του γνωστοποιεί ότι

είναι γνώστης του περιεχομένου της επιστολής της κα. Νουί προς αυτόν και των ανησυχιών της για τη δωρεάν παραχώρηση μετοχών και ότι συμμερίζεται αυτές τις ανησυχίες. Μάλιστα στην ίδια επιστολή τονίζει ότι θα είναι προβληματική η εις το μέλλον εξεύρεση θεσμικού/στρατηγικού επενδυτή μετά την δωρεάν παραχώρηση ενόψει μάλιστα και των σοβαρών προβλημάτων που η ΣΚΤ αντιμετωπίζει. Αναφέρει δε ως τέτοια προβλήματα τα οποία τόσο η ΚΤΚ εντοπίζει αλλά και οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές συμμερίζονται τις αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση και την έλλειψη προόδου στην μείωση των ΜΕΧ. Η επιστολή καταλήγει με μια σειρά από υποδείξεις: α) ότι η εξαγγελθείσα δωρεάν παραχώρηση 25% των μετοχών δεν βελτιώνει την κεφαλαιακή κατάσταση της ΣΚΤ, β) ότι διαιωνίζει τις ανησυχίες για το μέλλον της ΣΚΤ, γ) δημιουργεί σημαντικούς πρόσθετους κίνδυνους στην περίπτωση που η τράπεζα στο σύντομο μέλλον βρεθεί στην ανάγκη επιπλέον κεφαλαίων και δ) δεν αποκλείονται νομικοί κίνδυνοι που δυνατόν να προκύψουν σαν συνέπεια μιας τέτοιας απόφασης.

Ο Υπουργός Οικονομικών με επιστολή του ημερ. 19/6/2017 απαντά στη Διοικητή εμμένοντας στις θέσεις του. Παραθέτουμε δε κάποια χαρακτηριστικά αποσπάσματα:

“Η μόνη ορθολογική οδός για διασφάλιση της πρόσβασης της ΣΚΤ σε νέα κεφάλαια είναι μέσω της συμμετοχής της σε οργανωμένη αγορά κεφαλαίων και συγκεκριμένα στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ). Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε οργανωμένη αγορά κεφαλαίων του ΧΑΚ είναι η ευρεία διασπορά τουλάχιστον του 25% του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ, κάτι που επιτυγχάνεται με την παραχώρηση μετοχών στους πελάτες του Συνεργατισμού (καταθέτες και συνεπείς δανειολήπτες), όπως ακριβώς το Υπουργικό Συμβούλιο έχει αποφασίσει.

Επιτυγχάνεται επίσης και ένας παράλληλος στόχος που δεν είναι άλλος από τη διασφάλιση μιας διευρυμένης, εγχώριας, ιδιοκτησιακής βάσης για τη ΣΚΤ, που συνάδει με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του Συνεργατισμού...(υπογράμμιση δική μας).

Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για διεύρυνση της ιδιοκτησιακής βάσης της ΣΚΤ και της παράλληλης προώθησης της ένταξης της στο Χρηματιστήριο όχι μόνο δεν περιορίζει την προοπτική άντλησης νέων κεφαλαίων και συμμετοχής θεσμικών επενδυτών, αλλά αντιθέτως τη διευκολύνει. Διευκρινίζω όμως ότι, καμία δέσμευση δεν έχει εξασφαλιστεί εκ μέρους δυνητικών στρατηγικών επενδυτών. Κάτι τέτοιο θα ήταν

αντίθετο με βασικούς κανόνες διαφάνειας αλλά και με τους κανόνες της Κεφαλαιαγοράς. Έχουν όμως πραγματοποιηθεί προκαταρκτικές συζητήσεις με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), της οποίας η συμμετοχή στη ΣΚΤ θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή....

Από την άλλη, θεωρώ πως κανένα εποπτικό ζήτημα δεν προκύπτει σε σχέση με την απόφαση της κυβέρνησης να παραχωρήσει μέρος των μετοχών που κατέχει στη ΣΚΤ, επειδή καμία συγκέντρωση μετοχών σε νέους μετόχους δεν προκύπτει πέραν των ορίων που τίθενται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία....”

Σε απαντητική επιστολή της η Διοικητής ημερ. 26/6/2017 σημειώνει τα πιο κάτω:

“Ως εκ τούτου, η μη αντιμετώπιση των εν λόγω προβλημάτων, όπως αυτά αναλύθηκαν στην επιστολή μου, ενδέχεται να οδηγήσει στην επιβολή εποπτικών μέτρων ή και μέτρων πρώιμης παρέμβασης οδηγώντας στην ανάγκη άντλησης νέων κεφαλαίων πολύ νωρίτερα από το έτος 2020, χρόνο κατά τον οποίο, σύμφωνα με το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης, η συμμετοχή του Κράτους θα πρέπει να μειωθεί στο 25% ώστε να διατηρηθεί η κεφαλαιακή ευρωστία της τράπεζας. Κάτι τέτοιο θα έχει απρόβλεπτες συνέπειες τόσο στην ίδια την τράπεζα όσο και στην οικονομία γενικότερα. Την ευθύνη για την εξεύρεση των απαραίτητων κεφαλαίων έχουν ασφαλώς η Διοίκηση της τράπεζας και οι μέτοχοί της...”

Και η κα Γιωρκάτζη επανέρχεται με νέα επιστολή της ημερ. 11/7/2017 προειδοποιώντας για τους κινδύνους οι οποίοι ελλοχεύουν σαν αποτέλεσμα της πορείας που η ΣΚΤ ακολουθούσε και τονίζει:

“Η ΚΤΚ είναι πλέον σε θέση να γνωρίζει ότι η εποπτική ομάδα που είναι αρμόδια για την εποπτεία της ΣΚΤ προωθεί στα πλαίσια της εποπτικής εξέτασης και αξιολόγησης (SREP) για το 2017 εισήγηση για τήρηση σημαντικά αυξημένων εποπτικών κεφαλαίων που, αν υιοθετηθεί από το ΔΣ της ΕΚΤ, θα οδηγήσει σε ανάγκη ανακεφαλοποίησης. Παράλληλα προωθείται η λήψη μέτρων πρώιμης παρέμβασης (early intervention measures) που θα συνεπάγονται την υποχρέωση υποβολής σχεδίου κάλυψης των αναγκαίων κεφαλαίων εντός διαστήματος έξι μηνών.

Η διαμόρφωση της πιο πάνω εισήγησης έγινε παρά τις προσπάθειες της ΚΤΚ στο επίπεδο της Ενιαίας Εποπτικής Ομάδας να μεταφέρει τις έντονες ανησυχίες της για τις επιπτώσεις της εισήγησης αυτής στην τράπεζα και στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα γενικότερα. Στα πλαίσια των δυνατοτήτων της, και στο βαθμό που είναι εφικτό, η ΚΤΚ

θα συνεχίσει να προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για ανατροπή ή διαφοροποίηση προς το θετικότερο των εισηγήσεων αυτών. Παράλληλα όμως επιβάλλεται όπως ληφθούν μέτρα και από μέρους της ίδιας της τράπεζας ή/και του μετόχου προς την κατεύθυνση πραγματικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που έχουν επισημανθεί από την ΕΚΤ (και εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην εταιρική διακυβέρνηση και στη διαχείριση των ΜΕΧ) αποδεικνύοντας έτσι προς την ευρωπαϊκή εποπτική αρχή την θέληση και αποφασιστικότητα για αντιμετώπιση των προβλημάτων. Είμαι στη διάθεσή σας για ανταλλαγή απόψεων και συζήτηση επί των μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν και προς τον σκοπό αυτό εισηγούμαι όπως διευθετηθεί συνάντηση το συντομότερο δυνατό.”

Η Διοικητής επανέρχεται και με νέα επιστολή ημερ. 23/10/2017 προειδοποιώντας ότι η ΕΚΤ είναι έτοιμη για τη λήψη αυστηρών μέτρων για αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων στην ΣΚΤ προβλημάτων που κυρίως εντοπίζονται στα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και της έλλειψης προόδου μείωσης των ΜΕΧ. Παραθέτουμε δε δύο αποσπάσματα:

“Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ), με συντονισμένες προσπάθειες προς την κατεύθυνση της ΕΚΤ, κατάφερε, επί του παρόντος, να αποτρέψει τη λήψη τέτοιων μέτρων πρώιμης παρέμβασης, προτάσσοντας, κατά κύριο λόγο, τις ενέργειες που έχουν αναληφθεί για την προσέλκυση επενδυτών. Ταυτόχρονα, η ΚΤΚ, ως αρμόδια αρχή για την χρηματοοικονομική σταθερότητα, παρενέβη για τον καθορισμό από τη ΣΚΤ πιο φιλόδοξων στόχων για μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων από αυτούς που η ίδια η τράπεζα είχε αρχικά θέσει και που η ΕΚΤ είχε θεωρήσει ως ανεπαρκείς.

Επανέρχομαι σήμερα για να τονίσω την ανάγκη να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε οι δεσμεύσεις, τόσο της τράπεζας όσο και του κράτους ως ο κύριος μέτοχος, για την προσέλκυση επενδυτών αλλά και για εφαρμογή του επιχειρηματικού πλάνου για μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, μείωση του κόστους και αύξηση της κερδοφορίας τηρηθούν με ευλάβεια καθότι, θεωρώ, με πάσα βεβαιότητα, ότι η παραμικρή παρέκκλιση θα οδηγήσει την ΕΚΤ στην άμεση λήψη μέτρων....”

Με μία τέταρτη επιστολή ημερ. 29/12/2017 η Διοικητής ανακοινώνει στον Υπουργό Οικονομικών την πρόθεση των Ευρωπαϊκών Εποπτών για την διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου στην ΣΚΤ. Παραθέτουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα:

“Το Εποπτικό Συμβούλιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) της ΕΚΤ κατά την τελευταία του συνεδρία αποφάσισε την πραγματοποίηση επιτόπιου ελέγχου στη ΣΚΤ, με σκοπό την αξιολόγηση της επάρκειας των προβλέψεων των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΜΕΧ), υιοθετώντας, πιθανώς, πιο αυστηρές υποθέσεις σε σχέση με αυτές που εφαρμόζει η ΣΚΤ στο παρόν στάδιο. Επίσης, αναμένεται να αξιολογηθεί η ποιότητα των δεδομένων της τράπεζας και η ορθή ταξινόμηση των χορηγήσεων σε ΜΕΧ.

Επιπρόσθετα, η ΣΚΤ αναμένεται να υποβάλει μέχρι τα τέλη Ιανουαρίου 2018 προς την ΕΚΤ αναθεωρημένο κεφαλαιακό πλάνο όπου θα παρουσιάζονται η πορεία των ΜΕΧ καθώς και το ποσοστό κάλυψής τους από προβλέψεις. Ο επιτόπιος έλεγχος αναμένεται να ξεκινήσει περί τα μέσα Ιανουαρίου 2018 και να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος Μαρτίου 2018....

Τέλος, αναφέρω ότι πιθανή αποτυχία στην άντληση ικανοποιητικών νέων κεφαλαίων (υπογράμμιση είναι δική μας) θα οδηγήσει κατά πάσα πιθανότητα στην επιβολή από την ΕΚΤ μέτρων πρόωρης παρέμβασης, θεωρώντας την τράπεζα ως μη βιώσιμη. Συνεπώς, η προσπάθεια για άντληση νέων κεφαλαίων πρέπει να εντατικοποιηθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό αλλά και η τράπεζα να εξαντλήσει στο μέγιστο όλες τις δυνατότητες που έχει για βελτίωση της εικόνας που παρουσιάζει, τηρώντας αυστηρά το πρόγραμμα μείωσης των ΜΕΧ, βελτιώνοντας σημαντικά την εταιρική διακυβέρνηση, και μειώνοντας ουσιαστικά το λειτουργικό κόστος για βελτίωση της επικερδότητάς της....”

Ο Υπουργός Οικονομικών απαντά τελικά με επιστολή του ημερ. 8/1/2018 και στην ουσία διατυπώνει παράπονα για την συμπεριφορά των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών (ΕΕΜ). Παραθέτουμε εκτεταμένα αποσπάσματα τα οποία εκφράζουν τώρα τις ανησυχίες του κυρίου Υπουργού:

“Σημειώνω με ανησυχία την απόφαση του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) για πραγματοποίηση επιτόπιου ελέγχου και κυρίως την πιθανότητα, όπως με ενημερώνεται, υιοθέτησης πιο αυστηρών υποθέσεων σε σχέση με τη πολιτική προβλέψεων για Μη-Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις (ΜΕΧ). Σημειώνω ακόμη την βάσιμη εκτίμηση σας ότι κάτι τέτοιο θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στην προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων που έχει ήδη εκκινήσει στη βάση προηγούμενων εποπτικών κατευθύνσεων.

Έχω την άποψη ότι η συνεχής διαφοροποίηση των υποθέσεων πάνω στις οποίες εδράζονται οι εποπτικές απαιτήσεις, οδηγεί το τραπεζικό μας σύστημα σε οριακή κατάσταση και κλονίζει την χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Κατ' ακρίβεια η ΣΚΤ με επιστολή της προς τον ΕΕΜ ημερ. 3/1/2018, η οποία έχει κοινοποιηθεί τόσο προς εσάς όσο και στο Υπουργείο Οικονομικών, ενημερώνει ότι η διεξαγωγή και μόνο του επιτόπιου ελέγχου αναστέλλει τη διαδικασία έκδοσης ελεγμένων λογαριασμών αλλά και τη διαδικασία άντλησης κεφαλαίου. Αυτό θα εντείνει τις ανησυχίες των καταθετών και θα οδηγήσει σε αύξηση της απόσυρσης καταθέσεων με απρόβλεπτες συνέπειες.

Σημειώνω ακόμη τη συνεχή διαφοροποίηση της εποπτικής κατεύθυνσης σε σχέση με την ΣΚΤ, η οποία μέχρι πριν από μερικούς μήνες αφορούσε ένταξη σε χρηματιστήριο, στη συνέχεια μετατράπηκε σε διαφωνία με ένταξη σε χρηματιστήριο και υιοθέτηση της επιλογής για άντληση κεφαλαίων με ιδιωτική τοποθέτηση ενώ τώρα και αυτή η προοπτική φαίνεται να τίθεται σε αμφισβήτηση.

Αντιλαμβάνομαι, ότι η ΚΤΚ δεν είναι σύμφωνη με την απόφαση του ΕΕΜ και ότι έχει καταβάλει προσπάθειες διαφοροποίησης της, αλλά θεωρώ ότι η ΚΤΚ ακόμη πιο έντονα θα πρέπει να προβεί σε κάθε ενέργεια που η ίδια θα έκρινε ως αναγκαία για την διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και για την αποτροπή υιοθέτησης πιο αυστηρών υποθέσεων....”

Έχουμε προβεί σε εκτεταμένες αναφορές στην αλληλογραφία που ανταλλάχθηκε μεταξύ του Υπουργού Οικονομικών και της Διοικητού γιατί θεωρούμε ότι διευκρινίζουν τα δραματικά γεγονότα που προηγήθηκαν του επιτόπιου ελέγχου και γιατί πιστεύουμε ότι υπήρξε κομβικό χρονικό σημείο για όσα στη συνέχεια ακολούθησαν και οδήγησαν στην πώληση μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα. Τα γεγονότα δε αυτά δεν μπορούν να αποσυνδεθούν από την απόφαση για τη διάθεση του 25% των μετοχών της ΣΚΤ χωρίς αντάλλαγμα πράγμα που σημαίνει την χωρίς εισροή των κεφαλαίων στη ΣΚΤ παρ' όλον ότι αυτά ήταν απόλυτα αναγκαία και εχρειάζοντο άμεσα.

Όμως τώρα θα επανέλθουμε στα γεγονότα και τις εξελίξεις που ακολούθησαν την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 31/5/2017 για να τα εξετάσουμε κάτω από τον φακό τριών άλλων θεσμικών παραγόντων οι οποίοι καθηκόντως και στη βάση αρμοδιοτήτων που τους έδιναν οι Νόμοι και το Σύνταγμα μπορούσαν να κρίνουν την

ορθότητα και νομιμότητα της απόφασης, του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, του Γενικού Ελεγκτή και του Επίτροπου Κρατικών Ενισχύσεων.

Είναι αρκούτως κατατοπιστικό για όσα στη συνέχεια θέλουμε να παραθέσουμε ένα σημείωμα του κ. Δ. Διονυσίου προς τον Υπουργό Οικονομικών ημερ. 20/9/2017 μέσω του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου. Αναφέρει μεταξύ άλλων ότι η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 31/5/2017 *“έτυχε των αντιδράσεων του Γενικού Ελεγκτή, του Έφορου Κρατικών Ενισχύσεων καθώς και του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας”*. Οι επιστολές των πιο πάνω αξιωματούχων με τις οποίες αμφισβητείται η νομική βάση και γενικά η ορθότητα της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου επισυνάπτονται στο σημείωμα.

Ο Γενικός Ελεγκτής με την επιστολή του προς τον Υπουργό Οικονομικών θέτει υπό αμφισβήτηση την νομιμότητα της απόφασης και ειδικότερα επισημαίνει ότι ενδεχομένως προσκρούει σε διατάξεις του Συντάγματος. Επανέρχεται με επιστολή ημερ. 13/7/2017 υπό το φως των επιστολών του Γενικού Εισαγγελέα και του Έφορου Κρατικών Ενισχύσεων οι οποίοι έθεταν εν αμφιβόλω την νομιμότητα της απόφασης. Ο Γενικός Εισαγγελέας με την γνωμάτευση του την οποία έδωσε στον Γενικό Ελεγκτή και η οποία στην συνέχεια απεστάλη και στον Υπουργό Οικονομικών ημερ. 11/7/2017 κρίνει ότι ενδεχόμενα παραβιάζονται πρόνοιες τους Συντάγματος αλλά και άλλων τμημάτων της Κυπριακής νομοθεσίας.

Εξ άλλου σε προηγούμενο κεφάλαιο του Πορίσματος, παραθέτουμε εκτεταμένο απόσπασμα από την έκθεση του Γενικού Ελεγκτή ημερ. 10/10/2017 στην οποία εξηγεί τους λόγους των ενστάσεων του για τη δωρεάν παραχώρηση μετοχών. Μάλιστα μεταξύ άλλων τονίζει ότι η ενέργεια αυτή επισπεύθηκε ώστε να προληφθεί η Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (SREP), η οποία θ' αποκάλυπτε την ανάγκη για πρόσθετα κεφάλαια.

Ο Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων κ. Θεοφάνης Θεοφάνους, απέστειλε προς το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών τρεις επιστολές με τις οποίες εκφράζει τις ενστάσεις του για την δωρεάν παραχώρηση των μετοχών. Η πρώτη του επιστολή φέρει ημερ. 19/6/2017. Αφού κάνει αναφορά στις δεσμεύσεις τις οποίες είχε αναλάβει η Κυπριακή Δημοκρατία έναντι των Ευρωπαϊκών Αρχών τόσο για την πρώτη όσο και την δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ καταλήγει λέγοντας ότι *“η μη τήρηση από ένα κράτος των όρων απόφασης της Επιτροπής για την έγκριση κρατικής ενίσχυσης*

συνιστά “καταχρηστική εφαρμογή ενίσχυσης” και μπορεί να οδηγήσει σε προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εναντίον του κράτους μέλους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο”.

Ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών με επιστολή του 30/06/2017 σε απάντηση της πιο πάνω επιστολής του Επιτρόπου τον ενημερώνει ότι υπήρξαν εκ μέρους του Υπουργείου Οικονομικών επαφές με την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η επιστολή ουσιαστικά καταλήγει ως εξής: *“η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενημέρωσε τις αρχές της δημοκρατίας, ότι το Πλαίσιο Πολιτικής δεν θεωρείται ότι αποτελεί νέα κρατική ενίσχυση”*. Ο κ. Θεοφάνους απαντά στην επιστολή του Υπουργείου Οικονομικών με επιστολή του ημερ. 10/7/2017, τονίζοντας και πάλι ότι το θέμα ήταν η μη τήρηση των δεσμεύσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Επιτροπή και ζητά επιπλέον όπως ενημερωθεί περαιτέρω και του παραδοθεί η αποσταλείσα από την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλληλογραφία. Ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών επανέρχεται με επιστολή του 25/7/2017 με την οποία ουσιαστικά επαναλαμβάνει τις ήδη εκφρασθείσες θέσεις του Υπουργείου Οικονομικών.

Τέλος ο κ. Θεοφάνους απέστειλε στις 2/8/2017 απαντητική επιστολή στην οποία τονίζει ότι δεν συμμερίζεται την θέση ότι *“η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) κρίνει ότι η δωρεάν παραχώρηση μετοχών σε καταθέτες και δανειολήπτες της ΣΚΤ συνάδει με τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι της ΕΕ και συγκεκριμένα των όρων έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων προς την ΣΚΤ”*. Επιπλέον επισημαίνει ότι το θέμα είναι θέμα παραβίασης των δεσμεύσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι των Ευρωπαϊκών Αρχών και όχι θέμα εξέτασης του κατά πόσον η δωρεάν παραχώρηση των μετοχών συνιστά κρατική ενίσχυση ή όχι.

Ο κ. Θεοφάνους κατέθεσε ενώπιον μας στις 11/09/2018 και επανέλαβε ουσιαστικά τα όσα στις πιο πάνω αναφερθείσες επιστολές του περιέχονται. Εξέφρασε όμως, και πρέπει να πούμε, με έντονο τρόπο την δυσαρέσκεια του για τον τρόπο με τον οποίο το Υπουργείο Οικονομικών τον μεταχειρίστηκε σαν ένα ανεξάρτητο αξιωματούχο του κράτους ο οποίος, κατά την άποψη του, είναι αρμόδιος με βάση την Κυπριακή νομοθεσία να τύχει τουλάχιστον ενημέρωσης για την πρόθεση της Κυπριακής Κυβέρνησης να παραχωρήσει 25% των μετοχών της ΣΚΤ δωρεάν. Μας ανέφερε ότι επληροφορήθει για αυτό το θέμα από τα ΜΜΕ και ήταν κατόπιν αυτής της πληροφόρησης που απέστειλε την πρώτη του επιστολή με ημερ. 19/6/2017. Το δεύτερο ζήτημα το οποίο ο κ. Θεοφάνους θεωρούσε ότι συνιστά παραβίαση της

κυπριακής νομοθεσίας ήταν η άρνηση του Υπουργείου Οικονομικών να τον ενημερώσει έστω και εκ των υστέρων και να του θέσουν υπόψη την ανταλλαγή με την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της ΕΕ αλληλογραφία.

Φαίνεται ότι εν όψει των πιο πάνω το Υπουργείο Οικονομικών επεδίωξε και έλαβε γνωμάτευση από την υπηρεσία ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτή εδόθη στις 12/9/2017 και υπογράφεται από τον Βοηθό Γενικό Διευθυντή της υπηρεσίας τον κύριο Gert-Jan Koorman. Σημειώνουμε τέσσερα θέματα σχετικά με την επιστολή αυτή:

1. Ελήφθη σχεδόν τρεις μήνες και πλέον μετά την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
2. Γίνεται επίκληση της επιστολής για να υποστηριχθεί ότι δεν παραβιάζονται οι δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
3. Όντως η γνωμάτευση αναφέρει ότι υπό το φως των δοθέντων στοιχείων και πληροφοριών η πρόταση για δωρεάν παραχώρηση μετοχών δεν φαίνεται να αντιστρατεύεται τις υπάρχουσες δεσμεύσεις ούτε και συνιστά κρατική ενίσχυση με βάση το άρθρο 107 (1) της Συμφωνίας για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. Η καταληκτική όμως παράγραφος της επιστολής αναφέρει επί λέξει και είναι σημαντικό να την παραθέσουμε αυτούσια στην αγγλική:

“This position is not a position of the Commission itself, but the view of the competent departments of the Directorate General for Competition, based on the information available at present. The position expressed in this letter is limited to potential State aid aspects of the envisaged measure and is without prejudice to any potential future Commission Decision on this measure.”

Δεν ήταν επομένως μια οριστική απόφαση της Επιτροπής για μη παραβίαση των δεσμεύσεων αλλά αντικρίσθηκε μόνον από την σκοπιά των προνοιών των κρατικών ενισχύσεων.

Παρά τα πιο πάνω η προσπάθεια του Υπουργείου Οικονομικών εσυνεχίσθη. Ο Υπουργός Οικονομικών με επιστολή του ημερ. 15/11/2017 προς τον Γενικό Εισαγγελέα παραθέτει μια σειρά νομικών επιχειρημάτων που κατά τη γνώμη του μπορούν να στηρίξουν την νομιμότητα της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 31/5/2017. Επισυνάπτει προτεινόμενο νομοσχέδιο με τίτλο “Ο Περί της

Παραχώρησης Μετοχών της ΣΚΤ Νόμος του 2017” για νομοτεχνικό έλεγχο. Σκοπός του νομοσχεδίου ήταν να τεθεί η νομική βάση για νομιμοποίηση της απόφασης για την μεταξύ άλλων δωρεάν παραχώρηση μετοχών.

Είναι άξιον προσοχής το γεγονός ότι η πιο πάνω επιστολή του Υπουργού Οικονομικών θεωρείται από τον ίδιο σαν συνέχεια της επιστολής του Γενικού Εισαγγελέα προς τον Γενικό Ελεγκτή η οποία προωθήθηκε στον ίδιο στις 13/7/2017.

Το τι ακολούθησε θα το μεταφέρουμε από την Ετήσια Έκθεση του Υπουργείου Οικονομικών του Ιουλίου 2018 της Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Εδώ θα ανοίξουμε μια παρένθεση για να εξηγήσουμε ότι η Ετήσια Έκθεση ετοιμάζεται στη βάση των προνοιών του περί της Σύστασης και Λειτουργίας Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμου 106(I) 2013.

Με βάση τις πρόνοιες του Νόμου συστήνεται εντός του Υπουργείου Οικονομικών, Μονάδα Διαχείρισης, σκοπός της οποίας με βάση τις πρόνοιες του άρθρου 6 είναι ο πιο κάτω:

- α. τη διαχείριση της συμμετοχής της Δημοκρατίας και του Ταμείου Ανακεφαλαιοποίησης ως μετόχων στην ιδιοκτησιακή δομή πιστωτικών ιδρυμάτων.
- β. την παρακολούθηση και εφαρμογή, σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα, των διατάξεων του περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμου, όπως αυτός εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται, καθώς και των δυνάμει αυτού εκδιδόμενων Διαταγμάτων του Υπουργού,
- γ. τη διασφάλιση της μέγιστης δυνατής απόδοσης της συμμετοχής της Δημοκρατίας και του Ταμείου Ανακεφαλαιοποίησης ως μετόχων στην ιδιοκτησιακή δομή πιστωτικών ιδρυμάτων,
- δ. την ενδυνάμωση της δυνατότητας πιστωτικού ιδρύματος να λειτουργεί ως δρώσα οικονομική μονάδα,
- ε. τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με οποιουσδήποτε όρους τίθενται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την παροχή κρατικής ενίσχυσης, και
- στ. την εκτέλεση κατ' εξουσιοδότηση του Υπουργού οποιωνδήποτε καθηκόντων ή εξουσιών του που προβλέπονται στον περί της Αναδιάρθρωσης

Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμο, όπως αυτός εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται, εξαιρουμένης της εξουσίας έκδοσης διαταγμάτων, νοουμένου ότι η εξουσιοδότηση γίνεται γραπτώς.

Με βάση το άρθρο 12 του Νόμου η Μονάδα Διαχείρισης συντάσσει ετήσια έκθεση την οποία παραδίδει στον Υπουργό Οικονομικών και στο Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου. Ο Υπουργός ενημερώνει γι' αυτήν το Υπουργικό Συμβούλιο και στο τέλος την υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής για συζήτηση από την Βουλή.

Η Ετήσια Έκθεση της Μονάδας Διαχείρισης ήταν η πέμπτη ετοιμασθείσα από την Μονάδα έκθεση. Θα μεταφέρουμε εδώ εκτεταμένα αποσπάσματα, αφού πρώτα αναφέρουμε την επισήμανση στην έκθεση ότι μετά την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 3/1/5/2017 ακολούθησαν διάφορες πολιτειακές και εποπτικές παρεμβάσεις για τη μη υλοποίηση της απόφασης για τη δωρεάν παραχώρηση μετοχών. Αναφέρεται στην Έκθεση:

“Περαιτέρω, ο Υπουργός Οικονομικών με στόχο τη διασφάλιση ότι η υλοποίηση της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου εδράζεται σε στέρεη νομική βάση, απέστειλε στο Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, στις 13 Νοεμβρίου 2017, νομοσχέδιο με τίτλο “Ο Περί της Παραχώρησης Μετοχών της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ, Νόμος του 2017” για τη διεξαγωγή του απαιτούμενου νομοτεχνικού ελέγχου. Σημειώνεται ότι ο Υπουργός Οικονομικών με την ίδια επιστολή του υποστήριξε με εμπειριστατωμένα επιχειρήματα την νομιμότητα της απόφασης καθώς ενώ επιβεβαίωνε ότι δεν προκύπτει ζήτημα κρατικών ενισχύσεων. Δεν έχει αποπερατωθεί μέχρι και σήμερα ο νομοτεχνικός έλεγχος.

Το νομοσχέδιο καθόριζε τις βασικές αρχές και αναγκαίες διαδικασίες για το σταδιακό περιορισμό της συμμετοχής του κράτους στη ΣΚΤ και εγκαθίδρυε τα αρμόδια όργανα για το σκοπό αυτό. Η ειδική αυτή νομοθεσία αποτελούσε Νόμο Πλαίσιο και οι τελικές ρυθμίσεις όσον αφορά την παραχώρηση των μετοχών (χρόνος, αριθμός μετοχών, δικαιούχοι, όροι και προϋποθέσεις, παραχώρηση με ή χωρίς αντίτιμο) θα εγκρινόταν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στη βάση Κανονισμών.

Με βάση το προσχέδιο του νομοσχεδίου, για την καλύτερη εκπλήρωση της όλης διαδικασίας, θα συστηνόταν εντός του Υπουργείου Οικονομικών Συμβουλευτική Επιτροπή. Τέλος, ο Νόμος θα εφαρμοζόταν ανεξαρτήτως των προνοιών του Περί Λογιστικής και Δημοσιονομικής Διαχείρισης και Χρηματοοικονομικού Ελέγχου της

Δημοκρατίας Νόμου και του Περί Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμου, ως αυτοί τροποποιούνται η αντικαθίστανται, και/ή παρά τις πρόνοιες άλλου Νόμου που περιορίζει με οποιοδήποτε τρόπο τη δυνατότητα παραχώρησης ή μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων της Δημοκρατίας και/ή δημόσιου οργανισμού σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα.”

Και σε άλλο απόσπασμα αναφέρονται τα πιο κάτω:

“Στις 24 Νοεμβρίου 2017, επιδόθηκε επιστολή της Προέδρου του Εποπτικού Συμβουλίου του ΕΕΜ προς τον Υπουργό Οικονομικών με την οποία σημείωνε ως θετικό στοιχείο την παγοποίηση της διαδικασίας παραχώρησης δωρεάν μετοχών, σημειώνοντας όμως τη θέση της όπως η αύξηση κεφαλαίου προχωρήσει με κλειστή διαδικασία και όχι ανοικτή όπως είχε συμφωνηθεί προηγουμένως...”

Με όσα πιο πάνω αναφέραμε προκύπτει το συμπέρασμα ότι η προσπάθεια για την δωρεάν παραχώρηση μετοχών συνεχιζόταν μέχρι και το τέλος σχεδόν του 2017 και μόνο τον Νοέμβριο του 2017 αποσαφηνίστηκε ότι το σχέδιο τελικά εγκαταλείφθηκε.

Όμως από την ίδια έκθεση θα επισημάνουμε και δύο άλλα αποσπάσματα. Κάτω από τον τίτλο “Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 31/5/2017” και στη σελ. 43 αναφέρει:

“Οι αρχές του Πλαισίου Πολιτικής συνάδουν πλήρως και υλοποιούσαν τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της ΚΔ και της ΣΚΤ έναντι της ΕΕ.

Το Πλαίσιο Πολιτικής βασιζόταν στις πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές:

- (α) Η υλοποίηση του Πλαισίου Πολιτικής θα υλοποιείτο σε 3 Φάσεις, με την 1^η Φάση να υλοποιείται μέχρι την 30^η Σεπτεμβρίου 2017, την 2^η Φάση μέχρι την 30^η Σεπτεμβρίου 2018 και την 3^η Φάση μέχρι την 30^η Σεπτεμβρίου 2019.*
- (β) Κατά την 1η Φάση, η ΣΚΤ θα προχωρούσε σε ένταξη των μετοχών της στην Κύρια Αγορά ΧΑΚ. Με βάση τους Κανονισμούς του ΧΑΚ, προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, είναι όπως υπάρχει διασπορά μετοχών τουλάχιστον του 25%, σε 300 φυσικά ή νομικά πρόσωπα και ότι κανένα εκ των οποίων δεν θα έλεγχε άμεσα ή έμμεσα πέραν του 5% του μετοχικού κεφαλαίου. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η ΚΔ θα προχωρούσε στην παραχώρηση μετοχών σε φυσικά πρόσωπα, με βάση*

προκαθορισμένα κριτήρια, χωρίς την καταβολή οποιουδήποτε τιμήματος. Η απόφαση για αποδοχή των μετοχών θα επαφίεται στους δικαιούχους.

- (γ) Με τη 2η και 3η Φάση, θα επιδιωκόταν η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΚΤ και η συμμετοχή θεσμικών/στρατηγικών επενδυτών με βάση τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της ΚΔ και της ΣΚΤ, ενώ με την υλοποίηση της 3^{ης} Φάσης, η ΚΔ δε θα διάθετε ποσοστό πέραν το 25% της ιδιοκτησιακής δομής της ΣΚΤ που θα υφίστατο τότε.”

Όμως στη σελίδα 41 της Έκθεσης και κάτω από τον τίτλο “Σχέδιο Αποκρατικοποίησης με βάση το 2^ο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης” καταγράφονται τα εξής:

“Κατά τη δεύτερη ανακεφαλοποίηση της ΣΚΤ, το Δεκέμβριο του 2015, η ΚΔ και η ΣΚΤ δεσμεύτηκαν να υλοποιήσουν συγκεκριμένο σχέδιο για την έξοδο του Κράτους από την ιδιοκτησιακή δομή της ΣΚΤ.

- (α) Η ΣΚΤ θα έπρεπε μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2018 να εισαγάγει στο ΧΑΚ μετοχές, μέσω αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου, η αξία των οποίων θα ανερχόταν τουλάχιστον στο 25% του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου της, ως είχε πριν την αύξησή του.
- (β) Η τιμή αγοράς των νέων μετοχών στο πλαίσιο αυτού του δικαιώματος, θα έπρεπε να καθορίζεται με βάση την αποτίμηση της ΣΚΤ κατά την αρχική δημόσια προσφορά.
- (γ) Η ΣΚΤ θα προχωρούσε σε πρόσθετη διάθεση του 25% της συνολικής αξίας των μετοχών της εντός 9 μηνών, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2019 το αργότερο, και στη συνέχεια σε επιπρόσθετη διάθεση, εντός 18 μηνών, του 25% της συνολικής αξίας των μετοχών, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο 2020....”

Τα ίδια καταγράφονται στην ίδια σελίδα κάτω από τον τίτλο “Διαβούλευση Πλαισίου Πολιτικής για την Αποκρατικοποίηση της ΣΚΤ”. Αναφέρει:

“Σύμφωνα με το ΣΑ του 2015 και το σχετικό Κατάλογο των Δεσμεύσεων, η ΣΚΤ, είχε δέσμευση μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2016, να έχει προχωρήσει σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για να εξασφαλίσει τις απαιτούμενες εγκρίσεις έτσι ώστε να καταστεί δυνατή ενδεχόμενη εισαγωγή των μετοχών της στο Χρηματιστήριο Αξιών (ΧΑΚ) μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2018, το αργότερο.

Το τελικό υπογεγραμμένο Ενημερωτικό Δελτίο, υποβλήθηκε από τη ΣΚΤ στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου στις 22/12/2016. Στις 22/12/2016, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου απέστειλε επιστολή έγκρισης του Ενημερωτικού Δελτίου της ΣΚΤ. Επίσης, μετά από οδηγίες του ΧΑΚ, η ΣΚΤ, υπέβαλε τα υπογεγραμμένα Παραρτήματα 4 και 7 για την αίτηση της ΣΚΤ, εξασφαλίζοντας έτσι την προέγκριση και από το ΧΑΚ....”

Γεννάται εύλογα το ερώτημα γιατί στη μια περίπτωση η υποχρέωση υλοποίησης της πρώτης φάσης είναι η 30/09/2017 ενώ στην άλλη η τέτοια υποχρέωση μετατίθεται για την 30/09/2018. Στην ίδια την έκθεση δεν δίνεται οποιαδήποτε εξήγηση. Τονίζουμε ότι η 30/09/2017 δεν συνάδει ούτε με τη Δέσμευση 18, όπου αναφέρεται ότι η εισαγωγή στο ΧΑΚ θα έπρεπε να γίνει μέχρι τον Ιούνιο του 2017.

Κάποια εξήγηση στα πιο πάνω, την οποία όμως δεν φαίνεται να υιοθετεί το Υπουργείο Οικονομικών, δίδεται μέσα από την ερμηνεία την οποία ανέπτυξε στην ενώπιον της Επιτροπής κατάθεση του ο κ. Οδυσσέας Μιχαηλίδης, Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με τον κ. Μιχαηλίδη η δέσμευση 18 σαφώς προβλέπει ότι μέχρι τον Ιούνιο του 2017 η ΣΚΤ θα έπρεπε να είναι έτοιμη να εντάξει στο ΧΑΚ 25% των μετοχών της. Όμως η δέσμευση 19 έδιδε στην ΣΚΤ και βεβαίως και στην Κυπριακή Δημοκρατία, την ευχέρεια της ένταξης 25% των μετοχών μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2018, αν η εισαγωγή στο ΧΑΚ γίνεται με την έκδοση νέων μετοχών σε περίπτωση κατά την οποία απαιτείται νέο κεφάλαιο.

Με δεδομένη την ευχέρεια εισαγωγής στο ΧΑΚ νέων μετοχών για την εισαγωγή στην ΣΚΤ νέου κεφαλαίου οι επόμενες διαδοχικές υποχρεώσεις της Τράπεζας για διάθεση περαιτέρω μετοχών, ώστε στο τέλος να μείνει σαν μέτοχος με μόνο 25% των μετοχών έχουν σαν αφετηρία την ημερομηνία του Σεπτεμβρίου 2018. Ως εκ τούτου η επόμενη διάθεση μετοχών ποσοστού 25% του συνόλου θα έπρεπε να γίνει εντός εννέα μηνών το αργότερο, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2019 και η τελευταία τέτοια διάθεση εντός δεκαοχτώ μηνών, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2020.

Επομένως εφόσον πρόθεση του Υπουργείου Οικονομικών ήταν η δωρεάν διάθεση 25% των μετοχών προκύπτουν τα εξής ερωτήματα:

- α) Δεν επρόκειτο για την έκδοση νέων μετοχών εφόσον δεν ετίθετο θέμα εισαγωγής νέων κεφαλαίων, αλλά για την διάθεση του 25% των υφιστάμενων μετοχών,
- β) Θα έπρεπε επομένως ν' ακολουθηθεί η δέσμευση 18 και η εισαγωγή στο ΧΑΚ να γίνει μέχρι τον Ιούνιο του 2017.

21.1 Η κατάθεση του Υπουργού Οικονομικών ενώπιον της Επιτροπής

Θεωρούμε ότι είναι χρήσιμο σ' αυτό το σημείο να παραθέσουμε αυτό που ο Υπουργός Οικονομικών ανέφερε κατά την ενώπιον μας πολύωρη κατάθεση του σχετικά με το ζήτημα της αποκρατικοποίησης της ΣΚΤ, δηλαδή της διάθεσης του 75% τουλάχιστον των μετόχων της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Εν πρώτοις απαντώντας σ' ερώτηση της Επιτροπής κατά πόσον θεωρούσε εφικτή την ιδιωτικοποίηση της ΣΚΤ με την σταδιακή σε τρεις φάσεις αποξένωση των μετοχών της με βάση τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει η Κυπριακή Δημοκρατία, απάντησε ότι κάτι τέτοιο επιτεύχθηκε φέτος με την πώληση στην Ελληνική Τράπεζα. Σ' αυτή την αντίληψη του τρόπου ιδιωτικοποίησης επανήλθε λέγοντας ότι αν ο αγοραστής του πρώτου τμήματος καινούργιων μετοχών σε ποσοστό 25% ήταν μια άλλη τράπεζα, αλλά και του δεύτερου και του τρίτου ήταν και πάλιν η ίδια τράπεζα το πρώτο πράγμα που θα έκανε θ' άλλαζε το όνομα του Συνεργατισμού και δεν θα υπήρχε πλέον Συνεργατική Τράπεζα, αλλά θα υπήρχε πλέον το όνομα της τράπεζας που έκανε την επένδυση ή όποιο όνομα επέλεγαν οι νέοι επενδυτές. Και είπε επί λέξει:

“... αυτό ήταν το πλάνο το οποίο αν με ρωτάτε αν ήταν εφικτό να γίνει, ναι, ήταν εφικτό να γίνει στη μία ή στην άλλη μορφή, είτε συγχωνεύοντας την με μία άλλη τράπεζα, είτε διαφορετικά... να έφευγε το κράτος από μέσα και να υλοποιούνται με αυτόν τον τρόπο και υποχρέωση. Αυτή ήταν μία υπαρκτή προοπτική, η οποία ουσιαστικά έχει υλοποιηθεί με μία διαφορά, με μία διαφορά, έχει υλοποιηθεί όχι με την τράπεζα να φεύγει και να περνά στα χέρια επενδυτών ή να συγχωνεύεται με μίαν άλλη τράπεζα ολόκληρη σε ενιαία μορφή, αλλά διασπασμένη και αυτή η κίνηση η οποία αν με ρωτάτε αν είναι θετική, εξαιρετικά θετική, μακάρι να μπορούσαμε να το κάναμε και σε άλλες τράπεζες, να αποκοπούν δηλαδή τα τοξικά περιουσιακά στοιχεία από την τράπεζα και να έχουμε τράπεζες καθарές, με καθαρό ισολογισμό, αυτή είναι μία εξαιρετικά απαιτητική προοπτική, δύσκολη πολύ να υλοποιηθεί και λόγω νομικών περιορισμών και λόγω οικονομικών περιορισμών, αλλά θα ήταν μία εξαιρετικά θετική προοπτική...”

... Ήταν λοιπόν μία κίνηση που ήταν σε συνάρτηση και με τις υποχρεώσεις και με τα χρονοδιαγράμματα η οποία έχει υλοποιηθεί, μπορεί στο μυαλό κάποιων, κάποιων, όχι στο δικό μου μυαλό να υπήρχε η αντίληψη ότι η τράπεζα θα έπρεπε να μείνει ενιαία και να συνεχίσει να ονομάζεται Συνεργατική Τράπεζα, δηλαδή η πινακίδα να μην αλλάξει, αυτό για μένα δεν ήταν ούτε το πιο σημαντικό, ούτε καθόλου δεδομένου, αντιθέτως θεωρούσα δεδομένο ότι από τη στιγμή που θα έρθουν νέοι επενδυτές, βεβαίως θα αλλάξουν και το όνομα της τράπεζας...

... Με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο, αυτό εννοούσα κύριε Πρόεδρε, με το ένα σενάριο ή με το άλλο σενάριο, κάτι τέτοιο έπρεπε να γίνει.”

Σ’ επανειλημμένες ερωτήσεις της Επιτροπής προς τον Υπουργό Οικονομικό να τοποθετηθεί κατά πόσον υπήρξε συμμόρφωση της ΣΚΤ και του κράτους προς τις σχετικές δεσμεύσεις επεξήγησε περαιτέρω την αντίληψη του όσον αφορά τον τρόπο συμμόρφωσης και είπε επί λέξει:

“Ναι. Η δέσμευση ήταν για τον Σεπτέμβρη του 2018. Και έγκαιρα, πριν από τον Σεπτέμβριο του 2018 έγινε. Όχι με την επιλογή της ιδιωτικοποίησης της ενιαίας τράπεζας, με την επιλογή τη δεύτερη, του διαχωρισμού. Αυτό ήταν το καθορισμένο χρονοδιάγραμμα, δεν υπήρχε νωρίτερο χρονοδιάγραμμα, Σεπτέμβρης 2018 ήταν ο στόχος, η δέσμευση που είχαμε αναλάβει και 3 του Σεπτέμβρη του 2018 ολοκληρώθηκε η συναλλαγή με την Ελληνική Τράπεζα. Θα μπορούσε να ήταν μια διαφορετικού είδους συναλλαγή με μια άλλη τράπεζα, μια άλλη μορφή, αλλά 3 του Σεπτέμβρη του 2018 επεσυνέβη η ολοκλήρωση της συναλλαγής.”

Πρέπει να πούμε ότι είχαν τεθεί στον κ. Υπουργό σε πλείστα όσα σημεία της κατάθεσης του ερωτήσεως σε μια προσπάθεια ν’ αντιληφθεί η Επιτροπή το πώς ο ίδιος αντιλαμβανόταν την σταδιακή όπως οι δεσμεύσεις προβλέπουν αποκρατικοποίηση και ειδικότερα πώς τοποθετούσε μέσα στον τρόπο υλοποίησης των δεσμεύσεων 18 έως 25 την δική του πρόταση για τη δωρεάν διάθεση 25% των μετοχών του κράτους. Δεν θα παραφράσουμε τα όσα κατάθεσε, αλλά θα παραθέσουμε αυτούσια τα σχετικά αποσπάσματα των πρακτικών. Παραθέτουμε ένα πρώτο σχετικό απόσπασμα:

“Ε. Κύριε Γεωργιάδη, η προσπάθεια σας... η προσπάθεια του κράτους και η δική σας, σαν εκπρόσωποι του κράτους, δεν ήταν... δεν αποσκοπούσε στη διάσωση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα και πιο συγκεκριμένα της Συνεργατικής

Κυπριακής Τράπεζας στην οποία κατέληξε τελικά ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας; Δεν πιστεύατε δηλαδή ότι μπορούσε να διασωθεί αν κάποιες διαδικασίες εγίνονταν σωστά;

- A. Μα δεν είναι... αν εννοείτε διάσωση, να παρέμενε για πάντα κρατικός;
- E. Όχι, όχι, όχι, όχι, δεν είπα... δεν εισηγήθηκα αυτό, γιατί γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά--
- A. Βεβαίως.
- E. Τη δέσμευση, τη βασική δέσμευση ότι σταδιακά το κράτος θα έπαιε να ήταν ο κατά 99% μέτοχος, πρώτα θα αποξενωνόταν το 25, ύστερα το άλλο 25, ύστερα ένα τρίτο 25% και στο τέλος το κράτος θα έμενε σαν μέτοχος με το 25%, αυτή ήταν η προοπτική, αυτό ήταν το σχέδιο. Δεν εισηγήθηκα ότι το κράτος έπρεπε να μείνει... η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα να μείνει κρατική τράπεζα, όχι, αυτό το σχέδιο, δηλαδή της ιδιωτικοποίησης πλέον της τράπεζας, δεν ήταν εφικτό από την αρχή; Το βλέπατε εσείς ότι δεν ήταν εφικτό;
- A. Όχι, κάθε άλλο, μα έγινε ιδιωτικοποίηση.
- E. Πώς έγινε ιδιωτικοποίηση; Πότε έγινε ιδιωτικοποίηση;
- A. Φέτος κύριε Πρόεδρε, δηλαδή αν δεν ήταν η Ελληνική Τράπεζα που αποκτούσε τη Συνεργατική--
- E. Κύριε, λυπούμαι που σας διακόπτω κύριε Γεωργιάδη.
- A. Πέστε μου.
- E. Λυπούμαι που σας διακόπτω, αλλά οι δεσμεύσεις, τα commitments που σας έθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, άλλα έλεγαν, από το 2016, το 2017 έπρεπε να είχατε προετοιμαστεί και το 2018, ήδη το 25% να είχε διατεθεί με πώληση, με πώληση, το 25% έπρεπε να είχε διατεθεί.
- A. Όχι κατ' ακρίβειαν, δεν ήταν με πώληση, ήταν με έκδοση καινούργιων μετοχών.
- E. Με πώληση κύριε, να σας διαβάσω... λυπούμαι που δεν μπορώ να σας διαβάσω την επιστολή της κα. Νυί την οποία εσείς πήρατε, που σας τονίζει--
- A. Ναι, κύριε Πρόεδρε--
- E. Που σας τονίζει κάποια πράγματα.

- A. *Να πω ξανά, δεν ήταν με πώληση των υφιστάμενων μετόχων, ήταν με διαδοχικές εκδόσεις καινούργιου κεφαλαίου, αυτό ήταν το πλάνο, διαδοχικές εκδόσεις καινούργιου κεφαλαίου που στο κάτω-κάτω οι εκδόσεις καινούργιου κεφαλαίου, θα ήταν και επωφελείς για την τράπεζα, δηλαδή θα ενίσχυαν τα κεφάλαια της τράπεζας και εκτός από ενίσχυση κεφαλαιουχική της τράπεζας, θα συντελείτο και η ιδιωτικοποίηση. Αυτή ακριβώς η κίνηση, δηλαδή ξεκινώντας από το 2018 και ολοκληρώνοντας το 2020, μέσα από εκδόσεις καινούργιου κεφαλαίου που θα οδηγούσαν αναπόφευκτα σε συρρίκνωση του μετοχικού ποσοστού του κράτους, όταν--*
- E. *Σωστά.*
- A. *Όταν ανοίγεις καινούργιο κεφάλαιο και δεν το αγοράσεις εσύ ο ίδιος, ουσιαστικά συρρικνώνεται η συμμετοχή σου.*
- E. *Σωστά.*
- A. *Αυτή ήταν η--*
- E. *Αλλά--*
- A. *Αυτή ήταν η κύρια αρχή--*
- E. *Ναι.*
- A. *Επιλογή, επιδίωξη η οποία... η οποία με συγκεκριμένες αποφάσεις του Υπουργικού, επιχειρήθηκε η υλοποίηση της, κατ' ακρίβειαν επιχειρήθηκε μάλιστα η επίσπευση της, αυτό που προέκυψε και διαφοροποίησε κάπως τα δεδομένα, είναι ότι παραμονές της υλοποίησης αυτής της απόφασης, σας θυμίζω ότι ήδη από το φθινόπωρο του 2017, έγκαιρα δηλαδή, αφού στόχος ήταν τον Σεπτέμβριο του 2018 να έχει γίνει το πρώτο βήμα, ήδη έναν χρόνο πριν είχε προσληφθεί εξειδικευμένη επενδυτική τράπεζα για να τρέξει αυτήν τη διαδικασία, ξεκίνησε αυτή η διαδικασία της πρώτης φάσης της ιδιωτικοποίησης, μεσολάβησε η απόφαση του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού--*
- E. *Ποια απόφαση;*
- A. *Μέσα από επιτόπιο έλεγχο--*
- E. *Μα πότε;*
- A. *Τον Δεκέμβριο του 2017.*

- E. Το 2018 έγινε ο επιτόπιος έλεγχος.
- A. Ναι, τον Δεκέμβρη του 2017 ήταν η απόφαση του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού--
- E. Ναι κύριε Γεωργιάδη, αλλά--
- A. Πριν συντελεστεί, πριν να--
- E. Λυπούμαι που σας διακόπτω, γιατί μας οδηγείτε σε γεγονότα... προτρέχετε, εγώ μιλούσα για την απόφαση η οποία λήφθηκε πολύ προηγουμένως και απόφαση δική σας όπως φαίνεται, για τη δωρεάν παραχώρηση του 25% των μετοχών, πράγμα που έβγαλε τα πράγματα εκτός της πορείας της, η οποία είχε σχεδιαστεί με βάση τις δεσμεύσεις του ανέλαβε το κράτος και η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. Τώρα έρχεστε στον επιτόπιο έλεγχο που έγινε Γενάρη... Φλεβάρη του 2018, μα τα γεγονότα έτρεξαν πλέον, πολλά πράγματα που έπρεπε να είχαν γίνει, δεν έγιναν κύριε Γεωργιάδη.
- A. Σε τι αναφέρεστε;
- E. Και έρχομαι... θα έρθω συγκεκριμένα.
- A. Στο 25%;
- E. Ναι, θα έρθω όμως σε εκείνο το θέμα συγκεκριμένα.
- A. Ναι.
- E. Επανέρχομαι στο θέμα της προοπτικής κύριε Γεωργιάδη, εσείς πιστεύετε ότι αν οι δεσμεύσεις ετηρούντο, δηλαδή αποξένωσης των μετοχών του κράτους, όπως διαλάμβαναν οι δεσμεύσεις 25% τώρα, άλλο 25% ύστερα και σε ένα τρίτο στάδιο 25%, υπήρχε προοπτική η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα να διατηρείτο σαν τράπεζα και να μη έφτανε στην ανάγκη να έχει πωληθεί σε μίαν άλλην τράπεζα;
- A. Καλά--
- E. Υπήρχε προοπτική;
- A. Καλά αν--
- E. Κύριε Γεωργιάδη σας ρωτώ και δώστε μου μίαν απάντηση.
- A. Ναι.
- E. Με βάση τις δεσμεύσεις που ανέλαβε το κράτος--

- A. Η απάντηση μου.
- E. Μια στιγμή σας παρακαλώ.
- A. Ναι, ολοκληρώστε.
- E. Για να γίνει ίσως πιο αντιληπτή η ερώτηση μου, όταν το κράτος ανέλαβε αυτήν τη δέσμευση, πίστευε ότι ακολουθώντας αυτήν την πορεία, αυτό το χρονοδιάγραμμα, η τράπεζα... η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, θα μπορούσε να διατηρηθεί σαν τράπεζα και να έχει μόνο μετοχές το 25% ή όχι; Υπήρχε αυτή η προοπτική ή δεν υπήρχε;
- A. Εκείνο που φαίνεται ότι δεν είναι αντιληπτό, είναι η μορφή που μπορεί να πάρει μία ιδιωτικοποίηση υλοποιώντας ακριβώς τις δεσμεύσεις που είχαμε αναλάβει, για παράδειγμα, αν αυτός ο αγοραστής του πρώτου 25%, το οποίο επαναλαμβάνω θα ήταν καινούργιες μετοχές, αν αυτός ο αγοραστής ήταν η Τράπεζα Κύπρου ή η Alpha Bank, επειδή ξέρετε σε τράπεζες συνήθως επενδύουν τράπεζες, δεν επενδύουν σε τράπεζες όμιλοι που ασχολούνται στο λιανικό εμπόριο. Σε τράπεζες συνήθως επενδύουν τράπεζες ή ασφαλιστικοί οργανισμοί, επενδυτικά ταμεία, αυτός ο αγοραστής με βάση το σενάριο που περιγράφεται κύριε Πρόεδρε—"

Γίνεται και μια δεύτερη στη συνέχεια προσπάθεια αποσαφήνισης των όσων είχαν προηγηθεί σχετικά με την διάθεση των μετοχών και παραθέτουμε το απόσπασμα:

- “E. Εσάς το πρώτο βήμα που επιλέξατε να γίνει για να γίνει αυτή η διασπορά των μετοχών του 25%, ποια ήταν η δική σας απόφαση; Διότι τόσο ο κύριος Χατζηγιάννης, όσο και ο κύριος Διονυσίου, μέσα σε αυτήν την αίθουσα μας είπαν ότι η ιδέα της πώλησης του 25% σε ανθρώπους που είχαν κάποια σχέση με τον Συνεργατισμό, είτε υπάλληλοι, είτε δανειολήπτες κλπ, ήταν δική σας ιδέα, επομένως η πρώτη σας κίνηση--
- A. Όχι την πώληση.
- E. Μισό λεπτό κύριε να τελειώσω.
- A. Όχι την πώληση, για να καταλάβω, όχι για την πώληση, τη δωρεάν.
- E. Την πρώτη διάθεση μετοχών--
- A. Τη δωρεάν.

- E. *Με δωρεάν, με δωρεάν παραχώρηση.*
- A. *Μάλιστα.*
- E. *Αν είπα "πώληση", εννοούσα διάθεση, ήταν δική σας απόφαση.*
- A. *Όχι, ήταν απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.*
- E. *Ύστερα από δική σας πρόταση την οποία--*
- A. *Βεβαίως, ναι.*
- E. *Την οποία, το Υπουργικό Συμβούλιο υιοθέτησε, χωρίς να αλλάξει ούτε μία λέξη.*
- A. *Ναι, βεβαίως.*
- E. *Έτσι;*
- A. *Βεβαίως.*
- E. *31/05/2017.*
- A. *Νομίζω... την ημερομηνία δεν την θυμάμαι.*
- E. *Είχατε ενημερώσει το Υπουργικό Συμβούλιο για τις ενστάσεις που υπήρχαν από τους Επόπτες, τόσο εδώ, όσο και στην Ευρώπη, ενστάσεις έντονες για τη δωρεάν παραχώρηση αυτών των μετοχών;*
- A. *Μα οι ενστάσεις είχαν εκδηλωθεί στη συνέχεια κύριε Πρόεδρε.*
- E. *Όχι, πήρατε μιαν επιστολή από την κυρία Nui 15/5/2017;*
- A. *Ναι κύριε Πρόεδρε, αλλά--*
- E. *Την πήρατε; Την θυμάστε ότι την πήρατε;*
- A. *Η απόφαση... μα δεν είναι θέμα μνήμης, η απόφαση για τη δωρεάν παραχώρηση του 25% των μετοχών, ήταν μία συγκεκριμένη κυβερνητική απόφαση, προαναγγέλθηκε τον Δεκέμβρη του 2016 από μένα εκ μέρους κυβέρνησης, συγκεκριμενοποιήθηκε με απόφαση του Υπουργικού τον Μάιο--*
- E. *31/05 κύριε.*
- A. *31/05.*
- E. *Έχει σημασία το 31/05.*
- A. *31/05/2017.*

- E. Μάλιστα.
- A. Και ήταν μία απόφαση στην οποία η κυβέρνηση πίστεψε σε αυτήν την απόφαση, επειδή θα επέτρεπε τη γρήγορη και αποτελεσματική υλοποίηση των δεσμεύσεων που είχαμε αναλάβει, δηλαδή όχι μόνο δεν θα επροκαλείτο κάποια καθυστέρηση, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου επέφερε επίσπευση, όπως σας είχα πει προηγουμένως το αρχικό πλάνο για την έξοδο του κράτους ήταν '18-'20, 2018-2020, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου το επέσπευδε και το έκανε '17-19, άρα το Υπουργικό Συμβούλιο ήθελε να επισπεύσει την έξοδο του κράτους, ένα δεδομένο, ήθελε να δώσει πρόσβαση στη Συνεργατική σε κεφάλαια και το Χρηματιστήριο δεν είναι παρά αγορά κεφαλαίων, εκεί μπορεί να βρει ένας οργανισμός πρόσβαση σε κεφάλαια, συνεπώς η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου υλοποιούσε--
- E. Ποια απόφαση κύριε Γεωργιάδη;
- A. Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για τη δωρεάν παραχώρηση του 25%.
- E. Κύριε Γεωργιάδη λυπούμαι, αλλά με δωρεάν παραχώρηση, αντλείς κεφάλαια;
- A. Όχι κύριε Πρόεδρε.
- E. Αλλά;
- A. Καθίσταται εφικτή με την παραχώρηση του 25% των μετοχών, επιτυγχάνεται ο στόχος της ευρείας διασποράς του 25% τουλάχιστον των μετοχών, γι' αυτό το Υπουργικό είπε 25 και όχι 20 ή 30, επειδή πρέπει το 25 τουλάχιστον τοις εκατό των μετοχών να είναι σε ευρεία διασπορά, για να μπορεί μία εταιρεία να ενταχθεί στην κύρια αγορά του Χρηματιστηρίου. Το Χρηματιστήριο επαναλαμβάνω, είναι η αγορά κεφαλαίου, είναι από εκεί όπου μπορεί να αντλήσει κεφάλαιο, άρα θα έπρεπε να εντάσσαμε τον Συνεργατισμό σε Χρηματιστήριο, άρα θα έπρεπε να υπήρχε με κάποιον τρόπο ευρεία διασπορά του 25%.
- E. Μιλάτε δωρεάν, πάντοτε με τον δωρεάν τρόπο.
- A. Ναι, με αυτόν τον τρόπο.
- E. Με τη δωρεάν διάθεση.
- A. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτυγχάνεται ο στόχος της ευρείας διασποράς, για να ήταν εφικτή, έναν χρόνο αργότερα τον Σεπτέμβρη του 2018 όπως ήταν η

δέσμευση μας, να υπάρξει έκδοση καινούργιου κεφαλαίου, να γίνει IPO, έκδοση καινούργιου κεφαλαίου, αυτή επαναλαμβάνω ήταν η δέσμευση μας προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έκδοση καινούργιου κεφαλαίου προς υλοποίηση των δεσμεύσεων και αυτό το πλάνο της έκδοσης... των εκδόσεων καινούργιου κεφαλαίου μέσω του Χρηματιστηρίου, είχαμε προγραμματίσει να ολοκληρωθεί όχι το 2020 που ήταν υποχρέωση μας, το 2019. Άρα θα ξεκινούσε με τη δωρεάν διανομή του 25% η ένταξη στο Χρηματιστήριο και το 2018 και το 2019, αυτό ήταν το πλάνο που περιγράφει η απόφαση του Υπουργικού, θα υπήρχαν εκδόσεις καινούργιου κεφαλαίου που θα οδηγούσαν σε συρρίκνωση πιθανώς πλήρη του όποιου μεριδίου του κράτους στη Συνεργατική και έτσι θα επιτυγχάνετο η ιδιωτικοποίηση του Συνεργατισμού.

E. Κύριε Γεωργιάδη, ενημερώσατε το Υπουργικό Συμβούλιο όταν πήρε την απόφαση 31/05/2017 ότι οι εποπτικές αρχές της Ευρώπης είχαν ένσταση και σας εξηγούσαν... δυστυχώς, δεν μπορώ να διαβάσω αυτούσια την επιστολή της κυρίας Nui, αλλά εσείς πρέπει να την γνωρίζετε.

A. Ναι.

E. Μισό λεπτό, τι σας έλεγε, γνωρίζετε πολύ καλά τι σας έλεγε, είχε ενστάσεις πάντως και δικαιολογούσε τις ενστάσεις της, δεν μπορώ να κάνω ειδική αναφορά, αλλά θα κάνω αναφορά στην επιστολή της κυρίας Γιωρκάτζη και στο τι ο κύριος Ταουσιάνης μας είπε σε αυτήν την αίθουσα, ότι αυτό δεν θα είχε καλά αποτελέσματα στη συνέχεια για τις επόμενες δεσμεύσεις της διάθεσης με οποιονδήποτε τρόπο του υπόλοιπου ποσοστού των μετοχών, αυτό το αναφέρατε στο Υπουργικό Συμβούλιο;

A. Μάλιστα.

E. Το είπατε στο Υπουργικό Συμβούλιο; Η πρόταση σας την οποία έχω εδώ, δεν λέει τίποτε.

A. Ναι, κύριε Πρόεδρε, η εποπτική αρχή, μία εποπτική αρχή, μία κεντρική τράπεζα ή μία Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, δεν είχε δικαίωμα να καθορίσει σε έναν μέτοχο--

E. Δεν έχει δικαίωμα;

A. Δεν έχει δικαίωμα λέω, να καθορίσει σε έναν μέτοχο, είτε είναι ιδιώτης, είτε είναι

κράτος τι θα κάνει τις μετοχές του.

- E. Το είπατε; Μισό λεπτό κύριε, για να μην μας ξεφεύγουν κάποια πράγματα, το είπατε αυτό στην κυρία Νυί ότι δεν έχει δικαίωμα να σας επιβάλλει όρους; Το είπατε;
- A. Ναι, ήμουν--
- E. Έχω την επιστολή σας.
- A. Ήμουν σε διάλογο κύριε Πρόεδρε--
- E. Μια στιγμή κύριε.
- A. Πέστε μου κύριε Πρόεδρε.
- E. Μια στιγμή, έχω εδώ επιστολή σας 22/05 προς την κυρία Νυί στην οποία παραθέτετε περίπου αυτά τα οποία μας είπατε σήμερα, δηλαδή τις δικές σας απόψεις κλπ, είναι μία μακροσκελέστατη επιστολή, δεν την πείσατε την κυρία Νυί και 29/06 σας στέλνει άλληνη επιστολή και επιμένει, επιμένει με την ίδια επιχειρηματολογία που σας παρέθεσε στην πρώτη επιστολή της πριν ληφθεί η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, αυτές όλες τις ενστάσεις του Ευρωπαϊκού Επόπτη, τις γνωστοποιήσατε στο Υπουργικό Συμβούλιο; Αν όχι και στον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας;
- A. Ναι, βεβαίως κύριε Πρόεδρε, όταν διαφάνηκε όπως είπατε περίπου 1.5 μήνα μετά, ότι ο Εποπτικός Μηχανισμός επέμενε στις απόψεις του αυστηρά μιλώντας, ξεκίνησα να λέω πριν μη διακόψατε ότι ο Εποπτικός Μηχανισμός, δεν έχει δικαίωμα να πει σε έναν μέτοχο αν θα πωλήσει τις μετοχές του, αν θα τις διατηρήσει, έχει άλλου είδους δικαιώματα αλλά επειδή είναι ο Επόπτης και ένα κράτος οφείλει να εισακούει στις υποδείξεις των Εποπτών ασχέτως αν υπάρχει νομική υποχρέωση ή όχι, όταν διαπιστώσαμε αρκετές εβδομάδες αργότερα προς το τέλος του Ιουνίου και τον Ιούλιο, ότι ο Εποπτικός Μηχανισμός επέμενε, η κυβέρνηση και υπήρχε πλήρης ενημέρωση και του ιδίου του Προέδρου της Δημοκρατίας, δεν επέμενε εις τον αρχικό σχεδιασμό και συμφώνησε σε μία διαφοροποίηση, όταν δηλαδή 29/06... το έχετε μπροστά σας την...
- E. Ναι.
- A. Όταν ήρθε 29/06, έναν μήνα μετά την απόφαση του Υπουργικού νέα επιστολή της κυρίας Νυί με την οποία επέμενε, υπήρξε και άμεση επαφή δική μου μαζί

της, είχαμε διάλογο γι' αυτό το ζήτημα, εισακούσαμε τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Εποπτείας και συμφωνήσαμε σε μία διαφοροποιημένη προσέγγιση με τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό.

Ε. Ε τώρα τι λέτε; Ότι το κράτος ακούει αυτά που του λέει ο Εποπτικός Μηχανισμός;

Α. Βεβαίως.

Ε. Ή δεν ακούει; Δεν έχει υποχρέωση να τα ακούσει;

Α. Όχι, το λέω ξανά, παρά το ότι νομικά δεν μπορεί ο Επόπτης να πει σε έναν μέτοχο, είτε είναι το κράτος, είτε είναι ιδιώτης τι θα κάνει τις μετοχές τους, σας έχω πει προηγουμένως και το επαναλαμβάνω, ότι όταν μέσα από τον διάλογο μας με τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό διαφάνηκε ότι ο Εποπτικός Μηχανισμός είχε έντονη άποψη, η κυβέρνηση ενημερώθηκε και δεν είχε κανένα πρόβλημα να διαφοροποιήσει κάπως τον σχεδιασμό, πώς δηλαδή; Πώς δηλαδή υπήρχε αυτή η διαφοροποίηση; Τη φάση Β της απόφασης του Υπουργικού, να την φέρουμε μπροστά, αυτό μας έχει ζητήσει η κυρία Νυί, δηλαδή αντί να ξεκινήσουμε με την παραχώρηση των μετοχών και την ένταξη σε Χρηματιστήριο για να ακολουθήσει η είσοδος στρατηγικών θεσμικών επενδυτών που ήταν το πλάνο της κυβέρνησης, μέσα από τον διάλογο και εισακούοντας τις υποδείξεις τους, το διαφοροποιήσαμε και ήρθε η Β φάση, δηλαδή η είσοδος των στρατηγικών επενδυτών πρώτη και να ακολουθήσει η ένταξη στο Χρηματιστήριο το listing και γι' αυτό με πολύ γοργούς ρυθμούς, προσελήφθηκε αρχές-αρχές του Σεπτεμβρίου αν δεν με απατά η μνήμη μου του 2017, δηλαδή ελάχιστες εβδομάδες αργότερα, η Citi Bank προσελήφθηκε από την ίδια τη Συνεργατική για να εξεύρει θεσμικούς στρατηγικούς επενδυτές με τη σειρά, με τη σειρά που μας υπέδειξε ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, φέρνοντας το λέω ξανά μπροστά, τους θεσμικούς και αφήνοντας για μετά την όποια ένταξη στο Χρηματιστήριο, άρα μέσα από αυτόν τον διάλογο που ξεκίνησε με ανταλλαγή επιστολών αλλά συνέχισε και με απευθείας διάλογο μαζί τους, υπήρξε αυτή η διαφοροποίηση.”

Ύστερα από τα πιο πάνω η Επιτροπή έθεσε στον κ. Υπουργό την πιο κάτω ερώτηση:

“Ε. Το πρόβλημα ξέρετε ποιο είναι κύριε Γεωργιάδη; Ότι τα γεγονότα και τα μαύρα σύννεφα, άρχισαν να μαζεύονται το 2017 και χάσατε πολύτιμο χρόνο, αν ήδη εγίνετο η διασπορά των μετοχών, όχι με τη δωρεάν μέθοδο που επιλέξατε αλλά

με άλλον τρόπο, θα είχατε δείξει την καλή πρόθεση του κράτους της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας να συμμορφωθεί με τις δεσμεύσεις, γιατί δεν ήταν μόνο αυτό το θέμα για το οποίο προειδοποιούσαν οι Επόπτες. Υπάρχουν και πολλά άλλα θέματα στα οποία θα έρθουμε, αλλά επειδή θέλω να συμπληρώσω την εικόνα των ενστάσεων, υπήρχαν ενστάσεις και 06/06 με επιστολή προς εσάς από την κυρία Γιωρκάτζη η οποία μεταξύ άλλων... με κοινοποίηση μάλιστα στην κυρία Νυί, η οποία μεταξύ άλλων σας θέτει αυτό το θέμα, να σας διαβάσω, τώρα μπορώ να διαβάσω "the...(διαβάζει)... capital" και η κυρία Γιωρκάτζη επανέρχεται με το ίδιο θέμα, 19/6/2017 επανέρχεται με επιστολή της... όχι, είναι δική σας επιστολή, δική σας επιστολή που απαντάτε στην κυρία Γιωρκάτζη, αλλά η κυρία Γιωρκάτζη επανέρχεται και επιμένει, δεν χάθηκε πολύτιμος χρόνος κύριε Υπουργέ;"

Ακολούθησε στη συνέχεια η πιο κάτω σειρά ερωτήσεων απαντήσεων:

“Α. Όχι κύριε Πρόεδρε.

Ε. Όχι.

Α. Το χρονοδιάγραμμα ήταν Σεπτέμβρη του 2018, βρισκόμαστε στην άνοιξη του 2017, κατά την άποψη της κυβέρνησης, αυτή η κίνηση θα επέτρεπε τη γρήγορη και αποτελεσματική υλοποίηση των δεσμεύσεων που είχαμε για τον Σεπτέμβρη του 2018, αν θέλετε να μου υποδείξετε ότι και η Κεντρική Τράπεζα είχε... της Κύπρου--

Ε. Ναι.

Α. Είχε ενστάσεις--

Ε. Βεβαίως είχε ενστάσεις.

Α. Βεβαίως είχε ενστάσεις, σας το αναφέρω και εγώ στην επιστολή που σας έχω στείλει 25/07 φέτος μαζί με τα έγγραφα, επειδή με ρωτήσατε ποιοι ήταν οι λόγοι που δεν επέτρεψαν την υλοποίηση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, σας είπα και εγώ ότι οι λόγοι σχετίζονται με τις ενστάσεις του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού του SSM δηλαδή και της Κεντρικής Τράπεζας. Αυτά λοιπόν που επεσυνέβησαν εκείνη την περίοδο, σχετίζονται με τις ενστάσεις των εποπτικών μηχανισμών, δεν προβλήθηκε καμία καθυστέρηση επειδή ούτως ή άλλως, το χρονοδιάγραμμα ήταν πέραν του ενός έτους αργότερα Σεπτέμβρη του 2018,

κανείς δεν έθεσε ποτέ ζήτημα επίσπευσης, παρά μόνο η ίδια η κυβέρνηση που πρότεινε και ήθελε το... στο κάτω-κάτω για να είμαστε σίγουροι ότι θα είμαστε εντός χρονοδιαγράμματος το 2018-2020, να το κάνουμε 2017-2019, άρα μέσα σε διάστημα εβδομάδων και χωρίς να χαθεί καθόλου χρόνος, το σενάριο της ιδιωτικοποίησης συνέχισε να τρέχει, υπογραμμίζω τη συνέχεια, άρα με διαφοροποίηση στη σειρά, αυτό έγινε και γι' αυτό επαναλαμβάνω, σας λέω ότι ήδη από τον Σεπτέμβρη του 2017, η Citi Bank ξεκίνησε δουλειά για να υλοποιήσει το πλάνο στη βάση των εποπτικών υποδείξεων και εδώ πρέπει να σας πω, ότι έστω κατά μερικούς μήνες προσδιορίσαμε επίσπευση, επειδή ενώ η δέσμευση ήταν για Σεπτέμβρη του 2018, το πλάνο για την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξεύρεσης επενδυτών μέσω της Citi Bank, καθορίστηκε στον Ιούνιο του 2018, συνεπώς καθόλου δεν υπήρξε καθυστέρηση, υπήρξε κατ' ακρίβειαν κάποια επίσπευση, γι' αυτό οι διαδικασίες εξάλλου, έτρεξαν στις αρχές-αρχές του 2018 φέτος.

- E. Όμως κύριε Γεωργιάδη, αρχίσατε ήδη να επιτείνετε την εντύπωση που είχαν οι Ευρωπαίοι Επόπτες ότι τα πράγματα δεν έβαιναν καλώς στην τράπεζα, διότι δεν ήταν το μόνο πράγμα για το οποίο σας προειδοποιούσαν, σας προειδοποιούσαν και για άλλα θέματα και φαίνεται ότι η τράπεζα ή και το κράτος, διά του Υπουργού Οικονομικών, είχαν το δικό τους πλάνο και δεν παρακολουθούσαν... και ότι εσείς είχατε κάποια δικά σας σχέδια διότι δεν μπορούσατε να παρακολουθείτε αυτά τα οποία σας υποδείκνυαν οι Επόπτες και θα έρθω σε άλλα θέματα, αλλά αυτό το θέμα της βούλησης για δωρεάν διάθεσης του 25% των μετοχών, ήταν ένα θέμα φαίνεται που τους ενόχλησε και άρχισε να τους κάνει να έχουν άλλες σκέψεις και να πιέζουν ιδιαίτερα όσον αφορά το θέμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Κύριε Γεωργιάδη, όμως θέλω να μας πείτε, πότε ενημερώσατε το Υπουργικό Συμβούλιο ότι τελικά οι Επόπτες είχαν άλλην άποψη και ότι επομένως, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 31/05/2017 έπρεπε να είχε ανασκευαστεί, να τροποποιηθεί, πήγατε πίσω στο Υπουργικό Συμβούλιο και τους το είπατε;
- A. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της τοποθέτησης σας κύριε Πρόεδρε, όχι, δεν συμφωνώ ότι υπήρξε λόγω της απόφασης αυτής του Υπουργικού Συμβουλίου, υπήρξε μία κακή εντύπωση περίπου όπως περιγράφεται στα μάτια των Εποπτικών Αρχών, αντιθέτως η ταχύτητα με την οποίαν ήρθαμε σε συνεννόηση

με τις Εποπτικές Αρχές και η διάθεση της κυβέρνησης να προσαρμοστεί και προς τις υποδείξεις τους, το αντίθετο επιβεβαιώνει. Όσον αφορά τον τρόπο υλοποίησης αυτής της διαφοροποίησης, πρέπει να σας πω πως η αρχική απόφαση του Υπουργικού, μου είχε δώσει μίαν ευρεία εξουσιοδότηση, δηλαδή δεν ήταν ρητή η απόφαση του Υπουργικού, μου είχε δώσει μίαν ευρεία εξουσιοδότηση το Υπουργικό, να χειριστώ αυτό το ζήτημα στο πλαίσιο ασφαλώς το ευρύτερο των αποφάσεων του Υπουργικού, άρα δεν χρειάστηκε καινούργια απόφαση του Υπουργικού, λόγω ακριβώς αυτής της ευρείας εξουσιοδότησης που το Υπουργικό μου είχε δώσει ευθύς εξ' αρχής.

Ε. Άρα ρητά δεν το ενημερώσατε.

Α. Ποιο;

Ε. Το Υπουργικό Συμβούλιο.

Α. Για ποιο πράγμα;

Ε. Ότι η απόφαση του 31/05 για δωρεάν παραχώρηση μετόχων άλλαξε.

Α. Όχι, δεν--

Ε. Πήρατε εσείς άλλη απόφαση.

Α. Μα δεν άλλαξε κύριε Πρόεδρε.

Ε. Παρέμεινε η πρόθεση για τη δωρεάν--

Α. Βεβαίως παρέμεινε.

Ε. Διάθεσης 25%;

Α. Μα δεν ήταν αυτή η συνεννόηση που είχαμε κάνει με τον Εποπτικό Μηχανισμό, δεν μας ζήτησε ο Εποπτικός Μηχανισμός να αλλάξουμε την απόφαση μας, δεν μας ζήτησε να διαφοροποιήσουμε τα χρονοδιαγράμματα, άρα με δεδομένη την ευρεία εξουσιοδότηση που είχα από το Υπουργικό Συμβούλιο, η πρόθεση παρέμενε, μάλιστα αργότερα--

Ε. Συγγνώμη, παρέμενε η πρόθεση για δωρεάν παραχώρηση του 25%;

Α. Ναι, βεβαίως, ναι, αυτή ήταν η συνεννόηση μας.

Ε. Από πού συνάγεται; Έχετε κάποια επιστολή στην οποία αναφέρεται αυτό το πράγμα στους Ευρωπαίους Επόπτες;

- A. Ότι;
- E. Ότι η πρόθεσή σας για δωρεάν παραχώρηση του 25% παραμένει, αλλά αλλάζει το χρονοδιάγραμμα;
- A. Αυτό--
- E. Έχετε κάποια επιστολή;
- A. Αυτό--
- E. Διότι έχουμε σωρεία επιστολών, πουθενά δεν το είδαμε αυτό το πράγμα καταγραμμένο.
- A. Το σύνολο των επιστολών, όταν αναφέρεται η κυρία Νυί σε IPO και είμαι βέβαιος ότι υπάρχουν τέτοιες επιστολές, γίνονται αναφορές ενώπιόν σας, το IPO είναι τούτο, το IPO είναι ακριβώς η ένταξη στο Χρηματιστήριο. Αυτό που άλλαξε, ήταν το χρονοδιάγραμμα, όπως ακριβώς σας το έχω περιγράψει, σχετική ενημέρωση θυμάμαι έδωσα και στη Βουλή, αλλά και δημοσίως και οι κινήσεις... ήταν... οι κινήσεις υλοποίησης ήταν προς αυτήν την κατεύθυνση, γι' αυτό να μην επαναλαμβάνω πράγματα που έχω πει, γι' αυτό προσελήφθηκε η Citi Bank για να εξεύρει θεσμικούς επενδυτές και μπήκε στην άκρη, μπήκε στην άκρη η διαδικασία της ένταξης στο Χρηματιστήριο, η οποία θα μπορούσε να--
- E. Η Citi Bank να μας θυμίσετε, ήρθε στο προσκήνιο τον Σεπτέμβριο του 2017.
- A. Ναι, ακριβώς, πολύ αμέσως-αμέσως μετά.
- E. Δηλαδή 4 μήνες, 5 μήνες πριν την κάθετη πτώση λέω.
- A. Τι εννοείτε την κάθετη πτώση;
- E. Τα πράγματα έτρεχαν και επιέζεστο--
- A. Όχι.
- E. Να ανταποκριθείτε σε κάποιες δεσμεύσεις.
- A. Έναν χρόνο πριν την υποχρέωση, τι συνέβηκε 4 μήνες... δεν έχω αντιληφθεί.
- E. Συγγνώμη;
- A. 4 μήνες μετά τι συνέβηκε; Δεν έχω αντιληφθεί.
- E. 4 μήνες μας είπατε, ότι ήρθε στο προσκήνιο ήρθε η Citi Bank για να ψάξει άλλους τρόπους διάθεσης των μετοχών, έτσι;

- A. Όπως είχε συμφωνηθεί με τις Εποπτικές Αρχές.
- E. Ναι.
- A. Τους θεσμικούς.
- E. Ναι, αλλά εγώ σας υπέδειξα προηγουμένως--
- A. Ναι;
- E. Και θα σας διαβάσω ένα απόσπασμα επιστολής της κυρίας Γιωρκάτζη 06/06, ότι λόγω αυτής της... θα την έλεγα σε εισαγωγικά ανυπακοής να συμμορφωθεί η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και το κράτος με τις δεσμεύσεις της, άρχισαν να πιέζουν τις καταστάσεις και προς άλλες κατευθύνσεις ημερομηνίας 06/06.
- A. Ποιας;
- E. Της κυρίας Γιωρκάτζη, περιμένετε να σας διαβάσω.
- A. Η ανυπακοή ποια ήταν; Δεν κατάλαβα.
- E. Να σας διαβάσω κύριε την επιστολή--
- A. Ναι.
- E. Της κυρίας Γιωρκάτζη και θα σας το διευκρινίσω--
- A. Ναι.
- E. Ποιο θεωρώ σαν ανυπακοή.
- A. Ναι.
- E. 06/06 επιστολή της κυρίας Γιωρκάτζη προς εσάς, είναι στα αγγλικά γιατί είναι απευθείας... έχει αντίγραφο και προς την κυρία Νυί και σας λέει... είναι από αυτήν την επιστολή που σας διάβασα προηγουμένως για το 25%, για να σας πω ότι συνδέεται το 25% δωρεάν διάθεσης, με αυτά τα οποία θίγει προηγουμένως η κυρία Γιωρκάτζη, "the assessment...(διαβάζει)...of the...", άρχισαν τα πράγματα να... και τα προβλήματα να υποδεικνύονται και να πιέξεστε τόσο η τράπεζα, όσο και εσείς να βρείτε τρόπους λύσης και αυτά τα προβλήματα κύριε Γεωργιάδη, δεν είναι τώρα που σας υποδεικνύονται. Υπάρχει αλληλογραφία από το 2014, τόσο των Εποπτικών Αρχών της Ευρώπης, όσο και των Εποπτικών Αρχών της Κύπρου, ήταν τρία τα προβλήματα τα οποία συνεχώς σας υπεδείκνυαν. Μη εξυπηρετούμενα δάνεια, χορηγήσεις, εταιρική

διακυβέρνηση που συνδέεται απόλυτα με το πρώτο, διότι αν έχει εταιρική διακυβέρνηση, δηλαδή ικανούς να χειριστούν τα προβλήματα, τότε ενδεχομένως και τα... το πρώτο πρόβλημα απαμβλύνεται και ένα τρίτο πρόβλημα που συνεχώς σας υπεδείκνυαν, ήταν ο τρόπος που εγίνετο διαχείριση των χρημάτων της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας, σας υποδεικνύοντο σπατάλες, είναι αυτά τα θέματα από το 2014 και έχω αλληλογραφία εδώ στην οποία θα αναφερθώ.

- A. Βεβαίως, ακόμη προσπαθώ να εντοπίσω την ανυπακοή.
- E. Ναι;
- A. Αυτά που έχετε περιγράψει κύριε Πρόεδρε, πρέπει να σας πω, ήταν πολύ καλά γνωστά στην κυβέρνηση και δεν χρειαζόμασταν επιστολές από--
- E. Κύριε Γεωργιάδη θα σας διακόψω, μιας και είπατε "ήταν πολύ καλά γνωστά στην κυβέρνηση" για να ερωτήσω, γι' αυτές τις επισημάνσεις των Εποπτών, από το 2014 μέχρι και το 2018 που είχαμε αλληλογραφία γι' αυτά τα προβλήματα τα οποία σας περίγραψα, ήταν τα κύρια, δεν ήταν τα μόνα, αλλά ήταν τα κύρια, ενημερώνετε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και το Υπουργικό Συμβούλιο; Δηλαδή ήταν κοινωνοί αυτών των προβλημάτων; Και υπάρχουν πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου στα οποία φαίνονται αυτές οι επισημάνσεις σας; Αν υπάρχουν πρακτικά, να τα αναζητήσουμε ή να φροντίσετε εσείς αν είναι πιο εύκολο να μας τα προμηθεύσετε.
- A. Ναι, έχω την εντύπωση ότι... ότι έχετε όλα τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου.
- E. Συγκεκριμένα γι' αυτό το θέμα, δηλαδή αν ενημερώνετε--
- A. Ναι.
- E. Σαν ο κατ' εξοχήν αρμόδιος Υπουργός--
- A. Ναι;
- E. Ο αντιπρόσωπος του μετόχου που ήταν το κράτος, αν ενημερώνετε ανελλιπώς--
- A. Ναι;
- E. Τον μέτοχο που είναι το Υπουργικό Συμβούλιο--
- A. Ναι;

- E. Ουσιαστικά γι' αυτά τα προβλήματα, ήταν γνώστες; Ήταν κοινωνοί αυτών των προβλημάτων;
- A. Λοιπόν, να επιχειρήσω ξανά απάντηση στο ερώτημα σας.
- E. Βεβαίως... και ανυπακοή, επειδή θέλετε κάποια διευκρίνιση, ανυπακοή λέω, ότι δεν τηρούσατε τα χρονοδιαγράμματα και τις δεσμεύσεις και έχουμε και τις εκθέσεις--
- A. Όπως για παράδειγμα;
- E. Του *monitoring in trustee*.
- A. Ποιο χρονοδιάγραμμα;
- E. Πρώτα απ' όλα--
- A. Ποια δέσμευση;
- E. Τη δέσμευση με τη διάθεση των μετοχών.
- A. Όπως--
- E. Ξεκινήσατε μίαν πορεία για την οποία... στην οποία υπήρχε αντίθεση από τους Επόπτες, υπήρχε αντίθεση από τον Γενικό Εισαγγελέα, να τον προσθέσω και αυτόν, από τον Γενικό Ελεγκτή, από τον Επίτροπο Κρατικών Ενισχύσεων, αλλά εσείς επιμένετε και αγωνίζεστε να το περάσετε.
- A. Όταν λέτε εμείς, εννοείτε την κυβέρνηση;
- E. Ναι, η κυβέρνηση, κύριε Γεωργιάδη, ξέρετε; Επαναλαμβάνω, ότι ο κύριος Χατζηγιάννης μας είπε ότι ο ίδιος δεν είχε καμία σχέση με αυτό το θέμα της διασποράς δωρεάν των μετοχών, ο κύριος Διονυσίου μας είπε "δεν γνωρίζω, ήταν πολιτική απόφαση", ποια ήταν η πολιτική απόφαση επί τη ευκαιρία; Πάνω σε ποια βάση; Ποια κριτήρια εστηρίζετο η πολιτική απόφαση για τη δωρεάν παραχώρηση του 25% των μετοχών; Αυτό μας είπε ο κύριος Διονυσίου, ο κύριος Διονυσίου ήταν ο άνθρωπος που ανελλιπώς σας ενημέρωνε για τα διαδραματιζόμενα στην τράπεζα.
- A. Δεν έχει καμία σχέση ο κύριος Διονυσίου με την πολιτική απόφαση.
- E. Αυτό μας είπε, έχει λάθος;
- A. Όχι, αλλά... τι σας είπε; Σας είπε ότι δεν έχει σχέση.

- E. "Δεν έχω σχέση, γιατί ήταν πολιτική απόφαση".
- A. Και επαναλαμβάνω, ότι βεβαίως δεν έχει σχέση ο κύριος Διονυσίου με μίαν απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου λήφθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, όσον αφορά την άποψή σας για ανυπακοή, παρ' όλο που δεν--
- E. Κύριε Γεωργιάδη--
- A. Που δεν μου αρέσκει η λέξη όταν απευθύνεται κάποιος σε μίαν κυβέρνηση για υπακοή και ανυπακοή, ακριβώς η εξέλιξη--
- E. Ωραία κύριε Γεωργιάδη, αποσύρω τον όρο--
- A. Παρ' όλα αυτά.
- E. Ανυπακοή.
- A. Να δώσω όμως την απάντηση μου.
- E. Μισό λεπτό, το αποσύρω και αντί της λέξης "ανυπακοή" θα χρησιμοποιήσω τον όρο μη συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις, με τις δεσμεύσεις, όπως καταγράφονται στον κατάλογο δεσμεύσεων που αναλάβατε.
- A. Ο κατάλογος δεσμεύσεων.
- E. Το 2015 και όπως αυτή η μη συμμόρφωση καταγράφεται στις τριμηνιαίες εκθέσεις του *monitoring in trustee*.
- A. Ναι, η σχετική δέσμευση όσον αφορά την ιδιοκτησιακή δομή, το λέω ξανά, προέβλεπε ότι τον Σεπτέμβρη του 2018, θα υπήρχε μέσω έκδοσης καινούργιου κεφαλαίου η πρώτη... η πρώτη πράξη ιδιωτικοποίησης, όχι μόνο δεν υπήρξε, όχι μόνο δεν υπήρξε διαφωνία της κυβέρνησης ή καθυστέρηση της κυβέρνησης, αλλά τα Τεκμήρια που έχετε ενώπιόν σας, δηλαδή οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου που περιλαμβάνουν κινήσεις και χρονοδιαγράμματα, επιβεβαιώνουν την πλήρη συμφωνία μας και τη διάθεση της κυβέρνησης χωρίς καμία καθυστέρηση να υλοποιήσει αυτόν τον σχεδιασμό και αυτό το χρονοδιάγραμμα και γι' αυτό επαναλαμβάνω, τόσο οι αποφάσεις του κράτους, του Υπουργικού Συμβουλίου, όσο και της ίδιας της τράπεζας που έπρεπε να κάνει κάποιες δικές τις κινήσεις, ήταν εντός των χρονοδιαγραμμάτων και δεν υπήρξε καμία μα καμία καθυστέρηση σε σχέση με τον στόχο του Σεπτέμβρη του

2018, η διαδικασία της Citi που θα ήταν αυτή που θα υλοποιούσε τον στόχο της προσέλκυσης επενδυτών, ξεκίνησε έναν ολόκληρο χρόνο νωρίτερα, άρα πολύ έγκαιρα, υπήρξε μία ολιγόμηνη διακοπή για να διεξαχθεί ο επιτόπιος έλεγχος από τον Εποπτικό Μηχανισμό, επειδή ακριβώς ο Εποπτικός Μηχανισμός θεώρησε σκόπιμο να είναι γνωστό στον όποιον επενδυτή το ύψος των μελλοντικών απαιτήσεων σε προβλέψεις και σε κεφάλαια. Η διαδικασία επανάρχισε και πάλι έγκαιρα τον Μάρτη του 2018, με τη διαφοροποίηση ότι πολύ σωστά είχε εισαχθεί και η δεύτερη επιλογή, αντί δηλαδή σε επενδύσεις σε κεφάλαιο και η επιλογή του διαχωρισμού. Όσον αφορά το διαφορετικό ζήτημα που έχετε θέσει για τις εσωτερικές αδυναμίες του Συνεργατισμού, στις δομές διακυβέρνησης σε σχέση με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, σας λέω και πάλι πως η κυβέρνηση είχε πλήρη εικόνα και η ενημέρωση τόσο η δική μου από τους υφιστάμενους μου, όσο και του Υπουργικού Συμβουλίου από εμένα ήταν συστηματική και πλήρης και αυτό το λέω ξανά, η κυβέρνηση είχε πλήρη εικόνα και για τα πολύ σοβαρά προβλήματα που εξακολουθούσε να κουβαλά η Συνεργατική, παρά τη σταδιακή και σημαντική πρόοδο που εγινόταν. Η θέση της κυβέρνησης συνοψίζεται σε αυτό που λέω τώρα κύριε Πρόεδρε, ήταν τα προβλήματα υπαρκτά, ξεκίνησε η τράπεζα υπό το μηδέν, τόσο όσον αφορά τα κεφάλαια, όσο και σε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση, υπό το μηδέν κεφάλαια, υπό το μηδέν εταιρική διακυβέρνηση μήνα με τον μήνα, χρόνο με τον χρόνο εγίνετο πρόοδος η οποία τεκμηριώνεται κατ' ακρίβειαν και από τις εκθέσεις στις οποίες έχετε αναφερθεί του εντολοδόχου παρακολούθησης, αν δείτε τους σχετικούς πίνακες, τα πράσινα που είναι θετική ένδειξη στις εκθέσεις του εντολοδόχου παρακολούθησης, είναι πολύ-πολύ περισσότερα από τα κόκκινα ή τα γκριζα, άρα γινόταν πρόοδος, στο κάτω-κάτω να το πω ξανά, μέχρι την άνοιξη του 2016 η χώρα ήταν σε μνημόνιο, ο Συνεργατισμός ήταν βασικό αντικείμενο εξέτασης ανά τρίμηνο από την Τροϊκα, ήταν λεπτομερέστατη η παρακολούθηση της προόδου και από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς μέσω της Τροϊκα, αλλά βεβαίως και στη συνέχεια, ποτέ δεν έχουμε ισχυριστεί ότι αυτή η πρόοδος έφτασε στο σημείο να εξαλείψει τα προβλήματα, επειδή έχετε αναφερθεί στην ενημέρωση του Υπουργικού εκ μέρους μου--

Ε. Ναι.

Α. Και επειδή έχω διαπιστώσει να γίνονται αναφορές ενώπιον της Επιτροπής σας,

ότι υπήρξε παραπλάνηση του Υπουργικού εκ μέρους μου--

- E. Υπήρξαν αναφορές και αν θέλετε να σας διαβάσω.
- A. Όχι, παραπλάνηση του Υπουργικού, αυτή ήταν η αναφορά.
- E. Για το θέμα του 25% των μετοχών.
- A. Επειδή--
- E. Της δωρεάν διάθεσης.
- A. Επειδή υπήρξε αναφορά σε παραπλάνηση του Υπουργικού, εκφράζω τη θέση ότι το Υπουργικό Συμβούλιο είχε πλήρη εικόνα, πλήρη ενημέρωση, ο μόνος που θα μπορούσε θεωρητικά να ισχυριστεί παραπλάνηση, θα ήταν το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο, είμαι βέβαιος και το λέω ενώπιον σας, αλλά το λέω και δημοσίως, αν το Υπουργικό Συμβούλιο ερωτηθεί αν είχε ενημέρωση ή αν έτυχε παραπλάνησης, θα δώσει καθαρή απάντηση, μόνο ένα σώμα, μόνο το ίδιο το σώμα μπορεί να ισχυριστεί ότι έτυχε παραπλάνησης και όχι βεβαίως ένας τρίτος, όπως κατ' αντίστοιχο τρόπο, δεν θα μπορούσε κάποιος τρίτος να ισχυριστεί ότι εγώ ο ίδιος παραπλανήθηκα από τους υφισταμένους μου, καλά εμένα με ρωτήσατε αν θεωρώ ότι έχω παραπλανηθεί από τους υφισταμένους μου; Το Υπουργικό Συμβούλιο ερωτήθηκε και νιώθει παραπλανημένο ή ελλιπώς ενημερωμένο; Συνεπώς, αυτή είναι μία ξεκάθαρη θέση και γνωρίζω ότι το Υπουργικό Συμβούλιο ήταν και νιώθει ενημερωμένο και όχι ασφαλώς παραπλανημένο και ας ερωτηθεί το ίδιο το Υπουργικό γι' αυτό το σημείο.”

Τέλος παραθέτουμε το πιο κάτω απόσπασμα:

- “A. Δεν υπήρχε εγκατάλειψη της απόφασης, μόνο το ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο θα μπορούσε να ακυρώσει απόφαση, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου δεν ακυρώθηκε ποτέ, διαφοροποιήθηκε στα πλαίσια της ευρείας εξουσιοδότησης που είχε δώσει, το χρονοδιάγραμμα ή μάλλον η σειρά, η σειρά, η σειρά υλοποίησης της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου... ακριβώς κύριε Πρόεδρε, για να μην υπάρχει καμία υπόνοια ότι είμαστε σε διάσταση με τις υποδείξεις, τις απόψεις των Εποπτικών Αρχών, άρα ούτε ανυπακοή, διαφωνία μπορεί να τεκμηριωθεί επειδή ακριβώς υπήρξε ταχεία συνεννόηση με τις Εποπτικές Αρχές, ούτε όμως προκύπτει ζήτημα εγκατάλειψης ή ακύρωσης της απόφασης, επειδή δεν είχε... δεν είχε ποτέ εγκαταλειφθεί ή ακυρωθεί, απλώς ο

τρόπος υλοποίησης της, διαφοροποιήθηκε. Πρώτα να έρθουν οι στρατηγικοί επενδυτές και αμέσως μετά να γίνει--

E. Οι οδηγίες που δόθηκαν στη Citi, ποιες ήταν;

A. Να εξεύρει στρατηγικούς επενδυτές.

E. Μισό λεπτό σας παρακαλώ, για να μην επανέρχομαι, οι οδηγίες που δόθηκαν στη Citi, ποιες ήταν; Και πότε η Citi ήταν έτοιμη να σας δώσει το αποτέλεσμα της μελέτης της;

A. Δεν--

E. Πότε χρονικά;

A. Πρώτα απ' όλα, δεν ήταν μελέτη και δεν θα έδινε κάτι σε μένα ή στην κυβέρνηση.

E. Πού θα το έδινε; Εκεί που θα το έδινε, εσείς μας την αναφέρατε τη Citi, επομένως είστε γνώστης--

A. Απόλυτα.

E. Του τι είχε ζητηθεί από τη Citi.

A. Ακριβώς.

E. Γι' αυτό σας ρωτούμε εσάς.

A. Εξεύρεση θεσμικών επενδυτών, αυτοί ήταν οι όροι εντολής προς τη Citi.

E. Για ποιο ποσοστό των μετοχών;

A. Κοιτάξετε, δεν ήταν ποσοστό, δεν ήταν πώληση μεριδίου υφιστάμενων μετοχών, πολύ σωστά έχετε πει εσείς... νομίζω εσείς το έχετε πει, αν πωλήσεις απλώς υφιστάμενες μετοχές, αν οι υφιστάμενες μετοχές αλλάξουν χέρια, δεν ενισχύεται η τράπεζα, η απαίτηση των Εποπτικών Αρχών, δεν ήταν απλώς να αλλάξουν χέρια οι υφιστάμενες μετοχές που θα είχε μηδενικό αντίκτυπο στα κεφάλαια της τράπεζας. Ήταν έκδοση καινούργιου κεφαλαίου, αλλά αυτή ήταν η υπόδειξη των Εποπτικών Αρχών και αυτό ήταν... δεν ήταν σε διάσταση, αντίθετα ήταν σε συνάρτηση και με τις δεσμεύσεις έναντι μίας άλλης ευρωπαϊκής αρχής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, ξεχωριστά δηλαδή με τον διακριτό τους ρόλο, η μεν Ευρωπαϊκή Επιτροπή *Digicom Competition*, ήδη από τον Δεκέμβρη του 2015, είχε προσδιορίσει σε

συνεννόηση μαζί μας, πλάνο έκδοσης καινούργιου κεφαλαίου, ξεκινώντας από το 2018, αλλά και ο Εποπτικός Μηχανισμός, αυτό που ζήτησε δεν ήταν να πωληθούν... να πωληθεί μέρος των υφιστάμενων μετοχών σε θεσμικούς επενδυτές, ήταν να εκδοθεί καινούργιο κεφάλαιο και αν δεν με απατά η μνήμη μου κύριε Πρόεδρε, ο προσδιορισμός ήταν €300 εκ., ο προσδιορισμός των αναγκών σε κεφάλαιο που δόθηκε από την τράπεζα προς τη Citi, ήταν €300 εκ., τα €300 εκ. χωρίς καμία αμφιβολία, αν υλοποιείτουν η άντληση τους, θα ισοδυναμούσε σε ποσοστό πολύ-πολύ μεγαλύτερο από το 25%, κατ' ακρίβειαν €300 εκ. θα ήταν πάνω από το 50%, άρα διαμιás με την πρώτη κίνηση, με το ορόσημο του Σεπτεμβρη του 2018, μέσω της Citi, θα αντλούνταν τουλάχιστον €300 εκ., αυτό ήταν--

- E. Και τι ποσοστό θα έφευγε από τις γενικές του κράτους, τότε το 2018;
- A. Εν αυτό που σας λέω κύριε Πρόεδρε, τούτο δεν μπορείς να το γνωρίζεις εκ των προτέρων, επειδή εξαρτάται από την αποτίμηση, δηλαδή κάποιος... ζητάς λεφτά. Ζητάς €300 εκ., ο επενδυτής ή οι επενδυτές θα τα δώσουν, το pricing αυτών των €300 εκ., θα προσδιορίσει και το μερίδιο τους στο καινούργιο μετοχικό κεφάλαιο και είναι αυτό που έλεγα, ότι μετά βεβαιότητας, όχι μόνο θα υπερέβαινε το 25% που ήταν το ελάχιστο, θα υπερέβαινε το 51%, θα γινόταν διαμιás πλειοψηφικός μέτοχος ο όποιος ή οι όποιοι επενδυτές. Το χρονοδιάγραμμα της Citi ήταν Ιούνιο του 2018, δηλαδή λίγους μήνες ενωρίτερα από το καταληκτικό χρονοδιάγραμμα του Σεπτεμβρη, ήταν με προσδιορισμό ποσού κεφαλαίων, τα €300 αυτά εκατομμύρια τα οποία θα οδηγούσαν στη συρρίκνωση τη δραστική του μεριδίου του κράτους.
- E. Στη Citi οι οδηγίες που εδόθησαν αν γνωρίζετε, ήταν να λάβει υπόψη ότι έπρεπε να μείνει ένα ποσοστό των μετόχων, το οποίο θα διατίθετο δωρεάν;
- A. Άλλο το ένα κύριε Πρόεδρε και άλλο το άλλο.
- E. Τι σημαίνει άλλο το ένα και άλλο το άλλο;
- A. Καινούργιες μετοχές από τη μια, υφιστάμενες μετοχές από την άλλη, η Citi θα εντόπιζε καινούργιους επενδυτές θεσμικούς--
- E. Ναι;
- A. Οι οποίοι θα έβαζαν καινούργιο κεφάλαιο, τα €300 εκατομμύρια που σας έχω

πει.

- E. Η τράπεζα όμως, θα αποξενωνόταν από ένα ποσοστό των μετοχών της.
- A. Όχι των υφιστάμενων.
- E. Γιατί ήταν ο όρος--
- A. Όχι των υφιστάμενων, ο όρος ήταν να υπάρξει συρρίκνωση του μεριδίου του κράτους--
- E. Ναι;
- A. Κατά 25% τουλάχιστον.
- E. Γιατί θα το διέθετε, θα το πουλούσε.
- A. Όχι.
- E. Ναι;
- A. Όχι κύριε Πρόεδρε επειδή θα το διέθετε με τζιέινο το ποσοστό, πέστε ότι το μετοχικό κεφάλαιο είναι 100, 100 μονάδες, €100 και το κράτος έχει και τα 100, αν εκδίδονταν ακόμα 100--
- E. Ναι;
- A. Και το μετοχικό κεφάλαιο γινόταν 200--
- E. Ναι;
- A. Και το καινούργιο εκατοστάρι--
- E. Ναι;
- A. Δεν το έπαιρνε το κράτος, το έπαιρνε ένας θεσμικός επενδυτής, αυτομάτως το ποσοστό του κράτους, θα πήγαινε στο 50%.
- E. Μάλιστα.
- A. Αυτή ήταν η διαδικασία, αυτή ήταν η διαδικασία που είχε καθοριστεί και από τη Digicom Competition και από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό τον SSM που ήθελε καινούργιο κεφάλαιο και από το Υπουργικό Συμβούλιο, άρα σκεφτείτε ότι τούτα τα €100 extra κεφαλαίου, θα ήταν τα €300 εκατομμύρια του καινούργιου κεφαλαίου ανάλογα με το pricing που θα προσδιοριζόταν μέσα από τη διαδικασία έκδοσης αυτού του καινούργιου κεφαλαίου, ανάλογα θα

προσαρμοζόταν το μερίδιο του κράτους, αν τα €300 εκατομμύρια ήταν περίπου στο 50% της αξίας του υφιστάμενου κεφαλαίου, θα ήταν 50%, οι καινούργιοι μέτοχοι 50% το κράτος, θα ήταν περίπου όπως το υποθετικό παράδειγμα που σας έχω πει, αυτό ήταν το πλάνο, αυτή ήταν η διαδικασία.

E. Θέλω να αντιληφθώ, με αυτές τις διευθετήσεις... εξηγήστε μας, θα υπήρχε ακόμα περιθώριο ένα ποσοστό των μετοχών να διατεθεί δωρεάν στους...

A. Ναι.

E. Στα πρόσωπα, στα άτομα στα οποία είχατε προβλέψει το 2017 ότι θα διατίθεντο οι μετοχές;

A. Ναι.

E. Θα υπήρχε ο τρόπος;

A. Ναι, θα επανέλθω σε αυτό το υποθετικό σενάριο, σήμερα υπάρχουν 100 μετοχές κύριε Πρόεδρε, εκδίδονται άλλες 100, διπλασιάζονται τα κεφάλαια της τράπεζας, ισχυροποιείται η τράπεζα. Ως ποσοστό, το μερίδιο του αρχικού μετόχου του κράτους πάει στο 50%, όμως οι 100 μετοχές οι αρχικές, εξακολουθούν να υπάρχουν στα χέρια μας.

E. Ναι.

A. Αν θέλω 25 από τις αρχικές 100 να τις δώσω, να τις πωλήσω, να τις χαρίσω, έχω το δικαίωμα, το σημαντικό είναι να υπάρξει αύξηση κεφαλαίου, αύξηση κεφαλαίου και να εκπληρωθούν και οι απαιτήσεις της Εποπτείας, να ενισχυθεί, να θωρακιστεί η τράπεζα και κατ' ακρίβειαν κύριε Πρόεδρε, σε όλες τις επιστολές που έχετε ενώπιόν σας, διαπιστώνεται και μία ταύτιση απόψεων μεταξύ της κυβέρνησης και των Εποπτικών Αρχών—"

Με τις πιο πάνω τελευταίες αναφορές του Υπουργού Οικονομικών στον οίκο Citi οδηγούμαστε στην ανάγκη να εξετάσουμε το είδος των υπηρεσιών τις οποίες ο εν λόγω οίκος πρόσφερε στα τελευταία στάδια της προσπάθειας αποκρατικοποίησης.

Η Citi είναι ένα από τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με δραστηριότητες ανά τον κόσμο. Προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία υπηρεσιών μεταξύ των οποίων συμβουλές για συγχωνεύσεις, για εισαγωγή σε κεφαλαιακές αγορές, διαπραγματεύσεις μετοχών και άλλες συναφείς εργασίες. Η Citi εκλήθη όπως προσφέρει υπηρεσίες στη ΣΚΤ σε τρεις περιπτώσεις. Σ' αυτό το σημείο της έκθεσης

μας θα κάμουμε αναφορά στην δεύτερη ανάθεση, η οποία αφορούσε την προσφορά – τοποθέτηση των μετοχών της ΣΚΤ σ' ένα αναγνωρισμένο χρηματιστήριο μέχρι τον Ιούνιο του 2018. Αυτή η ανάθεση έγινε τον Σεπτέμβριο του 2017 και η πρώτη επαφή γι' αυτή την ανάθεση έγινε από τους κυρίους Χατζηγιάννη και Σταυρινίδη, και ύστερα από εμπλοκή και της Επιτροπείας της Τράπεζας κατέληξαν σε συμφωνία με στόχο την άντληση κεφαλαίων. Υπήρξε συζήτηση για την προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων περίξ των €250 εκ. με €300 εκ.

Ενώπιον της Επιτροπής κατάθεσε ο κ. Παντελής (Λίνος) Λέκκας ο οποίος είναι επικεφαλής της εταιρικής και επενδυτικής τραπεζικής υπηρεσίας της Citi για την Κεντρική Ανατολική Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Αφρική. Προκύπτει απ' όσα κατάθεσε ενώπιον μας ότι:

Στο τέλος Νοεμβρίου αρχές Δεκεμβρίου, πριν από την γνωστοποίηση του επιτόπιου ελέγχου, σε πρώιμη/προκαταρκτική συνάντηση με 12-13 θεσμικούς επενδυτές η Citi και η ΣΚΤ πήραν την άποψη των επενδυτών ότι έπρεπε να καθυστερήσει η εισαγωγή σε Χρηματιστήριο και να βρεθούν εναλλακτικές μέθοδοι άντλησης κεφαλαίων όπως "ειδικοί επενδυτές". Επομένως φαίνεται ότι ανεξάρτητα από τον επιτόπιο έλεγχο το έργο της Citi για εισαγωγή σε χρηματιστήριο είχε πολύ μικρές ως μηδαμινές πιθανότητες επιτυχίας. Είναι σχετικά όσα ο κ. Λέκκας στην κατάθεση του ανέφερε πάνω σ' αυτό το θέμα: *"... κάναμε μία δέουσα επιμέλεια και μπήκαμε εις βάθος στην τράπεζα για να κατανοήσουμε τα θέματα και να ετοιμάσουμε ενημερωτικό δελτίο (prospectus) για το Χρηματιστήριο που θα επιλέγετο και καθοδόν υπάρχει μία συνήθης ιδέα συναντήσεων επενδυτών early look, πρώιμη δηλαδή για να δούμε το θέμα πριν να γίνει η συναλλαγή ζωντανά και τέλη Νοεμβρίου αρχές Δεκεμβρίου συνεργαστήκαμε με τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα για την παρουσίαση και η ειδική ομάδα επισκέφθηκε το Λονδίνο με αριθμό 12-13 θεσμικών επενδυτών; ... αλλά οι επενδυτές θεωρούσαν ότι η εισαγωγή στο Χρηματιστήριο έπρεπε να καθυστερήσει και μία προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων θα ήταν πιο πρέπουσα για τις ανάγκες του ιδρύματος αυτήν την στιγμή για να προσελκύσει ειδικούς επενδυτές που να βοηθήσουν τη συνεχή ανάγκη για την τράπεζα και να καθυστερήσει λίγο η εισαγωγή στο Χρηματιστήριο γι' αυτό θεωρήθηκε ότι θα ήταν πιο συνετές αυτές οι εναλλακτικές λύσεις και αργότερα η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα έλαβε μίαν επιστολή από τους ρυθμιστικούς ελεγκτές ότι θα γινόταν ένας έλεγχος αρχίζοντας τον Ιανουάριο."*

Φαίνεται επίσης απ' όσα ο κ. Λέκκας κατέθεσε ότι η απόφαση για δωρεάν παραχώρηση 25% των μετοχών ήταν σε ισχύ και ήταν κάτι που η Citi έπρεπε να λάβει υπόψιν. Είχε πει συγκεκριμένα: *"...υπήρχε υποχρέωση ένταξης και υπήρχε και προηγούμενη δέσμευση από την Κυπριακή Δημοκρατία να προσφέρει 25% των μετοχών της τράπεζας τους πελάτες της, αυτό ήδη ήταν μια εξέλιξη, βρισκόταν σε εξέλιξη κατά τον χρόνο που ανατέθηκε σε μας...ήδη έτρεχε μία διαδικασία μείωσης της συμμετοχής κατά 25%, ίσως να είναι Σεπτέμβρη, 17/09 που αναφέρθηκε πριν, δεν είμαι σίγουρος αλλά στα τέλη του καλοκαιριού του 2017 όταν μας προσέλαβαν για το IPO, τότε έτρεχε μια πρωτοβουλία προσφοράς 25% στους πελάτες της".* Κατέστησε, εν πάση περιπτώσει, απόλυτα σαφές ότι αν αυτή η ιδέα συνεχιζόταν θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στους δικούς τους σχεδιασμούς γι' αυτό και δεν θα μπορούσε να ενταχθή σ' αυτούς ένεκα της μεγάλης διασποράς μετοχών.

Τέλος θεωρούμε χρήσιμο ν' αναφερθούμε στη συζήτηση η οποία έγινε στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παρακολούθησης Σχεδίων και Ελέγχου Δημοσίων Δαπανών της Βουλής των Αντιπροσώπων η οποία έλαβεν χώραν την 21/08/2017. Παρών μεταξύ άλλων στη συνεδρία ήταν και ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χάρης Γεωργιάδης σε κάποιες δηλώσεις του οποίου θα κάνουμε ιδιαίτερη αναφορά. Το θέμα προς συζήτηση ήταν *"Ενημέρωση για τις τελευταίες εξελίξεις στο Συνεργατισμό"*. Οι αναφορές μας στη συζήτηση θα περιοριστούν σε σημεία που αφορούσαν την αποκρατικοποίηση της ΣΚΤ. Προτιμούμε αντί να παραφράζουμε τις δηλώσεις του κ. Υπουργού να παραθέσουμε αυτούσια τμήματα των δηλώσεων του κατά την συζήτηση. Από ένα πρώτο απόσπασμα δηλώσεων του παραθέτουμε τις εξηγήσεις τις οποίες έδωσε όσον αφορά τον τρόπο που έβλεπε να γίνεται η μείωση της συμμετοχής του κράτους στην ιδιοκτησία της ΣΚΤ. Αναφέρει:

"Όταν το κράτος δύο φορές, το 2013-2014 και το 2015 έδωσε τούτη τη κρατική ενίσχυση, όπως σας έχω πει, υπήρχαν ξεκάθαροι όροι και προϋποθέσεις για το τι θα κάνει τις μετοχές του και ποια θα είναι η θέση του και η στρατηγική εξόδου ουσιαστικά του κράτους από το συνεργατισμό. Ευθέως να σας το περιγράψω. Δεν έχουμε υποχρέωση ούτε πρόθεση ούτε σχεδιασμό να πουλήσουμε μετοχές. Τα 6 δις μετοχών που έχει σήμερα το κράτος στα χέρια του, που πήρε 6 δις μετοχές της Συνεργατικής Τράπεζας ως κρατική ενίσχυση, δεν έχουμε ούτε απαίτηση από την DG COMP, τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού ούτε και πρόθεση ούτε και προγραμματισμό να πουλήσουμε έστω και μία. Αυτό που υπάρχει ως υποχρέωση / απαίτηση τόσο από την

Ευρωπαϊκή Επιτροπή που είναι υπεύθυνη για το πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων όσο και από την εποπτική αρχή, από δύο διαφορετικές κατευθύνσεις, υπάρχει απαίτηση για έκδοση καινούριου κεφαλαίου. Με λίγα λόγια, αφήνοντας στην άκρη για την ώρα τους επόπτες και τις απαιτήσεις τους για νέα κεφάλαια, αυτό που έχουμε ως υποχρέωση ξεκινώντας από το 2018... Ο κ. πρόεδρος νομίζω πριν με είχε ρωτήσει για το χρονοδιάγραμμα και είπα είναι 2018 με 2020. Αυτό που πρέπει να κάνει η τράπεζα από το 2018 μέχρι το 2020, είναι συνεχώς να εκδίδει καινούριο κεφάλαιο, καινούριες μετοχές με τρόπο που να ενισχύει την κεφαλαιουχική της θέση, αλλά ταυτόχρονα και εκ των πραγμάτων και αφού το κράτος δε δικαιούται και δεν μπορεί να βάζει και άλλα κεφάλαια, το ποσοστό της δικής του συμμετοχής θα μειώνεται.

... Αλλά το λέω ξανά για να γίνει κατανοητό, όχι πουλώντας τούτες τις μετοχές δεξιά και αριστερά σε θεσμικούς επενδυτές, στο κοινό, σε οποιονδήποτε, αλλά εκδίδοντας καινούριο κεφάλαιο. Η ίδια η τράπεζα δηλαδή, ασχέτως του τι θέλει να κάμει ο μέτοχος ο σημερινός, η ίδια η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να εκδώσει καινούριο κεφάλαιο, καινούριες μετοχές. Σκεφτείτε αν υπάρχουν 6 δις μετοχές σήμερα και τα κατέχει ένας, αν εκδοθούν άλλα 6 δις μετοχές και τα πάρουν κάποιιοι άλλοι, τα 6 δις μετοχές που είχα θα εξακολουθήσω να τα έχω, αλλά το ποσοστό μου θα είναι 50%. Αν στη συνέχεια εκδοθούν άλλες τόσες, θα πάει 25% ουσιαστικά που είναι η απαίτηση. Συνεπώς, αυτή είναι η υποχρέωση που υπάρχει και την ίδια υποχρέωση για άλλους λόγους, δεν έχουν καμία σχέση οι εποπτικές απαιτήσεις με το τι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητά, αλλά το ίδιο ουσιαστικά πράγμα αλλά για άλλους λόγους, ζητούν και οι εποπτικές αρχές. Οι εποπτικές αρχές ζητούν αύξηση και των προβλέψεων και των κεφαλαίων και αυτή θα είναι μια τάση ιδιαίτερα έντονη το επόμενο διάστημα, δεν ωφελεί να εκφράσω άποψη, γι' αυτή τη συνεχή απαίτηση της εποπτικής αρχής που βρίσκεται στην Φρανκφούρτη.

... Συνεπώς, αφού αυτά είναι τα δεδομένα και οι μετοχές, τούτα τα 6 δις μετοχών που κατέχει το κράτος δεν έχουμε υποχρέωση κατ' ανάγκην να τα πουλήσουμε, θα μπορούσαμε να τα πουλήσουμε, αλλά δεν έχουμε τέτοια υποχρέωση και η υποχρέωση είναι αυτή που σας έχω πει, το Υπουργικό Συμβούλιο έλαβε μια απόφαση τούτες τις μετοχές, τούτα τα 6 δις μετοχών, είτε σήμερα αντιστοιχούν στο 100% του μετοχικού κεφαλαίου είτε αύριο σε μικρότερο ποσοστό επειδή θα εκδοθούν και νέες μετοχές, τούτες οι υφιστάμενες μετοχές, θέση μας είναι ότι μπορούν να δοθούν στον κόσμο, στους συμπολίτες μας για να διασφαλιστεί τουλάχιστον ότι θα υπάρχει και μια αρκετά διευρυμένη εγχώρια ιδιοκτησιακή βάση, κάτι το οποίο εμάς μας ενδιαφέρει. Τούτο δεν

έρχεται σε σύγκρουση με την απαίτηση των εποπτικών αρχών για έκδοση καινούριου κεφαλαίου, ούτε έρχεται σε σύγκρουση με την απαίτηση των όρων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πάλι το ποσοστό του κράτους να περιοριστεί, να γίνει diluted, όπως είναι ο χρηματιστηριακός όρος για να μην υπάρχει ο έλεγχος, είναι παράλληλος στόχος, ο οποίος επαναλαμβάνω διασφαλίζει ή θέλουμε να διασφαλίσει μια διευρυμένη εγχώρια ιδιοκτησιακή βάση και προς αυτή την κατεύθυνση το Υπουργικό Συμβούλιο έχει λάβει την απόφαση του.

... Όχι μόνο το 25% που είναι η απόφαση για μια πρώτη παραχώρηση μετοχών, παρ' όλο που δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου επί τούτου, πρόθεση μας θα ήταν το σύνολο, όλες οι μετοχές να παραχωρηθούν και βεβαίως θα προχωρήσουμε ως πρώτο βήμα, το ένα τέταρτο σε συγκεκριμένη κατηγορία συμπολιτών μας που έχουμε προσδιορίσει. Εμείς θεωρούμε πως το σύνολο θα πρέπει να επιστρέψει στους Κύπριους πολίτες, πιθανότατα χωρίς τίμημα, χωρίς να τις πληρώσουν επειδή τις έχουν πληρώσει μια φορά, άρα δεν χρειάζεται να τις πληρώσουν δεύτερη φορά.”

Ο Υπουργός Οικονομικών επανέρχεται στο ίδιο θέμα ύστερα και από ερωτήσεις βουλευτών και διευκρινίζει περαιτέρω τις θέσεις του και αναφέρει:

“... Και ισχύει και σήμερα, γι' αυτό σας λέω τώρα πως έχουμε μια συγκεκριμένη απόφαση για το 25% στις συγκεκριμένες κατηγορίες συμπολιτών μας που έχουν προσδιοριστεί. Πρόθεση μπορεί να θεωρηθεί πώς το σύνολο, δηλαδή και ακόμα 25% και ακόμα 25%, θα δοθούν πιθανόν περιλαμβάνοντας και άλλες κατηγορίες συμπολιτών μας όχι για να εισπράξουμε κάποια έσοδα, αλλά για να διασφαλίσουμε πέραν από τη διασφάλιση της σταθερότητας και της προοπτικής της Συνεργατικής Τράπεζας, πέραν από τη διασφάλιση αυτών που έχουν ήδη διασφαλιστεί, το €1,7 δις μπήκε για να διασφαλιστούν πρώτα και κύρια οι καταθέσεις των €13 σχεδόν δισεκατομμυρίων των συμπολιτών μας. Αυτός ο στόχος έχει διασφαλιστεί. Η Συνεργατική Τράπεζα έχει σταθεροποιηθεί, έχει ενδυναμωθεί παρά τις συνεχώς μεταβαλλόμενες εποπτικές απαιτήσεις, νέα κεφάλαια που θα είναι μια μόνιμη κατάσταση, σήμερα έχει ικανοποιητική κεφαλαιουχική επάρκεια την πιο ψηλή κατ' ακρίβεια από τις μεγάλες κυπριακές τράπεζες, οι καταθέσεις του κόσμου έχουν διασφαλιστεί, δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος, καμιά ανησυχία, έχει γίνει μια σειρά από πολύ αναγκαίες κινήσεις όπως η συγχώνευση σε έναν οργανισμό που διασφαλίζει την ευελιξία και την καλύτερη λήψη αποφάσεων. Άρα επανέρχομαι στις μετοχές, δε μας

ενδιαφέρει να τις πουλήσουμε για να εισπράξουμε κάποια ποσά. Πρόθεση μας είναι να διασφαλίσουμε ως επιπρόσθετο στόχο μια διευρυμένη εγχώρια ιδιοκτησιακή βάση με τρόπο παράλληλο που δε θα συγκρούεται καθόλου με τις εποπτικές απαιτήσεις για άντληση καινούριων κεφαλαίων, τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως Αρχή Ανταγωνισμού για αυτό τον έμμεσο αλλά ουσιαστικό περιορισμό της συμμετοχής του κράτους.”

Για το κεφάλαιο ανακεφαλαιοποίηση και για το ειδικότερο ζήτημα της δωρεάν παραχώρησης μετοχών θα πρέπει να κάνουμε αναφορά και στην ενώπιον μας κατάθεση του κ. Χρηστάκη Ταουσιάνη ο οποίος όπως ήδη αναφέραμε υπήρξε Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ από τον Αύγουστο του 2016 μέχρι και τις 13/10/2017 όταν υπέβαλε την παραίτηση του. Μας ανέφερε ότι αρχές του 2017 όταν συζητείτο το θέμα της εισαγωγής μετοχών στο ΧΑΚ προσφέρθηκε να αναλάβει την όλη προσπάθεια ένεκα και προηγούμενης εμπειρίας την οποία είχε. Υπήρξε Γενικός Διευθυντής και μέλος του Συμβουλίου της Τράπεζας Αναπτύξεως την ευθύνη της ιδιωτικοποίησης της οποίας είχε αναλάβει ο ίδιος και η οποία πραγματοποιήθηκε με πολλή επιτυχία.

Είχε συνάντηση για το θέμα της ιδιωτικοποίησης στο γραφείο του Υπουργού Οικονομικών όπου παρών ήταν και ο κ. Χατζηγιάννης. Η θέση του Υπουργού ήταν ότι το σχέδιο αποκρατικοποίησης αφορά αποκλειστικά και μόνο το Υπουργείο και όχι την Τράπεζα της οποίας η Επιτροπεία θα παρείχε μόνο τεχνοκρατική υποστήριξη και ζήτησε μάλιστα όπως ο μηχανισμός ο οποίος θα οργανώνεται στο Υπουργείο ενισχυθεί και από τον κ. Σταυρινίδη.

Ο κ. Ταουσιάνης ερχόμενος μάλιστα σε αντίθεση με όσα μας ανέφερε ο Υπουργός Οικονομικών είπε ότι η πιο πάνω πρότασή του έγινε προτού εγερθεί το θέμα της δωρεάν παραχώρησης μετοχών και ουδέποτε ο ίδιος πρότεινε να χειριστεί ειδικά αυτό το θέμα. Μας επανέλαβε δε για δεύτερη φορά ότι είχε διαφορετική ο ίδιος προσέγγιση για την δωρεάν παραχώρηση. Μετέφερε δε κατ' επανάληψη προς τον Υπουργό την έντονη αντίθεση των Ευρωπαίων Εποπτών για δωρεάν παραχώρηση μετοχών.

Παρόμοια με όσα μας ανέφερε ο κ. Ταουσιάνης είπε ενώπιον της Επιτροπής και η Κα. Σουζάνα Πογιατζή η οποία ήταν μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ από τον Ιούλιο του 2016 μέχρι τον Απρίλη του 2017 όταν υπέβαλε και αυτή την παραίτησή της. Μετά την υποβολή παραίτησης της είχε συνάντηση με τον κ. Carlos Hervas του Ενιαίου

Εποπτικού Μηχανισμού. Μεταξύ των θεμάτων για τα οποία της ζήτησε πληροφορίες ήταν για την ιδέα παραχώρησης δωρεάν μετοχών και εξέφραζε την απορία του πώς μετά την παραχώρηση δωρεάν μετοχών θα ήταν δυνατή η εξεύρεση θεσμικού επενδυτή στο μέλλον για σκοπούς κεφαλαιοποίησης.

Πρόσθεσε ότι και πριν την παραίτηση της έτρεφε τις ίδιες ανησυχίες γι' αυτό το εγχείρημα όμως δεν είχε την ευκαιρία να τις εκφράσει στην Επιτροπεία γιατί ήταν κάτι το οποίο χειριζόταν το Υπουργείο και η Τράπεζα περιοριζόταν στην ετοιμασία κάποιων εγγράφων.

Αυτό που ήταν, επίσης, σημαντικό απ' όσα η κα. Πογιατζή μας είπε είναι ότι αντιλήφθηκε έλλειψη εμπιστοσύνης από την πλευρά των Εποπτών για τον δρόμο που η Τράπεζα ακολούθησε και τον τρόπο λειτουργίας της, με έμφαση στο πρόβλημα της εταιρικής διακυβέρνησης.

Το μαρτυρικό υλικό το οποίο πρέπει να λάβουμε υπόψιν σε σχέση με το υπό συζήτηση θέμα θα πρέπει να συμπληρωθεί με τα όσα καταθέσαν ενώπιον μας λόγω των θέσεων που κατείχαν ακόμη δύο πρόσωπα. Η Διοικητής της ΚΤΚ και ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ.

Πρέπει να πούμε ότι όσον αφορά την κα Γιωρκάτζη έχουμε πλείστα όσα γραπτά κείμενα υπογραμμένα από αυτήν, κυρίως επιστολές της προς τον Υπουργό Οικονομικών και προς την ΣΚΤ, μέσα από τα οποία προβάλλουν με σαφήνεια οι θέσεις της. Όμως αυτές αποσαφηνίζονται περαιτέρω με όσα σχετικά κατάθεσε ενώπιον μας. Ήταν κάθετα εναντίον της ιδέας όπως διατεθούν σε πρώτο στάδιο δωρεάν μετοχές γιατί αυτό θα καθιστούσε δύσκολη αν όχι αδύνατη την εξεύρεση στη συνέχεια από το κράτος επενδυτών για την αγορά των υπόλοιπων μετοχών.

Αυτό που επιτακτικά χρειαζόταν η ΣΚΤ ήταν η εξεύρεση κεφαλαίων τα οποία δεν θα μπορούσε να εξεύρει διαθέτοντας σε μεγάλο αριθμό προσώπων πρώτα δωρεάν μετοχές. Η κα. Γιωρκάτζη μάλιστα υπογράμμισε ότι αυτή η ανικανότητα έγκαιρης εξεύρεσης κεφαλαίων σε συνδυασμό με την κακή εταιρική διακυβέρνηση ήταν αυτό που ανάγκασε τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές να θέτουν πιεστικά προς την ΣΚΤ ψηλότερες απαιτήσεις.

Όταν η κα. Διοικητής ερωτήθηκε από την Επιτροπή να δώσει τη δική της εξήγηση για την επίμονη προσπάθεια παραχώρησης δωρεάν μετοχών παρά τις ενστάσεις του Γενικού Εισαγγελέα, του Γενικού Ελεγκτή, του Εφόρου Κρατικών Ενισχύσεων και των

εποπτών, εθνικών και Ευρωπαϊών, απάντησε σε δύο περιπτώσεις μονολεκτικά: “Εκλογές”. Συμπλήρωσε λέγοντας μάλιστα ότι η απόφαση λήφθηκε με πολιτικά και όχι οικονομικά κριτήρια.

Και ερχόμαστε τώρα στα όσα κατάθεσε για το θέμα της ιδιωτικοποίησης και ειδικότερα σ’ αυτό της δωρεάν διάθεσης μετοχών ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ. Ο κ. Χατζηγιάννης κατέστησε σαφές ότι τόσο ο ίδιος όσο και το Συμβούλιο δεν έλαβαν θέση πάνω στον τρόπο διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων της Τράπεζας γιατί η διαχείριση τους ήταν αποκλειστικό δικαίωμα του ιδιοκτήτη και όχι της Τράπεζας. Είχε βεβαίως την άποψη ότι έπρεπε η ιδιωτικοποίηση και η είσοδος σε οργανωμένη αγορά να γίνουν το συντομότερο. Όντως η Τράπεζα είχε λάβει όλες τις εγκρίσεις μέχρι τον Δεκέμβριο του 2016 για είσοδο στο ΧΑΚ, αλλά αυτό εμποδίστηκε λόγω των ενστάσεων του Γενικού Ελεγκτή και του Γενικού Εισαγγελέα.

Ερωτηθείς από την Επιτροπή να εκφράσει την άποψη του κατά πόσον η ιδέα παραχώρησης δωρεάν μετοχών ήταν καλή ή όχι απάντησε σε μια πρώτη φάση ότι είχε τα θετικά, αλλά και τ’ αρνητικά της στοιχεία και σε μια δεύτερη φάση ότι δεν έχει μια ολοκληρωμένη άποψη. Μας παρέπεμψε μάλιστα στον Υπουργό Οικονομικών για να λάβουμε απάντηση αν αυτή η ενέργεια ήταν ορθή ή όχι. Αποσαφήνισε μάλιστα ότι η Επιτροπεία δεν συζήτησε και δεν έλαβε θέση επί του θέματος. Η Επιτροπεία ασχολήθηκε με όσα ήταν αναγκαία ώστε η Τράπεζα επιχειρησιακά να μπορεί σ’ αυτή την πρώτη φάση να υλοποιήσει την έξοδο του κράτους από την “μετοχική δομή”.

Προέκυψε απ’ όσα ο κ. Χατζηγιάννης μας είπε στη συνέχεια ότι είχε αντίληψη του γεγονότος ότι οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές δεν ήταν σύμφωνες με τον τρόπο διάθεσης δωρεάν του 25% των μετοχών. Μάλιστα αναφέρθηκε σε συνάντηση μελών της Επιτροπείας στη Φρανκφούρτη στις 27 Μαΐου 2017, όπου συζητήθηκε το θέμα και διαφάνηκαν οι ενστάσεις των εποπτών.

Ο κ. Χατζηγιάννης επεκτάθηκε και σε γεγονότα που έλαβαν χώρα πολύ μετά την απόφαση για τη δωρεάν παραχώρηση μετοχών κάνοντας αναφορά στην ανάθεση η οποία έγινε προς την Citi τον Σεπτέμβριο του 2017 λέγοντας μάλιστα ότι αυτό έγινε ανεξάρτητα από την πιο πάνω απόφαση η οποία ουσιαστικά παρέμεινε σε εκκρεμότητα (είπε: “εκρέμμετουν στον αέρα”). Σαν Τράπεζα εγκατέλειψαν την ιδέα της δωρεάν παραχώρησης μετοχών και με τις υπηρεσίες της Citi προχωρούσαν στην προσέλκυση θεσμικών επενδυτών ώστε να υπάρξει ιδιωτικοποίηση εντός του πρώτου

εξαμήνου του 2018 τουλάχιστον του 51% των μετοχών της Τράπεζας και θα υπήρχε υλοποίηση της σχετικής δέσμευσης όχι το 2020, αλλά ήδη από το 2018.

Διευκρίνισε ότι η προσπάθεια για ιδιωτικοποίηση μέσω της Citi ήταν αρχικά για την ένταξη σε χρηματιστήριο, είτε στο ΧΑΚ, είτε σε άλλο και θα ήταν όλα εμπρόθεσμα, αλλά οι επόπτες στην πορεία ζήτησαν όπως αντί ένταξης στο χρηματιστήριο γίνει με ιδιωτική τοποθέτηση, δηλαδή να προσελκυσθούν δύο ή τρεις μεγάλοι επενδυτές. Αυτά έγιναν το Νοέμβριο με Δεκέμβριο του 2017 και είχαν επαφές στο Λονδίνο με δεκατρείς θεσμικούς επενδυτές. Σε ερώτηση της Επιτροπής τι συνέβη ώστε αυτοί οι επενδυτές να αποσυρθούν και να μην έχουν πλέον ενδιαφέρον να επενδύσουν στην Τράπεζα, έδωσε την πιο κάτω απάντηση που μεταφέρουμε αυτούσια:

“... η Citi είδαν κάποια θετικά πράγματα στον Συνεργατισμό, σίγουρα το ψηλό ύψος των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων ήταν ένα θέμα που απασχολούσε τους διεθνείς επενδυτές, αλλά το είχαμε ξεκινήσει και είχαμε ξεκινήσει και το ενδιαφέρον για το δευτεροβάθμιο, δηλαδή τα €100 εκατομμύρια. Το έργο αυτό διακόπηκε εν γνώσει του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού μόλις αποφασίστηκε η διεξαγωγή του εποπτικού ελέγχου, του επιτόπιου, διότι η Citi ετοίμασε, μας έδωσε όταν ενημερώθηκε μας έδωσε και επιστολή που έλεγε “κύριοι, εν όψει αυτής της αβεβαιότητας εμείς δεν μπορούμε να πάμε να μιλούμε σε επενδυτές”, όπως επίσης επιστολή από την KPMG προς την τράπεζα, που έλεγε “κύριοι, εγώ δεν μπορώ να εκδώσω οικονομικά αποτελέσματα όταν υπάρχει αυτή η αβεβαιότητα”. Ενημερώσαμε τον κύριο Γιάγκο Δημητρίου για αυτό το πράγμα, είχαμε μια συνάντηση επί αυτού, μας τα είχε ζητήσει αυτά τα πράγματα, τα πήρε ο κύριος Γιάγκος Δημητρίου, τα έδωσε στον εποπτικό μηχανισμό για να αντιληφθούν τη σοβαρότητα της έναρξης διεξαγωγής του επιτόπιου ελέγχου όσον αφορά το έργο άντλησης κεφαλαίων. Η απόφαση ήταν αμετάκλητη και ο εποπτικός έλεγχος ξεκίνησε τον Ιανουάριο, άρα με το που ξεκίνησε διακόπηκε οποιαδήποτε δυνατότητα άντλησης με οργανωμένο τρόπο κεφαλαίων. Άρα κατ’ εμένα, βασικά εκεί η τράπεζα βρέθηκε να διακόπτει το έργο της, να χάνει την αξιοπιστία της, αλλά και ουσιαστικά χωρίς τη δυνατότητα πλέον οποιασδήποτε κίνησης για να μαζέψει ένα σεντ.”

21.2 Πρώτες Διαπιστώσεις – Παρατηρήσεις σχετικά με την αποκρατικοποίηση

Θα προχωρήσουμε σ' αυτό το στάδιο σε κάποιες γενικές επισημάνσεις – παρατηρήσεις με βάση τη γραπτή και προφορική μαρτυρία που τέθηκε ενώπιον μας και αφορά το κεφάλαιο της αποκρατικοποίησης.

Σημειώνουμε ότι το ζήτημα της αποκρατικοποίησης το είχε αναλάβει σύμφωνα με όσα μας κατάθεσαν τόσο ο κ. Ταουσιάνης, όσο και ο κ. Χατζηγιάννης, αλλά και ο κ. Διονυσίου το Υπουργείο Οικονομικών, μάλιστα ύστερα από απόφαση του ίδιου του Υπουργού Οικονομικών. Η Επιτροπεία της ΣΚΤ δεν συζήτησε και δεν έλαβε θέση επί του θέματος. Η Τράπεζα θα παρείχε μόνον τεχνοκρατική υποστήριξη. Πρέπει βεβαίως να πούμε ότι αυτή η προσέγγιση της αποκλειστικής ευθύνης των ενεργειών και αποφάσεων για την αποκρατικοποίηση δεν διάρκεσε μέχρι το τέλος. Γι' αυτό περί τον Σεπτέμβριο του 2017 βλέπουμε την Τράπεζα να έχει μάλλον τον πρώτο λόγο αναθέτοντας στην Citi την διαδικασία εξόδου του κράτους από τον ιδιοκτησιακό έλεγχο της ΣΚΤ. Δεν έχουμε σαφείς εξηγήσεις γιατί το Υπουργείο Οικονομικών εγκατέλειψε τον πρωταγωνιστικό του ρόλο χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία. Εξετάσαμε τα πρακτικά της Επιτροπείας ημερ. 17/7/2017 και 11/9/2017 όταν άρχισε να συζητείται και λήφθηκε απόφαση για την ανάθεση σε ξένο οίκο του έργου εισαγωγής στο ΧΑΚ ή σε ξένο χρηματιστήριο των μετοχών της ΣΚΤ. Δεν μας διαφωτίζουν για το λόγο που η ΣΚΤ ανέλαβε τώρα αυτή την πρωτοβουλία και όχι το Υπουργείο Οικονομικών. Γιατί επήλθε αυτή η αλλαγή, δικαιολογημένα κάποιος δυνατόν να ερωτήσει. Δεν είναι όμως δύσκολο κάποιος να το αντιληφθεί. Η ευθύνη μετακυλίσθηκε στην Τράπεζα όταν κατέστη σαφές ότι το Υπουργείο ακολουθούσε μια πορεία αδιέξοδη και οι εποπτικές πιέσεις για έξοδο από το αδιέξοδο αυξάνονταν.

1. Εν πρώτοις θα κάνουμε μια ανάλυση των δεσμεύσεων που άπτονται της πορείας αποκρατικοποίησης. Αναφέρονται τρεις σχετικές ημερομηνίες κλειδιά που αφορούν στη δέσμευση για την ημερομηνία της πρώτης εισαγωγής σε χρηματιστηριακή αγορά. Οι δύο ημερομηνίες αφορούν στην προετοιμασία (δέσμευση 18) και η τρίτη στην υλοποίηση (δέσμευση 19).

Σύμφωνα με τη δέσμευση 18 όλες οι σχετικές εγκρίσεις για εισαγωγή στην χρηματαγορά (ΧΑΚ) έπρεπε να ληφθούν μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου 2016 και η Τράπεζα έπρεπε να είναι σε θέση (able) να εφαρμόσει και να ολοκληρώσει την εισαγωγή μέχρι το τέλος του Ιουνίου 2017. Η δέσμευση άφηνε περιθώριο για

εισαγωγή είτε στην κύρια αγορά (πιο αυστηρές απαιτήσεις) είτε στην εναλλακτική αγορά του ΧΑΚ η οποία προϋποθέτει πιο χαλαρές απαιτήσεις. Η δέσμευση 18 αφορά στην προετοιμασία εισαγωγής και παραθέτει και μια σειρά ενεργειών σε διάφορους σημαντικούς τομείς που πρέπει να γίνουν στα πλαίσια της προετοιμασίας για ικανοποίηση των προσδοκιών/απαιτήσεων των επενδυτών και της αγοράς από την πρώτη μέρα της εισαγωγής στο χρηματιστήριο. Είναι προφανές ότι η δέσμευση 18 αναφέρεται τόσο σε διαδικαστική προετοιμασία (έγκρισεις) αλλά και σε ουσιαστική προετοιμασία που αφορά στην αποτελεσματική και κερδοφόρα λειτουργία της τράπεζας που θα κέρδιζε το ενδιαφέρον και την εμπιστοσύνη των επενδυτών και της αγοράς γενικότερα.

Η δέσμευση 19 ορίζει τον Σεπτέμβριο του 2018 ως την τελική ημερομηνία κατά την οποία τουλάχιστον το 25% των μετοχών του κράτους πρέπει να εισαχθεί στο ΧΑΚ και εννοείτε να αποξενωθεί. Ξεκαθαρίζει επίσης ότι αν γίνει έκδοση νέων μετοχών το κράτος πρέπει να αποξενωθεί τουλάχιστο το 25% του συνόλου των νέων μετοχών, δηλαδή να μην έχει ιδιοκτησία πέραν του 75%.

Η ημερομηνίες Ιούνιος 2017 και Σεπτέμβριος 2018 στις δύο δεσμεύσεις ίσως προκαλούν μια ασάφεια ως προς την ημερομηνία εισαγωγής στο ΧΑΚ. Θα δεχθούμε την ερμηνεία ότι η δέσμευση 18 αφορά στην προετοιμασία εισαγωγής η οποία απαιτεί η τράπεζα να είναι σε θέση να εισαχθεί μέχρι το τέλος Ιουνίου 2017 τόσο διαδικαστικά όσο και ουσιαστικά (Η δέσμευση 26 κάνει αναφορά στην δέσμευση 18 ως προετοιμασία για εισαγωγή στο Χρηματιστήριο). Η δέσμευση 19 όμως δίνει περισσότερο χρόνο για υλοποίηση της εισαγωγής μέχρι το Σεπτέμβριο του 2018. Δεχόμαστε αυτή την ερμηνεία την οποία φαίνεται να προέκρινε και το Υπουργείο Οικονομικών. Η τράπεζα μπορεί να ήταν κοντά στην ικανοποίηση της δέσμευσης για εξασφάλιση έγκρισης εισαγωγής στο ΧΑΚ με την έγκριση του Ενημερωτικού Δελτίου (Prospectus) από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αλλά σε κανένα σημείο δεν ικανοποίησε την ουσιαστική προετοιμασία η οποία θα ικανοποιούσε τις απαιτήσεις των επενδυτών και της αγοράς ούτε πριν τον Ιούνιο 2017 αλλά ούτε και μετά.

Όσον αφορά την συζήτηση παραχώρησης δωρεάν του 25% των μετοχών αντίκειται είτε έμμεσα είτε και άμεσα με τρεις πρόνοιες των δεσμεύσεων. Συγκεκριμένα η δέσμευση 20 αναφέρει ότι οι υφιστάμενοι μέτοχοι (εταιρεία συμμετεχόντων που περιλαμβάνει τα παλιά μέλη των ΣΠΙ) σε περίπτωση έκδοσης νέων μετοχών έχουν

το δικαίωμα να αγοράσουν ένα ποσοστό που δεν θα ξεπερνά το υφιστάμενο ποσοστό τους, στην τιμή αγοράς που θα καθοριστεί από την αρχική δημόσια τοποθέτηση (IPO). Η δέσμευση 21 αναφέρει ότι στη κατανομή μετοχών σε ιδιώτες επενδυτές οι υφιστάμενοι μέτοχοι αλλά και οι πελάτες των ΣΠΙ δεν θα έχουν προνομιακή κατανομή. Και τέλος η δέσμευση 25 ξεκάθαρα τονίζει ότι στην πώληση των μετοχών του το κράτος θα δώσει την απαραίτητη σημασία στην μείωση της ζημιάς προς τους φορολογούμενους και θα επιδιώξει μια τιμή ίση ή μεγαλύτερη από την τιμή αποτίμησης του IPO.

2. Ένα δεύτερο θέμα το οποίο απαραίτητα πρέπει να σχολιάσουμε και συνδέεται άμεσα με τα όσα πιο πάνω παραθέσαμε αφορά το πώς, η αποκρατικοποίηση προχώρησε στην πράξη. Η πορεία προς αυτή ήταν ένα σημαντικό τμήμα των εξελίξεων μετά την ανακεφαλαιοποίηση του 2013 και του 2015 που είχαν σαν αποτέλεσμα το κράτος να καταστεί σχεδόν αποκλειστικός ιδιοκτήτης της ΣΚΤ. Είναι σαφές ότι οι Ευρωπαϊκές Αρχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ΕΚΤ) δεν επιθυμούσαν την παρουσία εντός του Τραπεζικού Συστήματος της Κύπρου αλλά και της Ευρωζώνης ευρύτερα μίας κρατικά ελεγχόμενης τράπεζας. Η διατύπωση των δεσμεύσεων 18-25 οι οποίες συμφωνήθηκαν μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Ευρωπαϊκών Αρχών είναι σαφείς. Θέτει σαφές χρονοδιάγραμμα στην βάση του οποίου θα έπρεπε να επιτευχθεί η αποκρατικοποίηση το αργότερο μέχρι το 2020, επιπλέον προβλέπονται υπαλλακτικοί τρόποι επίτευξης της. Στην περίπτωση της μη επιτυχούς επίτευξης αποκρατικοποίησης με την πρώτη μέθοδο προβλέπεται μία δεύτερη ακόμη δε και μια τρίτη μέθοδος σε περίπτωση αποτυχίας των δύο πρώτων. Σε όλες όμως τις περιπτώσεις στόχος ήταν η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας της Τράπεζας.

Είναι γνωστό ότι πριν από τις πιο πάνω δεσμεύσεις είχε υπάρξει μια άλλη σειρά δεσμεύσεων ύστερα από την πρώτη ανακεφαλαιοποίηση του 2013 οι οποίες βεβαίως και αντικαταστάθηκαν από τις πρώτες. Είναι όμως ενισχυτικό της πιο πάνω διαπίστωσης μας ότι και με βάση εκείνες τις πρώτες δεσμεύσεις προβλεπόταν η πώληση των μετοχών της ΣΚΤ μέσα από μία ανοικτή, διαφανή, άνευ διακρίσεων και άνευ όρων ανταγωνιστική προσφορά στην βάση των όρων αγοράς. Υπογραμμίζουμε ότι και στις δύο περιπτώσεις γίνεται αναφορά στην πώληση μετοχών και όχι στην με οποιοδήποτε άλλο τρόπο αποξένωση τους.

Ήταν επομένως περισσότερο από αναμενόμενο ότι οι Ευρωπαϊκές Αρχές και ιδιαίτερα η ΕΚΤ μέσω του ΕΕΜ θα παρακολουθούσε στενά και με ιδιαίτερη προσοχή την πορεία της αποκρατικοποίησης. Ήταν γνώστες ανά πάσα στιγμή όλων των τεκτενομένων πράγμα το οποίο άνετα προκύπτει από τις επιστολές στις οποίες έχουμε πιο πάνω αναφερθεί.

Όταν ο Υπουργός Οικονομικών κατέθετε ενώπιον μας υποστήριξε την άποψη ότι τελικώς η Κυπριακή Δημοκρατία έχει πλήρως συμμορφωθεί με τις δεσμεύσεις που ανέλαβε εφόσον η ιδιωτικοποίηση επιτεύχθηκε με την πώληση της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα μάλιστα διευκρίνισε ότι εν πάση περιπτώσει εάν οι μετοχές της τράπεζας πωλούνταν σταδιακά και αγοραστής του πρώτου τμήματος μετοχών ήταν μία άλλη τράπεζα και στην συνέχεια η ίδια τράπεζα συνέχιζε να αγοράζει τα υπόλοιπα τμήματα ο αγοραστής θα άλλαζε το όνομα του συνεργατισμού και δεν θα υπήρχε πλέον ΣΚΤ. Πρόσθεσε μάλιστα ότι αυτή η κίνηση ήταν εξαιρετικά θετική και μακάρι να μπορούσε να γίνει και με άλλες τράπεζες αποκόπτοντας τα τοξικά περιουσιακά τους στοιχεία. Στο δικό του μυαλό, μας τόνισε, δεν υπήρχε η αντίληψη ότι η τράπεζα θα έπρεπε να μείνει ενιαία και θα έπρεπε να συνεχίζει να ονομάζεται ΣΚΤ, με το ένα ή το άλλο σενάριο κάτι τέτοιο έπρεπε να γίνει.

Λυπούμαστε όμως να παρατηρήσουμε ότι δεν ήταν αυτή η αντίληψη την οποία ο κ. Υπουργός δημόσια προέβαλλε και θα θυμίσουμε κάποιες από τις δηλώσεις του. Στην πρώτη του δήλωση που έχουμε εντοπίσει, αυτή ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων, τονίζει ότι επιβάλλεται το συντομότερο δυνατό η επιστροφή του Συνεργατισμού στους πολίτες αναφέροντας μάλιστα την επιστροφή του *“στους συμπολίτες μας που έχουν υποστεί ζημιά από το κούρεμα”*. Πραγματικά αδυνατούμε να αντιληφθούμε την σύνδεση την οποία κάνει ο Υπουργός με πολίτες που υπέστησαν κούρεμα ένεκα της κατάρρευσης άλλων τραπεζών όπως είναι για παράδειγμα η Λαϊκή Τράπεζα. Πάνω σε ποια βάση θα μπορούσαν να προσφερθούν μετοχές που ανήκουν στο Κράτος και είναι μετοχές της ΣΚΤ σε πρόσωπα που υπέστησαν ζημιά ένεκα της κατάρρευσης μιας άλλης Τράπεζας.

Αυτή η αντίληψη του Υπουργού Οικονομικών για την επιστροφή της ΣΚΤ εκεί που ανήκει, δηλαδή στους πολίτες και μάλιστα στους πελάτες του συνεργατισμού (τώρα δεν μιλά γι' αυτούς που υπέστησαν ζημιά από το κούρεμα) προκύπτει και από τα όσα ο ίδιος στις 31/05/2017 ανέφερε ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου πριν από την έγκριση της πρότασης του για την ιδιωτικοποίηση και ειδικότερα για την

δωρεάν παραχώρηση του 25% των υφιστάμενων μετοχών. Βεβαίως είναι άξιο να σημειωθεί ότι σε αυτή την δήλωση του περιέχεται η φράση ότι η πρόταση του είναι μεν κάπως ανορθόδοξη αλλά θεωρεί ότι είναι η μόνη εφικτή. Δηλαδή από την μία αναγνωρίζει το μη ορθόδοξο της πρότασης του από την άλλη ισχυρίζεται ότι η πρόταση του είναι σύμφωνη με τις δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αξίζει επίσης να σημειωθεί αυτό που στην ίδια δήλωση του ανέφερε ότι το 25% των δωρεάν παραχωρουμένων μετοχών θα εδίδοντο σε 350,000 άτομα σε μια πολύ μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, μεγαλύτερη από την μερίδα του πληθυσμού που πληρώνει φόρο. Μια πολύ φιλολαϊκή πρόταση με πολύ ευνοϊκές προεκτάσεις γι' αυτόν που την προωθεί.

Στις 21/8/2017 ο Υπουργός Οικονομικών ήταν ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παρακολούθησης Σχεδίων Ανάπτυξης και Ελέγχου Δημοσίων Δαπανών της Βουλής των Αντιπροσώπων, με αντικείμενο της συζήτησης “Ενημέρωση για τις τελευταίες εξελίξεις για το συνεργατισμό”. Η συζήτηση περιστράφηκε και στα ζητήματα ιδιωτικοποίησης και από αυτή προέκυψε και πάλιν ότι η αντίληψη του Υπουργού Οικονομικών ήταν ότι οι μετοχές της ΣΚΤ θα έπρεπε να επιστραφούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών τονίζοντας μάλιστα ότι κατά την άποψη του το σύνολο των μετοχών θα πρέπει να επιστρέψει στους Κύπριους πολίτες μάλιστα συμπλήρωσε *“χωρίς να της πληρώσουν επειδή τις έχουν πληρώσει μια φορά και δεν χρειάζεται να τις ξαναπληρώσουν”*. Και εδώ προκύπτει και μάλιστα ενώπιον βουλευτών μια άκρως φιλολαϊκή τοποθέτηση.

Η ίδια αντίληψή του Υπουργού Οικονομικών ότι δηλαδή η ΣΚΤ θα έπρεπε να επιστρέψει στους πολίτες εκφράζεται και μέσα από μια επιστολή του με ημερομηνία 19/6/2017 προς τη Διοικητή της ΚΤΚ με την οποία προσπαθεί να την πείσει για την ορθότητα της απόφαση του για τη παραχώρηση του 25% δωρεάν μετοχών όπου χαρακτηριστικά αναφέρει ότι αυτό είναι *“στόχος που δεν είναι άλλος από την διασφάλιση μιας διευρυμένης εγχώριας, ιδιοκτησιακής βάσης για την ΣΚΤ που συνάδει με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του συνεργατισμού...”*. Και εδώ η τοποθέτηση του Υπουργού Οικονομικών δεν είναι μόνου φιλολαϊκή αλλά και φιλοσυνεργατική.

Πιστεύουμε ότι δεν χρειάζεται να κάνουμε ιδιαίτερο σχολιασμό των αντιφατικών θέσεων του κ. Γεωργιάδη όσον αφορά την αντίληψη του για το πως έπρεπε να γίνει η αποκρατικοποίηση. Σε επανειλημμένες δηλώσεις του πριν διαφανεί η λανθασμένη προσπάθεια του για δωρεάν παραχώρηση μετοχών δήλωνε ότι η ΣΚΤ

έπρεπε να διατηρηθεί ως έχει και ο Συνεργατισμός να επιστρέψει στους πολίτες στην βάση μάλιστα των αρχών του Συνεργατισμού. Όταν ένεκα των λανθασμένων χειρισμών του αυτό απέτυχε, δείχνει ενθουσιασμένος διότι η αποκρατικοποίηση επιτεύχθηκε με την πώληση της Τράπεζας και την εξαφάνιση της.

Είναι όμως σημαντικό να θυμίσουμε κάτι που η Διοικητής της ΚΤΚ μας είπε όταν την ρωτήσαμε γιατί κατά την γνώμη της υπήρχε, παρά τις ενστάσεις, η επιμονή για δωρεάν παραχώρηση μετοχών. Απάντησε ότι η απόφαση λήφθηκε με πολιτικά και όχι οικονομικά κριτήρια. Αν το ακούσαμε μόνο από την κα. Γιωρκάτζη ίσως να το λαμβάναμε υπ' όψη με κάποιο σκεπτικισμό. Όμως το ακούσαμε και από το κ. Διονυσίου, τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών στην ΣΚΤ. Όταν τον ρωτούσαμε επίμονα να εξηγήσει γιατί συνέχιζαν να προωθούν την ιδέα της δωρεάν παραχώρησης μετοχών παρά τις πολλαπλές ενστάσεις μας απάντησε ότι αυτό ήταν πολιτική απόφαση.

Όμως οι ίδιες οι δηλώσεις του Υπουργού Οικονομικών όπως τις επισημάναμε πιο πάνω από μόνες τους αποδεικνύουν ότι στόχος ήταν άντληση πολιτικού οφέλους και όχι το καλώς νοούμενον συμφέρον της ΣΚΤ.

Θα ήταν δε τέλος χρήσιμο να σημειώσουμε ότι στις επανειλημμένες ερωτήσεις της Επιτροπής κατά την ενώπιον μας κατάθεση του, κατά πόσο θεωρούσε την ΣΚΤ σαν βιώσιμη ο κ. Υπουργός επιμελώς απόφευγε να μας δώσει μια σαφή απάντηση. Αυτό δε παρά τα όσα δήλωνε με σαφήνεια περί βιωσιμότητας του ΣΠΤ στις 27/8/2013 ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και σε δηλώσεις του στις 24/2/2014 μετά την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του σχεδίου αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ. (και για τις δύο αυτές περιπτώσεις κάνουμε πλέον λεπτομερή αναφορά σε άλλο κεφάλαιο της Έκθεσης μας).

3. Μια άλλη ιδιαίτερης σημασίας επισήμανση μας είναι ότι όταν στις 31/5/2017 ο Υπουργός Οικονομικών έθετε ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου την πρόταση του η οποία και τελικά εγκρίθηκε όπως είχε που μεταξύ άλλων προέβλεπε την σε πρώτη φάση παραχώρηση δωρεάν του 25% των μετοχών γνώριζε ήδη για τις ενστάσεις οι οποίες προέρχονταν από του Ευρωπαίους Επόπτες οι οποίοι και δεν είχαν πεισθεί για την ορθότητα του εγχειρήματος του παρόλο ότι προσπάθησε να το κάνει. Δεν προχώρησε σε ενημέρωση του Υπουργικού Συμβουλίου γι' αυτές τις ενστάσεις και αντίθετα δήλωσε ότι η πρόταση του ήταν σύμφωνη με τις δεσμεύσεις

που η Κυπριακή Δημοκρατία είχε αναλάβει δηλώνοντας μάλιστα ότι υπήρχε και η έγκριση από την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού.

Μας έχει κάνει εντύπωση η δήλωση του Υπουργού Οικονομικών όταν κατέθετε ενώπιον μας και του υποδείξαμε ότι οι Εποπτικές Αρχές είχαν ένσταση στην δωρεάν παραχώρηση μετοχών. Ρωτήθηκε μάλιστα αν ενημέρωσε το Υπουργικό Συμβούλιο για τις ενστάσεις των Εποπτών αλλά αντί άλλης απάντησης μας είπε επί λέξει “... *μία Εποπτική Αρχή, μία Κεντρική Τράπεζα, η μία Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν έχει το δικαίωμα να καθορίσει σε ένα μέτοχο τι θα κάνει τις μετοχές του*”. Διερωτόμαστε αν ο κ. Υπουργός είχε πλήρη αντίληψη του γεγονότος ότι η ΣΚΤ ήταν κάτω από εποπτεία με βάση δεσμεύσεις που το κράτος ανέλαβε. Φαίνεται όμως ότι ο Υπουργός Οικονομικών ούτε και μετά την έγκριση της πρότασης του στις 31/05/2017 ενημέρωσε το Υπουργικό Συμβούλιο για την σωρεία ενστάσεων οι οποίες συνέχισαν να προβάλλονται όχι μόνο από τους Ευρωπαίους Επόπτες αλλά και από διάφορα θεσμικά όργανα στην Κύπρο, ενστάσεις στις οποίες έχουμε ήδη αναφερθεί. Όταν κατά την ενώπιον μας κατάθεση του ο κ. Υπουργός ερωτήθηκε αν μετά τις 31/05/2017 ενημέρωσε το Υπουργικό Συμβούλιο ή και το Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τις ενστάσεις αυτές μας απάντησε καταφατικά. Όταν όμως ερωτήθηκε να μας παραπέμψει σε πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου από τα οποία φαίνεται αυτή η ενημέρωση του απλά μας υπόδειξε ότι η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ήταν τόσο ευρεία που του έδινε την ευχέρεια να χειρισθεί ο ίδιος το θέμα.

Χρειάζεται εδώ να υπογραμμίσουμε ότι εκτός από αυτή την αμφιλεγόμενη δήλωση του Υπουργού περί ενημέρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Υπουργικού Συμβουλίου δεν έχουμε άλλη μαρτυρία ούτε προφορική αλλά πολύ περισσότερο ούτε γραπτή που να δείχνει ότι υπήρξε τέτοια ενημέρωση. Εξετάσαμε με προσοχή τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου που μας παραδόθηκαν και δεν εντοπίσαμε πρακτικό στο οποίο να συζητείται ή να επανεξετάζεται η απόφαση του στις 31/05/2017 μέχρι και το τέλος του 2017.

Μας εκπλήττει επίσης το γεγονός ότι ο Υπουργός Οικονομικών αγνόησε παντελώς τις ενστάσεις οι οποίες προέρχονταν όχι μόνο από του Ευρωπαίους Επόπτες αλλά και από σημαντικά θεσμικά όργανα της Κυπριακής Πολιτείας, του Γενικού Εισαγγελέα, του Γενικού Ελεγκτή, του Εφόρου Κρατικών Ενισχύσεων. Στην περίπτωση μάλιστα του Εφόρου Κρατικών Ενισχύσεων υπήρξε πλήρης

παραγνώριση και παράκαμψη του η οποία μπορεί να θεωρηθεί σαν παραβίασή της σχετικής Κυπριακής νομοθεσίας όχι μόνο μη λαμβάνοντας υπόψη τις υποδείξεις του αλλά και αρνούμενος να τον ενημερώσει και ιδιαίτερα αρνούμενος να του θέσει υπόψη έστω και εκ των υστέρων την ανταλλαγείσα μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και Ευρωπαϊκών Αρχών Ανταγωνισμού αλληλογραφία. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να θυμίσουμε σ' αυτό το σημείο, όσα σχετικά με τις ενστάσεις των Ευρωπαϊκών Εποπτών είπε ενώπιον της Επιτροπής ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ κ. Χατζηγιάννης. Γνώριζε, όπως είπε, ότι οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές δεν ήταν σύμφωνες με τον τρόπο διάθεσης δωρεάν του 25% των μετόχων κάτι μάλιστα που διαπίστωσε και σε συνάντηση μελών της Επιτροπείας της Τράπεζας στις 27/5/2017 στην Φρανκφούρτη. Θυμίζουμε δε ότι 27/5/2017 ήταν μόνο τέσσερις μέρες πριν την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και λογικά θα έπρεπε να είχε ενημερώσει τον Υπουργό Οικονομικών.

Μας εκπλήττει επίσης ιδιαίτερα το γεγονός ότι το Υπουργείο Οικονομικών εκώφεβε σχεδόν πλήρως στις δραματικές προειδοποιήσεις και εκκλήσεις της Διοικητού της ΚΤΚ για εγκατάλειψη της ιδέας της δωρεάν παραχώρησης μετοχών η οποία ενέργεια οδηγούσε τους Επόπτες στην λήψη αυστηρότερων μέτρων και θέτοντας μεγαλύτερες απαιτήσεις προς την ΣΚΤ. Σημειώνουμε ότι στις επιστολές της η Διοικητής επισημαίνει το γεγονός ότι η χαραχθείσα από το Υπουργείο Οικονομικών πορεία ήταν πρόξενος καθυστερήσεων και επιπλέον ότι προσέθετε αρνητικά στοιχεία στην ήδη κακή εικόνα την οποία η ΣΚΤ εξέπεμπε σαν αποτέλεσμα των άλλων διαχρονικών της προβλημάτων τα οποία όχι μόνο δεν εβελτιώνοντο αλλά αντίθετα χειροτέρευαν. Συγκεκριμένα έκανε ιδιαίτερες αναφορές στη κακή κατάσταση των ΜΕΧ, στην όχι αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση και στην αδυναμία της ΣΚΤ περιορισμού των δαπανών της. Ο Υπουργός Οικονομικών με βάση τα όσα στοιχεία έχουμε ενώπιον μας είχε την τάση να αγνοεί τις επιστολές της κ. Γιωρκάτζη. Είχε απαντήσει σε επιστολή της κ. Γιωρκάτζη 6/6/2017 στην οποία του επεσήμανε κάποια από τα όσα πιο πάνω αναφέρθηκαν με επιστολή του ημερομηνίας 19/6/2017 εμμένοντας στις θέσεις του αναφορικά με το θέμα τις δωρεάν παραχώρησης μετοχών. Στις επιστολές της κ. Γιωρκάτζη ημερομηνίας 26/6/2017, 11/7/2017, 23/10/2017 με τις οποίες η κ. Γιωρκάτζη ιδιαίτερα με την τελευταία επιστολή επεσήμανε διάφορους κινδύνους για την ΣΚΤ ο κ. Υπουργός παράλειψε ν' απαντήσει. Είναι γεγονός ότι ένα ολόκληρο μήνα αργότερα δηλαδή

στις 24/11/2017 πραγματοποιήθηκε συνάντηση του Υπουργού με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΚΤΚ και όπως συνάγεται από επιστολή της Διοικητού ημερ. 29/12/2017 συζητήθηκαν θέματα κρίσιμης σημασίας. Ήταν ύστερα από την εν λόγω επιστολή της Διοικητού με την οποία ανακοινώνει στον Υπουργό την πρόθεση των Ευρωπαϊών Εποπτών για τη διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου στη ΣΚΤ που ο Υπουργός φαίνεται ν' αντιλήφθηκε την κρισιμότητα της κατάστασης και με επιστολή του ημερομηνίας 8/1/2018 διατυπώνει παράπονα για την συμπεριφορά των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών.

Σημειώνουμε επίσης με έκπληξη το γεγονός ότι πάρα τα πιο πάνω ο Υπουργός Οικονομικών δεν εγκατέλειψε την ιδέα δωρεάν παραχώρησης μετοχών και με επιστολή του ημερομηνίας 15/11/2017 προς το Γενικό Εισαγγελέα προσπαθεί να πείσει, προβάλλοντας νομικά επιχειρήματα, για την νομιμότητα και ορθότητα του εγχειρήματος του. Επισυνάπτει μάλιστα νομοσχέδιο για νομοτεχνικό έλεγχο με τίτλο *“ο Περί της Παραχώρησης Μετοχών της ΣΚΤ Νόμος του 2017”* που σκοπός του ήταν να τεθεί η νομική βάση για νομιμοποίησης της απόφασης για την μεταξύ άλλων δωρεάν παραχώρηση μετοχών.

Και εδώ θέλουμε να επισημάνουμε μία αντίφαση η οποία προκύπτει από τα πιο πάνω γραπτά κείμενα και από όσα ο κ. Υπουργός ανέφερε κατά την ενώπιον μας κατάθεση του. Μας ανέφερε ότι όταν προς το τέλος Ιουνίου αρχές Ιουλίου του 2017 οι Επόπτες επέμεναν στην ένσταση τους τότε δεν επέμεναν σαν Υπουργείο στον αρχικό σχεδιασμό αλλά προχώρησαν σε μια διαφοροποίηση, προχωρώντας πρώτα με την δεύτερη φάση, χωρίς όμως να εγκαταλείπουν την ιδέα της δωρεάν παραχώρησης μετοχών, ύστερα μάλιστα από συνεννόηση με τις Εποπτικές Αρχές. Μάλιστα τόνισε ότι αυτό ήταν στο πλαίσιο της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 31/5/2017. Εδώ δε θα πρέπει να θυμίσουμε την αναφορά του κ. Λέκα ότι όταν το Σεπτέμβρη του 2017 ανάλαβαν την υποχρέωση εισαγωγής των μετοχών της ΣΚΤ σε Χρηματιστήριο έπρεπε να λάβουν υπ' όψη και το γεγονός ότι υπήρχε μια δέσμευση της Κυπριακής Δημοκρατίας να *“προσφέρει δωρεάν 25% μετοχών της Τράπεζας στους πελάτες της”* κάτι που βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη όταν ανάλαβαν.

Θέλουμε επίσης να επισημάνουμε ότι παρά το γεγονός ότι το Υπουργείο Οικονομικών κατ' επανάληψη ισχυριζόταν ότι είχε την έγκριση του Ευρωπαϊκού Γραφείου Ανταγωνισμού επεδίωξε την εκ των υστέρων έγκριση των ενεργειών του

από την εν λόγω υπηρεσία. Στις 12/9/2017 ο κ. Κοορμαν βοηθός Γενικός Διευθυντής της υπηρεσίας γνωματεύει ότι υπό το φως των δοθέντων στοιχείων η πρόταση για δωρεάν παράχωση μετοχών δεν φαίνεται να αντιστρατεύεται τις υπάρχουσες δεσμεύσεις και ούτε συνιστά κρατική ενίσχυση. Όπως όμως στο τέλος της επιστολής του τονίζει, και έχουμε ήδη παραθέσει την καταληκτική παράγραφο της επιστολής του στην αγγλική, η εκφρασθείσα στην εν λόγω επιστολή τοποθέτηση περιορίζεται μόνο σε θέματα που άπτονται των πτυχών ενδεχόμενης κρατικής ενίσχυσης και ότι δεν θα επηρέαζε οποιαδήποτε ενδεχόμενη στο μέλλον απόφαση της Επιτροπής στο συγκεκριμένο μέτρο. Και το ερώτημα το οποίο γεννάται είναι γιατί το Υπουργείο Οικονομικών αισθάνθηκε την ανάγκη να λάβει εκ των υστέρων την έγκριση της υπηρεσίας ανταγωνισμού εάν όπως ισχυρίζονταν ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου στις 31/5/2017 η τέτοια έγκριση ήδη υπήρχε. Ακόμη όμως και η εκ των υστέρων υποτιθέμενη έγκριση δεν ήταν χωρίς περιορισμούς και αμφισημίες.

4. Εξ άλλου δύο σημαντικά σημεία προκύπτουν από τις δηλώσεις του Υπουργού Οικονομικών ενώπιον της Βουλής στις 21/8/2017, τις οποίες έχουμε σ' έκταση παραθέσει πιο πάνω.

(α) Ο Υπουργός κάνει μια προφανή προσπάθεια για πολιτικούς λόγους να πείσει ότι δεν θα αποξενώσει τις μετοχές που πήρε το κράτος πουλώντας τις σε θεσμικούς επενδυτές. Η ακόλουθη έκφραση είναι χαρακτηριστική *“Αλλά το λέω ξανά για να γίνει κατανοητό, όχι πουλώντας τούτες τις μετοχές δεξιά και αριστερά σε θεσμικούς επενδυτές, στο κοινό, σε οποιονδήποτε, ...”*. Για να καλύψει αυτή την προσπάθεια του αναφέρει ότι η υποχρέωση από την Ευρωπαϊκή αρχή και την εποπτική αρχή είναι για έκδοση καινούργιου κεφαλαίου, δηλαδή έκδοση από την τράπεζα καινούργιων μετοχών με τα έσοδα να πηγαίνουν στην ίδια την τράπεζα για αύξηση κεφαλαίου και με αποτέλεσμα την μείωση της ιδιοκτησίας του κράτους στην τράπεζα.

Αυτό που κρύβει ο Υπουργός είναι ότι οι δεσμεύσεις για μείωση του ποσοστού του κράτους στην ΣΚΤ δεν προϋπόθεταν απαραίτητα αύξηση κεφαλαίου (αυτό αποδεικνύεται από την δέσμευση 23 η οποία προσδιορίζει επιταχυνόμενη διαδικασία άντλησης κεφαλαίων σε περίπτωση κεφαλαιακής ανεπάρκειας και τις δεσμεύσεις 19 και 20 που δίνουν ξεκάθαρη επιλογή μεταξύ πώλησης υφιστάμενων μετοχών ή έκδοσης νέων). Αυτό που

προϋπόθεταν και έδιναν και χρόνο για να γίνει ήταν, με σωστή διαχείριση, να καταστεί η Τράπεζα βιώσιμη, ούτως ώστε να μην υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω κεφάλαια, να αυξηθεί η αξία της τράπεζας και να μπορεί να έλξει επενδυτές είτε μέσω εισαγωγής της σε χρηματιστήριο είτε με ιδιωτική τοποθέτηση σε αξιόλογους θεσμικούς επενδυτές. Αν η τράπεζα καθίστατο βιώσιμη τότε το κράτος θα είχε επιλογή είτε να μειώσει το ποσοστό ιδιοκτησίας του στα προκαθορισμένα επίπεδα μέσω απευθείας πώλησης των απαιτούμενων ποσοστών σε καλή τιμή και κάλυψη μέρους αν όχι όλου του ποσού της αρχικής χρηματοδότησης ή με έκδοση νέων μετοχών και πάλι σε καλή τιμή για αύξηση κεφαλαίων και περαιτέρω επέκταση της τράπεζας αλλά χωρίς απομείωση της αξίας του ποσοστού που θα παρέμενε στην τράπεζα. Η ανάγκη για μείωση του ποσοστού που κατείχε το κράτος μέσω αύξησης κεφαλαίου αποτελεί αποτυχία της διαχείρισης της τράπεζας με αποτέλεσμα την μείωση της αξίας της και τη ζημία στο κράτος και κατ' επέκταση στον φορολογούμενο.

- (β) Ο Υπουργός επιβεβαιώνει την πρόθεση της Κυβέρνησης για δωρεάν παροχής του 25% των μετοχών σε πελάτες την ΣΚΤ άλλα πάει και ένα βήμα πιο κάτω αποκαλύπτοντας ότι πρόθεση της κυβέρνησης είναι η δωρεάν κατανομή και του υπόλοιπου 75% των μετοχών. Αυτές οι προθέσεις της κυβέρνησης είχαν ήδη έρθει αντιμέτωπες με την δριμεία αντίδραση των εποπτικών αρχών και επίσης αντίκεινται στον ισχυρισμό του Υπουργού στην κατάθεση του ενώπιον της επιτροπής ότι η Κυβέρνηση εισάκουσε τις εποπτικές αρχές και ανέστειλε την πρόθεση της για δωρεάν παροχή μετοχών.

Και αυτό που χρειάζεται να τονίσουμε είναι ότι ο Υπουργός Οικονομικών προσπαθεί να ωραιοποιήσει τα πράγματα και ενώπιον της Βουλής έχοντας αυτή τη χρονική στιγμή πλήρη επίγνωση των ποικιλόμορφων αντιδράσεων τις οποίες και αποκρύβει.

5. Προχωρούμε να κάνουμε μια καταληκτική επισήμανση η οποία πιστεύουμε άμεσα σχετίζεται με τα όσα δραματικά γεγονότα από το τέλος του 2017 με αρχές του 2018 οδήγησαν στην αναπόφευκτη λύση της εσπευσμένης πώλησης της ΣΚΤ. Όπως ήδη αναφέραμε η αποκρατικοποίηση της ΣΚΤ ήταν μία εξέλιξη ιδιαίτερα σημαντική για τις Ευρωπαϊκές Αρχές, τόσο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και την ΕΚΤ. Παρακολουθούσαν στενά τα γεγονότα. Όταν αντελήφθησαν τους λανθασμένους

μη ορθολογικούς χειρισμούς, χειρισμούς στη βάση όχι οικονομικών και τραπεζικών κριτηρίων, αποφάσισαν ν' αντιδράσουν. Αντέδρασαν αρχικά καθορίζοντας προς την Τράπεζα υψηλότερους στόχους οι οποίοι έπρεπε να επιτευχθούν μέσα σε τακτή προθεσμία ώστε να κερδηθεί ο απολεσθείς χρόνος. Όταν διεφάνη ότι ούτε αυτό απέφερε αποτελέσματα αποφάσισαν προς το τέλος Δεκεμβρίου⁸⁸ την διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου στην Τράπεζα. Όντως αυτό είχε δυσμενείς επιπτώσεις στην προσπάθεια της Τράπεζας όπως μέσω της Citi οι μετοχές της προσφερθούν μέσω Χρηματιστηρίου και αν αυτό δεν καθίστατο δυνατόν να εξευρεθεί θεσμικός επενδυτής για την αγορά της Τράπεζας. Θυμίζουμε ότι η αδέξια προσπάθεια μέσα στο 2017 για την διάθεση των μετοχών της Τράπεζας ήρθε να προστεθεί στα χρονίζοντα προβλήματα της. Αυτά της κακής εταιρικής διακυβέρνησης, της αποτυχίας μείωσης των ΜΕΧ και της αποτυχίας μείωσης των λειτουργικών δαπανών.

Απορρίπτουμε την θέση ότι οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές είχαν από την αρχή στόχο την διάλυση της ΣΚΤ και την πώληση της. Είναι μια θέση την οποία ακούσαμε από πλείστα πρόσωπα τα οποία καταθέσαν ενώπιον μας, ιδιαίτερα από μέλη της Επιτροπείας της Τράπεζας αλλά και άλλα υψηλόβαθμα στελέχη της. Και δεν μας εκπλήττει αυτός ο ισχυρισμός γιατί έπρεπε ν' απεκδυθούν των ευθυνών τους για την αδυναμία τους να χειριστούν ορθά τα δύσκολα ομολογουμένως προβλήματα. Θέλησαν να μετακυλήσουν τις ευθύνες τους στους ώμους τρίτων και αυτοί ήταν οι Ευρωπαίοι Επόπτες οι οποίοι για μια πενταετία τους προειδοποιούσαν να βελτιώσουν, άλλα χωρίς αποτέλεσμα, τις επιδόσεις τους.

Δεν είναι άσκοπο σε απάντηση των πιο πάνω αιτιάσεων ν' αναφερθούμε σε κάτι που και ο κ. Ορφανίδης μας είπε και το η αναφορά του ανατρέχει πίσω σε χρόνο πριν το 2012. Θεωρούσε λανθασμένο τον ισχυρισμό ότι η ΕΚΤ δεν ήθελε το συνεργατικό κίνημα της Κύπρου να λειτουργεί μέσα στην Ευρωζώνη. Ήταν απόλυτα συμβατό με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, διότι συνεργατικά κινήματα υπάρχουν σε πλείστες χώρες της ΕΕ και ποτέ όσο ήταν Διοικητής δεν τέθηκε τέτοιο θέμα από πλευράς της ΕΚΤ.

---

⁸⁸ Επιστολή Διοικητού ΚΤΚ ημερ. 29/12/2017)

22.ΟΙ ΕΝΤΟΝΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΤΟΠΙΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΟ 2018

22.1 Ανησυχίες των Εποπτικών Αρχών το 2017

Οι έντονες ανησυχίες που εκφράστηκαν επανειλημμένα από τις εποπτικές αρχές την περίοδο 2014-2016 και αφορούσαν κυρίως την ανεπαρκή εταιρική διακυβέρνηση στο ΣΠΤ και τη διαχείριση των ΜΕΧ, έφτασαν στο αποκορύφωμά τους το 2017. Αξίζει να σημειωθεί ότι στον ευρύ κατάλογο των ανησυχιών προστέθηκε και η έντονη διαφωνία των εποπτικών αρχών (Ευρωπαϊκών και Κυπριακών) με την επίμονη πρόθεση της Κυπριακής Κυβέρνησης να παραχωρήσει δωρεάν το 25% των μετοχών που κατείχε στη ΣΚΤ προς τους πελάτες, καταθέτες και δανειολήπτες του ΣΠΤ. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η εν λόγω πρόθεση παρέμεινε στο τραπέζι των συζητήσεων μέχρι το τέλος του 2017. Η θέση των εποπτικών αρχών ήταν ότι η συμφωνηθείσα με τις αρχές έξοδος του κράτους απέβλεπε στην ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης του ΣΠΤ με ιδιωτικά κεφάλαια και παράλληλα τη διασφάλιση εμπειρίας από εν δυνάμει εξωτερικούς θεσμικούς επενδυτές για ενίσχυση της διοίκησης του ΣΠΤ (η αποκρατικοποίηση αναλύεται σε άλλο κεφάλαιο).

Επί του καυτού θέματος των πολύ υψηλών ΜΕΧ, η Διοικήτης της ΚΤΚ απέστειλε επιστολή προς την Επιτροπεία της ΣΚΤ με ημερομηνία 7/8/2017. Σε αυτή επισημαίνεται ότι οι σχεδιασμοί και οι στόχοι για μείωση των ΜΕΧ που υποβλήθηκαν από τη ΣΚΤ τον Φεβρουάριο του 2017 καθώς και το αναθεωρημένο σχέδιο (Agenda 2022) που υποβλήθηκε στην ΕΚΤ αργότερα, ήταν πολύ πιο κάτω από τις προσδοκίες των αρχών. Η ΚΤΚ συνδέει τις ανησυχίες της με το γεγονός ότι οι ΜΕΧ παρέμειναν σε πολύ ψηλά επίπεδα τρία χρόνια μετά τη σύσταση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισής τους από τη ΣΚΤ. Επισημαίνει, επίσης, τη σημαντικότητα της ΣΚΤ λόγω του μεγέθους της (μετρούμενο σε καταθέσεις και χορηγήσεις) σε σχέση με το μέγεθος της Κυπριακής Οικονομίας (ΑΕΠ).

Στην ίδια επιστολή περιέχεται η σοβαρή προειδοποίηση για πιθανή λήψη εποπτικών και άλλων μέτρων από την ΕΚΤ, υπό την ιδιότητά της ως εποπτική αρχή, που αν υλοποιηθεί δημιουργεί έντονες ανησυχίες για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της χώρας.

Η ΚΤΚ ζήτησε μείωση των ΜΕΧ από το Σεπτέμβριο 2017 μέχρι το Μάρτιο 2018 κατά 25% ήτοι οι ΜΕΧ να μειωθούν κάτω από €5,4 δις. Κάλεσε, προς τούτο, τη ΣΚΤ να

χρησιμοποιήσει όλα τα εις τη διάθεσή της μέσα δηλαδή βιώσιμες αναδιαρθρώσεις MEX, εξασφαλίσεις των MEX (δηλαδή εκποιήσεις), εισπράξεις, διαγραφές κλπ καθώς και πλήρη αξιοποίηση ολόκληρου του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού και άλλων μέσων.

Στις πιο πάνω απαιτήσεις της ΚΤΚ επισημαίνουμε δύο στοιχεία: Πρώτο, τη δραστική μείωση των MEX, σε ένα μόνο εξάμηνο, πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που επιτεύχθηκε προηγουμένως σε 3 ½ χρόνια και δεύτερο, την υπόδειξη για κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (σε σύγκριση με την υποστελέχωση της ευρύτερης Υπηρεσίας Διαχείρισης των MEX για τρία ολόκληρα χρόνια προηγουμένως).

Τέθηκε, επίσης, ένας μεσοπρόθεσμος στόχος δηλαδή η μείωση του ποσοστού των MEX στο συνολικό δανειακό χαρτοφυλάκιο κάτω του 20% μέχρι το τέλος του 2021.

Στην ίδια επιστολή η ΚΤΚ καλούσε τη ΣΚΤ να υποβάλλει μηνιαία αναφορά για την εξέλιξη των MEX αρχίζοντας από τον Οκτώβριο του 2017.

Πίσω από τις πιο πάνω δραστικές κινήσεις της ΚΤΚ διαφαίνονταν οι έντονες πλέον ανησυχίες για παράταση της ζημιογόνας πορείας της ΣΚΤ (λόγω υψηλών MEX) και της παρεπόμενης ανάγκης για νέα κεφαλαιακή ενίσχυση της Τράπεζας, η οποία δεν μπορούσε να γίνει από το κράτος (λόγω ευρωπαϊκών περιορισμών) ούτε από ιδιώτες επενδυτές οι οποίοι δεν θα επεδείκνυαν ενδιαφέρον αφού η οικονομική κατάσταση της Τράπεζας ήταν άσχημη. Αποτυχία επαναφοράς της ΣΚΤ σε κερδοφορία σήμαινε μεγάλο κίνδυνο για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της Κύπρου.

Επιδιώκοντας να δώσει σαφές μήνυμα για τη σοβαρότητα της κατάστασης, η Διοικητής της ΚΤΚ προειδοποιεί, στην ίδια επιστολή, τα μέλη της Επιτροπείας και της ανώτερης Διεύθυνσης της ΣΚΤ ότι σε περίπτωση απόκλισης από τους καθορισθέντες αυστηρούς στόχους θα αναγκαζόταν να προβεί εις βάρος τους στη λήψη μέτρων μη αποκλεισμένης της επαναξιολόγησης της ικανότητας και καταλληλότητας των μελών της διοίκησης. Αυτό θα σήμαινε παύση των μελών.

Η ΣΚΤ σε επιστολή της προς την ΚΤΚ, ημερομηνίας 11/8/2017, η οποία υπογράφεται από τον Αντιπρόεδρο της Επιτροπείας, αναγνωρίζει την ανάγκη για πιο αποτελεσματική διαχείριση των MEX. Επικαλείται, επίσης, το πενταετές επιχειρηματικό σχέδιο “Ατζέντα 2022”, με αφετηρία τη συγχώνευση των 18 ΣΠΙ, που θα συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση των MEX. Στη βάση του σχεδίου βρισκόταν η

κοινοπραξία που προωθούσε η ΣΚΤ με τον οίκο Altamira για δημιουργία πλατφόρμας διαχείρισης των ΜΕΧ.

Παρ' όλο που η ΣΚΤ υιοθετεί σε μεγάλο βαθμό το μεσοπρόθεσμο στόχο για μείωση των ΜΕΧ μέχρι το 2022 που έθεσε η ΚΤΚ, εκφράζει έντονες επιφυλάξεις για τη δυνατότητα επίτευξης του στόχου για το εξάμηνο Σεπτέμβριο 2017- Μαρτίου 2018. Το μέγεθος της μείωσης και το στενό χρονικό διάστημα εμπειρικλείουν σημαντικούς κινδύνους, κατά την άποψη της ΣΚΤ, γιατί ο στόχος για μείωση των ΜΕΧ στηρίζεται στη χρήση μαζικών διαγραφών χρεών και μαζικών εκποιήσεων ύψους €1 δις - €1,5 δις σε ένα εξάμηνο. Το τελευταίο επιχείρημα αντικατοπτρίζει την παθητική στάση που συστηματικά εφάρμοζε η ΣΚΤ έναντι του μέτρου των εκποιήσεων, περιλαμβανομένων εκποιήσεων εμπορικών ακινήτων.

Τέλος, στην επιστολή της ΣΚΤ εκφράζεται η επιθυμία για συνάντηση της Επιτροπείας με τη Διοίκηση της ΚΤΚ για συζήτηση των προβληματισμών και ανησυχιών της ΣΚΤ σε σχέση με τον προτεινόμενο από την ΚΤΚ τρόπο χειρισμού των ΜΕΧ. Η συνάντηση μεταξύ των δύο μερών έγινε στις 11/8/2017 στην οποία παρέστησαν η Διοικητής και 4 ανώτερα στελέχη της ΚΤΚ και 7 μέλη της Επιτροπείας και ένα διευθυντικό στέλεχος της ΣΚΤ. Η Διοικητής είπε χωρίς περιστροφές ότι τόσο ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός όσο και το ΔΝΤ αμφισβητούσαν έντονα τη βιωσιμότητα της ΣΚΤ. Πρόσθεσε ότι η ΚΤΚ είχε έγκυρες πληροφορίες ότι ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός είχε πρόθεση να προχωρήσει με εισήγηση/απόφαση για υιοθέτηση Μέτρων Πρώιμης Παρέμβασης (Early Intervention Measures) τα οποία αποτελούν τον προθάλαμο της διάλυσης της ΣΚΤ. Η εν λόγω πρόθεση στηριζόταν τόσο στην πολύ χαμηλή βαθμολογία που δόθηκε στην Τράπεζα κατά τον τελευταίο εποπτικό έλεγχο SREP (Supervisory Review and Evaluation Process) όσο και στο γεγονός ότι οι άλλες τράπεζες στην Κύπρο πέτυχαν πολύ καλύτερα αποτελέσματα στη διαχείριση ΜΕΧ σε σχέση με τη ΣΚΤ. Γι' αυτούς τους λόγους, η επιλογή από την ΚΤΚ του χρόνου αποστολής της επιστολής απέβλεπε στο να επιτευχθούν από τη ΣΚΤ θετικά αποτελέσματα και πρόοδος σε σύντομο χρονικό διάστημα (μέχρι το Μάρτιο του 2018) που θα μπορούσαν να προβληθούν ως σοβαρά επιχειρήματα προς τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές για να πεισθούν για τη βιωσιμότητα της ΣΚΤ και να αποτραπεί η λήψη μέτρων διάλυσης.

Εκείνο που πρέπει ιδιαίτερα να επισημάνουμε είναι η προειδοποίηση της Διοικητού ότι εάν το επόμενο εξάμηνο δεν επιτευχθούν οι τεθέντες στόχοι, “το επόμενο καλοκαίρι θα σημάνει και το τέλος για τον Οργανισμό”. (υπογράμμιση δική μας)

Προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι μερικά μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ αντί να πάρουν το μήνυμα για τις αυστηρές προθέσεις των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών (τους λέχθηκε ότι άρχισαν συναντήσεις των αρμοδίων Ευρωπαϊκών αρχών που έθεταν τη ΣΚΤ στον προθάλαμο της διάλυσης) συνέχισαν να μιλούν για δύσκολες καταστάσεις στο ΣΠΤ και ταυτόχρονα διερωτούνταν αν η επίτευξη των στόχων που έθεσε η ΚΤΚ θα ικανοποιούσε τους επόπτες για να αποτραπεί η επαπειλούμενη λήψη των πιο δραστικών μέτρων. Η απάντηση που πήραν ήταν ότι κανείς δεν γνωρίζει με σιγουριά τις αντιδράσεις των Ευρωπαϊκών εποπτικών, αλλά θα έπρεπε η ΣΚΤ με τις ενέργειες και με πολύ θετικά αποτελέσματα στον τομέα ΜΕΧ να δώσει στην ΚΤΚ τα μέσα για να μπορεί να επιχειρηματολογήσει πειστικά προς τους Ευρωπαίους επόπτες.

Μετά τη συνάντηση στην ΚΤΚ, η ΣΚΤ υπέβαλε αναθεωρημένους στόχους για ΜΕΧ και κερδοφορία την 1/9/2017. Η ΚΤΚ με επιστολή της ημερομηνία 8/9/2017 έκρινε το νέο στόχο για μείωση των ΜΕΧ μέχρι τέλος Μαρτίου 2018 ως ικανοποιητικό και ταυτόχρονα επισήμανε την ανάγκη για θετική λειτουργική κερδοφορία της ΣΚΤ την ίδια περίοδο.

Σε σχέση με τη δυνατότητα επίτευξης των νέων στόχων πρέπει να σημειωθεί ότι στέλεχος της ΚΤΚ (προϊστάμενος εποπτείας) επέσυρε την προσοχή της Διοίκησης της ΣΚΤ σε δύο βασικούς παράγοντες: πρώτο, η ΣΚΤ έπρεπε να επιτύχει τους νέους στόχους μόνη της και όχι να αναμένει τη σύσταση της πλατφόρμας με την Altamira και δεύτερο, η ΣΚΤ να εντοπίσει τους πιο καλούς υπαλλήλους και να τους μεταφέρει στην Υπηρεσία Διαχείρισης ΜΕΧ για να βοηθήσουν στην επίτευξη των στόχων. Προφανώς οι εν λόγω υποδείξεις συνδέονται με τις παρατεταμένες οργανωτικές αδυναμίες της ΣΚΤ στη διαχείριση των ΜΕΧ.

Προς το τέλος του 2017, σημειώθηκε ασυνέπεια της ΣΚΤ σε σχέση με τη δέσμευσή της για ενημέρωση των εποπτικών αρχών για τα αναθεωρημένα σχέδια και στόχους για ΜΕΧ. Η ΚΤΚ με επιστολή της ημερ. 6/12/2017 επικρίνει τη ΣΚΤ για ολιγωρία στην υποβολή προς την ΕΚΤ πινάκων με αναθεωρημένες προβλέψεις σε σχέση με την αναθεωρημένη στρατηγική για ΜΕΧ. Ταυτόχρονα γίνεται προειδοποίηση προς τη ΣΚΤ

ότι η ολιγωρία δίνει το δικαίωμα στον επόπτη να θεωρήσει την Τράπεζα ως αναξιόπιστη και την αναθεωρημένη στρατηγική ως μη ρεαλιστική.

Η πιο σημαντική όμως διαπίστωση για τους μήνες μετά το Σεπτέμβριο του 2017 ήταν η αδυναμία της ΣΚΤ να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις που ανέλαβε έναντι της ΚΤΚ για σημαντική μείωση των ΜΕΧ. Αυτό διαφαίνεται και από το περιεχόμενο επιστολών της Διοικητού της ΚΤΚ προς τον Υπουργό Οικονομικών στο τελευταίο τρίμηνο του 2017 (ημερ. 23/10/2017 και 29/12/2017) όπου τονίζεται η ανάγκη όπως το κράτος, ως κύριος μέτοχος της ΣΚΤ, ενδιαφερθεί για τη λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων ούτως ώστε οι δεσμεύσεις για βελτίωση των επιδόσεων της ΣΚΤ (μείωση ΜΕΧ, μείωση λειτουργικών κόστους και επίτευξη κερδοφορίας) υλοποιηθούν. Στις ίδιες επιστολές εκφράζεται, επίσης, η έντονη ανησυχία της ΚΤΚ για τις σοβαρές αδυναμίες της εταιρικής διακυβέρνησης στη ΣΚΤ οι οποίες έθεσαν σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων της Τράπεζας.

Οι απαράδεκτες συμπεριφορές της Διοίκησης της ΣΚΤ και οι άσχημες εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν στις εποπτικές αρχές αποτυπώνονται στην δήλωση της Διοικητού της ΚΤΚ ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 14/11/2018: *“(οι επόπτες) ενώ στην αρχή θεωρούσαν τη ΣΚΤ ως υπόδειγμα, τελικά μπαίνοντας μέσα και βλέποντας τους τρόπους λειτουργίας της κατέληξαν στο ότι πρόκειται περί πλάνης. Όλα ήταν πλάνη, γιατί οι ΜΕΧ ήταν πολύ περισσότερες από όσα δήλωνε η ΣΚΤ”.*

Με επιστολή της Διοικητού ημερ. 29/12/2017 ο Υπουργός ενημερώνεται για την απόφαση του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού της ΕΚΤ να πραγματοποιήσει επιτόπιο έλεγχο στη ΣΚΤ με σκοπό την αξιολόγηση της επάρκειας των προβλέψεων για ΜΕΧ υιοθετώντας πιθανώς πιο αυστηρές υποθέσεις από αυτές που εφάρμοζε προηγουμένως.

Στο μεταξύ εντός Ιανουαρίου 2018 η κατάσταση στη ΣΚΤ πήρε δραματικές διαστάσεις λόγω μαζικών εκροών καταθέσεων από την Τράπεζα οι οποίες οφείλονταν σε κλονισμό της εμπιστοσύνης του κοινού προς το ίδρυμα. Προφανώς, οι άσχημες πληροφορίες για την πορεία των πραγμάτων στη ΣΚΤ άρχισαν να διαρρέουν στο ευρύ κοινό. Ο Γ. Διευθυντής της Τράπεζας με επιστολή του ημερ. 15/1/2018 προς τη Διοικητή της ΚΤΚ περιγράφει την κατάσταση και παράλληλα παρατηρεί ότι οι μαζικές εκροές καταθέσεων δεν συνάδουν με τις θετικές εξελίξεις στην Τράπεζα σε διάφορους τομείς όπως χορηγήσεις νέων δανείων, η μείωση των ΜΕΧ, η νομική συγχώνευση των

ΣΠΙ, η συμφωνία με την Altamira. Η εικόνα που προκύπτει από την πιο πάνω επιστολή είναι ότι η Ανώτερη Διεύθυνση και η Επιτροπεία της ΣΚΤ δεν αντιλήφθηκαν ακόμη την κρισιμότητα των πραγμάτων και υπερεκτιμούσαν τα πτωχά αποτελέσματα κυρίως στη διαχείριση των ΜΕΧ και τη χορήγηση νέων υγιών δανείων. Τελικά, πραγματοποιήθηκε συνάντηση του ΔΣ της ΚΤΚ και της Επιτροπείας της ΣΚΤ στις 22/1/2018 όπου αξιολογήθηκε η κατάσταση και αποφασίστηκε η λήψη σειράς μέτρων για άντληση ρευστότητας και κατάλληλο ενιαίο χειρισμό καταθετών. Λίγο αργότερα διαφάνηκε ότι η Διοίκηση της ΣΚΤ δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στις μεγάλες προκλήσεις που είχε μπροστά της με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί νέα μαζική εκροή καταθέσεων και να επέλθει σε πολύ λίγους μήνες μετά το τέλος του ΣΠΤ.

Στις 11/1/2018 η κα. Νουί, Πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου του ΕΕΜ με επιστολή της προς τον Υπουργό Οικονομικών επαναλαμβάνει τις ανησυχίες του ΕΕΜ για την κατάσταση στη ΣΚΤ, το ύψος των προβλέψεων για ΜΕΧ, την ποιότητα των στοιχείων που υποβάλλονταν στον ΕΕΜ, τις πολλές αναθεωρήσεις των σχεδίων για ΜΕΧ και τις δυσκολίες που είχαν οι επόπτες (λόγω της έλλειψης αξιοπιστίας των στοιχείων) να διαμορφώσουν μια αξιόπιστη εικόνα για την Τράπεζα. Επισημαίνει δε σχετικά ότι οι επόπτες θα υποχρεωθούν να καταφύγουν σε επιτόπιο έλεγχο για να αντλήσουν τις αναγκαίες πληροφορίες (που δεν μπορούσαν να πάρουν από τακτικές εκθέσεις από τη ΣΚΤ).

Θα πρέπει να σημειωθεί σχετικά ότι στον Οδηγό Τραπεζικής Εποπείας της ΕΚΤ αναφέρεται ότι τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να χρησιμοποιούν τις εσωτερικές μεθόδους αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας και τις εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης της επάρκειας ρευστότητας. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να τεκμηριώνουν προσεκτικά τις εν λόγω διαδικασίες και υπολογισμούς. Οφείλουν επίσης να θεσπίζουν επαρκείς δομές διακυβέρνησης ώστε να διασφαλίζουν την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων των εσωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της διαδικασίας εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης προβλέπεται επίσης η διενέργεια μιας ολοκληρωμένης επανεξέτασης των εσωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας. Στα πλαίσια του εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός χρησιμοποιεί τακτικές εκθέσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, περιλαμβανομένων πληροφοριών για εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας, τη διάθεση του ιδρύματος για ανάληψη

κινδύνων, κλπ. Στη συνέχεια, ο EEM προβαίνει σε ποσοστοποιήσεις για επαλήθευση ή την αμφισβήτηση των εκτιμήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων (πχ, για επίπεδα κινδύνων).

Με βάση τις πιο πάνω πρόνοιες του Οδηγού Τραπεζικής Εποπτείας, την επιστολή της ΚΤΚ ημερ. 6/12/2017 και το περιεχόμενο της επιστολής της Πρόεδρου του Εποπτικού Συμβουλίου του EEM ημερ. 11/1/2018, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι Ευρωπαϊκές αρχές λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες που είχαν για την κατάσταση στη ΣΚΤ καθώς και την ποιοτική ανεπάρκεια των πληροφοριών που έπαιρναν από τη ΣΚΤ αποφάσισαν να προχωρήσουν σε μια ολοκληρωμένη εξέταση των εσωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας διενεργώντας επιτόπιο έλεγχο στις αρχές του 2018.

22.2 Επιτόπιος Έλεγχος 2018

Ο επιτόπιος έλεγχος από την Μικτή Εποπτική Ομάδα (Joint Supervisory Team) της ΕΚΤ και της ΚΤΚ, μεταξύ Ιανουαρίου έως αρχές Μαρτίου 2018, έγινε κατόπιν σχετικής απόφασης της ΕΚΤ. Η ΚΤΚ παρ' όλο που εξέφρασε τις επιφυλάξεις της για το χρόνο που επιλέχθηκε να διενεργηθεί ο έλεγχος εν τούτοις δεν μπόρεσε να επιτύχει την αναβολή του. Σημειώνεται ότι στις αρχές του 2018 υπήρχε κρίση εμπιστοσύνης του κοινού προς τη ΣΚΤ και μαζική εκροή καταθέσεων. Στην ίδια περίοδο καταβάλλονταν προσπάθειες για εξεύρεση επενδυτών.

Σκοπός του ελέγχου ήταν, πρώτο η αξιολόγηση της επάρκειας των προβλέψεων για ΜΕΧ της ΣΚΤ, δεύτερο η αξιολόγηση της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης στην Τράπεζα και τρίτο η δυνατότητα της ΣΚΤ να επανέλθει σε κερδοφόρα πορεία.

22.2.1 Αξιολόγηση Χαρτοφυλακίου Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων

Εκείνο που ξεχωρίζει στον εν λόγω έλεγχο ήταν η απόφαση να υιοθετηθούν πιο αυστηρές παραδοχές σε σχέση με τον υπολογισμό των προβλέψεων για επισφάλειες, σε σύγκριση με προηγούμενους ελέγχους. Η ΚΤΚ εξέφρασε την άποψη προς τον επικεφαλής της ομάδας ελέγχου ότι οι παραδοχές ήταν ενδεχομένως υπερβολικές. Η απάντησή του ήταν ότι θα μπορούσε να επανεξετάσει το θέμα αν υπήρχαν άμεσα θετικές εξελίξεις σε σχέση με νέες νομοθετικές ρυθμίσεις για τις εκποιήσεις καθώς και για το σχέδιο ΕΣΤΙΑ, που θα διευκόλυνε την εξυπηρέτηση οικιστικών δανείων (τα οποία αντιπροσώπευαν σημαντικό ποσοστό των δανείων της ΣΚΤ).

Δυστυχώς κατά την περίοδο μέχρι την ολοκλήρωση του ελέγχου δεν υπήρχαν θετικές εξελίξεις στα πιο πάνω θέματα, με αποτέλεσμα η εποπτική ομάδα να υιοθετήσει τις πιο αυστηρές παραδοχές. Οι κύριες πιο αυστηρές παραδοχές ήταν οι ακόλουθες:

- Για δάνεια μη εξυπηρετούμενα για περίοδο πέραν των 10 ετών θα γινόταν πρόνοια (για ζημιά) 100% δηλαδή η εμπράγματη εξασφάλιση δεν αναγνωριζόταν ότι είχε αξία.
- Το ίδιο ίσχυε (100% πρόνοια) για δάνεια με εξασφάλιση πρώτη κατοικία που δεν ήταν εξυπηρετούμενα για περίοδο πέραν των 7 ετών.
- Θα έπρεπε να γίνουν επίσης προβλέψεις 100% για στεγαστικά δάνεια που είχαν αναδιαρθρωθεί αλλά παρουσίαζαν και πάλι καθυστερήσεις για περίοδο 2 μέχρι 7 χρόνια (και σε αυτή την περίπτωση μηδενική αξία της εξασφάλισης).

Οι εποπτικές αρχές κατέληξαν στα πιο πάνω συμπεράσματα αφού ο επιτόπιος έλεγχος τις οδήγησε στις ακόλουθες κύριες διαπιστώσεις ως προς την κατάσταση των ΜΕΧ:

- Δεν επιτεύχθηκε πρόοδος για μείωση των ΜΕΧ. Η μείωση των ΜΕΧ μεταξύ 2015 και 2017 (€1,17 δις) οφειλόταν σχεδόν εξολοκλήρου σε διαγραφές χρεών (€1,1 δις).
- Η χορήγηση νέων υγιών διευκολύνσεων ήταν ελάχιστη και δεν βοήθησε στην αύξηση του συνολικού χαρτοφυλακίου και μείωση του ποσοστού των ΜΕΧ στο σύνολο.
- Η ΣΚΤ είχε πολύ μεγάλο ποσό ΜΕΧ (σε σύγκριση με το συνολικό χαρτοφυλάκιο ΜΕΧ) με πολύ μεγάλη περίοδο καθυστερήσεων. ΜΕΧ με καθυστέρηση πέραν των 10 ετών ανέρχονταν σε €550 εκ με μέση περίοδο καθυστέρησης 15,8 χρόνια. Το ύψος των ΜΕΧ με καθυστερήσεις πέραν των 7 ετών ανερχόταν σε €1,8 δις.
- Η ΣΚΤ είχε ένα μεγάλο ύψος χορηγήσεων με εξασφάλιση πρώτης κατοικίας (περίπου €5,0 δις) από τις οποίες οι μη εξυπηρετούμενες ανέρχονταν περίπου σε €3,0 δις. Από τις τελευταίες ένα μεγάλο ποσοστό παρουσίαζαν καθυστερήσεις μεγάλης διάρκειας.

- Η εξέταση πολλών φακέλων ΜΕΧ έδειξε ότι δεν υπήρχε αποτελεσματικότητα στις αναδιρθρώσεις ή/και στη διαδικασία ανακτήσεων (εκποιήσεων).
- Ήταν συνήθης πρακτική για αναδιρθρωμένες χορηγήσεις να επεκτείνεται υπερβολικά η περίοδος εξόφλησης όταν οι οφειλέτες θα είχαν ηλικία πολύ μεγαλύτερη των 70 ετών χωρίς να υπάρχει επαρκής αξιολόγηση της εισπραξιμότητας του δανείου.
- Η ΣΚΤ για αρκετά χρόνια δεν διενήργησε οποιοδήποτε πλειστηριασμό για πρώτη κατοικία. Με βάση τα επίσημα στοιχεία της ΚΤΚ, για το 2017 για το τραπεζικό σύστημα, η άσκηση δικαιώματος εξ' υποθήκης για πρώτη κατοικία από τη ΣΚΤ ήταν μηδέν.
- Ακόμη και σε περιπτώσεις ανταλλαγής χρεών με πρώτη κατοικία διαπιστώθηκε ότι η ολοκλήρωση της πώλησης κατοικίας ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη.
- Πιο γενικό συμπέρασμα ήταν ότι οι ενέργειες από τη ΣΚΤ για άσκηση πίεσης σε οφειλέτες με ΜΕΧ (αποστολή προειδοποιητικών επιστολών ή λήψη νομικών μέτρων με βάση τη νέα νομοθεσία του 2015) ήταν αναποτελεσματικές.
- Η ίδια αναποτελεσματικότητα παρατηρήθηκε και στις περιπτώσεις στρατηγικών κακοπληρωτών.
- Το τελικό αποτέλεσμα αυτής της ελαστικής προσέγγισης από την ΣΚΤ ήταν η επίδειξη από πολλούς πελάτες απροθυμίας να ανταποκριθούν σε προειδοποιήσεις ή να συνεργασθούν με βάση προτάσεις αναδιάρθρωσης από την Τράπεζα.

Οι πιο πάνω διαπιστώσεις οδήγησαν σε υιοθέτηση πιο αυστηρών παραδοχών από τις εποπτικές αρχές (ως περιγράφονται πιο πάνω) και απαίτηση εκ μέρους τους για νέες πρόσθετες προβλέψεις για επισφαλείς λογαριασμούς ύψους €816εκ. Το ποσό αυτό δεν μπορούσε να καλυφθεί από το μέτοχο δηλαδή το κράτος λόγω περιορισμών που επέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν κατέστη επίσης δυνατό να αντληθεί το ποσό από ιδιώτες επενδυτές λόγω έλλειψης ουσιαστικού ενδιαφέροντος που αποδιδόταν στην άσχημη οικονομική κατάσταση του ΣΠΤ.

Χωρίς νέα κεφαλαιακή ενίσχυση, το προσαρμοσμένο (λόγω νέων προβλέψεων) ποσοστό πρωτοβάθμιων κεφαλαίων (Tier 1 ratio) θα έπεφτε στο 4,8%, πολύ πιο κάτω από το απαιτούμενο ελάχιστο ποσοστό.

22.2.2 Αξιολόγηση Εταιρικής Διακυβέρνησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας

Η αυστηρότητα με την οποία οι εποπτικές αρχές προσέγγισαν το θέμα των MEX συνδέεται με τις σοβαρές αδυναμίες που επανειλημμένα διαπίστωναν στην εταιρική διακυβέρνηση της ΣΚΤ. Οι ίδιες αδυναμίες σημειώθηκαν και κατά τον επιτόπιο έλεγχο στις αρχές του 2018. Οι εν λόγω αδυναμίες αναλύονται εκτεταμένα σε ειδικό κεφάλαιο περί εταιρικής διακυβέρνησης της ΣΚΤ.

Πιο κάτω παρατίθενται σε συντομία οι σχετικές διαπιστώσεις κατά τον έλεγχο του 2018:

- Η Επιτροπεία της Τράπεζας διαδραμάτιζε πτωχό ρόλο στη διοίκηση του ιδρύματος. Αυτό οφειλόταν στην έλλειψη πείρας και γνώσεων των μελών της Επιτροπείας και ανεπαρκή εκπαίδευση στο χειρισμό σοβαρών προβλημάτων όπως οι MEX.
- Λόγω έλλειψης πείρας των μελών, η Επιτροπεία επικεντρωνόταν σε θέματα δευτερευούσης σημασίας αντί σε εκείνα στρατηγικής σημασίας.
- Η αδυναμία της Επιτροπείας να σχολιάσει ή να αμφισβητήσει προτάσεις από το Γενικό Διευθυντή.
- Η παραγνώριση του ρόλου της Επιτροπείας από τη Ανώτερη Διεύθυνση η οποία έπαιρνε πρωτοβουλίες και αποφάσεις επί σοβαρών θεμάτων (πχ. Συνεργασία με Altamira, στρατηγική για MEX) ενημερώνοντας την Επιτροπεία εκ των υστέρων.
- Οι σχετικά πολλές παραιτήσεις (6 συνολικά) μελών της Επιτροπείας μετά το 2013.
- Η ανεπάρκεια δράσης από πλευράς Εκτελεστικής Διεύθυνσης για σοβαρά θέματα της αρμοδιότητάς της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα: η παραβίαση δεσμεύσεων (από τον Κατάλογο Δεσμεύσεων) σε σχέση με όρια χορηγήσεων σε ομάδες πελατών, η σοβαρή καθυστέρηση στο

χειρισμό MEX υπαλλήλων και η απουσία ενεργειών για υλοποίηση εισηγήσεων που έγιναν από την Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Οι εποπτικές αρχές συνέδεσαν τις πιο πάνω αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση κυρίως με τον τρόπο διορισμού των μελών της Επιτροπείας από την Κυπριακή κυβέρνηση (Υπουργείο Οικονομικών) ο οποίος στηρίχθηκε σε πολιτικά κριτήρια.

22.2.3 Αξιολόγηση της Οικονομικής Κατάστασης (επικερδότητας) της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας

Μία από τις στρατηγικές επιδιώξεις της ΣΚΤ μετά την ανακεφαλαιοποίηση στις αρχές του 2014 ήταν η αλλαγή του επιχειρηματικού της μοντέλου. Κύριο χαρακτηριστικό της αλλαγής θα ήταν η διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος, με μείωση της εξάρτησης από εισόδημα από τόκους και αύξηση του εισοδήματος κυρίως από προμήθειες. Αυτό θα στηριζόταν σε αναβάθμιση των διασταυρούμενων πωλήσεων προϊόντων (όπως καρτών και ασφαλιστικών υπηρεσιών), στη δημιουργία επιχειρηματικών κέντρων για εξυπηρέτηση επιχειρήσεων με διεθνείς συναλλαγές (εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών) και διαφοροποίηση της τιμολογιακής πολιτικής. Αυτό θα εσήμαινε, σε κάποιο βαθμό, αλλαγή του χαρακτήρα του ΣΠΤ αφού θα συγκέντρωνε περισσότερες δραστηριότητες σε αστικά κέντρα. Η λογική της νέας αυτής στρατηγικής στηριζόταν εν μέρει στο γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος του εισοδήματος από τόκους συνδέονταν με MEX. Όμως αυτού του είδους το εισόδημα χαρακτηριζόταν από αβεβαιότητα λόγω της αμφίβολης εισπραξιμότητας των MEX.

Δυστυχώς, η στρατηγική αυτή παρέμεινε στα χαρτιά, κάτι που σχολιαζόταν επανειλημμένα από τις εποπτικές αρχές ως αποτυχία προσαρμογής σε νέα δεδομένα. Σχετικά, σημειώνεται ότι το εισόδημα από προμήθειες και άλλα τέλη παρέμεινε περίπου στα ίδια επίπεδα (γύρω στα €30 εκ.) χωρίς αύξηση στην περίοδο 2015-2017.

Το καθαρό εισόδημα από τόκους (τόκοι από χορηγήσεις μείον τόκοι καταθέσεων) αντιπροσώπευε το 88% περίπου του συνολικού εισοδήματος στην τριετία 2015-2017, ενδεικτικό της μεγάλης εξάρτησης της ΣΚΤ από τόκους. Ιδιαίτερη μεγάλη ήταν η εξάρτηση της Τράπεζας από τόκους από MEX οι οποίοι αντιπροσώπευαν το 54% (2017) του συνολικού εισοδήματος από τόκους. Δεδομένου ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό εισοδήματος από τόκους των MEX (78%) αναγνωριζόταν αλλά δεν εισπραττόταν, πολύ μεγάλο ποσοστό του εισοδήματος από MEX δεν μπορούσε να θεωρηθεί αξιόπιστη πηγή εισοδήματος.

Με αυτά τα δεδομένα και αφού ληφθούν υπόψη και οι αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημα από τις πρόσθετες πρόνοιες για επισφάλειες που υπολόγισαν οι εποπτικές αρχές, τότε το λειτουργικό κέρδος της ΣΚΤ περιοριζόταν σε επίπεδα κάτω από τα €100εκ. Το ποσό αυτό ήταν εντελώς ανεπαρκές για να καλύψει τις ετήσιες πρόνοιες για επισφαλείς χορηγήσεις. Αυτό εσήμαινε μια σοβαρά ζημιογόνα κατάσταση.

Η δυνατότητα να μετριασθεί το πρόβλημα με περικοπές δαπανών ήταν πολύ περιορισμένη αφού μεγάλο ποσοστό των λειτουργικών δαπανών αντιπροσώπευαν μισθούς υπαλλήλων. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν ένας ψηλός δείκτης κόστους προς εισόδημα 60%-65% (σε σύγκριση με στόχο 50%).

Συνεπώς, τα στοιχεία κατέδειξαν ότι οι εργασίες της ΣΚΤ ήταν σημαντικά ζημιογόνες, χωρίς σοβαρές ενδείξεις για δυνατότητα σημαντικής βελτίωσης στο σύντομο μέλλον. Ως εκ τούτου, προέκυπταν μεγάλες αμφιβολίες αν η ΣΚΤ μπορούσε να συνεχίσει να λειτουργεί ως υγιής οικονομική μονάδα.

Μετά την υποβολή προς τα ενδιαφερόμενα μέρη του προσχεδίου της έκθεσης από τις εποπτικές αρχές για τα ευρήματα και συμπεράσματα του επιτόπιου ελέγχου που έγινε στις αρχές του 2018, ο εκτελών τότε χρέη Προέδρου της Επιτροπείας της ΣΚΤ κος. Γ. Χατζηνικόλας απέστειλε επιστολή με ημερ. 2/3/2018 προς τη Διοικητή της ΚΤΚ, όπου σχολιάζει τα αποτελέσματα του ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στις υιοθετηθείσες από τους επόπτες “ακραίες παραδοχές” ως προς τις πρόνοιες για επισφαλείς απαιτήσεις για τις οποίες εκφράζει τη διαφωνία του. Αυτό έγινε παρ’ όλο που η Διοίκηση της ΣΚΤ γνώριζε από τον Αύγουστο του 2017 (ενημερώθηκε από ΚΤΚ) ότι οι Ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές θα υιοθετούσαν πιο αυστηρές από προηγουμένως παραδοχές. Στην ίδια επιστολή δεν υπάρχει κανένα ουσιαστικό σχόλιο ή εξήγηση για την απουσία σημαντικής προόδου στη διαχείριση των ΜΕΧ, ως ήταν η δέσμευση που ανέλαβε η ΣΚΤ έναντι των εποπτικών αρχών μετά τον Αύγουστο του 2017.

22.3 Επισημάνσεις

Στην βάση όσων αναφέραμε πιο πάνω προβαίνουμε στις πιο κάτω επισημάνσεις:

- i. Ήδη από τον Αύγουστο του 2017 η Διοικητής της ΚΤΚ ιδιαίτερα σε σχέση με τις ΜΕΧ θέτοντας υψηλότερους στόχους προειδοποιώντας μάλιστα ή και απειλώντας για επαναξιολόγηση των μελών της διοίκησης. Έθετε στην ουσία θέμα παύσης τους. Χωρίς βέβαια να προχώρησε σε κάτι τέτοιο παρά την συνεχιζόμενη αποτυχία τους.

- ii. Η ηγεσία της ΣΚΤ είχε ήδη από τον Αύγουστο του 2017 πλήρη αντίληψη του γεγονότος ότι τόσο το ΔΝΤ όσο και ο ΕΕΜ αμφισβητούσαν έντονα την βιωσιμότητα της ΣΚΤ και ότι ο ΕΕΜ ήταν στα πρόθυμα λήψης Μέτρων Πρώιμης Παρέμβασης λόγω της πολύ χαμηλής βαθμολογίας την οποία η ΣΚΤ έλαβε στον τελευταίο εποπτικό έλεγχο (SREP) αλλά και λόγω του γεγονότος ότι άλλες κυπριακές τράπεζες πέτυχαν πολύ καλύτερα αποτελέσματα στη διαχείριση των ΜΕΧ
- iii. Η ΣΚΤ τηρούσε μια παθητική στάση στο θέμα των εκποιήσεων ακόμα και όσων αφορούσαν εμπορικά ακίνητα.
- iv. Η ύστατη προσπάθεια της ΚΤΚ να πείσει την ηγεσία της ΣΚΤ να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα έπεσαν στο κενό. Οι ιθύνοντες της ΣΚΤ αντί δράσης περιορίζονταν να επισημαίνουν τις δύσκολες καταστάσεις που αντιμετώπιζε η Τράπεζα παραλείποντας μάλιστα να υλοποιήσουν δέσμευση τους για ενημέρωση των εποπτικών αρχών στο τέλος του 2017 για την κατάσταση των ΜΕΧ.
- v. Ο Υπουργός Οικονομικών ετηρείτο πλήρως ενήμερος από την Διοικητή της ΚΤΚ τόσο για τις πτωχές επιδόσεις της ΣΚΤ και εκαλείτο να λάβει μέτρα όσο και στη συνέχεια για την απόφαση του ΕΕΜ για διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου.
- vi. Επιστολή του Γενικού Διευθυντή της ΣΚΤ προς την κα. Γιωρκάτζη ημερ. 15/1/2018, και ενώ ο επιτόπιος έλεγχος ευρίσκετο ήδη σε εξέλιξη δείχνει αδυναμία της Ανώτερης Διεύθυνσης και Διοίκησης της Τράπεζας ν' αντιληφθούν την κρισιμότητα των πραγμάτων. Αναφέρονταν σε θετικές εξελίξεις που επεσυνέβησαν στην Τράπεζα αγνοώντας τα πτωχά κυρίως αποτελέσματα στην διαχείριση των ΜΕΧ. Αυτό μάλιστα αποδείκνυε και επιστολή της προϊστάμενης του ΕΕΜ προς τον Υπουργό Οικονομικών ημερ. 11/1/2018 η οποία μεταξύ άλλων του εκφράζει ανησυχίες για την κατάσταση των ΜΕΧ.
- vii. Ήταν ένεκα των πιο πάνω που η ΕΚΤ αποφάσισε τη διεξαγωγή του επιτόπιου ελέγχου την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2018 για διαπίστωση της επάρκειας των ΜΕΧ, την αξιολόγηση της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης και τη δυνατότητα επανόδου της ΣΚΤ σε πορεία κερδοφορίας.

- viii. Οι διαπιστώσεις ύστερα από τον επιτόπιο έλεγχο ήταν δυσμενείς για την ΣΚΤ σε πολλά επίπεδα και οδήγησαν σε πιο αυστηρές παραδοχές των εποπτικών αρχών η οποίες οδηγούσαν στην άμεση ανάγκη εξεύρεσης κεφαλαίων.
- ix. Μας προκάλεσαν πολύ δυσάρεστη εντύπωση οι αντιδράσεις των ιθυνόντων της ΣΚΤ όταν τους γνωστοποιήθηκαν τα αποτελέσματα του επιτόπιου ελέγχου και σχολιάζουμε δύο γεγονότα.
- x. Εκπλήττει πραγματικά η επιστολή του κ. Χατζηνικόλα προς τις εποπτικές αρχές με την οποία προειδοποιεί ότι η Τράπεζα επιφυλάσσει τα νομικά δικαιώματα της σε σχέση με τ' αποτελέσματα του επιτόπιου ελέγχου. Η προειδοποίηση μοιάζει σαν απειλή. Το πλέον τραγικό είναι ότι ο κ. Χατζηνικόλα ο οποίος βρισκόταν επικεφαλής της Επιτροπείας της ΣΚΤ σε μια κρίσιμη για τη Τράπεζα περίοδο δεν είχε συνειδητοποιήσει την τραγικότητα των καταστάσεων οι οποίες εν πολλοίς οφείλονταν στην πτωχή εταιρική διακυβέρνηση της οποίας και ο ίδιος ήταν μέρος.
- xi. Εκπλήττει επίσης η στάση ανώτατων στελεχών της ΣΚΤ (να πούμε ποια) κατά την ενημέρωση που είχαν σε συνάντηση στις 2/3/2018 με την μικτή εποπτική ομάδα. Δεν εξέφρασαν καμία επιφύλαξη ως προς τα ευρήματα του επιτόπιου ελέγχου προς έκπληξιν ακόμη και του επικεφαλής της Εποπτικής ομάδας.

23. Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΠΩΛΗΣΗ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Αναφέρθηκε ήδη επανειλημμένα πιο πάνω ότι ο ΣΠΤ ο ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2013 από το κράτος με κεφαλαία ύψους €1,5 δις καθιστώντας το, τον κύριο μέτοχο του με ποσοστό 99%. Η κεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ βασίστηκε στα αποτελέσματα διαγνωστικού ελέγχου που προηγήθηκε και είχε διενεργηθεί από την PIMCO για λογαριασμό της ΚΤΚ, ο οποίος κατέδειξε ότι ο ΣΠΤ διέθετε αρνητικά κεφάλαια περίπου €300 εκ.

Με βάση τις εκτιμήσεις το κεφαλαιακό έλλειμμα ανερχόταν σε €1,4 δις περίπου και τα επιπρόσθετα €100 εκ. είχαν ζητηθεί ως περιθώριο ασφάλειας για τους εξής λόγους :

- Για αποφυγή επιπρόσθετου επιτόπιου διαγνωστικού ελέγχου στα ΣΠΙ εκτός δείγματός, με το ενδεχόμενο περαιτέρω αρνητικών επιπτώσεων στο κλίμα εμπιστοσύνης, και

- Για τυχόν λάθη που είχαν γίνει στις εκτιμήσεις για τα ΣΠΙ εκτός δείγματος αφού σε αυτά δεν έγινε επιτόπιος έλεγχος.

Η μεθοδολογία για τα ΣΠΙ μεταφράζεται σε αριθμούς ως ακολούθως (τα ποσά σε εκ. ευρώ) :

Βασικά ίδια κεφάλαια 30 Ιουνίου 2012	1303
Συνολικές αναμενόμενες ζημίες	-2803
Αναμενόμενα κέρδη πριν τις προβλέψεις	116
Υφιστάμενες προβλέψεις	546
Μεταβολή στα στοιχεία Ενεργητικού για Αναβαλλόμενη Φορολογία	48
Βασικά ίδια κεφάλαια 30 Ιουνίου 2015	-790
Απαιτούμενα κεφάλαια (6% των σταθμισμένων με τον κίνδυνο Στοιχείων ενεργητικού)	609
Συνολικό κεφαλαιακό έλλειμμα	-1400

Η ΣΚΤ και μετά την ανακεφαλαιοποίηση του 2013 ο ΣΠΤ εποπτεύονταν από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. Στις 4/11/2014 η ΕΚΤ ανέλαβε τα καθήκοντα της άμεσης εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματοδοτικών εταιρειών συμμετοχών ή μεικτών χρηματοοικονομικών εταιρειών συμμετοχών εφόσον είναι οντότητες σημαντικές στο υψηλότερο επίπεδο ενοποίησης στα συμμετέχοντα κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Βάσει του κανονισμού που διέπει το πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού ο ΣΠΤ κρίθηκε ότι είναι σημαντικός όμιλος (ο λόγος του συνόλου των στοιχείων του ενεργητικού του ΣΠΤ σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Κύπρου υπερβαίνει το 20% - ήταν 84% - και η συνολική αξία των στοιχείων του ενεργητικού του δεν είναι μικρότερη των €5 δις - ήταν περίπου €13,5 δις) και αποφασίστηκε από τις 31/7/2014 να εποπτεύεται από την ΕΚΤ.

Κατά το 2015, στα πλαίσια του εποπτικού ελέγχου που διεξήγαγε ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, διαφάνηκε η ανάγκη αύξησης των προβλέψεων έναντι μη εξυπηρετούμενων δανείων, που οδήγησε στη χορήγηση πρόσθετης κεφαλαιουχικής ενίσχυσης από το κράτος ύψους €175 εκ. τον Δεκέμβριο του 2015.

Πριν γίνει αναφορά στα γεγονότα που οδήγησαν στην απόφαση για την πώληση της ΣΚΤ, θα πρέπει να αναφερθούμε στην αποτίμηση του ΣΠΤ.

Στα πρακτικά συνεδρίας της ΣΚΤ, με ημερ. 13/4/2016 καταγράφεται ότι ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπείας ενημέρωσε την ολομέλεια για τα αποτελέσματα του έργου της αποτίμησης του Συνεργατισμού, το οποίο ολοκληρώθηκε από τον οίκο PWC και υποβλήθηκε στο Υπουργείο Οικονομικών και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού, η οποία υπολογίστηκε στα €625 εκ. πριν την καταβολή των €175 εκ. από τη Κυπριακή Δημοκρατία και στα €800 εκ. μετά την καταβολή των €175 εκ.

Με βάση την αποτίμηση που έχει γίνει από τον οίκο PWC, με την υιοθέτηση της αποτίμησης των €625 εκ. και την καταβολή των €175 εκ. η μετοχική δομή της ΣΚΤ καθορίστηκε ως ακολούθως:

- Κυπριακή Δημοκρατία 77,34%
- Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης 21,88%
- Συνεργατική Κεντρική Εταιρεία Συμμετοχών 0,76%

Σημειώνεται ότι το Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης αποσκοπεί στην ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοοικονομικών οργανισμών με βάση της πρόνοιες των περί της Αναδιάρθρωσης Χρηματοοικονομικών Οργανισμών Νόμων. Το κεφάλαιο του Ταμείου παραχωρήθηκε από το κράτος και θα ανακτάται από τον ειδικό φόρο που καταβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα σύμφωνα με τις πρόνοιες των περί Επιβολής Ειδικού Φόρου Πιστωτικού Ιδρύματος Νόμων.

Από το τέλος του 2016 αλλά και ιδιαίτερα από τα μέσα του 2017, οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές και η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνεπικουρούμενη και από την ΚΤΚ, προειδοποιούσαν τόσο για τις ενέργειες που απαιτούνταν να γίνουν από τη Επιτροπεία της ΣΚΤ και τον βασικό μέτοχο της αλλά και τις πιθανές συνέπειες της μη συμμόρφωσης της.

Στο ενημερωτικό σημείωμα του Προϊστάμενου της Μονάδας Διαχείρισης προς τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών με κοινοποίηση προς τον κ Γ. Παντελή του Υπουργείου Οικονομικών, με ημερ. 10/11/2016, σχετικά με την συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες με τη ΓΔΑ, με ημερ. 7/11/2016 παρουσία του κ Gert-Jan Koopman (Deputy General Director), και με τους κυρίους Ν. Χατζηγιάννη, Γ. Παντελή, Δ. Διονυσίου αναφέρεται μεταξύ των άλλων ότι η ΓΔΑ έθεσαν αμφιβολίες και ερωτηματικά ως προς το ανελαστικό διαχειριστικό κόστος του ΣΠΤ, τη μείωση των καθαρών εσόδων και τη διατήρηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε ψηλά

επίπεδα. Ο κ. Gert-Jan Koorman κάλεσε την διοίκηση της ΣΚΤ όπως προχωρήσει τάχιστα στις απαιτούμενες ενέργειες στη βάση ότι αποτελούν επιχειρηματικές αποφάσεις για τις οποίες είναι αποκλειστικά υπεύθυνη, για βελτίωση των οικονομικών δεδομένων των ΣΠΙ. Έκαναν σαφές ότι στη κατάσταση που είναι η τράπεζα δεν μπορεί να προσελκύσει επενδυτές και ανέφεραν ότι η μόνη επιλογή κεφαλαιοποίησης είναι μέσω ιδίων κεφαλαίων δηλαδή κούρεμα καταθέσεων.

Παρά το ότι στις Ετήσιες Εκθέσεις της Μονάδας Διαχείρισης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων γίνεται εκτενής αναφορά για το ότι το Εποπτικό Πλαίσιο (κανονιστικές και εποπτικές ρυθμίσεις) είναι δυναμικό και οι απαιτήσεις του, οι οποίες είναι αυστηρές, δύνανται να διαφοροποιηθούν με ενδεχόμενες επιπτώσεις για παράδειγμα στην κεφαλαιακή επάρκεια, και ενώ η Επιτροπεία της ΣΚΤ όφειλε να τις αναγνωρίσει και να τις ποσοτικοποιήσει για λογαριασμό κυρίως του βασικού μετόχου, αυτό δεν έγινε καθόλου.

Πιο συγκεκριμένα εκτιμάτο ότι οι κυριότερες μελλοντικές κεφαλαιακές απαιτήσεις (χωρίς να ποσοτικοποιούνται, αν και θα έπρεπε να είχαν εκτιμηθεί για λογαριασμό του βασικού μετόχου) θα προέλθουν από:

- Από τον προσδιορισμό του ύψους της ελάχιστης απαίτησης ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL),
- Από την πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (CRD IV, που εισάγει διάφορα κεφαλαιακά αποθέματα μέχρι την 1/1/2019),
- Από την προσαρμογή των οικονομικών αποτελεσμάτων στο νέο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9 / IFRS 9 – εφαρμογή από 1/1/2018), το οποίο προνοεί υπολογισμό μελλοντικών ζημιών από δάνεια (τόσο από μη εξυπηρετούμενα όσο και από εξυπηρετούμενα) με επακόλουθο επηρεασμό της κερδοφορίας,
- Υιοθέτηση μηδενικής αύξησης του δείκτη τιμών ακινήτων για υπολογισμό των προβλέψεων,

- Μείωση της αξίας των εξασφαλίσεων (αναλόγως της κατηγορίας της εξασφάλισης και της χρονικής περιόδου των καθυστερήσεων) λόγω των αδυναμιών ρευστοποίησης τους

και ειδικότερα για την ΣΚΤ

- Το υψηλό ποσοστό ΜΕΔ και η μη αποτελεσματική διαχείριση τους,
- Το επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας της και η μη προσαρμογή του στις συνθήκες αγοράς αλλά και στις εποπτικές απαιτήσεις για να καταστεί ανταγωνιστική και βιώσιμη, καθώς και,
- Η πρόκληση για υλοποίηση του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης στη βάση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Παρά το ότι στις πιο πάνω αναφορές διαφαίνεται βέβαιη η ανάγκη άντλησης κεφαλαίων στο άμεσο μέλλον για κάλυψη των παραπάνω αναγκών, ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης σε ενημερωτικό του σημείωμα προς τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών, με ημερ. 1/6/2017, αναφέρει ότι στις 30/5/2017 δημοσιεύτηκαν στην ιστοσελίδα της ΣΚΤ οι εξελεγμένοι Οικονομικοί Λογαριασμοί του ΣΠΤ για το έτος 2016 και *“Σημειώνεται ότι, οι Οικονομικοί Λογαριασμοί δεν περιέχουν οποιαδήποτε επιφύλαξη και η ΣΚΤ κρίνεται ως δρώσα οικονομική μονάδα, για τους επόμενους 12 μήνες (δηλαδή μέχρι την 30^η Μαΐου του 2018).”*

Οι ενέργειες του Βασικού Μετόχου (Υπουργείο Οικονομικών) για παραχώρηση στους πελάτες της ΣΚΤ του ποσοστού 25% των μετοχών που κατείχε, προκάλεσαν τις έντονες αντιδράσεις και δυσαρέσκεια του ΕΕΜ αλλά και της ΚΤΚ με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί ο μέτοχος να ακυρώσει τη προτιθέμενη συναλλαγή. Τα ανωτέρω σε συνδυασμό με τη συνέχιση της αδύναμης δομής της εταιρικής διακυβέρνησης της ΣΚΤ, της αδυναμίας να παράγει ισχυρή λειτουργική κερδοφορία αλλά και της μη ικανοποιητικής και αποτελεσματικής διαχείρισης των ΜΕΔ διαμόρφωσαν μια *“αρνητική”* εικόνα στο επίπεδο των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών αλλά και τη πεποίθηση ότι η Επιτροπεία / Διοίκηση της ΣΚΤ δεν ήταν σε θέση και δεν είχε την ικανότητα αλλά και την θέληση να ανταπεξέλθει και να φέρει εις πέρας με επιτυχία τις δεσμεύσεις που είχαν αναληφθεί μέσω του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης.

Στα πρακτικά της συνεδρίας της Επιτροπείας με ημερ. 29/5/2017, κατά την ενημέρωση του Προέδρου για την επίσκεψη του στον ΕΕΜ στην Φρανκφούρτη, συνοδευόμενος

από τον Γενικό Διευθυντή και τον Επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης του Υπουργείου Οικονομικών, διαφάνηκε η αντίδραση των εποπτών για τη διαδικασία πρόσβασης στις αγορές αλλά και του τρόπου διαχείρισης των προβλημάτων που αντιμετώπιζε η ΣΚΤ. Το συγκεκριμένο απόσπασμα παρατίθεται πιο κάτω

“Επίσκεψη στον SSM στη Φρανκφούρτη

Ο Πρόεδρος ανέφερε τα ακόλουθα σημαντικά θέματα που εγέρθηκαν κατά την συζήτηση με τους επικεφαλής της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας στη Φρανκφούρτη από αντιπροσωπεία που αποτελείτο από τον Γενικό Διευθυντή, τον Επικεφαλής Μονάδας Διαχείρισης του Υπουργείου Οικονομικών και τον ίδιο

- Ένταξη στο Χρηματιστήριο: Οι επόπτες συμφωνούν με την αρχή αλλά όχι με τον τρόπο και τη διαδικασία. Τους απασχολεί τόσο το ότι η Τράπεζα απευθύνεται σε μικροεπενδυτές οι οποίοι ενδεχομένως να μην αντιλαμβάνονται πλήρως και ορθά το θέμα, όσο και η απουσία ενός στρατηγικού επενδυτή. Ανέφερε επίσης ότι φαίνεται να υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση και εντός των ευρωπαϊκών θεσμών, αφού με βάση το Υπουργείο Οικονομικών η Ευρωπαϊκή Διεύθυνση Ανταγωνισμού αποδέχεται τη μεθοδολογία της απόδοσης του 25% των μετοχών δωρεάν στη διευρυμένη πελατειακή βάση του Συνεργατισμού με στόχο την ένταξη στο χρηματιστήριο και για να μπορεί να γίνει μετά προσέλκυση στρατηγικών επενδυτών, ενώ η ΕΚΤ δεν ασπάζεται αυτή την άποψη.*
- Στρατηγική MEX: Το στρατηγικό σχέδιο δεν ικανοποιεί ενώ τονίσθηκε ότι οι άλλες τράπεζες υπέβαλαν πιο επιθετικό σχέδιο,*
- Επιχειρηματικό μοντέλο: Το παραδοσιακό επιχειρηματικό μοντέλο και η σημερινή επικερδότητα φαίνεται ότι προβληματίζουν τις εποπτικές αρχές,*
- Κεφαλαιακή επάρκεια: Βραχυπρόθεσμα δεν βλέπουν πρόβλημα αλλά μεσοπρόθεσμα / μακροπρόθεσμα προβληματίζει αφού σχετίζεται άμεσα με το επιχειρηματικό μοντέλο, τη στρατηγική διαχείρισης των MEX και τις άλλες εποπτικές και λογιστικές απαιτήσεις,*
- Πρόοδος: Αναγνωρίζουν την πρόοδο αλλά θεωρούν ότι απαιτούνται ακόμη πολλά να γίνουν,*

- *Νομική συγχώνευση: Θεωρούν ότι είναι καταλύτης για τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν για να καταστεί ο οργανισμός κερδοφόρος και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του.”*

Σημειώνεται ότι στα πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπείας, με ημερ. 28/6/2017, αναφέρεται το θέμα “Ενημέρωση για συνάντηση με την Μεικτή Εποπτική Ομάδα (21/6/2017)” από τον Πρόεδρο της Επιτροπείας ότι στα προκαταρκτικά ευρήματα της Διαδικασίας Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process – SREP), η τράπεζα αξιολογήθηκε με το βαθμό 4 (υψηλός κίνδυνος) για τους τομείς της βιωσιμότητας του επιχειρηματικού μοντέλου, της εσωτερικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κινδύνων και της ποιότητας κεφαλαίων και με το βαθμό 2 στον τομέα ρευστότητας. Επίσης ανέφερε ότι οι Εποπτικές αρχές είχαν έντονη αντίθετη άποψη για την παραχώρηση του 25% των μετοχών δωρεάν και ότι τους απασχολούσε ιδιαίτερα το θέμα του τρόπου της ένταξης στο χρηματιστήριο και τέλος ενημέρωσε τα μέλη της Επιτροπείας, ότι ο Υπουργός Οικονομικών ενημερώθηκε πλήρως για τις συζητήσεις με τη Μεικτή Εποπτική Ομάδα της ΕΚΤ και της ΚΤΚ.

Στις 28-29/6/2017, η Επιτροπεία της ΣΚΤ εξουσιοδότησε την Εκτελεστική Επιτροπή να προχωρήσει με την ετοιμασία του προγράμματος για την ανάθεση σε επενδυτικό οίκο του έργου της εξεύρεσης στρατηγικού/ων επενδυτών για συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας. Η Διοικητής της ΚΤΚ σε επιστολή της προς τον Υπουργό Οικονομικών με ημερ. 11/7/2017 σημειώνει ότι και στο παρελθόν (επιστολές της με ημερ. 6/6/2017 και 26/6/2017) είχε εκφράσει τις ανησυχίες της για την πορεία και τις προοπτικές του ομίλου της ΣΚΤ, τουλάχιστο όπως αξιολογούνται και εκτιμώνται από την αρμόδια εποπτική ομάδα της ΕΚΤ και τους κινδύνους που ελλοχεύουν, τόσο για την τράπεζα όσο και για την οικονομία γενικότερα, από το ενδεχόμενο λήψης μέτρων από την ΕΚΤ. Επίσης, αναφέρει ότι η ΚΤΚ είναι σε θέση να γνωρίζει ότι στα πλαίσια της εποπτικής εξέτασης και αξιολόγησης (SREP) για το 2017, η εποπτική ομάδα που είναι αρμόδια για την ΣΚΤ προωθεί εισήγηση για τήρηση σημαντικά αυξημένων εποπτικών κεφαλαίων που, αν υιοθετηθεί από το ΔΣ της ΕΚΤ, θα οδηγήσει σε ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης και ότι παράλληλα προωθείται η λήψη μέτρων πρώιμης παρέμβασης (early intervention measures) που θα συνεπάγεται την υποχρέωση υποβολής σχεδίου κάλυψης των αναγκαίων κεφαλαίων εντός διαστήματος έξι μηνών. Η Διοικητής στην επιστολή της υπογραμμίζει ότι επιβάλλεται όπως ληφθούν μέτρα από μέρους της ίδιας της τράπεζας ή/και του μετόχου προς την κατεύθυνση πραγματικής

αντιμετώπισης των προβλημάτων που έχουν επισημανθεί από την ΕΚΤ (και εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην εταιρική διακυβέρνηση και στη διαχείριση των ΜΕΔ) αποδεικνύοντας έτσι προς την ευρωπαϊκή εποπτική αρχή την θέληση και αποφασιστικότητα τους για αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Στις 12/7/2017, η Επιτροπεία ενέκρινε το κείμενο προδιαγραφών για εξεύρεση διεθνούς επενδυτικής τράπεζας η οποία θα υποστήριζε τη διαδικασία άντλησης κεφαλαίων ύψους περίπου €200 εκ.

Η διαδικασία υποβολής προσφορών ολοκληρώθηκε στις 11/8/2017 και υποβλήθηκαν προσφορές από τους επενδυτικούς οίκους (με αλφαβητική σειρά) BNP Paribas, Citi, Deutsche Bank (υπέβαλε προσφορά από κοινού με την Axia Ventures) και Rothschild⁸⁹.

Στις 11/9/2017, η Επιτροπεία διόρισε τον επενδυτικό οίκο Citi ως τον σύμβουλο της για άντληση κεφαλαίων⁹⁰.

Σημειώνεται ότι ενδιάμεσα η Επιτροπεία της ΣΚΤ υποχρεώθηκε να αναθεωρήσει το πλάνο διαχείρισης ΜΕΔ αλλάζοντας το δείγμα λύσεων που θα χρησιμοποιούσε για επίτευξη του ανάλογα με το τμήμα του χαρτοφυλακίου (περισσότερα ανταλλαγής χρέους με περιουσιακά στοιχεία - Debt to Assets Swap - και λύσεις parked loans, πλήρης κάλυψη συγκεκριμένων δανείων με ψηλό δείκτη κάλυψης προνοιών για εξολογιστική διαγραφή τους), μετά την επιστολή της Διοικητού της ΚΤΚ ημερ. 7/8/2017 και συνάντησης της Επιτροπείας με την ΚΤΚ ημερ. 11/8/2017 όπου τέθηκαν στόχοι για τη μείωση των ΜΕΔ κατά 25% για του επόμενους επτά μήνες και καταγραφής θετικής λειτουργικής κερδοφορίας της ΣΚΤ (αλλαγή λογιστικού τρόπου αναγνώρισης τόκων μη εξυπηρετούμενων δανείων).

Η Διοικητής της ΚΤΚ σε επιστολή της προς τον Υπουργό Οικονομικών με ημερ. 23/10/2017 σημειώνει ότι και στο παρελθόν (επιστολή της με ημερ. 11/7/2017) είχε εκφράσει την έντονη ανησυχία της και τον προβληματισμό της αναφορικά με την πορεία της ΣΚΤ και τις προοπτικές επιβίωσης της, με όλες τις συνεπαγόμενες αρνητικές επιπτώσεις για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα στη χώρα. Επίσης αναφέρει τα ακόλουθα :

---

⁸⁹ Πρακτικά Επιτροπείας ημερ. 11/9/2017

⁹⁰ Στα Πρακτικά Επιτροπείας 26/9/2017, 20/10/2017, 15/12/2017, 4/12/2017 παρουσιάζεται η εξέλιξη του έργου και η διαδικασία επιλογής Citi / σημείωμα προς τον Γενικό Διευθυντή από την Global Capital Securities, σύμβουλο της ΣΚΤ, ημερ. 7/9/2017

“Όπως σας είχα ενημερώσει, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ως η αρμόδια εποπτική αρχή για τη ΣΚΤ, συνεκτιμώντας το ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων της τράπεζας και την παντελή έλλειψη προόδου στην αντιμετώπιση του προβλήματος, την αδύνατη εταιρική διακυβέρνηση, το προβληματικό επιχειρηματικό μοντέλο και την αρνητική καθαρή κερδοφορία, ήταν έτοιμη να προχωρήσει στη λήψη αυστηρών εποπτικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένων και μέτρων πρώιμης παρέμβασης, κάτι που θα έχει καταστροφικές συνέπειες, αφού θα οδηγούσε στην άμεση ανάγκη άντλησης κεφαλαίων, διαφορετικά η τράπεζα θα καθίστατο αφερέγγυα ... Επανέρχομαι σήμερα για να τονίσω την ανάγκη να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε οι δεσμεύσεις, τόσο της τράπεζας όσο και του κράτους ως κύριος μέτοχος, για την προσέλκυση επενδυτών αλλά και για εφαρμογή του επιχειρηματικού πλάνου για μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, μείωση του κόστους και αύξηση της κερδοφορίας τηρηθούν με ευλάβεια καθότι θεωρώ, με πάσα βεβαιότητα, ότι η παραμικρή παρέκκλιση θα οδηγήσει την ΕΚΤ στην άμεση λήψη μέτρων. Η πρόσφατη παραίτηση του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου της ΣΚΤ κυρίου Ταουσιάνη, για τους λόγους για τους οποίους μας έχει ενημερώσει, προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, αφού φαίνεται ότι οι σοβαρές αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την υλοποίηση των στόχων της τράπεζας, με απρόβλεπτες συνέπειες, Ως εκ τούτου, τονίζω την ανάγκη να ληφθούν, το ταχύτερο μέτρα για αποφυγή δυσάρεστων εξελίξεων.”

Στην ενημέρωση του Γενικού Διευθυντή κ. Ν. Χατζηγιάνη προς τα μέλη της Επιτροπείας (πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας, με ημερ. 24/11/2017) αναφέρεται στο ότι στη σχετική συζήτηση που είχε με τον συντονιστή της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας διαφαίνεται πως υπάρχει έντονη, ξαφνική και απροειδοποίητη (ως προς τη ΣΚΤ) κινητικότητα και ανάλυση από τον ΕΕΜ, ως προς την αμφισβήτηση για τις προοπτικές και τη βιωσιμότητα της τράπεζας. Αναφέρει ότι έχει πληροφορηθεί πως έχει δημιουργηθεί ειδική ομάδα για την παρακολούθηση της τράπεζας καθώς θεωρείται υψηλού κινδύνου. Επίσης αναφέρει ότι ουσιαστικά διαφάνηκε ξεκάθαρα πως δεν είναι αποδεκτή πλέον η υφιστάμενη διαδικασία αύξησης κεφαλαίων και εάν δεν διαφοροποιηθεί σε αυτή που υποδεικνύουν θα υπάρξουν σοβαρότατες επιπτώσεις στην τράπεζα με άμεση επιβολή μέτρων παρέμβασης (Early Intervention Measures).

Στην ίδια συνεδρία ο κ. Δ. Διονυσίου, Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης αναφέρθηκε στη συνάντηση που είχαν νωρίτερα την ίδια μέρα, ο Υπουργός

Οικονομικών, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών και ο ίδιος, με τη Διοικητή, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και αξιωματούχους της ΚΤΚ, όπου εκφράστηκαν σημαντικές ανησυχίες για τον Συνεργατισμό από πλευράς ΚΤΚ. Ο κ. Διονυσίου ανέφερε ότι μεταφέρθηκε στον Υπουργό μια μη θετική εικόνα για τις προοπτικές της τράπεζας, με αναφορές στην περιορισμένη πρόοδο στον τομέα των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, την πραγματική κερδοφορία, τις διαδόσεις στην Κύπρο για το μέλλον της τράπεζας, ενώ έγινε συσχέτιση των πολύ σοβαρών, κατά την άποψη των εποπτών, προβλημάτων εταιρικής διακυβέρνησης, με τις συνεντεύξεις εξόδου (exit interview) που είχε ο κ Ταουσιάνης μετά την παραίτηση του με εκπροσώπους της ΚΤΚ και του ΕΕΜ.

Στις 27/11/2017 πραγματοποιήθηκε στη Φρανκφούρτη συνάντηση μεταξύ μελών Επιτροπείας της ΣΚΤ. Παρόντες ήταν ο Εκτελών χρέη Πρόεδρος, ο Γενικός Διευθυντής και ο Οικονομικός Διευθυντής της ΣΚΤ και εκπρόσωποι του ΕΕΜ όπου συζητήθηκαν οι ακόλουθες ενότητες:

- Πρόσδος Στρατηγικής ΜΕΔ
- Θέματα επιπέδου και υπολογισμού προνοιών
- Εξάρτηση κερδοφορίας από τόκους ΜΕΔ
- Ανησυχίες εξωτερικών ελεγκτών
- Διαδικασία αύξησης κεφαλαίων

Εν συνεχεία στα πρακτικά Επιτροπείας 4/12/2017 καταγράφηκε η κατανόηση των μελών της ΣΚΤ από την συνάντηση με εκπροσώπους του ΕΕΜ και παρακάτω παρατίθεται σχετικό απόσπασμα των πρακτικών:

“Σχετικά με την διαδικασία αύξησης κεφαλαίων, ο Πρόεδρος ανέφερε ότι στη διάρκεια της συνάντησης διαφάνηκαν τα ακόλουθα :

Οι Επόπτες επανέλαβαν πως δεν επιθυμούν την αύξηση κεφαλαίων μέσω της διαδικασίας δημόσιας πρόσκλησης, επιθυμούν δηλαδή μόνο ιδιωτική τοποθέτηση σε στρατηγικούς επενδυτές και όχι δημόσια πρόσκληση.

Πρόσθεσε ότι η επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε από την αντιπροσωπεία της Τράπεζας για τη διαφάνεια και τη μεγιστοποίηση της αξίας της Τράπεζας, μέσα από

την υφιστάμενη διαδικασία η οποία είναι ανταγωνιστική και περιλαμβάνει και δημόσια πρόσκληση δεν διαφάνηκε να είναι αποδεκτή.

Διαφάνηκε περαιτέρω ότι πιθανόν να αξιολογηθεί θετικά ο συνδυασμός επιλογών, δηλαδή αύξηση κεφαλαίων με ανοικτή συμμετοχή μεγάλων θεσμικών επενδυτών σε πρώτο χρόνο και δημόσια πρόσκληση με απόφαση των νέων μετόχων, σε δεύτερο χρόνο. Η Επιτροπεία ενημερώθηκε ότι οι εναλλακτικές επιλογές θα τύχουν επεξεργασίας σε συνεργασία με το σύμβουλο έκδοσης (Citibank) και θα ενημερωθούν οι επόπτες με στόχο να διασφαλιστεί έγκριση”

Σημειώνεται ότι μεταξύ 29 Νοεμβρίου και 1 Δεκέμβριου 2017, μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής είχαν συναντήσεις με δυνητικούς επενδυτές (όπως η Fidelity, η EBRD, το Tosca Fund) στο Λονδίνο, υπό την αιγίδα της Citi. Στις συναντήσεις έγινε ενημέρωση σχετικά με την μέχρι τότε πορεία της ΣΚΤ, την προοπτική εξέλιξης της και της οικονομικής κατάστασης της χώρας⁹¹.

Μετά από διαβουλεύσεις με τη Citi, η Επιτροπεία αποφάσισε στις 12/12/2017 να προτείνει προς τους μετόχους τη διαδικασία άντλησης κεφαλαίων που πρότεινε η Citi. Η πρόταση προέβλεπε την έκδοση δευτεροβάθμιου κεφαλαίου €100 εκ. το πρώτο τρίμηνο του 2018 και άντληση κεφαλαίων €200 εκ. μέσω μιας ανοικτής διαδικασίας προς στρατηγικούς επενδυτές το δεύτερο τρίμηνο του 2018⁹².

Να σημειώνεται ότι, με βάση την απόφαση της Ετήσιας Διαδικασίας Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process – SREP), με ημερ. 19/12/2017, ο ελάχιστος δείκτης κεφαλαίων που θα ίσχυε από 1/1/2018 μέχρι 31/12/2018 καθορίστηκε στο 14.125% σε σχέση με 13% που ανέρχεται το 2017. Σημειώνεται ότι το SREP εφαρμόζεται από όλα τα τραπεζικά ιδρύματα και προβλέπεται από τον Πυλώνα II του Κανονισμού 575/2013 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με το οποίο τα τραπεζικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν αξιόπιστες, αποτελεσματικές και πλήρεις διαδικασίες, για την αξιολόγηση των εσωτερικών κεφαλαίων και την κάλυψη των κινδύνων που έχουν αναλάβει ή τους οποίους ενδέχεται να αναλάβουν.

---

⁹¹ Πρακτικά συνεδρίας Επιτροπείας της ΣΚΤ, ημερ. 4/12/2017

⁹² Επιστολή ημερ. 12/12/2017 από τον Εκτελούντα Χρέη Προέδρου της Επιτροπείας κ. Χατζηνικόλα προς την ΚΤΚ και ΕΕΜ.

Στην ίδια έκθεση, αναφέρεται ότι οι πιο κάτω προκλήσεις εντός του 2018 αναμένονταν να διαφοροποιήσουν την όλη εικόνα :

- Υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί από την ΚΤΚ για την μείωση των ΜΕΔ (το οποίο απαιτεί την αύξηση των προβλέψεων),
- Την προσαρμογή των οικονομικών αποτελεσμάτων στο νέο λογιστικό πρότυπο IFRS 9, το οποίο προνοεί υπολογισμό μελλοντικών ζημιών από δάνεια με επακόλουθο να επηρεαστεί η κερδοφορία,
- Η πλήρης εφαρμογή της Οδηγίας CRD IV με την εισδοχή διαφόρων κεφαλαιακών αποθεμάτων μέχρι την 1/1/2019 καθώς και,
- Η σταδιακή υιοθέτηση της μηδενικής αύξησης του δείκτη τιμών ακινήτων για τον υπολογισμό των προβλέψεων καθώς και επέκτασης της περιόδου ανάκτησης των εξασφαλίσεων.

Στην ίδια έκθεση η ΣΚΤ καλείται να προχωρήσει μεταξύ άλλων

- Στην δημιουργία μοντέλου διαχείρισης των στοιχείων του ισολογισμού, των επιτοκίων και του κινδύνου ρευστότητας,
- Στην ενίσχυση της οργανωτικής της διάρθρωσης και της εσωτερικής της διακυβέρνησης,
- Στην ετοιμασία μέχρι 31/3/2018 σχετικού έγγραφου για τον αντίκτυπο στην κερδοφορία και τα κεφάλαια από την υλοποίηση του IFRS 9,
- Σε τριμηνιαία αναφορά όσον αφορά τη μείωση των ΜΕΔ και την κατάσταση όσον αφορά τις εκποιήσεις,
- Στην υποβολή αναθεωρημένου στρατηγικού και επιχειρησιακού πλάνου για την μείωση των ΜΕΔ.

Όμως η παραίτηση του Προέδρου της Επιτροπείας κ Χ. Ταουσιάνη (13/10/2017), σε συνδυασμό με την συνέντευξη εξόδου του (exit interview) που πραγματοποιήθηκε από τις Εποπτικές Αρχές, επιτάχυνε τις οποιεσδήποτε διαδικασίες.

Πιο συγκεκριμένα το Εποπτικό Συμβούλιο του ΕΕΜ σε συνεδρία ημερ. 14/12/2017, αποφάσισε όπως διενεργήσει εντός Ιανουαρίου 2018, επιτόπιο έλεγχο στη ΣΚΤ και ενημέρωσε σχετικά την ΣΚΤ στις 27/12/2017. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους θεωρήθηκε αναγκαία η διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου στην ΣΚΤ ήταν η μη

αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΔ, η αδύναμη δομή και μη συμμόρφωση σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και η εντύπωση που διαμόρφωσε το Εποπτικό Συμβούλιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού ότι τα οικονομικά στοιχεία, δεδομένα και λογαριασμοί της ΣΚΤ, δεν ήταν αξιόπιστα και ενδέχεται να μην αντικατοπτρίζουν την πραγματική εικόνα της ΣΚΤ.

Σημειώνεται ότι ένας εποπτικός έλεγχος έχει πάντοτε διαγνωστικό μόνο χαρακτήρα και περιορίζεται στη συγκεκριμένη τράπεζα στην οποία διεξάγεται. Στόχος του είναι να παρέχει στους επόπτες δίκαιη, αντικειμενική και διάφανη εικόνα για τον εποπτευόμενο οργανισμό. Συνεπώς ο επιτόπιος έλεγχος, δεν θα ασχοληθεί ούτε θα λάβει υπόψη του οποιαδήποτε μακροοικονομικά δεδομένα ή τις συνεπακόλουθες επιπτώσεις που οι υποδείξεις, ευρήματα και πορίσματα του ελέγχου ενδεχομένως να είχαν για την ΣΚΤ, στον ευρύτερο τραπεζικό τομέα (εάν π.χ. η ίδια μεθοδολογία εφαρμοστεί σε όλα τα Πιστωτικά Ιδρύματα) ή για την Κυπριακή οικονομία γενικότερα. Ένας όμως τέτοιος έλεγχος, ιδιαίτερα στην περίπτωση υγιών και εύρωστων πιστωτικών ιδρυμάτων, θα αναδείκνυε την πραγματική εικόνα της τράπεζας και θα βοηθούσε και συνέδραμε στην εξεύρεση θεσμικών επενδυτών για συμμετοχή στη μετοχική δομή του οργανισμού.

Η απόφαση για την έναρξη του επιτόπιου εποπτικού ελέγχου ανέστειλε επίσημα τις διαδικασίες προσέλκυσης δυνητικών επενδυτών για αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας καθώς και τη διαδικασία ετοιμασίας ελεγμένων οικονομικών λογαριασμών για το έτος 2017. Οι σχετικές επιστολές των εξωτερικών ελεγκτών KPMG τονίζουν ότι στην περίπτωση έναρξης εποπτικού ελέγχου από τον ΕΕΜ και μέχρι την αποπεράτωση του και την έκδοση σχετικής έκθεσης, δεν μπορούν να υπογράψουν χωρίς επιφύλαξη τους οικονομικούς λογαριασμούς.

Το περιεχόμενο του επιτόπιου ελέγχου καθορίστηκε στις ακόλουθες περιοχές:

- Ανάλυση του αποθέματος ΜΕΔ και της εξέλιξης του. Σύγκριση των εποπτικών και εσωτερικών αναφορών. Στόχος ήταν να αποκτηθεί μια αξιόπιστη εικόνα των κυρίων δεικτών (αποθέματα ΜΕΔ, ροή, προβλέψεις, εξασφαλίσεις, εκπονημένα περιουσιακά στοιχεία),
- Ανάλυση των κυρίων μεγεθών / στοιχείων του λογαριασμού αποτελεσμάτων για την περίοδο 2015-2017. Ανάλυση βασικών παραγόντων κερδοφορίας και αξιολόγηση της διαδικασίας αναγνώρισης τόκων από ΜΕΔ,

- Ανάλυση των λειτουργικών συνεπειών της νομικής συγχώνευσης των 18 συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων και αξιολόγηση των δυνητικών πλεονεκτημάτων αυτής της συγχώνευσης,
- Αξιολόγηση του ρυθμού ίασης των ΜΕΔ, τόσο μετά από διαδικασία αναδιάρθρωσης όσο και από “φυσικές” θεραπείες,
- Αξιολόγηση της επάρκειας των συλλογικών προβλέψεων, την επαρκή κατάτμηση και τα κριτήρια για την ομαδοποίηση των χορηγήσεων με βάση παρόμοια χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου, ορισμούς παραμέτρων ή παραδοχών και εφαρμογή τους.

Σημειώνεται ότι η Επιτροπεία και Διοίκηση της ΣΚΤ ενεργώντας κάτω από τη πίεση των γεγονότων και με την ελπίδα να προκαταλάβουν τα γεγονότα και τις εξελίξεις, ετοίμασαν και παρουσίασαν στις Εποπτικές Αρχές νέο επιχειρηματικό πλάνο της ΣΚΤ (αναθεώρηση προηγούμενου πλάνου - Agenda 2022) για ενίσχυση των προβλέψεων στα επίπεδα των πιθανών αποτελεσμάτων του Επιτόπιου Εποπτικού Ελέγχου μέσω της χρήσης του IFRS 9 (έδινε τη δυνατότητα για επιμερισμό προβλέψεων – μεταβατικές διατάξεις για απορρόφηση των προβλέψεων), την μεταφορά και επίσπευση στόχων μείωσης των ΜΕΔ για την επόμενη πενταετία και αύξηση κεφαλαίου της τάξης των €300 εκ. με την προσέλκυση επενδυτών, υιοθετώντας και συνδυασμό πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου κεφαλαίου εάν χρειαστεί για μεγαλύτερη κεφαλαιακή κάλυψη.

Ο επιτόπιος έλεγχος του ΕΕΜ ξεκίνησε στις 8/1/2018 και ολοκληρώθηκε στις 2/3/2018 και κατέδειξε σε προκαταρκτική προφορική παρουσίαση των ευρημάτων του στις 2/3/2018, στη βάση του ισολογισμού με ημερ. 30/9/2017, την ανάγκη αύξησης των προβλέψεων στο βασικό σενάριο παραδοχών κατά €816 εκ.. Πλήρης υιοθέτηση των συμπερασμάτων / ευρημάτων θα είχε ως αποτέλεσμα ο δείκτης κεφαλαίων να υποχωρήσει από το 15.23% γύρω στο 5% και να προκύψει ανάγκη με βάση τα διοικητικά οικονομικά αποτελέσματα Σεπτεμβρίου 2017 (management accounts) πρόσθετων κεφαλαίων περί τα €600 εκ.

Οι απαιτήσεις για αύξηση των προβλέψεων προέκυψαν στη βάση τριών ποσοτικών υποθέσεων που σχετίζονται με την υιοθέτηση παραμέτρων για τον υπολογισμό των προβλέψεων. Οι παράμετροι αυτοί αφορούσαν:

- Μηδενική αύξηση στις τιμές των εξασφαλίσεων (ακίνητα) μέχρι τη στιγμή της ρευστοποίησης τους,
- Μηδενική αξία εξασφαλίσεων χορηγήσεων που είναι σε καθυστέρηση για μια περίοδο (παραλλαγές ανάλογα με το χρόνο σε καθυστέρηση) και,
- Πιο συντηρητική μεθοδολογία υπολογισμού του βαθμού της ίασης (cure rates) των ΜΕΔ.

Συγκεκριμένα, το συνολικό ποσό της απαίτησης για την αύξηση των προβλέψεων €816 εκ., προέκυψε κυρίως με εφαρμογή των πιο κάτω:

Ανάγκη για νέες προβλέψεις περίπου €450 εκ. από τον μηδενισμό της αξίας:

- των εμπράγματων εξασφαλίσεων (πρώτη κατοικία) για στεγαστικά δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 7 ετών,
- των εμπράγματων εξασφαλίσεων (πρώτη κατοικία) για αναδιαρθρωμένα στεγαστικά δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 2 ετών
- των εμπράγματων εξασφαλίσεων για όλα τα δάνεια με καθυστέρηση άνω των 10 ετών.

Ανάγκη για νέες προβλέψεις περίπου €200 εκ. από την υιοθέτηση μηδενικών αυξήσεων (flat indexation) στις τιμές των ακινήτων μέχρι τη χρονική στιγμή της ρευστοποίησης τους (time to liquidation) για σκοπούς υπολογισμού της ρευστοποιήσιμης αξίας των εξασφαλίσεων.

Ανάγκη για νέες προβλέψεις περίπου €150 εκ. από την εφαρμογή χαμηλότερων ρυθμών ίασης (cure rates) μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Εκτός από το βασικό σενάριο, η ομάδα που διεξήγαγε τον επιτόπιο έλεγχο ανέπτυξε δύο εναλλακτικά σενάρια ως ακολούθως

- Σενάριο 1 – Ακραίο

Η εκτίμηση των προβλέψεων θα ήταν σημαντικά υψηλότερη (€1,2 δις) εφαρμόζοντας ακόμη πιο συντηρητικές παραδοχές σχετικά με την αξία των εξασφαλίσεων δανείων σε καθυστέρηση πέραν των 7 ετών και στεγαστικών δανείων που έχουν αναδιαρθρωθεί και παρουσιάζουν καθυστερήσεις πέραν του ενός έτους καθώς και προσαρμογής των απομειώσεων για δάνεια που αξιολογήθηκαν για προβλέψεις σε ατομική βάση. Οι εν λόγω παραδοχές προέβλεπαν πλήρη κάλυψη των εν λόγω

δανειοδοτήσεων από προβλέψεις και μηδενική αξία των εξασφαλίσεων μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων

- Σενάριο 2 – Αισιόδοξο

Εκτίμηση (σε θεωρητική βάση) της θετικής επίδρασης από την εισαγωγή / ψήφιση νέων νομοθεσιών και επιχορηγουμένων δανείων (π.χ. σχέδιο ΕΣΤΙΑ), που να ενισχύουν την ικανότητα των τραπεζών για ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων και είσπραξη των χορηγήσεων, στο ύψος των απαιτούμενων επιπρόσθετων προβλέψεων που υπολογίστηκαν στα πλαίσια του εποπτικού ελέγχου. Μείωση απαιτούμενων επιπρόσθετων προβλέψεων κατά €171 εκ. στα €645 εκ.

Η υιοθέτηση του Σεναρίου 1 στην τελική έκδοση της Έκθεσης του κλιμακίου επιτόπιου εποπτικού ελέγχου δεν είχε αποκλειστεί, ενώ το Σενάριο 2 είχε χαρακτηριστεί από την αρχή ως υποθετικό καθώς για την υιοθέτηση του υπήρχαν προϋποθέσεις που χρονικά δεν ήταν εφικτό να υλοποιηθούν, δηλαδή,

- να ψηφιστούν και να εφαρμοστούν οι αναγκαίοι νόμοι, και
- η Τράπεζα θα αποδείξει αποτελεσματικά την ικανότητα και βούληση της να ανακτήσει τις εξασφαλίσεις και κυρίως αυτές που αφορούσαν σε πρώτες κατοικίες.

Η αλλαγή στις υφιστάμενες παραδοχές σχηματισμού προβλέψεων για στεγαστικά δάνεια σε καθυστέρηση με ενυπόθηκες εξασφαλίσεις, συμπεριλαμβανομένων πρώτων κατοικιών, βασίστηκε (σύμφωνα με την ομάδα του Επιτόπιου Ελέγχου) *“στις κακές επιδόσεις και την ικανότητα της Τράπεζας να μετατρέψει την υποθήκη πρώτης κατοικίας σε ταμειακή ροή, ως αποτέλεσμα του προστατευτικού νομικού πλαισίου αλλά και εθνικών πρακτικών...”*, και στο ότι, *“Η παρατηρούμενη δυνατότητα ανάκτησης των εξασφαλίσεων πρώτης κατοικίας στο χαρτοφυλάκιο με επισφαλή δάνεια – ΜΕΔ της ΣΚΤ μέσω εκκαθάρισης / πώλησης του ακινήτου είναι πρακτικά μηδενική και συνεπώς πρέπει να θεωρηθεί ανύπαρκτη.”*

Σημειώνεται ότι η τελική έκθεση του επιτόπιου ελέγχου του ΕΕΜ απεστάλη στην τράπεζα στις 18/5/2018.

Πρέπει να αναφερθεί ότι σε Ενημερωτικό του Σημείωμα ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης προς τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών με ημερ. 3/1/2018, συνιστά, λόγω των τελευταίων εξελίξεων που αφορούν την ΣΚΤ με ορατό

τον κίνδυνο δημιουργίας δεδομένων που θα έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην βιωσιμότητα και λειτουργία της ΣΚΤ καθώς και του Κυπριακού χρηματοπιστωτικού συστήματος, την ενημέρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας (πιθανής αναγκαίας πολιτικής παρέμβασης σε ανώτατο επίπεδο για τις ενδεχόμενες λύσεις).

Σημειώνεται ότι η Διοικήτης της ΚΤΚ κα Χ. Γιωρκάτζη σε επιστολή της με ημερομηνία 19/1/2018 προς τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας κ Ν. Αναστασιάδη, αναφέρει ότι οποιοδήποτε από τα εναλλακτικά σενάρια επιλεγεί ή προταθεί, πέραν της καθαρής εμπλοκής ξένων επενδυτών και με στόχο τη διαφύλαξη της χρηματοοικονομικής σταθερότητας, θα πρέπει να περιλαμβάνει και τη συμμετοχή του κράτους.

Ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ κ. Ν. Χατζηγιάννης στην επιστολή του προς την Διοικήτη της ΚΤΚ κα Χ. Γιωρκάτζη, με ημερ. 1/2/2018, και με θέμα “Μέτρα αντιμετώπισης της κατάστασης αυξημένων εκροών καταθέσεων” καταγράφει τη λήψη επιχειρηματικών μέτρων για αντιμετώπιση της εκροής καταθέσεων και αποφάσεων πιθανών επιλογών άντλησης ρευστότητας που σχετίζονται με διατραπεζικό δανεισμό, μηχανισμό έκτακτης παροχής ρευστότητας, πρόωρη εξόφληση δανείων συνδεδεμένων με Κυπριακή Δημοκρατία ή ισόποση κατάθεση από Κυπριακή Δημοκρατία, πρόωρη αποπληρωμή κυπριακών ομολόγων - ΚΟΧΑ -, πώληση κυπριακών ομολόγων -EMTN-, πώληση περιουσιακών στοιχείων ακινήτων και μετοχών και έκδοση καλυμμένου ομολόγου.

Σημειώνεται ότι στην επιστολή της Διοικήτου της ΚΤΚ κα Χ. Γιωρκάτζη, με ημερομηνία 5/2/2018, προς τον Υπουργό Οικονομικών κ. Χ. Γεωργιάδη με θέμα “Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα” γίνεται αναφορά ότι στη συνεδρία της Εκτελεστικής Συνόδου του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης (Single Resolution Board) στις 31/1/2018, έγινε παρουσίαση των διαφόρων σεναρίων που επεξεργάζονταν σε περίπτωση μέτρων εξυγίανσης, με επικρατέστερο σενάριο αυτό της πώλησης εργασιών είτε με την πώληση των μετοχών είτε με την μερική πώληση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ. Επίσης αναφέρει ότι *“Και τα δύο σενάρια βασίζονται στην υπόθεση ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια θα αποτιμηθούν / μεταφερθούν στο 10% της ονομαστικής τους αξίας και τα εξυπηρετούμενα δάνεια στο 90% της ονομαστικής τους αξίας. Οι εν λόγω υποθέσεις καταλήγουν, βάσει της οικονομικής θέσης της ΣΚΤ κατά τις 30/6/2017, σε επιπρόσθετες ζημιές €3,5 δις, γεγονός το οποίο συνεπάγεται διαγραφή ολόκληρου του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας και ‘κούρεμα’ των*

ανασφάλιστων καταθέσεων κατά €2,3 δις... Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι ο εκπρόσωπος της ΕΚΤ ανέφερε ότι έχουν ξεκινήσει την ετοιμασία προσχεδίου απόφασης της ΕΚΤ για καθορισμό της ΣΚΤ ως μη βιώσιμης στη βάση της ρευστοτικής της θέσης σε περίπτωση που οι εκροές καταθέσεων συνεχίσουν και τα επίπεδα ρευστότητας της ΣΚΤ ελαττωθούν σε επίπεδα που θα θέσουν την ικανότητα εξόφλησης των άμεσων υποχρεώσεων της υπό αμφισβήτηση”.

Με επιστολή της η Διοικήτης της ΚΤΚ κα Χ. Γιωργκάτζη προς τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Ν. Αναστασιάδη, με ημερ. 9/2/2018, με θέμα “Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα”, τον πληροφορεί ότι με επιστολές της με ημερ. 5/2/2018 και 8/2/2018 προς τον Υπουργό Οικονομικών, τον έχει ενημερώσει για τις εξελίξεις και τις διεργασίες που ελάμβαναν χώρα στο Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης (Single Resolution Board – SRB), το οποίο είναι η αρμόδια Ευρωπαϊκή Αρχή της Ευρωζώνης για το σχεδιασμό και τη λήψη μέτρων εξυγίανσης σε όλες τις συστημικές τράπεζες της Ευρωζώνης, περιλαμβανομένης και της ΣΚΤ. Επίσης αναφέρει ότι “*θεωρεί επιτακτική ανάγκη, για αποφυγή δυσάρεστων εξελίξεων που θα επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και την οικονομία της Κύπρου γενικότερα, την επίσπευση και ταχεία εφαρμογή εναλλακτικών λύσεων που επεξεργάζεται το Υπουργείο Οικονομικών για αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάζονται στη ΣΚΤ”.*

Λόγω των προκαταρκτικών αποτελεσμάτων του επιτόπιου ελέγχου, του κλονισμού της εμπιστοσύνης των καταθετών που οδήγησε σε μαζική εκροή καταθέσεων της τάξης των €2 δις, κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2018 αλλά και την ισχύ της ευρωπαϊκής οδηγίας για την ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων που αποκλείει την κεφαλαιουχική ενίσχυση τραπεζών από κράτη, ξεκίνησε η διαδικασία κεφαλαιοποίησης της σε ενιαία μορφή η εναλλακτικά, της πώλησης του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ.

Στα πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπείας, με ημερ. 11/3/2018, στην ενημέρωση που έκανε ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης και με θέμα εποπτικές απαιτήσεις, ανέφερε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία άρχισε να επεξεργάζεται όλα τα πιθανά σενάρια για αντιμετώπιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, λόγω του επιτόπιου ελέγχου από τον ΕΕΜ, και προχώρησε με τον καταρτισμό δύο σχεδίων για τα ΜΕΔ, σχέδιο ΕΣΤΙΑ (επιδότηση δόσεων σε επιλεγμένους δανειολήπτες) και ΟΑΣΙΣ (το κράτος θα αγοράζε τις μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις της ΣΚΤ για ελάφρυνση του ισολογισμού της).

Επίσης έκανε αναφορά ότι ο επόπτης ενδέχεται να θέσει την τράπεζα σε στάδιο μη φερεγγυότητας, εάν τα κεφάλαια που παραμένουν μετά την οριστικοποίηση του επιτόπιου ελέγχου είναι κάτω από 8%, οπότε ο επόπτης δύναται να ενεργοποιήσει πρόνοιες εκκαθάρισης και ότι έχει ενεργοποιηθεί ως προς αυτό το ενδεχόμενο το συμβούλιο του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης (SRB), το οποίο θεωρεί ότι η τράπεζα λόγω και του αδύναμου επιχειρηματικού μοντέλου, αναμένεται να κατηγοριοποιηθεί ως *“Likely to fail”*.

Στα ίδια πρακτικά αναφέρεται ότι για τους πιο πάνω λόγους έχει απαιτηθεί από το Συμβούλιο του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης το Ειδικό Εικονικό Δωμάτιο Δεδομένων (Virtual Data Room) να είναι διαθέσιμο σε ενδιαφερόμενα μέρη που επιθυμούν να αποκτήσουν πρόσβαση. Επίσης καταγράφεται ότι η Citi σε ηλεκτρονική επικοινωνία προς τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών, τον Εκτελούντα χρέη Προέδρου και το Γενικό Διευθυντή της ΣΚΤ, αναφέρει ότι ουσιαστικά η τράπεζα τίθεται σε διαδικασία εξαγοράς ή/και συγχώνευσης. Η Citi εξέφρασε περαιτέρω την άποψη ότι για να συμμετάσχει στο έργο επιβάλλεται να τερματιστεί το έργο αύξησης κεφαλαίου μέσω θεσμικών επενδυτών και να αρχίσει ένα νέο έργο στη βάση της διαδικασίας εξαγοράς ή/και συγχώνευσης.

Το Υπουργείο Οικονομικών επεξεργάστηκε διάφορα σχέδια (σημείωμα από Μαρίνα Τούμπα και Μικαέλα Παπανικολάου, λειτουργούς του Υπουργείου Οικονομικών με ημερ. 19/3/2018 προς τον Υπουργό μέσω Γενικού Διευθυντή, μέσω κ. Γ. Παντελή, κ. Α. Χαραλάμπους, κ. Δ. Διονυσίου) στην προσπάθεια του να διαφυλάξει την Τράπεζα, μέσω των ακόλουθων ενεργειών:

- Τη δημιουργία του σχεδίου ΕΣΤΙΑ για αναδιάρθρωση του ευαίσθητου χαρτοφυλακίου της τράπεζας για πρώτη κατοικία,
- Την ανάκτηση από το κράτος σε όχημα ειδικού σκοπού (Special Purpose Vehicle) μη εξυπηρετούμενα δάνεια της τάξης των €4,3 δις, σε τιμή €1,4 δις, μετά τις πρόνοιες (ουσιαστικά διαχωρισμός της ΣΚΤ σε καλή και κακή τράπεζα), και
- Άντληση €354 εκ. από στρατηγικούς επενδυτές για ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης της τράπεζας μέσω της διαδικασίας που είχε ξεκινήσει με Citi.
- Αναμόρφωση του νομικού πλαισίου για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Στο σημείωμα γίνεται αναφορά ότι οι πιο πάνω άξονες πολιτικής έχουν τύχει διαβούλευσης τόσο με τον ΕΕΜ όσο και με την ΓΔΑ. Σε σχέση με τον άξονα διαχωρισμού της ΣΚΤ σε καλή και κακή τράπεζα, η υλοποίηση του για σκοπούς διάσωσης της ΣΚΤ είχε απορριφθεί (ανεπίσημα) από την ΓΔΑ, ως μη συμβατό με την κοινοτική νομοθεσία για τις κρατικές ενισχύσεις. Συγκεκριμένα η ΓΔΑ θεωρεί ότι η τιμή αγοράς αυτού του είδους περιουσιακών στοιχείων με βάση εμπειρία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κυμαίνεται μεταξύ 4 και 13 σεντ και ως εκ τούτου η μεταφορά των ΜΕΔ στα 33 σεντ δεν μπορούσε να θεωρηθεί σε όρους αγοράς και επομένως συμβατή με το κοινοτικό κεκτημένο. Θεώρει ότι η όποια λύση δοθεί πρέπει να αναζητηθεί εντός του πλαισίου εξυγίανσης / εκκαθάρισης.

Στο ίδιο σημείωμα γίνεται ανάλυση των επιπτώσεων εάν η ΣΚΤ τεθεί είτε υπό καθεστώς εξυγίανσης (resolution) είτε υπό καθεστώς εκκαθάρισης (liquidation) και εκτιμάται ότι το σενάριο της εξυγίανσης κρίνεται ως πιο επικίνδυνο για την οικονομία. Και αυτό εφόσον το 50% περίπου του κόστους καλύπτεται από το κράτος και το υπόλοιπο από τους καταθέτες και το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης. Σημειώνεται δε ότι ένα μεγάλο μέρος των επιλέξιμων καταθέσεων για απομείωση ανήκουν στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Ήταν ξεκάθαρο ότι η ΣΚΤ βρισκόταν σε μια κρίσιμη καμπή, με στόχο να διευκολυνθεί η ομαλή υλοποίηση της διαδικασίας εξεύρεσης στρατηγικών επενδύσεων, αντιμετώπισης των εκροών καταθέσεων και τη διαχείριση των αποτελεσμάτων του επιτόπιου εποπτικού ελέγχου με τρόπο που να διασφαλίζει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, την κάλυψη των καταθετών της ΣΚΤ και με τη μικρότερη δυνατή επίπτωση στα δημόσια οικονομικά.

Η Διοικήτης της ΚΤΚ σε επιστολή της προς τον Υπουργό Οικονομικών, με ημερ. 19/3/2018, αναφέρεται στη σύσκεψη στο Προεδρικό Μέγαρο (14/3/2018) όπου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, και αφού είχαν εξηγηθεί σε αυτόν τα διάφορα εναλλακτικά σενάρια για αντιμετώπιση των σοβαρότατων προβλημάτων και στενών χρονοδιαγραμμάτων που αντιμετώπιζε η ΣΚΤ, αποφάσισε να προχωρήσουν με την πρόταση για πώληση σε ενδιαφερόμενους αγοραστές ίσης αξίας στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της ΣΚΤ και τη παράλληλη δημιουργία Εταιρείας Διαχείρισης Στοιχείων Ενεργητικού. Η κα. Γιωρκάτζη περαιτέρω σημειώνει ότι έχει ενημέρωση ότι οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές (το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης και ο ΕΕΜ) θα προχωρήσουν με πολύ γοργούς ρυθμούς τις διαδικασίες για λήψη τελικών

αποφάσεων με ενδεχόμενη τοποθέτηση της τράπεζας σε καθεστώς εξυγίανσης μη αποκλειομένου του ενδεχόμενου κουρέματος μέρους των ανασφάλιστων καταθέσεων, μέχρι το τέλος Απριλίου – Μαΐου 2018 και ότι επιβάλλεται η άμεση υποβολή στην ΓΔΑ για αξιολόγηση με βάση τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων σχεδίου διάσωσης της τράπεζας.

Επιπλέον σε μια προσπάθεια αποκατάστασης της εμπιστοσύνης των καταθετών, λόγω των μαζικών εκροών καταθέσεων κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Μάρτιου 2018, ύψους €2 δις περίπου αλλά και διευκόλυνση της πώλησης του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ, η Κυβέρνηση προχώρησε στις 3/4/2018, σε κατάθεση ύψους €2,5 δις (έκδοση ομολόγων προς την ΣΚΤ ύψους €2,35 δις μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης και μετρητά €150 εκ.) σε λογαριασμό του κράτους στην ΣΚΤ.

Σε αντάλλαγμα αυτής της κατάθεσης η ΣΚΤ εκχώρησε στο κράτος :

- το πλήρες χαρτοφυλάκιο των ΜΕΔ με συνολική ακαθάριστη λογιστική αξία ύψους €7,5 δις,
- τις συμμετοχές της ΣΚΤ σε διάφορες Συνεργατικές και άλλες ιδιωτικές εταιρείες,
- 4 ακίνητα, τα οποία είναι αναγκαία για τη λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης ΜΕΔ αξίας περίπου €30 εκ.

Στις 19/3/2018 εκδόθηκε στους υποψήφιους επενδυτές αίτημα εκδήλωσης αρχικού ενδιαφέροντος μέσω μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής διαδικασίας μέσω του αποκλειστικού Χρηματοοικονομικού Συμβούλου Citi. Η επιλογή για πώληση μέρους του χαρτοφυλακίου κρίθηκε αναγκαία λόγω της περιορισμένης προοπτικής για εκδήλωση επενδυτικού ενδιαφέροντος για την κεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ σε ενιαία μορφή, κάτι που επιβεβαιώθηκε μέσα από τη διαδικασία.

Η προθεσμία για την εκδήλωση ενδιαφέροντος έληξε την 29/3/2018, όπου η Citi επικοινωνήσε με 54 δυνητικούς επενδυτές από τους οποίους 16 επενδυτές ανταποκρίθηκαν και εκδήλωσαν το ενδιαφέρον τους είτε για την επιλογή ενδιαφέροντος στον πλήρως αδειοδοτούμενο οργανισμό είτε για την επιλογή στο σύνολο ή μέρος των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ είτε και για τις δυο επιλογές. Μετά την αξιολόγηση των προτάσεων η Citi έκρινε κατάλληλες τις προτάσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος 7 ενδιαφερόμενων επενδυτών με βάση την

οικονομική τους δυνατότητα να προχωρήσουν με τη συναλλαγή και τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά που θα τους επέτρεπαν να τύχουν έγκρισης από τις εποπτικές αρχές. Όταν κλήθηκαν να επιβεβαιώσουν το ενδιαφέρον τους, 5 ενδιαφερόμενοι προχώρησαν τελικά στη διαδικασία, υποβάλλοντας επιβεβαίωση ενδιαφέροντος.

Από τις 29/3/2018 και μέχρι τις 14/5/2018, οι στρατηγικοί συνεργάτες και σύμβουλοι των ενδιαφερόμενων επενδυτών και οι ενδιαφερόμενοι επενδυτές αξιολόγησαν την Τράπεζα και το χαρτοφυλάκιο της (προχωρώντας σε έλεγχο δέουσας επιμέλειας – due diligence) έχοντας πρόσβαση σε οικονομικά στοιχεία και πληροφορίες της ΣΚΤ μέσω “ειδικού εικονικού δωματίου δεδομένων” (virtual data room). Από τους πέντε επενδυτές που υπέβαλαν διευκρινιστικές και επεξηγηματικές σημειώσεις, τρεις επενδυτές προκρίθηκαν για το επόμενο στάδιο τη διαδικασία. Με την ολοκλήρωση της αξιολόγησης και της προθεσμίας της 14/5/2018, δυο ενδιαφερόμενοι επενδυτές υπέβαλαν σχετική προσφορά για τη συναλλαγή ενώ οι υπόλοιποι ενδιαφερόμενοι επενδυτές αποχώρησαν από την διαδικασία.

Μέσα από τα πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπείας, με ημερ. 14/5/2018, σε συνέχεια επιστολής, ημερ. 14/5/2018 του Υπουργού Οικονομικών για την κατάρτιση ομάδας της τράπεζας που θα συμμετέχει στην κοινή διαπραγματευτική ομάδα με στελέχη από το Υπουργείο Οικονομικών για την επόμενη φάση του έργου πώλησης περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ, αποφασίστηκε ότι η ομάδα της ΣΚΤ θα αποτελείτο από τους κ.κ. Γ. Χατζηνικόλα (Εκτελών χρέη Προέδρου), Χ. Χριστοδουλίδης (Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος), Ν. Χατζηγιάννη (Γενικό Διευθυντή) και Λ. Παπαλαμπριανού (Ανώτερο Διευθυντή Οικονομική Διαχείρισης). Η τράπεζα θα είναι αρμόδια μέσω της διαπραγματευτικής της ομάδας για όλα τα λειτουργικά και επιχειρηματικά θέματα, ενώ για όλα τα θέματα που αφορούν καθορισμό της πολιτικής και της στρατηγικής της διαπραγμάτευσης με τους δυνητικούς επενδυτές, τα χρηματικά/οικονομικά και θεσμικά θέματα και θέσεις, αρμόδιο θα είναι το Υπουργείο Οικονομικών. Να σημειωθεί ότι εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομικών ήταν ο Βοηθός Γενικός Λογιστής Α. Ζαχαριάδης, ο Οικονομικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών Γ. Παντελή, ο προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης Δ. Διονυσίου καθώς και η Διοικητική Λειτουργός Α' Μ. Παπανικολάου.

Μετά την υποβολή των δεσμευτικών προσφορών στις 14/5/2018, ακολούθησαν διαπραγματεύσεις σε τεχνικό επίπεδο με τους δυο υποψηφίους, δηλαδή την Ελληνική Τράπεζα και το Apollo Fund. Η προσφορά της Ελληνικής Τράπεζας αφορούσε την

απόκτηση μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ, ενώ το Apollo Fund αποχώρησε στις 31/5/2018 από τη διαδικασία, λόγω αδυναμίας εξεύρεσης εγχώριου τραπεζικού ιδρύματος, η οποία ήταν εποπτική απαίτηση, μέσω του οποίου θα αποκτούσε τα στοιχεία παθητικού και ενεργητικού της ΣΚΤ.

Ακολούθησαν διαπραγματεύσεις μεταξύ των Διοικήσεων της Ελληνικής Τράπεζας και της ΣΚΤ και του Υπουργείου Οικονομικών, για σύγκλιση επι αριθμού θεμάτων με κυριότερα την περίμετρο των περιουσιακών στοιχείων της συναλλαγής, το χρηματοδοτικό κενό όπως προκύπτει από το ότι τα περιουσιακά στοιχεία αποτιμήθηκαν (από τον αγοραστή) σε χαμηλότερη αξία από τις υποχρεώσεις, το σχέδιο προστασίας περιουσιακών στοιχείων (asset protection scheme) και εργασιακά θέματα.

Εν τω μεταξύ η Επιτροπεία της ΣΚΤ⁹³ συζήτησε το θέμα της παροχής προς τα μέλη της, ασφαλιστικής νομικής κάλυψης (για παράδειγμα της απόλυτης κάλυψης όπως π.χ. σε περιπτώσεις αστικών ή ποινικών υποθέσεων) επιπλέον αυτής που προνοείται από την Κυπριακή Δημοκρατία πλην εκείνων των αποφάσεων οι οποίες λήφθηκαν κακόπιστα ή με σοβαρή αμέλεια ή στις οποίες εντοπίζεται δόλος ή ποινικό αδίκημα. Σε σημείωμα του ο Προϊστάμενος της Μονάδας Διαχείρισης προς τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών, με ημερ. 15/5/2018, ζήτησε να τροποποιηθεί το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, λόγω του ότι τα μέλη της Επιτροπείας ανησυχούσαν λόγω της περιρρέουσας ατμόσφαιρας που δημιουργήθηκε για την επίρριψη ευθυνών σε ενδεχόμενες ενέργειες ή αποφάσεις που έλαβαν από το 2013 μέχρι και τον Μάιο του 2018 αλλά και λόγω του ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα η Διοίκηση της ΣΚΤ (Επιτροπεία και Εκτελεστική Επιτροπή) θα καλούνταν να πάρουν σημαντικές αποφάσεις, οι οποίες θα είχαν αντίκτυπο τόσο προς τη συνέχιση των εργασιών της τράπεζας, όσο και προς τους καταθέτες και πελάτες της. Ο Υπουργός Οικονομικών κ. Χ. Γεωργιάδης στη κατάθεση του ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, επιβεβαίωσε ότι δεν προχώρησε σε ενέργειες για την παροχή της ζητούμενης ασφαλιστικής νομικής κάλυψης.

Η Διοίκηση της Ελληνικής Τράπεζας υπέβαλε στις 14/6/2018 τελική δεσμευτική πρόταση, η οποία περιλάμβανε τις πιο κάτω βασικές πρόνοιες:

- Μεταφορά και ανάληψη υποχρέωσης διαχείρισης καταθέσεων ύψους €9,666 δις,

---

⁹³ Πρακτικά Συνεδρίας Επιτροπείας της ΣΚΤ ημερ. 25/4/2018

- Απόκτηση χορηγήσεων συνολικού ύψους €4,593 δις, εκ των οποίων ΜΕΔ ακαθάριστης λογιστικής αξίας €515 εκ. (με αγοραία αξία €305 εκ.),
- Απόκτηση χαρτοφυλακίου κυβερνητικών ομολόγων ύψους €4,082 δις,
- Απόκτηση μετρητών ύψους €1,607 δις,
- Απόκτηση άλλων περιουσιακών στοιχείων ύψους €25 εκ. και άλλων υποχρεώσεων ύψους €66 εκ. και,
- Ανάληψη υποχρέωσης εργοδότησης 1,100 υπαλλήλων της ΣΚΤ και λειτουργίας 72 υποκαταστημάτων μέσω ενοικίασης και με δικαίωμα απόκτησης τους εντός δώδεκα μηνών.

Η πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας περιλάμβανε επίσης την δημιουργία από τη ΣΚΤ ενός Σχεδίου Εγγύησης Δανείων (Asset Protection Scheme) στο οποίο θα συμμετείχε και η Κυπριακή Δημοκρατία ως εγγυητής του. Πιο συγκεκριμένα το εν λόγω Σχέδιο θα κάλυπτε τις αναμενόμενες ζημιές σε καθορισμένο χαρτοφυλάκιο, με καθορισμένοι ανώτατο όριο κάλυψης ζημιών και επίσης θα θεσπιζόταν μηχανισμός ελέγχου και επιβεβαίωσης των ζημιών.

Με βάση την πρόταση της Ελληνικής τράπεζας θα εξαιρούνταν από την περίμετρο των περιουσιακών στοιχείων που θα αποκτούσε και συνεπώς θα παρέμεναν στην εναπομένουσα οντότητα, περιουσιακά στοιχεία της ΣΚΤ ακαθάριστης λογιστικής αξίας €8,337 δις.

Η εναπομένουσα οντότητα θα ανήκε στο κράτος και θα αποτελούσε τη μετεξέλιξη της ΣΚΤ.

Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που επιβλήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο της έγκρισης της παραχώρησης κρατικής ενίσχυσης για την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η εναπομένουσα οντότητα θα έπαιε να παρέχει πλήρεις τραπεζικές εργασίες και οι δραστηριότητες της θα περιορίζονταν αποκλειστικά στη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που θα περιέλθουν στην κατοχή της με σκοπό την ανάκτηση μέρους ή του συνόλου της κρατικής ενίσχυσης που έχει χορηγηθεί.

Τα έσοδα της εναπομένουσας οντότητας θα αποτελούνται από αποπληρωμές δανείων (κεφάλαιο και τόκοι) και από διαχείριση και πώληση ακινήτων και άλλων περιουσιακών στοιχείων.

Η εξαίρεση συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων από την περίμετρο που θα αποκτούσε η Ελληνική Τράπεζα, αλλά και η μεταφορά των καταθέσεων φυσικών και νομικών προσώπων στην Ελληνική Τράπεζα (με εξαίρεση €45 εκ. καταθέσεις που ήταν συνδεδεμένες και θα συμψηφιζόταν με ΜΕΔ) έκανε αναγκαία την πραγματοποίηση επιπρόσθετης κυβερνητικής κατάθεσης στην ΣΚΤ ύψους €1,020 δις, μέσω έκδοσης ομολόγων ύψους €840 εκ. και κατάθεσης μετρητών ύψους €180 εκ. Συγκεκριμένα το κράτος, για διευκόλυνση της συναλλαγής και ως αντάλλαγμα της απόκτησης των περιουσιακών στοιχείων ακαθάριστης λογιστικής αξίας €8,337 δις θα έπρεπε να είχε εκδώσει ομόλογα ύψους €3,19 δις και να καταβάλει μετρητά ύψους €351 εκ. Στη βάση της πρότασης της Διοίκησης της Ελληνικής Τράπεζας, θα έπρεπε να γίνει η ανταλλαγή των ομολόγων που εκδόθηκαν προς όφελος της ΣΚΤ στις 3/4/2018 με τα νέα εγχώρια ομόλογα μικρότερης χρονικής διάρκειας καθώς επίσης η έκδοση επιπλέον ομολόγων ώστε το συνολικό ποσό να αυξηθεί από €2,35 δις σε €3,19 δις. Η συναλλαγή θα συνοδευόταν με ξεχωριστή συμφωνία που θα επέτρεπε στους κατόχους να μετατρέπουν τα ομόλογα σε ομόλογα Αγγλικού Δικαίου, αν η Δημοκρατία αποτύχει σε οποιοδήποτε σημείο να αποπληρώσει τα εν λόγω ομόλογα σύμφωνα με το καθορισμένο χρονοδιάγραμμα.

Στη βάση της πιο πάνω πρότασης η Ελληνική Τράπεζα θα κατέβαλλε το ποσό των €74 εκ. προς τη ΣΚΤ.

Η πρόταση αξιολογήθηκε από τον χρηματοοικονομικό οίκο Grant Thornton, μετά από απόφαση της Επιτροπείας της ΣΚΤ, με ημερ. 12/5/2018, για την παροχή γνωμάτευσης (fairness opinion) όσον αφορά την συμφωνία, στο κατά πόσον ήταν μια ισορροπημένη, δίκαιη και συμφέρουσα και για την ΣΚΤ συμφωνία ή όχι και πλέον συγκεκριμένα κατά πόσο το καταβληθέν αντάλλαγμα από την Ελληνική Τράπεζα ήταν δίκαιο και αντιπροσωπευτικό σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις της ΣΚΤ. Ο οίκος, εξετάζοντας τις παραμέτρους της πιο πάνω συναλλαγής και λαμβάνοντας υπόψη το εναλλακτικό σενάριο της εξυγίανσης, κατέληξε ότι η εν λόγω συμφωνία αποτελεί την πλέον συμφέρουσα για τη Δημοκρατία λύση. Παρατίθεται σχετικό απόσπασμα από την επιστολή της εταιρείας Grant Thornton προς την Επιτροπεία της ΣΚΤ, με ημερ. 25/6/2018:

“...Potential Alternative Outcome

In preparing the Opinion, we have considered the alternative available to CCB were the Proposed Transaction to fail to complete. We consider that the alternatives would be either :

- a. a Resolution of CCB pursuant to the rules of the European Bank Resolution Directive; or*
- b. a liquidation of CCB*

In considering the Resolution scenario, we have assumed that the strategy that the Resolution Authority would adopt would be an immediate sale to a ‘ Private Sector Purchaser ’ followed by a liquidation of the residual entity. We have assumed that the Resolution Authority would utilise this strategy as it would better achieve the objectives of resolution than the prescribed alternatives, including ‘ Bail in ’.

We have also estimated the outcome for creditors ere CCB to be placed into liquidation. In order to prepare this analysis we have, in addition to reviewing the information set out in paragraph 17

- Reviewed the Bank Recovery and Resolution Directive 2014/59/EU; and*
- Applied our experience of similar situations to inform our asset realization criteria.*

Our analysis indicates that the Proposed Transaction provides a better outcome to the creditors of CCB than both of the alternatives set out above”.

Η Ερευνητική Επιτροπή ανέθεσε στην εταιρεία Moore Stephens Stylianou & Co την ετοιμασία έκθεσης που να αποτυπώνει απόψεις για το τίμημα που δόθηκε από την Ελληνική Τράπεζα προς τη ΣΚΤ⁹⁴. Περίληψη των κυριότερων σημείων της μελέτης αυτής παρουσιάζεται πιο κάτω:

Στις 25/6/2018 η Ελληνική Τράπεζα απέκτησε ορισμένα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις από την ΣΚΤ έναντι τιμήματος €74,2 εκ. Το τίμημα υπολογίστηκε στη βάση ενός πολλαπλασιαστή 0,3X στην καθαρή Αξία Ενεργητικού που συμπεριλήφθηκε ως παράμετρος στην συναλλαγή.

Για το πολλαπλασιαστή 0,3X: δεν υπάρχει πρακτική στην αγορά για τον καθορισμό ενός πολλαπλασιαστή τιμής προς καθαρά στοιχεία ενεργητικού και αυτό εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες, όπως επιδόσεις της Τράπεζας, δυνατότητα λειτουργίας ως

---

⁹⁴ Παράρτημα Γ’ – Έκθεση Moore Stephens Stylianou & Co

δρώσα οικονομική μονάδα, πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας και της τράπεζας κλπ. Με βάση διαθέσιμα δεδομένα και από εξέταση συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, παρατηρήθηκε ένα εύρος αυτού του πολλαπλασιαστή από 0,3Χ έως 0,8Χ. Επομένως ο πολλαπλασιαστής που χρησιμοποιήθηκε ήταν στο χαμηλότερο επίπεδο. Για σκοπούς πληροφόρησης το εύρος σε απόλυτα μεγέθη υπολογίζεται σε €74 εκ. έως €198 εκ.

Σε σχέση με τον υπολογισμό της καθαρής αξίας ενεργητικού από τις πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες δεν κατέστη δυνατό να υπολογιστεί η αξία των Σταθμισμένων Στοιχείων Ενεργητικού, όπως έχουν υπολογιστεί από τον αγοραστή. Η Ελληνική Τράπεζα αναφέρει σε σημείωμα της προς την Ερευνητική Επιτροπή τους λόγους και τις υποθέσεις που χρησιμοποίησε για την προσαρμογή προς τα κάτω των περιουσιακών στοιχείων που απέκτησε. Επιπλέον το καθεστώς προστασίας περιουσιακών στοιχείων (Asset Protection Scheme) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως κρατική εγγύηση και κατά συνέπεια να αντικατασταθούν οι συντελεστές σταθμισμένου κινδύνου του εκτεθειμένου χαρτοφυλακίου με τον συντελεστή κινδύνου εγγυημένου χαρτοφυλακίου με βάση το κανονισμό BASEL III.

Πρέπει να αναφερθεί ότι για τον υπολογισμό του τιμήματος της συναλλαγής, ο αγοράστης δεν φαίνεται να έλαβε υπόψη για τον υπολογισμό του τιμήματος, το ότι αποκτούσε μια τράπεζα με ευρεία πελατειακή βάση, τόσο από πλευράς καταθετών όσο και από πλευράς δανειοληπτών. Επίσης δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι απέκτησε όλα τα καλά και υγιή στοιχεία του ισολογισμού της ΣΚΤ. Αυτό έγινε γιατί η ΣΚΤ πωλήθηκε κάτω από συνθήκες έκτακτης ανάγκης και σε στενά χρονοδιαγράμματα.

Μετά από διαπραγματεύσεις η περίμετρος απόκτησης ορισμένων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ περιλάμβανε τα παρακάτω (τα ποσά σε ευρώ και εκατ.)

Χαρτοφυλάκιο κυρίως εξυπηρετούμενων δανείων (καθαρά δάνεια)	4593
Ομόλογα της Κυπριακής Δημοκρατίας	4080
Μετρητά	1615
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια	537
Άλλα περιουσιακά στοιχεία	<u>27</u>
Σύνολο περιουσιακών στοιχείων	10315

Καταθέσεις πελατών	9666
Άλλες υποχρεώσεις	<u>66</u>
Σύνολο υποχρεώσεων	9732
Διαφορά περιουσιακών στοιχείων / υποχρεώσεων	583
Αρνητική αποτίμηση & άλλες προσαρμογές	(336)
Καθαρή αξία περιουσιακών στοιχείων	247

Η Ελληνική Τράπεζα συμφώνησε να καταβάλει στη ΣΚΤ το ποσό των €74 εκ. σε μετρητά, ως αντίτιμο για την καθαρή αξία περιουσιακών στοιχείων της παραμέτρου απόκτησης που είναι €247 εκ. (P/NAV multiple – τιμή προς καθαρή περιουσιακή αξία πολλαπλάσιο -: 0.30x).

Δηλαδή, έγινε από πλευράς της Ελληνικής Τράπεζας, μια αρνητική αναπροσαρμογή της θετικής διαφοράς των περιουσιακών στοιχείων έναντι των υποχρεώσεων, ήτοι του ποσού των €583 εκ., της τάξεως των €509 εκ. (€583 εκ. μείον €74 εκ.).

Με απόφαση του το Υπουργικό Συμβούλιο, με ημερ. 15/6/2018, τοποθετήθηκε θετικά, ως ο μεγαλύτερος μέτοχος στη μετοχική δομή της ΣΚΤ, ως προς την τελική δεσμευτική πρόταση της Διοίκησης της Ελληνικής Τράπεζας για αγορά μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ, νοουμένου ότι αυτή θα συμπληρωθεί με τις δεσμεύσεις από τους δυνητικούς επενδυτές για τη διάθεση των απαιτούμενων κεφαλαίων και εξουσιοδότησε τον Υπουργό Οικονομικών να υποβάλει δεσμευτική πρόταση συμμετοχής της Δημοκρατίας στη διαδικασία αύξησης κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας, από κοινού με τον επιλεχθέντα επενδυτή/επενδυτές, σε περίπτωση που αυτό κριθεί αναγκαίο για την ολοκλήρωση της συναλλαγής.

Σημειώνεται ότι η Διοικητής της ΚΤΚ κα Χ. Γιωρκάτζη, με επιστολή της προς την Ms Margrethe Vestager, European Commissioner for Competition, European Commission, με ημερ. 14/6/2018, με θέμα “Re: State Support to the Cyprus Cooperative Bank (CCB)”, αφού πρώτα παραθέτει μια χρονική εξέλιξη των γεγονότων σχετικά με την ΣΚΤ, αναφέρει :

“In my opinion, the completion of the sale process is imperative for the preservation of financial stability. It is my concern that if the sale process is not successfully completed, the deposits outflows will escalate again to levels that are not going to be manageable. Furthermore, the ECB may request the bank to recognise the additional losses

identified by the OSI reducing its capital levels below the minimum regulatory requirements. If either of the two events materialises, the bank may be deemed by the ECB as Failing or Likely to fail and resolution measures, including the bail-in tool, or even liquidation, will be assessed by the Single Resolution Board. As I already pointed out above, such a development will have serious spill-over effects to the rest of the banking system jeopardising the country's financial stability. For all the above reasons, in my opinion, the provision of State Support is justified since there is a risk of a serious disturbance in the economy of Cyprus”.

Στην επίσημη κοινοποίηση του αιτήματος προς τη ΓΔΑ είχε περιληφθεί επιστολή της Διοικητού της ΚΤΚ, με ημερ. 14/6/2018, η οποία δικαιολογεί την ανάγκη παραχώρησης των μέτρων κρατικής ενίσχυσης προς την ΣΚΤ, προς αποφυγή οποιασδήποτε σοβαρής διαταραχής της οικονομίας.

Στις 14 και 15/6/2018 και αφού λήφθηκε η τελική δεσμευτική πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας, σε συνεδρία της η Επιτροπεία της ΣΚΤ, λαμβάνοντας υπόψη ανάμεσα σε άλλα :

- τα τελικά αποτελέσματα του επιτόπιου ελέγχου του ΕΕΜ ημερ. 23/5/2018,
- τις επιπτώσεις από την εφαρμογή του νομικού πλαισίου για την Εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων (BRRD),
- την επάρκεια της εναπομένουσας οντότητας,
- τη γνώμη του χρηματοοικονομικού οίκου Grant Thornton, η οποία κατέληξε με το εναλλακτικό σενάριο της εξυγίανσης, ότι η δεσμευτική πρόταση είναι λιγότερο δαπανηρή για τη Δημοκρατία

αποφάσισε όπως παραπέμψει την πρόταση στο Υπουργείο Οικονομικών για τις δικές του ενέργειες.

Το Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρίαση του ημερ. 15/6/2018, αποφάσισε όπως τοποθετηθεί θετικά ως προς την τελική δεσμευτική πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας για αγορά μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ.

Η Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΣΚΤ επικύρωσε την εν λόγω πρόταση στις 18/6/2018.

Η ΓΔΑ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με ανακοίνωση της, με ημερ. 19/6/2018, ενέκρινε την κρατική ενίσχυση, η οποία ήταν απαραίτητη για να πραγματοποιηθεί η πώληση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ, ως συμβατή με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων, καθορίζοντας ταυτόχρονα τους δεσμευτικούς όρους έγκρισης της κρατικής ενίσχυσης.

Οι δεσμεύσεις πέραν από τους όρους, οι οποίοι αφορούν τα υπό πώληση στοιχεία ενεργητικού και παθητικού της ΣΚΤ, περιλαμβάνουν τη δομή διακυβέρνησης της εναπομένουσας οντότητας, βελτιώσεις του νομοθετικού πλαισίου εκποιήσεων και αφερεγγυότητας, καθώς και τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, με στόχο την πιο αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΔ.

Η Ελληνική Τράπεζα μετά από διαβούλευση με τις Εποπτικές Αρχές έπρεπε να προχωρήσει με αύξηση κεφαλαίου ύψους €150 εκ.. Σημειώνεται ότι για τον υπολογισμό των κεφαλαίων που θα απαιτούντο από την Ελληνική Τράπεζα, μόνο €75 εκ. είχε επιτραπεί να αναγνωρισθούν ως κεφάλαιο για εποπτικούς υπολογισμούς κεφαλαιακής επάρκειας, από τα €173 εκ. αρνητικής υπεραξίας (bad will amount). Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι οι εποπτικές αρχές υπολόγισαν ότι θα απαιτηθεί μετοχικό κεφάλαιο περίπου €225 εκ., για να υποστηρίξουν την αγορά περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ από την Ελληνική Τράπεζα.

Η τιμή εγγραφής καθορίστηκε σε €0,70 ανά μετοχή σε μετρητά, εκ των οποίων τα €100 εκ. θα είναι μέσω έκδοσης προτιμησιακών δικαιωμάτων στους υπάρχοντες μετόχους (δικαιώματα προτίμησης) και €50 εκ. μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης στην BRAVO Strategies III (BSIII).

23.1 Η συμμετοχή της Δήμητρας Επενδυτικής Δημόσιας Εταιρείας Λτδ στο μετοχικό κεφάλαιο της Ελληνικής Τράπεζας

Στο πλαίσιο της αύξησης του μετοχικού της κεφαλαίου, η Ελληνική Τράπεζα έχει συμφωνήσει με τη Δήμητρα Επενδυτική Δημόσια Εταιρεία Λτδ (Δήμητρα) για εγγραφή μετοχών για ποσό μέχρι €50 εκ. κατά την εξάσκηση δικαιωμάτων προτίμησης. Δυνάμει της συμφωνίας εγγραφής μετοχών η Δήμητρα δεσμεύεται να εξασκήσει το αναλογικό ποσοστό των δικαιωμάτων προτίμησης της κατά τον πρώτο γύρο της προσφοράς σε όλους τους μετόχους. Στο βαθμό που μετοχές δεν θα αποκτηθούν από άλλους κατόχους δικαιωμάτων προτίμησης, η Ελληνική Τράπεζα έχει συμφωνήσει να διαθέσει στη

Δήμητρα τέτοιο αριθμό πρόσθετων μετοχών που χρειάζονται, ούτως ώστε η Δήμητρα να έχει συνολική μετοχική συμμετοχή όχι λιγότερη από 20,1% κατά την ολοκλήρωση της Αύξησης Κεφαλαίου δηλαδή να τις διαθέσει οποιεσδήποτε επιπρόσθετες μετοχές που δεν θα αποκτηθούν με την έκδοση δικαιωμάτων προτίμησης, για συνολικό ποσό μέχρι €72,28 εκ.

Σημειώνεται ότι οι βασικοί μέτοχοι της Ελληνικής Τράπεζας, με ημερ. 29/1/2019 εκτός της Δήμητρα που κατείχε περίπου 10,1%, είναι η Third Point με 26,2%, η Wargaming με 24,9%, η EBRD με 5,4%, άλλοι ξένοι επενδυτές με 17,5% (η Selvest Investments με 4,77% περίπου και το World View Fund με 3,9% περίπου) και εγχώριοι επενδυτές με 15,9%.

Η Δήμητρα συστάθηκε από τον Συνεργατισμό, στις 30/12/1999, την περίοδο της χρηματιστηριακής ανόδου, για να ανακόψει τις εκροές από τις αναλήψεις που οι πελάτες του Συνεργατισμού έκαναν με σκοπό να τα τοποθετήσουν σε χρηματιστηριακές αξίες ή άλλου τύπου επενδύσεις. Η ΣΚΤ, μέχρι και τον Μάρτιο του 2018 κατείχε ποσοστό 18.95% του μετοχικού κεφαλαίου της Δήμητρα, με τρία εκτελεστικά στελέχη της ΣΚΤ να συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας, ποσοστό το οποίο πώλησε στην εταιρεία Logicom έναντι του ποσού των €20,3 εκ. (Τιμή €0.55 ανά μετοχή). Με τη συναλλαγή αυτή η εταιρεία Logicom κατείχε το 29.62% των μετοχών της επενδυτικής εταιρείας Δήμητρα Επενδυτική. Πρέπει να επισημανθεί ότι στα πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπείας, με ημερ. 12/12/2017, καταγράφεται η έγκριση από την Επιτροπεία χορήγησης συνολικής αξίας €10 εκ., χωρίς την παραχώρηση εμπράγματων εξασφαλίσεων ή εταιρικών/προσωπικών εγγυήσεων (balance sheet lending) προς την εταιρεία Logicom, η οποία πιθανώς να μην αποσυνδέεται με τα γεγονότα, λαμβάνοντας υπόψη το διαχρονικό ενδιαφέρον της εταιρείας Logicom για αγορά του πακέτου μετοχών της Δήμητρα, που κατείχε η ΣΚΤ. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Δήμητρα Επενδυτική, τον Νοέμβριο του 2013, είχε επενδύσει €20 εκ. σε μετοχές της Ελληνικής Τράπεζας και τον Δεκέμβριο του 2014 ακόμα €21.6 εκ., συνολικό ποσό πέραν του 25% περίπου των περιουσιακών της στοιχείων. Στον ισολογισμό της Δήμητρα, με ημερ. 31/12/2017, στην κατάσταση επενδύσεων αναφέρεται η κατοχή αριθμού τίτλων της Ελληνικής Τράπεζας 19.954.056, με κόστος αγοράς €43,544,347 και τρέχουσας αξίας €12.171.974 (ζημία 82.1%). Είναι αξιοσημείωτο ότι παρά το ότι κατείχε περίπου το 10% του μετοχικού κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας δεν εκπροσωπείτο στο Διοικητικό Συμβούλιο της

Ελληνικής Τράπεζας, γεγονός που είχε προκαλέσει την έντονη αντίδραση της Δήμητρα το 2014.

Να σημειωθεί ότι στα τέλη Μαρτίου 2018, η Δήμητρα ζήτησε γραπτώς από την Ελληνική Τράπεζα ενημέρωση για το ενδιαφέρον της τράπεζας σε σχέση με την εξαγορά του καλού χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ και γενικότερα για την προτιθέμενη αύξηση κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας. Από τα πρακτικά συνεδρίας της Επιτροπείας, με ημερ. 11/5/2018 διαφαίνεται ότι η Δήμητρα δεν συμμετείχε στις συζητήσεις για αύξηση κεφαλαίου στην Ελληνική Τράπεζα καθότι ο εκπρόσωπος της Citi κ. Γιατράκος αναφέρει *“ότι συζητήθηκε με τους επόπτες το γεγονός ότι το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης (completion) είναι πολύ ασφυκτικό και ότι απαιτείται περισσότερος χρόνος αξιολόγησης των προσφορών και προγραμματισμός και ανάληψης των αναγκαίων ενεργειών. Ανέφερε ότι υπάρχει πίεση να μην μετακινηθεί η προθεσμία, αλλά παρόλα αυτά θα αξιολογηθούν εντός της ημέρας οι προθέσεις τους. Σημείωσε ότι διαφαίνεται πως θα υπάρξουν δύο (2) ενδιαφερόμενα μέρη;*

- *Η Ελληνική Τράπεζα με AMC και JC Flowers + Pitco ως πιθανοί χρηματοδότες της συναλλαγής (η Ελληνική Τράπεζα έχει ενημερώσει ότι το Διοικητικό τους Συμβούλιο βρίσκεται στη διαδικασία έγκρισης της περιμέτρου της συναλλαγής),*
- *Το Apollo Fund το οποίο επεξεργάζεται την υποβολή δεσμευτικής πρότασης προσφοράς στις 14 Μαΐου 2018, ενώ ενδεχομένως το Apollo Fund να ζητήσει παράταση για την υποβολή δεσμευτικής προσφοράς.”*

Επίσης, η Δήμητρα λόγω του ότι δεν είχε ενημέρωση από την Ελληνική Τράπεζα σχετικά με τις εξελίξεις στη ΣΚΤ, αιτήθηκε στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Τράπεζας με επιστολή του, με ημερ. 30/4/2018, τη σύγκληση έκτακτης γενικής συνέλευσης της Ελληνικής Τράπεζας, με σκοπό τη πλήρη ενημέρωση των μετόχων της Ελληνικής Τράπεζας από τους Διευθυντές της για τη συμμετοχή της Ελληνικής στη διαδικασία προσφορών η οποία διεξάγεται από τη ΣΚΤ, τις επιλογές που αξιολογεί η Ελληνική σε περίπτωση που χρειαστεί οποιοδήποτε κεφάλαιο για το σκοπό της προτεινόμενης συναλλαγής, το αντικείμενο και το περιεχόμενο των συζητήσεων που διεξάγει η Ελληνική με πιθανούς επενδυτές.

Στις 11/6/2018 έγινε συνάντηση της Δήμητρα με τη διοίκηση της Ελληνικής Τράπεζας⁹⁵ και μετά από διαπραγματεύσεις, η Δήμητρα στις 16/6/2018 ενημέρωσε την Ελληνική Τράπεζα ότι ήταν έτοιμη να τοποθετήσει €150 εκ. Πιο αναλυτικά €42 εκ από τα ρευστά

⁹⁵ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/9/2018

διαθέσιμα της, €20 εκ. από δανεισμό από τη Logicom, €40 εκ. από τραπεζικό δανεισμό και €50 εκ από επενδυτικά ταμεία. Πρέπει να σημειωθεί ότι τη δεδομένη χρονική στιγμή υπήρξε και πρόθεση του κράτους να τοποθετήσει ποσόν €50εκ. για τη περάτωση της συναλλαγής. Στις 17/6/2018 έγινε γραπτή συμφωνία Ελληνικής Τράπεζας και Δήμητρα, με τη δεύτερη να δεσμεύεται ότι θα τοποθετήσει €72 εκ. περίπου, καθότι ο ΕΕΜ ενημέρωσε την Ελληνική Τράπεζα, ότι δεν μπορεί η Δήμητρα να τοποθετήσει €150 εκ. διότι θα αποκτούσε ποσοστό πέραν του 30%, γεγονός που ο ΕΕΜ δεν επιθυμούσε.

Τα ερωτηματικά τα οποία προκύπτουν, είναι ότι ενώ αρχικά η διοίκηση της Ελληνικής Τράπεζας συζητούσε με επενδυτικά ταμεία του εξωτερικού για την ανεύρεση κεφαλαίων, δεν ενημέρωσε αρχικά καθόλου ένα εκ των βασικών της μετόχων στο κατά πόσον ήταν διατεθειμένος να συμμετάσχει στην αύξηση κεφαλαίου, αλλά και αναφορικά με την Δήμητρα, πως μια κλειστού τύπου επενδυτική εταιρεία εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, αποφάσισε να επενδύσει ένα ποσό που αποτελούσε πάνω από 50% του ενεργητικού της, με βάση τον ισολογισμό της με ημερ. 31/12/2017, και να δημιουργεί μόχλευση μέσω δανεισμού, ιδιαίτερα όταν ένα μεγάλο μέρος των μετόχων της είναι μικροεπενδυτές. Επίσης, επαναλαμβάνεται ότι τρία μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Δήμητρα ήταν εκτελεστικά στελέχη της ΣΚΤ, γεγονός που μπορεί να αφήνει σκιές ως προς την αντικειμενικότητα σχετικά με τη λήψη της απόφασης, στο επίπεδο του διοικητικού συμβουλίου της Δήμητρα, για το μέγεθος της συμμετοχής της στην μετοχική δομή της Ελληνικής Τράπεζας. Θυμίζουμε ότι βασική προϋπόθεση των εποπτικών αρχών για έγκριση της συναλλαγής, ήταν η διασφάλιση της εξεύρεσης των απαιτούμενων κεφαλαίων από την Ελληνική Τράπεζα από θεσμικούς επενδυτές, οι οποίοι θα ήταν αποδεκτοί από τις εποπτικές αρχές.

23.2 Λεπτομέρειες της διευθέτησης μεταξύ ΣΚΤ και Ελληνικής Τράπεζας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ανακοίνωση της, με ημερ. 19/6/2018, ενέκρινε τα μέτρα για πώληση μέρους της ΣΚΤ (το κράτος να χορηγήσει €3,5 δις στη ΣΚΤ μέσω έκδοσης κυβερνητικών ομολόγων και να αντεγγυηθεί εγγυήσεις που παρασχέθηκαν από την ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα στο πλαίσιο της πώλησης, περιλαμβανομένου ενός εκτεταμένου καθεστώτος προστασίας περιουσιακών στοιχείων) και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι *“...συνιστούν ενίσχυση συμβατή με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για κρατικές ενισχύσεις”*, ενώ παράλληλα επιβεβαίωσε ότι τα *“τα μέτρα”* που έλαβε η Κυπριακή Κυβέρνηση, *“δεν συνιστούν ενίσχυση προς την Ελληνική Τράπεζα”*. Επίσης στην ανακοίνωση αναφέρεται, *“η*

Κομισιόν μπόρεσε να λάβει αυτήν την απόφαση με βάση, επίσης, τις σημαντικές δεσμεύσεις που ανέλαβε η Κύπρος να μεταρρυθμίσει το εσωτερικό της νομικό και δικαστικό πλαίσιο. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα στηρίξουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της Ελληνικής Τράπεζας καθώς και ολόκληρου του κυπριακού τραπεζικού συστήματος και παρέχουν στο κυπριακό κράτος τη δυνατότητα να εισπράξει, σε βάθος χρόνου, χρήματα από τη ρύθμιση μη εξυπηρετούμενων δανείων της ΣΚΤ, μειώνοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο το καθαρό κόστος των μέτρων στήριξης για τον φορολογούμενο”.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει επίσης ότι “αντίθετα με τις τότε προσδοκίες της ΣΚΤ – το δεύτερο μεγαλύτερο πιστωτικό ίδρυμα στην Κύπρο – δεν μπόρεσε να αποκαταστήσει τη βιωσιμότητα της, δεν κατόρθωσε να ανακτήσει κάποιο μεγάλο χρηματικό ποσό από το πολύ μεγάλο χαρτοφυλάκιο των μη εξυπηρετούμενων δανείων, εν μέρει εξαιτίας κακής διακυβέρνησης της ίδιας της ΣΚΤ και εν μέρει εξαιτίας εμποδίων που δημιουργήθηκαν από το κυπριακό νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση μη εξυπηρετούμενων δανείων.”

Στη συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παρακολουθήσεως Σχεδίων Αναπτύξεως και Ελέγχου Δημοσίων Δαπανών, με ημερ. 28/6/2018, και με θέμα “Οι τελευταίες εξελίξεις στο Συνεργατισμό” αναφέρθηκε από τον επικεφαλής του Τμήματος Εποπτείας της ΚΤΚ κ. Γ Δημητρίου, ότι καταστροφικές θα είναι οι συνέπειες, αν δεν υλοποιηθεί η συμφωνία εξαγοράς μέρους του Συνεργατισμού από την Ελληνική Τράπεζα και ότι οι συνέπειες μπορεί να φθάσουν και σε μη εγγυημένες καταθέσεις. Παρατίθενται σχετικά αποσπάσματα απαντήσεων του : “Θεωρώ ότι υπό τις περιστάσεις και με τα δεδομένα που έχουμε και είχαμε μπροστά μας, αυτό ήταν το καλύτερο που μπορούσε να επιτευχθεί. Και το λέω ξεκάθαρα και με πάσα βεβαιότητα, ότι αν δεν ολοκληρωθεί αυτή η συμφωνία, αν δε γίνουν όλα όσα χρειάζονται, για να ολοκληρωθεί αυτή η συμφωνία, η εναλλακτική λύση θα είναι καταστροφική. Και μεταφέρω αυτή τη στιγμή τις θέσεις της εποπτικής αρχής”... “Για το πρώτο, είναι ξεκάθαρο ότι η εναλλακτική επιλογή, αν δεν ολοκληρωθεί η διαδικασία και πρέπει να πω ότι οι εποπτικές αρχές, εννοώντας τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό και το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης συνεχίζουν και προχωρούν την προετοιμασία τους, διότι η μόνη εναλλακτική λύση που παραμένει είναι είτε να τεθεί ο Συνεργατισμός σε καθεστώς εξυγίανσης με όλες τις αρνητικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται ή ακόμα χειρότερα αν κρίνει το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης ότι δεν

υπάρχει θέμα κοινού συμφέροντος – public interest – τότε θα τεθεί υπό εκκαθάριση με ακόμα χειρότερες συνέπειες, διότι στην εκκαθάριση αντιλαμβάνεστε ότι ενδεχομένως να μην υπάρχουν και εγγυημένες καταθέσεις, διότι θα αναλάβει ο εκκαθαριστής και ό,τι πάρει και ό,τι δώσει. Αυτές είναι οι εναλλακτικές λύσεις και πρέπει να το καταλάβουμε τούτο το πράγμα. Δεν έχουμε άλλες εναλλακτικές λύσεις, απλά.”

Η Βουλή των Αντιπροσώπων στις 8/7/2018 ψήφισε χωρίς τροπολογίες το πακέτο νομοσχεδίων για τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ο περί Μεταβιβάσεως και Υποθηκείσεως Ακινήτων Νόμος, ο περί Αγοραπωλησίας Πιστωτικών Διευκολύνσεων και για Συναφή Θέματα – τροποποιητικός – Νόμος, ο περί Αφερεγγυότητας Φυσικών Προσώπων – Προσωπικά Σχέδια Αποπληρωμής και Διάταγμα Απαλλαγής Οφειλών τροποποιητικός – Νόμος, ο περί εταιρειών – τροποποιητικός – Νόμος και ο περί Τιτλοποιήσεων Νόμος) και ενέκρινε επίσης την κυβερνητική εγγύηση για τη συμφωνία απορρόφησης μέρους των εργασιών της ΣΚΤ από την Ελληνική Τράπεζα.

Ουσιαστικά με τις νομοθεσίες που ψήφισε η Ολομέλεια της Βουλής, ανοίγει ο δρόμος στις τράπεζες για πώληση δανείων, ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς και αναβάθμιση του πλαισίου αφερεγγυότητας, οι οποίες θα πρέπει να οδηγήσουν σε ακόμη ταχύτερη αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι όλα αυτά θα έπρεπε να είχαν ψηφιστεί αρκετά νωρίτερα, ούτως ώστε να υπήρχε αρκετός χρόνος για την εφαρμογή τους και πιθανώς στη συνδρομή για ταχύτερη μείωση των υψηλών επιπέδων ΜΕΔ στο τραπεζικό σύστημα αλλά πολιτικές σκοπιμότητες και αντιπαλότητες σε συνδυασμό με πολιτική ατολμία, καθυστέρησαν τη ψήφιση τους από τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Η Ελληνική Τράπεζα ανακοίνωσε στις 10/12/2018 ότι λόγω του ότι ήταν υποχρεωμένη να εκδώσει ενημερωτικό δελτίο σε σχέση με την αύξηση κεφαλαίου, ήταν η πρόθεση της να συμπεριλάβει τα οικονομικά αποτελέσματα για την εννιαμηνία που έληξε στις 30/9/2018 (συμπερίληψη της συναλλαγής με την ΣΚΤ και λογιστικός χειρισμός υπεραξίας). Ως αποτέλεσμα, η έκδοση του ενημερωτικού δελτίου και, επομένως, η αύξηση κεφαλαίου αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι την 31/3/2019.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΚΕΔΙΠΕΣ σε συνεδρία του, με ημερ. 14/12/2018, στη βάση σχετικής συμφωνίας μεταφοράς εργασιών που υπογράφηκε στις 25/6/2018 και η οποία είχε ολοκληρωθεί στις 3/9/2018, συμφώνησε και ολοκλήρωσε την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων που μεταφέρονται στην Ελληνική Τράπεζα, τα οποία είναι τα ακόλουθα (τα ποσά σε ευρώ και χιλιάδες):

	Τρέχουσα μη ελεγμένη λογιστική αξία	Αποτίμηση σύμφωνα με την συμφωνία
Εξυπηρετούμενα δάνεια	3.819.404	3.618.833
Ομόλογα της Κυπριακής Δημοκρατίας	4.073.987	4.064.208
Μετρητά και καταθέσεις σε τράπεζες	1.013.574	1.013.574
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια	452.811	369.330
Οφειλή προς Ελληνική Τράπεζα με βάση την αξία περιουσιακών στοιχείων	48.504	48.504
Άλλα περιουσιακά στοιχεία	30.556	29.558
Σύνολο περιουσιακών στοιχείων		9.144.008
Καταθέσεις πελατών	8.779.323	8.779.323
Άλλες υποχρεώσεις	116.406	117.685
Σύνολο υποχρεώσεων		8.897.008
Καθαρή αξία περιουσιακών στοιχείων		247.000

Οι αξίες αυτές διαφέρουν από τις γνωστοποιήσεις που έγιναν στις εννεάμηνες οικονομικές καταστάσεις της Ελληνικής Τράπεζας, καθώς τα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις που μεταφέρονται αποτιμήθηκαν σε εύλογη αξία από την Ελληνική Τράπεζα.

Με την πραγματοποίηση της συναλλαγής η Ελληνική τράπεζα κατέβαλε ως αντίτιμο το ποσό των €74.2 εκ. στις 3/9/2018.

Η συμφωνία περιλαμβάνει επίσης την δημιουργία ενός Σχεδίου Εγγύησης Δανείων (Asset Protection Scheme). Η ονομαστική αξία των δανείων που καλύπτονται από το σχέδιο ανέρχεται σε €2.608 εκ.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες της συμφωνίας, η οφειλή προς την Ελληνική Τράπεζα με βάση την αξία περιουσιακών στοιχείων εξοφλήθηκε με την μεταφορά ακινήτων (12 κτίρια) με αποτίμηση €42.9 εκ., μετρητών €5.5 εκ. και άλλων περιουσιακών στοιχείων €0.2 εκ.

Τα ακόλουθα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις μεταφέρθηκαν στην εναπομένουσα οντότητα (τα ποσά σε ευρώ και χιλιάδες) :

	Τρέχουσα μη ελεγμένη αξία	Τρέχουσα ονομαστική λογιστική αξία
Μετρητά και καταθέσεις σε τράπεζες	80.758	80.758
Εξυπηρετούμενα δάνεια	469.332	469.332
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια	2.650.084	6.883.973
Ακίνητη περιουσία στις ελεύθερες περιοχές	680.966	680.966
Ακίνητη περιουσία στα κατεχόμενα	0	0
Συμμετοχές σε εταιρείες εμπορικού τομέα και άλλα περιουσιακά στοιχεία	120.846	120.846
Σύνολο	4.020.002	8.253.891

Η ΣΚΤ με βάση το σχετικό ψήφισμα της Γενικής της Συνέλευσης στις 3/9/2018 παραιτήθηκε από την τραπεζική της άδεια, η οποία εν συνεχεία ανακλήθηκε από τις εποπτικές αρχές ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση της συναλλαγής και μετονομάστηκε σε Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ (ΣΕΔΙΠΕΣ). Εν συνεχεία τα περιουσιακά στοιχεία μεταφέρθηκαν σε 100% θυγατρική της ΣΕΔΙΠΕΣ με την ονομασία Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ (ΚΕΔΙΠΕΣ) η οποία αδειοδοτήθηκε από την ΚΤΚ και είναι εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων. Όσον αφορά τη μεταφορά δανείων, μετά την παροχή ειδοποίησης προς τους δανειολήπτες σύμφωνα με τους Περί Αγοραπωλησίας Πιστωτικών Διευκολύνσεων Νόμους 2015 έως 2018 είχε διαπιστωθεί νομοτεχνική αδυναμία στην πώληση των δανείων στη ΚΕΔΙΠΕΣ. Ειδικότερα η ΣΕΔΙΠΕΣ μετά την απώλεια της τραπεζικής της άδειας δεν ενέμιππε στους πωλητές που προβλέπει η νομοθεσία (όπως πιστωτικά ιδρύματα και εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων). Η ΣΕΔΙΠΕΣ είχε υποβάλει αίτηση προς την ΚΤΚ για την παροχή άδειας ως εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων, η οποία εγκρίθηκε στις 29/1/2019 και έτσι η ΚΕΔΙΠΕΣ θα είναι σε θέση να επαναρχίσει άμεσα την υλοποίηση των αναδιαρθρώσεων η οποία προσωρινά είχε παγιοποιηθεί. Η ΣΕΔΙΠΕΣ θα έχει ως περιουσιακά στοιχεία μόνο την συμμετοχή στη ΚΕΔΙΠΕΣ και τις συμμετοχές σε συνεργατικές εταιρείες.

Με ανακοίνωση της η Ελληνική Τράπεζα, με ημερ. 19/12/2018, αναφέρει ότι με βάση τις παρούσες προσδοκίες η αύξηση κεφαλαίου θα ολοκληρωθεί μέχρι τις 31/3/2019, και ως εκ τούτου η Ελληνική Τράπεζα συμφώνησε με τους επενδυτές Poppy Sarl και Emma

Alpha Holding Ltd, όπως παρατείνουν την καταληκτική ημερομηνία των συμφωνιών εγγραφής από τις 31/12/2018 στις 31/3/2019. Η συμφωνία εγγραφής που συνάφθηκε μεταξύ της Ελληνικής Τράπεζας και της Δήμητρα Επενδυτική Δημόσια Λιμιτεδ είναι άνευ όρων και παραμένει σε ισχύ.

Επίσης αναφέρει ότι καταβλήθηκε το ποσό των €74,2 εκ. ως αντίτιμο για τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία της απόκτησης ύψους €372,1 εκ. με αποτέλεσμα αρνητική υπεραξία ύψους €297,9 εκ.

Βάσει της ίδιας ανακοίνωσης τα βασικά στοιχεία του ισολογισμού της Ελληνικής Τράπεζας διαμορφώνονται ως ακολούθως(τα ποσά σε ευρώ εκατ.):

	30.06.2018	30.09.2018
Σύνολο Ενεργητικού	6.890	16.040
Δάνεια μετά από απομειώσεις	2.779	6.769
Ομόλογα Κυπριακής Δημοκρατίας	496	4.605
Καταθέσεις	5.947	14.618
Μετοχικό Κεφάλαιο	533	797
Βασικοί Δείκτες		
NPEs ratio (NPEs ratio (exc. APS-NPEs)	51,6%	31,0%/25,6%
Λόγος δανείων προς καταθέσεις	46,7%	46,3%
CET 1 ratio / Pro-forma for Capital Raise	13,7%	15,1%/18,2%
Capital adequacy ratio	17,4%	17,8%/20,9%
Υπάλληλοι	1.404	2.504
Καταστήματα	44	159
ΑΤΜς	67	203

Στην ίδια ανακοίνωση τονίζεται ότι η Ελληνική Τράπεζα κατέχει πλέον ηγετική θέση στον τομέα της λιανικής τραπεζικής, με το μεγαλύτερο δίκτυο καταστημάτων και μερίδια αγοράς καταθέσεων από νοικοκυριά και χορηγήσεων στο 39% (από 12%) και 30% (από 6%) αντίστοιχα. Με περιουσιακά στοιχεία που φτάνουν στα €16 δις, είναι η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στην Κύπρο με μερίδια αγοράς χορηγήσεων και καταθέσεων στο 20% (από 9%) και 31% (από 12%) αντίστοιχα.

Τελικά η Ελληνική Τράπεζα σε Δελτίο Τύπου της, με ημερ. 29/1/2019, ανακοίνωσε ότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου έχει εγκρίνει και έχει δώσει άδεια δημοσίευσης ενημερωτικού δελτίου σχετικά με την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου €150 εκ. μέσω (i) έκδοσης δικαιωμάτων προτίμησης για άντληση μέχρι €100.031.254,40 και (ii) ιδιωτικής τοποθέτησης ύψους €50.000.000,40 και την εισαγωγή στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου των δικαιωμάτων προτίμησης που θα εκδοθούν μέσω της έκδοσης δικαιωμάτων προτίμησης και των νέων συνήθων μετοχών που θα εκδοθούν από την Ελληνική Τράπεζα ονομαστικής αξίας €0,50 η κάθε μία που θα προκύψουν από την άσκηση των δικαιωμάτων προτίμησης και την ιδιωτική τοποθέτηση. Αναφορικά με τη συμμετοχή της Δήμητρα αναφέρεται ότι η Δήμητρα έχει συμφωνήσει ότι θα εγγραφεί για το κατ' αναλογία δικαίωμα της δυνάμει της έκδοσης δικαιωμάτων προτίμησης, που ανέρχεται στο συνολικό αντίτιμο €10,056,844. Επιπλέον, στο βαθμό που οι νέες συνήθειες μετοχές δεν αποκτηθούν με τη μετατροπή των δικαιωμάτων προτίμησης, η Ελληνική Τράπεζα έχει συμφωνήσει να κατανέμει στη Δήμητρα τέτοιο αριθμό επιπρόσθετων νέων συνήθων μετοχών όσο χρειάζεται για να κατέχει η Δήμητρα συνολική μετοχική ύψους 20,09% με την ολοκλήρωση της αύξησης κεφαλαίου. Στο αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα όπως αναφέρεται στο ενημερωτικό δελτίο, η ημερομηνία αποστολής παραχώρησης των νέων συνήθων μετοχών θα είναι η 18/3/2019.

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε η Eurostat στις 21/1/2019, το δημόσιο χρέος της Κύπρου το τρίτο τρίμηνο του 2018, ανήλθε στα €22,6 δις ή 110.9% του Ακαθόριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) καταγράφοντας τη μεγαλύτερη αύξηση σε ετήσια βάση, η οποία αποδίδεται στην πράξη του Συνεργατισμού.

Επίσης σε ανακοίνωση της Στατιστικής Υπηρεσίας αναφέρεται ότι καταγράφεται έλλειμμα €723.1 εκ. στα δημοσιονομικά το εννεάμηνο του 2018 έναντι πλεονάσματος €326.9 εκ. το εξάμηνο του 2018. Η δημοσιονομική επιβάρυνση για το τρίτο τρίμηνο προέκυψε λόγω της πώλησης μέρους των δραστηριοτήτων της ΣΚΤ και τη συμπερίληψη των δύο οντοτήτων που δημιουργήθηκαν (ΣΕΔΙΠΕΣ και ΚΕΔΙΠΕΣ) στη γενική κυβέρνηση, οι οποίες ανέλαβαν έναντι εμπράγματων εξασφαλίσεων παθητικό ύψους €3,54 δις. Λόγω της στατιστικής απομείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που παρέμειναν στην ΣΚΤ, ονομαστικής αξίας περίπου €6,97 δις, η στατιστική τους τρέχουσα αξία περιορίστηκε στα €1,46 δις έναντι της τιμής απόκτησης των €2,17 δις. Άρα απαιτείται να γίνει μια σωστή και αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΔ από την ΚΕΔΙΠΕΣ, υπό την προϋπόθεση ότι το οικονομικό περιβάλλον θα παραμείνει

σταθερό και ευνοϊκό, για να μπορέσει να ανατρέψει την αρνητική επένδυση, επηρεάζοντας έτσι θετικά τα δημόσια έσοδα τα έτη που ακολουθούν.

Οι εξωτερικοί σύμβουλοι που προσέφεραν υπηρεσίες σχετικά με τη συμφωνία με την Ελληνική Τράπεζα και για την ολοκλήρωση της συναλλαγής ήταν :

Για το Υπουργείο Οικονομικών και τη ΣΚΤ

- Freshfields Bruckhaus Deringer – Νομικός Οίκος – Το Υπουργείο Οικονομικών συμβλήθηκε στις 28/3/2018, για την παροχή συγκεκριμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών νομικής φύσεως, ειδικότερα στα θέματα συμβατότητας με τους κανόνες της ΕΕ για τις Κρατικές Ενισχύσεις, καθώς και τη παροχή χρηματοοικονομικών συμβουλών με στόχο τη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος στα πλαίσια ολοκλήρωσης της συναλλαγής μεταξύ ΣΚΤ και Ελληνικής Τράπεζας και εφαρμογή μιας βιώσιμης αναδιάρθρωσης της ΣΚΤ,
- Shearman and Sterling LLP – Νομικός Οίκος – Παρείχε συμβουλευτικές υπηρεσίες νομικής φύσεως στην ΣΚΤ με επικέντρωση στις συναλλαγές που περιστρέφονταν γύρω από την συμφωνία και ειδικότερα σε σχέση με τη συγγραφή και διαμόρφωση των υπό διαπραγμάτευση κειμένων, διασφαλίζοντας την ευθυγράμμιση τους με το αγγλικό και ευρωπαϊκό δίκαιο,
- Γραφείο “Τάσσος Παπαδόπουλος & Συνεργάτες Δ.Ε.Π.Ε.” – Νομικός Οίκος – Παρείχε νομική υποστήριξη στο πλαίσιο της διαδικασίας, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την συναλλαγή με την Ελληνική Τράπεζα,
- Citi – Χρηματοοικονομικός Οίκος – Παρείχε χρηματοοικονομικής φύσεως υπηρεσίες προς την ΣΚΤ σε σχέση με τη μεταφορά μέρους του χαρτοφυλακίου της προς την Ελληνική Τράπεζα,
- Grand Thornton – Χρηματοοικονομικός Οίκος – Η ΣΚΤ συμβλήθηκε στις 18 Μαΐου 2018, για την παροχή δίκαιης γνώμης για την τελική δεσμευτική πρόταση (fairness opinion) που θα υπέβαλλε ο επιτυχών επενδυτής στα πλαίσια της διαδικασίας πώλησης μέρους ή του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ, υποστήριξη στη διαδικασία τεχνικής αξιολόγησης των υποβληθέντων προσφορών από τους δυνητικούς προσφοροδότες, ανάλυση ανικτύπου για τους πιστωτές και μετόχους της

πρώην ΣΚΤ σε ενδεχόμενο εφαρμογής εργαλείων εξυγίανσης και ανάπτυξη σεναρίου Αφερεγγυότητας της Τράπεζας,

- KPMG – Ελεγκτικός Οίκος – Η ΣΚΤ συμβλήθηκε στις 3/4/2018, με σκοπό την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών φορολογικής φύσεως που συνδέονται άμεσα με την αλλαγή της ιδιοκτησιακής δομής της Τράπεζας,
- CNC Communications and Network Consulting – Σύμβουλος Επικοινωνίας – Στις 7/11/2018 υπεγράφη συμφωνία μεταξύ της εταιρείας CNC και της ΣΚΤ η οποία προνοούσε για την ανάπτυξη επικοινωνιακής στρατηγικής.

Για την Ελληνική Τράπεζα :

- Alantra Corporate Finance S.A.,
- Allen & Overy LLP,
- Άντης Τριανταφυλλίδης % Υιοί ΔΕΠΕ,
- PricewaterhouseCoopers Ltd, και
- The Boston Consulting Group Hellas S.A.

Το σύνολο της κρατικής ενίσχυσης προς την ΣΚΤ είτε για την κεφαλαιουχική της ενίσχυση κατά τα έτη 2013 και 2015 ή της διευκόλυνσης πώλησης μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων προς την Ελληνική Τράπεζα ανέρχεται σε €5,910 δις και αναλύεται ως παρακάτω (τα πόσα σε ευρώ και εκατ.) :

Κεφαλαιουχική Ενίσχυση Οκτώβριος 2013	1500
Κεφαλαιουχική Ενίσχυση Δεκέμβριος 2015	175
Έκδοση Κυβερνητικών Ομολόγων υπέρ Ελληνικής Τράπεζας	4080
Υποσύνολο	5755
Σχέδιο Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων υπέρ Ελλ. Τράπεζας	155
Σύνολο	5910

Το συνολικό δημοσιονομικό κόστος της κεφαλαιουχικής ενίσχυσης της ΣΚΤ αλλά και διευκόλυνσης για την συμφωνία πώλησης ορισμένων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα αναμένεται να ανέλθει σε περίπου 30% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ), χωρίς να προσμετρούνται πιθανές πρόσθετες επιβαρύνσεις, όπως το κόστος αποζημίωσης του προγράμματος

εθελουσίας εξόδου του προσωπικού, το οποίο εκτιμήθηκε σε €128 εκ. Τα καθαρά έσοδα (έσοδα, τα οποία αποτελούνται από τις εισπράξεις δανείων συν τις εισπράξεις από πωλήσεις ακινήτων και συμμετοχών και τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων μείον λειτουργικά έξοδα των εναπομενουσών οντοτήτων ΣΕΔΙΠΕΣ και ΚΕΔΙΠΕΣ και του εξόδου των προμήθειών προς την εταιρεία διαχείρισης ΜΕΔ – Altamira Cyprus – και σε άλλους παρόχους υπηρεσιών) θα πρέπει να καλύψουν το ποσό των €5,910 δις πλέον τόκων, που έχει δαπανηθεί από το κράτος.

Στη κατάθεση του ο κ. Γ. Χατζηνικόλα, Εκτελών Χρέη Προέδρου της ΣΚΤ ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 5/9/2018, επιρρίπτει κατά κύριο λόγο ευθύνες για πώληση μέρους της ΣΚΤ στις εποπτικές αρχές και ανέφερε τα ακόλουθα:

“Ε. Αυτή η πράξη του Συνεργατισμού, θα το λέω της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας με την Ελληνική Τράπεζα ήταν συμφέρουσα για τη ΣΚΤ και κατά συνέπεια και για το κράτος, αφού κατά 99% μέτοχος ήταν το κράτος και αυτό που διακυβεύετο ήταν τα λεφτά του Κύπριου φορολογούμενου που είχαν μπει, 1 δις 675.000; Ήταν συμφέρουσα αυτή η πράξη; Ποια είναι η άποψη σας;

A. Η άποψη μου, η οποία έχει 2 πτυχές. Η πρώτη πτυχή είναι η συναισθηματική πτυχή.

E. Δεν μας ενδιαφέρει η συναισθηματική.

A. Και η δεύτερη η πραγματιστική πτυχή.

E. Κύριε, μας ενδιαφέρουν οι αριθμοί.

A. Μάλιστα, όσον αφορά στην πράξη η πώληση του καλού χαρτοφυλακίου στην Ελληνική Τράπεζα και τη δημιουργία της και το κακό κομμάτι όπως το αποκαλούμε, μεταφέρθηκε στη λεγόμενη κυπριακή εταιρεία διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων. Αυτή η πράξη

E. Μας ενδιαφέρει η πράξη, το deal να το βάλω αγγλικά με την Ελληνική Τράπεζα, ήταν συμφέρουσα;

A. Υπό τας περιστάσεις, κύριε Πρόεδρε, η πράξη αυτή ήταν η πλέον κατάλληλη για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα του τόπου μας. Αποφεύχθηκε όπως θα δείτε στην έκθεση μου στα συνημμένα μου, πιέσεις των εποπτών για πιθανή εξυγίανση της τράπεζας, όπου φαίνεται σε επιστολή μου προς τον Υπουργό Οικονομικών μετά από ενημέρωση από τον κύριο Διονυσίου με επαφές που είχε το Υπουργείο μαζί με την

Κεντρική Τράπεζα και τον ενιαίο μηχανισμό εξυγίανσης ότι επέκειντο μέτρα, δεδομένων αυτών των πληροφοριών

E. Κύριε Χατζηνικόλα, το τι προηγήθηκε είναι μια άλλη ιστορία και θα έρθουμε σ' αυτό. Εμείς μιλούμε αν με οικονομικούς όρους, με αριθμούς, αυτή η πράξη ήταν συμφέρουσα ή όχι και σε ένα άλλον μάρτυρα έλεγα το εξής, σου πουλώ αυτό το τηλέφωνο μου, περιμένω ένα αντάλλαγμα, θέλω 2 ευρώ, έχει αντάλλαγμα, εν συμφέρουσα πράξη. Μπορεί να είναι 3 ευρώ, μπορεί να είναι 4 ευρώ, αλλά υπάρχει ένα αντάλλαγμα. Υπάρχει αυτό το στοιχείο σε αυτήν την πράξη που έγινε μεταξύ Ελληνικής και Συνεργατισμού; Πήρε ανταλλάγματα ο Συνεργατισμός;

A. Ο Συνεργατισμός σαν αντάλλαγμα πήρε από την πώληση περίπου αν δεν με απατά η μνήμη μου γύρω στα €74 εκατομμύρια, επιστροφή από την Ελληνική προς τη Συνεργατική, όμως η πράξη σαν πράξη αν το δούμε απόλυτα η πώληση ενός οργανισμού δεν ήταν συμφέρουσα, η πράξη σε μακροοικονομικό επίπεδο ήταν απόλυτα συμφέρουσα, σε επιστολή μου προς τον Υπουργό Οικονομικών, επειδή αυτή η πράξη είχε φοβερές μακροοικονομικές προεκτάσεις, του παραθέσαμε σειρά

E. Πότε κύριε έγινε αυτή η επιστολή;

A. Ιούνιο, δεν την έχω μαζί μου κύριε Πρόεδρε.

E. Ποιου χρόνου;

A. Του 2018. Όταν τελικά τελεσφόρησαν οι διαδικασίες και παραθέτουμε στον Υπουργό Οικονομικών τι είχαμε ενώπιον μας, είχαμε ενώπιον μας την πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας, είχαμε το fairness opinion της Grant Thornton σε σχέση με την πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας, η οποία έλεγε ότι υπό τας περιστάσεις είναι fair, είναι καλή. Και γιατί την θεώρησε καλή η Grant Thornton; Την θεώρησε καλή διότι τα εναλλακτικά σενάρια ήταν άκρως καταστροφικά. Σε εκείνη την επιστολή επισύναψα την αξιολόγηση της Grant Thornton πέραν του fairness opinion και αξιολόγηση από τους νομικούς μας εξωτερικούς συμβούλους τι σημαίνει εξυγίανση της τράπεζας.

E. Η Grant Thornton πώς έρχεται στην εικόνα;

A. Η Grant Thornton μας βοήθησε σαν εξωτερικός σύμβουλος να αξιολογήσουμε την πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας και η έγνοια μας φυσικά ήταν αν αυτή η πρόταση είναι καλή για την τράπεζα. Δηλώνω ότι σε απόλυτες τιμές δεν ήταν καλή, το έχω ξαναπεί, αλλά σε μακροοικονομικό επίπεδο διαφαίνεται ότι δεν υπήρχε άλλη επιλογή,

διότι η άλλη επιλογή ήταν η εξυγίανση με καταστροφικές συνέπειες. Το σύνολο των εγγράφων δεν το έχω μαζί μου, αν μου επιτρέπεται να σας το καταθέσω, όπου φαίνονται όλες οι αξιολογήσεις, η πρόταση την οποία παραθέσαμε στο Υπουργείο Οικονομικών, ο λόγος που τα καταθέσαμε στο Υπουργείο Οικονομικών όλα αυτά τα έγγραφα ήταν γιατί η πρόταση περιλάμβανε επίσης και θέματα δημόσιου χρέους, ότι δηλαδή το κράτος έπρεπε να εισάξει αν θέλετε μέσα στη συμφωνία περίπου δυόμισι δις για να μπορέσουν να εξισωθούν τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού, υπήρχε αυτό το gap, αυτό το χάσμα, εμείς σαν τράπεζα φυσικά δεν μπορούσαμε να πάρουμε αυτήν την ευθύνη, ούτε είχαμε αν θέλετε την ευχέρεια να δεσμεύσουμε το κράτος, εξού και στείλαμε αυτήν την επιστολή στον μέτοχο μας, τον μεγαλομέτοχο, ζητώντας του πώς θα προχωρήσουμε. Παραθέτοντας του επίσης όπως σας έχω πει κύριε Πρόεδρε το *fairness opinion* της Grant Thornton, το οποίο ήταν θετικό υπό τας περιστάσεις και τις αξιολογήσεις όσον αφορά τι σημαίνει εξυγίανση και τα συνεπακόλουθα για τους καταθέτες και για την οικονομία του τόπου. Δηλώνω ότι η απόφαση για την πράξη με την Ελληνική Τράπεζα όπως έχει πραγματοποιηθεί, διασφάλισε όπως και φαίνεται τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Δυστυχώς θυσιάστηκε η Ιφιγένεια, αλλά το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει σταθεροποιηθεί.

E. Εκτός αν μπορούσαμε να το είχαμε με συνεπείς πράξεις σταθεροποιήσει νωρίτερα.

A. Μπορώ να σχολιάσω σ' αυτό.

E. Θα σας κάμω συγκεκριμένες ερωτήσεις.

A. Παρακαλώ.

E. Αλλά αν θέλετε να σας διαβάσω ένα κομμάτι από το τι μας είπε ο κύριος Οδυσσέας Μιχαηλίδης, στον οποίο είχα αναθέσει σχεδόν πανομοιότυπη ερώτηση με αυτήν που σας έθεσα και απάντησε βεβαίως ο κύριος Μιχαηλίδης, είπε ο άνθρωπος ότι δεν ήταν κάτι που εξέτασα διότι δεν ήταν αντικείμενο ελέγχου μου, αλλά είπε τη γνώμη του, θα σας διαβάσω και αν θέλετε σχολιάζετε.

A. Μάλιστα.

E. Είναι από το πρακτικό της μαρτυρίας του κυρίου Μιχαηλίδη εις τις 23/8/2018 και είναι από τη σελίδα 63 των πρακτικών. "Πρώτα από όλα κύριε Πρόεδρε να πούμε ότι αν δει κανείς τα μεγέθη... την Ελληνική Τράπεζα". Αυτά είπε ο κύριος Μιχαηλίδης.

A. Μάλιστα. Εν μέρει ο κύριος Μιχαηλίδης έχει δίκαιο, αλλά κάθε φορά που γίνεται πώληση χρηματοοικονομικού, περιουσιακού στοιχείου, εμπειρικλείονται κίνδυνοι όσον αφορά, να το πω έτσι απλά έτσι ή όχι, την πρόταση της Ελληνικής η οποία έλαβε υπόψη αυτούς τους κινδύνους ζητούσε τα λεγόμενα discounts, εκπτώσεις όσον αφορά τα καλά δάνεια του Συνεργατισμού, άρα λοιπόν δεν είναι απλή μαθηματική πρόσθεση βάζω 5 με 5, 5 καλά δάνεια, €5 δις αν θέλετε καταθέσεις, το λέω έτσι απλοϊκά και αυτοί οι κίνδυνοι προκαλούν discounts, εκπτώσεις, αυτές τις εκπτώσεις πάνω στα περιουσιακά στοιχεία του Συνεργατισμού έπρεπε να καλυφθούν με κάποιον τρόπο, για να μην μείνουν εκτεθειμένες περίπου τα €10 δις των καταθέσεων, εξού και το κράτος, αυτός είναι ο λόγος ο οποίος αν θέλετε εισήγαγε το ποσό των €2,5 δις, ώστε να εξισωθούν τα στοιχεία ενεργητικού με τα στοιχεία παθητικού, αυτός είναι ο λόγος, γι' αυτό λέω ότι εν μέρει έχει δίκαιο, όμως ο bidder η Ελληνική, η οποία στο τέλος έμεινε και παραμένει μόνη στη διαδικασία, ζήτησε κάποιες εκπτώσεις, οι οποίες έπρεπε με κάποιο τρόπο να καλυφθούν, ο μόνος που μπορούσε να καλύψει αυτήν την εισαγωγικά τρύπα ήταν ο μέτοχος, ο μεγαλομέτοχος, εξού και έκανε αυτήν την αν θέλετε την εισαγωγή των €2,5 δις σε ομόλογα, τα οποία έχουν μεταφερθεί μαζί με τα καλά δάνεια, μαζί με κάποια μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία έχουν αναδιαρθρωθεί, άρα είναι στη διαδικασία ίασης, οπότε πλησιάζουν να γίνουν εξυπηρετούμενα, μαζί με τα ομόλογα τα οποία κατείχαμε της τάξης των €800 εκατομμυρίων συν περίπου τα €2,5 δις, τα οποία κατέβαλε το κράτος έτσι ώστε αυτές οι 2 στήλες να εξισωθούν και να μην υπάρχει με απλά ελληνικά κούρεμα των καταθέσεων. Αυτή είναι η πράξη, όταν θα σας καταθέσω τα έγγραφα τα οποία σας έχω αναφέρει με την επιστολή μου προς τον Υπουργό Οικονομικών, εκεί και ο κύριος Χαραλάμπους και ο κύριος Γεωργίου, οι οποίοι είναι η ειδικότητα τους, θα δουν ακριβώς αυτό το μπαλανσάρισμα του ενεργητικού και του παθητικού για να αποφευχθούν τα χειρότερα.

E. Η αξία της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας όταν το κράτος αποφάσισε να βάλει αυτό το €1,5 δις ήταν όπως φαίνεται €1,2 δις γιατί αφαιρούνταν εκείνα τα €300 εκατομμύρια. Το 2013 η αξία ήταν €1,2 δις. Το 2016, 2017 περίπου η αξία με βάση τις εκτιμήσεις ήταν γύρω στα €600 εκατομμύρια. Πού οφείλεται αυτή η μείωση της αξίας αυτής εις το μισό;

A. Να σας απαντήσω κύριε Πρόεδρε

E. Γιατί είναι σοβαρό θέμα, δηλαδή τα μισά από τα χρήματα που έβαλε ο κύπριος φορολογούμενος μέσα σε 3-4 χρόνια εξαφανίστηκαν, γιατί;

A. Μάλιστα, να σας απαντήσω κύριε Πρόεδρε και να ξεχωρίσω ότι μιλούμε για κεφάλαια πρώτον και μιλούμε και για την αξία ενός οργανισμού όταν αποτιμηθεί. Να ξεκινήσω από το πρώτο. Το 2013 όταν έγινε η πρώτη ανακεφαλαιοποίηση στα στοιχεία, γι' αυτό σας είχα παρακαλέσει, αυτά που λέτε είναι μέσα με πρακτικά, με documents, τα οποία πιστεύω θα σας διευκολύνουν, αλλά ευχαριστώ που μου δώσατε την ευκαιρία να το αναφέρω. Όταν είχε γίνει ανακεφαλαιοποίηση το 2013 με το €1,5 δις ο συνεργατικός πιστωτικός τομέας είχε αρνητικά κεφάλαια €300 εκατομμύρια, προσθέτω το €1,5, πάμε €1,2, τα κεφάλαια 31/12/2013 ανέρχονταν περίπου σε €1200 εκατομμύρια. 31/12/2013 επίσης οι προβλέψεις, provisions, οι πρόνοιες του οργανισμού ανέρχονταν σε €2,5 δις, αυτές οι προβλέψεις κύριε Πρόεδρε, να λαλούμε τζιζιά τα καλά, από την προίκα που άφησε ο συνεργατικός πιστωτικός τομέας, από τα κεφάλαια τα οποία είχε και τις πρόνοιες τις οποίες είχε, άρα λοιπόν ξεχωρίζω 2 πράγματα, ό,τι κεφάλαια και πρόνοιες είχε συσσωρεύονταν σε €2,5, με αρνητικά κεφάλαια €300 εκατομμύρια, μένει το €1,2. Και ξεκινούμε τον οργανισμό το 2013 με €2,5 δις πρόνοιες και €1,2 δις κεφάλαια. Το κεφάλαιο κύριε Πρόεδρε δεν έχει σχέση με την αξία του οργανισμού, είναι στα λογιστικά βιβλία η αξία του οργανισμού όπως αποτυπώθηκε, άρα πριν πάω στην αποτίμηση, επιτρέψτε μου να δείξω την κίνηση των κεφαλαίων, τα κεφάλαια είτε αυξάνονταν μέσω της κερδοφορίας και παραμένουν αν δεν δοθούν σαν dividend, σαν μέρισμα ή φθειρόνταν μέσω της αύξησης των προνοιών. Ξεκινώντας με το €1,2 στις 30/9, όταν είχαμε εκδώσει τα μη ελεγμένα 30/9/2018, τα κεφάλαια μας ήταν πάλι €1,1.

E. 30/9/2018 δεν είμαστε ακόμα, 2017 μήπως;

A. 30/9/2017 ήταν περίπου €1,1 αλλά οι πρόνοιες είχαν αυξηθεί περίπου κατά €1,5 δις. Τι έγινε λοιπόν;

E. Ποιες ήταν οι πρόνοιες;

A. Οι πρόνοιες είναι να το πω έτσι ελληνικά απλά, ριάλια που αρτηρούμε στην κυπριακή για να μπορέσουμε να καλύψουμε τις ζημιές από δάνεια, τα οποία δεν θα εισπράξουμε. €2,5 πρόνοιες ξεκινήσαμε, 30/9/2017 γύρω στα €4 δις, αυτή η αύξηση των προνοιών ως €1,5 δις προέρχεται πρώτον από την οργανική κερδοφορία, την οποία συνεχώς τοποθετούσαμε για αύξηση προνοιών λόγω και των εποπτικών πιέσεων, πράγμα το οποίο εξηγώ στην έκθεση μου με στοιχεία για τον τρόπο αλλαγών των παραμέτρων που μας ανάγκαζαν συνεχώς να αυξάνουμε τις πρόνοιες έτσι ώστε η

τράπεζα να είναι πιο καλά αν θέλετε προετοιμασμένη για αυτές τις απώλειες. Και επίσης από την αναστολή τόκων όπως λέμε από τα μη εξυπηρετούμενα, άρα η κίνηση των κεφαλαίων από €1,2 στο €1,1 ήταν και τα €100 εκατομμύρια που επιστρέψαμε λόγω του προβλήματος που προέκυψε με τον λανθασμένο τρόπο και πιστεύω πολύ ορθά και ηθικά ο οργανισμός επέστρεψε τα χρήματα.

E. Ορθά και ηθικά;

A. Ορθά, ηθικά και νομικά.

E. Συμφωνώ απόλυτα μαζί σας.

A. Αυτή είναι η κίνηση των κεφαλαίων, τα κεφάλαια δεν χάνονται, είτε αυξάνονται λόγω κερδοφορίας, είτε φθείρονται λόγω αύξησης των προνοιών ή μερισμάτων, απόδοσης μερισμάτων.

E. Κύριε Χατζηνικόλα, είναι αλήθεια ότι το 2014 και το 2016 υπήρξε μια ελαφρά κερδοφορία του συνεργατικού πιστωτικού συστήματος;

A. Κύριε Πρόεδρε, δεν θυμούμαι ακριβώς, αλλά το τελικό αποτέλεσμα, αυτή η κερδοφορία του συνεργατικού πιστωτικού τομέα από το 2013 μέχρι σήμερα ανέρχεται περίπου γύρω στα €800-€900 εκατομμύρια, όλα εκ των οποίων διοχετεύθηκαν για αύξηση προνοιών, δεν είχαμε δηλαδή πώς να το πω; Οι επόπτες ανάπνεαν συνεχώς πάνω στο σβέρκο μας, γι' αυτό σας παραθέτω και το κείμενο το οποίο φαίνεται χρόνο με χρόνο, χρόνο με χρόνο πως μας άλλαζαν τις παραμέτρους έτσι ώστε αλλάζοντας τις παραμέτρους να μας αναγκάσουν

E. Μήπως κύριε Χατζηνικόλα άλλαζαν τις παραμέτρους γιατί η τράπεζα δεν ακολουθούσε το πρόγραμμα που της είχαν θέσει; Δεν ακολουθούσε τα commitments, γι' αυτό ανησυχούσαν οι επόπτες και σας άλλαζαν το πρόγραμμα;

A. Κύριε Πρόεδρε, πολύ καλή ερώτηση, χαίρομαι που την υποβάλλετε, ο επόπτης θέλει να έχει ψηλό coverage, ψηλή κάλυψη, ο οργανισμός έχει κάποια δυνατότητα παραγωγής κερδοφορίας για να μπορέσει να αυξήσει τις πρόνοιες του, εξού και το γεγονός ότι αν το πω έτσι απλά, υποτασώμασταν στις επιταγές τους, είναι ότι ξεκινήσαμε με €1.2 κεφάλαια και έχουμε €1.1 τώρα, που σημαίνει όλη την κερδοφορία την διοχετεύαμε, τώρα γιατί να μας το αυξήσει αυτό το πράγμα;

E. Λίγο αργά για τη στενοτυπίστρια.

A. Σαν καθηγητής μιλώ γρήγορα. Ο επόπτης λοιπόν κύριε Πρόεδρε και δεν τον δικαιολογώ είναι μια τράπεζα η οποία είχε στο απόγειο της €7,6 δις, θέλει συνεχώς να αυξάνει την κάλυψη. Εξού και αν μου επιτρέπεται να σας αναφέρω αυτήν την πορεία κάλυψης γιατί ακριβώς και εκείνος ανησυχούσε και εμείς θέλαμε να έχουμε τον οργανισμό μας να είναι πιο *derisk*, να είναι λιγότερος ο κίνδυνος του όσον αφορά τα μη εξυπηρετούμενα. Το 2013 Δεκέμβριο έχουμε €2,5 δις πρόνοιες, αυτό.

E. Όταν λέτε πρόνοιες ξαναπείτε μας.

A. Πρόνοιες είναι χρήματα με απλά ελληνικά, τα οποία ο οργανισμός βάζει στην πάντα και συνοδεύουν δάνεια έτσι ώστε την ώρα που εγώ θα κάμω *claim* να ανακτήσω το δάνειο, να δω τι απώλειες θα έχω για να είναι καλυμμένος ο οργανισμός, αν με απλά ελληνικά έχω ένα δάνειο 100 και το ακίνητο έχει αγοραία αξία 70 περίπου, εγώ κάνω πρόνοια 50% του υπολοίπου διότι όταν το εκποιήσω ή όταν το παραλαμβάνω να το πωλήσω θα πρέπει να δεχτώ άλλες απώλειες, υπάρχουν και άλλες μέθοδοι οι οποίες ακολουθούνται, τα οποία ο επόπτης ήταν ενήμερος και ακολουθούμε, άρα συνεχώς εμείς σαν τράπεζα και αυτή ήταν η πολιτική μας, αν θέλετε να το πω τη λέξη να υποτασσόμαστε στις επιταγές τους και να συνεχίσουμε να αυξάνουμε τις πρόνοιες μας για να είναι ο οργανισμός πιο δυνατός όσον αφορά τις απώλειες από τα δάνεια. Το 2013 ήμασταν στο €2,5 δις, 2014 τέλος πάμε στα €2,95, €450 εκατομμύρια αύξηση, το 2015 μετά από τη δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση διεφάνη ότι χρειαζόμασταν ακόμα €500 εκατομμύρια πρόνοιες, οι οποίες προήλθαν από την αύξηση του χρόνου ρευστοποίησης από τα 5 στα 7, αυτά είναι τεχνικά θέματα, όταν αλλάζεις παραμέτρους για τη δημιουργία προνοιών αλλάζει και το ύψος των προνοιών και αυτές οι πρόνοιες κύριε Πρόεδρε προέρχονται από την κερδοφορία, η αύξηση με το *insertion* νέου κεφαλαίου και από την αναστολή τόκων σίγουρα. Προχωρούμε στον Δεκέμβρη του 2016, πάμε στα €3,8 δις πρόνοιες και κάλυψη, παρακαλώ έχει πολύ μεγάλη σημασία στο 47.7%, πάμε στον Σεπτέμβριο του 2017 και φτάνουμε στα €4 δις πρόνοιες με κάλυψη 51.7% συμπεριλαμβανομένων και των εξολογιστικά διαγραμμένων λογαριασμών, τι είναι αυτό το πράγμα; Διότι ακούμε διάφορα και στη Βουλή ότι διαγράφουμε, όχι, αυτοί οι λογαριασμοί περίπου 25.000 είναι λογαριασμοί οι οποίοι οι πλείστοι ήταν με προσωπικές εγγυήσεις, κάρτες, τρεχούμενοι, ο ένας με τον άλλον εγγύηση, τα οποία αφέθηκαν με απλά ελληνικά να παίξουν, συνέχιζε να μπαίνει ο τόκος φυσικά, η τράπεζα δεν ανέμενε εκείνη τη στιγμή ή δεν αναμένει να εισπράξει όλο το ποσό, εξού όσο είναι το υπόλοιπο του δανείου το καλύπταμε με πρόνοια και το βγάσαμε

εκτός ισολογισμού, για να απλοποιήσω τα πράγματα, γίνεται συνεχής προσπάθεια, συνεχής προσπάθεια μετά τις υποδείξεις των εποπτών να αυξάνουμε τις πρόνοιες μας για να είναι ο οργανισμός πιο καλά έτοιμος να αντιμετωπίσει αυτές τις ζημιές από τα μη εξυπηρετούμενα. Όσον αφορά την ανησυχία του επόπτη αν κάναμε αυτά τα πράγματα, αυτό είναι το κύριο σημείο, το πρώτο σημείο που θέλω να πω είναι ότι ό,τι μας έλεγαν κάναμε και αυτό φαίνεται μέσα στην έκθεση, την οποία καταθέτω.

Ε. Έκθεση από ποιον;

Α. Από εμένα κύριε Πρόεδρε.

Ε. Λέτε στην έκθεση σας;

Α. Ναι και τεκμηριωμένα βάσει πρακτικών της Επιτροπείας.

Ε. Κύριε Χατζηνικόλα

Α. Παρακαλώ. Να απαντήσω και στην αποτίμηση κύριε Πρόεδρε για να διαλευκάνουμε

Ε. Ναι, αν συμπληρώνει την απάντηση σας.

Α. Άρα ξεχωριστό πράγμα κεφάλαιο και πρόνοιες και ξεχωριστό πράγμα η αποτίμηση του οργανισμού. Όταν είχε γίνει αποτίμηση του οργανισμού από την PWC για πιθανή εισαγωγή στο Χρηματιστήριο το καλοκαίρι του 2017, βάσει μεθοδολογιών που χρησιμοποίησε αυτός ο συμβουλευτικός οίκος αποτίμησε την αξία του οργανισμού στα €600 εκατομμύρια, δηλαδή αυτός ο οργανισμός βάσει των μελλοντικών του ταμειακών ροών και εισοδημάτων τον αποτιμά ότι αξίζει €600 εκατομμύρια, άρα είναι κάτι διαφορετικό η αποτίμηση της αξίας ενός οργανισμού από τα κεφάλαια τα οποία έχει στα βιβλία του, εξού και κύριε Πρόεδρε όπως είπε και ο Γενικός Ελεγκτής ότι δώσαμε δάνεια €4.8, αλλά δεν πήραμε καταθέσεις €4.8 διότι ακριβώς η αποτίμηση αυτών των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων φθίνει.

Ε. Πιο αργά.

Α. Ωραία. Αυτός είναι ο λόγος, άλλο η αξία του οργανισμού, άλλο τα κεφάλαια και αυτό νομίζω είναι κατανοητό όσον αφορά άτομα τα οποία είναι πιο τεχνοκρατικά καταρτισμένα πάνω σ' αυτό το θέμα.

Ε. Σας είχα πει και προηγουμένως ότι υπάρχει μια άποψη ότι δεν συμμορφωνόταν η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα με τα commitments τα οποία έθεσαν οι ευρωπαϊκοί

θεσμοί για να επιτρέψουν την ανακεφαλαιοποίηση το 2013. Μια από τις δεσμεύσεις ήταν ότι έπρεπε η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα να κάμει όλα τα απαραίτητα μέχρι 31/12/2016 για να είναι έτοιμη να εισαχθεί στο Χρηματιστήριο και ότι η εισαγωγή στο Χρηματιστήριο θα έπρεπε να είχε συμπληρωθεί τον Ιούνιο του 2017. Έγινε αυτό το πράγμα;

A. Ωραία, χαίρομαι κύριε Πρόεδρε που το θέτετε αυτό θέμα.

E. Θέλω να μου πείτε πρώτα μονολεκτικά έγινε ή δεν έγινε;

A. Βεβαίως και έγινε.

E. Είναι μια δέσμευση που είχε αναλάβει το κράτος, βασικά έγινε ή δεν έγινε; Ήταν έτοιμη τον Ιούνιο του 2017 να μπει στο ΧΑΚ;

A. Μάλιστα. Όλες οι ενέργειες είχαν γίνει και αν μου επιτρέπεται, γι' αυτό στην έκθεση μου έχω 2 sections, τα οποία στον δικό σας τον χρόνο θα τα δείτε με τα στοιχεία, τα πρακτικά των επιτροπών και των αποφάσεων που φαίνεται ξεκάθαρα η διαδικασία που ακολουθήσαμε, να σχολιάσω 2 πράγματα, πρώτον πριν την εισαγωγή, όσον αφορά τις υποχρεώσεις μας σαν Επιτροπεία και παρεμπιπτόντως δηλώνω ότι είμαι ένας εκ των 13 που είχαν περάσει ως μέλη της Επιτροπείας. Όταν ξεκινήσαμε το 2013 είχαμε μνημονιακές υποχρεώσεις βάσει της συμφωνίας του πρώτου και του δεύτερου σχεδίου αναδιάρθρωσης, τι έπρεπε να κάμουμε; Αυτό που κατέθεσε ο κύριος Πιερής list of commitments, έπρεπε να πηγαίναμε με το check list, όπως και πηγαίναμε, εξού και καταθέτω τις 17 παρακαλώ αξιολογήσεις του εντολοδόχου παρακολούθησης, ο οποίος σαν γεράκι κάθε 2 μήνες παρακολουθούσε τις ενέργειες της Επιτροπείας, αν δηλαδή προχωρούμε σύμφωνα με το τι είχε υπογράψει όχι εμείς, τι είχε υπογράψει η Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτές τις 17 αξιολογήσεις τις έχω και σας τις καταθέτω για να τις δείτε ακριβώς ότι από το 2013 μέχρι και σήμερα, δηλαδή μέχρι και το 2017 που έπρεπε να είμαστε έτοιμοι, δείχνουμε στο check list πώς προχωρούμε, δεν μπορούσαμε να αποκλίνουμε ένα δευτερόλεπτο, το έγραφε κάτω το monetary trustee, παρεμπιπτόντως κύριε Πρόεδρε δεν είμαστε εμείς που διορίσαμε τον εντολοδόχο παρακολούθησης, αλλά η Επιτροπή Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δηλώνω ότι η monetary trustee ήταν η εταιρεία Grant Thornton, η οποία αυτή συνέτασσε και αυτές τις εκθέσεις, δεν είχαμε επιλογή ένα μιλίμετρο να αποκλίνουμε. Έρχομαι στο ερώτημα σας όσον αφορά τη δέσμευση μας, παραθέτω τα πρακτικά του σχεδίου αναδιάρθρωσης για δική σας ενημέρωση στην έκθεση μου, που λέει ξεκάθαρα

αυτό που έχετε πει, ότι η Δημοκρατία δεσμεύεται ότι η τράπεζα θα πάρει όλες τις απαραίτητες εγκρίσεις με το τέλος του 2016 για εισαγωγή στο Χρηματιστήριο.

Στην κατάθεση του ο κ. Π. Πούρος, μέλος της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 31/8/2018, ανέφερε ότι η πώληση της ΣΚΤ έγινε για να εξυγιανθεί το τραπεζικό σύστημα, να μειωθούν τα ΜΕΔ στο τραπεζικό σύστημα αλλά και να υποβοηθηθεί η Ελληνική Τράπεζα. Παρατίθεται σχετικό απόσπασμα :

Ε. Γιατί νομίζετε η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα κατέληξε να πωλήσει το καλό κομμάτι στην Ελληνική Τράπεζα και να μην συνεχίσει σαν τράπεζα, που αυτός ήταν ο αρχικός στόχος μετά το 2013, που το κράτος κατέστη ο πλειοψηφών μέτοχος; Είναι πολύ ευρεία η ερώτηση μου, εάν μπορείτε να επεκταθείτε μπορείτε να το κάνετε, διαφορετικά να κάνουμε και άλλες ερωτήσεις.

Α. Βεβαίως θα μπορούσα να επεκταθώ. Κοιτάξετε το τελευταίο διάστημα και όταν λέω το τελευταίο διάστημα, εννοώ μετά τον Αύγουστο του '17 που είχαμε κληθεί στην Κεντρική Τράπεζα επειγόντως με μια μέρα προειδοποίηση

Ε. Στην Κεντρική Τράπεζα;

Α. Της Κύπρου.

Ε. Ποιοι κληθήκατε;

Α. Το Συμβούλιο της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας.

Ε. Είστε ο πρώτος που μας το λέτε.

Α. Ναι;

Ε. Ναι.

Α. 11 του Αυγούστου του 2017 που κληθήκαμε στην Κεντρική Τράπεζα και να σας πω τι έγινε εκεί, από τότε άρχισα να νιώθω ότι

Ε. Κληθήκατε, σας είπαν τον λόγο γιατί;

Α. Ναι, θα σας το αναφέρω μετά με κάποια άλλα γεγονότα, τα οποία πάλι θα σας αναφέρω. Άρχισα να νιώθω ότι ό,τι και να κάμναμε όσον αφορά την εξεύρεση κεφαλαίων ή τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, δεν θα καταφέρναμε τίποτα ουσιαστικό και ένιωθα ότι θα καταλήγαμε σε κάτι παρόμοιο με αυτό που έχουμε καταλήξει. Και νιώθω ότι εκείνοι τέλος πάντων πέτυχαν με έναν σμπάρο τρία τρυγόνια.

E. Ποιοι πέτυχαν;

A. Δεν ξέρω, νιώθω ότι υπήρχαν κάποιοι που ενδεχομένως να σκέφτονταν, να έχουν κάποιους στόχους, δεν γνωρίζω, νομίζω ότι είναι από το εξωτερικό, αλλά δεν έχω αποδεικτικό. Έχω την εντύπωση ότι είναι οι επόπτες, αλλά σας επαναλαμβάνω είναι εντύπωση, δεν υπάρχει αποδεικτικό, είναι μια διαίσθηση εάν θέλετε. Πρώτο, να βγουν €6, πέραν των €6 δισεκατομμυρίων μη εξυπηρετούμενα δάνεια από το τραπεζικό σύστημα έξω, αμέσως εξυγιαίνεται το τραπεζικό σύστημα.

E. Βάζουμε τα κάτω από το χαλί;

A. Όχι, τουλάχιστον όσον αφορά το τραπεζικό σύστημα εξυγιαίνεται, φεύγουν, κάποιος άλλος το αναλαμβάνει για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, χωρίς την πίεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και είναι θέμα πλέον του κράτους να δει πώς θα τα χειριστεί. Το δεύτερο, το καλό κομμάτι να πάει σε μια από τις συστημικές τράπεζες στην Κύπρο. Αμέσως αυξάνεις τα καλά δάνεια και σαν ποσοστό τα κακά δάνεια μειώνονται ουσιαστικά και απ' ό,τι ξέρω έχουν μειωθεί απ' ό,τι διαβάζω γύρω στο 20% τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της Ελληνικής Τράπεζας, άρα επιτυγχάνεται ακόμη μια εξυγίανση της Ελληνικής σε αυτήν την περίπτωση και τρίτο, φεύγει το κράτος από το τραπεζικό σύστημα αμέσως, χωρίς 25% και 25% και 25% που ήταν το σχέδιο αναδιοργάνωσης, χωρίς να μένει 25% το 2020, συνεπώς αυτό είναι το αίσθημα μου, ότι τα πράγματα οδηγούνται εκεί.

E. Δηλαδή θυσιάσαμε τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, το Συνεργατικό Πιστωτικό Σύστημα για να επιτύχουμε αυτούς τους στόχους;

A. Κοιτάξετε, δεν ξέρω εάν θυσιάστηκε ή όχι. Εκείνο που μπορώ να πω, σίγουρα έκλεισε η τράπεζα, αλλά εκείνο που μπορώ να πω είναι ότι ό,τι έγινε βοηθά το τραπεζικό σύστημα, βοηθά την οικονομία και όπως ανέφερε και ένας προηγούμενος μάρτυρας, απόδειξη τούτου είναι και η αναβάθμιση των τελευταίων εβδομάδων που έτυχε η οικονομία. Τώρα το θέμα είναι ότι πρώτα από όλα να πάμε στην Κεντρική Τράπεζα το 2017, 11 Αυγούστου.

E. Ναι, θα ήταν ενδιαφέρον να μας πείτε τι λέχθηκε, τι έγινε.

A. Με μια μέρα προειδοποίηση κληθήκαμε στην Κεντρική Τράπεζα Αύγουστο καιρό, οπότε κάποιοι νομίζω δεν ήταν παρόντες, κληθήκαμε, καταλάβαμε ότι συμβαίνει κάτι πολύ επείγον. Εκεί μας είπαν, "κοιτάξετε κύριε, πρέπει να μειώσετε αμέσως τα μη εξυπηρετούμενα σας δάνεια από €7,2 δις σε €5,4 δις μέσα σε 8 μήνες", δηλαδή 25%

μέσα σε 8 μήνες, πράγμα που φάνταζε ολίγον τι άπιαστο, δεδομένου του χαρτοφυλακίου της ΣΚΤ, που αποτελείτο κυρίως από στεγαστικά δάνεια και δάνεια σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις με υποθήκες κυρίως σπίτια. Παρ' όλα αυτά, βάλαμε μπροστά νέα σχέδια, νέα πλάνα και τουλάχιστον τον ενδιάμεσο στόχο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2017, που ήταν η μείωση στα €6,4 δισεκατομμύρια, τον πετύχαμε. Μετά εάν λάβει κανένας υπόψη τις διάφορες παραδοχές ή *assumptions* που χρησιμοποιούσαν οι επόπτες για να υπολογίσουν το ύψος των προνοιών που θα έπρεπε να έχει η τράπεζα και να αναφερθώ, από το 2015 άρχισαν να αλλάζουν τις παραμέτρους προς το πολύ πιο αυστηρό, για παράδειγμα χρόνος πώλησης ακινήτων από 5 χρόνια, που ήταν οι αρχικές παραδοχές, τον αύξησαν σε 7 χρόνια σταδιακά μέσα σε 1-2 χρόνια. Αυτό τι σημαίνει όμως; Για τους οικονομολόγους σίγουρα είναι καθαρό, όσο αυξάνεις την περίοδο, τόσο το λεγόμενο, η σημερινή καθαρή αξία μειώνεται του ακινήτου το οποίο θα πωλήσεις, άρα θέλεις παραπάνω πρόνοιες και οι πρόνοιες αυτές, επειδή μιλούμε για τεράστια ποσά, ανήρχοντο απ' ό,τι θυμάμαι γύρω στα €90 με €100 εκατομμύρια για κάθε έναν χρόνο που αυξάνετο ο χρόνος πώλησης. Ένα τούτο. Δεύτερο, τιμές των ακινήτων. Η υπόθεση που έκαναν οι επόπτες είναι οι τιμές των ακινήτων θα παραμείνουν σταθερές για τα επόμενα 5 χρόνια ή 10 χρόνια. Ας πούμε, παρόλο που όλοι από τα τελευταία τουλάχιστον 2 χρόνια βλέπουμε τις τιμές των ακινήτων να αυξάνονται, παρόλο ότι ο δείκτης της Κεντρικής Τράπεζας, που αναφέρεται σε τιμές ακινήτων, δείχνει ότι αυξάνονται, παρόλο ότι υπήρχε και μελέτη του Πανεπιστημίου, η οποία έδινε ότι η τάση είναι προς τα πάνω, λοιπόν, άρα μια υπόθεση ήταν ότι οι τιμές δεν θα αυξηθούν των ακινήτων. Μα για εμένα εάν δεν αυξηθούν οι τιμές των ακινήτων, πάλι η παρούσα αξία των ακινήτων σε σημερινές τιμές μειώνεται. Άρα θέλεις παραπάνω πρόνοιες. Να αναφερθώ και σε κάποια άλλα, τα λεγόμενα *cure rates*, τα ποσοστά ίασης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, δηλαδή πόσα από τα μη εξυπηρετούμενα γίνονται εξυπηρετούμενα. Είχαν και εκεί πολύ πιο αυστηρές παραδοχές απ' ό,τι αρχικά είχαμε εμείς ή αρχικά είχαν εκείνοι τις οποίες υιοθετήσαμε. Το δε τελευταίο που συνέβη, με το λεγόμενο *on-site inspection* τον επιτόπιο έλεγχο, που ξεκίνησε τον Γενάρη του '18, ήρθαν και μας είπαν, ακούσατε το νομίζω, αλλά να το επαναλάβω, ότι δάνεια με καθυστέρηση πέραν των 10 χρόνων, έχουν αξία μηδέν.

Ε. Γενικά ή για κατοικία;

Α. Γενικά. Για τις κατοικίες ήταν εάν είχαν καθυστέρηση από 7 ως 10 χρόνια και πάλι η αξία τους είναι μηδέν. Επίσης δάνεια κατοικιών τα οποία ήταν μη

εξυπηρετούμενα και έγιναν εξυπηρετούμενα, αλλά επανήλθαν ως μη εξυπηρετούμενα στην περίοδο 2 έως 10 χρόνων, και εκείνα η αξία τους είναι μηδέν. Λοιπόν όλα αυτά σταδιακά αύξαναν τις πρόνοιες που έπρεπε να κάμνει η Συνεργατική Τράπεζα και τούτο σημαίνει ότι έπρεπε να τρώμε, ας μου επιτραπεί η έκφραση, από τα κέρδη και από το κεφάλαιο για να ικανοποιούμε τις απαιτήσεις των εποπτών. Το δε τελευταίο, ο τελευταίος υπολογισμός που έκαναν αυτοί, το on-site inspection ήταν για 815 εκατομμύρια νέες πρόνοιες. Το κράτος δεν μπορούσε να βάλει, διότι θα ήταν State Aid, κρατική ενίσχυση. Προσπάθεια για ανακεφαλαιοποίηση είχαμε ξεκινήσει. Βεβαίως ξεκίνησε με πρωτοβουλία του κράτους στην ουσία, η ένταξη μας στο Χρηματιστήριο για να δώσει εκείνο το 25% δωρεάν μετοχών και ήμασταν έτοιμοι από το '16 και τον Ιούλιο του '17 δώσαμε και την τρίτη εκδοχή του ενημερωτικού δελτίου. Εκεί μας σταμάτησαν. Πέραν των προβλημάτων που εντόπισε ο Γενικός Εισαγγελέας και ο Γενικός Ελεγκτής και οι επόπτες δεν ήταν υπέρ της εξέλιξης. Αμέσως μετά ξεκινήσαμε να βρούμε και επενδυτές”.

Κατά την διάρκεια της κατάθεσης του ο κ. Χ. Ταουσιάνης, πρώην Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 12/12/2018, εξέφρασε την άποψη ότι λόγω των συσσωρευμένων προβλημάτων στο Συνεργατισμό οι επόπτες έχασαν πρώτα την εμπιστοσύνη τους και μετά την υπομονή τους. Κληθείς να απαντήσει τι οδήγησε στην άτακτη πώληση της ΣΚΤ, ο κ. Ταουσιάνης αναφέρθηκε σε δύο περιόδους. Την πριν το 2013, όπου τα προβλήματα ήταν οι ατασθαλίες, η διαφθορά, η κομματοκρατία, η ευνοιοκρατία, η σκόπιμη έλλειψη ικανοποιητικής επόπτευσης, η αδράνεια και η ακαταλληλότητα στελεχών. Στην μετά του 2013 εποχή το πρόβλημα προκάλεσαν τα τεράστια συσσωρευμένα προβλήματα της προηγούμενης περιόδου με ιδιαίτερη αναφορά στα ΜΕΧ που με απλή αύξηση κεφαλαίων δεν μπορούσαν να επιλυθούν, η αλλαγή εποπτικού πλαισίου όπου ανέδειξε συσσωρευμένες αδυναμίες, η μη επιλογή των καταλλήλων προσώπων και η χαμηλού επιπέδου εταιρική διακυβέρνηση.

Στην κατάθεση του ο κ. Γ. Δημητρίου, πρώην Διευθυντής της Διεύθυνσης Εποπτείας της ΚΤΚ ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 31/8/2018, ανέφερε ότι οι εποπτικές αρχές δεν επεδίωκαν το κλείσιμο της ΣΚΤ και παρατίθεται σχετικό απόσπασμα :

“κ. Αρέστης: Ο λόγος που διέκοψα τον κύριο Χαραλάμπους, είναι για να σας κάνω μια ερώτηση σχετικά με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και μια κατηγορία η οποία

προσάπτεται στους επόπτες από κάποιους μάρτυρες, ιδιαίτερα μέλη της Επιτροπείας, είναι η θεωρία μάλιστα του κυρίου Πούρου, με έναν συμπάρο, τρία τρυγόνια. Ότι δηλαδή οι επόπτες είχαν προαποφασίσει την καταδίκη του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα της Κύπρου, δηλαδή από την αρχή στόχος τους ήταν να οδηγήσουν την τράπεζα εις τη διάλυση. Σε αυτό που τελικά έγινε. Μάλιστα κάποιοι μας είπαν "αποφασίζαμε τούτο το μέτρο, μας έλεγαν όχι δεν είναι καλό, αποφασίζαμε το άλλο, μας έλεγαν ότι δεν είναι καλό", δεν έχω τώρα μπροστά μου αυτήν τη δήλωση, αλλά το πνεύμα εν πάση περιπτώσει είναι τούτο, ότι συνεχώς οι επόπτες παρενέβαλλαν εμπόδια για να οδηγήσουν τον ΣΠΤ εκεί που τελικά οδηγήθηκε. Ποιο είναι το σχόλιο σας κύριε Δημητρίου;

A. Πριν κάνω σχόλιο, εγώ θα έθετα ένα ερώτημα στον κύριο Πούρο. Γιατί; Δηλαδή γιατί ο επόπτης ο Ευρωπαίος --

κ. Αρέστης: Για να είμαστε δίκαιοι, δεν είναι μόνο ο κύριος Πούρος, μας το είπε και ο κύριος Χατζηνικόλας που μας μίλησε για Ιφιγένεια. Τώρα εάν ήταν εν Αυλίδι ή εν Ταύροις είναι άλλο θέμα, αλλά μας μίλησε για Ιφιγένεια που θυσιάστηκε.

A. Το γιατί θα το έθετα σε οποιονδήποτε έκανε αυτό το σχόλιο. Γιατί ο Ευρωπαίος επόπτης να ασχοληθεί με τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα και να θέλει να την κλείσει από το '14 και να τα καταφέρει το '18; Γιατί; Ο επόπτης και μιλώ γενικότερα τώρα, για να μην κάνω συγκεκριμένη αναφορά, οποιοσδήποτε επόπτης, ποια είναι η έγνοια του; Είναι να έχει κάτω από την εποπτεία του τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία είναι υγιή, βιώσιμα ανακεφαλαιοποιημένα σωστά και ανταποκρίνονται στις εποπτικές υποχρεώσεις, αυτή είναι η έγνοια του. Δεν θέλει να έχει προβληματικά ιδρύματα, τα οποία συνεχώς παρουσιάζουν προβλήματα, συνεχώς πρέπει να ψάχνουν να βρουν κεφάλαια με κίνδυνο μια μέρα να καταρρεύσουν. Το τελευταίο πράγμα που θέλει ο επόπτης, είναι ένα τραπεζικό ίδρυμα να καταρρέει μέσα στα χέρια του. Άρα δεν βλέπω λογική στο να κυνηγά μια κυπριακή τράπεζα τώρα η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Δεν νομίζω να υπάρχει κάτι πίσω από τις ενέργειες της εποπτικής αρχής, είναι καθαρά η έγνοια να βάλουμε το σπίτι μας σε τάξη".

Στην κατάθεση της η Διοικητής της ΚΤΚ κα Χ. Γιωρκάτζη ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, με ημερ. 14/11/2018, ανέφερε ότι οι εποπτικές αρχές δεν είχαν καμία πρόθεση να πλήξουν την ΣΚΤ, όπως κάποιοι εκ των ατόμων που κατέθεσαν ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής ισχυρίστηκαν. Παρατίθεται σχετικό απόσπασμα:

“Ε. Είχαμε ενώπιόν μας τον τελευταίο εκτελούντα χρέη Προέδρου της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας, τον κύριο Χ"Νικόλα. Ο οποίος πρέπει να σας πω, ήταν ένας από εκείνους οι οποίοι μας είπαν ότι είναι οι Ευρωπαίοι επόπτες που φταίνε, για την κατάρρευση του Συνεργατισμού. Αλλά θα σας διαβάσω μια δήλωσή του, την οποία έκανε ή προφορικά ή με βάση κείμενα που μας έδωσε όπου λέει: “Το 2014 ακολούθησε η μεταφορά της εποπτείας της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας, από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, στον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, επιφέροντας ραγδαίες αλλαγές και απαιτήσεις, οι οποίες επηρέασαν όχι μόνο τον τρόπο λειτουργίας, αλλά και την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας“. Ασπάξεστε αυτήν την τοποθέτηση;

A. Δεν έχω αντιληφθεί τη φράση όχι μόνο επέφεραν αλλά και την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας;

E. Έχω διαβάσει επιλέξει αυτά που μας είπε.

A. Δεν κατανοώ το τελευταίο κομμάτι κύριε Πρόεδρε.

E. Δεν επηρεάστηκε δηλαδή η κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας, λόγω της αλλαγής του τρόπου εποπτείας; Αυτό λέει, το επαναλαμβάνω. (Επαναλαμβάνεται το προηγούμενο απόσπασμα)

A. Μάλιστα. Όταν τον Νιόβρη του 2014 ανέλαβε πλέον ο ενιαίος εποπτικός μηχανισμός και έφερε κάτω από την εποπτεία του 126 τράπεζας, ευρωπαϊκές, εκ των οποίων τέσσερις κυπριακές, την Τράπεζα Κύπρου, τον Συνεργατισμό, την Ελληνική και την RCB επήλθαν αρκετές αλλαγές. Μία αλλαγή που σκέφτομαι ότι πιθανόν να εννοεί ο κύριος Πρόεδρος, ήταν ο τρόπος ορισμού των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Είχε αλλάξει ο τρόπος ορισμού των μη εξυπηρετούμενων δανείων, πράγμα το οποίο άλλαζε και τις κεφαλαιουχικές ανάγκες, άλλαξαν οι δείχτες κεφαλαιουχικής επάρκειας των τραπεζών. Πράγματι... συμμαρίζομαι κύριε Πρόεδρε, αλλά όχι ότι αυτό έγινε... δηλαδή το συνδέουμε με το προηγούμενο ότι έγινε με σκοπό να πειραχτεί ο Συνεργατισμός;

E. Ναι, γιατί η θεωρία είναι ότι ήθελαν να θέσουν εκτός τραπεζικής σκηνής της Κύπρου τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα.

A. Τη θεωρούσαν κακή τράπεζα κύριε Πρόεδρε.

E. Αυτή είναι η θεωρία όσοι υποστηρίζουν ότι είναι οι Ευρωπαίοι που φταίνε.

A. Θα μπορούσαν να τη βοηθήσουν και να της δώσουν παραπάνω χρόνο, ίσως η Κεντρική Τράπεζα, όταν έλεγα στην αρχή της αναφοράς μου, γιατί να θέλουν να τη χτυπήσουν; Να την εμποδίσουν; Να την πλήξουν; Την Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα, εννοούσα ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος που επέλεξαν αυτήν την τράπεζα, απλώς γενικά από τις τράπεζες, ενώ στην αρχή και εδώ υπάρχει κάτι το λίγο παράδοξο, ενώ στην αρχή θεωρούσαν τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα ως υπόδειγμα, τελικά μπαίνοντας μέσα και βλέποντας τους τρόπους λειτουργίας της, κατέληξαν στο ότι πρόκειται περί πλάνης. Αρέσκουν μου ορισμένες κυπριακές λέξεις κύριε Πρόεδρε αλλά θα πω πλάνη.

E. Πλάνη όσον αφορά ποιο πράγμα; Πλάνη όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη; Πλάνη όσον αφορά τη διεύθυνση; Πού ήταν η πλάνη;

A. Όλα ήταν πλάνη. Όλα ήταν πλάνη, γιατί οι μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις ήταν πολύ περισσότερες από όσες δήλωνε η ίδια η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα. Πλάνη γιατί αυτό που ενοχλούσε κυρίως την πρώτη και τη δεύτερη τάξη του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, ήταν το γεγονός ότι... κάτι που επιτρέπεται από τα ελεγκτικά πρότυπα, ήταν αυτό που χρέωναν και δέχονταν και προσμετρούσαν να πω καλύτερα, τον τόκο, πάνω στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, που είναι μη εξυπηρετούμενο το δάνειο πώς... το δέχονται τα πρότυπα. Οι Ευρωπαίοι δεν μπορούσε να το χωρέσει το μυαλό τους, πώς να μπορεί να συμβαίνει αυτό το πράγμα. Ένα δάνειο που δεν εισπράττεται το ίδιο, η μάνα δηλαδή, πώς μπορείς να δείχνεις κέρδη από τον τόκο αφού δεν εξυπηρετείται ούτε καν η μάνα. Το κεφάλαιο.

E. Ποιος συνέλαβε αυτήν την ιδέα και την εφάρμοσε; Πώς είχε κατασκευαστεί αυτό θα σας το πω σε εισαγωγικά "τέχνασμα"; Στο κέντρο; Στη Συνεργατική;

A. Επαναλαμβάνω ότι δεν ήταν τέχνασμα, διότι επιτρέπεται από τα λογιστικά πρότυπα επιτρέπεται. Απλώς οι Ευρωπαίοι δεν το δέχονταν να συμβαίνει σε τράπεζες της δικής τους εποπτείας.

E. Και το υπέδειξαν;

A. Και το υπέδειξαν γι' αυτό είχαν αρχίσει να συσσωρεύονται προβλήματα...

E. Ποια κατά την άποψή σας... ποιες ήταν οι κύριες ανησυχίες, είχατε συναντήσεις με τον SSM έτσι; Συχνές και εδώ και στην Φρανκφούρτη;

A. Ναι.

Ε. Ποιες ήταν οι κύριες ανησυχίες τους και από ποια χρονική στιγμή και μετά αντιληφθήκατε ότι θεωρούσαν ότι η τράπεζα επήρε πλέον τον κακό δρόμο; Από ποια χρονική στιγμή και μετά;

Α. Θα έλεγα δύο χρόνια; (Κοιτάζει τον κ. Γ. Δημητρίου)

Ε. Παρακαλώ, παρακαλώ, αν δεν θυμάστε να κάνουμε διάλειμμα και μπορείτε να συμβουλευτείτε τους συμβούλους σας.

Α. Δύο χρόνια κύριε Πρόεδρε.

Ε. Δύο χρόνια πριν την κατάρρευση;

Α. Πριν την κατάρρευση, αφότου οι Ευρωπαίοι άρχισαν να εκφράζουν τις ανησυχίες τους, για την κατάσταση του Συνεργατισμού.

Ε. Έχουμε ένα σημείωμα του κυρίου Διονυσίου προς τον Υπουργό Οικονομικών το 2017, δεν θυμούμαι τώρα ακριβώς την ημερομηνία, ένα χρόνο περίπου δηλαδή πριν την πτώση, με το οποίο του λέει ότι η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα θεωρείται ως δρώσα οικονομική μονάδα, για τους επόμενους 12 μήνες και 12 μήνες δεν ήταν πλέον δρώσα, ήταν σχεδόν θανούσα. Τι νομίζετε ότι συνέβαλε σε αυτήν τη λανθασμένη θα λέγαμε εκτίμηση του κυρίου Διονυσίου που ήταν ο σύνδεσμος του Υπουργείου με την τράπεζα; Δηλαδή να το βάλω έτσι πιο... δηλαδή δεν μπορούσαν να αντιληφθούν πού οδηγούνται τα πράγματα;

Α. Ήθελαν να πωλήσουν τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα ή να τη χωρίζουν σε δύο κομμάτια το καλό και το

Ε. Πότε αποφάσισαν την πώληση;

Α. Τούτα κύριε Πρόεδρε πρέπει να ομολογήσω ίσως και με πικρία, δεν τηρούσαν ενήμερη την Κεντρική Τράπεζα, σε όλες τις περιπτώσεις. Εμείς τα μαθαίναμε από συναδέλφους του Υπουργείου Οικονομικών... και έλεγα λοιπόν ότι ήθελαν βλέποντας πού πάει το πράγμα, ήθελαν να την πωλήσουν, το καλό κομμάτι σε κάποιον επενδυτή και το κακό κομμάτι να δημιουργήσουν αυτό που λέγεται *asset management company*, για να μπορέσει να υπάρχει χρόνος να μπορέσουν να πουληθούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Έβαλαν ιδιώτες διεθνή οίκο, για να εξεύρει επενδυτές και στην αρχή ήρθαν με πολλή ευχαρίστηση και επανάπαυση ότι υπήρχαν αρκετοί ενδιαφερόμενοι επενδυτές, νομίζω έντεκα και τελικά έμεινε μία, η Ελληνική Τράπεζα. Μεσολάβησε κάτι, για το οποίο όχι εγώ, αλλά είναι αυτό που κυκλοφορεί στην αγορά

και το λέει η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα είναι το γεγονός ότι εκείνο το στάδιο, ο SSM αποφάσισε να διεξάγει on site έλεγχο, επιτόπιο έλεγχο και θεωρήθηκε τότε ότι ποιος ξένος επενδυτής θα ενδιαφερόταν. Είναι γι' αυτό που λένε ότι φταίει ο SSM, ποιος ξένος επενδυτής θα ενδιαφερόταν να αγοράσει μία τράπεζα στην οποία ο SSM έρχεται και κάνει επιτόπιο έλεγχο. Είναι έτσι που το συνδέουν. Αν είχες όμως να πωλήσεις κάτι το... κάτι το καλό, δεν ενδιαφέρει τον ξένο επενδυτή, εάν θα κάνει... αντιθέτως μπορεί από τον on site έλεγχο να έγινε κάτι καλό. Τελικά δεν βγήκε κάτι καλό”.

Επισημαίνεται ότι τόσο οι ευρωπαϊκές αλλά και οι εποπτικές αρχές από τα τέλη του 2016 αρχές του 2017, προειδοποιούσαν για τις αδυναμίες και τα συσσωρευμένα προβλήματα που παρουσίαζε ο ΣΠΤ και παρότρυναν τον βασικό μέτοχο και τη διοίκηση της ΣΚΤ να προχωρήσουν με εκείνες τις ενέργειες που θα διασφάλιζαν τη βιώσιμη πορεία και εξέλιξη του.

Πρέπει να αναφερθεί ότι οι εποπτικές αρχές σε απάντηση τους, με ημερ. 31/10/2018 σε ερωτηματολόγιο της Ερευνητικής Επιτροπής, ανέφεραν ότι τόσο η διοίκηση της ΣΚΤ αλλά και το κράτος δεν κατάφεραν να ικανοποιήσουν τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν μέσω του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης ιδιαίτερα με το πλάνο της κεφαλαιακής δομής της ΣΚΤ αλλά και της εισαγωγής όλων των απαραίτητων νομοθετικών αλλαγών. Επίσης ο λόγος που επέβαλαν υψηλότερες προβλέψεις, μετά την διενέργεια του επιτόπιου ελέγχου στις αρχές του 2018, οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη μεγάλη χρονική διάρκεια που οι μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις παρέμεναν σχεδόν στην ίδια κατάσταση, χωρίς καμία ουσιαστική καλυτέρευση. Οι εποπτικές αρχές εκτίμησαν, μετά από την αξιολόγηση των ευρημάτων του επιτόπιου ελέγχου αρχές του 2018, ότι ο μοναδικός τρόπος για να επιτευχθεί ενίσχυση της κεφαλαιακής δομής της ΣΚΤ, για να μπορέσει να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα ΜΕΧ, αλλά και να αποκτηθεί η απαραίτητη τεχνογνωσία ήταν να επιταχυνθεί η διαδικασία ιδιωτικοποίησης της ΣΚΤ, κάτι το οποίο συζητείτο μεταξύ των εποπτών, του Υπουργείου Οικονομικών και της ΣΚΤ από το καλοκαίρι του 2017.

Καταληκτικά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο τρόπος διαχείρισης τού ΣΠΤ κατά την περίοδο 2013-2018 τόσο από τον βασικό μέτοχο όσο και από τη διοίκηση της ΣΚΤ, ιδιαίτερα μετά την κρατική κεφαλαιακή ενίσχυση των €1,675 δις, οδήγησαν τη ΣΚΤ σε μια προβληματική κατάσταση από πλευράς εταιρικής διακυβέρνησης, επιχειρηματικού μοντέλου και αποτελεσματικής διαχείρισης των ΜΕΔ που υποχρέωσαν τις εποπτικές

αρχές να ζητήσουν την άμεση πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ ή της εξεύρεσης στρατηγικού επενδυτή. Η μη σωστή διαχείριση των θεμάτων της ΣΚΤ από τον βασικό μέτοχο και τη διοίκηση της σε συνδυασμό με την επιτάχυνση της διαδικασίας πώλησης μέρους της ΣΚΤ, έθεσαν σε κίνδυνο τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην χώρα, με αρκετές πιθανότητες ενός “κουρέματος” των καταθετών της ΣΚΤ (του δεύτερου στο Κυπριακό τραπεζικό σύστημα και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα μετά από αυτό του 2013), στη περίπτωση που η πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα δεν ήταν επιτυχής. Εάν συνέβαινε αυτό το γεγονός είναι ολοφάνερο ότι θα είχε ανυπολόγιστες αρνητικές συνέπειες στην Κυπριακή οικονομία και που θα οδηγούσε στην κατάρρευση της. Φυσικά πρωτεύον ήταν να διασφαλιστούν τα περίπου €9,5 δις των Κυπρίων καταθετών και να αποσοβηθούν αναταράξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και αυτό μπορούσε να συμβεί μόνο με τη πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ σε πιστωτικό ίδρυμα με τη ταυτόχρονη παροχή κρατικής ενίσχυσης που θα στήριζε τη συναλλαγή, η οποία δυστυχώς θα επιβαρύνει περαιτέρω τον κύπριο φορολογούμενο πολίτη.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η σημαντική μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων στο τραπεζικό σύστημα, με τη μεταφορά τέτοιων δανείων σε μη-τραπεζικούς φορείς διαχείρισης, μειώνει τους κινδύνους στην ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού στα πιστωτικά ιδρύματα και στηρίζει την εμπιστοσύνη των καταθετών, αλλά δεν μειώνει το βαρίδι του χρέους στην οικονομία διότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια θα συνεχίζουν να τυγχάνουν διαχείρισης, αλλά εκτός του τραπεζικού συστήματος, με στόχο την αναδιάρθρωση, τη συνομολόγηση νέου προγράμματος αποπληρωμής και την τελική εξόφληση τους. Επίσης σημειώνεται ότι λόγω του ότι τα κυπριακά νοικοκυριά εξακολουθούν να είναι υπερχρεωμένα, η συνέχιση των αποπληρωμών των δανείων αυτών από τα νοικοκυριά είναι πιθανόν να επιβαρύνει στο διαθέσιμο εισόδημα τις δαπάνες αλλά και την οικονομική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα ο κύπριος φορολογούμενος πολίτης να απαιτηθεί να “ενισχύσει” περαιτέρω τη διαχείριση των ΜΕΔ, είτε αυτά ευρίσκονται υπό τη διαχείριση ενός κρατικού Κεντρικού Φορέα διαχείρισης είτε ιδιωτικού.

24.ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΩΛΗΣΗ

Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε στις 15/6/2018 να εξουσιοδοτήσει τον Υπουργό Οικονομικών να υποβάλει μέσω του Εφόρου Κρατικών Ενισχύσεων για έγκριση της κρατικής ενίσχυσης που είναι απαραίτητη για να πραγματοποιηθεί η πώληση των περιουσιακών στοιχείων της ΣΚΤ, η οποία και θα περιλάμβανε τις κάτωθι δεσμεύσεις (list of commitments), τις οποίες και παραθέτουμε στα αγγλικά όπως η αρχική τους μορφή:

“ANNEX

List of Commitments

DEFINITIONS

For the purpose of these Commitments, the following definitions apply:

the "Bank": Cyprus Cooperative Bank, i.e. the existing legal entity;

the "Sold Assets and Liabilities": the parts (assets and liabilities) of the Bank which are included in the perimeter sold to the Purchaser;

the "Purchaser": Hellenic Bank;

the "Residual Entity": the Bank after the sale of the Sold Assets and Liabilities to the Purchaser;

the "Commitments": all the commitments in the present document;

the "Decision Date": the date of adoption of the Commission's present state-aid decision (18/6/2018)

OVERARCHING COMMITMENTS

Cyprus undertakes to implement the following Commitments:

1. Cyprus confirms to have informed the Purchaser of the Commitments regarding the Sold Assets and Liabilities, including the related monitoring and reporting obligations.

2. Within 3 months of the Decision Date, Cyprus will submit to the Commission for approval the draft plans for detailing how the Residual Entity / any Asset Management Company ("AMC") that could be envisaged to manage the remaining assets will be set up and run in accordance with Commitments 10 to 20;

3. *Within 1 month of the Decision Date, Cyprus will:*

a. submit to the Commission the draft plans for the changes to be made to the Cypriot legal framework that are conducive to allow an effective workout of non-performing loans ("NPLs") in accordance with Commitment 21.

b. ensure that the changes to its domestic legal framework will be enacted within the timeframes envisaged in Commitment 21 and remain in place for a duration of 5 years after the Decision Date.

COMMITMENTS REGARDING THE SOLD ASSETS AND LIABILITIES (TO ENSURE THAT THE MEASURE QUALIFIES AS "LIQUIDATION AID")

4. *Within 15 months as of the closing of the acquisition of the Sold Assets and Liabilities by the Purchaser ("Closing"), the Purchaser will fully integrate the Sold Assets and Liabilities into its business including the migration of the Sold Assets and Liabilities to the Purchaser's target IT systems as well as full compliance with the Purchaser's risk management policies and management systems.*

5. *Within maximum 15 months as of Closing, the brand name (if any) of the Sold Assets and Liabilities will disappear.*

6. *Within 1 day as of Closing, the Residual Entity will enter into a transitional service agreement (TSA) with the Purchaser which will last no longer than 15 months. The Residual Entity will provide the Purchaser with the relevant services to service the Sold Assets and Liabilities.*

7. *Under the framework of the TSA, employees of the Residual Entity will be onboarded by the Purchaser. This onboarding process will take no longer than 15 months after the Closing. The maximum number of employees of the Residual Entity retained by the Purchaser at the end of the 15-month period after Closing will not exceed 1,200.*

8. *A maximum of 72 branches will be rented out to the Purchaser which will have the option to take them over within 15 months after the Closing.*

9. *All remaining branches in the Residual Entity will be shut down 15 months after the Closing.*

COMMITMENTS REGARDING THE RESIDUAL ENTITY/AMC

10. All claims of shareholders in the Bank remain in the Residual Entity. There will be no later transfer of any such claims to the Purchaser, whether separately or as part of the Sold Assets and Liabilities.

11. In return for all aid measures that Cyprus provides in the process of selling the Sold Assets and Liabilities, it must receive a claim on the Residual Entity, equivalent in amount to the value of the aid measures provided in the sale of the Sold Assets and Liabilities as assessed in the present decision.

12. The Bank's shareholding in the joint venture Altamira Asset Management (Cyprus) Ltd (Altamira Cyprus) will remain in the Residual Entity and will be liquidated/sold to a private third party within 6 months in an open, transparent and unconditional tender. The Residual Entity will neither inject capital into nor grant any loans to Altamira Cyprus. It will also not impose any staff retention obligations on the buyer.

13. The Residual Entity will give up its banking license or reduce the scope of such licence to the minimum necessary for the activity described in Commitment 14. In any case, the banking license will be fully withdrawn within 15 months of Closing.

14. The Residual Entity's sole and single activity will be to manage the assets that remain in its perimeter, with the objective of divesting, liquidating or winding down the assets in an orderly manner but with a view to maximising the value to repay the State as much and as swiftly as possible. Besides fulfilling these objectives, the Residual Entity will not conduct any other economic activity, nor will it acquire clients or sell products. This entails among others that

a. it will not carry out any banking business or asset management business (including NPL management of third parties' NPLs) except if this is in favour of the Purchaser and covered by the terms of the TSA for a maximum period of 15 months after the Closing.

b. Regarding real estate assets, this entails, among other things, that the Residual Entity will not purchase raw land, construct new residential/commercial properties, or purchase existing residential/commercial properties).

In line with Commitment 6, the Residual Entity will further provide the Purchaser with the relevant services under the TSA to service the Sold Assets and Liabilities for a period of 15 months after Closing.

15. *The Residual Entity will not acquire any stake in any undertaking (except potentially in the framework of the management of its existing assets), be it an asset or share transfer. That ban on acquisitions covers both undertakings which have the legal form of a company and any package of assets which forms a business.*

16. *The charter/status of the Residual Entity will explicitly state that its sole objective is to maximize the proceeds from the management and disposal of its assets. The governance of the Residual Entity will be set so that the Residual Entity will be chaired and managed by highly-specialized experts with several years of international experience in the management of NPLs and real estate assets. This will be demonstrated by a report from an independent recruitment firm. Cyprus will ensure that all the board and management members are independent from the State and cannot receive any instruction from the State (except when it concerns the protection of taxpayers' money and the maximization of the recovery value of the assets remaining in the Residual Entity). The entity could under no circumstances receive instruction from the State on the treatment of single loans. If the independence criterion is not yet complied with, Cyprus will ensure the necessary changes are made within 15 months after Closing. Management will be granted performance-based remuneration, i.e. based on the success of the workout of the assets.*

17. *The success of the Residual Entity in the work out of assets will be assessed regularly, and, on that basis, the adequacy of the strategic and business plans will be adjusted.*

18. *The daily management (so-called "servicing") of the assets will not be done in-house by the Residual Entity, but by a fully private servicing company with no financial link to the Residual Entity or to the State. The servicing will therefore either be done by a new servicer selected through an open, transparent and unconditional tender within 15 months or by the current servicer, Altamira Cyprus. If the current servicer is retained, the existing servicing agreement will have to be reviewed by an independent third-party expert in loan servicing within 15 months after Closing to ensure market-conformity so that it doesn't entail State aid to the servicer. The compensation of the servicer will be based on its performance to work out the assets. The closing of the asset servicing contract will take place at the latest 15 months after the Decision Date.*

19. *The Residual Entity has the right to transfer the entire asset portfolio to any other state-owned AMC, as long as the economic conditions of such a transfer do not in any way put in question the full burden sharing of the shareholders of the Bank.*

20. *The conditions listed in Commitments 13 to 19 also apply to the state-owned AMC that could take over the asset portfolio of the Residual Entity.*

COMMITMENTS ON FRAMEWORK CONDITIONS TO ALLOW EFFICIENT WORKOUT OF NON-PERFORMING LOANS

21. *Cyprus will take actions that will allow an effective workout of NPLs by banks, asset managers and asset servicers, while continuing to protect the most vulnerable borrowers. The scope of these reforms will include, among other things, the following commitments:*

a. Within 4 months after the Decision Date, Cyprus will amend legislation, including legislation covering foreclosure, to allow for the effective enforcement of claims.

i. Introduce clarifications that cases, where a Court order has been issued under the previous foreclosure procedure and a foreclosure procedure has already begun, can proceed under the new foreclosure procedure;

ii. Amend legislation to allow for the electronic auction of property subject to foreclosure proceedings;

iii. Shorten the time period needed to foreclose and allow the bank to buy the property within a period of four months beginning, six months after the first auction, in comparison to the current arrangement which foresees that the bank can buy only after one year;

iv. Amend the notification requirements to allow alternative means of delivery when the delivery of notices cannot be achieved due to practical impediments

v. The minimum reserve price for auctions will be reduced from 80% of the property's market price, to 50% after 3 months from the first auction and to no reserve price applying after 6 months from the date of the first action and no further valuation will be required under the foreclosure law;

vi. The following protections will be amended as indicated below:

1. *The right of borrowers, who are in financial difficulties due to the financial crisis, to apply to the Court for a suspension of enforcement, foreclosure or bankruptcy proceedings for up to 6 months will be limited so that the total cumulative suspension period for any given borrower cannot exceed 12 months; and the definition of financial crisis will be amended to refer only to events occurred in 2012 and 2013;*

2. *The right of borrowers to match the price of the highest bid at a foreclosure auction of his primary residence will be limited to primary residences with a value at current market price not exceeding EUR 350,000.*

b. *Within 12 months after the Decision Date, establish an electronic auction system for properties subject to foreclosure proceedings to be utilised by the AMC and banks.*

c. *Within 4 months after the Decision Date, Cyprus will amend legislation related to the sale of loans to clarify that loans considered terminated can be transferred.*

d. *Within 12 months after the Decision Date, Cyprus will take measures, including where necessary to amend legislation, to improve the efficiency and effectiveness of the operation of the Insolvency Service of Cyprus and to regulate the profession of the insolvency practitioners. This will include redesigning the organisation structure to reallocate responsibilities along core and support functions to update the current action plan that aims to harmonise the procedures among the licensing authorities and all the stakeholders involved, and finally, to empower licensed insolvency practitioners through learning and development.*

e. *Within 18 months after the Decision Date, Cyprus will undertake a reform of the judicial process, in order to greatly increase the efficiency of handling of NPL cases by the judicial system. This shall include:*

i. *The revision of the Rules of Civil Procedure, without infringing constitutional principles, by the end of 2019, so as to reduce the abuse of appealing Court decisions and the use of interim applications, and accelerating the execution of court judgments, thus removing impediments to the efficient handling of NPLs cases.*

ii. *accompanying measures to improve the court administration and functioning:*

1. *Appoint, by the end of 2018, specific judges who will be responsible for the handling of financial disputes, inter alia, judicial procedures related to NPLs. To fulfil this task, these judges will undergo appropriate training.*

2. *Updating case management procedures, starting from the clearance of backlog, including assigning case management judges to manage cases to trial, allocate cases to hearing and ensure consistency of the application of the rules of procedures.*

3. *Carry out a study to examine the introduction of digital audio recording of Court proceedings. Upon completion of the study, the recommendations will be implemented, starting from the new Court buildings*

4. *Introducing further measures to enhance the use of alternative dispute resolution (ADR) processes in consumer disputes through legislative measures and the revision of the Rules of Civil Procedure and providing training to judges and lawyers to encourage the use of ADR and to agree on the role of the ADR in the case management processes.*

5. *Taking measures to ensure proper sizing and allocation of human resources, both in terms of judges and support capacity in the administration of the Courts.*

6. *Establishing and introducing basic electronic systems by the end of 2018 to allow for a more efficient processing of applications, pending the full implementation of the e-justice system. Initiate in October 2018, the implementation of e-justice system, provided the signing of the contract takes place as planned. By February 2019 the updated user requirements document, the Business re-engineering document, and the functional specification document to be completed and the pilot trial phase will be initiated.*

f. *Within 6 months after the Decision Date, Cyprus will take steps to ensure that, in the context of NPLs, banks and the AMC will be able to access information on the financial position of the borrower, without relying solely on declarations by the borrower.*

MONITORING

22. A Monitoring Trustee will be appointed to monitor the full compliance with the Commitments in accordance with the template agreement provided for as Annex hereto. The Monitoring Trustee will consist of one or more natural or legal person(s), with a significant international experience in assets' workout, independent from the Bank, the Cypriot State, the Sold Assets and Liabilities or the Residual Entity or the AMC, proposed by Cyprus and approved by the Commission. For the Commitments regarding the Sold Assets and Liabilities, the Monitoring Trustee will provide a report every 6 months and will cease to do so when these Commitments are complied with. For the Commitments regarding the Residual Entity/AMC, the Monitoring Trustee will provide an annual report on the performance of the Residual Entity/AMC in working out its NPL portfolio. The monitoring will stop when the nominal size of the loans held by the Residual Entity/AMC has been reduced by 80%. For the Commitments regarding the framework conditions, the Monitoring Trustee will provide a monthly report for the first six months, a quarterly report thereafter, and will cease to do so when every legal change envisaged in Commitment 21 is enacted by Cyprus.”

Ο Υπουργός Οικονομικών, δεδομένης της εξουσιοδότησης που έλαβε από το Υπουργικό Συμβούλιο υπέγραψε τις εν λόγω δεσμεύσεις στις 15/6/2018.

Επειδή το δεσμευτικό κείμενο είναι στα αγγλικά, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η Ερευνητική Επιτροπή αποφάσισε να τα παραθέσει αυτούσια, ως εκ τούτου θα προχωρήσει σε μια σύντομη αναφορά των σημαντικότερων από αυτά.

Αρχικά, η Κυπριακή Δημοκρατία (Δέσμευση 3) υποχρεούται να υποβάλει draft plan για αλλαγές στην κυπριακή έννομη τάξη που θα συμβάλλουν στην αποτελεσματική επίλυση του θέματος των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων και ότι αυτές θα ενσωματωθούν στην εσωτερική έννομη τάξη και θα παραμείνουν σε ισχύ για τουλάχιστον πέντε έτη.

Ακολούθως, εντός δεκαπέντε μηνών από την ημέρα πώλησης μέρους των περιουσιακών στοιχείων της ΣΚΤ, η Ελληνική Τράπεζα (Δέσμευση 4) θα τα ενσωματώσει πλήρως, συμπεριλαμβανομένου και του συστήματος πληροφορικής, ενώ η επωνυμία “Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα” (Δέσμευση 5) θα εξαφανιστεί. Όσον αφορά τα υποκαταστήματα τις πρώην ΣΚΤ (Δέσμευση 7 και 8), 72 από αυτά θα μισθωθούν στην Ελληνική Τράπεζα, η οποία θα έχει την επιλογή να τα κρατήσει ή όχι

εντός δεκαπέντε μηνών ενώ τα υπόλοιπα θα κλείσουν μέσα σε 15 μήνες μετά το κλείσιμο της ΣΚΤ.

Επιπλέον, όλες οι απαιτήσεις των μετόχων της πρώην ΣΚΤ (Δέσμευση 10) θα παραμείνουν προς την εναπομένουσα οντότητα (ΣΕΔΙΠΕΣ). Ενώ η Κυπριακή Δημοκρατία για τα μέτρα βοήθειας που παρείχε στη διαδικασία της πώλησης (Δέσμευση 11) θα λάβει απαίτηση από την εναπομένουσα οντότητα (ΣΕΔΙΠΕΣ), ίση με την αξία των μέτρων βοήθειας που δόθηκαν κατά την πώληση. Η επιτυχία της εναπομένουσας οντότητας (ΚΕΔΙΠΕΣ/ΣΕΔΙΠΕΣ) θα αξιολογείται τακτικά ενώ θα προσαρμόζεται η επάρκεια των στρατηγικών και επιχειρηματικών σχεδίων (Δέσμευση 17).

Επιπροσθέτως, η συμμετοχή της Συνεργατική Κυπριακής Τράπεζας στην κοινοπραξία Altamira Asset Management (Cyprus) LTD θα παραμείνει (Δέσμευση 12) στην εναπομένουσα οντότητα (ΣΕΔΙΠΕΣ/ΚΕΔΙΠΕΣ) και θα ρευστοποιηθεί/πωληθεί σε ένα τρίτο μέρος μέσα σε 6 μήνες σε μια ανοιχτή, διαφανή και άνευ όρων προσφορά.

Επίσης, η αποκλειστική και μόνη δραστηριότητα (Δέσμευση 14) της εναπομένουσας οντότητας (ΣΕΔΙΠΕΣ/ΚΕΔΙΠΕΣ) θα είναι η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που παραμένουν σε αυτή, με στόχο την εκποίηση, ρευστοποίηση ή την εκκαθάριση των στοιχείων με τρόπο ομαλό αλλά με στόχο πάντα η μεγιστοποίηση της αξίας έτσι ώστε να αποπληρωθεί το Κράτος όσο το δυνατό ταχύτερα. Εκτός από την πραγματοποίηση αυτών των στόχων, η εναπομένουσα οντότητα δεν θα πραγματοποιεί άλλη οικονομική δραστηριότητα, ούτε θα αποκτά πελάτες ή θα πωλεί προϊόντα.

Η Κυπριακή Δημοκρατία δεσμεύτηκε (Δέσμευση 16) ότι η διοίκηση της εναπομένουσας οντότητας θα καθοριστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να προεδρεύεται και να διοικείται από εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες με αρκετά χρόνια διεθνούς εμπειρίας στη διαχείριση μη εξυπηρετούμενων δανείων και περιουσιακών στοιχείων ενεργητικού. Επιπλέον η Δημοκρατία δεσμεύτηκε ότι θα διασφαλίσει ότι όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου αλλά και η Διοίκηση θα είναι ανεξάρτητα από το κράτος και δεν μπορούν να λάβουν οποιαδήποτε οδηγία από το κράτος και ειδικά για τη διαχείριση δανείων προς ένα πιστούχο (εκτός ένα αφορά την προστασία των χρημάτων των φορολογούμενων και τη μεγιστοποίηση της αξίας ανάκτησης των περιουσιακών στοιχείων της εναπομένουσας οντότητας).

Επιπλέον, η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της ΚΕΔΙΠΕΣ (Δέσμευση 18) δεν θα γίνεται εσωτερικά, αλλά από μια πλήρως ιδιωτική εταιρεία, η οποία δεν θα έχει όποια οικονομική σύνδεση με την ΣΕΔΙΠΕΣ/ΚΕΔΙΠΕΣ ή το Κράτος. Η επιλογή της εταιρίας θα γίνει εντός 15 ημερών και θα αφορά είτε νέα εταιρεία ή την Altamira Cyprus. Αν όμως επιλεγεί η Alalmira Cyprus, η υπάρχουσα συμφωνία συνεργασίας θα πρέπει να αναθεωρηθεί από έναν τρίτο ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα, ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με τους κανόνες της κοινής αγοράς για την κρατική ενίσχυση.

Τέλος, η Κυπριακή Δημοκρατία δεσμεύτηκε (Δέσμευση 21) όπως δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες (μεταρρυθμίσεις) για την επίτευξη αποτελεσματικού έργου για τη διαχείριση των Μη Εξυπηρετούμενων Δάνειων από όλο το τραπεζικό σύστημα ενώ θα συνεχίσει να προστατεύει του ευάλωτους δανειολήπτες.

Το πεδίο εφαρμογής αυτών των μεταρρυθμίσεων θα περιλαμβάνει, ανάμεσα σε άλλα:

- (1) την τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική επιβολή των απαιτήσεων,
- (2) την τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να καταστεί δυνατός ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός,
- (3) την τροποποίηση της ήδη υπάρχουσας διαδικασίας ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο χρόνος εκποιήσεων,
- (4) την τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε το δικαίωμα των δανειοληπτών, που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης, να υποβάλουν αίτηση στο Δικαστήριο για αναστολή εκτέλεσης, αποκλεισμού ή πτώχευσης να περιοριστεί,
- (5) την τροποποίηση της νομοθεσίας, η οποία σχετίζεται με την πώληση δανείων προκειμένου να διευκρινιστεί ότι τα δάνεια που θεωρούνται τερματισμένα μπορούν να μεταφερθούν,
- (6) την τροποποίηση της νομοθεσίας για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας της Υπηρεσίας Αφερεγγυότητας της Κύπρου και για τη ρύθμιση του επαγγέλματος των συμβούλων αφερεγγυότητας,
- (7) την τροποποίηση των θεσμών πολιτικής δικονομίας, ώστε να μειωθεί η κατάχρηση του ένδικου μέσου των εφέσεων και των προσωρινών αιτήσεων και να επιταχυνθεί η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων,

- (8) να ορίσει συγκεκριμένους δικαστές οι οποίοι θα είναι υπεύθυνοι για τη διεκπεραίωση οικονομικών διαφορών, οι οποίοι και θα υποβληθούν σε κατάλληλη εκπαίδευση,
- (9) να διεξάγει μελέτη για την εξέταση της εισαγωγής ψηφιακής ηχογράφησης των δικαστικών διαδικασιών. Με την ολοκλήρωση της μελέτης, οι συστάσεις θα εφαρμοστούν, ξεκινώντας από τη δημιουργία νέων κτιρίων Δικαστηρίου,
- (10) την καθιέρωση και εισαγωγή βασικών ηλεκτρονικών συστημάτων ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματικότερη επεξεργασία των δικαστικών αιτήσεων,
- (11) τη λήψη μέτρων ώστε, στο πλαίσιο των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, οι τράπεζες θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση σχετικά με την οικονομική κατάσταση του δανειολήπτη, χωρίς να στηρίζονται αποκλειστικά στις δηλώσεις του.

Για την τήρηση των πιο πάνω δεσμεύσεων η Δημοκρατία δεσμεύτηκε όπως διοριστεί ένας εντολοδόχος παρακολούθησης (Δέσμευση 22) για την παρακολούθηση της πλήρους συμμόρφωσης προς τις δεσμεύσεις. Για τις δεσμεύσεις σχετικά με τα πωληθέντα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις, ο εντολοδόχος παρακολούθησης θα υποβάλει έκθεση κάθε 6 μήνες και θα παύσει να το πράττει όταν τηρούνται οι δεσμεύσεις αυτές. Για τις δεσμεύσεις σχετικά με την εναπομένουσα οντότητα ο εντολοδόχος παρακολούθησης θα υποβάλλει ετήσια έκθεση. Η παρακολούθηση θα σταματήσει όταν το ονομαστικό μέγεθος των δανείων που κατέχει η εναπομένουσα οντότητα θα μειωθεί κατά 80%. Ως εκ τούτου η Επιτροπεία της ΣΕΔΙΠΕΣ με απόφαση της, ημερ. 9/10/2018, *“αποφάσισε δια περιφοράς, την κατακύρωση της προσφοράς στον οίκο Baker Tilly SE EUROPE”* με κόστος για τα επόμενα τρία έτη ύψους €694.400 πλέον ΦΠΑ.

24.1 Επισημάνσεις

Αυτό που προκύπτει από τις πιο πάνω δεσμεύσεις είναι ότι για ακόμα μια φορά η Κυπριακή Δημοκρατία δεσμεύεται να συμμορφωθεί με μέτρα που της επιβάλλονται, ώστε να δυνηθεί να υπερπηδήσει εμπόδια, τα οποία η κακοδιαχείριση σε ένα τομέα του τραπεζικού συστήματος προκάλεσε.

Εκτός, από τις διάφορες άλλες αναληφθήσες δεσμεύσεις, αναλήφθησαν και δεσμεύσεις για βελτιώσεις στο νομικό και δικαστικό σύστημα (βελτιώσεις επομένως που αναλήφθησαν όχι σαν αποτέλεσμα της πρόσφατης κρίσης στην δικαστική εξουσία

όπως εξαγγέλθηκε). Αναλήφθηκε μάλιστα μέχρι και υποχρέωση, η οποία αφορά το είδος των Δικαστών, οι οποίοι θα διοριστούν και εκπαιδευτούν και την υποχρέωση για δημιουργία νέων κτηρίων Δικαστηρίων.

Πληρώνουμε τις διαχρονικές μας ατασθαλίες με επιβολή έξωθεν μέτρων, τα οποία σε κάποιο μεγάλο βαθμό πλήττουν την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας

25.ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΕΔΙΠΕΣ – ΚΕΔΙΠΕΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ALTAMIRA

25.1 Σύσταση και Λειτουργία Φορέα Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων

Στην Ετήσια έκθεση της μονάδας διαχείρισης της συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ιδιοκτησιακή δομή πιστωτικών ιδρυμάτων του Ιουλίου του 2018, γίνεται αναφορά στην σύσταση και λειτουργία Φορέα Διαχείρισης ΜΕΧ.

Σύμφωνα με την έκθεση:-

Η ΣΚΤ με την ολοκλήρωση της πώλησης των περιουσιακών στοιχείων και δραστηριοτήτων της που δεν σχετίζονται με ΜΕΧ, θα επικεντρωθεί στη:

- διασφάλιση της συνέχειας στη διαχείριση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ,
- παροχή στήριξης για την επιτυχή ενσωμάτωση των συστημάτων και δεδομένων στον αγοραστή και την ομαλή μετάβασης στη νέα τάξη πραγμάτων, και
- συνέχιση της παροχής μηχανογραφικής υποστήριξης προς τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης μέχρι να ανεξαρτητοποιηθεί δημιουργώντας τις δικές του μηχανογραφικές υποδομές και συστήματα.

Επίσης η εναπομένουσα οντότητα / ΣΚΤ:

- δεν θα δύναται να αποδέχεται καταθέσεις ή να εκδίδει νέα δάνεια,
- θα διεξάγει εργασίες και θα παρέχει υπηρεσίες οι οποίες θα αφορούν αποκλειστικά και μόνο τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ και την εκμετάλλευση των ακινήτων και άλλων περιουσιακών στοιχείων που θα παραμείνουν στην κατοχή της, και
- θα εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Μεταβατική Συμφωνία Παροχής Υπηρεσιών (ΜΣΠΥ) μεταξύ ΣΚΤ και Ελληνικής Τράπεζας.

Με την εκπνοή της μεταβατικής περιόδου (εντός δεκαπέντε μηνών από τη συμφωνία μεταφοράς) μέσα στα πλαίσια της οποίας θα ολοκληρωθεί η ενσωμάτωση των περιουσιακών στοιχείων και η μεταφορά των σχετικών δεδομένων στα συστήματα του Αγοραστή, η εναπομένουσα οντότητα αναμένεται να μετεξελιχθεί σε Φορέα Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (Φορέα).

Η ΚΔ, θα πρέπει εντός περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία της απόφασης να αποστείλει στην ΕΕ τα προκαταρκτικά σχέδια για τη λειτουργία τόσο της εναπομένουσας οντότητας, όσο και για τη δημιουργία του Φορέα στη βάση των πιο κάτω:

- Όλες οι αξιώσεις των μετόχων της ΣΚΤ παραμένουν στην Εναπομένουσα Οντότητα.
- Σε αντάλλαγμα για όλα τα μέτρα ενίσχυσης που παρέχει η ΚΔ κατά τη διαδικασία πώλησης μέρους του Ενεργητικού και Παθητικού της ΣΚΤ θα λάβει απαίτηση από την Εναπομένουσα Οντότητα.
- Η Εναπομένουσα Οντότητα / Φορέας θα παραιτηθεί από την άδεια άσκησης τραπεζικών εργασιών ή θα περιορίσει το εύρος της άδειας αυτής στο ελάχιστο απαραίτητο παρέχοντας τη δυνατότητα διεξαγωγής των δραστηριοτήτων που περιγράφονται πιο κάτω. Σε κάθε περίπτωση, η τραπεζική άδεια θα αποσυρθεί πλήρως εντός δεκαπέντε μηνών.
- Η μοναδική δραστηριότητα της Εναπομένουσας Οντότητας / Φορέα θα είναι η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων εντός της περιμέτρου της, κυρίως μέσα από μακροπρόθεσμες βιώσιμες αναδιαρθρώσεις στη βάση των κατευθυντήριων οδηγιών της ΚΤΚ με σκοπό τη μεγιστοποίηση της αξίας του χαρτοφυλακίου για την αποπληρωμή της Δημοκρατίας όσο το δυνατόν ταχύτερα. Εκτός από την εκπλήρωση αυτών των στόχων, η Εναπομένουσα Οντότητα / Φορέας δεν θα ασκεί οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα.
- Η δομή διακυβέρνησης του Φορέα θα οριστεί έτσι ώστε να διοικείται από εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες με την απαραίτητη διεθνή εμπειρία στη διαχείριση ΜΕΧ και ακίνητης περιουσίας. Αυτό θα αποδειχθεί/επιβεβαιωθεί από ανεξάρτητη εταιρεία προσλήψεων. Οι Αρχές της Δημοκρατίας θα διασφαλίσουν ότι όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και των μελών της διοίκησης του Φορέα θα είναι ανεξάρτητα από τις Αρχές της Δημοκρατίας και δεν θα μπορούν

να λάβουν καμία εντολή από τις Αρχές της Δημοκρατίας (εκτός από την περίπτωση που αφορά την προστασία των χρημάτων των φορολογουμένων και τη μεγιστοποίηση της αξίας ανάκτησης των περιουσιακών στοιχείων που παραμένουν στην Εναπομένουσα Οντότητα / Φορέα) . Η Διοίκηση του Φορέα θα αποζημιώνεται με βάση την επιτυχία διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων.

- Η καθημερινή διαχείριση (αποκαλούμενη "εξυπηρέτηση") των περιουσιακών στοιχείων δεν θα γίνει εσωτερικά αλλά από μια πλήρως ανεξάρτητη ιδιωτική εταιρεία παροχής υπηρεσιών (Service) χωρίς οικονομική σύνδεση με την Εναπομένουσα Οντότητα ή το κράτος. Η αποζημίωση προς την ιδιωτική εταιρεία διαχείρισης θα βασίζεται στην απόδοσή της όσον αφορά τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων.

- Η συμμετοχή της ΣΚΤ στην κοινοπραξία Altamira Asset Management (Cyprus) Ltd (Altamira Cyprus) θα παραμείνει στην Εναπομένουσα Οντότητα και θα ρευστοποιηθεί / πωληθεί σε ιδιώτες εντός έξι μηνών με ανοικτή, διαφανή και άνευ όρων διαδικασία προσφορών.

- Η Εναπομένουσα Οντότητα / Φορέας δεν θα αποκτήσει κανένα μερίδιο σε καμία επιχείρηση (εκτός από ενδεχομένως στο πλαίσιο της διαχείρισης των υπάρχοντων περιουσιακών της/του στοιχείων).

Ο αναγκαίος αριθμός των ατόμων που θα στελεχώνουν την Εναπομένουσα Οντότητα και στη συνέχεια το Φορέα έχει υπολογιστεί περίπου στα 250 άτομα προερχόμενα από το υφιστάμενο προσωπικό της ΣΚΤ από διάφορους τομείς και δραστηριότητες που σχετίζονται με τις εργασίες που αναμένεται να διεξάγει ο Φορέας, πέραν των περίπου 400 ατόμων που εργάζονται ήδη στην ALTAMIRA (εκ των οποίων 80 υπάλληλοι μέσω Συμφωνίας Μεταφοράς). Η ΣΚΤ έχει ήδη αναθέσει σε ανεξάρτητο συμβουλευτικό οίκο την εκπόνηση σχετικής μελέτης για τη διαμόρφωση της δομής, της περιγραφής θέσεων εργασίας, των γραμμών αναφοράς καθώς και του καταρτισμού μιας διαφανούς και αξιοκρατικής διαδικασίας επιλογής των στελεχών που θα απαρτίζουν την Εναπομένουσα Οντότητα στη βάση ικανοτήτων, προσόντων και εμπειρίας. Επίσης, έχουν ήδη επιλεγεί τα κτίρια τα οποία θα στεγάσουν το εν λόγω προσωπικό σε Παγκύπρια βάση και έχουν επίσης εντοπιστεί τόσο τα συστήματα όσο και η μηχανογραφική υποδομή αλλά και οι συμφωνίες και τα συμβόλαια τα οποία

θεωρούνται αναγκαία για τη συνέχιση της εύρυθμης λειτουργίας της Εναπομένουσας Οντότητας.

Όπως αναφέρεται και πιο πάνω, η ΚΔ, θα πρέπει εντός περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία της απόφασης να αποστείλει στην ΕΕ τα προκαταρκτικά σχέδια για τη λειτουργία τόσο της εναπομένουσας οντότητας όσο και για τη δημιουργία του Φορέα. Ως εκ τούτου θα πρέπει η ΣΚΤ, μέσω των εσωτερικών της διαδικασιών, να ορίσει άμεσα ανεξάρτητο οίκο (περιλαμβανομένου και ενδεχόμενα του ΔΝΤ μέσω της ΚΔ) για την καταγραφή του πλαισίου λειτουργίας του Φορέα και τις ενδεχόμενες αλλαγές του νομικού πλαισίου για την καλύτερη λειτουργία του Φορέα.

Ορισμένοι παράμετροι που πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω από τον οίκο είναι οι ακόλουθοι:

- Ο καταρτισμός επιχειρηματικού πλάνου, η επιβεβαίωση των ταμειακών ροών και η διασφάλιση της λειτουργίας της οντότητας σε εμπορική βάση, με στόχο τη μεγιστοποίηση των εσόδων για το κράτος.
- Η ρύθμιση της σχέσης του Κράτους ως μετόχου και της Διοίκησης του Φορέα.
- Η διάρθρωση της σχέσης της νέας οντότητας με τον πάροχο υπηρεσιών για τη διαχείριση των ΜΕΧ.
- Σχεδιασμός του μηχανισμού παρακολούθησης για τη λειτουργία του Φορέα.
- Διαχείριση της πλευράς των υποχρεώσεων του Φορέα, δηλαδή των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει η ΣΚΤ σύμφωνα με τη σύμβαση για τη μεταφορά περιουσιακών στοιχείων στην Ελληνική Τράπεζα.
- Ο προσδιορισμός των προϋποθέσεων για συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών στο μετοχικό κεφάλαιο του Φορέα ή και για πώληση μέρους του υπό διαχείριση χαρτοφυλακίου με σκοπό τη μεγιστοποίηση των δημόσιων εσόδων.

Ο ίδιος ή άλλος ανεξάρτητος οίκος θα πρέπει να αξιολογήσει άμεσα την υφιστάμενη συμφωνία με την Altamira Cyprus, προκειμένου να αποφασιστεί είτε (α) η τροποποίησή της είτε (β) η διεξαγωγή μιας ανοικτής και διαφανούς διαδικασίας για επιλογή νέου διαχειριστή (μη εξαιρουμένης και της Altamira Cyprus).

(β) Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου

Το Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρία του ημερ. 3/7/2018 αποφάσισε μεταξύ άλλων όπως:

- εγκρίνει τις βασικές αρχές για τη Σύσταση και Λειτουργία Φορέα Διαχείρισης ΜΕΧ,
- εξουσιοδοτήσει τον Υπουργό Οικονομικών να προχωρήσει σε όλες τις απαραίτητες διαδικασίες και ενέργειες για τη σύσταση και λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης ΜΕΧ,
- εξουσιοδοτήσει τον Υπουργό Οικονομικών, στη βάση των σχετικών Διαταγμάτων για την Ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ, να ζητήσει από τη ΣΚΤ μέσω των εσωτερικών της διαδικασιών, να ορίσει άμεσα:
- ανεξάρτητο οίκο, στην περίπτωση που αυτός δεν είναι το ΔΝΤ, για την καταγραφή του πλαισίου λειτουργίας του Φορέα (οργανόγραμμα, διακυβέρνηση, διαδικασίες κλπ) και τις ενδεχόμενες αλλαγές του νομικού πλαισίου για την καλύτερη λειτουργία του Φορέα, και,
- ανεξάρτητο οίκο για την αξιολόγηση της υφιστάμενης συμφωνίας με την Altamira Cyrgus προκειμένου να αποφασιστεί (α) η τροποποίησή της είτε (β) η διεξαγωγή μιας ανοικτής και διαφανούς διαδικασίας για επιλογή νέου διαχειριστή (μη εξαιρουμένης και της Altamira Cyrgus).

25.1.1 Πρακτικά της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 7 Αυγούστου 2018

Σε πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΚΤ ημερ. 7/8/2018 μεταξύ άλλων αναφέρθηκε το καθεστώς που θα είχε η εναπομείνασα οντότητα του Συνεργατισμού. Ενημερώθηκε η Επιτροπεία ότι προηγήθηκε συζήτηση στο Υπουργείο Οικονομικών, στην παρουσία και των νομικών συμβούλων της Τράπεζας, για να αποφασιστεί και να καθοριστεί η πιο εφικτή πορεία για συνέχιση της ομαλής λειτουργίας της Τράπεζας και η μετεξέλιξη της σε φορέα διαχείρισης. Επίσης ενημερώθηκε για τις πρόνοιες που απαιτούσε η νομοθεσία, έτσι ώστε η νέα οντότητα να μπορούσε να παραχωρεί δάνεια στα πλαίσια αναδιαρθρώσεων. Σημειώθηκε ότι υπό τις περιστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα της συνεργατικής νομοθεσίας, θα μπορούσε να συσταθεί μια θυγατρική εταιρεία, με βάση τον περί εταιρειών νόμο, στην οποία να μεταφέρονταν τα περιουσιακά στοιχεία και οι υποχρεώσεις της Τράπεζας.

Με βάση τα πιο πάνω, η Επιτροπεία ενέκρινε (Απόφαση 02-32/2018), τη σύσταση θυγατρικής εταιρείας, ως ιδιωτική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με βάση τον περί Εταιρειών Νόμο, Κεφ. 113 με την επωνυμία Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ), στην οποία η ΣΚΤ θα κατείχε το 100% του ονομαστικού μετοχικού κεφαλαίου.

Το μετοχικό κεφάλαιο της ΚΕΔΙΠΕΣ θα ανερχόταν στις €500.000 και οι πρώτοι Διοικητικοί Σύμβουλοι θα ήταν οι:

Διονύσης Διονυσίου Μη Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου

Ανδρέας Χαραλάμπους Μη Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου

Γιώργος Παντελή Μη Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου

Σταύρος Ιακώβου Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου

Λάμπρος Παπαλαμπριανού Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου

Επίσης, η Επιτροπεία ενέκρινε όπως η ΚΕΔΙΠΕΣ μεταξύ άλλων ασκεί δραστηριότητες εταιρείας εξαγοράς πιστώσεων και/ή συναφείς δραστηριότητες, σύμφωνα με των περί Αγοραπωλησίας Πιστωτικών Διευκολύνσεων και για Συναφή Θέματα Νόμων του 2015 και 2018 (Ν. 169(I)/15) κατόπιν εξασφάλισης σχετικών αδειών από την ΚΤΚ, ως προνοούσε ο εν λόγω Νόμος και να μπορεί να αποκτήσει το σύνολο ή μέρος των στοιχείων ενεργητικού, των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων οποιασδήποτε εταιρείας.

Με την απόφαση “03-32/2018”, η Επιτροπεία ενέκρινε τη σύγκληση Ειδικής Γενικής Συνέλευσης στις 30/8/2018, για:

1. Σύσταση θυγατρικής εταιρείας για εξυπηρέτηση των αναγκών του Φορέα και
2. Παράδοση της άδειας τραπεζικών εργασιών στις εποπτικές αρχές, μετά την μεταφορά των τραπεζικών εργασιών στην Ελληνική Τράπεζα.

Περαιτέρω η Επιτροπεία ενημερώθηκε για τη διαδικασία που είχε ακολουθήσει η Εκτελεστική Επιτροπή κατά τον καταρτισμό των προδιαγραφών για τη σύσταση του φορέα (Asset Management Company) στη διάρκεια της οποίας είχε ληφθεί υπόψη ο τελευταίος Κατάλογος Δεσμεύσεων (List of Commitments) και τα χρονοδιαγράμματα που είχαν συμφωνηθεί μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Σχετικά με την διαδικασία προσφορών, αποφασίστηκε ότι θα ήταν ανοικτή, ενώ ο 2ος Εκτελεστικός Διευθυντής εξουσιοδοτήθηκε να καταρτίσει, προς διευκόλυνση της διαδικασίας, κατάλογο συγκεκριμένων εταιρειών εγνωσμένου κύρους με τις οποίες θα επικοινωνούσε η Διεύθυνση Προσφορών για επίδειξη ενδιαφέροντος.

Στην συνέχεια η Επιτροπεία με την Απόφαση 04-32/2018, ενέκρινε το κείμενο των προδιαγραφών για τη σύσταση του Φορέα (Asset Management Company), και αποφάσισε ότι η διαδικασία προσφορών θα ήταν ανοικτή, με δημοσίευση στην ιστοσελίδα της Τράπεζας. Επιπλέον, ο 2ος Εκτελεστικός Διευθυντής εξουσιοδοτήθηκε να καταρτίσει μικρό κατάλογο εταιρειών εγνωσμένου κύρους, για να τους σταλεί απευθείας το κείμενο των προδιαγραφών από τη Διεύθυνση Προσφορών, προς διευκόλυνση της διαδικασίας ώστε η διαδικασία αξιολόγησης να ήταν στη βάση των πολιτικών και διαδικασιών της Τράπεζας και τα ποιοτικά κριτήρια να κοινοποιούνταν στην Επιτροπεία πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας υποβολής προσφορών.

25.1.2 Πρακτικά της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 27 Αυγούστου 2018

Τα πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΚΤ, ημερ. 27/8/2018 μεταξύ άλλων αναφέρεται στις εξελίξεις για το Transfer Service Agreement.

Ειδικότερα, σε απόφαση της Επιτροπείας (12-33/2018) ο 2ος Εκτελεστικός Διευθυντής, εξουσιοδοτήθηκε να υπογράψει τη συμφωνία μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων από τη Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΣΕΔΙΠΕΣ) στη Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ), σύμφωνα και με το πιο κάτω ψήφισμα που είχε υποβληθεί για έγκριση στην Ειδική Γενική Συνέλευση ημερ. 30/8/2018 και νοουμένου ότι αυτό θα είχε εγκριθεί:

“Εγκρίνεται η μεταφορά των περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων, πλην της οφειλής της ΣΚΤ προς την Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς και του προσωπικού της ΣΚΤ στην ΚΕΔΙΠΕΣ με την ολοκλήρωση της συμφωνίας με την Ελληνική Τράπεζα, και την ενεχυρίαση των μετοχών που κατέχει η ΣΚΤ στην ΚΕΔΙΠΕΣ προς όφελος της Κυπριακής Δημοκρατίας ως αντάλλαγμα για την εκχώρηση των δικαιωμάτων είσπραξης των δανείων από την Κυπριακή Δημοκρατία (δυνάμει σχετικής συμφωνίας εκχώρησης) προς όφελος της ΚΕΔΙΠΕΣ.

Τα δάνεια που θα παραμείνουν στην ΣΚΤ μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας με την Ελληνική Τράπεζα θα μεταφερθούν στην ΚΕΔΙΠΕΣ με την ολοκλήρωση της διαδικασίας που προβλέπεται από την σχετική νομοθεσία.”

25.1.3 Πρακτικά της Επιτροπείας της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 28 Αυγούστου 2018

Σε πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΚΤ ημερ. 28/8/2018 μεταξύ άλλων καταγράφονται τα ψηφίσματα που θα τίθεντο στην Ειδική Γενική Συνέλευση των μετόχων στις 30/8/2018 και η απόφαση (11-34/2018) έγκρισης τους.

Τα ψηφίσματα ήταν τα ακόλουθα:

I. ΠΡΩΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ - Επικύρωση σύστασης θυγατρικής εταιρείας

Επικυρώνεται, επιβεβαιώνεται, εγκρίνεται και υιοθετείται η σύσταση νέας θυγατρικής εταιρείας ως ιδιωτική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με βάση τον περί Εταιρειών Νόμο, Κεφ. 113 με την επωνυμία "Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λίμιτεδ" (στο εξής "η ΚΕΔΙΠΕΣ"), στην οποία η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ (στο εξής "η ΣΚΤ") θα κατέχει το 100% του ονομαστικού και εκδομένου μετοχικού κεφαλαίου.

Οι πρώτοι Διοικητικοί Σύμβουλοι και ο αρχικός Γραμματέας της ΚΕΔΙΠΕΣ καταγράφονται στον πιο κάτω "Πίνακα", το εγγεγραμμένο γραφείο της ΚΕΔΙΠΕΣ θα βρίσκεται στην οδό Γρηγόρη Αυξεντίου 8, 1096 Λευκωσία και το μετοχικό της κεφάλαιο θα ανέρχεται στις €500,000 (πεντακόσιες χιλιάδες).

Επικυρώνεται ότι η ΚΕΔΙΠΕΣ μεταξύ άλλων θα ενασκει, δραστηριότητες εταιρείας εξαγοράς πιστώσεων και/ή συναφείς δραστηριότητες, σύμφωνα με των περί Αγοραπωλησίας Πιστωτικών Διευκολύνσεων και για Συναφή Θέματα Νόμων του 2015 και 2018 (Ν. 169(I)/15 και Ν. 86(I)/2018) και δραστηριότητες παροχής συμβάσεων πίστωσης που διέπονται από τους περί Συμβάσεων Πίστωσης για Καταναλωτές σε σχέση με Ακίνητα που προορίζονται για Κατοικία Νόμους του 2017 (Ν. 41(I)/2017 και Ν.149(I)/2017), κατόπιν εξασφάλισης σχετικών αδειών από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου όπως προνοούν οι εν λόγω Νόμοι και θα δύναται να αποκτήσει σύνολο ή μέρος των στοιχείων ενεργητικού, των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων οποιασδήποτε εταιρείας.

- Διονύσης Διονυσίου - Μη Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου
- Ανδρέας Χαραλάμπους - Μη Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου

- Γιώργος Παντελή - Μη Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου
- Σταύρος Ιακώβου - Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου
- Λάμπρος Παπαλαμπριανού - Εκτελεστικό Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου
- Μάριος Ξενίδης - Γραμματέας

II. ΔΕΥΤΕΡΟ ΨΗΦΙΣΜΑ - Έγκριση μεταφοράς περιουσιακών στοιχείων ενεργητικού ΣΚΤ

Εγκρίνεται η μεταφορά των περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων, πλην της οφειλής της ΣΚΤ προς την Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς και του προσωπικού της ΣΚΤ στην ΚΕΔΙΠΕΣ με την ολοκλήρωση της συμφωνίας με την Ελληνική Τράπεζα, και η ενεχυρίαση των μετοχών που κατέχει η ΣΚΤ στην ΚΕΔΙΠΕΣ προς όφελος της Κυπριακής Δημοκρατίας ως αντάλλαγμα για την εκχώρηση των δικαιωμάτων είσπραξης των δανείων από την Κυπριακή Δημοκρατία (δυνάμει σχετικής συμφωνίας εκχώρησης) προς όφελος της ΚΕΔΙΠΕΣ.

Τα δάνεια που θα παραμείνουν στην ΣΚΤ μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας με την Ελληνική Τράπεζα θα μεταφερθούν στην ΚΕΔΙΠΕΣ με την ολοκλήρωση της διαδικασίας που προβλέπεται από την σχετική νομοθεσία. Η παράγραφος 2 της επιστολής της Κεντρικής Τράπεζας προς τη ΣΚΤ ημερ. 23/8/2018 έχει σημειωθεί.

III. ΤΡΙΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ - Έγκριση καταβολής μετοχικού κεφαλαίου ύψους πεντακοσίων χιλιάδων (500κ) προς την ΚΕΔΙΠΕΣ

Όπως εγκριθεί και με το παρόν εγκρίνεται η καταβολή από την ΣΚΤ προς την ΚΕΔΙΠΕΣ του ποσού των €500.000 (πεντακόσιες χιλιάδες) ως πληρωμή μετοχικού κεφαλαίου προς πλήρη εξόφληση των 500.000 (πεντακόσιες χιλιάδες) συνήθων μετοχών της ΚΕΔΙΠΕΣ ονομαστικής αξίας €1,00 η κάθε μία, που έχουν εκδοθεί στο όνομα της ΣΚΤ.

Όπως εγκριθεί και με το παρόν εγκρίνεται η υπογραφή από τη ΣΚΤ οποιουδήποτε εγγράφου και η διενέργεια οποιασδήποτε πράξης απαιτείται ώστε να υλοποιηθεί η πιο πάνω απόφαση.

IV. ΤΕΤΑΡΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ - Παραίτηση της άδειας τραπεζικών εργασιών της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ

Όπως εγκριθεί και με το παρόν εγκρίνεται η παραίτηση της άδειας της Τράπεζας δυνάμει της οποίας διεξάγει τραπεζικές εργασίες σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, με σκοπό την

ανάκληση της από την ΚΤΚ με την ολοκλήρωση της συμφωνίας μεταβίβασης εργασιών στην Ελληνική Τράπεζα.

V. ΠΕΜΠΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ - Τροποποίηση Ειδικών Κανονισμών ΣΚΤ και αλλαγή ονόματος λόγω ανάκλησης της άδειας διεξαγωγής τραπεζικών εργασιών.

Όπως εγκριθούν και με το παρόν εγκρίνονται οι αναθεωρημένοι Ειδικοί Κανονισμοί της ΣΚΤ, ως επισυνάπτονται στο παρόν ψήφισμα και όπως εγκριθεί και με το παρόν εγκρίνεται όπως η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ μετονομαστεί σε Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ ως το όνομα αυτό περιέχεται στους ως άνω αναθεωρημένους Ειδικούς Κανονισμούς.

VI. ΕΚΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ - Προϋπολογισμός για Σχέδιο Εθελούσιας Αποχώρησης

Όπως εγκριθεί και με το παρόν εγκρίνεται αύξηση του προϋπολογισμού που έχει προηγουμένως εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση σε σχέση με το Σχέδιο Εθελούσιας Αποχώρησης της ΣΚΤ, από €128 εκ. σε €139 εκ. λόγω του ότι έχουν αιτηθεί και θα λάβουν το Σχέδιο Εθελούσιας Αποχώρησης 1.026 μέλη του προσωπικού έναντι 900 που ήταν ο στόχος και η βάση στην οποία εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση ο προηγούμενος προϋπολογισμός.

Περαιτέρω, όπως εγκριθεί και με το παρόν εγκρίνεται η καταβολή των δόσεων της αποζημίωσης στις καθορισμένες από την σχετική εγκύκλιο ημερομηνίες και προς το προσωπικό του οποίου η ημερομηνία αποχώρησης θα παραταθεί. Η πληρωμή των δόσεων θα υπόκειται στους υπόλοιπους όρους της εγκυκλίου.

25.1.4 Ανακοίνωση στην διαδικτυακή σελίδα της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας ημερομηνίας 31 Αυγούστου 2018

Σε ανακοίνωση στην διαδικτυακή σελίδα του Συνεργατισμού ημερ. 31/8/2018 αναφέρονται τα ακόλουθα:

“Η Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ, μετονομάζεται σε ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΤΔ (η “ΣΕΔΙΠΕΣ”) και παραμένει σε λειτουργία ως νομική οντότητα χωρίς τραπεζική άδεια. Η “ΣΕΔΙΠΕΣ” θα είναι η μητρική εταιρεία σε νέα εταιρεία που έχει δημιουργηθεί (100% θυγατρική) ως εταιρεία εξαγοράς πιστωτικών διευκολύνσεων.

Η νέα θυγατρική εταιρεία ονομάζεται ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΤΔ (“ΚΕΔΙΠΕΣ”) με αριθμό εγγραφής ΗΕ387704 και η

διεύθυνση της είναι Γρηγόρη Αυξεντίου 8, 1096 Λευκωσία, Κύπρος. Η νέα εταιρεία θα διεξάγει τις δραστηριότητες που αφορούν τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων με άδεια από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου βάσει του περί Αγοραπωλησίας Πιστωτικών Διευκολύνσεων Νόμου και του περί Συμβάσεων πίστωσης για Καταναλωτές σε σχέση με Ακίνητα που προορίζονται για Κατοικία Νόμου.

Διευκρινίζεται ότι, οι πελάτες που τηρούν ΜΕΧ και επιθυμούν την καταβολή πληρωμών έναντι των υποχρεώσεών τους, θα μπορούν να εξυπηρετούνται από το υφιστάμενο δίκτυο εξυπηρέτησης της πρώην ΣΚΤ το οποίο θα ανήκει στην Ελληνική Τράπεζα. Για την εκτέλεση αυτών των συναλλαγών θα σας ζητηθεί από τον ταμία ο αριθμός του λογαριασμού στον οποίο επιθυμείτε να καταβάλετε το σχετικό ποσό και για αυτό θα πρέπει να διασφαλίζετε ότι προσκομίζετε ορθό αριθμό λογαριασμού.“

25.1.5 Πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ ημερομηνίας 17 Σεπτεμβρίου 2018

Σε πρακτικό ημερ. 17/9/2018 της ΣΕΔΙΠΕΣ ενημερώνεται η ολομέλεια ότι μετά την ολοκλήρωση της Ειδικής Γενικής Συνέλευσης ημερ. 30/8/2018 και την έγκριση του συνόλου των ψηφισμάτων, συμπεριλαμβανομένου και του ψηφίσματος 4 *“Παραίτηση της άδειας τραπεζικών εργασιών της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ”* και του ψηφίσματος 5 *“Τροποποίηση Ειδικών Κανονισμών ΣΚΤ και αλλαγή ονόματος λόγω ανάκλησης της άδειας διεξαγωγής τραπεζικών εργασιών”*, η νέα οντότητα μετονομάστηκε σε Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ.

Η συγκεκριμένη συνεδρίαση αποτελούσε την πρώτη ως ΣΕΔΙΠΕΣ στην οποία συζητήθηκε και το θέμα της προσφοράς για υπηρεσίες Εντολοδόχου Παρακολούθησης (Monitoring Trustee)

Η Επιτροπεία ενημερώθηκε ότι κατά την αποστολή της προσφοράς σε συγκεκριμένους οίκους κατόπιν σύστασης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υπέβαλαν προσφορές δύο οίκοι.

Μέχρι την ολοκλήρωση του πλαισίου λειτουργίας της Κυπριακής Εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ), θα ακολουθήσει η διαδικασία αξιολόγησης της ΣΕΔΙΠΕΣ και η Επιτροπεία θα ενημερωθεί για το αποτέλεσμα.

Αναφέρθηκε ότι υπάρχει ενδεχόμενο να εκφέρει άποψη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αφού η υποχρέωση για εξεύρεση Εντολοδόχου Παρακολούθησης προκύπτει από τις δεσμεύσεις του Καταλόγου Δεσμεύσεων (List of Commitments), μεταξύ της Κυπριακής

Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), ενώ ο Εντολοδόχος Παρακολούθησης θα λειτουργεί ουσιαστικά εκ μέρους της ΕΕ.

Συζητήθηκε τέλος το κατά πόσο η απόφαση για κατακύρωση της προσφοράς, νοουμένου ότι θα εμπίπτει στα εγκριτικά όρια της Επιτροπείας, εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ ή εάν εμπίπτει στις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου της ΚΕΔΙΠΕΣ, η οποία αναμένεται ότι θα αναλάβει σταδιακά όλες τις αρμοδιότητες και εξουσίες της ΣΕΔΙΠΕΣ. Σημειώνεται ότι κατά την τελευταία συνεδρίαση της Επιτροπείας της ΣΚΤ, λήφθηκε η απόφαση όπως εξευρεθεί ο ορθός νομικός τρόπος, έτσι ώστε όλες οι εξουσίες και εγκριτικά όρια που διατηρεί, να μεταφερθούν στο Διοικητικό Συμβούλιο της θυγατρικής εταιρείας σε σχέση με τις δραστηριότητες που μεταφέρονται στη θυγατρική.

Η Επιτροπεία ζήτησε να αποσταλεί ερώτημα στον εξωτερικό Νομικό της Σύμβουλο για να γνωματεύσει επί τούτου σημειώνοντας επίσης και το ότι η Επιτροπεία τελεί υπό παραίτηση.

Για το μισθό των μελών της Επιτροπείας λήφθηκε υπόψη το ότι η ΣΚΤ έπαψε να υφίσταται ως αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα (ΑΠΙ) και ως αποτέλεσμα έχει διαφοροποιηθεί το εύρος των εργασιών της Επιτροπείας και αποφάσισε να περιοριστεί η αντιμισθία των μελών της, στη βασική αντιμισθία, η οποία σύμφωνα με την επιστολή του Υπουργού Οικονομικών, ημερ. 3/5/2016, ανέρχεται στις €25.000.

Η συγκεκριμένη απόφαση εφαρμόστηκε από το μήνα Σεπτέμβριο μέχρι και την αποχώρηση των μελών της Επιτροπείας και ίσχυε για το σύνολο των μελών, συμπεριλαμβανομένου και του Προέδρου.

25.1.6 Πρακτικά της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ ημερομηνίας 19 Σεπτεμβρίου 2018

Σε πρακτικό ημερ. 19/9/2018 της Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΣΕΔΙΠΕΣ) στην παρουσία του Εξωτερικού Νομικού συμβούλου και εκ μέρους της Altamira Asset Management Cyprus οι Τζιώρτζια Πάρπα, Πάολα Τουμαζή, Δημήτρης Φιλιππίδης, Μαρία Λάμπρου, Γιώργος Ιωάννου και Στάλω Μαρδαπήττα, η Επιτροπεία ενέκρινε και υπέγραψε το ακόλουθο πληρεξούσιο έγγραφο, προς διευκόλυνση των εργασιών της Altamira Asset Management Cyprus Ltd.:

“Η Επιτροπεία έχει λάβει και εξετάσει το προτεινόμενο πληρεξούσιο έγγραφο για την εκχώρηση εξουσιών από την ΣΕΔΙΠΕΣ στον Σταύρο Ιακώβου, και/ή τον Βαρνάβα

Κουρουνά, και/ή τον Λάμπρο Παπαλαμπριανού, και/ή τον Δημήτρη Φιλιππίδη και/ή την Μαρία Λάμπρου, ως πληρεξούσιους αντιπρόσωπους της ΣΕΔΙΠΕΣ και αποφάσισε όπως δύο εκ των πέντε εκ μέρους και για λογαριασμό της ΣΕΔΙΠΕΣ και εξ ονόματος αυτής προβαίνουν στις πιο κάτω ενέργειες:

1. Να μισθώνουν, εκχωρούν, εκμισθώνουν, υπομισθώνουν, διαχειρίζονται, εκμεταλλεύονται, υποθηκεύουν, επιβαρύνουν, πωλούν, διαιρούν, διανέμουν, ανταλλάσσουν ή με άλλο τρόπο διαθέτουν και/ή μεταβιβάζουν βάσει οποιουδήποτε Νόμου και/ή Κανονισμού και/ή Οδηγίας, οποιαδήποτε ακίνητη ιδιοκτησία της ΣΕΔΙΠΕΣ οποιασδήποτε φύσης και για οποιοδήποτε ποσό, περιλαμβανομένων γαιών, οικοπέδων, αγροτεμαχίων, οικοδομών, κτιρίων καθώς και οποιασδήποτε δουλείας, προνομίου, αδείας, μοίρας, μεριδίου, συμφέροντος, ή άλλου δικαιώματος πάνω ή σε σχέση με ακίνητη ιδιοκτησία.
2. Να παρουσιάζονται σε οποιοδήποτε Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας, και/ή ενώπιον οποιασδήποτε άλλης αρμόδιας Αρχής και/ή Υπηρεσίας και/ή Τμήματος και να προβούν σε οποιαδήποτε απαραίτητη πράξη την ολοκλήρωσης οποιωνδήποτε των πιο πάνω ενεργειών συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης φακέλων εκ μέρους της ΣΕΔΙΠΕΣ.
3. Προς τον πιο πάνω σκοπό να υπογράψουν, εκ μέρους της ΣΕΔΙΠΕΣ οποιοδήποτε αναγκαίο έγγραφο και/ή δήλωση και/ή έντυπο και/ή άλλως πως.
4. Να αναθέτουν και/ή εκχωρούν και/ή μεταβιβάζουν όλες ή μερικές από τις εξουσίες που τους δίδονται με το παρόν έγγραφο σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο της επιλογής τους.”

Περαιτέρω η Επιτροπεία ενέκρινε και υπέγραψε το ακόλουθο πληρεξούσιο έγγραφο, προς διευκόλυνση των εργασιών της Altamira Asset Management Cyprus Ltd.:

“Η Επιτροπεία έχει λάβει και εξετάσει το προτεινόμενο πληρεξούσιο έγγραφο για την εκχώρηση εξουσιών από την ΣΕΔΙΠΕΣ στον Σταύρο Ιακώβου, και/ή τον Βαρνάβα Κουρουνά, και/ή τον Λάμπρο Παπαλαμπριανού, και/ή την Πάολα Τουμαζή και/ή τον Χρίστο Αλεξάνδρου, ως πληρεξούσιους αντιπρόσωπους της ΣΕΔΙΠΕΣ και αποφάσισε όπως δύο εκ των πέντε, εκ μέρους και για λογαριασμό της ΣΕΔΙΠΕΣ και εξ ονόματος αυτής προβαίνουν στις πιο κάτω ενέργειες:

1. Να υπογράφουν οιονδήποτε *retainer* / διοριστήριο δικηγόρου ενάγοντως / εναγομένου / εφεσείοντος / εφέσιβλητου, και/ή διοριστήριο δικηγόρου για εκπροσώπηση σε διαδικασία διαιτησίας, και/ή των διαδικασιών που προβλέπει το Πλαίσιο Αφερεγγυότητας, διά του οποίου θα διορίζεται δικηγόρος της επιλογής της ΣΕΔΙΠΕΣ, ενώπιον οποιουδήποτε Δικαστηρίου και/ή Διαιτητή, περιλαμβανομένων χωρίς περιορισμό της γενικότητας του προαναφερόμενου, της καταχώρισης αγωγής και/ή αίτησης για εγγραφή διαιτητικής απόφασης, και/ή ενστάσεων και ενδίκων μέσων/βοηθημάτων που προβλέπονται από το Πλαίσιο Αφερεγγυότητας, εναντίον οιοιδήποτε φυσικού / νομικού προσώπου και/ή σημειώματος εμφάνισης σε διαδικασίες εναντίον της ΣΕΔΙΠΕΣ και/ή της εκπροσώπησης σε διαιτητική διαδικασία.

2. Να παρουσιάζονται στο Πρωτοκολλητήριο οποιουδήποτε Επαρχιακού Δικαστηρίου εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας και/ή του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου και/ή σε οιοσδήποτε άλλες αρμόδιες Αρχές ή Όργανα ή Υπηρεσίες ή Μονάδες και/ή να προβαίνουν και/ή να υπογράφουν οποιεσδήποτε αναγκαίες ένορκες δηλώσεις που απαιτούνται σε σχέση με την προώθηση αγωγής και/ή την λήψη μέτρων εκτέλεσης και/ή να λαμβάνουν οιαδήποτε πρόσφορα μέτρα για την εγγραφή και/ή εκτέλεση οιοιδήποτε δικαστικών και/ή διαιτητικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί ή θα εκδοθούν στο μέλλον υπέρ της ΣΕΔΙΠΕΣ και/ή να προβαίνουν στις αναγκαίες ένορκες δηλώσεις που απαιτούνται σε σχέση με την προώθηση των αιτήσεων και/ή των ενδίκων μέσων/βοηθημάτων που προνοούνται από το Νομοθετικό Πλαίσιο Αφερεγγυότητας και/ή εναντίον οιοιδήποτε προσώπου ή προσώπων, φυσικών ή νομικών και για τους πιο πάνω σκοπούς να υπογράφουν οιονδήποτε έγγραφο και/ή να εκτελούν κάθε άλλη αναγκαία πράξη καθώς επίσης να παρουσιάζονται για την προώθηση των πιο πάνω σκοπών ενώπιον οιοιδήποτε Δικαστηρίων εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας.

3. Να παρουσιάζονται και/ή να εκπροσωπούν την ΣΕΔΙΠΕΣ ενώπιον της Υπηρεσίας Αφερεγγυότητας του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού και/ή του Επίσημου Παραλήπτη και/ή οιοιδήποτε Διαχειριστή και/ή Εκκαθαριστή και/ή ενώπιον οιοιδήποτε Συμβούλου Αφερεγγυότητας και/ή ενώπιον γενικών συνελεύσεων πιστωτών για την εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου Αφερεγγυότητας. Να δέχονται, να κοινοποιούν, να υπογράφουν, να αιτούνται, να λαμβάνουν και καταθέτουν έγγραφα με οιοιδήποτε περιεχόμενο για

την εξυπηρέτηση των εντολών. Να ενεργούν για την υποστήριξη των δικαιωμάτων αλλά και για την τήρηση των υποχρεώσεων του εντολέα όλες τις πράξεις που προβλέπονται από το Πλαίσιο Αφερεγγυότητας καθώς και οποιαδήποτε εξώδικη ενέργεια.

4. Να παρουσιάζονται και/ή να εκπροσωπούν την ΣΕΔΙΠΕΣ ενώπιον οιασδήποτε συνελεύσεων και/ή να ψηφίζουν για την κατάρτιση ή απόρριψη Προσωπικού Σχεδίου Αποπληρωμής σύμφωνα με το Ν.65(Ι)/2015, και/ή Συμβιβασμού και/ή Σχεδίου Διευθέτησης σύμφωνα με την πτωχευτική διαδικασία και/ή Πρότασης Συμβιβασμού και/ή Σχεδίου Διακανονισμού σύμφωνα με το Ν.62(Ι)/2015.

5. Να εισπράττουν μερίσματα από τον Επίσημο Παραλήπτη και/ή διαχειριστή σύμφωνα με την πτωχευτική διαδικασία.

6. Να παρουσιάζονται ενώπιον οιασδήποτε Διαιτητή καθώς και ενώπιον οιασδήποτε Δικαστηρίου της Δημοκρατίας, εκ μέρους της ΣΕΔΙΠΕΣ ως ενάγουσα, εναγόμενη, εφεσίουσα, εφεσίβλητης, μεσεγγυούχου, αιτήτριας, καθ'ης η αίτηση, σε οιασδήποτε αγωγές και/ή διαιτησίες και/ή άλλες δικαστικές και/ή οιασδήποτε διαδικασίες, να υπογράφουν και/ή να προσκομίζουν κάθε αναγκαίο έγγραφο και να παρέχουν ένορκη μαρτυρία, γραπτώς ή προφορικώς, για τους πιο πάνω σκοπούς.

7. Να υπογράφουν οιασδήποτε ένορκες και/ή άλλες δηλώσεις και/ή αιτήσεις και/ή άλλα αναγκαία έγγραφα και/ή να παρουσιάζονται σε οιασδήποτε Κτηματολογικό Γραφείο της Κύπρου και/ή ενώπιον άλλης αρμόδιας Αρχής προς το σκοπό της καταχώρησης και/ή της προώθησης οποιασδήποτε αίτησης αναφορικά με την ακύρωση αναγκαστικής πώλησης και/ή μεταβίβασης ακινήτου μετά από αναγκαστική πώληση μέσω δημόσιου πλειστηριασμού και/ή της ακύρωσης πιεπιο και/ή οιασδήποτε αίτησης για την εκποίηση οιασδήποτε ακινήτου ή ακινήτων που βαρύνεται/ονται με υποθήκη και/ή πίσθητο σε σχέση με οιασδήποτε/οιαδήποτε οφειλόμενο/α προς την ΣΕΔΙΠΕΣ ποσό/α.

8. Να υπογράφουν και/ή να αποστέλλουν και/ή να δημοσιεύουν και/ή να επιδίδουν επ' ονόματι και/ή για λογαριασμό και/ή εκ μέρους της ΣΕΔΙΠΕΣ οποιασδήποτε ειδοποίηση και/ή έντυπο και/ή ένορκη δήλωση και/ή επιστολή και/ή καλυπτική και/ή συνοδευτική επιστολή είναι απαραίτητη και/ή αναγκαία και/ή προβλέπεται από το νόμο και/ή οποιοδήποτε κανονισμό για τη διαδικασία πώλησης ενυπόθηκου ακινήτου από ενυπόθηκο δανειστή ως αυτή προβλέπεται στον Περί Μεταβιβάσεως

και Υποθηκείσεως Ακινήτων Νόμο 9/1965, Μέρος VIA, άρθρα 44Α-44ΙΑ και/ή χρησιμοποιούν για το σκοπό αυτό επιστολόχαρτο της ΣΕΔΙΠΕΣ.

9. Να παρουσιάζονται σε οιονδήποτε Κτηματολογικό Γραφείο της Κύπρου και/ή ενώπιον άλλης αρμόδιας Αρχής και να υπογράφουν και καταχωρούν οποιαδήποτε αίτηση και/ή δήλωση και/ή οποιαδήποτε αναγκαία έγγραφα για την έκδοση τίτλων ιδιοκτησίας για τα ενυπόθηκα ακίνητα και/ή αιτείται και/ή λαμβάνουν οιαδήποτε πληροφορία σε σχέση με οιαδήποτε καταχώρηση σε κάθε μητρώο και/ή άλλο βιβλίο που τηρείται σε οιονδήποτε Επαρχιακό και/ή Κεντρικό Κτηματολογικό Γραφείο και/ή υπηρεσία.

10. Να αιτούνται και/ή να λαμβάνουν οιαδήποτε πληροφορία σε σχέση με οιαδήποτε καταχώρηση ακίνητης ιδιοκτησίας που είναι εγγεγραμμένη στο όνομα φυσικού ή νομικού προσώπου σε κάθε μητρώο και/ή άλλο βιβλίο που τηρείται σε οιονδήποτε Επαρχιακό και/ή Κεντρικό Κτηματολογικό Γραφείο και/ή υπηρεσία. Περαιτέρω, να αιτούνται και/ή να λαμβάνουν από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας πιστοποιητικό/α έρευνας που να περιέχει/ουν οιαδήποτε πληροφορίες αναφορικά με ακίνητα εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας.

11. Να ενεργούν κάθε και οιαδήποτε πράξη, έστω και μη αναφερομένη στο παρόν πληρεξούσιο, ή οποία είναι αναγκαία προς πλήρη αποπεράτωση όλων και της κάθε μιας ξεχωριστά των πιο πάνω εντολών.

12. Προς τον πιο πάνω σκοπό να υπογράφουν, εκ μέρους της ΣΕΔΙΠΕΣ οποιοδήποτε αναγκαίο έγγραφο και/ή δήλωση και/ή έντυπο και/ή άλλως πως.

13. Να αναθέτουν και/ή εκχωρούν και/ή μεταβιβάζουν όλες ή μερικές από τις εξουσίες που τους δίδονται με το παρόν έγγραφο σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο της επιλογής τους.”

Τέλος η Επιτροπεία ενέκρινε και υπέγραψε το ακόλουθο πληρεξούσιο έγγραφο, προς διευκόλυνση των εργασιών της Altamira Asset Management Cyprus Ltd.:

“Η Επιτροπεία έχει λάβει και εξετάσει το προτεινόμενο πληρεξούσιο έγγραφο για την εκχώρηση εξουσιών από την ΣΕΔΙΠΕΣ στην ALTAMIRA ASSET MANAGEMENT (CYPRUS) LTD (“AAM”) ως πληρεξούσιο αντιπρόσωπο της ΣΕΔΙΠΕΣ και αποφάσισε όπως, εκ μέρους και για λογαριασμό της ΣΕΔΙΠΕΣ και εξ ονόματος αυτής προβαίνει στις πιο κάτω ενέργειες:

1. Να διαχειρίζεται τη διαδικτυακή δημοσίευση και το σύστημα εγγραφής περιουσιακών στοιχείων της ΣΕΔΙΠΕΣ και/ή να διαχειρίζεται τα οποιαδήποτε ζητήματα δύναται να προκύψουν αναφορικά με τη διαδικτυακή δημοσίευση και το σύστημα εγγραφής περιουσιακών στοιχείων της ΣΕΔΙΠΕΣ και/ή να μεταφορτώνει τα στοιχεία οποιονδήποτε περιουσιακών στοιχείων της ΣΕΔΙΠΕΣ, να καταρτίζει τους αναγκαίους μηχανισμούς για να εξασφαλίζει ότι η μεταφόρτωση γίνεται βάση του συμφωνημένου χρονοδιαγράμματος και ποιότητας και να επικαιροποιεί τα ληφθείσα στοιχεία οποιονδήποτε περιουσιακών στοιχείων της ΣΕΔΙΠΕΣ που βρίσκονται και/ή θα αναρτηθούν και/ή άλλως πως θα προβάλλονται στην ιστοσελίδα της ΑΑΜ.

2. Να διαχειρίζεται το δίκτυο πώλησης και προς τον σκοπό αυτό να διαφημίζει και/ή να προβάλλει και/ή να προωθεί οποιαδήποτε περιουσιακά στοιχεία της ΣΕΔΙΠΕΣ, να εισηγείται και να επιλέγει κτηματομεσίτες μετά από αίτημα προσφοράς για τις απαιτούμενες υπηρεσίες, μέσω διαδικασίας υποβολής προσφορών ανάμεσα σε εγκεκριμένους πάροχους, να εκπαιδεύει, να συντονίζει και να εποπτεύει το δίκτυο πωλήσεων των κτηματομεσιτών μέσω εφαρμογής πρωτοκόλλων και διαδικασιών πώλησης και να φυλάει τα κλειδιά οποιονδήποτε περιουσιακών στοιχείων της ΣΕΔΙΠΕΣ.

3. Να αναλαμβάνει τη διαχείριση οποιωνδήποτε θεμάτων σε σχέση με την προώθηση των οποιονδήποτε περιουσιακών στοιχείων της ΣΕΔΙΠΕΣ από οποιοδήποτε εμπορικό δίκτυο όπως για ειδικό ενδιαφέρον για ιδιοκτησία των ακινήτων της ΣΕΔΙΠΕΣ, γενικό ενδιαφέρον για ιδιοκτησία των ακινήτων της ΣΕΔΙΠΕΣ για συγκεκριμένο τύπο ή για συγκεκριμένη περιοχή, παράπωνα για ενέργειες οποιουδήποτε μέλους της ΑΑΜ (ή οποιουδήποτε άλλου υπεργολάβου) ή για το δίκτυο πώλησης ή για το περιεχόμενο όποιου μηνύματος που καταρτίστηκε από αυτήν με οποιοδήποτε τρόπο, και/ή για ισχυρισμούς αναφορικά με ελαττώματα με την διαδικασία πώλησης η οποία έγινε από την ΑΑΜ.

4. Να ενημερώνεται για τις αιτήσεις αγοράς από οποιοδήποτε εμπορικό δίκτυο (συμπεριλαμβανομένου, χωρίς περιορισμό, τους ιστότοπους της ΣΕΔΙΠΕΣ) και να τις επεξεργάζεται για να διευθετεί επίσκεψη, να διαχειρίζεται την πρόταση και την αντιπρόταση οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου μέρους για οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο της ΣΕΔΙΠΕΣ, να συντονίζει τις αιτήσεις προς έγκριση από την ΣΕΔΙΠΕΣ, να διαχειρίζεται την διαδικασία πριν την πώληση, συμπεριλαμβανομένης και της

διαπραγμάτευσης με πιθανούς αγοραστές κάτω από όρους όπου έχουν προ-εγκριθεί από την ΣΕΔΙΠΕΣ, να παρουσιάζει προσφορές πώλησης για εξουσιοδότηση σύμφωνα με την υπάρχουσα διαδικασία προσφορών, να επισυνάπτει την εν λόγω προσφορά στην τελική πρόταση του πελάτη και όλα τα απαραίτητα έγγραφα, όπως αυτά έχουν καθοριστεί από την ΣΕΔΙΠΕΣ και αυτά που θα θεωρεί απαραίτητα, σύμφωνα με τον είδος της πώλησης, να ενημερώνει την ΣΕΔΙΠΕΣ για το μητρώο ελέγχου και τα αποτελέσματα της διαδικασίας ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, να ενημερώνεται συνεχώς για το στάδιο της πώλησης μέσω της χρήσης του καθιερωμένου ηλεκτρονικού συστήματος (μεταξύ άλλων μητρώο επαφών πελατών, προτεινόμενη προσφορά κ.α.), να παρέχει προκαταβολή και να προ-κρατεί ακίνητα, να διαχειρίζεται τις κρατήσεις (με την δυνατότητα να παύσει η κράτηση αν δεν εφαρμοστεί και χωρίς έγκριση της ΣΕΔΙΠΕΣ σε περιπτώσεις ταυτόχρονης κράτησης), να ελέγχει κρατήσεις όπου έγιναν από τρία πρόσωπα, να επικοινωνεί με την ΣΕΔΙΠΕΣ για τις λογιστικές διαδικασίες ποσών στο πληροφοριακό σύστημα της ΣΕΔΙΠΕΣ, να επικαιροποιεί τις πληροφορίες και τον βαθμό διαθεσιμότητας τους στο διαδίκτυο, να δημιουργήσει μοντέλο συμφωνιών κρατήσεων εξουσιοδοτημένο από την ΣΕΔΙΠΕΣ και από οποιον άλλο από την διοίκηση όπου είναι απαραίτητο για την εκτέλεση κρατήσεων και διαχείρισης επιταγών, να κλίνει την διαδικασία πώλησης με επιβεβαίωση των όρων όπου εγκρίθηκαν από την πώληση, συλλογή αρχείων (αίτηση και διαχείριση αξιολόγησης, μεταφορά και έλεγχος των εγγράφων), να συντάσσει συμφωνία πώλησης και συμφωνίας προαίρεσης και διαχείριση όλων των απαραίτητων ενεργειών για την ολοκλήρωση της πώλησης και αργότερα την καταγραφή όλων των απαραίτητων εγγράφων, να παρέχει βοήθεια στην ολοκλήρωση της πώλησης οποιονδήποτε ακινήτων της ΣΕΔΙΠΕΣ, να λαμβάνει διοικητικά διαβήματα σε σχέση με την πληρωμή των προμηθειών πώλησης και προμηθειών για ενοικίαση των ακινήτων της ΣΕΔΙΠΕΣ και τον εν ενεργεία (κατά καιρούς) Πολιτικών Διαχείρισης των ακινήτων της ΣΕΔΙΠΕΣ, να διαχειρίζεται οποιαδήποτε λειτουργικά ζητήματα που μπορεί να προκύψουν κατά την διάρκεια της διαδικασίας και να πληρώνει και να τιμολογεί τις συμφωνηθείσες προμήθειες με τρίτα πρόσωπα ή διαμεσολαβητές στο δίκτυο πωλήσεων της ΣΕΔΙΠΕΣ.

5. Να προωθεί, να αξιολογεί και να προετοιμάζει προτάσεις από κτηματομεσίτες για αγορά ή πώληση έτσι ώστε να εγκριθούν από την ΣΕΔΙΠΕΣ και να παρέχει

συμβουλή ως προς τον προσδιορισμό τιμής πώλησης οποιονδήποτε ακινήτων της ΣΕΔΙΠΕΣ.

6. Να εκτελεί καθήκοντα διαχείρισης μετά την πώληση , συμπεριλαμβανομένης της επικοινωνίας με πελάτες όπως τηλεφωνήματα, παράδοση και επαλήθευση εγγράφων και κλειδιών, καθώς και παραλαβή και προώθηση τυχών παραπόνων.

7. Να παρέχει οποιαδήποτε βοήθεια μετά την πώληση και κατά την περίοδο της εγγύησης, να λαμβάνει αντίγραφο της πράξης μεταβίβασης (deed of sale) οποιασδήποτε ακίνητης ιδιοκτησίας της ΣΕΔΙΠΕΣ για να την ενημερώνει και να επιλύει θέματα που προκύπτουν μετά την πώληση.

8. Προς τον πιο πάνω σκοπό να υπογράφει, εκ μέρους της ΣΕΔΙΠΕΣ οποιοδήποτε αναγκαίο έγγραφο και/ή δήλωση και/ή έντυπο και/ή άλλως πως.

9. Να αναθέτει και/ή εκχωρεί και/ή μεταβιβάζει όλες ή μερικές από τις εξουσίες που της δίδονται με το παρόν έγγραφο σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο της επιλογής της”.

Οι συγκεκριμένες διευθετήσεις θα ίσχυαν μέχρι την ανάληψη καθηκόντων από τη νέα Επιτροπεία της ΣΕΔΙΠΕΣ, η οποία δύνατο να επαναξιολογηθεί.

25.2 ΣΕΔΙΠΕΣ – ΚΕΔΙΠΕΣ και Περιουσιακά στοιχεία

Ο κ. Σταύρος Ιακώβου (Προσωρινός Γενικός Διευθυντής ΚΕΔΙΠΕΣ) ανέφερε ότι η πρώτη τράπεζα θα παρέδιδε την άδεια λειτουργίας της και θα παρέμεινε ως μη πιστωτική Συνεργατική εταιρεία σύμφωνα με την υπόδειξη και απαίτηση των εποπτών. Επιπρόσθετα ήταν απαίτηση των εποπτών να δημιουργηθεί ένας φορέας στον οποίο θα μεταφέρονταν όλα τα assets – liabilities (περιουσιακά στοιχεία – υποχρεώσεις) μαζί με το προσωπικό, όρος που είχε τεθεί στα πλαίσια της συμφωνίας με την Ελληνική Τράπεζα. Επομένως η ΣΕΔΙΠΕΣ είχε δημιουργήσει μία νέα θυγατρική εταιρεία, την ΚΕΔΙΠΕΣ, κάτω από τον Περί Εταιρειών Νόμο και μεταφέρθηκαν σε αυτή οι υπάλληλοι. Η ΣΕΔΙΠΕΣ ήταν ο μέτοχος της ΚΕΔΙΠΕΣ και στην ουσία η ΣΕΔΙΠΕΣ ήταν κέλυφος, γιατί κατέληξε να μην έχει ούτε δραστηριότητες, ούτε προσωπικό, απλώς μία Επιτροπεία. Όλα τα περιουσιακά στοιχεία, οι εξουσίες και οι υποχρεώσεις με απόφαση της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ μεταφέρθηκαν στην ΚΕΔΙΠΕΣ.

Τα μέλη της Επιτροπείας της ΣΕΔΙΠΕΣ ήταν ο κ. Αντρέας Χαραλάμπους και ο κ. Γιώργος Παντελή του Υπουργείου Οικονομικών, ο κ. Γιώργος Χ"Νικόλας που εκτελούσε χρέη

Προέδρου, ο κ. Πάμπης Χριστοδουλίδης, ο κ. Γιώργος Κίττος, ο κ. Πανίκος Πούρος και ο κ. Σταύρος Ιακώβου.

Τα μέλη της Επιτροπείας της ΚΕΔΙΠΕΣ ήταν τρεις λειτουργοί του Υπουργείου Οικονομικών, ο κ. Αντρέας Χαραλάμπους ως πρόεδρος, ο κ. Διονύσης Διονυσίου, ο κ. Γιώργος Παντελή και δύο εκτελεστικά στελέχη της ΚΕΔΙΠΕΣ, ο κ. Λάμπρος Παπαλαμπριανού και ο κ. Σταύρος Ιακώβου.

Η ΣΕΔΙΠΕΣ είχε αποφασίσει να μην καταβάλλονται επιπρόσθετα έξοδα τα οποία αφορούσαν τις συνεδρίες της, συνεπώς περιορίστηκε η αντιμισθία τους. Όσον αφορά τα μέλη της ΚΕΔΙΠΕΣ, ήταν αμισθί.

Ο Σταύρος Ιακώβου σημείωσε ότι το όραμα της εναπομείνουσας οντότητας, ήταν βασικά να συνεισφέρει, ως προς τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και της κυπριακής οικονομίας γενικότερα, με τρόπο που να είχε θετική επίπτωση και προς την κοινωνία. Η αποστολή είναι να διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία που απέμειναν, την περίμετρο μέσω αποξένωσης, ρευστοποίησης κλπ, με στόχο την μεγιστοποίηση της αξία της και την αποπληρωμή αυτού που είχε πληρώσει το κράτος.

Η συμφωνία που υπήρχε με την Altamira είχε παραμείνει σε ισχύ και η συμμετοχή της πρώην ΣΚΤ παράμεινε στην εναπομένουσα οντότητα, δηλαδή το 49% μεταφέρθηκε στο κομμάτι του Συνεργατισμού που παρέμεινε. Για την συμμετοχή του 49%, υπήρχε η υποχρέωση να πωληθεί σε τρίτους, μέχρι τον Μάρτιο του 2019. Η αποξένωση του 49% τέθηκε ως υποχρέωση από τους θεσμούς και επόπτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁹⁶.

Η κοινοπραξία θα μπορούσε να παραμείνει είτε με το συμβόλαιο της τράπεζας, είτε με άλλον πελάτη που θα αγόραζε το 49%. Ο σύμβουλος ο οποίος θα επανεξέταζε τη συμφωνία της κοινοπραξίας, θα μπορούσε να προβεί, είτε σε διατήρηση της, είτε τροποποίηση της, είτε να προχωρήσει σε νέα διαδικασία για να διοριστεί νέος servicer.

Σε επιστολή ημερ. 2/11/2018 αναφέρεται ότι

- Το σύνολο ΜΕΧ σύμφωνα με την κατάταξη της ΣΚΤ για λογαριασμούς εντός ισολογισμού στις 31/8/2018 ήταν €6.130εκ (περίπου 53.600 λογαριασμοί).
- Στην Ελληνική Τράπεζα θα μεταφέρονταν €523εκ (περίπου 6.400) λογαριασμοί
- Στην ΚΕΔΙΠΕΣ θα παρέμειναν €5.607εκ (περίπου 47.200χιλ λογαριασμοί)

---

⁹⁶ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 13/9/2018 και 20/11/2018

- Στην Altamira δεν μεταφέρθηκαν ή εκχωρήθηκαν λογαριασμοί. Ως διαχειριστής, χειριζόταν τους λογαριασμούς της ΚΕΔΙΠΕΣ οι οποίοι παρουσίαζαν καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών ύψους περίπου €4,8 δις.

Σε επιστολή ημερ. 24/1/2019, ο κ. Ιακώβου μας πληροφόρησε για τα περιουσιακά στοιχεία που παρέμειναν στην πρώην ΣΤΚ αμέσως μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής με την ΕΤ (περιλαμβάνουν το αντίτιμο) τα οποία είναι ως ακολούθως:

€000	Τρέχουσα μη ελεγμένη λογιστική αξία	Τρέχουσα ονομαστική αξία
Μετρητά και καταθέσεις σε τράπεζες	80.758	80.758
Εξυπηρετούμενα δάνεια	469.332	469.332
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια	2.650.084	6.883.973
Ακίνητη περιουσία στις ελεύθερες περιοχές	680.966	680.966
Ακίνητη περιουσία στα κατεχόμενα	0	0
Συμμετοχές σε εταιρείες εμπορικού τομέα, και άλλα περιουσιακά στοιχεία	120.846	120.846
Σύνολο	4.020.002	8.253.891

Ο σχεδιασμός για την διάδοχη κατάσταση της ΣΚΤ έγινε μέσα από διαβουλεύσεις με την ΕΚΤ, την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου και την ΓΔΑ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και περιλάμβανε:

- Την παράδοση και ανάκληση της τραπεζικής άδειας. Σχετικά, η ΣΚΤ, σύμφωνα με την απαίτηση από τις εποπτικές αρχές, και με βάση το σχετικό ψήφισμα της Γενικής της Συνέλευσης στις 30/9/2018 παραιτήθηκε από την τραπεζική της άδεια, η οποία εν συνεχεία ανακλήθηκε από τις εποπτικές αρχές ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση της συναλλαγής πώλησης των 'τραπεζικών εργασιών' στην ΕΤ στις 3/9/2018 και μετονομάστηκε σε ΣΕΔΙΠΕΣ. Η ΣΕΔΙΠΕΣ συνεχίζει να είναι εγγεγραμμένη με βάση τον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο.

- Την μεταφορά των περιουσιακών στοιχείων που παραμένουν στην πρώην ΣΤΚ σε θυγατρική εταιρία εξαγοράς πιστώσεων η οποία εποπτεύεται από το τοπικό κανονιστικό πλαίσιο. Σχετικά προηγήθηκε η ίδρυση της 100% θυγατρικής εταιρείας με βάση τον περί Εταιρειών Νόμο Κεφ 113, με την ονομασία Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ (ΚΕΔΙΠΕΣ). Η ΚΕΔΙΠΕΣ αδειοδοτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου ως εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων καθώς και ως μη πιστωτικό ίδρυμα στις 31/8/2018.

Για ολοκλήρωση του σχεδιασμού είναι σε εκκρεμότητα τα ακόλουθα:

- Η συμφωνία μεταφοράς περιουσιακών στοιχείων από την ΣΕΔΙΠΕΣ προς την ΚΕΔΙΠΕΣ μαζί με την τροποποιητική συμφωνία ενεχυρίασης περιουσιακών στοιχείων υποβλήθηκαν στην Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας για την διενέργεια νομοτεχνικού ελέγχου. Σημειώνεται ότι η ενεχυρίαση προς όφελος της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι σε εφαρμογή για την πλειονότητα των περιουσιακών στοιχείων της πρώην ΣΚΤ δυνάμει της αρχικής συμφωνίας ενεχυρίασης τον Απρίλιο του 2018. Με την νέα συμφωνία τόσο τα περιουσιακά στοιχεία όσο και το μετοχικό κεφάλαιο της ΚΕΔΙΠΕΣ θα είναι ενεχυριασμένα προς όφελος της Κυπριακής Δημοκρατίας και κατ' επέκταση τα καθαρά έσοδα από τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων θα αποπληρώνουν την κρατική βοήθεια.
- Όσον αφορά τη μεταφορά των δανείων, μετά την παροχή ειδοποίησης προς τους δανειολήπτες σύμφωνα με τους Περί Αγοραπωλησίας Πιστωτικών Διευκολύνσεων Νόμους 2015 έως 2018 έχει διαπιστωθεί νομοτεχνική αδυναμία στην πώληση των δανείων στη ΚΕΔΙΠΕΣ. Ειδικότερα η ΣΕΔΙΠΕΣ μετά την απώλεια της τραπεζικής άδειας δεν εμπίπτει στους πωλητές που προβλέπει η νομοθεσία (όπως πιστωτικά ιδρύματα και εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων). Μετά από διαβουλεύσεις με την ΚΤΚ η ΣΕΔΙΠΕΣ έχει υποβάλει αίτηση ως εταιρία εξαγοράς πιστώσεων και, εφόσον η αίτηση εγκριθεί, θα εμπίπτει στους πωλητές. Παράλληλα αν της δοθεί και η άδεια μη πιστωτικού ιδρύματος, θα είναι σε θέση να επαναρχίσει άμεσα την υλοποίηση των αναδιαρθρώσεων η οποία προσωρινά έχει παγοποιηθεί.

Η ΚΕΔΙΠΕΣ θα έχει όλα τα περιουσιακά στοιχεία της πρώην ΣΚΤ με εξαίρεση τις συμμετοχές σε συνεργατικές εταιρίες (αφού η ΚΕΔΙΠΕΣ ως ιδιωτική εταιρεία δεν δύναται να συμμετάσχει στις εταιρίες αυτές).

Η ΣΕΔΙΠΕΣ θα έχει μόνο δύο περιουσιακά στοιχεία:

- την συμμετοχή στην ΚΕΔΙΠΕΣ. Όπως αναφέρθηκε η ΚΕΔΙΠΕΣ θα κατέχει όλα τα περιουσιακά στοιχεία που δεν μεταφέρθηκαν στην ΕΤ εκτός τις συμμετοχές σε συνεργατικές εταιρίες
- τις συμμετοχές σε συνεργατικές εταιρίες

25.3 Σχέση ΚΕΔΙΠΕΣ με Altamira Κύπρου και το μέλλον της συνεργασίας

Οι αναδιαρθρώσεις και η σχέση της εναπομείνουσας οντότητας με την Altamira(Κύπρου) συνέχισε, ούτως ώστε να υπάρχει απρόσκοπτη διεκπεραίωση του πολύ σημαντικού μέρους της εργασίας αυτής. Η ΚΕΔΙΠΕΣ, μεταξύ άλλων εξυπηρετεί τις εργασίες της Altamira(Κύπρου). Το κομμάτι που αποτελεί την ΚΕΔΙΠΕΣ, ήταν το ίδιο κομμάτι διαφόρων υπηρεσιών της τράπεζας. Το κόστος των υπαλλήλων, το μισθολόγιο, αλλά και τα γραφεία, η συντήρησή τους κλπ, καλύπτοντο από τα έσοδα της ΚΕΔΙΠΕΣ. Τα έσοδα της ΚΕΔΙΠΕΣ προέρχονται από τις αναδιαρθρώσεις, τις πωλήσεις ακινήτων, εισπράξεις των δανείων, ουσιαστικά από τις διαδικασίες και υπηρεσίες της Altamira(Κύπρου). Αν σταματούσε η Altamira(Κύπρου) να κάνει αναδιαρθρώσεις και να πουλά ακίνητα, δεν θα είχε ο φορέας εισοδήματα⁹⁷.

Σχετικά με τον τρόπο λειτουργία της Altamira(Κύπρου), ο κ. Κουρουνάς ανέφερε η Altamira(Κύπρου) εφαρμόζει τη στρατηγική και τις πολιτικές που ορίζει ο πελάτης της. Δεν αποφασίζει μόνη της τι πρέπει να γίνει με τα δάνεια, υπάρχει πάντα η στρατηγική του πελάτη και βάσει αυτής της στρατηγικής ο οποιοσδήποτε service την εφαρμόζει. Ο service μπορεί να δώσει τις δικές του εισηγήσεις, απόψεις και συμβουλές σε έναν πελάτη σχετικά με τους καλύτερους τρόπους αλλά η τελική απόφαση ανήκει στον πελάτη⁹⁸.

Όσο αφορά τα έξοδα της Altamira (Κύπρου) που σχετίζονται με τη διαχείριση των ΜΕΧ, το προσωπικό, ενοίκια, θέματα συστημάτων επιβαρύνουν την Altamira(Κύπρου). Η τράπεζα (σήμερα η ΚΕΔΙΠΕΣ) για κάθε ενέργεια που κάνει η

⁹⁷ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 20/11/2018

⁹⁸ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018

Altamira (Κύπρου), βάσει της συμφωνίας διαχείρισης, πληρώνει αμοιβή (management fee) και προμήθεια επιτυχίας βάσει της χρήσης στο τι έχει προσυμφωνηθεί. Εάν η κοινοπραξία περάσει ένα επίπεδο απόδοσης, λαμβάνει προμήθεια επιτυχίας (success fee).

Τα έξοδα αποτελούν ουσιαστικά ευθύνη της Altamira (Κύπρου), δηλαδή της Κοινοπραξίας. Η Altamira (Κύπρου) εκδίδει τιμολόγια με βάση τη δουλειά που έκανε και η ΚΕΔΙΠΕΣ τα πληρώνει. Τα λειτουργικά έξοδα της Altamira (Κύπρου) μέχρι τον Οκτώβρη του 2018 ανέρχονταν γύρω στα €20 εκ.

Η Κοινοπραξία ως οντότητα υποχρεούται να πληρώνει τα έξοδα της και από την άλλη, βάσει των ενεργειών της τιμολογεί μηνιαίως τον πελάτη της, την ΚΕΔΙΠΕΣ. Άρα η προμήθεια διαχείρισης που πληρώνει η ΚΕΔΙΠΕΣ, είναι για να καλύψει και τα έξοδα της Κοινοπραξίας. Η ΚΕΔΙΠΕΣ έχει ως ελάχιστο ποσό εξόδων της Κοινοπραξίας, το management fee και επιπρόσθετα οποιεσδήποτε άλλες προμήθειες. Η ΚΕΔΙΠΕΣ από πλευράς της δε θα είχε κανένα έσοδο εάν δεν εισπράξει χρήματα από τη διαχείριση που κάνει η Altamira (Κύπρου).

Ο κ. Ιακώβου ως παράδειγμα των υπηρεσιών και της σχέσης μεταξύ ΚΕΔΙΠΕΣ και Altamira (Κύπρου) ανέφερε ότι, σε περίπτωση που θα ερχόταν πελάτης στην Altamira (Κύπρου) και αποφάσιζαν από κοινού σε ρύθμιση του δανείου, αυτό το δάνειο θα πήγαινε σε συγκεκριμένη υπηρεσία της ΚΕΔΙΠΕΣ, στην οποία θα ετοιμάζονταν τα έγγραφα, θα καλούσαν τον πελάτη να υπογράψει και μετά θα καταχωρείτο στο σύστημα. Δηλαδή η Altamira (Κύπρου) είχε αναλάβει τη διαχείριση των ΜΕΧ και ερχόταν σε επαφές με τους πελάτες παρόλο που η ΚΕΔΙΠΕΣ είναι αυτή που έχει τα δάνεια στον ισολογισμό της.

Οι δυο εταιρείες ΚΕΔΙΠΕΣ και Altamira (Κύπρου) λειτουργούν η μία δίπλα στην άλλη, η ΚΕΔΙΠΕΣ έχει τα δάνεια και τις υπηρεσίες που παρέχουν στήριξη στην Altamira(Κύπρου) και η Altamira Κύπρου είναι ο servicer. Αναφέρθηκε ενώπιον μας ότι αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται στα πλείστα Κράτη Μέλη, δηλαδή να υπάρχει μια εταιρεία που έχει τα δάνεια και να υπάρχει και ο servicer που τα διαχειρίζεται.

Επιπλέον η ΚΕΔΙΠΕΣ είχε διάφορα καταστήματα τα οποία παρείχαν υπηρεσίες στο κοινό, σχετικά με πληροφόρηση των δανείων τους, των λογαριασμών τους, κλπ. Όλες οι υπηρεσίες οι οποίες ήταν προηγουμένως της ΣΚΤ , συνέχισαν και παρέμειναν στην ΚΕΔΙΠΕΣ μαζί με την διαχείριση των ΜΕΧ.

Προηγουμένως, καταβαλλόταν μεγάλη προσπάθεια, όσον αφορά τη διαχείριση των MEX, και η κατεύθυνση που δόθηκε και από τους επόπτες ήταν η συνεργασία με *servicer*, διότι ήταν μία πρακτική που ακολουθείτο από όλα τα Κράτη Μέλη. Μετά τη σύσταση της κοινοπραξίας, ο όγκος της διεκπεραίωσης αυξήθηκε δραματικά γιατί η Altamira προσέφερε τεχνογνωσία, νέες μεθόδους, αμεσότητα και διαφορετική προσέγγιση. Σημαντικό ρόλο έπαιξε το ότι είναι μία εταιρεία που λειτουργεί κάτω από διαφορετικό πλαίσιο, προσφέροντας ωφέληματα όπως αμοιβή επιβράβευσης (*bonus*), που η τράπεζα με βάση το καθεστώς λειτουργίας της, δεν μπορούσε να δώσει.

Στην Ετήσια Έκθεση της Μονάδας διαχείρισης της συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων του Ιουλίου του 2018, γίνεται αναφορά ότι ως μέρος του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης που συμφωνήθηκε, έχουν συσταθεί διάφορα διοικητικά όργανα και μηχανισμοί επιθεώρησης, μεταξύ των οποίων η Κοινή Επιτροπή παρακολούθησης (*Joint Monitoring Committee*) για την παρακολούθηση της απόδοσης της κοινοπραξίας, η Επιτροπή Λειτουργιών Εργασίας (*Operations Working Committee*) και ο διορισμός Λειτουργών Εποπτείας και Διοικητικών Λειτουργών (*Supervisory Officers* και *Management officers*). Η συμφωνία επιπέδου ανάστροφης εξυπηρέτησης (*Reverse Service Level*) απαιτεί από την Τράπεζα να παραχωρεί στην κοινοπραξία τη χρήση ακινήτων, μηχανογραφική υποστήριξη, προμήθειες, νομική υποστήριξη, γραφική ύλη, εκτυπωτές και σαρωτές για ένα πάγιο τέλος έξι μηνών. Με την πάροδο των έξι μηνών η συμφωνία θα επανεξεταστεί.

Ο κ. Ιακώβου σε ερώτηση γιατί συζητείτε συνεχώς, ότι τα προβλήματα με τις MEX της τράπεζας σχετίζονται με τις διαδικασίες εκποιήσεων στην Κύπρο, αφού η Altamira(Κύπρου) κατορθώνει να πουλά ακίνητα όπως και σε ερώτηση κατά πόσο την Altamira(Κύπρου) δεν την εμποδίζουν οι νομοθετικές ρυθμίσεις στην Κύπρο, ενώ την τράπεζα την εμποδίζουν, ανέφερε *“Είναι θέμα θεωρώ τρόπου προσέγγισης, νοοτροπίας, είναι η αμεσότητα με την οποία λειτουργούν διάφορες συνεργασίες που μπόρεσαν και σύναψαν, είναι ιδιωτική εταιρεία λειτουργεί διαφορετικά. Σας είπα και ότι είχαμε και αυτό το bonus skill που είναι μεγάλο κίνητρο, για τους υπαλλήλους να εργάζονται ώρες πολλές. Θεωρώ ότι τούτα όλα βοηθούν ως προς το να πάρουν πολύ βελτιωμένο αποτέλεσμα”*.

Σε ερώτηση εάν οι υπάλληλοι της τράπεζας εργάζονταν περισσότερες ώρες, δεν θα δικαιούνταν υπερωρίες ανέφερε *“Δεν είναι μόνο το θέμα των υπερωριών, υπάρχει και*

το θέμα του bonus, δηλαδή αν έχεις σημαντικά αποτελέσματα, τότε λαμβάνεις και ένα bonus, θεωρώ ότι τούτο είναι κίνητρο για πολλούς υπαλλήλους πλείστοι από τους οποίους είναι και χαμηλόμισθοι και αυτούς τους υπαλλήλους η τράπεζα δεν μπορούσε στην ουσία να τους προσφέρει οτιδήποτε. Λόγω και του ότι είμαστε κάτω από το καθεστώς του state aid”.

25.4 Προσωπικό ΣΕΔΙΠΕΣ, ΚΕΔΙΠΕΣ και Altamira (Κύπρου)

Η ΣΕΔΙΠΕΣ πέραν του Διοικητικού της Συμβουλίου δεν έχει εκτελεστικό προσωπικό. Η ΚΕΔΙΠΕΣ εργοδοτεί σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση μας 281 συνολικά μόνιμους υπαλλήλους, μετά την αποχώρηση άνω των 1.000 ατόμων με το σχέδιο εθελοντικής αποχώρησης. Οι υπάλληλοι στελέχωσαν τις υπηρεσίες που είχαν άμεση σχέση με εργασίες αναδιάρθρωσης των ΜΕΧ και την υποστήριξη στον servicer, στην Altamira(Κύπρου). Πέραν των 281 που παρέμειναν στην ΚΕΔΙΠΕΣ, 83 άτομα τα οποία πήραν το σχέδιο εθελοντικής αποχώρησης αλλά τους ζητήθηκε να παραμείνουν και περίπου 300 άτομα που είχαν πάει στην Altamira (Κύπρου).

Ο κ. Στ. Ιακώβου ανέφερε ότι τα άτομα που πήραν το σχέδιο εθελοντικής αποχώρησης αλλά τους ζητήθηκε να παραμείνουν και να συνεχίσουν να βοηθούν, επιλέχθηκαν στη βάση των αναγκών και με βάση τις αιτιολογημένες υποδείξεις του κάθε αρμόδιου διευθυντή. Είχαν επιλεγεί αυτοί που μπορούσαν και εκείνοι που είχαν όρεξη να δουλέψουν και να βοηθήσουν. Αυτό έγινε διότι υπήρχε τεράστιος όγκος δουλειάς, τεράστιες εκκρεμότητες που άφησαν πίσω τους άλλα στελέχη που αποχώρησαν και υπήρχε η μεταβιβαστική συμφωνία βάση της οποίας όφειλαν να παρέχουν υπηρεσίες στην Ελληνική Τράπεζα, για δεκαπέντε μήνες, μέχρι και την ολική μεταφορά των εργασιών στην Ελληνική. Τα συγκεκριμένα άτομα αποδεσμεύονται σταδιακά. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αποζημίωση σε αυτούς που παρέμειναν και συνέχισαν να βοηθούν είχε καταβληθεί όπως καταβλήθηκε και στους υπαλλήλους που αποχώρησαν.

Όσο αφορά το θέμα του ποιος αποφάσιζε, για τις προσλήψεις στην κοινοπραξία και τις ανάγκες σε αριθμό ή και το είδος των ατόμων, αναφέρθηκε ότι ήταν η ίδια η κοινοπραξία δηλαδή η Altamira(Κύπρου)που αποφάσιζε, η οποία λογοδοτούσε στο Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο συμμετείχε και η ΚΕΔΙΠΕΣ. Τα άτομα τα οποία είχαν αρχικά μεταφερθεί εκεί, που έγιναν carve out, δηλαδή ξεκόλλησαν από την τράπεζα και πήγαν στην Κοινοπραξία, ήταν στελέχη της τράπεζας και η εργοδότηση τους

διέπετο από ένα διαφορετικό καθεστώς⁹⁹. Εντός ενός έτους από την ημερομηνία έναρξης της λειτουργίας της Κοινοπραξίας, μπορούσαν να δηλώσουν ότι θέλουν να επιστρέψουν πίσω και μπορούσε ένα 10% του συνολικού αριθμού των υπόλοιπων να επιστρέψουν πίσω. Εκείνοι οι οποίοι προσλαμβάνονταν από την Altamira(Κύπρου) δεν ενέπιπταν μέσα σε αυτό το πλαίσιο, δηλαδή ήταν εξολοκλήρου υπάλληλοι της Altamira (Κύπρου) και δεν τους παρείχετο η δυνατότητα να επιστρέψουν πίσω στην ΚΕΔΙΠΕΣ.

---

⁹⁹ Πρακτικά Ερευνητικής Επιτροπής ημερ. 3/12/2018

26.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

26.1 Γενικά Σχόλια

Η ανακεφαλαιοποίηση κατέστη δυνατή και επετράπη από τις Ευρωπαϊκές Αρχές σαν παρέκκλιση από τις αρχές που απαγορεύουν τις κρατικές ενισχύσεις. Ήταν όντως μια κρατική ενίσχυση εφόσον το κράτος διέθεσε €1,5 δις για να δοθεί ανάσα ζωής στον ΣΠΤ ο οποίος όπως είδαμε αναλύοντας την περίοδο μέχρι το 2013 έχρηζε κεφαλαίων για να έχει προοπτική συνέχισης της λειτουργίας του. Για να του παραχωρηθεί αυτή η ευχέρεια κρίθηκε βιώσιμος διαφορετικά δεν θα εθυσιάζοντο €1,5 δις χρήματα του Κύπριου φορολογούμενου σε μια χαμένη εκ προοιμίου υπόθεση.

Η ΣΚΤ και η Κυπριακή Κυβέρνηση ανέλαβαν έναντι αυτών οι οποίοι επέτρεψαν την ανακεφαλαιοποίηση αλλά και διέθεσαν προς το κράτος τα κεφάλαια κάποιες δεσμεύσεις η τήρηση των οποίων θα εξασφάλιζε την επιτυχία του εγχειρήματος. Τρεις ήταν η πλέον βασικές των δεσμεύσεων:

- α. Καλή εταιρική διακυβέρνηση. Ικανά διευθυντικά στελέχη για να χειρισθούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο δύσκολα οικονομικά τραπεζικά προβλήματα.
- β. Μείωση των ΜΕΧ ώστε να υπάρχει επάρκεια κεφαλαίων.
- γ. Ορθή διαχείριση των λειτουργικών εξόδων του ΣΠΤ η οποία μεταφράζεται σε περιορισμό των δαπανών, αποφυγή σπατάλης και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, πράγμα το οποίο θα είχε σαν αποτέλεσμα την υγιή κερδοφορία

Οι δεσμεύσεις Β. και Γ. συνδέονται απόλυτα με την δέσμευση για καλή εταιρική διακυβέρνηση. Χωρίς την τελευταία, χωρίς την ύπαρξη ικανών διευθυντικών στελεχών τα υπόλοιπα από μόνα τους δεν επιτυγχάνονται.

Η ΣΚΤ απέτυχε να υλοποιήσει και τις τρεις πιο πάνω δεσμεύσεις γι' αυτό οδηγήθηκε στην κατάρρευση. Απέτυχε κυρίως στο ζήτημα της καλής εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία συμπάρεσυρε σε αποτυχία και την εφαρμογή των άλλων δύο δεσμεύσεων. Υπήρξε κακή διευθυντική στελέχωση και κακή σύνθεση των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Ένεκα των πιο πάνω κακών χειρισμών οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές έχασαν την εμπιστοσύνη τους, ίσως μάλιστα μπορούμε να πούμε και την υπομονή τους, ότι μπορούσε ο ΣΠΤ της Κύπρου ν' ανακάμψει.

Άρχισαν να γίνονται πιο απαιτητικές θέτοντας υψηλότερους στόχους, για μείωση κυρίως των ΜΕΧ, οι οποίοι έπρεπε να επιτευχθούν σε σύντομες τακτές προθεσμίες

ώστε να καλυφθούν οι στόχοι οι οποίοι δεν καλύφθηκαν στα χρονικά περιθώρια τα οποία είχαν αρχικά τεθεί. Άρχισαν από τις αρχές του 2017 να γίνονται πλέον πιεστικές όταν τρία χρόνια μετά την ανακεφαλαιοποίηση οι επιδόσεις της ΣΚΤ δεν εβελτιώνοντο, και προς το τέλος του 2017 άρχισαν να σκέφτονται την εφαρμογή ακραίων λύσεων. Λύσεων οι οποίες τελικά αποφασίσθηκαν και άρχισε η εφαρμογή τους με την απόφαση για τη διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου στην ΣΚΤ. Ήταν κάτι το οποίο αποκάλυπτε την πλήρη έλλειψη εμπιστοσύνης προς όσα η ΣΚΤ αμέσως ή εμμέσως τους διαβίβαζε. Όντως ο επιτόπιος έλεγχος του Ιανουαρίου – Μαρτίου του 2018 έθεσε την ΣΚΤ σε πολύ δυσμενή θέση αναφορικά με την προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων η οποία και ουσιαστικά τερματίσθηκε. Η μόνη εναπομένουσα οδός ήταν αυτή της πώλησης σε στρατηγικό επενδυτή πράγμα που τελικά κατέληξε στην εσπευσμένη πώληση της “καλής” ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα χωρίς μάλιστα την ύπαρξη δεύτερου προσφοροδότη.

Μέσα στο πλαίσιο αυτών των γενικών σχολίων οφείλουμε να σημειώσουμε και αριθμό άλλων επί μέρους θεμάτων των οποίων ο λανθασμένος χειρισμός οδήγησε τους Ευρωπαίους Επόπτες στην απόφαση για ακραίες λύσεις.

Σημαντική υποχρέωση της ΣΚΤ αλλά και του Κυπριακού κράτους ήταν η εντός τακτικής προθεσμίας αποκρατικοποίησης της. Οι άστοχοι και ατυχείς χειρισμοί του Υπουργού Οικονομικών προκάλεσαν τις συνεχείς αντιδράσεις των εποπτών και επέτειναν την απώλεια της εμπιστοσύνης τους.

Ένα άλλο σοβαρό ζήτημα το οποίο οι Ευρωπαίοι Επόπτες είδαν με πολλή δυσπιστία ήταν ο τρόπος δημιουργίας εκ μέρους της ΣΚΤ πλατφόρμας για την είσπραξη των ΜΕΧ. Η απευθείας ανάθεση σε μια και μόνη εταιρεία χωρίς να αναζητηθούν άλλοι ενδιαφερόμενοι και επιδιωχθούν ευνοϊκότεροι όροι συνεργασίας, αλλά και η μεγάλη καθυστέρηση στην σύναψη συμφωνίας με την μόνη εταιρεία με την οποία γινόταν διαπραγμάτευση δεν ικανοποιούσε τους Ευρωπαίους Επόπτες. Η διαπραγμάτευση άρχισε ουσιαστικά αρχές του 2016 και η κοινοπραξία Altamira – ΣΚΤ άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2018.

Στο πλαίσιο των γενικών αυτών σχολίων σημειώνουμε και τούτο. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η επιδίωξη να οδηγηθεί ο ΣΠΤ σε υγιείς τραπεζικές πρακτικές ήταν ένα δύσκολο, θα λέγαμε, γιγάντιο εγχείρημα. Όσο όμως πιο δύσκολο είναι το διακύβευμα τόσο πιο ικανοί χειρισμοί χρειάζονται. Ικανοί χειρισμοί οι οποίοι έπρεπε να τεθούν στα

στιβαρά χέρια ικανών, έμπειρων και άριστων από πάσης άποψης διευθυντικών στελεχών. Ήταν εκεί ακριβώς όπου απότυχε ο κατά μεγάλην πλειοψηφίαν μέτοχος, ο ιδιοκτήτης της ΣΚΤ. Δεν επέλεξε τους ικανότερους. Οι ικανότεροι όταν προσλαμβάνονταν αποχωρούσαν ή επαύοντο όταν έρχονταν αντιμέτωποι με μέτρια διευθυντικά στελέχη τα οποία όμως είχαν την εύνοια του ιδιοκτήτη. Ο ιδιοκτήτης ήταν το κράτος το οποίο αντιπροσώπευε ο Υπουργός Οικονομικών και ο οποίος ουσιαστικά είχε τον απόλυτο έλεγχο της κατάστασης. Δεν είναι τυχαίο ότι δύο από τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη ήταν του στενού φιλικού του περιβάλλοντος. Ο Γενικός Διευθυντής, ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης και ο κ. Γιάννης Σταυρινίδης. Ο τελευταίος είχε προσληφθεί σαν προϊστάμενος της Υπηρεσίας Στρατηγικής η οποία όμως στη συνέχεια όπως ο ίδιος το έθεσε εμπλουτίστηκε με την Υπηρεσία Επικοινωνίας και τη μονάδα Αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ ώστε να γίνει Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού συγκεντρώνοντας έτσι αρμοδιότητες τριών σημαντικών τομέων. Για τον κύριο Νικόλα Χατζηγιάννη η σχέση πέραν από φιλική ήταν και κομματική όπως ο ίδιος ο κ. Χατζηγιάννης εμμέσως πλην σαφώς μας κατάθεσε.

26.2 Αναδιάρθρωση Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα

Σημαντικό για το σχέδιο κρατικοποίησης και αναδιάρθρωσης του ΣΠΤ ήταν το διάταγμα του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 4/10/2013 ύστερα από πρόταση του Υπουργού Οικονομικών. Πέραν των οικονομικών όρων της κρατικοποίησης εξαιρετικής σημασίας ήταν οι όροι του διατάγματος οι σχετικοί με τις εξουσίες του Υπουργού Οικονομικών και της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Κρίσιμη ήταν η αρμοδιότητα του Υπουργού για διορισμό με την σύμφωνη γνώμη της ΚΤΚ και της κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού της Βουλής της πλειοψηφίας μέχρι το σύνολο των μη εκτελεστικών και των μη εκτελεστικών – ανεξάρτητων μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Η τελευταία εξάλλου είχε την αρμοδιότητα διορισμού της πλειοψηφίας μέχρι το σύνολο των μελών της Επιτροπείας των ΣΠΙ.

Η εξουσία του Υπουργού να διορίζει τα μέλη της Επιτροπείας ήταν σημαντική κατά τούτο. Είχε και υποχρέωση να διορίζει τους ικανότερους ώστε να έχουν δυνατότητα υλοποίησης των δεσμεύσεων τις οποίες η ΣΚΤ και η Κυπριακή Δημοκρατία ανάλαβαν με βάση το σχέδιο αναδιάρθρωσης. Η εξουσία δε διορισμού εξυπακούει και εξουσία παύσης και απομάκρυνσης όσων αποδεικνύονταν κατώτεροι των περιστάσεων. Η υποχρέωση για επιλογή των πλέον ικανών να διαχειριστούν τα του ΣΠΤ ήταν τέτοια η οποία ρητά πήγαζε από τις δεσμεύσεις τις οποίες οι δανειστές της Κυπριακής

Δημοκρατίας της επέβαλαν. Πήγαζε όμως και από την ανάγκη επιστροφής του ποσού της ανακεφαλαιοποίησης στο κράτος και σε τελική ανάλυση στους φορολογούμενους πολίτες.

Δυστυχώς όπως θα δούμε στην συνέχεια οι επιλογές του Υπουργού Οικονομικών δεν ήταν σύμφωνες με τις υποχρεώσεις του. Όχι μόνον δεν φρόντισε να επιλέγονται οι ικανότεροι και οι ολιγότερον ικανοί ν' απομακρύνονται αλλ' αντίθετα απομάκρυνε ικανούς ή επέτρεψε να παραιτούνται μέσα από καταστάσεις που ανέχτηκε ν' αναπτυχθούν στην ΣΚΤ, ικανά μέλη της Επιτροπείας και της Εκτελεστικής Διεύθυνσης.

26.3 Η ανακεφαλαιοποίηση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα και ο ρόλος του Κυπριακού Κράτους

Το 2013 συμφωνήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και των αρμοδίων αρχών της ΕΕ η ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ με ποσό €1,5 δις. Ποσό το οποίο διέθεσε το Κυπριακό Κράτος ύστερα από δανεισμό από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Συγχρόνως η Κυπριακή Δημοκρατία ανέλαβε ορισμένες δεσμεύσεις σαν μέρος της εγκριθείσας στρατηγικής γι' ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση του ΣΠΤ.

Πρέπει να τονίσουμε την ουσιαστική αρμοδιότητα την οποία το Υπουργείο Οικονομικών ανέλαβε για τη διάσωση, εξυγίανση και ανάπτυξη του ΣΠΤ. Ήταν σαφές εξάλλου ότι οι διευθετήσεις οι οποίες συμφωνήθηκαν επιδίωκαν την προστασία της συμμετοχής του κράτους, μέσα από την υποχρέωση που το κράτος ανέλαβε να εγκρίνει και παρακολουθεί την υλοποίηση του Σχεδίου με τη Μονάδα Διαχείρισης με τελικό στόχο την τακτική ενημέρωση του Υπουργείου Οικονομικών, του Υπουργικού Συμβουλίου και της Βουλής. Να σημειωθεί εξάλλου ότι οι δύο πλέον σημαντικές στρατηγικές επιδιώξεις ήταν η αναβάθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης και η σημαντική μείωση των ΜΕΧ.

Στο πλαίσιο του στόχου βελτίωσης της εταιρικής διακυβέρνησης θα έπρεπε τα νέα μέλη της Επιτροπείας της ΣΚΤ και η νέα Διεύθυνση ν' αξιολογηθούν από το Υπουργείο Οικονομικών σε διαβούλευση με την ΚΤΚ. Έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρξε συμμόρφωση με τα πιο πάνω. Από τις καταθέσεις των δύο Διοικητών των περιόδων 2013-2014 και 2014 και μετέπειτα προκύπτει η διαφωνία τους με τη διαδικασία, την οποία το Υπουργείο Οικονομικών ακολούθησε για την επιλογή και τον έλεγχο της ποιοτικής επάρκειας των μελών της Επιτροπείας.

Είναι σαφές ότι η αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών για την υλοποίηση των δεσμεύσεων τις οποίες το κράτος ανέλαβε ασκείτο μέσα από τη Μονάδα Διαχείρισης. Μελετώντας τις ετήσιες εκθέσεις της Μονάδας φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι το Υπουργείο Οικονομικών αδυνατούσε ν' αντιληφθεί το καυτό πρόβλημα εταιρικής διακυβέρνησης γιατί σε καμιά έκθεση δεν εντοπίζεται. Αυτό δε, παρά τις περί του αντιθέτου επανειλημμένες επισημάνσεις των εποπτικών αρχών και παρά τις παραιτήσεις μελών της Επιτροπείας, λόγω διαφωνιών τους με τον τρόπο λειτουργίας της.

Ούτε και το άλλο κρίσιμο πρόβλημα της ΣΚΤ, αυτό δηλαδή των ΜΕΧ εντοπίζεται στις ετήσιες εκθέσεις της Μονάδας Διαχείρισης παρά το γεγονός ότι και γι' αυτό το πρόβλημα υπήρχαν επανειλημμένες προειδοποιήσεις των εποπτικών αρχών. Διερωτάται μάλιστα κάποιος αν το Υπουργείο Οικονομικών είχε επίγνωση του μεγέθους της ευθύνης του για την αντιμετώπιση αυτού του ζωτικού για τη διάσωση του ΣΠΤ ζητήματος. Φαίνεται όμως ότι δεν αντιλαμβανόταν ούτε το μέγεθος, αλλά ούτε και την ευθύνη. Δεν εξηγείται διαφορετικά η επιστολή του Υπουργού Οικονομικών ημερ. 19/6/2017, στην οποία τονίζει ότι "η κυβέρνηση αναμένει τη συστηματική και καθοριστική δράση των εποπτικών αρχών προς την κατεύθυνση διαχείρισης των ΜΕΧ". Για να λάβει βεβαίως την απάντηση της Διοικητού της ΚΤΚ με επιστολή της ημερ. 26/6/2017 (με αντίγραφο προς την κα Νουί) ότι "την πρωταρχική ευθύνη για τη διαχείριση των ΜΕΧ την έχουν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και όχι οι εποπτικές αρχές". Και γι' ακόμη μια φορά στην ίδια επιστολή τονίζεται ότι η ΣΚΤ απέτυχε στον τομέα των ΜΕΧ, πράγμα που ενίσχυε τις ανησυχίες για την αδυναμία στην εταιρική διακυβέρνηση.

Δυστυχώς όμως η έλλειψη αντίληψης της ευθύνης του Υπουργείου Οικονομικών προβάλλει και για το κεφάλαιο εταιρικής διακυβέρνησης. Τόσο ο κ. Διονυσίου ενώπιον μας, όσο και ο ίδιος ο Υπουργός Οικονομικών στην ενώπιον μας κατάθεση τους, προέβαλλαν την άποψη ότι το ζήτημα αυτό δεν ενέπιπτε στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών και το μετατόπιζαν και αυτό στις εποπτικές αρχές.

Το τελικό συμπέρασμα από τα πιο πάνω είναι ότι η Μονάδα Διαχείρισης και συνακόλουθα το Υπουργείο Οικονομικών, αδυνατούσαν να συνειδητοποιήσουν τη σημαντικότητα βελτίωσης της εικόνας της εταιρικής διακυβέρνησης και των επιδόσεων στη μείωση των ΜΕΧ, για τα οποία θεσμικά είχαν μεγάλη ευθύνη.

Το πλέον όμως σημαντικό συμπέρασμα της Ερευνητικής Επιτροπής σε σχέση με αυτό το κεφάλαιο είναι ότι ένεκα των ελλειπών ή και παραπλανητικών εκθέσεων της Μονάδας Διαχείρισης, ούτε το Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά ούτε και η Βουλή των Αντιπροσώπων προς τους οποίους οι εκθέσεις αποστέλλονταν, είχαν τη δυνατότητα να γνωρίζουν την πραγματική εικόνα στον ΣΠΤ. Η ευθύνη δε γι' αυτό βαρύνει το Υπουργείο Οικονομικών και ειδικότερα τον ίδιο τον Υπουργό.

26.4 Πως ο Συνεργατικός Πιστωτικός Τομέας κρίθηκε βιώσιμος

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι κεφαλαιουχικές ανάγκες του ΣΠΤ υπολογίστηκαν στα €1,5 δις τις οποίες ανέλαβε το κράτος να καλύψει και ύστερα από συμφωνία με την Τροϊκα η παροχή των κεφαλαίων θα προερχόταν από το πρόγραμμα χρηματοοικονομικής βοήθειας. Ο ΣΠΤ κρίθηκε βιώσιμος γι' αυτό και συμφωνήθηκε με την Τροϊκα η ανακεφαλαιοποίηση με βάση τους κανόνες κρατικής βοήθειας της ΕΕ.

Η βιωσιμότητα του ΣΠΤ επιβεβαιώθηκε με δηλώσεις κρατικών και άλλων φορέων τόσο εντός όσο και εκτός της Κύπρου, όπως πιο κάτω αναφέρουμε:

α. Με δήλωση του Διοικητή της ΚΤΚ ενώπιον της Βουλής στις 27/8/2013 ο οποίος μάλιστα σαφώς δηλώνει ότι η Τροϊκα αναγνωρίζει ότι ο συνεργατισμός είναι βιώσιμος.

β. Σε ανακοίνωση της η ΚΤΚ ημερ. 13/8/2013 παραπέμπει σε ηλεκτρονική διεύθυνση του ΔΝΤ στην οποία αναφέρεται ότι ο ΣΠΤ της Κύπρου κρίνεται βιώσιμος.

γ. Ο Διοικητής της ΚΤΚ με επιστολή του ημερ. 27/9/2013 στο Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου εισηγείται τη λήψη μέτρων από το Υπουργικό Συμβούλιο στήριξης του ΣΠΤ στην βάση του γεγονότος ότι κρίνεται βιώσιμος.

δ. Στο μνημόνιο συναντίληψης για την Δεσμευτική Ειδική Οικονομική Πολιτική που συμφωνήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΣΚΤ και του ΔΝΤ ο ΣΠΤ κρίνεται βιώσιμος.

ε. Σε δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ημερ. 24/2/2014 αναφέρεται ότι τα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης καθιστούν δυνατή τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ΣΠΤ χωρίς τη συνέχιση κρατικής στήριξης.

στ. Στις 24/2/2014 ο Υπουργός Οικονομικών δήλωνε ότι αποτελεί σημαντικό σταθμό στην πλήρη σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος η έγκριση από

την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του σχεδίου αναδιάρθρωσης και ότι ο ΣΠΤ μπορούσε να καταστεί ένας από τους σημαντικούς πυλώνες του τραπεζικού συστήματος.

ζ. Ο Πρόεδρος της Επιτροπείας της ΣΚΤ κ. Ν. Χατζηγιάννης δήλωνε ενώπιον της Επιτροπείας της ΣΚΤ στις 18/6/2014 μεταξύ άλλων ότι *“είμαστε αποκλειστικά υπεύθυνοι για τις πράξεις και παραλήψεις μας χωρίς να μπορούμε να επικαλεστούμε ως άλλοθι το παρελθόν και τα προβλήματα που κληρονομήσαμε”*

Παρόμοιες δηλώσεις περί προοπτικής μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ΣΠΤ έγιναν και κατά την δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ με πόσο €175 εκ προς το τέλος του 2015.

Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι ο ΣΠΤ κρίθηκε βιώσιμος και ήταν στη βάση αυτής της διαπίστωσης που προχώρησε το εγχείρημα ανακεφαλαιοποίησης του. Είναι δε σημαντικό ότι κρίθηκε σαν τέτοιος όχι μόνον από τους αρμόδιους φορείς εντός της Κύπρου αλλά και από τους διεθνείς δανειστές της Κυπριακής Δημοκρατίας. Την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ.

26.5 Συγχωνεύσεις στο Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα

Η είσοδος της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση επέβαλε τη βελτίωση της λειτουργικότητας του ΣΠΤ και σ' εφαρμογή νομοθεσίας που εισήχθηκε για την εναρμόνιση με την ενωσιακή νομοθεσία υπήρξαν ήδη προ της ανακεφαλαιοποίησης δύο σημαντικές αλλαγές.

Η ΣΚΤ ανέλαβε τον ρόλο του “Κεντρικού Φορέα” των ΣΠΙ και τα τελευταία μειώθηκαν δια συγχωνεύσεων αρχικά από 363 σε 170 και στην συνέχεια σε 96. Οι συγχωνεύσεις στόχευαν κυρίως στην δημιουργία μεγαλύτερων ΣΠΙ και στην ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης καθώς επίσης την αναβάθμιση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Υπήρξαν γι' αυτό συγχωνεύσεις ΣΠΙ με πλέον υγιές δανειακό χαρτοφυλάκιο (λιγότερα ΜΕΧ) και ισχυρή κεφαλαιακή βάση με πλέον προβληματικά ΣΠΙ (μεγάλο ποσοστό ΜΕΧ). Οι συγχωνεύσεις δεν ήταν απαλλαγμένες πολιτικών και κομματικών παρεμβάσεων ώστε να διατηρούνται οι επιρροές σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιφέρειες ή σε συγκεκριμένα ΣΠΙ.

Η ανακεφαλαιοποίηση το 2013 επέβαλε την περαιτέρω μείωση του αριθμού των ΣΠΙ. Στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης του Μνημονίου Συναντίληψης συμφωνήθηκε τελικά η διατήρηση 18 ΣΠΙ παρά την αρχική θέση της Τροϊκα όπως υπάρχει μια μόνο

οντότητα, με αριθμό παραρτημάτων. Ο συμβιβασμός ήταν το αποτέλεσμα αντιδράσεων εκ μέρους της Συνεργατικής Συνομοσπονδίας αλλά και πολιτικών παρεμβάσεων. Τελικά το Μάρτιο του 2014 με την ολοκλήρωση των συγχωνεύσεων στη βάση γεωγραφικών κυρίως κριτηρίων αλλά λαμβάνοντας υπόψιν και τη φύση κάποιων ΣΠΙ (επαγγελματικά ΣΠΙ) η οργάνωση του ΣΠΤ παρουσίαζε την εικόνα 19 ουσιαστικά τραπεζικών οντοτήτων. Αυτή της ΣΚΤ και των 18 περιφερειακών ΣΠΙ. Κύριος στόχος των συγχωνεύσεων ήταν η βελτίωση της λειτουργικότητας του ΣΠΤ η οποία θα επιτυγχάνετο μεταξύ άλλων με τη βελτίωση του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης, τη μείωση του λειτουργικού κόστους και την μείωση των ΜΕΧ.

Σημαντική ήταν η δέσμευση η οποία αναλήφθηκε από πλευράς του κράτους και της ΣΚΤ με τη δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση το 2015, για ενδεχόμενη λειτουργική και νομική ενοποίηση των 18 ΣΠΙ και της ΣΚΤ. Αυτή η δέσμευση θα υλοποιείτο στην περίπτωση αποτυχίας τήρησης των αναληφθέντων δεσμεύσεων και ειδικότερα αυτής της έγκαιρης αποκρατικοποίησης της ΣΚΤ στη βάση χρονοδιαγράμματος.

Τελικά η ενοποίηση του ΣΠΤ επιτεύχθηκε τον Ιούλιο του 2017 με την συγχώνευση των 18 ΣΠΙ με τη ΣΚΤ. Ενοποίηση η οποία ακολούθησε αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων τόσο των ΣΠΙ όσο και της ΣΚΤ και η οποία είχε και την έγκριση της ΕΚΤ. Να σημειωθεί ότι με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της ΣΚΤ ημερ. 17/7/2017 αυτή μετονομάστηκε σε Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ.

Αν από τα πιο πάνω εξάγεται ένα συμπέρασμα είναι ότι ένεκα και πάλιν πολιτικών σκοπιμοτήτων και επεμβάσεων αναρμοδίων παραγόντων αποτράπηκε η έγκαιρη ενοποίηση του ΣΠΤ η οποία θα διευκόλυνε την αντιμετώπιση των πολλαπλών προβλημάτων του. Η ενοποίηση του όμως έστω και καθυστερημένα η οποία θα μπορούσε να είχε ευεργετικά αποτελέσματα για λόγους που σε άλλα κεφάλαια εξηγούνται δεν απέτρεψε την τελική του κατάρρευση.

26.6 Εποπτεία μετά το 2013

Σύμφωνα με το Μνημόνιο το οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία υπόγραψε με την Τροϊκα, η πρώτη έπρεπε να προβεί σε ευθυγράμμιση του ρυθμιστικού πλαισίου και της εποπτείας του ΣΠΤ με εκείνα των εμπορικών τραπεζών. Προχώρησε ως εκ τούτου σε αλλαγές της νομοθεσίας και συγκεκριμένα του περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμου και του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, έτσι ώστε να μεταφερθεί από τον Ιούνιο του 2013 στην ΚΤΚ η εποπτεία του ΣΠΤ.

Όταν όμως το Νοέμβριο του 2014 τέθηκε σε λειτουργία ο ΕΕΜ κάτω από την αρμοδιότητα της ΕΚΤ, η ΣΚΤ ταξινομήθηκε σαν σημαντική τράπεζα και τέθηκε η εποπτεία της κάτω από την ΕΚΤ.

Δύο από τα κρίσιμα θέματα τα οποία έπρεπε να τυγχάνουν εποπτείας από την ΚΤΚ και την ΕΚΤ ήταν αυτό της εταιρικής διακυβέρνησης και αυτό της μείωσης των ΜΕΧ.

Οι εποπτικές αρχές εντόπισαν ήδη από το 2015 την ύπαρξη προβλημάτων στα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και προειδοποιούσαν, τόσο τη ΣΚΤ, όσο και τον ιδιοκτήτη, χωρίς όμως να προχωρούν στη λήψη δραστικών μέτρων όπως θα μπορούσε να ήταν η απομάκρυνση μελών της Επιτροπείας. Για να θέσουμε όμως τα πράγματα στη σωστή τους διάσταση, λέμε ότι με βάση τις δεσμεύσεις τις οποίες ανέλαβε η Κυπριακή Δημοκρατία για την αναδιάρθρωση του ΣΠΤ, την κύρια ευθύνη για τα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης είχε το Υπουργείο Οικονομικών, το οποίο την παρακολουθούσε δια της Μονάδας Διαχείρισης. Είχε επί πλέον το Υπουργείο Οικονομικών την ευχέρεια ελέγχου των πραγμάτων, εάν το επιθυμούσε και μέσα από άλλες διαδικασίες, όπως εξηγούμε πιο κάτω.

Συμπεραίνουμε ότι ενώ η εποπτεία ανήκε στην ΚΤΚ και την ΕΚΤ, αυτή πρέπει να ιδωθεί και ιεραρχηθεί μέσα στο ευρύτερο περιβάλλον διευθετήσεων, οι οποίες είχαν συμφωνηθεί με την Τροϊκα.

Τα ίδια σχόλια και τα ίδια συμπεράσματα καταγράφονται όσον αφορά την αρμοδιότητα της ΚΤΚ και της ΕΚΤ για την παρακολούθηση μείωσης των ΜΕΧ.

Παρατηρούμε επι πλέον ότι παράλληλα με τις πιο πάνω εποπτικές ρυθμίσεις υπήρξαν και άλλες διευθετήσεις για διασφάλιση ορθών τραπεζικών πρακτικών από μέρους της ΣΚΤ.

- α. Με σκοπό τη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και της διαχείρισης οικονομικών κρίσεων συστάθηκε και τέθηκε σε ισχύ από 25/1/2017 “Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ της ΚΤΚ, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, του Εφόρου Ασφαλίσεων και του Υπουργείου Οικονομικών”. Στο πλαίσιο του Μνημονίου δημιουργήθηκε Επιτροπή Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας.
- β. Η μελέτη των πρακτικών της εν λόγω Επιτροπής ιδιαίτερα την περίοδο Ιουνίου 2017 και καλοκαίρι 2018 αποκαλύπτει υποβάθμιση του ρόλου που έπρεπε ν’

αναλάβει όταν μάλιστα η πορεία του ΣΠΤ απειλούσε την χρηματοοικονομική σταθερότητα.

Ο Υπουργός Οικονομικών δεν παρευρέθηκε σε καμία συνεδρία της Επιτροπής ακόμη και όταν η Διοικητής της ΚΤΚ προειδοποιούσε από τον Ιούνιο του 2017 για την επερχόμενη κρίση στον ΣΠΤ.

- γ. Ο ρόλος της Επιτροπής ήταν ακριβώς η ανάληψη δράσης σε περιπτώσεις τέτοιων κρίσεων όπου οι μεταξύ άλλων αρμοδιότητες και εμπειρογνωμοσύνη της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ενόψει μάλιστα του κρίσιμου θέματος του τρόπου άντλησης κεφαλαίων θα βοηθούσαν στην αντιμετώπιση τους. Η συλλογική δε σοφία της Επιτροπής θα μπορούσε να βοηθήσει στην ομαλότερη έξοδο από την διαφαινόμενη κρίση.
- δ. Υπήρξε από το καλοκαίρι του 2017 σειρά επιστολών της Διοικητού προς τον Υπουργό Οικονομικών με προειδοποιήσεις για επικείμενη κρίση, με πλέον σημαντικές ίσως για τα υπό συζήτηση θέματα αυτή ημερ. 29/1/2018. Μεταξύ άλλων του υπενθυμίζει προηγούμενη συμφωνία τους για δημιουργία Steering Committee σε υψηλό επίπεδο για επαφή και συντονισμό. Δεν φαίνεται το Steering Committee να λειτουργήσει ακόμη και στο αποκορύφωμα της κρίσης παρά το κάλεσμα της κα. Γιωρκάτζη προς τον Υπουργό για ενεργοποίηση της.

Έχοντας ιεραρχήσει τις ευθύνες για εποπτεία και καθορίσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούσε ο κάθε αρμόδιος θεσμός επισημαίνουμε ότι:

- α. Η ΚΤΚ περιορίστηκε στον εντοπισμό και επισήμανση των προβλημάτων και αδυναμιών στην ΣΚΤ τόσο σε επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης όσο και διαχείρισης των ΜΕΧ απότυχε όμως να προχωρήσει στη λήψη δραστικών μέτρων για θεραπεία τους, τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά.

Οι σε δύο περιπτώσεις παραδοχές της Διοικητού στην ενώπιον μας κατάθεση της για *mea culpa* δεν είναι άσχετη με την διαπίστωση μας. Δεν παραγνωρίζουμε βέβαια τη προσπάθεια της Διοικητού της ΚΤΚ όπως μέσον του Υπουργού Οικονομικών ληφθούν μέτρα προς αντιμετώπιση της κατάστασης.

- β. Ο ΕΕΜ εξάλλου επισήμανε στο πλαίσιο των εποπτικών του αρμοδιοτήτων τόσο το πρόβλημα της εταιρικής διακυβέρνησης όσο και αυτό των ΜΕΧ και προχώρησε σε προειδοποιήσεις προς την ΣΚΤ αλλά και προς το Υπουργείο

Οικονομικών. Παρέμενε όμως στο στάδιο των προειδοποιήσεων χωρίς να προχωρήσει στην λήψη πιο δραστικών μέτρων όπως θα ήταν για παράδειγμα η απαίτηση για παραιτήσεις στο επίπεδο της διοίκησης και διευθυντικών στελεχών για τον διορισμό των οποίων απαιτείτο η έγκριση του και για τον όποιο στην ουσία είχε τον τελικό λόγο. Ήδη σε επιτόπιο έλεγχο ο οποίος έγινε από την Μεικτή Εποπτική Μονάδα το πρώτο εξάμηνο του 2015, εντοπίζονται και καταγράφονται σε έκθεση ημερ. 21/11/2015 τα πλείστα προβλήματα. Θα μπορούσε επομένως έγκαιρα να ληφθούν μέτρα για την θεραπεία τους και όχι να αφεθούν να διογκωθούν.

- γ. Το Υπουργείο Οικονομικών έπρεπε να ήταν ο τελικός ρυθμιστής των προβλημάτων μέσα από σειρά εξουσιών που του παρέχονταν αλλά και υποχρεώσεων που του ανατίθεντο όπως πιο πάνω εξηγήσαμε.

26.7 Εταιρική Διακυβέρνηση στη ΣΚΤ

Δύο ήταν οι βασικοί πυλώνες πάνω στους οποίους βασιζόταν η αναμόρφωση και βιωσιμότητα του ΣΠΤ: Η καλή Εταιρική Διακυβέρνηση (ΕΔ) και η αποτελεσματική μείωση των ΜΕΧ. Η αναβάθμιση της ΕΔ ήταν μέρος των σχεδίων αναδιάρθρωσης και των σχετικών καταλόγων δεσμεύσεων.

Με βάση διεθνώς καθιερωθείσες αρχές η ΕΔ θέτει την υποχρέωση στην Επιτροπεία ή Διοικητικό Συμβούλιο μιας Τράπεζας, όπως έχει την εποπτεία υλοποίησης των στρατηγικών επιδιώξεων της μεταξύ των οποίων η υγιής χρηματοοικονομική κατάσταση. Βασική επίσης υποχρέωση της Επιτροπείας είναι η παρακολούθηση και ο έλεγχος της Ανώτερης Διεύθυνσης ώστε οι ενέργειες της να συνάδουν με τη στρατηγική και πολιτική, τις οποίες ενέκρινε η Επιτροπεία.

Τα μέλη της Επιτροπείας ασκώντας τα καθήκοντα τους οφείλουν να επιδεικνύουν τη δέουσα επιμέλεια πράγμα που σημαίνει να χειρίζονται τις υποθέσεις της Τράπεζας, όπως ένας συνετός άνθρωπος θα χειριζόταν τις δικές του υποθέσεις ασκώντας την κρίση τους ανεξάρτητα από τις απόψεις της Εκτελεστικής Διεύθυνσης και μακριά από πολιτικά ή προσωπικά συμφέροντα.

Τα πιο πάνω βέβαια είχαν την εφαρμογή τους ή θα έπρεπε να την έχουν όσον αφορά την Επιτροπεία της ΣΚΤ.

Στη βάση του διατάγματος ανακεφαλαιοποίησης της ΣΚΤ της 4/10/2013, ο Υπουργός Οικονομικών όφειλε όπως προβεί σε αξιολόγηση της καταλληλότητας των υποψήφιων

μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ ύστερα από διαβούλευση με την ΚΤΚ και τη σύμφωνη γνώμη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών της Βουλής. Παρά ταύτα ο Υπουργός χωρίς να προηγηθεί διαβούλευση με την ΚΤΚ διόρισε στις 25/10/2013 τα εννέα μέλη της Επιτροπείας.

Με βάση τα ενώπιον μας έγγραφα και μαρτυρίες καταλήγουμε στη διαπίστωση ότι η διαδικασία επιλογής τους χαρακτηριζόταν από αδιαφάνεια και ότι έγινε σε μεγάλη έκταση στη βάση πολιτικών κριτηρίων. Μας οδηγούν δε αυτά στο περαιτέρω συμπέρασμα ότι η ανεξαρτησία τους δεν ήταν διασφαλισμένη, αλλά ούτε ότι η γενική σύνθεση της Επιτροπείας παρείχε την εγγύηση ικανής διοίκησης των υποθέσεων της Τράπεζας.

Οι πιο πάνω αδυναμίες εκδηλώθηκαν ποικιλοτρόπως. Από τα πρακτικά των συνεδριάσεων της αποκαλύπτεται ότι η Επιτροπεία ασχολείτο κατά το πλείστον του χρόνου της σε θέματα ήσσονος σημασίας και όχι σε θέματα ουσίας όπως η διαμόρφωση στρατηγικής και η παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής κινδύνων.

Απουσίαζε ο κατάλληλος προγραμματισμός των εργασιών της και ένα σχέδιο το οποίο να διασφαλίζει την παρακολούθηση και υλοποίηση των αποφάσεων της.

Οι αδυναμίες της Επιτροπείας εκδηλώθηκαν και μέσα από την τάση που υπήρχε της συχνής αναζήτησης γνωματεύσεων από εξωτερικούς συμβούλους με δαπάνη €37 εκ. για την περίοδο 2014-2018. Το πλέον όμως επιλήψιμο του φαινομένου ήταν το γεγονός, όπως και σε εκθέσεις των εποπτικών αρχών διαπιστώνεται, ότι αρκετές μελέτες δεν αξιοποιούντο επαρκώς είτε διότι η διοίκηση αδυνατούσε να το πράξει ή διότι τις εγκατέλειπε.

Μερικοί τομείς στους οποίους η Επιτροπεία αποκάλυψε τις αδυναμίες της ήταν οι πιο κάτω:

- α. Αποφάσισε ή ανέχτηκε τη δημιουργία αχρείαστων δαπανών σε διάφορους τομείς όπως σε διαφήμιση, αγορά υπηρεσιακών αυτοκινήτων, παραχώρηση εταιρικής κάρτας.
- β. Προέβηκε σε διορισμούς ανώτερων διευθυντικών στελεχών εκτός οργανικής διάρθρωσης, παραχώρηση ωφελημάτων εκτός πλαισίου κανονισμών, σε προσλήψεις με αδιαφανείς διαδικασίες με παράκαμψη των αρμόδιων για διορισμούς διευθυντών.

- γ. Ανέχθηκε να παρακάμπτεται από το Γενικό Διευθυντή ή και να ποδηγετείται από αυτόν, όπως ήταν για παράδειγμα η συμφωνία με την Altamira.
- δ. Επέδειξε πλήρη αδυναμία να συλλαμβάνει τα μηνύματα και τις προειδοποιήσεις των εποπτικών αρχών και να προσαρμόζει ανάλογα τις στρατηγικές και τα προγράμματα της. Αντίθετα έμεινε προσκολλημένη στην αντίληψη σαν μια εύκολη δικαιολογία των αδυναμιών της, ότι οι επόπτες ήθελαν το κλείσιμο της Τράπεζας.

Εκεί όμως όπου η Επιτροπεία απότυχε πλήρως ήταν στο κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα της διαχείρισης κινδύνων και ιδιαίτερα της μείωσης των ΜΕΧ, έχοντας μεταξύ άλλων ανεχθεί τις πολύ πτωχές επιδόσεις της διεύθυνσης της επιφορτισμένης με αυτό το καθήκον υπηρεσίας της Τράπεζας. Δεν τους ανησύχησε ιδιαίτερα η πολύ πτωχή επίδοση το 2017 σε συνδυασμό με την επιμονή του επικεφαλής της υπηρεσίας και του Γενικού Διευθυντή, όπως με “μονοδρομικές” διαδικασίες καταλήξουν σε διαπραγμάτευση και συμφωνία με την Altamira.

Ήταν τελικά αυτό το τελευταίο πρόβλημα το οποίο οδήγησε τους Ευρωπαίους επόπτες να απαιτούν από την Τράπεζα πιο υψηλές επιδόσεις και εφόσον αποτύγχανε να ωθήσουν την κατάσταση σε ακραίες λύσεις.

26.8 Ο έλεγχος από το Γενικό Ελεγκτή

Σε σχέση με αυτό το κεφάλαιο περιοριζόμαστε να κάνουμε δύο επισημάνσεις – σχόλια.

- α. Την προσπάθεια από μέρους πολιτικών κομμάτων και του Υπουργού Οικονομικών όπως αφαιρέσουν από την αρμοδιότητα του Γενικού Ελεγκτή την δυνατότητα ελέγχου της ΣΚΤ.
- β. Τις προειδοποιήσεις του Γενικού Ελεγκτή για την άσχημη πορεία του ΣΠΤ.

Όσον αφορά το πρώτο επισημαίνουμε τα πιο κάτω:

- α. Ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας θεωρώντας ότι στην βάση του άρθρου 109 του περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου (20(Ι)/2014) ο όμιλος της ΣΚΤ εμπίπτει στον ορισμό της “κρατικής επιχείρησης” προχώρησε στην ετοιμασία Έκθεσης για την ΣΚΤ για το έτος 2014. Η ΣΚΤ αρνήθηκε τον Ιανουάριο του 2016 να συνεργασθεί προβάλλοντας το επιχείρημα ότι ο διαχειριστικός έλεγχος της ΣΚΤ από τον Γενικό Ελεγκτή ήταν εκτός των αρμοδιοτήτων του. Στην συνέχεια ο Γενικός Εισαγγελέας της

Δημοκρατίας έδωσε γνωμάτευση στην βάση της οποίας ο Γενικός Ελεγκτής “είχε όλα τα δικαιώματα, εξουσίες και υποχρεώσεις που έχει έναντι όλων των άλλων ελεγχόμενων υπ’ αυτού οργανισμών. ”

Έγινε στην συνέχεια προσπάθεια όπως με νέα νομοθεσία η Βουλή των Αντιπροσώπων ύστερα από πρωτοβουλία πολιτικού κόμματος (του Δημοκρατικού Συναγερμού), αφαιρέσει την αρμοδιότητα του Γενικού Ελεγκτή και όντως τον Οκτώβριο του 2016 επιτεύχθηκε η υπερψήφιση της Πρότασης Νόμου προς αυτό το σκοπό. Μερικές εβδομάδες αργότερα ήτοι στις 2/12/2016 η Βουλή ψήφισε νέα νομοθεσία η οποία θέτει και πάλιν τον έλεγχο της ΣΚΤ κάτω από την αρμοδιότητα του Γενικού Ελεγκτή καίτοι πρέπει να πούμε ότι σε κάποιο βαθμό την περιορίζει. Σε άλλο κεφάλαιο της Έκθεσης μας γίνεται πλέον λεπτομερής αναφορά στα πιο πάνω. Όμως σ’ αυτό το καταληκτικό θα λέγαμε τμήμα της Έκθεσης μας θέλουμε να προβούμε σε κάποιες παρατηρήσεις ως εξής:

1. Εν πρώτοις μας ξενίζει το γεγονός ότι η Βουλή αποφάσισε με τόση ευκολία ν’ ανατρέψει μια γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα, καίτοι βεβαίως έχει την απόλυτη αρμοδιότητα να νομοθετεί στο βαθμό που αυτό δεν αντίκειται στο Σύνταγμα.
  2. Μας εκπλήττει εξάλλου η εντός πολύ σύντομου χρόνου νέα απόφαση της με την οποία στην συνέχεια αποφάσισε να επαναφέρει εκ νέου την αρμοδιότητα του Γενικού Ελεγκτή για έλεγχο της ΣΚΤ. Λίγες εβδομάδες προηγουμένως δεν είχαν αντιληφθεί τις συνέπειες των ενεργειών τους;
  3. Όμως το πλέον σημαντικό είναι ότι προσπάθησαν και αποφάσισαν σε μια πρώτη φάση να εμποδίσουν τον έλεγχο ενός οργανισμού απόλυτα ελεγχόμενου από το κράτος στον οποίο το κράτος διέθεσε €1,675 δις, χρήματα του Κύπριου φορολογούμενου, όταν μάλιστα είχε προηγηθεί έκθεση του Γενικού Ελεγκτή για το έτος 2014 στην οποία περιέχονταν σοβαρές παρατηρήσεις, οι οποίες λογικά θα έπρεπε να είχαν ανησυχήσει την Βουλή.
- β. Όσον αφορά το δεύτερο σχόλιο μας λέμε ότι δυστυχώς οι επισημάνσεις, παρατηρήσεις, κριτική του Γενικού Ελεγκτή για τη μη ικανοποιητική πορεία του ΣΠΤ όχι μόνον δεν ελήφθησαν υπόψιν αλλά υπήρξε προσπάθεια ν’ αποδειχθεί ότι ήταν λανθασμένες. Προειδοποιούσε για θέματα εταιρικής διακυβέρνησης, αποτυχίας στην μείωση των ΜΕΧ, αποτυχίας στην μείωση των λειτουργικών

δαπανών και ειδικότερα για την διασπάθιση χρημάτων. Και αναφέρουμε μόνον μερικά από τα γενικά προβλήματα τα οποία είχε εντοπίσει.

Η επισημάνσεις του για την λανθασμένη απόφαση της δωρεάν παραχώρησης μετοχών υπήρξαν αντικείμενο έντονων αντιδράσεων ιδιαίτερα εκ μέρους του Υπουργού Οικονομικών. Αποδείχθηκε όμως δυστυχώς ότι τελικά είχε δίκαιο όπως σε άλλο κεφάλαιο αναλυτικά εξηγούμε.

Ένα άλλο ειδικό ζήτημα το οποίο έγκαιρα εντόπισε ήταν αυτό του τρόπου διαπραγμάτευσης και πρόσληψης της Altamira το οποίο όπως επίσης σε άλλο κεφάλαιο εξηγούμε δημιούργησε σειρά δυσμενών επιδράσεων στην εξέλιξη των πραγμάτων ειδικότερα με τις MEX τα δύο τελευταία κρίσιμα χρόνια πριν την έλευση του τέλους του ΣΠΤ.

Αν οι παρατηρήσεις – επισημάνσεις του Γενικού Ελεγκτή δεν αγνοούντο τόσο βάνουσα αλλά ελαμβάνοντο υπόψιν ώστε πλείστα όσο από τα προβλήματα τα οποία υποδείκνυε αντιμετωπίζοντο έγκαιρα, ίσως ο ΣΠΤ να είχε μια καλύτερη τύχη.

26.9 Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου και Χαρτοφυλακίου Χορηγήσεων

Έχοντας εξετάσει όλο το ενώπιον μας μαρτυρικό υλικό το οποίο σχετίζεται με τις MEX καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα φτωχά αποτελέσματα στον τομέα των MEX πηγάζουν από την πλήρη έλλειψη της κατάλληλης κουλτούρας για διαχείριση κινδύνων. Αυτή αντικατοπτρίζει την καταφανή αδυναμία της Επιτροπείας, αλλά και της Εκτελεστικής Διεύθυνσης της ΣΚΤ να ανταποκριθούν στις πολλές και μεγάλες προκλήσεις που συνεπαγόταν η διαχείριση του μεγάλου μεγέθους προβληματικού χαρτοφυλακίου χορηγήσεων. Πίσω από την εν λόγω αδυναμία βρισκόταν η έλλειψη γνώσεων και πείρας στον τομέα της λιανικής τραπεζικής των μελών της Επιτροπείας, αλλά και η ποιοτική ανεπάρκεια πολλών στελεχών που ανέλαβαν να φέρουν εις πέρας το δύσκολο έργο της μείωσης των MEX.

Ειδικότερα σημειώνουμε τα πιο κάτω:

- α. Υπήρξε χαλαρή εφαρμογή των κριτηρίων δανεισμού και αδυναμία ορθής τιμολόγησης, δηλαδή καθορισμού επιτοκίων ανάλογα με τον πιστωτικό κίνδυνο, ανά περίπτωση.

- β. Πιστωτικές διευκολύνσεις χορηγούνταν με κριτήριο την εξασφάλιση και όχι την ικανότητα του δανειολήπτη να αποπληρώσει το χρέος. Μια κακή πρακτική του παρελθόντος εξακολουθούσε να εφαρμόζεται μετά το 2013.
- γ. Για την περίοδο 2016 – 2017 δεν επιτεύχθηκε πρόοδος ως προς τον στόχο μείωσης των ΜΕΧ με ακόμη μειωμένη πρόοδο εντός του 2017 με εξαίρεση τις διαγραφές χρεών.
- δ. Ιδιαίτερα ανησυχητικό ήταν το φαινόμενο των διαγραφών μέσα από το οποίο διαφαίνεται και μια προσπάθεια να δοθεί η παραπλανητική εικόνα μείωσης των ΜΕΧ. Θεωρούμε ιδιαίτερα χρήσιμο να παραθέσουμε σ' αυτό το καταληκτικό στάδιο του πορίσματος μας στοιχεία όπως αυτά μας δόθηκαν από την ΚΕΔΙΠΕΣ.

Η ΚΕΔΙΠΕΣ με επιστολή της με ημερ. 12/2/2019 ανέφερε ότι το ύψος των διαγραφών ήταν €1,1 δις για τη διετία 2016 – 2017 το οποίο αντιπροσωπεύει το 92% της συνολικής μείωσης των ΜΕΧ (€ 1,2 δις) της περιόδου 2016 μέχρι το τέλος του 2017.

Από ένα μεγάλο κατάλογο υποθέσεων, δειγματοληπτικά, εξετάστηκαν 20 υποθέσεις με τα μεγαλύτερα ποσά διαγραφών. Από αυτά 10 υποθέσεις αφορούν ομίλους που ασχολούνται με ανάπτυξη γης, 1 υπόθεση αφορά επιχείρηση που ασχολείται με πωλήσεις αυτοκινήτων και 8 υποθέσεις αφορούν σε άλλες κατηγορίες δανείων. Από αρχικό υπόλοιπο δανείων ύψους €114.3 εκ διαγράφηκαν €63.45 εκ δηλαδή το 55% του αρχικά οφειλόμενου ποσού. Χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις είναι η περίπτωση εργοληπτικής εταιρείας όπου εγκρίθηκε από την Επιτροπή ΜΕΧ διαγραφή ύψους €13.3 εκ (ημερ. 8/1/2018), εταιρείας πώλησης αυτοκινήτων για την οποία εγκρίθηκε διαγραφή €4.3 εκ (ημερ. 12/3/2018) και η περίπτωση ενός άλλου προσώπου του οποίου διέγραψαν δάνειο ύψους €4.1εκ (ημερ. 8/1/2018). Επίσης, σε όμιλο επιχειρήσεων έγινε διαγραφή υπόλοιπου δανείου ύψους €1.9 εκ. (ημερ. 9/5/2018). Άμεση διαγραφή €2.4 εκ (ημερ. 9/5/2018) έγινε για δάνειο κτηματομεσιτικής εταιρείας. Υπέρ ξενοδοχειακού ομίλου εγκρίθηκε διαγραφή ύψους €2.4 εκ (ημερ. 25/7/2018). Τέλος, σε εταιρία πρώην βουλευτή εγκρίθηκε διαγραφή ύψους €130.000.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως κάποιες υποθέσεις εγκρίθηκαν για διαγραφή δανείου ενώ η υπόθεση τους ήταν υπό εξέταση στην Μονάδα Ελέγχου. Ποια τα κριτήρια των διαγραφών παραμένει ένα θέμα για περαιτέρω εξέταση.

Στο πλαίσιο των τελικών μας συμπερασμάτων σε αυτό το κεφάλαιο θεωρούμε απαραίτητο ν' απαντήσουμε τον ισχυρισμό ότι η δυστοκία στην μείωση των ΜΕΧ οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις αδυναμίες του νομικού και ιδιαίτερα του δικαστικού συστήματος της Κύπρου ιδιαίτερα σε σχέση με τα στεγαστικά δάνεια. Χωρίς να εκμηδενίζουμε αυτό το παράγοντα λέμε ότι υπερτονίσθηκε αδικαιολόγητα. Έχουμε πιο πάνω υποδείξει ότι υπήρχαν τρόποι ώστε να υπερπηδηθούν οι δυσκολίες οι οποίες προβλήθηκαν σαν δικαιολογία.

Τονίζουμε συμπερασματικά τα πιο κάτω:

- α. Οι επιδόσεις στη μείωση ΜΕΧ που δεν αφορούσαν στεγαστικά δάνεια δεν ήταν καλύτερες. Τονίζουμε δε ένα πολύ σημαντικό στατιστικό δεδομένο. Τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια αποτέλεσαν το 50,10% του συνόλου των ΜΕΧ το 2014 και κατάληξαν σε 58,18% το 2018.
- β. Δεν έγινε ικανοποιητική χρήση άλλων μεθόδων είσπραξης δανείων οι οποίες προβλέπονται από την Κυπριακή νομοθεσία, πέραν αυτής των εκποιήσεων ακινήτων.
- γ. Η κοινοπραξία Altamira – ΣΚΤ πέτυχε μέσα στο ίδιο νομικό και δικαστικό πλαίσιο και σε μικρό σχετικά διάστημα αποτελεσματικότερες επιδόσεις μάλιστα στηριζόμενη σε μεγάλη έκταση στο ίδιο διευθυντικό και άλλο προσωπικό.

26.10 Υπερχρεώσεις τόκων στο Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα

Το καίριο πρόβλημα το οποίο έχρηζε συνεχούς προσοχής και αντιμετώπισης, αυτό των ΜΕΧ, επιδεινώνει και η “λανθασμένη” πρακτική της υπερχρέωσης τόκων. Το εξετάσαμε σαν ένα επί μέρους κεφάλαιο για δύο λόγους:

- α. Είχε άμεση επίδραση στην αποτυχημένη προσπάθεια μείωσης των ΜΕΧ.
- β. Αποκάλυπτε πρακτικές εκ μέρους ιθυνόντων του ΣΠΤ στο κέντρο και την περιφέρεια με στόχο την παράθεση παραπλανητικών στοιχείων ευνοϊκών για το ίδρυμα επικεφαλής του οποίου ευρίσκοντο.

Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η ΥΕΑΣΕ και ο Έφορος είχαν εντοπίσει το λάθος των υπερχρεώσεων τόκων ήδη από το 2010 αλλά δεν έδρασαν αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση του. Οι ιθύνοντες στην ΣΚΤ αλλά και σε αριθμό ΣΠΙ είχαν αντίληψη του λάθους ήδη από το 2015 προτού αυτό αποκαλυφθεί από το Χρηματοοικονομικό Επίτροπο. Παρά ταύτα η ηγεσία της ΣΚΤ απέκρυβε το λάθος και απόφυγε να

ερευνήσει το θέμα ευρύτερα για την αποκάλυψη του στο σύνολο των ΣΠΙ και στην ίδια τη ΣΚΤ. Η πλήρης αποκάλυψη του και διόρθωση του θα εσήμανε την επιστροφή τόκων σε δανειολήπτες συμποσούμενους σε δεκάδες εκατομμύρια.

Καταλήξαμε επί πλέον στο συμπέρασμα ότι το ούτω καλούμενο λάθος είχε είτε άμεσα είτε έμμεσα την επίδραση του στο ύψος των ΜΕΧ. Εθελοντική διόρθωση του θα συνέβαλλε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των δανειοληπτών με αποτέλεσμα την μείωση των ΜΕΧ.

Δεν αποκλείουμε ότι όπως και ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος επισημαίνει, αλλά και πριν από αυτόν η ΜΕΕ της ΣΚΤ, να στοιχειοθετείται η διάπραξη αστικών και ποινικών αδικημάτων. Εκεί όπου αποδεικνύεται η γνώση των ιθυνόντων ότι εισπράττοντο τόκοι μη οφειλόμενοι δυνατόν να στοιχειοθετηθούν αδικήματα της απόκτησης περιουσίας με παράνομα μέσα. Δεν προβαίνουμε σε περαιτέρω σχόλια επί του θέματος. Απλά εισηγούμαστε όπως στην βάση των όσων σημειώνονται τόσο από τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο όσο και από την ΜΕΕ, γίνουν περαιτέρω έρευνες για διαπίστωση αν όντως διαπράχθησαν τα αδικήματα που εντοπίζουν.

26.11 Οι δαπάνες

Έχουμε σε ειδικό κεφάλαιο καλύψει το θέμα των δαπανών και έχουμε στο πλαίσιο αυτού του κεφαλαίου προχωρήσει στο τέλος σε σειρά επισημάνσεων. Θα είμαστε σύντομοι στο τελικό μας συμπέρασμα αναφορικά με αυτό το ζήτημα. Δεν υπήρχε φραγμός στην κατασπατάληση χρημάτων σε όλους τους τομείς. Εδαπανήθηκαν από το 2014 μέχρι και το 2018 εκατομμύρια για διαφήμιση. Και το ερώτημα είναι γιατί υπήρχε ανάγκη τόσο μεγάλης διαφήμισης. Μάλιστα προπλήρωναν για χρόνο διαφήμισης όταν το Μάρτη του 2018 είχε ουσιαστικά αναγγελθεί η πώληση της ΣΚΤ. Εδαπανήθηκαν πολλά εκατομμύρια για την μίσθωση υπηρεσιών κυρίως από ξένους οίκους χωρίς να είναι βέβαιο ότι οι υπηρεσίες ήταν αναγκαίες ή όταν ελαμβάνονταν αν αξιοποιούνταν ορθά. Αυτό όμως το φαινόμενο ήταν και ενδεικτικό της ανικανότητας της Επιτροπείας και της Ανώτερης Διεύθυνσης να εκτιμούν ορθά τα προβλήματα και να τα αντιμετωπίζουν ώστε αισθάνονταν αβεβαιότητα και σε κάθε βήμα έπρεπε να ζητούν την βοήθεια εμπειρογνομώνων. Επληρώθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ για την αγορά αυτοκινήτων, εντελώς καταχρηστικά σε κάποιες περιπτώσεις, ακόμα και όταν η ΣΚΤ το 2018 ευρίσκετο στον αναπνευστήρα έτοιμη για να εξαφανισθεί. Υπήρξε μια απόλυτη κατάχρηση της παραχώρησης εταιρικής κάρτας. Όχι μόνον

παραχωρήθηκε σε αρκετές περιπτώσεις με όριο πολύ πέραν του ελάχιστα κανονικά προβλεπόμενου, αλλά σε πολλές περιπτώσεις η χρήση της ήταν εκτός κάθε λογικής και σε κάποιες και πλήρως αντικανονική αν όχι και με στοιχεία παρανομίας. Παραχωρήθηκαν διαδοχικές αυξήσεις αμοιβών στα μέλη της Επιτροπείας και παραχωρήθηκαν σε υπαλλήλους μισθοί υψηλοί χωρίς να τηρούνται οι προβλεπόμενες διαδικασίες.

Όλα δε τα πιο πάνω συνέβαιναν σ' ένα τραπεζικό ίδρυμα, το οποίο στηρίχθηκε με χρήματα του κύπριου φορολογούμενου και του οποίου κύριος στόχος ήταν η επιβίωση μέσα από την αύξηση των κεφαλαίων του και τον περιορισμό των λειτουργικών του εξόδων.

26.12 Η συνεργασία με την Altamira

Έχουμε κατ' επανάληψη τονίσει σε πολλά σημεία του πορίσματος μας ότι το μεγάλο διακύβευμα για την ΣΚΤ μετά την ανακεφαλαιοποίηση ήταν η δραστική μείωση των ΜΕΧ η οποία θα της έδιδε προοπτική κεφαλαιακής επάρκειας και επιβίωσης.

Οι επιδόσεις της Τράπεζας σ' αυτό τον τομέα ήταν πτωχότατες μέχρι και τις αρχές του 2016 πράγμα που επισήμαναν οι εποπτικές αρχές θέτοντας προς την Τράπεζα υψηλότερους στόχους. Η όλη προσπάθεια μείωσης των ΜΕΧ γινόταν από τις εσωτερικές υπηρεσίες της Τράπεζας επικεφαλής των οποίων σε κάθε κρίσιμο χρόνο ήταν ο κ. Κουρουνάς. Για δύο χρόνια και πλέον δεν τέθηκε θέμα δημιουργίας πλατφόρμας σε κοινοπραξία με εξωτερικό συνεργάτη για μείωση των ΜΕΧ. Από τον Φεβρουάριο του 2016 και μετέπειτα καταγράφονται τα πιο κάτω γεγονότα από τα οποία και εξάγονται σαφή συμπεράσματα:

- α. Εμφανίζεται στο προσκήνιο η εταιρεία Altamira Ισπανίας η οποία αφού είχε κάποιες επαφές γνωριμίας με τον Υπουργό Οικονομικών, υπόγραψε στις 29/2/2016 συμφωνία εμπιστευτικότητας με τον κ. Κουρούνα ύστερα από οδηγίες του κ. Χατζηγιάννη.
- β. Η Επιτροπεία της ΣΚΤ είχε άγνοια των επαφών και της υπογραφής συμφωνίας. Η Επιτροπεία εξακολούθησε ν' αγνοεί τα περί Altamira και όταν στις 1/6/2016 ο κ. Χατζηγιάννης υπόγραψε με την Altamira μη δεσμευτικό MoU το οποίο παρά τη μη δεσμευτικότητά του έδιδε αποκλειστικότητα στην Altamira μέχρι 30/9/2016. Άρα η Altamira απέκτησε ήδη ένα στρατηγικό πλεονέκτημα με

πρωτοβουλίες του κ Χατζηγιάννη και με τη σύμπραξη του κ. Κουρουνά πίσω από την πλάτη του Προέδρου και των μελών της Επιτροπείας.

- γ. Η πρώτη ενημέρωση ότι υπήρχαν επαφές για δημιουργία πλατφόρμας έγινε στις 1/6/2016 από τον κ. Χατζηγιάννη στα μέλη της Επιτροπής Στρατηγικής της Επιτροπείας χωρίς να αποκαλύπτεται ακόμη το όνομα του ξένου οίκου με τον οποίον γίνονταν επαφές. Παρών στην Επιτροπή Στρατηγικής ήταν ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών ο οποίος και βεβαίωσε ότι ενημερώθηκε μετά την υπογραφή του MoU.
- δ. Προκύπτει από συνεδρίες της Επιτροπής MEX που πραγματοποιήθηκαν προς τους τελευταίους μήνες του 2016 ότι ο κ. Χατζηγιάννης ιδιαίτερα αλλά και ο κ. Κουρουνάς επέμεναν στην συνεργασία με την Altamira και μόνον κατά τρόπο πιεστικό.
- ε. Σε συνεδρία της Επιτροπείας στις 28/12/2016 υπήρξαν αμφισβητήσεις για τον τρόπο διαπραγμάτευσης με την Altamira τόσο από τον Πρόεδρο όσο και άλλα μέλη της Επιτροπείας με εισηγήσεις για μελέτη και άλλων λύσεων. Απορρίφθηκαν από τον κ. Χατζηγιάννη ο οποίος έπεισε και την πλειοψηφία των μελών να υποστηρίξουν τις θέσεις του, ήτοι την απευθείας διαπραγμάτευση με την Altamira.
- στ. Τα επιχειρήματα του κ. Χατζηγιάννη για να πείσει ήταν δύο αλλά και τα δύο αποδείχθηκαν παραπλανητικά. Το πρώτο αναφερόταν στο πλεονέκτημα αυτού ο οποίος πρώτος θα προχωρούσε σε δημιουργία πλατφόρμας στην Κύπρο. Αποδείχθηκε όμως με βάση τις ενώπιον μας καταθέσεις μελών της Επιτροπείας ότι την ίδια περίοδο η Ελληνική Τράπεζα ήδη συμφώνησε στη δημιουργία πλατφόρμας με άλλη εταιρία. Το δεύτερο αναφερόταν στην επείγουσα ανάγκη δημιουργίας πλατφόρμας και άρα την έλλειψη χρόνου για άλλες διεργασίες. Η συμφωνία με την Altamira όμως έκλεισε πέραν του ενός έτους αργότερα και η κοινοπραξία άρχισε να λειτουργεί αρχές του 2018. Άρα και αυτό το επιχείρημα ήταν κενό περιεχομένου.
- ζ. Η διεύθυνση της Τράπεζας επέμεινε ν' αγνοεί και τις απόψεις των Ευρωπαίων εποπτών οι οποίοι πίστευαν ότι θα έπρεπε να υπάρχουν και άλλες επιλογές στο θέμα διαχείρισης των MEX. Αυτή η αντίδραση των Εποπτών καταγράφεται σε συνεδρία της Επιτροπείας ημερ. 14/6/2017. Η ίδια άποψη των εκπροσώπων των εποπτικών αρχών συνάγεται και από συνομιλία την οποίαν η κα. Πογιατζή είχε μαζί τους όταν διεξαγόταν ο επιτόπιος έλεγχος τον Ιανουάριο του 2018. Η

απορία τους για τον τρόπο πρόσληψης της Altamira ήταν τόσο μεγάλη ώστε να διερωτώνται κατά πόσον ήταν θέμα το οποίο μπορούσε να καταγγεληθεί στην αστυνομία. Όμως οι εποπτικές αρχές τοποθετούνται με σαφήνεια επί του θέματος στην έκθεση τους μετά τον επιτόπιο έλεγχο του 2018. Μιλούν για αδιαφανείς διαδικασίες της συναλλαγής με Altamira.

- η. Πραγματικά μας αφήνουν με πολλά ερωτηματικά οι πιο πάνω ενέργειες όσων επέμεναν στην απευθείας ανάθεση με την Altamira και μάλιστα σε μεγάλη έκταση πίσω από κλειστές πόρτες. Είναι αρκετό δε να υπογραμμίσουμε ότι η εν λόγω διαπραγμάτευση αφορούσε χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας ύψους € 7 δις. Του οποίου ιδιοκτήτης ήταν το κράτος και επομένως η οποιαδήποτε αμελής, λανθασμένη ή δόλια ενέργεια άμεσα επηρέαζε την επένδυση την οποία το κράτος και κατ' επέκταση ο κύριος φορολογούμενος έκαμαν στην ΣΚΤ.
- θ. Η επιμονή του κ. Χατζηγιάννη για την μία και μόνη οδό διαπραγμάτευσης με την Altamira εκδηλώθηκε ακόμη μια φορά σε συνεδρία της Επιτροπείας ημερ. 28/6/2017. Ο κ. Ταουσιάνης, Πρόεδρος τότε της Επιτροπείας πρότεινε εναλλακτικές λύσεις τις οποίες απέρριπτε ο κ. Χατζηγιάννης συνεπικουρούμενος από τα μέλη της Επιτροπείας πλην του κ. Άδωνη Πηγασιού.
- ι. Η έγκριση της συμφωνίας με την Altamira έλαβεν χώρα σε Ειδική Γενική Συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας όπερ σημαίνει στην ουσία ότι ο Υπουργός Οικονομικών ενέκρινε την εισήγηση της Επιτροπείας. Ο κ. Χατζηγιάννης επιχειρηματολογώντας υπέρ της πρότασης της Επιτροπείας επικαλέσθηκε μεταξύ άλλων, κυρίως, fairness opinion το οποίο ετοιμάσθηκε από ξένον οίκο και ο οποίος βεβαίωνε ότι η σύσταση της κοινοπραξίας ήταν οικονομικά συμφέρουσα για τους μετόχους.

Η Ερευνητική Επιτροπή όμως έχει φτάσει στο συμπέρασμα ότι το fairness opinion ήταν αμφιβόλου αξίας για πολλούς λόγους και σε συντομία παραθέτουμε κάποιους:

(1) Δεν περιέχει λεπτομέρειες της ανάλυσης πάνω στην οποία βασίστηκε.

(2) Έγινε σύγκριση μεταξύ του σεναρίου παραμονής διαχείρισης των ΜΕΧ στην ΣΚΤ υπό τον κύριο Κουρουνά και του σεναρίου ανάθεσης της διαχείρισης της Κοινοπραξίας με την Altamira. Για την ανάλυση του

πρώτου σεναρίου χρησιμοποιήθηκε η απόδοση των MEX τη περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 2017 η οποία ήταν τόσο κακή που προκάλεσε τις αντιδράσεις των εποπτών. Θυμίζουμε δε ότι υπεύθυνος αυτής της διαχείρισης ήταν ο κ. Κουρουνάς, ένθερμος υποστηρικτής της Κοινοπραξίας και ο οποίος στη συνέχεια ανάλαβε την Διοίκηση της.

(3) Η χρησιμότητα και αξιοπιστία ενός fairness opinion αμφισβητείται ευρέως στους διεθνείς ακαδημαϊκούς κύκλους σαν μέθοδος για εκτίμηση του δίκαιου ανταλλάγματος μιας συναλλαγής. Θεωρείται μέθοδος υποδεέστερη του αποτελέσματος το οποίο δυνατόν να δώσει η ελεύθερη αγορά.

(λ) Η άποψή μας για το αμφιβόλου αξίας fairness opinion ενισχύεται και από τα όσα ενώπιον μας ο κ. Navaro, επικεφαλής της Altamira στην διαπραγμάτευση με την ΣΚΤ δήλωσε. Επανέλαβε δύο και τρεις φορές ενώπιον μας ότι η Altamira είναι πάντοτε έτοιμη για επαναδιαπραγμάτευση των όρων της συμφωνίας.

(μ) Μας εκπλήττει η αδράνεια του εκπροσώπου του ιδιοκτήτη, του Υπουργού Οικονομικών, σ' ένα τόσο καίριας σημασίας ζήτημα. Θα έπρεπε το ζήτημα να τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα για πολλούς και διάφορους λόγους όπως:

(1) Μια ορθή συμφωνία, ή διευθέτηση, ή συνεργασία με σκοπό την μείωση των MEX θα ήταν καλή πηγή Κεφαλαίου για τη ΣΚΤ.

(2) Μια ορθή συμφωνία μπορούσε να περιορίζει τη δαπάνη λειτουργίας της όποιας υπηρεσίας ή κοινοπραξίας για τη διαχείριση των MEX.

Ο Υπουργός Οικονομικών γνώριζε για τα όσα λάμβαναν χώραν γύρω από τη διαπραγμάτευση με την Altamira μέσον του κ. Διονυσίου. Είχε όμως γίνει και δέκτης των ανησυχιών του κ. Ταουσιάνη ο οποίος μάλιστα υπέβαλε παραίτηση ένεκα κυρίως των διαφωνιών του για τα θέματα της Altamira. Το fairness opinion με το οποίο δικαιολόγησε την απόφαση του για υποστήριξη της πρότασης συνεργασίας με την Altamira δεν τον απαλλάσσει των ευθυνών του, και εξηγήσαμε ήδη γιατί.

(ν) Η συμφωνία μεταξύ Altamira και ΣΚΤ υπογράφηκε την 1/11/2017 και πλατφόρμα κοινοπραξίας τέθηκε σε λειτουργία στα μέσα Ιανουαρίου 2018. Από τα ενώπιον μας στοιχεία τα λειτουργικά έξοδα της ΣΚΤ για το 2018 θα ήταν αυξημένα κατά €43,8εκ. τα οποία αντιπροσώπευαν αυτά τα οποία κάλυπταν τα

έξοδα ένεκα της κοινοπραξίας με την Altamira. Ο δείκτης δαπανών προς έσοδα αναμενόταν ν' ανέλθει για το 2018 σε 63,3% αντί 57% στο οποίο θ' ανερχόταν χωρίς την κάλυψη της δαπάνης για την Altamira.

(ξ) Μπορούμε επομένως να φθάσουμε στο συμπέρασμα ότι η διαχείριση των MEX την οποία θα έκανε η Altamira δεν ήταν η πλέον συμφέρουσα και αποδοτική για την Τράπεζα, πράγμα το οποίον βεβαιώνεται και από τη σαφή θέση του κ. Navaro, ότι ήταν έτοιμοι για επαναδιαπραγμάτευση της συμφωνίας.

Διερωτώμεθα γιατί η ΣΚΤ δεν θα μπορούσε με τη δαπάνη των €43,8εκ. να βελτιώσει τις εσωτερικές δικές της υπηρεσίες με την πρόσληψη ειδικού και έμπειρου προσωπικού, ενδεχόμενα μάλιστα από το εξωτερικό, και να καρπωθεί η ίδια το όφελος το οποίο φαίνεται πλουσιοπάροχα απολαμβάνει η Altamira. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο ούτε που εξετάσθηκε από την Επιτροπεία πρωτοστατούντος σε τούτο του κ. Χατζηγιάννη.

(ο) Είναι συναφές προς τα πιο πάνω ερωτήματα μας το γεγονός ότι ουσιαστικά η κοινοπραξία στελεχώνεται από προσωπικό της ΣΚΤ και ότι ο Γενικός Διευθυντής της Altamira Κύπρου είναι ο κ. Κουρουνάς ο οποίος ήταν ο διευθυντής της υπηρεσίας της ΣΚΤ για τα MEX. Και προβάλλει το ερώτημα. Πως ο αποτυχημένος διευθυντής της εν λόγω υπηρεσίας ήταν ικανός τώρα ν' αναλάβει την πολύ σημαντική και απαιτητική θέση του Γενικού Διευθυντή της Altamira Κύπρου. Δύο σημεία θα πρέπει εδώ να υπομνήσουμε. Πρώτον ότι κατά το 2017 οι επιδόσεις της υπηρεσίας της οποίας προϊστάτο ο κ. Κουρουνάς ήταν πτωχότατες ώστε να προκαλούν τις αυστηρές παρατηρήσεις των εποπτών. Δεύτερον ότι ήταν ένθερμος υποστηρικτής της ιδέας για διαπραγμάτευση με την Altamira.

26.13 Η Αποκρατικοποίηση

Ήταν μια σημαντική δέσμευση της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΣΚΤ ώστε να παύσει να υπάρχει εντός του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου μια κρατικά ελεγχόμενη τράπεζα. Μέχρι το 2020 το κράτος δεν θα έπρεπε να είναι ιδιοκτήτης πέραν του 25% των μετοχών.

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε περιγράφεται στο σχετικό κεφάλαιο όπου και καταγράφονται με λεπτομέρεια τα συμπεράσματα στα οποία παραπέμπουμε. Εδώ θα τονίσουμε σαν τελικό συμπέρασμα ότι η απόφαση για την δωρεάν παραχώρηση 25%

των μετοχών σ' ένα τεράστιο αριθμό προσώπων ήταν απόλυτα λανθασμένη. Προκάλεσε πολλαπλές αντιδράσεις τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ευρώπη, ιδιαίτερα από μέρους του ΕΕΜ.

Η επιμονή στην πορεία που αρχικά χαράχθηκε από τον ίδιο τον Υπουργό Οικονομικών συνέχιζε να προκαλεί αντιδράσεις και είχε σαν αποτέλεσμα όχι μόνο την απώλεια χρόνου πολύτιμου γι' όσα έπρεπε να είχαν γίνει μέχρι το 2017 και μετά μέχρι το 2020 αλλά κυρίως προκάλεσε την απώλεια κάθε ελπίδας από πλευράς ιδιαίτερα των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών ότι ο ΣΠΤ θα μπορούσε να υπερπηδήσει τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζε.

Η καθυστερημένη αναζήτηση άλλων λύσεων με την επιστράτευση της Citi γι' άντληση κεφαλαίων με την εισαγωγή σε χρηματιστήριο στην Κύπρο ή στο εξωτερικό ή μέσον ιδιωτικής τοποθέτησης δεν ήταν ικανή να πείσει τους Ευρωπαίους Επόπτες ότι διέσωζε την κατάσταση. Έχοντας απωλέσει την εμπιστοσύνη τους προς όσους χειρίζοντο τα της ΣΚΤ αποφάσισαν τον Δεκέμβρη του 2017 την διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου. Η πραγματοποίηση του την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2018 έθεσε ουσιαστικά τέρμα στην προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων με τις μεθόδους που μέχρι τότε άρχισαν να δοκιμάζονται αφήνοντας σαν μόνη αναγκαία λύση αυτήν της πώλησης.

Είμαστε πεπεισμένοι ότι η λύση της πώλησης δεν ήταν μια λύση που η ΕΚΤ προέκρινε από την αρχή. Τα πράγματα οδηγήθηκαν εκεί ιδιαίτερα λόγω της αποτυχημένης προσπάθειας αποκρατικοποίησης η οποία προστέθηκε στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα. Συμπεραίνουμε δε ότι την χαριστική βολή γι' αυτή την πορεία έδωσε η λανθασμένη από την αρχή και αδιέξοδη απόφαση του Υπουργού Οικονομικών για την δωρεάν παραχώρηση μετοχών για την οποία επέμενε μέχρι σχεδόν και το τέλος του 2017 (Νοέμβριο) παρά το γεγονός ότι παράλληλα προχωρούσαν και άλλες λύσεις μέσω της Citi.

Η εισαγωγή της ΣΚΤ σε χρηματιστήριο για άντληση κεφαλαίων μπορούσε να πετύχει μόνο αν τα προβλήματα εταιρικής διακυβέρνησης και ΜΕΧ είχαν επιλυθεί ή αν ήταν σε μια ξεκάθαρα προχωρημένη διαδικασία επίλυσης, κάτι που δυστυχώς όχι μόνο δεν επιτεύχθηκε, αλλά αντίθετα υπήρχε μια πιστοποιημένη από τους Ευρωπαίους επόπτες εικόνα ανικανότητας για να επιτευχθεί.

Οι Ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές πρότασαν την επιλογή στρατηγικού επενδυτή, ο οποίος θα διατηρούσε την ΣΚΤ ως ανεξάρτητη οντότητα εν ζωή. Η επιλογή αυτή θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο κάτω από την προϋπόθεση ότι ο στρατηγικός επενδυτής θα δημιουργούσε προστιθέμενη αξία στην ΣΚΤ μέσω των ικανοτήτων του για άμεση επίλυση των προβλημάτων εταιρικής διακυβέρνησης αλλά και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των ΜΕΧ. Μεγάλο μέρος της πιθανής προστιθέμενης αξίας από την αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΧ παραχωρήθηκε στην Altamira με την ερασιτεχνική διαχείριση της ανάθεσης σε αυτή ολόκληρου του χαρτοφυλακίου των ΜΕΧ, οπότε και η επιλογή του στρατηγικού επενδυτή εκ των πραγμάτων αφαιρέθηκε από το τραπέζι.

Η δυσμενής κατάσταση της ΣΚΤ μετά και την ουσιαστική διαγραφή των πιο πάνω επιλογών άντλησης κεφαλαίων έφερε την ΣΚΤ προ της ακραίας και καταστροφικής λύσης κούρεματος καταθέσεων. Όπως αποδείχτηκε η μόνη εναπομείνασα επιλογή ήταν η παραχώρηση των καλών περιουσιακών στοιχείων της ΣΚΤ στην Ελληνική τράπεζα μαζί με το σύνολο των καταθέσεων και την απαραίτητη κρατική αποζημίωση μαζί με κρατικές εγγυήσεις για να αποφευχθεί ένα νέο κούρεμα καταθέσεων που θα ήταν καταστροφικό για την Κυπριακή οικονομία αλλά θα είχε και δυσμενέστατες πολιτικές προεκτάσεις.

26.14 Οι έντονες ανησυχίες των εποπτικών αρχών

Κατά το 2017 στάλθηκαν πολλά μηνύματα από τις εποπτικές αρχές προς τη ΣΚΤ στα οποία εκφράζονταν έντονες ανησυχίες για την πορεία των πραγμάτων στη ΣΚΤ ιδιαίτερα σε σχέση με την εξέλιξη των ΜΕΧ και την αδυναμία εξεύρεσης επενδυτών για συμμετοχή στο κεφάλαιο της ΣΚΤ. Ταυτόχρονα, ζητήθηκε από τη ΣΚΤ να προβεί σε δραστικές ενέργειες για βελτίωση του χαρτοφυλακίου ΜΕΧ. Επίσης η Επιτροπεία της ΣΚΤ ενημερώθηκε για τη μεγάλη πιθανότητα εμπλοκής των Ευρωπαϊκών Αρχών, αρμοδίων για θέματα εξυγίανσης, που πολύ πιθανόν να οδηγούσε σε διάλυση του ΣΠΤ.

Παρ' όλα αυτά, από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν φαίνεται η Επιτροπεία της ΣΚΤ να αφυπνίσθηκε ή δεν πήρε ουσιαστικά μέτρα που να καλλιεργήσουν κλίμα εμπιστοσύνης με τις εποπτικές αρχές. Αντίθετα, η διενέργεια του επιτόπιου εποπτικού ελέγχου στις αρχές του 2018 και η εμπλοκή του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης, σε συνεννόηση με την ΕΚΤ, λίγο αργότερα, δείχνουν την πλήρη απώλεια εμπιστοσύνης

των εποπτικών αρχών προς την Διοίκηση της ΣΚΤ και σοβαρές αμφιβολίες για το μέλλον της Τράπεζας. Σε πολύ μεγάλο βαθμό, την ευθύνη για την εξέλιξη των πραγμάτων κατά την εν λόγω περίοδο φέρει η Επιτροπεία της ΣΚΤ.

Η Ερευνητική Επιτροπή σημειώνει ιδιαίτερα την απειλή προς τις εποπτικές αρχές που διατύπωσε στην επιστολή ημερ. 2/3/2018 ο εκτελών χρέη Προέδρου της Επιτροπείας της ΣΚΤ κ. Χατζηνικόλα προς εποπτικές αρχές σύμφωνα με την οποία η Τράπεζα επιφυλάσσει όλα τα νόμιμα δικαιώματά της σε σχέση με τα αποτελέσματα του επιτόπιου ελέγχου. Η ενέργεια αυτή εκφράζει (με βάση επιεική κριτήρια) απουσία αντίληψης της κατάστασης στην οποία βρισκόταν η Τράπεζα στις αρχές του 2018. Δείχνει επίσης την αδυναμία της Επιτροπείας να αντιληφθεί για τέσσερα και πλέον χρόνια τη σοβαρότητα των πολλών και συνεχών επισημάνσεων από τις εποπτικές αρχές για μεγάλες αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση και τη διαχείριση των ΜΕΧ στη ΣΚΤ.

Η Ερευνητική Επιτροπή σημειώνει επίσης το εξής: Στις 2/3/2018 πραγματοποιήθηκε συνάντηση της Μεικτής Εποπτικής Ομάδας με ανώτατα στελέχη της ΣΚΤ στην οποία έγινε ενημέρωση από την Ομάδα για τα προκαταρκτικά αποτελέσματα του εποπτικού ελέγχου για να γίνουν, ενδεχομένως σχόλια από τους εκπροσώπους της ΣΚΤ. Οι αξιωματούχοι της ΣΚΤ δεν εξέφρασαν οποιαδήποτε επιφύλαξη ως προς τις παραδοχές και τα ευρήματα προκαλώντας ακόμα και την έκπληξη του επικεφαλής της εποπτικής ομάδας.

Η Ερευνητική Επιτροπή δεν έχει απάντηση στο ερώτημα για την παθητική στάση των εκπροσώπων της ΣΚΤ κατά τη συνάντηση. Μια εξήγηση, ίσως, αποτελεί και το γεγονός ότι ο κατ' εξοχήν αρμόδιος για θέματα ΜΕΧ, ο μέχρι τον Ιανουάριο 2018 Διευθυντής της ΔΔΜΕΧ (τον Ιανουάριο ανέλαβε καθήκοντα στην Altamira), δεν παρέστη στη συνάντηση με τις εποπτικές αρχές (δήλωση του ίδιου σε κατάθεση του στην Ερευνητική Επιτροπή στις 3/12/2017). Αυτό αποτελεί ακόμη μια απόδειξη της ανεπάρκειας της Διοίκησης της ΣΚΤ και κυρίως της μη συνειδητοποίησης της κρισιμότητας της κατάστασης.

26.15 Η απόφαση πώλησης μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα και η συμφωνία της πώλησης.

Τα αίτια για την ανάγκη πώλησης μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική, μπορούν ν' αναζητηθούν ήδη σε περίοδο που ανάγεται σε δύο χρόνια περίπου πριν την απόφαση

για πώληση. Ήταν βασικά οι πτωχές επιδόσεις της ΣΚΤ σε όλους σχεδόν τους τομείς στους οποίους με βάση τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει έπρεπε να δείχνει συνεχή και σταθερή πρόοδο ώστε να καταστεί ένας υγιής τραπεζικός οργανισμός. Στις 7/11/2016 σε συνάντηση αξιωματούχων της ΓΔΑ στις Βρυξέλλες με τους κυρίους Ν. Χατζηγιάννη της ΣΚΤ και Γ. Παντελή και Δ. Διονυσίου του Υπουργείου Οικονομικών, οι πρώτοι έκρουαν τον κώδωνα του κινδύνου. Με αναφορά στη διατήρηση των ΜΕΧ σε ψηλά επίπεδα ανέφεραν ότι η ΣΚΤ δεν θα μπορούσε να προσελκύσει επενδυτές και η μόνη επιλογή κεφαλαιοποίησης ήταν αυτή ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή το κούρεμα καταθέσεων.

Παρά τα πιο πάνω φαίνεται ότι οι υπεύθυνοι του Υπουργείου Οικονομικών δεν κατανοούσαν τον κίνδυνο γι' αυτό ο κ. Διονυσίου με σημείωμα του προς τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών ημερ. 1/6/2017 δηλώνει ότι η ΣΚΤ κρίνεται σαν δρώσα οικονομική μονάδα για τους επόμενους μήνες. Ένα ακριβώς χρόνο μετά από αυτή τη βαρύγδουπη δήλωση η ΣΚΤ έπνεε τα λοίσθια. Η πώληση και διαγραφή της από τις ζώσες οικονομικές μονάδες ήταν θέμα ημερών. Οι προειδοποιήσεις όμως των εποπτών τόσο της ΚΤΚ ιδιαίτερα όμως της ΕΚΤ, συνέχιζαν να εντείνονται με έμφαση μάλιστα όχι μόνον στο πρόβλημα των ΜΕΧ, αλλά και στα ελλείμματα εταιρικής διακυβέρνησης. Η αποτυχημένη μάλιστα προσπάθεια ανακεφαλαιοποίησης, η οποία άρχισε με την απόφαση για δωρεάν παραχώρηση μετοχών σε τρακόσιες πενήντα χιλιάδες “δωρεοδόχους”, οδήγησε την ΕΚΤ και γενικότερα τις ευρωπαϊκές αρχές στη διαπίστωση ότι η ΣΚΤ και το Υπουργείο Οικονομικών, σαν ο εκπρόσωπος του ιδιοκτήτη, βρισκόταν σε αδυναμία όχι μόνον να αντιληφθούν, αλλά και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα. Κάνουμε μια λεπτομερή αναφορά σ' αυτές τις διαπιστώσεις των Ευρωπαϊκών Αρχών στα συμπεράσματα μας στο κεφάλαιο Αποκρατικοποίηση, ώστε να μην χρειάζεται εδώ να τα επαναλάβουμε.

Έχουμε ήδη πει ότι υπήρξε κομβική η απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου του ΕΕΜ στις 14/12/2017 όπως διεξάγει επιτόπιο έλεγχο στη ΣΚΤ από τις αρχές Ιανουαρίου 2018. Βασικοί λόγοι οι οποίοι κατέστησαν τον έλεγχο αναγκαίο ήταν η μη αποτελεσματική αντιμετώπιση των ΜΕΧ, η αδύναμη δομή και η μη συμμόρφωση στα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης. Αυτό όμως το οποίο καταδεικνύει την έλλειψη εμπιστοσύνης του ΕΕΜ σε όσους διαχειρίζονταν τα του ΣΠΤ, ήταν το γεγονός ότι ένας των λόγων του ελέγχου ήταν η εντύπωση του ότι τα οικονομικά στοιχεία, δεδομένα και

λογαριασμοί της ΣΚΤ δεν ήταν αξιόπιστα και ίσως δεν αντικατόπτριζαν την πραγματική εικόνα της ΣΚΤ.

Ενώ διεξαγόταν ο επιτόπιος έλεγχος στις 31/1/2018 η Εκτελεστική Σύνοδος του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης επεξεργαζόταν σενάρια για μέτρα εξυγίανσης, με επικρατέστερο αυτό της πώλησης μετοχών ή της πώλησης περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων. Η Διοικητής της ΚΤΚ ενημέρωσε εντός Φεβρουαρίου, τόσο τον Υπουργό Οικονομικών, όσο και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και καλούσε για επίσπευση λήψης εναλλακτικών μέτρων γι' αποφυγή δυσάρεστων εξελίξεων.

Σε σύσκεψη στο Προεδρικό μέγαρο στις 14/3/2018, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ύστερα από συζήτηση των διαφόρων σεναρίων, αποφάσισε όπως προχωρήσει η πρόταση για πώληση σε αγοραστή, ίσης αξίας στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της ΣΚΤ με παράλληλη δημιουργία Εταιρείας Διαχείρισης Στοιχείων Ενεργητικού. Η Διοικητής της ΚΤΚ σε επιστολή της ημερ. 19/3/2018 προς τον Υπουργό Οικονομικών, αναφέρεται στην πιο πάνω απόφαση και τονίζει ότι επείγει η άμεση λήψη μέτρων δεδομένου ότι το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης και ο ΕΕΜ ετοιμάζονταν για λήψη μέτρων εξυγίανσης μη αποκλειομένων αυτών του κουρέματος μέρους των ανασφάλιστων καταθέσεων.

Ακολούθησε στις 3/4/2018 η κατάθεση εκ μέρους του κράτους ύψους €2,5 δις σε λογαριασμό του κράτους στην ΣΚΤ.

Η διαδικασία υλοποίησης της πιο πάνω απόφασης για πώληση άρχισε στις 19/3/2018 μέσω της Citi με κατάληξη την υποβολή στις 14/5/2018 δεσμευτικών προσφορών από την Ελληνική Τράπεζα και το Apollo Fund. Το τελευταίο αποχώρησε στις 31/5/2018 με την Ελληνική Τράπεζα να παραμένει σαν ο μόνος υποψήφιος αγοραστής, η οποία ύστερα από διαπραγμάτευση υπέβαλε στις 14/6/2018 τελική δεσμευτική προσφορά. Η καθαρή αξία περιουσιακών στοιχείων τα οποία αγόρασε η Ελληνική Τράπεζα ανερχόταν σε €247 εκ. έναντι ποσού €74 εκ., το οποίο θα κατέβαλλε στη ΣΚΤ. Υπάρχουν πλείστοι άλλοι λεπτομερείς όροι για τους οποίους παραπέμπουμε στο ειδικό κεφάλαιο όπου αναλύεται η συμφωνία της ΣΚΤ με την Ελληνική Τράπεζα.

Στη βάση της μελέτης της εταιρείας Moore Stephens Stylianou & Co εξάγονται συνοπτικά τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Το τίμημα της συναλλαγής των €74 εκ. υπολογίστηκε από τον αγοραστή με το χαμηλότερο εύρος του πολλαπλασιαστή (0,30X έως 0,80X – σε απόλυτα

μεγέθη €74 εκ. έως €197 εκ.), με βάση διαθέσιμα δεδομένα και από εξέταση συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

- Η επιλογή της λύσης της εξυγίανσης της ΣΚΤ, παρείχε σημαντικά πλεονεκτήματα διαπραγμάτευσης σε υποψήφιο αγοραστή.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι η πώληση έγινε κάτω από συνθήκες έκτακτης ανάγκης και σε στενά χρονοδιαγράμματα, με τέτοιο τρόπο που απέκλειε την απαίτηση να ζητηθεί να πληρωθεί από τον αγοραστή οποιαδήποτε υπεραξία. Κάτι τέτοιο θα δικαιολογείτο εφόσον ο αγοραστής θα αποκτούσε τα καλά και υγιή στοιχεία του ισολογισμού της ΣΚΤ.

Η εναπομένουσα οντότητα θα ανήκε στο κράτος και θ' αποτελούσε μετεξέλιξη της ΣΚΤ στην οποία και θα παρέμεναν περιουσιακά στοιχεία ακαθάριστης λογιστικής αξίας ύψους €8,337 δις. Το Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρίαση του στις 15/6/2018 αποφάσισε να τοποθετηθεί θετικά στην τελική δεσμευτική πρόταση της Ελληνικής Τράπεζας και η Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΣΚΤ (στην ουσία το κράτος) επικύρωσε την εν λόγω πρόταση. Η ΓΔΑ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με ανακοίνωση της ημερ. 19/6/2018, ενέκρινε την αναγκαία κρατική ενίσχυση για υλοποίηση της επιτευχθείσας διευθέτησης, κάτω όμως από δεσμευτικούς όρους.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων στις 8/7/2018 ψήφισε σε νόμο σειρά νομοσχεδίων, τα οποία καθιστούσαν δυνατή την πώληση μέρους των εργασιών της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα.

Με σχετικό ψήφισμα η Γενική Συνέλευση της ΣΚΤ στις 3/9/2018 παραιτήθηκε από την τραπεζική της άδεια, η οποία ανακλήθηκε στη συνέχεια από τις εποπτικές αρχές και μετονομάστηκε σε Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ (ΣΕΔΙΠΕΣ). Στη συνέχεια τα περιουσιακά στοιχεία μεταφέρθηκαν σε 100% θυγατρική της ΣΕΔΙΠΕΣ εταιρεία με την ονομασία Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων Λτδ (ΚΕΔΙΠΕΣ), η οποία με άδεια της ΚΤΚ κατέστη εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων.

Έτσι έφτασε στο τέρμα της ιστορίας του ο ΣΠΤ της Κύπρου, ύστερα από μια λειτουργία που διήρκεσε πάνω από 100 χρόνια και υπήρξε όπως τον οραματίστηκαν τουλάχιστον οι ιδρυτές του, για πολλές δεκαετίες ο οικονομικός στυλοβάτης του αγρότη, του εργάτη, του χαμηλά αμειβόμενου υπαλλήλου, του μισθωτή, της μικρής και μεσαίας επιχείρησης. Τον ενταφίασαν η απληστία και ασυδοσία πρώτα μερικών απ' όσους

τάχθηκαν να τον υπηρετούν και η ανικανότητα ύστερα, αλλά και ασυνειδησία όσων σε μια άλλη φάση ανέλαβαν να τον αναζωογονήσουν και τον οδηγήσουν σε προοπτικές περαιτέρω επιβίωσης και δράσης. Είναι θλιβερό να θέτεις την ταφόπετρα σ' ένα τόσο μεγάλο επίτευγμα του κυπριακού λαού.

27.ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΥΘΥΝΩΝ

Στη βάση των πιο πάνω συμπερασμάτων μας θα προχωρήσουμε στην απόφαση μας σχετικά με την απόδοση ευθυνών. Ποιος ή ποιοι τελικά ευθύνονται για την κατάρρευση του ΣΠΤ στην Κύπρο. Έχουμε ήδη κατηγορηματικά επισημάνει ότι το οικοδόμημα του ΣΠΤ στην Κύπρο άρχισε ήδη να σείεται επικίνδυνα πριν από την ανακεφαλαιοποίηση του το 2013 – 2014. Και αυτό είναι το ένα βασικό δεδομένο. Το άλλο όμως εξίσου ουσιαστικό δεδομένο είναι ότι ο ΣΠΤ ανακεφαλαιοποιήθηκε γιατί κρίθηκε βιώσιμος και συνέχιζε να κρίνεται σαν τέτοιος για μια μεγάλη περίοδο μετά την ανακεφαλαιοποίηση γι' αυτό και υπήρξε μια δεύτερη τέτοια το 2015. Επομένως η τελική κατάρρευση του το 2018 δεν μπορεί ν' αναζητείται στα όσα συνέβησαν πριν το 2013. Πρέπει ν' αναζητηθεί σε λάθη, παραλήψεις, απραξία, ανικανότητα, εγκληματική αμέλεια και ίσως και παράνομες πρακτικές τα οποία διαπράχθηκαν απ' όσους ανάλαβαν να χειρισθούν τις υποθέσεις του ΣΠΤ από την ανακεφαλαιοποίηση και εντεύθεν.

Θα εξετάσουμε αν υπέχουν ευθύνες και τον βαθμό των ευθυνών τους και στο τέλος να εξετάσουμε το είδος των συνεπειών που δυνατόν να προκύπτουν για τον καθένα των πιο κάτω προσώπων η θεσμών:

1. Η Επιτροπεία της ΣΚΤ και κάποια των μελών της χωριστά.
2. Συγκεκριμένες Επιτροπές της Επιτροπείας της ΣΚΤ.
3. Ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ
4. Η Βουλή των Αντιπροσώπων
5. Η ΚΤΚ
6. Η ΕΚΤ και ιδιαίτερα ο ΕΕΜ
7. Τα πολιτικά κόμματα
8. Ο Υπουργός Οικονομικών
9. Το Υπουργικό Συμβούλιο
10. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

27.1 Η Επιτροπεία της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας

Για λόγους που ήδη εκθέσαμε δεν εστελεχώνετο στη μεγάλη πλειοψηφία των μελών της από πεπειραμένα, ικανά και με ειδικές γνώσεις πρόσωπα. Δεν είχαν την ικανότητα και τις γνώσεις για τη λήψη ορθών αποφάσεων αλλ' ιδιαίτερα ν' αμφισβητούν και

συμβάλλουν στην διόρθωση των λανθασμένων αποφάσεων της Εκτελεστικής Διεύθυνσης. Για λόγους που ήδη υποδείξαμε τους έλειπε η ανεξαρτησία γνώμης. Η ευθύνη τους για λανθασμένες αποφάσεις που ελήφθησαν είναι τεράστια. Αποφάσεις ιδιαίτερα που είχαν σχέση με την αδυναμία μείωσης των ΜΕΧ. Αν και γι' αυτό το θέμα περισσότερο μετρά η απραξία τους και η ανικανότητα συνειδητοποίησης των κινδύνων παρά οι αποφάσεις τους. Τέτοιο παράδειγμα απραξίας σχετίζεται με το ζήτημα των υπερχρεώσεων τόκων το οποίο γνώριζαν αλλά προτίμησαν να αποσιωπήσουν. Λανθασμένες αποφάσεις οι οποίες μπορούν να τους καταλογισθούν και σχετίζονται με τις ΜΕΧ είναι οι αποφάσεις τους για την Altamira. Ουδόλως αντέδρασαν στην καθόλα λανθασμένη και ύποπτη διαδικασία παρά τις πολλαπλές προειδοποιήσεις περί τούτου.

Η ευθύνη όμως της Επιτροπείας επεκτείνεται και στα θέματα δαπανών, όπου υπήρξε απερισκεψία και καμία διάθεση περικοπών σε όλους τους τομείς. Μισθοί, αυτοκίνητα, εταιρικές κάρτες, πλούσιες αμοιβές γι' αμφιβόλου χρησιμότητας υπηρεσίες σε ξένους ιδιαίτερα οίκους, χωρίς να εξαιρούνται οι εγχώριοι οίκοι. Ουδείς των μελών της Επιτροπείας, πλην ενδεχομένως όσων απεχώρησαν, έθεσε θέμα τερματισμού της αλόγιστης διασπάθισης των τόσο απαραίτητων για την επιβίωση της πόρων της ΣΚΤ.

Το ερώτημα είναι ποιες δυνατόν να είναι οι συνέπειες των ευθυνών των μελών της Επιτροπείας. Δεν είναι καθήκον της Ερευνητικής Επιτροπής να προβεί σε λεπτομερή ανάλυση της νομικής υπόστασης της ΣΚΤ. Ήταν ένας οργανισμός πλήρως ελεγχόμενος από το κράτος. Υπενθυμίζουμε ότι τελικώς η Βουλή με σχετική νομοθεσία θεώρησε ότι η ΣΚΤ ήταν κρατική επιχείρηση ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος της από την Ελεγκτική Υπηρεσία του κράτους. Η σχέση της Επιτροπείας ενός τέτοιου οργανισμού δεν είναι διαφορετική από την σχέση της Επιτροπείας ενός ημικρατικού οργανισμού ή ακόμη και από αυτήν μιας ιδιωτικής εταιρείας. Αυτό το οποίο έχει σημασία είναι ότι ένας τέτοιος οργανισμός δεν μπορεί διαφορετικά να λειτουργήσει παρά μέσα από την δράση, και τις ενέργειες των μελών της Επιτροπείας ή του Συμβουλίου τα οποία διορίζονται για να χειρίζονται και προστατεύουν την περιουσία και γενικά τα συμφέροντα ενός οργανισμού.

Σύμφωνα με το εταιρικό δίκαιο η επικρατούσα άποψη είναι ότι τα μέλη της Επιτροπείας ή του Συμβουλίου μιας εταιρείας θεωρούνται σαν αντιπρόσωποι της εταιρείας. Και ένεκα αυτής της ιδιότητας τους οφείλουν προς την εταιρεία έναν καθήκον επιμέλειας (fiduciary duty) το οποίο μεταφράζεται σε υποχρέωση όπως ενεργούν πάντοτε με

καλή πίστη και προς το συμφέρον της εταιρείας. Πρωταρχικό τους καθήκον είναι η προστασία της περιουσίας της εταιρείας.

Δεν μπορεί να είναι διαφορετική η σχέση των μελών της Επιτροπείας ή του συμβουλίου ενός οργανισμού δημοσίου δικαίου ή μίας κρατικής επιχείρησης. Οφείλεται προς τον οργανισμό ή ακόμη στην περίπτωση κρατικής επιχείρησης το ίδιο καθήκον επιμέλειας ή ακόμα και αυξημένο τέτοιο καθήκον εφόσον οι πράξεις ή παραλείψεις των συμβούλων δυνατόν να θέσουν σε κίνδυνο περιουσία του δημοσίου δηλαδή περιουσία του φορολογούμενου.

Οι συνέπειες της παράβασης των καθηκόντων των μελών ενός συμβουλίου δυνατόν να είναι αυτές οι οποίες πηγάζουν από την εφαρμογή του κοινοδικαίου ή αυτές οι οποίες πηγάζουν από την εφαρμογή συγκεκριμένης νομοθεσίας. Πιστεύουμε ότι στην περίπτωση των μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ υπάρχουν περιθώρια αναζήτησης των ευθυνών τους για την κατάληξη της ΣΚΤ. Είτε αστικών είτε και ποινικών. Παρέλαβαν με όλα τα δεδομένα έναν βιώσιμο οργανισμό ο οποίος για ν' αποφύγει την διάλυση (πτώχευση) πωλήθηκε εσπευσμένα σε μια άλλη τράπεζα. Χωρίς να περιορίζουμε την γενικότητα της πιο πάνω εισήγησης μας λέμε ότι υπάρχουν δύο τουλάχιστον θέματα για τα οποία θα πρέπει να αναζητηθούν οι συνέπειες της ευθύνης όσων μελών της Επιτροπείας εμπλέκονται σ' αυτά. Αυτά είναι πρώτον, η συνεργασία με την Altamira και δεύτερον οι υπερχρεώσεις τόκων.

27.2 Επιτροπές και υπηρεσίες της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας.

27.2.1 Επιτροπή Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων

Στο πλαίσιο της προσπάθειας της Επιτροπείας για μείωση των ΜΕΧ συστάθηκε και λειτούργησε από τις αρχές του 2016 Επιτροπή της Επιτροπείας για χειρισμό του καιρίου προβλήματος των ΜΕΧ. Η Επιτροπή απέτυχε πλήρως στην αποστολή της. Έδειξε ανικανότητα να χειρισθεί αυτό το σημαντικό για την Τράπεζα ζητήματα. Η αδιαφορία της να εγκύψει στο πρόβλημα και το λύσει φαίνεται και από το γεγονός ότι εκθειάζει τις ικανότητες του κ. Κουρουνά, επικεφαλής της Υπηρεσίας ΜΕΧ, της οποίας οι επιδόσεις ήταν πτωχότατες. Ανέχθηκε την απουσία του κυρίου Κουρουνά από όλες τις συνεδρίες της την κρίσιμη περίοδο Νοεμβρίου 2017 – Ιανουάριο 2018 ενώ ήταν το πρόσωπο που κατά τεκμήριον γνώριζε τα δεδομένα και γνώριζε τι έπρεπε να γίνεται με τις ΜΕΧ και θα την βοηθούσε στο έργο της.

Εκεί όπου η Επιτροπή αυτή έδειξε “έργο” ήταν στην διαγραφή MEX η οποία και παρουσίαζε κατ’ αυτόν τον τρόπο μια πλασματική μείωση των MEX. Υπήρξαν διαγραφές ύψους €1,1 δις στη διετία 2016 – 2017. Υπάρχουν διαγραφές χωρίς σαφείς εξηγήσεις και δικαιολογίες οι οποίες δημιουργούν πολλά ερωτηματικά.

Καταλογίζουμε σοβαρές ευθύνες στον Πρόεδρο και τα μέλη αυτής της Επιτροπής γιατί απέτυχαν ν’ αντιληφθούν τη σημασία της εργασίας την οποία είχαν αναλάβει. Καταλογίζουμε επίσης σοβαρές ευθύνες στην Επιτροπή για την όπως φαίνεται αλόγιστη διαγραφή MEX η οποία ενδεχόμενα στερούσε χωρίς λόγο την Τράπεζα από σημαντικά κεφάλαια. Κάποιες τουλάχιστον διαγραφές φαίνονται αδικαιολόγητες και χρήζουν περαιτέρω εξέτασης. Θα ήταν αδύνατον για την Ερευνητική Επιτροπή να προχωρήσει σε ενδελεχή εξέταση συγκεκριμένων διαγραφών.

Καλούμε ως εκ τούτου τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές να προχωρήσουν σε μια σε βάθος εξέταση μιας εκάστης των διαγραφών οι οποίες είτε λόγω του ύψους του διαγραφέντος ποσού, είτε λόγω έλλειψης επαρκούς δικαιολογίας φαίνεται να εγείρουν ερωτηματικά ή ακόμη να είναι ύποπτες.

27.2.2 Υπηρεσία ΔΔΜΕΧ (Διεύθυνση Διαχείρισης MEX)

Διευθυντής της Υπηρεσίας ήταν από το Μάιο 2014 όταν συστάθηκε και λειτούργησε ο κ. Κουρουνάς. Ο κ. Κουρουνάς απότυχε να φέρει αποτελέσματα σαν υπηρεσιακός υπεύθυνος για την μείωση των MEX. Σε όλη την διάρκεια της υπηρεσίας του μέχρι και την στιγμή της ανάληψης από αυτόν της θέσης του διευθυντή της εταιρείας Altamira στην Κύπρο τα αποτελέσματα τα οποία πέτυχε ήταν πτωχότατα. Οι δικαιολογίες οι οποίες πρόβαλε είναι επιπόλαιες και καταρρίπτονται από το γεγονός ότι μέσα στο ίδιο νομικό και δικαστικό πλαίσιο μπορούσε να φέρει κατά πολύ καλύτερα αποτελέσματα στην διεύθυνση της Altamira. Η όλη συμπεριφορά του σε αραστή συνεργασία με τον κ. Χατζηγιάννη όπως η ΣΚΤ προχωρήσει σε απευθείας ανάθεση προς την Altamira ήδη από το 2016 θεωρείται από την Ερευνητική Επιτροπή ύποπτη. Ήταν ο πρώτος ο οποίος υπόγραψε από τις αρχές του 2016 έγγραφο με την Altamira γνωρίζοντας ότι η ΣΚΤ, ο εργοδότης του, τίποτε δεν γνώριζε. Το έκαμε με οδηγίες του κ. Χατζηγιάννη αλλά δεν ήταν ο κ. Χατζηγιάννης ο εργοδότης του.

Η όλη στάση του έναντι της διαδικασίας κατάληξης σε συμφωνία με την Altamira προκαλεί ερωτηματικά τα οποία χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης για ν’ απαντηθούν. Καλούμε ως εκ τούτου τις αστυνομικές αρχές να προχωρήσουν σε ενδελεχή εξέταση

των γεγονότων τα οποία αγγίζουν τα θέματα συμπεριφοράς του όσον αφορά την επιμονή του για συνεργασία της ΣΚΤ με την Altamira. Περαιτέρω τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο κ. Κουρουνάς μεταπήδησε από την διεύθυνση της ΔΔΜΕΧ της ΣΚΤ στην διεύθυνση της Altamira Κύπρου.

27.2.3 Η Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού

Η Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανασχηματισμού ήταν η υπηρεσία της ΣΚΤ η οποία είχε την ευθύνη μεταξύ άλλων των θεμάτων διαφήμισης και επικοινωνίας, διευθυντής της οποίας ήταν ο κ. Γιάννης Σταυρινίδης και υπαγόταν κατευθείαν κάτω από τον Γενικό Διευθυντή. Έχουμε ήδη μιλήσει για τη διασπάθιση οικονομικών πόρων της Τράπεζας, ένα μεγάλο μέρος των οποίων διατέθηκε για διαφήμιση. Πολλά εκατομμύρια μέσα σε μία τετραετία. Γι' αυτή την απώλεια πόρων της Τράπεζας, ευθύνες πρέπει να καταλογιστούν στην υπηρεσία αυτή, οι αποφάσεις της οποίας χρήζουν περαιτέρω εξέτασης ώστε να διακριβωθεί γιατί διατέθηκαν τόσα εκατομμύρια, πώς διατέθηκαν, ποιους σκοπούς εξυπηρετούσαν, αν ήταν αναγκαία σε τελική ανάλυση η διαφήμιση ή όχι, όταν μάλιστα πληρώθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ εντός του 2018 όταν η Τράπεζα έβαινε προς κατάρρευση. Πιστεύουμε ότι υπάρχουν και εδώ περιθώρια περαιτέρω έρευνας από τις αστυνομικές αρχές. Εδώ θα προσθέσουμε την πληροφόρηση την οποία πολύ πρόσφατα λάβαμε και ενώ η σύνταξη της έκθεσης μας έβαινε προς το τέλος. Εσωτερικός έλεγχος ο οποίος έγινε από υπηρεσία της ΚΕΔΙΠΕΣ για τα θέματα διαφήμισης εντοπίζει ατασθαλίες, παρατυπίες, ανορθόδοξες πρακτικές και εισηγείται την περαιτέρω έρευνα σε σχέση με τρία πρόσωπα, ήτοι τους Γ. Σταυρινίδη, Ν. Χατζηγιάννη και Π. Ονησιφόρου.

27.3 Ο Γενικός Διευθυντής της Συνεργατικής Κεντρικής (ή Κυπριακής) Τράπεζας

Διευθυντής της ΣΚΤ από αρχές Δεκεμβρίου 2015 μέχρι την πώληση της στην Ελληνική Τράπεζα ήταν ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης. Υπήρξε Πρόεδρος της Επιτροπείας της Τράπεζας για μία περίοδο από το τέλος του 2013 μέχρι τα μέσα του 2015 όταν Γενικός Διευθυντής ήταν ο κ. Μάριος Κληρίδης. Θυμίζουμε ότι συμπεριφερόταν περίπου σαν Γενικός Διευθυντής ενώ ήταν Πρόεδρος. Πέραν από το γεγονός ότι κατέλαβε το γραφείο του Γενικού Διευθυντή, φρόντισε να του παραχωρηθεί υπηρεσιακό αυτοκίνητο, στελέχωσε το γραφείο του με προσωπικό που δεν δικαιολογούσε η θέση του Προέδρου, αναμιγνυόταν ενεργά στα καθήκοντα της Εκτελεστικής Διεύθυνσης πράγμα που επεσήμαναν και οι εποπτικές αρχές και υποδείκνυαν σαν φαινόμενο

κακής εταιρικής διακυβέρνησης. Η πιο πάνω συμπεριφορά του κ. Χατζηγιάννη υπήρξε και η κύρια αιτία υποβολής παραίτησης εκ μέρους του κ. Μ. Κληρίδη, ενός καθόλα ικανού και έμπειρου τραπεζίτη.

Ο κ. Νικόλας Χατζηγιάννης φέρει τεράστια ευθύνη για την τελική κατάληξη του ΣΠΤ και ειδικότερα της ΣΚΤ. Αποδείχθηκε πολύ κατώτερος των περιστάσεων. Απότυχε πλήρως στο να διευθύνει με σωφροσύνη την Τράπεζα ώστε να υπάρξει μείωση των ΜΕΧ και μείωση των λειτουργικών εξόδων της Τράπεζας, δύο στόχοι οι οποίοι με βάση τους όρους αναδιάρθρωσης έπρεπε οπωσδήποτε να επιτευχθούν για να έχει η Τράπεζα προοπτική επιβίωσης. Παρά τις επανειλημμένες υποδείξεις των εποπτικών αρχών, τόσο της ΚΤΚ όσο και του ΕΕΜ για τα πιο πάνω βασικά θέματα ο Γενικός Διευθυντής επέδειξε αμέλεια και ανικανότητα να τ' αντιμετωπίσει. Στο μιν θέμα της μείωσης των ΜΕΧ απότυχε να αναθέσει την διαχείριση τους σε ικανά στελέχη της Τράπεζας και παρέλειψε ν' αντικαταστήσει αυτούς, που απότυχαν να φέρουν ικανοποιητικές επιδόσεις μείωσης των ΜΕΧ. Όσον αφορά την υποχρέωση του να μεριμνήσει για την μείωση των λειτουργικών εξόδων της Τράπεζας οι ενέργειες ή παραλήψεις του οδήγησαν στο αντίθετο αποτέλεσμα. Στην διασπάθιση χρημάτων. Υπερβολικές δαπάνες για διαφήμιση, υπερβολικές δαπάνες γι' αγορά υπηρεσιακών αυτοκινήτων, υψηλά όρια εταιρικής κάρτας και παραχώρηση της σε πρόσωπα που δεν την εδικαιούντο, δεκάδες εκατομμύρια ευρώ γι' αγορά υπηρεσιών από ξένους και εγχώριους οίκους, πρόσληψης υπαλλήλων με αδιαφανείς διαδικασίες.

Φαίνεται ότι ο κ. Χατζηγιάννης ενεργούσε και λάμβανε αποφάσεις εν αγνοία της Επιτροπείας της Τράπεζας τις οποίες μάλιστα φρόντιζε να επιβάλλει εκ των υστέρων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η συμφωνία με την εταιρεία Altamira η οποία, τονίζουμε δεν ήταν μια οποιαδήποτε συμφωνία. Είχε άμεση σχέση με τον καθοριστικό στόχο της Τράπεζας δηλαδή αυτόν της μείωσης των ΜΕΧ και στην οποία εμπλεκόταν ένα χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας ύψους €7 δις.

Ο κ. Χατζηγιάννης ούτω ενεργώντας παραβίασε κατ' επανάληψη τους όρους της Συμφωνίας εργοδότησης του με την ΣΚΤ. Παραβίασε τον όρο 6 κατά δύο τρόπους. Πρώτον, παρέλειψε, ως εκεί προβλέπεται, να επιβλέπει, εποπτεύει, συντονίζει και γενικά διευθύνει τις εργασίες και δραστηριότητες του προσωπικού για την εκπλήρωση των σκοπών της Τράπεζας. Δεύτερον, παρέλειψε να επιδιώκει την επίτευξη των σκοπών και στόχων της Τράπεζας με τις οικονομικότερες, καλύτερες και πιο αποδοτικές και κατάλληλες μεθόδους. Παραβίασε όμως και τον όρο 7 της συμφωνίας

ο οποίος του επέβαλλε την ευθύνη ενημέρωσης της Επιτροπείας της Τράπεζας για οποιοδήποτε σημαντικό θέμα και για κάθε θέμα για το οποίο ήταν αναγκαίο να ενημερωθεί.

Παραβίασε όμως ο κ. Χατζηγιάννης και τον σημαντικό όρο 5 της συμφωνίας ο οποίος του επέβαλλε υποχρέωση άσκησης των καθηκόντων του με το καλύτερο και πλέον αποτελεσματικό τρόπο και σε ανώτατο επαγγελματικό επίπεδο. Επί πλέον δε του καθόριζε την υποχρέωση *“όπως μη προβεί σε οποιαδήποτε πράξη και/ή αποφύγει οποιαδήποτε άλλη πράξη η παράλειψη η οποία είναι δυνατόν να προκαλέσει (στην ΣΚΤ) οποιαδήποτε υλική και/ή ηθική και/ή άλλη βλάβη”*.

Καταλήγουμε επομένως στο συμπέρασμα ότι ο κ. Χατζηγιάννης δυνατόν να έχει αστικές ευθύνες οι οποίες πηγάζουν από τις πιο πάνω παραβιάσεις της Συμφωνίας του με την ΣΚΤ.

Πιστεύουμε όμως ότι ο κ. Χατζηγιάννης ενδεχόμενα ευθύνεται και για τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων τα οποία δυνατόν ν' αποκαλυφθούν ύστερα από μια σε βάθος εξέταση από τις αστυνομικές αρχές. Χρήζουν ιδιαίτερα εξέτασης οι δραστηριότητες του κ. Χατζηγιάννη σε σχέση με την διαπραγμάτευση και κατάληξη σε συμφωνία με την Altamira καθώς επίσης σε σχέση με τη γνώση του για τις υπερχρεώσεις τόκων. Της ίδιας σε βάθος εξέτασης χρήζει η σε συνεργασία με τον κ. Σταυρινίδη δραστηριότητα του στον τομέα των διαφημίσεων.

27.4 Η Βουλή των Αντιπροσώπων

Η Βουλή των Αντιπροσώπων δεν είχε ιδιαίτερη ανάμιξη και ρόλο στα του Συνεργατισμού την περίοδο από την ανακεφαλαιοποίηση μέχρι την πώληση. Ενημερώνετο στο βαθμό και με τον τρόπο με τον οποίο η εκτελεστική εξουσία και ειδικότερα το Υπουργείο Οικονομικών το αποφάσιζαν. Έχουμε υπόψιν συζητήσεις που έλαβαν χώραν σε Επιτροπές της Βουλής και στις οποίες συνήθως παρίστατο και ενημέρωνε τα μέλη της Βουλής ο Υπουργός Οικονομικών. Η εικόνα η οποία εδίδετο ήταν μια μάλλον αισιόδοξη εικόνα, η οποία δεν είχε σχέση με την πραγματικότητα. Η Βουλή επιπλέον ψήφισε νομοθετήματα για να καταστήσουν δυνατή την ανακεφαλαιοποίηση στη βάση των όσων στοιχείων τέθηκαν ενώπιον της ότι ο ΣΠΤ ήταν βιώσιμος. Ψήφισε επίσης νομοθετήματα ώστε να καταστεί δυνατή η πώληση της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα. Δεν υπήρχαν πλέον περιθώρια ώστε να ληφθούν από τη Βουλή άλλα μέτρα για τη διάσωση της.

Αν μπορεί να καταλογισθεί στη Βουλή κάποιου είδους ευθύνη αφορά την προσπάθεια της ν' αποστερήσει τον Γενικό Ελεγκτή της εξουσίας να ελέγχει την ΣΚΤ. Έχουμε κάμει κάποια κριτική γι' αυτό το θέμα σε άλλο κεφάλαιο του πορίσματος μας.

Διευκρινίζουμε τέλος ότι όσα πιο πάνω αναφέραμε αφορούν τη Βουλή των Αντιπροσώπων, σαν σώμα, σαν την νομοθετική εξουσία της Κυπριακής Δημοκρατίας και αφήνουν άθικτα τα όσα είπαμε για την ευθύνη κάποιων κομμάτων για την κακή πορεία του ΣΠΤ.

27.5 Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Η ΚΤΚ είχε για ένα μικρό σχετικά διάστημα, από τα μέσα του 2013 μέχρι και το Νοέμβριο του 2014, τον αποκλειστικό εποπτικό έλεγχο του ΣΠΤ. Από τον Νοέμβριο του 2014 η εποπτεία του ΣΠΤ περιήλθε στην ΕΚΤ ασκείτο όμως μέσα από τον ΕΕΜ στον οποίο μετείχε και η ΚΤΚ. Επισημαίνουμε όμως ότι η ΚΤΚ μπορούσε να ασκεί και έλεγχο επί της ΣΚΤ σαν μιας σημαντικής Τράπεζας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ΚΤΚ οι οποίες της παραχωρούνταν στη βάση της νομοθεσίας περί χρηματοοικονομικής σταθερότητας, ιδιαίτερα από την στιγμή κατά την οποία πραγματοποιήθηκε η ενοποίηση του ΣΠΤ με τη δημιουργία ΚΦ δηλαδή της ΣΚΤ.

Η ΚΤΚ είτε με τον ένα είτε με τον άλλο τρόπο θα μπορούσε να έχει επίδραση στα συμβαίνοντα στον ΣΠΤ και ειδικότερα στην ΣΚΤ. Πιστεύουμε ότι δεν άσκησε αυτό της το καθήκον κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Σημειώνουμε βέβαια ότι δεν αδράνησε γι' αυτό είναι μεγάλος ο αριθμός των επιστολών της Διοικητού της ΚΤΚ τόσο προς την Επιτροπεία της Τράπεζας όσο και τον Υπουργό Οικονομικών αλλά και στον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με τις οποίες επισήμανε τα προβλήματα και ζητούσε την λήψη διορθωτικών μέτρων. Είχε μάλιστα η Διοικητής και προσωπικές επαφές με την Επιτροπεία της ΣΚΤ, με τον Υπουργό Οικονομικών και με τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για συζήτηση των προβλημάτων του ΣΠΤ.

Η ΚΤΚ μέσα στα πλαίσια των εξουσιών της θα μπορούσε να ήταν αυστηρότερη με υποδείξεις τόσο προς την ΣΚΤ όσο και στο Υπουργείο Οικονομικών με σκοπό την αντικατάσταση μη ικανών μελών της Επιτροπείας της Τράπεζας αλλά και του εκτελεστικού διευθυντή από την στιγμή που εντόπιζε σοβαρές αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση. Επομένως κάποιο μερίδιο ευθύνης αναλογεί και στην ΚΤΚ για την κακή πορεία και κατάληξη της ΣΚΤ αλλά δεν μπορούμε να πούμε ότι ήταν από τους

καθοριστικούς παράγοντες για την κατάρρευση του ΣΠΤ. Ας μην λησμονούμε εξάλλου ότι ήταν πλέον καθοριστική η αρμοδιότητα εποπτείας της ΣΚΤ από την ΕΚΤ.

27.6 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η ΕΚΤ δεν μπορεί ν' απαλλαγεί πάσης ευθύνης για τα κακώς έχοντα στον ΣΠΤ της Κύπρου από τον 2014 και εντεύθεν. Ήταν καλός γνώστης των προβλημάτων. Τα επισήμανε, προειδοποιούσε, πίεζε, αλλά δεν έδρασε έγκαιρα και αποτελεσματικά. Οι ευθύνες της εντοπίζονται σε δύο τομείς. Αποδέχονταν με σχετική ευκολία τις εισηγήσεις του Υπουργού Οικονομικών για τον διορισμό μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Σ' ελάχιστες περιπτώσεις δεν αποδέχθηκε την εισήγηση. Αποδέχθηκε τελικά τον διορισμό του κ. Χατζηγιάννη ως Γενικού Διευθυντή παρά τους αρχικούς όπως φαίνεται δισταγμούς της. Είναι δε χαρακτηριστικό αυτό το οποίο γράφεται στο έγγραφο αποδοχής του διορισμού του ότι απλά δεν είχε ένσταση στο διορισμό του, όχι ότι συμφωνεί με το διορισμό του. Άρα είχε μέχρι το τέλος ενδιασμούς για την ορθότητα επιλογής του. Ο δεύτερος τομέας στον οποίο ευθύνεται η ΕΚΤ είναι αυτός της κατασταλτικής εποπτείας. Προειδοποιούσε συνεχώς για την κακή επίδοση στην μείωση των ΜΕΧ την οποία απέδιδε στην κακή εταιρική διακυβέρνηση αλλά δεν προχωρούσε στην απαίτηση λήψης συγκεκριμένων από τη ΣΚΤ ή τον Υπουργό Οικονομικών μέτρων ή επιβολής μέτρων κατ' ευθείαν από την ίδια. Θα μπορούσε κάλλιστα ν' απαιτήσει την αντικατάσταση προσώπων ώστε να επιτευχθεί καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση. Η ΕΚΤ φέρει μερίδιο ευθύνης γιατί θα μπορούσε με δικές της ενέργειες η πορεία πραγμάτων να είχε αλλάξει αλλά με κανένα τρόπο δεν λέμε ότι ευθύνεται για την κατάρρευση του ΣΠΤ στην Κύπρο. Αποκλειστική ευθύνη φέρουν άλλοι φορείς εντός της Κύπρου.

27.7 Η Ευθύνη των Πολιτικών Κομμάτων

Έχουμε ήδη προβεί στη διαπίστωση ότι τόσο πριν το 2013 όσο και μετά το 2013 τα κόμματα δεν ενεργούσαν με τρόπο ο οποίος να βοηθά τη λειτουργία και εξέλιξη του ΣΠΤ στην Κύπρο. Η επίδραση τους ήταν μάλλον αρνητική. Δεν μπορεί επομένως παρά να καταλήξουμε στο τελικό συμπέρασμα ότι μέρος της ευθύνης για την κατάρρευση του ΣΠΤ φέρουν τα κόμματα τόσο στην πρώτη όσο και στην δεύτερη περίοδο ιδιαίτερα όμως στην πρώτη. Σ' αυτή την πρώτη περίοδο η επέμβαση των κομμάτων ιδιαίτερα στα ΣΠΙ ήταν καταλυτική και επηρέαζε κάθε τομέα της λειτουργίας τους όχι με ευεργετικά αποτελέσματα. Πιστεύουμε ως εκ τούτου ότι είναι χρήσιμο να

προβούμε σε κάποιες ευρύτερες διαπιστώσεις για τον ρόλο και την λειτουργία των κομμάτων σ' ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα.

Είναι καλά γνωστή η ρήση ότι τα κόμματα αποτελούν τα κύτταρα της δημοκρατίας σ' ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα. Το ερώτημα είναι ποιος είναι ο ρόλος των κομμάτων σ' ένα τέτοιο σύστημα. Η πολιτική επιστήμη είναι δυνατόν να μας διαφωτίσει καταφεύγοντας στον ορισμό τον οποίο δίδει .

Φαίνεται ότι ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της έννοιας “πολιτικό κόμμα” είναι αυτός ο οποίος το περιγράφει σαν μια επίσημα συντεταγμένη πολιτική ομάδα η οποία σκοπόν έχει να διεκδικεί μέσα από εκλογές τον σχηματισμό κυβέρνησης η εν πάση περιπτώσει σε τοπικό η εθνικό επίπεδο να συμμετέχει στην κυβέρνηση. Δύο επομένως είναι τα κύρια χαρακτηριστικά ενός κόμματος: (α) λαμβάνει μέρος σε εκλογές (β) αποσκοπεί στο να κερδίσει μέσα από αυτές την εξουσία (βλ. μεταξύ άλλων Wilhelm Hofmeister / Karsten Grabow, *Political Parties*, Rod Hague, Martine Harrop Συγκριτική Πολιτική και Διακυβέρνηση και Cambridge Dictionary, Cambridge University Press, βλέπε επίσης την έκθεση της Επιτροπής της Βενετίας ημερομηνίας 15-16/10/2010 σχετικά με τα Guidelines on Political Party Regulation). Δεν έχουμε δε εντοπίσει σ' αυτό που η πολιτική επιστήμη καθορίζει σαν λειτουργίες ενός πολιτικού κόμματος, (όπως είναι για παράδειγμα η διαμόρφωση της πολιτικής κοινής γνώμης η της πολιτικής συμμετοχής) την συμμετοχή ενός πολιτικού κόμματος στην διοίκηση και λειτουργία τραπεζικών ή άλλων παρόμοιων οργανισμών.

Φαίνεται ότι κομματικές πρακτικές όπως αυτές που μας απασχολούσαν εδώ, αν και όχι ταυτόσημες, παρουσιάστηκαν όχι στο απομακρυσμένο παρελθόν και στην Αγγλία. Μια χώρα με μακρά κομματική και δημοκρατική παράδοση. Πρακτικές αυτού του είδους χαρακτηρίστηκαν από τα Αγγλικά Δικαστήρια σαν πολιτική διαφθορά παρ' όλον ότι η διαφθορά δεν αφορά χρηματισμό. Θα παραθέσουμε ένα εκτεταμένο απόσπασμα από μία απόφαση της Βουλής των Λόρδων στην υπόθεση *Magill v. Porter* (2001) UKHL 67 όπου ο Lord Scott τονίζει: *“This is a case about political corruption. The corruption was not money corruption. No one took a bribe. No one sought or received money for political favours. But there are other forms of corruption, often less easily detectable and therefore more insidious. Gerrymandering, the manipulation of constituency boundaries for party political advantage, is a clear form of political corruption. So, too, would be any misuse of municipal powers, intended for use in the general public interest but used instead for party political advantage. Who can doubt*

that the selective use of municipal powers in order to obtain party political advantage represents political corruption? Political corruption, if unchecked, engenders cynicism about elections, about politicians and their motives and damages the reputation of democratic government”.

Επαναλαμβάνουμε την αρνητική επίδραση των Κυπριακών κομμάτων στην πορεία του ΣΠΤ. Κριτήριο των αποφάσεων τους δεν ήταν το καλώς νοούμενο συμφέρον του Συνεργατισμού αλλά περισσότερο η δική τους επικράτηση και η εξυπηρέτηση του δικού τους κομματικού συμφέροντος. Δεν ισχυριζόμαστε ότι η κακοδαιμονία του ΣΠΤ οφείλεται μόνο στην αρνητική επιρροή των κομμάτων αλλά συνέβαλε σ’ ένα μεγάλο βαθμό ιδιαίτερα στο επίπεδο των ΣΠΙ. Η μη ορθολογική δανειοδότηση κομματικών φίλων, η συγκάλυψη ατασθαλιών αξιωματούχων των ΣΠΙ οι οποίοι είχαν την στήριξη του κόμματος στο οποίο ανήκαν και η συνακόλουθη ατιμωρησία είναι μόνο κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα των τέτοιων συμπεριφορών. Θα την χαρακτηρίσαμε μάλιστα σαν πολιτική διαφθορά όπως την καθόρισε η Βουλή των Λόρδων στο πιο πάνω απόσπασμα.

Θέλουμε δε να είμαστε αντικειμενικοί και να μη περιλαμβάνουμε συλλήβδην στην πιο πάνω κριτική μας το σύνολο των κομμάτων. Φαίνεται ότι αυτές οι πρακτικές ήταν ευκολότερο ν’ ασκούνται σε τοπικό ιδιαίτερα επίπεδο από τα μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα. Με δεδομένο ότι η εκλογή των επιτροπειών των ΣΠΙ διεξαγόταν με το πλειοψηφικό σύστημα ήταν επόμενο ότι κατά γενικό κανόνα μόνο αυτά μπορούσαν να εκλέγουν την πλειοψηφία των μελών μιας Επιτροπείας ανάλογα με την κομματική τους δύναμη σε μια δεδομένη τοπική κοινωνία.

Αποτέλεσμα των πιο πάνω πρακτικών ήταν να εκλέγονται όχι οι καλύτεροι για την ορθολογική οικονομική διαχείριση των ΣΠΙ. Οι κομματικά καλύτεροι δεν σημαίνει ότι είναι και οι ικανότεροι για να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις της θέσης την οποία κατέχουν. Δυστυχώς δε αυτές οι πρακτικές δεν αφορούσαν μόνο τα ΣΠΙ αλλά και πρακτικές στο επίπεδο της ΣΚΤ ιδιαίτερα στην μετά το 2013 περίοδο όπως σε άλλο σημείο της έκθεσης μας εξηγούμε.

Μπαίνουμε όμως στον πειρασμό να παραθέσουμε και κάτι που ο κ. Λιλλήκας μας είπε ότι δηλαδή τα κόμματα προορίζονται να ασχολούνται με την πολιτική και όχι με την ΑΗΚ και την CΥΤΑ.

Κάτι παρόμοιο μας ανέφερε και ο κ. Ρολάνδης. Το αναφέραμε ήδη άλλα θα το επαναλάβουμε. Είπε: *“Το γεγονός και πάω και λίγο ευρύτερα, το γεγονός ότι τα κόμματα ελέγχουν όχι μόνο τον Συνεργατισμό, αλλά και πολλά άλλα συμβούλια δεν βοηθά. Αλλά ούτε και από εκεί μπορείς να τα βγάλεις, είναι σαρξ εκ της σαρκός των κομμάτων όλα αυτά τα πράγματα δυστυχώς και είναι ένα από τα προβλήματα της Κυπριακής Δημοκρατίας”*.

Ας μας επιτραπεί δε και μια γενικότερη επισήμανση η οποία στηρίζεται και στις παρατηρήσεις των δύο πρώην Υπουργών με μακρά πείρα στην πολιτική ζωή του τόπου. Αυτή η αντίληψη των κομμάτων ότι μπορούν να επεμβαίνουν σε τομείς της οικονομικής δραστηριότητας η οποία δεν έχει κατ' ευθείαν σχέση με την πολιτική είναι ευρύτερη και δεν περιορίζεται μόνο στο ΣΠΤ. Αδυνατούμε ν' αντιληφθούμε γιατί η σύνθεση πολλών συμβουλίων οργανισμών οι οποίοι χειρίζονται ζωτικούς τομείς της οικονομίας του τόπου πρέπει ν' αντανακλούν την δύναμη των κομμάτων ή γιατί η εκάστοτε κυβέρνηση θα πρέπει να ευνοεί σε τέτοιους διορισμούς τα κομματικά πλέον ενεργά μέλη, και όχι εκείνα τα πρόσωπα τα πλέον ικανά τα οποία λόγω προσόντων, ικανότητας, πείρας, εντιμότητας μπορούν να συμβάλουν στην πρόοδο του συγκεκριμένου οργανισμού και κατ' επέκταση στην οικονομία του τόπου ευρύτερα.

27.8 Ο Υπουργός Οικονομικών

Οι ευθύνες του Υπουργού Οικονομικών υπήρξαν βαρύτατες για την κατάρρευση του ΣΠΤ. Μπορούμε να πούμε ότι είναι κατ' αναλογία παρόμοιες με τις ευθύνες του όποιου μεγαλομετόχου ιδιωτικής εταιρείας, η οποία καταλήγει σε διάλυση λόγω κακοδιαχείρισης του ιδίου.

Ήταν ο εκπρόσωπος του κράτους και συμμετείχε στην διαμόρφωση της στρατηγικής της ΣΚΤ. Είχε επίσης την κύρια, αν όχι την αποκλειστική ευθύνη να παρακολουθεί αν η πορεία του ΣΠΤ ήταν σύμφωνη με τις δεσμεύσεις τις οποίες είχε αναλάβει η Κυπριακή Δημοκρατία. Είχε ή θα έπρεπε να έχει την απόλυτη ευθύνη όσων τεκταίνονταν στην ΣΚΤ. Είχε τον κύριο λόγο στην επιλογή των κατάλληλων μελών της Επιτροπείας της ΣΚΤ με δικαίωμα διορισμού και παύσης τους αν αποδεικνύονταν ανεπαρκείς. Η δικαιολογία του ότι εγκρίνονταν τελικά από τους επόπτες και ήταν ευθύνη τους αν θα συνέχιζαν να παραμένουν ή όχι σαν μέλη της Επιτροπείας είναι επιφανειακή. Είναι ο ιδιοκτήτης ο οποίος είχε την ύστατη ευθύνη αν η επιχείρηση του θα επιβιώσει ή όχι. Θυμίζουμε δε ότι δε δίστασε να ζητήσει την παύση ικανών μελών

της Επιτροπείας τα οποία ασκούσαν κριτική σε αποφάσεις κυρίως της Ανώτερης Διεύθυνσης ή της πλειοψηφίας της Επιτροπείας.

Άμεσα ή έμμεσα ευθυνόταν και για την καταλληλότητα και ικανότητα των ανώτατων διευθυντικών στελεχών της Τράπεζας. Παρόλον ότι η ευθύνη διορισμού τους δεν ήταν κατά τρόπον άμεσον δική του, όφειλε να παρακολουθεί και να γνωρίζει τις επιδόσεις τους. Και μιλούμε ειδικότερα γι' αυτές του Γενικού Διευθυντή. Αν διαπίστωνε την ακαταλληλότητα τους, είχε την εξουσία να υποδείξει στην Επιτροπεία να λάβει μέτρα αντικατάστασης τους. Η επιλογή του κ. Χατζηγιάννη δεν ήταν, για λόγους που ήδη εξηγήσαμε, ό,τι καλύτερο για την ΣΚΤ. Η απομάκρυνση του όμως από τον Υπουργό Οικονομικών δεν ήταν εύκολη απόφαση λόγω της στενής φιλικής τους σχέσης.

Ο Υπουργός Οικονομικών είχε από πολύ ενωρίς επανειλημμένες και μερικές φορές αυστηρές προειδοποιήσεις, τόσο από τους επόπτες στην Κύπρο, όσο και κυρίως από τους ευρωπαϊούς επόπτες, για την πολύ πτωχή και αδύνατη εταιρική διακυβέρνηση της ΣΚΤ. Ουδέν όμως έπραξε. Δεν έχουμε μαρτυρία ενώπιον μας ούτε για μια έστω προειδοποίηση την οποίαν τους έδωσε όπως βελτιώσουν τις επιδόσεις τους, Επιτροπεία και Διεύθυνση, ή ακόμη προειδοποίηση ότι θα προχωρήσει σε αντικατάσταση τους. Τους άφησε να συνεχίζουν την κακοδιαχείριση και την αδιέξοδη πορεία τους.

Ο Υπουργός Οικονομικών είχε ενημέρωση πάνω σε πολύ τακτές προθεσμίες με σημειώματα, τα οποία ετοίμαζε ο εκπρόσωπος του στη ΣΚΤ, ο οποίος και παρακάθετο στις συνεδρίες της Επιτροπείας. Γνώριζε επομένως από πρώτο χέρι τη διαχείριση της Τράπεζας και τις αποφάσεις της για τα καίρια θέματα, τα οποία την απασχολούσαν. Μείωση των ΜΕΧ, πρόσληψη προσωπικού, αποφάσεις περί δαπανών. Αν η ενημέρωση που είχε δεν ήταν η δέουσα και ερχόταν σε σύγκρουση με όσα τον ενημέρωναν οι επόπτες, τότε η ευθύνη του έγκειται στο γεγονός ότι διατήρησε κάποιον σαν εκπρόσωπο του στην Τράπεζα, ο οποίος δεν του παρείχε ορθή και ικανοποιητική ενημέρωση.

Είναι μεγάλη η ευθύνη του Υπουργού Οικονομικών για την λανθασμένη πορεία την οποία έλαβε η διαδικασία αποκρατικοποίησης. Η εμμονή του στην πρόταση για παραχώρηση δωρεάν μετοχών προκάλεσε την εντονότατη αντίδραση των ευρωπαϊών ιδιαίτερα εποπτών (παρακάμπτουμε τις αντιδράσεις πολλών υπευθύνων φορέων στην Κύπρο, τις οποίες αναφέραμε πιο πάνω). Αντιδράσεις οι οποίες εκδηλώθηκαν με

ποικίλους τρόπους, αλλά άφησαν αδιάφορο τον Υπουργό Οικονομικών. Είναι δε ενδεικτικό του τρόπου που τους αντιμετώπιζε αυτό που δήλωσε στην ενώπιον μας κατάθεση του, ότι οι επόπτες δεν έχουν δικαίωμα να πουν στον μέτοχο τι θα κάμει τις μετοχές του. Η ευθύνη του μεγεθύνεται από το γεγονός ότι ένεκα της λανθασμένης πορείας προς αποκρατικοποίηση, οι ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές έχασαν κάθε εμπιστοσύνη και ελπίδα ότι η ΣΚΤ μπορούσε να ανακάμψει. Πρόσθεσαν στις κακές επιδόσεις στην εταιρική διακυβέρνηση και στην αδυναμία μείωσης των ΜΕΧ και την κακή προοπτική αποκρατικοποίησης. Αποφάσισαν την διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου, ο οποίος διέκοψε την ομαλή πορεία αποκρατικοποίησης. Τους οδήγησε στο τέλος στην επιβολή ακραίων λύσεων. Ή την διάλυση ή την πώληση. Τελικά μεθοδεύτηκε η πώληση προς αποφυγήν της χειρότερης λύσης της άτακτης διάλυσης.

Πρέπει δε εδώ να θυμίσουμε κάτι το οποίο ο Υπουργός Οικονομικών ανέφερε ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, ότι η πώληση ήταν ένας πολύ καλός τρόπος αποκρατικοποίησης. Μήπως αυτό τον ενδιέφερε από την αρχή, παρά τις περί του αντιθέτου επανειλημμένες αρχικά δηλώσεις του ότι ο Συνεργατισμός έπρεπε να επιστρέψει εκεί όπου ανήκει;

Η ευθύνη όμως του Υπουργού Οικονομικών εντοπίζεται και σε λανθασμένες αποφάσεις ή ενέργειες του σε άλλα επί μέρους θέματα στα οποία θα κάμουμε μια δειγματοληπτική αναφορά:

1. Είχε πλήρη ενημέρωση για την διαπραγμάτευση και την απευθείας ανάθεση στην Altamira. Αποδέχθηκε, με τον τρόπο αυτό, την απευθείας ανάθεση ενός χαρτοφυλακίου ΜΕΧ ύψους €7 δις στην μόνη εταιρεία εξωτερικού, την οποία με την γνώση του ίδιου εισήγαγε και επέβαλε ο Γενικός Διευθυντής της ΣΚΤ. Δεν αμφισβήτησε ούτε την ορθότητα της απόφασης, ούτε διερωτήθηκε για την πολύ καθυστερημένη δημιουργία της πλατφόρμας από τη στιγμή που κάτι τέτοιο θεωρήθηκε αναγκαίο.
2. Είχε κάθε ευκαιρία συζήτησης και λήψης διορθωτικών αποφάσεων για τα κρίσιμα προβλήματα του ΣΠΤ στο πλαίσιο της Επιτροπής Διασφάλισης Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας. Δεν παρέστη σε καμιά από τις συνεδρίες της Επιτροπής ακόμη και όταν η Διοικητής της ΚΤΚ τον Ιούνιο του 2017 τον προειδοποιούσε για την επερχόμενη κρίση. Είχε μια άλλη ευκαιρία συζήτησης και προσπάθειας αντιμετώπισης της κρίσης στο πλαίσιο ενός

Steering Committee, το οποίο είχε συμφωνηθεί μεταξύ του και της Διοικητού της ΚΤΚ και η οποία θα λειτουργούσε σε ανώτατο επίπεδο. Αγνόησε το κάλεσμα της κας Γιωρκάτζη για λειτουργία και αυτής της Επιτροπής ακόμη και στο αποκορύφωμα της κρίσης.

27.9 Το Υπουργικό Συμβούλιο

Ο Υπουργός Οικονομικών ενεργούσε σε σχέση με τα θέματα της ΣΚΤ σαν ο εκπρόσωπος του ιδιοκτήτη, του κατά μεγάλην πλειοψηφίαν μετόχου της Τράπεζας. Σύμφωνα όμως με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως σχετικά θα το εξηγήσουμε και πιο κάτω, τις σημαντικές αποφάσεις για τη λειτουργία του κράτους, πλην αυτών που από το Σύνταγμα επιφυλάσσονται στον Πρόεδρο (ή στις Κοινοτικές Συνελεύσεις όταν αυτές λειτουργούσαν) τις λαμβάνει το Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο προεδρεύεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Όπως δε περαιτέρω θα εξηγήσουμε το Υπουργικό Συμβούλιο έχει μια ιδιαίτερη αρμοδιότητα όσον αφορά την εποπτεία και διάθεση της περιουσίας της Δημοκρατίας.

Ο Υπουργός Οικονομικών παρά τις περί του αντιθέτου ενώπιον μας δηλώσεις του δεν κρατούσε ενήμερο, ούτε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ούτε το Υπουργικό Συμβούλιο για τα χρονίζοντα προβλήματα, τα οποία ο ίδιος καλώς εγνώριζε μέσα από την ενημέρωση που ιδιαίτερα είχε από τις εποπτικές αρχές. Καταλήγουμε επομένως ότι η πολιτική ευθύνη για την κατάρρευση του ΣΠΤ και ιδιαίτερα η εξαφάνιση της ΣΚΤ, οφείλεται στους λανθασμένους χειρισμούς και αποφάσεις ή παραλείψεις του Υπουργού Οικονομικών. Δεν έχουμε εντοπίσει πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου, τα οποία ν' αποκαλύπτουν μια τέτοια ενημέρωση ακόμη και όταν ο ΣΠΤ διερχόταν μέσα από σοβαρές κρίσεις. Άφηνε την κατάσταση να την χειρίζεται ο ίδιος κατά την απόλυτον αυτού κρίσιν. Όσον αφορά την κρίσιμη συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου της 31/5/2017 και την ληφθείσα τότε απόφαση για την αποκρατικοποίηση σημειώνουμε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο ούτε και τότε ήταν ενήμερο των ενστάσεων οι οποίες υπήρχαν για την σχεδιασθείσα από τον Υπουργό πρόταση αποκρατικοποίησης με επίκεντρο την δωρεάν παραχώρηση μετοχών. Έχουμε βεβαίως εντοπίσει πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 8/2/2018 και 28/3/2018 σύμφωνα με τα οποία γίνεται ενημέρωση από τον Υπουργό Οικονομικών για τα προβλήματα και εισηγήσεις γι' αντιμετώπιση τους στη βάση των οποίων λήφθηκαν αποφάσεις γι' αντιμετώπιση τους. Το ζήτημα βεβαίως είναι ότι η ενημέρωση και οι αποφάσεις έλαβαν χώραν πολύ αργά όταν ήδη, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι

δυσμενείς εξελίξεις έτρεχαν και τα οποιαδήποτε μέτρα ήταν μάλλον μέτρα πανικού, τα οποία τελικά δεν απέτρεψαν τα χειρότερα. Θα κάμουμε περαιτέρω αναφορές στο Υπουργικό Συμβούλιο και στο επόμενο κεφάλαιο.

27.10 Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Μας απασχόλησαν σε σχέση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δύο ζητήματα. Ένα διαδικαστικό και ένα ουσίας. Το πρώτο αφορούσε το ερώτημα κατά πόσον θα έπρεπε να είχαμε καλέσει τον Πρόεδρο, να καταθέσει ενώπιον της Επιτροπής. Το δεύτερο, το οποίο, οφείλουμε να πούμε, δεν αποσυνδέεται απόλυτα από το πρώτο, κατά πόσον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και κατ' επέκταση η Κυβέρνηση στο σύνολο της φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για την κατάρρευση του ΣΠΤ. Αυτό μάλιστα σαν προέκταση του γεγονότος ότι διαπιστώνουμε ότι ο Υπουργός Οικονομικών φέρει τεράστια ευθύνη για την τροπή την οποία έλαβαν τα γεγονότα και πριν, ήτοι από το 2014, αλλά ιδιαίτερα για όσα έλαβαν χώραν από τις αρχές του 2017 και μέχρι την εξαφάνιση της ΣΚΤ.

Πριν επιχειρήσουμε την απάντηση των πιο πάνω θεωρούμε απαραίτητο να προβούμε σε μια σύντομη αναφορά στις εξουσίες και καθήκοντα του Προέδρου της Δημοκρατίας όπως αυτά καθορίζονται από το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά και αυτά του Υπουργικού Συμβουλίου και των Υπουργών ώστε να διαφανούν τα όρια των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων ενός εκάστου θεσμού.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο Αρχηγός της πολιτείας (Άρθρα 36 και 37) μέσον του οποίου διασφαλίζεται η εκτελεστική εξουσία, και προς τον σκοπόν αυτό έχει αρμοδιότητα διορισμού και παύσης των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου (Άρθρα 46 και 48). Βασικό δε καθήκον του Προέδρου είναι η ομαλή λειτουργία της εκτελεστικής εξουσίας και των κρατικών δημόσιων υπηρεσιών (Άρθρα 47,48 και 50)

Η αρμοδιότητα του Προέδρου διορισμού και παύσης των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου θέτει επί του Προέδρου την ευθύνη του συντονισμού γενικά της εκτελεστικής εξουσίας μέσα από τον συντονισμό της λειτουργίας των διαφόρων υπουργείων. Παραπόμενο δε αυτών είναι η υποχρέωση του Προέδρου να μεριμνά για την αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων τα οποία αναφύονται στην διάρκεια της Προεδρίας του. Πρέπει δε να παρατηρήσουμε ότι στην Κύπρο όπου το πολιτικό σύστημα δεν είναι αυτό της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας εκ των πραγμάτων οι εξουσίες του Προέδρου έχουν αποκτήσει μια διευρυμένη διάσταση η οποία δεν είναι άσχετη και με το γεγονός ότι από το Σύνταγμα ορίζεται σαν ο Αρχηγός της Πολιτείας

πράγμα το οποίο του προσδίδει αυξημένο κύρος προστιθέμενο μάλιστα στο γεγονός ότι εκλέγεται κατ' ευθείαν από το λαό. Η πιο πάνω αναφερθείσα διευρυμένη διάσταση των εξουσιών του Προέδρου δεν είναι βέβαια άσχετη και με την εξουσία του Προέδρου να διορίζει αλλά και να παύει τους Υπουργούς κατά την απόλυτον του κρίσιν χωρίς να λογοδοτεί γι' αυτό σε οποιοδήποτε άλλο όργανο του κράτους. Ενώ δε απλά ο Πρόεδρος προεδρεύει όλων των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίς δικαίωμα ψήφου στην πραγματικότητα έχει την ευχέρεια, μέσα από την εξουσία του παύσης των Υπουργών, η άποψη του να έχει βαρύνουσα σημασία κατά την λήψη των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου. Αυτά δε παρά το γεγονός ότι το Σύνταγμα ορίζει ότι "το Υπουργικό Συμβούλιο ασκεί εκτελεστική εξουσία σε σχέση με κάθε θέμα" πλην εκείνης που ρητά διαφυλάσσεται υπέρ του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας (Άρθρο 54).

Το κατάλοιπο δηλαδή της εκτελεστικής εξουσίας ανήκει στο Υπουργικό Συμβούλιο. Η από το Υπουργικό Συμβούλιο ασκούμενη εκτελεστική εξουσία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την γενικήν διεύθυνσιν και τον έλεγχον της διακυβερνήσεως της Δημοκρατίας και την διεύθυνσιν της γενικής πολιτικής, τας εξωτερικάς υποθέσεις της Δημοκρατίας, την άμυναν και την ασφάλειαν της Δημοκρατίας, τον συντονισμό και την εποπτείαν των δημοσίων υπηρεσιών, την εποπτεία και την διάθεσιν της κρατικής περιουσίας (Άρθρο 54 του Συντάγματος).

Συνάγεται επομένως ότι ενώ κατά τρόπον γενικόν το Σύνταγμα αφήνει το κατάλοιπον της εκτελεστικής εξουσίας στο Υπουργικό Συμβούλιο δεν περιορίσθηκε σ' αυτή την διάταξη αλλά κατονόμασε συγκεκριμένες εξουσίες, κατά τρόπον μάλιστα μη εξαντλητικό, οι οποίες ασκούνται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Επισημαίνουμε ότι μεταξύ αυτών είναι και η εποπτεία και διάθεση της περιουσίας της Δημοκρατίας "συμφώνως προς τας διατάξεις του Συντάγματος και του νόμου", πράγμα το οποίον σημαίνει ότι η συγκεκριμένη εξουσία δυνατόν να ρυθμίζεται με νόμο ανάλογα με την περίπτωση.

Ο κάθε υπουργός χωριστά προΐσταται του υπουργείου του και ασκεί εκείνη την εκτελεστική εξουσία στο τομέα του η οποία δεν διαφυλάσσεται από το Σύνταγμα υπέρ του Προέδρου και του Αντιπροέδρου ή υπέρ του Υπουργικού Συμβουλίου. Μεταξύ άλλων ο υπουργός με την επιφύλαξη των πιο πάνω έχει εξουσία να φροντίζει για την εκτέλεση των νόμων που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες του υπουργείου του καθώς

επίσης για την διοίκηση όλων των ζητημάτων και υποθέσεων που εμπíπτουν στην αρμοδιότητα του υπουργείου του (Άρθρο 58).

27.10.1 Αναγκαιότητα κατάθεσης του Προέδρου ενώπιον της Επιτροπής

Εξετάζοντας το πιο πάνω ζήτημα λάβαμε υπόψιν τις πιο κάτω παραμέτρους.

1. Κατά την ενώπιον μας κατάθεση του ο Υπουργός Οικονομικών κατ' επανάληψη ανέφερε ότι ενημέρωνε τόσο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας όσο και το Υπουργικό Συμβούλιο για όσα λάμβαναν χώραν όχι μόνον εντός του 2017 αλλά και για όσα προηγήθηκαν.
2. Εξετάσαμε μέσα από άλλη μαρτυρία η οποία τέθηκε ενώπιον μας τον βαθμό ενημέρωσης την οποία ο Πρόεδρος είχε ιδιαίτερα αναφορικά με τις εξελίξεις οι οποίες λάμβαναν χώραν εντός του 2017 οι οποίες ουσιαστικά τροχοδρόμησαν τ' αναπόφευκτα γεγονότα τα οποία από τις αρχές του 2018 και επέκεινα οδήγησαν στην κατάρρευση του ΣΠΤ.

Σε σχέση με αυτό το ζήτημα σημειώσαμε αναφορές της Διοικητού της ΚΤΚ ότι ενημέρωνε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τα κακώς έχοντα στο ΣΠΤ. Οφείλουμε όμως να παρατηρήσουμε ότι αυτές οι αναφορές ήταν σε κάποιο βαθμό ασαφής όσον αφορά την ενημέρωση του για την πριν το τέλος του 2017 περίοδο. Η κα. Γιωρκάτζη είπε *“Μπορεί 2015, 2016, 2016 ίσως”* και σε άλλο σημείο *“Νομίζω γύρω στο 2016 κύριε Πρόεδρε”*. Δεν μπόρεσε να μας δώσει πλέον συγκεκριμένο χρόνο ενημέρωσης. Ήταν πιο σαφής για τις επαφές και την ενημέρωση του Προέδρου από το τέλος του 2017 (Σεπτέμβρη) και αρχές του 2018.

3. Σημειώσαμε όμως ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σαν ο Αρχηγός της Πολιτείας (άρθρο 36 του Συντάγματος) δεν καλείται να εξετάζεται ή ακόμη ν' αντεξετάζεται με την πρώτη ευκαιρία ενώπιον Εξεταστικών Επιτροπών εκτός για πολύ ισχυρούς λόγους οι οποίοι άμεσα τον εμπλέκουν με τα υπό εξέτασιν γεγονότα και τα οποία άμεσα τον αφορούν. Ο Πρόεδρος βέβαια της Δημοκρατίας δεν είναι πάνω από το Σύνταγμα και τους Νόμους της πολιτείας. Η διαφύλαξη όμως του κύρους του Αρχηγού της Πολιτείας σαν του ανώτατου πολιτειακού άρχοντα θα πρέπει να τίθεται πάντοτε ψηλά στις προτεραιότητες οποιουδήποτε καλείται να κρίνει πράξεις, παραλείψεις ή συμπεριφορές του Προέδρου με σκοπό την απόδοση ευθυνών.

Αξίζει δε εδώ να επισημάνουμε μια δήλωση την οποία είχαμε κάμει όταν κατάθετε ενώπιον μας η κα. Γιωρκάτζη και με την ευκαιρία αναφορών της για ενημέρωση της προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η Επιτροπή άφησε ανοιχτή μια ενδεχόμενη κατάθεση του Προέδρου ενώπιον της αν ο ίδιος θεωρούσε σκόπιμο να το πράξει. Είπαμε επί λέξει *“Δεν είχαμε μέχρι σήμερα υπόψη να τον καλέσουμε και ελπίζουμε να μην παρίσταται ανάγκη να τον καλέσουμε, εκτός εάν ζητηθεί από την πλευρά του. Όμως είναι δίκαιο να γνωρίζει επακριβώς ποιες είναι οι αναφορές που γίνονται στο όνομα του, στον ρόλο του, στην ανάμιξη του...”*

Δεν θεωρήθηκε όπως φαίνεται αναγκαίο από τον ίδιο να το πράξει.

Έχοντας υπ’ όψιν μας τα πιο πάνω και για του λόγους που εξηγούμε και στην συνέχεια αποφασίσαμε όπως μη καλέσουμε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να καταθέσει ενώπιον μας.

I. Ο προβληματισμός μας για το κατά πόσον ήταν αναγκαία η κατάθεση του Προέδρου είχε αφετηρία εν πρώτοις τις ενώπιον μας δηλώσεις του Υπουργού Οικονομικών περί ενημέρωσης του Προέδρου. Όμως αυτές οι δηλώσεις ήταν ασαφείς και αόριστες. Σ’ ερωτήσεις μας προς τον κ. Γεωργιάδη να μας αναφέρει τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου στα οποία να καταγράφεται η ενημέρωση του μας απάντησε ότι έχουμε όλα τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου. Δεν μας υπέδειξε άλλο τρόπο με τον οποίο ενημέρωσε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εξετάσαμε τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου ιδιαίτερα αυτά μετά την 31/5/2017 όταν υπήρξε η απόφαση για την δωρεάν παραχώρηση μετοχών αλλά δεν διαπιστώσαμε, να υπήρξε, οποιαδήποτε ενημέρωση. Ενημέρωση ιδιαίτερα για το περιεχόμενο της αλληλογραφίας η οποία ανταλλάγηκε μεταξύ της Διοικητού τη ΚΤΚ και του Υπουργού Οικονομικών και αλληλογραφίας μεταξύ του τελευταίου και της επικεφαλής του ΕΕΜ.

II. Προκύπτει από επιστολή της Διοικητού της ΚΤΚ προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ημερ. 19/1/2018 ότι η κα. Γιωρκάτζη ενημέρωσε τον Πρόεδρο για τις δυσμενείς εξελίξεις στις 13/9/2017, σε συνάντηση την οποίαν είχε μαζί του στο Προεδρικό Μέγαρο. Φαίνεται μάλιστα ότι είχε μια δεύτερη συνάντηση μαζί του την ίδια μέρα της σύνταξης της επιστολής. Λάβαμε υπόψιν μας σε σχέση με την ενημέρωση την οποία είχε ο Πρόεδρος στις 13/9/2017 ότι ήταν η πρώτη μετά τις πιεστικές παρεμβάσεις και υποδείξεις των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών. Θυμίζουμε την επιστολή της Διοικητού προς τον Υπουργό Οικονομικών ημερ. 6/6/2017 με την οποία τον

πληροφορούσε γι' αυτές. Όπως υποδείξαμε η αναφορά της κα. Γιωρκάτζη σε ενημέρωση του, το 2016 δεν ήταν σαφής ούτε ως προς το χρόνο ούτε ως προς το περιεχόμενο.

III. Μια άλλη ενδεχόμενη πηγή πληροφόρησης του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν η έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας η οποία παραδόθηκε στην ΣΚΤ στις 10/10/2017 η οποία και κοινοποιείται στον Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου. Η έκθεση αφορούσε γεγονότα από τις 1/7/2015 έως και 31/12/2016 η οποία όμως κάλυπτε και μεταγενέστερα γεγονότα μέχρι την οριστικοποίηση της. Η έκθεση ύστερα από διαβούλευση μεταξύ Γενικού Ελεγκτή και Διοικητού της ΚΤΚ θα δημοσιοποιείτο την 1/6/2018.

Στην έκθεση μεταξύ άλλων επισημαίνονται προβλήματα σχετικά με τις ΜΕΧ, τις υπερχρεώσεις τόκων, τον τρόπο κατάληξης σε συμφωνία με την Altamira, πλέον όμως σημαντική ήταν η επισήμανση του για την πολύ προβληματική παραχώρηση δωρεάν μετοχών.

Δεν έχουμε πληροφόρηση έχοντας κυρίως εξετάσει τα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου ότι η εν λόγω έκθεση συζητήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο. Διατηρούμε επομένως σοβαρές αμφιβολίες κατά πόσον ο Πρόεδρος είχε πλήρη επίγνωση των προβλημάτων αυτών. Όμως και αν καταλήγαμε με ασφάλεια σ' ένα τέτοιο συμπέρασμα θα ίσχυαν όσα είπαμε και για την ενημέρωση την οποία έλαβε από την Διοικητή. Ότι δηλαδή η ενημέρωση του επεσυνέβη όταν ήδη τα γεγονότα οδήγησαν τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές να λάβουν απόφαση γι' ακραίες λύσεις.

Δεν θα ήταν επομένως σε θέση να μας διαφωτίσει για όσα διαδραματίζονταν πριν το Σεπτέμβριο του 2017 και ιδιαίτερα για όσα λάμβαναν χώραν εντός του 2017, τα οποία θεωρούμε κρίσιμα και άμεσα συνδεδεμένα με τις σημαντικές εξελίξεις οι οποίες άρχισαν να εκτυλίσσονται από τους πρώτους μήνες του 2018 και οδήγησαν τον Σεπτέμβριο στην πώληση της ΣΚΤ. Δεν θα ήταν ιδιαίτερα έξαλλου φρόνιμο να καλέσουμε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για ν' απαντήσει σε ερωτήματα τα οποία εγείροντο από την κατάθεση ενός των μελών του Υπουργικού του Συμβουλίου από την στιγμή κατά την οποία είχαμε την δυνατότητα να τ' απαντήσουμε στηριγμένοι σε άλλη μαρτυρία η οποία υπάρχει ενώπιον μας.

27.10.2 Ενδεχόμενη ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Εδώ θα πρέπει να εκκινήσουμε από την διαπίστωση ότι ούτε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αλλά ούτε και το Υπουργικό Συμβούλιο είχαν άμεση εμπλοκή με τις εξελίξεις οι οποίες έλαβαν χώραν στη ΣΚΤ η ευρύτερα στον ΣΠΤ από την ανακεφαλαιοποίηση και μετέπειτα. Και εδώ πολύ συνοπτικά θα πρέπει να υπομνήσουμε κάποια γεγονότα.

α. Το Υπουργικό Συμβούλιο σε δύο περιπτώσεις η πρώτη το 2013 η δεύτερη το 2015 αποφάσισαν την ανακεφαλαιοποίηση του ΣΠΤ. Αυτές οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου λήφθηκαν στην βάση σαφών εκτιμήσεων, τις οποίες παραθέσαμε πιο πάνω ότι ο Συνεργατισμός ήταν βιώσιμος.

β. Το κράτος κατέστη ο κατά 99% μέτοχος της ΣΚΤ αλλά την διαχείριση αυτής της ιδιοκτησίας είχε κατά ένα απόλυτο και αποκλειστικό τρόπο ο Υπουργός Οικονομικών ο οποίος και λάμβανε καθοριστικές αποφάσεις για τα μεγάλα ζητήματα αλλά και παρακολουθούσε την καθημερινή πορεία των συμβαινόντων στην ΣΚΤ μέσω του κ. Διονυσίου ο οποίος τον ενημέρωνε με τακτικές εκθέσεις αλλά και κατ' ευθείαν προσωπικές επαφές.

Δεν υπήρχε θεσμοθετημένη διαδικασία ενημέρωσης του Προέδρου και του Υπουργικού Συμβουλίου επί τακτικής βάσης για την πορεία του ΣΠΤ. Δεν έχουμε δε στοιχεία ότι το Υπουργικό Συμβούλιο και ο Πρόεδρος ετύγγχαναν οποιασδήποτε επί τούτου ενημέρωσης σε έκτακτη βάση.

γ. Η επόμενη σημαντική απόφαση την οποίαν έλαβε το Υπουργικό Συμβούλιο ήταν αυτή στις 31/5/2017 η σχετική με την αποκρατικοποίηση. Ήταν όπως έχουμε εξηγήσει μια σημαντική απόφαση, η οποία μάλιστα πυροδότησε αρνητικές εξελίξεις για την πορεία του ΣΠΤ. Ο Πρόεδρος όμως και το Υπουργικό Συμβούλιο, με βάση όλα τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον μας δεν ήταν ενήμεροι τη στιγμή της απόφασης για τις πολλαπλές αντιδράσεις που υπήρχαν για τον τρόπο αποκρατικοποίησης και ιδιαίτερα για το πολύ επίμαχο ζήτημα της δωρεάν παραχώρησης μετοχών.

δ. Μετά την 31/5/2017 εντοπίζουμε άλλες τρεις συνεδρίες όπου υπήρξε συζήτηση και απόφαση ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου για τα ζητήματα του ΣΠΤ και ειδικότερα της ΣΚΤ. Μία στις 8/2/2018 και μία άλλη στις 28/3/2018. Με απόφαση του το Υπουργικό Συμβούλιο προχώρησε στην παραχώρηση οικονομικής στήριξης προς την ΣΚΤ. Κρίσιμη επίσης ήταν η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ.

15/6/2018 όταν λήφθηκαν οι πρώτες αποφάσεις για την πώληση μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα.

ε. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν είχε ενημέρωση για τις επερχόμενες δυσμενείς εξελίξεις παρά μετά την συνάντηση που είχε με την Διοικήτή της ΚΤΚ στις 13/9/2017 όταν πλέον τα γεγονότα έτρεχαν προς ακραίες λύσεις. Δεν γνωρίζουμε αν μετά την ενημέρωση που έτυχε από την κα Γιωρκάτζη συζήτησε το θέμα με τον αρμόδιο Υπουργό του. Ο κ. Γεωργιάδης απέφυγε να μας παράσχει οποιαδήποτε σαφή πληροφόρηση. Επέμενε στην αόριστη τοποθέτηση ότι ενημέρωνε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά δεν διευκρίνισε ούτε πότε ούτε πως.

στ. Υπάρχουν τρία περαιτέρω θέματα τα οποία σχετίζονται με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τα οποία χρήζουν κάποιου σχολιασμού.

1. Από την συζήτηση η οποία έγινε στο Υπουργικό Συμβούλιο στις 31/5/2017 φαίνεται ότι ο Πρόεδρος ευνοούσε την δωρεάν παραχώρηση μετοχών γιατί ενδεχόμενα την έβλεπε σαν ένα μέτρο το οποίο θα του απέφερε κάποιο πολιτικό όφελος εν όψει μάλιστα επερχόμενων προεδρικών εκλογών. Υπενθυμίζουμε δε εδώ και κάτι το οποίο ανέφερε ενώπιον μας η κα. Γιωρκάτζη ότι η απόφαση για δωρεάν παραχώρηση μετοχών λήφθηκε με πολιτικά κριτήρια. Το ερώτημα όμως είναι αν ο Πρόεδρος αποδέχθηκε να έχει πολιτικό όφελος γνωρίζοντας ότι αυτό θα οδηγούσε σε καταστροφικές συνέπειες για την πορεία του ΣΠΤ. Έχουμε ήδη καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο ίδιος δεν είχε επίγνωση των συνεπειών τις οποίες μια τέτοια απόφαση θα επέφερε.
2. Σε σημείωμα εξ άλλου του κ. Διονυσίου ημερ. 24/1/2018 προς τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών τον ενημερώνει για κινδύνους που αναμένονται στο άμεσο μέλλον και συνιστά ενημέρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας το οποίο ήταν αίτημα και της Επιτροπείας της ΣΚΤ. Προκύπτει επομένως και από αυτό το έγγραφο ότι ο Πρόεδρος δεν είχε τύχει μέχρις εκείνης της στιγμής ενημέρωσης από τον Υπουργό Οικονομικών για τις επερχόμενες δυσμενείς εξελίξεις, ούτε είχε συζητήσει το πρόβλημα με την Επιτροπεία της ΣΚΤ.
3. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε μια πληρέστερη εικόνα για τα πολύ κακώς έχοντα στον ΣΠΤ από τις 19/1/2018 όταν η κα. Γιωρκάτζη είχε συνάντηση μαζί

του στο Προεδρικό Μέγαρο και τον ενημέρωσε για τις επερχόμενες δυσμενείς εξελίξεις. Στην επιστολή της Διοικητού ίδιας ημερομηνίας επισυνάπτεται υπόμνημα στο οποίο καταγράφονται τα διαχρονικά προβλήματα της ΣΚΤ από το 2015 και εντεύθεν και το γεγονός ότι η ΕΚΤ την αξιολογεί με την χαμηλότερη εποπτική βαθμολογία ένεκα μιας σειράς αδυναμιών στις οποίες ήδη επανειλημμένα αναφερθήκαμε. Προειδοποιεί για τους επερχόμενους κινδύνους ένεκα της απόφασης της ΕΚΤ να προχώρηση στην διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου αποτέλεσμα του οποίου ήταν η διακοπή της προσπάθειας άντλησης κεφαλαίων, ενώ παράλληλα υπήρξε αύξηση στις εκροές καταθέσεων όχι άσχετη με την προεκλογική εκστρατεία.

Η κα. Γιωρκάτζη προειδοποιεί αναφέροντας “...θεωρώ επιβεβλημένο όπως το κράτος προβεί και στις δικές του ενέργειες, αλλά ενδεχομένως και σε διάφορες επαφές σε πολιτικό επίπεδο προς αποτροπή ανεπιθύμητων εξελίξεων και καταστάσεων”.

Να σημειώσουμε ότι δεν έχουμε στην κατοχή μας και δεν γνωρίζουμε αν υπήρξε απαντητική επιστολή του Προέδρου στα πιο πάνω. Ούτε η κα. Γιωρκάτζη στην ενώπιον μας κατάθεση της διευκρίνισε σε τι είδους μέτρα ή ενέργειες σε πολιτικό και άλλο επίπεδο ανέμενε ότι ο Πρόεδρος θα μπορούσε να προχωρήσει.

Αγνοούμε αν ο Πρόεδρος είχε προβεί σε οποιοσδήποτε ενέργειες όπως η Διοικητής εισηγείται. Απλά υποθέτουμε ότι αν είχαν ληφθεί κάποια μέτρα αυτά θα ήταν γνωστά στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό Οικονομικών και θα έκαμνε αναφορά σ' αυτά κατά την ενώπιον μας κατάθεση του όταν μάλιστα κατά τρόπον πειστικό η Επιτροπή τον ερωτούσε για τον βαθμό ενημέρωσης του Προέδρου επί των προβλημάτων του ΣΠΤ.

Με κάποια σχετική βεβαιότητα θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο Πρόεδρος δεν έδωσε συνέχεια στα όσα η κα. Γιωρκάτζη του εισηγείται. Γεννάται βεβαίως το παρεπόμενο ερώτημα αν στο σημείο στο οποίο είχαν φθάσει τα πράγματα θα μπορούσαν οι οποιοσδήποτε ενέργειες του να αποτρέψουν τα πλέον δυσάρεστα. Όταν έτυχε ενημέρωσης από την Διοικητή ο επιτόπιος έλεγχος βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη από τις 10/1/2018 και γνωρίζουμε ήδη ότι αυτό το γεγονός οδήγησε την ΣΚΤ σε μία πορεία μη αναστρέψιμη εφ' όσον η εξεύρεση κεφαλαίων καθίστατο κατ' αυτόν τον τρόπο πλέον αδύνατη.

Είναι βεβαίως γεγονός ότι ο Πρόεδρος αποσιώπησε πλήρως τις δραματικές εξελίξεις οι οποίες λάμβαναν χώραν την περίοδο αυτή. Είτε γιατί δεν ήθελε να έχει πολιτικό

κόστος εν όψει εκλογών είτε γιατί ήθελε ν' αποτρέψει τις περαιτέρω καταθετικές εκροές. Οποιαδήποτε εξήγηση και να δεχθούμε δεν ήταν μια παράλειψη η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την τελική κατάρρευση του ΣΠΤ η οποία ακολούθησε μερικούς μήνες μετά.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο μεγάλος υπεύθυνος για την καταστροφική πορεία του ΣΠΤ από το 2014 και μετέπειτα ήταν ο Υπουργός Οικονομικών. Διορίσθηκε σαν τέτοιος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και παρέμεινε στο Υπουργικό του Συμβούλιο όχι μόνον μετά τον Σεπτέμβρη του 2017 όταν πλέον ο Πρόεδρος έλαβε γνώσιν μετά την συνάντηση του με την κα. Γιωρκάτζη για δυσάρεστες εξελίξεις που επέρχονται. Διατηρήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο και μετά τον Ιανουάριο του 2018 παρά το γεγονός ότι η Διοικητής κατέστησε σαφές ότι ο ΣΠΤ έβαινε προς καταστροφικές εξελίξεις με απρόβλεπτες συνέπειες για την οικονομία ευρύτερα.

Αν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας φέρει κάποια ευθύνη για τα όσα οδηγούσαν στην εσπευσμένη πώληση μέρους της ΣΚΤ στην Ελληνική Τράπεζα είναι γιατί διατήρησε στο Υπουργείο Οικονομικών πρόσωπο το οποίο για μία περίοδο πέραν των τεσσάρων ετών δεν κατόρθωσε να οδηγήσει τον ΣΠΤ έξω από την καταστροφική πορεία που εν γνώσει του ακολούθησε. Η απομάκρυνση του κ. Γεωργιάδη από το Υπουργείο Οικονομικών έστω και καθυστερημένα ενδεχόμενα να έδιδε στο ΣΠΤ μια άλλη προοπτική μακριά από τις παλινωδίες, τις εμμονές για διατήρηση μη ικανών διευθυντικών στελεχών στην ΣΚΤ και αδυναμία αντίληψης των κινδύνων στους οποίους οι πολιτικές του με βεβαιότητα οδηγούσαν. Είναι αρκετό να υπενθυμίσουμε τις αντιφατικές του δηλώσεις μεταξύ της θέσης του ότι ο Συνεργατισμός έπρεπε να επιστρέψει εκεί όπου ανήκει δηλαδή στους πολίτες και της ενώπιον μας δήλωσης του ότι η πώληση της ΣΚΤ στην Ελληνική ήταν η τέλεια λύση γιατί αποκόπτονται *“τα τοξικά περιουσιακά στοιχεία και έχουμε τράπεζες καθαρές”*.

28. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Έχουμε γράψει, με όσα εκθέσαμε στις πολλές σελίδες που προηγήθηκαν, τον επίλογο της μακράς πορείας του Συνεργατικού Κινήματος στην Κύπρο. Ενός κινήματος το οποίο, με όλα τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζε στην πορεία του, διατηρήθηκε στη ζωή για πέραν των εκατόν χρόνων και αποτέλεσε στήριγμα και έδωσε ελπίδα σε πολλές γενιές Κυπρίων.

Αισθανόμαστε, και είναι με θλίψη που το διαπιστώνουμε, ότι υπογράφουμε τη ληξιαρχική πράξη εξαφάνισης ενός επιτεύγματος του κυπριακού λαού. Αισθανόμαστε ότι στην ουσία έχουμε διεξάγει ένα είδος θανατικής ανάκρισης, αναζητώντας μέσα από την επίπονη έρευνα μας τα αίτια της κατάρρευσης αυτού του επιτεύγματος.

Δεν παραγνωρίζουμε ότι εξ αντικειμένου δυσκολίες και εξωγενείς παράγοντες συνέβαλαν στη διάρκεια των ετών στη δημιουργία προβλημάτων στην ομαλή πορεία του Συνεργατισμού στην Κύπρο. Όμως η κύρια αιτία της κακοδαιμονίας του υπήρξε ο ανθρώπινος παράγοντας, ιδιαίτερα μάλιστα η αμέλεια, ανικανότητα, αλλά το χειρότερο η ασυδοσία και απληστία πολλών οι οποίοι είχαν ταχθεί να ηγούνται και να υπηρετούν τον Συνεργατισμό.

Ευελπιστούμε ότι μέσα από τη μακρά έκθεση μας ο κυπριακός λαός θα σχηματίσει μια σαφή εικόνα των διαχρονικών αιτίων της κατάρρευσης του ΣΠΤ στην Κύπρο και θ' αξιολογήσει ορθά όσα διαπιστώσαμε για τους υπεύθυνους της κατάρρευσης.

Πριν εκατόν χρόνια και πλέον υπήρξαν κάποιοι σκαπανείς, οι οποίοι με όραμα και πείσμα έθεσαν τα θεμέλια του Συνεργατικού Κινήματος στην Κύπρο, αρχίζοντας από το μηδέν μια γιγάντια προσπάθεια η οποία στο τέλος έδωσε καρπούς. Θα ήταν ιδιαίτερα γι' αυτούς οδυνηρό να διαπιστώσουν σήμερα ότι το οικοδόμημα που έχτισαν καταθρυμματίσθηκε.

Οι Συνεργατικές όμως αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε το επίτευγμα αυτών των πρώτων σκαπανέων όπως τις έχουμε παραθέσει στο εισαγωγικό μέρος της έκθεσης μας έχουν μια διαχρονικότητα. Στηρίζονται στην ίδια την ανθρώπινη φύση. Στη φύση του ανθρώπου σαν κοινωνικού όντος και στην ανάγκη για αλληλοβοήθεια και αλληλοϋποστήριξη. *“Η συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων προς αντιμετώπιση των πολλαπλών βιωτικών τους αναγκών είναι φυσικός νόμος και κοινωνική ανάγκη. Η ιδέα της συνεργασίας ενυπάρχει στη φύση του ανθρώπου σαν κοινωνικού όντος και είναι*

*τόσο παλιά όσο και ο άνθρωπος*¹⁰⁰". Η ανθρώπινη φύση παραμένει αμετάβλητη και η ανάγκη για συνεργασία θα παραμένει πάντοτε εξ ίσου αμετάβλητη και επίκαιρη. Η σημερινή κατάρρευση του ΣΠΤ στη Κύπρο είναι το τέρμα μιας περιόδου και μιας συγκεκριμένης εποχής. Ίσως κάποτε το Συνεργατικό κίνημα ευρύτερα αναδυθεί μέσα από τις στάχτες του, αφού επιδιώξει να διορθώσει εγγενείς αδυναμίες του και ακολουθώντας και εφαρμόζοντας πιστά και με ευλάβεια τις γενικές αρχές του Συνεργατισμού.

---

¹⁰⁰ Απόσπασμα από την Έκθεση για το Συνεργατισμό του 1981

Για την Ερευνητική Επιτροπή κατ' αλφαβητική σειρά εργάστηκαν:

Νομικοί Συνεργάτες:

1. Ευθυμίου Ανδρέας
2. Laulhe Shailos Stephanie
3. Πογιατζής Μόδεστος

Χρηματοοικονομικοί Συνεργάτες

4. Moore Stephens Styliανου & Co
5. Νησιώτης Γιώργος

Συνεργάτης Forensic IT

6. Φιλίππου Μιχάλης

Τεχνικός Συνεργάτης

7. Παπαγεωργίου Στέλιος

Ασκούμενοι Δικηγόροι

1. Γρίβας Λεωνίδας
2. Έλληνα Νικολίνα
3. Κούρτελλου Αίγλη
4. Παπαγιώργη Φοίβη

Γραμματείς

1. Βασιλείου Ηλιάνα
2. Βασιλείου Πόλα
3. Πολυκάρπου Ευδοκία

Βοηθός Γραφείου

4. Σιακαλλή Στέφανη

Κλητήρες

5. Κωνσταντίνου Χάρης
6. Μενελάου Γιάννος
7. Σάββα Χρίστος

Η Ερευνητική Επιτροπή ευχαριστεί τους πιο πάνω, οι οποίοι ο καθένας στον τομέα και την ειδικότητα του βοήθησαν το έργο της. Ιδιαίτερα επιθυμεί να ευχαριστήσει τον κ. Ανδρέα Ευθυμίου, ο οποίος εκτός από τη βοήθεια του σαν Νομικός Συνεργάτης προσέφερε στην Ερευνητική Επιτροπή πολύτιμη διοικητική υποστήριξη καθ' όλη την διάρκεια των εργασιών της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α' - Κατάλογος Μαρτύρων

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ
1	Αγαθοκλέους Μαρία	πρώην Επικεφαλής Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων ΣΚΤ	14/09/18
2	Αχιλλεύδης Αντώνιος	Διευθύνων Σύμβουλος Axia Ventures Group Ltd	20/09/18
3	Γεωργιάδης Χάρης	Υπουργός Οικονομικών	22/11/18 & 23/11/18
4	Γεωργίου Ελένη	πρώην Εσωτερική Ελεγκτής ΣΠΕ Αθηνών	23/10/18
5	Γιαννάκη Γιαννάκης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ πρώην Γραμματέας Διευθυντής Σ.Π.Ε. Παραλιμνίου	07/09/18 & 23/10/18
6	Γιωρκάτζη Χρυστάλλα	Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου	14/11/18, 15/11/18 & 19/11/18
7	Δημητριάδης Πάνικος	Πρώην Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου	29/10/18
8	Δημητρίου Γιάγκος	πρώην Αναπλ. Ανώτερος Διευθυντής Διεύθυνσης Εποπτείας Κεντρικής Τράπεζας	31/10/18
9	Διονυσίου Διονύσιος	Οικονομικός Λειτουργός Α', Προϊστάμενος Μονάδας Διαχείρισης της Συμμετοχής της Δημοκρατίας στην Ιδιοκτησιακή Δομή Πιστωτικών Ιδρυμάτων	20/09/18, 27/09/18 & 04/10/18
10	Έλληνας Κύπρος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	30/08/18
11	Ευσταθίου Ευστάθιος	πρώην Γραμματέας ΣΠΕ Άχνας πρώην Προϊστ. Επαρχ. Γραφ. Ανάκτησης Χρεών, Διαχείρισης Καθυστερήσεων και Αναδιάρθρωσης Αμμοχώστου ΣΚΤ	22/10/18
12	Ηροδότου Κωνσταντίνος	Εκτελεστικός Σύμβουλος Δ.Σ. Κεντρικής Τράπεζας	31/10/18
13	Θεοδότου Δημήτρης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	08/06/2018
14	Θεοδότου Παύλος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	08/08/2018
15	Θεοδώρου Δώρος	πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης	11/02/2018

A/A	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ
16	Θεοφάνους Θεοφάνης	Έφορος Ελέγχου Δημοσίων Ενισχύσεων	09/11/2018
17	Ιακώβου Σταύρος	πρώην Ανώτερος Διευθυντής Λειτουργικών και Διοικητικών Εργασιών ΣΚΤ	13/09/18, 20/11/18 & 03/12/18
18	Ιωάννου Γιαννάκης	πρώην Διευθυντής Α' Τραπεζικών Υπηρεσιών, Συνεργατικού Ταμιευτηρίου Λεμεσού	17/10/18
19	Ιωάννου Γιώργος	Ανώτερος Λειτουργός της Κεντρικής Τράπεζας	29/08/18
20	Ιωάννου Μαρία	πρώην Επικεφαλής Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης ΣΚΤ	14/09/18
21	Ιωάννου Νέαρχος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	09/06/2018
22	Ιωάννου Παύλος	Χρηματοοικονομικός Επίτροπος	23/08/18 & 05/10/18
23	Ιωάννου Σταύρος	Διευθύνων Σύμβουλος Grant Thornton Cyprus	10/02/2018
24	Ιωσήφ Γιώργος	πρώην Πρόεδρος Επιτροπείας ΣΚΤ	28/08/18
25	Κακουλλής Δώρος	πρώην Α' Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης και Ελέγχου Συνεργατικών Εταιρειών	09/11/2018
26	Κάρμιος Κωνσταντίνος	πρώην Διευθυντής Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών	09/12/2018
27	Κίττος Γιώργος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	31/08/18
28	Κληρίδης Μάριος	πρώην Γενικός Διευθυντής ΣΚΤ	03/08/18 & 12/12/18
29	Κουρουνάς Βαρνάβας	πρώην Ανώτερος Διευθυντής Διαχείρισης MEX ΣΚΤ CEO Altamira Asset Management (Cyprus)	25/09/18, 26/09/18 & 03/12/18
30	Λιλλήκας Γιώργος	πρώην Υπουργός Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	10/02/2018
31	Λύρας Κωνσταντίνος	πρώην Έφορος Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών	12/09/18 & 29/10/18

A/A	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ
32	Μαλιώτης Γρηγόρης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	27/08/18
33	Μαρίνου Γιώργος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	09/06/2018
34	Μελάς Κώστας	Πρόεδρος Συνδέσμου Προστασίας Δανειοληπτών Τραπεζών	05/10/18 & 23/10/18
35	Μιχαηλός Νίκος	Διευθύνων Σύμβουλος Δήμητρας Επενδυτικής Δημόσια Λτδ	20/09/18
36	Μιχαηλίδης Οδυσσέας	Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας	23/08/18 & 27/08/18
37	Μουσκάλης Ανδρέας	Πρόεδρος της Συνεργατικής Κεντρικής Εταιρείας Συμμετοχών Λτδ	13/09/18
38	Μπουχώρης Πασχάλης	Managing Director, Black Rock Hellas	11/02/2018
39	Νεοφύτου Μίκης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	09/07/2018
40	Ορφανίδης Αθανάσιος	πρώην Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου	17/10/18
41	Πανταζής Ευθύμιος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	08/08/2018
42	Παντελή Γιώργος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	29/08/18
43	Παπαδόπουλος Μάριος	πρώην Επικεφαλής Διεύθυνσης Τραπεζικών Δραστηριοτήτων ΣΚΤ	14/09/18 & 26/09/18
44	Πασχαλίδης Αντώνης	πρώην Υπουργός Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού	26/09/18
45	Πηγασίου Άδωνης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	08/07/2018
46	Πιερή Λάμπρος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	28/08/18 & 05/09/18
47	Πισσαρίδης Όμηρος	Γενικός Διευθυντής Axia Ventures Group Ltd	26/09/18

A/A	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ
48	Πογιατζή Σουζάνα	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	07/08/18 & 17/10/18
49	Πούρος Πανίκος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	31/08/18
50	Προκοπίου Αργυρώ	πρώην Βοηθός Διευθύντρια (Αναπληρωματικά καθήκοντα) Τμήμα Εποπτείας & Ρύθμισης Τραπεζικών Ιδρυμάτων Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου	09/11/2018
51	Πρωτοπαπάς Σάββας	πρώην Διευθυντής Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών	13/09/18
52	Πρωτοπαπάς Κύπρος	Αναπληρωτής Έφορος Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών	09/12/2018
53	Ρολάνδης Νίκος	πρώην Υπουργός Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	10/05/2018
54	Σταυράκης Χαρίλαος	πρώην Υπουργός Οικονομικών	29/10/18
55	Σταυρινίδης Γιάννος	πρώην Διευθυντής Διεύθυνσης Στρατηγικής και Ανασχηματισμού ΣΚΤ	30/08/18
56	Σταύρου Δημήτρης	πρώην Πρόεδρος Επιτροπείας ΣΚΤ	09/06/2018
57	Σταύρου Θανάσης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	08/07/2018
58	Στροβολίδης Γεώργιος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	08/03/2018
59	Συρίχας Γιώργος	πρώην Εκτελεστικός Σύμβουλος Δ.Σ. Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου	31/10/18
60	Σωκράτους Ανδρέας	Διευθυντής Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας	10/05/2018
61	Ταουσιάνης Τάκης	πρώην Πρόεδρος Επιτροπείας ΣΚΤ	06/08/18 & 12/12/18
62	Τρόκκος Ανδρέας	πρώην Ανώτερος Διευθυντής Διεύθυνσης Αναδιάρθρωσης και Συντονισμού ΣΚΤ	08/06/2018
63	Φιλιππίδης Δημήτρης	πρώην Διευθυντής Διαχείρισης Ακινήτων και Επενδύσεων ΣΚΤ	12/03/2018

A/A	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ
64	Φιλίππου Παναγιώτης	πρώην Πρόεδρος Επιτροπείας ΣΚΤ	27/08/18
65	Χαραλάμπους Ανδρέας	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	29/08/18
66	Χαρίτου Ανδρέας	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	28/08/18
67	Χατζηγιάννης Νικόλας	πρώην Γενικός Διευθυντής ΣΚΤ	06/11/18, 07/11/18 & 08/11/18
68	Χατζηνικόλα Γιώργος	πρώην Εκτελών Χρέη Προεδρίας Επιτροπείας ΣΚΤ	09/05/2018
69	Χλωρακιώτης Ερωτόκριτος	πρώην Γενικός Διευθυντής ΣΚΤ	25/09/18 & 12/12/18
70	Χριστοδουλίδης Χαράλαμπος	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	30/08/18
71	Χρίστου Δημήτρης	πρώην Μέλος Επιτροπείας ΣΚΤ	09/07/2018
72	Mark Byers	Partner, Grant Thornton UK	10/02/2018
73	Alexander Pretzner	Managing Director, Co-head of FIG EMEA Investment Banking, Citigroup	22/10/18
74	Linos Lekkas	Managing Director, Head of CEEMEA Corporate and Investment Banking, Citigroup	22/10/18
75	Julian Navarro Pascual	CEO - Altamira Asset Management (Spain)	19/11/18

Παράρτημα Β.1 - Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ 2009 - 2013

Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ					
Ονοματεπώνυμο	Ιδιότητα	ΑΠΟ	ΜΕΧΡΙ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
2009 - 2013					
Δημήτρης Σταύρου	Πρόεδρος Επιτροπείας	20/03/2009	14/09/2011	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	
Παναγιώτης Φιλίππου	Πρόεδρος Επιτροπείας από 15-09-2011	20/03/2009	15/11/2012	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	
Γιώργος Ιωσήφ	Πρόεδρος Επιτροπείας από 16-11-2012	20/03/2009	07/11/2013		
Γιώργος Μαρίνου	Μέλος	20/03/2009	07/11/2013		
Γιαννάκης Γιαννάκης	Μέλος	20/03/2009	07/11/2013		
Παύλος Θεοδότου	Μέλος	20/03/2009	07/11/2013		
Μίκης Νεοφύτου	Μέλος	20/03/2009	07/11/2013		
Νέαρχος Ιωάννου	Μέλος	20/03/2009	07/11/2013		
Δημήτρης Χρίστου	Μέλος	20/03/2009	07/11/2013		
Μιχάλης Παπαγεωργίου	Μέλος	16/11/2012	07/11/2013		
Νίκος Νικολαίου	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	20/03/2009	29/06/2010		
Ανδρέας Χαρίτου	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	15/04/2009	20/10/2003		
Γρηγόρης Μαλιώτης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	29/06/2010	07/11/2013		
Γιώργος Στροβολίδης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	29/06/2010		ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Λάμπρος Πιερί	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	29/06/2010		ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Ερωτόκριτος Χλωρακιάτης	Εκτελεστικό Μέλος (Γενικός Διευθυντής)	20/03/2009	30/09/2013	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	
Σωτήρης Θεοδώρου	Εκτελεστικό Μέλος	15/04/2009	30/11/2012		

Παράρτημα Β.2 - Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ 2013 - 2016

Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ					
Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα	ΑΠΟ	ΜΕΧΡΙ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
2013 - 2016					
Νικόλας Χατζηγιάννης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος (Πρόεδρος)	07/11/2013	16/12/2015	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	
Χαράλαμπος Χριστοδουλίδης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος (Αντιπρόεδρος)	07/11/2013		ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Πανίκος Πούρος	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	07/11/2013		ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Γιώργος Κίττος	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	07/11/2013		ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Λαμπρος Πιερή	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος			ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Γιώργος Στροβολίδης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος		21/10/2015	ΠΑΥΘΗΚΕ	
Θανάσης Σταύρου	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	07/11/2013	21/10/2015	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	
Γιώργος Χατζηνικόλας	Μη Εκτελεστικό Μέλος	07/11/2013		ΕΠΑΝΑΔΙΟΡΙΣΘΗΚΕ	
Δημήτρης Θεοδότου	Μη Εκτελεστικό Μέλος	07/11/2013	21/10/2015	ΠΑΥΘΗΚΕ	
Μάριος Κληρίδης	Εκτελεστικό Μέλος (Γενικός Διευθυντής)	22/01/2014	22/09/2015	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	
Νικόλας Χατζηγιάννης	Εκτελεστικό Μέλος (Γενικός Διευθυντής)	16/12/2015			
Σταύρος Ιακώβου	Εκτελεστικό Μέλος	08/11/2013	22/01/2014		
Ευθύμιος Πανταζής	Εκτελεστικό Μέλος	08/11/2013	01/11/2014	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ	

Παράρτημα Β.3 - Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ 2016 - 2018

Μέλη Επιτροπείας ΣΚΤ				
Ονοματεπώνυμο	Ιδιότητα	ΑΠΟ	ΜΕΧΡΙ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
2016 - 2018				
Χριστάκης Ταουσιάνης	Πρόεδρος Επιτροπείας	10/08/2016	13/10/2017	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ
Γιώργος Χατζηνικόλας	Εκτελών Χρέη Προέδρου από 13-10-2017		31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Λαμπρος Πιερί	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος (Αντιπρόεδρος)		14/06/2018	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ
Πανίκος Πούρος	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος		31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Γιώργος Κίττος	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος		31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Χαράλαμπος Χριστοδουλίδης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος		31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Ανδρέας Χαραλάμπους	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	25/05/2018	31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Σουζάνα Πογιατζή	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος	10/08/2016	12/04/2017	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ
Άδωνης Πηγάσιου	Μη Εκτελεστικό Μέλος	10/08/2016	15/02/2018	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ
Κύπρος Έλληνας	Μη Εκτελεστικό Μέλος	10/08/2016	14/06/2018	ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ
Γιώργος Παντελή	Μη Εκτελεστικό Μέλος	25/05/2018	31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Νικόλας Χατζηγιάννης	Εκτελεστικό Μέλος (Γενικός Διευθυντής)		31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018
Σταύρος Ιακώβου	Εκτελεστικό Μέλος (2ος)	10/08/2016	31/08/2018	ΥΠΟ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ 20-07-2018

Παράρτημα Γ' - Έκθεση Moore Stephens Stylianou & Co

Agreed Upon Procedures

Assessment of the price consideration paid by Hellenic Bank to acquire certain assets and liabilities from the Cyprus Cooperative Bank

Table of Contents:

1. Executive Summary.....	3
2. Summary of findings and red-flags.....	9
3. Outstanding Information.....	13
4. Transaction Insights.....	15
5. Transaction Foundation.....	20
6. Assessment of the Advisors' Report	23
7. Comparable multiplication to Net Assets Value.....	25
8. Price and Biding Assessment.....	30
9. Using BASEL III.....	33
10. Capital Requirement.....	37

Abbreviations:

- **HB:** Hellenic Bank
- **CCB:** Cyprus Co-operative bank
- **BRRD:** Bank Recovery and Resolution Directive
- **SRM:** Single Resolution Mechanism
- **NAV:** Net Assets Value
- **P/NAV:** Price on the Net Assets Value
- **CET:** Common Equity Tier
- **OSI:** On-Site Inspection
- **BOD:** Board of Directors
- **APS:** Asset Protection Scheme

Basel III is a set of international banking regulations developed by the Bank for International Settlements in order to promote stability in the international financial system. The purpose of Basel III is to reduce the ability of banks to damage the economy by taking on excess risk

Executive Summary

Executive Summary

Project Scope:

In accordance with our letter dated 26 September 2017 we have carried out the agreed upon procedures in order to support the Investigation Committee in evaluating the fairness of the price paid by Hellenic Bank Public Company Limited (HB) to acquire certain assets and liabilities from the Cyprus Cooperative Bank LTD (CCB).

Background:

On 25 June 2018 Hellenic Bank SA has acquired certain assets and liabilities from the Cyprus Co-operative Bank for a price of EURO 75mln. The price was computed based on a multiple of 0.3X to the Net Assets Value that has been included in the transaction perimeter. The transaction perimeter was established to set a protection to the retail depositors of the Cyprus Co-operative Bank and enable the authorities to avoid the insolvency of CCB occurring in such way that could cause avoidable damage to depositors, particularly retail depositors.

Our conclusion:

Based on the procedures performed the following matters are relevant to the price consideration:

- a) Multiple of 0.3x: there is no market practice for setting up a multiple to P/NAV and this may vary depending on the business conditions, performance of the bank, resolution and going concern, country rating, banking rating and risks, etc. From available data and by screening transactions occurring in the South East Europe we noticed a range of multiple from 0.3x to 0.8x. Therefore, the multiple applied was at the lowest level;
- b) The computation of the NAV from the information available to us is not explained through relevant models and consequently we were not able to obtain comfort on the value of the Risk Weighted Assets and fair value adjustments amounting to EURO 336mln . We have made additional enquiries regarding the computation of the RWA and only generic explanations have been provided to us. We could also not conclude on the impact of the Asset Protection Scheme and whether it may be treated as a Government Guarantee and consequently it could replace the risk weight factors of the facility exposures with the risk factor of a guarantee as per the BASEL III.

Business Issue:

Determining the fair value implies critical estimates and professional judgment and reliance on the Bank's internal models and external market information. During our work we assumed that the bank and its advisors considered and evaluated whether adequate models have been applied considering BASEL III regulation for determining the Net Assets Value considering the Common Equity Tier 1. Our work does not imply to validate the Bank's internal models and to reconfigure those models based on specific scenarios.

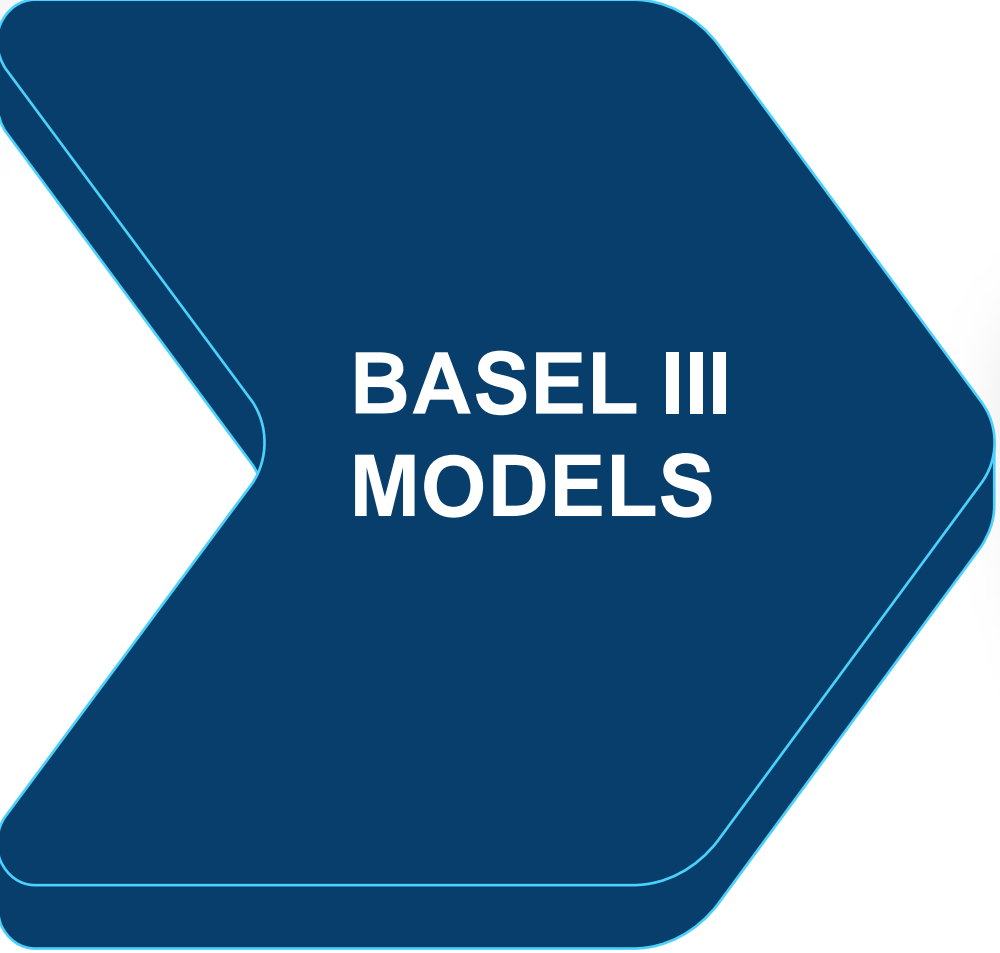
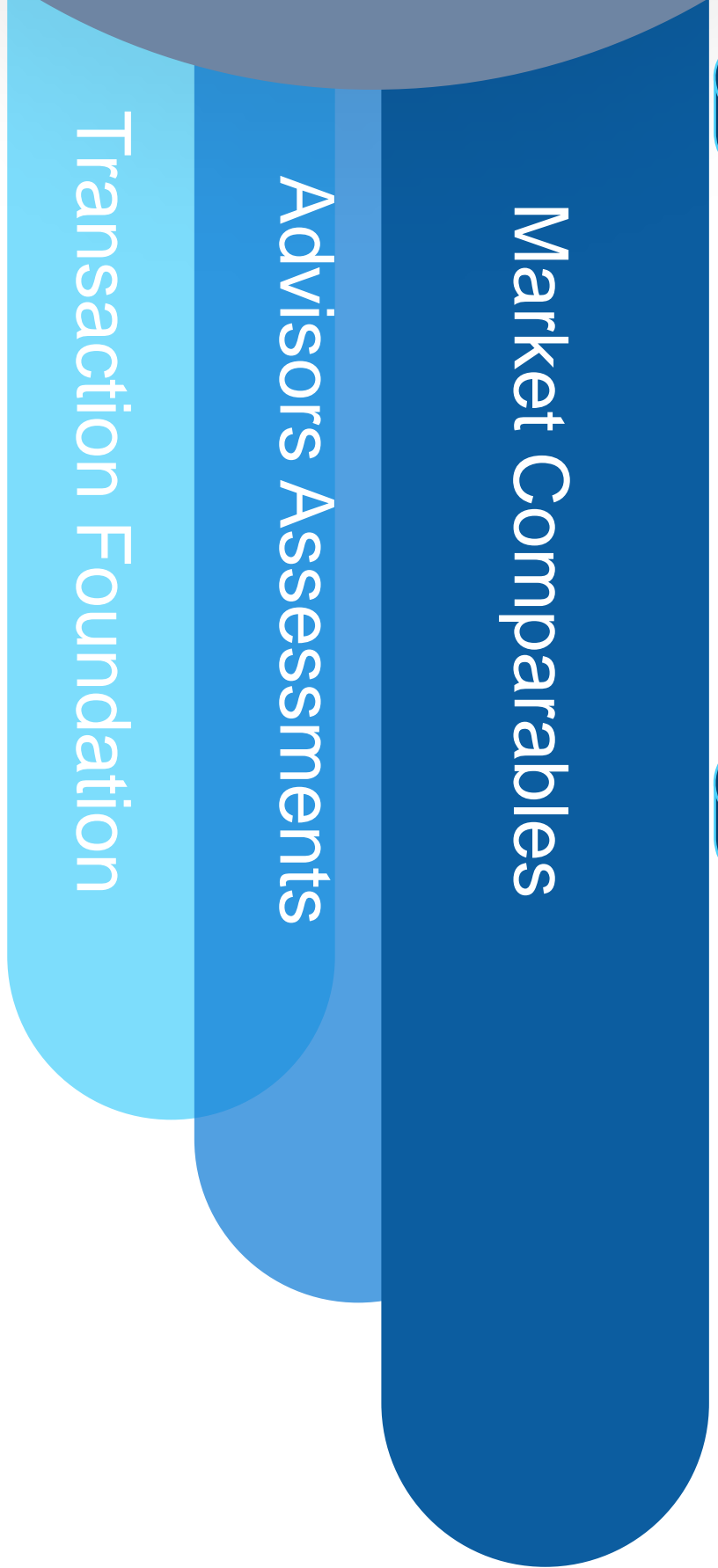
Professional Standards:

Our engagement was performed in accordance with the International Standard on Related Services 4400 applicable to agreed-upon procedures engagements and we will indicate so in our report. We have agreed to critically evaluate the following information concerning the price consideration paid by Hellenic Bank to Cyprus Co-operative Bank:

- a) The purchase agreement between HB and the CCB;
- b) The most recent financial statements of the CCB on which the above transaction was based;
- c) Any reports prepared, which concerned the determination of the Consideration by internal or external consultants of the CCB;
- d) The calculations made by the CCB for the determination of the Consideration and any adjustments in the Consideration as part of the negotiation;
- e) Information made available to the Board of Directors of the CCB for the approval of the Transaction.

Our Approach and Methodology

Transaction Insights

Our Approach and Methodology

Our approach and methodology combines multiple inputs to the scenario considering that the price determination was led from a series of factors that derive from the following overall conditions:

Transaction Foundation

The CCB entered in to a resolution scenario which implies a sale under stress conditions and consequently a forced sale price from a potential buyer. As part of our work we have carried out procedures to assess the Foundation of reaching a Resolution Scenario.

Advisors Assessments

The advisors of CCB played an important role for supporting the decision processes of the Board of Directors (BOD) of CCB and act under the resolution scenario. As part of our work we reviewed the main reports and assessed the factor conditions and input to the BOD of CCB.

Market Comparables

Price consideration is market driven and based on market forces the price for a specific transaction could be established. As part of our work we reviewed comparable pricing scenarios and identified potential ranges.

Transaction Insights

As part of our work we have examined the main conditions of the transaction and evaluated those conditions against the inputs from: transaction foundation, advisors' assessment and market comparables. Our findings on the transaction insights are incorporated in the following section of the report.

The transaction insights are provided to support the understanding of the facts which occurred in the transaction and link our findings from the input scenarios.

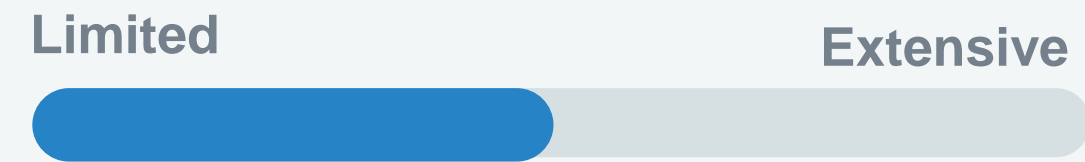
Relevant Regulatory Framework

BASEL III Models and the relevant regulatory framework have been considered in evaluating the documentation provided to us. The relevant documentation included: computation of the Net Assets Value, SREP applied to the RWA. Our work did not imply to validate the models while it was to review the computation used for the price determination.

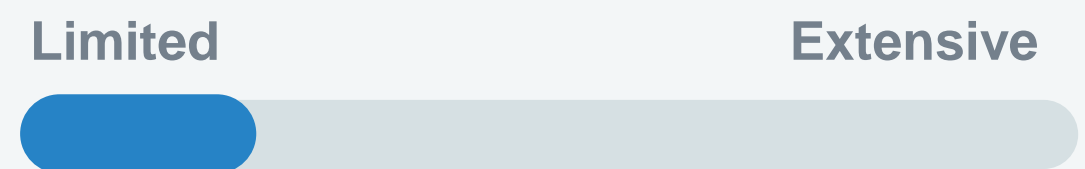

Our Processes

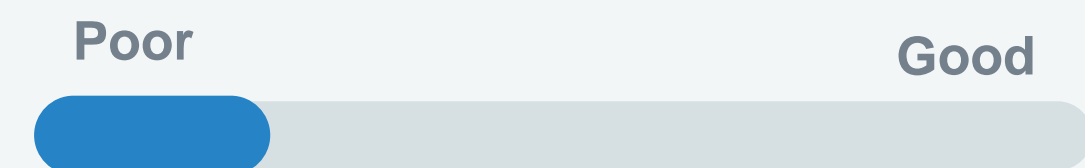
Scope

Access to management

Clarity of Information

Scope

We have performed agreed procedures to provide supporting information to the investigation committee. In carrying our work we have encountered certain restrictions.

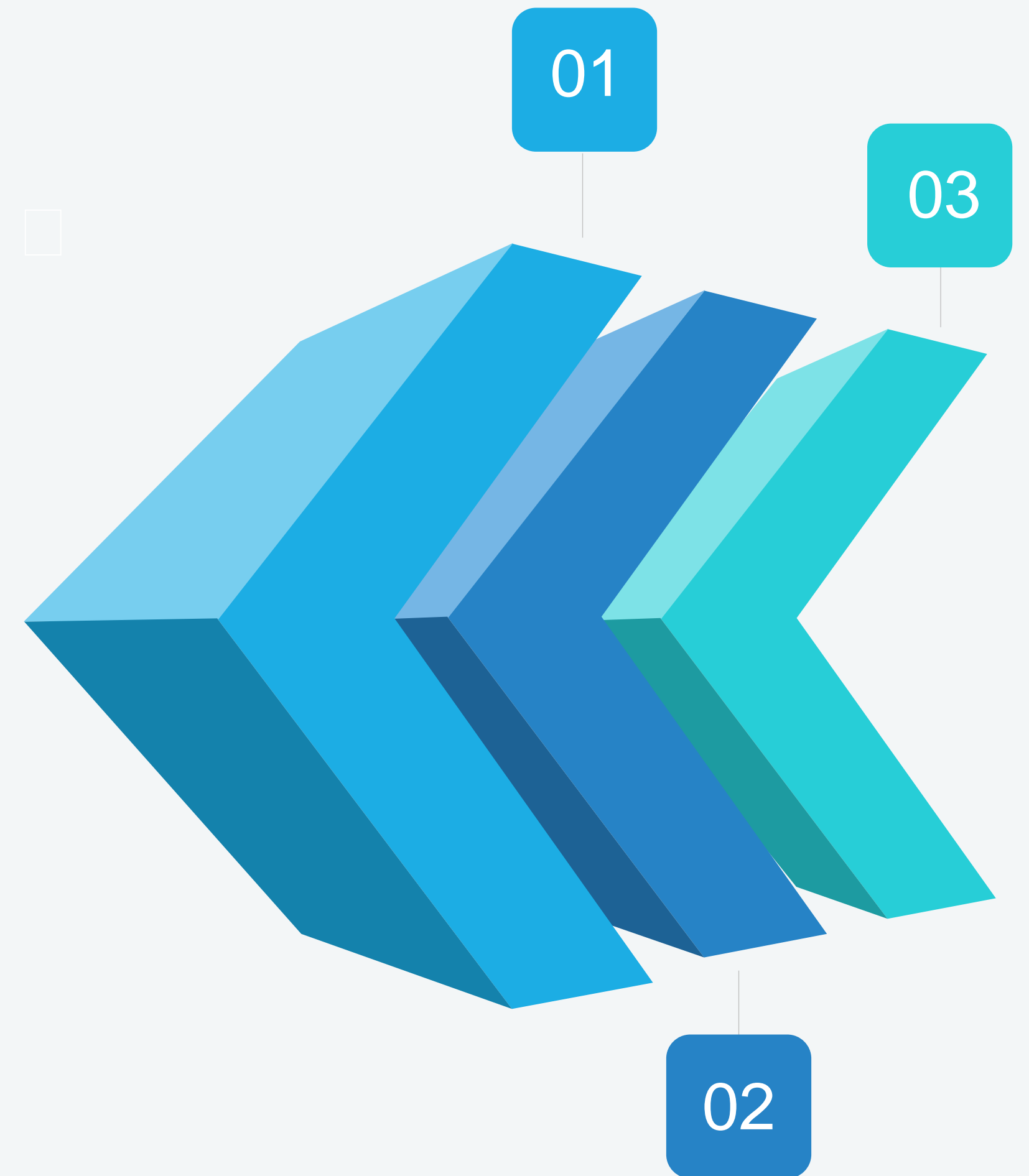
Access to management

The management of the CCB was not available to support with explanations and our work was solely based on information available from the investigation committee. Although, we had access to all the BOD minutes, some of the facts included in the minutes may not reveal the entire consideration given for specific decisions.

Clarity of Information

Our work was based on historical information and on the amounts presented in the most recent CCB financial statements. Considering that there are no audited financial statements close to the date of the transaction as well (last being for the year ended 31 December 2016) as certain market conditions present during the transaction may no longer be present during the performance of our work, such limitations have an effect on our work.

Executive Summary

Inherent Limitation:

Because the above procedures do not constitute either an audit or a review made in accordance with International Standards on Auditing or International Standards on Review Engagements, we do not express any assurance on the values.

Had we performed additional procedures or had we performed an audit or review of the financial statements in accordance with International Standards on Auditing or International Standards on Review Engagements, other matters might have come to our attention that would have been reported to the Committee.

Our report is solely for the purpose set forth in the first paragraph of this report and for your information and is not to be used for any other purpose or to be distributed to any other parties. This report relates only to the accounts and items specified above and does not extend to any financial statements of Cyprus Cooperative Bank and Hellenic Bank, taken as a whole.

Yours sincerely,

Moore Stephens Stylianou & Co
Nicosia, 25th February 2019

Summary of Findings & Red-Flags

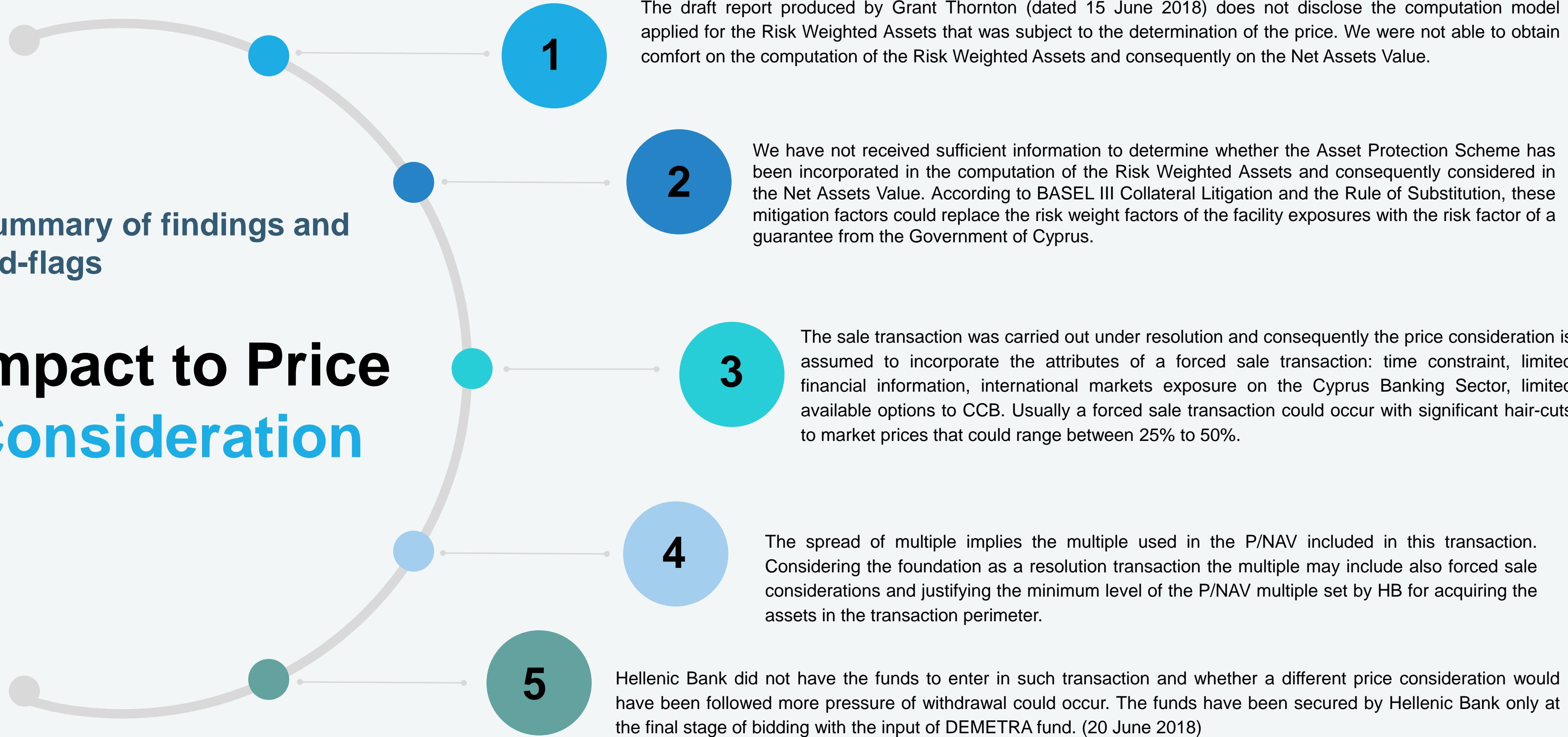

Summary of Findings and Red-flags

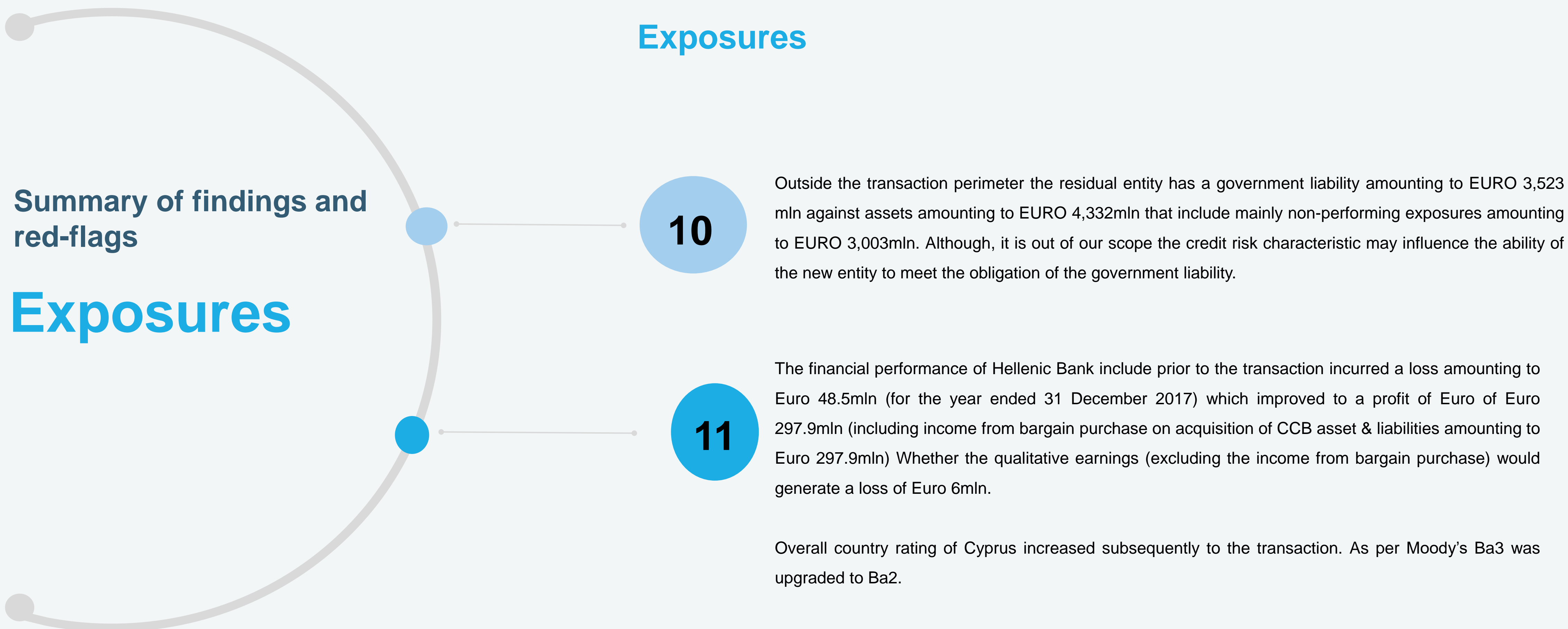
Impact to Price Consideration

Summary of findings and red-flags

Impact to Price Consideration

Outstanding Information

Limitations due to outstanding information:

Asset Protection Scheme

1

- There is limited information regarding the Asset Protection Scheme (APS). The scheme was incorporated in the negotiation documents in the final offer and was agreed for providing the guarantee of the Government of Cyprus only during the negotiation processes. The computation of the APS to the NAV was not provided.

Risk Weighted Assets

2

- The computation of the Risk Weighted Assets (RWA) included in the transaction perimeter was not provided. We have enquired subsequent to our draft report for additional information regarding the RWA and only limited theoretical models have been available for our review.
- We have not received sufficient information (computation models) to assess whether the adjustment of fair value amounting to EURO 336mIn was incorporated in the computation of the RWAs;

Fair Value Adjustment

3

- An explanation of the fair value estimation is needed about the assumptions used and the calculations followed. The HB paper does not properly justify the estimation but only the drivers for the results as a total without any further analysis. Also, if this adjustment needs to be included, how has it been incorporated in the RWAs. Also, under IFRS 9 it is eligible to have zero provisions only in the case of over collateralized loans, so in theory the zero provisions are appropriate and the only thing is how HB justifies the repossession problem with the collaterals.

Transaction Insights

iam, quis
nostrud exercitacion ullamcorper
nibh.

Transactions Insights

Transaction Insights:

This section of the report provides background information regarding the transaction: pricing scenarios, amounts implied and items subject to the transaction

Work performed:

We have reviewed the documentation related to the conclusion of the transactions such as: contracts concluded between Hellenic Bank and Cyprus Co-operative Bank, final offer provided by Hellenic Bank, Grant Thornton Report (including the price fairness opinion), Reports produced by City Group, board minutes related to the approval of the transaction.

Outstanding information:

The contract concluded for the Asset Protection Scheme concluded on 3 September 2018.

Overview:

HB had acquired from CCB certain assets and liabilities as defined in the transaction perimeter below on 25 June 2018 and amended on 27 August 2018 based on the final offer sent by HB to CCB on 15 June 2018. The price offered amounted to Euro 74mln in cash equivalent computed as 0.3x P/NAV for the assets and liabilities included in the transaction perimeter. In order to minimize the funding gap CCB provided HB an Asset Protection Scheme (APS) guarantee by the Government of Cyprus amounting to Euro 2,434mln as follows: APS 1 with a fair value of Euro 1,382mln and APS 2 with a fair value of Euro 1,052mln. The board of CCB appointed Grant Thornton to provide a fairness opinion on the consideration offered on the proposed transaction. A draft of the Grant Thornton report was issued on 15 June 2018 and provided a fair (or fairness) opinion on the financial consideration for the transaction.

The outcome of the transaction is also assumed to set in the transaction perimeter sufficient protection of CCB's retail depositor base with a Partial Transfer as per BRRD that covers: HB to acquire the Government Bonds, Performing Loan Portfolio and Deposits with an implied equity of Euro 574mln representing the Transaction Perimeter and the Residual Assets representing mainly the NPLs and the Government Liabilities to remain under the old structure with an implied equity of Euro 633mln.

The assets and liabilities subject to the transaction perimeter are the following:

Assets	EURO (mln)
Cash & liquid assets	1,607
Government bonds	3,190
Securities	892
Loan portfolio	4,593
Other assets	25
Total Assets on transaction perimeter	10,307
Liabilities & equity	
Customer deposits	9,666
Other liabilities	66
Total Liabilities on transaction perimeter	9,732
Implied equity	574
Funding Gap	9
Fair value of loan portfolio	(336)
Target NAV *	247
	EUR (mln)
PP&E, Investment Property & Other Assets	725
Government Bonds	24
Performing loans	516
Non-Performing Loans	3,003
Cash	64
Residual Assets	4,332
Deposits of NPE	100
Government liabilities	3,523
Other liabilities	75
Total residual liabilities	3,699
Net Residual Assets	633

Transactions Insights

NAV represents the Net Assets Value of the target perimeter determined under the guidance of ECB for the combined entity and applied over the Risk Weighted Assets corresponding on the assumptions of HB (as per the final offer received by HB and evaluated by the BOD on 14 June 2018) to the acquired perimeter (the value is determined by Common Equity Tier 1: excludes from implied equity the fair value adjustments of the loans such as the collaterals and other off balance sheet items). As per the offer the amount will remain fixed and will not change in the closing balance sheet. The amount of the Net Assets Value was computed in the Grant Thornton Report; the models were not presented in the report as well as the assumptions used for the computation of the risk weighted assets. The following matters should be further clarified in order to obtain comfort on the amount disclosed as Net Assets Value:

- a) Computation models for the risk weighted assets (RWA) amounting to Euro 1,810mln. The respective amount should be computed under the rules of BASEL III. Considering the information provided we assume the computation was made using the standardized approach;
- b) The Asset Protection Scheme could be considered as a Government Guarantee and consequently as a mitigation factor. For exposures supported by credit risk mitigation techniques implying the substitution of the risk weighting of the counterparty with the risk weighting of the guarantee (e.g. financial collateral under the simple approach), banks should refer to the risk weight after the substitution effect therefore to the risk weight factor defined for the country;

Additional work performed:

We have enquired for the computation of the RWA and we have received from Hellenic Bank a letter dated 19 February 2018 indicating the principles and methodology surrounding the computation. A full computation of the RWA remains outstanding.

Based on the information provided to us we have noticed that:

- a. The RWA include credit RWA amounting to Euro 1.4bln and operational RWA amounting to 0.4bln
- b. The credit RWA was computed using a blended of 33% on loans with a fair value of Euro 4.3bln

The operational RWA represents approximately 30% of the total RWA. Compared with the 13.6% (credit RWA amounting to Euro 2.9bln and operational RWA amounting to 0.4bln) disclosed by Hellenic Bank disclosed in the Pillar III according to BASEL III as at 31 December 2017 issued in April 2018.

Also as per the BASEL (REGULATION (EU) No 575/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL) article 317 Operational Risk as based on business line mapping should be computed considering a factor of 15% with the average income of the 3 years and apply the 8% for the capital required for operational risk.

Information to identify the fair value adjustment 1

- We have not received sufficient information to identify the fair value adjustment amounting to EURO 336mln applied to the book value. According to the minutes of the Testimony from 2 Oct 2018 it is specified that the amount is supported by computation for EURO 302mln.

Information to determine the Asset Protection Scheme 2

- We have not received sufficient information to determine whether the Asset Protection Scheme has been incorporated in the computation of the Risk Weighted Assets and consequently considered in the Net Assets Value. According BASEL III Collateral Litigation and the Rule of Substitution, this mitigation factor could replace the risk weight factors of the facility exposures with the risk factor of a guarantee from the Government of Cyprus.

Risk Weight Assets 3

- We have received generic explanations regarding the computation of the Risk Weight Assets. Based on our additional enquiries we have received the composition of the Risk Weight Assets, where the operational RWA represents 30% of the credit RWA, almost double compared with the operational RWA presented by Hellenic Bank as at 31 December 2017.

Draft Reports

4

- The advisors' reports available for our examination were not signed-off by the advisors and had the limitations of draft reports (such as Grant Thornton Fairness Opinion), considering that those reports have been attached to the board minutes we assume that the BOD of CCB relied on draft reports for concluding the transaction.

Limited Financial Statements

5

- There were no recent financial statements that could support the understanding of the numbers subject to transactions. The advisors' reports are limited to the primary data which is not audited and may include inconsistencies

The residual liabilities

6

- The residual assets and liabilities include non-performing exposure amounting to EURO 3,003mln and government obligations amounting to EURO 3,523mln. Although this is outside of our scope of work we identify that the significant credit risk of the non-performing exposure may impair the ability of the residual entity to meet the obligation of the government liabilities

Transaction Foundation

iam, quis
nostrud exercitacion ullamcorper
nibh.

Transaction Foundation

Work Performed:

We have reviewed the information that was underlying the foundation of the transaction. The information reviewed includes the past financial statements audited for 2015 and 2016, and unaudited financial information for 2017, the conclusion of the OSI report and notes based on the outcome of that report as well as other relevant board minutes and advisors' reports.

Overview:

Based on the draft findings of the latest OSI report, CCB will require additional provisions of EURO 816mln under a base case scenario, primarily as a result of changes in the provisioning parameters used (simplified high-level impact), as well as the reclassification of performing exposures to non-performing exposures. If the CCB were to adopt the additional provisions, the adjusted total capital, CET1 and Tier 1 ratio of CCB is estimated at 4.8%. The above findings have been presented in the draft due diligence report issued by PwC on 13 May 2018 acting on the buy side of HB. Additional conclusion of OSI was related to the profitability of CCB especially on quality earnings and revenue recognition: interest income amounting to EURO 220mln (representing up to 54% of total interest income) was accrued on the non-performing exposure, such issue being a revenue model concern from 2015 and 2016. According to the last audited financial statements of CCB for the year-ended 31 December 2016, the auditor Mr. Michalis M. Antoniadis signing on behalf of KPMG expressed a clean audit opinion with an Emphasis of Matter Paragraph that draw attention of the users on the corrections of errors in Revenue Recognition performed for prior year of 2015. Based on the published financial statements, there were certain worsening conditions on the credit portfolio and CCB was taking additional provisions as follows:

- a) 2017 (30 September 2017): increase in provisions amounting to Euro 149,488mln and incurring a loss of Euro 64,732mln;
- b) 2016 (31 December 2016): increase in provisions amounting to Euro 116,484mln and incurring a marginal profit of Euro 9,165mln;
- c) 2015 (31 December 2015): the accounts have been restated due to a correction of a prior year error in revenue recognition. The Revised accounts implied a loss of Euro 182,272mln with an increase in provisions of Euro 380,457mln.

Sherman & Sterling was engaged by the BOD of CCB in evaluating the alternative options of CCB as not solvent. Therefore, a key purpose of the transaction was to comply with Single Resolution Mechanism (SRM) and Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD) that states that the Single Resolution Board is to enable the authorities to avoid the insolvency of CCB occurring in such way that could cause avoidable damage to depositors, particularly retail depositors. Therefore, a resolution should enable business to continue on a going concern or facilitate an orderly run-down of business: write down liabilities of CCB and to transfer deposits to another, properly capitalized, liquid and licensed Bank which could continue to provide banking services to customers.

The available options under the BRRD (Bank Recovery and Resolution Directive) are the following:

- a) Bail-in
- b) Partial transfer
- c) Bridge bank

Assessment of Hellenic Bank and impact on the system:

Hellenic Bank reported prior to the acquisition a loss amounting to Euro 48.5mln while for the interim results subsequent to the acquisition reported a profit amounting to Euro 291.9mln (Q3 interim results) that incorporates bargain purchase (negative goodwill) from the acquisition of CCB amounting to Euro 297.9mln as the qualitative earnings would generate a loss of Euro 6mln.

Main Indicators:

Net Assets: As at 30 Sep 2018 was 930m which has improved compared to 702m on 31 December 2017. Liquidity Coverage Ratio: As at 30 Sep 2018 was 450% (Regulatory Minimum: 100%) – As at 31 Dec 2017 was 277%. Net Stable Funding requirement: As at 30 Sep 2018 was 189% (Regulatory Minimum: 100%) – As at 31 Dec 2017 was 158%

Overall country rating of Cyprus improved from Ba3 to Ba2 as per Moody's

Sale Transaction 1

- The sale transaction was carried out under resolution and consequently the price consideration is assumed to incorporate the attributes of a forced sales transaction: time constraint, limited financial information, international markets exposure on the Cyprus Banking Sector, limited available options to CCB. Usually a forced sale transaction could occur with significant hair-cuts to market prices that could range between 25% to 50%.

Access to OSI Report 2

- We had access only to the conclusion of the OSI report which states the estimation of CET1 to 4.8% and our general understanding is that a simplified high-level impact was used by applying changes to the provisioning parameters. The finding in the preliminary OSI report also includes the loss making position of CCB due to accrued interest income on non-performing exposures. It is out of our scope to evaluate the impact of adjusted parameters to CCB by applying the OSI findings and recommendations.

Improved economics 3

- The financial performance of Hellenic Bank include prior to the transaction a loss amounting to Euro 48.5mIn (for the year ended 31 December 2017) which improved to a profit of Euro of Euro 297.9mIn (including bargain acquisition income from the acquisition of CCB asset & liabilities amounting to Euro 297.9mIn) Whether the qualitative earnings (excluding the bargain acquisition income) would generate a loss of Euro 6mIn.
- Overall country rating of Cyprus increased subsequently to the transaction. As per Moody's Ba3 was upgraded to Ba2.

**Assessment
of the Advisors Report**

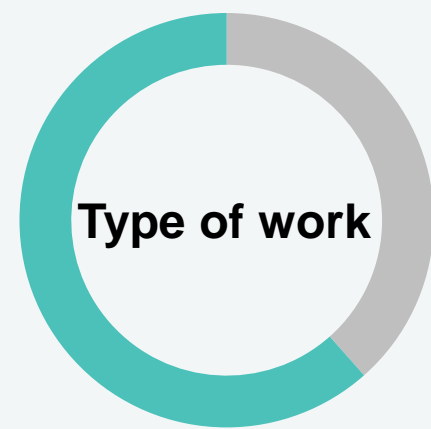

Assessment of the Advisors Reports

Work Performed:

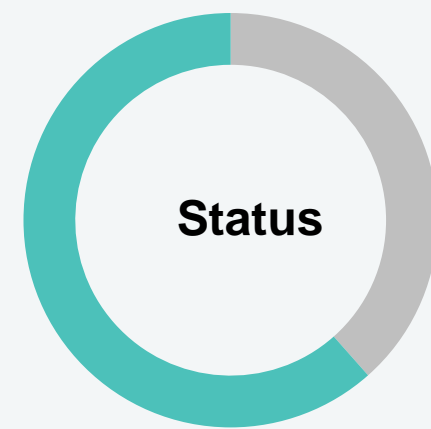
We have undertaken an assessment of the reports provided by the advisors to the BOD of CCB. The purpose of the assessment was to evaluate the inputs of the advisors in the decision making processes of the BOD of CCB and identify critical conditions that could affect the outcome of the transaction.

Overview: Grant Thornton

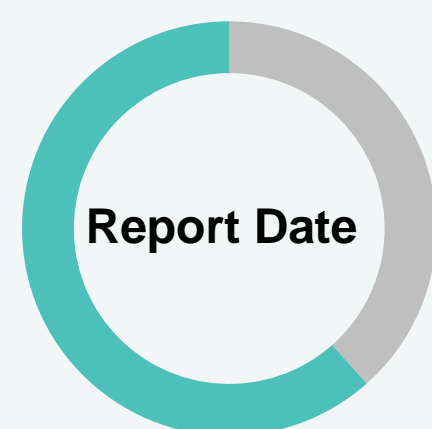
Type of work

Fairness of the consideration offered in relation to the transaction pursued

Status

Draft Report

Report Date

15 June 2018

Outcome

The report confirms that the consideration offered for the proposed transaction is fair

Assessment

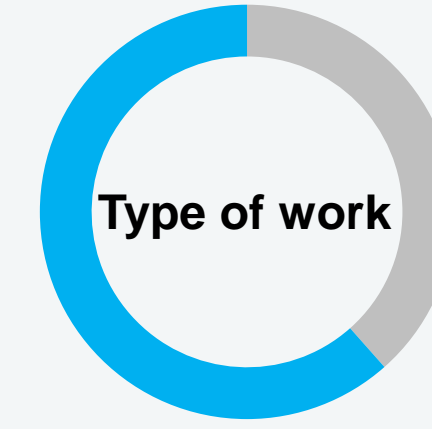
In preparing the opinion the Advisor considered the alternatives available to CCB whether the Proposed Transaction would fail to complete, such as: Resolution of CCB pursuant to BRRD or liquidation of CCB. Alternative scenarios have been quantified by estimating the outcome for creditors had the CCB been placed in to liquidation.

Conclusions

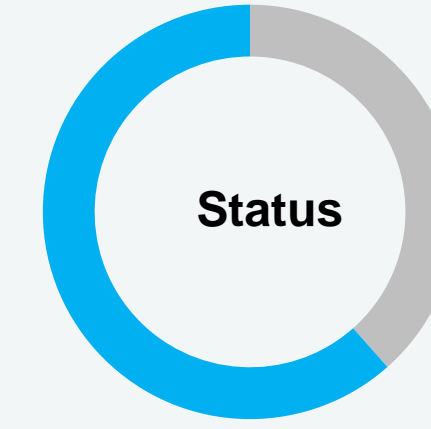
The supporting computation for the price offering on the transaction perimeter is not available in the report. The report disclosed that the ASP was included in the transaction perimeter but excluded from the computation of the Net Assets Value.

Overview: City Group

Type of work

Corporate Finance

Status

Assisting CCB in coordinating the transaction

Report Date

15 June 2018

Outcome

The final report provided a commercial assessment of the final offer from HB. The City Group team draw attention to various commercial factors including the requirement for the Asset Protection Scheme and the Certainty of the Funds.

Assessment

City Group Coordinated the bidding processes from the Expression of Interest to Final Revised Offers. The initial pool of 54 expressions of interest filtered up to two preliminary offers on 14 May 2018 and one final offer on 15 June 2018. The preliminary offers had been received from Apollo Fund and Hellenic Bank. Apollo Fund withdrew the offer as it was not able to secure a partnership with an EU licensed bank.

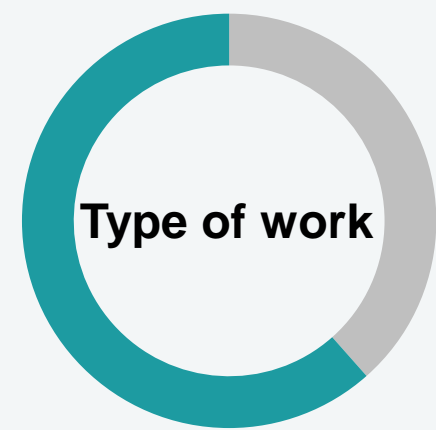

Conclusions

The work carried out by City Group provided an overview of the negotiation processes and the timing constraints in obtaining an appropriate bid that could allow the CCB transaction parameter to correspond to the requirements of BRRD

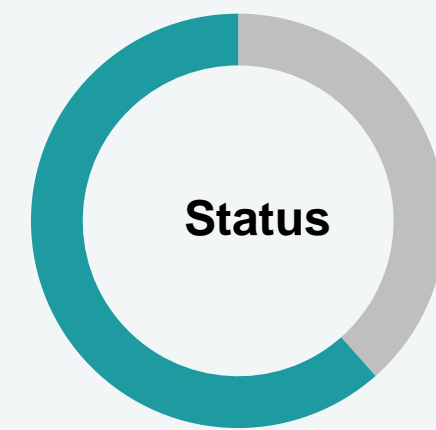
Assessment of the **Advisors Report**

Overview: Sherman Sterling

Type of work

Legal Support

Status

Legal Opinions and Explanations sent to the BOD of CCB

Report Date

15 May 2018

Outcome

The opinion letter provided explanations on the available options to CCB under the BRRD scenarios and how these options could be pursued under the best EU practices

Assessment

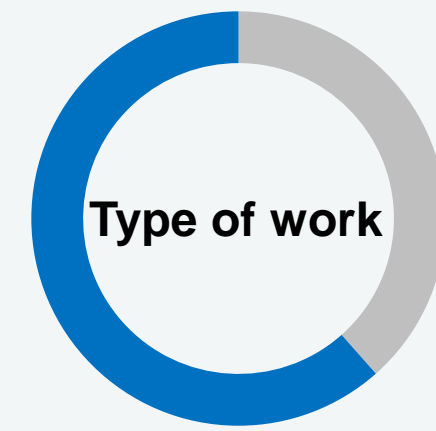
The legal opinion explained that the possible outcomes and the requirements of the BRRD and SRM as a solution should be reached to avoid the liquidation of CCB which could cause damages to the depositors. The best solution that should be followed is to identify another, properly capitalized, liquid and licensed Bank which could continue to provide banking services to customers. In case the above could not be pursued in reasonable time the authorities should consider the remaining alternatives of BRRD: bail-in, partial sale or liquidation.

Conclusions

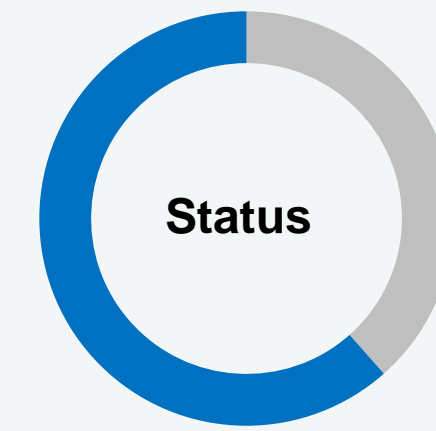
The legal opinion reinforced the transaction foundation and the time constraints for the transaction to be concluded

Overview: PwC (valuation)

Type of work

Valuation of the shares of CCB

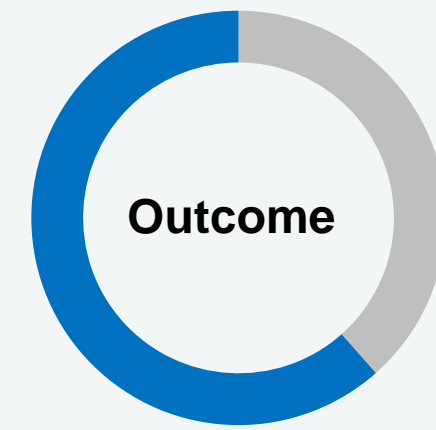
Status

Final report

Report Date

6 July 2017

Outcome

The report indicates a fair value of the shares of CCB ranging between EURO 457mln to EURO 600mln

Assessment

The valuation work was carried out considering the financial information available in 2017 (i.e. data of 2016 and models prior to the OSI review). The valuation discloses various multiples to book value and scenarios indicating potential 0.32x to 0.37x for under resolution and going concern uncertainty.

Conclusions

The valuation report does not incorporate the preliminary findings of OSI and does not incorporate the market scenarios available at the foundation of the current transaction

Substantial and analytical information

1

- The management of CCB was advised regarding the price options and its fairness as well as obtained advice regarding the model computation of the price. The reports do not provide substantial and analytical information to allow the assessment of the computation of the Risk Weighted Assets and whether the respective computation was done based on the BASEL III standard approach models and incorporated the Asset Protection Scheme

DEMETRA fund

2

- Hellenic Bank did not have the funds to enter in such transaction and whether a different price consideration would have been followed more pressure of withdrawal could occur. The funds have been secured by Hellenic Bank only at the final stage of bidding with the contribution of DEMETRA fund

**Comparable Multiplication
to Net Assets Value**

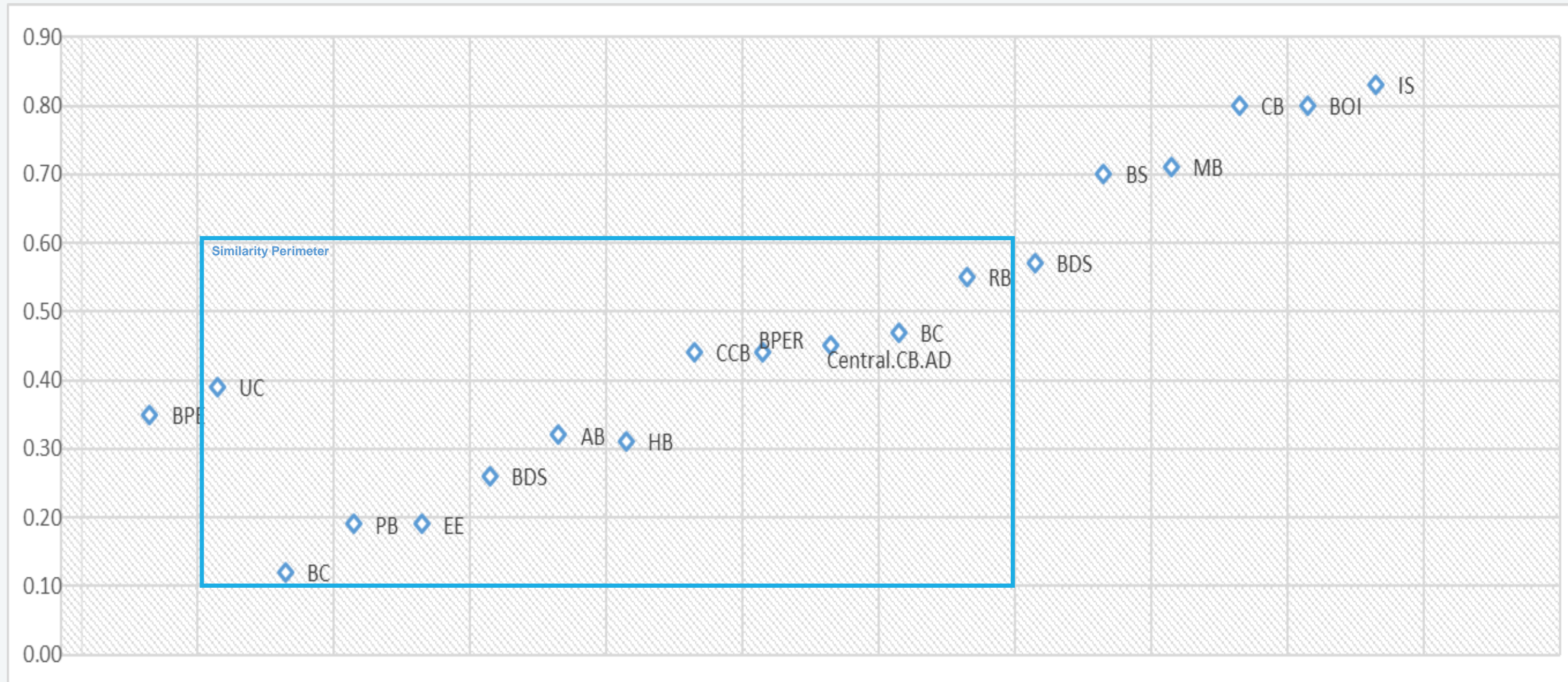

Comparable Multiplication to Net Assets Value

Work performed:

We have reviewed market available information regarding comparable multiples for P/NAV considering the fair value report prepared by PwC in 2017 (page 39) that included market related information and a detailed assessment of P/NAV. Such report was available to the BOD of CCB. As presented in the table below the range of the P/NAV could vary between 0.3X to 0.8X with factors that influence decision such as:

- Resolution and Going Concern
- Timing of the transaction
- Availability of the bidding offers

Acronym	Bank	Comparable Multiples
BPE	Banco Popular Espanol	0.35
UC	Unicredit	0.39
BC	Banca Carige	0.12
PB	Piraeus Bank	0.19
EE	Eurobank Ergasias	0.19
BDS	Banco Di Sardegna	0.26
AB	Alpha Bank	0.32
HB	Hellenic Bank	0.31
CCB	Co-operative Central Bank	0.44
BPER	BPER Banca	0.44
Central.CB.AD	Central Co-operative Bank AD	0.45
BC	Bank of Cyprus	0.47
RB	Raiffeisen Bank	0.55
BDS	Banco De Sabadell	0.57
BS	Banco Santander	0.7
MB	Mediobanca	0.71
CB	Caxiabank	0.8
BOI	Bank of Ireland	0.8
IS	Intesa Sanpaolo	0.83

Extracted from PwC valuation report.

Resolution Transaction

1

- The spread of multiple implies the multiple included in these transactions. Considering the foundation as a resolution transaction the multiple may include also forced sale considerations.

Price & Bidding Assessment

iam, quis
nostrud exercitacion ullamcorper
nibh.

Price and Bidding Assessment

Work performed:

We have reviewed the processes carried out by the Corporate Finance Advisor, City Group in relation to the Expression of Interest, Offers Received and assessment carried out throughout the negotiation of the transaction. We have examined the offers and correspondence with the qualified investors and considered their potential input whether a final offer would have been additionally provided.

Overview:

The process was initiated on 19 March 2018 when CCB published an announcement stating that had appointed City as its exclusive financial advisor to identify interested strategic investors: (A) fully licensed banks or (B) investor to acquire all or part of CCB's assets and liabilities. The invitation was sent to 15 strategic and 28 financial investors. By 14 May 2018, upon 9 investors accessed the Virtual Data Room while only 2 provided proposals: Apollo Fund and Hellenic Bank.

On 22 May 2018, City had received a withdrawal letter from Apollo Fund which they outline the complications of submitting a final proposal considering the clarifications requested on 14 May 2018. A meeting was held with Apollo Fund on 24 May 2018 and a final withdrawal letter was provided by Apollo Fund on 31 May 2018.

The final offer was provided by Hellenic Bank on 6 June 2018 that covered the transaction perimeters described in Transaction Insights Section of our report. The price was set as a cash equivalent consideration of Euro 75mIn computed based on the P/NAV by applying a 0.3x multiple to the NAV.

A fairness opinion was provided as a draft report by Grant Thornton on 15 June 2018 confirming the material amount of the price. The report was outlining comparable outcomes under alternative solutions as per BRRD, such as the liquidation cost of CCB and its potential financial impact

There was only one offer received by CCB which met the requirements of BRRD and provides a protection to the retail depositors of CCB. The alternative solutions, such as liquidation of CCB would not have been financially viable in comparison with the sales of transaction perimeter assets and liabilities to HB. Based on the information made available to us CCB pursued the best alternative solution available despite the following noted limitations:

Market comparables 1

- The multiple applied is assumed at the lower minimum based on market comparables. The above could fit the resolution status of the transaction that forced CCB in to a sale option under these specific conditions.

NAV 2

- The NAV used in the price determination was affected by various adjustments for which we have not obtained sufficient information. Especially, whether the Asset Protection Scheme should have been incorporated as a mitigation factor whereas per BASEL III these mitigation factors could replace the risk weight factors of the facility exposures with the risk factor of a guarantee from the Government of Cyprus

The residual entity 3

- Outside the transaction perimeter the residual entity is obliged to a government liability amounting to EURO 3,523 mln against assets amounting to EURO 4,332mln that include mainly non-performing exposures amounting to EURO 3,003mln. Although, it is out of our scope the credit risk characteristic may influence the ability of the new entity to meet the obligation of the government liability.

Using BASEL III

BASEL III has been considered together with the relevant regulatory factors in evaluating the information provided to us and whether the computation models for the Net Assets Value has been built following the models defined in BASEL III.

The following section provides an overview of the methodology and a critical assessment to our case scenarios concerning:

- Assessment of the Asset Protection Schemes (APS)
- Computation of the Risk Weighted Assets (RWA)
- Computation of the required capitals (SREP)

Asset Protection Scheme

Protection of Credit Risk

Consideration for APS

- Qualified as Core Tier 1
- Fair value Euro 2,434mIn in 2 Pools:
- APS1: Euro 1,382mIn
- APS2: Euro 1,052mIn
- Beneficiary: Hellenic Bank
- Provider: Cyprus Co-operative Bank
- Guarantor: Republic of Cyprus
- Perimeter: performing loans included in the assessment

Duration

- ❖ Pool 1: the APS over Pool 1 shall be from completion to the next relevant accounts after 12 years from completion
- ❖ Pool 2: the APS over Pool 2 shall be from Completion to the next relevant accounts after 10 years from completion

Comment 1: Information regarding the treatment of the APS in Risk Weight factors and how impact is estimated in RWA. A general example below of an APS and BASEL is included.

1

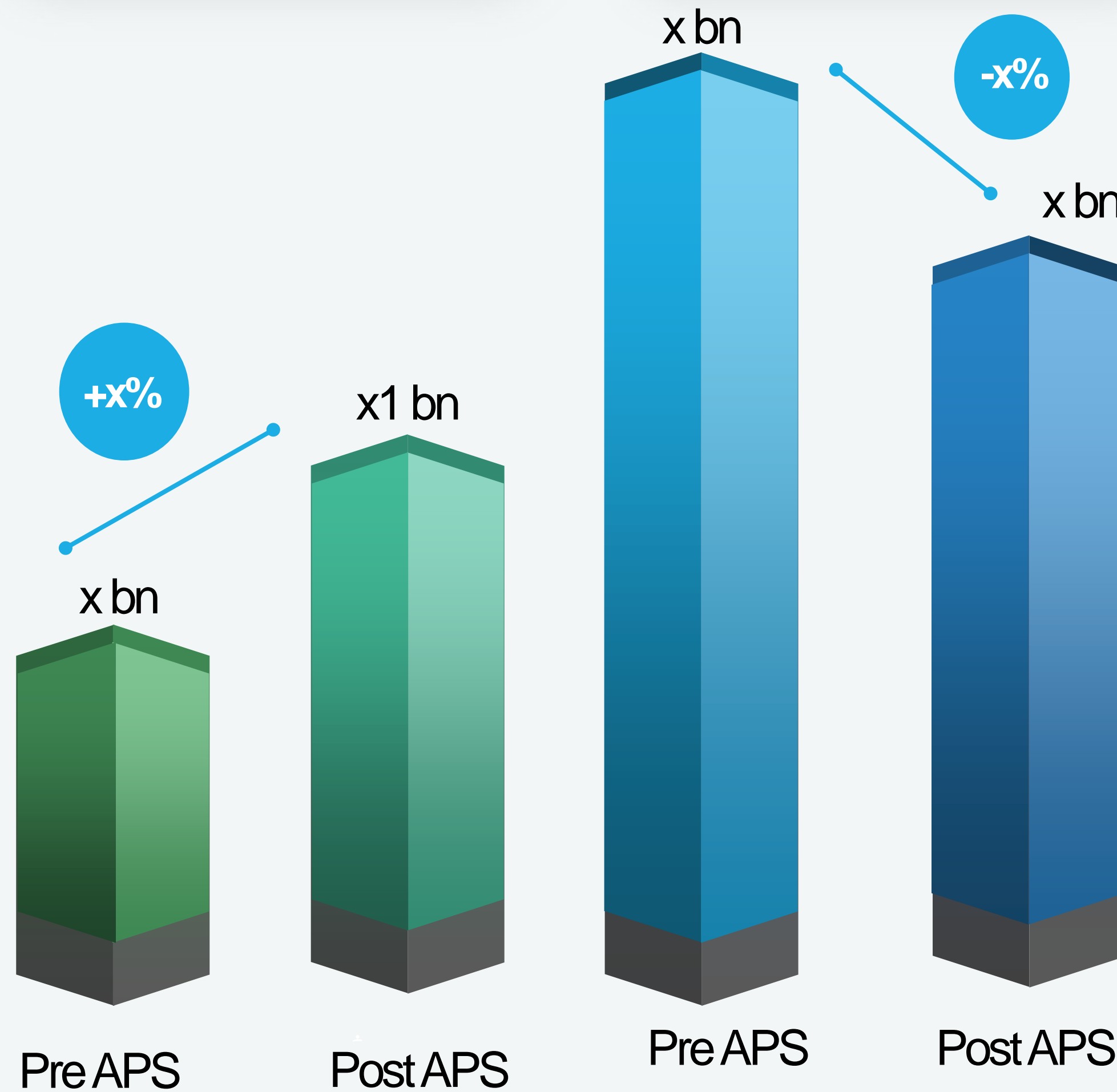

Asset Protection Scheme

BASEL II Impact

Core Tier 1

RWAs

2

Comment 2: As PWC states that the Risk Weights were understated due to various reasons (page 28 in PWC report), the RWAs included in the exercise are the corrected ones

3

Comment 3: : How the Operational Risk RWAs was calculated? How the interest income was estimated and how the mapping of income of the 3 years into the regulatory business lines (retail, corporate, etc.)?

Asset Protection Scheme

APS Regulatory Capital Categories

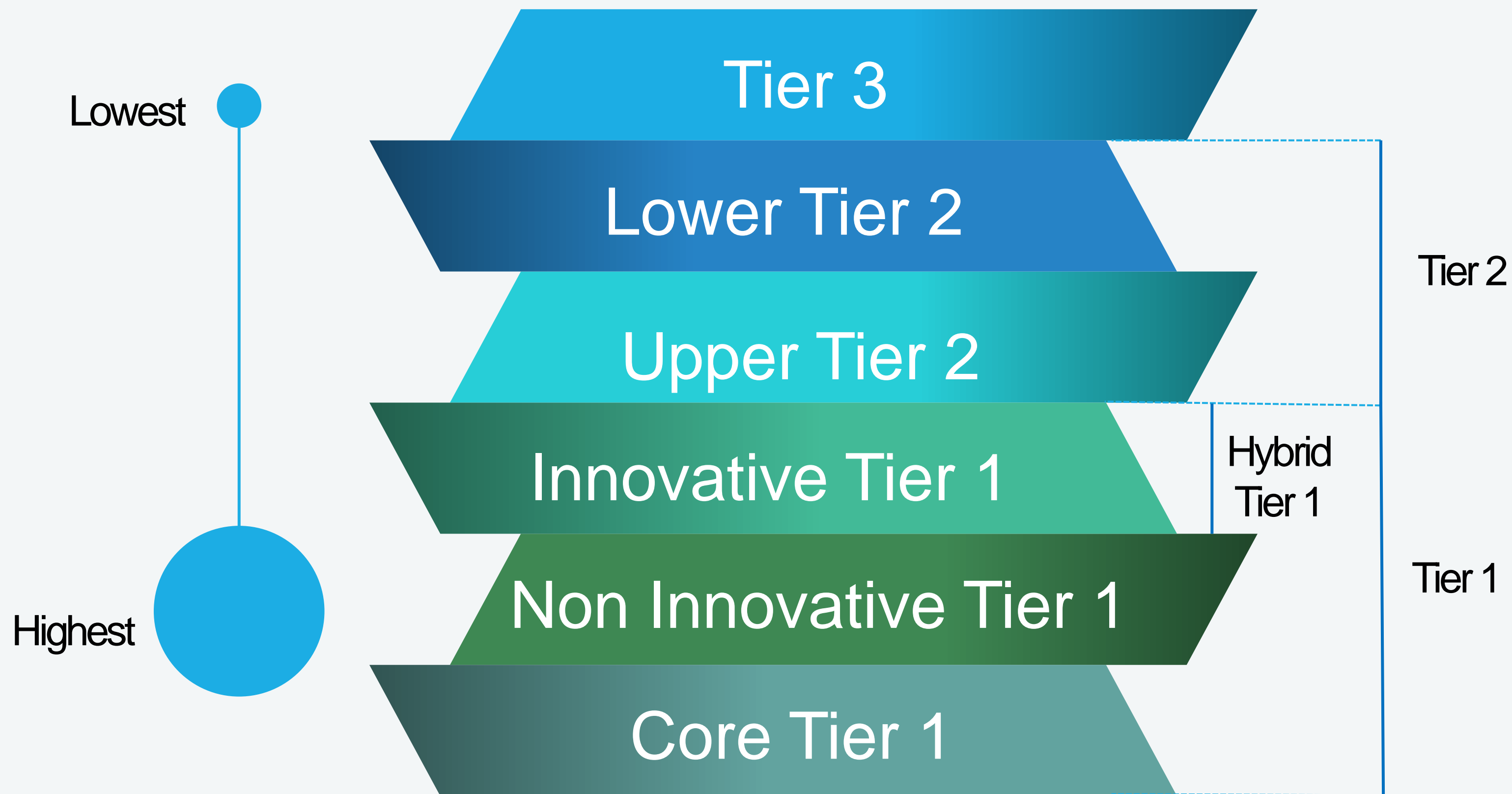
Regulatory Capital Benefits

4

Comment 4: Fair value estimation needs to be explained as to the assumptions used and the calculations followed. The HB paper does not properly justify the estimation but only the drivers for the results in total without any further analysis. Also, if this adjustment needs to be included, how has it been incorporated in the RWAs? Have they excluded something close to that amount from the estimated RWAs? Also, under IFRS 9 it is eligible to have zero provisions only in the case of over collateralized loans, so in theory the zero provisions are Acceptable and the only is how HB justifies the repossession problem with the collaterals? Is this a real problem? HAS CCB had such problems in liquidations in the past? How does HB justify this?

5

Comment 5: : How was required capital calculated: Did they include the SREP add-ons and the P2G requirements? SREP is 12,25% and P2G is 2,55% as per PWC statements report (page 27) while as per the computation model they have used 13.7%

Basel II Regulatory Capital Categories

Capital Requirement

Capital Requirement

The new minimum capital ratios

Substantial strengthening of existing capital requirements:

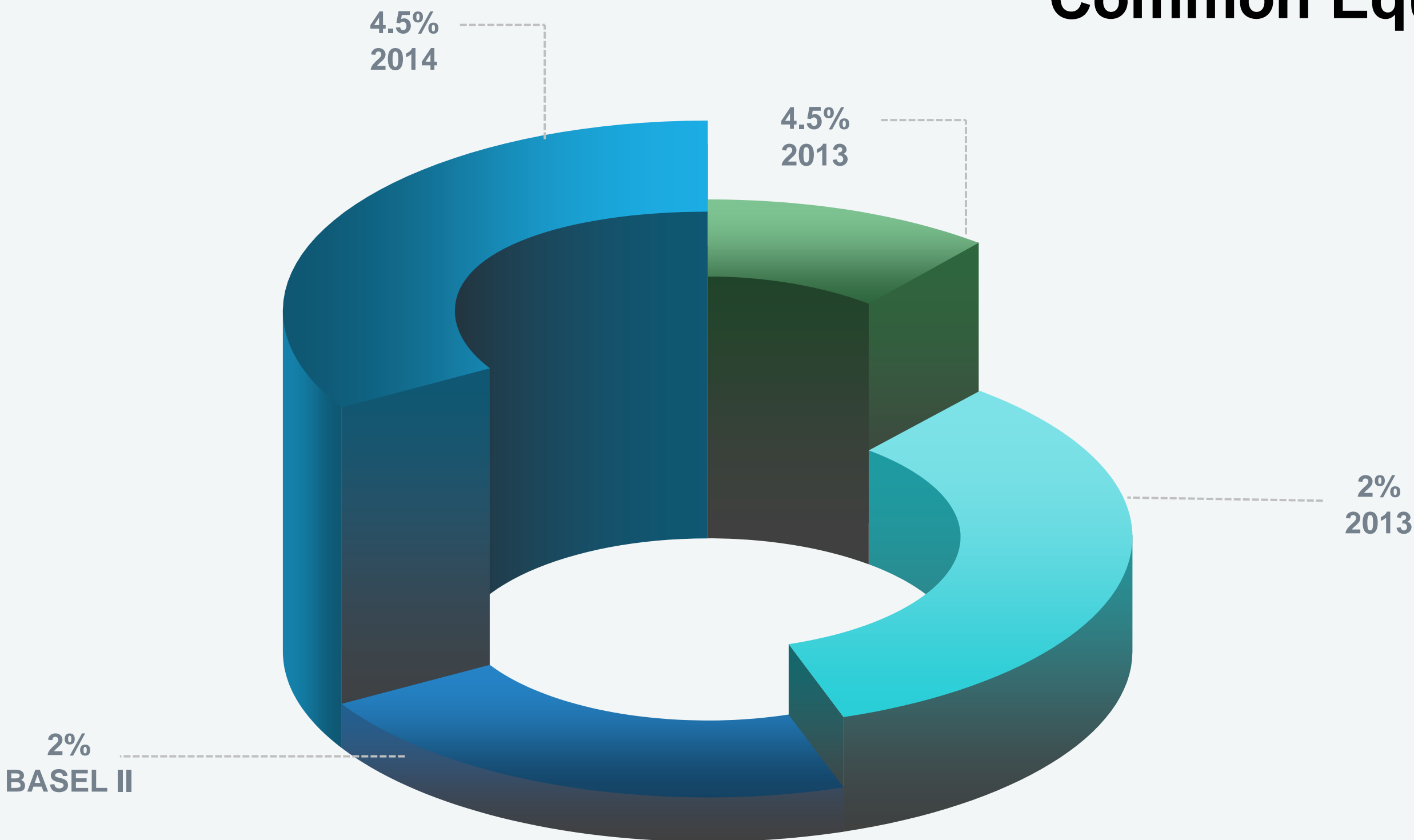
- ▶ Emphasis on Tier 1 capital and particularly on common equity
- ▶ Conservation buffer, the use of which entails restrictions to banks
- ▶ Counter-cyclical buffer in times of strong credit growth
- ▶ Changes will be implemented in phases up to January 1st, 2019

	BASEL II		CRD IV		0-2.5% countercyclical buffer
Common equity (after deductions)	2%	4.5%	2.5%	7%	
Tier 1 capital	4%	6%	conservation buffer	8.5%	
Total capital	8%	8%		10.5%	

Capital Requirement

Common Equity Tier 1/Tier 1

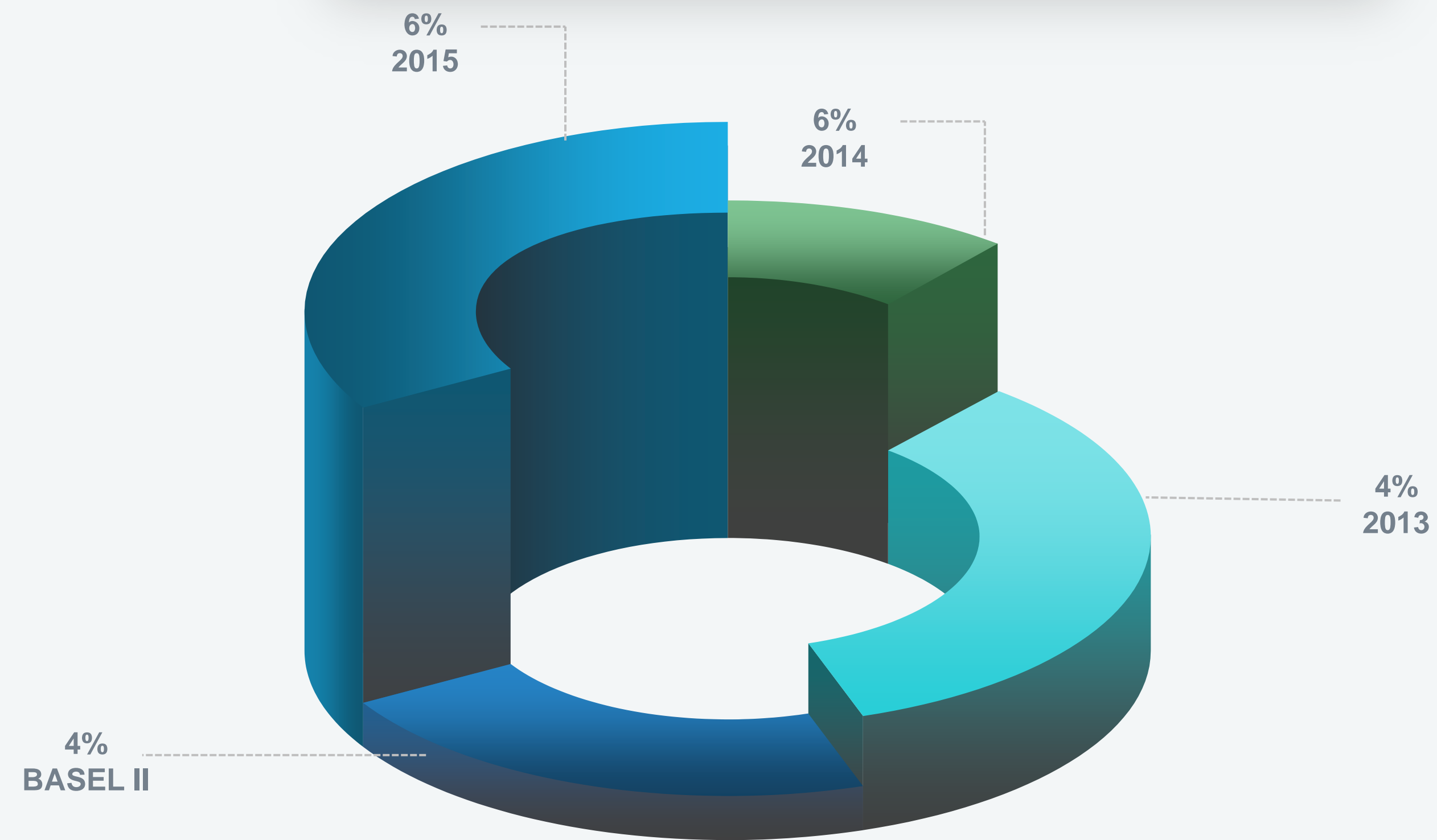

Tier 1 capital requirement will increase from 4% to 6%.

If the additional requirement to hold a capital conservation buffer of 2.5% is taken into account, the total Tier 1 requirement increases to 8,5%.

Minimum Common Equity Tier 1 requirement will increase from 2% to 4,5.

If the additional requirement to hold a capital conservation buffer of 2.5% is taken into account, the total common equity requirement increases to 7%*

4% 2013

Own Funds

Capital Buffers

Amendment: Introduction of Capital Buffers

Impact

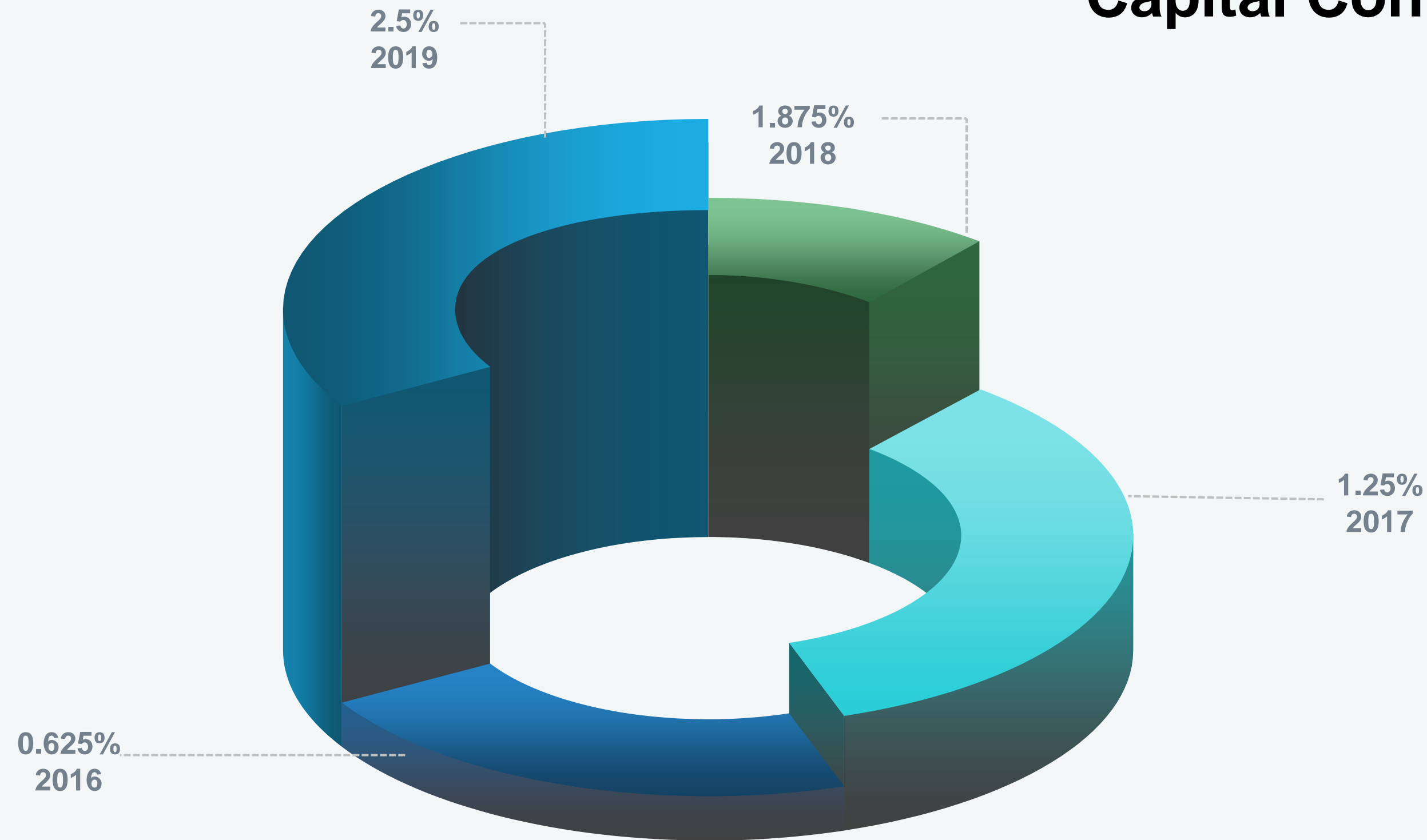
Regulation 575/2013

- ▶ Introduction of a new capital conservation buffer that will be equal to 2,5% of RWAs, which will be comprised of Common Equity tier 1 capital instruments.
- ▶ Financial institutions should be compliant with this requirement by end of 2019, as described below:
  - 0,625% by end of 2016
  - 1,25% by end of 2017
  - 1,875% by end of 2018
  - 2,5% by end of 2019
- ▶ Furthermore, introduction of a countercyclical buffer that will range between 0% - 2,5% of RWAs depending on macroeconomic and institution specific factors.
- ▶ Similarly with the conservation buffer, the phase-in period for the countercyclical buffer is the following:
  - No more than 0,625% by end of 2016;
  - No more than 1,25% by end of 2017;
  - No more than 1,875% by end of 2018;
  - No more than 2,5% by end of 2019.

The introduction of these capital buffers will force financial institutions to retain substantially more capital compared to current levels.

Capital Buffers

Capital Conversion Buffer

A capital conservation buffer of 2,5% is established

- Outside of periods of stress, banks should hold buffers of capital above the regulatory minimum
- It will be comprised of Common Equity Tier 1 capital

The capital conservation buffer will help:

- Increase sector resilience during a downturn and
- Provide the mechanism for rebuilding capital during the early stages of economic recovery

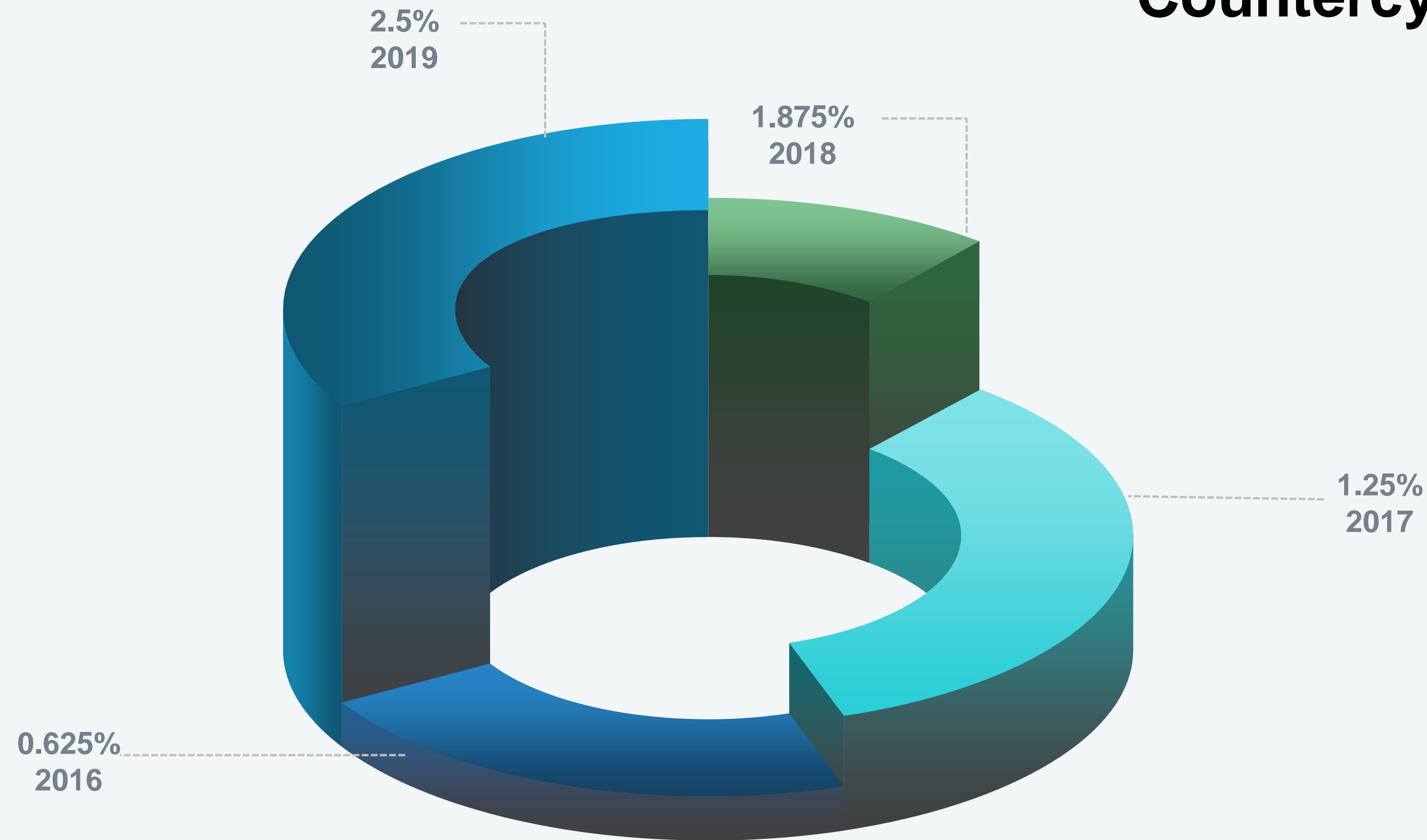
Capital distribution constraints will be imposed when capital levels fall:

- Effect on both the executive bonuses and dividends

Earnings distribution constraints per use of combined buffer	
Common Equity Tier 1 Ratio	Minimum Capital Conservation Ratios (expressed as a percentage of earnings)
4.5% - 5.125%	100%
>5.125% - 5.75%	80%
>5.75% - 6.375%	60%
>6.375% - 7.0%	40%
>7.0%	0%

Capital Buffers

Countercyclical Buffer

A countercyclical buffer within the range of 0% to 2.5% will be implemented

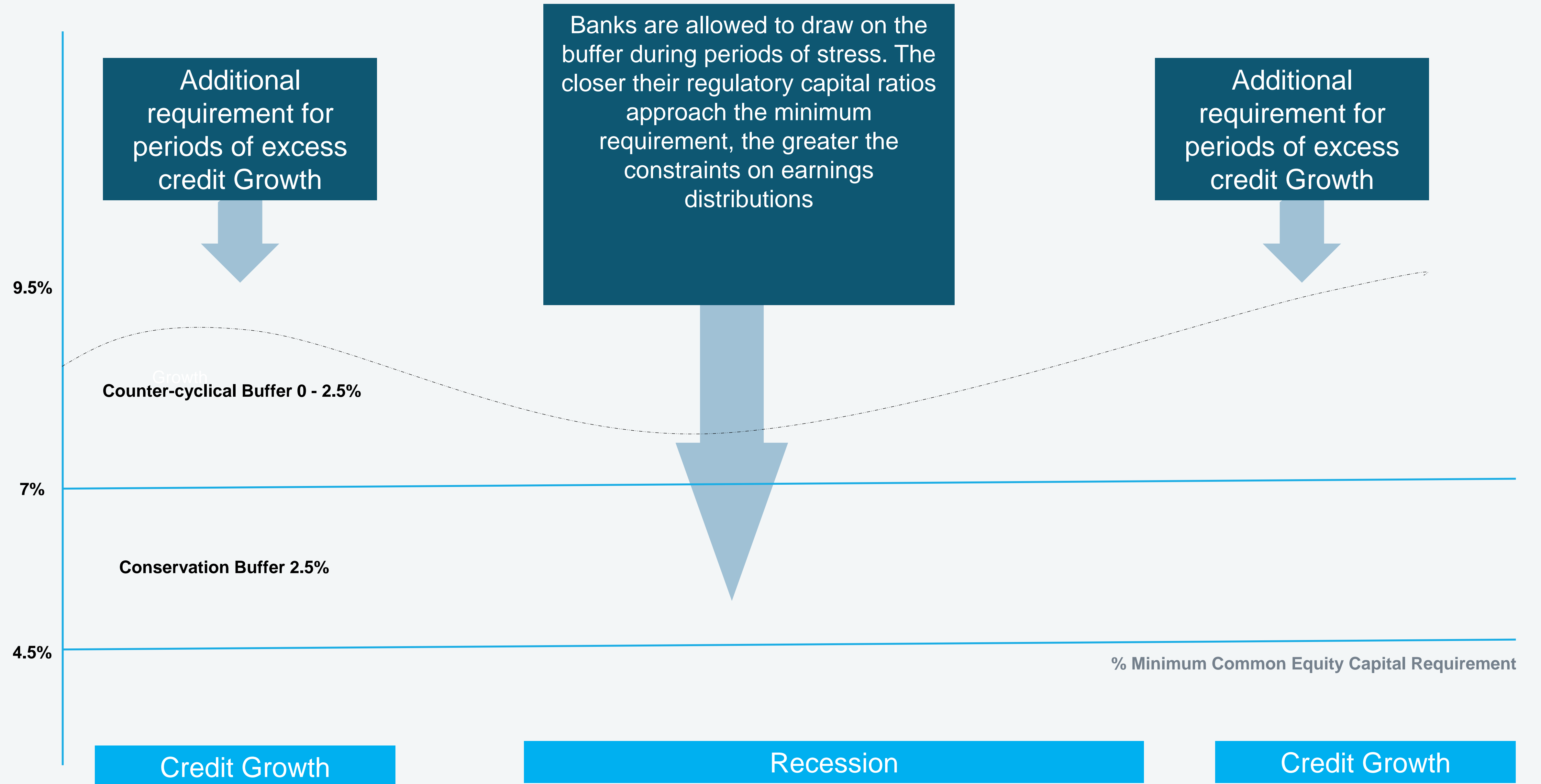
- The countercyclical buffer will be implemented through an extension of the capital conservation buffer
- It will be comprised of Common Equity Tier 1 capital

The countercyclical buffer will:

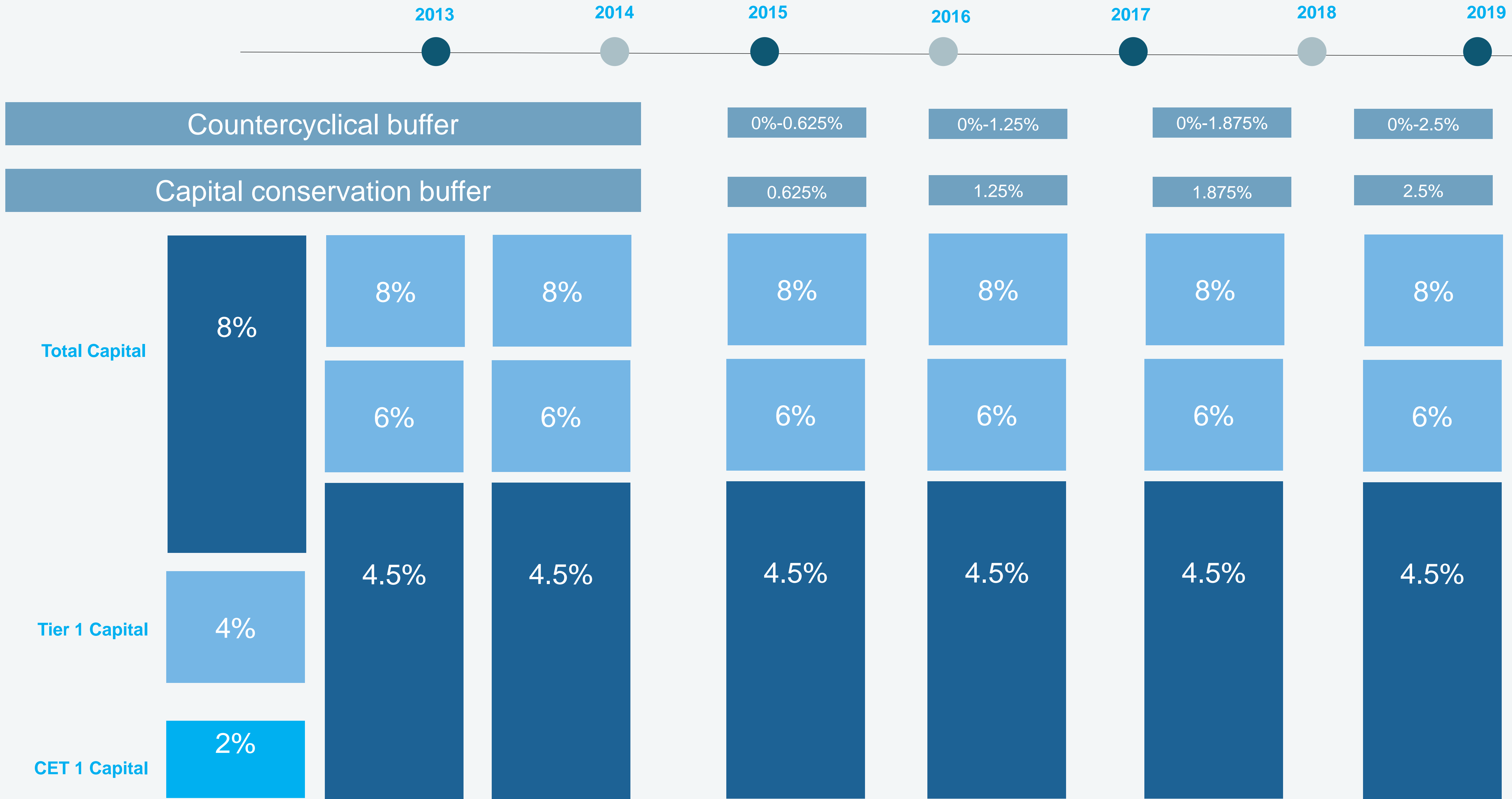
- Take into account the macro-financial environment in which the banks operate
- Help protect the banking sector from periods of excess aggregate credit growth and thus a system-wide risk
- Internationally-active banks will calculate a weighted average countercyclical buffer

Earnings distribution constraints per use of combined buffer	
Common Equity Tier 1 (including other fully loss absorbing capital)	Minimum Capital Conservation Ratios (expressed as a percentage of earnings)
Within first quartile of buffer	100%
Within second quartile of buffer	80%
Within third quartile of buffer 60%	60%
Within third quartile of buffer 60%	40%
Above top of buffer	0%

Capital Buffers through the Cycle

Capital Timeline

Capital Structure

Common Equity Component of Tier 1

Additional Tier 1 capital – Other qualifying instruments based on stricter criteria

Conservation Buffer

Countercyclical Buffer

Tier 2

- The buffer can be used to absorb losses during periods of financial and economic stress;
- Banks are allowed to draw on the buffer during periods of stress;
- The closer their regulatory capital ratio approaches the minimum requirement, the greater the constraints on earnings distributions.

- The buffer will only be in effect in periods of excess credit growth resulting in system-wide build-up of risk
- When the buffer is in effect will be introduced as an extension of the Conservation buffer

Tier 3, which was designated to cover market risk, will be eliminated

Tier 1 capital 1

Common shares issued by the bank

Common shares premium

Retained earnings

Accumulated other comprehensive income and other disclosed reserves

Tier 1 capital instruments (discretionary distributions) and related premium

Regulatory adjustments

Tier 2 capital 2

Tier 2 capital instruments

Premium related to Tier 2 capital instruments

Subordinated loans

Regulatory adjustments